AN ENCYCLOPAEDIC

DICTIONARY OF SANSKRIT

ON HISTORICAL PRINCIPLES

Volume Eight

PART ONE

General Editor

Dr. V. P. Bhatta

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE,
(DEEMED TO BE A UNIVERSITY)
PUNE 411 006, INDIA.
2006

AN ENCYCLOPAEDIC

DICTIONARY OF SANSKRIT

ON HISTORICAL PRINCIPLES

VOLUME EIGHT

PART ONE

Prepared by the staff of (i) the Sanskrit Dictionary Project, (ii) the Department of Linguistics and (iii) the Sanskrit Dictionary Unit, Deccan College, Pune, and published by the Deccan College Post-graduate and Research Institute, Pune, India, with the financial support and patronage of the Ministry of Human Resource Development, Government of India (through the Rashtriya Sanskrit Sansthan) and Government of Maharashtra.

AN ENCYCLOPAEDIC

DICTIONARY OF SANSKRIT

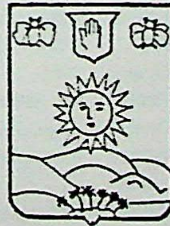
ON HISTORICAL PRINCIPLES

Volume Eight

PART ONE

General Editor

Dr. V. P. Bhatta

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE,

(DEEMED TO BE A UNIVERSITY)

PUNE 411 006, INDIA.

2006

AN ENCYCLOPAEDIC DICTIONARY OF SANSKRIT ON HISTORICAL PRINCIPLES
VOLUME VIII, PART - 1

SANSKRIT DICTIONARY PROJECT
Deccan College Post-Graduate and Research Institute (Deemed University), Pune

EDITORIAL STAFF

General Editor

Dr. V. P. Bhatta

Editors

Dr. (Mrs.) P. M. Pingale
Dr. (Mrs.) V. M. Kshirsagar
Dr. (Mrs.) J. D. Sathe
Dr. (Mrs.) L. S. Deodhar

Assistant Editors

Dr. (Mrs.) M. A. Kinjawadekar
Dr. (Mrs.) Asha Gurjar
Dr. (Mrs.) R. S. Date
Dr. (Mrs.) M. B. Kolhatkar
Dr. P. C. Sahoo

Sub-Editors

Dr. K. N. Hota
Dr. N. Jena (from 13-10-2005)

Editorial Assistants

Mrs. V. V. Selukar
Mrs. P. S. Deshpande
Mrs. M. M. Kulkarni
Dr. (Mrs.) P. S. Kulkarni
Dr. P. P. Joshi
Ms. S. M. Chikode

Typeset & Printed by Kishor Khurjekar at Mac Script, 10-Asawari, Aundh, Pune-411 007, India.

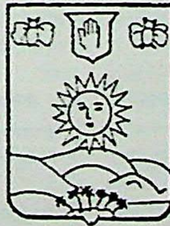
AN ENCYCLOPAEDIC
DICTIONARY OF SANSKRIT
ON HISTORICAL PRINCIPLES

Volume Eight

PART ONE

General Editor

Dr. V. P. Bhatta

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE,

(DEEMED TO BE A UNIVERSITY)

PUNE 411 006, INDIA.

2006

अ
(Continued)

अन्नव्रोल (annavrola) *m.* name of a prince श्रीय(?अ)न्नव्रोलप्रभुकोट्या-[ल्ल]भूमीश्वरास्तस्य सुता: प्रसूता: EI. v. 57. 12.

अन्नशकट (anna-śakaṭa) *n.* cart full of food राक्षसोऽभूद्बकाभिधः। यस्मै राजान्नशकटं प्राहिणोत्सनरं सदा DaśāvaC. 8. 378.

अन्नशक्ति (anna-śakti) *f.* power of food हृदा (प्रेतम्) तमिन्द्रिये ध्यायेत् ...। रसात्मनान्नशक्तौ तु ... स्थितम् PauṣkS. 27. 492.

अन्नशन (annaśana) *n.* [irr.] act of eating of food दक्षिणस्यानामिकया त्रिः प्रयौति नमः श्यावास्यायान्नशने यत्त आविद्धं तत्ते निष्कृन्तामीति PāraGS. i. 3. 18 (Jayarāma अन्नाशने ... ह्रस्वश्छान्दसः)

अन्नशब्दा (anna-śabdā) *adj.* (*f.*) denoted by the word *anna* तस्मात् पृथिवीयमन्नशब्दा इति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 441. 9 (*on* ii. 3. 12)

अन्नशरीर (anna-śarīra) *adj.* consisting of the body made up of boiled rice न्यासमन्नशरीराणां देवानां विद्धि पूर्ववत् JayāS. 23. 127; हृन्मन्त्रेण ततो दद्यादेकैकस्य तिलोदकम्। अग्रतोऽन्नशरीरस्य मन्त्रमूर्त्यात्मनः पितॄन् JayāS.23.132.

अन्नशल्य (anna-śalya) *n.* splinter in the form of food अन्नशल्यानि वमनाङ्गुलिप्रतिमर्शप्रभृतिभिः (पतन्ति) SuśruS. i. 27. 5.

अन्नशाकादिक्रयार्थ (annaśākādi-krayārtha) *adj.* having the purpose of purchasing food-grain and vegetable etc. (पानम् ... अटनम् ... नारीसंदूषणानि षट्) अटनमापणभूमिषु अन्नशाकादिक्रयार्थम् ManuBh. ii. 245. 4 (*on* 9. 13)

अन्नशाल (anna-śāla) *n.* room for (preparing) food, kitchen तरुणरविमयूखप्रेक्षणादन्नशालं व्यतिनतमपराह्ने वारुणाद्दश्यजालम् MayaMa. 27.124.

अन्नशुङ्ग (anna-śuṅga) *m.* sheath, i.e. product or effect of food नेभ्यः आपः अन्नशुङ्गं देहं क्लेदयन्त्यः ChāndoUBh. 381. 9 (*on* viii. 6.5)

अन्नशुद्ध (anna-śuddha) *n.* pure food क्षुद्दुःखेन ग्लपितवपुषो भुञ्जते न त्वभक्ष्यं तद्दातव्यं भवति विदुषा संयताप(?प्या)न्नशुद्धम् SubhāRaSam. 478.

अन्नशुद्धि (anna-śuddhi) *f.* 1 purity of food सर्वशुद्धिषु ... स्त्रीशुद्धिरन्नशुद्धिश्च श्रेष्ठतमा स्यात् VaikhāDS. iii. 3. 9; यदन्नं प्रतिपिद्धं स्यादन्नशुद्धिस्तथैव च। यथा पराशरेणोक्तं तथैवाहं वदामि वः ParāSm. 6. 67; अन्नशुद्धौ सत्त्वशुद्धिः न मृदा न जलेन वै LiṅgaP. i. 85. 140; 2A religious purification of food राज्ञः ... द्वादशाहेनान्नशुद्धिः। वैश्यस्य ... पक्षेणान्नशुद्धिः। शूद्रस्य ... मासेनान्नशुद्धिः ManuBh. i. 449. 18-19 (*on* 5. 60); प्रतिग्रहोद्यदशाङ्घ्रिक्षालनं पूजनं नतिः। त्रिशुद्धिरन्नशुद्धिश्च पुण्याय नवधा विधिः SubhāRaSam. 819; ऐकाहिकान्नशुद्धिरल्पधनपुरुषविषया Aparā. 268. 5 (*on* 1. 189); (गोघ्रातेऽन्ने ... प्रक्षेप्तव्यं विशुद्धये) इदानीमन्नशुद्धिमाह। गोघ्रात इति BālamBha. i. 452. 25 (*on* 1. 189); 2B sanctification of food षट्कर्मकार्यार्थमथान्नशुद्ध्यै होमो भवेद्भूतबलिश्च नाम YaśasCam. ii. 109. 8 (comm. अन्नपवित्रीकरणार्थम्); 3 act of offering of purified food अन्नशुद्धिश्चतुर्दशमलरहितस्याहारस्य यतनया शोधितस्य हस्तपुटेऽर्पणम् JainaL.

अन्नशुद्ध्यर्थकत्व (annaśuddhyarthaka-tva) *n.* the state of being meant for the sanctification of food वैश्वदेवबल्योरन्नशुद्ध्यर्थकत्वं प्रतीयते VīraMi. (Āhnika.) 398. 14.

अन्नशुद्ध्युपेत (annaśuddhy-upeta) *adj.* endowed with purity of food ब्राह्मणानार्षेयाननिवृत्तविद्यानन्नशुद्ध्युपेतान् ... ऋत्विजः ... वृणीते VaikhāŚS.12.1.

अन्नशुभ (anna-śubha) *adj.* pleasant or auspicious due to food कामदुघाक्षिति ... ब्राह्मणभक्तमन्नशुभं वर्षपवित्रम् ... अमृतं दुहाना सर्वान् इमाँ लोकानभिविक्षरतीति JaimiUBr. i. 10. 1.

अन्नशुभ (ánna-śubha) *n.* food and prosperity (असि) अन्नंशुभे AitĀ. V. iii. 2. 8.

अन्नशेष (anna-śeṣa) *m.* A remainder of boiled rice (as offering) अन्नशेषं पत्नीं प्राशयेत् BaudhGS. i. 11. 13; ĀgniveGS. ii. 5. 7 (86. 4); iii. 3. 2 (133. 22); ब्राह्मणान् यथातृप्ति भोजयेत् ... अन्नशेषं तेभ्यो दर्शयित्वा यथोक्तं करणीयम् VaikhāGS. 4. 4; शेषमन्नमनुज्ञाप्यान्नशेषैः किं क्रियताम्। GautPiMe. ii. 4. 21; आशयेष्वन्नशेषैः पिण्डान् ददाति BaudhPiMe. ii. 9. 21; ततो भुक्तवतां तेषाम् अन्नशेषं निवेदयेत् ManuSm. 3. 243; विप्रान् ... अन्नशेषमनुज्ञाप्य ... विसर्जयेत् BrahmāṇḍP. ii. 12. 45; भुवि बलिमथान्नशेषैर्विकिरेत् ĪśānŚiPa. i. 21. 55; ii. 59. 133; ii. 62. 94 (81); एकोद्दिष्टेऽन्नशेषं तु ब्राह्मणेभ्यः समुत्सृजेत् CaturCin. iii(2). 597. 5; BālamBha. i. 565. 27 (*on* 1. 249); B remainder of food (as offering) शरावे चान्नशेषं खर्जूरसक्तुं समवदाय सर्पिषा मधुना वा संयौति ĀgniveGS. ii. 5. 9 (91. 9); 'देव्या वसव्या' इति तिसृभिरन्नशेषस्यार्धं निवेदयति ĀgniveGS. ii. 5. 11 (91. 11); पाकादग्रमुद्धृत्य जुहुयात् वासुदेवाय ... ततोऽन्नशेषेण बलिमुपहरेत् ViṣṇuSm. 67. 4; C remainder of raw food भोज्यः तदन्नशेषं च रसानुपानम् ... मज्जावसाभिः खलु तस्य' देया(?याः) Hastyāyur. 222. 27 (2. 24)

अन्नशेषनिवेदन (annaśeṣa-nivedana) *n.* act of offering the remaining food अथवादृष्टार्थमेवान्नशेषनिवेदनं नित्यवदाम्नायते ManuBh. i. 319. 19 (*on* 3. 254)

अन्नशेषविनियोग (annaśeṣa-viniyoga) *m.* disposal or use of remainder of food (as offering) अन्नशेषविनियोगानुज्ञाभ्यर्थने कृते विप्रैः श्रेष्ठैः सह भुज्यताम् ... इति चोक्ते सति ... तद्विधं कुर्यात् CaturCin. iii(1). 1391. 9; यथा ते ब्रूयुस्तथान्नशेषविनियोगं कुर्यात् ManvaMu. 136. 9 (*on* 3. 253)

अन्नशोधन (anna-śodhana) *n.* religious purification of food शुद्धवत्योऽथ कूष्माण्ड्यः पावमान्यस्तरत्समाः। पूतं तु वारिणैताभिरन्नशोधनमुत्तमम् BṛParāSm. 7. 245.

अन्नशौच (anna-śauca) *n.* purity of food सर्वेषामेव शौचानामन्नशौचं परं स्मृतम् ViṣṇuSm. 22. 89.

अन्नश्रद्धा (anna-śraddhā) *f.* desire or longing for food तथान्नश्रद्धायां क्लमपरिगमे ... प्रदेयस्त्वाहारः SuśruS. vi. 64. 84 (comm. भक्ताकाङ्क्षायाम्)

अन्नश्रद्धाजनन (annaśraddhā-janana) *adj.* (used as noun) (act) which produces desire for food (श्रेष्ठम्) पादाभ्यामुद्वर्तनमन्नश्रद्धाजनननानाम् AṣṭāSaṁ. i. 82. 17 (1. 13)

अन्नश्रवणरूढि (annaśravaṇa-rūḍhi) *f.* power of the conventional use of the word *anna* नीवारप्रमुखमन्नं यत्सृष्टं विदितमद्भिः तत्रान्नश्रवणरूढेरद्भिस्तन्निदर्शः NayaMañ. II. iii. 6. 11.

अन्नश्राणन (anna-śrāṇana) *n.* act of giving or granting of food (बलहारिगणः) चातुर्वर्न्ना(र्ण्य)श्रमन(ण)विशेषान्नश्राणनाभिलषितमनस्कः EI. vii. 187. 51.

अन्नश्राद्ध (anna-śrāddha) *n.* rite performed for manes in which cooked food is served अन्नश्राद्धे मृतश्राद्धे भुक्त्वा चान्द्रायणं चरेत् ĀpaSm. 9. 24.

अन्नश्रुति (anna-śruti) *f.* act of hearing, i. e. scripture referring to the earth न वयं महाभूतप्रकरणमात्रादन्नश्रुतिं बाधामहे VedāntKa. 315. 10 (*on* ii. 3. 12); नन्वन्नश्रुतौ जाग्रत्यां कथं प्रकरणमात्रेण निर्णयः TattvPrakā. 112A. 9 (*on* ii. 3. 12); प्रमाणत्रयस्य अन्नश्रुतिवर्षणप्रयुक्तभूयिष्ठत्वलिङ्गरूपप्रमाणद्वयापेक्षया बलवत्त्वात् ŚivārkaMaDī. ii. 132. 28 (*on* ii. 3. 13)

अन्नसंयुत (anna-saṁyuta) *adj.* endowed, i.e. served with food यथा सुखी जनः सर्वः क्षत्तः स्यादन्नसंयुतः ... यज्ञसदने तथा ... विधीयताम् MahāBhā. iii. 242.20.

अन्नसंयोग (anna-saṁyoga) *m.* 1 connection with the food ओदनो वान्नसंयोगात् MīmāSū. x. 1. 36; 2 contact, i.e. consumption of food प्राक्शस्त्रात् भोजयेदिष्टम् ... न मूर्च्छत्यन्नसंयोगान्मत्तः शस्त्रं न बुध्यते AṣṭāSaṁ. i. 185. 12 (1. 38); AṣṭāHṛ. i. 29. 15.

अन्नसंरक्षा (anna-saṁrakṣā) *f.* name of the thirty-sixth chapter in the Sūtrasthāna of the Aṣṭāṅgahṛdaya (*lit.* preservation of food) तन्त्रस्यास्य परं चातो वक्ष्यतेऽध्यायसंग्रहः। ... अन्नसंरक्षामात्राद्रव्यरसाश्रयाः। ... चिकित्सायुपक्रमः AṣṭāHṛ. i. 1. 36.

अन्नसंश्रया (anna-saṁśrayā) *adj.* (*f.*) dependent on food (as offering) पुंभोगः सुखदुःखयोः। सोऽप्यस्य देवतातन्त्रो देवताश्चान्नसंश्रयाः BṛĀraUBhVā. iv. 2. 58.

अन्नसंसक्त (anna-saṁsakta) *adj.* attached to enjoyable object शङ्कैः ... निम्नैः स्तुत्यर्थसंसक्ताः (v.l. सुतान्नसंसक्ताः) ... जनाधिपाः BhaviP.60B.4 (i.27.19)

अन्नसंसनन (anna-saṁsanana) *n.* act of winning food (देवानां पत्नीरुशतीरवन्तु ... नस्तुजये वाजसातये) अपत्यजननाय घान्नसंसननाय च Nir. 12. 45 (221. 7)

अन्नसंसर्ग (anna-saṁsarga) *m.* 1 connection, i. e. mixing with food अन्नसंसर्गेण हि तन्नातिग्लानिकरं भवति AṣṭāSaṁ. i. 122. 18 (1. 23); 2 contact with, i.e. consumption of food धात्रीछायां समाश्रित्य कार्तिकेऽन्नं भुनक्ति यः। अन्नसंसर्गजं पापमावर्षं तस्य नश्यति SkandP. ii (4). 12. 135; PadmP. iii. 22. 24; vi. 107. 26.

अन्नसंसिद्धि (anna-saṁsiddhi) *f.* A act of preparing food भाषेतान्नसंसिद्धिम् GobhiGS. i. 4. 2; B art of preparing food नियुञ्जीतान्नसंसिद्धयै मातरं शिक्षणे गुरुम् ŚukraNī. 3. 296.

अन्नसंसृष्ट (anna-saṁsṛṣṭa) *adj.* (used as noun) (that) which is modified or transformed by food यद्यपि मनआदीनि न भौतिकानि तथाप्यन्नसंसृष्टसजातीयांशपूरणादन्नमयत्वादिव्यवहारो बोध्यः SāṁkhyaPraBh. 92. 27 (*on* 3. 15)

अन्नसंस्कर्तृ (anna-saṁskartṛ) *adj.* who prepares food आर्याः प्रयता वैश्वदेवेऽन्नसंस्कर्तारः स्युः ĀpaDS. ii(2).3. 1; (used as noun) (one) who prepares food अन्नसंस्कर्तारमाहूय व्रीहिन्यवान्वा तदर्थान्निर्वपेत् HirŚS. xxvii. 2.17 (153.25); ĀpaDS. ii (3). 6. 16; पुनः परिवेषयेत्येव ब्रूयात्। अन्नसंस्कर्तारमित्यनुषङ्गः VīraMi. (Āhnika.)446.2.

अन्नसंस्कर्तृशूद्र (annasaṁskartṛ-śūdra) *m.* Śūdra who prepares food तेषाम् अन्नसंस्कर्तृशूद्राणां स एव तत्तदार्यीय एव (क्रमः) VīraMi. (Āhnika.)90.6.

अन्नसंस्कार (anna-saṁskāra) *m.* 1A act of preparing food क्षत्रियाद्विप्रकन्यायाम् ... जातः सूतः ... अस्य वृत्तिः ... राज्ञोऽन्नसंस्कारः VaikhāDS.iii. 13.9; स्त्रीप्रत्ययो हि वो धर्मः ... परिचर्यान्नसंस्कारास्तदायत्ता भवन्तु वः MahāBhā. xiii. 46. 9; आयव्ययेऽन्नसंस्कारे ... । शौचेऽग्निकार्ये संयोज्याः स्त्रीणां शुद्धिरियम् BṛhaspaSm. 193. 6; विश्वकर्मान्नसंस्कारे BhaviP. 705A. 23 (iv. 71. 10); **1B** art of preparing food अन्नसंस्कारमपि च जानाम्यन्यैर्विशेषतः MahāBhā. iii. 64. 3; 2 act of consecrating or sanctifying food तदनुज्ञया भोजनमन्नसंस्कारश्च भवति BālaKrī. i. 50. 27 (*on* 1. 35); (रावणेन वृतः) इह केचिद् वैश्वदेवाख्यस्य कर्मणः पुरुषार्थत्वमन्नसंस्कारकर्मत्वं चेच्छन्ति Mitā. 35. 24 (*on* 1. 103); तदयुक्तम्। पुरुषार्थत्वेऽन्नसंस्कारकर्मत्वानुपपत्तेः Mitā. 35. 27 (*on* 1. 103); BālamBha. i. 347. 6 (*on* 1. 103)

अन्नसंस्कारकारक (annasaṁskāra-kāraka) *adj.* (used as noun) (one) who makes the preparation of food लब्धकौशलाः। ... संनिधार्यन्तामन्नसंस्कारकारकाः BṛKathāŚloSaṁ. 25. 69.

अन्नसंस्कारदोष (annasaṁskāra-doṣa) *m.* defect in the preparation of food अन्नसंस्कारदोषेषु पण्डितास्तत्र शोभनाः MahāBhā. iv. 42. 29; ŚukraNī. 4 (7). 322.

अन्नसंस्कारपक्ष (annasaṁskāra-pakṣa) *m.* view regarding the sanctification of food अन्नसंस्कारपक्षे कथमसंस्कृतान्नभोजनमनुजानीयात् ManvaMu. 107. 27(*on* 3. 108)

अन्नसंस्कारविधि (annasaṁskāra-vidhi) *m.* procedure of preparing food (भीमः विराटं प्रति) त्वमन्नसंस्कारविधौ प्रशाधि माम् MahāBhā. iv. 191*(17)

अन्नसंस्कारविशेष (annasaṁskāra-viśeṣa) *m.* particular (manner of) preparation of food (मृष्टिः ... श्राद्धकर्मसु संपदः) मृष्टिर्मार्जनम्। अन्नसंस्कारविशेषः ManuBh. i. 317. 8 (*on* 3. 245); 'सत्क्रिया' अन्नसंस्कारविशेषः CaturCin. iii(2). 1149. 6.

अन्नसंस्कारशास्त्र (annasaṁskāra-śāstra) *n.* science of preparing food अन्नसंस्कारशास्त्रज्ञाः कां दिशं यान्तु संप्रति BṛKathāŚloSaṁ. 16. 60.

अन्नसंस्कारादि (annasaṁskārādi) *adj.* preparation of food etc. तत्र दक्षया चतुरया भवितव्यम्। अन्नसंस्कारादि शीघ्रं निष्पाद्यम् ManuBh. i. 490. 6 (*on* 5. 148)

अन्नसंस्काराभाव (annasaṁskārābhāva) *m.* absence of the sanctification of food बलिनिषेधादन्नसंस्काराभावो वैश्वदेवस्यावगम्यते ManvaMu. 107.27 (*on* 3.108)

अन्नसंस्कारार्थता (annasaṁskārārtha-tā) *f.* the state of being meant for the sanctification of food इदं च वैश्वदेवं न गृह्याग्नावेवेति नियमः। विवाहात्पूर्वमपि विभक्तस्यान्नसंस्कारार्थतया VīraMi. (Āhnika.) 410. 1; BālamBha. i. 246.12 (*on* 1. 89)

अन्नसंस्पर्श (anna-saṁsparśa) *m.* contact with (i.e. falling of insect in to) food (कीटानाम्) मृतानां तेषामन्नसंस्पर्शे शुद्धिरियम् ManuBh. i. 480. 14 (*on* 5. 123)

अन्नसंकट (anna-saṅkaṭa) *adj.* having the scarcity of food जप्त्वा सिद्धान्नभाण्डं तु स्वल्पं कालेऽन्नसंकटे। यथेच्छानां जनानां तु यथेच्छमशनं द्विज। ददाति JayāS. 27. 81; LakṣmīT. 47. 20.

अन्नसंकरदोष (annasaṅkara-doṣa) *m.* sin of mixing food (वैष्णवः) जपेत्सप्ताक्षरं मन्त्रं शतमष्टाधिकं द्विज। अन्नसंकरदोषाद्य शुद्धिमायाति तत्क्षणात् JayāS. 25. 79.

अन्नसंकल्प (anna-saṅkalpa) *m.* A resolve of offering food (to manes) पिण्डासनं पिण्डदानं पुनः प्रत्यवनेजनम्। दक्षिणा चान्नसंकल्पस्तीर्थश्राद्धेष्वयं विधिः VāyuP. ii. 43. 34; ii. 48. 29; अथवा नित्यमित्युपरितनेन संबध्यते अन्नसंकल्पे तस्यानियतत्वात् CaturCin. iii(1). 1102.14; B resolve of giving food (to Brahmins) उक्तवाक्येभ्यः पूर्वमङ्गुष्ठनिवेशनं पश्चादन्नसंकल्प इति क्रमः प्रतीयते Aparā. 494. 26 (*on* 1. 237); 495. 19 (*on* 1. 237)

अन्नसंकल्पन (anna-saṅkalpana) *n.* resolve of offering food पृथिवीति तस्यान्नसंकल्पनम् ... विशेष इत्येके VaikhāGS. 2. 16.

अन्नसंकाङ्क्षिन् (anna-saṅkāṅkṣin) *adj.* desiring food स्नातकः ...। प्रणतश्चान्नसंकाङ्क्षी जपति प्रहरद्वयम् Deśopa. 6. 4.

अन्नसंक्षय (anna-saṅkṣaya) *m.* scarcity of food, famine (शशिनि रवौ मुक्ते) सप्ताहान्तः पांशुनिपातोऽन्नसंक्षयं कुरुते BṛSaṁ. 5. 92.

अन्नसंख्या (anna-saṅkhyā) *f.* number of food-items सूर्याग्निगुरुनैवेद्यं यावत्स्यादन्नसंख्यया। तावद्वर्षसहस्राणि दाता सूर्यपुरे वसेत् BhaviP. 280A. 14 (i. 188. 6)

अन्नसंग्रहपर (annasaṅgraha-para) *adj.* (used as noun) (one) intent on collecting or hoarding food-grains दुर्भिक्षोदयमन्नसंग्रहपरः ... ध्यायति MohaRāPa. 3. 50; KumāPraPra. 50. 12; 96. 7.

अन्नसंग्राह (anna-saṅgrāha) *m.* partaking of (handful of) food-grains अनिच्छुरन्नसंग्राहेऽप्यविघ्नं पत्तिसंस्थया। स नन्दधुकृते भूपमकृत्रिममसेवत DvyāśraKā. 13. 2 (comm. धान्यमुष्टावपि)

अन्नसंघात (anna-saṅghāta) *m.* mass or lump of (undigested) food उदरस्थं भुक्तान्नसमुच्चयम्। अनुपानं खलु ... अन्नसंघातं भिनत्ति AṣṭāSaṁ. i. 67. 19 (1. 10); श्लेष्मा ... आमाशयस्थितोऽन्नसंघातस्य क्लेदनात्क्लेदकः AṣṭāSaṁ. i. 106. 14 (1. 20)

अन्नसंघातक्लेदन (annasaṅghāta-kledana) *n.* moistening of mass of (undigested) food श्लेष्मा ... आमाशयसंस्थितः क्लेदकः सोऽन्नसंघातक्लेदनात् AṣṭāHṛ. i. 12. 17.

अन्नसंघातशैथिल्य (annasaṅghāta-śaithilya) *n.* flacidity of the mass of (undigested) food अनुपानं करोति ... अन्नसंघातशैथिल्यविक्लित्तिजरणानि च AṣṭāHṛ. i. 8. 52; भुक्त्वा शतपदीं गच्छेच्छनैस्तेन तु जायते। अन्नसंघातशैथिल्यग्रीवाजानुकटीसुखम् BhojanKu. 219. 13; BhāvPra. (Bhā.)5. 197.

अन्नसंचय (anna-sañcaya) *m.* Ai stock or collection of food (अरुन्धती ... ब्राह्मं रूपं महादेवं प्रत्युवाच) क्षीणोऽन्नसंचयो विप्र MahāBhā. ix. 47. 34; हरणीयः सोद्यमया शक्त्या ... पुनरन्नसंचयः सोऽद्य मया YudhiVi. 1. 57; Aii accumulation of food प्रभूतैरन्नसंचयैः एवमिष्ट्वा ... विभुं संतर्पयेत् PāraS. 20. 99; मनोजवः ... ब्राह्मणानन्नसंचयैः तर्पयामास SkandP. iii(1). 12. 5; B mass or lump of (partaken) food यद्भुक्तं प्रकृतिस्थं तु पाचयत्यन्नसंचयम्। स समः (वायुः) HārīS. iii. 6. 4.

अन्नसंचयाक्षमत्व (annsañcayākṣama-tva) *n.* the state of being incapable of storing food अन्नसंचयाक्षमत्वेनाग्निहोत्राद्यसंभवे त्वाह VīraMi. 830. 27(*on* 3. 54-55)

अन्नसंज्ञा (anna-sañjñā) *f.* food notion, food-aspect विषसंपृक्तेऽन्नेऽन्नसंज्ञोपादानाय विषसंज्ञाप्रहाणाय NyāyBh. 291. 2 (*on* iv. 2. 3)

अन्नसत्त्र (anna-sattra) *n.* dining pavilion, alms-house तेन वणिजा तटाकपाल्युपरि महदन्नसत्त्रं मण्डितम् SiṁhāDvā. 84. 3 (14); सततमुचितवृत्तिः कल्पयित्वान्नसत्त्रम् EI. xiii. 292. 22; v. 186. 57.

अन्नसत्र (anna-satra) [erroneously written for *annasattra*] *n.* 1 distribution or giving of food अच्छिन्नं सोमनाथाध्वन्यन्नसत्रं च कारयत् PṛthvīVi.5. 82; अन्नसत्रे क्षितीशानैः ... अस्तु नम्रशिराः शेषः RājTa. (Śrī.) 1 (5). 16; 2 dining pavilion, alms-house गुर्जरधरित्र्याम् ... पदे पदे[ऽन्न]सत्राणि धनिनः संति EI. iv. 299. 22.

अन्नसत्रदान (annasatra-dāna) *n.* distribution (of food) in the dining pavilion अन्नसत्रदानप्रवृत्तानाम् ... अशौचाभावो विधीयते मन्वादिभिः VīraMi.

805. 14 (*on* 3. 28)

अन्नसत्रधर्म (annasatra-dharma) *m.* duty in the form of distribution of food अन्नसत्रधर्मे प्रवृत्तस्य तद्दानफलार्थिनोऽपि सद्यश्शौचम् SmṛtiCan. vi. 78.4.

अन्नसत्रप्रवर्तन (annasatra-pravartana) *n.* undertaking of the distribution of food अन्नसत्रप्रवर्तनं च बहुधनसाध्यं न तस्य संभवति ŚivārkaMaDī.i. 478. 30 (*on* i. 3. 34)

अन्नसत्रप्रवृत्त (annasatra-pravṛtta) *adj.* engaged in the distribution of food अन्नसत्रप्रवृत्तस्याग्निहोत्रिणश्चामे न दोषः BālamBha. iii. 175. 13 (*on* 3. 290); (used as noun) (one) who is engaged in the distribution of food पक्वापक्वाभ्यनुज्ञानमन्नसत्रप्रवृत्तविषयम् Mitā. 334. 29 (*on* 3. 17); सत्रिग्रहणेन संततानुष्ठानतुल्यतयान्नसत्रप्रवृत्ता लक्ष्यन्ते Mitā. 349.27 (*on* 3. 28); अन्नसत्रप्रवृत्तानां प्रत्यहं यथासंख्यमन्नदानमवश्यं मया कर्तव्यमिति संकल्पपूर्वकं प्रत्यहमन्नदायिनाम् HārLa. 85. 13;अन्नसत्रप्रवृत्तानामिति यज्ञविवाहप्रवृत्तानामुपलक्षणार्थम् SmṛtiCan. vi. 73. 11.

अन्नसत्रवत् (annasatra-va(n)t) *adj.* engaged in the distribution of food सत्री अन्नसत्रवान् NirṇaSi. 384.16.

अन्नसत्रिन् (annasatr-in) *adj.* (used as noun) (one) who is engaged in the distribution of food अन्नसत्रिण एव च सद्यःशौचं समाख्यातम् KūrmaP. 624. 9 (2.23); अन्नसत्रिणामोदनादि ... ग्राह्यम् BālamBha. iii. 58. 32 (*on* 3.17)

अन्नसदृश (anna-sadṛśa) *adj.* A similar to food न चान्नसदृशं दानम् SkandP. ii(4). 1. 37; B suitable for food यथा दुग्धा वसुंधरा ... पात्रमन्नान्नसदृशमायसं सर्वकामिकम् PadmP. ii. 28. 50

अन्नसनि (anna-sani) *adj.* winner of food दक्षिणा वै पितु तामेने(?ते)न सनोत्यन्नसनिमेवैनं तत्करोति AitBr. 3. 2 (56)

अन्नसंदेह (anná-sandeha) *m.* composition of food तुत्प्राणानभिसुमनूर्च्छदिमं संदेघुमन्नसंदेहम् ŚatBr. X. v. 3. 8. (*but* comm. अन्नदाननिमित्तभूतम्)

अन्नसंनिधि (anna-sannidhi) *m.* proximity to earth न प्राण ईशस्तपनान्नसंनिधेः NayaMañ. I. i. 9. 21.

अन्नसम (anna-sama) *adj.* i similar to food अन्नसमं दानं न भूतं न भविष्यति VāyuP. ii. 18. 57; BrahmāṇḍP. ii. 16. 55; ii equivalent to food द्रव्यम् ... वैश्यस्यान्नसमं स्मृतम् BhaviP. 561B. 27 (ii(4). 10. 39)

अन्नसमन्वित (anna-samanvita) *adj.* containing food दत्त्वा द्विजाय करकम् उदकान्नसमन्वितम् । ... चतुर्मासं यावदेतन्निवेदयेत् MatsyaP. 64. 14.

अन्नसमाचार (anna-samācāra) *m.* name of a chapter in the Hastyāyurveda (*lit.* method regarding raw food) हस्त्यायुर्वेदमहाप्रवचने ... अन्नसमाचारो नाम द्वितीयोऽध्यायः Hastyāyur. 27. 5 (1. 2) (colophon); 31. 14 (1. 4)

अन्नसमायुक्त (anna-samāyukta) *adj.* accompanied with food-grain यावदब्दं तु यो दद्यात् उदकुम्भं विमत्सरः। प्रेतायान्नसमायुक्तं सोऽश्वमेधफलं लभेत् MatsyaP. 18. 26.

अन्नसमिदाधान (annasamid-ādhāna) *n.* act of placing (ritually) cooked food and fire-stick तत्रान्नसमिदाधाने विशेषोऽयं विधीयते PāraS. 7. 156.

अन्नसमिध् (anna-samidh) *f.* fire-stick accompanied with cooked food (as offering) प्रत्येकमन्नसमिधः क्षिपेदाद्यन्तयोस्तथा । तिलैर्घृतसमायुक्तैरष्टोत्तरसहस्रकम् PāraS. 7. 164.

अन्नसमुद्भव (anna-samudbhava) *m.* production of food अन्नाद्भवन्ति भूतानि वृष्टेरन्नसमुद्भवः SkandP. iv. 21. 78.

अन्नसमुद्भव (anna-samudbhava) *adj.* which is produced or originating from earth जातवेदो महामायां चण्डिकां क्षेत्रनायकम्। तिलैश्च तण्डुलैराज्यैस्तेषामन्नसमुद्भवैः। एवं होमः प्रकर्तव्यः PadmP. ii. 125. 30.

अन्नसमृद्धि (anna-samṛddhi) *f.* abundance of food अन्नेनान्नसमृद्धये ... तिलतण्डुलैस्तु जुहुयाल्लक्ष्म्यै ĪśānŚiPa. i. 16. 27; त्वमसीह राज्ञी ... देवी त्रयाणामपि विष्टपानाम्। तत्तावकीमन्नसमृद्धिमेतां भोक्तुं जनाः के मम संभवेयुः ŚivLī. 12.71; रविवारे सितान्नैः ... जुहुयात् ... अब्दादन्नसमृद्धिः स्यात् TantrRā. 32. 22.

अन्नसमृद्धिगर्व (annasamṛddhi-garva) *m.* pride of the abundance of food कुण्डोदरो नाम गणः ... तं भोजय ... इत्यादिशन्नसमृद्धिगर्वमपाचिकीर्षुः स नृपालपत्न्याः देवः ... जठरं विवेश ŚivLī. 12. 73.

अन्नसमृद्ध्यर्थ (annasamṛddhy-artha) *adj.* conducive to the abundance of food (दाने) वस्त्रमायुष्करं विदुः। धान्यमन्नसमृद्ध्यर्थम् ŚivaP. i. 15. 49 (15A.14)

अन्नसमृद्ध्यादि (annasamṛddhy-ādi) *adj.* abundance of food etc. अन्नमयाद्युपासनानामन्नसमृद्ध्यादिः फलमुक्तम् ŚivārkaMaDī. i. 209. 26 (*on* i. 1. 13); i. 209. 25 (*on* i. 1. 13)

अन्नसंपद् (anna-sampad) *f.* abundance of food देवम् ... धूपदीपान्नसंपदा ... जुहुयात् ViṣṇuDhaP. ii. 83. 6; ii. 57. 5; ii. 101. 4; पितॄणाम् ... पूजां कृत्वा द्विजान् पश्चात् पूजयेदन्नसंपदा BrahmāṇḍP. ii. 11. 48; पुरोहितः ... देवतार्चां तु गत्वा ...। पूजयेच्च ... गन्धमाल्यान्नसंपदा MatsyaP. 230.10.

अन्नसंपादन (anna-sampādana) *n.* obtainment of food संपूर्णतृप्तिसाधनीभूतान्नसंपादनपर्याप्तानामोषधीनामलाभे ... मूलादीनां तृप्तिसाधनत्वम् ... इत्यविरोधात् CaturCin. iii(1). 591. 12.

अन्नसंपुटरुद्ध (annasampuṭa-ruddha) *adj.* obstructed in the food-cavity अन्नसंपुटरुद्धे च मारुते चोर्ध्वमास्थिते ... कुर्याद् रोगान् BhelaS. 203. 8 (6. 24)

अन्नसंपूर्ण (anna-sampūrṇa) *adj.* full of food समारुह्यान्नसंपूर्णं शकटं स वृकोदरः। प्रययौ MahāBhā. i. App. I. 92 (19)

अन्नसंप्राप्ति (anna-samprāpti) *f.* gain or acquisition of food घटकुट्टने सुतविपद् (काकस्य) घटोपहदनेऽन्नसंप्राप्तिः BṛSaṁ. 95. 44.

अन्नसंबन्ध (anna-sambandha) *m.* relation or connection with food अन्नसंबन्धात् ... अन्वाहार्यपचनचन्द्रमसोरेकत्वम् ChāndoUBh. 240. 15 (*on* iv.12.1); न स्वातन्त्र्येणान्नसंबन्धो वागादीनाम् BṛĀraUBh. 61. 8 (*on* i. 3. 18)

अन्नसंबन्धलक्षण (annasambandha-lakṣaṇa) *n.* indication of connection with food अन्नभागतावचनं त्वस्यान्नसंबन्धलक्षणार्थम् Bhām. 522. 4 (*on* ii. 4. 21)

अन्नसंभव (anna-sambhava) *m.* A availability of food धौम्योपदेशात् तिग्मांशुप्रसादादन्नसंभवः MahāBhā. i. 117*(1); सत्यपि चान्नसंभवे न ह्यभुञ्जन्तस्तृप्यन्ति ManuBh. ii. 62. 24 (*on* 7. 205); बहुभृत्यस्यान्नसंभवे 'षट्कर्मैको भवत्ययम्' इति विहितत्वात् ManvaMu. 146. 22 (*on* 4. 13); B production of food पर्जन्यादन्नसंभवः MahāBhā. vi. 25.14; BhagGī. 3. 14; अन्नस्य संभवः अन्नसंभवः GītāBh. (Śaṅ.) 90. 14 (*on* 3. 14); पर्जन्यादन्नसंभवः इति सर्वलोकसाक्षिकम् GītāBh. (Rā.) 187. 1 (*on* 3. 14); Aparā. 994. 4 (*on* 3. 120)

अन्नसंभव (anna-sambhava) *adj.* i produced from food रसः प्रागप्रदः पथ्यं षड्सो ह्यन्नसंभवः DhanvNi. 265. 5; ii caused by (consumption of) food (शंकरम्) ततः कृष्णचतुर्दश्यां पूजयित्वा तु मानवः। विमुक्तः पातकैः सर्वैरभोज्यस्यान्नसंभवैः VāmaP. 49. 48.

अन्नसंभावन (anna-sambhāvana) *n.* support with food (संभावयति चान्नेन) अत्राप्यन्नसंभावनमौचित्यप्राप्तमनूद्यते न गुरुलक्षणतया विधीयते Aparā. 64. 19 (*on* 1. 34); अन्नसंभावनं वेदप्रदानस्यापि प्रदर्शनार्थम् SmṛtiCan. i. 88. 6.

अन्नसंभूति (anna-sambhūti) *f.* origination of food जलादेवान्नसंभूतिरन्नं ब्रह्मेति च श्रुतिः EI. xiv. 102. 41.

अन्नसर्ग (anna-sarga) *m.* creation of food अतृसर्गोऽथवोक्तः प्रागन्नसर्गोऽधुनोच्यते BṛĀraUBhVā. i. 2. 170.

अन्नसलिल (anna-salila) *n.* 1 water in the form of food शक्येतापि समुद्रः पूरयितुं निम्नगाशतसहस्रैः। नो शक्यते कदाचिज्जठरसमुद्रोऽन्नसलिलैः SubhāRaSaṁ. 377; 2 food and water आक्रान्ते रिपुभिः पुरेऽन्नसलिलादीनामभावाद्वहिस्तान्यानेतुम् ... तमस्यागताः। ... स्वं साधयन्तीप्सितम् Jīvān. 253. 2.

अन्नसहित (anna-sahita) *adj.* [*f.*-ā] A accompanied with food बृंहणं नेदृशं किंचिद्यथान्नसहिता सुरा BhelaS. 32. 20 (1. 19); B containing food मुनिः पार्वत्या गृहमागमत्। करे धृत्वान्नसहितं तत्पात्रम् GaṇeP. ii. 94. 18.

अन्नसात्म्य (anna-sātmya) *adj.* whose nature is agreeable or wholesome with food अन्नसात्म्या हि पुरुषाः (तृणसात्म्या मतङ्गजाः) Hastyāyur. 656. 14 (4.16)

अन्नसाधक (anna-sādhaka) *m.* one who prepares food, cook द्रोणेन तु तदाहूय रहस्युक्तोऽन्नसाधकः। अन्धकारेऽर्जुनायान्नं न देयम् MahāBhā. i. 123.2.

अन्नसाधन (anna-sādhana) *n.* Ai food-preparation, i.e. meals तथान्नसाधनैस्तस्य उच्छिष्टापोहनेन च MārkP. 19. 3; पितॄन् पुत्रैस्तथैवान्नसाधनैरतिथीन्नरः ... अवति MārkP. 21. 75; अन्नसाधनं कृत्वा पतये विनिवेद्य सा वैश्वदेवोद्धृतैरन्नैर्भोजनीयांश्च भोजयेत् VedavyāSm. 2. 28; ŚukraNī. 4(4). 14; Aii act of preparing or cooking food (स्त्रियः ... धर्मेऽन्नपक्त्याम्) अन्नसाधने ... नियोजयेत् ManvaMu. 365. 29 (*on* 9. 11); B instrument (in preparation) of food (as offering) यस्मादन्नसाधनं, तस्माच्छूर्पेण होतव्यम् NyāyMāVi. 25. 14 (*on* i. 1. 3); यद्यदन्नसाधनम् तेन सर्वेणापि होतव्यम् PūrvottaVāNaMā. 319. 1; C obtainment of food अशिक्षिते च भौमवदन्नसाधनव्यसने ... दिवौकसः सूक्ष्मतरं व्युदपद्यन्त NīlaVi. 45. 1 (2)

अन्नसाधन (anna-sādhana) *adj.* which has food as the means, produced from food अन्नसाधनाः प्राणाः NyāyBh. 9. 1 (*on* i. 1. 2); NyāyVār. 495. 1 (*on* iv. 1. 54)

अन्नसाधनत्व (annasādhana-tva) *n*. the state of being an instrument (in preparation) of food (as offering) अन्नसाधनत्वहेतुबलात् यद्यदन्नसाधनम् तेन सर्वेणापि होतव्यम् PūrvottaVāNaMā. 319. 1.

अन्नसाध्य (anna-sādhya) *adj*. [*f*. - ā] which is to be accomplished or performed with food (पत्न्यमन्त्रं बलिं हरेत्) अन्नस्य सिद्धस्येतिवचनाद्यदन्नसाध्यं तदेव कर्तव्यम् ManuBh. i. 259. 21 (*on* 3. 111); (श्राद्धं निर्वर्त्य विधिवद्वैश्वदेवादिकं ततः) आदिशब्देन सर्वमन्नसाध्यं नैत्यकं कर्म गृह्यते SmṛtiCan. v. 408. 1; CaturCin. iii(1). 1067. 12; ब्रह्मयज्ञस्तु नान्नसाध्यः ManvaVi. 699. 9 (*on* 6.5); CaturCin. iii(1). 1051. 7; एतद्वैश्वदेवं नामान्नसाध्यं होमबलिदानातिथिभोजनात्मकं तत्सायंप्रातर्गृहस्थस्योपदिश्यते ManvaMu. 110. 16 (*on* 3. 121)

अन्नसानिनी (anna-sāninī) *f*. (used as noun) (one) who obtains food अद्यसत्। अद्यात्रं भवति। अद्यसादिनीति वा। अद्यसानिनीति (v.l.अन्नसानिनीति) वा Nir. 4. 16 (81. 9)

अन्नसामन् (anna-sāman) *n*. name of a particular Sāman related to food पाठयेत् ... सामज्ञश्चान्नसामानि सह धेनुमयेन च PāraS. 15. 879.

अन्नसार (anna-sāra) *m*. 1 chyle कोष्ठादुपस्नेहवदन्नसारो निःसृत्य दुष्टोऽनिलवेगनुन्नः SuśruS. ii.7.6; अन्नसारोऽस्लतां नीतः ... नेत्रमारूढः करोति श्यावलोहितम् AṣṭāHṛ. vi. 15. 21; अन्नरसोऽन्नसारः अन्नशब्दार्थेषु मुख्यार्थोऽनृत्तादिलक्षणः NyāySu. (Ja.) 137B. 13 (*on* i. 1. 6); 2 essence of food दैवतयोनीनामन्नसारस्य भोजनम् SkandP. i(2). 40. 148 [ParyāŚaRa. 1268 gives *annasāra* as the meaning of *kulaja* and AṣṭāNi. 35. 7 gives *annasāra* as the synonym of *rasārakta*]

अन्नसाहित्य (anna-sāhitya) *n*. association, i.e. addition of food नन्वोषधीनामलाभे मूलादीनां प्रदेयत्वमन्नसाहित्यं चेति विप्रतिषिद्धम् CaturCin. iii(1). 591.11.

अन्नसिता (anna-sitā) *adj*. (*f*.) purified, i. e. nourished by food इहास्ते स्थूणा भवन्तु भूम्याम् ... स्थिरवीरा अन्नसिता न एधि शर्म नो यच्छ द्विपदे चतुष्पदे AV. (P.) vii. 6. 8 [Viśva.]

अन्नसिद्धि (anna-siddhi) *f*. obtainment of food (as offering) येषाम् ... नैवान्नसिद्धिर्न तथान्नमस्ति। तत्तृप्तयेऽन्नं भुवि दत्तमेतत् ViṣṇuP. iii. 11. 53.

अन्नसुख (anna-sukha) *n*. happiness derived from food तथा सत्यन्नसुखं पानसुखमिति विषयविशेषनिष्ठतया स्मृतिप्रसङ्गात् VivaPraSaṁ. 72. 18; चन्द्रः ... मृदुसुखान्नसुखं करोति JātaPā. 17. 38.

अन्नसुरा (anna-surā) *f*. liquor made or distilled from food-grain यथैवैकान्नसुरा त्रयाणामप्यपेया तथा सर्वा ब्रह्मवादिभिरपेयेति TantrVā. 137. 8 (*on* i. 3. 7)

अन्नसूक्त (anna-sūkta) *n*. name of a particular hymn relating to food देवयजनोल्लेखनप्रभृत्याग्निमुखात् कृत्वा अन्नसूक्तेन जुहोति 'अहमस्मि ... ऋतस्य' इत्यष्टाभिरनुच्छन्दसम् BaudhGS. ii. 3. 3; ĀgniveGS. ii. 6. 7 (103. 10); चैत्राणि पक्वान्यन्नानि ब्राह्मणानन्नसूक्तेन भोजयित्वा सपिण्डैर्युक्तो भुञ्जीत VaikhāGS. 4. 8: 2. 18; अन्नसूक्तं जपित्वा तु भृगुर्वै वारुणीति च BrahmāṇḍP. iii. 8. 53.

अन्नसूत्र (anna-sūtra) *adj*. having food as cord सर्वोपनिषत्सारं संसारज्ञानातीतमन्नसूत्रं शारीरं यज्ञं व्याख्यास्यामः PrāṇāU. 1. 1.

अन्नसृष्टि (anna-sṛṣṭi) *f*. creation or production of food आधिभौतिकः तदुत्क्रान्तेर्भवेद्धेतुरन्नसृष्टिस्थितिक्षयः TaiUBhāVā. 151. 13(2); अद्भ्योऽन्नसृष्टिः श्रूयते BrahmSūBh. (Ma.) 33B. 4 (*on* ii. 3. 12); अद्भ्यः एवान्नसृष्ट्यङ्गीकारे अद्भ्यः पृथिवी पृथिव्याः ओषधयः ओषधीभ्योऽन्नमिति श्रुतिविरोधात् TattvPrakā. 112A.3 (*on* ii. 3. 12); पृथिव्योषधिसृष्ट्यनन्तरमन्नसृष्टिः AṇuBh. 143. 22 (*on* ii. 3. 12)

अन्नसेवन (anna-sevana) *n*. A act of taking diet प्रायः रूक्षान्नसेवनम्। ... तेन मेहादयो यान्ति नाशम् CaraS. i. 23. 9; B act of partaking of food अन्नसेवनात्। देहस्य धारणम् BṛBrahmaS. iv. 5. 29.

अन्नसेवा (anna-sevā) *f*. service by means of offering food जलसेवा चान्नसेवा सेवा चैवौषधस्य ... ऐहिकस्थितिहेतवः SkandP. ii(7). 8. 9.

अन्नसेविन् (anna-sevin) *adj*. who consums food अतः परं यथाशास्त्रं कुमारस्यान्नसेविनः। वक्ष्यामि ... मात्रां भेषजानाम् KāśyaS. 247A.17.

अन्नस्कन्दन (anna-skandana) *n*. act of splitting food नन्वन्नस्कन्दनशङ्कापरिहारार्थत्वेन पात्रधारणस्यार्थप्राप्तस्यानुवादोपपत्तेर्नात्र विधिः कल्पनीयः NyāySu. (So.) 214. 5 (*on* i. 3. 8)

अन्नस्तुति (anna-stuti) *f*. glorification or praise of food (अन्नं न निन्द्यात्) व्रतोपदेशः अन्नस्तुतये TaiUBh. 289. 10 (*on* 3. 7)

अन्नस्थ (anna-stha) *adj*. 1 present in food कस्य स्विद्धेतोर्दीक्षितोऽनाश्यन्नोभवति नास्य नाम गृह्णन्ति अन्नस्थो नामस्थो भवतीत्याहुः GopBr. i. 3. 19 (89. 5); 2 pertaining to food रसशब्दश्चान्नस्थस्थविष्ठभागव्यावृत्त्यर्थो भविष्यति NyāySu. (Ja.) 138B. 6 (*on* i. 1. 6)

अन्नस्थान (anna-sthāna) *n*. 1 place of taking food विधाय रसपानान्नस्थानानि ... नागानाम् ... गुप्तानि कारयेत् Hastyāyur. 163. 22 (2. 6); 2 [Loc.] in the place of the word *anna* ज्योतिर्पैकेपामसत्यन्ने ... इत्यन्नस्थाने ज्योतिर्ग्राह्यम् AṇuBh. 108. 16 (*on* i. 4. 13)

अन्नस्थापनादि (annasthāpanādi) *adj*. act of placing food etc. परिवेषणं भोजनानुकूलः पात्रेऽन्नस्थापनादिरूपो व्यापारः LaŚabdeŚe. ii. 534. 10.

अन्नस्थाली (anna-sthālī) *f*. vessel for (cooking food) हविःशेषात् हुतशेषादुद्धरणपात्रस्थादन्नस्थालीस्थाद्य ... पिण्डदानम् ManvaVi. 409. 18 (*on* 3. 215); चरवोऽन्नस्थालीपाकविशेषाः VīraMi. (Āhnika.) 316. 14.

अन्नस्रगादिक (annasragādi-ka) *adj*. involving food and garland of flowers etc. (द्वितीयगुणव्रतम्) सकृदेव भुज्यते यः स भोगोऽन्नसृ(?स्र)गादिकः KumāPraPra. 72. 31.

अन्नस्रष्टृ (anna-sraṣṭṛ) *m*. epithet of Śiva (*lit*. who produces food)(दक्षः नाम्नामष्टसहस्रेण स्तुतवान् वृषभध्वजम्) त्वम् अन्नस्रष्टा च पक्ता च MahāBhā. xii. App. I. 28 (256); VāyuP. i. 30. 225.

अन्नस्वभावदुष्ट (annasvabhāva-duṣṭa) *n*. evil by the very nature of food परिग्रहदुष्टादन्नस्वभावदुष्टं गुरुतरमिति संबन्धिदोषात्स्वरूपदोषो बलवानन्तरङ्गत्वात् ManuBh. i. 418. 15 (*on* 5. 1)

अन्नस्वरूप (anna-svarūpa) *n*. form of food अन्नस्वरूपस्य होमसाधनतया कल्प्येन शब्देन ... व्याचष्टे NyāySu. (So.) 89. 12 (*on* i. 2. 27)

अन्नस्वरूपविज्ञान (annasvarūpa-vijñāna) *n*. name of the seventh chapter in the Sūtrasthāna of the Aṣṭāṅgasaṅgraha (*lit*. knowledge about the nature of food) अन्नस्वरूपविज्ञाने यदुक्तं लघुशीतलम् (तत्कल्पयेत्) AṣṭāSaṁ. ii. 16. 12 (4. 3)

अन्नस्वरूपविज्ञानीय (annasvarūpa-vijñānīya) *adj*. describing or teaching the knowledge about the nature of food अथातोऽन्नस्वरूपविज्ञानीयमध्यायं व्याख्यास्यामः AṣṭāHṛ. i. 6. 0; AṣṭāSaṁ. i. 29. 12 (1.7)

अन्नस्वर्गकाम (annasvarga-kāma) *adj*. (used as noun) (one) desirous of food and heaven वृष्ट्यन्नस्वर्गकामानां सौभरं स्तोत्रमीरितम् NyāyMāVi. 91. 6 (*on* ii. 2. 13)

अन्नस्वाद (anna-svāda) *m*. taste of food अरोचकीव नैवान्नस्वादं लेभे कलिं विना RatnaCūKa. 451.

अन्नस्वादन (anna-svādana) *adj*. causing the taste, i.e. appetite for food व्यानः ... शीघ्रतरगतिः ... °अन्नस्वादन° ... स्रावणादिक्रियः AṣṭāSaṁ. i. 105. 21 (1. 20)

अन्नस्वामिन् (annasvāmin) *m*. 1 name of a Brahmin महापृ(ष्ट)मीदिवसे शाण्ड(ण्डि)ल्यगोत्राय अन्नस्वावि(मि)नः पौत्राय ... निरूळणग्राम(:)... दत(त्त:) EI. x. 17. 31; 2 (anna-svāmin) owner of food ततस्तत इति जातिकर्मान्नपेक्षमन्नस्वामिनमाह ManuBh. ii. 360. 25 (*on* 10. 104)

अन्नहर (anna-hara) *adj*. carrier of food (as offering) वैश्वानरः ... अन्नहरोऽस्मि देवानाम् इत्यभिमन्यते NīlaVi. 37. 18; 21. 20.

अन्नहर्तृ (anna-hartṛ) *adj*. who takes away or steals food प्राप्नुवन्ति दुरात्मानो नरा रूपविपर्ययम्। ... अन्नहर्तामयावित्वम् ManuSm. 11. 51; YājñaSm. 3. 210; Aparā. 1035. 22 (*on* 3. 210); (used as noun) (one) who takes away or steals food व्याधितश्चान्नहर्ता स्यात् ViṣṇuDhaP. ii. 121. 7.

अन्नहस्त (anna-hasta) *adj*. having food in one's hands समिद्धार्युदकुम्भपुष्पान्नहस्तो नाभिवादयेत् BaudhDS. i. 2. 32.

अन्नहानि (anna-hāni) *f*. loss, i.e. lack of food, famine अनैश्वर्यं चान्नहानिरुत्पातभयमादिशेत् NāraS. 37. 11; अन्नभाण्डे चान्नहानिः VasiS. 45. 166.

अन्नहानितस् (annahāni-tas) *adv*. due to loss, i. e. lack of food बलं बलवतोऽपीह प्रणश्यत्यन्नहानितः MahāBhā. xiii. 62. 32.

अन्नहार (anna-hāra) *adj*. carrying food अर्धशास्त्रं भवेद्गौरं सारिकाचन्दनं शुभम्। अक्षसूत्रं फलं बिभ्रदन्नहारं कमण्डलुम् CaturCin. ii(1). 108. 7.

अन्नहिरण्य (anna-hiraṇya) *n*. 1 food and gold अन्नहिरण्यादीनामदृष्टार्थे त्यागे दानशब्दस्य प्रसिद्धत्वात् NyāyMāVi. 497. 22 (*on* x. 2. 8); 2 gold worth meals विष्णुद्देशेन त्रिभ्योऽधिकारयुग्मान् ब्राह्मणान् भोजयेत्। भोजनाभावे भोजनपर्याप्तमन्नहिरण्यं दद्यात् BālamBha. iii. 208. 17 (*on* 3. 327)

अन्नहीन (anna-hīna) *adj*. 1 deprived of food इन्द्रियाणि च बुद्धिश्च पुष्णन्त्यन्नेन नित्यशः। अन्नहीनानि सीदन्ति सर्वभूतानि MahāBhā. xiv. App. I. 4 (877); अकृत्वा वैश्वदेवं तु भुञ्जते ये ... इहलोकेऽन्नहीनाः स्युः SkandP.

iv. 38. 41; सलिलं च न गृह्णन्ति पितरः तस्य देहिनः। यस्तु पुत्रांस्तथा बालानन्नहीनान्प्रमुञ्चति KūrmaP. 351. 4 (1. 37); 2 devoid of food (as offering) (यज्ञः) अन्नहीनो दहेद्राष्ट्रं मन्त्रहीनस्तु ऋत्विजः। दीक्षितं दक्षिणाहीनो नास्ति यज्ञसमो रिपुः ManuSm. 11. 40 Add.; MatsyaP. 93. 111; CāṇaNiDa. 8. 21; Mānaso. i. 11. 69; SkandP. v(3). 33. 27; vi. 182. 15; 3 unaccompanied, i.e. unsupported by diet वीर्याधिकं भवति भेषजमन्नहीनम् HāriS. iii. 2. 55; SiddhYo. 1. 83.

अन्नहृत् (anna-hṛt) *adj.* (used as noun) (one) who takes away or steals food अङ्गहीनः ... अन्नहृत्क्षुधितो भवेत् SkandP. i(2). 51. 16.

अन्नहेतु (anna-hetu) *m.* A source of food (द्रौपदी) चिन्तामवाप परमामन्नहेतोः पतिव्रता। सा चिन्तयन्ती च यदा नान्नहेतुमविन्दत MahāBhā. iii. App. 1. 25 (70); B [Abl.] for the sake of food, i. e. livelihood (सैरन्ध्रीम्) नाश्रद्दधत तां दासीमन्नहेतोरुपस्थिताम् MahāBhā. iv. 8.5; ऋपिसत्तमाः। ... कृच्छ्रामापेदिरे वृत्तिमन्नहेतोस्तपस्विनः MahāBhā. xiii. 94. 11.

अन्नहेमप्रदानतस् (annahemapradāna-tas) *adv.* through the giving of food and gold (as offering) हुतं शाम्यति चान्नेन अन्नहेमप्रदानतः AgniP. 258.96.

अन्नहोम (anna-homá) *m.* 1A food - oblation or food - offering सुप्तान्नहोमाञ्जुहोति TaiBr. I. iii. 8. 1; तेभ्य एतानन्नहोमानकल्पयद्यदन्नहोमान्जुहोति देवानेव तत्प्रीणाति ŚatBr. XIII. ii. 1. 1; ĀpaŚS. xviii. 6.5; xix. 13. 5; परिहतासु वसतीवरीष्वध्वर्युरन्नहोमान्जुहोति ŚatBr. XIII. v. 1. 4; अश्वमेधस्यान्नहोमेष्वारण्यानां पशूनां२ स्रुवाहुत्या ... भिन्दाहुती जुहुयात् BaudhŚS. iii. 370. 7; ii 423. 2; अस्तमित आदित्ये ... सर्वा रात्रिमन्नहोमाञ्जुहति ĀpaŚS. xx. 10. 5; (मन्त्रैः) सप्तभिरन्नपूर्वाभिरन्नहोमं जुहुति HirŚS. xiii. 2. 21(146. 24); एकस्मै स्वाहा इत्येतैरनुवाकैः ... सर्वा२ रात्रिमन्नहोमाञ्जुहति HirŚS. xiv. 3. 2(228.6); xxiii. 2. 40 (815. 11) सक्तुलाजान्नहोमे तु जुहुयादेव चक्षुपी। अनुप्रवचनीये च वर्जयेत् आज्यहोमके LaghvāśvaSm. 2. 54; अन्नहोमे 'यन्मे माता प्रलुलोभ चरत्यननुव्रता' इत्यादिभिः मन्त्रैः अग्नौकरणान्नहोमे SmṛtiCan. v. 387. 11; CaturCin. iii(1). 1444. 20; TantrRā. 32. 93; 1B food- oblation (producing semen in the humans) पुरुषेऽन्नहोमाद्रेतोभावः AṇuBh. 181. 19 (*on* iii. 1. 26); 2 the word *annahoma* सप्तभिरन्नहोमा इत्यनूहितमन्त्राभिप्रायोक्तम् SmṛtiCan. v. 329. 9.

अन्नहोमप्रभृति (annahomaprabhṛti) *adv.* from food-offering अन्नहोमप्रभृति श्वादिभ्योऽन्नप्रक्षेपपर्यन्तं वैश्वदेवाख्यं कर्म सायं प्रातः कर्तव्यम् Aparā. 145. 1 (*on* 1. 103)

अन्नहोमशेष (annahoma-śeṣa) *m.* remnant of food-offering लाजी शाचीत्यन्नहोमशेषं पत्न्योऽश्वायोपकिरन्ति MānŚS. 194. 11.

अन्ना (annā) *adj.* (*f.*) (used as noun) 1 (lady) obtaining food-grains अन्नेवातुल्यम् ... न मध्यधात्। ... काचन DvyāśraKā. 17. 114 (comm. धान्यं लब्धी); 2 maid, DvyāśraKā. 17. 114 (comm. दासी च)

अन्नांश (annāṁśa) *m.* part of food in general or victuals (रसादिः) प्रविविक्ततरोऽन्नांशस्तर्पयन्प्राणदेवताः। प्राप्नोति लिङ्गमाहारः BṛĀraUBhVā. iv. 2.60.

अन्नाकाङ्क्षा (annākāṅkṣā) *f.* requirement of food (as offering) मुख्यस्य श्राद्धस्य ब्राह्मणभोजनात्मकत्वादन्नाकाङ्क्षायाम् ... अन्नद्वारेणैव तृप्तिसाधनत्वम् CaturCin. iii(1). 586. 17.

अन्नाकारपरिणत (annākāra-pariṇata) *adj.* transformed into the form of food जीवः ... अन्नाकारपरिणतेन तेन सहाग्नित्वरूपितं पुरुषं प्राप्य ... कर्मानुरूपं ब्राह्मणादिरूपेण जायते VedāntSā.(Rā.) 238. 3 (*on* iii. 1. 1); ŚivārkaMaDī. ii. 197. 10 (*on* iii. 1. 1)

अन्नाकाल (annākāla) *m.* famine, PW.; cf. अनाकाल.

अन्नाक्तभाजन (annākta-bhājana) *n.* utensil soiled by food अपूपसक्तव्यो धानाः ... । अन्नाक्तभाजनस्थानि दुष्यन्ते LaghvāśvaSm. 1. 172.

अन्नाक्षय (annākṣaya) *m.* absence of loss, i.e. non-exhaustion of food भोगदस्यैव भोगेन सृज्यमानत्वहेतुतः। अन्नाक्षयो भवेदेवं तयोरव्यतिरेकतः BṛĀraUBhVā. i. 5. 81.

अन्नाक्षयत्व (annākṣayatva) *n.* inexhaustibility of food अन्नाक्षयत्वहेतुत्वात्पुरुषोऽक्षितिरुच्यते BṛĀraUBhVā. i. 5.79.

अन्नागान (annāgāna) *n.* singing (of Sāman) for food यत आदाविदं वृत्तमन्नागानमनात्मनि BrĀraUBhVā. i. 3. 239.

अन्नागार (annāgāra) *n.* A storehouse of food अपहन्ति ...। सा स्वयंहारिका ... अन्नागारस्थितम् ... अन्नम् MārkP. 51. 33; B grainary अन्नागारादिमध्यं तु वास्तुमध्यात् प्रदक्षिणम् आदित्यनन्दपातालभूताङ्गुलमिति क्रमात् MayaMa. 27. 36; धर्मनन्दाष्ट धात्वंशा अन्नाङ्गानादिपातका (v.l.अन्नागारादिपादगाः) एकैकांगगतं तत्तत्तंभस्थापनकर्मणि MayaMa. 27. 37(Bruno Dagens Ed.)

अन्नाग्र (annāgra) *n.* A earlier or first part of food अन्नाग्रं च समुद्धृत्य हन्तकारोपकल्पनम्। ... श्रोत्रियायोपपादयेत् ViṣṇuP. iii. 11. 65; MārkP. 34. 102; B best part of food दीक्षितस्य पुरा सत्रे ब्रह्मणः परमात्मनः तत्रैव दत्तमन्नाग्रं पितृणामक्षयार्थिनाम् BrahmāṇḍP. ii. 20. 22.

अन्नाङ्गानादि (annāṅgānādi) [w. r. for *annāgārādi*], MayaMa. 27. 37; cf. अन्नागार B.

अन्नाच्छादन (annācchādana) *n.* food and covering, i. e. clothing शूद्रांश्च प्रकल्पयेदन्नाच्छादनदानाद्यैर्भृत्यान् ... परितो देवतागारस्य सिद्धये PārāSū. 76. 2; मम परिणेतान्नाच्छादनदिदातृतया स्वाम्येव न तु वल्लभः SāhiDa. 116. 8.

अन्नाच्छादनमात्रा (annācchādana-mātrā) *adj.* (*f.*) limited to mere food and covering, i.e. clothing अन्नाच्छादनमात्रा हि भृतिश्शूद्रादिपु स्मृता ŚukraNī. 2. 405.

अन्नाजीर्ण (annājīrṇa) *n.* indigestion of food अन्नाजीर्णात् प्रद्रुताः क्षोभयन्तः कोष्ठं दोषा धातुसंघान्मलांश्च ... सारयन्ति RugVi. 3. 11.

अन्नाज्य (annājya) *n.* rice and clarified butter (मण्डलम्) षष्ठम् ... अलिखेत्ततः ... अन्नाज्यं पायसापूपव्यञ्जनानि निवेदयेत् TantrRā. 13. 50; (राजा) सुपरीक्षितमन्नाज्ये अद्यात् NītiPra. 8. 89.

अन्नाज्यतस् (annājya-tas) *adv.* with rice and clarified butter (यजेच्छक्तिः) सर्वत्र नित्यहोमं च कुर्यादन्नाज्यतोऽपि वा TantrRā. 17. 18.

अन्नाज्यहोम (annājya-homa) *m.* oblation of rice and clarified butter धनदोपमः। तथैवान्नाज्यहोमेन सतण्डुलतिलैरपि TantrRā. 21. 21 (comm. तद्वत् प्राग्वदन्नाज्यतिल° ... °पुष्पहोमात् धनदोपमो भवति)

अन्नाढ्य (annāḍhya) *adj.* rich in food दध्यन्नहोमादन्नाढ्यः साधकः स्यात्त्रिमासतः TantrRā. 32. 93.

अन्नातिमिश्र (annātimiśra) *adj.* completely mixed up with, i.e. overcome by food संपूर्णाहारयुक्तः सुविहितहितकृत् स्नेहबस्तिप्रयुक्तो प्रत्येत्यन्नातिमिश्रः KalyāKā. 22. 141.

अन्नात्तृत्व (annāttṛ-tva) *n.* 1 the state of being one who partakes of food (अशनायापिपासे) नहि युवयोः ... अन्नात्तृत्वं संभवति AitUBh. 259. 5 (*on* 2. 5); 2 the state of being food and eater सैषा विराडिति श्रुत्कमन्नात्तृत्वं हि ताण्डिकैः TaiUBhaVā. 95. 8(2)

अन्नात्तृत्वनिषेधार्थम् (annāttṛtvaniṣedhārtham) *adv.* for the sake of negating the state of being one who partakes of food (सर्वमस्यान्नम्) अन्नात्तृत्वनिषेधार्थं सर्वमस्येति भण्यते BṛĀraUBhVā. ii. 2. 31.

अन्नात्पर (annāt-para) *adj.* that which is followed by the expression *annāt* तेनायुरेषां रूपाणां त्रयस्त्रिंशत्तथैव च। अ-म-स-प्र-च-नोर्ध्वं च कामेनान्नात्परोऽपि ... ददातीति तृतीयत्वम् BhārŚi. 46.

अन्नात्मक (annātmaka) *adj.* [*f.* -ikā] 1A having the nature of food ये ह वा ऋषयः ... प्रजापतिमन्नात्मकं फलत्वेनाभिनिर्वर्तयन्ति PraśnaUBh. 244. 12. (*on* 1. 9); AnuVyā. 14B. 11 (*on* 1. 4); 1B made up or consisting of food अन्नात्मकं मनः प्रत्यबात्मकः प्राणः प्रकृतिः VedāntKa. 531. 1 (*on* iv. 2. 1); 1C having, i.e. performed with food (as offering) शमादिभ्यो गुणेभ्यश्च वर्धते ज्ञानमुत्तमम्। अन्नात्मकेभ्यो यज्ञेभ्यः शान्तिवृष्टिरिवोत्तमा YogVā. ii. 20. 5; 2 consisting of earth तिस्रो देवतास्तेजोऽबन्नात्मिकाः ब्रह्मविष्णुरुद्रस्वरूपजीवात्मनानुप्रविश्य नामरूपव्यक्तिरवगम्यते BrahmSūBh. (Śrī.) ii. 188. 1 (*on* ii. 4. 17)

अन्नात्मकशरीर (annātmaka-śarīra) *n.* body made up of food अन्नादिमयत्वं मनआदीनाम् ... अन्नात्मशरीरेण मनआदेरवच्छेदात् VedāntKa. 318. 6 (*on* ii. 3. 15)

अन्नात्मकोपासक (annātmakopāsaka) *m.* one who meditates on the Brahman of the nature of food अन्नं च अस्य न क्षीयते अन्नात्मकोपासकस्य BṛĀraUBh. 221. 3 (*on* ii. 1. 3)

अन्नात्मता (annātma-tā) *f.* A the state of having the nature of food त्रीण्येवान्नानि ... प्राणो मनस्तथा वाक्च विराड्ज्ञात्मतां गतः TaiUBhāVā. 90. 2 (2); B the state of being what consists of, i. e. evolves into food श्रीः ... मां चान्तःस्थां विभावयेत्। ... अन्नात्मतां गताम्। वीर्यरूपरसाकाराम् LakṣmīT. 40. 97.

अन्नात्मन् (annātman) *adj.* A consisting of food यः प्राणवन्तमात्मानम् (v.l.यः प्राणाः अन्नमन्नात्मा) ...। तं देवं दर्शनाकाङ्क्षी ... ऋषिः MahāBhā. xiii. 151*(18); (चन्द्रमा अथकारः) अन्नात्मा चन्द्रः ChāndoUBh. 78. 14 (*on* i. 13. 1); (पृथिवी) असोराध्यात्मिकस्यैषा स्थितिहेतुः प्रकीर्तितः। अन्नात्मनीवेहाप्याह श्लोके प्राणमयात्मनि TaiUBhāVā. 98. 4(2); B having the nature of food अन्नजोऽन्नात्मान्नप्रलयोऽहम् TaiUBh. 241. 9 (*on* 2. 2)

अन्नात्मन् (annātman) *m.* 1 [Inst.] in the form of food इदमिन्दुरखण्डं च स्थितमन्नात्मना स्वयम् PauṣkS. 31. 178; 2 epithet of Viṣṇu (*lit.* of the nature of food) जय विष्णो ... जय अन्नद अन्नं त्वं जय (v.l.अन्नात्मञ्जय) BrahmP. 122. 38.

अन्नात्मोपासन (annātmopāsana) *n.* meditation on the Brahman having the nature of food कुतः पुनः सर्वान्नप्राप्तिफलमन्नात्मोपासनमिति TaiUBh. 241. 10 (*on* 2. 2)

अन्नात्र (annātra) *n.* the word *anna* and the word *atra* येऽन्नात्रयोः VājaPrati. 4.67 (comm. ये पदात्परः अकारः पूर्वरूपमेति अन्नात्रसंबन्धी चेत्)

अन्नाद् (annād) *adj.* (used as noun) (one) which is food and who eats food अन्नात् अन्नं च तदत्ति चेत्यन्नात् ŚrutaPra. iB. 261. 25 (*on* i. 1. 26)

[1]**अन्नाद** (annādá) *adj.* [*f.*-ā, - ī][Debru. 90: 404: 824: P. iii. 2. 68] **1Ai** who eats or partakes of food, eater of food (used as noun) (one) who eats or partakes of food, eater of food **ii** who eats food, i.e. who has good appetite, healthy **B** (used as noun) *annāda* (eater of food) considered as various entities : **i** mind (*manas*) **ii** strength (*bala*) **iii** water (*ap*) **iv** oblation (*āhuti*) **v** Virāj **vi** medicinal herb (*oṣadhi*) **vii** call (*svadhā*) **viii** call (*svāhā*) **ix** call (*vaṣaṭ*) **x** fury (*manyu*) **xi** life-breath (*prāṇa*) **xii** prayer (*brahman*) **xiii** body (*śarīra*) **xiv** light (*jyotis*) **xv** sky (*ākāśa*) **xvi** wind (*vāyu*) **xvii** organ(s) (*indriya*) **xviii** intellect (*buddhi*) **xix** non-manifest (*avyakta*) **xx** imperishable (*akśara*) **xxi** Death (*mṛtyu*) **C** who eats food (as oblation) (used as noun) (one) who eats food, a form of Prajāpati **D** (used as noun) **i** (one) who eats food (of a guilty person who kills a Brahmin) **ii** (class of (human) beings) which eats food **E** who eats cooked food **2A** who eats food, i.e. who experiences the Brahman **B** who eats, i.e. consumes the object of enjoyment **3** who seeks food **4** the word *annāda* **1Ai who eats or partakes of food, eater of food** यो अंन्नादो अन्नंपतिर्बभूव ब्रह्मंणस्पतिंरुत यः। ... तस्यं देवस्यं क्रुद्धस्यैतदागः AV. xiii. 3. 7; अन्नादायान्नंपतये रुद्राय नमों अग्नयें AV: xix. 55. 5; एकऋषिर्यदग्निः। ... एकऋषिरिव अन्नादो भवति AV. (P.) ix. 21. 1; ix. 21. 5; (यः ... अग्निमुंपतिष्ठंते) पुत्रस्य नामं गृह्णात्यन्नादमेवैनं करोति TaiS. I. v. 8. 5; I. vii. 6. 5; अहं दैवयुज्ययेंन्द्रियाव्यंन्नादो भूंयासम् TaiS. I. vi. 2. 4; ŚatBr. (K.) I. i. 4. 25; ĀpaŚS. iv. 9. 13; MānŚS. 26. 16; ओषंधयो वा अंस्या अन्नम् ... य एवं वेदांन्नादो भंवति TaiS. I. vii. 2. 3; V. v. 4. 2; (अग्नये) निर्वंपेद्यः कामयेंतान्नादः स्यामिति TaiS. II. ii. 4. 1; MaiS. i .4. 15 (i. 64. 14); i. 6. 9 (i. 101. 9); ii. 1. 11 (ii. 13. 8); KāṭhS. 10. 6 (i. 131. 7); ĀpaŚS. v. 3. 9; v. 23. 6; प्रजापंतिरकामयतान्नादः स्यामिति ... अयजत ततो वै सों ऽन्नादों ऽभवत् TaiS. VII. iii. 8. 1; ŚatBr. II. iv. 4. 1; विराजंमेव गंच्छन्त्यन्नादा भंवन्ति ... अन्नाद्यंस्य परिंगृहीत्यै TaiS. VII. iv. 7. 3; आह केशी सांत्यकामिः केशिनं दार्भ्यंमन्नादं जनंतायाः MaiS. i. 6. 5 (i. 94. 5); i. 6. 11 (i. 103. 7); iii. 1.9 (iii. 11. 20); एतेंन वा सांप्तान्यग्नेंर्ऋध्नोत्यां सप्तमांत्पुंरुषादन्नादों भवति MaiS. iii. 2. 1 (iii. 16. 3); iii. 2. 4 (iii. 21. 2); अंन्नं वां एतंदात्मंन्धित्वांन्नांदो भूत्वां ... संर्वान्कांमान्दुहे MaiS. iii. 4. 2 (iii. 46. 21); अन्नादां भूयास्त यें नोऽन्नादांनंकर्त MaiS. iv. 2. 8 (iv. 29. 18); (अग्निः) सोऽस्मा अन्नांद्यं प्रंयच्छत्यन्नादों भवति यं एवं वेदं KāṭhS. 6. 2 (i. 51. 8); KapiKaS. 4. 1 (38. 8); अंन्नकामस्यैषां वां अस्यान्नादीं तनूंस्तांमेवांवरुन्द्धे KāṭhS. 8. 12 (i. 96. 6); KapiKaS. 7. 7 (78. 14); अन्नं वा अर्क्यमन्नाद एव तेन प्रतितिष्ठन्ति KāṭhS. 30. 5 (ii. 187. 20); आस्यान्नादो जायते य एवं वेद KapiKaS. 31. 16 (164. 7); यजमानमेव तत् विराज्यन्नाद्येऽन्ततः प्रतिष्ठापयत्यन्नादो भवति य एतया स्तुते PañcBr. iii. 13. 3; यो वै दीक्षितानां पापं कीर्तयति तृतीयमेषाः स पाप्मनो हरत्यन्नादः तृतीयम् PañcBr. v. 6. 10; अन्नादी चान्नपत्नी चेयं वा अन्नाद्यसावन्नपत्नी भद्रा च कल्याणी च KauṣīBr. 27. 5 (132. 11); ŚāṅkhāŚS. v. 19. 1; योऽलमन्नाद्याय सन् अथान्नं नाद्यात् ... जनं वा एतस्मादन्नाद्यं क्रामति ... अस्मात्पितरो जन्येनैवान्नेनान्नमत्त्यन्नादो भवति ṢaḍviBr. i. 7. 9; ii. 1. 23; (वृत्रः) यावत्स आस सुहैव तावदन्नाद आस ŚatBr. I. vi. 3. 11; I. vi. 3. 17; ŚatBr. (K.) II. vi. 1. 7; देवा ह वै सत्त्रमासत। ... अन्नादाः स्यामेति ŚatBr. IV. vi. 9. 1; XIV. i. 1. 3; ŚatBr. (K.) V. viii. 3. 1; स ह प्रिय एवान्नस्यान्नादो भवति ŚatBr. IV. vi. 9 .5; V. v. 1. 12; विष्णुरकामयतान्नादः स्याम् ... कूर्मं कृत्वा विष्णुरन्नादोऽभवत् ŚatBr. VII. v. 1. 12; स्वानाः श्रेष्ठः पुरएता भवत्यन्नादोऽधिपतिर्य एवं वेद ŚatBr. X. iii. 5. 8; XIV. iv. 1. 19; JaimiBr. 1. 114; 1. 172; 1. 215; 2. 304; 3.83; 3. 128; BṛĀraU. i. 3. 18 (Śaṅ. अनामयावी); BṛĀraUBhVā. i. 3. 246; अन्नाद एवाग्निरभवदन्नं सोमोऽन्नादश्च वा इदःसर्वमन्नं च ŚatBr. XI. i. 6. 19; ŚatBr. (K.) III. i. 12. 18; पुरुषः ... प्रजामेवान्नादीं कुरुते ŚatBr. XIII. ii. 6. 8; JaimiBr. 2. 306; महाव्रतीयं ग्रहं गृह्णन्ति स एवमन्नादो भवति यथैषोऽन्नादः प्रजापतेः सायुज्यः सलोकतां जयति ŚatBr. (K.) V. vii. 4. 3; IV. ix. 1. 7; VII. iv. 2. 13; (अग्निः) अन्नादो वा अयं श्रेष्ठो भविष्यति JaimiBr. 1. 108; वज्रेणैवान्नाद्यं स्पृणोत्यत्त्यन्नमन्नादो भवति JaimiBr. 1. 204; 1. 229; 2. 333; TaiĀ. v. 10. 3 (637. 10); अन्नादीमरे ते सरमे प्रजां करोमि JaimiBr. 2. 442; 3. 324; (मन्द्रं साम) स य एतद् गायादन्नाद एव सोऽसत् JaimiUBr. i. 51. 6; योऽन्नं च अन्नादं च वेदाहास्मिन्नन्नादो जायते AitĀ. II. iii. 7. 5; ब्राह्मणस्ते एकं मुखम् ... तेन मुखेन मामन्नादं कुरु ŚāṅkhāĀ. 4. 9 (16. 3); KauṣīBrU. 2. 9; अन्नवानन्नादो भूयासं स्वाहा ŚāṅkhāĀ. 11. 6 (41. 6); अहमन्नादो अहमन्नादो अहमन्नादः TaiĀ. ix. 10. 6 (750. 1); TaiU. 3. 10; येषां वा अन्नादीं प्रजापतेस्तन्त्रं विद्वान्होता भवत्यन्नादो वै स होता भवत्यन्नादास्ते यजमाना भवन्ति ŚāṅkhāŚS. x. 19. 2; दिशोऽकामयन्तान्नाद्यः स्याम ... अन्नाद्यमस्मासु प्रतितिष्ठेदिति। एतं यज्ञक्रतुमपश्यन्तम् ... तेनायजन्त। ततो वै ता अन्नाद्योऽभवन् BaudhŚS. ii. 383. 12; ii. 394. 7; वृष्टिरसि ... आचम्य यजमानोऽन्तर्वेदि मार्जयतेऽन्नादाः स्थान्नादो भूयासम् ĀpaŚS. vi. 14. 6; viii. 8. 2; अग्निष्टोमेन सर्वमाप्नोति ...। अन्नादश्च भवति ĀpaŚS. xxii. 2. 1; xxiii. 2. 19; पूर्वायुषेऽन्नादा भवन्ति ĀgniveGS. i. 3. 2 (20. 7); अन्नादा भूयास्म ... अन्ये अन्नादा भूयांसो जायन्ताम् KauśiSū. 92. 28; हार्दानलात्मना भुङ्क्ते अध्यक्षः परमेश्वरः। ... एवमन्नदमन्नादं ज्ञेयमन्नं पुरस्थितम् PauṣkS. 31. 180; PāraS. 7.419; भूर्लोकवासिनः सर्वे अन्नादास्तु रसात्मकाः VāyuP. ii. 39. 42; BrahmāṇḍP. iii. 2. 41; वैश्वानरं द्वादशकपालम् ... यस्मिञ्जात एतामिष्टिं निर्वपति पूत एव स तेजस्व्यन्नाद इन्द्रियावी पशुमान् भवति ŚābaBh. 353. 6 (*on* i. 4. 22); ManuBh. i. 175. 16 (*on* 2. 189); तदेनदन्नं लोकलोकपालान्नार्थ्यभिमुखे सृष्टं सत् यथा मूषकादिर्मार्जारादिगोचरे सन् मम मृत्युरन्नाद इति मत्वा पराग्ञ्चति ... पलायितुं प्रारभते AitUBh. 262. 10 (*on* 3. 3); (व्रीहियवादयः) भक्षिता अन्तराले शीर्यन्ते, अनेकत्वादन्नादानाम् ChāndoUBh. 304. 4 (*on* v. 10. 6); 365. 9 (*on* vi. 5. 4); अन्नादः स्थूलदेहः स्यात् SvātmPra. 30; अश्रद्दधानाः पतिता भ्रष्टाचारादयश्च ये। अभोज्यान्नाः स्युरन्नादो यस्य यः स्यात्स तत्समः VedavyāSm. 3. 54; अन्न एव यतो वृत्तिरत्तुरन्नाद एव च BṛĀraUBhVā. i. 2. 184; i. 3. 284; अन्नमेवादन्नन्नाद उच्यते IṣṭaSi. 94. 17; पशवः पक्षिणः कीटाः ... सर्व एते विनिर्दिष्टा अन्नादा भूमिगोचराः ViṣṇuDhaP. i. 5. 4; अयं मृत्युरमृतत्वं प्रजानामन्नादानाम् AvyaU. 2; वेदितव्यम् ... विकारोऽस्यात्मयज्ञस्य यथान्नमन्नादश्च MaitrīU. 6.10 : अन्नादो जीवरूपेण (विन्दते वसु) PrakaVi. 144.25; **(used as noun) (one) who eats or partakes of food, eater of food** दक्षिणतोऽत्त्यन्नम् आ अस्यांन्नादो जांयते TaiS. V. iii. 4. 6; KāṭhS. 21. 1 (ii. 37. 20); TaiBr. I. iii. 2. 4; अन्नं पुशवोंऽन्नादः पंशुमान् भंवति TaiS. V. vi. 2. 2; VII. i. 9. 1; अन्नाद्यमेव वसोर्धारयावरुध्यान्नादो भूत्वा ... देवक्षत्रं प्रावस्यति KāṭhS. 21. 11 (ii. 52. 9); (विराट्) अन्नादोऽन्नपतिर्भवत्यश्नुते प्रजयान्नाद्यं य एवं विद्वान्विराजौ कुरुते AitBr. 1. 6 (30); 2. 2 (38); प्राणे त्वामृतमादंधामि। अन्नादमन्नाद्यांय TaiBr. I. ii. 1. 20; Nir. 3.8 (62.19); **1Aii who eats food, i.e. who has good appetite, healthy** सः ... अन्नाद एव भंवति TaiS. II. i. 3. 3; PañcBr. xix. 11. 5; य एवं वेद प्रतितिष्ठति। अन्नवानन्नादो भवति TaiU. 3.6 (Śaṅ. अन्नमत्तीत्यन्नादः, दीप्ताग्निर्भवतीत्यर्थः); **1B (used as noun) *annāda* (eater of food) considered as various entities : i mind (*manas*)** सः ... शर्वो भूत्वा ... मनोंऽन्नादं कृत्वा। मनंसान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेदं AV. xv. 14. 1; इन्द्रियाणि वान्नं मनोऽन्नादम् SubāU. 14; **1Bii strength (*bala*)** सः ... इन्द्रों भूत्वा ... बलंमन्नादं कृत्वा। बलेंनान्नादेनान्नंमत्ति य एवं वेदं AV. xv. 14.2; **1Biii water (*ap*)** सः वरुणो राजां भूत्वा ... अपोंऽन्नादीः कृत्वा। अद्भिरंन्नादी-भिरन्नंमत्ति य एवं वेद AV. xv. 14. 3; पृथिवी वा अन्नमापोऽन्नादाः SubāU. 14; **1Biv oblation (*āhuti*)** सः ... सोमो राजां भूत्वा ... सप्तर्षिभिंर्हुत आहुंतिमन्नादीं कृत्वा। आहुंत्यान्नाद्यन्नंमत्ति य एवं वेद AV. xv. 14.4; MahāBh. ii. 96. 11 (*on* iii. 2. 1); **1Bv Virāj** सः ... विष्णुंर्भूत्वा ... विराजंमन्नादीं कृत्वा। विराजांन्नाद्यान्नंमत्ति य एवं वेद AV. xv. 14. 5; सैषा विराडन्नादी ChāndoU. iv. 3. 8; **1Bvi medicinal herb (*oṣadhi*)** सः ... रुद्रो भूत्वा ... ओषंधीरन्नादीः कृत्वा। ओषंधीभिरन्नादीभिरन्नंमत्ति य एवं वेदं AV. xv. 14. 6; **1Bvii call *svadhā*** सः ... यमो राजां भूत्वा ... स्वधाकारमंन्नादं कृत्वा। स्वधाकारेणांन्नादेनान्नंमत्तिं य एवं वेदं AV. XV. 14.7; **1B viii call *svāhā*** सः ... अग्निर्भूत्वा ... स्वाहाकारमंन्नांदं कृत्वा स्वाहाकारेणांन्नादेनान्नंमत्ति य एवं वेदं AV. xv. 14. 8; **1Bix call *vaṣaṭ*** सः ... बृहस्पतिंर्भूत्वा ... वषट्कारमंन्नादं कृत्वा। AV. xv. 14. 9; **1Bx fury (*manyu*)** सः ... ईशांनो भूत्वा ... मन्युमंन्नादं कृत्वा। वषट्कारेणांन्नादेनान्नंमत्ति य एवं वेद AV. xv. 14. 10; मन्युनांन्नादेनान्नंमत्ति य एवं वेदं **1Bxi life-breath (*prāṇa*)** सः ... प्रजापंतिर्भूत्वा ... प्राणमंन्नादं कृत्वा। प्राणेनांन्नादेनान्नंमत्ति य एवं वेदं AV. xv. 14. 11; प्राण एवान्नादः। प्राणेन हीदमन्नमद्यते ŚatBr. XI. ii. 4. 6; अन्नं चराचरं कृत्स्नमन्नादः प्राण उच्यते

BṛĀraUBhVā. i. 4. 159; **1Bxii prayer** (*brahman*) सः ... परमेष्ठी भूत्वा ... ब्रह्मान्नादं कृत्वा। ब्रह्मणान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद AV. xv. 14. 12; **1Bxiii body** (*śarira*) प्राणो वा अन्नम्। शरीरमन्नादम् TaiĀ. ix. 7. 1 (747. 5); TaiU. 3.7; **1Bxiv light** (*jyotis*) आपो वा अन्नम्। ज्योतिरन्नादम् TaiĀ. ix. 8. 1 (747. 13); TaiU. 3.8; SubāU. 14; **1Bxv sky** (*ākāśa*) पृथिवी वा अन्नम्। आकाशोऽन्नादः TaiĀ. ix. 9. 1 (748. 2); TaiU. 3. 9; SubāU. 14; **1Bxvi wind** (*vāyu*) ज्योतिर्वान्नं वायुरन्नादः SubāU. 14; **1Bxvii organ(s)** (*indriya*) आकाशो वान्नमिन्द्रियाण्यन्नादानि SubāU. 14; **1Bxviii intellect** (*buddhi*) मनो वान्नं बुद्धिरन्नादा SubāU. 14; **1Bxix non-manifest** (*avyakta*) बुद्धिर्वान्नमव्यक्तमन्नादम् Subā. 14 **1Bxx imperishable** (*akṣara*) अव्यक्तं वान्नमक्षरमन्नादम् SubāU. 14; **1Bxxi Death** (*mṛtyu*) अक्षरं वान्नं मृत्युरन्नादः SubāU. 14; **1C who eats food (as oblation)** उपस्थे ते देव्यदिते ऽग्निमन्नादमन्नाद्यायादधे TaiS. I. v. 3. 1; MaiS. i. 6. 1 (i. 86. 10); KāṭhS. 7. 13 (i. 76. 4); 8. 6 (i. 89. 21); KapiKaS. 6. 4 (62. 20); 7. 2 (73. 2); KauśiSū. 70. 6; अग्निर्वै देवानामन्नादः TaiS. I. vi. 11. 5; KāṭhS. 10. 6 (i. 131. 8); 13. 12 (i. 194. 6); 32. 1 (iii. 18. 15); MaiU. 6. 10; अग्नये ऽन्नादाय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत् TaiS. II. ii. 4. 1; MaiS. ii. 1. 10 (ii. 12. 13); BaudhŚS. ii. 123. 3; ऋभिरन्नादः ... यजं दाधार TaiS. IV. iv. 8. 1; KāṭhS. 39. 11 (iii. 127. 17); तस्यास्ते पृथिवि देवयजनि पृष्ठेऽग्निमन्नादमन्नाद्यायादधे VājaS. 3. 5; VājaS. (K.) 3. 1; ŚatBr. II. i. 4. 28; अग्नयेऽन्नादायान्नपतये स्वाहा VājaS. (K.) 3. 2; ŚāṅkhāŚS. ii. 10. 2; NirṇaSi. 249. 20; अग्निरकामयतान्नादः स्यामिति PañcBr. xiv. 3. 19 (comm. अन्नस्यात्ता भवेयमिति); वाजजित्यायै संमार्ज्मि। अग्निमन्नादमन्नाद्याय TaiBr. III. vii. 6. 18; आ त्वा जुहोमि ... अवकाशवन्तमन्नैरन्नादं दीप्यमानम् ŚatBr. VI. iii. 3. 19; अन्नाद एनमग्निः पूर्वः प्रापत् ŚatBr. XII. v. 2. 11; ŚatBr. (K.) I. i. 4. 25; AitĀ. I. i. 2. 2; BṛĀraU. i. 4. 6; ĀpaŚS. iv. 9. 13; MānŚS. 26. 16; हुत्वा स्थाल्याः सुवेणोपजुहोत्यग्निरन्नादः ... अन्नाद्यम् ... मयि दधातु स्वाहा KātyŚS. v. 13.1; **(used as noun) (one) who eats food, a form of Prajāpati** प्रजापतेस्तनूरनुद्रवति ... अन्नादा चान्नपत्नी च AitBr. 24. 6 (644); KauṣiBr. 27. 5 (132. 11); ŚāṅkhāŚS. x. 19. 1; **1D (used as noun) i (one) who eats food (of a guilty person who kills a Brahmin)** अन्नादे भ्रूणहा मार्ष्टि ... किल्विषम् VāsiDS. 19. 44; ManuSm. 8. 317 (ManvaVi. तदीयान्नभोक्तरि); ManuBh. ii. 205. 29 (*on* 8. 317); SkandP. i (2). 33. 13; **1Dii (class of (human) beings) which eats food** नीललोहितः ... अन्नादान् पिशिताशांश्च आज्यपान् सोमपांस्तथा। ... अपातयामानसृजत् रुद्ररूपान् सुरोत्तमान् VāyuP. i. 10.47; BrahmāṇḍP. i. 9. 73; ii. 7. 370; अन्नादाः पिशिताशाश्च पुरुषादाश्च ते (राक्षसाः) स्मृताः VāyuP. ii. 9. 63; BrahmāṇḍP. ii. 8. 69; एषोऽन्नादानिव क्रव्यान् क्रव्यादानपि शात्रवान्। ... जेष्यति DvyāśraKā. 11. 107 (comm. मनुष्यान्); **1E who eats cooked food** बन्धघातभयानि स्युः पादोरुमस्तकान्तिगैः। अपुशष्पपिशितान्नादैर्वर्षमोषक्षतग्रहाः BṛSaṁ. 86. 67; **2A who eats food, i.e. who experiences the Brahman** ब्रह्मवर्चसिनोऽन्नादा अभवन् TaiS. VII. iii. 9. 1; स वा एष महानज आत्मा। अन्नादो वसुदानः ŚatBr. XIV. vii. 2. 29 = BṛĀraU. iv. 4. 24; BṛĀraUBh. 656. 16 (*on* iv. 4. 24); आनन्दो ब्रह्मेति व्यजानात् ... स य एवं वेद प्रतितिष्ठति। अन्नवानन्नादो भवति TaiĀ. ix. 6. 1 (746. 16); ix. 8. 1 (747. 16); ix. 10. 6 (750. 2); TaiU. 3. 6; 3. 8; ChāndoU. iv. 3. 8; अन्नवानन्नादो भवति य एतान्येवं विद्वानुद्गीथाक्षराण्युपास्ते ChāndoU. i. 3. 7; दुग्धेऽस्मै वाग्दोहं यो वाचो दोहः। अन्नवानन्नादो भवति। य एतामेवं साम्नामुपनिषदं वेद ChāndoU. i. 13. 4; स य एवमेतद्रथन्तरमग्नौ प्रोतं वेद। ब्रह्मवर्चस्यन्नादो भवति ChāndoU. ii. 12. 2; ii. 14. 2; iii. 13. 3; तदेतत्तेजोऽन्नाद्यमित्युपासीत तेजस्व्यन्नादो भवति ChāndoU. iii. 13. 1; अहमन्नं सदान्नाद इति हि ब्रह्मवेदनम् PāśBraU. 2. 38; **2B who eats, i.e. consumes the object of enjoyment** अन्नस्यैव वा परार्थस्य अन्नादार्थस्य सतोऽनेकात्मकस्य पारार्थ्येन हेतुना संघातकृत् TaiUBh. 298. 7 (*on* 3. 10) c.f. अन्नादार्थ; **3 who seeks food** दुदुहुः ...। एवं पृथ्वादयः पृथ्वीमन्नादाः स्वन्नमात्मनः BhāgP. iv. 18. 27; **4 the word** ***annāda*** बहुलाधिकारादन्नादः CāndraVṛ. *on* i. 2. 53; अदेर्घातोरनन्ने सुप्युपपदे विर प्रत्ययो भवति। आममत्ति आमात् ... अनन्न इति किम् अन्नादः KāśiVṛ. *on* iii. 2. 68; KātanVṛ. *on* iv. 3. 71; JaineVṛ. 108. 19 (*on* ii. 2. 60); PrakriKau. ii. 5. 35. 3; SiddhāKau. 497A. 18 (*on* iii. 2. 68); अन्नादशब्देन भोक्तृवर्गः (उच्यते) ŚivārkaMaDī. ii. 498. 22 (*on* iv. 4. 19)

²अन्नाद (annāda) *adj.* **A who feeds food** तदिदमन्नमन्नादमियमेव पृथिवी AitĀ. II. i. 2. 16; योऽन्नं चान्नादं च वेद .... भवत्यस्यान्नम् AitĀ. II. iii. 1.5; II. iii. 1.10; विदित्वा चान्नमन्नादं पञ्चप्राणांश्च पाण्डव। यः कुर्यादाहुतीः पञ्च तेनेष्टाः पञ्च वायवः VṛGautaSm. 593. 12 (13); **B who gives food** 'अन्नादो' ऽन्नप्रदः Bhām. 572. 20 (*on* iii. 2. 39); अन्नमासमन्ताद्ददातीत्यन्नादः VedāntKa. 385.19 (*on* iii. 2. 38); अन्नादः - अन्नदः ŚrutaPra. ii. 93. 16 (*on* i. 3. 44); ii. 457. 30 (*on* iii. 2. 38); अन्नमासमन्तादत्त इत्यन्नादः LalitāSaBh. 23. 10 (*on* 52 +); 142. 4 (*on* 183)

अन्नाद (annāda) *m.* **1 act of eating food** आत्मानम् अन्नादवसुदानगुणाभ्यां युक्तं यो वेद सः सर्वभूतेष्वात्मभूतः अन्नमत्ति BṛĀraUBh. 656. 19 (*on* iv. 4. 24); अन्नादवसुदानाभ्यामविद्योत्थं तु भण्यते (मूलकारणम्) BṛĀraUBhVā. iv. 4. 1309; **2A** epithet of Viṣṇu अन्नमन्नादः (इति केशवस्य नाम्नां सहस्रम्) MahāBhā. xiii. 135. 118 = ViṣṇuSa. 124. 118 (Bh. अन्नमत्तीति); अन्नाद एव च। तस्मादेनं विदित्वैवं यज्ञं यज्ञेन पूजयेत् VṛHārīSm. 10. 18; **2B** name of a son of Agni, Arka विविधेस्तु सुतो ह्यर्कस्तस्य चाग्नेः सुता इमे। ... सुरभिर्वसुरन्नादो प्रविष्टो यः स रुक्मराट्। ... इत्येते वाग्नयः प्रोक्ताः प्रणीयन्तेऽध्वरेषु वै BrahmāṇḍP. i. 12. 43; **2C** name of a son of Kṛṣṇa कृष्णस्त्रीणाम् ... अष्टौ महिष्यस्तत्पुत्रान् प्रद्युम्नादीन् गृणामि ... माद्र्याः पुत्राः ... वर्धनोऽन्नाद एव च BhāgP. x. 61. 16; **2D** epithet of Gaṇeśa विपश्चिद्वरदो नादोऽन्नादभिन्नबलाहकः (इति वैनायकं नाम्नां सहस्रम्) GaṇeP. i. 46. 22; **3** name of a fire (worshipped at the completion of vow), NānārthāSaṁ. ii. 50. 42.

अन्नादतम (annāda-tama) *adj.* best among the food-eaters अन्नादतमो भवति यदन्वाहार्यपचनः AitBr. 32. 11; शुक्रो ह्येवं वृक्षमधिरोहति ;स उ ... अन्नादतमः AitĀ. I. ii. 4. 11.

अन्नादत्व (annāda-tva) *n.* the state of being one who eats food अतस्त्वमत्तीव अतोऽन्नादत्वेनापि गुणेन वाव्यादय उपास्याः VedāntKa. 127.1 (*on* i. 1. 27); इह तु तदन्नादत्वम् ... यत्किंचिदात्मतां गतेनापि प्राप्यते ŚivārkaMaDī. i. 386. 29 (*on* i. 2. 25)

अन्नादत्वफल (annādatva-phala) *n.* fruit in the form of being one who eats food 'सर्वेषु लोकेषु' इत्यादिनोक्तमन्नादत्वफलं ब्रह्मोपासनयाप्युपपद्यते ŚivārkaMaDī. i. 386. 28 (*on* i. 2. 25)

अन्नादत्वलक्षण (annādatva-lakṣaṇa) *adj.* characterised by the state of being one who eats food इमानि ... पञ्च ... महाभूतानि अन्नान्नादत्वलक्षणानि AitUBh. 292. 6 (*on* 5. 3)

अन्नादत्वादि (annādatvādi) *adj.* the state of being one who eats food etc. पुत्रगतपूतत्वादिकं पितुरभिलषितमेव ... अन्नादत्वादिहीनस्य कर्मस्वशक्तत्वात् ... वृत्त्यलाभाद्य MayūMāli. 392. 10 (*on* iv. 3. 17)

अन्नादन (annādana) *adj.* [*f.*-ī] which eats food (त्वाष्ट्रस्य) तस्य त्रीणि मुखान्यासुः सोमपानमेकं सुरापानमेकमन्नादनमेकम् JaimiBr. 2. 153; (used as noun) (that) which eats food विश्वरूपो वै त्वाष्ट्रः पुरोहितो देवानामासीत् ... तस्य त्रीणि शीर्षाण्यासन्त्सोमपानं सुरापानमन्नादनम् TaiS. II. v. 1. 1; सैषान्नादनी विराट्छन्दवाच्या PrakaVi. 147. 21.

अन्नादन (annādana) *n.* act of eating of food अघम् ... संदकः ... वैदिकाचारनिन्दकः। क्रमाद्दशगुणाद्न्यूनमेषामन्नादने भवेत् BrahmāṇḍP. iii. 8. 45; यदपि प्राणेनान्नादनं तदपि प्राणस्य प्रतिष्ठार्थमेव BṛĀraUBh. 59. 14 (*on* i. 3.17)

अन्नादनपर (annādana-para) *adj.* intended to convey one who eats food (संन्यासी कुटीचकः) एकत्रान्नादनपरः SaṁnyāU. 2. 13.

अन्नादनरूप (annādana-rūpa) *adj.* of the nature of eating of food अन्नादनरूपं फलं च सर्वत्रोपपन्नमित्यभिप्रायः ŚrutaPra. iB. 340. 21 (*on* i. 2. 25)

अन्नादनादि (annādanādi) *adj.* act of eating food etc. (वाक्यार्थः ... भोजनं च) प्रत्येकपरिसमाप्त्या संपद्यते। अन्नादनादिरूपत्वात् तृप्तिफलत्वाच्च भोजनस्य Pradī. i. 169A. 2 (*on* i. 1. 1)

अन्नादवत् (annāda-vat) *adv.* like one who eats food अकर्तुरपि फलोपभोगोऽन्नादवत् इति GoviBh. 117. 8 (*on* ii. 2. 6)

अन्नादादि (annādādi) *adj.* who eats or partakes of food etc. (अन्नादे भ्रूणहा मार्ष्टि ... किल्विषम्) अन्नादादिषु सर्वेष्वन्यत्र विधिरस्तीति न बुद्धिः ManuBh. ii. 206. 6 (*on* 8. 317); किल्विषमित्यन्नादादिभिः प्रत्येकं संबध्यते VīraMi. (Āhnika.) 509. 14.

¹अन्नादान (annādāna) *n.* A non-giving of food (शङ्खः) योऽन्नादानेऽपि नदति (v.l. योऽन्नादाने विनदति) स ननादाधिकं तदा MahāBhā. ii. App. I(33). 11; अन्नादानात् परा पीडा जायते क्षुत्समुद्भवा SkandP. vi. 103. 71; **B** non-giving of food (as offering) अन्नादानाज्ञायते वै पिशाचः। अन्नादाने चानुभूतां कथां वक्ष्ये SkandP. ii (7). 7. 26.

²अन्नादान (annādāna) *n.* act of taking food अन्नादानादिरूपं च सर्वं तृप्तिफलं भुजिम्। प्रत्येकं प्रतिपद्यन्ते VākyaPa. 2. 380.

अन्नादाय (annādāya) *gr.* expression *annādāya* अन्नादायेति च कृतां व्यत्ययश्छन्दसि Vār. 9 *on* P. iii. 2. 1; MahāBh. ii. 96. 10 (*on* iii. 2. 1)

अन्नादि (annādi) *adj.* 1Ai food in general or victuals etc. ii (division of) food in general etc. B cooked food etc. C food (as offering) etc. D food-grain etc. E food (as remnant or discharge) etc. F raw food etc. G enjoyable object etc. 2 earth etc. 3A (vesture made of) food etc. B (vesture made of) food etc. (as Brahman) 4 food etc. (devoid of consciouness, vegetables) 5 the word *annādi* 1Ai food in general or victuals etc. प्राणा: ... कलौ त्वन्नादिषु स्थिता: ParāSm. 1. 32; अन्नादीनां तनूनां च सृजनं त्यजनं तथा VāyuP. i. 1. 53; पोष्यवर्गार्थमन्नादि याचयेत यथोचितम् LaghvāśvaSm. 1. 73; भोज्यमन्नादि कृतमकृतं वा JayaMa. 325. 16 (*on* 6. 3) फलत्वेन तदानीमनुभूयमानान्नाद्य-रोगतादिव्यतिरेकेण BrahmSūBh. (Rā.) 131. 10 (*on* i. 1. 1); मिश्रमनिष्टसंभिन्नं पुत्रपश्वन्नादि ... कर्मण: फलम् GītāBh. (Rā.) 664. 6 (*on* 18. 12); आशितंभवमन्नादि तृप्तिस्स्यादाशितंभव: Vaija. 279.25; आशितंभव:। अन्नादौ तृप्तौ च AnekāSaṁ. 5. 47; (उपपातकम् ... अपण्यानां च विक्रय:) अपण्यानामन्नादीनाम् ManvaVi. 1374. 18 (*on* 11. 62); (उपगृह्यास्पदम् ... यायात्) आस्पदं शत्रुदेशावस्थानायान्नादि RājNīRa. 34. 11; मनुष्यजातीयानामन्नादौ राग: ... मृगजातीयानां तृणादौ Upask. 277. 6 (*on* vi. 2. 13); ब्रह्मणोऽन्नादिभ्यो भेदश्रवणादन्नादिकं ब्रह्म न भवति ŚivārkaMaDī. i. 88. 6 (*on* i. 1. 1); उपवासादिना क्षीणं हि बुद्ध्यादितत्त्वमन्नादिभि: समन्वयेन समनुगतेन पुनरुपचीयते SāṁkhyaPraBh. 61. 7 (*on* 1. 131); अन्नादीनां संविभागो यथाशक्ति तपस्विषु। मनोवाक्कायशुद्ध्या य: स्थानं पञ्चदशं हि तत् TriṣaŚaPuC. i. 1. 897; शातातपवाक्यादन्नादीनां न देवतापूजाधारत्वम् ... देवतात्वेन पूज्यत्वं सिध्यति VīraMi. (Āhnika.) 382.13; 1B cooked food etc. राम: ... पूजयामास ... हिरण्यरत्न-वस्त्राश्वगोगजान्नादिभिस्तथा BrahmāṇḍP. ii. 47. 55; प्राङ्मुखोऽन्नादि भुञ्जीत सूर्याभिमुख एव वा SaurP. 17.17; (भूतेषु ... ग्रसिष्णु प्रभविष्णु) अन्नादीनां भौतिकानां ग्रसिष्णु GītāBh. (Rā.) 581. 19 (*on* 13. 16); केनेयं स्वादुतान्नादेरित्यपृच्छत्स गह्वर:। प्राधान्याल्लवणेनेति तेनोचे सुहृदा तदा KathāSaSāg. x. 5. 41; कल्प्यं व: स्याद् यदन्नादि, तद् दास्यामि प्रसीदत TriṣaŚaPuC. i. 1 .62; i. 1. 849; जगत्पति:। आदत्तेऽन्नादि तन्मुग्धा भवन्तो न हि जानते TriṣaŚaPuC. i. 3. 317; i. 6. 192; लब्धं कथंचिदन्नादि पुत्रस्य न पिता ददौ TriṣaŚaPuC. iii. 1. 28; यदवाशिष्यतान्नादि ... तद्विभज्योपाददिरे महानसनियोगिन: PariPar. 11. 105; काष्ठादिहारिभि: दत्तेनान्नादिनावश्यं पारयिष्यामि नान्यथा PāṇḍaC. 18. 166; सापि ... गुरोरुचितं रुचितं च तत्तदन्नादि संपादितवती ViviTīKa. 68. 13; दानानि ... अन्नादीन्यपि पात्रेभ्यो दातव्यानि विपश्चिता KumāPraPra. 76. 19; भूयस्तां निजकुलमुख्यवत्सयुक्तैर्देवाद्यै: समुचितचारुभाजनेषु। अन्नादीन्यभिलषितानि यानि तानि स्वच्छन्दं सुरभितनूमदूदुहत्त्वम् Nāray. iv. 18. 6; 1C food (as offering) etc. काकश्येनखरादिभि:। एवमादिभिरन्यैश्च स्पृष्टे(ष्टे?)ऽन्नादौ निवेदिते। पूर्ववच्छान्तिरेव स्यात् PāraS. 19. 24; पुष्पं प्राजापत्यं तथान्नादि ... एभिस्तु पूजित: ... विष्णु: प्रसीदति PadmP. iv. 84. 60; लिप्स्येनान्नादिना स्वर्गादि: सिद्धौ सत्यां भव्ये की वा स्यात् MugdhaBo. 25. 6 (144. 10); PrakriKau. ii. 449. 2; SiddhāKau. 472A. 8 (*on* iii. 3. 7); ब्रह्मविदाप्नोति परम् ... न च वेतनादिरूपेण फलम्। अन्नादेर्दीयमानत्वात् TattvPrakā. 195B. 2 (*on* iii. 4. 44); ब्रह्मार्पितेऽन्नादौ सृष्टदोषो न विद्यते MahNirvāT. 6. 198; आनयन्तु ... । अन्नादीनां च संभारान् शकटैश्च यथाक्रमम् BallāC. 101.11; अन्नादीनां तु देवतार्चनायां नाधिकरणत्वं शिष्टाचारविरोधात् किंतु पूजार्थत्वमेव देवताधारत्वकीर्तनम् VīraMi. (Pūjā.) 8. 15; अग्निहोत्रं होमसाधनं यवान्नादि न तु कर्मनामधेयम् BālamBha. iii. 88. 11 (*on* 3. 45); होमद्रव्याणि ... अन्न(?न्ना)दितिलतण्डुलान्तं निष्कामानाम् NityoNi. 70. 17; 1D food-grain etc. (राजप्रदेयानि) अन्नादीनि तु धान्यादे: षष्ठाष्टमभागादि: ManuBh. ii. 37. 12 (*on* 7. 118); अतीतवृष्टिविषयकज्ञानोत्पत्तौ तत्कार्यस्येदानींतनस्य सत एवान्नादे: ... विद्यमानत्वात् (ज्ञानादिकारणत्वम्) VedāntRaMañ. 1. 4 (66. 23); 1E food (as remnant or discharge) etc. दन्तसक्तं दन्तलग्नमन्नादि SmṛtiCan. ii. 266. 18; दन्तत्यक्तमन्नादि स्वतश्च्युतं त्यक्त्वा तत: त्यागमात्रेण शुचिर्भवति VīraMi. 271. 14 (*on* 1. 195); 1F raw food etc. पक्वशब्देनान्नादिव्यतिरिक्तं भक्ष्यादिकमभिप्रेतं पक्वान्ने दोषश्रवणात् SmṛtiCan. vi. 73.1; 1G food (as Brahman) etc., अन्नादीनां ब्रह्मत्वेनोपासनात् BrahmaSūBh. (Śrī.) i. 209. 6 (*on* i. 1. 13); अन्नादिषु ब्रह्मबुद्ध्यवतारणेन तस्य ब्रह्मत्वावधारणात् ŚivārkaMaDī. i. 210. 9 (*on* i. 1. 13); 1G enjoyable object etc. (संविभागिता ... धर्म: साधारण:) संविभागिता भोग्यस्यान्नादेर्यथार्हं विभज्य प्रतिपादनम् VīraMi. (Paribhāṣā.) 33. 6; 2 earth etc. आह अन्नादिकार्यकारणपरंपरयापि जगतो मूलं सद्दिदर्शयिषु: ChāndoUBh. 378. 2 (*on* vi. 8. 3); यानि तावच्छुक्तिकादिषु रजतादिसद्भावे श्रुतिपुराणसूत्राणि पठितानि तानि तेजोऽबन्नादीनां मिश्रतामभिदधति NyāySu. (Ja.) 52B. 4 (*on* i. 1. 1); 3A (vesture made of) food etc. अन्नादीनां च प्राचुर्यमेव BrahmSūBh. (Ma.) 6A. 8 (*on* i. 1. 13); TattvPrakā. 17A. 11 (*on* i. 1. 13); यदन्नादिभि: पञ्चभि: कोशजालै: ... शिर:पक्षपुच्छात्मकैरन्तरन्त:। निगूढे महायोगपीठे निषण्णं पुरारेरथान्त:पुरं नौमि नित्यम् DevīBhuSt. 2; अन्यकृतस्यान्नादेरुपभोगो राज्ञो भवति SāṁkhyaPraBh. 51. 28 (*on* 1. 105); 3B(Vesture made of) food etc. as Brahman अन्नादिनांब्रह्मत्वेनोपासनात् BrahmnSūBh. (Śrā) i.209.6 (*on* i.1.13); अन्नादिषु ब्रह्मबुद्ध्यवतारणेन तस्य ब्रह्मत्वावधारणात् ŚivārkaMaDī. i. 210. 9 (*on* i.1.13); 4 food etc. (devoid of consciousness, vegetable) सूरिर्व्यभाषे ... अकृताकारिताचित्तमन्नाद्युपकरोति न: TriṣaŚaPuC. i. 1. 135; अन्नादि भरतेश्वर। आधाकर्माहृतं जातु यतीनां न हि कल्पते TriṣaŚaPuC. i. 6. 200; 5 the word *annādi* तद्भावभावित्वात् तेज:प्रभृतिष्वात्मतया ब्रह्मभावभावित्वेन तेजोऽबन्नादिशब्दानां वाचकभावस्य VedāntDī. 121. 6 (*on* iii. 3. 17); अन्नादिशब्दैर्भगवानेको मुख्यतयोदित: AnuVyā. 10A. 3 (*on* i. 1. 6); न चान्नमयादिशब्दा अन्नादिशब्दपर्याया: NyāySu. (Ja.) 132A. 8 (*on* i. 1. 6); द्वारत्वं चान्नादिशब्दोदितानां शरीरादीनाम् NyāySu. (Ja.) 142B. 2 (*on* i. 1. 6)

अन्नादि (annādi) *m.* [Loc.] at the beginning of (partaking of) food युञ्ज्यादनन्नमन्नादौ मध्येऽन्ते कवलान्तरे AṣṭāHṛ. i. 13. 37.

अन्नादिक (annādi-ka) *adj.* A food etc., victuals etc. प्रासादानाममन्त्रं तु स्वयं शिल्पिकरात्तु वै। यत्फलं लभते कर्ता हेमक्ष्मान्नादिकं हि तत् PauṣkS. 43. 127; न देहेन विना धर्मो न देहोऽन्नादिकं विना TriṣaŚaPuC. i. 1. 185; परात् परार्थं स्वार्थं वा स लेभेऽन्नादिकं न वा TriṣaŚaPuC. ii. 1. 290; आदेशा इदमन्नादिकममुष्मै भवत्वित्येवमादयो निर्देशा: SmṛtiCan. v. 299. 1; 'अन्नं ब्रह्मे'त्यादेरपि श्रवणात् किमन्नादिकं मुमुक्षुवेद्यत्वाभिहितं ब्रह्म जीवो वेति संदेह: ŚivārkaMaDī. i. 88. 4 (*on* i. 1. 1); अन्नाद्यमन्नादिकम् VīraMi. (Āhnika.) 510. 3; B cooked food etc. लवणं विना। अन्नादिकं ततो दत्त्वा मालाधराय भूभुजे PadmP. iii. 11. 82; (असंभोज्या:) अन्नादिकं नैते भोजयितव्या: (पातकिन:) ManvaMu. 408. 16 (*on* 9. 238); C food (as offering) etc. (श्राद्धार्थम्) पाकादिनान्नादिकं निष्पादयेत् SmṛtiCan. v. 202. 7; सर्वप्रकारकमन्नादिकम् ... दर्भोपरि निक्षिपेत् ManvaMu. 134. 18 (*on* 3. 244); श्राद्धिकं श्राद्धसंबन्धि अन्नादिकं भुक्त्वा परिगृह्य वा स्थितस्य द्युनिशमनध्याय: VīraMi. 230. 14 (*on* 1. 146); D enjoyable object etc. अन्नादिकं भोग्यं दृष्ट्वा भोक्तुं सत्यत्वे प्रमाणान्तरमपेक्षते ViṣṇuTaNi. 16A. 9; सम्यक् वृत्त्युपयोग्यधिकधनवैमुख्ये प्रगृह्णन् धनान्नादिकं भुञ्जानो वान्नं नैनसा पापेन लिप्यते VīraMi. 817. 17 (*on* 3. 41); E food-grain etc. (बहुपाक्य:) बहु पाक्यं पक्तव्यमन्नादिकमस्य गृहेषु ... अस्ति ŚivārkaMaDī. i. 88. 6 (*on* i. 1.1)

अन्नादिकाङ्क्षिन् (annādi-kāṅkṣin) *adj.* desiring food etc. सूचिता बहवोऽनेन विप्रा अन्नादिकाङ्क्षिण:। ... सूचीमुखाभिधो मत: PadmP. v. 27.24.

अन्नादिकारणत्व (annādikāraṇa-tva) *n.* the state of being the cause of the object of enjoyment etc. सर्वज्ञशब्दवाच्यस्य ब्रह्मशब्दनिर्दिष्टपुरुषस्य चान्नादिकारणत्वतदुपयोगिसार्वज्ञ्यादिगुणयोगेनानन्यत्वात् निमित्तोपादानभेदो विध्वस्त: ŚrutaPra. iB. 336. 11 (*on* i. 2. 23)

अन्नादिकीटक (annādi-kīṭaka) *adj.* consisting of insects eating food काले कलौ चले चित्ते देहे चान्नादिकीटके। एतच्चित्रं यदद्यापि जिनरूपधरा: नरा: YaśasCam. ii. 405. 23.

अन्नादिगुण (annādi-guṇa) *m.* quality of food (as offering) etc. (श्राद्धे) ब्राह्मणा: ... अन्नादिगुणान् न ब्रूयु: ManvaMu. 133. 10 (*on* 3. 236)

अन्नादिग्रहण (annādi-grahaṇa) *n.* inclusion of food etc. 'रसादि' इति, आदिशब्देन अन्नादिग्रहणम् Bhāsk. ii. 273. 21 (*on* iii. 2. 19)

अन्नादिज (annādi-ja) *adj.* produced, i.e. existing in the food-grain etc. हिंसायाम् ... अन्नादिजानां सत्त्वानां रसजानां च ... घृतप्राशो विशोधनम् MatsyaP. 227. 38.

अन्नादितमा (annādí-tamā) *adj.* (*f.*) (forefinger) which eats the food most अ॒न्नं वै॒ विराट् त॒स्मादि॒यमासा॒मन्नादि॒तमा ŚatBr. XII. ii. 4. 5.

अन्नादितौल्य (annādi-taulya) *n.* [Inst.] by weight of food-grain etc. तुलाकोश: अन्नादितौल्येन तत्समर्घासमर्घकथनम् VīraMi. (Lakṣaṇa.) 209. 20.

अन्नादित्य (annāditya) *m.* 1 food and the Sun सदिति प्राण:, तीत्यन्नम्, यमिति दिवाकर:, तेन प्राणान्नादित्यरूपत्वाद्वा सत्त्य: ViṣṇuSaBh. 53. 4 (*on* 25); अन्नादित्यवाक्ययोस्सर्वाणिभूतानीत्यस्यावश्यं संकोचनीयत्वेन तत्प्रायपाठादन्नापि संकोचस्य प्राप्तेश्च ŚivārkaMaDī. i. 269. 11 (*on* i. 1. 23); i. 270. 19 (*on* i. 1.23); 2 the word *anna* (food) and *āditya* (Sun) अन्नादित्यसंनिधानात् प्राणस्याब्रह्मत्वम् BrahmSūBh. (Śaṅ.)72. 15 (*on* i. 1. 23); अन्नादित्यसंनिधानं वाक्यान्तरसापेक्षमत: स्ववाक्यस्थलिङ्गं प्रबलम् VedāntKa. 121. 15 (*on* i. 1. 22)

अन्नादित्व (annādi-tva) *n.* the state of being one who eats food (दश सन्तस्तत्कृतम् ... सैषा विराडन्नादी) दशसंख्यावत्त्वात् ... कृतत्वं संपादितम्, तत्संपादनेन चान्नादित्वं संपादितम्, कृतस्यान्नादित्वेन प्रसिद्धे: ... ते दश पदार्था:।

कृतत्वेनान्नादित्वविशिष्टाः संख्यासामान्यात् विराट्छब्दवाच्याः। दशाक्षरा हि विराट् प्रसिद्धा PrakaVi. 147. 21.

अन्नादिदर्शन (annādi-darśana) *adj.* exampled by food etc. शुक्लादिकं भवेद्रूपं रसमन्नादिदर्शनम् AgniP. 61. 22.

अन्नादिदर्शन (annādi-darśana) *n.* sight of food (as offering) etc. (श्वा तु दृष्टिनिपातेन) शुनोऽन्नादिदर्शनं निषिद्धमपि दोषभूयस्त्वज्ञापनार्थं पुनरभिहितम् ManvaMu. 134. 2 (*on* 3. 241)

अन्नादिदान (annādi-dāna) *n.* gift of food etc. लोकयात्रा गृहागताना-मन्नादिदानेनावर्जनमामन्त्रणनिमन्त्रणादि ManuBh. ii. 249. 9 (*on* 9. 27); अन्नादिदानं विप्रेभ्यो न प्रदत्तं द्विजोत्तिम् PadmP. ii. 97. 16.

अन्नादिदानसत्र (annādidāna-satra) *n.* alms-house for gift of cooked food etc. तारावलोकः सोऽन्नादिदानसत्राण्यकारयत् KathāSaSāg. xvi. 3. 29.

अन्नादिदायिन् (annādi-dāyin) *adj.* (used as noun) (one) who gives food etc. उपासते ये गृहस्थाः परपाकमबुद्धयः। तेन ते प्रेत्य पशुतां व्रजन्त्यन्नादिदायिनाम् ManuSm. 3. 104.

अन्नादिदृष्टार्थ (annādi-dṛṣṭārtha) *adj.* which has known purpose such as food वृष्ट्यन्नादिदृष्टार्थानि च सर्वाण्युपासननिष्पत्त्युपपादकतया तत्तदपेक्षायामनुष्ठेयानि NyāyPari. 512. 7.

अन्नादिदेय (annādi-deya) *n.* gift as food etc. (गोभूतिलहिरण्यादि दातव्यम्) आदिशब्देन शास्त्रान्तरोक्तमन्नादिदेयं संगृह्णाति Aparā. 285. 14 (*on* 1. 201)

अन्नादिद्वार् (annādi-dvār) *f.* [Inst.] through food etc. (ककाररूपा) उदकनिष्ठमन्नादिद्वारा जगत्संजीवनहेतुत्वमपि ककारस्य विद्याग्रिमवर्णतयास्तीति तद्रूपा LalitāTriBh. 253. 10 (*on* 1)

अन्नादिद्वार (annādi-dvāra) *n.* [Inst.] through body etc. अन्नं शरीरम् ... यदेवंलक्षणं ब्रह्म तदन्नादिद्वारेण प्रतिपद्यस्वेत्यर्थः TaiUBh. 283. 17 (*on* 3.1)

अन्नादिन् (annādin) *adj.* [*f.*-ī] who eats food भैक्षेण वर्त्तयेन्नित्यं नैकान्नादी भवेद्व्रती ManuSm. 2. 188; SaurP. 17.15; सैषा विराट् दशसंख्या सती अन्नं च अन्नादी अन्नादिनी च ChāndoUBh. 218. 11 (*on* iv. 3. 8); सोऽदन् अन्नादी सर्वेषु लोकेषु ... अन्नमत्ति ChāndoUBh. 324. 5 (*on* v. 18. 1); **(used as noun) (one) who eats food** कृतत्वादन्नादिनीकृते ह्यन्नभूता दशसंख्यान्तर्भूता VedāntKa. 126. 26 (*on* i. 1. 27)

अन्नादिनिगरण (annādi-nigaraṇa) *n.* act of swallowing food etc. अभक्ष्यभक्षणादौ ... यद्यपि 'भक्षण'मन्नादिनिगरणपर्यन्तं तथापि मानसोऽध्यवसायो निषिद्ध एव ManuBh. ii. 443. 4 (*on* 11. 230)

अन्नादिनिष्पत्तिज्ञान (annādiniṣpatti-jñāna) *n.* title of a section in the Śārṅgadharapaddhati (*lit.* knowledge regarding the production of food etc.) अथान्नादिनिष्पत्तिज्ञानम् ŚārṅgaPa. 2312.

अन्नादिपक्कहव्य (annādi- pakvahavya) *n.* cooked oblation such as rice कृतम् ... क्लीबं त्वादियुगेऽन्नादिपक्वहव्ये NānārthāSaṁ. i. 65. 268.

अन्नादिपरंपरा (annādi-paramparā) *f.* order of earth etc. अन्नादिपरंपरया परमार्थसत्यम् ... सन्मूलमन्विच्छेति पुत्रम् ... पूर्वोक्तं व्यपदिशति ChāndoUBh. 382. 14 (*on* vi. 8. 6)

अन्नादिपरिणाम (annādi-pariṇāma) *m.* transformation of food etc. धेनुरित्युच्यते विद्या मेघभावमुपागता। पयः क्षरति वर्षाख्यमन्नादिपरिणामवत् AhirbuS. 7. 61.

अन्नादिपर्याय (annādi-paryāya) *m.* name of a sub-section (dealing with food as Brahman etc.) 'प्राणाद्ध्येव खल्वि'त्यादि श्रुतेरप्यन्नादिपर्यायगत-वाक्यानामिवानन्दरूपस्य परब्रह्मणः कारणत्व एव तात्पर्यात् ŚivārkaMaDī. i. 270. 28 (*on* i. 1. 23)

अन्नादिपर्वत (annādi-parvata) *m.* mountain or heap of cooked rice etc. बहूनन्नादिपर्वतान्। भक्ष्यभोज्यफलादींश्च सर्वं ब्रह्मासृजत् VāyuP. ii. 44. 75; ददौ ब्रह्मा ऋत्विग्भ्यो दक्षिणाम् ... सरोवराणि दध्याज्यैर्बहून्नादिपर्वतान् AgniP.114.34.

अन्नादिपाक (annādi-pāka) *m.* digestion of food etc. (वायुं समाश्रित्य वर्तन्ते सर्वजन्तवः) वायुं प्राणमन्नादिपाकविहरणादिहेतुम् ManvaVi.327.1 (*on* 3.77)

अन्नादिपाचन (annādi-pācana) *n.* digestion of food etc. दग्धे सर्गे यथापूर्वं मुखे चान्नादिपाचनम् ... परिचक्षते ŚivaP. vii (2). 38. 25 (596A. 15)

अन्नादिपायसविधि (annādipāyasa-vidhi) *m.* preparation of milk dish consisting of rice etc. पञ्चाङ्गुलं मण्डलं च अष्टहस्तं च दण्डकम्। अन्नादिपायसविधौ दर्वी यज्ञस्य साधने BhaviP. 343B. 28 (ii (1). 19. 15)

अन्नादिप्रपञ्च (annādi-prapañca) *m.* universe constituted of the enjoyable object etc. अन्नादिप्रपञ्चकारणत्वप्रत्यभिज्ञानाद्य न सर्वज्ञाक्षरपुरुषयोर्भेदः ŚrutaPraB. 336. 6 (*on* i. 2. 23)

अन्नादिप्राचुर्य (annādi-prācurya) *n.* abundance of fruit etc. लोकाः ... अन्नमयो यज्ञः ... इत्याद्यन्नादिप्राचुर्ये सत्येव प्रयुङ्क्ते ŚivārkaMaDī. i. 215. 30 (*on* i. 1. 14)

अन्नादिफल (annādi-phala) *n.* food etc. as fruit न्याय्यं नावाप्त-कामानामन्नादिफलकीर्तनम् TaiUBhāVā. 201. 20 (3); अव्यवसायिनां तु स्वर्गपुत्र-पश्वन्नादिफलसाधनकर्माधिकृतानां बुद्धयः फलानन्त्यादनन्ताः GītāBh. (Rā.) 120. 3 (*on* 2. 41)

अन्नादिफल (annādi-phala) *adj.* having fruit such as food यत्खलु अन्नादिफलं कर्म जन्मान्तरानुष्ठितं तत्स्वफलोत्पादनाय शरीरमिव वृष्ट्यादिक-मारभते NyāyRa. 688. 20 (*on* 5 (16). 26)

अन्नादिभक्ष्य (annādi-bhakṣya) *n.* edible item such as food उच्छिष्टनिमित्तं द्रव्यपदमन्नादिभक्ष्यपरम् BālamBha. i. 458. 14 (*on* 1. 195)

अन्नादिभाजन (annādi-bhājana) *n.* vessel for food etc. द्रोणी काष्ठाम्बु-वाहिन्यां भवेदन्नादिभाजने AnekāK. 220.

अन्नादिभाव (annādi-bhāva) *m.* existence of food etc. अन्नादिभावाभावाभ्यां उपचितत्वापचितत्वे भौतिकत्वे लिङ्गम् PrakaVi. 608. 17.

अन्नादिभूयस्त्व (annādi-bhūyastva) *n.* abundance of food etc. अन्नादिभूयस्त्वेन वैशेष्यादन्नादिवादः VedāntSā. (Rā.) 235. 1 (*on* ii. 4. 19); BrahmSūBh. (Śrī.) ii. 191. 4 (*on* ii. 4. 19)

अन्नादिभैक्ष (annādi-bhaikṣa) *n.* food etc. as alms नैष्ठिकः ... यावदात्मनो विप्रयोगस्तावद् गुरुकुले स्थित्वान्नादिभैक्षभोजी भवति VaikhāDS. i. 3. 6.

अन्नादिभोजन (annādi-bhojana) *n.* act of partaking of food etc. विभज्या-न्नादिभोजनम् ... इति धर्माः साधारणा नृणाम् SkandP. ii (9). 20. 21.

अन्नादिभोज्यद्रव्य (annādi-bhojyadravya) *n.* food-stuff such as cooked rice ततः शुद्धकदल्यादिपात्रेषु ... अन्नादिभोज्यद्रव्याणि दत्त्वा ŚivaP. vi. 12. 60 (485B. 11)

अन्नादिमयत्व (annādimaya-tva) *n.* the state of being made of or produced from food etc. मुख्यमेव एषामन्नादिमयत्वम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 498. 6 (*on* ii. 4. 4); मनआदीनामन्नादिमयत्ववचनमिति गम्यते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 498. 10 (*on* ii. 4. 4); ChāndoUBh. 372. 11 (*on* vi. 7. 6.); भाक्तं गौणं प्राणानामन्ना-दिमयत्वम् PrakaVi. 671. 22.

अन्नादिमयवत् (annādimaya-vat) *adv.* like (sheath) made of food etc. अन्नादिमयवत्कार्यं स्यादानन्दमयोऽप्ययम् TaiUBhāVā. 107. 23 (2)

अन्नादिरस (annādi-rasa) *m.* A flavour or taste of food etc. उदर्यमन्नादि-सार्जनक्षमं जाठरम् अन्नादिरसलाभेन ... तृप्ताः समासते TaiUBhāVā. 126. 19 (2); (श्राद्धे विप्रभोजनकाले) अन्नादिरसानां वैगुण्यप्रश्नोऽपि न कार्यः BālamBha. i. 543. 14 (*on* 1. 249); अन्नादिरसव्यञ्जकवाचकात्तृतीयान्तादुपसिक्तेऽर्थे प्रत्ययः LaŚabdeŚe. ii. 286. 4; B chyle of food etc. तैजसस्तु विषयो भौमदिव्यो-दर्याकरजभेदाच्चतुर्विधः Upask. 219. 2 (*on* iv. 2. 11)

अन्नादिरूप (annādi-rūpa) *n.* form of the food (as Brahman) etc. अन्नादिरूपविषय एव ... भृगोः प्रश्नः TattvPrakā. 200A. 9 (*on* iv. 1. 2)

अन्नादिरूप (annādi-rūpa) *adj.* A having the form of (vesture made of) food etc. कोशान्पञ्चैवाहरन्नादिरूपान् ...। संख्यातीता हेमरत्नादिरूपास्तस्येदानीं तेऽभवन् पाण्डवभर्तुः ŚivLī. 13. 12; B having the nature of being food etc. (as Brahman) अन्नं ब्रह्मेत्यादिवाक्यान्युपासनार्थानीति निश्चयेनान्नादिरूपतया तत्संदेहो निवर्तते ŚivārkaMaDī. i. 96. 29 (*on* i. 1.1); i. 95. 6 (*on* i. 1.1); i. 97.11 (*on* i. 1.1)

अन्नादिरोध (annādi-rodha) *m.* prohibition of (eating) food etc. प्रहारोऽन्ना-दिरोधश्चाहिंसायां परिकीर्तिताः (अतिचाराः) YogŚā. 3. 90.

अन्नादिलक्षण (annādi-lakṣaṇa) *adj.* characterized by food etc. यः सविता देवो धियः प्रचोदयति तस्य प्रसादात् भर्गोऽन्नादिलक्षणं फलं धीमहि BālamBha. i. 92. 20 (*on* 1. 24½)

अन्नादिलय (annādi-laya) *m.* dissolution of earth etc. अन्नादिलयस्य वैषम्यमुपपादयति VedāntKa. 516. 10 (*on* iv. 1. 4)

अन्नादिवर्जम् (annādivarjam) *adv.* with exclusion of food etc. अन्नादिवर्जं फलपुष्पमांसमत्स्यादिभिः पूर्णमुखः सदैव। स्यादृष्टमात्रोऽभिमतार्थसिद्ध्यै ... काकः ŚārṅgaPa. 2471.

अन्नादिवाक्य (annādi-vākya) *n.* sentence beginning with the word *anna* प्राचीनेष्वन्नादिवाक्येषु च ... पञ्चमीदर्शनेनात्रापि पञ्चम्यन्ततावगमात् ŚivārkaMaDī. i. 117. 13 (*on* i. 1. 2)

अन्नादिवाद (annādi-vāda) *m.* theory of (the causality of) earth etc. त्रिवृत्करणेन त्रिरूपेऽप्येकैकस्मिन्नन्नाद्याधिक्यात्तत्र तत्रान्नादिवादः BrahmSūBh. (Rā.) 563. 7 (*on* ii. 4. 19); (वैशेष्यात्तु तद्वादः) अन्नादिभूयस्त्वेन वैशेष्यादन्नादिवादः VedāntSā. (Rā.) 235. 1 (*on* ii. 4. 19); VedāntDī. 140. 2 (*on* ii. 4. 19)

अन्नादिवायु (annādi-vāyu) *m.* wind such as life-breath(prāṇa) उदानाय च व्यानाय भुक्त्वा चुलकमाचरेत्। अमृतापिधानमसीति शरीरेऽन्नादिवायवः AgniP. 77. 24.

अन्नादिविकार (annādi-vikāra) *m.* modification of food etc. अन्नमयादीनां यथान्नादिविकाररूपत्वं तथानन्दमयः इत्यानन्दविकारः BrahmSūBh. (Śrī.) i. 214. 1 (*on* i. 1. 14); नान्नमयादयः परमात्मा ... परमात्मनोऽन्नादिविकारत्वानुपपत्तेः NyāySu. (Ja.) 130B. 5 (*on* i. 1. 6); (जीवानाम्) अन्नमयादीनामन्नादिविकाराभिमानित्वेन जीवत्वात् TattvPrakā. 16B. 9 (*on* i. 1. 12)

अन्नादिविकारार्थ (annādivikārārtha) *adj.* conveying the modification of food etc. नायमानन्दमयशब्दः प्रचुरानन्दतामभिधत्ते किंतु विकारार्थत्वमेव अन्नादिविकारार्थान्नमयादिशब्दैः सह पठितत्वात् TattvPrakā. 17A. 9 (*on* i. 1. 13)

अन्नादिविज्ञानान्त (annādi-vijñānānta) *adj.* beginning with food and ending with consciousness 'आनन्दादध्येवे'त्यवधारणम् ... ब्रह्मणि ... अन्नादिविज्ञानान्तरूपाणां व्यावर्तकम् ŚivārkaMaDī. i. 134. 27 (*on* i. 1. 2)

अन्नादिविशेषात्मन् (annādiviśeṣātman) *adj.* of the nature of particular form of food etc. या हि ब्रह्मविद्यया आत्मप्राप्तिरुपदिश्यते सा अविद्याकृतस्यान्नादिविशेषात्मनः आत्मत्वेनाध्यारोपितस्य अनात्मनः अपोहार्था TaiUBh. 274. 14 (*on* 2. 8)

अन्नादिविषय (annādi-viṣaya) *m.* object (of enjoyment) such as food भावाः ... अन्नादिविषयभोगनिमित्ता जायन्ते SāṁkhyaKāBh. 25. 26 (*on* 43)

अन्नादिविषय (annādi-viṣaya) *adj.* [*f.*-ā] **i** referring to food etc. (as Brahman) अन्नादिविषयाणि चोपासनान्यनुक्तानि TaiUBh. 282. 9. (*on* 3. 1); **ii** referring to food etc. (जननेऽप्येवमेव स्यान्निपुणां शुद्धिमिच्छताम्) निपुणां सर्वप्रकारामन्नादिविषयामपि ManvaVi. 626. 21 (*on* 5. 61)

अन्नादिविष्ठा (annādi-viṣṭhā) *f.* excrement of food etc. (श्वा) अन्नादिविष्ठानवगोमयानि न वा विधुन्वन् वदने सदैव ... मनोरथं पूरयते ध्रुवश्च ŚārṅgaPa. 2607; 2663.

अन्नादिविसर्ग (annādi-visarga) *m.* gift of food (as offering) etc. अपराह्णः ... सृष्टिः ... श्राद्धकर्मसु संपदः सृष्टिरकार्पण्येनान्नादिविसर्गः ManvaMu. 136. 28 (*on* 3. 255)

अन्नादिवैगुण्य (annādi-vaiguṇya) *n.* deficiency or lack of food, i.e. fodder etc. यस्य जीवधनं यावत्स तावत्स्वयमीक्षताम्। अन्यथान्नादिवैगुण्यात्तद्दुःखे पापभाग्भवेत् YaśasCam. i. 492. 2.

अन्नादिश्रुति (annādi-śruti) *f.* act of hearing, i.e. Vedic statement referring to food (as Brahman) etc. अहं ब्रह्मास्मि ... प्रज्ञानं ब्रह्मेत्यादिश्रुतय एव तात्त्विका भेदपराः न त्वन्नादिश्रुतयः ŚivārkaMaDī. i. 90. 9 (*on* i. 1. 1)

अन्नादिसंसर्ग (annādi-saṁsarga) *m.* contact with food etc. (सूतके शौचे वा) कुर्यान्नान्नादिसंसर्गम् BṛParāSm. 8. 8; संयोगमेकशय्यामन्नादिसंसर्गश्च (महापातकम्) ManvaVi. 1369. 24 (*on* 11. 54)

अन्नादिसत्पति (annādi-satpati) *m.* lord of food etc. अन्नादिकं च नैवेद्यं गृहाणान्नादिसत्पते AgniP. 175. 55.

अन्नादिसत्रशील (annādisatra-śīla) *adj.* disposed to distribution of food etc. (in alms) (कपिला सत्री ... महोदधिः हृष्टमात्रा पुनन्त्येते) सत्री कृतसत्रयागः। अन्नादिसत्रशील इति केचित् VīraMi. (Āhnika.) 150. 3.

अन्नादिसम (annādi-sama) *adj.* similar or equal to food etc. आत्मानुकूल्यादन्नादिसमश्चेदमुनात्र कः PañcDa. 12. 24.

अन्नादिसमुदाचार (annādi-samudācāra) *m.* hospitality with food etc. अन्नादिसमुदाचारः ... दिवसे दिवसे तस्य वर्धते न तु हीयते MahāBhā. iii. 289. 4.

अन्नादिसमृद्धि (annādi-samṛddhi) *f.* abundance of food etc. सुखप्रदं भवद्देशं श्रुत्वान्नादिसमृद्धिभिः। आगतान् ... रक्षास्मान्विक्षतान्क्षुधा RājTa. (Śrī.) 1(7). 32.

अन्नादिसंपाचन (annādi-sampācana) *n.* act of cooking or preparation of food etc. हीनादिरससंयोगान्नादिसंपाचनं कला ŚukraNī. 4 (3). 72.

अन्नादिसुसमृद्ध (annādi-susamṛddha) *adj.* abundantly rich in food etc. अन्नादिसुसमृद्धानि कार्यन्तां शरणानि BallāC. 101. 18.

अन्नादिसेवन (annādi-sevana) *n.* consumption of food etc. अन्नादिसेवनस्य प्रजापशूत्पत्तिकारणत्वाभिधानालम्बनमाह NyāySu. (So.) 60. 10 (*on* i. 2. 10)

अन्नादिस्पर्श (annādi-sparśa) *m.* [Inst.] by way of touch of, i.e. contact with food etc. (श्राद्धं हन्ति ... स्पर्शेनावरवर्णजः) (शूद्रः) असावन्नादिस्पर्शेन द्विजातिश्राद्धं निष्फलयति ManvaMu. 134. 4 (*on* 3. 241)

अन्नादिहेतु (annādi-hetu) *m.* [Abl.] with the purpose of getting food etc. भुक्तं भुज्यमानं भोक्ष्यमाणं प्रतिबद्धफलं चेति विविधं कर्म। तत्र पूर्वकृतं पश्चाद्य वृष्ट्यन्नादिहेतोः कृतं प्रतिबद्धफलं कर्मास्ति ŚrutaPra. ii. 589. 18 (*on* iv. 1. 17)

¹अन्नाद्य (annādya) *n.* [Debru. 824, 828] **1A** act of eating food **B** enjoyment of food **2Ai** food in general, proper food, victuals (for nourishment) **ii** food (as offering or oblation) **iii** food-grain **B** eatable food, i.e. consumable item **C** chyle **3** vessel containing food **4** abundance of food **5** particular type of medicinal plant **6** the word expression *annādya* **1A** act of eating food अन्नं चान्नाद्यं च ...। तानि सर्वाण्यपं क्रामन्ति ब्रह्मगवीमाददानस्य AV. xii. 5. 10; तमिदं निर्गतम् ... अन्नं चान्नाद्यं च। य एतं देवमेकवृतं वेदं AV. xiii. 4. 14; अन्नाद्येन यशसा ... महः सह इति त्वोपास्महे वयम् AV. xiii. 4. 49; ऐनमन्नं गच्छत्यैनमन्नाद्यं गच्छति य एवं वेदं AV. xv. 7. 5; xv. 8. 2; अन्नस्य चान्नाद्यस्य च प्रियं धामं भवति य एवं वेदं AV. xv. 8. 3; उपस्थे ते देव्यदितेऽग्निमन्नादमन्नाद्यायादधे TaiS. I. v. 3. 1; KāṭhS. 7. 13 (i. 75. 8); VājaS. 3. 5; अन्नाद्यमात्मन्धत्ते दर्व्धिरस्यदब्धो भूयासम् TaiS. I. vi. 11. 6; अर्कवते भूत एवान्नाद्ये प्रतितिष्ठति TaiS. II. ii. 7. 3; दशाक्षरा विराडन्नं विराड् विराज्येवान्नाद्ये प्रतितिष्ठति TaiS. III. iii. 5. 5; V. ii. 3. 7; V. iii. 3. 3; V. iv. 6. 4; V. vi. 10. 3; KāṭhS. 20. 1 (ii. 19. 15); 21. 10 (ii. 50.1); 23. 8 (ii. 84. 16); 24. 2 (ii. 91. 13); 36. 2 (iii. 70. 5); PañcBr. iii. 13. 3; अवरुन्धे सोमेनान्नाद्यम् TaiS. III. iv. 3. 3; ब्रह्मणैव मृत्योरन्तर्धत्तेऽन्तर्मृत्योर्धत्तेऽन्तरन्नाद्यादित्याहुः TaiS. V. iv. 4. 4; V. iv. 4. 5; कामयेत प्राणानस्य अन्नाद्यं विछिन्द्याम् इति विग्राहन्तस्य जुहुयात् TaiS. V. iv. 8. 1; V. iv. 8. 2; द्वादश सप्तदशा भवन्त्यन्नाद्यस्यावरुद्ध्या TaiS. VII. iv. 7. 2; VII. iv. 8. 3; प्रजापतिः ... मनुष्या अन्नाद्यमस्मा अवरुन्द्धे वर्षं MaiS. i. 6. 5 (i. 94. 3); ग्राम्यमेवं तेनान्नाद्यमवरुन्द्धे MaiS. i. 10. 6 (i. 146. 15); i. 10. 12. (i. 152. 10); तस्माद्वा एतस्यान्नमन्नाद्यम् MaiS. iii. 6. 7 (iii. 69. 11); KauśiSū. 20. 19; यत्पावकवतीर्भवन्त्यन्नाद्याय कमस्मा अग्निश्चिक्यानाय भवति KāṭhS. 21. 7 (ii. 46. 6); सरस्वत्यै भैषज्येन वीर्यायान्नाद्यायाभिषिंचामि VājaS. 20. 3; 3. 63 (Mahīdhara अन्नभक्षणाय); यदग्नये पावकाय। पूत एवास्मिन्नन्नाद्यं दधाति TaiBr. I. i. 5. 10; योऽलमन्नाद्याय सन्नथान्नाद्याद्दक्षिणार्धं सदसो गत्वैतं सौम्यातिशेषं प्राश्नीयात् ṢaḍviBr. i. 7. 3 (comm. अन्नादिभक्षणायालं समर्थः सन्नपि); ĀpaŚS. i. 9. 13; यो रोचनस्तमिह गृह्णामि तेनाहं मामभिषिञ्चामि। यशसे तेजसे ब्रह्मवर्चसाय बलायेन्द्रियाय वीर्यायान्नाद्याय रायस्पोषाय MantrBr. i. 7. 4; अन्नाद्यमेव तदग्नेर्वैश्वानरस्य मुखतोऽपिदधाति JaimiBr. 1. 175; ज्योतिरग्निष्टोमो रथंतरसामा प्रथमा। प्राणेष्वन्नाद्ये च प्रतितिष्ठति ĀpaŚS. xxii. 2. 5; xxii. 14. 22; इन्द्रसेनो विशोकश्च रुक्मश्चार्जुनसारथिः अन्नाद्ये व्यापृताः सन्तु सहदेव तवाज्ञया MahāBhā. ii. 342*(7); असंपत्तेस्तु भोगानामन्नाद्यं संपरित्यजेत् PauṣkS. 38. 128; **1B** enjoyment of food अस्मै सर्वमन्नाद्यं प्रयछेमेति ŚatBr. XIV. i. 1. 8; देवाः। ताभ्यो वम्रीभ्योऽन्नाद्यं प्रायछन् ŚatBr. XIV. i. 1. 14; इदमहमिमां पद्यां विराजमन्नाद्यायाधितिष्ठामि MantrBr. ii. 8. 2; **2Ai** food in general, proper food, victuals (for nourishment) अधिरस्यधिपतिर् मा कृणु गवाम् अश्वानाम् पुरुषाणाम् ब्र(ब्र)ह्मचारिणाम् भूत्यान्नाद्यस्य AV. (P.) xix. 53. 10; xix. 54. 5; अथो पूतमेव पृथिवीमन्नाद्यं नोपानमत् TaiS. I. v. 4. 1; I. v. 4. 2; I. vi. 6. 1; II. i. 9. 1; अन्नाय त्वान्नाद्याय त्वा TaiS. I. vii. 9. 2; दशकपालो विराजैवास्मिन्नन्नाद्यं दधाति TaiS. II. ii. 5. 3; प्रजापतिर्देवेभ्योऽन्नाद्यं व्यादिशत् TaiS. II. iii. 6. 1; विराडन्नं विराड्विराजैवास्मा अन्नाद्यमवरुन्धे TaiS. II. v. 10. 3; AitĀ. I. v. 2. 19; अग्निर्देवानामन्नादः ... य एवं वेद प्र राज्यमन्नाद्यमाप्नोति TaiS. II. vi. 6. 5; अहोरात्रे एवास्मै प्रत्ते काममन्नाद्यं दुहाते TaiS. V. iv. 9. 3; मुखत एवास्मा अन्नाद्यं दधाति TaiS. V. vi. 3. 3; JaimiBr. 2. 306; AitĀ. I. i. 2. 3; TaiĀ. v. 10. 3 (634. 10); विराजैवान्नाद्यमवरुन्द्धे TaiS. VI. i. 9. 6; VI. i. 10. 2; VI. ii. 4. 5; VI. iv. 4. 2; VII. iii. 5. 5; VII. iv. 3. 1; VII. iv. 4. 4; प्रजापतिः प्रजा असृजत् सोऽन्नाद्येन व्यार्ध्यत TaiS. VI. vi. 4. 5; तेजं इन्द्रियं ब्रह्मवर्चसमन्नाद्यं स एताꣳश्चतुरश्चतुष्टोमान्त्सोमानपश्यत् TaiS. VII. i. 8. 2; BaudhŚS. ii. 274. 4; यजमानो वृङ्क्ते (द्वादशाहस्य) ... किं द्वितीयेनेति प्राणानन्नाद्यमिति TaiS. VII. iii. 2. 1; VII. ii. 3. 2; अतिरात्रावभितो भवतः ब्रह्मवर्चसस्यान्नाद्यस्य परिगृहीत्यै TaiS. VII. iii. 9. 3; TaiS. VII. iv. 3. 6; विश्वजिद्भवत्यन्नाद्यस्यावरुद्ध्यै TaiS. VII. iv. 5. 3; ĀpaŚS. xxii. 4. 12; कनीयोऽन्नाद्यम् ... भवति MaiS. i. 8. 4 (i. 119. 21); दशमंमहरन्तमेवं गत्वान्नाद्यमवरुन्द्धे MaiS. i. 9. 7 (i. 138. 20); i. 10. 6 (i. 146. 15); अन्नाद्यस्योज्झित्यै देवस्य वयं सवितुः प्रसवे MaiS. i. 11. 7

(i. 168. 15); सहैवान्नाद्येनामुं लोकमेति MaiS. i. 11.8 (i. 169. 19); अग्निः ... अन्नाद्यस्य प्रदाता ... सोऽस्मा अन्नाद्यं प्रयच्छति MaiS. ii. 1. 2 (ii. 3. 8); ii. 5. 4 (ii. 52. 3); KāṭhS. 10. 3 (i. 127. 15); 10. 6 (i. 131. 14); संवत्सरं वा एषां तदन्नाद्यमवृञ्जत तत्संवत्सरमेवैतदन्नाद्यं यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते MaiS. ii. 1. 11 (ii. 13. 15); सरस्वत्या अहं देवयज्यया वाचमन्नाद्यं पुषेयम् KāṭhS. 5. 1 (i. 44. 12); 32. 1 (iii. 19. 8); MānŚS. 26. 20; द्यावापृथिवी वा अन्नाद्यस्येशाते ... ते अस्मा अन्नाद्यं प्रयच्छतः KāṭhS. 13. 7 (i. 188. 19); पुरुषः ... सहैवान्नाद्येन स्वर्गं लोकमेति KāṭhS. 14. 8 (i. 207. 10); अश्नुते प्रजयान्नाद्यम् AitBr. 1. 6(30); 2. 2 (38);समां समां वै बिल्वो गृभीतस्तदन्नाद्यस्य रूपम् AitBr. 6. 1 (140);देवेभ्यो वै पशवोऽन्नाद्यायालम्भाय नातिष्ठन्त AitBr. 6. 3 (150); वृष्टिमन्नाद्यं यजमाने दधाति AitBr. 6. 4 (158); 9. 6 (251); शर्माण्यन्नाद्यानि यच्छत्यग्निमेव तत्कल्पयत्यग्निमप्येति AitBr. 10. 9 (284); 15. 1 (417); श्रीर्विराडन्नाद्यं श्रियो विराजोऽन्नाद्यस्योपाप्त्यै ता वै गायत्र्यो भवन्ति KauṣīBr. 1. 1 (1. 17); 2. 3 (5. 13); प्राणे त्वाऽमृतमादधामि। अन्नादमन्नाद्याय TaiBr. I. ii. 1. 20; वाजजित्यायै संमार्ज्मि। अग्निमन्नादमन्नाद्याय TaiBr. III. vii. 6. 15; तस्यानु तृप्तिं तृप्यति प्रजया पशुभिरन्नाद्येन तेजसा ब्रह्मवर्चसेनेति ṢaḍviBr. iv. 7. 3; ChāndoU. v. 19. 2; ṢaḍviBr. i. 2. 8; सुर्वा विद्याः ... सुर्वमन्नाद्यꣳ सुर्वा श्रीः ŚatBr. I. vi. 3. 15; युदेमं लोकमाप आगच्छन्त्युथेहान्नाद्यं जायते ŚatBr. II. i. 1. 3; इयं वै वशा पृथिव्युदिदमस्यां मूलि यामूलं चान्नाद्यं प्रतिष्ठितम् ŚatBr. V. i. 3. 3; अस्मिन्त् सर्वतोऽन्नाद्यं दधाति ŚatBr. V. v. 1. 12; अथात्मनेऽन्नाद्यमागायत् ŚatBr. XIV. iv. 1. 18; BṛĀraU. i. 3. 17; i. 51. 6; JaimiUBr. ii. 11. 7; ii. 11. 10; AṇuBh. 166. 2 (*on* ii. 4. 22); पशवो वा इळा पशवः कृत्स्नमन्नाद्यम् JaimiBr. 1. 165; 2. 314; पवमानेन वै देवेभ्योऽन्नाद्यं प्रदीयते JaimiBr. 3. 100; यद्यशोः यदन्नाद्यं तान्यागायमान आस्ते JaimiUBr. i. 17. 3; ता एतास्सामैव सत्यो व्यूढोऽन्नाद्याय JaimiUBr. i. 34. 11; इदं विश्वं विकृतमन्नाद्यमधोक्तम् GopBr. i. 2. 20 (56.10); न्यूनेऽन्नाद्यं प्रतिष्ठितम् AitĀ. I. i. 2. 16; I. iii. 7. 7;अश्विना यज्वरीरिष इत्यन्नं वा इषोऽन्नाद्यस्यावरुद्ध्यै AitĀ. I. i. 4. 9; मध्यतो वै प्रजा अन्नं धिनोति मध्यत एव तदन्नाद्यस्य यजमानं दधाति AitĀ. I. ii. 3. 9; मुष्टिमात्रे स्यादेतावता वै सर्वमन्नाद्यं क्रियते AitĀ. I. ii. 4. 4; तदूर्जमन्नाद्यमधिरोहन्त्यूर्जोऽन्नाद्यस्यावरुद्ध्यै AitĀ. I. ii. 4. 21; आपो वा ओदत्यो या मुख्यास्ता हीदं सर्वमन्नाद्यमुन्दन्ति AitĀ. I. iii. 5. 4; I. iii. 7. 8; एषां सूक्तानां नवर्चं प्रथमम्...। पञ्चर्चं भवति पञ्चपदा पङ्क्तिः पङ्क्तिर्वा अन्नमन्नाद्यस्यावरुद्ध्यै AitĀ. I. iii. 8. 20; संपात एव कामानामभ्याप्त्यै प्रतिष्ठित्या अन्नाद्याय पङ्क्तिः AitĀ. I. iv. 2. 3; I. iv. 2. 7; अथ यत्पुरुषरूपं तदस्य श्रियै यशसेऽन्नाद्यायापचित्यै AitĀ. I. iv. 2. 19; अस्मिँल्लोके ... यदन्नाद्यं यापचितिस्तदश्नवै AitĀ. I. iv. 3. 2; एकविंशो वै स्तोमानां प्रतिष्ठा प्रतिष्ठोदरमन्नाद्यानाम् AitĀ. I. v. 1. 3; अथ सूक्ते वने न वा यो न्यधायि चाकन्यो जात एव प्रथमो मनस्वानिति तयोरस्त्यन्नं समस्य यदसन्मनीषा इत्यन्नाद्यस्यावरुद्ध्यै AitĀ. I. v. 2. 9; द्यौर्हास्मै वृष्टिमन्नाद्यं संप्रयच्छति AitĀ. II. i. 7. 12; (देवाः) त एनं तृप्ता आयुषा तेजसा ... अन्नाद्येन च तर्पयन्ति TaiĀ. ii. 10. 1 (241.6); iv. 41. 1 (560.2); (पुत्रम्) तं पितानुमन्त्रयते यशो ब्रह्मवर्चसमन्नाद्यं कीर्तिस्त्वा जुषतामिति KauṣīBrU. 2. 10; ध्यायात्। ... अनुपदस्यमन्नाद्यमाप्नवानीत्याकाशं समुद्रं वा ŚāṅkhāŚS. iv. 8. 6; xiv. 8. 1; सा यैव पुरुषस्य (विष्टुतिः) ... यद् अन्नाद्यम् VādhuŚS. iii. 4. 5; द्वाविंशतिरात्रेण संवत्सरादेभ्यो लोकेभ्योऽमुष्मादादित्यादन्नाद्यमवरुन्धते ĀpaŚS. xxiii. 3. 10; अग्निरन्नादोऽन्नपतिरन्नाद्यमस्मिन्यज्ञे मयि दधातु स्वाहा KātyāŚS. v. 13. 1; (ब्रह्मचारी) ब्रह्मवर्चसमन्नाद्यं वृङ्क्ते ĀpaDS. i. 3. 26; HirŚS. xxvi. 1. 101 (17. 21); व्रतहोमांश्चतुर्गृहीतैश्चतुर्होतृभिराज्येन तेजस्कामः ... अन्नाद्येन वीर्यकामः KāṭhGS. iv. 3. 6; ब्रह्मानुज्ञाताः प्रत्यवरोहन्ति ... यशो बलमन्नाद्यं प्रजामिति PāraGS. iii. 2. 11; इममन्नाद्याय प्रविशतम् KauśīSū. 22. 9; यायावरः ... अभ्यागतेभ्योऽन्नाद्यं च कुरुते VaikhāDS. i. 5. 4; अन्नाद्ये कीटसंयुक्ते ...। तदन्तरा स्पृशेद्यापः ParāSm. 6. 64; आप इव द्वीपमन्नाद्यानि धारयन्ति TantrVā. 66. 16 (*on* i. 2. 49); MīmāKau. iii(1). 99. 10 (*on* i. 2. 51); अन्नाद्यमन्नं च तदाद्यं च अन्नाद्यम् BṛĀraUBh. 59. 4(*on* i. 3. 17); 173. 17 (*on* i. 5. 2); (आराममस्य पश्यन्ति) ग्रामम् ... अन्नाद्यमित्यादिवासनानिर्मितमाक्रीडनरूपम् BṛĀraUBh. 551. 19(*on* iv. 3. 14); अम्लानबाष्पमन्नाद्यमद्यान्नित्यं सुसंस्कृतम् VedavyāSm. 3. 58; अथ यानीतराणीति ह्युद्गातान्नाद्यमात्मने। आगायेत् BṛĀraUBhVā. i. 3. 365; एतेन ब्रह्मवर्चसवीर्यान्नाद्य-ग्रामादिकामेष्टयोऽपि व्याख्याताः NyāyMañ. i. 254. 12; यथा अन्नाद्यस्य स्वर्गस्य वा साधनभूतं सौभरं वृष्टिशब्दो लक्षयतीत्याशङ्का न संभवति NyāySu. (So.) 882. 3 (*on* ii. 2. 29); मोक्षारोग्यधनान्नाद्यपुष्टिश्रीवश्यदानि तु। भवन्ति क्षणलिङ्गानि यजतां प्रतिवासरम् ĪśānŚiPa. ii. 36. 24; होमं पुत्रार्थमतनोन्नन्दः ... आनर्च विप्रानन्नाद्यैः HariC. (Pa.) 76; स्वर्गस्य वृष्ट्यन्नाद्यपशुपुत्रादिवदैहिकत्वासंभवेनेव ... विलम्बस्य सह्यत्वात् ŚivārkaMaDī. 468. 18 (*on* i. 3. 32); अन्नाद्यम् अन्नं तत्कामोऽपि भक्षयेत् VīraMi. (Śrāddha.) 268. 27; कर्ता देशकालौ स्मृत्वा ममास्य शिशोर्मातृ° ... °शुद्ध्यन्नाद्य° ... °निबर्हणद्वारा ... कर्म करिष्ये BālamBha. i. 39. 16 (*on* 1. 11-12) [Kośas give *annādya* as the synonym of the following words: *adana*, DhanvaNi. 311. 22; *andhas*, DhanvaNi. 311. 22; *anna*, DhanvaNi. 311. 22; *aśana*, DhanvaNi. 311. 22; *āśitambhava*, AnekāSa. 215; DharK. 2548; *āhāra*, DhanvaNi. 311. 22; *odana*, DhanvaNi. 311. 22; *kaśipu*, DhanvaNi. 311. 22; *kūra*, DhanvaNi. 311. 22; *jīvana*, DhanvaNi. 311. 22; *bhissā*, DhanvaNi. 311. 22; *bhojya*, DhanvaNi. 311. 22 and Kośas also give *annādya* as the meaning of *āśitambhava*, ViśvaPra. 167. 62; MediK. 176. 65; ViśvaLoK. 370. 66; ŚabdaRaSaK. 324. 17]; **2Aii** food (as offering or oblation) इडो यजति दर्षा एव वर्षाभिर्हीडितमन्नाद्यमुत्तिष्ठति KauṣīBr. 3. 4 (10. 18); सर्वं हि देवेभ्योऽन्नाद्यं प्रयच्छति BṛĀraU. i. 5. 2; कुर्यादहरहः श्राद्धमन्नाद्येनोदकेन वा ManuŚm. 3. 82; MarkP. 29. 33; MatsyaP. 16. 4; ŚaṅkhaŚm. 13. 16; अतिथिं तत्र संप्राप्तमन्नाद्येनोदकेन च। संपूजयेत् यथाशक्ति गन्धपुष्पादिभिस्तथा MārkP. 29. 25; सुमुखः ... अतिथिम् ... अन्नाद्येन च पूजयेत् VṛGautaSm. 536. 11(6); VedaVyāSm. 4. 11; अन्नाद्याभ्यां प्रजुहुयात्ततः प्राग्वत् समापयेत् TantrRā. 7. 25; **2Aiii** food-grain धान्यं भोग्यं च भोगार्हमन्नाद्यं जीवसाधनम् RājNi. 388. 1; **2B** chyle ऊर्वान्नाद्यमुदुम्बरः AitĀ. I. ii. 3. 8; ŚāṅkhāĀ. 1. 7 (3. 30); VīraMi. (Rājanīti.) 96. 21; एतमृग्वेदमभ्यतपꣳस्तस्याभितप्तस्य यशस्तेज इन्द्रियं वीर्यमन्नाद्यꣳ रसोऽजायत ChāndoU. iii. 1. 3; vi. 2. 4; अन्नाद्यं प्रत्यहमुपजीव्यमानं शरीरस्थितिकरं यद्भवति ChāndoUBh. 148. 15 (*on* iii. 6. i); 146. 16 (*on* iii. 6. 1); **2C** eatable food, i.e. consumable item स्वर्गलोकं प्रतिपित्सुः ... चक्षुरादित्यस्वरूपेण अन्नाद्यत्वाद्य ... गुणाभ्याम् उपासीत ChāndoUBh. 166. 5 (*on* iii. 13. 1); जगत् मृत्यूपसिक्तमन्नाद्यत्वेन गृहीतम् GoviBh. 32. 1 (*on* i. 2. 9); **3** vessel containing food (हस्तेनामुक्तमन्नाद्यम् ...) अन्नाद्यमिति अन्नाद्यधारणार्थं पात्रं न तु साक्षादन्नम् CaturCin. iii (1). 1383. 6; **4** abundance of food अन्नाद्य-मन्नसमृद्धिः VīraMi. (Rājanīti.) 99. 12; **5** particular type of medicinal plant तालीसपत्रं तालीसमन्नाद्यं च शुकोदरम्। धात्रीपत्रं चार्कवेधं करिपत्रं तमाह्वयम् KalpaK. 173. 367; **6** the word or expression *annādya* अत एव प्रकृतपरामर्श-तच्छब्दनिर्दिष्टावेष्टिमात्रपुरस्कारेणान्नाद्याम्नानात् .. न तद्व्यतिरिक्तविषयेऽपि सावकाशं स्वाराज्यं गृह्णातीत्यपास्तम् MīmāKau. ii. 23. 8 (*on* ii. 3. 3)

²अन्नाद्य (annādya) *n.* primary or superior food मधु वै देवानां परममन्नाद्यम् TaiS. VII. v. 10. 1; परमेणैवास्मां अन्नाद्येनावरमन्नाद्यमवरुन्धे TaiBr. I. iii. 3. 3; परमेण रूपेणान्नाद्येन ... अन्नादोऽसानि PāraGS. i. 3. 20; प्रापणं परमान्नाद्यमन्नाद्य-मतिभूतये PauṣkS. 26. 3.

¹अन्नाद्य (annādya) *adj.* **Ai** food in general etc., victuals (for nourishment) etc. यथा श्रियेऽन्नाद्यायेमाः प्रजा यजमानाय यच्छेदेवं वै तत्संयौति ŚatBr. I. ii. 2. 3; (प्रजापतिः) सोऽब्रवीदेकं वै वेदमन्नाद्यमसृक्षि सामैव। तद्वः प्रयच्छानि (अन्नार्थम्) JaimiUBr. i. 11. 3; तस्य च विशमादिशत्तान् चैवान्नाद्येन LāṭyāŚS. i. 10. 12; योऽलमन्नाद्याय सन्नथान्नं नाद्यादिति ह्याह DrāhyāŚS. xxvi. 4. 5; गुहः ... ततो गुणवदन्नाद्यमुपादाय पृथग्विधम् ... वाक्यं चेदमुवाच ह Rāmā. ii. 44. 13; सार्वभौतिकमन्नाद्यं कर्तव्यं गृहमेधिना DakṣaSm. 2. 38; अन्यशूद्रेषु अन्नाद्यं ये भुञ्जन्ति क्षुधा द्विजाः। प्रायश्चित्तं च संप्राप्तं चरेच्चान्द्रायणं व्रतम् AṅgiSm. 121; BṛYamaSm. 3. 11; लब्ध्वा प्रभूतमन्नाद्यं क्रमशस्तूप योजयेत् Tantrākhyā. 64. 22; PañcT. 2. 29 (223. 2); कृते त्वस्थिगताः प्राणाः ... कलावन्नाद्यमेव च BṛParāSm. 1. 29; किंचित्कालं विनान्नाद्यैर्जीवन्ति मनुजादयः BṛParāSm. 5. 116; अनिवारितमन्नाद्यं सार्वजन्यं तु कारयेत् PāraS. 14. 539; शालीभिर्जुहुयान्नित्यम् ...। व्रीहिगोमहिषान्नाद्यैर्भवनं तस्य पूर्यते ŚāraTi. 14. 112; (ऊर्ध्वबाहुः ... जपेत्) भवत्यस्य नित्यमन्नाद्यम् ParaS. 16. 26; साधारणं च स्वाराज्यं फलं प्रात्यात्मिकं चान्नाद्यं विज्ञायते TantrVā. 586. 1 (*on* ii. 3. 3); शकटम् ... अन्नाद्येन च संपन्नम् ... यायात् BṛĀraUBh. 595. 2 (*on* iv. 3. 35); अन्नाद्याद्भक्तसक्त्वादेश्चिरस्थितान्नानि जायन्ते सत्त्वानि प्राणिनः ManuBh. ii. 413. 22 (*on* 11. 142); (सः) पुंसा श्रद्धादिहीनेन ... अन्नाद्यं दत्तं गृह्णाति नः SkandP. ii (9). 26. 37; कर्मफलनामन्नाद्यश्वग्रामादीनां भागित्वात्कर्मभागीनीत्युच्यन्ते TātpaṬ (Vā.) 580. 23 (*on* iii. 2. 61); तेषामपि तथान्नाद्यं पद्माक्षः प्रददौ स्वयम् LiṅgaP. ii. 1. 17; दधिदुग्धानि नैकसंज्ञानि कल्पयेत्। ... अन्नाद्यं नृत्यगीतादि पर्वण्यप्यन्वहं नृप। विधिना विहिते कुण्डे मेखलावर्तवेदिभिः PadmP. iv. 90. 30; (हुत्वा) सिद्धमन्त्रस्ततोऽन्नाद्यं श्रियं चाप्नोति पुष्कलाम् ĪśānŚiPa. i. 38. 94; हवि. ... निवेदयेत्। ध्यायेत्तन्मनसा दिव्यमन्नाद्यं तृप्तिकारणम् ĪśānŚiPa. ii. 5. 121; i. 9. 146; अन्नाद्यस्यापि ब्राह्मणादिकर्तृकप्रयोगे सावकाशत्वात् MīmāKau. ii. 23. 10 (*on* ii. 3. 3); बहिःक्रतु विधीयते। तस्य चोक्तवचनेन अन्नाद्यं फलम् BhāṭṭDī. i. 144. 22 (*on* ii. 3. 2); भोजयेत्। पतिं च तदनुज्ञाता शिष्टमन्नाद्य(?द्य)मात्मना। भुक्त्वा नयेदहश्शेषम् ŚukraNī. 4 (4) 15; **1Aii** food etc. (considered as fourfold)

फलमूलमिषं शाकम् ... चतुर्विधं तदन्नाद्यमक्षय्यं ते भविष्यति MahāBhā. iii. 4. 3; B food-grain etc. यथा त्वमग्ने समिधा समिध्यसि ... अन्नाद्येन समेधिषीय स्वाहा MantrBr. i. 6. 33 (comm. व्रीहियवादिकेन); C cooked or prepared food or meals etc. न वराहं न चोक्षाणम् ... भक्षयामि महाराज किमन्नाद्येन तेन मे MahāBhā. iii. 131. 17; सुपरीक्षितमन्नाद्यमद्यान्मन्त्रैर्विषापहैः ManuSm. 7. 217; ManuBh. ii. 67. 5 (on 7. 217); SūktiRa. 158. 7; सर्वं साध्यमथान्नाद्यं गन्धवर्णरसान्वितम् नित्यं परिपचेत् ViṣṇuDhaP. i. 62. 8; अन्नाद्यम् ... यच्छन्तीम् ... ध्यात्वा उमां यजति ... धनपतिः ĪśānŚiPa. i. 26. 101; D cooked or boiled rice etc. ब्राह्मणान् ... अन्नाद्येनासकृद्धैतान्गुणैश्च परिचोदयेत् ManuSm. 3. 233 (ManvaVi. अन्नाद्येनोदनेनाद्येन भक्तादिना); अन्नाद्यैरलमर्घार्ये स्वं दातुमिह चार्हसि LiṅgaP. i. 29. 55; 'अन्नाद्येन' पायसादिना ... परिचोदयेत् CaturCin. iii(1). 1026. 18; (अन्नाद्यजानां सत्त्वानाम् ... घृतप्राशो विशोधनम्) अन्नाद्यमोदनादि ManvaVi. 1416. 15 (on 11. 143); 419. 3 (on 3. 233) [KalpaK. 159. 238 gives *annādya* as the synonym of the following words: *andhas, anna, aśana, āyus, odana, kilāla, kūra, jīvana, didivi, parisruta, prasādhana, bhakta, bhissā, bhojya, vāja*]; E food (as oblation) etc. न देयमुच्छिष्टमन्नाद्यं श्राद्धकर्मणि VāyuP. ii. 17. 85; BrahmāṇḍP. ii. 15. 57; अन्नाद्यैरेव मुख्यैश्च ... पृथङ् मातामहानां तु केचिदिच्छन्ति मानवाः। त्रीन्पिण्डान् BrahmāṇḍP. ii. 11. 60; आसनारूढमन्नाद्यं पादोपहतमेव च। ... वर्ज्यानि श्राद्धकर्मणि BrahmāṇḍP. ii. 14. 53; CaturCin. iii(1). 609. 5; VīraMi. (Āhnika.) 510. 3; स्वागतेनाग्नयः प्रीताः आसनेन शतक्रतुः। पितरः पादशौचेन अन्नाद्येन प्रजापतिः VedaVyāSm. 4. 11; द्रव्यानुक्तौ होमविधौ घृतमन्नाद्यमेव च TantrRā. 11. 25; पुत्रार्थे मया संकल्प ...। तर्पयित्वा द्विजान् सप्त अन्नाद्येन फलेन च। पश्चाद्विसर्जितं पिण्डम् VarāP. 187. 62; अतोऽवशिष्टमन्नाद्यं पिण्डपात्रे तु निक्षिपेत् BrahmP. 219. 65; (हरिम्) अलाभे पुष्पपत्रानामन्नाद्येनापि पूजयेत् PadmP. iv. 94. 11; होमदानाद्यैर्गन्धान्नाद्यैर्बलिं हरेत् ĪśānŚiPa. i. 45. 25; नवम् ...। अन्नाद्यं कुसुमाद्यं वा नानिवेद्य चरेत्स्वयम् ĪśānŚiPa. ii. 18. 126.

²अन्नाद्य (annādya) *adj.* who eats food, eater of food अन्नाज्याभ्यां तु नियतं हुत्वान्नाद्यो भवेन्नरः TantrRā. 11. 32.

अन्नाद्यकाम (annādya-kāma) *adj.* [*f.* - ā] A who is desirous of food in general or victuals (for nurishment) यो वृष्टिकामः स्यादोऽन्नाद्यकामः ... (सः) सौभरेण स्तुवीत PañcBr. viii. 8. 18; ŚābaBh. 563. 7 (on ii. 2. 28); स हैतेनापि विष्टाव्राज्यन्नाद्यकामो यजेत ŚatBr. V. v. 1. 12; ŚatBr. (K.) VII. iv. 2. 13; (प्रजाः) किंकामास्स्थेति अन्नाद्यकामा इत्यब्रुवन् JaimiUBr. i. 11. 2; आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपेद्यः ... अन्नाद्यकामो वा MānŚS. 122. 6; जुहुयात् ... बुधः। अन्नमन्नाद्यकामः ParaS. 15. 35; (used as noun) (one) who is desirous of food in general विराजावन्नाद्यकामः कुर्वीत AitBr. 1. 5 (28); बैल्वं यूपं कुर्वीतान्नाद्यकामः पुष्टिकामः AitBr. 6. 1(140); KauṣīBr. 10. 1 (44. 17); ĀpaŚS. vii. 1. 16; स एव पशुकामस्यान्नाद्यकामस्य यज्ञस्तेन पशुकामोऽन्नाद्यकामो यजेत KauṣīBr. 4. 5 (16. 1); (यूपं करोति) औदुम्बरमन्नाद्यकामस्य ṢaḍviBr. iv. 4. 6; (अग्निनैव देवानां ब्रह्मणा वर्चसी भवति) एतामेव प्रतिपदं कुर्वीतान्नाद्यकामः JaimiBr. 1. 93; शाक्त्या अन्नाद्यकामा अदीक्षन्त JaimiBr. 1. 165; विशोविशीयम् अन्नाद्यकामः कुर्वीत JaimiBr. 1. 172; 1. 185; 1. 204; शकलो वा अन्नाद्यकामस्तपोऽतप्यत JaimiBr. 3. 93; अग्निं नरो दीधितिभिररण्योरित्यन्नाद्यकामः AitĀ. I. i. 2. 1; अन्नाद्यकामो निर्भुजं ब्रूयात् AitĀ. III. i. 3. 7; ŚāṅkhāĀ. 7. 11 (28. 24); यजेत। ... एकत्रिकेण त्र्येकेण वान्नाद्यकामः ĀśvaŚS. II. iii. 5. 13; (यजेत) तीव्रसोमेनान्नाद्यकामः ĀśvaŚS. II. iii. 7. 31; (यजेत) व्योम्नान्नाद्यकामः ĀśvaŚS. II. iii. 8. 6; II. iv. 2. 3; II. iv. 3. 6; II. v. 2. 14; दर्शपूर्णमासावन्नाद्यकामस्य ŚāṅkhāŚS. xiv. 5. 1; xiv. 8. 1; वेदं करोति ... मूतकार्यमन्नाद्यकामस्य BaudhŚS. i. 3. 14; BhārŚS. i. 6. 5; HirŚS. i. 2. 74 (91. 2); ĀpaŚS. i. 6. 5 (comm. अन्नाद्यं भोज्यं भोजनशक्तिर्वा); अन्नाद्यकामेन प्राश्यः ĀpaŚS. i. 9. 13; जुहुयात् ... ओदनेनान्नाद्यकामस्य तण्डुलैरोजस्कामस्य ĀpaŚS. vi. 15. 1; शुनासीरीयेण ... एतेनैव ... ब्रह्मवर्चसकामोऽन्नाद्यकामो वा यजेत ĀpaŚS. viii. 22. 7; xv. 16. 1; xvi. 20. 10; xix. 4. 12; xxii. 10. 21; xxii. 13. 6; सप्तत्रिंशद्रात्रमन्नाद्यकामा उपेयुः ĀpaŚS. xxiii. 6. 5; xxiii. 4. 13; दिशामवेष्टिभिरन्नाद्यकामो यजेत MānŚS. 131. 21; 206. 12; दीर्घव्याधिप्रतिष्ठाकामान्नाद्यकामानां द्वितीयः KātyŚS. xxii. 2. 17; अन्नाद्यकामस्य विराट् KātyŚS. xxii. 10. 10; xxiv. 2. 11; दशमेऽन्नाद्यकामम् (उपनयेत्) HirŚS. xxvi. 1. 23 (7. 4); BaudhGS. ii. 5. 5; ĀpaDS. i. 1. 20; आजमन्नाद्यकामः ŚāṅkhāGS. i. 27. 2; KauṣīGS. i. 19. 2; प्राशयेत् ...। कपिञ्जलमांसेनान्नाद्यकामस्य PāraGS. i. 19. 8; संक्रमयज्ञेन यजेतान्नाद्यकामः ŚābaBh. 594. 8 (on ii. 3. 5); (अन्नाद्यकामस्य बैल्वो यूपः इति फलविधिः) बैल्वमन्नाद्यकामस्य (यूपः) ŚābaBh. 1247. 19 (on iv. 3.3); 2279. 5 (on xii. 4. 17); एवमन्नाद्यकामस्वर्गकामयोरपि दर्शयितव्यम् TantrVā. 570. 3 (on ii. 2. 28); अन्नाद्यकामस्त्वदितिम् ... यजेत् BhāgP. ii. 3. 4; एतयान्नाद्यकामं याजयेत् Kāśi. i. 39. 23 (on 1. 88½); अन्नाद्यकामस्य त्रैवर्णिकस्य संभवात् Bhām. 659. 13 (on iii. 3. 52); अन्नाद्यकामो भास्करम् ... उपासीत SūryTāU. 55. 8 (1); अन्नाद्यकामः श्रीपुष्पैः सितातण्डुलमिश्रितैः। जुहोति ĪśānŚiPa. i. 34. 77; यथा 'एतयान्नाद्यकामं याजयेत्' इत्यत्र याजनान्यथमनूद्य यागान्वय एव प्राप्तोऽन्नाद्यकामस्य विधीयते Aparā. 1032. 11 (on 3. 205); अन्नाद्यकामो 'वैल्वमन्नाद्यकामस्य' इत्यादावधिक्रियते PrakaVi. 18. 24; अन्नाद्यकामस्य फलित्वेन श्रवणबलात् आक्षेप्यम् MayūMāli. 163. 19 (on ii. 3. 2); B (used as noun) (one) who is desirous of abundance of food कश्सेन ब्रह्मवर्चसकामस्य प्रणयेत् मृन्मयेनान्नाद्यकामस्य HirŚS. i. 4. 45 (114. 1) (comm. अन्नाद्यमन्नमत्तीत्यन्नादः प्रकृष्टान्नस्यान्नादस्य भावोऽन्नाद्यं तत्कामस्य यजमानस्य)

अन्नाद्यकाम (annādya-kāma) *m.* desire for food in general etc. कुर्यान्मर्ता-मन्नाद्यकामाय SaṁhiUBr. 2. 14.

अन्नाद्यकामचोदना (annādyakāma-codanā) *f.* injunction prompting one who is desirous of food etc. यथैव हि राजसूयचोदनासंनिहितानालोच्य प्रवर्तते तथैवान्नाद्यकामचोदनापि TantrVā. 594. 15 (on ii. 3. 3)

अन्नाद्यकामत्व (annādyakāma-tva) *n.* the state of being one who is desirous of food etc. तत एवान्नाद्यकामत्वाविशेषेण त्रयाणामपि वर्णानां प्राप्ति-संभवात् MayūMāli. 163. 18 (on ii. 3. 2)

अन्नाद्यकामप्रयोग (annādyakāma-prayoga) *m.* performance by one who is desirous of food etc. अन्नाद्यकामप्रयोगेऽवेष्टेरिदं लिङ्गदर्शनात् VedāntKa. 464. 13 (on iii. 3. 52); क्षत्रियस्य कर्तुः प्रसङ्गादन्नाद्यकामप्रयोगेऽप्यन्वयापत्त्याः MayūMāli. 163. 22 (on ii. 3. 2)

अन्नाद्यकामवाक्य (annādyakāma-vākya) *n.* sentence prompting one who is desirous of food etc. नैमित्तिकानामप्यन्नाद्यकामवाक्येन काम्यतापि BhāṭṭCan. 74. 8 (on xv. 1. 16); विशेषविषयेणान्नाद्यकामवाक्येन शान्तेः MayūMāli. 832. 19 (on xi. 4. 3)

अन्नाद्यकामाधिकार (annādyakāmādhikāra) *m.* section dealing with (right or entitlement of) one who is desirous of food etc. अन्नाद्यकामाधिकारेऽपि राजपदानुवृत्तेः VedāntKa. 463. 25 (on. iii. 3. 44)

अन्नाद्यकामापूर्व (annādyakāmāpūrva) *n.* transcendental merit of one who is desirous of food etc. न च ... वृष्टिकामापूर्वेण ... अन्नाद्यकामा-पूर्वोपयोगिसौभराङ्गं ऊर्ध्वनिधनं प्रयुज्यते NyāyRaMā. 14. 5.

अन्नाद्यकामावेष्टि (annādyakāmāveṣṭi) *f.* sacrifice called Aveṣṭi enjoined for one who is desirous of food etc. अन्नाद्यकामावेष्टेः प्रयोगस्य राजसूयान्तर्गतावेष्टेः प्रयोगान्तरात् भेदावगतेः NyāySu. (So.) 897. 21 (on ii. 3.3)

अन्नाद्यचेतन (annādy-acetana) *m.* non-sentient thing such as food ब्रह्मणि जीवादन्नाद्यचेतनाद्यान्यत्वेन सिद्धे जन्मादिसूत्रप्रभृति शास्त्रं प्रवर्तते ŚivārkaMaDī. i. 94. 9 (on i. 1.1)

अन्नाद्यज (annādya-ja) *adj.* produced in food etc. अन्नाद्यजानां सत्त्वानां रसजानां च सर्वशः। फलपुष्पोद्भवानां च घृतप्राशो विशोधनम् ManuSm. 11.143.

अन्नाद्यदान (annādya-dāna) *n.* gifting of food etc. स्नात्वा स्वस्तिवाचनमन्नाद्य-दानमौपासनहरणं वैश्वदेवं च कुर्यात् VaikhāGS. 5. 13 (85. 18)

अन्नाद्यधनवत् (annādyadhana-va(n)t) *adj.* possessing food and wealth प्राह्ने नित्यं जपेन्मन्त्रम् ... सहस्रम् ... सोऽन्नाद्यधनवान्भवेत् ĪśānŚiPa. i. 26. 102.

अन्नाद्यधिष्ठातृ (annādy-adhiṣṭhātṛ) *m.* superintendent of food etc. आत्मशब्दादन्नमयादीनामन्नाद्यधिष्ठातृचेतनत्वमवगम्यते BrahmSūBh. (Śrī.) ii. 309. 5 (on iii. 3. 15)

अन्नाद्यनुमित (annādy-anumita) *adj.* inferred by food etc. अन्नमयादयः ... चेतनाः अन्नाद्यनुमितपञ्चभूताधिष्ठातारः ... पुरुषाः BrahmSūBh. (Śrī.) i. 228. 3 (on i. 1. 16)

अन्नाद्यपक्वता (annādy-apakvatā) *f.* non-digestion of food etc. मलवेगोऽथ स्त्रियाम् ... प्रवाहिका चाथाजीर्णमन्नाद्यपक्वता KalpaK. 55. 312.

अन्नाद्यपर्यन्त (annādya-paryanta) *adj.* ending with victuals (for nourishment) etc. यशआद्यन्नाद्यपर्यन्तं तत् व्यक्षरत् विशेषणाक्षरत् अगमत् ChāndoUBh. 142. 6 (on iii. 1. 4)

अन्नाद्यफल (annādya-phala) *n.* food etc. as fruit 'यदि ब्राह्मणो यजेत' ... इत्यादि वाक्येन ब्राह्मणादिसंबन्धोऽवेष्टेर्विधीयतेऽन्नाद्यफलाय BrahmSūBh. (Bhā.) 194. 26 (on iii. 3. 50)

अन्नाद्यफल (annādya-phala) *adj.* having food etc. as the fruit ननु ... राजसूयचोदनां बाधित्वा अन्नाद्यफलतयैव भवितव्यम् TantrVā. 594. 4 (on ii.3.3)

अन्नाद्यफलक (annādyaphala-ka) *adj.* having food etc. as the fruit राजसूयात् बहिरनुष्ठेयानि प्रयोगान्तराण्येवान्नाद्यफलकानि विधीयन्ते ब्राह्मणादिवाक्यैः MīmāKau. ii. 24. 16 (*on* ii. 3. 3); राजसूयान्तर्गताबेष्ट्यादौ ... अन्नाद्यफलकब्राह्मणादिकर्तृकावेष्ट्यादिप्रयोगे दक्षिणापेक्षायाम् ... ग्रहणम् .. वक्ष्यते BhāṭṭDī. iv. 195. 23 (*on* xi. 4. 1)

अन्नाद्यफलकत्व (annādyaphalaka-tva) *m.* the state of having food etc. as the fruit द्विविधस्यापि प्रयोगस्यान्नाद्यफलकत्वमेव MīmāKau. ii. 24. 12 (*on* ii. 3. 3); ब्राह्मणादिकर्तृकप्रयोगस्यैवान्नाद्यफलकत्वौचित्यात् MīmāKau. ii. 24. 14 (*on* ii. 3. 3)

अन्नाद्यफलसंबन्ध (annādyaphala-sambandha) *m.* relation with food etc. as fruit अवेष्टिमात्रप्रयोगाणाम् अन्नाद्यरूपफलसंबन्धस्य ... अन्नाद्यर्थमनुष्ठानं वेदितव्यम् MīmāKau. ii. 19. 20 (*on* ii. 3. 3)

अन्नाद्यभाग (annādya-bhāga) *m.* part of food etc. कृत्स्नं वेदममृतमन्नाद्यभागमिति ध्यायन्नवृष्टस्य भक्षयेत् ŚāṅkhāŚS. xiii. 12. 10.

अन्नाद्यभाव (annādy-abhāva) *m.* absence of food etc. लुब्धकायातिथयेऽन्नाद्यभावे भोजनार्थं कपोत आत्मानमेव प्रददौ SmṛtiCan. ii. 594. 10.

अन्नाद्यभूत (annādya-bhūta) *adj.* A which has become the food etc. ओषध्यो वीरुधश्चापि पशवो मृगपक्षिणः अन्नाद्यभूता लोकस्य MahāBhā. iii. 199. 5; B who has become the consumable item etc. शत्रोरन्नाद्यभूतः सन् ... कः प्राज्ञो विषयं व्रजेत् MahāBhā.xii. 136. 167.

अन्नाद्यभ्यवहार (annādy-abhyavahāra) *m.* act of eating of food etc. जीवोऽन्नाद्यभ्यवहारेण शरीरं व्रद्धयति PrakaVi. 245. 17.

अन्नाद्यम् (annādyam) *gr.* the word or expression *annādyam* (अन्नाद्यम् ... पूर्वः दत्ते इत्यत्र तृतीयवर्णः) अन्नाद्यमादत्ते इदमहम् BhārŚi. 48.

अन्नाद्यमद्यसम (annādyamadya-sama) *adj.* equal to (that of) food and liquor प्रशस्यते भूमिः। गन्धश्च भवति यस्या घृतरुधिरान्नाद्यमद्यसमः BṛSaṁ.53.96.

अन्नाद्यरूप (annādya-rūpa) *adj.* of the form of food etc. अवेष्टिमात्रप्रयोगाणाम् अन्नाद्यरूपफलसंबन्धस्याप्यवगमात् MīmāKau. ii. 19. 20 (*on* ii. 3.3)

अन्नाद्यर्थ (annādy-artha) *adj.* meant for food etc. अनेकफलजननायोगात् ... प्रयोगाणामन्नाद्यर्थमनुष्ठानं वेदितव्यम् MīmāKau. ii. 20. 3 (*on* ii. 3. 3)

अन्नाद्यर्थिता (annādy-arthitā) *f.* desire for food etc. कारीर्यादिमाधुकृत्या वृष्ट्यन्नाद्यर्थितया विदुषानुष्ठिता VedāntDī. 226. 8 (*on* iv. 1. 17)

अन्नाद्यवत् (annādya-vat) *adv.* A like cooked food etc. अकर्तुरपि फलोपभोगोऽन्नाद्यवत् SāṁkhyaPra; Sū. 1. 105 (5. 1); SāṁkhyPra Bh. 49. 33 (*on* 1. 99); B like food in general etc. अन्नाद्येन श्रद्धयोत्सृष्टेन तथोदकेन अन्नाद्यवददुष्टेनेति मुख्यकल्पानुकल्पौ ManvaVi. 329. 17 (*on* 3. 82)

अन्नाद्यवाक्य (annādya-vākya) *n.* sentence (prompting the performance) for food etc. न त्वेतावतान्नाद्यवाक्येऽपि प्रयोगान्तरविधिः MīmāKau. ii. 20. 3 (*on* ii. 3. 3)

अन्नाद्यविषय (annādya-viṣaya) *m.* item of food भक्ष्यं भोज्यम् ... चकारान्नाद्यविषयं हेमपात्राणि सर्वतः VarāP. 11. 36.

अन्नाद्यशील (annādya-śīla) *m.* epithet of Skanda (*lit.* disposed to eating of food) स्कन्दो बाणो हेमचूडो भद्रसेनो भवस्तथा। भवपुत्रोऽन्नाद्यशीलः कुक्कुटध्वज एव च TantrSa.12.152.

अन्नाद्यसंयोग (annādya-saṁyoga) *m.* construing with the word *annādya* 'एतयान्नाद्यकामं याजये'दिति प्रत्यक्षया विशेषश्रुत्यान्नाद्यसंयोगान्न प्रकरणापेक्षिण्या सामान्यरूपया ... गृह्यते ŚāstrDī. 831. 23 (*on* xi. 4. 3)

अन्नाद्यसंचय (annādya-sañcaya) *m.* heap or mass of food etc. मे निर्धनस्याद्य ... देवेश कुरुष्वान्नाद्यसंचयम् VarāP. 11. 19.

[1]अन्नाद्यसंभव (annādya-sambhava) *m.* production, i. e. obtainment of food etc. गोसिद्धिर्गोरसैर्हेत्या पयैरन्नाद्यसंभवः ĪśānŚiPa. i. 34. 80.

[2] अन्नाद्यसंभव (annādy-asambhava) *m.* non-production, i. e. non-obtainment of food etc. निरुद्धे भोजने इति भोजनार्हत्वे सत्येवान्नाद्यसंभवादेर्भोजने निवृत्ते VīraMi. (Āhnika.) 475. 3.

अन्नाद्यसाधन (annādya-sādhana) *n.* means of food in general अन्नाद्यसाधनसौभर एव ऊर्गिति LaCandr. 861. 31.

अन्नाद्याक्रमण (annādy-ākramaṇa) *n.* act of approaching to, i. e. falling into the food मक्षिका जीवनकाले अन्नाद्याक्रमणे ManvaVi. 676. 23. (*on* 5. 133)

अन्नाद्यागान (annādy-āgāna) *n.* act of singing for the food याजमानं यथा कर्म ह्याश्रित्य फलवद्भवेत्। अन्नाद्यागानमुद्गातुस्तज्ज्ञानं तद्वदाश्रितम् BṛĀraUBhVā. i. 3. 386.

अन्नाद्यादिविषय (annādyādi-viṣaya) *m.* object such as food विश्वरूपैकपाशं स्वर्गपुत्रान्नाद्यादिविषयभेदाद् विश्वरूपम् ... विश्वरूपैकपाशम् ŚvetāUBh. 83. 4 (*on* 1. 4)

अन्नाद्याद्यर्थ (annādyādy-artha) *adj.* meant for food in general वृष्ट्यर्थं सर्वसौभरानुष्ठानेऽपि अन्नाद्याद्यर्थमूर्गादिनिधानानुष्ठानम् MīmāKau. iii(2). 300. 22 (*on* ii. 2. 28)

अन्नाद्याधार (annādy-ādhāra) *m.* substratum, i. e. container of food etc. भूतलात्पात्रोद्धरणे दोषोऽन्नाद्याधारमहाभाजनविषयः SmṛtiCan. v. 355. 20; CaturCin. iii (1). 1018. 12.

अन्नाद्याधिक्य (annādy-ādhikya) *n.* excess or great quantity of food etc. वैशेष्यं विशेषभावः। त्रिवृत्कृतेऽप्येकैकस्मिन् तत्र तत्रान्नाद्याधिक्यरूपविशेषभावादन्नादिवादः VedāntDī. 140. 1 (*on* ii. 4. 19)

अन्नाद्याभाव (annādyābhāva) *m.* absence of food (as offering) etc. केचित्तु अन्नाद्याभावे उदकफलमूलक्षीराणामन्यतमेन नित्यश्राद्धं कर्तव्यमित्यस्यार्थमाहुः ManvaVi. 329. 19 (*on* 3. 82)

अन्नाद्यार्थत्व (annādyārtha-tva) *n.* the state of being meant for food etc. न च राजसूयप्रकरणपठितानामप्येषां निरवकाशेन विशेषवचनेन ब्राह्मणादिकर्तृकत्वेनान्नाद्यर्थत्वावगमात् BhāṭṭDī. iv. 197. 17 (*on* xi. 4. 3)

अन्नाद्यार्थम् (annādyārtham) *adv.* for the sake of food etc. तस्य ब्राह्मणादिकर्तृकत्वेनान्नाद्यार्थं बहिःक्रतुप्रयोगत्वेन स्थापितत्वात् BhāṭṭDī. iv. 197. 13 (*on* xi. 4. 3)

अन्नाद्युपढौकन (annādy-upaḍhaukana) *n.* act of offering of food etc. उपहारः देवतार्थमन्नाद्युपढौकनम् VīraMi. (Paribhāṣā.) 93. 19.

अन्नाद्युपपत्ति (annādy-upapatti) *f.* act of providing food etc. क्षुधिते दुर्गतेऽन्नाद्युपपत्त्युपेक्षा विषयता सर्वगुणसंपन्नस्यापि तृणवदवज्ञायेत ManuBh. ii. 17. 2 (*on* 7. 52)

अन्नाद्युपयोग (annādy-upayoga) *m.* consumption of food etc. एवमन्नाद्युपयोगनिमित्तं बलम् ChāndoUBh. 436. 6 (*on* vi. 8. 2); अन्नाद्युपयोगात्प्रागपि सिद्धत्वात् PrakaVi. 672. 15.

अन्नाद्युपयोगिन् (annādy-upayogin) *adj.* (used as noun) (people) making use (in the preparation) of food etc. तद्विकाराणां तु दर्व्यादीनां प्रक्षालनतक्षणे स्वल्पोपघातेऽन्नाद्युपयोगिनां कर्तव्ये ManuBh. i. 479. 7 (*on* 5. 121)

अन्नाद्युपलक्षित (annādy-upalakṣita) *adj.* adventitiously qualified or indicated by food etc. 'अन्नं ब्रह्मेति व्यजानात्' इत्यत्र किमन्नाद्युपलक्षितब्रह्मवेदनमुक्तम् ŚrutaPra. iB. 196. 19 (*on* i. 1. 13)

अन्नाद्युपासक (annādy-upāsaka) *adj.* (used as noun) (one) who meditates on food (as Brahman) etc. अन्नाद्युपासकानां वा फलमेतदिहोच्यते TaiUBhVā. 201. 19(3)

अन्नाद्येकदेश (annādy-ekadeśa) *m.* part such as the word *anna* अन्नप्राणाद्येकदेशोत्कीर्तनेनान्नमयादिशब्दलक्षणया अन्नादिशब्दानाम् ... तन्निमित्तामिथैक्यमङ्गीक्रियते NyāySu. (Ja.) 132B. 3 (*on* i. 1. 6)

अन्नाद्योत्पत्ति (annādyotpatti) *f.* production of food etc. एकैकहविःप्रयोगेभ्यो नान्नाद्योत्पत्तिः MīmāKau. ii. 23. 6 (*on* ii. 3. 3)

अन्नाधार (annādhāra) *m.* substratum, i. e. vessel of food अन्नाधारं प्रतिष्ठाप्य तदूर्ध्वे लोहनिर्मितम् PāraS. 18. 272.

अन्नाधार (annādhāra) *adj.* based on or supported by food अन्नाधारमिदं सर्वं जगत्स्थावरजङ्गमम् PadmP. vi. 120. 14.

अन्नाधिकरण (annādhikaraṇa) *n.* matter, i. e. preparation of food अन्नाद्याहरणे (v.l.अन्नाधिकरणे) युक्ताः ... मत्प्रियकाम्यया MahāBhā. ii. 30.30.

अन्नाधिकार (annādhikāra) *m.* topic of food अन्नाधिकारात् तदुच्छिष्टलेपोपहतानाम् (शुद्धिः क्षारम्लोदकवारिभिः) BālaKrī. i. 130. 11 (*on* 1. 188)

अन्नाधिप (annādhipa) *m.* A deity presiding over food द्वात्रिंशद्रुगुणिता सर्वमन्त्रमयी ...। सूते ... मन्त्रमन्त्राधिपस्य च ŚāraTi. 1. 102; B lord or master of food तं त्यक्तजीवितं ज्ञात्वा सत्रदोऽन्नाधिपो निजाम्। साध्वीं विवासयामास BṛKathāMañ. ix. 2. 682; इत्यम् ... साधकजनस्य हिताय गीतमन्नाधिपस्य च हरेरिह कल्पदृष्टम् ĪśānŚiPa. i. 38. 101; C name of a formula एष धृत्यर्णो मन्त्रोऽन्नाधिपसंज्ञितः ĪśānŚiPa. i. 26. 100; D king Anna अन्नाधिपः ... आययौ बलिनं जेतुं दुर्भिक्षम् RājTa. (Prā.) 360.

अन्नाधिपति (annādhipati) *m.* A name of a formula मन्त्रो निरन्नावरणो ह्यन्नाधिपतिसंज्ञितः ĪśānŚiPa. i. 38. 89; B lord or master of food ध्येयोऽन्नाधिपतिः प्रसन्नवदनः पीताम्बरो वामनः ĪśānŚiPa. i. 38. 91; C deity presiding over food अन्नाधिपतये ... स्वाहा PañcRā. (Nā.). iii. 14. 13.

अन्नाधियज्ञ (annādhiyajña) *m.* epithet of Śiva (*lit.* (one) having the lordship of sacrifice with food) त्वम् ... मृत्युरन्नाधियज्ञः ... स्तूयसे वेदविद्भिः SaurP. 29. 34.

अन्नाधिष्ठातृ (annādhiṣṭhātṛ) *m.* deity presiding over food ध्यातव्यं पूर्ववत् प्रेतम् ...। अन्नाधिष्ठातृभावेन नीत्वा च प्रतिपद्य च PauṣkS. 27. 493.

अन्नाधीनासु (annādhīnāsu) *adj.* (used as noun) (one) having life-breath dependent on food अल्पायुषः स्वल्पवृत्ता अन्नाधीनासवः MahNirvāT. 3. 123.

अन्नानन्नवैलक्षण्य (annānanna-vailakṣaṇya) *n.* distinction or difference between food and non-food न चान्नानन्नवैलक्षण्यमनुभूयते Tattvodyo. 4A. 7.

अन्नानभिनन्दना (annānabhinandanā) *f.* lack of desire for food or appetite अन्नानभिनन्दना तृप्तिरिव तृप्तिरोचकः AṣṭāSaṁ. i. 108. 11 (1. 20)

अन्नानभिलाष (annānabhilāṣa) *m.* lack of desire for food or appetite आसन्नप्रसवायाः ... शिथिलकुक्षिताधोगुरुत्वमन्नानभिलाषः (भवति) AṣṭāSaṁ. i. 209. 11 (2. 3)

अन्नानभिलाषिन् (annānabhilāṣin) *adj.* not desiring for food or not having appetite (हस्ती मार्गमूर्च्छया) स तया ... अन्नानभिलाषी स्वप्नकामः ... अस्वस्थशरीरः Hastyāyur. 96. 9 (1. 13)

अन्नानुगत (annānugata) *adj.* following, i. e. addicted to food अन्नानुगतोऽनुशयी यस्तरुणः पुरुषोऽन्नं भक्षयति स तद्रूप एव भवति PrakaVi. 741. 21.

अन्नानुपान (annānupāna) *n.* post prandial drink आहारगुणैः पानं विपरीतं तदिष्यते अन्नानुपानं धातूनाम् CaraS. i. 27. 319 (1941 Ed.)

अन्नानुरूप (annānurūpa) *adj.* [*f.*-ā] A which is conforming to or in keeping with the food भजामः। अन्नानुरूपां तनुरूपऋद्धिम् NaiṣC. 3. 17; B suitable for (containing) food ... पात्रेष्वन्नानुरूपेषु ... अन्नं तु भोजयेत् अन्नानुरूपेषु स्वविभवानुसारेण सौवर्णराजतादिषु ViraMi. (Āhnika.) 463. 7.

अन्नानुविद्ध (annānuviddha) *adj.* connected with food तनुतरतेजोऽबन्नानुविद्धः कौष्ठ्यमारुतो हि प्राणः ĀtmaSi. 17. 11.

अन्नान्त (annānta) *adj.* ending with the word *anna* पञ्च प्राणादयो वा स्युरन्नान्तास्तच्छुतत्वतः BṛĀraUBhVā. iv. 4. 640.

अन्नान्त (annānta) *m.* end or completion of (partaking of) food अन्नान्तप्राप्तशर्वांशजमुनिचकितद्रौपदीचिन्तितोऽथ प्राप्तः शाकान्नमश्नन् मुनिगणमकृथास्तृप्तिमन्तं वनान्ते Nārāy. x. 86. 4.

अन्नान्तर (annāntara) *n.* 1A another cooked food नापि भोजनार्थमुपकल्प्यमानादन्नान्तरात् पृथक्कृत्य (भोक्तव्यम्) CaturCin. iii (1). 1365. 13; 1B another food (than one for oblation) अन्नं बल्यर्थोपक्लृप्तमपि न बलिं हरेदन्नान्तराभावे ManvaVi. 344. 23 (*on* 3. 108); 2 distinct dish or meals (prepared with milk) क्षीरी त्वन्नान्तरे मतः ŚabdaRaSaK. 262. 18.

अन्नान्तरनिवर्तक (annāntara-nivartaka) *adj.* which prevents, i.e. stops another food 'घृतप्राशनं' नान्नान्तरनिवर्तकम् ManvaVi. 657. 2 (*on* 5. 103)

अन्नान्तरलाभ (annāntara-lābha) *m.* obtainment of another food एकमेकस्वामिकमन्नं अनापदि अन्नान्तरलाभसंभवे नाद्यात् (ब्रह्मचारी) ViraMi. 94. 4 (*on* 1. 32)

अन्नान्तरसंपादन (annāntara-sampādana) *n.* preparation of another or different food इयं तु यथोक्ता शुद्धिरन्नान्तरसंपादनाशक्तिरूपायामापद्येव कर्तव्या CaturCin. iii (1). 832. 17.

अन्नान्तरसंबद्ध (annāntara-sambaddha) *adj.* related to another food (than one for oblation) परान्नसंसृष्टस्य चाहविष्यस्य होमः (न विद्यते) ... परान्नसंसृष्टम् अन्नान्तरसंबद्धम् ViraMi. (Āhnika.) 396.11.

अन्नान्तरसंभव (annāntara-sambhava) *m.* possibility of another food अनापद्यन्नान्तरसंभवे अग्निहीनस्य उत्सृष्टश्रौतस्मार्ताग्नेरन्नं नाद्यात् ViraMi. 238. 21 (*on* 1. 160)

अन्नान्तरात्मन् (annāntarātman) *m.* epithet of Viṣṇu (*lit.* who is the inner controller of the body) त्वमेवान्नान्तरात्मा त्वं परमात्मा त्वमुच्यते BrahmP. 178. 151.

अन्नान्तराभाव (annāntarābhāva) *m.* absense of another or different food (अन्नशुद्धिः) वैश्यस्य द्वादशाहेन वेति भोक्तुरन्नान्तराभावे उत्तगुणविशिष्टस्य वैश्यस्य HārLa. 13. 7.

अन्नान्तरासंसृष्ट (annāntarāsaṁsṛṣṭa) *adj.* not mixed with another food (केवलैर्वर्तयेत् सदा) केवलैरन्नान्तरासंसृष्टैः ManvaVi. 708. 2 (*on* 6. 21)

अन्नान्त्य (annāntya) *adj.* ending with the word *anna* ततोऽन्नान्त्यं रमान्तं च ... समुद्धरेत् (मन्त्रम्) PāraS. 24. 54.

अन्नान्नाद (annānnāda) *adj.* (used as noun) i food and eater of food, i.e. life स य एवम् एतदन्नमन्ने प्रतिष्ठितं वेद प्रतितिष्ठति अन्नान्नादात्मनैव TaiUBh. 289. 18 (*on* 3. 7); ii food and eater of food अप्सु ज्योतिः इत्यब्ज्योतिषोरन्नान्नादगुणत्वेनोपासकस्य अन्नस्य बहुकरणं व्रतम् TaiUBh. 291. 4 (*on* 3.9)

अन्नान्नादत्व (annānnāda-tva) *n.* the state of being food and eater of food अन्नान्नादत्वसंस्तुतं जगदेकीकृत्य ... प्रविभज्य तस्मिन्नन्नहृष्टिर्विधातव्या ChāndoUBh. 219. 5 (*on* iv. 4. 1); यः ... गार्हपत्यमग्निम् अन्नान्नादत्वेन ... उपास्ते ChāndoUBh. 239. 5 (*on* iv. 11. 2); आकाशान्तस्य कार्यस्यैव अन्नान्नादत्वमुक्तम् TaiUBh. 295. 7 (*on* 3. 10); अन्नान्नादत्वहेतोस्तदन्नं हीत्युच्यते बुधैः TaiUBhāVā. 95. 18 (2); अन्योन्यस्थितिहेतुत्वादन्नान्नादत्वमुच्यते TaiUBhāVā. 202. 8(3); मूर्तामूर्तात्मकस्यास्य ह्यन्नान्नादत्वरूपिणः। अतद्धानग्रजोऽहम् TaiUBhāVā. 210. 5 (3)

अन्नान्नादद्वय (annānnāda-dvaya) *n.* pair of food and eater of food अन्नान्नादद्वयं सर्वं त्वमेव तदपि प्रभो BṛĀraUBhVā. vi. 3. 34.

अन्नान्नादरूप (annānnāda-rūpa) *n.* [Inst.] in the form of food and eater of food जगदन्नान्नादरूपेण भोक्तृभोग्यात्मकम् ViṣṇuSaBh. 124. 18 (*on* 1. 18)

अन्नान्नादादि (annānnādādi) *adj.* food and eater of food etc. अतीतायां संव्यवहारविषयमन्नान्नादादिलक्षणमविद्याकृतं विद्यया ब्रह्मत्वमापन्नो विद्वान् TaiUBh. 298. 19 (*on* 3. 10)

अन्नान्नादादिक (annānnādādi-ka) *adj.* consisting of food and eater of food etc. स यथायमिति ह्युक्तिरन्नान्नादादिकस्य हि TaiUBhāVā. 208. 18 (3)

अन्नापचि (annāpaci) *f.* indigestion of food अश्रद्धान्नारोचकोऽथाविपाकोऽन्नापचिः स्त्रियाम् KośaKaTa. 1. 7270.

अन्नापल्लीय (annāpallīya) *adj.* pertaining to the village of food सप्तशतकं चान्यदन्नापल्लीय(?)मेवमन्यतोऽपि विषयेषु कतिपु पूर्वपुरुषक्रमागताया ध्रुववृत्तेः प्रभुः UdaySuKa. 152. 3.

अन्नापहारक (annāpahāra-ka) *adj.* (used as noun) (one) who steals food अन्नापहारकस्त्वामयावी ViṣṇuSm. 45. 11.

अन्नापहारिन् (annāpahārin) *adj.* who steals food अजीर्णवान् अन्नापहारी ŚaṅkhaLiDS. 376; 377; अन्नापहारी च नरो मूषकः संप्रजायते ŚārṅgaPa. 722; (used as noun) (one) who steals food यथा अन्नापहारिणि व्यवहारः प्राणानयं हरति Loc. 56. 10 (*on* 1. 21)

अन्नापाक (annāpāka) *m.* indigestion of food अङ्गमर्दस्तथा तन्द्रा स्यादन्नापाक एव च BhāvPra. 5. 111.

अन्नापाय (annāpāya) *m.* loss, i.e. lack of food या त्वियती मांसलता साप्यन्नापायशोभेन NilaVi. 45. 8.

अन्नापूपाद्य (annāpūpādya) *adj.* food and rice-cake etc. पुष्पादिभिरभ्यर्च्यान्नापूपाद्यैस्तूष्णीं निवेद्यैतेन विधिनाकृतिं दहेत् VaikhāGS. 5. 6 (79. 18)

अन्नापेक्षा (annāpekṣā) *f.* [Inst.] in comparison with food अन्नापेक्षया-प्राधान्याद्गुणयुक्तान्वा सूपशाकाद्यान् ... स्थापयेत् ManvaMu. 131. 19 (*on* 3. 226)

अन्नाप्राप्ति (annāprāpti) *f.* non-obtainment of food अतीते खण्डे अन्नाप्राप्तिनिमित्ता कष्टावस्थोक्ता ChāndoUBh. 75. 5 (*on* i. 12. 1)

अन्नाप्स्नेहजात (annāpsneha-jāta) *n.* collection of food, water and oil अन्नाप्स्नेहजातानि ... मनःप्राणवाच उपचिन्वन्ति ChāndoUBh. 365. 14 (*on* vi.5.4)

अन्नाभाव (annābhāva) *m.* A absence of food (as offering or oblation) अन्नाभावे जलेनैव वैश्वदेवं कुर्यात् VaikhāGS. 6. 18 (101.10); अहरहः स्वाहा कुर्यादन्नाभावे केनचिदाकाष्ठाद्देवेभ्यः पितृभ्यो मनुष्येभ्यश्चोदपात्रात् PāraGS. ii. 9. 16; तत्राप्यन्नाभावे बोधायनोक्तम् SmṛtiCan. ii. 566. 14; ii. 591. 19; अन्नाभावे मूलैः फलैर्वा श्राद्धदत्तैः ManvaVi. 329. 18 (*on* 3. 82); अनाद्ये पार्वणवर्जिते वा अभोजने आमहेमश्राद्धादौ वा। अन्नाभावे चेति व्याख्यान्तरं तत्रैव ज्ञेयम् NirṇaSi. 285. 6; B absence of food or victuals (for nourishment) शाल्मलीवृक्षमूले ह्यन्नाभावात्नष्टचैतन्य एषः SkandP. ii (7). 7. 27; भार्या ... अन्नाभावान्न संदेहः प्रातर्यास्यति संक्षयम् SkandP. vi. 47. 48; अन्नाभावान्ममाद्याशु प्राणा यास्यन्ति निश्चयः PadmP. iii. 13. 76; अन्नाभावे श्रोत्रियाणां जलं याच्यं पिबेदपि GaṇeP. i. 77. 44; देयम्। अन्नाभावे कन्दमूलफलादि Mitā. 36. 6 (*on* 1. 104); अन्नाभावेन व्याध्यभिभवेन वा मांसभक्षणमन्तरेण यदा प्राणबाधा भवति Mitā. 60. 14 (*on* 1. 179); कण्ठे कर्णे ... सुवर्णं विद्यते यदि। उपवासस्तथापि स्यादन्नाभावेन देहिनाम् KṛṣiPa. 5; मनुष्येभ्योऽतिथिभ्योऽन्वहं प्रतिदिनं देयम्। अन्वहमिति प्रत्येकमभिसंबध्यते। अन्नाभावे जलम् Āparā. 145. 18 (*on* 1. 104); अन्नाभावाद्ध सारमेयादयो निष्कुलतां गन्तुमारब्धाः Pañcā. 255. 13; अन्नाभावेऽथ भक्ष्यार्थं विना हिंसा मुमोच

सः SamarāSaṁ. 6. 173; अन्नाभावेऽम्मूलादिरूपाभिः भिक्षाभिः (अर्चयेदाश्रमगतान्) ManvaVi. 700. 10 (*on* 6. 7); सीदद्भिरन्नाभावेन उञ्छस्याप्यलाभात् ManvaVi. 1333.21 (*on* 10. 113); अन्नाभावे क्षुधार्तो लोकः PrabaK. 99. 22; अन्नाभावे ... निषिद्धेनादनेनापि रक्षन् प्राणान्न पातकी MahNirvāT. 11. 131; प्राणात्यये रोगेणान्नाभावेन वा (मांसभक्षणे न दोषः) DīpKa. 22.9 (*on* 1. 179); BālamBha. i. 445. 23 (*on* 1. 181); अन्नाभावान् प्राणसंशयं प्राप्तो निन्दितस्याप्यन्नं भुञ्जानो न पापेन लिप्येत DīpKa. 80. 19 (*on* 3. 41); अन्नाभावाद्बुभुक्षार्त्या न चलामः RājTa. (Śrī.) 1 (7). 28; अन्नाभावाद्बुभुक्षार्त्या न चलमः RājTa. (Śrī.) 4. 246; रोगेणान्नाभावेन वा मांसभक्षणव्यतिरेकेण प्राणात्ययः संभाव्यते VīraMi. (Āhnika.) 528. 1; C absence of (recitation of) the word *anna* अन्नाभावे विवक्ष्यन्ते काण्वानां ज्योतिषा सह BṛĀraUBhVā. iv. 4. 640 (comm. काण्वश्रुतौ अन्नपाठाभावे); D absence of food-grain अन्नाभावे प्रदातव्यं घृतं वा यदि वा पयः AśvaCi.11.45.

अन्नाभावनिमित्त (annābhāva-nimitta) *adj.* caused by the absence of food प्राणात्ययो व्याधिनिमित्तोऽन्नाभावनिमित्तश्च Aparā. 251. 6 (*on* 1. 178)

अन्नाभावपरता (annābhāvapara-tā) *f.* the state of being meant to convey the absence of food (as offering or oblation) नहि तत्राप्यन्नाभावपरता पृथगुक्तिवैयर्थ्यात् BālamBha. i. 548. 10 (*on* 1. 249)

अन्नाभावविषय (annābhāva-viṣaya) *adj.* referring to the absence of food (as offering or oblation) आ काष्ठादित्यन्नाभावविषयम् SmṛtiCan. ii. 566. 6.

अन्नाभावादि (annābhāvādi) *adj.* absence of food or victuals etc. कृशश्चान्नाभावादिना ManvaVi. 543. 4 (*on* 4. 179)

अन्नाभिकाङ्क्ष (annābhikāṅkṣa) *adj.* having desire for food or appetite अन्नाभिकाङ्क्षं समसूत्रजिह्वम्। ... वैद्योऽवगच्छेदविषं मनुष्यम् SuśruS. v. 6. 32.

अन्नाभिकाम (annābhikāma) *adj.* having desire for food or appetite अन्नाभिकामम् ... वैद्योऽवगच्छेदविषं मनुष्यम् RugVi. 69. 65.

अन्नाभिघारण (annābhighāraṇa) *n.* act of pouring of clarified butter on the cooked rice (as oblation) आज्याहुतित्रयं विधायाज्यशेषेण अन्नाभिघारणमभिधाय ... कालप्रकारौ दर्शितौ CaturCin. iii (1). 1366. 13.

अन्नाभिधेय (annābhidheya) *adj.* to be expressed by the word *anna* तेजोऽबन्नाभिधेये बहुभवनमभिध्यानलिङ्गं च दृष्टम्। ... स्वस्वकार्यप्रसूतौ TattvMu. 1. 16.

अन्नाभिनन्दन (annābhinandana) *n.* desire for food or appetite कफान्नान्नाभिनन्दनम् SuśruS. vi. 39. 27; क्षतक्षयेषु या तृष्णा तस्यां नान्नाभिनन्दनम् HārīS. iii. 13. 10.

अन्नाभिप्राय (annābhiprāya) *adj.* intent on (having) food तमन्नाभिप्रायं मत्वा ... तत् अन्नम् ... ग्रहीतुमैच्छत् AitUBh. 262. 12 (*on* 3. 3)

अन्नाभिमत (annābhimata) *adj.* deemed to be or accepted as food पदार्थत्वादिनान्नाभिमतस्यानन्नत्वम ... स्यात् Nyāyāmṛ. 111B. 5.

अन्नाभिमर्श (annābhimarśa) *m.* act of touching food (for purification) पात्रासादनादि परिवेषणान्तं कृत्वान्नाभिमर्शः BālamBha. i. 565. 11 (*on* 1. 249)

अन्नाभिमानिदेवता (annābhimāni-devatā) *f.* deity presiding over food अन्नशब्दोऽपि ... अन्नाभिमानिदेवतापरोऽस्तु ŚivārkaMaDī. i. 270. 12 (*on* i. 1.23)

अन्नाभिमानिन् (annābhimānin) *adj.* presiding over food तेजोऽबन्नाभिमानिरुद्रनारायणहिरण्यगर्भजीवस्वरूपशरीरेणोपलक्षितः ŚivārkaMaDī.ii.187.29 (*on* ii.4.17)

अन्नाभिमुख (annābhimukha) *adj.* (used as noun) (one) inclined towards (consuming) food भाषा शब्दोच्चारणम् ... भाषादिकम् अन्नाभिमुखो वर्जयेत् इत्यर्थः VīraMi. (Āhnika.) 426. 19.

अन्नाभिरुचि (annābhiruci) *f.* taste, i.e. liking for food वैशद्यमन्नाभिरुचिं सौमनस्यं करोति SuśruS. iv. 24. 10.

अन्नाभिलाष (annābhilāṣa) *m.* desire for food or appetite अन्नाभिलाषो विपुलेन्द्रियं च गतक्लमो गतरुजो मनुष्यः HārīS. iii. 2. 185; अन्नाभिलाषो भुक्तस्य परिपाकः सुखेन च ...। विद्यादारोग्यलिङ्गानि KāśyaS. 256A. 27; अन्नाभिलाषो वैशद्यं लघुता वाथ मार्दवम् (सम्यङ्निरूहयोगलक्षणम्) KāśyaS. 283A. 27; (गृहीतः वालः) अन्नमन्नाभिलाषेऽपि दत्तं नातिबुभुक्षते AṣṭāSaṁ. ii. 189. 18 (6. 3)

अन्नाभिलाष (annābhilāṣa) *adj.* desirous of food, hungry अन्नाभिलाषान्दीनान्वा बालवृद्धकृशातुरान्। नानुकम्पन्ति ... मूढाः ŚivaP. v. 6.36 (412B.11)

अन्नाभिलाषिन् (annābhilāṣin) *adj.* i longing for food रूपाभिपाती (v.l. अन्नाभिलाषी) ग्रसते नानुबन्धमवेक्षते MahāBhā. v. 34. 13; वेश्मान्यन्नाभिलाषिभिः। ... जनैर्दत्तो ददाहग्निः RājTa. (Ka.) 8. 1209; ii desirous of food भ्रातर्यद्विहितं कर्म नैव तद्यान्यथा भवेत्। पृथिव्यामन्नपूर्णायां वयमन्नाभिलाषिणः BrahmP. 123. 144; स भवति ... अलसः नान्नाभिलाषी ध्यानशीलः Hastyāyur. 78. 17 (1.11)

अन्नाभिवाञ्छा (annābhivāñchā) *f.* desire for food or appetite येऽन्येऽपि युक्त्या जग्मुस्तत्त्वकालेऽन्नाभिवाञ्छया KathāSaSāg. vi. 7. 112.

अन्नामृताप्ति (annāmṛtāpti) *f.* obtainment of ambrosia in the form of food क्षीणाः ... केचिदन्नामृताप्तये। ... व्रतनिष्ठा इवाभवन् RājTa. (Śrī.) 1(2).20.

अन्नाम्बु (annāmbu) *n.* food and water अन्नाम्बुदानादिभिरेव कस्य न तेऽस्ति वृद्धिर्न च तेऽस्ति हानिः MārkP. 25. 13.

अन्नाम्बुपरित्याग (annāmbu-parityāga) *m.* abstaining from or giving up of food and water यदन्नाम्बुपरित्यागाद्यातं तद्यातसंज्ञितम् PauṣkS. 36. 57.

अन्नाम्बुपूर्ण (annāmbu-pūrṇa) *adj.* endowed, i.e. supplied with food and water तत्र तेन समं राज्ञा स्वयं प्रवहणं महत्। आरुरोहैकमन्नाम्बुपूर्णं स्वसचिवैर्युतः KathāSaSāg. xii. 34. 172.

अन्नाम्बुबिन्दुक्षेप (annāmbubindu-kṣepa) *m.* casting of food and drop of water एवमाप्यायनं वत्स बहूनामिह बान्धवैः। श्राद्धं कुर्वद्भिरन्नाम्बुबिन्दुक्षेपेण जायते MārkP. 31. 17.

अन्नाम्बुवत् (annāmbu-vat) *adv.* like food and water (पयोऽम्बुवच्चेत्तत्रापि) व्याख्यानान्तरे त्वन्नाम्बुवदित्युच्यते। द्वितीयस्य समाधानं नोभयवादिसंमतम् AṇuBh. 130. 13 (*on* ii. 2. 3)

अन्नाय (annāya) *gr.* the expression *annāya* अन्नायाङ्गिरस्वदकरम् TaiPrāti. 12. 7 (comm. इत्येतेषु ग्रहणेषु एकारपूर्वं ओकारपूर्वो वा अकारो लोपमापद्यते)

अन्नायु (annāyu) *adj.* longing for food, PW.

अन्नायु (annāyu) *m.* (coined for the etymology of *vāyu*) living by food, desirous of food, MW.

अन्नायुस् (annāyus) *adj.* A who lives by food अन्नायुर्वा एष यद्वायुः AitĀ. II. iv. 3. 15; AitU. 3. 10; यो वायुरन्नायुः ... अन्नजीवनो वै प्रसिद्धः AitUBh. 263. 8 (*on* 3. 10); B bound by or dependent on food यो वायुरन्नायुः अन्नबन्धनः AitUBh. 263. 8 (*on* 3. 10) [consumer of food, PW.]

अन्नारम्भ (annārambha) *m.* undertaking of (the cooking of) rice (as oblation) अन्नारम्भं श्राद्धार्थान्नपाकारम्भम् आरभेत् SmṛtiCan. v. 201. 16.

अन्नारम्भवत् (annārambha-va(n)t) *adj.* (used as noun) (one) who has undertaken (cooking of) food (as oblation) पाठान्तरं च अन्नारम्भवतां विधिरिति CaturCin. iii (1). 1162. 9.

अन्नारुचि (annāruci) *f.* loss of taste for food or appetite पित्तात्रयनयोर्दाहः कफादन्नारुचिर्भवेत् RugVi. 2. 6; शुष्ककच्छ्वर्ज्वरः कासश्चान्नारुचिस्तथा। अक्षिदुःखं हृदो दुःखं सप्ततेऽत्यन्तदारुणाः KathāK. 26. 14.

अन्नारोग्यादि (annārogyādi) *adj.* food and health etc. विद्यानुगुणस्य तु वृष्ट्यन्नारोग्यादिफलस्य शरीरपातादूर्ध्वमनिष्टत्वादश्लेषः VedāntDī. 225. 8 (*on* iv. 1.14)

अन्नारोचक (annāroca-ka) *m.* loss of taste for food or appetite अश्रद्धान्नारोचकः KośaKaTa. 1. 7270.

अन्नार्जनोपाय (annārjanopāya) *m.* means of earning food, i.e. livelihood पञ्चमललघूकरणार्थमागमागमाविरोधिनोऽन्नार्जनोपाया वृत्तयः SarvaDaSaṁ. 6. 42.

अन्नार्णव (annārṇava) *m.* ocean of cooked food or rice मधुनश्चार्णवश्चैव दध्यान्नार्णव एव च। ... दत्ताः ŚivaP. vii. 35. 4 (544A. 7)

अन्नार्थ (annārtha) *adj.* expressive of (partaking of) food अन्नार्थव्यवपूर्वस्वनः ... सहां च गेर् इकः परः सः षः स्याद् MugdhaBo. 8. 45 (85. 21)

अन्नार्थकृत (annārtha-kṛta) *adj.* done for the sake of food यच्चान्नार्थकृतं तदेव कुरुते तत्रापि सज्ञा वयम् ŚatTrayī. 636.

अन्नार्थभाव (annārtha-bhāva) *m.* [Inst.] with the intention of the objective of food अतोऽप्यन्नार्थभावेन कर्तव्यं कर्षणं द्विजैः BṛParāSm. 5. 118.

अन्नार्थम् (annārtham) *adv.* for the sake of food (मुनिः) अनग्निरनिकेतः स्याद् ग्राममन्नार्थमाश्रयेत् ManuSm. 6. 43; ManuBh. i. 511. 22 (*on* 6. 43); SkandP. iv. 41. 17; ManvaVi. 423. 16 (*on* 3. 243); 725. 18 (*on* 6. 51); अन्नार्थं लिङ्गमुद्दिष्टं न मोक्षार्थम् LaViṣṇuSm. 4. 18; अन्नार्थमेतानुक्षाणः ससर्ज परमेश्वरः BṛParāSm. 5. 109; 10. 15; उद्गायति यथैवोद्गाता अन्नार्थम् ChāndoUBh. 29. 14 (*on* i. 3. 1); सः (उषस्तिः) अन्नार्थमटन् इभ्यं कुल्माषान् कुत्सितान्माषान् खादन्तं भक्षयन्तं यदृच्छयोपलभ्य बिभिक्षे ChāndoUBh. 64. 18 (*on* i. 10. 2); अन्नार्थं होमयेत् क्षीराम् ŚivU. 4. 61; सर्वेस्वे गृह्यमाणे चतुर्थमंशं दण्ड्यमानपुरुषभृत्यानामन्नार्थमवशेषयेत् DaṇḍaVi. 61. 10; वाग्दायश्च तत्रान्नार्थमनुप्रविष्टाः AṇuBh. 166. 3 (*on* ii. 4. 22)

अन्नार्थिन् (annārthin) *adj.* [*f.*-ī] desirous of food, seeking food निषादी ... तस्मिन्भोज्ये ... अन्नार्थिनी समभ्यागात् MahāBhā. i. 136. 7; ब्राह्मणो मां प्रतीक्षते। अन्नार्थी त्वं तमन्नेन समंसेनोपपादय MahāBhā. i. 166. 25; अन्नार्थिनमनुप्राप्तं विद्धि मां मुनिसत्तम MahāBhā. iii. 246. 13; iii. App. I. 21 (6). 140; कश्चिदन्नार्थी

शालिकलापम् ... आहरति MahāBh. i. 212. 3 (*on* i. 2. 39); ii. 144. 15 (*on* iii. 3. 18); ते यूयं यदि अन्नार्थिन: BṛĀraUBh. 61. 3 (*on* 3. 18); अन्नवन्तो विद्वांस: अभ्यागतायान्नार्थिने अराधि संसिद्धमस्मै अन्नमित्याचक्षते TaiUBh. 292. 3 (*on* 3. 10); सख्ये नान्नार्थिने योऽर्पयति न स सखा सेवमानाय नित्यम् ŚatŚlo. 21 (74. 7); अन्नार्थिनोऽतो मां सर्वेऽप्यभिसंविशताशु वै BṛĀraUBhVā. i. 3. 251; अन्नार्थिनमिह प्राप्तं विद्धि मामतिथिं मुने PadmP. iv. 108. 111; तीर्थेषु ब्राह्मणं नैव परीक्षेत कथंचन। अन्नार्थिनमनुप्राप्तं भोज्यं तं मनुरब्रवीत् PadmP. v. 29. 212; मूषकोऽपि ततोऽन्नार्थी स तत्र निभृतागत: KathāSaSāg. vi. 7. 115; यदेवमयमन्नार्थी कोऽप्यास्ते द्वार्यधोमुख: KathāSaSāg. xii. 20. 37; तत्काले च श्वादिनामन्नार्थिनामागमन एव शनैर्भुवि दानम् ManvaVi. 335. 13 (*on* 3. 92); दिवौकस: सूक्ष्मतरं व्युदपद्यन्त ... अन्नार्थिनाम् ... संप्रमेयु मानवानाम् NīlaVi. 45. 5; तत्र च प्रथममिमानन्नार्थिन: पदभ्रष्टानप्रभिक्षया परिविष्य, पात्रेणैव भवत्सूपतिष्ठे NīlaVi. 127. 15; (used as noun) (one) desirous of food प्रदधात् ... अन्नार्थिभ्योऽन्नमर्थित: BṛhaspaSm. 347. 138; अन्नार्थिनि समायाते पात्रापात्रं न चिन्तयेत् SkandP. iv. 35. 208; याहि तूर्णं समायाहि यावदन्नार्थिभि: सह SkandP. iv. 96. 162; अन्नार्थी लभते ह्यन्नं स्मरणादेव नित्यश: (नर्मदाया:) PadmP. i. 17. 20.

अन्नार्थ्यभिमुख (annārthy-abhimukha) *n.* [Loc.] in front of one desirous of food अन्नं लोकलोकपालान्नार्थ्यभिमुखे सृष्टं सत् ... अजिघांसत् AitUBh. 262. 9 (*on* 3. 3)

अन्नार्पणवेश्मन् (annārpaṇa-veśman) *n.* hall for distribution of food सत्रं यज्ञे सदा दाने वनेऽन्नार्पणवेश्मनि ŚabdaRa. (Vā.) 4057.

अन्नालय (annālaya) *n.* hall for cooking food, kitchen इति नामानि तन्नाम्ना चत्वारि स्युर्गृहाणि च। अन्नालयं धान्यालयं धनालयं सुखालयम् MayaMa. 27. 19.

अन्नालाभ (annālābha) *m.* non-obtainment of food तद्धि अन्नालाभे उत्क्रान्तस्य लिङ्गम् ChāndoUBh. 26. 9 (*on* i. 2. 9); उपस्ति: ... प्रद्राणक: अन्नालाभात् ... अन्त्यावस्थां प्राप्त: ChāndoUBh. 64. 12 (*on* i. 10. 1); अन्नालाभात्कुत्सितां गतिं गत: ŚivārkaMaDī. ii. 401. 20 (*on* iii. 4. 29)

अन्नालाभप्रयुक्त (annālābha-prayukta) *adj.* caused by non-obtainment of food अन्नालाभप्रयुक्तप्राणात्ययकाल एव सर्वान्नभक्षणे अभ्यनुज्ञैव GoviBh. 275. 2 (*on* iii. 4. 28)

अन्नाल्पमात्र (annālpa-mātra) *adj.* measuring small quantity of food अल्पिकेत्यन्नाल्पमात्रा अवयवभागा: ManvaMu. 130. 8 (*on* 3. 219)

अन्नावग्रह (annāvagraha) *adj.* interrupted; i.e. mixed with (the middle portion of) the meals सघृतं लवणैर्युक्तं नरोऽन्नावग्रहं पिबेत् CaraS. vi. 15. 205; (comm. अन्नेनावग्रहोऽस्येति ... अन्नमध्यप्रयुक्तमित्यर्थ:) AṣṭāSaṁ. ii. 76. 1 (4. 12); AṣṭāHṛ. iv. 10. 72.

अन्नावपीडित (annāvapīḍita) *adj.* pressed, i.e. mixed with (the middle portion of) the meals घृतम्। अन्नावपीडितं बल्यम् CaraS. vi. 15. 209 (1941 Ed.) (comm. मध्यभोजनपीतम्); AṣṭāSaṁ. ii. 76. 5 (*on* 4. 12); AṣṭāHṛ. iv. 10. 74.

अन्नावयवादि (annāvayavādi) *adj.* particle of food etc. अन्नावयवादि नोच्छिष्टं कुरुते ManvaMu. 223. 10 (*on* 5. 141)

अन्नावशेष (annāvaśeṣa) *n.* remnant of food क्वचिदन्नावशेषाणि पश्यन्वै विचचार ह (स:) Rāmā. v. 9. 24; अन्नावशेषमिच्छन् वै तोयं दद्याद्यथाविधि: MārkP. 34. 101.

अन्नावष्टम्भ (annāvaṣṭambha) *adj.* supported by food अन्नावष्टम्भो हि प्राण: ChāndoUBh. 57. 12 (*on* i. 8. 4)

अन्नावृत (annāvṛta) *adj.* covered with, i.e. followed by food (प्राग्भुक्त-सेवितमौषधम्) अन्नावृतं न च मुहुर्वदनान्निरेति HārīS. iii. 2. 60; SiddhaYo. 1. 87; विसृष्टविण्मूत्रस्य चान्नावृतेन तदावरणाद् व्यापदं (जनयति स्नेह:) AṣṭāSaṁ. i. 148. 9 (1. 28); (used as noun) (medicine) covered with, i.e. followed by food तेनान्नावृतमपि तुल्यं छर्दि च पुनस्तज्जनयति AṣṭāSaṁ. i. 141. 16 (1. 27)

अन्नावृध् (annā-vṛdh) *adj.* increasing or prospering by food जनित्रीरन्नावृधं प्रतिं चरुन्त्यन्नै: ṚV. x. 1. 4 (*but* Sāy. अन्नस्य वर्धकम्)

अन्नाश (annāśa) *m.* act of eating food मृष्टान्नाशैरधिगतमुदां कोटिशो ब्राह्मणानामाशीर्वादध्वनिरविरतं यस्य च आश्रावि गेहे EI. xv. 352. 20.

अन्नाशन (annāśana) *n.* A act of feeding rice or cooked food to the child (for the first time), one of the sixteen sacraments श्रविष्ठा च शुभा ह्येते षोडशान्नाशने शुभा: BṛhaspaSm. 247. 106; गर्भाधानम् ... चरेत् ... अन्नाशनं ततश्चूडा ब्रह्मचर्यं व्रतानि च AgniP. 32. 3; जातकर्मान्नाशनम् (इत्येते द्विजसंस्कारा:) BhaviP. 9B. 6 (i. 2. 146); शुचिरन्नाशने प्रोक्त: (अग्नि:) ĪśānŚiPa. i. 14. 9; जीवसेक: पुंसवनम्। ... अन्नाशनम् ... संस्कारा: ... दश MahNirvāT. 9. 4; B act of eating food अन्नाशने स्यात्परमाणुमात्र: प्रशस्यते शोधयितुं तपोभि: SubhāRaSaṁ. 531; राज्ञोऽन्नाशने दृष्टं फलमाह ManvaVi. 562. 28 (*on* 4. 218); स्त्रीणामन्नाशने पश्चात्कालश्च परिकीर्तित: VīraMi. (Saṁskāra.) 125. 24.

अन्नाशन (annāśana) *adj.* (used as noun) (one) eating cooked food मांसामेध्याशनो रौद्रो विमिश्रोऽन्नाशन: स्मृत: BṛSaṁ. 86. 16.

अन्नाशनक्रिया (annāśana-kriyā) *f.* sacrament of feeding rice or cooked food षष्ठे मासि कुमारस्य ... कुर्यादन्नाशनक्रियाम् MahNirvāT. 9. 165.

अन्नाशनादि (annāśanādi) *adj.* sacrament of feeding rice or cooked food etc. ब्रह्मशंभुरिह प्राह निष्कामान्नाशनादय: ĪśānŚiPa. ii. 16. 78.

अन्नाशय (annāśaya) *adj.* having food as support, living by food मत्स्या: कीटा: पिपीलश्च सर्वे चान्नाशया: स्मृता: PadmP. v. 19. 291.

अन्नाशितृत्व (annāśitṛ-tva) *n.* the state of being one who eats food अन्नाशितृत्वसिद्ध्यर्थं यथा व्युत्पत्तिरुच्यते BṛĀraUBhVā. iii. 9. 28.

अन्नाशिन् (annāśin) *adj.* who eats food, eater of food भुञ्जानोऽतिथिशेषान्न-मिहायुर्धनभाग्भवेत्। प्रणोद्यातिथिमन्नाशीकिल्विपी(?षी) च गृहाश्रमी SkandP. iv (1). 38. 33; (संन्यासी) हंस: ... असंक्लृप्तमाधुकरान्नाशी NāraPaU. 5. 1 = SaṁnyāU. 2. 13; मन्त्रयज्ञवहं वह्निं भागं भागवहं च यत्। अग्रासिनं (v.l. अन्नाशिनं) सोमभुजं हुताचिंषमुदायुधम् BrahmP. 213. 18; येऽन्नाशिन: स्थावरजन्तुघातान्मांसाशिनो येऽत्र सजीवघातान्। दोषस्तयो: स्यात्परमाणुमेर्वोर्यथान्तरं बुद्धिमतेति वेद्यम् SubhāRaSaṁ. 530.

अन्नाश्रद्धा (annāśraddhā) *f.* loss of desire for food or appetite पराघातनमन्ना-श्रद्धाजनननानाम् CaraS. i. 25. 40 (comm. वध्यमानप्राणिदर्शनाद्धि घृणया नान्ने श्रद्धा स्यात्); (अर्शसाम्) पूर्वरूपाणि ... अन्नाश्रद्धा AṣṭāSaṁ. i. 277. 2 (3.7)

अन्नाश्रद्धाजनन (annāśraddhā-janana) *n.* act of producing loss of desire for food or appetite हानिकराणाम्। सूनादर्शनमन्नाश्रद्धाजनननानाम् (अग्र्यम्) AṣṭāSaṁ. i. 82. 18 (1. 13)

अन्नाश्रय (annāśraya) *adj.* connected with or based on food पापमन्नाश्रयं पुंसां भोक्तारमुपसर्पति SamaMā. 4. 110.

अन्नाश्रयार्थ (annāśrayārtha) *adj.* who desires food and abode अपाद्य-तुष्पात्पक्षिशुनि हृष्टान्नाश्रयार्थे SiddhaHe. iv. 4. 95.

अन्नाश्रित (annāśrita) *adj.* dependent on food अन्नाश्रितं पूर्वं प्राणमिन्द्रिय-संग्रहम्। व्ययीकृतं न वै देव देहभावेन देहिनाम् PauṣkS. 27. 24.

अन्नासंभव (annāsambhava) *m.* A impossibility, i.e. absence of cooked food or meals सूर्येऽस्तमितेऽन्नासंभवे मधुरवाक्येन विश्रामार्थम् ... अतिथिरप्रत्याख्येय: DīpKa. 15. 2 (*on* 1. 107); अन्नासंभवे पुनस्तृणविश्रामभूमिपादप्रक्षालनाद्यर्थ-जलप्रियवचनान्यपि धार्मिकगृहेष्वतिथ्यर्थं न कदाचिदुच्छिद्यन्ते ManvaMu. 106. 17 (*on* 3. 101); B non-availability of cooked rice (as oblation) अन्नासंभवे आमश्राद्धमनुकल्प: BālamBha. i. 548. 16 (*on* 1. 249)

अन्नासव (annāsava) *m.* 1 decoction or spirit distilled from cooked rice सुरा अन्नासव: AbhidhKoBh. 219. 6 (*on* 4. 34); अन्नासव इति। तण्डुलकृत: Sphuṭā. iv. 45. 22 (*on* 4. 34); 2 cooked rice and liquor विप्रादिक्रमत: ... अन्नासवामोदा: स्वादुकषायतिक्तकटुकास्वादान्विताश्च स्मृता: TantrSa. 1. 32.

अन्नास्पृहा (annāspṛhā) *f.* loss of desire for food or appetite तृप्त्यैवान्ना-स्पृहातृप्तिररुचि: KośaKaTa. 1. 7269.

अन्नाहरण (annāharaṇa) *n.* act of taking away, i.e. stealing food दृश्यमानेन हारेण तेन जातीजसं च मां समर्थमन्नाहरणे मूषका: पर्यवारयन् PañcT. 2. 26 (13) (212.17); KathāSaSāg. x.5. 88.

अन्नाहार (annāhāra) *m.* 1 one who serves food अन्नाहारा: प्राप्यान्नाहारा: स्मो भो इति वेदयन्ते KauśiSū. 92. 27; 2 act of taking, i.e. eating food अन्नाहारैस्तु संपुष्टैरन्तरात्मा सुखं व्रजेत् PadmP. ii. 120. 31.

अन्नाहारसंतुष्ट (annāhāra-santuṣṭa) *adj.* satisfied with taking of food मन्त्रिणा ...। जलान्नाहारसंतुष्ट: सपक्षे महीपति: PārśvC. 3. 519.

अन्नाहारिन् (annāhārin) *adj.* taking i.e. eating cooked food कश्चित् तपस्वी विप्रश्च निराहारी चिरं मुनि:। कश्चित् ... अन्नाहारी BrahmVaiP. i. 27. 4; तुरीयातीतो गोमुख: फलाहारी। अन्नाहारी चेद्गृहत्रये देहमात्रावशिष्ट: NāraPaU. 5. 1; SaṁnyāU. 2. 13.

अन्नाहुति (annāhuti) *f.* act of offering cooked rice (as oblation) ओदनं श्रपयित्वा अन्नाहुतीर्जुहोति BhārGS. 3. 3(70. 8); क्षिपेदन्नाहुतिं तत: PāraS. 7. 160; LakṣmīT. 40. 70; हुत्वाप्यन्नाहुतीनां तु ह्याज्याख्यं जुहुयात्तत: PāraS. 7. 162; अन्नाहुतीर्हुत्वा षडाज्याहुतीर्जुहोति SmṛtiCan. v. 328. 15.

अन्नाहुतिचतुष्टय (annāhuti-catuṣṭaya) *n.* quadruple offerings of cooked rice (as oblation) वक्त्रकुण्डेऽथ तेनैवाप्यन्नाहुतिचतुष्टयम् ... जुहुयात् PāraS. 7. 422.

अन्नाहुतित्रय (annāhuti-traya) *n.* triad of offerings of cooked rice (as oblation) त्र्यक्षरेण तु मन्त्रेण दद्यादन्नाहुतित्रयम् JayāS. 23. 46.

अन्निका (annikā) *f.* name of a maiden, sister of Jayasiṃha स्वसा च जयसिंहस्यान्निका नाम कुमारिका PariPar. 6. 45; देवदत्तः ... अन्यदा तद्गृहे भुञ्जानः अन्निकानाम्नीं तज्जामिम् ... आलोक्य ... तामयाचिष्ट ViviTiKa. 67. 14.

अन्निकानाथ (annikā-nātha) *m.* husband of Annikā उत्तरामन्निकानाथो जगाम मथुराम् PariPar. 6. 84.

अन्निकापति (annikā-pati) *m.* husband of Annikā नादात्प्रत्युत्तरं किंचिद्दुःखभागन्निकापतिः PariPar. 6. 72.

अन्निकापुत्र (annikā-putra) *m.* son of Annikā परिजनस्तं बालम् ... । अन्निकापुत्र इत्येवोल्लापनेन जगौ पथि PariPar. 6. 83; ViviTiKa. 67. 21; पुष्पचूला ... । अन्निकापुत्रपादान्ते गत्वा दीक्षामुपाददे PariPar. 6. 144; नृपोऽन्निकापुत्राचार्यमाकार्य तदेवाप्राक्षीत् ViviTiKa. 68. 3.

अन्निकाप्रेमतन्तु (annikā-prematantu) *m.* cord i.e. bond of love for Annikā तस्यान्निकाप्रेमतन्तुबद्धस्य तिष्ठतः । प्रैष्युदमधुरास्थाभ्यां पितृभ्यां लेखः PariPar.6.62.

अन्निकायाचनाकृत (annikāyācanā-kṛta) *n.* [Loc.] for the sake of asking for (the hand of) Annikā देवदत्तः ... । प्रेषयामास वरकानन्निकायाचनाकृते PariPar. 6. 54.

अन्निकासूनु (annikā-sūnu) *m.* son of Annikā राज्ञा पृष्टोऽन्निकासूनुः स्थितिमाख्यद्दिवौकसाम् PariPar. 6. 130.

अन्नियत् (ánniyat) *adj.* [P. vi. 1. 197] being desirous of food भरादन्नियते चिदन्नम् ṚV. iv. 2. 7 (Sāy. अन्नमिच्छते)

अन्नीभूत (annī-bhūta) *adj.* which has become food कात्यायनवचने चान्नीभूतानामेवैतेषां तृप्तिसाधनत्वं स्फुटं भविष्यति CaturCin. iii (1). 587. 10.

अन्नीय (annīya-) *denom.* to desire for food यद्यन्नीयाद्धाना अस्मा अन्वावपेयुः BhārŚS. x. 10. 8; ĀpaŚS. x. 16. 13 (comm. अन्नम् अदनीयमिच्छेत्); HirŚS. x. 2. 8 (1055. 28)

अन्नूर्ध्वगुणविधि (annūrdhvaguṇa-vidhi) *m.* [w. r. for *anyordhvaguṇavidhi*], BrahmSūBh. (Bhā.) 198. 2 (*on* iii. 3. 56)

अन्नेनार्य (annenārya) *m.* name of a Brahmin अंनेनार्यः एकभागी EI. xviii. 352. 56.

अन्नेमाम्बा (annemāmbā) *f.* name of the wife of king Komaṭiprolaya कोमटिप्रोलयस्य सदृशी भार्यान्नेमांबा सती EI. viii. 14. 13.

अन्नेषु (anneṣu) *n.* the expression *anneṣu* (अलेपः) अरतिम् ... अनमीवोऽन्नेषु ... अग्नि TaiPrāti. 11. 17 (comm. एतेषु ग्रहणेषु अकारः ... न खलु लोपमापद्यते ... 'ये अन्नेषु विविध्यन्ति')

अन्नेषु (anneṣu) *adj.* having food as arrows ये भुव्यन्नेषवः प्रिये । रुद्राः ... तत्सर्वेभ्योऽधिकाः काश्यां जन्तवो रुद्ररूपिणः SkandP. iv. 30. 98.

अन्नेष्टि (anneṣṭi) *f.* A sacrifice consisting of food अनड्वाहं दद्यात्तं घ्नीत तस्याश्नीयादन्नेष्टिदक्षिणा MānŚS. 120. 13; B sacrifice which has cooked rice (as oblation) देवेभ्योऽन्नेष्टौ हव्यं हुतशेषादन्नाद्भूतेभ्यो बलिं हरेत् Aparā. 142. 14 (*on* 1. 103)

अन्नैकदेश (annaikadeśa) *m.* i part of diet शूकशिम्बि°...°फलाश्रयैः । वर्गैरन्नैकदेशोऽयं भूयिष्टमुपयोगवान् । निर्दिष्टो रसवीर्याद्यैः AṣṭāSaṃ. i. 41. 8 (1. 7); ii part of cooked food or meals त्वक्केशनखेत्यादि । एतानि अन्नमध्ये दृष्ट्वा तत्संसृष्टमन्नैकदेशम् उत्सृज्य । ... उपयुञ्जीत ViraMi. (Āhnika.) 473.2.

अन्नोक्त (annokta) *adj.* stated or designated as *anna* अथाप्यन्नसंस्तावानि अन्नोक्तं व्रतमिति NidāSū. 103. 21 (6. 7); अन्नाद्यसंस्तावमन्नोक्तेऽभिरूपम् NidāSū. 104. 1 (6.7); 104. 3 (6. 7)

अन्नोच्चय (annoccaya) *m.* heap or mass of cooked food or meals अन्नोच्चयात् ... । स्वीकुर्वतोऽस्माद्यकिताः समन्तात्प्रदुद्रुवुः पाकगृहे नियुक्ताः ŚivLi. 12. 82.

अन्नोच्चयोच्छेष (annoccayoccheṣa) *m.* remnant from the mass of cooked food or meals अन्नोच्चयोच्छेषमवादिषं प्राक् ŚivLi. 12. 91.

अन्नोत्थित (annotthita) *adj.* arisen from, i.e. dependent on food लीनमन्नोत्थिते प्राणे स्मर्तव्यम् PauṣkS. 27. 485.

अन्नोत्पत्त्यर्थम् (annotpattyartham) *adv.* for the production of food उद्गच्छन् वै एषः ... उद्गायति प्रजानामन्नोत्पत्त्यर्थम् ChāndoUBh. 29. 12 (*on* i. 3. 1)

अन्नोत्पादकत्व (annotpādaka-tva) *n.* the state of being the producer of food अपामन्नोत्पादकत्वादन्नत्वं दक्षिणाग्नेः ChāndoUBh. 240. 18 (*on* iv. 12.2)

अन्नोत्सर्ग (annotsarga) *m.* act of offering of food (in Śrāddha) अन्नोत्सर्गेऽन्नमिष्टमित्यादिश्लोके नान्यार्थपरेणापि वक्ष्यते ViraMi. 302. 8 (*on* 1.238); अन्नोत्सर्गपिण्डदानयोर्द्वयोरपि प्रत्येकं श्राद्धत्वं सिध्यति ViraMi. (Śrāddha.) 4. 30.

अन्नोदक (annodaka) *n.* A food and water अन्नोदकवस्त्राणि हेम देयं च शक्तितः ŚātāSm. 4. 34; शृतं नित्यं पिबेच्छोपी तेनैवाश्नीत नित्यदा । विना वान्नोदकं शक्त्या तत्प्रधानो विमुच्यते KāśyaS. 108B. 27; तौ प्राप्तयौवनौ चैव चेरतुस्तप उत्तमम् । अन्नोदकं परित्यज्य DeviBhāP. v. 21. 11; अन्नोदकपयोमूलफलैर्वापि गृहाश्रमी । गोदानेन तु यत्पुण्यं पात्राय विधिपूर्वकम् PadmP. iv.9.50; पान्थानामनाथानां च शीत° ... °बाधानिवारकान्नोदक°...° संपूर्णानावसथान् मापयाञ्चक्रे ŚivārkaMaDi. i. 474. 3 (*on* i. 3. 33); B food and water (as oblation) पितृप्रीतिं प्रकुर्वाणः कुर्वीत श्राद्धमन्वहम् । अन्नोदकपयोमूलैः SkandP. iv. 38. 26; अन्नोदकं तथा तत्र शिवपूजार्थमाहरेत् ŚivP. ii (1). 13. 24 (54B. 6)

अन्नोदकप्रदातृ (annodaka-pradātṛ) *m.* who gives food and water अन्नोदकप्रदातारो वहन्ति सततं हि माम् BṛNāraP. 11. 63.

अन्नोदकविवर्जित (annodaka-vivarjita) *adj.* devoid of food and water विमानः संप्राप्तः ... अन्नोदकविवर्जितः । तस्मिन्यानं स्थितो राजा सुबाहुः PadmP. ii. 98. 12.

अन्नोदकसम (annodaka-sama) *adj.* equal or similar to (the gift of) food and water नान्नोदकसमं दानम् CāṇaNiDa. 17. 7.

अन्नोदकाकुल (annodakākula) *adj.* agitated over food and water, i. e. hungry and thirsty द्विजस्तान्वीक्ष्य मत्स्यादांश्चौल्यादन्नोदकाकुलः । तस्थौ ... सस्पृहम् BṛKathāMañ. vii. 1. 51.

अन्नोदकादि (annodakādi) *adj.* A food and water etc. यथाशक्ति प्राणिनामन्नोदकादिदानेनार्तिपरिहारो दानम् Mitā. 41. 12 (*on* 1. 122); B food and water (as oblation) etc. मन्त्रेण ... बलिमन्नोदकादिरूपं ददेत् SetuBa. 305. 31.

अन्नोपकरण (annopakaraṇa) *adj.* having food as means of production अविशेषितत्वादन्नोपकरणं सुखं प्रतीयते ManuBh. i. 407. 18 (*on* 4.229)

अन्नोपकल्पना (annopakalpanā) *f.* preparation of food अन्नोपकल्पनानन्तरम् ... भोजनात्किंचिदन्नाग्रं धर्मराजाय वै बलिम् । दत्त्वा ... उद्धरेत् SmṛtiCan. ii. 608. 2.

अन्नोपकार (annopakāra) *m.* benefit produced from food अन्नोपकारः सर्वेषामविशिष्टः समीक्ष्यते BṛĀraUBhVā. i. 3. 241.

अन्नोपघात (annopaghāta) *adj.* (used as noun) (one) who destroys food अन्नोपघातनिराकरणाकाङ्क्षायां वक्तुस्तत्प्रयुक्तकाकपदम् ... काकतदितरसाधारणम् VedāntKa. 200. 8 (*on* i. 4. 1)

अन्नोपघात (annopaghāta) *m.* destruction of or damage to food (बलिम् ... शुनां च पतितानां च ... शनकैर्निक्षिपेद्भुवि) शनकैः यथान्नोपघातः कथमपि न भवति ViraMi. (Āhnika.) 403. 20.

अन्नोपचित (annopacita) *adj.* [*f.*-ā] A produced from food अन्नोपचितत्वात् मनसः भौतिकत्वमेव ChāndoUBh. 363. 13 (*on* vi. 5. 1); B increased by food सा अन्नोपचिता मनसः शक्तिः ChāndoUBh. 368. 6 (*on* vi. 7. 1)

अन्नोपजीविन् (annopajīvin) *adj.* (used as noun)(one) living on food अन्नविकारत्वबदन्नप्रायुर्यम् ... तद्धि ... अन्नोपजीविनां स्यात् NyāySu. (Ja.) 131A. 1 (*on* i. 1. 6)

अन्नोपयोग (annopayoga) *m.* act of partaking or consumption of food दृश्यते हि अन्नोपयोगे दर्शनादिसामर्थ्यम् ChāndoUBh. 438. 2 (*on* vii. 9. 2); अन्नोपयोगे हि मनः स्वस्थं भवति Bhām. 522. 5 (*on* ii. 4. 21); तम् ... वनिता ... । पपौ निमेषालसपक्ष्मपङ्क्तिरुपोषिताभ्यामिव लोचनाभ्याम् अत्र ... उपोषितस्यान्नोपयोग इव प्रियालोकजन्मा पिबतेरभ्यवहारः कथ्यते SaraKaṇṭhā. 650. 15; अन्नोपयोगे मनोविवृद्धेः श्रुत्यैव दर्शितत्वात् VedāntKa. 318. 11 (*on* ii. 3. 15)

अन्नोपयोगजनित (annopayoga-janita) *adj.* produced from the consumption of food बलमित्यन्नोपयोगजनितम् ... प्रतिभानसामर्थ्यम् ChāndoUBh. 436. 1 (*on* vii. 8. 1)

अन्नोपयोगनिमित्त (annopayoga-nimitta) *adj.* caused by the consumption or partaking of food सोऽन्नोपयोगनिमित्तस्य बलस्य हान्या म्रियते ChāndoUBh. 437. 10 (*on* vii. 9. 1)

अन्नोपष्टम्भक (annopaṣṭambha-ka) *adj.* supported by or dependent on food अन्नमया हि प्राणा: अन्नोपष्टम्भका: ChāndoUBh. 427. 9 (*on* vii. 4. 2)

अन्नोपस्तम्भित (annopastambhita) *adj.* seized or blocked by food अन्नोपस्तम्भिते कोष्ठे स्नेहबस्तिर्विधीयते SuśruS. iv. 38. 17; SiddhYo. 76. 15.

अन्नोपहारेच्छा (annopahārecchā) *f.* desire to give or distribute food महानसगृहादन्नोपहारेच्छया निर्यान्ती परदेवता YātrāPra. 9. 108.

अन्नोपहित (annopahita) *adj.* A covered, i. e. mixed with food नरमांसम् ... स तत्संस्कृत्य विधिवदन्नोपहितमाशु वै। तस्मै प्रादाद्ब्राह्मणाय MahāBhā. i. 166. 28; B associated or connected with food शल्यं तथान्नोपहितं यदन्नं भुक्तं भिनत्त्यागतमन्यथा वा RugVi. 35. 21 (comm. अन्नयुक्तम्)

अन्नोपाधि (annopādhi) *m.* purpose of food अन्नोपाधिनिमित्तेन शिष्यान् गृह्णन्ति भिक्षव: BṛNāraP. 38. 89.

अन्नौषधतृणादि (annauṣadhatṛṇādi) *adj.* food and medicinal herb etc. पक्तिरन्नौषधतृणादेस्तेजस: कार्यतया प्रसिद्धा ManuBh. i. 16. 16 (*on* 1. 18)

अन्नौषधसेवन (annauṣadha-sevana) *n.* act of partaking of food and medicine वैसर्पचिकित्सितम् ... समुपक्रमेत् ... पथ्यै: च पानान्नौषधसेवनै: KāśyaS. 326B. 5.

अन्नौषधि (annauṣadhi) *f.* 1A food and medicinal herb अन्नौषधीनां च कृते पाण्डवेन ... कृतमाराधनं रवे: MahāBhā. i. 116*(1); 1B rice and aromatic drug अन्नौषधिपरिप्लुतै: सज्जीकृता: पटलकैर्दर्वार्यन्नगृहा: YogVā. v. 10. 6; 2 medicine or tonic in the form of food क्षुधा च सर्वरोगाणां व्याधि: श्रेष्ठतम: स्मृत:। स चान्नौषधिलेपेन क्षणमात्रं प्रशाम्यति SkandP. i (2). 42. 127; BhaviP. 618B. 4 (iv. 4. 114); ŚivaP. v. 11. 22(418B. 15); 3 the word *anna* and the word *auṣadhi* अन्नौषध्यादिभि: शब्दैर्भगवानेव मुख्यतया उदित: NyāySu. (Ja.) 144B. 3 (*on* i. 1. 6)

अन्प्रकृतिङीषन्त (anprakṛti-ṅīṣanta) *gr.* feminine base ending in the suffix *ṅīṣ* that has *an* as its base प्रतिपदोक्तत्वात् अन्प्रकृतिङीषन्तप्रविष्टनील-शब्दस्यैवात्र ग्रहणम् LaŚabdeŚe. i. 396. 18.

अन्मकोण्ड (anmakoṇḍa) *n.* name of the capital of Kākatīya kings काकतिवंशजानां नरेश्वराणां कुलराजधानीं[। *]अन्नावनीमंडनमन्मकोंडनामाभिरामं नगरम् EI. iii. 85. 12.

अन्य (anyá) *pronominal adj.* [*f.*-ā] [KāśiVṛ. *on* i. 1. 27; *on* vii. 3. 114; PrakriKau. i. 134. 4; enumerated in the *utkarādigaṇa*, GaṇPā. 25. 59; KāśiVṛ. *on* iv. 2. 90; in the *sarvādigaṇa*, GaṇPā. 241. 8; GaṇRa. 1. 21 (47); in the *ādityādigaṇa*, GaṇRa. 3.18; (219); in the *gahādigaṇa*, GaṇRa. 5. 317 (355); in the *cādigaṇa*, GaṇRa. 1. 10 (25); Liṅgānu. (He.) 156. 10; used with Abl., P. ii. 3. 29; MahāBh. i. 457. 6 (*on* ii. 3. 32); KāśiVṛ. *on* ii. 3. 29; Kātan. ii. 4. 21; JaineVyā. i. 4. 38 (70. 17); KātanVṛ. *on* ii. 4. 21; Mayr: AltGr. I. 1. 108; II. 1. 38; II. 1. 79; II. 1. 145; II. 1. 234; II. 1. 321; II. 1. 323; II. 1. 43 (Nt.); II. 1. 89 (Nt.); III. 491; III. 579; III. 588; III. 592 Debru. 605; 812; 817; in *n.* takes the substitute *-at* for case affixes of nom sg. and acc. sg, P. vii. 1.25] 1A (inanimate) **i another or other** (with Abl.) other than (with Gen.) other than (used as noun) another or other things (with Abl.) thing other than **ii** (with interrogative or indefinite pronoun or negative particle) any other, some other (with *vinā*) something else than (used as noun) anything else, something else (with Abl.) anything else, something else than (with *ṛte*) anything other than **B** (animate) **i** another or other (with Abl.) other than (used as noun) another one, other one (with Abl.) one other than (with Inst.) one other than **ii** (with interrogative or indefinite pronoun or negative particle) any other, some other (with Abl.) any other than (with *ṛte*) any other than (used as noun) anybody else, somebody else (with Abl.) anybody else or somebody else than (with *ṛte*) anybody else than **2A** (inanimate) **i** different, distinct or separate (with Abl.) different, distinct or separate from (used as noun) different, distinct or separate thing or idea etc. (with Abl.) different, distinct or separate thing or idea from **ii** (with *anya*) different, i.e. various (used as noun) various things **iii** different i.e. disturbed **iv** different, i.e. immaterial or irrelevant **B** (animate) **i** different, distinct or separate (with Abl.) different, distinct or separate from (used as noun) different, distinct or separate one (with Abl.) different, distinct or separate one from **ii** separate from i.e. estranged from **iii** (used as noun) (with *anya*) various ones **3A** (inanimate) one or some (used as noun) one or something (with Gen. dual) one of the two things **B** (animate) **i** one or some (used as noun) one or someone (with Gen. pl.) one among many (with Gen dual) one of the two beings **ii** animal-like, stupid **4A** (inanimate) new **B i** dissimilar **ii** unequal **5A** (animate) (used as noun) other one, i.e. competitor, rival, opponent or enemy **B** (inanimate) (used as noun) **i** thing belonging to another person **ii** other thing, i.e. something wrong **iii** (used as noun) other thing, i.e. countersubject **6A** (animate) additional, more or many **B** (inanimate) additional, more or much (used as noun) additional thing **7A** (animate) rest, remaining (used as noun) rest or remaining one **B** (inanimate) rest, remaining (used as noun) rest or remaining thing **8A** (animate) stranger (used as noun) stranger one **B** (inanimate) (used as noun) strange thing **9** (used as noun) former one **10A** (animate) **i** (used as noun) second, i.e. latter one **ii** second, next or following (used as noun) second one, next one or following one **iii** third (used as noun) third one **B** (inanimate) **i** (used as noun) second, i.e. latter thing **ii** second, next or following (used as noun) second thing, next thing or following thing **iii** second i.e. right **iv** second, i.e. left **v** third (used as noun) third thing, idea etc. **11A** (inanimate) great, wonderful, extraordinary, unique (used as noun) great, i.e. unusual thing **B** (animate) great, wonderful, extraordinary, unique **12** (animate) inferior, subordinate **13** (animate or inanimate) similar **14** (animate) changed, altered **15** (animate) ordinary (used as noun) ordinary one **16** the pronominal word *anya* **17** extrinsic or extraneous **1A** (inanimate) **i another or other** वया इदग्ने अग्नयस्ते अन्ये ṚV. i. 59. 1; प्र सिन्धुभ्य: प्र गिरिभ्यो महित्वा प्रेन्द्राग्नी विश्वा भुवनात्यन्या ṚV. i. 109. 6; अस्य पाज: कृष्णमन्यद्धरित: सं भरन्ति ṚV. i. 115. 5; उप: ... न तत्ते अन्या उपसो नशन्त ṚV. i. 123. 11; vi. 61. 13; न तं महित्वमनु भूदध द्यौर्यदन्यया स्फिग्या३ क्षामवस्था: ṚV. iii. 32. 11; प्रान्यच्चक्रमवृह: सूर्यस्य कुत्सायान्यदवरिवो यातवेऽक: ṚV. v. 29. 10; vi. 24. 5; दिवेदिवे सदृशीरन्यमर्धं कृष्णा असेधदप सद्मनो जा: ṚV. vi. 47. 21; vi. 61.13; सरस्वती ...। प्रबाबधाना ... याति विश्वा अपो महिना सिन्धुरन्या: ṚV. vii. 95. 1; न धेमन्यदा पपन वज्रिन्नपसो नविष्टौ ṚV. viii. 2. 17; viii. 19. 33; viii. 22. 4; उत स्वस्या अरात्या अरिर्हि ष उतान्यस्या अरात्या वृको हि ष: ṚV. ix. 79. 3; x. 27. 21; उदन्येन ज्योतिषा यासि सूर्य ṚV. x. 37. 3; x. 82. 3; चतुर्दशान्ये महिमानो अस्य ṚV. x. 114. 7; दिवि मे अन्य: पक्षोऽधो अन्यमचीकृषम् ṚV. x. 119. 11; x. 142. 7; ये देवा: ... ते कृणुत जरसमायुरस्मै शतमन्यान् परि वृणक्तु मृत्यून् AV. i. 30. 3; मेममन्ये मृत्यवो हिंसिषु: शतं ये AV. ii. 28. 1; iii. 11. 5; आरात्वदन्या वनानि वृक्षि त्वं शमि शतवल्शा वि रोह AV. vi. 30. 2; AV. x. 2. 22; ततश्चैनमन्याभ्यां श्रोत्राभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्व ऋषय: प्राश्नन् AV. xi. 3. 33; उर्ध्वस्तिष्ठा न ऊतयेऽस्मिन् वाजे शतक्रतो। समन्येषु ब्रवावहै AV. xx. 45. 3; अन्यो यज्ञस्य दोह इडायामन्य: TaiS. I. vii. 4. 3; अन्तर्वेद्यन्य: पादो भवति बहिर्वेद्यन्य: TaiS. II. v. 11. 2; यद्यन्यस्मिन्नृतां आदधीत ... दुर्योणा भवेयु: MaiS. i. 6.9 (i. 100. 7); वैष्णवं वा एतत्पात्रं तत्त्वया देवतया व्यर्धयति यदन्याभिर्देवताभिर्धूपयति MaiS. iii. 1. 7 (iii. 9. 13); iii. 3. 1 (iii. 33. 2); तदन्तरेण सर्वा अन्या देवता: AitBr. 1. 1 (6); सर्वाणि छन्दांसि गायत्रं त्रैष्टुभं जागतमन्वन्यान्येतानि हि यज्ञे प्रतमामिव क्रियन्ते AitBr. 2. 3 (43); द्वादशरात्रं चरित्वाथान्यस्यै बुभूषायै स्यात् KauṣīBr. 25. 15 (119. 20); यद् व्रीहियवौ न स्यातां केन जुहुया इति। यदन्यद् धान्यं तेनेति। यदन्यद् धान्यं न स्यात् केन जुहुया इति JaimiBr. 1. 19; सैषा वाक् सत्यवती। अथो यथान्यौ नवतरौ चक्रावुपास्येदेवमेवैतामनुष्टुभं व्यहमुखेषु पर्याहरन्ति JaimiBr. 2.425; अतो यान्यन्यानि छन्दांसि श्यावं तेषाम् DevaBr. 2. 3; स: ... निरमिमीत ... क्षुद्रेभ्य: प्राणेभ्योऽन्यान्बहून्देवान् GopBr. i. 1. 12 (10.1); अथ या अन्या आहुतयोऽन्यतवत्यस्ता: ŚāṅkhāĀ. 4. 5 (15. 2); पुरस्तादाशी: खलु वा अन्यो यज्ञ:। उपरिष्टादाशीरन्य: TaiĀ. v. 4. 6 (605. 12); तमेवैकं जानथ आत्मानमन्या वाचो विमुञ्चथ MuṇḍaU. ii. 2. 5; अथ योऽन्यां देवतामुपास्तेऽन्योऽसावन्योऽहमस्मीति न स वेद BṛĀraU. i. 4. 10; अन्येषामप्युपांशूनामावह ... इत्युच्चै: ĀśvaŚS. I. i. 3. 14; त्रिष्टुब्वती ... याज्या। अपि वान्यस्य छन्दस: ĀśvaŚS. I. ii. 14. 20; I. iii. 1. 19; अनशन-मान्यसाद्धोमकालात् ĀśvaŚS. I. iii. 11. 17; अन्यं राजानमभिषुणुयु: ĀśvaŚS. I. vi. 8. 4; वर्जयेयु: ... अन्यांश्चाव्रत्येोपचारान् ĀśvaŚS. II. vi. 8. 19; प्रातरग्नि-होत्रं हुत्वान्यमाहवनीयं प्रणीयाग्नीनन्वादधाति ĀpaŚS. i. 1. 2; एषोऽन्येषां नानाबीजानां समवेतानां कल्प: ĀpaŚS. vi. 29. 19; अग्नये विविचयेऽष्टाकपालं यस्याहि-ताग्नेरन्यैरग्निभिरग्नय: संसृज्येरन्मिथो वा ĀpaŚS. ix. 3. 18; ix. 9. 1; यस्य हवि: क्षायति ... तत्संस्थाप्यान्यद्धविस्तद्दैवतं निर्वपेत् ĀpaŚS. ix. 15. 6; ix. 17. 1;

य आग्रयणस्थाल्यां सोमस्तमन्यस्मिन्पात्र आनीय तां द्वितीयां धारां करोति ĀpaŚS. xii. 15. 4; अथान्यां दक्षिणां नानुध्यायेत् ĀpaŚS. xiii. 6. 3; तेनान्याभिरिष्टकाभिरभ्युपदधाति ĀpaŚS. xvii. 3. 10; xviii. 13. 3; xxi. 5. 5; xxi. 22. 4; xxii. 27. 6; xxiv. 14. 19; यदन्यानि द्रव्याणि यथालाभमाहरति दक्षिणा एव ताः HirŚS. xxvi. 1. 122 (20. 11); xxvi. 1. 126 (20. 23); ĀpaDS. i (1). 4. 3; i. (1). 4. 7; उपरमम् ... अन्येषु अद्भुतेषु च KauśiGS. iii. 9. 3; अप्लुतोदकोऽन्यद्वस्त्रमाच्छादयीत KauśiGS. iii. 11. 32; तं तितर्पयिषेत् ... अथ यदस्यान्यदन्नमुपसिद्धं स्यात् GobhiGS. i. 9. 4; अपि ज्ञातीनामशनायापि पितृणामन्याभ्यः क्रियाभ्यः स यदन्यां भिक्षितव्यां न विन्देत ... सप्तम्यभिक्षितातीयात् BaudhDS. i. 2. 57; i. 11. 38; तीर्थं गत्वा ... सुरभिमत्याब्लिङ्गाभिः ... व्याहृतिभिरन्यैश्च पवित्रैः (मन्त्रैः) आत्मानं प्रोक्ष्य प्रयतो भवति BaudhDS. ii. 4. 2; ii. 10. 32; निवर्तन्ते। अन्ये च यज्ञक्रतवः BaudhDS. iii. 1. 17; एर्लिङि। वान्यस्य संयोगादेः P. vi. 4. 68; वपुरन्यदलं प्रवेष्टुकामोऽग्निमभिप्रशाम्य MahāBhā. i. 28. 25; i. 85. 12; इच्छन्नुजेथास्त्रींल्लोकानन्यांस्त्वं स्वेन तेजसा MahāBhā. i. 97. 20; i. 110. 26; i. 118. 22; उद्यानानि च रम्याणि ... जम्बूभिः ... पारिजातैरन्यैश्च विविधैर्द्रुमैः MahāBhā. i. 199. 42; i. 116. 3; अन्यैः समृद्धैरप्यर्थैर्न सुताद्विद्यते परम् MahāBhā. iii. 10. 5; iii. 54. 36; iii. 143. 10; भीम ... । अन्यदेवायुधं किंचित्प्रतिपद्यस्व मानुषम् MahāBhā. iv. 32. 19; वासांसि जीर्णानि यथा विहाय नवानि गृह्णाति नरोऽपराणि। तथा शरीराणि विहाय जीर्णान्यन्यानि संयाति नवानि देही MahāBhā. vi. 24. 22 = BhagGī. 2. 22; vi. 43. 27; vi. 60. 12; vi. 87. 28; धनंजयः ... अन्यद्य धनुराददे MahāBhā. vii. 29. 7; vii. 101. 60; vii. 114. 16; viii. 18. 4; अन्यांश्चास्मै रथोदारानुपस्थापयदच्युतः MahāBhā. vii. 157. 29; vii. 165. 92; viii. 31. 60; ix. 16. 73; ix. 20. 18; पाण्डवस्तु पुनर्विद्ध्वा सप्तभिः सायकोत्तमैः। अन्यैश्च MahāBhā. vii. 833*(3); ततो ज्यामवधायान्यामनुमृज्य च पाण्डवः। शरैरवाकिरत्कर्णम् MahāBhā. viii. 66. 54; अन्ये च बहवः क्लेशाः MahāBhā. ix. 62. 41; अन्यया यौवने मर्त्यो बुद्ध्या भवति मोहितः। मध्येऽन्यया जरायां तु सोऽन्यां रोचयते मतिम् MahāBhā. x. 3. 11; यथा ... नरः। अन्यद्रोचयते वस्त्रम् MahāBhā. xi. 3. 6; तस्मिन्ननिर्जिते युद्धे प्राणान्यदि ह मोक्ष्यसे। अन्यं देहं समास्थाय पुनस्तेनैव योत्स्यसे MahāBhā. xii. 16. 22; xii. 114. 4; xii. 261. 33; अन्येऽपि बहवो वृक्षाः MahāBhā. xiii. 5. 17; इतस्त्वमधमामन्यां मा योनिं प्राप्स्यसे द्विज MahāBhā. xiii. 10. 55; xiii. 54. 27; यजस्व ... अन्यैश्च विविधैर्यज्ञैः MahāBhā. xiv. 13. 19; अन्यान्बाणान् समीक्षस्व यैस्त्वं मा सूदयिष्यसि MahāBhā. xiv. 30. 8; xiv. 54. 27; सः ... वानरकेतनः। शरान्मुमोच ... । ध्वजे पताकादण्डेषु ... । अन्येषु च रथाङ्गेषु न शरीरे न सारथौ MahāBhā. xiv. 83. 13; सः प्रविश्याश्रमपदं शिष्येण सह ... । उपविष्टः कथाश्चान्याश्चकार Rāmā. i. 2. 21; i. 13. 32; संगमादाहृतं जलम्। याश्चान्याः सरितः पुण्याः Rāmā. ii. 13. 5; ii. 65. 10; ii. 70. 17; ततः सुग्रीवसचिवाः ... । जग्मुर्गिरितटात्तस्मादन्यच्छिखरमुत्तमम् Rāmā. iv. 2. 7; iv. 47. 21; राघवस्य वचः श्रुत्वा लक्ष्मणः ... । जग्राह कार्मुकं श्रेष्ठमन्यद्भीमपराक्रमः Rāmā. vi. 72. 22; vi. 88. 2; ध्वानकुक्कुटवक्त्रांश्च ... । एतांश्चान्यांश्च मायाभिः ससर्ज निशिताञ्शरान् Rāmā. vi. 87. 42; दक्षिणस्योदधेस्तीरे त्रिकूटो नाम पर्वतः। सुवेल इति चाप्यन्यो द्वितीयः Rāmā. vii. 5. 23; तत्र मन्दाकिनी रम्या ... नदी। ... कुमुदैरुत्पलैश्चैव अन्यैश्चैव सुगन्धिभिः Rāmā. vii. 11. 41; अन्येषामेकाचां द्विर्वचनं नित्यमित्याहुः Vār. 1 *on* P. iii. 2. 109; किं पुनरिदं व्याकरणमेवाधिजिगांसमानेभ्यः प्रयोजनमन्वाख्यायते न पुनरन्यदपि किंचित् MahāBh. i. 5. 5 (*on* i. 1. 0); एतेषां शब्दानामर्थेऽन्याञ्शब्दान् प्रयुञ्जते MahāBh. i. 9. 11 (*on* i. 1. 0); अन्येष्वपि कारकेषु कृत्यल्युटो बहुलम् MahāBh. i. 12. 11 (*on* i. 1. 0); अस्ति ह्यन्यदेतस्य वचने प्रयोजनम् MahāBh. i. 15. 12 (*on* ŚivSū. (Gr.) 1); i. 24. 9 (*on* ŚivSū. (Gr.) 3); i. 49. 19 (*on* i. 1. 3); i. 179. 11 (*on* i. 1. 69); i. 186. 6 (*on* i. 1. 72); ii. 146. 13 (*on* iii. 3. 20); ii. 218. 9 (*on* iv. 1. 48); iii. 181. 21 (*on* vi. 4. 3); iii. 306. किं विशेषेण लकारोपदेशश्चोद्यते ... यदि किंचिदन्येषामपि वर्णानामुपदेशे प्रयोजनमस्त्ल्लकारोपदेशस्यापि तद्भवितुमर्हति MahāBh. i. 19. 10 (*on* ŚivSū. (Gr.) 2); अयं त्वन्योऽपशब्दपदार्थकः शब्दः MahāBh. i. 20. 28 (*on* ŚivSū. (Gr.) 2); अस्ति ह्यन्यत्तपरकरणे प्रयोजनम् MahāBh. i. 24. 14 (*on* ŚivSū. (Gr.) 3, 4); iii. 64. 23 (*on* vi. 1. 85); यदत्रावर्णं विवृततरं तदन्यस्मादवर्णाद्ये अपीवर्णोवर्णे विवृततरे ते अन्याभ्यामिवर्णोवर्णाभ्याम् MahāBh. i. 25. 14 (*on* ŚivSū. (Gr.) 3, 4); अन्यस्याः संज्ञाया वचनात् ... प्रकृतया वृद्धिसंज्ञया गुणसंज्ञा बाधिका MahāBh. i. 44. 11 (*on* i. 1. 3); i. 457. 12 (*on* ii. 3. 32); अस्त्यन्यदज्ग्रहणस्य प्रयोजनम् MahāBh. i. 70. 18 (*on* i. 1. 14); किमन्येऽप्येवं विधयो भवन्ति MahāBh. i. 86. 16 (*on* i. 1. 27); iii. 31. 7 (*on* vi. 1. 37); आचार्यः ... भूयिष्ठमन्यैरपि शब्दैरेतमर्थं संप्रत्याययति MahāBh. i. 105. 19 (*on* i. 1. 44); रोरवधारणं कर्तव्यम्। ... रोरेव सुपि नान्यस्य रेफस्य MahāBh. i. 129. 1 (*on* i. 1. 50); अस्त्यन्यच्छित्करणे प्रयोजनम् MahāBh. i. 131. 23 (*on* i. 1. 55); यो ह्यन्य आदेशः स्थानिवदेवासौ भवति MahāBh. i. 152. 18 (*on* i. 1. 58); i. 171. 1 (*on* i. 1. 65); ii. 76. 25 (*on* iii. 1. 92); तस्यां पुनर्लुप्तायां यान्या विभक्तिरुत्पद्यते तस्याः ... अन्तोदात्तत्वं न भविष्यति MahāBh. i. 218. 21 (*on* i. 2. 45); शब्देन चाप्यधिकृतेन कोऽन्यो व्यापार शक्योऽवगन्तुम् अन्यदतो योगे योगे उपस्थानात् MahāBh. i. 271. 24 (*on* i. 3. 11); प्रकृत्यर्थनियमेऽन्येषां प्रत्ययानामभावः MahāBh. i. 276. 2 (*on* i. 3. 12); क्रियायोग इत्यनुवर्तते न चान्यया क्रिययोर्यदिच्छिद्राद्यां योगोऽस्ति MahāBh. i. 343. 12 (*on* i. 4. 61); स दण्डः कर्ता भूत्वान्येन शब्देनाभिसंबध्यमानः करणं संपद्यते MahāBh. i. 366. 14 (*on* ii. 1. 1); भवेत्सिद्धं यदा सप्तमी यदा त्वन्या विभक्तयस्तदा न सिध्यति MahāBh. i. 382. 3 (*on* ii. 1. 18); स्वाध्यायेनाधिकोऽन्ये गुणा अविवक्षिता भवन्ति MahāBh. i. 401. 9 (*on* ii. 1. 60); स वृक्षोऽधिकरणं भूत्वान्येन शब्देनाभिसंबध्यमानः कर्ता संपद्यते MahāBh. i. 442. 24 (*on* ii. 3. 1); अस्त्यन्यदन्यतरस्यांग्रहणस्य प्रयोजनम् MahāBh. i. 457. 2 (*on* ii. 3. 32); पाठेन धातुसंज्ञा क्रियते न चेमे तत्र पद्यन्ते। कथं तर्ह्यन्येषामपठ्यमानानां धातुसंज्ञा भवति MahāBh. ii. 42. 2 (*on* iii. 1. 32); अस्त्यन्यत्कर्मवद्भाववचने प्रयोजनम् MahāBh. ii. 60. 6 (*on* iii. 1. 67); परस्मैपदव्यत्ययः। प्रतीपमन्य ऊर्मिर्युध्यति। युध्यत इति प्राप्ते MahāBh. ii. 65. 3 (*on* iii. 1. 85); यत्रान्यः कर्ता नास्तीह तु कथं न स्यात् लूयते केदारः स्वयमेवेति। ... अत्रापि यासौ सुकरता नाम तस्या नान्यः कर्ता भवति MahāBh. ii. 67. 18 (*on* iii. 1. 87); अस्त्यन्यदकारस्याकारवचने प्रयोजनम् MahāBh. ii. 73. 7 (*on* iii. 1. 91); ii. 184. 7 (*on* ii. 4. 82); iii. 330. 3 (*on* vii. 3. 54); प्रकृतिस्तत्र प्रकृत्यर्थे वर्ततेऽन्येन शब्देन प्रत्ययार्थोऽभिधीयते ... इह पुनर् ... न चान्यः शब्दोऽस्ति यस्तमर्थमभिदधीत MahāBh. ii. 79. 3 (*on* iii. 1. 94); स्वसृनप्तृग्रहणं नियमार्थं भविष्यति। एतयोरेव योनिसंबन्धयोर्नान्येषां योनिसंबन्धानाम् MahāBh. ii. 90. 18 (*on* iii. 1. 133); ii. 91. 10 (*on* iii. 1. 133); परेर्वेति वक्तव्यम्। अन्यां परीष्टिं चर। अन्यां पर्येषणां चर MahāBh. ii. 154. 13 (*on* iii. 3. 107); असत्यन्यस्मिन्प्रयोजने ज्ञापकं भवति MahāBh. ii. 186. 20 (iii. 4. 103); ii. 209. 22 (*on* iv. 1. 17); विशेषणोऽन्योऽनुबन्धः कर्तव्यः। ... वृद्ध्यर्थोऽन्योऽनुबन्धः कर्तव्यः। ... शक्योऽत्र विशेषणार्थोऽन्योऽनुबन्ध आसङ्क्तुम् ... वृद्ध्यर्थोऽपि तर्ह्यन्यः शक्योऽनुबन्धः MahāBh. ii. 253. 10 (*on* iv. 1. 98); येऽन्य उपचारास्तत्र न स्यात् MahāBh. ii. 285. 12 (*on* iv. 2. 6); ii. 330. 9 (*on* iv. 4. 20); अन्ये कच्छादयः। ... न हि कुरुशब्दस्यान्ये कच्छादयोऽवकाशः MahāBh. ii. 300. 2 (*on* iv. 2. 130); यदा त्वन्या विभक्तयस्तदा न सिध्यति MahāBh. ii. 305. 6 (*on* iv. 3. 23); अस्त्यन्यट्टित्करणे प्रयोजनम् MahāBh. ii. 347. 1 (*on* v. 1. 23); त एते विंशत्यादयः ... गुणवचनाः सन्तोऽविशिष्टा भवन्त्यन्यैर्गुणवचनैः। अन्येषु च गुणवचनेषु कदाचिद् गुणो गुणिविशेषको भवति MahāBh. ii. 356. 8 (*on* v. 1. 59); ii. 372. 16 (*on* v. 2. 4); रसादिभ्यः पुनर्वचनं क्रियतेऽन्येषां मत्वर्थीयानां प्रतिषेधार्थम्। ... येऽन्ये मत्वर्थीयाः प्राप्नुवन्ति ते मा भूवन् ... दृश्यन्ते हि अन्ये रसादिभ्यो मत्वर्थीयाः MahāBh. ii. 394. 19 (*on* v. 2. 95); ii. 395. 14 (*on* v. 2. 97); अध्वर्युर्वै श्रेयानन्येभ्यः प्रशस्येभ्यः। पापीयान्प्रतिप्रस्थातान्येभ्यः पापेभ्यः MahāBh. ii. 413. 12 (*on* v. 3. 55); अस्त्यन्यदुभग्रहणस्य प्रयोजनम् MahāBh. iii. 9. 20 (*on* vi. 1. 5); किं चान्यदतिङ् तिङ्सदृशम् MahāBh. iii. 51. 6 (*on* vi. 1. 71); iii. 94. 19 (*on* vi. 1. 135); अन्येन हि लक्षणेन प्लुतप्रगृह्यस्य प्रकृतिभाव उच्यते प्रगृह्यः प्रकृत्येति MahāBh. iii. 91. 7 (*on* vi. 1. 129); येऽन्ये सप्ताध्याय्यां स्वरास्ते न संगृहीताः स्युः MahāBh. iii. 98. 13 (*on* vi. 1. 1 158); न ह्यन्यद्वलादिग्रहणं प्रयोजयत्यन्यदतश्चतसृशब्दात् MahāBh. iii. 105. 14 (*on* vi. 1. 167); न यत्रैवान्यः प्रतिषेधस्तत्रैवायमुच्येत MahāBh. iii. 150. 9 (*on* vi. 3. 34); iii. 191. 2 (vi. 4. 22); अस्त्यन्यद्दीर्घोच्चारणस्य प्रयोजनम् MahāBh. iii. 193. 7 (*on* vi. 4. 22); iii. 195. 24 (*on* vi. 4. 34); अन्येऽपि हि धातुप्रत्यया उभयथा छन्दसि दृश्यते MahāBh. iii. 203. 12 (*on* vi. 4. 52); iii. 207. 20 (*on* vi. 4. 64); अस्त्यन्यद्धातोरित्यनुवर्तनस्य प्रयोजनम् MahāBh. iii. 210. 13 (*on* vi. 8. 82); iii. 218. 3 (*on* vi. 4. 120); यथान्यानभ्यासविकारान्बाधत एवं दीर्घत्वमपि बाधेत MahāBh. iii. 218. 7 (*on* vi. 4. 120); अस्त्यन्यत्पर्युदासे प्रयोजनम् MahāBh. iii. 233. 23 (*on* vi. 4. 171); iii. 336. 20 (*on* vii. 3. 85); अनडुहः ... भवति ... अनड्वाहीति। भवत्यन्येन यत्नेन MahāBh. iii. 239. 9 (*on* vii. 1. 1); iii. 255. 21 (*on* vii. 1. 37); अस्त्यन्यन्मकारस्य मकारवचने प्रयोजनम् MahāBh. iii. 257. 10 (*on* vii. 1. 40); iii. 261. 14 (*on* vii. 1. 58); एतावद् द्रष्टव्यं यदि किंचित्तत्रान्यदप्यार्धधातुकग्रहणस्य प्रयोजनमस्ति MahāBh. iii. 282. 26 (*on* vii. 2. 8); iii. 304. 11 (*on* vii. 2. 84); अस्त्यन्ययोगविभागप्रकरणे प्रयोजनम् MahāBh. iii. 443. 15 (*on* viii. 3. 67); एतैरेवाक्षरसमाम्नायिकैर्व्यवाये नान्यैः MahāBh. iii. 452. 15 (*on* viii. 4. 1); अस्त्यन्यद्दीर्घवचने प्रयोजनम् MahāBh. iii. 466. 22 (*on* viii. 4. 68); अथ नष्टे अरणी स्यातामन्ययोररण्योर्विहृत्य तं मथित्वैताभिरेव हुत्वाथैनं समाप्नुयुः AVPrāyaścitta. 2. 8; तमेवान्येन कल्पेन धर्ममस्मै व्यभाषत BuddhaC. 12. 45;

स्यातां यदि पदे द्वे तु यदि वा स्युर्बहून्यपि। तान्यन्यस्य पदस्यार्थे बहुव्रीहिः Kātan. ii. 5. 9; तत्प्रकृत्यर्थं यथान्येऽनारम्भवादाः MīmāSū. iii. 6. 14; आद्यं यत्त्र्यक्षरं ब्रह्म त्रयी यस्मिन् प्रतिष्ठिता। स गुह्योऽन्यस्त्रिवृद्वेदः ManuSm. 11. 265; ManvaMu. 502. 24 (*on* 11. 265); सर्वेष्वपि ... श्लेष्मविकारेषूक्तेष्वन्येषु चानुक्तेषु ... श्लेष्मविकारमेवाध्यवस्यन्ति कुशलाः CaraS. i. 20. 18 (1941 Ed.); सिद्धश्च सिध्यमानश्च तृतीयश्चारुरुक्षकः। ... अन्यश्च विद्धयनाहारो वेला तस्येन्द्र वर्तते PauṣkS. 1. 51; बाले ... दृष्टिपाताः किं क्षिप्यन्ते ... । संप्रत्येते (v.l. संप्रत्यन्ते) वयमुपरतं बाल्यमास्था वनान्ते क्षीणो मोहः तृणमिव जगज्जालमालोकयामः ŚatTrayī. 282; विद्यन्ते द्वारकाद्या जगति बहुविधा देवताराजधान्यो यद्यप्यन्यास्तथापि स्खलदमलजलावर्तगङ्गातरङ्गा VijñāŚ. 41; 50; सन्त्यन्ये त्रिदशापगादिपतनादेव प्रयागादयः प्रलियाचलसंभवाः VijñāŚ. 51; 90; हतेषु हि शरान् पश्य नाम नान्यद् भविष्यति PañcRā. 2. 50; आर्य ~ अन्यमपि वरं हर्तुमिच्छामि Prati. 4. 24 (9); किं कारित्रस्याप्यन्यदस्ति कारित्रम् AbhidhKoBh. 298. 1 (*on* 5. 2); मित्रीकृतेन मित्रकार्यममित्रप्रतीघातमन्यद्वा दुष्प्रतिपादकं कार्यं साधयिष्यामि KāmSū. 1. 5 (65. 1); एकान्ते च तक्षतक्षणस्थानमन्यासां च क्रीडानाम् KāmSū. 45. 11 (1. 4); 179. 5 (2. 10); 234. 15 (4. 1); 237. 6 (4. 1); 278. 9 (5. 4); नान्योऽयमिति यत्र स्यादन्यस्मिन्प्रीतिकारणे। तन्त्रज्ञैः कथ्यते सापि प्रीतिः संप्रत्ययात्मिका KāmSū. 93. 17 (2. 1); (JayaMa. यत्र क्वचन अन्यस्मिन्नित्यपूर्वस्मिन्विषये पुंसि); 96. 15 (2. 2); 268. 8 (5. 2); एते चान्ये बहवः प्रयोगाः पारदारिकाः। देशे देशे प्रवर्तन्ते राजभिः संप्रवर्तिताः KāmSū. 295. 13 (5. 5); 300. 6 (5. 6); 331. 20 (6. 5); 369. 5 (7. 2); योषिदेका ... व्रजति शयनवासाद्वासमन्यद्धसन्ती ṚtuSaṁ. 5. 11; अपश्यदन्यं न विधिं विचिन्वती (पार्वती) KumāSaṁ. 5. 59; 5. 70; अप्यन्यस्मिन्जलधरमहाकालमासाद्य काले स्थातव्यं ते नयनविषयं यावदत्येति भानुः MeghDū. 34; (रघुः) जहार चान्येन मयूरपत्रिणा शरेण शक्रस्य महाशनिध्वजम् RaghuVa. 3. 56; 8. 44; विश्रान्तेन भवता ममान्यस्मिन्ननायासे कर्मणि सहायेन भवितव्यम् Śāk. 2. 3 (8); 4. 7; 6. 37; चक्रभ्रान्तिररान्तरेषु जनयत्यन्यामिवारावलिम् Vikramo. 1. 4; 4. 34 (2); 4. 39 (2); स नित्यो (वैमृधः) यथान्यान्यङ्गानि SaṅkarKā. i. 2. 13 (AOR. Ed.); न ह्यन्यत् प्रत्यक्षं वचनं विद्यते SaṅkarKā. i. 2. 19 (AOR. Ed.); i. 3. 41 (AOR. Ed.); iii. 1. 9 (AOR. Ed.); दक्षिणाग्नौ श्रपणं श्रूयते। तस्याहवनीये प्रदानं यथान्यासामाहुतीनां यदाहवनीये जुहोति इति SaṅkarKā. i. 2. 22 (AOR. Ed.); स लौकिकेऽग्नौ क्रियेत यथान्यानि कर्माणि SaṅkarKā. i. 2. 26 (AOR. Ed.); iii. 2. 3 (AOR. Ed.); त्रिः पराध्योऽग्नेराहारः यथाकामी वान्येषां कर्मणाम् SaṅkarKā. ii. 1. 55 (AOR. Ed.); नान्यद्धविरन्तरं निर्वपेत् SaṅkarKā. iii. 1. 10 (AOR. Ed.); अन्यासामपि शक्तीनाम् ... महद्बलम्। ... सालं प्रविवेश गतक्लमा BrahmāṇḍP. iii. 26. 36; अन्येभ्योऽपि धुभ्यः शीलादिषु क्विब् भवति। अपिग्रहणं विकल्पार्थम्। अन्येभ्योऽपि धुभ्यः शीलादिष्वपि भवत्यशीलादिष्वपि ... । अन्येभ्योऽन्यत्र JaineVyā. 117. 25 (*on* ii. 2. 157); अन्यः कारकः अन्यत्कारकः JaineVyā. 313. 26 (*on* iv. 3. 204); अन्यस्यापिशब्दस्य द्यावप्यद्यावपि दीर्भवति। कस्यान्यस्य। यस्य शिष्टैर्दीत्वं प्रयुक्तम् JaineVyā. 317. 1 (*on* iv. 3. 232); अन्यस्यापि कर्मणोऽनन्तरं धर्मजिज्ञासा युक्ता ŚābaBh. 3. 3 (*on* i. 1. 1); 1214. 25 (*on* iv. 1. 29); 2065. 1 (*on* x. 8. 7); 2184. 26 (*on* xi. 3. 45); स्विष्टकृदर्थमन्यः पुरोडाश उत्पादयितव्यः ŚābaBh. 1214. 17 (*on* iv. 1. 29); 1333. 17 (*on* v. 3. 40); विकारश्चात्र ऋग्द्रव्यस्य दृश्यते। ... सोऽविशिष्टोऽन्यैः संस्कारकर्मभिः ŚābaBh. 1546. 5 (*on* vii. 2. 13); 1953. 17 (*on* x. 5. 15); 2241. 10 (*on* xii. 2. 8); क्षतक्षयेषु या तृष्णा तस्यां नात्राभिनन्दनम्। अन्या ज्वरातुरे प्रोक्ता तृष्णा HāriS. iii. 13. 10; तत् (सर्वथास्मात्स्थानात्) अन्यत्स्थानमाश्रयामि PañcT. 1. 52 (39) (41. 3); 2. 25 (15) (206. 3); 1. 86 (38) (97. 7); नगरसमीपेऽन्ये ह्रदा अनासादिताः PañcT. 1. 61 (15) (67.9); अन्यम् ... जलाशयं युष्मान् ... संक्रामयिष्यामि PañcT. 1. 61 (22) (68. 7); 1. 126 (7) (126. 7); 1. 127 (11) (132. 1); 1. 127 (25) (134. 1); Hitopa. 4. 9 (4); असावपि स्नात्वा तम् ... दारकमन्यस्मिन्मित्रगृहे सुगुप्तं कृत्वा ... आगतः PañcT. 1. 164 (19) (172. 7); एतदन्यदपि प्रधानं महर्षिवचनम् यथा श्रेयसामर्थे पापीयान् समारम्भः PañcT. 1. 116 (2) (116. 1); तन्मूषकत्रासार्थमेतेन जर्जरेण ... भिक्षापात्रं ताडयामि नान्यत्कारणम् PañcT. 2. 26 (46) (216. 2); 2. 29 (47) (229. 4); मां(चा)भ्यङ्गो-द्वर्तनस्नानभोजनगन्धविलेपनसत्कारैरपि समुचितमनोहराहारैर् (v.l. सखण्डगुड-दाडिमचातुर्जातकविमिश्रैरन्यैश्च भोज्यैर्) अतर्पयत् PañcT. 2. 79 (24) (257. 5); तत्र युक्तं एभिः सह मूढैरेकत्र वस्तुम्। यतोऽन्यामद्रिगुहामाश्रित्य सुखं वत्स्यामः PañcT. 3. 76 (10) (346. 8); अहमन्येनौषधक्रमेण तस्या व्याधिप्रतीकारम् करिष्ये PañcT. 4. 16 (2) (385. 8); यस्मिन् गृहीते सदृशापराधो महाजनस्त्रासमुपैति तस्मिन् दण्डो निपात्यो मनुजेश्वरेण कालान्तरेऽन्यद् व्यपदिश्य कार्यम् YogYā. 2. 30; 4. 41; सहान्यैश्चादानैर् ... निसृष्टः EI. xvi. 19. 6; उभयेषामविच्छेदेऽप्यन्यशब्दविवक्षया। योऽन्यः प्रयुज्यते शब्दो न सोऽर्थस्याभिधायकः VākyaPa. 1. 157; 2. 50; 2. 60; सूक्ष्मं ग्राह्यं यथान्येन संसृष्टं सह गृह्यते। वर्णोऽप्यन्येन वर्णेन संबद्धो वाचकस्तथा VārkyaPa. 2. 63; उत्प्रेक्ष्यते सावयवं परमाणुमपण्डितः। तथावयविनं युक्तमन्यैरवयवैः पुनः VākyaPa. 2. 238; शब्दस्यान्यस्य सन्निधिः ... नियता यान्त्यभिव्यक्तिं शब्दाः VākyaPa. 2. 317; भवदादिभिर्योगे ते तसादयोऽन्याभ्योऽपि विभक्तिभ्यो वा भवन्ति CāndraVṛ. *on* iv. 3. 12; अन्येषामपि शब्दानामुत्तरपदे बहुलं दीर्घो भवति CāndraVṛ. *on* v. 2. 145; यस्य स्वाहा परः चेद्धा कर्मण्यं श्रवणो वरम्। ... इन्द्रः पूर्वो ददात्वन्यः सुकृताद्युत्तरे च धः BhārŚi. 45; धैवतं च निषादं च वर्जयित्वा स्वरद्वयम्। शेषान् पञ्चस्वरांस्त्वन्यान् पञ्चस्थानोच्छ्रितान् NāraŚi. i. 5. 12; द्वादशान्यानि कर्माण्यध्ययने वृत्तान्यस्य, द्वादशान्यिकः KāśiVṛ. *on* iv. 4. 64; अथान्यस्मिन्नतिक्रान्ते कस्मिंश्चित् काले कन्दलिनि कुड्मलितकदम्बतरौ संबभूव हर्षः HarṣaC. 182. 1; प्रायेण च सत्स्वप्यन्येषु वरगुणेष्वभिजनमेवानुरुध्यन्ते धीमन्तः HarṣaC. 200. 6; द्वीपादन्यस्मादपि मध्यादपि जलनिधेः ... आनीय झटिति घटयति विधिः Ratnā. 1. 6; कोटि भुजज्या व्यासार्धकृतिविशेषात् पदं चान्या BrāhmSphuSi. 14. 7; प्रकर्षेणान्यकुलशास्त्रादिशैववैष्णवान्तशास्त्रातिरेकेणैव भगवद्भैरवभट्टारकरूपसमाविष्टः निजपरसंविद्यमत्कारवशनिर्मितभावक्रीडाडम्बरः ParāTri. (comm.) 269. 5; गुणयोगेन चान्यानि विष्णोर्नामानि लौकिके VṛHārīSm. 3. 12; कषायतिक्तकटुकं मूलमन्यदपीदृशम् ... भक्षयेद्दन्तधावनम् AṣṭāSaṁ. i. 7. 21 (1. 3); ParaS. 9. 4; अपूर्वमिव नैवान्यः संस्कारः स्फोटवादिनः SphoṭSi. 94. 2 (comm. अन्य इत्यस्य साधर्म्य-दृष्टान्तोऽपूर्वमिवेति); अस्त्वेकेन वरेण ... यात्वन्येन विहाय कालहरणं रामो वनं दण्डकाम् MahāvīC. 4. 40 (19); यदन्यत् साधूनां तव च गुणराशेः समुचितं प्रहाणे प्राणानां तदपि हि यथाशक्ति विदधे MahāvīC. 5. 58; जम्बूद्वीपेऽथवान्येषु द्वीपेष्वपि महीधराः। यावन्तस्तैः कुक्षिकोणोऽप्यस्य न भ्रियते किल MahāvīC. 6. 13; पतिव्रतामयं ज्योतिर्ज्योतिषान्येन शोध्यते MahāvīC. 7. 4; महाभागोऽप्यन्यं रथमलंकरोतु UttaRāC. 5. 28 (2); जगति जयिनस्ते ते भावा नवेन्दुकलादयः। प्रकृतिमधुराः सन्त्येवान्ये मनो मदयन्ति ये MālaMā. 1. 352; यद्यस्ति सर्गकालेऽपि द्वयमप्यपरं भवेत्। एवमन्यस्य सद्भावे द्वयमन्यत्प्रसज्यते TattvSaṁ. 102; जिह्वास्तास्त्रिविधाः प्रोक्ताः ... हिरण्या गगना रक्ता कृष्णान्या सुप्रभा मता। ... सात्त्विक्यः ... । पद्मरागा सुवर्णान्या तृतीया भद्रलोहिता ŚāraTi. 5. 23; तस्य मध्ये तु विसृजेद् विष्वक्सेनमनुस्मरन्। कारयित्वा नवामन्यां प्रतिमां लक्षणान्विताम् ParaS. 22. 68; 27. 47; 31. 50; अन्ये महाहविर्योगे प्राप्ते नैमित्तिकादिषु दातव्यम् PāraS. 18. 436; श्रोत्रधीश्चाप्रमाणं स्यादितराभिरसंगतेः। स्याच्चेत्तज्जनितेनैव ज्ञानेनान्येन संगतिः ŚlokaVār. 2. 77 (69. 5); अन्यत् साध्यमदृष्ट्वैव यागादीननुतिष्ठतः। धार्मिकत्वसमाख्यानं तद्योगादिति गम्यते ŚlokaVār. 2. 192 (104. 4); प्रधानकालत्वाद-ङ्गानामन्यस्मिन्काले क्रियमाणमनुपकारकं स्यात् ṬupṬ. 3. 10 (*on* iv. 1. 2); न चान्या गतिरस्ति Śarka. 5. 22; जगतः ... जन्मस्थितिभङ्गं यतः ... । अन्येषामपि भावविकाराणां त्रिष्वेवान्तर्भावः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 10. 8 (*on* i. 1. 2); अन्यान्यप्येवं-जातीयकानि वाक्यानि ... उदाहर्तव्यानि BrahmSūBh. (Śaṅ.) 13. 4 (*on* i. 1. 2); 95. 9 (*on* i. 2. 1); 113. 15 (*on* i. 2. 14); प्रत्युच्चारणमन्येऽन्ये वर्णाः स्युः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 197. 3 (*on* i. 3. 28); एकेन विज्ञातेन सर्वमन्यदविज्ञातमपि विज्ञातं भवति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 270. 6 (*on* i. 4. 23); 183. 5 (*on* i. 3. 22); 244. 11 (*on* i. 4. 11); एवमप्यन्या ईश्वरकारणवादिन्यः स्मृतयोऽनवकाशाः प्रसज्येरन् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 283. 11 (*on* ii. 1. 1); भवति चान्या मनोमाहात्म्यं प्रख्यापयन्ती श्रुतिः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 285. 8 (*on* ii. 1. 1); 303. 3 (*on* ii. 1. 11); श्रीमतां कुलात् अन्यस्मिन् योगिनामेव दरिद्राणां कुले भवति GītāBh. (Śaṅ.) 207. 15 (*on* 6. 42); श्रीखण्डवृक्षप्रसृतपरिमलेनाभितोऽन्येऽपि वृक्षाः शश्वत् सौगन्ध्यभाजः ... तापमुन्मूलयन्ति ŚatŚlo. 2; महान्तं विश्वासं तव चरणपङ्केरुहयुगे निधायान्यन्नैवाश्रितमिह मया दैवतमुमे ĀnandL. 11; एकेन मुद्रां परशुं करेण करेण चान्येन मृगं दधानः। ... आचार्यचूडामणिराविरस्तु DakṣiMūSt. 9; मोक्षार्थं कुरु चित्तवृत्तिममलामन्यैस्तु किं कर्मभिः ŚivāpaKṣaSt. 12; प्रचुपितसदृशकमन्यदिह भवति शकलम् JayaChand. 5. 24; तस्यां सिद्धौ प्रनष्टायामन्या सिद्धिरवर्तत KūrmaP. 298. 5 (1. 29); क्षेत्रेऽन्यस्मिन्नाश्ये घः(अन्यस्मिन्क्षेत्रे जन्मान्तरशरीरे) ŚākaṭāVyā. iii. 3. 90; अशिष्टाप्रतिषिद्धविषयाणाम् अन्यासामपि निवृत्तीनामेवमेव (महाफलम्) ManuBh. i. 445. 9 (*on* 5. 56); वृत्त्यपेक्षो युक्तो विकल्पः ... त्रिभिरन्य इत्यस्य चतुरहः ManuBh. i. 447. 13 (*on* 5. 59); अवतीर्य नदीमन्यद्वा जलाशयम् ... पाणिभ्यामुदकं कृत्वानवेक्षमाणाः प्रत्याव्रजेयुः ManuBh. i. 450. 6 (*on* 5. 60); एकाहेन एकेनैव च निराकाङ्क्षीकृतत्वादन्यैस्त्र्यहादिभिर्न संबन्धः स्यात् ManuBh. i. 450.14 (*on* 5. 61); अस्वामिविक्रयप्रसङ्गेनान्योऽपि विक्रये धर्म उच्यते ManuBh. ii. 168. 25 (*on* 8. 203); वेदाद्यान्यन्यानि शासनानि तान्युत्पद्यन्ते विनश्यन्ति च ManuBh. ii. 482. 1 (*on* 12. 96); मित्रलाभः सुहृद्भेदो विग्रहः संधिरेव च। पञ्चतन्त्रात्तथान्यस्माद् ग्रन्थादाकृष्य लिख्यते Hitopa. 0. 9; यद्येतन्न कर्तव्यं तत्केनान्येन कर्मणामुष्य महावर्तनस्य निष्क्रयो भवति Hitopa. 3. 98 (1); विधाय कलशानन्यानन्येष्वेकैकशो न्यसेत् TantrRā. 2. 65; 5. 79; 7. 67; कृच्छ्रेष्वन्येषु घोरेषु पूजैषा सर्वकामदा

TantrRā. 8. 68; बीजैः ... निग्रहार्थमथान्यैस्तु त्रिभिरन्त्यद्वयेन च TantrRā. 10. 24; 10. 94; 15. 89; सा विद्या पञ्चकूटाभिधा शिवे। वाक्सिद्धिमन्यत्सकलं कुरुते न भिदा तयोः TantrRā. 16. 36; 35. 17; छिन्नं छिन्नं धनुर्दैत्यस्त्वन्यत्समाददे VāmaP. 8. 17; एकं कंपितकोसलेश्वरकरादाच्छिन्नमन्यत्पुनर्येनोदीच्य नराधिपाद्यश इव श्वेतातपत्रं रणे EI. ix. 30. 17; ix. 34. 19; श्रीपट्टवन्धोत्स (Read °बन्धो°) वे ... कुरुन्दकादीन् ग्रामानन्यान्यपि ... चत्वारि ग्रामशतानि ... विमुच्य EI. ix. 37. 54; विदुषां मोक्षकाङ्क्षिणाम् ... श्रुतिरन्या न रोचते BṛKathāK. 6. 22; आस्तां च तावदन्यदप्रत्यासन्नमारोप्य येन स्कन्धमात्मीयमहमेतां भूमिमानीतः TilaMañ. 244. 12; दैविक्यावृतिरेका च पदैर्द्वादशभिः स्मृता। आवृतिः पुनरन्या तु द्विघ्नपङ्क्तिपदान्विता VāstuVi. 5. 2; द्विजः। अन्यैश्च वैदिकगुणैर्युक्तः कार्यः गुरुर्नृपैः YuktiKa. 3. 8; एवमन्यानि मिश्राणि यानानि विविधानि च YuktiKa. 218. 12; कन्यायास्तनयः कर्णः क्षेत्रजाः पाण्डुनन्दनाः। सामान्यकुलचर्चाभिः किमन्याभिः प्रयोजनम् DarpDa. 1. 19; सरोजानि ततोऽन्यस्य अक्षराणि समन्ततः। अक्षरं विहितं चान्यत्पत्रभागे प्रकीर्तितम् BhaviP. 43A. 13 (I. 17. 74); ज्योतिष्व(?ष्व)न्येषु ... वत्त(?र्त)मानेषु कैरवम्। कथं विकाशं नाप्नोति ĀdiP. 1. 27 (28); अस्यामन्यानि तीर्थानि कथयामि यथातथम् BṛDharmaP. i. 6. 6; रामायणस्य प्रस्तावे योऽन्यं प्रस्तावमाचरेत्। सर्वपापाश्रयः स स्यात् BṛDharmaP. i. 26. 20; यान्यन्यानि पुराणानि त्वयोक्तानि ... अलं तैः SaurP. 1. 9; तत्र फलश्रुतिरर्थवादमात्रं यथान्येषु द्रव्यादिषु BrahmSūBh. (Rā.) 681. 4 (*on* iii. 4. 2); गणः ... ज्ञेयोऽन्यो नान्त्रिको लजुः VṛttaRa. 1. 9; ताराः विघ्नजित्। सीत्कारसीकरैरन्याः कल्पयन्निव पातु वः KathāSaSāg i. 1. 2; एवञ्च सर्वशास्त्रेषु पञ्चरात्रञ्च पूजितम् ... पञ्चरात्रमभिज्ञाय नान्येषु च स्पृहा सताम् PañcRā. (Nā.) i. 1. 82; EI. xii. 263. 24; अन्योन्यमनु स्रोतसमन्यदथान्यत्तटात्तटं भजतोः। उदितेऽर्केऽपि न माघस्नानं प्रसमाप्यते यूनोः ĀryāSaŚa. *29; अन्येषामपि दुर्गाणां तज्जन्मेव प्रचारवित्। ... शिरसा शासनं भर्तुस्तत्प्रसादमिवाददे TriṣaŚaPuC. i. 4. 252; अन्यैरपि मदस्थानैर्नाससाद मदं विभुः TriṣaŚaPuC. ii. 3. 119; क्षेत्रेऽन्यस्मिन्नाश्ये इयः SiddhaHe. vii. 1. 172; वृत्तम् ... अन्यद्विषमम् Chandonu. 1. 15; कौलस्थमनवं पुष्पं पुष्पेष्वन्यान्यदाददे DvyāśraKā. 17. 5; पूतासनं देवकार्ये सुखायां (च) मङ्गलासनम्। स्वैरमन्यानि पीठानि ... अध्यास्ते राजा Mānaso. iii. 9. 1148; त्यक्तान्यस्मि[न् सु]रपतिसुखे चक्रिसौख्ये [च] तृष्णा EI. iii. 196. 170; उच्यते वक्तुमिष्टस्य प्रतीतिजनने क्षमम्। सधर्म यत्र वस्त्वन्यत् समासोक्तिरियम् Vāgbhaṭā. 4. 94; तेन कृतं प्रासादपन्चकं (Read पञ्चकं)। स्वीयं तत्र द्वयं जातम् ... पितृभ्यां प्रददौ चान्यत् क्यरयित्वा (Read त्कारयित्वा) द्वयं नृपः EI. ix. 186. 12; vi. 94. 5; vi. 95. 20; कंचिद्विशेषमाम्नायते तस्माद् यावदिच्छमभ्यस्येत यथान्यानि कर्माणि SaṅkarKāBh. 70. 14 (*on* ii. 1. 55); परंपरासंबन्धेन नान्यानि साधनानि मां साधयन्ति GopāKeCan. 123. 34; प्रीतिरघाताय नान्याप्यासीत्कुटुम्बिनाम् PāṇḍaC. 1. 359; जपयज्ञो हि कर्तव्यस्सर्ववेदप्रणीतकैः। पवित्रैर्विविधैश्चान्यैर्गुह्योपनिषदां तथा ... अन्यैर्देवतास्तवनादिभिः SmṛtiCan. ii. 498. 2; अन्यासु चैतद्रूपासु शाखास्वपि सहस्रशः। आनन्दमय इत्याद्यैः शब्दैर्वाच्यो हरिःस्वयम् AnuVyā. 7A. 8 (*on* i. 1. 11); नाम्न्यन्ये तिक् च। धोर् आशिषि अन्येऽपि कृतः स्युः। तिक् च संज्ञायाम्। MugdhaBo. 26. 43 (153. 21); विमुच्य विभवं निःशेषमन्यं भवं यात्यात्मा तदहं मुधैव निदधाम्येनांसि भूयांसि किम् SindūPra. 44; पराधीनतया तस्या नान्यावस्था विलोक्यते BhāvPra. (Śā.) 95. 14 (4); वक्ष्यामस्तत्र तत्रैव विद्वद्भिरवलोक्यताम्। अल्पान्तरत्वादन्यासामवस्थानां स्वभावतः BhāvPra. (Śā.) 97. 17 (4); अर्थः प्रकरणं लिङ्गं शब्दस्यान्यस्य सन्निधिः BhāvPra. (Śā.) 169. 12 (6); निःपर्याय दिगास्यप्रसरदुरुक (राक्रा) तथात्रीधरेंद्रे यस्मिन्राजांसु(शु) मालिन्यहह सति वृथैवैषकोन्योंशुमाली। यद्दिग्जये ... विद्वेषिणां पुरवरेषु तिरोहितान्यवस्तूत्करं प्रलयकालमिवादिदेश EI. ii. 238. 21; असौ महेन्द्रस्य विदधामरावतीम्। अन्या अप्यमुना रम्याः पुर्यो लोकभृतां कृताः SamarāSū. 1. 21; अन्यामुच्छपथोयमृच्छतु दिशं विंध्योप्यसौ वर्द्धताम् EI. i. 310. 25; भवता ... अन्ये निराकृता नरकलयः YudhiVi. 3. 109; शीतोपचारमन्यच्च रसत्यागविधौ पुनः। भक्षयेद् बृहतीबिल्वम् RasaRaSa. 11. 132; कथयत कथामन्यां धन्यामहो KṛṣṇaKa. 1. 42; 1. 60; अवताराः सन्त्वन्ये सरसिजनयनस्य सर्वतोभद्राः KṛṣṇaKa. 2. 85; अन्यासामपि लक्षणानां संकरसंसृष्टी द्रष्टव्ये Ekāva. 2. 12 (32) (76. 12); एकाभूत् ... जेतुं मङ्गलपालिकेव पुलकैरन्या कपोलस्थली Ekāva. 4. 2 (51) (135. 4); अन्यस्यालङ्कारस्य विषयेऽलङ्कारान्तरोपनिबन्धो यत्र तत्रापि वाच्यावचनमेव Ekāva. 6. 5 (5) (177. 8); मङ्गललाभात् ... अन्येषामप्यथशब्दार्थानामधिकारादीनाम् इहानुपयोगाच्च VedāntKau. 2. 18 (*on* i. 1. 1); उवाच योगी मन्त्री स्त एकः साम्राज्यदायकः। स्वेच्छया धनदातान्यः KumāDeC. 3. 30; अवैक्षत ... कुमारम् ... सः ...। काले कलावप्यसुरान्तकस्य प्रकाशयन्तीमवतारमन्यम्। MadhuVi. 2. 29; विस्रब्धं मधुपैर्निपीतकुसुमः श्लाघ्यः स एकस्तरुर्यत्राङ्गीकृतसत्त्वसंप्लवभरे भग्नापदोऽन्ये द्रुमाः ŚārṅgaPa. 972; धत्तेऽजस्रोत्थितोद्ध्वस्तान्सर्गानमितभास्वरान्। अन्यान् दधद्दिवानक्तं वीचीरब्धिरिवात्मनि YogVā. i. 23. 25; अन्यान्यप्यधिगतानि पृथग्भूतानि स्तोत्रनिबद्धानि देव्यादिनामानि च प्रहर्षजनकेनोच्चैः शब्देन संकीर्तयेत् PañcRāRa. 94. 21; तस्याज्ञया माधवमंत्रिवर्यो दिशं जिगीषुर्महता बलेन। गोवाभिधां कोंकणराजधानीमन्येन मन्येरुणदर्णवेन। प्रतिष्ठितांस्तत्र तुरुष्कसंघानुत्कथ्य दोष्णा भुवनैकवीरः EI. xxi. 20. 30; अन्यदल्पशरीरं स्रष्टव्यमिति विचार्य गोदेहम् ... सृष्टवान् ŚaṅkaVi. (Ā.) 14. 12; 218. 6; तदा राज्ञान्या परीक्षा कृता MādhavāĀ. 25 (1); यावदन्यमवकाशमवगाहे UnmaRā. 43 (1); राजा स्वप्नेऽन्यदैक्षत्। प्रविशन्तं निजावासे कबन्धम् PālaGoKa. 11; ब्रह्मन् भाळलिपिं प्रमार्ज्य न चेद् ब्रह्मत्वहानिर्भवे-(°हानिर्भवे)दन्यां कल्पयकाल राजनगरीम् EI. viii. 18. 29; वैधव्यसदृशं दुःखं स्त्रीणामन्यन्न विद्यते PurāPraSaṁ. गभीरान्धकारं क्षणाद्यस्य संख्येक्षिपत्क्षेप्य-मन्यैर्नयद्धूपदीपैः EI. xxi. 287. 43; अभ्यासस्यादिर्हल् शिष्यते अन्यो हलुप्यते PrakriKau. ii. 51. 3; ii. 192. 6; आधाराय धरावकाशविधयेऽप्याकाशमालोकने भास्वानात्ममहत्त्व-साधनविधावन्ये गुणाः केचन Subhāṣi. 537; अन्यासु तावदुपमर्दसहासु भृङ्ग। लोलं विनोदय मनः सुमनोलतासु Subhāṣi. 735; Kuval. 67 (17); परिभ्रमसि किम् ... द्विरेफ ... कुसुमासवार्थी। अन्यासु पादपलतासु धृतिं बधान Subhāṣi. 737; 1216; 1246; बहुनात्र किमुक्तेन दूति मत्कार्यसिद्धये। स्वमांसान्यपि दत्तानि वस्तुष्वन्येषु का कथा Subhāṣi. 1434; 1437; 2381; (अतोऽन्यापि ह्येकेषामुभयोः) अन्यापि श्रुतिः पठ्यते AṇuBh. 314. 3 (*on* iv. 1. 17); सप्तविंशति संख्याता वृत्ति(त्तीः)स्त्रीया विधाय च। अन्यास्त्र्यधिकासीति (Read °काशीति) वृत्तिः पुण्याय भूयसे EI. xiv. 318. 127; अन्यवादिपरिकल्पितानाम् (v.l. अन्येषां वादिपरिकल्पितानाम्) पदार्थानामत्रैवान्तर्भावात् SiddhāBi. 89. 1; अन्यां पेटिकाम् ... दृष्ट्वा ... तामग्रहीत् CampaŚreKa. 91; अन्यां शालिकानाथो नानाप्रकरणात्मिकाम्। मानमेयविवेकार्थं चक्रे यत्नेन पञ्चिकाम् TantrRaha. 1. 18; रसगन्धरूपशब्दस्पर्शा अन्ये पदार्थाश्च। कस्मादनुभूयन्ते PraboSu. 90; ययातिः ... कुलाधिनाथस्य कला इवान्या विधोर्व्यधाद्यो विशदैर्यशोभिः Acyutarā. 1. 17; पदार्थवृत्तिमप्येके वदन्त्यन्यां निदर्शनाम् Kuval. 54; शून्यवादेनैकं प्रस्थानं माध्यमिकानाम्। क्षणिकविज्ञानमात्रवादेनान्य-द्योगाचाराणाम् PrasthāBhe. 2. 7; द्विरात्रादिष्वेवाग्निर्नान्यासु विकृतिष्विति वा परिसंख्याविधिरस्तु VidhiRa. 2 (8. 22); 10 (46. 10); शंभुशंकरादीनि सन्ति हि अन्यानि ... अपि शिवस्य नामानि ŚivārkaMaDī. i. 125. 13 (*on* i. 1. 2); यत्तु भाष्यकारेण पूर्ववदन्ययोर्वानुष्टुभोस्समानयनं प्रग्रथनं वेति चिन्तितं तत् पौनरुक्त्या-पत्तेरुपेक्षितम् BhāṭṭDī. iii. 108. 16 (*on* ix. 2. 6); अन्या विशन्त्यः सरितः समुद्रमापूरयन्ते जलजन्तुभिः स्वैः ŚivLī. 2. 17; आनन्दबाष्परोमाञ्चौ यस्य स्वेच्छावशंवदौ। किं तस्य साधनैरन्यैः KaliViḍ. 93; समवायादयस्त्वन्ये संनिकर्षा निराश्रयाः MānaMe. 15. 6; पञ्चभिर्भुजशतैः रुद्ध्वा प्रवाहं बलादन्यैरम्बरवेणिकर्षणपयोविक्षेपकेलीपरैः। ... वनिताजनं रमयता ... दशमुखो नीतो न कारागृहम् JānaPa. 1. 58; 4. 34 (1); चकारादन्यदपि संभवन्निर्वचनमनुमतम् LalitāSaBh. 4. 9 (*on* 1); 159. 33 (*on* 201); रम्यमन्यदपि वस्तु तदीयम् ... वर्णनीयमिह AlaṅkāMañ. 4.1; अभिलष्यतिकर्त्रपेक्षयान्यदभिलष्यतिकर्म तत्कर्तृक इत्यर्थः LaŚabdeŚe. i. 489. 5; क्रियैकदेशबोधोनि शास्त्राण्यन्यानि सन्ति हि ŚukraNī. 1. 4; बिभ्राणा करपल्लवेन कबरीम् एकेन ... अन्येन स्तनमण्डले निदधती स्रस्तं दुकूलाञ्चलम्। एषा PuṣpBāVi. 7; द्वित्रेषु दिनेषु मनोविनोदनसाधनमन्यत्रान्वेषणीयम् RasSa. 227 (1); **(with Abl.) other than** यत्किंचिदन्यन्महापातकेभ्यः पापं कुरुते तस्मात्प्रमुच्यते SāmaViBr. i. 2. 11; अन्यानि पवमानेभ्यः स्तोत्राण्युपाकरोति ĀpaSS. xii. 17. 9; आध्वर्यवः एवातोऽन्यानि कर्माणि ब्रह्मण आम्नातानि भवन्ति ĀpaŚS. xiv. 10. 11; येऽन्ये सप्तदशभ्यो वादा अहीन एव ते स्थानिनः ĀpaŚS. xxi. 1. 16; न मनुष्ये गुणः कश्चिदन्यो धनवतामपि। अनातुरत्वाद्भद्रं ते मृतकल्पा हि रोगिणः MahāBhā. v. 36. 65; अडाड्भ्यामप्यन्यदाङ्ग पूर्वमेषितव्यम् MahāBh. i. 286. 20 (*on* i. 3. 60); i. 463. 9 (*on* ii. 3. 50); यदि पुनर्यथाजातीयकं परस्य लिङ्गं तथाजातीयकं समासादन्यदतिदिश्येत ... समासादन्याल्लिंगमिति MahāBh. ii. 478. 17 (*on* ii. 4. 26); ii. 3. 18 (*on* iii. 1. 2); य इदानीमतोऽन्यः प्रत्ययः शेषः सोऽन्तरेणापि वचनमाद्युदात्त एव भविष्यति MahāBh. ii. 6. 10 (*on* iii. 1. 3); ii. 22. 17 (*on* iii. 1. 12); ii. 177. 17 (*on* iii. 4. 67); ii. 233. 14 (*on* iv. 1. 79); iii. 427. 3 (*on* viii. 3. 17); एवमिहाप्यनजिति नञ्प्रतिषेधादन्यस्मादनञो नञ्सदृशात्कार्यं विज्ञास्यते MahāBh. iii. 255. 20 (*on* vii. 1. 36); लोकेऽस्मिन् न ह्यनर्थव्रजकुसुमवनं यौवनादन्यदस्ति ŚatTrayī. 106; न च मूलकारिका स्यात्। ... न ह्यतोऽन्यदप्रत्यय-कारणमस्तीति गोनर्दीयः KāmSū. 236. 15 (4. 1); 248. 15 (4. 2); प्रकृतिपुरुष-योरन्यत् सर्वमनित्यम् SāṁkhyaPraSū. 5. 72; यद्योभावप्रसंधानमुकारादि परं पदम्। स्वरान्तं तादृशं विद्याद्यदन्यद् व्यक्तमूष्मणः MāṇḍuŚi. 10. 5; उदात्तात्स्वरितात्पूर्वो नान्य आपद्यते स्वरः YājñaŚi. 224; SvarāṅŚi. 2; न खलु महामांसविक्रयादन्यमुपायं पश्यामि MālaMā. 4. 133; अपि च न विधेः प्रेरणादन्यो व्यापारः TātpaṬ. (U.) 4. 17 (*on* 1. 11); तस्मान्न संस्कार्योऽपि मोक्षः। अतोऽन्यन्मोक्षं प्रति क्रियानुप्रवेशद्वारं न शक्यं केनचिद्दर्शयितुम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 25. 19 (*on* i. 1. 4); शारीरस्यात्मनो यः शब्दोऽभिधायकः ... तस्माद्विशिष्टोऽन्यः प्रथमान्तः

पुरुषशब्दः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 101. 2 (*on* i. 2. 5); श्रुतिर्हि वैदिकादात्मैकत्वविज्ञानादन्यन्निःश्रेयससाधनं वारयति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 288. 9 (*on* ii. 1. 3); 793. 4 (*on* iv. 1. 17); न हि आत्मनः अन्यत् अचेतनं वस्तु स्वप्रमाणकं दृष्टम् UpadeSā. 98. 3; अकारान्ताद्योऽन्योऽव्ययीभावसमासस्त-स्माद्विभक्तीनां लुग्भवति KātanVṛ. *on* ii. 4. 3; गम्येत प्रक्रान्तादसंभवत् तद्विशेषणोऽन्योऽर्थः Kāvyālaṅ. (Ru.). 10. 16; नान्योऽस्ति संबन्धः कार्यकारणभावतः ĪśvaPraSū. i. 2. 10; रससमवधानात् अन्यो यत्नो यत्नान्तरम् Loc. 86. 24 (*on* 2. 17); न ह्यग्नीनां क्रतोरन्यत्फलमस्ति TantrRa. 27. 2; व्यालुम्पन्ति न तु स्वयं निपतितादन्यत्फलं वानराः DaśāvaC. 9. 51; न च दर्शपूर्णमासाभ्यामन्यदेवंलिङ्गम् ... कर्म विद्यते SaṅkarKāBh. 126. 21 (*on* iii. 1. 25); विष्णोरादित एव सङ्कीर्तनं करोति किं ततोऽन्यन्मङ्गलं नाम TattvSaṁkhyā. 5. 4; वित्तेशानां न खलु वयो यौवनादन्यदस्ति NemiDū. 70; घुमास्थादेरन्यस्य संयोगादेर्धातोरात एकारः स्याद्वा आर्धधातुके लिङि। ग्लेयात्। ग्लायात् PrakriKau. ii. 106. 7; न संविदोऽन्यदर्थजातम् NayaMañ. II. ii. 5. 9; **(with Gen.) other than** यदन्यदव्ययोभावस्याव्ययकृतं प्राप्नोति तस्य प्रतिषेधो वक्तव्यः MahāBh. i. 100. 13 (*on* i. 1. 41) **(used as noun) another or other thing** ऊर्ध्वस्तिष्ठा न ऊतयेऽस्मिन्वाजे शतक्रतो। समन्येषु ब्रवावहै Ṛv. i. 30. 6; i. 93. 6; i. 95.1; अपान्यदेत्यभ्य१न्यदेति विषुरूपे अहनी सं चरेते ṚV. i. 123. 7; i. 103. 1; i. 30. 19; (द्विजन्मा)न्य१न्येन वनिनो मृष्ट वारणः ṚV. i. 140. 2; ii. 40. 4; अग्नीपर्जन्याववतं धियम् ... इळामन्यो जनयद्गर्भमन्यः ṚV. vi. 52. 16; शुक्रं ते अन्यद् यजतं ते अन्यद् विषुरूपे अहनी ... पूषन् ṚV. vi. 58. 1; सा (सरस्वती) नो विश्वा अति द्विषः स्वसॄरन्या ऋतावरी। अतन्नहेव सूर्यः ṚV. vi. 61. 9; द्युम्नेभिरन्या अपसामपस्तमा। ... उपस्तुत्या चिकितुषा सरस्वती ṚV. vi. 61. 13; चकार ता कृणवन्नूनमन्या यानि ब्रुवन्ति वेधसः सुतेषु ṚV. vii. 26. 3; युवो रथस्य परि चक्रमीयत ईर्मान्यद्वामिषण्यति ṚV. viii. 22. 4; श्रव इदेना परो अन्यदस्ति ṚV. x. 27. 21; x. 37. 2; AV. v. 11. 6; अन्यद्युष्माकमन्तरं बभूव ṚV. x. 82. 7; ऋतूँरन्यो विदधज्जायते पुनः ṚV. x. 85. 18; परान्यो वातु यद्रपः ṚV. x. 137. 2; AV. iv. 13. 2; विश्वमन्यामभीवार तदन्यस्यामधिश्रितम् AV. i. 32. 4; AV. (P.) i. 23. 4; शणश्च मा जङ्गिडश्च विष्कन्धादभि रक्षताम्। अरण्यादन्य आभृतः कृष्या अन्यो रसेभ्यः AV. ii. 4. 5; सप्त छन्दांसि चतुरुत्तराण्यन्यो अन्यस्मिन्नध्यार्पितानि AV. viii. 9. 19; विद्याश्च वा अविद्याश्च यच्चान्यदुपदेश्यम् AV. xi. 8. 23; समग्नयो विदुरन्यो अन्यम् AV. xii. 3. 50; वशाम् ...। यथैनानन्यस्मिं जिनीयादेवास्या निरोधनम् AV. xii. 4. 15; द्वे रूपे ... अभ्य१न्यदेति पर्यन्यदस्यते AV. xiii. 2. 43; अनन्तमन्यद्रुशदस्य पाजः कृष्णमन्यद्धरितः सं भरन्ति AV. xx. 123. 2; अत्यन्यानगान्नान्यानुपागाम् TaiS. I. iii. 5. 1; VājaS. 5. 42; निर्दिष्टभागो वा एतयोरन्योऽनिर्दिष्टभागोऽन्यः TaiS. II. ii. 4. 6; अन्या वो अन्यामवतु ... ओषधयः MaiS. ii. 7. 13 (ii. 94. 9); VājaS. 12. 88; विश्वमन्येन कर्म कुर्वाणा यन्तीयं वा अदितिरस्यामन्येन प्रतितिष्ठन्ति MaiS. iv. 8. 10 (iv. 119. 18); विश्वः विव्याच पृथिवीव पुष्टमन्यमन्य-त्प्रतिगृभ्णात्यायत् MaiS. iv. 11. 1 (iv. 161. 7); त्वः सोम सुरया संविदानः प्रजामन्यः क्षत्रमन्यः पिपर्तु KāṭhS. 17. 19 (i. 264. 4); नान्ये ये न्युप्यन्त इमं तैर्लोकं दाधार KāṭhS. 26. 1 (ii. 120. 1); एतानि वाव सर्वाणि छन्दांसि गायत्रं त्रैष्टुभं जागतमन्वन्यान्येतानि AitBr. 2. 3 (43); द्वे वै यज्ञस्य वर्तनी वाचान्या संस्क्रियते मनसान्या KauṣīBr. 6. 11 (25. 22); सुवर्णः हिरण्यं द्वेधा विच्छिद्य। ऋजीषेऽन्यदाधुनुयात्। जुहुयादन्यत् TaiBr. I. iv. 7. 4; III. vii. 10. 3; तस्मादेकपात्पुरुषो हरत्यन्यं प्रति अन्येन तिष्ठति ṢaḍviBr. i. 3. 1; पूर्वमन्यमपरमन्यमुभौ पादावव नेनिजे MantrBr. ii. 8. 8; धेनुर्दक्षिणा। कःसंवासश्च क्षौमम्। अन्यद्वा शुक्लम् TaiĀ. i. 32. 3 (191. 2); अन्यो ह्यन्यस्मिन् प्रतिष्ठितः ChāndoU. vii. 24. 2; यत्र वा अन्यदिव स्यात् तत्रान्योऽन्यत् पश्येदन्योऽन्यज्जिघ्रेत् ... अन्योऽन्यद्विजा-नीयात् BṛĀraU. iv. 3. 31; जपेत्। अपि वान्यां वैष्णवीम् AśvaŚS. I. i. 5. 39; अनुवृत्तिः ... नान्येषामूर्ध्वमावाहनादुत्पन्नानाम् (हविषाम्) ĀśvaŚS. I. iii. 5. 8; पयः ... तत्र यत् परिशिष्टं स्यात् तेन जुहुयात्। अन्येन वाभ्यानीय ĀśvaŚS. I. iii. 11. 9; अप एवान्यानि मृण्मयानि भूमिर्भूमिम् ... इति ĀśvaŚS. I. iii. 14. 12; साग्निचित्ये त्रीण्यन्यानि ĀśvaŚS. I. iv. 2. 3; (छन्दोभिः) नान्यैराग्नेयं गायत्रमत्यावपेद् ब्राह्मणस्य ĀśvaŚS. I. iv. 15. 4; I. vi. 5. 10; (तृचम्) तद्दैवतमन्यं पूर्वस्य स्थाने कुर्वीत ĀśvaŚS. II. i. 2. 14; प्रस्थितयाज्यानां पुरस्तादन्याः कृत्वोभाभ्या-मनवानन्तो यजन्ति ĀśvaŚS. II. ii. 1. 1; अग्निष्टोमः ... अन्यैः परोक्षपृष्ठः ĀśvaŚS. II. ii. 4. 23; आद्ये भवतोऽन्याभिरपि सन्निपाते (योनिभिः) ĀśvaŚS. II. ii. 6. 10; (योनिषु) अन्यासु चेदेवंलिङ्गास्वतोऽनुरूपः ĀśvaŚS. II. ii. 6. 24; इत्यागन्तुका विकाराः। अन्यांश्चाध्वर्यवो विदुः ĀśvaŚS. II. iii. 7. 20; प्रयुनक्ति स्फ्यं मेक्षणम् ... येन चान्येनार्थो भवति ĀpaŚS. i. 7. 5; पिष्टानि ... प्रणीताभिः संयौति। अन्या वा यजुषोत्पूय यदि प्रणीता नाधिगच्छेत् ĀpaŚS. i. 24. 4; आश्रावयिष्यन् ... यद्यन्यद् ब्रूयात्पुनरेवाश्रावयेत् ĀpaŚS. ii. 16. 3; उपतिष्ठत इति चोद्यमान आहवनीयमेवोपतिष्ठेत। वचनादन्यम् (अग्निम्) ĀpaŚS. vi. 16. 2; यद्यन्वाहिता-ग्नेराहवनीयोऽनुगच्छेद् ... अन्यं प्रणीय ... जुहुयात् ĀpaŚS. ix. 1. 11; xiv. 23. 10; यदि कालसंनिकर्षेऽग्निर्मथ्यमानो न जायेत यत्रान्यं पश्येत्तत आहृत्य जुहुयात् ĀpaŚS. ix. 3. 3; (अग्निम्) यद्यन्यं न विन्देदजायै दक्षिणे कर्णे होतव्यम् ĀpaŚS. ix. 3. 5; हुत्वाहवनीयमुद्वाप्य ... अन्यं प्रणीयेत् ĀpaŚS. ix. 7. 6; (कपालम्) अथान्यत्संस्कृत्य कपालेष्वपिसृजेत् ĀpaŚS. ix. 13. 10; नात्र पात्रं प्रयुज्यते। अन्यस्मिन् गृह्णाति ĀpaŚS. ix. 17. 5; यदि यूपः सुषिरः स्यात् ... अन्यं साधयेत् ĀpaŚS. ix. 20. 1; देवः सविता वसोर्वसुदावेत्यन्यानि ĀpaŚS. x. 18. 7; अदक्षिणः स यज्ञः संस्थाप्यः। अथान्य आहृत्यः ĀpaŚS. xiv. 26. 5; यदि औदुम्बरी नश्येदन्यां प्रच्छिद्य ... उच्छ्रयन्ति ĀpaŚS. xiv. 33. 2; प्रवर्ग्यायोपनिष्क्रम्याप्रविश्यान्यदधीयीत ĀpaŚS. xv. 21. 15; प्रतिप्रस्थाता ... रौहिणौ जुहोति पुरस्तादन्यं वषट्कारस्य पुरस्तादन्यमनुवषट्कारस्य MānŚS. 110. 5; इकारदिमिडाः सर्वं उपेयुः ...। उकारं त्वन्यासु (इडासु) गौतमः LāṭyāŚS. vii. 8. 17; DrāhyŚS. xx. 3. 37; तत्रान्या (ऋचः) रथन्तरस्यैवं व्याचक्षत आचार्याः LāṭyāŚS. x. 7. 10; DrāhyŚS. xix. 2. 18; अश्रवणादतिरात्रो न स्यात् ... प्रत्यन्ताद्ध्यन्येषु चोदयन्नेह विदधाति LāṭyāŚS. x. 11. 5; DrāhyŚS. xxx. 2. 9; विराङ्पायेचापैत्यन्यासु वा DrāhyŚS. xxvii. 6. 19; अग्निमिन्धीत ... वैशाख्याममावास्यायां अन्यस्यां वा ŚānkhāGS. i. 1. 6; दर्भौ ... अन्येन नखात् छित्वा ... दर्भैरपिदधाति ĀgniveGS. 1. 1 (3. 14); पूर्वमेव चतुर्गृहीतं गृहीत्वान्यं यथासंभवमास्ये हिरण्यशकलमाधायाग्नीनुपोह्य सामभिरुपतिष्ठते JaimiGS. 2. 4 (30. 3); अप्रथिता चेदप्यन्यैः Nir. 1. 14 (37. 11); लुबन्यः ṚTPrāti. 83; पुरस्तादन्यानि APrāti. 70; ग्राह्यामित्रान्ग्राह्यां गृहा ग्राह्यैनं विध्यामीति तृतीयान्तान्यूष्मान्तान्यन्यानि APrāti. 93; सामुद्रशुल्कः। ... अन्येषामपि (द्रव्याणाम्) सारानुरूप्येणानुपहत्य धर्मं प्रकल्पयेत् BaudhDS. i. 10. 15; द्वयमु ह वै सुश्रवसोऽनूचानस्य रेतो ब्राह्मणस्योर्ध्वं नाभेरधस्तादन्यद् BaudhDS. i. 11. 31; त्र्यहं प्रातस्तथा सायं त्र्यहमन्यदयाचितम्। त्र्यहं परं तु नाश्नीयात् पराक इति कृच्छ्रः BaudhDS. ii. 1. 64; मातुरलंकारं दुहितरस्साम्प्रदायिकं लभेरन्नन्यद्वा BaudhDS. ii. 2. 44; य एतानि कुर्वते तैरित्सह स्मो रजो भूत्वा ध्वंसतेऽन्यत्प्रशंसन् BaudhDS. ii. 6. 36; आतो मनिन्क्वनिब्वनिपश्च। अन्येभ्योऽपि दृश्यन्ते P. iii. 2. 75; iii. 2. 178; iii. 3. 130; SaraKaṇṭhā. (Gr.) i. 4. 98; PrakriKau. ii. 596. 6; सप्तम्यां जनेर्डः। ... अन्येष्वपि दृश्यते P. iii. 2. 101; vi. 3. 137; सः ...। अन्याнतुलरूपाङ्गान् (द्रुमान्) उपचक्राम खेचरः MahāBhā. i. 25. 29; राजा ... पारिक्षितः ... आस्तीकमिदमब्रवीत् । ... सुवर्णं रजतं गाश्च यच्चान्यन्मन्यसे विभो । ... तत्ते दद्याम् MahāBhā. i. 51. 19; अन्यस्मिन्नृप कर्तव्ये त्वमन्यत् कुरुषेऽनघ MahāBhā. i. 192. 28; एवमेते रथाः सप्त राजन्नन्यान्निबोध मे। ... सप्तैवैते महारथाः MahāBhā. ii. 13. 57; शुक्लकृष्णे गती ह्येते जगतः ...। एकया यात्यनावृत्तिमन्ययावर्तते पुनः MahāBhā. vi. 30. 26; BhagGī. 8. 26; (वीक्षमाणः ... प्रदेशान्) विश्वकर्मकृतैर्दिव्यैरन्यानपि च भूषितान् MahāBhā. vii. 413*; अन्येन युक्तमित्येव भवितव्यं तथेति च MahāBhā. vii. 972* (5); अल्पं वास्वादु वा भोज्यं पूर्वालाभेन जातुचित्। अन्येष्वपि चरँल्लाभमलाभे सप्त पूरयन् । ... चरिष्यामि MahāBhā. xii. 9. 21; अन्यमेवाहमिच्छामि भक्तायानुग्रहं कृतम् MahāBhā. xii. 263. 23; युगान्ते ह्यस्तभूतानि शास्त्राणि विविधानि च। ... अन्यस्मिन्नसद्भावे वर्तमानानि MahāBhā. xii. 564*(5); (नावः) अन्याः स्वस्तिकविज्ञेया महाघण्टाधरा वराः Rāmā. ii. 83. 11; नद्यः ...। अन्याः स्रवन्तु मैरेयं सुरामन्याः सुनिष्ठिताम् Rāmā. ii. 85. 13; एतच्चान्यच्च बहुशो ब्रुवाणाः परमर्षयः। ददृशुर्वाहिनीं तेषाम् राक्षसानाम् Rāmā. iii. 22. 29; सत्यन्यस्मिन्नाद्यन्तवद्भावादेकस्मिन्नाद्यन्तवद्वचनम् Vār. 1 *on* P. i. 1. 21; MahāBh. i. 76. 18 (*on* i. 1. 21); न वा ण्यन्तेऽन्यस्य कर्तृत्वात् Vār. 9 *on* P. i. 3. 67; भृञः संज्ञाप्रतिषेधे स्त्रियामप्रतिषेधोऽन्येन विहितत्वात् Vār. 1 *on* P. iii. 1. 112; Var. 1 *on* P. viii. 2. 86; MahāBh. i.66. 16 (*on* i. 1. 11); ii. 85. 15 (*on* iii. 1. 112); प्लुतप्रतिषेधे हि प्रगृह्यप्लुतप्रतिषेधप्रसङ्गोऽन्येन विहितत्वात् Vār. 2 *on* P. vi. 1. 129; MahāBh. iii. 91. 7 (*on* vi. 1. 129); ii. 86. 1 (*on* iii. 1. 112); असिद्धवचनात्सिद्धमिति चेन्नान्यस्यासिद्धवचनादन्यस्य भावः Vār. 3 *on* P. vi. 1. 86; MahāBh. iii. 65. 19 (*on* vi. 1. 86); नो णः ... एतैरेवाक्षर-समाम्नायिकैर्व्यवाये नान्यैः MahāBh. i. 26. 10 (*on* ŚivSū. (Gr.) 3-4); अन्यस्य कृतेऽल्लोपे प्राप्नोत्यन्यस्याकृते MahāBh. i. 53. 4 (*on* i. 1. 4); i. 68. 1 (*on* i.1. 11); ii. 169. 22 (*on* iii. 4. 2); ii. 263. 6 (*on* iv. 1. 155); ii. 385. 9 (*on* v. 2. 52); iii. 4. 7 (*on* vi. 1. 1); iii. 10. 6 (*on* vi. 1. 5); iii. 221. 17 (*on* vi. 4. 130); यदन्यत्प्राप्नोति तन्मा भूदिति। किं चान्यत्प्राप्नोति। गुणः MahāBh. i. 56. 13 (*on* i. 1. 6); ii. 263. 15 (*on* iv. 1. 155); ii. 300. 22 (*on* iv. 2. 137); iii. 70. 3 (*on* vi. 1. 90); iii. 76. 14 (*on* vi. 1. 95); iii. 90. 16 (*on* vi. 1. 128); अन्यस्य तुल्यास्यप्रयत्नोऽन्यस्य सवर्णसंज्ञः कस्मान्न भवति MahāBh. i. 62. 18 (*on* i. 1. 9); उञोऽयमन्येन सहैकादेश उञ्ग्रहणेन गृह्यते MahāBh. i. 71. 24 (*on* i. 1. 17-18); किं पुनरिदं निर्वर्तकम्। ... आहोस्वित्प्रतिपादकम्। ... अन्येन निर्वृत्तानामनेन

प्रतिपत्तिः MahāBh. i. 122. 2 (*on* i. 1. 50); अन्यस्यान्तरतमोऽन्यस्य स्थानी मा भूत् MahāBh. i. 122. 23 (*on* i. 1. 50); अयं यत्नः क्रियतेऽन्यस्य कार्यमुच्यमानमन्यस्य यथा स्यादिति MahāBh. i. 134. 14 (*on* i. 1. 56); अन्यदन्यस्मिन्। इह पुनरयुक्तम् MahāBh. i. 147. 8 (*on* i. 1. 57); कथं हीको नाम हलन्तः स्यादन्यस्यान्यः MahāBh. i. 197. 3 (*on* i. 2. 10); पैलादिष्वेव पाठं कुर्वीत। तत्र पाठादन्येषामपि फको निवृत्तिर्भवति MahāBh. i. 213. 7 (*on* i. 2. 41); न खल्वप्यन्यत्प्रकृतमनुवर्तनादन्यद्भवति MahāBh. i. 276. 9 (*on* i. 3. 12); न च युष्मदस्मदी अन्यश्च युष्मदस्मद्ग्रहणेन गृह्यते MahāBh. i. 353. 15 (*on* i. 4. 108); इदं तर्हि प्रयोजनममेव यत्तुल्यविधानमुपपदं तत्रैव यथा स्यादमा चान्येन च यत्तुल्यविधानमुपपदं तत्र मा भूत् MahāBh. i. 418. 20 (*on* ii. 2. 20); ii. 173. 24 (*on* iii. 4. 24); कथं ह्यन्यस्य लिङ्गसंख्याभ्यामन्यस्योपचारः MahāBh. i. 422. 15 (*on* ii. 2. 24); यत्र षष्ठी चान्या च प्राप्नोति षष्ठ्येव तत्र भवति MahāBh. i. 464. 1 (*on* ii. 3. 50); एतस्यैव द्वितीयमर्थमुपसंक्रान्तस्या लुग्भवति नान्यस्येति MahāBh. i. 492. 11 (*on* ii. 4. 62); अनित्यमनुदात्तत्वम्। अन्यस्य कृतेषु डारौरस्सु प्राप्नोत्यन्यस्याकृतेषु MahāBh. i. 502. 5 (*on* ii. 4. 85); अन्यस्यात्रोदात्तत्वमन्यस्य लोपः MahāBh. ii. 9. 11 (*on* iii. 1. 3); स्वग्रहणे ... एतेन शब्देन निर्देशः क्रियते यत्र चान्येन सप्तमी स्थमात्रे सिद्धं भवति MahāBh. ii. 75. 15 (*on* iii. 1. 92); ऊहिरपि ह्यर्थे वर्तते। कथं पुनरन्यो नामान्यस्यार्थे वर्तते MahāBh. ii. 90. 4 (*on* iii. 1. 131); ii. 178. 26 (*on* iii. 4. 67); iii. 14. 11 (*on* vi. 1. 9); iii. 16. 21 (*on* vi. 1. 12); iii. 36. 15 (*on* vi. 1. 45); iii. 408. 21 (*on* viii. 2. 48); अन्येभ्योऽपि डो भवति MahāBh. ii. 103. 14 (*on* iii. 2. 48); ii. 112. 6 (*on* iii. 2. 87); एवं तर्हि सिद्धे सति यदालुचं शास्ति तज्ज्ञापयत्याचार्योऽन्येभ्योऽप्ययं भवति MahāBh. ii. 134. 13 (*on* iii. 2. 158); ii. 259. 4 (*on* iv. 1. 130); ii. 279. 13 (*on* iv. 2. 42); नञ्युक्तमिवयुक्तं चान्यस्मिंस्तत्सदृशे कार्यं विज्ञायते MahāBh. ii. 145. 19 (*on* iii. 3. 19); ङीप्संनियोगेन र उच्यमानोऽन्येन सति न स्यात् MahāBh. ii. 203. 12 (*on* iv. 1. 7); काश्यपकौशिकाभ्यामेवेनिः कल्पे तद्विषयो भवति नान्येभ्यः MahāBh. ii. 286. 8 (*on* iv. 2. 66); न चेदानीमन्यदाधर्वणिकानां स्वं भवितुमर्हत्यन्यदतो धर्माम्नायाद्वा MahāBh. ii. 320. 21 (*on* iv. 3. 131); कथमन्यस्योच्यमानमन्यस्य बाधकं स्यात् MahāBh. iii. 6. 4 (*on* vi. 1. 2); iii. 315. 5 (*on* vii. 2. 117); अभ्यासलक्षणस्यावकाशोऽन्ये यजादयः MahāBh. iii. 29. 1 (*on* vi. 1. 30); iii. 197. 3 (*on* vi. 4. 42); iii. 283. 4 (*on* vii. 2. 8); असत्यन्यस्मिन्नाश्रयात्सिद्धत्वं स्यादसति चान्यः सिद्धो वाह ऊडिति MahāBh. iii. 185. 15 (*on* vi. 4. 19); कथं ह्यकारस्य नाम हलादिः स्यादन्यस्यान्यः MahāBh. iii. 231. 4 (*on* vi. 4. 161); रुदादिभ्य एव सार्वधातुक इड् भवति नान्येभ्यः MahāBh. iii. 291. 12 (*on* vii. 2. 35); अविवाक्यमहरिति। क्व मा भूत्। अविवाच्यमेवान्यदिति MahāBh. iii. 332. 18 (*on* vii. 3. 66); अनित्यो लोपः। अन्यस्य कृतायां वृद्धौ प्राप्नोत्यन्यस्याकृतायाम् MahāBh. iii. 345. 15 (*on* vii. 4. 1); iii. 360. 12 (*on* vii. 4. 93); अन्येनान्यस्य विश्लेषः किं पुनर्न भविष्यति BuddhaC. 6. 49; अव्ययीभावादकारान्तात् ... अम् ... अन्यस्मालुक् Kātan. ii. 4. 3; न चेदन्येन शिष्टाः MīmāSū. i. 4. 9; शब्दवत्तूपलभ्यते तदागमे हि तद् दृश्यते तस्य ज्ञानं यथान्येषाम् MīmāSū. iv. 1. 15; iv. 1. 29; नैमित्तिके विकारत्वात् क्रतुप्रधानमन्यत् स्यात् MīmāSū. iv. 3. 4; अन्येन वैतच्छास्त्राद्धि कारणप्राप्तिः MīmāSū. vi. 4. 19; अन्या अपीति चेत् MīmāSū. vi. 5. 33; अपि तु कर्मशब्दः स्यात्भावोऽर्थः प्रसिद्धग्रहणत्वाद्विकारो ह्यविशिष्टोऽन्यैः MīmāSū. vii. 2. 13; स कपाले प्रकृत्या स्यादन्यस्य चाश्रुतित्वात् MīmāSū. x. 1. 45; x. 5. 15; प्रतिपत्तिर्वा यथान्येषाम् MīmāSū. xi .3. 45; सवनीये छिद्रापिधानार्थत्वात्पशुपुरोडाशो न स्यादन्येषामेवमर्थत्वात् MīmāSū. xii. 2. 8; सांपराये तर्तव्याभावात्तथा ह्यन्ये BrahmSū. iii. 3. 27; शेषत्वात्पुरुषार्थवादो यथान्येष्विति जैमिनिः BrahmSū. iii.4. 2; अन्यदेव हेतुरित्यनपदेशः VaiśeSū. iii. 1. 7; विरामप्रत्ययाभ्यासपूर्वः संस्कारशेषोऽन्यः YogSū. 1. 18; शरीरेण समं नाशं सर्वमन्यद्धि गच्छति ManuSm. 8. 17; PañcT. 3. 50 (308. 2); अन्येषां चैवमादीनाम् ... तन्मूल्यादद्विगुणो दमः ManuSm. 8. 329 प्रदुष्टबहुतीक्ष्णोष्णैर्मद्यैरन्यैश्च तद्विधैः CaraS. i. 24. 5; गतिरेकैव वित्तस्य दानमन्या विपत्तयः ŚatTrayī. 400; अनित्यं यस्मादन्यस्मात् उत्पद्यते यथा मृत्पिण्डादुत्पद्यते घटः SāṁkhyaKāBh. 7. 12 (*on* 10); द्वाभ्यामन्ये तु जायन्ते AbhidhK. 2. 64; त्रिधाऽन्यत् AbhidhK. 4. 7; अन्ये सौमनस्येन AbhidhK. 5. 56; कामाश्रयं तु धर्माख्यम् अन्यत्रैधातुकाश्रयम् AbhidhK. 7. 15; अन्यानि षट्सु केचित्तु पञ्चसु AbhidhK. 8. 31 (AbhidhKoBh. अन्यानि त्रीणि अप्रमाणानि); मणिमालां प्रयुञ्जीत यद्यान्यदपि लक्षितम् KāmSū. 134. 3 (2. 5); 179. 8 (2. 10); मन्दवेगताम् ... चपलतामन्यानि च यानि तस्मिन्गुप्तानि अन्यस्या अभ्याशे सति सद्भावेऽतिशयेन भावेत KāmSū. 276. 22 (5. 4); तेष्वाचर्यमाणेष्वन्यस्यापि निष्पत्तिरनुबन्धः KāmSū. 353. 16 (6. 6); आह कोऽसावन्यो नैनमुपलभामहे ŚābaBh. 60. 4 (*on* i. 1. 5); यद्यन्यदनुत्पाद्य यागो विनश्येत् फलमसति निमित्ते न स्यात् ŚābaBh. 390. 2 (*on* ii. 1. 5); अन्येनेति प्रकृतादितरद्ब्रवीति ŚābaBh. 1333. 10 (*on* v. 3. 40); अन्यदिच्छति अन्यत्करोति ŚābaBh. 1353. 10 (*on* vi. 1. 3); कुमथास्त्वन्ये PāSSū. 105. 13 (comm. अन्ये इति। गृहस्थब्रह्मचारिवानप्रस्थभिक्षुपापण्डिनां पन्थानः। ते कुपथाः); परिपूर्णम् इदं हि साधुवृत्तं कथितं सद्भिरसाधुवृत्तमन्यत् PañcT. 1. 81 (90. 12); स्वयम् अनर्थं न करिष्यति ततोऽन्यस्माहुत्पादयिष्यति PañcT. 1. 85 (5) (93. 5); गणयति नहि भक्ष्याभक्ष्यम् अन्यानि चैवम् YogYā. 2. 4 (5. 16); त्रिषडेकादशदशमान्युपचयभावान्यतोऽन्यथान्यानि LaJāta. 1. 0. 19; आदौ दृङ्ह्रिरन्येषाम् Jānāśra. 2. 16; सूक्ष्मं ग्राह्यं यथान्येन संसृष्टं सह गृह्यते VākyaPa. 2. 63; तेन चापि व्यवच्छिन्ने द्रव्यत्वे सहचारिणि। असंभवाद्विशेषाणां तत्रान्येषामदर्शनम् VākyaPa. 2. 69; अर्थान्तरे च यद्वृत्तं तत्प्रकृत्यन्तरं विदुः। तुल्यरूपं न तद्रूढावन्यस्मिन्ननुपश्यते VākyaPa. 2. 179; 2. 186; यस्त्वन्यस्य प्रयोगेण यत्नादिव नियुज्यते। तमप्रसिद्धं मन्यन्ते VākyaPa. 2. 268; 2. 286; यद्यानुपात्तं शब्देन तत्कस्मिंश्चित्प्रतीयते। क्वचित्प्रधानमेवार्थो भवत्यन्यस्य लक्षणम् VākyaPa. 2. 307; न वाक्यस्याभिधेयानि भेदवाक्यानि कानिचित् तस्मिंस्तूद्धरिते भेदास्तथान्यान्प्रतिपद्यते VākyaPa. 2. 397; भवद्दीर्घायुरायुष्मद्देवानां प्रियस्तेऽन्याभ्यश्च CāndraVyā. iv. 3. 12; यानि चान्यानि (व्यञ्जनानि/अक्षराणि) यथा करणे सर्पसाम धर्मरोचनाभीवर्तेषु संयमन् GautŚi. 1. 6 (452); निरालम्बनपक्षे न ह्यस्यान्येन व्यपदेशः उपपद्यते Bṛha. 60. 3; तयोराख्यायिका किल। नायकेनैव वाच्यान्या नायकेनेतरेण वा Kāvyāda. 1. 24; एकान्यदिशोरन्तरयोगे विक्षेपयोर्ग्रहान्तरकम्। ग्रहणवदन्यत् साध्यं स्फुटविक्षेपोऽव-नत्या च KhaṇḍKhā. 8. 6; आगामिभप्र(Read ॰भद्र) नृपतिभिर् ... अस्मद्वयङ्श(read ॰वंश)जैरन्यैर्वा ... अस्मद्दायोनुमन्तव्यः EI. iv. 81. 64; कपायतिक्तमधुराः पित्तमन्ये तु कुर्वते AṣṭāSaṁ. i. 3. 7 (1. 1); शाण्डाकी चासुतं चान्यत्कालाम्लं रोचनं लघु AṣṭāSaṁ. i. 28. 16 (1. 6); ग्राह्यं ग्रहणकं किंचिद् व्यपदेशेन केनचित्। हस्ते तिष्ठति तद्यावत् तावदन्यं न सेवते VīṭVṛ. 73; अनेन च सर्वापरोक्षा[र्थ]प्रतिपत्तिः प्रमाणभूता, अन्यस्मात् तत्प्रतिपत्त्ययोगात् त्रिरूपलिङ्गाश्रयैवेत्युक्तं भवति। अनुमानाश्रयत्वादेवेति अवधारणात् HetuBiṬ. 4. 8; प्रजां संरक्षति नृपः सा वर्धयति पार्थिवम्। वर्धनाद्रक्षणं श्रेयस्तन्नाशेऽन्यत् सदप्यसत् NītiSā. 1. 14; अथ किलान्यदपि तत्राश्चर्यं यदयोनिजा कन्यकेति MahāViC. 1. 14 (3); अन्यैः पिष्टवापि युद्धाभिनयविधिनदी तौ तपस्विप्ररोही MahāViC. 6. 25; साधनाभासता ह्यत्र पूर्वपक्षार्थगोचरा। अन्यसाधनमन्यस्य साधनाभास उच्यते ŚlokaVār. 1. 122 (41. 2); न हि स्वतोऽसती शक्तिः कर्तुमन्येन शक्यते ŚlokaVār. 2. 47 (59. 4); 2. 73 (68. 3); न चान्यैरग्रहेऽर्थस्य स्यादभावो रसादिवत् ŚlokaVār. 2. 91 (72. 9); येन चैवाभिपन्नोऽयं प्राणैः प्रियतमैरपि। जनः सद्यो वियुज्येत किमुतान्यैर्धनादिभिः BhāgP. i. 13. 19; तेजोधातुरन्यो न संभवतीत्युपपादितम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 183. 6 (*on* i. 3. 22); ततोऽन्यसमाकर्षणेऽन्यस्योदाहरणादसंबद्धं वाक्यमापद्येत BrahmSūBh. (Śaṅ.) 253. 14 (*on* i. 4. 15); स्मृतिश्च तन्त्राख्या ... अन्याश्च तदनुसारिण्यः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 282. 5 (*on* ii. 1. 1); ईश्वराज्ञनिस्थितिप्रलयाः नाचेतनात्प्रधानादन्यस्माद्वा BrahmSūBh. (Śaṅ.) 315. 5 (*on* ii. 1. 14); केचिन्महार्हा मणयो वज्रवैडूर्यादयोऽन्ये मध्यमवीर्याः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 329. 11 (*on* ii. 1. 23); अतास्थस्याभास्थस्य चान्यस्य दुरागमो भवति ... अन्येनास्थितः अन्यास्थितः अन्ये समर्थकस्य पूर्वं यद्वचोऽन्यस्य च पृष्टतः। विपर्ययेण वा यत् स्याद्विशब्दोक्त्यान्यथापि वा। ज्ञेयः सोऽर्थान्तरन्यासः KāvyālaṅSāSaṁ. 2. 4; म्नो ज्यौं गौं च तुरीयमेकतः पृथगन्यत् (शकलम्) JayaChand. 5. 24; वज्रास्तृतीयपुरुषस्याष्टौ ... तेष्वेकैकोऽन्याभ्यां समधनतां यान्ति ते त्रयः पुरुषाः GaṇiSāSaṁ. 5. 166; स्वरूप आत्मनः स्थानम् ... ततोऽन्येनाभिसंबन्धः आत्मनोऽज्ञानहेतुकः BṛĀraUBhVā. (Sambandha.) 109; स्वधर्मो मुक्तये युक्तो नान्यो मुनिभिरिष्यते KūrmaP. 241. 2 (1. 22); तिदुस्वत्याङ्क्रन्यस्ततपुरुषः ŚākaṭāVyā. ii. 1. 20; तथा व्यादेः। वान्येन (व्यादेः अन्येन सह व्यादीनां द्वन्द्वे) ŚākaṭāVyā. ii. 4. 117; मन्त्रावसान एव निरोधावधिः अन्यस्यानाम्नातत्वात् सर्वस्मृतीनां चासति विरोध एकार्थत्वादिहाप्येवमेवानुष्ठातम् ManuBh. i. 115. 18 (*on* 2. 75); वज्रं च राजतेजश्च द्वयमेवातिभीषणम्। एकमेकत्र पतति पतत्यन्यत्समन्ततः Hitopa. 2. 153; अन्यदुच्छृङ्खलं सत्त्वमन्यच्छास्त्रनियन्त्रितम्। सामानाधिकरण्यं ह तेजस्तिमिरयोः कुतः Hitopa. 3. 95; स्त्रियं जाया जरा ... माया कौमुदगन्धा च सर्वा पूर्वा सहान्यथा AgniP. 350. 13; रक्षाशान्तिर्जयो लाभो निग्रहो निधनं तथा। षट् कर्माणि तदङ्गत्वादन्येषां न पृथक् स्थितिः TantrRā. 6. 35; पश्चिमादि तु वाय्वन्तमन्या आवाह्य पूजयेत् TantrRā. 8. 58; 8. 71; भूताक्षराणि क्रमशो दश द्वित्रिक्रमेण तु। एवमेकादशविधं मध्येऽन्येषां निवेशनात् TantrRā. 9. 64; बाणैः कोदण्डनिवहमन्यैः खड्गं च बिभ्रतीः। ध्यात्वारिसेनाम् ... विजयं प्रोक्तमाप्नुयात् TantrRā. 24. 46; प्रमाणस्वरूपयोरेकं श्रौतं अन्यदार्थम् Kāśi. i. 67. 13 (*on* 2. 21); एकस्तयोरमुमकारयदिन्दुमौलेः प्रासादमद्रितनयाभवनन्तथान्या EI. i. 80. 19; प्रमाणस्य तत्त्वं विनिश्चित्य तज्जातीयस्यान्यस्य ... प्रामाण्यावधारणादर्थविनिश्चयेन प्रवर्तन्ते TātpaṬ. (Vā.) 12. 1 (*on* i. 1. 1); 12. 22 (*on* i. 1. 1); अत्र शय्यासनादीनां मन्यरोगोऽन्येयोरपि। अन्येषाञ्चैव मुनिभिर्निर्णयः पूर्ववन्मतः YuktiKa. 229. 2; अन्यस्य तु

मायाप्रकृत्यादेः ... असत्त्वात् न क्वचिदपि हेतुत्वम् PratyabhiHṛ. 2. 11 (1); अन्यस्माल्लब्धोष्मा नीचः प्रायेण दुःसहो भवति। रविरपि न तपति तादृग्यादृशं तपति वालुकानिकरः PadmP. vi. 8. 14; गाथाः ... उक्तात्युक्ता तथा मध्या प्रतिष्ठान्या सुपूर्विका VṛttaRa. 1. 18; अन्यानि वा निरतिशयरूपलावण्यव्यञ्जकानि AuciViCa. 11 (18); रूपं तु दृश्यते स्पर्शः प्राप्यते। तस्मादन्यद्दृष्ट्वान्यस्मिन् प्राप्यमाणे निर्धारणं नास्ति TarkBhā. (Mo.) 2. 4; अन्यत्रान्यतोऽपि चान्योऽपि दृश्यते SaraKaṇṭhā. (Gr.) i. 4. 121; पात्रस्थाप (v.l. व)रपात्रश्रीहारीण्यन्यान्यपि क्रमात्। प्रमाणमिदमेतेषां क्षित्यादीनाम् SamarāSū. 5. 7; उत्कीर्णं माधवेनेदं श्रीगंगाधरसूनुना। श्रीचन्द्रमाधवो येन घटितोन्यं हसंनि(सन्नि)व EI. xiv. 199. 24; क्लीबमन्येनैकं च वा SiddhaHe. iii. 1. 128; वान्येन SiddhaHe. vi. 1. 133; EI. xii. 241. 1; v. 124. 16; iii. 44. 34; क्लशब्दाद्वामेक्षणबिन्दुरेकोऽनन्तयोनिबिन्दवोऽन्यः शंकरपरात्रिशूलविसृष्टयोऽपरश्चैत एव खण्डाः ParaśuKS. 10. 24 (261. 19); लक्ष्मणस्य वचनद्वयं भविष्यति। एकं तावद्वाचय ... अन्यदपि वाचय PrasaRā. 7. 11 (1); दशास्यः स्वान्मूर्ध्नो रघुपतिशरश्रेणिदलितान्। करैरेकैरेकैर्नभसि भृशमादाय युगपत्क्षिपन्नन्यैरन्यैः सफलयति दोर्विंशतिमपि PrasaRā. 7. 46; अमृतस्यैष सेतुरित्यन्येषां हेयत्ववचनात् BrahmSūBh. (Ma.) 5B. 1 (*on* i. 1. 8); तद्वाक्योपमयान्यच्च प्रमाणत्वेऽनुमीयते AnuVyā. 5B. 2 (*on* 1. 1); 19B. 1 (*on* 2. 1); शास्त्रीयविधानामत्रैवान्तर्भावोऽन्यासामा(?म)नादरणीयत्वं चेति TattvSaṁkhyā. 49. 2; क्त्यन्तान्यौ दली। क्त्यन्तः शब्दो दसंज्ञः स्यात्। अन्यस्तु लिसंज्ञः MugdhaBo. 1. 12 (2. 22); अन्यैश्चाश्रद्धामर्षे MugdhaBo. 25. 11 (144. 21); दैवज्ञवर्योजनि चंगदेवः। श्रीभास्कराचार्यनिबध्य(द्ध)शास्त्रविस्तारहेतोः कुरुते मठं यः। भास्कररचितग्रंथाः ... तद्वंश्यकृताश्चान्ये व्याख्येया मन्मठे नियमात् EI. i. 343. 19; प्राणं चेदिडया पिबेन्नियमितं भूयोऽन्यया रेचयेत् HaṭPra. 2. 10; क्वचिदेकस्यानर्थकत्वमन्यस्य सार्थकत्वम् Ekāva. 7. 4 (1) (188. 8); प्रेमविस्रम्भमात्रत्वान्नान्यस्याप्यनुभावता RasāSu. 58. 10 (1. 214); आस्तामन्यत् सुजनाः परोपकारैककरणदुर्ललिताः। संतापितपिशुनेषु स्वगुणेष्वपि हन्त खिद्यन्ते ŚārṅgaPa. 243; माणिक्यं तरणेस्तथातिविमलं मुक्ताफलं शीतगोः ... अन्ययोश्च गदिते गोमेदवैदूर्यके ŚārṅgaPa. 1418; अन्यैरपि विचित्रैस्तैः पाञ्चरात्रादिभिस्तथा। ... गन्तव्यम् ... पदं पारमार्थिकम् YogVā. iii. 96. 50; कार्यी ... आश्रीयते ... अन्यस्तु नाश्रित एव PariVṛ. (Sī.) 9. 13; अन्यं प्रति पूर्ववृत्तित्वे ज्ञात एव यस्य यं प्रति पूर्ववृत्तित्वं गृह्यते तं प्रति तस्यान्यथासिद्धिर्द्वितीया TarkKau. 7. 11; हयग्रीवसंहितायामपि कस्यचिन्मोक्षैकान्त्यम् अन्येषामपि फलान्तरेण सह मोक्षप्रदत्वमुक्तम् PāñcRāRa. 8. 4; छायामन्येषु कुर्वन्ति स्वयं तिष्ठति चातपे । ... महाद्रुमाः MādhavāĀ. 63; यथा अणिति अइउवर्णा गृह्यन्ते। एवमन्येऽपि ज्ञेयाः PrakriKau. i. 19. 1; सभूतेऽन्यस्य स्यादेव। तिष्ठासति। सुषुप्सति PrakriKau. ii. 346. 3; ण्यादयो ण्यन्तनिष्कर्मगत्यर्था मुख्यकर्मणि। प्रत्ययं यान्ति दुह्यादिर्गौणेऽन्ये तु यथारुचि PrakriKau. ii. 442. 4; एकं दन्तच्छदस्य स्फुरति जपवशादर्धमन्यत्प्रकोपात् Subhāṣi. 70; अगुणकणो गुणराशिर्द्वयमिह दैवात्खलमुखे पतितम्। प्रसरति तैलमिवैकः सलिले घृतवज्जडत्वमेत्यन्यः Subhāṣi. 466; रवेरेवोदयः श्लाघ्यः कोऽन्येषामुदयग्रहः Subhāṣi. 548; 851; 1239; अन्यस्य भावोऽन्यभावः AṇuBh. 78. 19 (*on* i. 3. 12); चाद्यर्थयुक्तेनान्येन युक्तयोर्युष्मदस्मदोनदिशनिषेधः Prasā. i. 260. 9; अन्यस्मिन्नान्योऽयं यत्र च भवतीह कारणं प्रीतेः तन्त्रज्ञैः सा कथिता संप्रत्ययलक्षणा प्रीतिः KandaCū. ii. 1. 78; अस्मि(?न्ना)मिकाङ्गुष्ठौ श्लिष्टौ चान्याः प्रसारिताः। मयूरहस्तः कथितः AbhinDa. 108; एवकारेणान्येषां ग्रहत्वं व्यवच्छिनत्ति VīraMi. 343. 4 (*on* 1. 296); वाक्यस्फोटातिरिक्तानामन्येषामप्यवास्तवत्वबोधनाय तदुपादानम् VaiyāBhū. 59 (236. 6); यस्याज्ञातं नैव शास्त्रं किमन्यैः NityoNi. 1. 15; प्रतिपाद्येषु मुख्यत्वमङ्गतान्यच्च यद्भवेत्। तत्सर्वं श्रीगुरुप्रोक्ते रत्नालोकेऽधिगम्यताम् NityoNi. 1. 23; अपूर्वो नियमोऽन्यस्य परिसंख्येति च क्रमात् VedāntSiSūMañ. 1. 3; **(with Abl.) thing other than** परि द्यामिव सूर्योऽहीनां जनिमागमम्। रात्री जगदिवान्यद्धंसात् AV. vi. 12. 1; इदमिद्वा उ नापरं जरस्यन्यदितोऽपरम् AV. xviii. 2. 51; अन्यदेवाहुः संभवात् VājaS. 40. 10; DevaBr. 1. 3; यदन्यद्देवेभ्यश्च प्राणेभ्यश्च तत् सत् ŚāṅkhāĀ. 3. 6 (12. 28); आत्मैवेदमग्र आसीत् पुरुषविधः। सोऽनुवीक्ष्य नान्यदात्मनोऽपश्यत् BṛĀraU. i. 4. 1; कृपा देवगोपेत्यतोऽन्यानि पा इत्यूष्मान्तानि APrāti. 89; वषट्कारक्रियायां चोर्ध्वमाज्यभागाभ्यामन्यन्मन्त्रलोपात् ĀśvaŚS. I. ii. 19. 27; यथार्थमूर्ध्वमध्रिगोरन्यन्मिथुनेभ्यः ĀśvaŚS. I. iii. 2. 15; I. v. 10. 15; यदन्यत्परिषवणादुत्सर्जनाच्च तत्सर्वत्रावर्तते ĀpaŚS. i. 4. 6; i. 17. 10; संप्रैषकाले यदन्यदिध्माबर्हिषस्तत्संप्रेष्यति ĀpaŚS. viii. 10. 4; यदि प्राग्घोमकालादाहवनीयोऽनुगच्छेद् गार्हपत्यादन्यं प्रणयेत् ĀpaŚS. ix. 10. 1; यानि दृढार्थे संश्लेषणानि स्युस्तैरेनमभिदिह्याद्यदन्यन्मांसान्माषेभ्यश्च यद्दते चिदभिश्रिष इति ĀpaŚS. xv. 17. 8; यद्दक्षिणाकाले सर्वस्वं तद् दद्याद्दन्यत् भूमेः पुरुषेभ्यश्च ĀpaŚS. xxii. 1. 9; xxiii. 9. 16; xxiv. 1. 34; परकृतिः पुराकल्पश्च। अतोऽन्ये मन्त्राः HirŚS. i. 1. 12 (28. 6); सर्वत्र ब्रह्मा दक्षिणत उदङ्मुखः कुर्याद्धोमेभ्योऽन्यत् LāṭyāŚS. iv. 9. 1; सुसञ्चितम् ... यत्र सर्वत आपो नाभिः स्यन्देरन्नन्या वर्षाभ्यस्तत्र गर्तेऽवदध्युः ĀśvaGS. iv. 5. 5; समौ अप्रच्छिन्नाग्रौ दर्भौ प्रादेशमात्रौ पवित्रे कृत्वा अन्येन नखात् छित्वा ... दर्भैरपिदधाति HirGS. i. 1. 23; i. 16. 5; नादोऽनुप्रदानं स्वरघोषवत्सु। ... अघोषेषु श्वासः। भूयान्प्रथमेभ्योऽन्येषु TaiPrāti. 2. 11; भोजनाभ्यञ्जनाद्दानाद्यदन्यत्कुरुते तिलैः। ... क्रिमिर्भूत्वा पितृभिस्सह मज्जति BaudhDS. ii. 1. 52; अन्यत्कुम्भादपां पूर्णादन्यत्पादावसेचनात्। अन्यत्कुशलसंप्रश्नान्नैषिष्यति जनार्दनः MahāBhā. v. 85. 13; समासादन्यल्लिङ्गमिति चेदश्ववडवयोष्टाब्लुग्वचनम् Vār. 3 *on* ii. 4. 26; किं हि तदन्यत्सूत्राद् व्याकरणं यस्यादः सूत्रं स्यात् MahāBh. i. 11. 17 (*on* i. 1. 1); i. 86. 4 (*on* i. 1. 27); i. 88. 9 (*on* i. 1. 27); i. 101. 10 (*on* i. 1. 42, 43); i. 119. 22 (*on* i. 1. 49); i. 167. 9 (*on* i. 1. 63); अतोऽन्ये व्यञ्जनदोषाः MahāBh. i. 13. 27 (*on* i. 1. 1); न ह्यन्यत्स्वं शब्दस्यास्त्यन्यदतो रूपात् MahāBh. i. 175. 21 (*on* i. 1. 68); किं पुनरयं पर्युदासो यदन्यत्पित इति। आहोस्वित्प्रसज्यायं प्रतिषेधः पित्रेति MahāBh. i. 193. 23 (*on* i. 2. 4); i. 194. 1 (*on* i. 2. 4); क्वान्यत्रोत्सहते भवितुमन्यदतो मध्यात् MahāBh. i. 203. 24 (*on* i. 2. 27); i. 216. 1 (*on* i. 2. 44); i. 221. 11 (*on* i. 2. 45); अन्यदतो योगे योगे उपस्थानात् MahāBh. i. 271. 25 (*on* i. 3. 11); i. 279. 12 (*on* i. 3. 19); i. 319. 13 (*on* i. 4. 17); तत किमन्यच्छक्यं विज्ञातुमन्यदतः संज्ञायाः MahāBh. i. 323. 6 (*on* i. 4. 23); अयं संघातो द्रव्यादन्यश्च विधिनाश्रीयते MahāBh. i. 341. 7 (*on* i. 4. 57); तत्र ... नित्ये समासे प्राप्ते वावचनेन किमन्यच्छक्यमभिसंवद्न्धुमन्यदतः संज्ञायाः MahāBh. i. 364. 4 (*on* ii. 1. 1); i. 445. 3 (*on* ii. 3. 4); ii. 234. 17 (*on* iv. 1. 82); अथान्यद् गुणेभ्यः साधनं भवति MahāBh. ii. 120. 11 (*on* iii. 2. 115); शेषश्च कः। यदन्यत्क्रियायाः क्रियार्थायाः MahāBh. ii. 142. 24 (*on* iii. 3. 13); ii. 180. 12 (*on* iii. 4. 69); ii. 232. 2 (*on* iv. 1. 78); ii. 366. 14 (*on* v. 1. 119); यदन्यदचः तस्य द्विर्वचनं स्यात् MahāBh. iii. 3. 19 (*on* vi. 1. 1); iii. 35. 20 (*on* vi. 1. 45); iii. 51. 9 (*on* vi. 1. 72); न हि अन्यत्तिसृशब्दादन्तोदात्तत्वं प्रयोजयत्यन्यदतो जसः MahāBh. iii. 104. 11 (*on* vi. 1. 166); iii. 105. 15 (*on* vi. 1. 167); iii. 135. 12 (*on* vi. 2. 139); iii. 150. 16 (*on* vi. 3. 34); यदन्यद्विचिण्णल्ङिद्भ्य इति MahāBh. iii. 336. 1 (*on* vii. 3. 85); iii. 464. 17 (*on* viii. 4. 47); निर्देशात्तस्यान्यदर्थात् MīmāSū. iv. 1. 29; न चान्येनानम्येत परिक्रयात्कर्मणः परार्थत्वात् MīmāSū. x. 2. 25; पृष्ठार्थेऽन्यद्रथन्तरात्तद्योनिपूर्वत्वात्स्यात् MīmāSū. x. 4. 43; साक्षी दृष्टश्रुतादन्यद्विब्रुवन्नार्यसंसदि। अवाङ्नरकमभ्येति ManuSm. 8. 75; ManuBh. ii. 108. 17 (*on* 8. 75); विप्रसेवैव शूद्रस्य विशिष्टं कर्म कीर्त्यते। यदतोऽन्यद्धि कुरुते तद्भवत्यस्य निष्फलम् ManuSm. 10. 123; ManuBh. ii. 365. 16 (*on* 10. 123); उत्पद्यन्ते च्यवन्ते च यान्यतोऽन्यानि कानिचित्। तानि ... अनृतानि ManuSm. 12. 96; ताभ्यामन्यस्य शैक्षाद्या द्वे द्वे पञ्च फलानि च AhhidhK. 4. 92; स्नातृसंचिन्तितं सर्वे तीर्थं पितृदिवौकसः। ततोऽन्यद्यद्यसौ गच्छेन्निराशास्ते शपन्ति हि BṛParāSm. 2. 102; अतोऽन्यत् उपोद्धातप्रसक्तानुप्रसक्तम् चेति ŚābaBh. 372. 5 (*on* ii. 1. 1); परिक्रयः प्रत्यक्षमाम्नात इति। अतस्तेनैव परिक्रेतव्या नान्येन ŚābaBh. 1836. 13 (*on* x. 2. 25); महतोऽन्यत् SāṁkhyaPraSū. 6. 66; घटादिषु यथा दीपो येनार्थेन प्रयुज्यते। ततोऽन्यस्यापि साचिव्यात् स करोति प्रकाशनम् VākyaPa. 2. 300; 2. 301; किमपि किमपि शङ्के मङ्गलेभ्यो यदन्यत् MālaMā. 8. 205; नानुमानादतोऽन्यद्धि बाधकं किं चिदस्ति ते ŚlokaVār. 2. 90 (72. 8); न च ब्रह्मणोऽन्यन्नामरूपाभ्यामर्थान्तरं संभवति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 218. 3 (*on* i. 3. 41); पारिशेषाद्ब्रह्मणोऽन्यदुपादानकारणमशुद्ध्यादिगुणकम् ... अभ्युपगन्तव्यम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 269. 17 (*on* i. 4. 23); 284. 17 (*on* ii. 1. 1); लगौ प्रमाण्यनन्तरम्। अन्यदतो हि वितानम् JayaChand. 5. 5; यथोक्तान्नमयादस्मादन्यः स्यात्तद्विलक्षणः TaiUBhāVā. 96. 25 (2); महात्मनामुन्नतिमार्गलाभे नान्योपकारात्करणीयमन्यत् Kapphiṇā. 12. 10; को नु खल्वयं संस्कारोऽभिमत आयुष्मतः किं स्मृतिबीजम् अन्यो वा प्रोक्षणादिभ्य इव व्रीह्यादेः TattvBi. 25. 16; छत्रध्वजसिंहासनयानादिभ्यो यदन्यत् स्यात् YuktiKa. 72. 7; प्रमाणिका जरौ लगौ। वितानमाभ्यां यदन्यत् VṛttaRa. 3. 19; वदतु यदिहान्यत्स्वादु स्यात्प्रियादशनच्छदात् SubhāRaK. 17. 65; अन्यस्य (स्वरादेर्नामधातोरन्यस्य द्वित्वभाज एकस्वरोंशो यथेष्टं प्रथमादिर्द्विः स्यात्) SiddhaHe. iv. 1. 8; वाजिनेनावसिञ्चेत् इत्यन्यदागमयेत् वाजिभ्यः तदनुपदिष्टम् SaṅkarKāBh. 41. 11 (*on* i. 4. 3); अतश्चान्यद्धि दोषाय AśvaVai. 3. 11; हिततमं च ब्रह्मप्राप्तेरन्यन्नोपपद्यते एव VedāntKau. 44. 1 (*on* i. 1. 29); साक्षिणः ... यत्पुनः स्वाभाविकादन्यत् ... वदन्ति ... तन्न ग्राह्यम् ManvaMu. 303. 18 (*on* 8. 78); यद् भूताकाशस्य प्रयोजनं श्रुतिसिद्धं तस्मादन्यस्य व्यपदेशः कार्यान्तरादिव्यपदेशश्च AṇuBh. 97. 8 (*on* i. 3. 41); बुद्धिबोध्यत्रयादन्यत् संस्कृतं क्षणिकं चेति AṇuBh. 134. 10 (*on* ii. 2. 22); अन्ये त्वित्यादि। ण्यादिण्यन्तनिष्कर्मगत्यर्थदुहादिभ्योऽन्ये ... यथेच्छं मुख्ये गौणे वा कर्मणि Prasā. ii. 442. 13; स्पर्शानुभवप्रभवो यः पुरुषार्थः विशिष्यतेऽन्यस्मात्। कामः सः KandaCū. i. 2. 15; स्वरदैर्घ्याद्यपि ह्यन्ये वर्णेभ्योऽन्यस्य मन्यते VaiyāBhū. 68 (255. 10); श्रीवीरचोडचतुर्व्वेदिमंगलनाम्ना ... निष्कं क[रं] परिकल्प्य यदतोन्यत्सिद्धा[या]विण्डाय ... यच्च ... राजग्राह्यं तत्स[र्व्वं] परिहृत्य ... दत्तम्

EI. v. 87. 184; **1Aii (with interrogative or indefinite pronoun or negative particle) any other, some other** मा सो अ॒न्यद्विंदत भाग॒धेय॑म् AV. xviii. 2. 31; अग्निरेतावती विभक्तीरानशो नान्या MaiS. i. 7. 3 (i. 112. 3); वे॒दाह॒मे॒तं पुरु॑षम् ... तमे॒व वि॑दि॒त्वाति॑मृ॒त्युमे॑ति नान्यः॒ पन्थां॑ वि॒द्य॒तेऽय॑नाय VājaS. 31. 18; VājaS. (K.) 35. 18; न पुरोरुङ्‌ न धाय्या नान्या देवतेन्द्राद्ध ह्येव च्छन्दांसि च रात्रीं वहन्ति AitBr. 16. 5 (446); न चान्यः संबन्धः ĀśvaŚS. I. v. 6. 25; अध्येष्यमाणो नान्या वाचो वदेत् ĀpaŚS. xv. 21. 12; अन्यद्धा विकृतं किंचित्तद्रूपस्य निदर्शनम् MahāBhā. ii. App. I. (15) 27; आशीरन्या न ते योज्या पौलोमीमङ्गला भव Śāk. 7. 28; नास्माकमन्या गतिरस्ति PañcT. 1. 38 (2) (30. 6); 2. 72 (246. 5); तस्य च न शरेण ... नासिना नान्येन वा केनचिदायुधे(न) ... भूतनर्मकनिकरदुरापाततृप्तिनाप्यतृप्तेनाहूयत AvantiKa. 109. 19; 110. 1; तदा विप्रेऽप्यस्मिन्नमतु धनुरन्यास्ति न गतिः MahāviC. 3. 27; तदपि नामान्येन केनचिदुपायेन दण्डकारण्यानीं प्रतिष्ठेयम् MahāviC. 4. 38 (5); व्यापकता नान्या सर्वस्मात् व्याप्य तत्स्मृता ParaS. 2. 23; वेदान्तेष्वपि ... क्वचिच्चेतनं ब्रह्म जगतः कारणं क्वचिदचेतनं प्रधानं क्वचिदन्यदेवेति BrahmSūBh. (Śan.) 48. 2 (on i. 1. 10); ब्रह्म तु नान्येन ज्योतिषोपलभ्यते BrahmSūBh. (Śan.) 183. 8 (on i. 3. 22); 202. 11 (on i. 3. 31); सति ह्यन्यस्मिन्नवशिष्यमाणेऽर्थे आकाङ्क्षा स्यात् BrahmSūBh. (Śan.) 313. 7 (on ii. 1. 14); 331. 4 (on ii. 1. 24); मा श्रीपम् ... तव चरितमपास्यान्यदाख्यानजातन् MukuMā. 23; कथं स्यादविशेषोऽत्र यावतार्थक्रियां हि सन्। कुर्यान्नान्यस्तथाप्यर्थो निर्विशो(?शे)षो निजात्मनि AjaḍaPraSi. 1. 6; "शुध्येद्विप्रो दशाहेन" इति न ह्यन्यत् पुनर्वचने प्रयोजनमस्ति ManuBh. i. 447. 28 (on 5. 59); नागरकः ... तत्रत्यो नान्यस्माद्देशादागतः JayaMa. 58. 18 (on 1. 4); ततो ज्ञायते केवलिनामन्यचिन्तानिरोधलक्षणं ध्यानं नास्ति TātpaVṛ. 265.14 (on 2. 106); नान्या गतिरिति ध्यात्वा प्रत्यपद्यत सोऽप्यदः SamarāSaṁ. 6. 430; नान्यः पन्था द्वितीयकः HaṭhPra. 4. 60; अनवगाह्यमाहात्म्ये श्रुतिरेव शरणं नान्या वाचो युक्तिरिति AṇuBh. 128. 9 (on ii. 1. 31); जाने ... नैव ... तातात् परं परमदैवतमन्यदत्र Vidvanmo. 1. 25; **(with *vinā*) something else than** न च प्रसिद्धा विनान्योऽर्थो युज्यते BrahmSūBh. (Ma.) 3A. 10 (on i. 1. 1); घृतमेकं विना चान्यत् सर्वं कांस्यगतं नृणाम् RasRaSa. 5. 209; **(used as noun) anything else, something else** मा चि॒दन्यद्वि शं॑सत R̥V. viii. 1. 1; AV. xx. 85. 1; न घे॑म॒न्यदा प॑पन वज्रि॑न् R̥V. viii. 2. 17; AV. xx. 18. 2; नैताव॑दे॒ना प॒रो अ॒न्यद॑स्ति R̥V. x. 31. 8; AV. v. 11. 5; स ह तत्स्व॒राज्य॑मियाय॒ यस्मा॒न्नान्यत्प॑र॒मस्ति॑ भू॒तम् AV. x. 7. 31; धिष्ण्या न्युप्यन्तेऽनयोर्लोकयोर्विधृत्यै न्यन्य उप्यन्ते नान्ये ये न्युप्यन्ते KāṭhS. 26. 1 (ii. 120. 1); न ह वा एतदन्यो वसुक्रान्मरुत्वतीयमुदयच्छत् AitĀ. I. ii. 2. 4; आत्मा वा इदमेक एवाग्र आसीन्नान्यत्किंचन मिषत् AitĀ. II. iv. 1. 1; नाड्यः ... मूर्धानमभि निःसृतैका ... विष्वङ्ङन्या उत्क्रमणे भवन्ति KaṭhU. 6. 16; यानि पञ्चधा त्रीणि त्रीणि तेभ्यो न ज्यायः परमन्यदस्ति ChāndoU. ii. 21. 3; यत्र नान्यत् पश्यति नान्यच्छृणोति नान्यद्विजानाति स भूमा ChāndoU. vii. 24. 1; एको दोषोऽस्य नान्योऽस्ति MahāBhā. iii. 278. 22; च आत्मनो दुश्चरितादशुभं प्राप्नुयान्नरः। एनसा तेन नान्यं स उपाशङ्कितुमर्हति MahāBhā. vi. 16. 2; मत्तः परतरं नान्यत्किंचिदस्ति MahāBhā. vi. 29. 7; BhagGī. 7. 7 (Śan. कारणान्तरम्); वधं हि क्षत्रबन्धूनां धर्ममाहुः प्रधानतः। नास्य कृत्यतमं किंचिदन्यद्दस्युनिबर्हणात् MahāBhā. xii. 60. 17; xii. 139. 32; xiii. App. I. 15. (3255); राजा वा राजमात्रो वा मृगयामटते वने। अन्यद् वा श्वापदं किंचित् सौमित्रे ज्ञातुमर्हसि Rāmā. ii. 90. 6; अश्रोतेरेवावर्णोपधस्य नान्यस्यावर्णोपधस्येति MahāBh. i. 25. 23 (on ŚivSū. (Gr.). 3. 4); अन्यदपि तत्र किंचिद्भवति जलं स्थलं वा MahāBh. i. 40. 23 (on i. 1. 1); i. 453. 1 (on ii. 3. 19); न चान्यत्किंचिदपेक्ष्यमस्ति ते संख्यामेवापेक्षिष्यामहे MahāBh. i. 82. 8 (on i. 1. 23); i. 261. 14 (on i. 3. 3); तत्र किमन्यच्छक्यं विशेषयितुमन्यदतो विहितात्प्रत्ययात् MahāBh. i. 88. 9 (on i. 1. 27); i. 296. 19 (on i. 4. 1); ii. 5. 8 (on iii. 1. 2); iii. 150. 25 (on vi. 3. 34); नान्यस्मिन्वेदेऽर्ध एकारोऽर्ध ओकारो वास्ति MahāBh. i. 117. 24 (on i. 1. 48); शब्दस्य तु शब्देन कोऽन्योऽभिसंबन्धो भवितुमर्हत्यन्यदतः स्थानात् MahāBh. i. 119. 22 (on i. 1. 49); iii. 51. 9 (on vi. 1. 72); न कश्चिदन्य आदेशः प्रतिनिर्दिश्यते MahāBh. i. 122. 5 (on i. 1. 50); i. 174. 16 (on i. 1. 66-67); अलेवान्त्यस्य भवति नान्यः ... ङिदेवानेकालन्त्यस्य भवति नान्य इति MahāBh. i. 130. 7 (on i. 1. 52); i. 351. 28 (on i. 4. 108); iii. 27. 9 (on vi. 1. 18); iii. 210. 23 (on vi. 4. 82); आत एव च सिज्लुगन्तान्नान्यस्मात्सिज्लुगन्तात् MahāBh. i. 168. 4 (on i. 1. 63); i. 175. 6 (on i. 1. 66-67); मृडादिभ्य एव परस्य क्त्वः कित्त्वं भवति नान्येभ्यः MahāBh. i. 195. 7 (on i. 2. 7); कृत्तद्धितान्तस्यैव प्रत्ययान्तस्य प्रातिपदिकसंज्ञा भवति नान्यस्य MahāBh. i. 217. 10 (on i. 2. 45); समास एवार्थवतां समुदायानां प्रातिपदिकसंज्ञो भवति नान्यः MahāBh. i. 218. 15 (on i. 2. 45); i. 361. 23 (on ii. 1. 1); येषां पदानां समासो न तावत्तेषामन्यद्भवति MahāBh. i. 225. 12 (on i. 2. 48); तस्यास्य कोऽन्यो द्वितीयः सहायो भवितुमर्हत्यन्यदत उपसर्गात् MahāBh. i. 279. 11 (on i. 3. 19); i. 445. 2 (on ii. 3. 4); नान्यत्पृष्टेनान्यदाख्येयम् MahāBh. i. 258. 20 (on i. 3. 1); iii. 39. 6 (on vi. 1. 50); यदन्यत्प्राप्नोति तन्मा भूत्। किं चान्यत्प्राप्नोति MahāBh. i. 474. 20 (on ii. 4. 9); ii. 299. 12 (on iv. 2. 124); iii. 25. 21 (on vi. 1. 17); iii. 242. 20 (on vii. 1. 3); एतेषामेवाप्यन्तानां यः कर्ता स णौ कर्मसंज्ञो भवति नान्येषाम् MahāBh. ii. 32. 12 (on iii. 1. 26); न चान्यः कर्ता दृश्यते ... नान्यः कर्ता भवत्यन्यदतः कुशूलात् MahāBh. ii. 67. 18 (on iii. 1. 87); MahāBh. ii. 145. 22 (on iii. 3. 19); iii. 153. 17 (on vi. 3. 34); iii. 310. 14 (on vii. 2. 102); iii. 350. 5 (on vii. 4. 35); खरवसानयोः विसर्जनीयः ... नियमार्थोऽयमारम्भः। रोरेव सुपि नान्यस्य सुपि MahāBh. iii. 426. 22 (on viii. 3. 16); iii. 432. 13 (on viii. 3. 38); एवं सति ... द्विरित्थश्रुतिरित्यनेन किं कार्यम्। अन्यो हि नेदुदुपधः कृत्वोऽर्थे कश्चिदप्यस्ति MahāBh. iii. 435. 15 (on viii. 3. 43); यूकामक्षिकमत्कुणम्। ऊष्मणश्चोपजायन्ते यच्चान्यत्किंचिदीदृशम् ManuSm. 1. 45; नाप्सु मूत्रं पुरीषं वा ष्ठीवनं वा समुत्सृजेत्। अमेध्यलिप्तमन्यद्वा ManuSm. 4. 56; नान्यदन्येन संसृष्टरूपं विक्रयमर्हति ManuSm. 8. 203 (ManuBh. नान्यत् कुङ्कुमादिद्रव्यं कुद्रव्येण तदाभासेन कुसुंभादिना संसृष्टम्); शरीरबृंहणे नान्यत्खाद्यं मांसाद्विशिष्यते CaraS. (1941 Ed.) i. 27. 87; नान्यन्मनोहारी नितम्बिनीभ्यो दुःखैकहेतुर्न च कश्चिदन्यः ŚatTrayī. 81; 249; 705; अस्यास्त्वेकं शृणु मुररिपोर्ध्यानपीयूषपानं त्यक्त्वा नान्यत् किमपि भुवने दृश्यते शास्त्रदृष्ट्या VijñāŚ. 35; बद्धनां प्राप्य मानी ...। किमन्यत् प्रतिपद्यते PratiYau. 1. 7; अन्यदपि देशसात्म्यात्प्रयुक्तमन्यत्र न प्रयुञ्जीत KāmSū. 153. 22 (2. 7); उत्थितं ददृशेऽन्यच्च कबन्धेभ्यो न किंचन RaghuVa. 12. 49; किमन्यदस्याः परिषदः श्रुतिप्रसादहेतोर्गीतादनन्तरकरणीयमस्ति Śāk. 1. 2 (2); 2. 4 (2); अस्ति नः सुचरितश्रवणलोभादन्यदपि प्रष्टव्यम् Śāk. 1. 25 (5); चोदना हि भूतं भवन्तम् ... इत्येवंजातीयकमर्थं शक्नोत्यवगमयितुं नान्यत्किं च नेन्द्रियम् ŚābaBh. 13. 3 (on i. 1. 2); नातः परतरोऽन्योऽस्ति राज्यभेदकरो गदः PañcT. 1. 76 (88. 11); भागानामनुपश्लेषात्र वर्णो न पदं भवेत्। तेषामव्यपदेश्यत्वात् किमन्यदपदिश्यताम् VākyaPa. 2. 29; 2. 328; नान्यच्च नामाप्रधानात् CāndraVyā. ii. 1. 10; प्राकृतेन च बन्धेन तथा वैकारिकेण च। दाक्षिणेन तृतीयेन बद्धो नान्येन मुच्यते SāṁkhyaKāBh. 26. 6 (on 44); 33. 5 (on 62); देवि किमन्यत्। यज्ञः प्रवर्तते VeṇīSaṁ. 1. 279; न चान्यदस्ति गार्हस्थ्याद् गरिष्ठम् AvantiKa. 195. 1; प्रशान्तस्त्यम्बुपानेन ... तृषितस्य न चान्येन पिपासापि प्रणश्यति VṛGautaSm. 531. 14 (6); नाकाले नानवसरे ... वेश्यावेश्मनि कर्तव्यं नान्यत् कामुकसंनिधौ VitVṛ. 22; EI. xix. 260. 15; यद्येकस्य विपक्षत्वमिष्यते तदा तदभावस्यैवेष्यताम् न विरुद्धस्य अन्यस्य वा ... नत्वस्माकं त्रिविधमपि विपक्षमिच्छताम् विवक्षितधर्मानाश्रयं चान्यमिति भावः HetuBiṬ. 75. 19; 2. 22; किमन्यदक्षस्य संभवपदं ननु कर्णिकायाः KalyāMaSt. 14; ParaS. 2. 23; एभिरन्यदेव किमपि प्रस्तुतम् MahāviC. 1. 52 (2). 4. 49 (3); निसर्गतः पवित्रस्य किमन्यत्पावनं तव MahāviC. 4. 27; 6. 27 (9); UttaRāC. 1. 9 (1); कष्टं बतान्यदेव किमपि UttaRāC. 7. 1 (20); विजितमेव मया किमन्यत् MālaMā. 7. 215; 9. 99; 10. 65; (कामः) नान्यः सिध्यति कामेन तस्मात्कामो निरर्थकः ParaS. 6. 60; जिज्ञासानन्तरं कार्येत्यत्रापि द्वयमीप्सितम्। नानधीत्य न चाप्यन्यत्कृत्वा इत्येतत्र लभ्यते ŚlokaVār. 1. 79 (26. 4); 2. 52 (61. 4); अतस्तदेव वाक्यं स्यादन्यश्च द्योतको गणः। ŚlokaVār. 7. 51 (860. 6); यदि ... वेदान्तेष्वपि ... क्वचिच्चेतनं ब्रह्म जगतः कारणं, क्वचिदचेतनं प्रधानं, क्वचिदन्यदेवेति ... ततः ... ईक्षत्यादिश्रवणमकल्पयिष्यत् BrahmSūBh. (Śan.) 48. 2 (on i. 1. 10); 49. 2 (on i. 1. 11); 75. 13 (on i. 1. 24); ब्रह्मैवाक्षरशब्दवाच्यम्, तस्यैवाम्बरान्तधृतिः कर्म नान्यस्य कस्यचित् BrahmSūBh. (Śan.) 161. 3 (on i. 3. 12); 235. 7 (on i. 4. 6); सति ह्यन्यस्मिन्नवशिष्यमाणेऽर्थे आकाङ्क्षा स्यात् BrahmSūBh. (Śan.) 313. 7 (on ii. 1. 14); 313. 9 (on ii. 1. 14); यतः यस्मात् सर्वाणि भूतानि भवन्ति ... यस्मिंश्च प्रलयं विनाशं यान्ति पुनः भूयः एव इत्यवधारणार्थः नान्यस्मिन्नित्यर्थः ViṣṇuSaBh. 27. 17 (11); नान्यत्स्मृत्वा तत्पुनरत्रैव विलाप्य। ... तम् ... हरिमीडे HariStu. 46. 6; किमन्यत्तव कोपकारणम् ĀścaCū. 1. 17 (2); तत्र तत्र स्थिते तत्तद् भवतीत्येव दृश्यते। नान्यत् ĪśvaPraSū. i. 2. 10; फलमिह परलोकोद्धारशुद्धेः किमन्यत् Kapphiṇā. 4. 24; 16. 70; नास्त्यात्मा ... बौद्धानां चरितं किमन्यदियती दम्भस्य भूमिः परा NyāyMañ. ii. 39. 13; ii. 93. 1; पञ्चाक्षसौख्यं वितरति युवतिः कामिनां नान्यदेवम् SubhāRaSaṁ. 104; नायमत्यन्तसंवासो लभ्यते येन केनचित्। अपि स्वेन शरीरेण किमुतान्येन केनचित् Hitopa. 4. 76; इयमेवास्ति तत्त्वेन मिथ्यान्यदिति चिन्तयन्। गन्धर्वनगराकारं स संसारममन्यत BṛKathāŚloSaṁ. 3. 42; यदन्यत्तन्निमित्तम् इति व्यवस्थाश्रयणमुचितम् ĀtmaSi. 15. 15; तस्य नान्यत् किंचित् फलं भवेत् YuktiKa. 215. 2; काव्यस्यान्यच्छोभाहेतुः कश्चिदप्योऽस्ति योऽस्माभिर्न गणितः Loc. 4. 20 (on 1. 1); त्रिवर्गमूलं धनमेव नान्यत् CaturSaṁ. 2. 2; तस्य श्रीवि(बि)रुदंकरामनृपतेरन्या-

(न्यत्)किमा(च)र्ण(र्ण्य)ते EI. xxv. 57. 22; iii. 313. 5; तस्य ... एकमेव परं वित्तं नान्यं किंचन संसृतौ ĀdiP. 7. 8; नान्यत्। युष्मदस्मद्भ्याम् पूर्वं जसन्तादन्यदामन्त्र्यं विशेष्यमामन्त्र्ये तद्विशेषणे परेऽसदिव न स्यात् SiddhaHe. ii. 1. 27; अयःसमानं न हि किञ्चिदन्यद्रसायनं श्रेष्ठतमं हि जन्तोः RasRaSa. 5. 152; अयमीदृशस्य व्यापारस्य योग्यो नान्यस्य NyāyMāVi. 2. 16 (on 0. 0. 0) सौर्यं चरुं निर्वपेत् इत्यत्र ... आग्नेय-पुरोडाशेतिकर्तव्यतैव नान्यस्य NyāyMāVi. 5. 16 (on i. 1. 0); नाभ्यर्पितो विश्वाधारः पदार्थः प्रसिद्धपदव्याख्यार्थं विना अन्यो न युज्यते TattvPrakā. 7A. 13 (on i. 1. 1); आर्यायाः प्रत्यानयनं विना नान्यदस्य शोकोपशमनहेतुः UnmaRā. (Vi.) 26 (2); अभ्यासेऽणः परस्य स्तौतिण्यन्तयोरेव सस्य षः स्यात् षभूते सनि नान्यस्य PrakriKau. iii. 345. 7; करभशिशुकः ... नान्यद्धृक्ते न पिबति न शेते न रमते Subhāṣi. 670; 1408; 1411; न चात्मशब्देनान्यः संभवति। अन्येषां पूर्वमेव पठितत्वादन्ते हि जीवमाह-AṇuBh. 65. 3 (on i. 2. 20); 76. 24 (on i. 3. 8); प्रमातृसत्तैव घटादिसत्ता नान्येति सिद्धं घटादेरपरोक्षत्वम् VedāntPari. 68. 4; अन्यत् किं चलतीव हृन्निजपदात् Jīvān. 386. 5; कल्याणमाशास्यति(ते?) नः किमन्यत् ŚṛṅgāSar. 160; **(with Abl.) anything else or something else than** न हि त्वदिन्द्र वस्यों अन्यदस्ति ṚV. v. 31. 2; AV. xx. 82.2; पृश्न्यां दुग्धं सकृत्पयस्तदन्यो नानुं जायते ṚV. vi. 48. 22; तस्माद्धान्यन्न परः किं चनास ṚV. x. 129. 2; तस्माद्वै नान्यत्परमस्ति तेजः AV. xix. 53. 4; न त्वेवान्यत् कुशलाद् ब्राह्मणं ब्रूयात् ŚāṅkhāĀ. 7. 9 (28. 6); एतेन निष्क्रम्य यथार्थं नत्वेवान्यतमुत्रेभ्यः ĀśvaŚS. I. v. 11. 3; आश्राव्यविष्यन्नान्यदाश्रावणाद् ब्रूयादाश्राविते नान्यदाग्नीध्रः प्रत्याश्रावणात्। प्रत्याश्राविते नान्यदध्वर्युर्यजेति वचनाद्यजेत्युक्ते होता नान्यद्वषट्कारात् ĀpaŚS. ii. 16. 2; v. 25. 16; दैवेनोपहतो राजन्यो भवेदिह पुरुषः। स दैवमेवाश्रयते नान्यत्तत्र परायणम् MahāBhā. i. 34. 3; उग्रैर्वाक्यैरहं तस्या नान्यद्दैवात्समर्थये Rāmā. ii. 19. 16; न ह्यन्यत्त्वं शब्दस्यात्स्यन्यदतो रूपात् MahāBh. i. 175. 21 (on i. 1. 68); i. 265. 17 (on i. 3. 9); नान्यः कर्ता भवति अन्यदतः कुशूलात् ... अन्यदतः केदारात् MahāBh. ii. 67. 18 (on iii. 1. 87); ii. 187. 19 (on iii. 4. 110); न चान्यः स्वापेर्डिदासी MahāBh. iii. 27. 9 (on vi. 1. 18); iii. 403. 15 (on viii. 2. 25); हरणे ... मांसस्य मधुनश्चैव यद्यान्यत्पशुसंभवम्। ... तन्मूल्याद् द्विगुणो दमः ManuSm. 8. 328; वेश्म च शुचि ... पूजितदेवायतनं कुर्यात्। नह्यातोऽन्यद्गृहस्थानां चित्तग्राहकमस्तीति गोनर्दीयः KāmSū. 233. 23 (4. 1); तदेवंगते किमधुना प्राप्तकालम्। अथवा किमन्यद्युक्तम् PañcT. 1. 119 (2) [122. 1]; तस्मादलौकिको वाक्याद् अन्यः कश्चिन्न विद्यते VākyaPa. 2. 349; त्वत्तो नान्यत्किञ्चिदस्ति स्वरूपम् ViṣṇuP. v. 1. 46; तद्व्यभिचारकारणं यथोक्तादन्यन्न युज्यते इति तद्विकला न हेतुलक्षणभाज इति HetuBiṬ. 9. 10; कृत्यं कुलस्य कदनात् परतश्च नान्यत् MahāvīC. 5. 25; किं न्वेतत्स्यात्किमन्यादितोऽथ वा MālaMā. 1. 163; न करालोपहाराद्य फलमन्यद् विभाव्यते MālaMā. 5. 223; नानुमानादतोऽन्यद्धि बाधकम् ŚlokaVār. 2. 90 (72. 8); 'तत्त्वमसि' 'अहं ब्रह्मास्मि' इत्युक्ते किंचिदन्यदाकाङ्क्ष्यमस्ति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 313. 6 (on ii. 1. 14); यस्मादन्यन्नास्त्यपि नैवं परमार्थम् ...। दृश्यादन्यो निर्विषयज्ञानमयत्वात्। तम् ... हरिमीडे HariStu. 46. 4; न च भुजबलाद्वीरोऽन्यस्माद्धनंजयमिच्छति RāghPāṇ. 5. 69; मित्र किमन्यत् Hitopa. 1. 29 (9); 2. 99 (39); मनस्विनो दरिद्रस्य वनादन्यत्कुतः सुखम् Hitopa. 1. 99; न ह्यव्यभिचारिज्ञानजनकत्वादन्यत् प्रामाण्यम् TātpaṬ. 13. 13 (on i. 1. 1); दुःखं जिह्मस्वः ... तत्त्वज्ञानमेव तदुपायमाकर्णयन्ति न ततोऽन्यम् ĀtmaTaVi. 10. 4; नान्या गतिः कृष्णपदारविन्दात् SiddhāRa. 97. 14; तत्रान्यत्सुलभं सर्व (Read ॰सर्वं)किं तोयादनुत्तमातु (Read ॰त्तमात्) EI. xii. 26. 24; **(with ṛte) any thing other than** ऋतेऽमरत्वमन्यद्वा सर्वमुक्तं भविष्यति। अन्यद् वृणीतां मृत्योश्च विधानममरं: समम् MahāBhā. i. 201. 20; न च प्रियादर्शनादृते शरणमन्यत् Śāk. 3. 6 (2); विविक्तादृते नान्यदुत्सुकस्य मनसः शरणम् Vikramo. 2. 3 (3); अन्तःपुरादृते दृष्टा नानेनान्या रणावनिः YogVā. i. 8. 6; **1B (animate) i another or other** नि रीरमन् यजमानासो अन्ये ṚV. ii. 18. 3; iii. 35. 5; x. 160. 1; वया इदन्या भुवनान्यस्य प्रजायन्ते ṚV. ii. 35. 8; यदन्यासुं वृषभो रोरवीति सो अन्यस्मिन्यूथे नि दधाति रेतः ṚV. ii. 55. 17; मा वामन्ये नि यमन् देवयन्तः सं यद्ददे नाभिः पूर्व्या वाम् ṚV. iv. 44. 5; v. 81. 3; ये राधसा श्रवसा चात्यन्यान्त्सुवीर्येभिश्चाभि सन्ति जनान् ṚV. vi. 10. 5; vii. 1. 14; आ त्वद्य सबर्दुघां हुवे गायत्रवेपसम्। यस्मां अन्ये दश प्रति धुरं वहन्ति वह्नयः ṚV. viii. 3. 23; x. 81. 6; अन्यो नेत्सूरिरोहते भूरिदावत्तरो जनः ṚV. viii. 5. 39; x. 132. 4; उत स्वस्या अरात्या अरिर्हि ष उतान्यस्या अरात्या वृको हि षः ṚV. ix. 79. 3; विश्वो ह्यन्यो अरिराजगाम ṚV. x. 28. 1; x. 132. 4; जयन् क्षेत्राणि सहसायमिन्द्र कृण्वानो अन्यानधरान्त्सपत्नान् AV. ii. 29. 3; vii. 35. 1; vii. 36. 1; तिस्रो ह प्रजा अत्यायमायन्न्यन्या अर्कमभितोऽविशन्त AV. x. 8. 3; MaiS. iv. 5. 8 (iv. 76. 4); एषा त्वचां पुरुषे सं बभूवानग्नाः सर्वे पशवो ये अन्ये AV. xii. 3. 51; xii. 4. 22; सर्वे वा अन्ये पशवो योनिमन्तः पुरुषयोनयः MaiS. ii. 3. 3 (ii. 30. 8); ii. 5. 1 (ii. 46. 15); यस्यं प्रयाणमन्वन्य इद्ययुर्देवा VājaS. 11. 5; 17. 22; कियदन्य ऋत्विजः KauṣīBr. 6. 11 (25. 21); आदित्यानां त्वा देवानां व्रतपते व्रतेनादधामीत्यन्यासां ब्राह्मणीनां प्रजानाम् TaiBr. I. i. 4. 9; ĀpaŚS. v. 11. 7; सः निरमिमीत ... क्षुद्रेभ्यः प्राणेभ्योऽन्यान्बहूनदेवान् GopBr. i. 1. 12; इत्थम् चेद् वा अन्ये देवा अनेन वेदेन यक्ष्यन्तः JaimiUBr. i. 1. 2; अन्यत् प्राणि हत्वैकरात्रमुपवसन्नग्निस्तिम्मेन इति द्वितीयाम् SāmaViBr. i. 7. 8; शुक्लाया गोः सरूपवत्साया अन्यस्या वाज्यं बैल्वं मणिमुत्थाप्य तदहस्त्रिवृतं कारयेन्मणिम् SāmaViBr. ii. 2. 2; वक्ता चास्य त्वादृगन्यो न लभ्यो नान्यो वरस्तुल्य एतस्य कश्चित् KaṭhU. 1. 22; व्यापन्नानि हवींषि केशनखकीटपतङ्गैरन्यैर्वा बीभत्सैः ĀśvaŚS. I. iii. 10. 20; यस्य पशवो नोपधरेरन्नन्यान् वाभिजानान्निरीत्सेत सोऽप्तोर्यामेण यजेत ĀśvaŚS. II. iii. 11. 1; ऐन्द्रमत्यन्याः प्रजा बुभुषन् ĀśvaŚS. II. iv. 3. 12; II. v. 6. 8; ĀpaŚS. xxiii. 8. 6; xxiii. 13. 8; गौर्वै वरोऽतिवरोऽन्यो धेनुर्वरोऽतिवरोऽन्योऽनड्वान्वरोऽतिवरोऽन्यः पष्ठौही वरोऽतिवरोऽन्यः ĀpaŚS. v. 11. 4; (जाघनीम्) तां पत्न्यै प्रयच्छति तां साध्वर्यवेऽन्यस्मै वा ब्राह्मणाय ĀpaŚS. vii. 27. 12; ये यजमानस्यामात्याः ... ओदनशेषान् प्राश्नन्ति। ऋत्विजोऽन्ये वा ब्राह्मणाः ĀpaŚS. viii. 11. 8; कौत्साद्राजानं क्रीणीयादन्यस्माद्वा ब्राह्मणात् ĀpaŚS. x. 20. 12; सोमक्रयणीमावर्तान्यया गवा निष्क्रीय यजमानस्य गोष्ठे विसृजति ĀpaŚS. x. 27. 5; LāṭyāŚS. ix. 6. 17; अथैनं रत्निभ्य आवेदयति ...। एष वो जनता राजेत्यन्यान्राज्ञः ĀpaŚS. xviii. 12. 7; xxi. 13. 5; तं प्रतिप्रस्थाता दीक्षयति। अन्यो वा ब्राह्मणः ĀpaŚS. xxi. 3. 1; ये चान्ये आचार्याः ते चापि तृप्यन्तु KauṣiGS. ii. 5. 4; भैक्षम् ... । तत्समाहृत्योपनिधायाचार्याय प्रब्रूयात्। तेन प्रदिष्टं भुञ्जीत। विप्रवासे गुरोराचार्यकुलाय। तैर्विप्रवासेऽन्येभ्योऽपि श्रोत्रियेभ्यः ĀpaDS. i (1). 3. 34; अपत्यं पौत्रप्रभृति गोत्रम्। ... वान्यस्मिन् सपिण्डे स्थविरतरे जीवति P. iv. 1. 165; विविधाः संभवा राज्ञामुक्ताः संभवपर्वणि। अन्येषां चैव विप्राणाम् MahāBhā. i. 2. 75; कीर्तिं प्रथयतां लोके पाण्डवानां महात्मनाम्। अन्येषां क्षत्रियाणां च MahāBhā. i. 56. 26; मृगसंघैर्वृतं घोरैरन्यैश्चापि वनेचरैः। तद्वनम् MahāBhā. i. 63. 13; द्रोणः ... जिज्ञासुः पर्यपृच्छत। अन्यांश्च शिष्यान् MahāBhā. i. 123. 57; पाण्डवास्तु ... भीष्मस्य पादौ जगृहुः ... । अन्येषां चैव वृद्धानाम् MahāBhā. i. 133. 2; ii. 44. 17; vii. 61. 34; अन्ये तु नानानृपपुत्रपौत्राः कृष्णागतैर्नेत्रमनःस्वभावैः। व्यायच्छमाना ददृशुर्भ्रमन्तीं संदष्टदन्तच्छदताम्रवक्त्राः MahāBhā. i. 178. 11; कुन्तीसुताः ... रक्ष्याः ... यथा च मम राज्ञश्च तथा दुर्योधनस्य ते। तथा कुरूणां सर्वेषामन्येषामपि MahāBhā. i. 195. 3; एते चान्ये च बहवो राजानः MahāBhā. ii. 4. 30; ii. 7. 25; ii. 8. 30; एताः सहस्रशश्चान्याः ... । उपतिष्ठन्ति धनदं पाण्डवाप्सरसां गणाः MahāBhā. ii. 10. 12; स किरातैश्च चीनैश्च वृतः ... । अन्यैश्च बहुभिर्योधैः MahāBhā. ii. 23. 19; अन्ये च शतशस्तुष्टैर्मनोभिर्मनुजर्षभ ...। दिग्भ्यः सर्वे समापेतुः पार्थिवाः MahāBhā. ii. 31. 3; सभ्यास्तु ये तत्र बभूवुरन्ये ... । तेषामभूद्दुःखमतीव कृष्णां दृष्ट्वा सभायां परिकृष्यमाणाम् MahāBhā. ii. 60. 39; vi. 44. 43; अन्यं वृणीष्व पतिमाशु भामिनि MahāBhā. ii. 63. 3; औदकानि च रत्नानि बलिं चादाय भारत। अन्येभ्यो भूमिपालेभ्यः पाण्डवाय न्यवेदयत् MahāBhā. ii. App. I. 33(31); व्यासो वसिष्ठो मैत्रेयः ...। अन्ये च ऋषयः सिद्धाः iii. 32. 11; iii. 118. 20; अन्यां वः कां प्रयच्छामि प्रजां वां मनसेच्छथ MahāBhā. iii. 219. 18; तं तारमुच्चैः क्रोशन्तमन्यांश्च हरियूथपान्। अभिदुद्राव सुग्रीवः कुम्भकर्णमपेतभीः MahāBhā. iii. 271. 6; vi. 47. 3; vii. 40. 6; पठन्नाख्यायिकां नाम स्त्रीभावेन पुनः पुनः। रमयिष्ये महीपालमन्यांश्चान्तःपुरे जनान् MahāBhā. iv. 2. 23; vii. 148. 8; xiii. 144. 11; अन्ये धूर्ततरा दक्षाः ...। चरन्तु देशात्संवीताः ... MahāBhā. iv. 25. 8; करूषराजप्रमुखा नरेन्द्राः ... कृष्णम्। संप्राद्रवंश्चेदिपतिं विहाय सिंहं दृष्ट्वा क्षुद्रमृगा इवान्ये MahāBhā. v. 22. 27; अन्नं तेन यदा भुक्तमन्यैर्दत्तं तपस्विभिः। अथ गृह्यान्नमत्युष्णं विश्वामित्रोऽभ्युपागमत् MahāBhā. v. 104. 11; v. 166. 20; अन्याश्च दृश्यन्ते स्त्रियश्च ब्रह्मवादिनाम् MahāBhā. vi. 3. 5; अन्ये च बहवः शूराः मदर्थे त्यक्तजीविताः MahāBhā. vi. 23. 9; अन्ये च तावका योधाः पाण्डवानां महारथान् ... वारयामासुः MahāBhā. vi. 106. 18; पार्थः ... अन्यानपि महाराज पातयामास पार्थिवान् MahāBhā. vi. 112. 123; x. 8. 37; x. 8. 63; अन्यांश्च वीरान्समरे प्रमृद्नाद्द्रोणः सुतानां तव भूतिकामः MahāBhā. vii. 7. 28; vii. 76. 22; vii. 125. 21; वधार्थं तस्य जातोऽहमन्येषां च सुरद्विषाम् MahāBhā. vii. 156. 22; अर्जुनस्याभवद्रणः। अन्येषां च मदीयानाम् MahāBhā. viii. 12. 1; तदेतदद्भुतं मन्ये अन्यैर्न सदृशं नृपैः MahāBhā. vii. App. I (8). 519; अन्ये च पार्थिवाः शेषाः समयं चक्रिरे तदा MahāBhā. ix. 7. 8; (द्रौणिः) जघानान्यान् पृथग्जनान् MahāBhā. x. 8. 37; x. 18. 25; अन्यांश्च पार्थिवान् ... पावकैः समदाहयन् MahāBhā. xi. 26. 38; तथैव मृगजातीभिरन्याभिरुपशोभसे MahāBhā. xii. 150. 17; एवं बहुविधं धर्मं प्रतिबुद्धैर्निषेवितम्। न कुर्वन्ति कथं विप्रा अन्ये नानाव्रते स्थिताः MahāBhā. xii. 336. 62; अन्योऽप्यथ न विक्रेयो मनुष्यः किं पुनः प्रजाः MahāBhā.

xiii. 45. 24; समाश्वस्यत ... युधिष्ठिरः। ... अन्यैश्च पुरुषव्याघ्रैः MahāBhā. xiv. 14. 4; वयं भीष्मस्य कुर्मेह प्रेतकार्याणि फल्गुन ... अन्येषां चैव सुहृदाम् MahāBhā. xv. 17. 17. xv. 28. 13; कीर्तिं प्रथयता लोके पाण्डवानाम् ...। अन्येषां क्षत्रियाणां च MahāBhā. xviii. 5. 34; समानयत् स तान् विप्रान् ... पुरोहितं वसिष्ठं च ये चान्ये द्विजसत्तमाः Rāmā. i. 11. 6; ii. 3. 9; ii. 87. 23; (उपतस्थुः) नलं नीलं हनूमन्तमन्यांश्च हरियूथपान् Rāmā. i. 17. 23; iv. 3. 5; कौशिकः ... अब्रवीत् ...। अन्यमिन्द्रं करिष्यामि लोको वा स्यादनिन्द्रकः Rāmā. i. 59. 22; ii. 57. 15; त्वं हि कर्तुं वने शक्तो राम संपरिपालनम्। अन्यस्यापि जनस्येह किं पुनर्मम मानद Rāmā. ii. 24. 11; सुमन्त्र ... अन्याश्च देवीः सहिताः कैकेयीं च पुनः पुनः। आरोग्यं ब्रूहि कौसल्याम् Rāmā. ii. 46. 23; iv. 37. 5; यां वृत्तिं वर्तते रामः कौसल्यायां महाबलः। तामेव नृपनारीणामन्यासामपि वर्तते Rāmā. ii. 110. 5; अन्यैश्च वनचारिभिः। ... श्रीमान्परिवृतस्तदा Rāmā. iv. 38. 12; vi. 39. 27; न कथंचन गन्तव्यं कुरूणामुत्तरेण वः। अन्येषामपि भूतानां नातिक्रामति वै गतिः Rāmā. iv. 4. 57; vi. 49. 12; vii. 6. 34; अन्यातु विकटानाम राक्षसी वाक्यमब्रवीत् Rāmā. v. 536*; अन्ये तु हरिवीराणां यूथान्निष्क्रम्य यूथपाः। लङ्कां जग्मुः Rāmā. vi. 30. 14; vi. 42. 15; अन्येष्वपि गतेष्वेव देवेष्वरिनिषूदन। रावणः प्राविशद्यज्ञम् Rāmā. vii. 18. 6; सकर्मकाणां प्रतिषेधोऽन्योऽन्यमाश्लिष्यत इति Vār. 11 *on* P. iii. 1. 87; एते चान्ये च बहवः ... राजानो विनेशुरजितेन्द्रियाः ArthŚā. i. 38. 5 (1. 6); तथाप्यतुष्यन्तमन्यस्मिन् पुत्रे दारेषु वा स्निह्यन्तमरण्याय आपृच्छेत ArthŚā. i. 90. 5 (1. 18); यदप्युच्यते कश्चेदानीमन्यो भवज्जातीयकः पुरुषः शब्दानां प्रयोगे साधुः स्यात् MahāBh. i. 9. 2 (*on* i. 1. 0); एवं तर्हीहान्ये वैयाकरणाः ... वृद्धिमारभन्ते MahāBh. i. 48. 9 (*on* i. 1. 3); i. 87. 3 (*on* i. 1. 27); ऊँ इति उ इति। अन्येषामाचार्याणां मतेन विति MahāBh. i. 72. 12 (*on* i. 1. 17-18); राजपुरुष इत्युक्ते राजा पुरुषं निवर्तयत्यन्येभ्यः स्वामिभ्यः पुरुषोऽपि राजानमन्येभ्यः स्वेभ्यः MahāBh. i. 364. 26 (*on* ii. 1. 1); ii. 172. 8 (*on* iii. 4. 21); ii. 413. 12 (*on* v. 3. 55); इहान्य आचार्याश्चौ प्रत्यङ्गस्य प्रतिषेधमाहुः MahāBh. iii. 177. 2 (*on* vi. 3. 138); अङ्कश्च प्रकाशनम्। अङ्किता गाव इत्युच्यतेऽन्याभ्यो गोभ्यः प्रकाश्यन्ते MahāBh. iii. 408. 19 (*on* viii. 2. 48); हतत्विषोऽन्याः शिथिलांसबाहवः। स्त्रियः BuddhaC. 8. 25; अन्येनापीति चेत् MīmāSū. vi. 6. 7; अहम् ... असृजम् ... मरीचिम् ... नारदमेव च। एते मनूंस्तु सप्तान्यान् ManuSm. 1. 36; य एतेऽन्ये त्वभोज्यान्नाः क्रमशः परिकीर्तिताः। तेषां त्वगस्थिरोमाणि वदन्त्यन्नं मनीषिणः ManuSm. 4. 221; ManuBh. i. 403. 20 (*on* 4. 221); न तापसैर्ब्राह्मणैर्वा वयोभिरपि वा श्वभिः। आकीर्णं भिक्षुकैर्वान्यैरगारमुपसंव्रजेत् ManuSm. 6. 51; शौनकः शाकुनेयश्च ... तथा चान्ये महर्षयः CaraS. i. 1. 13; इह हि भुवनान्यन्ये धीराश्चतुर्दश भुञ्जते कतिपयपुरस्वाम्ये पुंसां क एष मदज्वरः ŚatTrayī. 162; मां चिन्तयामि ... साप्यन्यमिच्छति जनम् ŚatTrayī. 311; मङ्गलार्थेऽनया दत्तान् वल्कलांस्तावदानय। करोम्यन्यैर्नृपैर्धर्मं नैवाप्तं नोपपादितम् Prati. 1. 24; अयमन्यः पुरुष एभ्यो व्यतिरिक्तः SāṁkhyaKāBh. 22. 26 (*on* 37); ऋषीणां समवेतानां त्वमेव परमो मतः। धर्मस्येह समस्तस्य नान्यो वक्तास्ति सुव्रत LaViṣṇuSm. 1. 5; मित्राणि ... च तानि अन्येषां वरयितृणां दोषान् प्रत्यक्षानागमिकांश्च श्रावयेयुः KāmSū. 192. 6 (3. 1); याश्चान्या अपि ... कन्याः शकुन्तलाद्याः ... मोदन्ते स्म ... ताश्चास्या निदर्शयेत् KāmSū. 227. 10 (3. 5); 229. 12 (3. 5); एकस्याम् ...। विस्रम्भाद्वाप्युपालम्भस्तमन्यासु न कीर्तयेत् KāmSū. 253. 13 (4. 2); 356. 15 (6. 6); वनिता ... अन्या प्रकामसुरतश्रमखिन्नदेहा ṚtuSaṁ. 4. 14; 5. 12; 5. 14; कः संनद्धे विरहविधुरां त्वय्युपेक्षेत जायां न स्यादन्योऽप्यहमिव जनो यः पराधीनवृत्तिः MeghDū. 8; केतकबर्हमन्यः ... विपाटयामास युवा नखाग्रैः RaghuVa. 6. 17; 6. 22; शमयति गजानन्यान् गन्धद्विपः कलभोऽपि सन् Vikramo. 5.18; उक्थशा यज सोमस्येत्यन्येषां स्तुतशस्त्रवतां सोमानामाह SaṅkarKā. (AOR. Ed.) ii. 3. 29; SaṅkarKāBh. 98. 4 (*on* ii. 3. 29); ब्रह्मबन्धोः सुता न त्वम् ... । सुता त्वं मम यो देवान् कर्तुमन्यान् समुत्सहे MārkP. 75. 60; JaineVyā. iii. 1. 83 (164. 23); एवं चेद्भवान्पश्यति यजमानेन संमानं तत्प्रयोजनं न स्वेनान्येन वा यजमानेन ŚābaBh. 1482. 10 (*on* vi. 6. 7); कथमन्योऽत्र ... सिंहः PañcT. 1.63 (30) (80.1); 2.7 (12) (195.3); 3.33 (34) (289.9); स (चा)न्यस्मिन्वणिक्पुत्रके तां (तुलाम्) निक्षिप्य देशान्तरं (अर्थोपार्जनाय) प्रायात् PañcT. 1. 164 (6) (171. 2); यावदन्यौ द्वौ (धूर्तौ) ताभ्यामपि ब्राह्मणोऽभिहितः PañcT. 3. 57 (12) (315. 3); 3. 57 (20) (316. 1); 3. 66 (23) (327. 11); वलीवदनको नाम वानरराजः ... अन्येन ... कपिना (तस्मात्) स्वयूथान्निरस्तः PañcT. 4. 1 (3) (371. 9); अत उग्रतरेण ते निवर्त्या येनान्येऽपि खलास्तथा न भूयः YogYā. 2. 29 (8. 5); महाराजश्रीशम्भुयशाः ... °स्थानान्तरिकान् अन्या(म)श्च वल्लभजातीयान् ... मानयति EI. xxiii. 201. 8; iv. 157. 9; vi. 138. 26; xv. 3. 6; xvi. 276. 7; xix. 269. 40; xx. 130. 6; xxi. 95. 24; xxiii. 268. 10; यस्योत्खातकलिस्वभावचरितस्याचारमार्गं नृपा यत्नेनापि ययातितुल्ययशसो नान्येनुगन्तुं क्षमाः EI. xiv. 116. 8; ix. 52. 26; भूमेर्न्निर्वर्तनशतम् ... उदकातिसर्गेणातिसृष्टं यतोस्मद्वंश्यैरन्यैर्व्वागामिनृपतिभोगपतिभिः ... अस्मद्दायोनुमन्तव्यः पालयितव्यश्च EI. ix. 298. 23; iii. 275. 70; v. 205. 69; xi .183. 22; xii. 34. 23; xviii. 76. 12; xix. 257. 21; xx. 107. 21; xxi. 265. 78; xxii. 198. 18; xxv. 24. 38; यत्नेनानुमितोऽप्यर्थः कुशलैरनुमातृभिः। अभियुक्ततरैरन्यैरन्यथैवोपपाद्यते VākyaPa. 1. 34; 2. 252; अन्ये च बहवः प्रधाना व्यवहाणश्च (read व्यवहारिणश्च)विज्ञप्ता EI. xviii. 76. 8; iii. 108. 41; परममाहेश्वरः श्रीशीलादित्यः ... सर्व्वानेवायुक्तकविनियुक्तद्राङ्गिकमहत्तरचाटभटकुमारामात्यादीनन्यांश्च यथाभिसंबद्ध्यमानकान्समाज्ञापयति EI. xi .179. 18; फलकालेऽन्य एव विटाः समुपस्थास्यन्ते HarṣaC. 285. 12; अद्योद्यानलतामिमां समदनां नारीमिवान्यां ध्रुवं पश्यन्कोपविपाटलद्युतिमुखं देव्याः करिष्याम्यहम् Ratnā. 2. 4; अस्मद्वंश्यैरन्यैर्वागामिनृपतिभोगपतिभिः ... अस्मद्दायोनुमन्तव्यः EI. vi. 298. 24; v. 40. 19; x. 104. 31; असौ ... सहान्यैः कैश्चित्तमुपानीय ... (जय ?यज)माना(यै) निरदिशत् AvantiKa. 202.3; अन्यानपि महाभागान् मुनीन् गणधरादिकान् ... प्रणम्य ... पद्मस्य चरितं वक्ष्ये PadmP. (Ra.) 1. 15; ग्राह्यं नाम न चान्यस्य कामुकस्य तदग्रतः VitVṛ. 25; 32; विदितास् सन्तु राजानः सर्व्वे मद्वंशसंभवाः अन्ये च पृथिवीपालाः EI. iii. 51. 13; xxiii. 120. 8; देव्या विस्मृतप्रायं जगत्यन्योऽपि साहसिकः MahāvīC. 6. 13 (1); यदा तावदन्येऽपि मुनयस्तमेव हि ... प्राचेतसमृषिम् ... उपासते UttaRāC. 2. 3 (1); करिकलभकः ... सोऽयमन्येन ... द्विरदपतिना संनिपत्याभियुक्तः UttaRāC. 3. 6; अन्येषु जन्तुषु रजस्तमसावृतेषु ... समः परमेश्वरे च ... चित्तजन्मा MālaMā. 1. 194. 2. 230; असंख्या त्रिपुरादेवी ... त्रिपुरैकजटा दुर्गा या चान्या कुलसुन्दरी KulaCūT. 1. 2; 5. 66; दीक्षितस्यायमाचारः काममन्यस्य योगिनः ParaS. 29. 64; किं त्वन्येऽपि जना वदन्ति सुभगोऽप्यस्याः प्रियः ŚṛngāTi. (Ru.) 1. 30; महाराजाधिराजपरमेश्वरश्रीजयवर्द्धनदेवः कुशली कटेरकविषयीयखड्डिकायां ब्राह्मणा[न्] (Read ब्राह्मणान्) संपूज्य प्रतिवासिनोन्यांश्च कुटुमिन (read कुटुम्बिनः) ... समाज्ञापयति EI. ix. 45. 24; xix. 136. 11; xxi. 41. 37; भगवान् बादरायणः। अन्ये च मुनयः सूत परावरविदो विदुः BhāgP. i. 1. 7; विभुः ... अपाययत्सुरानन्यान्मोहिन्या मोहयन्स्त्रिया BhāgP. i.3. 17; i. 13. 4; ii. 6. 14; काणादाः ... ईश्वरं निमित्तकारणमनुमिमते ... एवमन्येऽपि तार्किकाः ... पूर्वपक्षवादिन इहोत्तिष्ठन्ते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 35. 2 (*on* i. 1. 4); 202. 17 (*on* i. 3. 31); तां प्रकृतिमज एकः पुरुषो जुषमाणः ... अनुशेते अन्यः पुनरजः पुरुष उत्पन्नविवेकज्ञानो विरक्तो जहात्येनां प्रकृतिम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 241. 3 (*on* i. 4. 8); 271. 8 (*on* i. 4. 23); कपिलमिति श्रुतिसामान्यमात्रत्वात् अन्यस्य च कपिलस्य सगरपुत्राणां प्रतप्तुः वासुदेवनाम्नः स्मरणात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 285. 5 (*on* ii. 1. 1); 291.5 (*on* ii. 1. 4); यथा अमृतसमुद्रः स्वयममृतस्वरूपः सन् अन्यानपि लोकान् अमृतपायिनेधाद्विमुक्तामृतेन संजीवयति तथा ... स्वयममृतस्वरूपा LalitāTriBh. 256. 13 (*on* 2); गोविन्दराजः ... अन्यैर्म्महानृपतिभिर्बहुभिर्व्वस्समेत्य ... अवलुप्यमानाम् लक्ष्मी(म)प्यचलां चकार EI. xxi. 142. 31; xxii. 83. 37; (सांपराये तर्तव्याभावात्तथा ह्यन्ये) अन्ये शाखिनस्ताण्डिनः शाट्यायनिनश्च प्रागेव हानं समामनन्ति BrahmSūBh. (Bhā.) 185. 23 (*on* iii. 3. 27); निखिलमेव मौर्ख्यं सांख्यहृदयेष्वेव प्रतिष्ठितमिति कथमन्यो जन इदानीं मूर्खो भविष्यति NyāyMañ. ii. 62. 20; यशोर्ज्जनोपरो नृपान्स्वभुवि शालिसस्यानिव (।) पुनःपुनरतिष्टि (Read °रतिष्ठि)पत्स्वपद एव चान्यानपि EI. xviii. 245. 21; ix. 5. 6; ix. 9. 46; श्री कुलस्तम्भराणकः ... °दाण्डपाशिकान् अन्यान्यपि राजप्रसदिन चाट्ट भट्ट (Read अन्यान्यपि राजप्रसदिनः) EI. xii. 157. 13; ये चान्ये सुहृदः समृद्धिसमये द्रव्याभिलाषाकुलास्ते सर्वत्र मिलन्ति Hitopa. 1. 170; 3. 135(5); असावुभयवेतनोऽन्यः कश्चिद्वक एव नियुज्यताम् Hitopa. 3. 34(1); तयोरङ्गे प्रवेश्योन्यः पूर्वोक्तगुणवान्द्विजः EI. xi. 192. 20; (पर्वसु) प्रोक्तेषु पञ्चस्वन्येषु ... कुर्यात् प्रतिष्ठां सिद्धात्मा न त्वन्यो ज्ञानगर्वितः TantrRā. 2. 65; एकाङ्गित्वे स्थितान्यास्तत् परिवारास्तथाविधाः TantrRā. 11. 59; 14. 60; 18. 69; उभयैक्याद्विवेकात्मा जीवोऽन्यस्तद्विवेकवान् TantrRā. 36. 35; अन्यैश्च क्रीडासहायैरनुचरैरनुगम्यमानो नलः सेवासुखमनुभवितुमागतवान् NalaCam. 4. 16 (13); अद्यप्रभृत्यर्जुनगतमपत्यवात्सल्यमन्येषु चतुर्षु पुत्रेषु संविभजस्व SubhaDha. 5. 4 (9); पुनरावृत्तिरन्येषां प्रपञ्चाश्रमवासिनाम् SkandP. v (1). 7. 36; एते चान्ये च राजानः ... उपासांचक्रिरे ViṣṇuDhaP. i. 1. 6; भूयो[पो]न्यो राजगुणैर् महितैर् आस्तां तदभ्यधिकः EI. iii. 273. 39; इत्थम् ... यः कुर्यात् नृपतिः सेकमात्मनः। स चिरायुर्भवेद्रोगी इतोऽन्यस्त्वन्यथा चरन् YuktiKa. 77. 19; 206. 13; 216. 2; एकः खमेव क्षितिमीक्षतेऽन्यः ... सेवकः SevyaSev. 43; स्वजनैर्युक्तस्ततो भुञ्जीत ... अन्यैश्चोपासकैः BrahmP. 67. 51; सपत्नीव कृता तेन मन्येऽन्या वरवर्णिनी DevīBhāP. i. 5. 77; सन्त्यन्ये बहवः शिष्या अपि तस्य महात्मनः SaurP. 1. 8; अथातितिक्षोरिव राजराजमन्यं तदाशां प्रति यस्य यातुः EI. ii. 188. 38; [हू]धवलस्य चावनिभुजश्चौलुक्यगोत्रस्थितेरन्या राजलदेविकेति विधिवद् द्वे पर्यणैषीत् सः EI. i. 216. 18; xiv. 300. 26; ब्राह्मणो ब्राह्मणं घातयित्वा तस्यैव शिरःकपालमादाय

तीर्थान्यनुसंचरेत् ... तदलाभेऽन्यस्यैव ब्राह्मणस्यैव ग्राह्यम् Mitā. 418. 3 (*on* 3. 243); स समं सामानिकासुरैः ।... आत्मरक्षैस्तथान्यैरप्यसुराणां कुमारकैः । तद् विमानं समारुह्य क्षणान्नन्दीश्वरं ययौ TriṣaŚaPuC. ii. 2. 382; ŚrīKaC. 25. 122; अन्येषामपि देवानां निन्दां द्वेषं च वर्जयेत् Mānaso. i. 12. 105; अन्यानपि गतत्रासान् ... नौमि ... जिननायकान् MalliC. 1. 5; मम वंशक्षये क्षीणे योन्यो राजा भविस्य(ष्य)ति तस्याहं करलग्नोस्मि न लोप्यं मम शासन(नम्) EI. xxii. 194. 22; अन्यो विधाता वाल्मीकिः RāghPāṇ. (Ka.) 1. 8; अन्येऽपि शाखिनः विदुषः शरीरपातात्पश्चात् ... कर्मफलस्याभावमामनन्ति VedāntKau. 321. 11 (*on* iii. 3. 27); सर्वज्ञः स्फुटमेष कोऽपि भगवानन्यः क्षितौ शंकरः EI. i. 358. 39; सत्स्वप्यन्येषु दारेषु तामेव मनुजाधिपः । बहुमंस्त MadhurāVi. 1. 74; वृद्धिर्यस्य तरोः ... प्रार्थिता ... नानादेशसमागतैरविदितैराक्रान्तमन्यैः खगैस्तं लब्धावसरोऽपि वृद्धशकुनिर्दूरे स्थितो वीक्षते ŚārṅgaPa. 986; स्थितेषु स्वीयदारेषु स्त्रियमन्यां न संस्पृशेत् MahNirvāT. 8. 40; पत्युः संयमिनां प्रणम्य चरणौ ... संबन्धेन ... धन्यांस्तथान्यान् गुरून् NyāyPari. 1. 8; स देवः ... विस्मितान् कुर्वन् जनानन्यान् समागतान् ŚaṅkaVi. (Ā.) 10. 1; योऽसौ पीलुस्त्वया ... त्यक्तः ... करभदयितावृन्दैरन्यैः सुखं परिभुज्यते Subhāṣi. 667; 884; 1054; नरपालकन्यकाः ... अन्याः प्रोद्धाविधाटीबलकृतहरणाः EI. xxi. 287. 42; सालुवमंगिरा[ट्] । तस्मादुदभवन्नन्ये षडते (read षडेते) चक्रवर्तिनः EI. vii. 81. 14; प्रख्यातश्रीस्तिरुवडिमहापाण्ड्य-वाणादरायप्राग्र्यानन्यानपि रणमुखे पार्थिवानाशु जित्वा EI. xvi. 293. 124; xvi. 315. 148; भरद्वाजः ... अन्यानपि मुनींश्चक्रे नीरुजः सुचिरायुषः BhāvPra. (Bhā.) 1. 54; याचस्वान्यं धनिनं भविता तव को दिगम्बराल्लाभः ĀryāŚ. 24; सुरारिवीरावुदितौ दितौ द्वौ ... यमौ च लोकस्य यमाविवान्यौ Nāräy. iii. 11. 7; वलद्वलीभङ्गमलीकमन्या बाला तमालं द्रुतमालम्बे Rāṣṭrau. 14. 49; यदस्य युद्धेषु महत्कुतूहलं य उद्यमो यत्प्रतिपालनं च वा । इदं किमङ्ग श्रुतमीक्षितं नु वा महीभुजोऽन्यस्य महोत्सवेष्वपि Gaṅgāva. 1. 83; पिच्छिला गुरुसारा चागुरुः ... कुशिंशपान्या कपिला KośaKaTa. 1. 3391; अन्यस्तनूजस्तरणिकुलमणेर्वंशभूषायुतोऽभूत् ParamāKā. 1. 4; हित्वान्यान्हरिदारान्सात्राजित्यै सुरर्षिः ... ददौ प्रसूनम् UpadeŚ. 83; उच्चैर्मनोज्ञमुपगायति कौशिकोऽन्यः ŚṛṅgāSar. 137 [Kośas give *anya* as the menaing of following words : *apara*, NānārthāSaṁ. ii. 58. 131; *itara*, AmaK. 2719; AnekāSaṁ. 3. 516; ViśvaPra. 133. 100; DharK. 2003; NānārthSaṁ. 12. 5; NānārthāSaṁ. ii. 42. 10; AnekāTi. 3. 28; NānārthaMa. 1583; ViśvaLoK. 295. 113; *para*, Vaija. 234. 49; AnekāSaṁ. 2. 425; NānārthāSaṁ. i. 103. 707; MediK. 136. 55; ŚabdaRa. (Vā.) 3915; they give *anya* in the sense of following words : *itara*, AnekāSaṁ. 2. 336; MediK. 120. 5; ŚabdaRaSaK. 232. 9; *para*, NānārthSaṁ. 7. 65; also they give *anya* as a synonym of following words : *anyatarat*, AbhidhāCin. 1468; *itara*, AbhidhāCin. 1468; DharK. 1828; AnekāK. 617]; **(with Abl.) other than** प्रवृत्ताहुतीर्जुह्वति वषट्कर्तारोऽन्येऽच्छावाकात् ĀśvaŚS. I. v. 3. 12; II. vi. 15. 1; न शास्ता विद्यतेऽस्माकमन्यस्तस्मात् सुरेश्वरात् MahāBhā. iii. 233. 16; vi. 40. 69; x. 15. 6; न तं पश्यामि लोकेऽस्मिन् त्वत्तोऽप्यन्यं धनुर्धरम् MahāBhā. viii. 57. 23; xiii. 139. 8; त्वत्तः प्रियतरो मम। मनुजः ... रामादन्यो न विद्यते Rāmā. ii. 10. 17; i. 18. 11; पञ्च पञ्चनखा भक्ष्या इत्युक्ते गम्यत एतदतोऽन्येऽभक्ष्या इति MahāBh. i. 5. 15 (*on* i. 1. 1); i. 95. 15 (*on* i. 1. 38); भ्रातुरन्यस्मिन् सपिण्डे स्थविरतरे जीवति पौत्रादेरपत्यं यज्जीवति तदा युवसंज्ञं भवति। गार्ग्यायणो गार्ग्यः JaineVyā. 164. 25 (*on* iii. 1. 83); प्रतिषिध्यत एव तु परमार्थतः सर्वज्ञात्परमेश्वरादन्यो द्रष्टा श्रोता वा 'नान्योऽतोऽस्ति द्रष्टा' इत्यादिना BrahmSūBh. (Śaṅ.) 56. 15 (*on* i. 1. 17); अन्यः स एष ननु चन्द्रमसो रवेश्च चन्द्रावदातचरितः सुतरां चकास्ति EI. i. 359. 42; ऐहिकामुष्मिकान् क्लेशान् कुक्षिसौहित्यकाम्यया। स्वीकुर्वन्नस्ति दुर्मेधाः कोऽन्यस्तस्करतो जनः KaumuMi. 7. 4; विशति वितनोरन्यो धन्यो न कोऽपि ममान्तरम् GītGo. x. 19 A. 2; यः पुमान् ... पुरुषोत्तमादन्याम् ... देवतामुपास्ते। उपासनप्रकारमाह। असौ ब्रह्मरुद्रादिः देवोऽन्य ईश्वरः अहमन्यो जीव इति भावेन स न वेद VedāntRaMañ. 111. 10; वंशः ... बघेलस्य भूभुजां मान्यः। अजयन्योऽस्ति जगत्यां यस्मादन्यो न भूपालः KandaCū. i. 1. 4; **(used as noun) another one, other one** अग्निम् ... यं सीमिदन्य ईळते RV. i. 36. 1; अन्यस्यासा जिह्वया जेन्यो वृषा न्यन्येन वनिनो मृष्ट वारणः RV. i. 140. 2; आपो भूयिष्ठा इत्येको अब्रवीदग्निर्भूयिष्ठ इत्यन्यो अब्रवीत् RV. i. 161. 9; i. 164. 12; द्वा सुपर्णा ... समानं वृक्षं परि षस्वजाते। तयोरन्यः पिप्पलं स्वाद्वत्त्यनश्नन्नन्यो अभि चाकशीति RV. i. 164. 20; AV. ix. 9. 20; ix. 10. 16; x. 7. 42; MuṇḍU. iii. 1. 1; Nir. 14. 30; अन्यस्य चित्तमभि संचरेण्यम् RV. i. 170. 1; वामन्यः ... सूरिः ... दिवो अन्यः सुभगः पुत्र ऊहे RV. i. 181. 4; अन्यस्या गर्भमन्य ऊ जनन्त सो अन्येभिः सचते जेन्यो वृषा RV. ii. 18. 2; सो अपां नपादनभिम्लातवर्णोऽन्यस्येवेह तन्वा विवेष RV. ii. 35. 13; विश्वान्यन्यो भुवना जजान विश्वमन्यो अभिचक्षाण एति RV. ii. 40. 5; प्रप्रान्ये यन्ति पर्यन्य आसते येषां सख्ये असि श्रितः RV. iii. 9. 3; यदी मातरो जनयन्त वह्निमन्यः कर्ता सुकृतोरन्य ऋन्धन् RV. iii. 31. 2; अन्या वत्सं भरति क्षेति माता RV. iii. 55. 4; ĀpaŚS. x. 16. 8; अन्यस्या वत्सं रिहती मिमाय RV. iii. 55. 13; iii. 55. 17; ते मर्मृजत ददृवांसो अद्रिं तदेषामन्ये अभितो वि वोचन् RV. iv. 1. 14; येन वयं चितयेमात्यन्यान्तं वाजं चित्रमृभवो ददा नः RV. iv. 36. 9; विश्वा अग्ने सहसा प्रास्यन्यान् RV. v. 1. 8; अपृच्छमन्याँ उत ते म आहुः RV. v. 30. 2; य एक इदप्रतिर्मन्यमान आदस्मादन्यो अजनिष्ट तव्यान् RV. v. 32. 3; नह्यन्ये अशक्नुवन् RV. v. 40. 9; य ईं चिकेत तदमृतस्य गोपा अवश्चरन् परो अन्येन पश्यन् RV. vi. 9. 3; vi. 30. 4; अरुषस्य दुहितरा विरूपे स्तृभिरन्या पिपिशे सूरो अन्या RV. vi. 49. 3; सोममन्य उपासदत् पातवे चम्वोः सुतम्। करम्भमन्य इच्छति RV. vi. 57. 2; ता गृणीहि ... इन्द्रावरुणा चकाना। वज्रेणान्यः शवसा हन्ति वृत्रं सिषक्त्यन्यो वृजनेषु विप्रः RV. vi. 68. 3; न त्वावाँ अन्यो दिव्यो न पार्थिवो न जातो न जनिष्यते RV. vii. 32. 23; SV. (Jai). iii. 4. 2; SV. (Kau.) II. i (1). 11. 2; AV. xx. 121. 2; KāṭhS. 39. 12 (iii. 129. 12); VājaS. 27. 36; MahāBh. ii. 379. 4 (*on* v. 2. 39); मरुतः ... रायः ... दात नू चिद्यमन्य आदभदरावा RV. vii. 56. 15; नैतावदन्ये मरुतो यथेमे भ्राजन्ते रुक्मैरायुधैः RV. vii. 57. 3; vii. 69. 6; (इन्द्रावरुणा) सम्राळन्यः स्वराळन्य उच्यते वाम् RV. vii. 82. 2; क्षेमेण मित्रो वरुणं दुवस्यति मरुद्भिरुग्रः शुभमन्य ईयते RV. vii. 82. 5; व्रतान्यन्यो अभि रक्षते सदा RV. vii. 83. 9; vii. 86. 3; अख्खलीकृत्य ... अन्यो अन्यमुप वदन्तमेति RV. vii. 103. 3; अध प्लायोगिरति दासदन्यानासङ्गः RV. viii. 1. 33; नि षु ब्रह्म जनानां याविष्टं तूयमा गतम् मो ष्वन्याँ उपारतम् RV. viii. 5. 13; वहन्तु त्वा ... हरयः ... तिरश्चित् ... सवनानि ... अन्येषां या शतक्रतो RV. viii. 33. 14; viii. 96. 19; अन्यमू षु त्वं यम्यन्य उ त्वां परि ष्वजाते RV. x. 10. 14; AV. xviii. 1. 15; स्वाहान्ये स्वधयान्ये मदन्ति RV. x. 14. 3; अन्यस्या वत्सं रिहती मिमाय RV. x. 27. 14; x. 34. 4; अहं न्यन्यं सहसा सहस्करं नव व्राधतो नवतिं च वक्षयम् RV. x. 49. 8; x. 82. 3; विश्वान्यन्यो भुवनाभिचष्ट ऋतूँरन्यो विदधज्जायते पुनः RV. x. 85. 18; अन्या वो अन्यामवत्वन्यान्यस्या उपावत RV. x. 97. 14; असावन्यो असुर सूयत द्यौः RV. x. 132. 4; असपत्ना सपत्नघ्नी जयन्त्यभिभूवरी। आवृक्षमन्यासां वर्चो राधो अस्थेयसामिव RV. x. 160. 5; येन चित्तेन वदसि येन त्वान्योऽभि दासति सर्वं तदग्न आ भर मह्यं दासाय राध्यः RV. (Khila.) iii. 15. 9; असौ या सेना मरुतः परेषामभ्यैति न ओजसा स्पर्धमाना। तां गूहत तमसापव्रतेन यथामीषामन्यो अन्यं न जानात् RV. (Khila.) iii. 21. 1; v. 7 (1). 8; AV. iii. 2. 6; VājaS. 17. 47; VājaS. (K.) 18. 47; देवी जोष्ट्री वसुधिती ययोरन्याघा द्वेषांसि RV. (Khila.) v. 7 (3). 4; VājaS. 28. 15; नमस्ते राजन्वरुणास्तु मन्यवे विश्वं ह्युग्र निचिकेषि द्रुग्धम्। सहस्रमन्यान्प्र सुवामि साकं शतं जीवाति शरदस्तवायम् AV. i. 10. 2; अन्यो अन्यमभि हर्यत वत्सं जातमिवाघ्न्या AV. iii. 30. 1; स्वप्न स्वप्नाभिकरणेन सर्वं नि ष्वापया जनम्। ओत्सूर्यमन्यान्त्स्वापय AV. iv. 5. 7; अमा कृत्वा पाप्मानं यस्तेनान्यं जिघांसति AV. iv. 18. 3; iv. 36. 3; पुथामनु व्यावर्तनेऽन्यं पाप्मानु पद्यताम् AV. vi. 26. 2; अङ्गो न्वर्यमन्नस्या अन्याः समनमायति AV. vi. 60. 2; यथासो मम केवलो नान्यासां कीर्तयाश्चन AV. vii. 37. 1; vii. 38. 4; शिशू क्रीडन्तौ परि यातोऽर्णवम् ... ऋतूंरन्यो विदधज्जायसे नवः AV. vii. 81. 1; xiv. 1. 23; याः कृत्याः स्वयंकृता या उ चान्येभिराभृताः AV. viii. 5. 9; या पूर्वं पतिं वित्त्वाथान्यं विन्दतेऽपरम् AV. ix. 5. 27; अवान्यान्हन्मि दोधतः AV. xii. 1. 58; ते वा अन्येषां कुम्भीं पर्यादधति सर्वदा AV. xii. 2. 51; मा स्मान्यस्मा उत्सृजता पुरा मत् AV. xii. 3. 46; यो अस्य स्याद्वशाभोगो अन्यामिच्छेत तर्हि सः AV. xii. 4. 13; शिशू ... विश्वान्यो भुवना विचष्टे। हैरण्यैरन्यं हरितो वहन्ति AV. xiii. 2. 11; अन्या वो अन्यामवतु मा प्रयुक्त TaiS. IV. iii. 11. 4; तं वा एतं यजमान एव चिन्वीत यदस्यान्यः चिनुयात् यत्तं दक्षिणाभिर्न राधयेदग्निमस्य वृञ्जीत TaiS. V. vi. 9. 3; अत्यन्यानगां नान्यानुपागाम् MaiS. i. 2. 14 (i. 23. 1); i. 6. 8 (i. 99. 13); योऽग्निं चित्वान्यस्य स्त्रियमुपैति MaiS. iii. 4. 7 (iii. 53. 19); यदन्यस्योत्तरस्यावद्येत्प्राणमस्यापिदध्यात् MaiS. iii. 10. 3 (iii. 133. 3); सर्वेभ्यो वा एषोऽन्येभ्योऽभिषिच्यते MaiS. iv. 3. 2 (iv. 41. 19); पुरा मित्रावरुणाभ्याँ सोमा अगृह्णंस्ताः प्रजा अन्यान्यस्याः परिहायमाददत MaiS. iv. 5. 8 (iv. 76. 4); नान्योऽन्यमतिक्रामति KāṭhS. 6. 4 (i. 52. 21); विन्दतेऽन्यस्य वसु नास्यान्यो वसु विन्दते य एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते KāṭhS. 7. 10 (i. 72. 4); एष वावैकः प्राङ्वस्यति य आहिताग्निः प्रत्यञ्चोऽन्यः KāṭhS. 8. 1 (i. 82. 14); प्रान्यैर्यच्छत्यन्वन्यैर्मन्त्रयते मिथुनमेव करोति KāṭhS. 19. 6 (ii. 7. 5); प्रथमं चित्वा न रामामुपेयाद्द्वितीयं चित्वा नान्येषां स्त्रियम् KāṭhS. 22. 7 (ii. 63. 19); ĀpaŚS. xvii. 24. 5; अनृतं स्त्र्यनृतमेषा करोति या पत्युः क्रीता सत्यथान्यैश्चरत्यनृतमेव निरवदायर्त सत्यमुपैति

KāṭhS. 36. 5 (iii. 72. 17); तद्धावतो॒ऽन्यानत्ये॑ति VājaS. 40. 4; यदन्यो जुहोत्यथ योऽनु चाह यजति च कस्मात्तं होतेत्याचक्षते AitBr. 1. 2 (16); न बहूनां च नान्येषां श्रद्दधाति AitBr. 1. 6 (32); मनुष्यराज आगतेऽन्यस्मिन् वाऽर्हत्युक्षाणं वा वेहतं क्षदन्ते AitBr. 3. 4 (65); ईश्वरो ह यद्यप्यन्यो यजेताथ होतारं यशोऽर्तोस्तस्मादनुब्रुवतैवानुप्रपत्तव्यम् AitBr. 8. 2 (223); अथा॒न्यां दु॒ग्ध्वा पुन॑र्हो॒तुव्य॑म् TaiBr. I. iv. 3. 4; ĀpaŚS. ix. 2. 4. 6; ix. 5.7; ix. 6. 1. 2; अभि वा एता अन्योऽन्यस्यै लोकमध्यायन् ṢaḍviBr. iii. 7 (iv. 1). 10; एतं चे॒दन्य॒स्मा॑ऽअनुब्रूयास्तु॒त ए॒व ते शि॒रश्छिन्द्याम् ŚatBr. XIV. i. 1. 19; इदं भूमेर्भजामह इदं भद्रं सुमङ्गलम् परा सपत्नान् बाधस्वान्येषां विन्दते वसु MantrBr. ii. 4. 1; स्वायाम् अन्ये मर्यादायाम् अयतन्त स्वायाम् अन्ये JaimiBr. 1. 196; ब्राह्मणस्वं हत्वा ... अन्यस्य हत्वा कृच्छ्रं चरन् SāmaViBr. i. 6. 2; i. 6. 9; अन्यो वैनमनुगायेत् SāmaViBr. ii. 4. 7; मनश्च वाक्च ... सर्वेऽन्यस्मिन्कामाः श्रिताः सर्वानन्या कामान्दुहे AitĀ. I. iii. 2. 2; ता शश्वन्ता विषूचीना वियन्ता न्यन्यं चिक्युर्न नि चिक्युरन्यमिति निचिन्वन्ति हैवेमानि शरीराणि AitĀ. II. i. 8. 15; II. i. 8.16; अथ यान्यन्यानि क्षुद्राणि महाभूतैः संधीयन्ते ŚāṅkhāĀ. 7. 22 (31. 16); अ॒मूना॒दयं॑तेत्यु॒न्यान्। अ॒मूः॑श्च परि॒रक्षंतः। ए॒ता वा॒चः प्रं॑युज्य॒न्ते TaiĀ. i. 3. 2 (20. 2); स तद्रोभिः स्तवांऽत्येत्यु॒न्ये। र॒क्षसांऽनन्वि॒ताश्च ये TaiĀ. i. 10. 4 (78. 3); अथेमे अन्य उ परे विचक्षणं सप्तचक्रे षडर आहुरर्पितमिति PraśnaU. 1. 11; हन्ताहमन्यमभ्यनुशासानि ChāndoU. v. 11. 3; अजामेकां लोहितशुक्लकृष्णां बह्वीः प्रजाः सृजमानां सरूपाः। अजो ह्येको जुषमाणोऽनुशेते जहात्येनां भुक्तभोगामजोऽन्यः ŚvetāU. 4. 5; ते होचुर्भगवन् यद्येवमस्यात्मनो महिमानꣳसूचयसीत्यन्यो वा परः कोऽयमात्माख्यः MaiU. 3. 1; दण्डं हरेन्न चानेन संस्पृशेदात्मानं वान्यं वा ĀśvaŚS. I. iii. 1. 18; यदि वा अन्यस्याग्निषु यजेत ... इष्टिः ĀśvaŚS. I. iii. 10. 10; अग्निहोत्राय कालेऽग्नावजायमानेऽप्यन्यमानीय जुहुयुः ĀśvaŚS. I. iii. 14. 14; प्रगामेति पुरस्तात् सूक्तं शस्त्वान्यस्मिंस्तद्दैवते दध्यात् ĀśvaŚS. I. vi. 6. 18; तयोरैकाहिके पुरस्तादन्ये (सूक्ते) वा शंसेयुः ĀśvaŚS. II. ii. 5. 5; आहिताग्नेर्गृहे न सायमहुते भोक्तव्यं तथा प्रातरित्यन्येषां व्रतम् ĀpaŚS. v. 25. 15; यं कामयेतान्योऽस्य लोकमभ्यारोहेदिति तस्यान्यवृक्षस्य स्वरुचषाले कुर्यात् ĀpaŚS. vii. 3. 5; viii. 4. 12; आग्नावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपेद्यमन्यस्याग्निषु याजयेयुर्यस्य वाग्निष्वन्यो यजेत ĀpaŚS. ix. 14. 10; (पशौ) अनागच्छत्यन्यं तद्रूपवर्णवयसं तद्दैवतमुपाकृत्य यजेत ĀpaŚS. ix. 18. 5; ix. 18. 8; नान्योऽन्यमनुप्रपद्येत ĀpaŚS. xii. 26. 14; यामन्यो दीयमानां न कामयेत यं द्विष्यात्तस्मै दद्यात्सहान्येन धनेन ĀpaŚS. xiii. 7. 11; अक्त्वा ... महावीरमन्यस्मै वा प्रदाय ĀpaŚS. xv. 7. 3; अन्येषामग्नीन् दृष्ट्वाग्निं चित्वा सौत्रामण्या यजेत ĀpaŚS. xvii. 24. 1; नेष्टुरनड्वान् देयः। अग्नीधेऽन्यः ĀpaŚS. xviii. 21. 7; यदमित्रा अश्वं विन्देयुः ... अन्यमानीय प्रोक्षेयुः ĀpaŚS. xx. 8. 2; तमुद्गाता प्रस्तोत्रे प्रयच्छति। तं सोऽध्वर्यवे। तमध्वर्युरन्यस्मै ĀpaŚS. xxi. 18. 11; सर्वैर्ब्रह्मा। वचनाद्विप्रतिषेधाद्वान्यः कुर्यात् ĀpaŚS. xxiv. 1. 20; यो वा अन्यः सन्नथान्यस्यार्षेयेण प्रवृणीते स वा अस्य तदपिरिष्टं वीतं वृंक्त इति विज्ञायते ĀpaŚS. xxiv. 5. 5; उखे करोति ... ह्रसीयसीमन्यां वर्षीयसीमन्याम् MānŚS. 107. 1; इषे त्वा इत्याज्यमधिश्रयत्यन्यः KātyŚS. ii. 5. 17; न यज्ञाङ्गेनात्मानमन्यं वाभि परिहरति HirŚS. i. 1. 54 (50. 14); पूर्वेण देवयजनं संनह्येरन्नन्ये तस्मात् LāṭyāŚS. iii. 10. 3; अथास्मै वर्माभिहरेदन्यं वाभिहरन्तमनुमन्त्रयेत LāṭyāŚS. iii. 10. 6; परिवर्त्तयन् गायेत् ... गायतो वान्यः परिवर्त्तयेत् LāṭyāŚS. v. 12. 18; सुब्रह्मण्यचतुर्था उद्गातृचमसं भक्षयेयुः षड् वान्ये LāṭyāŚS. ix. 2. 3; सुनुयुः ... समानदेशे वा यथान्येषामयान्त एव LāṭyāŚS. x. 5. 12; कुमारं जातं पुरा अन्यैः आलम्भात् सर्पिर्मधुनी ... प्राशयेत् ĀśvaGS. i. 15. 1; अन्यो वास्यैतावत्कृत्वाऽगमनं काङ्क्षेत् BaudhGS. i. 3. 19; अन्यं यथालिङ्गं कृत्वा यथालिङ्गं उपसाद्य ... स्रुवाहुतीः जुहुयात् BaudhGS. iv. 2. 1; अन्यो वा एनां अभिमन्त्रयेत ĀpaGS. iii. 8. 11; उपसंगृह्णीयात् ... काममन्यस्मै साधुवृत्ताय गुरुणानुज्ञातः BaudhDS. i. 2. 30; विभक्तदायानपि सकुल्यानाचक्षते। BaudhDS. i. 5. 96; मृतस्य प्रसूतो यः क्लीबव्याधितयोर्वान्येनानुमते स्वे क्षेत्रे स क्षेत्रजः BaudhDS. ii. 2.17; क्लीबं त्यक्त्वा पतितं वा यान्यं विन्देत्तस्यां पुनर्भ्वां यो जातस्स पौनर्भवः BaudhDS. ii. 2. 27; न तत्रोपविशेयत एनमन्य उत्थापयेत् BaudhDS. ii. 3. 49; अन्ये तु ब्रुवते अनुप्रदानमनुस्वानो घण्टानिर्ह्रादवत् ĀpiŚi. 8. 12; विरूपो यावदादर्शे नात्मनः पश्यते मुखम्। मन्यते तावदात्मानमन्येभ्यो रूपवत्तरम् MahāBhā. i. 69. 6; जरां त्वेतां त्वमन्यस्मै संक्रामय MahāBhā. i. 78. 38; i. 172. 8; अर्थहेतोस्तथैवान्ये प्रियमेव वदन्त्युत MahāBhā. ii. 12. 38; ii. 31. 3; ii. 53. 16; अन्यान्स्वादधिकारान्राजन्प्रपश्यन्नाप्तपुरुषः। नामर्षं कुरुते यस्तु पुरुषः सोऽधमः स्मृतः MahāBhā. ii. 453*(1); ii. App. 21 (1390); ब्राह्मणेभ्यो धनं दत्त्वा गत्यर्थं स यथाविधि। अन्येभ्यः स तु दत्त्वार्थं गन्तुं तत्रोपचक्रमे MahāBhā. ii. App. I. 36 (6); iii. 33. 43; आत्मार्थं युध्यमानानां विदिते कृत्यलक्षणे। अन्यैरपहृते राज्ये प्रशंसैव न गर्हणा MahāBhā. iii. 34. 20; iii. 93. 26; iii. 148. 5; iii. 200. 27; iii. 267. 40; iii. 268. 12; अन्यस्मिन् प्रेष्यमाणे तु पुरस्ताद्यः समुत्पतेत्। अहं किं करवाणीति स जरावसतिं वसेत् MahāBhā. iv. 4. 38; iv. 15. 5; iv. 25. 8; iv. 28. 13; iv. 666* (5); शमम् ... अथ दर्पान्वितो मोहान्न कुर्याद्धृतराष्ट्रजः। अन्येषां प्रेषयित्वा च पश्चादस्मान्समाह्वये MahāBhā. v. 5. 9; v. 51. 8; v. 122. 27; v. 155. 23; नदीनां पर्वतानाम् ... नामधेयानि ... ये चान्ये भूमिमाश्रिताः ... समाचक्ष्व MahāBhā. vi. 6. 1; प्राक्रोशदन्यमन्योऽत्र तथान्यो विमुखोऽद्रवत्। अन्यः प्राप्तस्य चान्यस्य शिरः कायादपाहरत् MahāBhā. vii. 31. 28; vii. 134. 13; vii. 161. 27; vii. 164. 70; vii. 165. 44; vii. 950* (6); viii. 1. 45; viii. 4. 50; उद्यम्य च भुजावन्यो निक्षिप्य च महीतले। ... मृतमन्यो महाराज पद्भ्यां ताडितवांस्तदा। जीवतश्च तथैवान्यः शस्त्रं काये न्यमज्जयत् MahāBhā. viii. 19. 63; viii. 30. 4; viii. 43. 16; अन्यस्मै त्वं गाण्डिवं देहि पार्थ यस्त्वत्तोऽस्त्रैर्भविता वा विशिष्टः MahāBhā. viii. 49. 61; viii. 68. 9; viii. 439* (2); viii. 1062* (9); viii. 1062* (11); x. 8. 72; अन्यस्यापि न पातव्यं रुधिरं किं पुनः स्वकम् MahāBhā. xi. 14. 14; (नारी) अन्या चापहृतं कायाच्चारुकुण्डलमुन्नसम्। स्वस्य बन्धोः शिरः कृष्ण गृहीत्वा पश्य तिष्ठति MahāBhā. xi. 18. 10; xii. 17. 8; xii. 87. 30; xii. 159. 3; xii. 252. 16; xii. 262. 25; एवमेवात्मनात्मानमन्यस्मिन्किं न पश्यसि MahāBhā. xii. 308. 126; xii. 318. 40; xii. 905* (2); xiii. 45. 22; xiii. 47. 33; xiii. 107. 26; xiii. 148. 33; xiii. App. I (15). 508; xiii. App. I (15); 959; xiii. App. I (15); 985; याः ... प्रमदाः ... बुद्धिमोहसमन्विताः। ... अन्यासां हि पतिं यान्ति स्वपतिद्वेषकारणात् MahāBhā. xiii. App. I (15). 1990; ArthŚā. ii. 20. 7 (3. 3); MahāBhā. xiii. App. I (15). 2452; xiii. App. I (15). 2552; xiii. App. I (15). 2553; xiv. App. I (4). 1661; (ऋषिभिः) अन्यैर्विखानसै [comm. वैखानसै]श्चैव समन्तादुपशोभितम् Rāmā. i. 1056*; iv. 17. 21; यदि भुक्तमिहान्येन देहमन्यस्य गच्छति। दद्यात् प्रवसतः श्राद्धं न तत्पथ्यशनं भवेत् Rāmā. ii. 100. 14; तारया प्रतिषिद्धः सन्सुग्रीवेण समागतः। न मामन्येव संरब्धं प्रमत्तं वेद्धुमर्हसि Rāmā. iv. 17. 17; कस्मात्त्वं हंस्यकिल्बिषम्। ... वानरम् ... मामिहाप्रतियुध्यन्तमन्येन च समागतम् Rāmā. iv. 17. 21; अन्यैरपि कृतं पापम् प्रमत्तैर्वसुधाधिपैः। प्रायश्चित्तं च कुर्वन्ति तेन तच्छाम्यते रजः Rāmā. iv. 18. 32; श्रिया ... ददर्श काश्चित् ...। अन्याः पुनर्हर्म्यतलोपविष्टाः Rāmā. v. 4. 16; मन्त्रिभिर्मन्त्रतत्त्वज्ञैरन्यैश्च शुभबुद्धिभिः। अन्वास्यमानं सचिवैः ... अपश्यद्राक्षसपतिम् Rāmā. v. 47. 13; नीलेन सह संयुक्तं रावणं राक्षसेश्वरम्। अन्येन युध्यमानस्य न युक्तमभिधावनम् Rāmā. vi. 47. 70; अन्येभ्योऽपि त्वया रक्ष्या प्राप्नुयां धर्षणं यदि Rāmā. vii. 26. 21; vii. 35. 34; अन्येषां न गतिर्ह्यत्र कुम्भयोनिमृते द्विजम् Rāmā. vii. 78. 22; गन्धर्वनगरं शुभम्। निवेशय महाबाहो स्वे पुरे ...। अन्यस्य न गतिस्तत्र देशः परमशोभनः Rāmā. vii. 100. 13; यथा चण्डालोदपानश्चण्डालानामेवोपभोग्यो नान्येषाम् ArthŚā. i. 70. 1 (1. 14); तयोरुपचारादन्येऽपि जानन्तीयमस्य संज्ञेति MahāBh. i. 38. 16 (*on* i. 1. 1); अन्यैरेतद्द्रष्टुमप्यशक्यम् MahāBh. i. 217. 21 (*on* i. 2. 45); प्रतीपमन्य ऊर्मिर्युध्यति। अन्वीपमन्य ऊर्मिर्युध्यति MahāBh. i. 315. 15 (*on* i. 4. 9); i. 405. 18 (*on* ii. 1. 69); अन्यस्याप्यासनमिच्छतीत्येषोऽप्यर्थो गम्यते MahāBh. ii. 13. 4 (*on* iii. 1. 7); ii. 107. 12 (*on* iii. 2. 60); ii. 154. 16 (*on* iii. 3. 108); आचार्यकं योगविधौ द्विजानामप्राप्तमन्यैर्जनको जगाम BuddhaC. 1. 45; इहार्थमेके प्रविशन्ति खेदं स्वर्गार्थमन्ये श्रममाप्नुवन्ति BuddhaC. 7. 24; 9. 63; क्षीणे युगे किं बत दुर्बलोऽन्यः BuddhaC. 13. 12; यद्यन्यया रूपगुणाधिकत्वाद्भर्ता हृतस्ते Saund. 6. 41; 13. 52; उत्सर्गे तु प्रधानत्वाच्छेषकारी प्रधानस्य तस्मादन्यः स्वयं वा स्यात् MīmāSū. iii. 7. 19; अन्यो वा स्यात् परिक्रयाम्नानात् MīmāSū. iii. 7. 20; vi. 2. 7; तत्रान्यानृत्विजो वृणीरन् MīmāSū. x. 2. 42; ŚābaBh. 1842. 6 (*on* x. 2. 42); अन्ये स्युर्ऋत्विजः प्रकृतिवत् MīmāSū. x. 6. 51; ŚābaBh. 2009. 17 (*on* x. 6. 51); सांपराये तर्तव्याभावात्तथा ह्यन्ये BrahmSū. iii. 3. 27; पिण्डनिर्वपणं केचित्पुरस्तादेव कुर्वते। वयोभिः खादयन्त्यन्ये प्रक्षिपन्त्यनलेऽप्सु वा ManuSm. 3. 261; ManuBh. i. 318. 23 (*on* 3. 261); षट्कर्मैको भवत्येषां त्रिभिरन्यः प्रवर्तते ManuSm. 4. 9 ; उपानहौ च वासश्च धृतमन्यैर्न धारयेत्। उपवीतमलंकारं स्रजं करकमेव च ManuSm. 4. 66; 4. 168; नान्योत्पन्ना प्रजास्तीह न चाप्यन्यपरिग्रहे (v.l. चान्यस्य परिग्रहे, Allahabad Ed.) ManuSm. 5. 162; न तापसैर्ब्राह्मणैर्वा ... आकीर्णं भिक्षुकैर्वान्यैरगारमुपसंव्रजेत् ManuSm. 6. 51; एतत्तु न परे चक्रुर्नापरे जातु साधवः। यदन्यस्य प्रतिज्ञाय पुनरन्यस्य दीयते ManuSm. 9. 99; बीजमेके प्रशंसन्ति क्षेत्रमन्ये मनीषिणः ManuSm. 10. 70; 12. 123; इह खलु राजानं राजमात्रमन्यं वा विपुलद्रव्यं वमनं विरेचनं वा पाययितुकामेन भिषजा ... संभारा उपकल्पनीया भवन्ति CaraS. i. 15. 3; भर्तुः शयनमुल्लङ्घ्य या चान्येषु प्रवर्तते। तस्या अन्नं न भोक्तव्यम् AṅgiSm. 113; पश्यन्त्यन्यं सविभ्रमाः। हृदये चिन्तयन्त्यन्यं प्रियः को नाम योषिताम् ŚatTrayī. 247; अस्मत्कृते च परितुष्यति काचिदन्या ŚatTrayī. 311; केषांचित् ... फलिताः ... श्रियः। अब्धिं लङ्घयतां खनीः खनयतां क्षोणीतलं

क्षुन्दताम् अन्येषां व्यवसायसाहसधियां तन् नास्ति यत् पच्यते ŚatTrayī. 465; पश्येह मधुकरीणां संचितमर्थं हरन्त्यन्ये ŚatTrayī. 525; 574; मान्धाता सुमहीपतिः ... अन्ये चापि युधिष्ठिरप्रभृतयो यावद् भवान् भूपते नैकेनापि समां गता वसुमती मन्ये त्वया यास्यति ŚatTrayī. 848; सत्त्वावासा नव स्मृताः अनिच्छावसनान्नान्ये चतस्रः स्थितयः AbhidhK. 3. 7; समत्वं सुखदुःखेषु तथा विद्वेषरागयोः। आत्मान्ययोः समानत्वम् BṛParāSm. 12. 134; देवराजश्चाहल्याम् ... रावणश्च सीताम् अपरे चान्ये च बहवो दृश्यन्ते कामवशगा विनष्टाः KāmSū. 24. 13 (1. 2); . 134. 10 (2. 5); एको धारयेदेनामन्यो निषेवेत KāmSū. 145. 4 (2. 6); 183. 15 (2. 10); तथायुक्तश्च मातुलकुलानुवर्ती ... मातुलदुहितरमन्यस्मै वा पूर्वदत्तां साधयेत् KāmSū. 208. 2 (3. 3); 210. 13 (3. 3); अन्याभिरपि सह विश्वासनार्थमधिकमधिकं चाभियुञ्जीत KāmSū. 220. 11 (3. 4); 245. 21 (4. 2); अन्यां रहसि विस्रम्भैरन्यां प्रत्यक्षपूजनैः। बहुमानैस्तथा चान्यामित्येवं रञ्जयेत्स्त्रियः KāmSū. 253. 22 (4. 2); 284. 18 (5. 4); (दूतीकर्माणि) चित्रान्सुरतसंभोगानन्यासामपि दर्शयेत् KāmSū. 287. 8 (5. 4); 307. 4 (6. 1); 336. 17 (6. 4); 349. 5 (6. 5); अन्या प्रियेण परिभुक्तमवेक्ष्य गात्रं हर्षान्विता ṚtuSaṁ. 4. 16; जालान्तरप्रेषितदृष्टिरन्या प्रस्थानभिन्नां न बबन्ध नीवीम् KumāSaṁ. 7. 60; RaghuVa. 7. 9; रक्ताशोकश्चलकिसलयः केसरश्च ... एकः सख्यास्तव सह मया वामपादाभिलाषी काङ्क्षत्यन्यो वदनमदिराम् MeghDū. 75; तमीशः कामरूपाणामत्याखण्डलविक्रमम्। भेजे भिन्नकटैर्नागैरन्यानुपरुरोध यैः RaghuVa. 4. 83; भूत्वा शरण्या शरणार्थमन्यं कथं प्रपत्स्ये RaghuVa. 14. 64; तस्याः स राजोपपदं निशान्तम् ... यथार्हमन्यैरनुजीविलोकं संभावयामास RaghuVa. 16. 40; शिष्टा क्रिया कस्यचिद् आत्मसंस्था संक्रान्तिरन्यस्य विशेषयुक्ता Mālavikā. 1. 16; दातुं वा प्रभवसि मामन्यस्मै कर्तुमेव दासम् Vikramo. 3. 14; अंगमनंगक्लिष्टं सुखयेदन्या न मे करस्पर्शात् Vikramo. 3. 16; शनौ योगहेतौ कक्ष्याह्रासः (आयुषः)। विपरीतमित्यन्ये JaimiUpaSū. ii. 1. 11; प्राणिनि शुभदृष्टे तच्छूले निधनं मातापित्रोः। तद्भावेशे स्पष्टबले। तच्छूले इत्यन्ये JaimiUpaSū. ii. 2. 6; अन्य ईदृक् कथं भवेत् MatsyaP. 1. 26; अन्यस्मै अर्थः अन्यदर्थः JaineVyā. 313. 32 (*on* iv. 3. 206); कुर्यात्। शेषमन्यः स्वयं वा ŚābaBh. 1088. 2 (*on* iii. 7. 19); किं त एव सत्त्रिण ऋत्विजः उतान्य उपादातव्याः ... प्रेषयेच्च ततश्चारान्स्वेष्वन्येषु च सादरम् ऋत्विक्पुरोहिताचार्यैराशीर्भिरभिनन्दितः YājñaSm. 1. 332 (comm. अन्येषु च महीपतिषु); (राजा ... अभिषिच्य ... तत्सुतम् ... सन्निकृष्टान्वयं चान्यं प्रजाविप्रानुमोदितम्) तदभावेऽन्यमप्यभिषिञ्चेत् RājNīRa. 73. 12; शाठ्यादन्यैरपकृतमपि प्रीतिमेवोपयाति PañcT. 1. 98 (104. 13); 1. 163 (3) (170. 2); अन्यानपि परित्यज्य ममाश्रिता एते सर्वे (वराकाः।) PañcT. 2. 6 (7) (192. 4); आत्मनश्चपलो नास्ति कुतोऽन्येषां भविष्यति PañcT. 2. 14 (197. 7); 2. 30 (8) (231. 6); 3. 98 (26) (358. 6); अस्मद्वंङ्श्यराजभि (Read °द्वंश्य)रन्यैश्च ... पल्लिकादायोनुमन्तव्यः EI. xi. 221. 12; एवं खलु नानासत्त्वानां समाचारोऽन्यदृष्टमन्यो न स्मरतीति NyāyBh. 24. 16 (*on* i. 1. 10); यस्मिन्योगे पूर्णमायुः प्रदिष्टं तस्मिन् प्रोक्तं चक्रवर्त्तित्वमन्यैः Bṛhajjā. 7. 8; साध्वीं नः स गिरं करोतु सविता योऽन्यैरतुल्योपमः YogYā. 1. 1; ध्रुवसेनः ... सर्वानेव स्वानायुक्तक° ... °दाण्डपाशिकादीन् अन्यांश्च ... अधीयति (Read अनुदर्शयति) EI. xi. 107. 15; आगामिभद्रनृपतिभिरस्मद्वंश्यैरन्यैर्वा ... अस्मद्दायोनुमन्तव्यः EI. x. 88. 49; i. 88. 47; ii. 21. 1; vi. 293. 69; viii. 193. 48; ix. 33. 59; xi. 180. 30; xiii. 280. 31; xvi. 19. 8; xviii. 250. 70; xxi. 118. 27; xxii. 119. 58; xxiii. 222. 62; श्रीमहाराजधरसेनः ... सर्वानेव ... °ऽमात्यादी(नां)नन्यांश्च य(था) सबद्धमानका(न्) (Read °संबन्ध्यमान°) समाज्ञापयति EI. xi. 83. 22; अन्यास्तावदासतां दासतां पुरतोऽहमेव भजामि VāsaDa. 207. 2; यो यस्य स्वमिव ज्ञानं दर्शनं नाभिशङ्कते। स्थितं प्रत्यक्षपक्षे तं कथमन्यो निवर्तयेत् VākyaPa. 1. 39; यः संयोगविभागाभ्यां करणैरुपजन्यते। सः स्फोटः ... ध्वनयोऽन्यैरुदाहृताः VākyaPa. 1. 103; (प्रतिभा) इदं तदिति सान्येषामनाख्येया कथंचन VākyaPa. 2. 146; 2. 395; आगमैरधिकाः केचिद्विज्ञानैरपरेऽधिकाः। प्रयोगसौष्ठवादन्ये MāṇḍūŚi. 15. 4; चतसृणां विवृत्तीनामन्तरं मात्रिकं भवेत्। अर्धमात्रिकमन्येषामन्येषामणुमात्रिकम् NāraŚi. ii. 4. 3; नो खल्वन्येन पुरुषेणोपलब्धेऽपि विषयेऽन्यस्य उपलब्धुरिच्छा भवति Bṛha. 215. 6; अन्ये दोषेभ्य एवातिदुष्टेभ्यः ... वदन्त्यामस्य संभवम् AṣṭāHṛ. i. 13. 26; श्रीशीलादित्यः ... सर्व्वानेवायुक्तक° ... °कुमारामात्यादीन् अन्यांश्च यथा संबन्ध्यमानकान् समाज्ञापयति EI. xxi. 118. 18; °सोमदत्तः कुशली ... °स्थानान्तरिकान् अन्यांश्च चाटभटवल्लभजातीयान् ... यथार्हम् पूजयति EI. xxiii. 202. 5; महाराजमहासामन्तश्रीमाधवराजः ... वर्तमानभविष्यक्कु (Read °भविष्यत्कु)मारामात्योपरिकतदायुक्तकानन्याश्च (Read न्यांश्च) यथार्ह (Read यथार्हं) पूजयति EI. vi. 145. 19; यत्प्राप्य दानपतिमर्थिजनोन्यमेति तत्केलिदानमपि यस्य न जातु EI. ii. 164. 24; अत्रान्येपि भुजार्जितां फलवतीमुच्चैः सृजंतः श्रियं। [प्रा]सादतदनुक्रमेण बहवश्चाकारयन् भूभुजः EI. ii. 56. 54; अस्मत्कुलक्रममुदारमुदाहरद्भिरन्यैश्च दानमिदमभ्यनुमोदनीयम् EI. i. 73. 16; ii. 361. 21; xx. 107. 24; अन्ये पुनर्गुरुलघुस्निग्धरूक्षसाधारणं लवणमिच्छन्ति AṣṭāSaṁ. i. 93. 11 (1. 17); शेते मया यथा सार्धं सान्येनापि तथा यदि। हा हतोऽस्मि। VīṭVṛ. 17; सुप्तान्येन सहान्येयं श्वो मां संभावयिष्यति VīṭVṛ. 19; अन्यो बहिर्भासमानो नान्तरर्हति धारणम् VibhraVi. 5; वेदान्तेषु विप्रतिपद्यन्ते विपश्चितः ... अन्ये तु कर्मविधिविरोधात् ... श्रुतार्थपरिग्रहे उपचरितार्था न मन्यन्ते BrahmSi. 1. 7; अनर्थ एष वो यत्कन्येयमन्यस्मै दीयत इति MahāvīC. 1. 587; यदि परिभवस्तत्रान्यस्मादुपैति धिगस्तु नः MahāvīC. 3. 17; अधिकः समश्च तपसा ज्ञानेन चान्योऽस्ति मे MahāvīC. 3. 37; अन्योन्यमाहात्म्यविदोरन्यैरविदितात्मनोः। विराजते विरोधोऽपि MahāvīC. 4. 34; आः। शक्यं नाम मयि तिष्ठति त्वयान्येन वा युक्तमुल्लङ्घयितुम् MahāvīC. 4. 54 (9); रक्षोभियोगस्त्वन्येषां दृश्यते दैन्यमप्यलम् MahāvīC. 6. 40; स्वापहेतुरनुपाश्रितोऽन्यया रामबाहुरुपधानमेष ते UttaRāC. 1. 37; वध्वा सार्धं पयसि विहरन् सोऽयमन्येन दर्पात् ... अभियुक्तः UttaRāC. 3. 15; सर्वोत्पत्तिमतामीशमन्ये हेतुं प्रचक्षते। नाचेतनं स्वकार्याणि किल प्रारभते स्वयम् TattvSaṁ. 46; अन्ये त्वीशसधर्माणं पुरुषं लोककारणम्। कल्पयन्ति दुराख्यातसिद्धान्तानुगबुद्धयः TattvSaṁ. 153; (ग्रामः) एवं विदित्वास्मद्वंश्यैरन्यैश्च स्वदत्तिनिर्विशेषं परिपालनीयः EI. vi. 211. 37; ix. 5. 19; अन्यांश्चाकीर्तितान् स्वपादपद्मोपजीविनः ... समाज्ञापयति EI. xvii. 321. 32; अन्यैर्न जातु विजितुं(तं) गुरुशक्तिसारम् EI. xxiii. 218. 10; रागादन्यान्व्युदस्य प्रकटितविनया यं नृपं सेवमाना राजश्रीरेव चक्रे स(कल) कविजनोद्धी (Read °गीत°) यतथ्यस्वभावम् EI. xxi. 143. 35; vi. 290. 29; ब्रह्मदायस्थित्या (Read ब्रह्म°) भुंजतो भोजयतः ... प्रतिदिशतो वान्यस्मै न केनचिदल्पापि परिपन्थना कार्या EI. ix. 37. 57; केचिद्विकल्पवसना आहुरात्मानमात्मनः। दैवमन्ये परे कर्म स्वभावमपरे प्रभुम् BhāgP. i. 17. 19; अने(न्ये)वायुफलाम्बु(बु)भक्षनिरता(:) ... इत्थं योगजुषः ... ध्यायन्ति EI. xxi. 40. 25; xix. 268. 24; अन्ये तु यत्र यदध्यासः तस्यैव विपरीतधर्मत्वकल्पनामाचक्षते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 2. 9 (*on* i. 1. 1); देहमात्रं चैतन्यविशिष्टमात्मेति प्राकृता जनाः ... इन्द्रियाण्येव चेतनान्यात्मेत्यपरे। मन इत्यन्ये BrahmSūBh. (Śaṅ.) 9. 3 (*on* i. 1. 1); न हि स्थाणावेकस्मिन् स्थाणुर्वा पुरुषोऽन्यो वा इति तत्त्वज्ञानं भवति। तत्र पुरुषोऽन्यो वा इति मिथ्याज्ञानम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 12. 5 (*on* i. 1. 2); यो ह्यन्यानानन्दयति स प्रचुरानन्द इति प्रसिद्धं भवति यथा लोके योऽन्येषां धनिकत्वमापादयति स प्रचुरधन इति गम्यते तद्वत् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 54. 13 (*on* i. 1. 14); 87. 3 (*on* i. 1. 30); 120. 8 (*on* i. 2. 18); 129. 13 (*on* i. 2. 23); 232. 4 (*on* i. 4. 3); 243. 17 (*on* i. 4. 10); कैश्चित्तु देवाः पितरः ... पञ्चजना व्याख्याताः। अन्यैश्च चत्वारो वर्णा निषादपञ्चमाः परिगृहीताः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 248. 11 (*on* i. 4. 12); कैश्चिदभियुक्तैर्यत्नेनोत्प्रेक्षितास्तर्का अभियुक्ततरैरन्यैराभास्यमाना दृश्यन्ते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 302. 12 (*on* ii. 1. 11); अथ कस्यचित्प्रसिद्धमाहात्म्यस्य कपिलस्य अन्यस्य वा संमतस्तर्कः प्रतिष्ठितः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 302. 15 (*on* ii. 1. 11); अन्यः परः राजा येषां ते अन्यराजानः ChāndoUBh. 464. 13 (*on* vii. 25. 2); अन्ने प्रतिष्ठितो गीयत इत्यु ह एके अन्ये आहुः BṛĀraUBh. 72. 10 (*on* i. 3. 27); हेतुमन्तःप्रविश्यान्ये प्राप्योपादानरूपताम्। चित्रयन्ति हि कार्याणि भौमोदकरसा इव ĪśvaSi. (U.) 2. 16; धर्म्मादायः निगृ(सृ)ष्टः। अस्य भुंजतो भोजापयतः कृषतः कर्षापयतो वा अस्मद्वंशजैरन्यैर्वा भोक्तृभिः प्रतिषेधो न करणीयः EI. ix. 5. 19; भुक्तं कैश्चिद् विक्रमेण अपरेभ्यो दत्तं चान्यैः EI. vi. 30. 13; काव्यस्यात्मा ध्वनिरिति ... तस्याभावं जगदुरपरे भाक्तमाहुस्तमन्ये Dhvanyā. 1. 1; तथा चान्येन कृत एवात्र श्लोकः Dhvanyā. 26. 4; (ग्रामः) एवं विदित्वास्मद्वंश्यैरन्यैश्च स्वदत्तिनिर्विशेषं परिपालनीयः EI. vi. 211. 37; वैरं निजं परिहरन्ति विरोधिनोन्ये (प्राणिनः) EI. xxi. 150. 21; आमोदमत्तालिकुलाकुलाङ्ग्यो नाथानिवोच्चैरभिसस्रुरन्याः Kapphiṇā. 12. 46; उत्तानोऽयं नच्छिदावान्न चान्यैः छिन्नश्छिन्नप्लोतिको विप्लवारिः Kapphiṇā. 20. 18; एवं च षड् देया इति अन्यं तद्वर्णमालभेतेति च तद्द्वारकमेव योज्यम् NyāyMañ. i. 294. 11; यदन्यस्मै निवेद्यमानमपि वस्तु धनवद् न क्षीयते तदपरित्यागेच्छामत्सरः NyāyMañ. ii. 71. 1; दधातेर्यङ्लुगन्तस्य झषन्तस्य यशः स्थाने जलादौ प्रत्यये परे केषामाचार्याणां मतेन झष् भवति। दात्तः। दात्थः। अन्येषाम् धात्तः। धात्थः ŚākaṭāVyā. i. 2. 78; इष्टादिभ्योऽन्येषाम् इष्टादिभ्यस्तदस्य प्रहरणमिति ... अन्येषामाचार्याणाम् ŚākaṭāVyā. iii. 2. 60; न चान्यदीयायां सत्तायामन्यस्यानुष्ठातृत्वसंभवः ManuBh. i. 76. 17 (*on* 2. 16); योऽभ्यासार्थमधीयानस्यान्यं चोद्दिश्यैवं व्याचक्षाणस्य तत्संनिकर्षमन्य आगत्य तद्ब्रह्मापूर्वं गृह्णीयात् संदेहं वापनुदेत् ManuBh. i. 135. 16 (*on* 2. 116); i. 146. 24 (*on* 2. 137); i. 209. 15 (*on* 3. 5); i. 355. 7 (*on* 4. 66) अन्ये तु श्राद्धं पितॄणामर्चनमाहुः ManuBh. i. 436. 13 (*on* 5. 32); पिशाचा विधिमनपेक्ष्य मांसमश्नन्ति। ततोऽन्योऽपि तथा भक्षयन्पिशाचसदृशो भवतीति निन्द्यते ManuBh. i. 442. 11 (*on* 5. 50); अन्ये पठन्ति असवर्णसुतानामिति (आशौचम्) ManuBh. i. 449. 4 (*on* 5. 60); i. 446. 24 (*on* 5. 58); अन्येषां स्नानमात्रं वक्ष्यति तन्निर्यापकानां च ManuBh. i. 451. 20 (*on* 5. 63); i. 452. 1 (*on* 5. 64); अन्ये व्याचक्षते। यदप्रागल्भ्यादिभिः स्खलितपदमुदाहरन्ति ManuBh. ii. 110. 2 (*on* 8. 78); ततश्चान्येन संस्कृतायामन्य औरसः स्यात् ManuBh. ii. 293. 25

(*on* 9. 166); अन्ये पुनराहुः क्षेत्रं श्रेष्ठम् ManuBh. ii. 350. 17 (*on* 10. 70); खले भक्षयन्तीम् ... गां न वारयेत्। न चान्यानाचक्षीत निवारणार्थम् ManuBh. ii. 405. 5 (*on* 11. 113); अन्यं निहीनमवलोकयतोऽपि पुंसो मानो विनश्यति SubhāRaSaṁ. 48; माता मित्रं पिता चेति स्वभावात्त्रितयं हितम्। कार्यकारणतश्चान्ये भवन्ति हितबुद्धयः Hitopa. 1. 29; 1. 29. (14); 1. 50; यद्यान्यस्मै तद्वृत्तान्तकथनं तदप्यनुचितम् Hitopa. 1. 97 (2); 1. 126; 2. 147; 3. 31 (1); 3. 125; सामान्योयन्धर्मसेतुर्नृपाणां काले काले पालनीयो भवद्भिः। ... आगामिभूमिपतिभिः परिरक्ष्यः ... तथान्यैः EI. vii 41. 63; °श्रीमन्मुम्मुणिराजदेवः सर्व्वानिव स्वसम्व(म्ब)ध्यमनिकानन्यानपि समागामि ... अनियोगिकांस्तथा ... संवो(बो)धयति EI. xxv. 59. 41; अन्यैश्च दानमिदमभ्युपमोदनीयम् EI. xii. 214. 38; iii. 49. 24; पूजामध्ये गुरौ पूज्ये त्वन्ये वापि समागते। कृत्यमेवं समुद्दिष्टम् TantrRā. 1. 37; तासामवस्थामन्यैश्च शमयेदस्य धारणात् TantrRā. 9. 78; राजा वा राजमहिषी ... अन्यो वा शक्तिशीलाढ्यः कारयेदभिषेचनम् TantrRā. 10. 89. 11. 70; मम हृदयमशक्यमन्याभिः ... विघटयितुम् SubhaDha. 1. 15 (15); 1.16: अन्तरेण पुनरन्यामन्याय्यमाचरसि SubhDha. 1. 16; 2. 2 (2); अन्ये त्वाहुः MṛtaSaṁ. 6. 10 (*on* 1. 10); मान्ये मान्येन कारि ... पापात्त्रपापादव्यादव्यापदास्यं तदमरणगुरोः JinaŚ. 3. 13; पारमार्थिक° ... °वर्णविज्ञानमित्येके। प्रत्येकवर्णपद° ... 'जन्मस्मृति-दर्पणारूढा वर्णमालेत्यन्ये TattvBi. 7. 2; देहमेव केचिदात्मानमाचक्षते इन्द्रियाण्यन्ये मन इत्यन्ये ĀtmaSi. 2. 7; पाययन्त्यञ्जलिं जलम्। अन्ये त्वर्धं परित्यज्य प्रसृतिं च चिकित्सकाः SiddhYo. 1. 79; अन्ये तु प्रकृतिमेवात्मानमभिमन्यमानाः प्रकृत्युपासकाः TattvVai. 19. 19 (*on* 1. 15); विषयसारूप्यं साकारस्य विज्ञानस्येत्यन्ये TātpaṬ. (Vā.) 20. 13 (*on* i. 1. 1); वेदान्तविदः अन्ये तत्सिवमेव बु(बु)द्धममलं त्वन्ये जिनं वामनं। तस्मै ... स(श)र्व्वाय नित्यं नमः EI. i. 149. 3; नाम्ना यमेके नवसाहसाङ्कं कुमारनारायणमाहुरन्ये NavaSāC. 1. 59; अन्या पयोधरभरे पुलकं बभार NavaSāC. 18. 7; शास्त्रार्थोत्तमः ... अयमिष्टतमो भूपैर्ज्ञेयः ... अन्येषाञ्च भवेदिष्टः YuktiKa. 2. 8; 30. 1; षष्ठे संवत्सरे प्राप्ते कालिकान्या भवेत् तु हि। तथान्या सप्तमे वर्षे चतुर्थी कालिका भवेत् YuktiKa. 184. 6; यानं स्याद्विपदं नाम ... हंसैर्मयूरैः कङ्कालैरन्यैर्वापि विशेषतः। ... तस्य भेदो द्विधा YuktiKa. 216. 4; 223. 8; अभिसारिकाणां विघ्नं करोष्यन्यासामपि हताशे Loc. 22. 5 (*on* 1. 4); अन्यापि किं न सखि भाजनमीदृशानाम् SaraKaṇṭhā. 582. 1; कुर्याद् व्ययं स्वहस्तेन प्रभूतधनसंपदाम्। अगस्त्यभुक्ते वातापौ कोपस्यान्यैः कृतो व्ययः CāruCa. 93; अथ चैत्रचतुर्दश्यां यसो(शो)देवादिक(ि)करैः। कीर्त्तिराजमुखैरन्यैर्देवस्यैषा कृता प्रतिः EI. xiv. 302. 45; संचिन्तिता किमन्यं कं को वान्यो हृदये स्थितः। ज्ञातमेव मया त्वेष यथाहं न प्रियस्तव VitVṛ. 29; कक्षाकरोरुजघनस्तनपार्श्वपृष्ठहृत्कन्धरासु नखराः खरवेगयोः स्युः। अप्यन्ययोः (comm. मन्दमध्यवेगयोः) RatiRaha. 8. 1; निषेकादीनि कार्याणि यः करोति ... अध्यापयति चान्येन स विप्रो गुरुरुच्यते BhaviP. 15B. 27 (i. 4. 76); महासामन्तो ... महा(भा)ण्डागारिको महाध्यक्ष एतानन्यांस्च(श्च) कीर्त्तिताकीर्त्तितास्च यथार्हं मानयति EI. ii. 309. 36; समागामिभिर्नृपतिभिरन्यैर्वा धर्मपालनफललोभ एव करणीयः EI. xxv. 63. 83; अन्ये पुनरैक्यावबोधयाथात्म्यं वर्णयन्तः इति प्रत्यवतिष्ठन्ते VedāSaṁ. 76. 7; सर्वेषां शब्दानां जातिरेव प्रवृत्तिनिमित्तमित्यन्ये KāvyPra. 38. 1; तेऽन्यैर्वान्तं समश्नन्ति परोत्सर्गं च भुञ्जते। इतरार्थग्रहे येषां कवीनां स्यात्प्रवर्तनम् KāvyPra. 301. 1; कान्यैः स्वोदरपूर्तिमात्ररतिभिस्तृष्णाभिभूतैः कथा EI. i. 356. 19; त्वाम् ... सर्वस्य मातारममेयमन्यैः जिनेन्द्रमस्मार्यमनुस्मरामि अगाधमन्यैः Viṣāpahā. 34; अन्यत्रान्यतोऽपि चान्योऽपि दृश्यते SaraKaṇṭhā. (Gr.) i. 4. 121; सुगन्धद्रव्यवस्त्राधान् ... मत्तवारणमन्यांश्च शुभान् वीक्ष्यादिशेच्छुभम् SamarāSū. 29. 8; मयान्विष्टो धूर्तः स सखि निखिलामेव रजनीम् इह स्यादत्र स्यादिति निपुणमन्यामभिसृतः SubhāRaK. 6. 19; सा ... अन्यान्मन्त्रयते पुनर्मयि गते मौनं समालम्बते SubhāRaK. 17. 30; अन्यास्वपि गृहिणीति ध्यायन्नभिलषितमाप्नोति ĀryāSaŚa. 43; वन्दे वन्दितमादरादहरहस्याद्वादविद्याविदां स्वान्तध्वान्तवितानधूननविधौ भास्वन्तमन्यं भुवि EI. iii. 195. 155; अन्येनापि पुनर्म्मह(ल्ल)कधुरा व्यस्तेति विस्तारिणी ... प्रज्ञैकविज्ञानिकौ EI. ii. 334. 10; इन्द्रा द्वाषष्टिरन्येऽपि ... अभिषेकं जगद्भर्तुः चक्रुः TriṣaŚaPuC. ii. 2. 480; धारयामासतुश्चान्यौ चामरे प्रभुपार्श्वयोः TriṣaŚaPuC. ii. 2. 485; किमाश्रितोऽन्यैः शरणं त्वदन्यः MahāViSt. (H.) 2. 6; यैः ... पुण्याघे नादर्शिपातां निजान्यौ नादृक्षातां तेऽमुना घानिषीरन् ... खे वात्तदाभूत् DvyāśraKā. 8. 7; 9. 22; दाधिकेत्याक्षिपन्त्यन्या ययाचे पदिकं पतिम् DvyāśraKā. 17. 8; 19. 104; समृद्धिं वीक्ष्य चान्यस्य ... असहिष्णुर्भवेद्यस्तु स याति यममन्दिरम् Mānaso. i. 5. 53; विना कंचिदन्यस्य सदसत्त्वाभावो विनोक्तिः AlaṅkāSa. 83. 4; पृथ्वीपतेर्मृगपतेश्च समानभावः। ... प्रतिभटाः ... सद्यो विशन्ति वनमन्यमशङ्कमानाः Vāgbhaṭā. 4. 84; एको दशग्रीव इवाचकांक्ष ... अन्येन बाल्येऽपि न कुम्भकर्णन्यायेन नामाप्यत PṛthvīVi. 6. 32; दीनेषु दैत्यलवणान्तक आर्य्यसेवी स्वान्येषु साम्यमतिराजनताभिरामः SātvaT. 2. 41; येनौद्धत्यं दधानः स च सपदि समुन्मूलितो मालवेशस्तन्वन्तो यत्र भक्तिं परमवनिभुजः स्वास्थ्यमन्ये च भेजुः EI. i. 198. 9; i. 217. 24; अन्यो वा शमिता सर्वकर्मणामविशेषात् SaṅkarKāBh. 12. 9 (*on* i. 1. 40); एकान्ते तु क्रिया कार्या दृष्टान्यैर्विफला भवेत् Rasā. 4. 24; स तु प्रायशो कदाप्यन्यया प्रलोभितो माधुकरी कर्तुं गाते भविष्यति पुनश्चावयोः सङ्गो भवतु GopaKeCan. 134. 4; अङ्गुल्यान्येऽन्ययाप्याहुरुल्लेखं चावलेखकम् SaṁgīRa. iii. 240. 9 (6. 71); सद्भाव भज पुण्डरीकनयने मान्यानिमान्मानय SaduktiKa. 49. 2; Subhāṣi. 84; दानानि ... प्रदत्तानां। अलमस्मि नास्य यस्माद्वर्णयितुमेकं गुणग्रामं। अन्येषाम् EI. i. 30. 51; सूर्ये प्रोक्तत्वाच्च रुद्रस्य। एवमन्येषामपि BrahmSūBh. (Ma.) 6A 2 (*on* i. 1. 12); PramāLa. 1B. 4; कथान्येषामपि सतां वादः ... जल्प इतीर्यते KathāLa. 1B. 3; नित्या दुःखा रमान्ये तु सृष्टदुःखास्समस्तशः TattvSaṁkhyā. 38.5; अन्यश्च परमात्मा ईशशब्दोक्तत्वात् ŚrutaPra. ii. 6. 27 (*on* i. 3. 6); ऋत्विक् प्रवर्तते न वा क्षत्रियवैश्यौ यागे। ननु विधिना स्वयमप्रवर्तितः किमर्थमन्यं प्रवर्तयेत् CaturCin. III. i. 111. 2; पालनीयमिदमखिलं। भाविभिरेतद्वंश्यैरन्यैरपि रक्ष्यमात्मपुण्याय EI. xxii. 291. 30; xxii. 291. 31; अन्येऽधीयते अशरीरं वाव ... रूपेणाभिनिष्पद्यते इत्यादि VedāntPāSau. 320. 16 (*on* iii. 3. 27); बिभेति भाययत्यन्यान्कर्मणेति यथाक्रमम् BhāvPra. (Śā.) 49. 21 (2); यत्र क्वापि निषद्य यादवकुलोत्तंसस्य कंसद्विषः स्मारं स्मारमवं हरामि तदलं मन्ये किमन्येन मे KṛṣṇaKa. 2. 107; मुञ्जः ... बुद्धिसागरनामानम् ... दूरीकृत्य तत्पदे अन्यं नियोजयामास BhojPra. 1. 17; एतत्सिद्धासनं प्राहुरन्ये वज्रासनं विदुः HaṭPra. 1. 37; नरस्य लोकतृ(त्रि)तये करस्थं किमीप्सितं नास्ति दुरापमन्यैः EI. xxv. 16. 35; xxv. 14. 24; श्रीमहिंद्रवर्म्मदेवशुतः (Read सुतः) ... °विषयपतिग्रामपति (Read °पतीन्)। अन्यश्च (Read अन्यांश्च) ... मानयति EI. iv. 200. 10; एवमन्येऽपि ChandoMa. 1. 23 (1); दत्तिलश्च मतंगश्च ये चान्ये तत्तनूद्भवाः। ग्रन्थान् नानाविधांश्चक्रुः RasāSu. 8. 8 (1. 51); अथ परकीया - अन्यापि द्विविधा कन्या परोढा चेति भेदतः RasāSu. 27. 21 (1. 106); ऋग्वेदाद्य यजुर्वेदात् सामवेदादथर्वणः। भारत्याद्याः क्रमाज्ञाता इत्यन्ये तु प्रचक्षते RasāSu. 71. 11 (1. 260); सजातीयविजातीयैर्भावैर्ये त्वतिरस्कृताः। क्षीराब्धिवन्नयन्त्यन्यान् स्वात्मत्वं स्थायिनो हि ते RasāSu. 145. 12 (2. 104); योऽन्येभ्यो धनं विद्याश्च प्रयच्छति सः प्रचुरधनः प्रचुरविद्यः VedāntKau. 31. 7 (*on* i. 1. 15); ब्रूतेऽन्यस्यासतोऽप्यार्यो गुणान् दोषांस्तु दुर्जनः ŚārṅgaPa. 242; एकेन तिष्ठताधस्तादन्येनोपरि तिष्ठता। दातृयाचकयोर्भेदः कराभ्यामेव सूचितः ŚārṅgaPa. 271; अपूर्वः कोऽपि कोपाग्निः सज्जनस्य खलस्य च। एकस्य शाम्यति स्नेहात् वर्धतेऽन्यस्य वारितः ŚārṅgaPa. 359; जल्पन्ति सार्धमन्येन पश्यन्त्यन्यं सविभ्रमम्। हृद्गतं चिन्तयन्त्यन्यं न स्त्रीणामेकतो रतिः ŚārṅgaPa. 1497; अविद्यापटलपिहितनयनैरन्यैरन्यथा व्याख्यातानि ब्रह्मसूत्राणि TattvPrakā. 1B. 10 (*on* i. 1. 0); 14B. 4 (*on* i. 1. 10); यद्यान्यैरत्यन्ताभावस्वरूपमुक्तम् TattvSaṁkhyā. 34. 1; स्वीकृतक्षणभङ्गोऽपि जेतुमन्यं समीहते LaṭaMe. 2. 26; अन्यायेनान्येन प्रापितं न गृह्णीयात्। अथवा अन्येन प्रापितं निवेदितं कार्यं न ग्रसेत नोपेक्षेत ... अन्येन विवदमानेन तत्संबंधिना वा Subodhi. 3. 26 (*on* 2. 5); केनचित्। नीयमानां जनकजां तं जित्वान्यो जहार ताम् AdhyāRā. iii. 8. 23; अन्ये तु पूर्वं धातुरुपसर्गेण युज्यते पश्चात्साधनेनेत्याहुः PariVṛ. (Sī.) 192. 4; 5. 7; 63. 5; अवध्याः ब्राह्मणा गावः ... ये चान्ये शरणं गताः MādhavāĀ. 70; दमयन्ती ... निजगाद नैषधम्। अयि जीवितनाथ ... अपांसुलां कथमन्यामिव मां प्रभाषसे Nalābhyu. 7. 30; न च पुरुषाणामनेकत्वादेकं प्रति प्रकृतिगतयोग्यताया अपायः अन्यं प्रति त्वनपाय इति न मुक्तस्य संसारापत्तिरिति वाच्यम् SarvaDaKau. 137. 24; गुर्वादिकमपि हन्यात् किमुतान्यम् DaṇḍaVi. 10. 18; अलंकृतामन्यस्मै दातुं प्रसाधिताम् DaṇḍaVi. 185. 9; विप्रास्त्रियः ... पक्वान्नं सविषं भुक्त्वा स्वमन्यांश्च व्यसून्व्यधुः RājTa. (Śrī.) 1 (7). 25; अन्य इच्छन्ति यत्साम्यं प्रजावान् प्रजया तया NītiMañ. 16; अन्ये पक्षिभिः पिण्डान्खादयन्ति ManvaMu. 137. 23 (*on* 3. 261); अन्यः पुनस्ततोऽल्पपरिकरः त्रिभिर्याजनाध्यापनपरिग्रहैः ... प्रवर्तते ManvaMu. 145. 22 (*on* 4. 9); 439. 14 (*on* 10. 70); आत्मनोऽन्येषां वा गेहे क्षेत्रे ManvaMu. 474. 10 (*on* 11. 114); परमात्मानम् ... अन्ये पुनः ... प्रजापतिरूपतयोपासते ManvaMu. 525. 21 (*on* 12. 123); व्याख्यातुमेव केचित्कुशलाः शास्त्रं प्रयोक्तुं अलमन्ये Subhāṣi. 155; अतिसंचयकर्तॄणां वित्तमन्यस्य कारणम्। अन्यैः संचीयते यत्नादन्यैश्च मधु पीयते Subhāṣi. 474; प्रत्युपकुर्वन्बह्वपि न भवति पूर्वोपकारिणा तुल्यः। एकोऽनुकरोति कृतं निष्कारणमेव कुरुतेऽन्यः Subhāṣi. 516; प्रस्थाने स्खलतः स्ववर्त्मनि विधेरन्यैर्गृहीतः करः Subhāṣi. 1017; हृतं हृदयमेकेषामन्येषां चक्षुषः फलम् Subhāṣi. 1254; 1365; तामुन्मत्तामपहाय साधुचरितास्वन्यासु मध्ये स्थितः Subhāṣi. 1404; 1432; नो जानासि ... किं त्वन्यान्परिपृच्छ मन्मथशरैः पीडामसह्यामिमाम् Subhāṣi. 1632; ममापुत्रस्य को भावी भोक्ता ... मद्भार्याया भवेत् ... कुक्षावन्यस्या वा भवेत्पुनः CampaŚreKa. 20; वीर्योदग्रं तुरुस्कं गजपतिनृपतिं चापि जित्वा तद(ा)न्यान् EI. xiii. 127. 19; i. 364. 20; ix. 332. 21; xiv. 171. 26; पतञ्जलिव्यासमुखान् गुरूनन्यांश्च भक्तितः नतोऽस्मि YogSā. 1. 5 (1); पुत्रा कल्पपादपाकाराः। (धर्मा)नुष्ठानपराः श्रीवंतः

श्रीकृतोऽन्येषाम् El. ii. 44. 15; वीरश्रीनारसिंहस्स विजयनगरे रत्नसिंहासनस्थः कीर्त्या नित्या निरस्यन् नृगनळनहुषानध्यवन्याम् अथान्यान् El. iii. 152. 29; i. 364. 27; iv. 13. 34; ix. 333. 3; xi. 334. 124; xii. 352. 57; xiii. 127. 28; xiv. 218. 27; xvi. 251. 100; iii. 152. 21; यदि भगवांस्तादृशो न स्यादन्यस्या तादृशत्वं नोपपद्येत AṇuBh. 87. 9 (*on* i. 3. 24); 95. 7 (*on* i. 3. 38); न ह्यन्यस्य सर्वं प्रियं भवति AṇuBh. 115. 19 (*on* i. 4. 22); तस्य लीलात्वेऽप्यन्यस्य तत्कीर्तने मोक्षः AṇuBh. 128. 20 (*on* ii. 1. 33); मञ्जीरमन्या महिलाकरस्थमङ्घ्रयोरदत्वैव रयादयासीत् Acyutarā. 12. 6; चत्वारि भूतान्येव त्वंपदार्थ इति चार्वाकाः। चक्षुरादीनि प्रत्येकमित्यपरे। मिलितानीत्यन्ये SiddhāBi. 11. 4; एको वक्ति प्रथमनिहतं कैटभं कंसमन्यः Kuval. 20 (18); नायिकया ... स्वनायकवृत्तान्ते निगद्यमाने ... शङ्कितवर्तितमन्यां प्रति 'नहि नूपुरः' इति निह्नवः Kuval. 30 (4); कामिन्याः सुखता भर्त्रा ... तदलाभात्तथान्येन मोहत्वमनुभूयते BhaktiRa. 1. 17; अन्यं शरीरानुप्रवेशेऽपि तत्कृतक्लेशभाक्त्वाभावेन स्वविलक्षणम् ŚivārkaMaDī. i. 351. 26 (*on* i. 2. 11); दिवसे जनसंबाधे स्वकृतं चिह्नं प्रियः समुद्दिश्य। दर्शयति तद्य दृष्ट्वादृष्ट्वान्ये: सोपहासा स्यात् KandaCū. ii. 5. 34; एष विधिस्वतिसूक्ष्मो धीरास्वपि चाप्रगल्भयोषासु। अन्यासु स स्फुटः स्यात् KandaCū. v. 3. 30; कर्मफललाभहेतुं चतुराः संवर्णयन्त्यन्ये। होरेति शास्त्रसंज्ञा लग्नस्य तथार्धराशेश्च Sārā. 2. 3; अन्यथा तु तस्याप्येतादृशं रूपं न संभवति इति ... व्यञ्जितम् RasGaṅ. 371. 9; शब्दाख्यमपरं ब्रह्म ... वृथान्यैर्विनियुज्यते KaliViḍ. 37; सेनयोस्तद्वदन्यः क्षुभ्यन्मन्याद्रिमुद्यज्ज्वलधिसमभवद्धाव एवोज्जृम्भे ParamāKā. 16. 114 B; स्वरदैर्घ्यापि ह्यन्ये वर्णेभ्योऽन्यस्य मन्वते VaiyāBhū. 255. 10; शुद्धवंशीयः कश्चनैकत्र जारकर्म कृत्वा परलोकभ्रष्टः सत्पुनरन्यां चुम्बति AlaṅkāMañ. 80. 6; अन्ये तु ... एकत्रैव शब्देऽनेकार्थनिरूपितानि भिन्नानि तादात्म्यानीत्याहुः VaiyāSiMañ. 56. 24; वायुपुराणादभिव्यक्तं शैवमुपपुराणमित्यर्थ इत्यन्ये BālamBha. i. 7. 6 (*on* 1. 3); अन्यः। उत्तपूर्ववादिभिन्नः BālamBha. ii. 22. 6 (*on* 2. 17); स्पर्शेन ते परमसुन्दरि दुर्निरूपं निर्वाणमुन्मिषति मे दुरवापमन्यैः ŚṛṅgāSar.86; **(with Abl.) one other than** अ॒न्यम॒स्मदि॒रि॒वे॑ कं चि॒द् ṚV. i. 129. 10; अ॒न्यं ते॑ अ॒स्मन् नि व॑पन्तु सेनाः ṚV. ii. 33. 11; viii. 75. 13; viii. 78. 4; viii. 80.1; AV. xviii. 1. 40; द्वे यदीं॑ बिभृ॒तो मा॒तुर॒न्ये इ॒हेहं जा॒ते य॒म्याउं॒ सब॑न्धू ṚV. v. 47. 5; viii. 2. 6; viii. 8. 8; उ॒तान्यो अ॒स्मद्य॑जते वि चा॒वः पूर्वीः॑ पू॒र्वो यज॑मानो॒ वनी॑यान् ṚV. v. 77. 2; x. 121. 10; अ॒न्येन॒ मदा॑हनो या॒हि तू॒यम् ṚV. x. 10. 8; x. 10. 12; अ॒न्यमि॑च्छस्व सुभगे पतिं मत् ṚV. x. 10. 10; AV. xviii. 1. 11; MaiS. iii. 3. 6 (iii. 39. 3); iv. 8. 10 (iv. 119. 17); अ॒न्यांस्ते॑ अ॒स्मत्त॑पन्तु हे॒तयः॑ VājaS. 17. 7; प्रजा: ... सृष्टाः पराभवन्। तदिदं सरीसृपमभवद् यदन्यत् सर्पेभ्यः JaimiBr. 1. 187; सर्वाश्चानुवाक्यावत्योऽप्रैषा अन्या अन्वायात्याभ्यः ĀśvaŚS. I. i. 5. 30; भक्षयेयुः ... एवमितरेषामेकैकं यावता दश पूर्येरन् यजमानश्चमसादन्यान् (?यजमानचमसादन्यान्) LāṭyaŚS. ix. 2. 4; अन्यारादितरर्ते॰ ... उत्तरपदाजाहियुक्ते इत्यस्यावशः अन्यो देवदत्तात् MahāBh. i. 454. 9 (*on* ii. 3. 22); JaineVyā. i. 4. 38 (70. 20); CāndraVṛ. ii. 1. 81; KātanVṛ. *on* ii. 4. 21; मातृपितृभ्यां स्वसा मातृष्वसा पितृष्वसा। अन्या मातृस्वसा MahāBh. ii. 252. 21 (*on* iv. 1. 96); iii. 7. 23 (*on* vi. 1. 2); येऽन्ये ज्येष्ठकनिष्ठाभ्यां तेषां स्यान्मध्यमं धनम् ManuSm. 9. 113; यथा सतोऽसतो नान्याः शक्या दर्शयितुं पृथक्। तथा व्यापकता नान्या सर्वस्मात् व्याप्य तत्मृता ParaS. 2. 23; (नेतरोऽनुपपत्तेः) इतर ईश्वरादन्यः संसारी जीव इत्यर्थः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 55. 13 (*on* i. 1. 16); 105. 13 (*on* i. 2. 9); 256. 19 (*on* i. 4. 16); तैरप्युत्प्रेक्षिताः सन्तस्ततोऽन्यैराभास्यन्त इति न प्रतिष्ठितत्वं तर्काणाम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 302. 13 (*on* ii. 1. 11); भगवान् ... ततोऽन्यांश्च सनकसनन्दनादीनुत्पाद्य निवृत्तिलक्षणं धर्मम् ... ग्राहयामास GītāBh. (Śaṅ.) 1.6 (*on* 1.0); किमाश्रितोऽन्यैः शरणं त्वदन्यः MahāViSt. (H.) 2. 6; पार्थिवः ... कार्यदर्शनमारभेत्। पार्थिवः पृथिवीपतिः क्षत्रियादन्योऽपि DaṇḍaVi. 1 (13. 19); कृपाणतोऽन्यान्। निर्भिन्दविजभुजनैपुणेन सोऽयं पृथ्वीशः Acyutarā. 11. 42; गम्यादन्या भेद्या अन्याभ्यो वा तथा गम्याः KandaCū. vi. 4. 33 [Vaija. 284. 5 and ŚabdaRaSaK. 4515 give *anya* as the meaning of *na*] **(with Inst.) one other than** अन्येन भर्त्रा या उत्पादिता प्रजा सा नैव तस्याः प्रजाः ManuBh. i. 494. 8 (*on* 5. 160) **1 B ii (with interrogative or indefinite pronoun or negative particle) any other, some other** मा॒किरे॒ना प॒था गा॒द्येने॒मे यन्ति॑ चे॒दयः॑। अ॒न्यो नेत्सू॒रिरोह॑ते भू॒रिदाव॑त्तरो॒ जनः॑ ṚV. viii. 5. 39; नास्ति लोके पुमानन्यः क्षत्रियेषु इति चैव यत्। मन्यसे स च ते राजन् सुमहान् बुद्धिविप्लवः MahāBhā. ii. 20. 13; iii. 250. 2; योऽसौ रणे नरं नान्यं पृथिव्यामभिमन्यते। तस्याद्य सुतपुत्रस्य भूमिः पास्यति शोणितम् MahāBhā. viii. 52. 14; न तेन जन्मप्रभृति दृष्टपूर्वं तपस्विना। स्त्री वा पुमान् वा यच्चान्यत् सत्त्वं नगरराष्ट्रजम् Rāmā. i. 9.9; सा भामिनी। ... नान्यं नरमुपस्थातुं सुराणामपि चेश्वरम्। ... अन्येयमिति निश्चित्य पानभूमौ चचार सः Rāmā. v. 9. 3; ब्राह्मणेन ... अध्येतव्यं प्रयत्नतः। शिष्येभ्यश्च प्रवक्तव्यं सम्यङ्नान्येन केनचित् ManuSm. 1. 103 (ManvaMu. क्षत्रियादिना); 2. 16 (ManvaMu. शूद्रादेः); कष्टोऽन्यः क इह भवेत् कृतघ्नभावः Avimā. 4. 3; के मम धन्विनोऽन्ये KumāSaṁ. 3. 10 नान्योऽयमिति यत्र स्यादन्यस्मिन्प्रीतिकारणे तन्त्रज्ञैः कथ्यते सापि प्रीतिः संप्रत्ययात्मिका KāmSū. 93. 17 (2. 1); न च तेन (शिलीमुखाः) ... न नीता निष्कलेषु नान्येष्वधन्वेषु स्यापि स्पृष्टा AvantiKa. 110. 7; न चाध्यात्माधिकारेऽन्यौ कौचिद्वावृतं पिबन्तौ संभवतः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 107. 19 (*on* i. 2. 11); देवादिषु ह्युपासकेष्व-भ्युपगम्यमानेष्वादित्यः कमन्यमादित्यमुपासीत BrahmSūBh. (Śaṅ.) 202. 11 (*on* i. 3. 31). 202. 18 (*on* i . 3. 31); **(with Abl.) any other than** न हि मामाहवे क्रुद्धमन्यः साक्षाच्छचीपतेः पुमान्योधयितुं शक्तः MajāBhā. i. 181.18; **(with ṛte) any other than** अभियोक्ता बलियस्त्वादलब्ध्वा न निवर्तते। उपहाराद्दते तस्मात् संधिरन्यो न विद्यते Hitopa. 4. 130; **(used as noun) anybody else, somebody else** नकि॒र॒न्यस्त्वावा॑न् ṚV. i. 52. 13; स॒त्यमि॑त्तन्न॒ त्वावाँ॑ अ॒न्यो अ॒स्तीन्द्र॑ दे॒वो न मर्त्यो॒ ज्याया॑न् ṚV. vi. 30. 4; vii. 32. 23; नान्ये॒न॒ स्तोमो॑ वसिष्ठ॒ अन्वे॑तवे वः ṚV. vii. 33. 8; न॒ह्य१॒॑न्यं ब॑ळाक॒रं म॑र्डि॒तारं॑ शतक्रतो ṚV. viii. 80. 1; viii. 96. 19; ब्र॒ह्मा॒णस्ते॑ य॒शसः॑ सन्तु मान्ये AV. ii. 6. 2; कामं॒मे॒वात्मनां॑ पशूनामादं॑ते न ह्य॒न्यः कामं॑ पशूनां प्रयच्छ॑ति TaiS. II. vi. 8. 1; वीरं॑ वां॑वै॑तद्देवानामवदयतेऽन्यस्मै वै कंमाधे॑यमन्यस्मै पुनराधेयम् MaiS. i. 7. 5 (i. 113. 15); सर्व एव (पुत्राः) समावद्धन्ति। नान्योऽन्यमतिक्रामति KāṭhS. 6. 4 (i. 52. 21); इन्द्रेण वा॒उ॒क्तोऽस्य॑तं चे॒दन्य॒स्मा॑उ॒नुब्रूयाः ŚatBr. XIV. i. 1. 22; XIV. i. 1. 32; नेशे मे कश्च महिमानमन्यः BāṣkaU. 12; न यज्ञाङ्गेनात्मानमभिपरिहरेदन्यं वा BhārŚS. i. 1. 15; ननानन्यो (?नैनानन्यो) अतः पश्येत् LāṭyaŚS. iii. 3. 23; DrāhyŚS. vii. 3. 22; तमन्तरेणावहनीयं च यजमानसंचरो नान्येषाम् LāṭyaŚS. iv. 10. 28; DrāhyŚS. xii. 2. 27; नान्यं लोके पतिं वृणे MahāBhā. i. 76. 29; युध्यते गरुडध्वजः। न ह्यस्य प्रियकृत्कश्चिदन्यः पाण्डवं विद्यते MahāBhā. vii. 764*(5); सुहृन्मित्रविनाशश्च दैवयोगादुपागतः। कोऽन्योऽस्ति दुःखिततरो मया लोके पुमानिह MahāBhā. xi. 1. 19; xii. 30. 32; xii. 306. 70; कश्चित्तु संशयो मेऽस्ति तन्मे ब्रूहि पितामह। अस्यामापदि कष्टायामन्यं पृच्छाम कं वयम् MahāBhā. xiii. 47. 2; xiii. 54. 28; ऋष्यशृङ्गः ... वनचरः सदा। नान्यं जानाति विप्रेन्द्रो नित्यं पित्रनुवर्तनात् Rāmā. i. 8. 8; i. 58. 23; त्रिषु लोकेषु कोऽन्योऽस्ति यो न जानाति मे बलम् Rāmā. vii. 18. 10; देवदत्त एव कर्ता नान्यः। गौरेव कर्म नान्यत् MahāBh. i. 218. 9; (*on* i. 2. 45) कः स्त्रीनिमित्तं न चलेदिहान्यः Saund. 7. 27; तस्य शास्त्रेऽधिकारोऽस्मिञ्ज्ञेयो नान्यस्य कस्यचित् ManuSm. 2. 16; दुःखैकहेतुर्न कश्चिदन्यः ŚatTrayī. 81; महामात्रसंबद्धा राजसंबद्धा वा तत्रैकदेशचारिणी काचिदन्या वा कार्यसंपादिनी विधवा पञ्चमीति चारायणः KāmSū. 67. 18 (1. 5); 220. 1 (3. 4); 301. 19 (5. 6); 354. 20 (6. 6); 366. 15 (7. 1); 369. 19 (7. 2); सीतां हित्वा दशमुखरिपुर्नोपयेमे यदन्याम् RaghuVa. 14. 87; कः पतिव्रतां तामन्यः परामर्ष्टुमुत्सहते Śāk. 6. 10 (4); संसारार्णवमग्नस्य ममोपायो हि कथ्यताम्। यं ज्ञात्वा न पुनर्जन्म स्यान्ममान्यस्य कस्यचित् JayāS. 1. 6; सिद्धश्चात्राष्टाकपाल उच्यते कपालेषु श्रपयतीति वचनाद् नान्येन श्रपितं गृह्णन्ति ŚābaBh. 341. 6 (*on* i. 4. 9); अभियुक्तं च नान्येन नोक्तं विप्रकृतिं नयेत् YājñaSm. 2. 9; यद्यहं कौमारं भर्तारं मुक्त्वा ना(न्यं) परपुरुषं (मनसापि) वेद्मि तदनेन सत्येनाव्यङ्गं मुखमस्तु PañcT. 1. 55 (71) (55.5); त्वयैवापहृतमेतद्धनं (नान्येन) PañcT. 1. 158 (36) (158. 4); 2. 2 (15) (188. 2); 5. 2 (50) (403. 1); (सम्यर्थश्यम्) आपद (वि) मोक्षणायेति (नान्योऽस्माकमापदो मोक्षयतीति) सा ... न मयान्येन वान्तराले दृष्टा DaśKuC. 103. 19; संचिन्तिता किमन्यं कं को वान्यो हृदये स्थितः ज्ञातमेव मया त्वेष यथाहं न प्रियस्तव VītVṛ. 29; 71; MahāvīC. 1. 56 (13); नायं कथा विप्रभागोऽस्माभिरन्येन वा श्रुतपूर्वा UttaRāC. 4. 22 (25); हन्त ते कथयिष्यामि ... यदन्यैर्न श्रुतं पूर्वम् ParaS. 30. 4; 30. 41; किमन्येन केनचिद्वा संबद्धम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 12. 14 (*on* i. 1. 2); योऽयमदृश्यत्वादिगुणको भूतयोनिः स परमेश्वर एव स्यान्नान्य इति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 124. 16 (*on* i. 2. 21); 264. 14 (*on* i. 4. 22); रागादन्याव्युदस्य प्रकटितविनया यं नृपं सेवमाना राजश्रीरेव चक्रे स[कल*]कवि-जनोद्गीय (Read गीत) तथ्यस्वभावम् El. xxi. 143. 35; मुक्त्वा च सर्व्वभुवनेश्वर-माद्दिदेवं नावन्दतान्यममरेष्वपि यो मनस्वी El. xxii. 84. 48; कस्यान्यस्य प्रभग्नः (read प्रभग्नं) ससचिवमतुजं त्यज राणसु तन्त्रः (Read त्यक्त्वा राणासु तंत्रः) El. xviii. 96. 17; भुक्तं कैश्चिद् विक्रमेण आपरेभ्यो दत्तं चान्यैः El. vi. 30. 13; xi. 100. 14; एतैर्गुणैरुपेतः पुनरन्यः को मया प्राप्तव्यः Hitopa. 1. 70 (1); नातः पटुतरोऽन्योऽस्ति राज्यभेदकरो मतः Hitopa. 2. 123; 3. 81; वृद्धापत्ये विवक्षिते एक एव शब्दः प्रथमा प्रकृतिः त्युमुत्पादयति नान्येति JaineVṛ. 164. 4 (*on* iii. 1. 79); नम्रान्विजेतुं रणशिरसि परान्प्राथकेभ्यः प्र(ा)दातुं निर्व्वोढुं रूढिसत्यं धरणिपरिवृढो नेदृशोन्यः El. xviii. 247. 36; भूपः ... तिष्ठन्नपि न संपृष्टो न च दृष्टो भयेन यः ... नान्यैर्म्म्[यापुरैर्] El. xxii. 123. 10;

xxv. 170. 22; x. 21. 11; तेन संसाधितो सूतः ... नान्यो लोके ततः परम् BṛNāraP. 1. 20; साधनं सुमहद्यस्य यन्नान्यस्य विलोक्यते। तस्य धीशालिनः कोऽन्यः सहेतारालितां भुवम् KāvyPra. 278. 1; पौरुषकमला कमला सापि तवैवास्ति नान्यस्य KāvyPra. 429. 7; अस्मद्वंशीयेनान्येन वा केनापि परिपंथना न करणीया EI. xi. 37. 14; पुत्रेषु विद्यमानेषु नान्यं वै कारयेत्स्वधाम् SmṛtiCan. vi. 202. 3; जगतस्तदुपादेयस्य व्यक्तिरेव तद्व्यक्तिर्नान्या ManvaVi. 13. 12 (*on* 1. 6); विश्वकर्मश्रुतिवत्पद्मनाभत्वलिङ्गं चान्यस्यापि किं न स्यात् TattvPrakā. 7A. 13 (*on* i. 1. 1); स्वचित्तकल्पितो गर्वः कस्यान्यस्य न विद्यते PurāPraSaṁ. 9. 2; उपादानादि ज्ञानवान् स ईश्वरः। सर्वज्ञः स भवति नान्यः SarvaDaKau. 21. 14; सुधियां ध्येयं धरायामिदं कोऽन्यः कर्तुमलम् Subhāṣi. 842; तां सृष्ट्वाप्यसमानरूपचरितां नान्या कृता तादृशी Subhāṣi. 1469; EI. ii. 444. 27; त्वत्त्व:(?त्त:) प्रियतरा नान्या वर्तते मम सुन्दरि BallāC. 26. 13; यत्कर्मराजेन कृतं सुकार्यमन्येन केनापि कृतं हि तन्नो EI. ii. 46. 35; न ह्यन्यो ब्राह्मणाय भार्यात्वेन कन्यां दातुं शक्नोति AṇuBh. 94. 2 (*on* i. 3. 35); इन्दुरिन्दुरिव श्रीमान् इत्युक्ते श्रीमत्त्वेन चन्द्रस्य नान्यः सदृशोऽस्तीति ... लक्ष्यते Kuval. 10 (4); प्रगल्भः कोऽन्यः स्यात्त्रिभुवनवदान्यो यदि न सः Gaṅgāva. 1. 85; को नु खल्वन्यः Ḍamaru. 10 (4); **(with Abl.) anybody else or somebody else than** नहि त्वदुन्यो गिर्वणो गिरः सघ॑त् ṚV. i. 57. 4; SV. (Kau.) I. N. (2). 4. 4; AV. xx. 15. 4; न त्वदुन्यो मघवन्नस्ति मर्डितेन्द्र ब्रवीमि ते वचः ṚV. i. 84. 19; viii. 66. 13; x. 64. 2; SV. (Kau.) I. iii (2). 1. 5; VājaS. 6. 37; इन्द्राग्नी ... नान्या युवत्प्रमतिरस्ति मह्यं स वां धियं वाजयन्तीमतक्षम् ṚV. i. 109. 1; i. 129. 10; शुधी हवमा हुवतो हुवानो न त्वावाँ अन्यो अमृत त्वदस्ति ṚV. vi. 21. 10; नान्य इन्द्रात्करणं भूय इन्वति ṚV. viii. 15. 11; नह्यङ्ग नृतो त्वदन्यं विन्दामि राधसे ṚV. viii. 24. 12; मघवा। ... न तत्ते अन्यो अनु वीर्यं शकन्न पुराणो मघवन्नोत नूतनः ṚV. x. 43. 5; x. 91. 8; x. 121.10; AV. v. ii. 4; xi. 4. 26; VājaS. 12. 62; अमावास्ये न त्वदेतान्यन्यो विश्वा रूपाणि परिभूर्जजान AV. vii. 79. 4; vii. 80. 3; TaiS. I. viii. 14. 2; III. ii. 5. 6; VājaS. 10. 20; 23. 65; VājaS. (K.) 11. 6; 25. 10; 29. 4; MantrBr. ii. 5. 8; अग्निहोत्रं ह वै नाम नास्मादन्यस्समानेषु वंशीयान् भवति यस्यैवमग्निहोत्रं हूयते KāṭhS. 6. 1 (i. 50. 7); 13. 3 (i. 183. 4); यस्मान्न जातः परो अन्यो अस्ति य आविवेश भुवनानि विश्वा VājaS. 8. 36; VājaS. (K.) 8. 11; तदिदं सरीसृपमभवद्यदन्यत् सर्पेभ्यः JaimiBr. 1. 187; केऽजयन् के जितास्तत्र ... अन्ये भीष्माच्छांतनवात्तन्ममाचक्ष्व MahāBhā. vi. 15. 68; iv. 36. 32; iv. 48. 16; को हि गाण्डीवधन्वानमन्यः कुरुपितामहात्। ... संयातुमर्हति MahāBhā. vi. 48. 22; v. 122. 28; vii. 9. 65; vii. 61. 42; x. 7. 61; रामादन्यस्य नार्हामि संस्पर्शम् Rāmā. v. 36. 4; कोऽन्यो द्वितीयः सहायो भवितुमर्हत्यन्यदतो वर्जनार्थात् MahāBh. i. 447. 4 (*on* ii. 3. 8); i. 496. 5 (*on* ii. 4. 79); ManuSm. 5. 52; तं (रामम्) पुनः सीतालक्ष्मणमात्रकात्परिजनादन्यो न चानुव्रजेत् MahāVīC. 4. 41; MālaMā. 5. 222; न प्रथमपर्यायनिर्दिष्टादक्षिपुरुषाद्द्रष्टुरन्यो निर्दिष्टः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 177. 6 (*on* i. 3. 19); न ह्यन्यः परमेश्वराद्भूतभव्यस्य निरङ्कुशमीशिता BrahmSūBh. (Śaṅ.) 184. 15 (*on* i. 3. 24); 268. 12 (*on* i. 4. 22) एवं विधिविषयभेदात् सामग्रीभेदाच्च प्रत्यक्षवदनुमानादन्यः शब्द इति सिद्धम् NyāyMañ. i. 142.13; को माम् ... त्रातुं मित्रादन्यः समर्थः Hitopa. 1. 53 (8); 2Ṣ 23; NīlaP. 1074; योऽसौ ब्रह्मा ... स एवानन्दरूपात्मा तस्मान्नान्यः परात्मवान् BṛNāraP. 3. 26; VairāŚ. (Pa.) 61; PrasaRā. 6. 31; दिव्य[भृ]र्षं सुरसदनसमं मंदिरं चंद्रमौलेः कोऽन्यो गोविंदराजात्परपतिरमलो मर्त्यलोके चकार EI. ii. 227. 6; **(with** *ṛte*) **any body else than** (इषुम्) तमहं जातु नास्येयमन्यस्मिन् फल्गुनादृते। कृष्णाद्वा देवकीपुत्रात् MahāBhā. viii. 27. 60; **2A (inanimate) i different, distinct or separate** नान्या युवत् प्रमतिरस्ति मह्यम् ṚV. i. 109. 1; अनन्तमन्यद्रुशदस्य पाजः ṚV. i. 115. 5; इष्टकचिद्वा अन्योऽग्निः पंशुचिदन्यः TaiS. I. v. 8. 2; पूर्वमन्यमपरमन्यमुभौ पादाववनेनिजे राष्ट्रस्यर्ध्या अभयस्यावरुध्यै MantrBr. ii. 8. 8; देवच्छन्दसानि वा अन्यान्यासन्नासुरछन्दसान्यन्यानि JaimiBr. 1. 192; 2. 46; शुक्रं ते अन्यद्यजतं ते अन्यदित्येतद्वायेत् SāmaViBr. i. 6. 1; न तु तद् द्वितीयमस्ति ततोऽन्यद्विभक्तं यद्विजानीयात् BṛĀraU. iv. 3.31; एकस्तोत्रियेष्वह:सु योऽन्योऽनन्तरः सोऽनुरूपः ĀśvaŚS. II. i. 2. 7; अन्यदाहवनीयागारमन्यद् गार्हपत्यस्य ĀpaŚS. v. 4. 6; अवलिख्योरवायास्तैरन्यां मृदं संसृज्योखां कारयेत् ĀpaŚS. xiv. 23. 4; xiv. 33. 10; हित्वा सोऽसून् ... अन्यां योनिं पवनाग्रानुसारी हित्वा देहं भजते MahāBhā. i. 85. 18; i. 110. 21; ii. 11. 8; लोकवृत्ताद्राजवृत्तमन्यदाह बृहस्पतिः MahāBhā. ii. 50. 14; iii. 148. 5; iii. 148. 6; iii. 207. 10; iii. 212.9; गच्छ वीर न ते बुद्धिरन्या कार्या कथंचन MahāBhā. iii. 240. 24; iv. 472* (1); अन्यामन्यां धनावस्थां प्राप्य वैशेषिकी नराः। असंतुष्टाः प्रमुह्यन्ति संतोषं यान्ति पण्डिताः MahāBhā. xi. 2. 20; xii. 128. 13; अपरे बाहुबलिनः ... जुगुप्सिताम् ... पापां वृत्तिमुपासते। उत्सहन्ते च ते वृत्तिमन्यामप्युपसेवितुम् MahāBhā. xii. 173. 35; xii. 205. 1; xii. 224. 26; अन्यो धर्मः समस्थस्य विषमस्थस्य चापरः MahāBhā. xii. 252. 4; xii. 294. 38; xii. 303. 13; तौ सखायौ पुरा ह्यास्तां मानुषत्वे परंतप। अन्यां योनिं समापन्नौ सार्गालीं वानरीं तथा MahāBhā. xiii. 9. 8; प्रत्याख्यातोऽस्मि अन्यां गतिं गमिष्यामि स्वस्ति वाऽस्तु तपोधनाः Rāmā. i. 57. 7; अन्या मध्यस्थचिन्ता तु विमर्दाभ्यधिकोदया Rāmā. ii. 35* (4); v. 46.47; गत्यादिभ्यः प्रकृतिस्वरत्वे कृद्ग्रहणानर्थक्यमन्यस्योत्तरपदस्याभावात् Vār. 1 *on* P. vi. 2. 139; एकोऽयमात्मोदकं नाम ... अन्यदिदं शीतमन्यदिदमुष्णमिति MahāBh. i. 42. 1 (*on* i. 1. 3); i. 106. 10 (*on* i. 1. 44); वधकम् ... इति। नायं ण्वुल् अन्योऽयमकशब्दः किदीणादिको रुचक इति यथा MahāBh. i. 139. 20 (*on* i. 1. 56); तथेवर्णाकृतिः। तथोवर्णाकृतिः। ननु चान्याकृतिरकारस्याकारस्य च MahāBh. i. 179. 15 (*on* i. 1. 69); अन्यो हि शब्दः क्ङितीत्यन्यः कितीति ङितीति च MahāBh. i. 191. 16 (*on* i. 2. 1); अन्योऽयमुदात्तानुदात्तयोः स्थान एक आदिश्यते MahāBh. i. 207. 20 (*on* i. 2. 31); i. 255. 7 (*on* i. 3. 1); i. 370. 6 (*on* ii. 1. 1); ii. 79. 10 (*on* iii. 1. 94); कः ... योगविभागादयं कर्तुरप्रकृष्यते न चान्यस्मिन्नर्थे आदिश्यते MahāBh. ii. 98. 10 (*on* iii. 2. 4); भिदा विदारण इति वक्तव्यम्। भित्तिरन्या छिदा द्वैधीकरण इति वक्तव्यम्। छित्तिरन्या। ... आरा शस्त्र्यामिति वक्तव्यम्। आर्तिरन्या MahāBh. ii. 153. 10 (*on* iii. 3. 104); ii. 160. 6 (*on* iii. 3. 133); इमौ चान्यौ ह्रिस्वौ सर्वेषां पुरुषाणां सर्वेषां वचनानामिष्येते MahāBh. ii. 170. 8 (*on* iii. 4. 2); ii. 171. 11 (*on* iii. 4. 9); ii. 212. 9 (*on* iv. 1. 25); ii. 281. 8 (*on* iv. 2. 45); ii. 343. 10 (*on* v. 1. 19); iii. 135. 12 (*on* vi. 2. 139); अन्यो हि शब्दो रथं वहति अन्यो हि रथस्य वोढा MahāBh. ii. 333. 15 (*on* iv. 4. 76); iii. 360. 21 (*on* vii. 4. 93); iii. 377. 3 (*on* viii. 1. 51); iii. 392. 19 (*on* viii. 2. 6); iii. 431. 23 (*on* viii. 3. 37); तज्ज्ञापयत्याचार्योऽन्या संख्यान्यत्परिमाणम् MahāBh. ii. 343. 10 (*on* v. 1. 19); ii. 366. 20 (*on* v. 1. 119); iii. 351. 14 (*on* vii. 4. 47); अन्यत्प्रमाणमन्यत्परिमाणम् MahāBh. ii. 378. 20 (*on* v. 2. 39); ii. 386. 5 (*on* v. 2. 59); iii. 82. 9 (*on* vi. 1. 108); iii. 86. 12 (*on* vi. 1. 115); यस्य भावादन्या संख्या प्रवर्तते तत्रेति वक्तव्यम् MahāBh. ii. 382. 25 (*on* v. 2. 48); अन्यो महान् भूतप्रकृतो वर्तते MahāBh. iii. 160. 4 (*on* vi. 3. 46); अणन्तमेतदङ्गमन्यद् भवति MahāBh. iii. 227. 23 (*on* vi. 4. 149); ii. 229. 22 (*on* iv. 1. 78); ii. 247. 22 (*on* iv. 1. 93); iii. 228. 4 (*on* vi. 4. 149); iii. 267. 7 (*on* vii. 1. 73); iii. 320. 18 (*on* vii. 3. 4); iii. 331. 4 (*on* vii. 3. 56); अन्यद्यार्थः प्रतीयते MīmāSū. ii. 1. 27; विक्रयी त्वन्यः कर्मणोऽचोदितत्वात् MīmāSū. iii. 7. 31; vi. 6. 34; आत्मेन्द्रियार्थसंनिकर्षाद्यन्निष्पद्यते तदन्यत् VaiśeSū. iii. 1. 18; अन्यदन्यस्मादनन्यत्वादनन्यदित्यन्यताभावः NyāySū. ii. 2.31; अन्ये कृतयुगे धर्मास्त्रेतायां द्वापरेऽपरे। अन्ये कलियुगे नृणाम् ManuSm. 1. 85; ParāSm. 1. 22; अन्यैश्च विकल्पनैः विकल्पितानाम् अवयवप्रभावानुमानेनैव समुदायप्रभावतत्त्वमध्यवसातुं शक्यम् CaraS. iii. 1. 10; तेनागदो भवति अन्यं वा भावमापद्यते SuśruS. iv. 14. 8; (आर्या) विपुलाऽन्या Jānāśra. 5. 28; Chandonu. 4. 4; बहिश्चरक्षिभिरन्यदेवकारणमपदिश्य संसृज्येत KāmSū. 298. 23 (5. 6); कालान्तरे फलस्य अन्यत्प्रत्यक्षं कारणमस्ति ŚābaBh. 59. 7 (*on* i. 1. 5); तत्र ह्यन्यद्द्रव्यमन्यो गुणः ŚābaBh. 1529. 9 (*on* vii. 1. 3); 1529. 12 (*on* vii. 1. 3); किमयं दुरात्मा चिकीर्षति। किं ममैवानार्याय आहो स्वित् कश्चिदन्योऽस्याध्यवसायः PañcT. 2. 1 (11) (183. 2); यदिदमन्यदिति मन्यसे तत् स्वात्मनोऽनन्यत्वादन्यन्न भवति NyāyBh. 139. 5 (*on* ii. 2. 31); संश्लेषोऽन्यत्र यः स्यात् स खलु निगदितः संश्रयोऽन्यो गुणानाम् YogYā. 1. 14 (3. 14); तस्य तस्योपमानेषु धर्मोऽन्यो व्यतिरिच्यते VākyaPa. 1. 63; 2. 261; न वर्णव्यतिरेकेण पदमन्यच्च विद्यते VākyaPa. 1. 72; पादादौ च पदादौ च संयोगावग्रहेषु च। जः शब्द इति विज्ञेयो योऽन्यः स य इति स्मृतः YājñaŚi. 150; य एवोदात्त इत्युक्तः स एव स्वरितात्परः। प्रचयः प्रोच्यते तज्ज्ञैर्न चात्रान्यत् स्वरान्तरम् NāraŚi. i. 8. 2; यद्योभावप्रसन्धानमुकारादिपरं पदम्। स्वरान्तं तादृशं विद्याद्यदन्यद् व्यक्तमूष्मणः NāraŚi. ii. 5. 9; अन्या हि वृक्षसंवित् अन्या च वनसंवित् Bṛha. 170. 4; अन्योऽप्यसावेक इव सामान्यादुपचर्यते Kāvyālaṅ. (Bh.) 5. 24; अन्या विक्षेपकला मन्दान्यत्वात्फलाधिका: स्पष्टा: BrāhmSphuSi. 11. 53; न त्वंबरं पूर्वधृतं न च तैलवसे स्पृशेत्। वासोऽन्यदन्यच्छयने निर्गमे देवतार्चने (धारयेत्) AṣṭāSaṁ. i. 11. 5 (1. 3); यद्विद्वानपि तादृशेऽप्यभिजने धर्म्यात्पथो विच्युतः किं ब्रूमोऽत्र तदन्यदेव न वसन्त्येकत्र सर्वे गुणाः MahāVīC. 1. 33; अदृष्टादाथ वाप्यन्यः संस्कारः तस्य चोत्तरम् ... यः कृतो ब्रह्मचारिणः ŚlokaVār. 1. 93 (32. 6); अन्यत्साध्यमदृष्ट्वैव यागादीननुतिष्ठतः ŚlokaVār. 2. 192 (104. 5); अस्यायमन्योऽर्थः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 90. 7 (*on* i. 1. 31); प्रत्युच्चारणमन्येऽन्ये वर्णाः स्युः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 197. 3 (*on* i. 3. 28); 237. 1 (*on* i. 4. 6); 238. 16 (*on* i. 4. 16); शक्तिश्च ... नान्या असती वा कार्यं नियच्छेत् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 320. 11 (*on* ii. 1. 18); अन्यत् पृथगेव विद्यया क्रियते फलमिति आहुः वदन्ति, अन्यदाहुरविद्यया कर्मणा क्रियते

फलम् ĪśopBh. 15. 19 (*on* 10); KenUBh. 35. 16 (*on* 1. 4); पर्यायोक्तं यदन्येन प्रकारेणाभिधीयते। वाच्यवाचकवृत्तिभ्याम् KāvyālaṅSāSaṁ. 4. 6; कालः ... अन्योऽनन्यतरोऽव्यतिक्रमगतिः सूक्ष्मोऽविभागी पुनः KalyāKā. 4. 2; यत्रावयवमुखस्थितसमुदायविशेषणं प्रधानार्थम् पुष्यनाम्येतान्यः सोऽयं स्यादवयवश्लेषः Kāvyālaṅ. (Ru.) 10. 18; 11. 19; यथा ब्रह्म अन्यत् अहं चान्य इति भ्रान्त्या भेदं मन्वानस्य ... एकतैव ... बोध्यते IṣṭaSi. 27. 13; अन्यदेव हि सत्यत्वमाप्तवादत्वहेतुकम्। वाक्यार्थश्चान्य एवेह ज्ञातः पूर्वतरं च सः NyāyMañ. i. 143. 1; अन्ये पदार्थानां धर्माः प्रतियुगं भवन्ति ManuBh. i. 42. 6 (*on* 1. 85); यथा वसन्तेऽन्यः पदार्थानां स्वभावोऽन्यो ग्रीष्मेऽन्य एव वर्षासु ManuBh. i. 42. 7 (*on* 1. 85); तत्र समाने कस्मिंश्चिद् भिन्नेऽन्यस्मिन् अन्यः समुदायः संजात इत्यसमानप्रवरत्वाद्य(त्र?)प्रतिषेधः ManuBh. i. 209. 15 (*on* 3. 5); अन्या निन्दा 'अन्यो द्वेषः ManuBh. i. 277. 26 (*on* 3. 151); यत्र तु संसृष्टयोरेकीभावो न, चान्यस्तत्प्रत्ययो न तत्र केवलाश्रयौ विधिप्रतिषेधौ प्रवर्तितुमर्हतः ... अन्यद्धि तत्र रूपमन्यश्च रससंस्थानादि तत्प्रत्ययहेतुः ManuBh. i. 360. 25 (*on* 4. 80); श्राद्धमेव विहितं न पुनः अन्या काचिदेव क्रिया ManuBh. i. 436. 14 (*on* 5. 32); ii. 169. 4 (*on* 8. 203); वर्णैर्यथास्वं क्रमविशेषशालिभिरन्येऽन्ये जन्यन्ते संस्काराः TattvBi. 26. 1; अभावोऽन्यो विरुद्धो वा संविदोऽपि यदीष्यते तदानीं संविदद्वैतप्रतिज्ञां दूरतस्त्यज SaṁviSi. 89. 21; वाक्यस्य वक्रभावोऽन्यो भिद्यते यः सहस्रधा VakroJī. 40. 10; तदाकर्णयान्यदेव तव तल्लोकावाप्तेः कारणम् YaśasCam. ii. 235. 8; अन्या याऽस्त्यपरा नाडी मूलाधारात्समुत्थिता ŚivS. 2. 29; पराशरसंहितायान्तु मानं तदेव किन्तु युक्तिरन्या YuktiKa. 25. 15; 62. 3; 215. 1; Loc. 6. 17 (*on* 1. 1); शोकः स्थायिभावः ... विप्रलम्भशृङ्गारोचितरतिस्थायिभावत्वादन्य एव Loc. 27. 7 (*on* 1. 5) इष्टसिद्धिः प्रसिद्धांशे हेत्वसिद्धिरगोचरे नान्या सामान्यतः सिद्धिः NyāyKuA. i. 163. 11; पौरस्तु ... यद्वहद(न्य)द्दानं किमपि च विद्याधनन्तदुद्दिष्टम् EI. i. 262. 31; अन्यदभिधेयं शब्दस्यान्यत् प्रकाश्यं प्रयोजनम् PramāMī. 50. 9 (*on* ii. 1. 5); विष्णुवर्धनः। यो ... आचक्राम ... अन्यान् द्विषद् देशान् ... येन ... अन्यान्यपि च पुण्यानि पौनः पुन्येन चक्रिरे नरसिंह इति EI. vi. 95. 11; धान्यैश्चान्यैसमृद्धा (Read °न्यैस्समृद्धा) ... शोभंताम् ... उत्सवाः EI. vi. 154. 167; गतिक्वन्यस्तत्पुरुषः (अन्यो बहुव्रीह्यादिलक्षणहीनः) SiddhaHe. iii. 1. 42; आत्मद्रव्यम् ... अन्यद्भिन्नं भवति TātpaVṛ. 146. 13 (*on* 2. 13); मनुष्यभवे यत् ... तदपेक्षया भवान्तरेऽन्यद्विसदृशं संस्थानादिकं भवति TātpaVṛ. 214. 18 (*on* 2. 61); दर्शपूर्णमासयोरन्तरालसंयोगान्नह्यन्यदन्यक्रमं विद्यते SaṅkarKāBh. 126. 18 (*on* iii. 1. 25); अन्यत् आर्याच्छन्दो मत्कृतच्छन्दो रत्नावल्यां ज्ञेयमिति KāvyKaVṛ. 6. 11 (1. 2); विष्णोरन्यच्च तत्तन्त्रमिति सम्यग्विनिर्णयः AnuVyā. 49B. 1 (3. 3); इत उत्तरमन्या स्यात्पदवी का नु कीदृशी YogVā. iii. 29. 51; अन्यद्विज्ञानमस्तीति धीरन्यविषया न वा NyāyPari. 44. 3 (1. 1); मुख्यार्थबाधे तद्युक्तो ययान्योऽर्थः प्रतीयते ... असौ लक्षणा SāhiDa. 37. 2; कार्योदयः किंचिदन्यत्कारणमपेक्ष्यैव भवितुं युक्तः SāhiDa. 589. 3; अनेकं सुबन्तं अन्यस्य पदस्यार्थे वर्तमानं वा समस्यते स बहुव्रीहिः PrakriKau. i. 575. 3; कृतयुगेऽन्ये धर्मा भवन्ति। ManvaMu. 25. 5 (*on* 1. 85); प्रस्तुत्य षष्ठमन्यमग्निं पठन्ति AṇuBh. 207. 1 (*on* iii. 3. 1); स पुत्रयोगामृतपानतृप्तेरकर्तयद्येत्यमृतं तदन्यत् VīraBhā. 1. 91; एवं दुर्लभ्यवस्तुन्यपि सुलभतया हस्तलब्धे यदन्यत् तन्वा वाचा धिया वा भजति बत जनः क्षुद्रतैव स्फुटेयम् Nārāy. i. 1.2; पवमाने अन्यासां बृहतीनां होतुः पृष्ठे चान्यासां ककुभां दाशतयीभ्यस्समानयने षष्टिसंख्यानुपपत्तेः BhāṭṭDī. iii. 107. 3 (*on* ix. 2. 6); (अन्या अन्या ऋचो भवन्ति) इति वचनेन तन्निरासात् BhāṭṭDī. iii. 111. 5 (*on* ix. 2. 6); अथ कामनार्थिकं सामर्थ्याद्यपेक्षते न श्रुतमन्यत् SiddhāTa. 31. 11; अनर्गले भिन्ने त्वन्यद् ŚabdaRa. (Su.) 6. 63; अन्यस्तु भिन्ने त्रिषु वा समाने KośaKaTa. 2. 7209; यदुत्पत्तिलयौ सान्या सृष्टिर्यस्माद्य देहिनाम् SiddhāTaVi. 1. 7: **(with Abl.) different, distinct or separate from** परं मृत्यो अनु परेहि पन्थां यत्र नो अन्य इतरो देवयानात् ... स्वाहा MantrBr. i. 1. 15; अन्यदेव तद्विदितात् अथो अविदितादधि KenU. 1. 4; यद्यप्यन्यदैकाहिकाद्वैश्वदेवं स्वस्त्यात्रेये निविदं दध्यात् ĀśvaŚS. I. vi. 9. 6; नञ्समासादन्यो भाववचनः स्वरोत्तरपदवृद्ध्यर्थम् Vār. 10 *on* P. v. 1. 119; MahāBh. ii. 368. 16 (*on* v. 1. 119); ii. 370. 9 (*on* v. 1. 121); न वै पदार्थादन्यस्यार्थस्योपलब्धिर्भवति वाक्ये। MahāBh. i. 218. 2 (*on* i. 2. 45); येषां पदानां समासस्ततोऽन्यस्य पदस्यार्थोऽन्यपदार्थः MahāBh. i. 426. 3 (*on* ii. 2. 24); यदि द्रव्यं साधनं नैतदन्यद्भवत्यभि हितात्। अथ हि गुणः साधनं भवत्येतदन्यदभिहितात् MahāBh. i. 442. 21 (*on* ii. 3. 1); न चान्य आकारादनन्तरो ङिदस्त्यन्यदतो लङः MahāBh. ii. 187. 19 (*on* iii. 4. 110); अन्यः स भावो वाह्यः प्रकृत्यर्थात् MahāBh. ii. 145. 16 (*on* iii. 3. 19); ii. 177. 19 (*on* iii. 4. 67); वाचकः सर्वलिङ्गानां द्रव्यादन्यो गुणः स्मृतः MahāBh. ii. 217. 5 (*on* iv. 1. 44); MīmāSū. 2282. 17 (*on* xii. 4. 27); यद्यान्यदसदतस्तदसत् VaiśeSū. ix. 1. 5 ; Upask. 377. 7 (*on* ix. 1. 5); निरुध्यमाने कारित्रं द्वौ हेतू कुरुतः त्रयः। जायमाने ततोऽन्यौ तु प्रत्ययौ तद्विपर्ययात् AbhidhK. 2. 63; AbhidhKoBh. 298. 4 (*on* 5. 27); तस्याभिधेयभावेन यः शब्दः समवस्थितः। तस्याप्युच्चारणे रूपमन्यत्तस्माद्विविच्यते VākyaPa. 1. 65; स्कन्धेभ्यः पुद्गलो नान्यस्तीर्थदृष्टिप्रसङ्गतः। नानन्योऽनेकताद्याप्तेः साध्वी तस्मादवाच्यता TattvSaṁ. 337; इतश्च शरीरादन्योमनोमयत्वादिगुणः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 100. 17 (*on* i. 2. 5); नाम्नोऽन्यदर्थान्तरमुपदिष्टं वागाख्यम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 155. 11 (*on* i. 3. 8); 161. 4 (*on* i. 3.12); 236. 5 (*on* i. 4. 6); 324. 15 (*on* ii. 1. 18); 325. 2 (*on* ii. 1. 18); 325. 18 (*on* ii. 1. 19); ऐकात्म्यविषयान्नान्यो वेदान्तवचसां यतः। लभ्यते विषयः कश्चित् BṛĀraUBhVā. (Sambandha.) 16; 471; तस्मादन्यो दिधिषूपतिः ManuBh. i. 282. 12 (*on* 3. 173); न ज्ञानादन्यदर्थस्य भासनम् Kāśi. ii. 171. 22 (*on* 5 (3). 200); समाहारः ... सोऽपि नान्यः समुच्चयात् SaraKaṇṭhā. 485. 2; अग्निहोत्रादिसाधुकृत्याया विद्योत्पत्त्यर्थाया अन्यापि विद्या ... साधुकृत्यानन्ता संभवत्येव BrahmSūBh. (Rā.) 725. 4 (*on* iv. 1. 17); VedāntKau. 395. 11 (*on* iv. 1. 17); किं ब्रह्मकार्यं जगद्ब्रह्मणोऽन्यदुतानन्यद् VedāntDī. 87. 2 (*on* ii. 1. 15); प्रभृत्यन्यार्थदिक्शब्दबहिरारादितरैः (पञ्चमी स्यात्। ... अन्यो भिन्नो वा मैत्रात्) SiddhaHe. ii. 2. 75; विशेषणविशेष्यतत्संबंधेभ्योऽनन्यदन्यद्वा। उपलक्षितं चोपलक्षणोपलक्ष्यतत्संबन्धेभ्योऽनन्यदन्यद्वा NyāySu. (Ja.) 375B. 5 (*on* ii. 2. 6); हेतुः साध्यादन्य एव भवति Upask. 144. 8 (*on* iii. 1. 7); ज्ञानम् ... आत्मनि लिङ्गमसिद्धविरुद्धानैकान्तिकेभ्योऽन्यत् Upask. 161. 15 (*on* iii. 1. 18); आरोपितस्य संयोगस्यात्यन्ताभावस्तु अनारोपितस्य संयोगस्यात्यन्ताभावादन्यः एव Nyāyāmṛ. 16B. 7; शैषिकाः अपत्यादिचतुरर्थान्तेभ्योऽन्यस्मिन् जातादावर्थे वेदितव्याः Prasā. i. 767. 16; अहंकारकार्यात्सृष्ट्यादेर्यदन्यत् पालनान्तर्यामित्यादिकम् तत् महत्तत्त्वादेव भवति SāṁkhyaPraBh. 162. 28 (*on* 6. 66); न चैवं घटादन्यः पट इत्यत्र कथमन्योन्याभावप्रतीतिरिति वाच्यम् अन्यत्वस्यापि पृथक्त्वरूपत्वात् Tarkāmṛ. 10. 20: **(used as noun) different, distinct or separate thing or idea etc.** स ह होमः पवत इत्यनुद्रुत्यैतस्य वा अन्ये स्युरिति प्रत्युवाच KauṣīBr. 16 .9 (73. 7); अन्यदेवाहुर्विद्ययान्यदाहुरविद्यया ĪśāU. 10. 13; KenU. 1. 3; आरभ्य कर्माणि गुणान्वितानि भावांश्च सर्वान् विनियोजयेद्यः। तेषामभावे कृतकर्मनाशः कर्मक्षये याति स तत्त्वतोऽन्यः ŚvetāU. 6. 4; आसनं वा सर्वत्रैवंभूतः। (कुर्यात्) वचनादन्यत् ĀśvaŚS. I. i. 1. 26; येनेतो गच्छेयुरन्येन प्रत्याव्रजेयुः LāṭyāŚS. iv. 4. 17; v. 9. 7; प्रैहि त्वं नगरं कृष्णे न भयं विद्यते तव। अन्येनाहं गमिष्यामि विराटस्य महानसम् MahāBhā. iv. 22. 27; अन्येऽपि यज्वनां लोका अन्ये चापि तपस्विनाम्। क्षमावतां च त्रींल्लोकान् शूरा गच्छन्ति भारत MahāBhā. vii. App. I (8). 273A. 1; xii. 65. 8; सुखदुःखे समाधाय पुमानन्येन गच्छति। अन्येनैव जनः सर्वः संगतो यश्च पार्थिव MahāBhā. xii. 279. 22; विपर्ययं न कुर्वीत वाससो बुद्धिमान्नरः। ... अन्यदेव भवेद्वासः शयनीये ... अन्यद्रथ्यासु देवानामर्चायामन्यदेव हि MahāBhā. xiii. 107. 79; न वा ण्यन्तेऽन्यस्य कर्तृत्वात् Vār. 9 *on* P. i. 3. 67; अन्यस्मिंश्चान्यस्मिंश्च रूपसामान्यात्तदेवेदमिति भवति MahāBh. i. 19. 7: (*on* ŚivSū. (Gr.) 1); i. 136. 18 (*on* i. 1. 56); यदि योऽल् चान्यश्च तत्र स्यादल्ग्रहणमनर्थकं स्यात् MahāBh. i. 213. 17 (*on* i. 2. 41); i. 240. 3 (*on* i. 2. 64); i. 292. 13 (*on* i. 3. 67); कर्ता चान्यश्च यः कर्ता तत्र मा भूत् MahāBh. i. 293. 24 (*on* i. 3. 78); अन्याश्चान्याश्च प्रादुर्भवन्ति MahāBh. i. 330. 2 (*on* i. 4. 30); i. 336. 9 (*on* i. 4. 51); किं यदेवोपमानं तदेवोपमेयमाहोस्विदन्यदुपमानमन्यदुपमेयम् MahāBh. i. 397. 6 (*on* ii. 1. 55); नञ्युक्तमिव युक्तं वा यत्किंचिदिह दृश्यते तत्रान्यस्मिंस्तत्सदृशे कार्यं विज्ञायते तथा ह्यर्थो गम्यते MahāBh. ii. 22. 14 (*on* iii. 1. 12); iii. 34. 13 (*on* vi. 1. 45); iii. 255. 18 (*on* vii. 1. 37); न त्वत्रास्ति विशेषः सति वा शप्यसति वा। अन्यदिदानीम् MahāBh. ii. 41. 10 (*on* iii. 1. 31); ii. 86. 22 (*on* iii. 1. 114); अन्यमिवेमं पश्यन्ति जनाः सोऽयमन्य इव दृश्यमानोऽन्यमिवात्मानं पश्यति। अन्यादृगिति MahāBh. ii. 107. 14 (*on* iii. 2. 60); ii. 417. 6 (*on* v. 3. 57); न पुनरन्यदपि पुंसः प्रतिपदं कार्यमुच्यते MahāBh. iii. 267. 19 (*on* vii. 1. 74); तुल्या च कारणश्रुतिरन्यैरङ्गाङ्गिसंबन्धः MīmāSū. iv. 4. 36; स आहवनीयः स्यादाहुतिसंयोगात्। अन्यो वोद्धृत्याहरणात् MīmāSū. xii. 4. 27; भेदव्यपदेशाच्चान्यः BrahmSū. i. 1. 21; BrahmSūBh. (Śaṅ.) 67. 6 (*on* i. 1. 21); मृते जीवति वा पत्यौ या नान्यमुपगच्छति। सेह कीर्तिमवाप्नोति YājñSm. 1. 75; VīraMi. 138. 6 (*on* 1. 75); असत्त्वभूतो भावश्च क्रियान्येनाभिधीयते VākyaPa. 2. 197; 2. 261; 2. 263; अन्यत् सामान्यलक्षणम् NyāyBi. 1. 16; परिहृतभुजंगसंगः समनयनो न कुरुषे वृषं चाधः। नन्वन्य एव दृष्टस्त्वमत्र परमेश्वरो जगति Kāvyālaṅ. (Ru.) 10.17; तस्य तस्य अन्योऽन्यश्चाचार्यः IṣṭaSi. 241. 19; नपुंसकमन्येनैकं च वा ŚākaṭāVyā. ii. 1. 91; प्रोक्तानि काम्यकर्माणि प्रयोगेऽन्यत् समर्चयेत् TantrRā. 6. 34; अन्यान्यवयवानि स्युरन्यानि परमेश्वरि TantrRā. 7. 67; कर्त्रादीनां समावेशः सहान्यैर्यः क्रियादिषु ... सहोक्तिः सा SaraKaṇṭhā. 481. 5; देशः पुरं निवासश्च सभा वेश्मासनानि च। यद्यदीदृशमन्यच्च तत्तच्छ्रेयस्करं मतम् SamarāSū. 1. 4

अस्मात्प्राप्तिविषयात्कर्मणो वियोगोत्पादकादिरूपादन्याप्यलब्धविषया कृत्यास्ति (विद्या) VedāntPāSau. 395. 6 (*on* iv. 1. 12); प्रातः साज्यगुळं शरत्सु विहितं ग्रीष्मे च शाल्योदनम्। सायं तक्रवणेन तैलसहितं त्वन्येषु तद्व्यत्ययात् MātaLī. 11. 28; सूर्यदेवतायां चाप्। सूर्यस्य स्त्री देवता सूर्या। अन्या सूरी PrakriKau. i. 360. 2; (तृतीयासप्तम्योर्बहुलम्) क्वचिदन्यदेव स्यात् PrakriKau. i. 474. 6; अन्यस्मिन्नान्योऽयं यत्र च भवतीह कारणं प्रीतः KandaCū. ii. 1. 78; (मायाम्) अजो ह्येको जुषमाणोऽनुशेते जहात्येनां भुक्तभोगामजोऽन्यः VedāntPari. 99. 2; वाक्यम् ... लौकिकं त्वाप्तोक्तं प्रमाणम्। अन्यदप्रमाणम् TarkSaṁ. (A.) 53. 21; विशेषणविशेष्ययोः समानलिङ्गत्वमेव ह्यौत्सर्गिकं तत्र च साक्षादन्वयोऽभेदेनेत्यन्यदेतत् AlaṅkāKau. (Vi.) 72. 6; **(with Abl.) different, distinct or separate thing or idea from** पदार्थादन्यस्यानुपलब्धिरिति चेत् पदार्थाभिसंबन्धस्योपलब्धिः Vār. 4 *on* P. i. 2. 45; आत्मनः ... अन्यत् अत्यन्तव्यतिरिक्तम् SyādvāMañ. 8(78); **2Aii (with *anya*) different, i.e. various** यत्रौषधयो बहीरन्या अन्या इव स्युस्तस्मिन्यजेत पशुकामः KāṭhS. 25. 2 (ii. 104. 17); गायत्री वै प्रातस्सवनस्य ज्यैष्ठ्यम्। तद् यत् तत्रान्यदन्यच् छन्दः क्रियतेऽथ तद् गायत्रमित्याख्यायते JaimiBr. 1. 280; अन्यदन्यद् वै प्राणेभ्योऽन्नम् आहरन्ति। तस्मादन्यैरन्यैः सामभिस्तुवन्तेऽन्या अन्या अनुशंसन्ति समाना एव गृहा इति JaimiBr. 2. 39; समानीः परस्तादृचो भवन्त्यन्यत् अन्यत् साम JaimiBr. 2. 380; अन्यामन्यां धनावस्थां प्राप्य वैशेषिकीं नराः। अतृप्ता यान्ति विध्वंसम् MahāBhā. xii. 317. 19; यद्यपि तावदत्रैतच्छक्यते वक्तुं यत्रान्या चान्या च क्रिया यत्र खलु सैव क्रिया तत्र कथम् MahāBh. i. 257. 1 (*on* i. 3. 1); i. 442. 17 (*on* ii. 3. 1); आकृतिरन्या चान्या च भवति द्रव्यं पुनस्तदेव MahāBh. i. 7. 17 (*on* i. 1. 1); प्रतिवेदान्तं ह्यन्यान्या सृष्टिरुपलभ्यते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 250. 2 (*on* i. 4. 14) [Vaija. 228. 2 gives *anya* as a synonym of *vibhinna*]; **(used as noun) various things** अन्यास्वन्यासु स्तुवन्ति समानेन साम्ना JaimiBr. 2. 380; क्रीडनकद्रव्याणि ... तत्र कन्दुकम् ... अन्यदन्यच्च संदर्शयेत् KāmSū. 210. 15 (3. 3); **2Aiii different, i.e. disturbed** मा भून्मतिस्ते नृप काचिदन्या BuddhaC. 1. 67; **2Aiv different, i.e. immaterial or irrelevant** ते तु भावा ज्ञानाकाराः बहिर्वेत्यन्यदेतत् Kāśi. ii. 171. 26 (*on* 5 (3). 200); **2B (animate) i different, distinct or separate** या पूर्वं पतिं वित्त्वाथान्यं विन्दतेऽपरम् AV. ix. 5. 27; पूर्वा३र्धेऽन्यां जनंताया गां निदध्याञ्जघना३र्धेऽन्यांमपि MaiS. ii. 1. 9 (ii. 10. 18); अथ योऽन्यां देवतामुपास्तेऽन्योऽसावन्योऽहमस्मीति न स वेद BṛĀraU. i. 4. 10; हन्यां सदैव भुजगम् ... अन्ये ते भुजगा विप्र ये दशन्तीह मानवान् MahāBhā. i. 10. 3; अन्यानपि स नः क्षुद्र शङ्कसे पापभावितः MahāBhā. vii. 1157*. 2; अन्यो हि न ह्येकरथेन मर्त्यो युध्येत यः पाण्डवमिन्द्रकल्पम् MahāBhā. viii. 366*. 7; xii. 11. 7; xii. 211. 27; xii. 295. 20; अहमेव हि संमोहादन्यमन्यं जनाज्जनम्। मत्स्यो यथोदकज्ञानादनुवर्तितवानिह। ... अनुवर्तितवान्मोहादन्यमन्यं जनाज्जनम् MahāBhā. xii. 295. 24; xii. 296. 10; अन्य एव तथा मत्स्यस्तथान्यदुदकं स्मृतम्। न चोदकस्य स्पर्शेन मत्स्यो लिप्यति सर्वशः MahāBhā. xii. 303. 15; xii. 306 74; अन्यो गोषु स्वामी। अन्यो गवां स्वामी MahāBh. i. 454. 11 (*on* ii. 3. 22); अन्यो राजा त्वमन्यश्च तस्मात्कुरु यदुच्यते Rāmā. ii. 100. 10; v. 9. 3; नान्योऽयमिति यत्र स्यादन्यस्मिन्प्रीतिकारणे तन्त्रज्ञैः कथ्यते सापि प्रीतिः संप्रत्ययात्मिका KāmSū. 93. 17 (2. 1); न चात्र जीवघनशब्देन प्रकृतोऽभिधातव्यः परः पुरुषः परामृश्यते येन तस्मात्परात्परोऽयमीक्षितव्यः पुरुषोऽन्यः स्यात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 163. 6 (*on* i. 3. 13); प्रायः ... अमी दिवो विटपिनः किं तैर्ममान्यो भरः ĀścaCū. 6. 4; अन्या गणिका अन्या पुंश्चली ManuBh. i. 400. 5 (*on* 4. 211); अन्यो जीवो भवेदेष तथान्यच्च शरीरकम् BṛKathāK. 73. 142; सत्यामन्यां सवर्णायां धर्मकार्यं न कारयेत्। सवर्णासु विधौ धर्म्ये ज्येष्ठया न विनेतरा YājñaSm. 1. 88; स एवान्यो जातः सखि परिचिताः कस्य पुरुषाः Subhāṣi. 1138; **(with Abl.) different, distinct or separate from** दीक्षमाणस्येन्द्र एवेन्द्रियमादत्ते त्रिष्टुब्वीर्यं पञ्चदशस्तोम आयुः सोमो राज्यं पितरो यशस्कीर्तिमन्यो वा अयमस्मद्भवति AitBr. 34. 5 (868); यथा हि कदली नान्या त्वक्पत्रादपि दृश्यते। एवं विश्वस्य नान्यस्त्वं त्वत्स्थायीश्वर दृश्यते ViṣṇuP. i. 12. 67; न खलु जातिव्यक्तिव्यवहारवदन्याः काश्चिच्छक्तयो ब्रह्मणो व्यतिरेकिण्यः विद्यन्ते VākyaPa. 17. 3; ननु नास्ति तव ज्ञानप्रतिबन्धकारणरहितेश्वरादन्यः संसारी BrahmSūBh. (Śaṅ.) 39. 17 (*on* i. 1. 5); 40. 1 (*on* i. 1. 5); 55. 5 (*on* i. 1. 15); 56. 17 (*on* i. 1. 17); तस्मात्तस्मादान्तरस्यान्तरस्यान्यस्यान्यस्यात्मन उच्यमानत्वात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 58. 14 (*on* i. 1. 19); 58. 15 (*on* i. 1. 19); 58. 17 (*on* i. 1. 19); 67. 6 (*on* i. 1. 21); 67. 11 (*on* i. 1. 21); 73. 6 (*on* i. 1. 23); 101. 10 (*on* i. 2. 6); श्रुतिस्तु नान्योऽतोऽस्ति द्रष्टा नान्योऽतोऽस्ति श्रोता इत्येवंजातीयका परमात्मनोऽन्यमात्मानं वारयति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 101. 12 (*on* i. 2. 6); 103. 10 (*on* i. 2. 20); यदि पुनः परमेश्वरादन्यदृश्यत्वादिगुणकमक्षरं परिकल्प्येत नेयं परा विद्या स्यात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 125. 19 (*on* i. 2. 21); 157. 11 (*on* i, 3. 8); योऽक्षिणि प्रसिद्धो द्रष्टा ... सोऽमृताभयलक्षणाद्ब्रह्मणोऽन्यश्चेत्स्यात् ... ततोऽमृताभयब्रह्मसामानाधिकरण्यं न स्यात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 177. 2 (*on* i. 3. 19); 178. 3 (*on* i. 3. 19); 237. 12 (*on* i. 4. 6); 238. 2 (*on* i. 4. 6); 263. 4 (*on* i. 4. 20); 264. 12 (*on* i. 4. 22); 315. 12 (*on* ii. 1. 14); 317. 6 (*on* ii. 1. 15); ब्रह्म ... शारीरादधिकमन्यत् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 328.3 (*on* ii. 1. 22); यस्तु परमात्मनोऽन्यमात्मानं जानाति स बध्यते ŚvetāUBh. 87. 14 (*on* 1. 6); एवं देहद्वयादन्य आत्मा पुरुष ईश्वरः AparoAnu. 40; सर्वेभ्य एव आदित्यादिजीवेभ्योऽन्य एव परमात्मा BrahmSūBh. (Rā.) 216. 16 (*on* i. 1. 22); जीवः ... यदा स्वस्मादन्यं सर्वस्येशम् ... निखिलजगन्नियमनरूपं पश्यति तदा वीतशोको भवति BrahmSūBh. (Rā.) 279. 16 (*on* i. 3. 4); एवमहंकृतिः शरीरादन्यस्यात्मनो लिङ्गम् Aparā. 1013. 17 (*on* 3. 174); मुक्तेभ्योऽप्यन्यः एव ... विष्णुः Tattvodyo. 5A. 7; VedāntPāSau. 36. 20; (*on* i. 1. 22); द्वितीये तु स्वात्मनोऽन्यमनन्यं वा ŚatDū. 143. 1; सर्वसेव्यम् ईशं जीवादन्यम् TattvPrakā. 20A. 13 (*on* i. 1. 17); जीवः किं ब्रह्मणोऽन्योऽनन्यो वेत्यपि विकल्पस्सूचितः NyāySu. (Ja.) 206A. 3 (*on* i. 4. 6); मण्डलाभिमानिनोऽस्मात् चेतनरूपात् आदित्यादन्य एव हिरण्मयरूपः परमेश्वरः BrahmSūBh. (Śrī.) i. 267. 7 (*on* i. 1. 22); अथान्यो देवदत्ताद्यज्ञदत्तः Prasā. i. 430. 15; विषकेशरणेभ्यः सोऽमुष्टिरन्या तु जीवनी KalpaK. 307. 524; **(used as noun) different, distinct or separate one** यक्ष्मगृहीतामन्यां वा ब्रह्मचर्ययुक्तः पुष्करसंवर्तमूले: ... अङ्गानि संमृश्य प्रतीचीनं निरस्येत् ĀpaGS. iii. 9. 10; अर्हत्त्वमासाद्य ... स एव धृत्यान्य इवाबभासे Saund. 17. 61; निर्देशाच्छेषभक्षोऽन्यैः प्रधानवत् MīmāSū. vi. 4. 4; षट्कर्मैको भवत्येषां त्रिभिरन्यः प्रवर्तते ManuSm. 4. 9; अर्धोष्मणा विरहितः पुरुषः स एव त्वन्यः क्षणेन भवतीति विचित्रमेतत् ŚatTrayī. 512 यस्य हि प्रसिद्धो वस्तुभेदः यथा केसरादिमानाकृतिविशेषोऽन्वयव्यतिरेकाभ्यां सिंहशब्दप्रत्ययभाङ् मुख्योऽन्यः सिद्धः ततश्चान्यः पुरुषः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 32. 6 (*on* i. 1. 4); अन्यः प्रपञ्चासंस्पृष्टः ŚvetāUBh. 227. 2 (*on* 6. 6); अब्राह्मणाधर्मगिरोर्नत्रेषु नामान्वयादाश्रितपर्युदासः। अन्यं विरुक्तं च समाभिधत्ते नीचन्तमित्यादिषु धातुयोगात् SaṁkṣeŚā. 1. 406 (i. 302. 14); तन्वी नवानुरागेण सान्यैव घटिताभवत् NavaSāC. 6. 50; अन्यं सन्तं परमात्मानं स्वयमिति मन्यमानः ViṣṇuTaNi. 10A. 6; पित्रादीनामधान्येषां श्राद्धशेषान्नभोजनम्। व्रतिनां विधवानां च यतीनां च विगर्हितम्। अन्ये भिन्नगोत्राः NirṇaSi. 328. 10; यः कदम्बकुलाध्यन्तरगतोन्यो वा ... हरे [त स पञ्चमहापातक] [सं]युक्तो] भवति EI. viii. 148. 11; भद्र कस्त्वं किं करालोऽथवा अन्यः JānaPa. 4. 3 (2) [Kośas give *anya* as the synonym of following words : *asadṛśa*, Vaija. 228. 2; DharK. 1828; AnekāK. 617; *bhinna*, AnekāSaṁ. 2. 273; AbhidhāCin. 1468; *vibhinna*, Vaija. 228. 2; and they give *anya* in the sense of following words : *asadṛśa*, AnekāSaṁ. 2. 336; NānārthāSaṁ. i. 40. 1; MediK. 120. 5; *asamāna*, TrikāŚe. iii. 3. 305; ViśvaPra. 116. 14; ViśvaLoK. 253. 1; *bhinna*, AmaK. 218. 9; TrikāŚe. iii. 3. 305; ViśvaPra. 116. 14; NānārthāSaṁ. i. 40. 1; NānārthaRaMā. 848; ViśvaLoK. 253. 1; ŚabdaRa. (Vā.) 3375; *sadṛśetara*, NānarthSaṁ. 7. 65; and they also give *anya* as the meaning of following words : *antara*, AnekāK. 733; NānārthaMa. 1543; *bhinna*, NānārthāSaṁ. i. 41. 18]; **(with Abl.) different, distinct or separate one from** बुध्यमानाप्रबुद्धाभ्यामन्य एव तु निर्गुणः MahāBhā. xiii. App. 11(295); भेदव्यपदेशाच्चान्यः BrahmSū. i. 1. 22; अन्य इत्यर्थग्रहणात्। अन्यः कृष्णात् PrakriKau. i. 430. 6; एते क्षत्रियादन्यस्य संभवन्ति AṇuBh. 94. 1 (*on* i. 3. 35); अन्यो भिन्न इतरो वा कृष्णात् SiddhāKau. 149B. 10 (*on* ii. 3. 29); **2Bii (with Abl.) separate from, i.e. estranged from** (वार्ष्णेयः) न च वित्तेन शक्योऽसौ नोद्यमेन न गर्हया। अन्यो धनंजयात्कर्तुं MahāBhā. v. 85.11; **2Biii (used as noun) (with *anya*) various ones** किमस्य(प्य)न्यैरन्यैर्द्वयमयमिदं जीवितमिह स्थितो भ्रांत्यानादिस्त(?)मिव मनुजे स्यान्सु मरणं(नम्) EI. xxi. 55. 31; **3A (inanimate) i one or some** ते अ॒न्याम॑न्यां न॒द्यं॑ सनिष्णत ṚV. i. 131. 5; स॒मन्या यन्त्युप॑ यन्त्य॒न्याः ṚV. ii. 35. 3; अ॒न्यद॒द्य कर्व॑रम॒न्यदु॒ श्वोऽस॑च्च॒ सन्मुहु॑राच॒क्रिरिन्द्रः ṚV. vi. 24. 5; शु॒क्रं ते॑ अ॒न्यद् य॑ज॒तं ते॑ अ॒न्यद् वि॑षु॑रूपे॒ अह॑नी॒ द्यौरि॑वासि । ... पू॒षन् ṚV. vi. 58. 1; प्राची॒नम॒न्यद॒नु॒ व॑र्तते॒ रजः॑ उ॒द॒न्येन॑ ज्योति॑षा यासि सूर्य ṚV. x. 37. 3; दि॒वि मे॑ अ॒न्यः प॒क्षो॒३॑ऽधो अ॒न्यम॑चीकृषम् ṚV. x. 119. 11; पुनरन्यानि पात्राणि प्रयुज्यन्ते नान्यानि MaiS. iv. 8. 8 (iv. 116.1); अन्येऽन्ये ऊर्ध्वाश्चीयन्तेऽन्यश्चोऽन्ये KāṭhS. 21. 4 (ii. 42. 14); असाद् वा ऊर्ध्वं अन्ये प्राणा वेनन्त्यवाङ्चोऽन्ये AitBr. 4.3 (86); आहुतिभागा वा अन्या देवता अन्याः स्तोमभागाः AitBr. 7. 8 (213); एतस्य वा अक्षरस्य प्रशासने गार्गि प्राच्योऽन्या नद्यः स्यन्दन्ते श्वेतेभ्यः पर्वतेभ्यः प्रतीच्योऽन्याः ŚatBr. XIV. vi. 8. 9; देवछन्दसानि वा अन्यान्यासुराणि छन्दसान्यन्यानि JaimiBr. 1. 192; पुरस्तादाशीः खलु वा अन्यो यज्ञः। उपरिष्टादाशीरन्यः TaiĀ. v. 4. 6 (605.

12); आतश्चाभिज्ञा अन्येन हि वस्नेनैकं गां क्रीणन्त्यन्येन द्वावन्येन त्रीन् MahāBh. i. 95. 16 (*on* i. 1. 38); [Kośas give *anya* in the sense of *eka*, AmaK. 2367; DharK. 24; AnekāK. 16; NānarthaMa. 89; and they give *anya* as the meaning of *eka*, Vaija. 228.3; NānārthSaṁ.19.1; NānārthāSaṁ. i. 40. 5; and AnekāSaṁ. 2. 2 gives *anya* as a synonym of *eka*] **(used as noun) one or something** आन्यं दिवो मातरिश्वा जभारामथ्नादन्यं परि श्येनो अद्रेः R̥V. i. 93. 6; क्षमेदमन्यद् दिव्य१न्यदस्य R̥V. i. 103. 1; अपान्यदेत्यभ्य१न्यदेति विषुरूपे अहनी संचरेते R̥V. i. 123. 7; (द्विजन्मा) अन्यस्यासा जिह्वया जेन्यो वृषा R̥V. i. 140. 2; अधत्तान्यं जठरे R̥V. ii. 22. 2; दिव्य१न्यः सदनं चक्र उच्चा पृथिव्यामन्यो अध्यन्तरिक्षे R̥V. ii. 40. 4; विश्वान्यन्यो भुवना जजान विश्वमन्यो अभिचक्षाण एति। सोमापूषणाववतं धियं मे R̥V. ii. 40. 5; अन्यदद्य कर्वरमन्यदु श्वोऽसच्च सन्मुहुराचक्रिरिन्द्रः R̥V. vi. 24. 5; अग्नीपर्जन्याववतं धियं मेऽस्मिन्हवे सुहवा सुष्टुतिं नः। इळामन्यो जनयद्गर्भमन्यः प्रजावतीरिष आ धत्तमस्मे R̥V. vi. 52. 16; मर्तेष्वन्यद् दोहसे पीपाय सकृच्छुक्रं दुदुहे पृश्निरूधः R̥V. vi. 66. 1; विश्वान्यन्यो भुवनाभिचष्ट ऋतूँरन्यो विदधज्जायते पुनः R̥V. x. 85. 18; दक्षं ते अन्य आ वातु परान्यो वातु यद्रपः R̥V. x. 137. 2; AV. iv. 13. 2; शणश्च मा जङ्गिडश्च विष्कन्धादभि रक्षताम्। अरण्यादन्य आभृतः कृष्या अन्यो रसेभ्यः AV. ii. 4. 5; सप्त छन्दांसि चतुरुत्तराणि अन्यो अन्यस्मिन्नध्यार्पितानि AV. viii. 9. 19; अहोरात्रे प्र जायेते अन्यो अन्यस्य रूपयोः AV. x. 8. 23; अर्वागन्यः परो अन्यो दिवस्पृष्ठाद्गुहा निधी निहितौ ब्राह्मणस्य AV. xi. 5. 10; सा नो भूमिर्गोष्वप्यन्ने दधातु AV. xii. 1. 4; समग्नयो विदुरन्यो अन्यम्। य ओषधीः सचते यश्च सिन्धून् AV. xii. 3. 50; सत्ये अन्यः समाहितोऽप्स्व१न्यः समिध्यते AV. xiii. 1. 50; xiii. 2. 43; ये कृत्वनो देवकृता य उतो मर्त्येभ्यः (v. l. य कृष्ववो देवकृता य उतो ववृतेऽन्यः, VIŚVA.) सर्वास्तान्विश्वभेषजोऽरसां जङ्गिडस्करात् AV. xix. 35. 5; तन्मित्रस्य वरुणस्याभिचक्षे सूर्यो रूपं कृणुते द्योरुपस्थे। अनन्तमन्यद् रुशदस्य पाजः कृष्णमन्यद्धरितः सं भरन्ति AV. xx. 123. 2; त्वं सोम सुरया संविदानः प्रजामन्यः क्षत्रमन्यः पिपर्तु KāṭhS. 17. 19 (i. 264.4); परि त्वा गिर्वणो गिरोऽधि द्वयोरदधा उक्थ्यं वचः शुक्रं ते अन्यद्यजतं ते अन्यदपश्यं गोपामनिपद्यमानमिति AitBr. 4. 2 (84); द्वे वै यज्ञस्य वर्तनी वाचान्या संस्क्रियते मनसान्या KauṣīBr. 6. 11 (25. 22); सुवर्णं हिरण्यं द्वेधा विच्छिद्य। ऋजीषेऽन्यदाधूनुयात्। जुहुयादन्यत् TaiBr. I. iv. 7.4; तस्मादेकपात्पुरुषो हरत्यन्यं प्रति अन्येन तिष्ठति ṢaḍviBr. i. 3. 1; शीर्ष्णोद्गाता प्रतिपद्यत आत्मना होता। यां ह्येव प्राह तया प्रतिपद्यते। अथ यद् अन्यां प्राहान्यया प्रतिपद्यते विलोम तत् JaimiBr. 2. 46; कैतस्याह्नः प्रतिपद् ... मनश्च वाक् च ... सर्वेऽन्यस्मिन्कामाः श्रिताः सर्वानन्या कामान्दुहे AitĀ. I. iii. 2. 2; नाहमेवं ब्रवीमि। ब्रवीमीति होवाचान्यो ह्यन्यस्मिन् प्रतिष्ठित इति ChāndoU. vii. 24. 2; पशोर्देवतान्यवद्यन्गर्भस्य पुरस्तान्नाभ्या अन्यदवदाय दैवतेष्ववदधाति ĀpaŚS. ix. 19. 8; उखे करोति ... ह्रसीयसीमन्यां वर्षीयसीमन्याम् MānŚS. 107. 1; प्रतिप्रस्थाता ... रौहिणौ जुहोति पुरस्तादन्यं वषट्कारस्य पुरस्तादन्यमनुवषट्कारस्य MānŚS. 110. 5; अन्यस्मिन्नृप कर्तव्ये त्वमन्यत् कुरुषेऽनघ MahāBhā. i. 192. 28; रुद्रेण शुक्रं सिक्तम् ... संभूतं लोहितोदे तु शुक्रशेषमवापतत्। सूर्यरश्मिषु चाप्यन्यदन्यच्चैवापतद्भुवि। आसक्तमन्यद्वृक्षेषु तदेवं पञ्चधापतत् MahāBhā. iii. 220. 11; लुगप्यनित्यः ... अन्यस्य कृतेऽल्लोपे प्राप्नोत्यन्यस्याकृते MahāBh. i. 53. 4 (*on* i. 1. 4); अन्यस्य तुल्यास्यप्रयत्नोऽन्यस्य सवर्णसंज्ञो मा भूत् MahāBh. i. 62. 16 (*on* i. 1. 9); अनित्यो लुक्। अन्यस्य कृते शीभावे प्राप्नोत्यन्यस्याकृते MahāBh. i. 68. 1 (*on* i. 1. 11); i. 286. 4 (*on* i. 3. 60); ii. 10. 11 (*on* iii. 1. 13); iii. 4. 7 (*on* vi. 1.1); न खल्वप्यन्यत्प्रकृतमनुवर्तनादन्यद्भवति न हि गोधा सर्पन्ती सर्पणादहिर्भवति MahāBh. i. 82. 3 (*on* i. 1. 23); iii. 39. 6 (*on* vi. 1. 50); प्रजामेका रक्षत्यूर्जमेकेति। अन्येत्यर्थः। सधमादो द्युम्न एकास्ताः। अन्या इत्यर्थः MahāBh. i. 84. 1 (*on* i. 1. 24); i. 321. 27 (*on* i. 4. 21); ii. 412. 8 (*on* v. 3. 52); अन्यस्यान्तरतमोऽन्यस्य स्थाने मा भूत् MahāBh. i. 122. 23 (*on* i. 1.50); एवमर्थ एवायं यत्नः क्रियतेऽन्यस्य कार्यमुच्यमानमन्यस्य यथा स्यादिति MahāBh. i. 134. 14 (*on* i. 1. 56); नान्यस्यासिद्धवचनादन्यस्य भावः। न ह्यन्यस्यासिद्धत्वादन्यस्य प्रादुर्भावो भवति MahāBh. i. 146. 25 (*on* i. 1. 57); युक्तं तत्र यदेकादेशशास्त्रं तुक्शास्त्रेऽसिद्धं स्यात्। अन्यदन्यस्मिन् MahāBh. i. 147. 8 (*on* i. 1. 57); अन्येन चान्यस्य विधिर्भवति MahāBh. i. 182. 24 (*on* i. 1. 72); कथं हीको नाम हलन्तः स्यादन्यस्यान्यः MahāBh. i. 197. 13 (*on* i. 2. 10); अन्यद्भवान्पृष्टोऽन्यदाचष्टे MahāBh. i. 219. 16 (*on* i. 2. 45); i. 258. 20 (*on* i. 3. 1); i. 425. 15 (*on* ii. 2. 24); न खल्वप्यन्यत्प्रकृतमनुवर्तनादन्यद्भवति MahāBh. i. 276. 9 (*on* i. 3. 12); यत्तर्ह्यन्यत्करिष्यामीत्यन्यत् करोति MahāBh. i. 333. 17 (*on* i. 4. 50); कथं ह्यन्यस्य लिङ्गसंख्याभ्यामन्यस्योपचारः स्यात् MahāBh. i. 422. 15 (*on* ii. 2. 24); अन्यस्य कृतेषु डारीरस्सु प्राप्नोत्यन्यस्याकृतेषु MahāBh. i. 500. 8 (*on* ii. 4. 85); अन्यस्यात्रोदात्तत्वमन्यस्य लोपः MahāBh. ii. 9. 11 (*on* iii. 1. 3); ऊहिरपि वह्यर्थे वर्तते। कथं पुनरन्यो नामान्यस्यार्थे वर्तते MahāBh. ii. 90. 4 (*on* iii. 1. 131); iii. 36. 15 (*on* vi. 1. 45); उपेयञ्जहात्यन्यद्दृष्टो द्रव्यान्तरेष्वपि MahāBh. ii. 217. 4 (*on* iv. 1. 44); सुप्सुपेति वर्तमानेऽन्यस्य चान्यस्य च समासो भवति MahāBh. ii. 392. 1 (*on* v. 2. 94); शिल्पिनः ... अन्येन शुद्धं धौतकं कुर्वन्त्यन्येन शैफालिकमन्येन माध्यमिकम् MahāBh. ii. 413. 25 (*on* v. 3. 55); कथमन्यस्योच्यमानमन्यस्य बाधकं स्यात् MahāBh. iii. 6. 4 (*on* vi. 1. 2); iii. 232. 16 (*on* vi. 4. 163); iii. 263. 17 (*on* vii. 1. 72); iii. 315. 5 (*on* vii. 2. 117); iii. 354. 8 (*on* vii. 4. 61); नान्यस्यासिद्धवचनादन्यस्य भावः। न ह्यन्यस्यासिद्धवचनादन्यस्य प्रादुर्भावः MahāBh. iii. 65. 19 (*on* vi. 1. 86); अनित्या आड्याट्स्याटः। अन्यस्य कृत आमि प्राप्नुवन्त्यन्यस्याकृते MahāBh. iii. 221. 17 (*on* vi. 4. 130); अनित्यो लोपः। अन्यस्य कृतायां वृद्धौ प्राप्नोत्यन्यस्याकृतायाम् MahāBh. iii. 345. 15 (*on* vii. 4. 1); अन्यच्च दूरमन्यदनन्तिकम् MahāBh. iii. 378. 5 (*on* viii. 1. 55); उदात्तत्वमप्यनित्यम्। अन्यस्य कृत आटि प्राप्नोत्यन्यस्याकृते प्राप्नोति MahāBh. iii. 390. 9 (*on* viii. 2. 6); कथं पुनरन्यो नामान्यस्यार्थे वर्तते MahāBh. iii. 408. 21 (*on* viii. 2. 48); अन्यदुप्तं जातमन्यदित्येतन्नोपपद्यते ManuSm. 9. 40; अन्यत् प्रस्तुतमन्यदापतितम् PañcRā. 1. 36 (1); तेषां पृथक्कृतानां निरवदानं यथान्येषां हविः पृथक्त्वात् SaṅkarKā. ii. 2. 33 (AOR. Madras Ed. 86); यद्यस्ति सर्गकालेऽपि द्वयमप्यपरं भवेत्। एवमन्यस्य सद्भावे द्वयमन्यत्प्रसज्यते TattvSaṁ. 102; केचिदन्यं धर्ममाहुः। केचिदन्यम् ŚābaBh. 10. 3 (*on* i. 1. 1); न ह्यन्यस्य (वचनस्य) वितथभावेऽन्यस्य वैतथ्यं भवितुमर्हति ŚābaBh. 17. 5 (*on* i. 1. 2); अन्यदिच्छति अन्यत्करोति ŚābaBh. 1353. 10 (*on* vi. 1. 3); स तत्र कियत्कालं यावदतिष्ठत् तावत् (v. l. अन्यस्मिन्नहनि कपिञ्जलः शालिभक्षणादतीवपीवरतनुः स्वाश्रयं संस्मृत्य तत्रैव समायातः) PañcT. 3. 46 (15) (304. 2); ŚlokaVār. 5(7). 244 (213. 3); अन्यस्यामानीयमानायां श्रुतहानमश्रुतकल्पना च् ṬupṬ. 14. 20 (*on* iv. 1. 40); कोऽयमध्यासो नाम ... सर्वथापि तु अन्यस्यान्यधर्मावभासतां न व्यभिचरति। तथा च लोकेऽनुभवः शुक्तिका हि रजतवदवभासते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 2. 10 (*on* i. 1. 0); नन्वन्यस्य भावेऽप्यन्यस्योपलब्धिर्नियता दृश्यते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 317. 8 (*on* ii. 1. 15); अन्यत् ... क्रियां कारयतीति चेत् न, अन्यस्य स्वतस्सिद्धत्वाविषयत्वाद्यनुपपत्तेः UpadeSā. 97. 5; किमिदमसंगतमस्मिन्नादावन्यत्तथान्यदन्ते च। यत्नेनोप्ता माषाः स्फुटमेते कोद्रवा जाताः Kāvyālaṅ. (Ru.) 11. 19; नान्यस्यान्यार्थतायां प्रमाणमस्ति ManuBh. i. 200. 6 (*on* 3. 1); अन्यदुच्छृङ्खलं सत्त्वमन्यच्छास्त्रनियन्त्रितम् Hitopa. 3. 95; अन्यस्यान्यथा भानं धीहतम् NayaVi. 87. 4 (*on* i. 1. 5); रूपं तु दृश्यते स्पर्शः प्राप्यते। तस्मादन्यत् दृष्ट्वान्यस्मिन् प्राप्यमाणे निर्धारणं नास्ति TarkBhā. (Mo.) 2. 4; ĀryaSaŚa. 29; स समाधिर्यदन्यस्य गुणोऽन्यत्र निवेश्यते Vāgbhaṭā. 3. 11; पूर्वमपि स एव। न ह्यन्यस्यान्य(?नन्य)त्वं युज्यते BrahmSūBh. (Ma.) 25A. 2 (*on* ii. 1. 14); 47A. 2 (*on* iii. 1. 24); न चान्यस्यान्यरूपत्वं विकृतत्वेऽपि दृश्यते AnuVyā. 15B. 5 (*on* 1. 1); अन्यस्यान्यभावासंभवात् सोमाख्यशरीरभावः स्वकृतपुण्यफलभोगाय युज्यते VedāntKau. 268. 20 (*on* iii. 1. 22); निमज्ज्य यो रत्ननिधौ श्रीमान्सोमेश्वरं शनैः। अभ्यर्च्य काञ्चनैः पद्मैर[था]न्यत्तु न्यवेदयत् EI. i. 260. 23; **(with Gen. dual) one of the two things** यदी मातरो जनयन्त वह्निम् अन्यः कर्ता सुकृतोरन्य ऋन्धन् R̥V. iii. 31. 2 (Sāy. तयोर्मध्ये); अन्या वामन्यामप्येति R̥V. iii. 33. 2; VājaS. 12. 88; नाना चक्राते यम्या३ वपूंषि तयोरन्यद्रोचते कृष्णमन्यत् R̥V. iii. 55. 11; iii. 55. 15; निर्दिष्टभागो वा एतयोरन्योऽनिर्दिष्टभागोऽन्यस्तौ संभवन्तौ यजमानम् TaiS. II. ii. 4. 6; सामपयसं वा एतयोरन्यत् TaiĀ. v. 10. 1 (636. 16); **3B (animate) i one or some** परोक्षं वा अन्ये देवा इज्यन्ते प्रत्यक्षमन्ये TaiS. I. vii. 3. 1; द्वया वै देवाः ... सोमपा अन्येऽसोमपा अन्ये हुतादोऽन्येऽहुतादोऽन्ये MaiS. i. 4. 6 (i. 54.4); सृष्टा वा अन्याः प्रजा आसन्नसृष्टा अन्या MaiS. i. 10. 5 (i. 145. 7); भागिनीर्वा अन्याः प्रजा अभागा अन्या MaiS. ii. 5. 1 (ii. 47. 1); तस्माद्यायावरा अन्याः प्रजाः क्षेम्या अन्या MaiS. iii. 2. 2 (iii. 16. 16); वीरस्था वा अन्ये पशवोऽवीरस्था अन्ये ये पुरस्तात्पुरोडाशास्ते वीरस्था ये पश्चात्पुरोडाशास्तेऽवीरस्थाः KāṭhS. 12. 8 (i. 170. 23); देवासुराः ... स्वायामन्ये मर्यादायामयतन्त स्वायामन्ये JaimiBr. 1. 196; वृक्षेभ्योऽन्ये तु कपयो नर्दन्तो मधुदर्पिताः। अन्ये वृक्षान्प्रपद्यन्ते प्रपतन्त्यपि चापरे Rāmā. vi. 4. 61; अग्रतः तस्य सैन्यस्य श्रीमान्रामः ... अन्ये मध्येन गच्छन्ति पार्श्वतोऽन्ये प्लवंगमाः। सलिले प्रपतन्त्यन्ये मार्गमन्ये न लेभिरे Rāmā. vi. 15. 29; कश्चेदानीमन्यो भवज्जातीयकः पुरुषः शब्दानां साधुः स्यात् MahāBh. i. 8. 28 (i. 1. 0); अन्योऽपि मनुष्यः सुहृत् कार्यमपेक्ष्य जहाति जीवन्तम् ManuBh. ii. 80. 23 (*on* 8. 17); नो खल्वन्येन पुरुषेणोपलब्धेऽपि विषयेऽन्यस्य उपलब्धुरिच्छा भवति Bṛha. 215. 4; लोलैर्लोचनवारिभिः ... पादप्रणामैः परैरन्यास्ता विनिवारयन्ति कृपणाः प्राणेश्वरं प्रस्थितम् ŚārṅgaPa. 3395; इह हि भुवनान्यन्ये धीराश्चतुर्दश भुञ्जते Subhāṣi. 532; **(used as noun) one or someone** हरिरन्यस्यां भवति

स्वधावांञ्छुक्रोअन्यस्यां दन्दशे सुवर्चाः RV. i. 95. 1; अभि द्विजन्मा त्रिवृदन्नमृज्यते संवत्सरे वावृधे जग्धमी पुनः। अन्यस्यासा जिह्वया जेन्यो वृषा न्य१न्येन वनिनो मृष्टवारणः RV. i. 140. 2; अपाङ् प्राङेति स्वधया गृभीतोऽमर्त्यो मर्त्येना सयोनिः। ता शश्वन्ता विषूचीना वियन्ता न्य१न्यं चिक्युर्न नि चिक्युरन्यम् RV. i. 164. 38; हरी अन्यस्य पीपयन्त वाजैर्मथ्ना रजांस्यश्विना वि घोषैः RV. i. 181. 5; अन्यस्या गर्भमन्य ऊं जनन्त RV. ii. 18. 2; दिव्य१न्यः सदनं चक्रे उच्चापृथिव्यामन्यो अध्यन्तरिक्षे RV. ii. 40. 4; विश्वान्यन्यो भुवना जजान विश्वमन्यो अभिचक्षाण एति RV. ii. 40. 5; प्रप्रान्ये यन्ति पर्यन्य आसते येषां सख्ये असि श्रितः RV. iii. 9. 3; स यज्ञानां सुधनां विश्वशर्धसाववेदिन्द्रो मघवा गोषु शुभ्रिषु। युजं ह्य१न्यमकृत प्रवेपन्युदीं गव्यं सृजते सत्वभिर्धुनिः RV. v. 34. 8; शृण्वे वीर उग्रमुग्रं दमायन्नन्यमन्यमतिनेनीयमानः RV. vi. 47. 16; इळामन्यो जनयद्गर्भमन्यः RV. vi. 52. 16; अरुषस्य दुहितरा विरूपे स्तृभिरन्या पिपिशे सूरो अन्या RV. vi. 49. 3; सोममन्य उपासदत् पातवे चम्वोः सुतम्। करम्भमन्य इच्छति RV. vi. 57. 2; vi. 57. 3; वज्रेणान्यः शवसा हन्ति वृत्रं सिषक्त्यन्यो वृजनेषु विप्रः RV. vi. 68. 3; मरुतः ... मक्षू रायः सुवीर्यस्य दात नू चिद्यमन्य आदभदरावा RV. vii. 56. 15; सम्राळन्यः स्वराळन्य उच्यते वां महान्ताविन्द्रावरुणा महावसू RV. vii. 82. 2; अजामिमन्यः श्नथयन्तमातिरद्दभ्रेभिरन्यः प्र वृणोति भूयसः RV. vii. 82. 6; वृत्राण्यन्यः समिथेषु जिघ्नते व्रतान्यन्यो अभि रक्षते सदा RV. vii. 83. 9; आपं ... देवीरिन्द्रं वरुणम् ... धुः। कृष्टीरन्यो धारयति ... वृत्राण्यन्यः ... हन्ति RV. vii. 85. 3; अख्खलीकृत्या ... अन्यो अन्यमुप वदन्तमेति RV. vii. 103. 3; vii. 103. 4; स्वाहान्ये स्वधयान्ये मदन्ति RV. x. 14. 3; अहं न्य१न्यं सहसा सहस्करम् RV. x. 49. 8; विश्वान्यन्यो भुवनाभिचष्टे ऋतूँरन्यो विदधज्जायते पुनः RV. x. 85. 18; AV. vii. 81. 1; xiii. 2. 11; xiv. 1. 23; न वा अरण्यानिर्हन्त्यन्यश्चेन्नाभिगच्छति RV. x. 146. 5; विश्वान्यन्यो भुवनाभिचष्ट ऋतूँरन्यो विदधज्जायते पुनः RV. (Khila.) iii. 22. 10; स्विष्टमद्यान्यः करदिषा स्वभिगूर्तमन्य ऊर्जा स्वतवसेमं यज्ञं दिवि देवेषु धत्तां वीतामाज्यस्य होतर्यज RV. (Khila.) v. 7 (1). 8; सहस्रमन्यान् प्र सुवामि ... साकम् AV. i. 10. 2; अन्यो अन्यं न जानात् AV. iii. 2. 6; अन्यो अन्यमभि हर्यत वत्सं जातमिवाघ्न्या AV. iii. 30. 1; अन्यो अन्यस्मै वल्गु वदन्त एत AV. iii. 30.5; अपाङ् प्राङेति स्वधया गृभीतोऽमर्त्यो मर्त्येना सयोनिः। ता शश्वन्ता विषूचीना वियन्ता न्य१न्यं चिक्युर्न नि चिक्युरन्यम् AV. ix. 10. 16; प्रान्या तन्तूंस्तिरते धत्ते अन्या AV. x. 7. 42; मृधा वा एषोऽभिषणो यस्मात् समानेष्वन्यः श्रेयान् TaiS. II. iv. 2. 3; अन्या वो अन्यामतु मा प्रयुक्त TaiS. IV. iii. 11. 4; यः। नः प्रथमो१ऽन्योऽन्यस्मै द्रुह्यात् TaiS. VI. ii. 2. 2; KāṭhS. 24. 9 (ii. 100.7); KapiKaS. 38. 2 (206. 5); कृण्वानो अन्यं अधरान्त्सपत्नान् MaiS. i. 2. 10 (i. 20. 13); अत्यन्यानगां नान्यानुपागामर्वाक्त्वा परेभ्यः परोऽवरेभ्योऽविदम् MaiS. i. 2. 14 (i. 23. 1); यो नस्तन्नपाद्यो नोऽ३न्योऽन्यस्मै द्रुह्यादिति एवं स निर्ऋच्छात् MaiS. iii. 7. 10 (iii. 90. 5); अरातीयन्ति वा अन्यै पुरुषाय नान्यै MaiS. iv. 3. 1 (iv. 39. 1); सेना ... स्पर्धमाना। तां गूहत तमसाऽपव्रतेन यथामी अन्यो अन्यं न जानन् VājaS. 17. 47; देवी जोष्ट्री वसुधिती ... अयाव्यन्याघा द्वेषा१ंस्यान्यावक्षद्वसु वार्याणि यजमानाय VājaS. 28. 15; ते ये युक्तेऽन्ये विमुक्तेऽन्य उपावहरन्ति उभावेव ते क्षेमयोगौ कल्पयन्ति AitBr. 3. 3 (61); ते। अन्योऽन्यस्मै नातिष्ठन्त। अहमनेन यजा इति TaiBr. I. iii. 2. 1; अभि वा एता अन्योऽन्यस्मै लोकमध्यायन् ṢaḍviBr. iii. 7 (iv. 1).10; अन्योऽन्यत्पश्येत् BṛĀraU. iv. 3. 31; ऋतुयाजी वा अन्यश्चातुर्मास्ययाज्यन्यः ĀpaŚS. viii. 4. 12; नान्योऽन्यमनुप्रपद्येत ĀpaŚS. xii. 26. 14; तस्यामश्वां च पुरुषीं ... यज्ञोपकरणशेषा१ंश्चाभिरूपायान्यस्मै दद्युः LāṭyāŚS. x. 17. 16; DrāhyŚS. xxxi. 2. 25; अन्येनान्यस्य विषमं देवनं प्रतिभाति मे MahāBhā. ii. 53. 16; अन्येऽस्य युगमच्छिन्दन्ध्वजमन्ये न्यपातयन्। ईषामन्ये हयानन्ये सूतमन्ये न्यपातयन्। अन्ये छत्रं वरूथं च वन्धुरं च तथापरे MahāBhā. iii. 230.30; सन्ति बह्व्यस्तव प्रेष्या राजपुत्रि वशानुगाः। अन्यां प्रेषय भद्रं ते स हि मामवमंस्यते MahāBhā. iv. 14. 15; अन्यो धनं प्रेतगतस्य भुङ्क्ते वयांसि चाग्निश्च शरीरधातून् MahāBhā. v. 40. 15; अन्ये सांख्येन योगेन कर्मयोगेन चापरे ... उपासते MahāBhā. vi. 35. 24 = BhagGī. 13. 24; प्राक्रोशदन्यमन्योऽत्र तथान्यो विमुखोऽद्रवत्। अन्यः प्राप्तस्य चान्यस्य शिरः कायादपाहरत् MahāBhā. vii. 31. 28; भीतश्चान्य उदक्रोशदन्यो भीत उपाद्रवत्। असंप्राप्तस्य तं देशमन्यो जीवितमाददे MahāBhā. vii. 237*(1); भयेन सोऽप्याशु पपात भूमावन्यः प्रनष्टः पतितं विलोक्य। अन्यस्य सासिर्निपपात ... बाहुः ... अन्यस्य सव्यः MahāBhā. viii. 1062*(8); अन्येषां सायकाः क्षीणास्तथान्ये शरपीडिताः MahāBhā. ix. 24. 5; धनूंष्यन्ये व्याक्षिपन्त ज्याश्चाप्यन्ये तथाक्षिपन्। दध्मुरन्ये महाशंखानन्ये जघ्नुश्च दुन्दुभीः। चिक्रीडुश्च तथैवान्ये MahāBhā. ix. 60. 5; दानेनान्यं बलेनान्यमन्यं सूनृतया गिरा। सर्वतः परिगृह्णीयाद्राज्यं प्राप्येह धार्मिकः MahāBhā. xii. 76. 31; वहन्ति शिबिकामन्ये यान्त्यन्ये शिबिकागताः। सर्वेषामृद्धिकामानामन्ये रथपुरःसराः MahāBhā. xii. 318. 42; पश्यामि। आश्रमम् ... । अचिन्त्यं मनसाप्यन्यैः MahāBhā. xiii. 14. 36; अन्ये ऋक्षवतः प्रस्थानुपतस्थुः सहस्रशः। अन्ये नानाविधाञ्शैलान्काननानि च भेजिरे Rāmā. i. 16. 18; अन्यः कृष्णाजिनमदाद्यज्ञसूत्रं तथापरः Rāmā. i. 209*(1); जनाः ... नावश्चारुरुहुस्त्वन्ये प्लवैस्तेरुस्तथापरे। अन्ये कुम्भघटैस्तेरुरन्ये तेरुश्च बाहुभिः Rāmā. ii. 83. 20; यदि भुक्तमिहान्येन देहमन्यस्य गच्छति। दद्यात् प्रवसतः श्राद्धं न तत् पथ्यशनं भवेत् Rāmā. ii. 100. 14; राक्षसेन्द्रस्य योषितः ... । अन्या कक्षगतेनैव मड्डुकेनासितेक्षणा। प्रसुप्ता भामिनी भाति Rāmā. v. 8. 35; v. 276*(1); अन्या कमलपत्राक्षी पूर्णेन्दुसदृशानना। अन्यामालिङ्ग्य सुश्रोणी प्रसुप्ता मदविह्वला Rāmā. v. 8. 44; v. 8. 38; शतं शतसहस्राणां पृथगृक्षवनौकसाम्। लङ्काद्वाराण्युपाजग्मुरन्ये योद्धुं समन्ततः Rāmā. vi. 31. 41; निशाचराः ... । तद्रक्षो बोधयिष्यन्तश्चक्रुरन्ये पराक्रमम् Rāmā. vi .48. 43; सकर्मकाणां प्रतिषेधोऽन्योऽन्यमाश्लिष्यत इति Vār. 11 *on* P. iii. 1. 87; MahāBh. ii. 68. 24 (*on* iii. 1. 87); कथं पुनरन्यस्य प्रकर्षेणान्यस्य प्रकर्षः स्यात्। नैवान्यस्य प्रकर्षेणान्यस्य प्रकर्षेण भवितव्यम् MahāBh. i. 405. 18 (*on* ii. 1. 69); यदान्येन कर्तव्यां क्रियामन्यः करोति तदा प्रत्यय उत्पाद्यते MahāBh. ii. 364. 13 (*on* v. 1. 116); अष्टाध्यायीमधीयानोऽन्यं पश्यत्यनधीयानं येऽत्र विहिताः शब्दास्तान्प्रयुञ्जानम् MahāBh. iii. 174. 12 (*on* vi. 3. 109); अन्येनान्यस्य विश्लेषः किं पुनर्न भविष्यति BuddhaC. 6. 49; (मुनयः) उञ्छेन जीवन्ति खगा इवान्ये तृणानि केचिन्मृगवच्चरन्ति BuddhaC. 7. 15; दृष्ट्वैकं रूपमन्यो हि रज्यतेऽन्यः प्रदुष्यति। कश्चिद्भवति मध्यस्थस्तत्रैवान्यो घृणायते Saund. 13. 52; अन्यां चेद्दर्शयित्वान्या वोढुः कन्या प्रदीयते। उभे ते एकशुल्केन वहेत् ManuSm. 8. 204; एतत्तु न परे चक्रुः ... साधवः। यदन्यस्य प्रतिज्ञाय पुनरन्यस्य दीयते ManuSm. 9. 99; जल्पन्ति सार्धमन्येन ...। हृदये चिन्तयन्त्यन्यं प्रियः को नाम योषिताम् ŚatTrayī. 247; आलिङ्गत्यन्यमन्यं रमयति वचसा ŚatTrayī. 402; एको धारयेदेनामन्यो निषेवेत। अन्यो जघनं मुखमन्यो मध्यमन्यः KāmSū. 145. 4 (2. 6); अन्यां रहसि विस्रम्भैरन्यां प्रत्यक्षपूजनैः। ... इत्येवं रञ्जयेत्स्त्रियः KāmSū. 253. 22 (4. 2); दौत्येन प्रहितान्यया स्वयमेव नायकम-भिगच्छेत् KāmSū. 284. 13 (5. 4); नर्मणि चान्यमपदिश्य हसति वदति तस्मिन्कटाक्षेण परिजनस्य प्रेक्षणं ताडनं च KāmSū. 331. 18 (6. 3); अन्यां भेदयितुं गम्यात् KāmSū. 340. 6 (6. 4); अन्यां वा लभतो विप्रयुक्षमाणा KāmSū. 349. 6 (6. 5); 349. 8 (6. 5); (वनिताः) अन्याश्चिरं सुरतकेलिपरिश्रमेणखेदं गताः ṚtuSaṁ. 4. 17; केन्द्रोपगैः प्रोक्तफलौ दलाख्यावित्याहुरन्ये न पृथक्फलौ तौ Bṛhajjā. 12. 3; शब्दान्वाख्यानमर्थस्तु पाठोऽन्यैरुपवर्ण्यते VākyaPa. 2. 261; चतसृणां विवृत्तीनामन्तरं मात्रिकं भवेत्। अर्धमात्रिकमन्येषामन्येषामणुमात्रिकम् NāraŚi. ii .4. 3; KāśiVṛ. *on* viii. 1. 12; सुप्तान्येन सहान्येयं श्वो मां संभावयिष्यति VitVṛ. 19; प्रथमायाः प्रियो ज्ञेयो मध्यमायास्त्वनुप्रियः। अतिप्रियस्तृतीयायास्तथा योऽन्यो न सेवते VitVṛ. 53; ग्राहं गतास्तत्रकथंचिदन्ये ŚlokaVār. 5 (2). 201 (267. 7); मृषान्योः मृषान्यः परो मिश्रमेनं परः प्राकृतं चापरो बुद्धिमात्रम् DevīBhuSt. 153. 8; यो ह्यन्यस्य धर्मः सोऽन्यस्याधर्म एव ManuBh. i. 69. 29 (*on* 2. 8); योऽभ्यासार्थमधीयानस्यान्यं चोद्दिश्यैवं व्याचक्षाणस्य तत्संनिकर्षमन्य आगत्य तद्ग्रहणात्पूर्वं गृह्णीयात् संदेहं वापनुदेत् ManuBh. i. 135. 16 (*on* 2. 116); स्वाध्यायविधिः स्वार्थ एव। नान्यस्यान्यार्थतायां प्रमाणमस्ति ManuBh. i. 200. 6 (*on* 3. 1); अन्यस्या अपि ब्राह्मादिविवाहेन विवाहयिष्यमाणायाः ManuBh. ii. 169. 15 (*on* 8. 205); या कुलीनमकुलीनममान्यमन्यमाश्रितगुणं गुणहीनम्। वेत्ति नो कपटसंकटचेष्टा तां व्रजन्ति गणिकां किमु शिष्टाः SubhāRaSaṁ. 24. 11; तिर्यङ्मनुष्याभ्यामन्यस्मै याचनमयाचनम् PārāSū. 40. 24; अन्ये भ्रमन्ति भगवन्नात्मन्येवातिदुःस्थिताः। अन्ये भ्रमन्ति भगवन्नात्मन्येवातिसुस्थिताः Stotrā. 10. 12; यं वेदान्तविदो वदन्ति ... शिवं। ... अन्ये तत्सिवमेव बु(बु)द्धममलं त्वन्ये जिनं वामनम् EI. i. 149. 3; कौलस्थमनवं पुष्पं पुष्पेष्वन्यान्यदाददे DvyāśraKā. 17. 5; द्रष्टव्यमस्ति यदि मङ्गलमेव वस्तु। अन्येन किं तदिह नाथ तवैव वक्त्रम् ... ईक्षणीयम् JinaCatur. 19; अतिसंचयकर्तृणां वित्तमन्यस्य कारणम्। अन्यैः संचीयते यत्नान् मध्वन्यैः परिभुज्यते UttaKuC. 1. 5; एको हारमुपाजहार सुहृदामन्यः प्रहारं द्विषाम् EI. i. 308. 13; न ह्यन्यश्चेतयते अन्यः प्रयतत इति सम्भवति SarvaDaKau. 106. 18; गुणागुणावत्र विचारणीयौ। परिग्रहार्हः प्रथमस्तयोः स्यादन्यस्तु विन्यस्तपदान्तरोऽस्तु Acyutarā. 12. 39 (17); गम्यादन्या भेद्या अन्याभ्यो वा तथा गम्याः KandaCū. vi. 4. 33; एकाकी त्वेककश्चैकोऽयान्योऽन्यतर इत्यपि KalpaK. 229. 142; ईदृशोऽर्थपरस्य जनस्य प्रकारः। यथान्येन निक्षिप्तं वस्त्वन्योऽनुभवति JānaPa. 5. 14 (5) **(with Gen. plural) one among many** सूरयः सुव्रतासः। अन्यस्तेषां परिधिरस्तु कश्चिद् RV. i. 125. 7; यदेषामन्यो अन्यस्य वाचम् ... वदति RV. vii. 103. 5; सेना ... न ओजसा स्पर्धमाना। तां गूहत तमसापव्रतेन यथामीषामन्यो अन्यं न जानात् RV. (Khila.) iii. 21. 1; SV. (Kau.) II. ix (3). 4. 3; AV. iii. 2. 6; यदा त्वेष विकाराणामन्योऽहमिति मन्यते। तदा विकारानुत्क्रम्य परमव्यक्तमाप्नुयात् MahāBhā. xii. App. I. 29B. (261), कुर्यात्।

इतरमन्यस्तेषां यतो विशेषः स्यात्। अन्यो होतृपुरुष एव स्यात् ŚābaBh. 1126. 3 (*on* iii. 8. 21); (with Gen. dual) one of the two beings द्वा सुपर्णा ... तयो॑र॒न्यः पिप्प॑लं स्वाद्वत्ति R̥V. i. 164. 20; MuṇḍaU. iii. 1. 1; ŚvetāU. 4. 6; AV. ix. 9. 20; VākyaP. 34. 5; VedāntKa. 139. 2 (*on* i. 2. 11); जि॒ष्णुर्वा॑म॒न्यः सुम॑खस्य सू॒रिर्दि॒वो अ॒न्यः सु॒भग॑ः पु॒त्र ऊ॑हे R̥V. i. 181. 4; मित्रावरुणा ... वा॒म॒न्यः प॒द॑वीः R̥V. vii. 36. 2; वृ॒त्राण्य॒न्यः स॑मि॒थेषु जिघ्न॑ते ... वाम् ... इन्द्रावरुणा R̥V. vii. 83. 9; देवी जोष्ट्री वसुधिती ययोरन्याघा द्वेषांसि यूयवदान्यावक्षद्वसु वार्याणि यजमानाय वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज R̥V. (Khila.) v. 7 (3). 4; **3Bii animal-like, i.e. stupid** अन्योऽयथ न विक्रेयो मनुष्यः किं पुनः प्रजा: MahāBhā. xiii. 45. 24; (BhārBhā. पशुः) **4A (inanimate) new** पुन॑र्वर्धन्ते अपि॑ यन्ति दे॒व्य॑म॒न्यद्वर्पः पि॒त्रोः कृ॒ण्वते सचा॑ R̥V. i. 140. 7 (Sāy. पूर्वमविद्यमानम्); हना॑मैनाँ इति त्वष्टा यदब्र॑वीच्च॒मसं ये दे॑वपा॒नमनि॑न्दिषुः। अ॒न्या नामा॑नि कृण्वते सु॒ते सचाँ॑ अ॒न्यैरे॑नान्क॒न्या३॒ नाम॑भिः स्परत् R̥V. i. 161. 5; सन्ति पुनः केचिदन्येऽपि शब्दाः येषामन्योऽन्यकृतो भावः MahāBh. i. 240. 1 (*on* i. 2. 64); शब्दान् ... प्रयुङ्क्ते। अयं नूनमन्यानपि जानाति MahāBh. iii. 174. 14 (*on* vi. 3. 109); संचितं तु यदारण्यं भुक्त्यर्थं विधिवद्वने। त्यजेदाश्वयुजे मासि वन्यमन्यत्समाहरेत् LaViṣṇuSm. 3. 4; (बालकिम्) तमजातशत्रुः ... अपोद्य ... तत्कर्तारमन्यं वेदितव्यत्वयोपचिक्षेप BrahmSūBh. (Śaṅ.) 256. 16 (*on* i. 4. 16); काप्यन्या मुकुलाधिकारमिलिता लक्ष्मीरशोकद्रुमे माकन्दः समयोचितेन विधिना धत्तेऽभिजातं वपुः SubhāRaK. 8. 24; **4B i dissimilar** अन्यो विभिन्नासदृशौ Vaija. 228. 2; AnekāSaṁ. 2. 336; DharK. 1828; AnekāK. 617; 676; NānārthSaṁ. 7. 65; NānārthāSaṁ. i. 40. 1; MediK. 120. 5; **4Bii unequal** भिन्नासमानयोरन्यः स्यात् TrikāŚe. iii. 3. 305; ViśvaPra. 116. 14; ViśvaLoK. 253. 1; **5A (animate) (used as noun) other one, i.e. competitor, rival, opponent or enemy** म॒हाँ अ॑सि महि॒षु ... सहमा॑नो अ॒न्यान् R̥V. iii. 46. 2; iii. 48. 3; न वा अ॑रण्या॒निर्ह॑न्त्य॒न्यश्चेन्ना॑भि॒गच्छ॑ति R̥V. x. 147. 5; एमं प॒न्थांमरुक्षाम ... यस्मि॑न् ... अ॒न्येषां॑ वि॒न्दते॑ वसु॑ AV. xiv. 2. 8; अ॒ति॒ष्ठा॒य व॒र्चसाध्य॒न्यान्सूर्य॑ इवा भाहि प्र॒दिश॒श्चत॑स्रः AV. xix. 33. 5; स वा॒न्य॒ज्जि॑नीयात्तं वा॒न्यो जि॑नीयाद् TaiS. VI. i. 6. 7; यज्ञेन वै देवास्स्वर्गं लोकमायंस्तेऽकामयन्तेमं नो लोकमन्यो नानुप्रजानीयात् KāṭhS. 26. 6 (ii. 129. 11); त॑तो दे॑वा अ॑भवन्प॑रा॑सुरा अभवन्य॑त्रान्यो॑ ना॑नुप॑श्येत्त॑देता॑न्त्रि॑दधीत भ्रा॑तृव्यस्या॑ननुख्यात्यै KāṭhS. 37. 16 (iii. 95. 22); ब्र॒ह्माण॑स्ते य॒शस॑ः सन्तु मान्ये VājaS. 27. 2; परा सपत्नान् बाधस्वान्येषां विन्दते वसु MantrBr. ii. 4. 1; कश्चिदष्टादशान्येषु स्वपक्षे दश पञ्च च। त्रिभिस्त्रिभिरविज्ञातैर्वेत्सि तीर्थानि चारकैः MahāBhā. ii. 5. 27; अन्ये मामभ्यधावन्त निवातकवचा युधि MahāBhā. iii. 167. 5; vii. App. I (13). 22; राजा (पुरीमावासयामास) दुर्गामन्यैर्दुरासदाम् Rāmā. i. 5. 13; स्वदेशे संतुष्टः करितुरगकोशे सति न यो भवेद् यायी सोऽन्यैः कृतपरिभवो याति विलयम् YogYā. 1. 8 (2. 12); अन्यैश्च विजिगीषोश्च विग्रहे हीयमानयोः। सन्धाय यदवस्थानं सन्धायासनमुच्यते YuktiKa. 13. 1; रक्तोऽस्तमेति रक्तोदितश्च नृपतिं करोत्यन्यम्। ... अन्यं नृपं करोति। अन्यं परं शत्रुमिति यावत् AdbhuSāg. 23. 23; यस्याभूत्कुलभूमिभृत्प्रमथनव्यस्तान्यसैन्याम्बुधेर् (read अम्बुधेर्व्यूढा) ... अपरा लक्ष्मीः EI. xviii. 109. 12; अन्यः स्यादितरस्मिंस्तु वाच्यवन्नातु वैरिणि ŚabdaRaSaK. 232. 9 [*anya* is given as a synonym of *ari* in AnekāK. 688; and AnekāK. 725 gives *anya* in the sense of *ari*] **5B (inanimate) (used as noun) i thing belonging to another person** शोणितं दुग्धं गार्हपत्ये संक्षाप्यान्येन जुहुयात् ĀśvaŚS. I. iii. 11. 5; स्वं दातुम् सुमहच्चक्यं दुःखमन्यस्य पालनम् EI. xvi. 30. 42; **ii other thing, i.e. something wrong** य उदात्ते कर्तव्येऽनुदात्तं करोति खण्डिकोपाध्यायस्तस्मै चपेटां ददात्यन्यत्त्वं करोषीति MahāBh. i. 41. 24 (*on* i. 1. 1); KāśiVr̥. *on* iv. 4. 64; अन्यद्ब्रवान्पृष्टोऽन्यदाचष्टे MahāBh. i. 219. 16 (*on* i. 2. 45); i. 425. 15 (*on* ii. 2. 24); वत्तर्हन्यत्करिष्यामीत्यन्यत् करोति MahāBh. i. 333. 17 (*on* i. 4. 50); **iii (used as noun) other thing, i.e. counter-subject** अन्य एव विपक्षोऽन्यधर्मयोगी वान्यो न विवक्षितधर्मानाश्रयः विरुद्ध एव वा सहानवस्थानलक्षणेविरोधेन HetuBiṬ. 75. 11; **6A (animate) additional, more or many** प्र॒जा ह॑ ति॒स्रो अ॒त्याय॑मी॒युर्न्य॒१॒न्या अ॒र्कम॒भितो॑ वि॑विश्रे R̥V. viii. 101. 14; कर्तृष्वन्येष्वसत्स्वपि। ... धर्मं लोको न व्यतिवर्तते VākyaPa. 1. 135; नरं नारीं नृपं चान्यं नगरं वाथ पत्तनम्। देशं जनपदं विश्वं तन्मध्ये प्रविलिख्य तत् पूजयेत् TantrRā. 7. 58; भंजामलकुलतिलकः ... भविष्यदराजनाका ... ब्राह्मणप्रधान अन्याश्च दण्डपाशिकाटभाटवल्लभजातिना। यथारहमानयति बोधयति समादिशयति चान्यत्। शिवमस्माकं विदितमस्तु EI. xi. 100. 18; ज्ञानं तर्कऽथ तन्त्रे प्रतिघमिदमथो धर्म्मशास्त्रेषु चान्यत्सत्यालोभादि तस्य स्तुतिवचनपदं नैव याथात्म्यवादात् EI. xiii. 291. 17; वसिष्ठः ... ततोन्यस्ताद्दक्षः समजनि ततोन्यो मुनिरिति क्रमात्प्रांशुर्वंशः त्रिभुवनवतंसः प्रववृते EI. xxv. 212. 44; **6B (inanimate) additional, more or much** अन्यं वरं नचिकेतो वृणीष्व KaṭhU. 1. 21; एवमिष्ट्वा महाबाहुः क्रतुभिर्भूरिदक्षिणैः। अन्यद्वर्षशतं रामः सौभे साल्वमयोधयत् MahāBhā. ii. App. I. 21. (474); तथा चरन्तमवभोत्यन्ते भारतानां चराः स्म। अन्यांश्चरेयरात्सावतोऽब्दांस्ततस्त्वं निश्चित्य तत्प्रतिजानीहि पार्थ MahāBhā. iii. 35. 9; अन्यानि पञ्च वर्षाणि गलान्तं कल्पितानि च MahāBhā. vi. 34* (1); सूर्यस्त्वष्टौ सहस्राणि द्वे चान्ये ... । विष्कम्भेण ततो राजन्मण्डलं त्रिंशतं समम् MahāBhā. vi. 13. 43; vi. 73. 63; तस्मै दद्यामहम् ... शकटम् ... । अन्यं तस्मै पुनर्दद्यां सौवर्णं हस्तिषड्गवम् ... अन्यं तस्मै वरं दद्याम् MahāBhā. viii. 27. 4 - 6; viii. 314*(1); त्रितो यज्ञेषु कुशलः ... । अन्यास्त्रितो बहुतरा गावः समुपलप्स्यते MahāBhā. ix. 35. 22; xii. 252. 2; इदमन्यत्परं पश्य मात्र मोहं करिष्यसि MahāBhā. xiii. 318. 43; एवं तर्ह्ययमन्यो दोषो जायते MahāBh. iii. 274. 6 (*on* vii. 1. 95-96); ऋचो यजूंषि चान्यानि सामानि विविधानि च ManuSm. 11. 264; ManvaMu. 502. 17 (*on* 11. 264); पुराणशालयो मुद्गाः ...। एवं प्रकाश्य प्रकारं य(?द्यान्यत्) तद्द्रव्यं लघु सं ... (स्मृतम्) BhelaS. 4. 5 (1. 5); नेमे वेदा यतः श्राव्याः स्त्रीशूद्राद्यासु जातिषु। वेदमन्यत्ततः स्रक्ष्ये सर्ववर्णश्राव्यं तु पञ्चमम् NāṭyaŚā. 1. 14; नखकर्माणि। ... आकृतिविकारयुक्तानि चान्यान्यपि कुर्वीत KāmaSū. 121. 25 (2. 4) (JayaMa. अन्यान्यपि पक्षिकुसुमकलशपत्रवल्ल्यादीनि नखकर्माणि); 209. 6 (3. 3); मासानन्यान्गमय चतुरो लोचने मीलयित्वा MeghDū. 107; बिन्दुद्वयं विरूप्य पूर्णपश्चोर्दिशोः मध्यच्छायाशिरसि ज्ञेयो बिन्दुस्तृतीयोऽन्यः MaBhāsk. 3. 45; संबन्धे सति यत्त्वन्यदाधिक्यमुपजायते। वाक्यार्थमेव तं प्राहुः VākyaPa. 2. 42; श्रुतयोऽन्या द्वितीयस्य मृदुमध्यायताः स्मृताः NāraŚi. i. 7. 11; अष्टादशाधिकं चान्यच्छु(?च्छ्रु)तं मायाधिकारिणाम् (विधत्ते) MrgendraT. i. 1. 25; एवमेतानि तन्त्राणि तथान्यान्यपि कोटिशः। श्रुत्वा देवि न कुत्रापि जातानन्दासि भैरवि KulaCūT. 1. 13; अनवस्था चैवं प्रसज्येत तेषु तेष्ववयवेषु वर्तयितुमन्येषामन्येषामवयवानां कल्पनीयत्वात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 321. 10 (*on* ii. 1. 18); त्रीणि वर्षसहस्राणि मानुषाणि प्रमाणतः। त्रिंशदन्यानि वर्षाणि मतः सप्तर्षिवत्सरः LiṅgaP. i. 4. 20; वैनाशिकमिदं चान्य(ज्)ज्ञात्वा लोकस्य चर्प्पिती (read चार्प्पितौ) EI. ix. 15. 20; भूमिर्द्दत्ता सकेदारा बुध्या(बुद्ध्वा) सांसारिकं फलं। नड्डापाटकग्रामे भूरन्या देउलपाटके ... दत्ता EI. xxi. 49. 33; गणपांबा -महादेव्या अन्य(द्य) सुकृतं कृतम् EI. iii. 100. 103; अन्यदप्यन्वयव्यतिरेकवाक्यमाह VedāntRaMañ. 111. 24; केचित्तु ... पञ्चान्ये वायवः सन्तीत्याहुः VedāntSā. (Sa.) 11. 19; **(used as noun) additional thing** पितृभ्यश्चोदकदानं यथोत्साहमन्यत् GautDS. i. 5. 5; लक्षणं चरितं चापि गवां यद्यपि मङ्गलम्। तत्सर्वं मे सुविदितम् अन्यद्यापि महीपते MahāBhā. iv. 3. 9; न चायमुरेव स्थानेऽशिष्यते। किं तर्हि। उश्चान्यस्य च MahāBh. i. 127. 7 (*on* i. 1. 51); न चायमच एवादेशः। किं तर्हि। अचश्चान्यस्य च MahāBh. iii. 346. 4 (*on* vii. 4. 2); कलापकं कलासारं तथान्यत् कुब्जिकामतम् ... । एवमेतानि तन्त्राणि KulaCūT. 1. 7; प्रोक्तानि काम्यकर्माणि प्रयोगेऽन्यत्समर्चयेत् TantrRā. 6. 34; पदद्वयस्य स्थानं ते दत्तमप्यन्यदस्ति च BrDharmaP. i. 47. 86; शृण्वन्यस्मादपि AlaṅkāSa. 105. 4; नित्यग्रहणादन्यदपि सिध्यतीत्याह Prasā. i. 606. 20; **7A (animate) rest, remaining** विश्वो॑ ह्य१॒न्यो अ॒रिरा॑ज॒गाम॑ R̥V. x. 28. 1; तदेतत् प्रेयः पुत्रात् प्रेयो वित्तात् प्रेयोऽन्यस्मात् सर्वस्मादन्तरतरं यदयमात्मा BrĀraU. i. 4. 8; द्विजान्विसृज्य सोऽन्यांश्च समाधाव-विशद्ग्रहः DvyāśraKā. 15. 45; प्रेम्णा कर्षसि तर्षमूर्च्छितधियोऽप्यन्यानतः शोच्यसे Subhāṣ. i. 949; **(used as noun) rest or remaining one** वोढारो मत्सरग्रस्ताः प्रभवः स्मयदूषिताः। अबोधोपहताश्चान्ये जीर्णमङ्गे सुभाषितम् ŚatTrayī. 4; **7B (inanimate) rest, remaining** सा मां॑ स॒त्योक्तिः परि॑ पातु वि॒श्वतो॒ द्यावा॑ च॒ यत्र॑ त॒तन॒न्नहा॑नि च। विश्व॑म॒न्यन्नि वि॑शते॒ यदेज॑ति वि॒श्वाहापो॑ वि॒श्वाहोदे॑ति सूर्य॑ः R̥V. x. 37. 2; स॑र्वा एनमन्या॑ देवता॑ जं॑हत्यग्नि॑रे॑नं दे॑वता॑नां नं जहाति MaiS. iv. 8. 6 (iv. 114. 16); योऽन्यत्स्तमोषधयो वनस्पतयो यद्यान्यज्जगत् SāmaViBr. i. 1. 8; अन्यानि प्रकृत्याक्षराणि ŚāṅkhāŚS. i. 2. 6; तन्दुलानादायापविध्येयुः ... अथान्यान् हुतास्वाश्वत्थेष्वनुदधीरन् LāṭyāŚS. iv. 9. 14; अन्याः सर्वा हलादयो विभक्तयः MahāBh. i. 481. 6 (*on* ii. 4. 32); iii. 105. 16 (*on* vi. 1. 167); सर्वेष्वपि खल्वेतेषु पित्तविकारेषूक्तेष्वन्येषु चानुक्तेषु पित्तस्येदमात्मरूपमपरिणामि कर्मणश्च स्वलक्षणम् CaraS. i. 20. 15; नामभूतेभ्योऽप्रधानभूतेभ्यश्च सर्वादिभ्यो यदुक्तं यद्यान्यत् सर्वादिकार्यं तन्न भवति CāndraVr̥. *on* ii. 1. 10; वर्गाणां प्रथमा द्वितीयाः शषसहाश्चाघोषा घोषास्त्वन्ये दशधा वर्णा भवन्ति YājñaŚi. 212; 78; श्लोके षष्ठं गुरु ज्ञेयं सर्वत्र लघु पञ्चमम्। द्विचतुष्पादयोर्ह्रस्वं सप्तमं दीर्घमन्ययोः ŚrutaBo. 10; चतुर्दलेष्वद्भुत्रेयो नियमोऽन्योऽपि सूरिभिः YuktiKa. 221. 20; छेदो भागेन कर्तव्यः कण्ठश्चान्यस्त्रिभागिकः SamarāSū. 62. 162; बुद्धीच्छाप्रयत्ना उभयरूपाः। अन्ये स्वाश्रयव्यापकाः SaptaPa. 50 (15); न्यादिज्यन्ताढगत्यर्था मुख्ये ... गौणे याचादयः। अन्ये तु यथेष्टं द्विकधुप्विति MugdhaBo. 24. 13 (143. 12); भाण्डे ... त्रिभिरन्याभिरवगुण्ठयेत् RasRaSa. 9. 35; तत्तत्कार्यसामर्थ्यम् ... न तु स्वतस्तेषामिति। एवं सत्यन्यत्सर्वं संगतं भवति AṇuBh. 64. 2 (*on* i. 2. 18); 116. 7 (*on* i. 4.

23); (used as noun) rest or remaining thing पुरुष एवेदं सर्वं यद्भूतं यच्च भाव्यम्। उतामृतत्वस्येश्वरो यदन्येनाभवत् सह AV. xix. 6. 4; सोम आसीनोऽन्यत् ĀśvaŚS. I. iii. 1. 23 (comm. यदन्यन्मित्रावरुणस्य सोमे कर्मास्ति तदासीनो ब्रूयात्); यथाग्रहणमन्यत् ĀśvaŚS. I. v. 10. 20 (comm. अतोऽन्यत्सर्वं यथाग्रहणम्); I. v. 14. 15; I. v. 15. 14; समानमन्यत् ĀśvaŚS. I. v. 12. 22 (comm. अर्बुदपावमानीभ्योऽन्यत् सर्वं समानं भवति); I. vi. 3. 17; II. ii. 2. 26; Bṛhajjā. 7. 11; यत्संवर्तते समिक्षा। यदन्यत्तद्वाजिनम् ĀpaŚS. viii. 2. 6 (comm. अवशिष्टं तु वाजिनम्); viii. 16. 21; आलभते ... यथादेवतमन्यत् KātyŚS. ii. 5. 16; स्त्रीबहुवचनान्यूष्मान्तानि। स्तनयन्नेति वृष्ट्या ... ऊष्मान्तान्यन्यानि APrāti. 92; यद्योभावप्रसंधानम् उकारादिपरं पदम्। स्वरान्तं तादृशं विद्याद्यदन्यद् व्यक्तमूष्मणः PāṇiŚi. 15; YājñaŚi. 144; उभयोश्चोदात्तत्वं स्यादन्येषां चानुदात्तत्वम् MahāBh. iii. 98. 8(on vi. 1. 158); i. 62. 10 (on i. 1. 9); घोषवन्तोऽन्ये Kātan. i. 1. 12; SiddhaHe. i. 1. 14; अन्यदेकधा AbhidhK. 2. 11 (Bh. जीविताष्टमं चक्षुरादि। एतदव्याकृतमेव); स्वाभिप्रायसूचकं मिथुनमस्या दर्शयेत्। एवमन्यद्विरलशो दर्शयेत् KāmSū. 3. 3 (217. 5); चतुश्चतुर्वृद्धिमन्येषाम् Jānāśra. 1. 4; अनर्थकानां पाठो वा शेषस्त्वन्यः प्रतीयते VākyaPa. 2. 261; दन्त्योष्ठकरणं सूक्ष्ममाधुर्यं तरुणं वचः। स्वभावं शिक्षकस्याहुरन्यद् गुरुकृतं भवेत् MāṇḍūŚi. 14. 10; पादादौ च पदादौ च संयोगावग्रहेषु च। यः शब्द इति विज्ञेयो योऽन्यः स व इति स्मृतः NāraŚi. ii. 2. 16; रसाः तत्रायामारुतं घ्नन्ति त्रयः ... पित्तमन्ये तु कुर्वते AṣṭāHṛ. i. 1. 16; ततस्तदेव यात्यं स्यादन्यश्च द्योतको गणः ŚlokaVār. 7. 51 (860. 5); चोदनाप्रमाणको धर्म इत्येतावन्मात्रेण नास्तिकशास्त्रादपसारिता अन्यत्सामान्यमेव कृतम् TātpaṬ. (U.) 3. 22 (on 1. 10); अर्थवच्छास्त्रम्। तच्छेषतया चान्यदुपयुक्तम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 17. 11 (on i. 1. 4); यदन्यच्चिरकालीनम् ... विपिनादिकम्। तन्मध्ये रचिता भूमिर्द्वन्द्वत्वेनोपतिष्ठते YuktiKa. 18. 7; अतिरोहितमन्यत् Aparā. 7. 5 (on 1. 4-5); वहुलमन्येभ्यः। श्रविष्ठादिभ्योऽन्येभ्यो भार्येभ्यः सप्तम्यन्तेभ्यो भाणो जातेऽर्थे लुव् बहुलं नाम्नि स्यात् SiddhaHe. vi. 3. 109; आकाशादिपञ्चकं नित्यमेव। अन्यत् नित्यमनित्यं च SaptaPa. 21 (8); तत्रायुतसिद्धयोः संबन्धः समवायः। अन्ययोस्तु संयोग एव TarkBhā. (Ke.) 29. 1; अन्यदिन्द्रवज्राप्रान्त्यपडक्षरवत् ज्ञातव्यम् KāvyKaVṛ. 17. 26 (1. 3); स्वतन्त्रो भगवान् विष्णुः ... अन्यदस्वतन्त्रमिति शेषः TattvSaṁkhyā. 18. 2; **8A (animate) stranger** पृणन्तमन्यमररणं चिदिच्छेत् ṚV. x. 117. 4; **(used as noun) stranger one** अर्थोष्मणा विरहितः पुरुषः स एव चान्यः क्षणेन भवतीत्यतिचित्रमेतत् PañcT. 2. 35 [233. 4]; Hitopa. 1. 97; BhojPra. 3. 2; नान्यस्तवायमवले श्वशुरः पिता च KundaMā. 1. 28; **8B (inanimate) (used as noun) strange thing** अन्यत् प्रस्तुतमन्यदापतितम् PañcRā. 1. 36(1); **9 (used as noun) former one** शतमन्यस्य दक्षिणाश्चोऽन्यस्य KāṭhS. 13. 3 (i. 183. 5); कैतस्याहः प्रतिपद् ... मनश्च वाक्च ... सर्वेऽन्यस्मिन्कामाः श्रिताः सर्वानन्या कामान्दुहे AitĀ. I. iii. 2. 2; पुरुषे पशौ वाभ्यवेते प्रतीपमन्य ऊर्मिर्युध्यति। अन्वीपमन्यः ĀpaŚS. xviii. 13. 4 [Anekā. 688 gives *anya* as a synonym of *pūrva*]; **10A (animate) i (used as noun) second, i.e. latter one** शतमन्यस्य दक्षिणाश्चोऽन्यस्य KāṭhS. 13. 3 (i. 183. 6); त्यागिप्रयोजनकृतोः (vol. °वतोः) श्रेयानन्यो मते तु केषांचित् KandaCū. vi. 5. 11 (Anekā. 688 gives *anya* as synonym of *para*; MediK. 136. 55 and ŚabdaRaSaK. 256. 14 give *anya* in the sense of *uttara*]; **10Aii second, next or following** वव्वा ... भट्टसुतान्या गोग्गापरा महादेवजा गौरी ... येनोढा[ः] EI. i. 156. 6; समर्पितोऽर्थिना योऽन्यः परो धर्माधिकारिणि। प्रतिवादी स विज्ञेयः ... तथा अन्यो द्वितीयः स विज्ञेयः SmṛtiCan. iii. 73. 7; वृषे निषण्णोऽपि हतारिकामोऽप्यन्यः पृथिव्यां परमेश्वरः सः Surath. 1. 78; ष(ट्)पुत्रा कल्पपादपाकाराः ... श्रीवंतः श्रीकृतोऽन्येषां। प्रथमो र(त्ना)ख्यसुतः ... भ्रातान्यः पोमाहः EI. ii. 44. 15; ii. 44. 19; **(used as noun) second one, next one or following one** आतश्चाभिज्ञा अन्येन हि वस्नेनैकं गां क्रीणन्त्यन्येन द्वावन्येन त्रीन् MahāBh. i. 95. 16 (on i. 1. 38); स्पृष्टः वक्षसि लीलया करुरुहैः काश्चिद् कचाकर्षणाद् अन्या कामपरेण पादपतनैः कण्ठग्रहेणापरा। ... स पायाद्धरिः EI. iv. 31. 1; षट्कर्मैको भवत्येषां त्रिभिरन्यः प्रवर्तते ManuSm. 4. 9 (ManuBh; SmṛtiCan; ManvaMu. अन्यो द्वितीयः); अस्मद्वंशे व्यतिक्रान्ते योऽन्यः कोऽपि भविष्यति[,] तस्याहं करे लग्नो (Read लग्नोऽस्मि); EI. ix. 70. 30; एकः क्ष्मातलमण्डनाय ... तथान्या जगद्धारिद्र्यजरनाशनाय ... अभूत् EI. vi. 200. 5; **10Aiii third** शंभोः साक्षात्सखैकः सुरपतिरपरो धर्मराजस्तथान्यः ... पातु पद्मोद्भवो वः SaduktiKa. 2. 1; **(used as noun) third one** बीजमेके प्रशंसन्ति क्षेत्रमन्ये मनीषिणः बीजक्षेत्रे तथैवान्ये ManuSm. 10. 70; जल्पन्ति सार्धमन्येन पश्यन्त्यन्यं सविभ्रमाः। हृदये चिन्तयन्त्यन्यं प्रियः को नाम योषिताम् ŚatTrayī. 247. 402; ŚārṅgaPa. 1497; अन्यां रहसि विस्रम्भैरन्यां प्रत्यक्षपूजनैः। बहुमानैस्तथा चान्याम् इत्येवं रञ्जयेत्स्त्रियः KāmSū. 253. 22 (4. 2); संज्ञा केचिदप्रामाण्यं मन्यन्ते ... अन्ये तु ... आहुः। अन्ये तु कर्मविधिविरोधात् ... श्रुतार्थपरिग्रहे उपचारितार्थमन्यन्ते BrahmSi. 1. 7; (देवः) कश्चिद्धन्त्यपरश्च रक्षति सृजत्यन्यश्च कृत्स्नं जगत् EI. i. 309. 17; कैश्चिञ्जगञ्जनितं पुरा। विधृतमपरैर्दत्तं चान्यैर्विजित्य तृणं यथा Subhāṣi. 532; **10B (inanimate) i (used as noun) second, i.e. latter thing** कैतस्याहः प्रतिपद् ... मनश्च वाक्च ... सर्वेऽन्यस्मिन्कामाः श्रिताः सर्वानन्या कामान्दुहे AitĀ. I. iii. 2. 2; पुरुषे पशौ वाभ्यवेते प्रतीपमन्य ऊर्मिर्युध्यति। अन्वीपमन्यः ĀpaŚS. xviii. 13. 4; **10Bii second, next or following** गृहपतेरेव सामिधेनीकल्पेनाददानकल्पेनेति प्रक्रामेयुर्यानि चान्यान्येवंरूपाणि स्युः ĀpaŚS. xxi. 2. 3; अन्यस्मिन्नहन्यन्येद्युः MahāBh. ii. 407. 22 (on v. 3. 22); PañcT. 2. 27 (5) (218. 4); भोगस्वर्गापवर्गकाङ्क्षिणां भक्तिरेवैकः पन्थाः नान्यः पन्था इति श्रुतिः PārāSū. 7. 20; प्राक्कल्पे यादृशी संज्ञा वेदाः शास्त्राणि च क्रियाः? कल्पेऽन्ये तादृशाः सर्वे धर्माः स्युः SkandP. ii. (9). 24. 60; अन्यस्मिन्निशायामे तूर्णं प्राप्ते पुरोहिते। ... कोष्टके ज्येष्ठमुपकोशा न्यवेशयत् BṛKathāMañ. i. 2. 90; वागः (Read भागः) कौशिकवंशजाय च तथा श्रीमंचयाख्याभुते (Read भृते) कोप्यन्यः कपिगोत्रजाय महते श्रीदेवयायेतरः। अन्यः कश्चिदहोभळाय च भरद्वाजान्वयो[द्व] (Read द्व) तये EI. iii. 29. 125; **(used as noun) second thing, next thing or following thing** (उषाः) प्रदीध्याना जोषमन्यामिरेति ṚV. i. 113. 10; अहं ते सर्वं भैक्षं गृह्णामि न चान्यद्वरसि MahāBhā. i. 3. 43; तेजोजलाश्रितं द्वाह्यं तेष्वन्यत्पिशिताश्रितम्। मेदस्तृतीयं पटलम् SuśruS. vi. 1. 8; पादादौ च पदादौ च संयोगावग्रहेषु च। यः शब्दः इति विज्ञेयो योऽन्यः स व इति स्मृतः Māṇḍūśi. 8. 7; कामकलात्मा ... माता। ... आद्या कारणमन्या कार्यम् KāmKaVi. 28; पद्मानां च चतुर्णां च तथाष्टानां यथाक्रमम्। ऋजु स्यात्संमुखं स्थानमन्यदर्द्धर्जुसंज्ञितम् Mānaso. iii. 1. 372; एकस्मिन्करे सूर्यमन्यस्मिन्प्रमार्जनी PurāPraSaṁ. 2. 22; कथितं कान्तानुवृत्तमध्याये। अर्थागमे निदानं विरक्तलिङ्गानि चान्यस्मिन् KandaCū. vi. 1. 4; **10Biii second, i.e. right, cf.** अन्यकुचादान; **10Biv second, i.e. left. cf.** अन्यनेत्रक; **10Bv third** अन्यया यौवने मत्तौ बुद्ध्या भवति मोहितः। मध्येऽन्यया जरायां तु सोऽन्यां रोचयते मतिम् MahāBhā. x. 3.11; एकं योगसमाधिना मुकुलितं चक्षुर्द्वितीयं पुनः पार्वत्याः ... अन्यद्दूरनिरस्तचापमदनक्रोधानलोद्दीपितं शंभोः ... नेत्रत्रयं पातु वः SkandP. v(3). 150. 18; SāktiMu. 2.14; PrabaK. 39. 23; **(used as noun) third thing, idea etc.** अन्येन शुद्धं धौतकं कुर्वन्त्यन्येन शैफालिकमन्येन माध्यमिकम् MahāBh. ii. 413. 25 (on v. 3. 55); त्रिद्वारमेव नृपतेर्वास्तुकर्म प्रशस्यते। द्वे मुख्ये तत्र चान्यत्स्यादमुख्यम् YuktiKa. 34. 11; उभयासंभवेऽन्यस्य संभवात् Nyāyāmṛ. 191. 8; **11A (inanimate) i great, wonderful, extraordinary, unique** परं मृत्यो अनु परेहि पन्थां यस्ते अन्य इतरो देवयानात् VājaS. 35. 7; VājaS. (K.) 35. 40; माणिक्यवाह्णकद्ङ्कणानि। अन्यानि राज्ञां मणिभूषणानि MahāBhā. vi. 1035*(7); अन्यमेव भागमेते तपस्विनो निर्वपन्ति Śāk. 2. 13 (6); विच्छेदग्रहणेऽर्थानां प्रतिभान्यैव जायते VākyaPa. 2. 145; आश्चर्यमाश्चर्यम्। अन्य एवायं प्रकारः MahāviC. 2. 33 (8); अन्य एवाक्षुण्णः कथाप्रकारो भगवत्याः MālaMā. 3. 114; अन्यदेव किमपि वस्त्वन्तरं तत् Rāmābhyu. 269. 30; नन्वन्य एव सर्वजन्तूनामुपसंहारको मृत्युः प्रसिद्धः SanatBh. 181. 4 (on 1. 5); मा रोदीः राजतनये श्रियमन्यां गमिष्यसि BṛNāraP. 7. 70; अन्यैव काचित् खलु छायोपजलतरुणाम् NītiVā. 5. 64; किं तु किंचित्स्वसंवेद्यमन्यत्सुखमिव स्त्रियाः YaśasCam. i. 7. 8; अन्यैव काचिद्वदनेन्दुलक्ष्मीरन्यैव नेत्रोत्पलकान्तिरासीत्। अन्यैव तस्याः कुचकुम्भशोभा मणेरिवानर्धतरागवर्तेः YaśasCam. i. 226. 1; अन्यां धत्ते तथापि श्रियमतिशयिनीमेष शैलोद्वितीयाम् EI. ii. 120. 10; प्रसाधितस्याथ मुरद्विषोऽभूद् अन्यैव लक्ष्मीरिति युक्तमेतत् SaraKaṇṭhā. 38. 7; अन्यास्ता गुणरत्नरोहणभुवो धन्या मृदन्यैव सा। संभाराः खलु तेऽन्य एव विधिना यैरेष सृष्टो युवा KāvyPra. 338. 1; SāhiDa. 403.3; अन्यद्बलं किल ... अस्य (राज्ञः) DvyāśraKā. 1. 198; लितमण्डलप्रकिरणैरायोधनेषु द्विषद्वक्त्राणामयमन्य एव विदधे दिव्याङ्गनासंगमः EI. i. 222. 16; काप्यन्यैव निशाचरेन्द्रशिरसां कान्तिः समुज्जृम्भते PrasaRā. 7. 48; अन्यं प्रपञ्चविलक्षणम्। ईशम् VedāntKa. 139. 4 (on i. 2. 11); सोऽन्यः कोऽपि घनाघनध्वनिघनः पारीन्द्रगुञ्जारवः ... गर्जैर्यः श्रुतः ŚārṅgaPa. 913; (अन्यज्ज्ञानं तु जीवानाम्) अन्यत् विलक्षणम्। अलौकिकत्वात्परम् TattvPrakā. 159. 4 (on iii. 2. 32); पुमांश्चेतनः अन्योऽस्मदादिविलक्षणः अन्तर्धानादिशक्तिमान् NyāySu. (Ja.) 279A. 13 (on ii. 1. 3); सुन्दरि तवाभिसारे परिपाटी काचिदन्यैव SundaŚ. 70; अन्यदेवास्य गाम्भीर्यमन्यद्धैर्यं महीपतेः Kuval. 38; शौर्यं चेत्पुनरन्यदेव तदिति स्तोत्रं विचित्रं सताम्। शृण्वन्नेव भगीरथक्षितिपतिर्निन्ये सहस्रं समाः Gaṅgāva. 1. 86; अन्यैवेयं तव कला लोकान्प्रीणयति क्षणात् AlaṅkāMañ. 51. 9 (14); KuṭṭaMa. 784; **(used as noun) great, i.e. unusual thing** प्रियेऽन्यदाशङ्क्य च सा जगाद् Saund. 6. 20; **11 B (animate) great, wonderful, extraordinary, unique** स पुनरन्य एव देवो न्यक्कृतसर्वोर्वीपतिचरितः VāsaDa. 22. 4; (उत्तमः पुरुषस्त्वन्यः)

अन्यः अत्यन्तविलक्षणः GītāBh. (Śaṅ.) 445. 3 (*on* 15. 17); 245. 16 (*on* 8. 20); ViraMi. (Bhakti.) 148. 6 [AnekāK. 688 gives *anya* as a synonym of *śreṣṭha*] **12 (animate) inferior, subordinate** अभ्युपगम्य दुहितरि जातं पुत्रिकापुत्रमन्यं दौहित्रम् BaudhDS. ii. 2. 15 (comm. अन्यत्वमौरसापेक्षया तस्यास्य गौणत्वप्रदर्शनार्थम्); **13 (animate or inanimate) similar** अन्यो भिन्नतुल्ययोः NānārthaRaMā. 848; **14 (animate) changed, altered** संप्रेयते (v.l. °त्यन्ये) वयमुपरतं बाल्यम् ŚatTrayī. 282; **15 (animate) ordinary** प्रयुक्तपाणिग्रहणं यदन्यद्वधूवरं पुष्यति कान्तिमग्र्याम्। ... किं कथ्यते श्रीरुभयस्य तस्य KumāSaṁ. 7. 78; अन्येषु जन्तुषु रजस्तमसावृतेषु विश्वस्य धातरि समः परमेश्वरे च सोऽयम् ... चित्तजन्मा MālaMā. 1. 194; कार्ता(र्णा)टकं वलमनन्तमजेयमन्यैर् भ्रि(भृ)त्यैः कियद्भिरपि यत्(स)हसा जिगाय EI. xiii. 279. 10; iii. 106. 12; vi. 210. 11; viii. 185. 16; x. 85. 11; xxi. 140. 10; xxii. 105. 11; (used as noun) **ordinary one** शूरान्स्वस्थान्विधत्ते सुकृतिवदखिला[न्यै]र[न्यान्वि]भीतान् काष्ठान्तन्तत्तप[:।]श्रीरिपो नयति रणे EI. vi. 355. 53; यस्मिन् दिग्विजयार्थमुद्यतवति प्रस्थानभेरीरवे गंभीरे स्फुटमुद्धरत्यवनिभृत्स्वन्येषु वार्त्तैव का EI. vi. 96. 28; **16 the pronominal word** *anya* नाहति नूनं नृत्यन्त्योऽन्योऽन्याभिरन्यान्यत्तश्च TaiPrāti. 7. 16; सर्वैकान्यकियत्तदः काले दा P. v. 3. 15; Kātan. ii. 6. 34; CāndraVyā. iv. 3. 13; JaineVyā. iv. 1. 80 (255. 31); ŚākaṭāVyā. iii. 4. 18; SiddhaHe. vii. 2 .95; अषष्ठ्यतृतीयास्थस्यान्यस्य दुगाशीराशास्थास्थितोत्सुकोतिकारकरागच्छेषु P. vi. 3. 99; एकान्याभ्यां समर्थाभ्याम् P. viii. 1. 65; पूर्वान्यान्यतरेतरापराधरोभयोत्तरेभ्य एद्युसुच् Vār. 6 *on* P. v. 3. 22; MahāBh. ii. 407. 21 (*on* v. 3. 22); CāndraVyā. iv. 3. 17; JaineVyā. iv. 1. 87 (256. 13); ŚākaṭāVyā. iii. 4. 21; SiddhaHe. vii. 2. 98; MugdhaBo. 7. 103 (77. 13); दृशेः समानान्ययोश्चोपसंख्यानम् Vār. *on* P. iii. 2. 0; MahāBh. ii. 107. 7; (*on* iii. 2. 60); PrakriKau. i. 273. 4; अषष्ठ्यतृतीयास्थस्येत्युच्यते तत्रेदं न सिध्यति। अन्यस्येदमन्यदीयम्। MahāBh. iii. 173. 11 (*on* vi. 3.99); अकारान्तात्सर्वनाम्नो लिङ्गात्परस्य ङेवचनस्य स्मैर्भवति। ... किं तत्सर्वनाम। ... अन्य - अन्यतर KātanVṛ. *on* ii. 1. 25; JaineVyā 9. 3 (*on* i. 1. 35); CāndraVṛ. *on* ii. 1. 6; SiddhaHe. vii. 3. 53; दिगितरर्तेऽन्यैश्च (एभिर्योगे लिङ्गात्पञ्चमी भवति) Kātan. ii. 4. 21; KātanVṛ. *on* ii. 4. 21; दिक्छब्द अन्य ... इत्येतैर्युक्ते काविभक्ती भवति JaineVyā. 70. 17 (*on* i. 4. 38); छकारकेऽन्यस्य दुक् JaineVyā. iv. 3. 204 (313. 25) (अन्यस्य दुगागमो भवति। अन्यस्येदं अन्यस्मिन् भवं वा अन्यदीयम्) 313. 32 (*on* iv. 3. 206); CāndraVyā. v. 2. 116; CāndraVṛ. *on* v. 2. 116; समानान्यत्यदादेरुपमानाद् व्याप्ये दृशः क्सकञौ च CāndraVyā. i .2. 51; CāndraVṛ. *on* i. 2. 51; SaraKaṇṭhā. (Gr.) i. 4. 95; ŚākaṭāVyā. iv. 3. 180; SiddhaHe. v. 1. 152; किं यदन्यादनद्यतने र्हिल्वा CāndraVyā. iv. 3. 15; MugdhaBo. 7. 101 (77. 9); कतमत् पश्य। इतरत् तिष्ठति, इतरत् पश्य। अन्यत् तिष्ठति, अन्यत् पश्य। अन्यतरत् तिष्ठति, अन्यतरत् पश्य CandraVṛ. ii. 1. 25; KāśiVṛ. *on* vii. 1. 25; चातुरथस्य पूर्वान्यौ BhārSi. 12 (comm. एते शब्दाः दीर्घविरलाः); तृतीयान्तस्य चान्यस्य शब्दस्यार्थशब्दे उत्तरपदे दुगागमो वा भवति। अन्यस्मै इदमन्यदर्थम् ŚākaṭāVyā. ii. 2. 57; दक्षिणमन्याद्दूरयोर्निर्धार्ये इतरः ŚākaṭāVyā. iii. 4. 105; MugdhaBo. 7. 96 (76.22); अदावान्यच पूर्वेऽऽह्न्यादौ पूर्वेतरा परात्। तथाधरान्यान्यतरेतरात् पूर्वेद्युरादयः AgniP. 360. 36; 361. 35; एकशब्दोऽयमन्यप्रधानासहायसंख्याप्रथमसमानवाची Pradī. iv. 121A. 6 (*on* iv. 1. 93) (Udyota एके मन्यन्ते); सर्वविश्वौ ... इतरान्यतरावन्यत्वौ ... सर्वनामानि SaraKaṇṭhā. (Gr.) i. 1. 112; अषष्ठ्यन्तादतृतीयान्ताद्यान्यादर्थे उत्तरपदे द् अन्तो वा स्यात्। अन्यदर्थः। अन्यार्थः। षष्ठ्यादिवर्जनं किम्। अन्यस्यान्येन वार्थोऽन्यार्थः SiddhaHe. iii. 2. 119; अन्यस्य त्यदादेश्च दृगादावुत्तरपदे आः स्यात्। अन्यादृक्। अन्यादृशः। अन्यादृक्षः। SiddhaHe. iii. 2. 152; पिण्डनिर्वापणं कुर्यात्तथान्या अपि गोत्रजाः। अन्या इति छान्दसम् SmṛtiCan. vi. 202. 7; अथ बकाराः शब्दाः। यथा ... उद्धार अन्य नव KāvyKaVṛ. 95. 23 (3. 5); 52. 30 (3. 1); सर्वविश्वउभ° ... अन्य° ... श्रि: MugdhaBo. 3. 9 (11. 14); अन्यादेः परस्य स्यमोर् मस्य तः स्यात्। न त्वेकतरात् परस्य। अन्यत्। ... हे अन्य। अन्ये। अन्यानि MugdhaBo. 3. 88 (23. 21); अवसाने झलां चरो वा स्युः। ... एवम् अन्यत् अन्यतरत् इतरत् PrakriKau. i. 198. 1; अन्यपरेतरव्यतिरिक्तेषु तु नास्य प्रवृत्तिर्बाहुल्यकादेव LaŚabdeŚe. ii. 414. 51; **17 extrinsic or extraneous**, cf. अन्यहेतु *adj.*

²अन्य (á-nya) *adj.* [*f.*-ā] [P. vi. 213; KāśiVṛ. *on* vi. 1. 213; SiddhāKau. 613A. 14 (*on* vi. 1. 213); derived as *a-ni-yá*, DEBRU. 79; *but* VIŚVA. *an* - to breath] **not going down, i.e. unsuppressable, inexhaustible** इन्द्रं धेनुं सुदुघामन्यामिषमुरुधारामरंकृतम् ṚV. viii. 1.10 (*but* Sāy. उक्तविलक्षणाम्, MW. and APTE.–*f.*); SV. I. iv (1). 1. 3; SV. (Jai.) MānGS. i. 31. 3; iii. 9. 3; अन्येभ्यस्त्वा पुरुषेभ्यो गोभ्यो अश्वेभ्यस्त्वा। निःक्रव्यादं नुदामसि AV. xii. 2. 16; (used as noun) (one) who is inexhaustible उप वो विश्ववेदसो नमस्युराँ असृक्ष्यन्यामिव ṚV. viii. 27.11 (*but* Sāy. अदृष्टपूर्वाम्); यो अस्य विश्वजन्मन ईशे विश्वस्य चेष्टतः। अन्येषु क्षिप्रधन्वने तस्मै प्राण नमोऽस्तु ते AV. xi. 4. 23; AV. (P.) xvi. 23. 3 [PW; Grassmann] [but pw; MW; APTE; Sūryakānta–*f.*]

अन्य (anya) *m.* **1 name of one of the twelve Bhṛgu-gods, a son of Bhṛgu 2 name of a sage-like king (Rājarṣi) 3 epithet of Śiva 4 name of a mountain 5 name of a figure of speech 6 term of particular quantity 1 name of one of the twelve Bhṛgu-gods, a son of Bhṛgu** भुवनो भावनश्चैव अन्यश्च ... इत्येते भृगवो देवाः स्मृता द्वादश याज्ञिकाः VāyuP. ii. 4. 87; **2 name of a sage-like king (Rājarṣi)** (पुरुषः) शुद्धो निरंजनाभासः ... अस्ति नास्तीति सोऽन्यो वा VāyuP. ii. 40. 118; **3 epithet of Śiva** (हरस्य ... अष्टोत्तरसहस्रन्तु नाम्नां शृणुत सुव्रताः) अन्यः LiṅgaP. i. 65. 143; **4 name of a mountain** भारतस्यास्य वर्षस्य नव भेदाः ... गिरयस्ते व्यवस्थिताः ... रागद्वेषस्तथैवान्यः ViṣṇuDhaP. i. 8. 5; **5 name of a figure of speech** हेतोर्हेत्वन्तरस्य कार्ये कार्यान्तरस्याभिधानं समुच्चयः। अनेकेषामेकत्र निबन्धस्त्वन्यः Kāvyānu. (Vā.) 41. 7; **6 name of a substitute quantity (of celestial latitude)** त्रिभज्यका बाणलवैर्विनिघ्नी चन्द्रार्कजस्पष्टवियोगभक्ता। लब्धस्य चापं प्रथमः शरान्यदिक्संस्थितोऽन्यः शरसंस्कृतस्य SiddhāTaVi. 247. 3.

अन्य (anya) *gr.* **1 particular kind of** *uṇādi* **suffix** राजेरन्यः Uṇā. 3.100; **2 second person** यत्र प्रथमश्चान्यश्च प्राप्नोति तत्र प्रथम एव भवति MahāBh. i. 352. 2 (*on* 4. 108) [AbhidhāCin. 1468 gives *anya* as a synonym of *tvam*]; **3 third person** मिङस्त्रिशोऽस्मद्युष्मदन्याः JaineVyā. i. 2. 152; 44. 37 (*on* i. 2. 152); लुटोऽन्यस्य डारौरसः (लुटोऽन्यस्य त्रिकस्य डारौ रस् इत्येते आदेशा भवन्ति) JaineVyā. i. 4. 154; तिप् तस् झीत्यन्यः ... त आताम् झङित्यन्यः JaineVyā. 44. 37 (*on* i. 2. 152); लोऽन्ययुष्मदस्मासु तिप्तस्झिसिप्थस्थमिवस्मस् ŚākaṭāVyā. i. 4. 1; त्रीणि त्रीण्यन्ययुष्मदस्मदि SiddhaHe. iii. 3. 17.

अन्य (á-nya) *n.* **inexhaustibleness (as of the milk of cows)** सा नो भूमिर्गोष्वप्यन्ये दधातु AV. xii. 1. 4 [SŪRYAKĀNTA]

अन्यक (anya-ká) *pronominal adj.* [*f.*-ā] [Derived with affix - *ak*-, P. v. 3. 71; JaineVyā. iv. 1. 130, DEBRU. 576; AltGr. III. 580; III. 590] **1 (used as noun) rest, remaining one** राजका इदन्यके यके सरस्वतीमनु ṚV. viii. 21. 18; **2 (used as noun) enemy** नभन्तामन्यके समे ṚV. viii. 39. 1; viii. 40. 1-7; viii. 41. 1-10; viii. 42. 4-6; TaiS. III. ii. 11. 3; Nir. 5. 23; 10. 5; नभन्तामन्यकेषां ज्याका अधि धन्वसु ṚV. x. 133. 1-6; SV. (Kau.) II. ix (1). 14. 1-3; SV. (Jai.) iv. 1. 4-6; AV. xx. 95. 2; xx. 95. 4; TaiS. I. vii. 13. 5; III. ii. 11. 3 (comm. कुत्सितानां वैरिणाम्); MaiS. iv. 12. 4 (iv. 189. 9); अयं बन्धुः परश्चायं ममायमयमन्यकः AnnaU. 5. 61; **3A (inanimate) (used as noun) any thing else, something else** पाषाणानपि तद्रूपं द्रवीकुर्यात्किमन्यकः PadmP. (Ra.) 33. 11; न ब्रह्मलोको वैकुण्ठो न कैलासो न चान्यकः TejoBiU. 6. 18; **3 B (animate) (used as noun) somebody else** अपि वा त्र्यंबकः पुत्रि नैनं शक्तः कुतोऽन्यकः। तस्मादेनं नमस्कृत्य भाविनं श्वशुरं शुभे SkandP. i(2). 59. 47; **4A (inanimate) another** यस्य पुंसस्तु तच्छौचं शौचैस्तस्य किमन्यकैः BṛParāSm. 6. 215; उपकर्तुं तदा मर्त्यभवे किं कृतमन्यकत् PārśvC. 1. 419; सूत्रादिविभिरन्यकैश्च तालैः। रघुनाथविलासमुख्यलास्यानखिलान्काधिदकल्पयत्सलीलम् Raghunā. 12. 25; (used as noun) **another thing** भाग्यक्षेपकरण्या इ - विधावृध्यै तलस्थमन्यकया। हन्यान्मध्यफलगुणौ प्रश्नच्छेदं फलेन संगुणयेत् ĀryaSi. 18. 10 (225); सच्चिदानन्दमात्रं हि सच्चिदानन्दमन्यकम् TejoBiU. 6. 2; विस्तारे नवभक्ते तु मन्वंशं तुङ्गमन्यके। विस्तारत्रिगुणोत्सेधं कल्पयेद् द्वारगोपुरे ŚilpaRa. i. 41. 28; **4B (animate) (used as noun) another one** भवार्णवो ह्यलङ्घ्यस्तु विना स्यायागतोऽन्यकैः PauṣkS. 1. 26.

अन्यक (anyaka) *m.* name of a demon निसुम्भसुम्भान्यकजम्भशम्बरान्महासुरान्वृत्रमुखानभापत DaśāvaC. 3. 2.

अन्यककारनिवृत्त्यर्थम् (anyakakāranivṛttyartham) *adv.* for the sake of eliminating another *ka* sound त्यादीनां योश्च यः ककारस्तदुपान्तं पुंवत्र भवति ... कोपान्तमिति सिद्धे त्यादिग्रहणं अन्यककारनिवृत्त्यर्थम्, पाकभार्यः CāndraVṛ. *on* v. 2. 34.

अन्यककुभ् (anya-kakubh) *adj.* belonging to the another, i.e. opposite direction भाहयस्य भुजयोः समाशयोर्व्यस्तकर्णहतयोर्यदन्तरम्। ऐक्यमन्यककुभोः फलप्रभा जायते श्रुतिवियोगभाजितम् GrahaGa. 94. 18 (9. 76); Golā. 272. 2 (31. 48)

अन्यकथन (anya-kathana) *n.* 1A statement of another (view) प्रज्ञावतां स्वोत्प्रेक्षिकयान्यकथनस्याप्यविरोधात् NyāyPari. 263.13; 1B statement of something else तथा चान्यप्रस्तावे अन्यकथनमापतितमिति भावः Bhāsk. i. 213. 12 (*on* i. 5. 5); 2 description of distinct (purpose) ततोऽन्यकथने प्रयोजनाभावान्न तत्र समाकर्षं इत्याशङ्कां परिहरत्सूत्रमुपन्यस्य व्याचष्टे TattvPrakā. 74A. 6 (*on* i. 4. 20)

अन्यकथा (anya-kathā) *f.* A another story or narration तावदन्यकथाच्छेदे प्रणम्य सगरोऽजितम् PadmP. (Ra.) 5. 185; नान्यं नमामि गौरीश नान्याख्यामाददे शिव SkandP. iv. 63. 63; किमप्रस्तुतेनान्यकथाप्रस्तावेन। यदेव तावदाकर्णयितुमावयोरद्भुतजलनिधिमग्नमन्तःकरणम् Mukundā. 207 (8); B another talk or conversation अथाप्युद्विजमानस्य तस्य लोकोऽनुवर्तनम्। चकारान्यकथासङ्गैः कुर्वन् भङ्गस्य विस्मृतिम् PadmP. (Ra.) 13. 37; C story other (than that of Hari) हरेरन्यकथा सूत श्मशानसदृशी स्मृता PadmP. i. 1. 14.

अन्यकदम्बवृत्त (anya-kadambavṛtta) *n.* another circle (than the circle which passes through pole of ecliptic), i.e. circle of longitude अन्यजात्यं परिकल्प्य चात्र नतिस्तु या सान्यकदम्बवृत्ते SiddhāTaVi. 326. 16.

अन्यकन्यकालाभ (anyakanyakā-lābha) *m.* obtainment of another maiden न मेऽन्यकन्यकालाभो बहुमानाय मानसे SamarāSam. 5. 187.

अन्यकन्या (anya-kanyā) *f.* another maiden or young girl सा ... अवाप्तनिरुपमरूपलावण्यादिगुणकलापा ... अन्यकन्याजनदुर्लभमलब्धलोकोत्तरं प्रभुत्वमारूढदृढपतिप्रेमवासना ... निराकुला स्थिता कालमेतावन्तम्. TilaMañ. 410. 20; अलीकभैमीसहदर्शनान्न तस्यान्यकन्याप्सरसो रसाय NaiṣC. 6. 15.

अन्यकपालसंस्थ (anyakapāla-saṁstha) *adj.* existing in different quadrants वियुतसहिते रवीन्द्वोरेकान्यकपालसंस्थयोराद्यः BrāhmSphuSi. 7. 8.

अन्यकमलार्थिता (anyakamalārthi-tā) *f.* the state of being the one who desires another lotus राज्ञा शंकरपूजायै ज्ञात्वान्यकमलार्थिताम्। अशोकदत्तः प्रययौ पुनर्नक्तंचरीं प्रति BṛKathāMañ. v. 1. 151.

अन्यकर (anya-kara) *m.* 1 another hand क्रमेण ... एककरे पाशम् अन्यकरे अङ्कुशम् इतरकरे पुण्ड्रेक्षुचापम् ... गन्धं पुष्पं धूपं दीपं नैवेद्यं कल्पयामि नमः ParaśuKS. 4. 5 (139. 11); NityoNi. 42. 26; 2 hand, i.e. captivity of other (remaining king in Caturaṅga) नृपाकृष्टमेतत् राजद्वयं यदा हस्ते न स्यादन्यकरे परः। तदा राजा हि राजानं घातेऽपि तं हनिष्यति CaturDī. 12.11.

अन्यकरग्रह (anya-karagraha) *m.* marriage to another person कन्या नृपस्यान्यकरग्रहार्हाः सृष्टा त्वया किं फलमाप्तमासीत् YātrāPra. 4. 101.

अन्यकरञ्जक (anyakarañjaka) *m.* plant *Carbiospermum Halicacabum* कामुके लघुकाश्मर्यां कैडर्योऽन्यकरञ्जके RājNi. 429. 6.

अन्यकरण (anya-karaṇa) *n.* 1 act of alienating, i.e. estranging or sowing dissension जायाया अनुकूलायाः पुत्रवत्याः 'करोत्यन्यविवाहम्' इत्येतदाक्षारणम्।' एवं गुणवतः पुत्रस्याकारणेऽन्यकरणम् ManuBh. ii. 193.11 (*on* 8. 275); 2A performance of another (optional rite) नित्यानामकरणेऽन्यकरणात् प्रत्यवायो न तु नित्याकरणस्य करणप्रागभावस्य हेतुत्वम् NyāyKa. 145. 21; 2B performance by another person, cf. **अन्यकरणनिषेधार्थम्**; 3 act of making, i.e. denoting something else शब्दार्थव्यवहारश्च कश्चिद्यत्रानुवर्तते। प्रक्रियान्तरमाश्रित्य तदान्यकरणं भवेत् NyāyKu. 12. 18; 4 some other or other instrument, cf. **अन्यकरणाविरोध**.

अन्यकरण (anya-karaṇa) *adj.* having something else as the instrument अत एव चान्यकरणत्वस्य पदार्थविधया भासमानत्वाद्धात्वर्थस्यापि करणत्वं न संसर्गबललभ्यम्, अपि तु धातुलभ्यमेव MīmāKau. iii (2). 32. 6 (*on* ii. 1. 5)

अन्यकरणकभावनाविधि (anyakaraṇaka-bhāvanāvidhi) *m.* prescription of activity which has something else as its instrument अन्योद्देशेनान्यकरणकभावनाविधिश्चतुर्थः MīmāKau. i. 163. 18 (*on* i. 4. 2); धात्वर्थोद्देशेन अन्यकरणकभावनाविधिस्तृतीयः BhāṭṭDī. i. 60. 3 (*on* i. 4. 2)

अन्यकरणनिषेधार्थम् (anyakaraṇaniṣedhārtham) *adv.* for the sake of prohibition of performance by another person यत्तु गोभिलेन ... उक्तम् ... न तु गृहपत्यकरणेऽप्यन्यकरणनिषेधार्थम् VīraMi. (Āhnika.) 397. 24.

अन्यकरणाविरोध (anyakaraṇāvirodha) *m.* absence of contradiction to another instrument कार्यतस्त्वन्यकरणाविरोधः। हृष्टार्थतयाह्यन्यमन्यभाव एव करणम् BālaKrī. i. 183. 17 (*on* 1. 307)

अन्यकरणीय (anya-karaṇīya) *n.* another duty त्यक्त्वान्यकरणीयं तन्मार्गेऽहं संप्रवेशितः KathāKau. 1. 80.

अन्यकरद्वय (anya-karadvaya) *n.* another pair of hands ध्येयो विष्वक्सेनश्चतुर्भुजः। साक्षाद् विष्णुसमो मुद्राव्यापृतोऽन्यकरद्वये LakṣmīT. 38.75.

अन्यकरभन्यस्तभार (anyakarabhanyasta-bhāra) *adj.* who has placed the load on another camel अन्यकरभन्यस्तभारो वणिक्ततः। स गत्वा स्वगृहं भृत्यान्सर्वस्वं तानदण्डयत् KathāSaSāg. x. 6. 202.

अन्यकरभी (anya-karabhī) *f.* another female camel भाण्डागारिकेणान्यकरभी शोधिता(?)। स्वयं तथैव स्थितः KumāDePra. 112(2). 24.

अन्यकरस्थ (anyakara-stha) *adj.* being in the hands of other भोजमन्यकरस्थोऽयमशक्यो ह्यन्यथा मम RājTa. (Ka.) 8.3003.

अन्यकरिणी (anya-kariṇī) *f.* another female elephant प्रगल्भप्रेमार्द्रामपि विपहते नान्यकरिणीं स्मरन्दावभ्रष्टां हृदयदयितां वारणपतिः ŚārṅgaPa. 926; Subhāṣi. 629.

अन्यकरिन् (anya-karin) *m.* another elephant नादातुमन्यकरिमुक्तमदाम्बुतिक्तं धूताङ्कुशेन न विहातुमपीच्छताम्भः। रुद्धे गजेन सरितः सरुषावतारे रिक्तोदपात्रकरमास्त चिरं जनौघः ŚiśuVa. 5. 33.

अन्यकरिमण्डल (anyakari-maṇḍala) *n.* group of other elephants आघ्रातुमन्यकरिमण्डलदानगन्धमूर्ध्वीकृतप्रवरपीवरहस्तदण्डम् HarVi. 31.11; 44.7.

अन्यकरीन्द्र (anya-karīndra) *m.* another lordly elephant स्वां तनुमपरतन्त्र इवेभः प्रेर्य पर्यणमदन्यकरीन्द्रः Kapphiṇā. 17. 49; तिष्ठत्यन्यकरीन्द्रसंचरमनाः कोपव्ययार्कालितः YaśasCam. i. 497. 2.

अन्यकर्ण (anya-karṇa) *m.* 1 another hypotenuse of a triangle कर्णाश्रितस्वल्पभुजैक्यमुर्वी प्रकल्प्य तच्छेषभुजौ च बाहू। साध्योऽवलम्बोऽथ तथान्यकर्णः सोर्व्याः कथं चिच्छ्रवणोन दीर्घः Līlā. 183; अन्यकर्णस्तदाद्यान्यकर्णैक्यं चान्यथान्तरम् SiddhāTaVi. 377. 14; 2 ear of another person यदि कथेयमन्यकर्णपथगामिनी परतर्कविषया च न भवति तदा निर्वहति कार्यम् PuruṣPa. 67. 28.

अन्यकर्तव्यता (anya-kartavyatā) *f.* performance of another (act) नो खल्वन्यकर्तव्यतान्यत्र प्रवर्तयति प्रसङ्गात् NyāyMa. 210. 11.

अन्यकर्तृ (anya-kartṛ) *m.* A another agent or doer नान्योऽवयव्यवयवेभ्यः सत्यन्यकर्तुर्यान्तरमभावात् इह ये यस्मिन् सत्यन्यत् कुर्वन्ति ते तस्मादर्थान्तरं भवन्ति NyāyVār. 230. 12 (*on* ii. 1. 31); B another performer अन्यकर्तृविषये यथाकृतकर्तृविशेषवचनानि श्राद्धप्रकरणगतानि SmṛtiCan. vi. 91. 20.

अन्यकर्तृक (anyakartṛ-ka) *adj.* [*f.*-ā] 1 having another as the agent or doer अन्यकर्तृकस्य व्याहतस्य विधेर्वादः परकृतिः NyāyBh. 121. 15 (*on* ii. 1. 65); प्रीयमाणादन्यः कर्ता यस्य सोऽन्यकर्तृकः Nyās. i. 287.6 (*on* i. 4. 33); अन्यकर्तृके हानेऽन्यकर्तृकोपायनस्यावश्यंभावाभावात् ŚrutaPra. ii. 489. 21 (*on* iii. 3. 26); न च तत्कर्तृकोऽन्यकर्तृको वा रक्ताद्यासक्तचक्षुरेवेतिमाख्यशुद्धिविरोधी ŚaṭDū. 53.3; यद्यपि रुचिर्दीप्तौ पठ्यते तथापीहान्यकर्तृकेऽभिलाषे वर्तते Prasā. i. 414. 10; अन्यकर्तृकोऽभिलाषो रुचिः SiddhāKau. 144B. 2 (*on* i. 4. 33); अन्तर्द्विरन्यकर्तृकस्वकर्मकदर्शनाभावानुकूलो व्यवहितदेशस्थितिरूपस्तद्धटक यत्कर्तृकदर्शनाभावमिच्छति LaŚabdeŚe. i. 500. 1; अन्यवचनस्य अन्यकर्तृककरणासंभवादाह BālamBha. ii. 293. 31 (*on* 2. 188); 2 having any other person as the agent पयोव्रतम् तत्तु ब्राह्मणकर्तृकस्यैव, नान्यकर्तृकस्येति एवं सर्वत्र ŚābaBh. 1252. 1 (*on* iv. 3. 4); प्रयुक्तयोस्तत्रैवोपयोगश्चमत्कारी, नान्यकर्तृकचिरकालदर्शन इत्युदाहरणमेवैतदस्यालंकारस्येति सहृदया विचारयन्तु RasGaṅ. 614. 5; 3 composed by another person असंबद्धस्तु विद्विष्टः सत्यवादी कथं भवेत्। अतोऽन्यकर्तृकोऽप्यस्ति वेदकारागमो न नः TattvSaṁ. 2091; न ह्येते चैत्यवन्दनादिवाक्यवदन्यकर्तृकाः स्मर्यन्ते TātpaṬ. (Vā.) 432. 14 (*on* ii. 1. 68); 4 performed by another person न चान्यकर्तृकां क्रियामन्यः समासन्नां कर्तुं समर्थः TantrVā. 1169. 11 (*on* iii. 8. 20); परिवेषणं त्वन्यकर्तृकमेव। एवं च पत्नीव्यापारोऽपि श्राद्धे संपादितः स्यात् BālaKrī. i. 158. 9 (*on* 1. 236); कथं क्रत्वर्थत्वे सत्यन्यकर्तृकस्य न भवति TantrRa. 165. 7; (used as noun) (rite) performed by another person अन्यकर्तृकेणापि यजमानसंस्कारोपपत्त्या यजमानकर्तृकत्वानाक्षेपाद्यथाकथंचित् संबन्धमात्रेण यूपाहुतिवत्संस्कारकत्वसंभवादिति भावः MayūMāli. 750. 9 (*on* x. 6. 15); 5 produced or caused by another घटस्य चोत्पत्तिरुच्यमाना न घटकर्तृका किं तर्ह्यन्यकर्तृका इति कल्प्या स्यात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 322. 6 (*on* ii. 1. 18); न ह्यन्यस्य भानमन्यकर्तृकम् IṣṭaSi. 291. 17; अन्यकर्तृकां जगदुत्पत्तिमाचक्षते वाक्यानि Bhām. 301. 7 (*on* i. 4. 14); अन्य एव हि देवदत्तकर्तृकः पाकः अन्य एव चान्यकर्तृकः PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. iii. 1. 22 (379. 17); यद्येनाशक्यक्रियं कार्यं तत्ततोऽन्यकर्तृकं यथा मनुष्याद्यशक्यकर्तृकं वल्मीकादीति NyāyPari. 285. 8; कथमन्यकर्तृकमन्यगामिफलं स्यात् BrahmSūBh. (Śrī.) ii. 409. 1 (*on* iii. 4. 45)

अन्यकर्तृकक्रिया (anyakartṛka-kriyā) *f.* ritual action or rite performed by another person अन्यकर्तृकक्रियाप्रकाशनार्थमावृत्त्या भवितव्यमिति भावः MayūMāli. 852. 2 (*on* xii. 1. 9)

अन्यकर्तृकता (anyakartṛka-tā) *f.* 1 the state of being performed by another person (आर्त्विज्यम्) तदिह प्रधानम्। तस्य च द्वौ धर्मौ, अन्यकर्तृकता ब्राह्मणकर्तृकता च। तत्रान्यकर्तृकता व्यावर्तते ṬupṬ. 147. 10 (*on* vi. 6. 16); ŚāstrDī. 508. 2 (*on* vi. 6. 3); न त्वन्यतरस्याप्यन्यकर्तृकता यतः कर्तृविशेषश्चिन्त्यते TantrRa. 275. 20; बन्धनार्थादानस्यान्यकर्तृकत्वानुपपत्तेः अध्वर्युकर्तृकत्वस्य विधिं विनैव सिद्धेः MīmāKau. iii (1). 84. 10 (*on* i. 2. 44); 2 the state of having another as the agent हरिस्थस्याभिलाषस्य भक्तिः कर्त्री अन्यकर्तृकताभिलाषस्य Prasā. i. 414. 14; i. 414. 16.

अन्यकर्तृकत्व (anyakartṛka-tva) *n.* 1 the state of having another as the agent आगतवचनाद्य निमन्त्रणस्यान्यकर्तृकत्वेऽप्यदोषः BālaKrī. i. 146. 23 (*on* 1. 223); स्वयंकर्तृकत्वान्यकर्तृकत्वाभ्यां सर्गे क्रमाक्रमव्युत्क्रमैस्तत्क्रमे च विवादेऽपि स्रष्टरि स विवादो न विद्यते VedāntKa. 210. 6 (*on* i. 4. 14); तस्य च स्वामिकर्तृकत्वेनान्यकर्तृकत्वानुपपत्तेः BhāṭṭDī. ii. 61. 17 (*on* iii. 7. 24); समाख्यामात्रादन्यकर्तृकत्वाश्रयणे परिक्रयाभावस्थलेऽपि समाख्ययान्यकर्तृकत्वं स्यात् MayūMāli. 332. 10 (*on* iii. 8. 1); 2 the state of being performed by another person न चैवं दोहनानुपपत्तिः, तस्यान्यकर्तृकत्वेन बाधकाभावात् MīmāKau. ii. 51. 8 (*on* ii. 3. 16); अवान्तरव्यापाररूपोपधानानुवादेन मन्त्रविधौ समन्त्रकस्याप्युपधानस्यान्यकर्तृकत्वप्रसङ्गे सति चयनसमानकर्तृकत्वासिद्धेः MīmāKau. i. 291. 14 (*on* i. 4. 27); स्वस्यैव प्रैषासंभवाल्लिङ्गेनान्यकर्तृकत्वम् MīmāKau. ii. 359. 9 (*on* iii. 3. 14); न त्वत्र परस्मैपदादन्यकर्तृकत्वनियमः BhāṭṭDī. ii. 64. 23 (*on* iii. 8. 2); न चान्यकर्तृकत्वे याजमानसमाख्याविरोधः MayūMāli. 84. 12 (*on* i. 4. 13); 338. 22 (*on* iii. 8. 11); न च यजमानैरेव संस्कारार्थमार्त्विज्यं कर्तव्यमित्यर्थादन्यकर्तृकत्वनिवृत्तिः सिध्येदिति वाच्यम् MayūMāli. 750. 8 (*on* x. 6. 15); 3 the state of being composed by another person अन्यकर्तृकत्वात्तुक्तेश्च, भाष्यकारीयत्वमेव कल्प्यत इति भावः LaŚabdeŚe. ii. 100. 10.

अन्यकर्तृकपिण्ड (anyakartṛka-piṇḍa) *m.* rice-ball perpared by another person स्वयंग्रहणमादरार्थं न पुनः पुत्रशिष्यर्त्विगादिनिवृत्त्यर्थम्। ... इत्यन्यकर्तृकपिण्डनिर्वपणदर्शनात् SmṛtiCan. v. 422. 10.

अन्यकर्तृकव्याघात (anyakartṛka-vyāghāta) *m.* contradiction caused by another अन्यकर्तृकव्याघातप्रतियोगित्वेनावस्थानमात्रम् NyāyPari. 229. 7.

अन्यकर्तृकव्यापार (anyakartṛka-vyāpāra) *m.* ritual action or rite performed by another person यजमाननिष्ठव्यापारस्यैव विधेयत्वेनान्यकर्तृकव्यापारस्याविधेयत्वेन नाध्वर्युनियमः BhāṭṭDī. ii. 64. 22 (*on* iii. 8. 2)

अन्यकर्तृकश्राद्ध (anyakartṛka-śrāddha) *n.* obsequial oblation offered by another person देवदत्तकर्तृकश्राद्धे हि ये देवताभूतास्तेषां मध्ये यः कश्चिदन्यकर्तृकश्राद्धेऽनुप्रविशति तेषां सापिण्ड्यम् NirṇaSi. 203. 27.

अन्यकर्तृकोपायन (anyakartṛkopāyana) *n.* undertaking which has another as the agent किं सुहृद्दुर्हृद्भिरुपायनं हान्या संनिपतेत्, उत नेति। अश्रुतत्वात् अन्यकर्तृके हानेऽन्यकर्तृकोपायनस्यावश्यंभावाभावात् ... नोपायनं संनिपतति ŚrutaPra. ii. 489. 21 (*on* iii. 3. 26)

अन्यकर्तृत्व (anyakartṛ-tva) *n.* 1 the state of having another performer यत्र वचनं तत्रान्यकालत्वमन्यदेशत्वमन्यकर्तृत्वमपि भवति ŚābaBh. 2167. 2 (*on* xi. 3. 1); तस्मिन् काले एककालोपनिपातादन्यकर्तृत्वेऽवगते कर्तृविशेषश्चिन्त्यते ṬupṬ. 58. 10 (*on* v. 1. 25); 2 the state of being the producer of another thing न चाज्ञाननुदो मानस्यान्यकर्तृत्वं घटनुद इव कपालकर्तृत्वं दृष्टम् IṣṭaSi. 367. 6.

अन्यकर्त्रपेक्षा (anyakartr-apekṣā) *f.* requirement for another as the agent द्वितीये स्फुटैवान्यकर्त्रपेक्षा VedāntKa. 211. 27 (*on* i. 4. 15)

अन्यकर्मक (anyakarma-ka) *adj.* 1 (used as noun) type of transitive verbal root which has another object than that of verbal root तस्य तर्ह्यन्यकर्मकस्यापि प्राप्नोति। उत्तपति सुवर्णं सुवर्णकारः MahāBh. ii. 69. 1 (*on* iii. 1. 87); तप संतापे अस्य कर्ता कर्मवद्भवति स च तपःकर्मकस्यैव नान्यकर्मकस्य KāśiVṛ. *on* P. iii. 1. 88; PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* iii. 1. 88 (476. 10); 2A having any another object किं च युञ्जानस्य निरुपाधिमात्मानं पश्यतोऽहंप्रत्ययो नान्यकर्मक इत्यकर्मको वा आत्मकर्मको वाभ्युपगन्तव्यः NyāySu. (Ja.) 157A. 8 (*on* i. 2. 1); 2B having another object अन्यकर्मकोपाध्यायादर्शनेच्छायामुपाध्यायस्यापादानसंज्ञा माभूत् ŚivārkaMaDī. i. 12. 20 (*on* i. 1. 1)

अन्यकर्मकर (anyakarma-kara) *adj.* A who performs another activity अन्यकर्मकरे भक्षयति तदुपकाराभावादनङ्गं स्यात् ŚābaBh. 2033. 7 (*on* x. 7. 23); B which does any other activity गोविन्दचरणार्थार्चां तत्प्रियं कर्म वै विना। शङ्खचक्राङ्किती तस्य नान्यकर्मकरौ करौ SkandP. iv. 20. 14.

अन्यकर्मकरणत्व (anya-karmakaraṇatva) *n.* another instrumentality and objecthood नेमे अन्यकर्मकरणत्वविलक्षणे फलधात्वर्थकर्मकरणत्वे BhāvanāVi. 158. 1.

अन्यकर्मकारक (anya-karmakāraka) *adj.* 1 who performs acts otherwise पुण्यापुण्ये तथा कालदेशान्यकर्मकारकम् MārkP. 14. 24; 2 (anyakarma-kāraka) who causes to perform another act (आचार्यः ... । न चान्यत्कारयेत्कर्म) अन्यकर्मकारकमाचार्यं प्रत्याह VīraMi. (Vyavahāra.) 315. 12.

अन्यकर्मकृत् (anyakarma-kṛt) *m.* one who performs ritual act prescribed by other school or tradition शाखारण्डः स्वशाखीयकर्मलुप्तोऽन्यकर्मकृत् KalpaK. 86. 157.

अन्यकर्मजनित (anyakarma-janita) *adj.* produced from the action of other अलिकदम्बकैरन्यकर्मजनितैर्मलिनकर्मभिः कचेष्विव गृहीत्वा निजफलानुभूति(रु?स)मये ... मगधराजमहिषीं ददृशुः AvantiKa. 119. 18.

अन्यकर्मता (anyakarma-tā) *f.* the state of being another action उपादेयोऽगुणो यत्र भवेत् प्रकरणान्तरे। तत्राकर्मान्तरं युक्तमुद्देश्ये त्वन्यकर्मता TantrVā. 619. 19 (*on* ii. 3. 24)

अन्यकर्मत्व (anyakarma-tva) *n.* 1 the state of being the object which is other than that of the verbal root (सिद्धं वा पुनरेतद् भवति) अन्यस्याश्रूयमाणस्य क्रियाविशेषस्य कर्मणः संभवादित्यर्थः। अथ वा कर्मशब्देन कर्मत्वमुच्यते। अन्यकर्मत्वादित्यर्थः Pradī. ii. 270B. 8 (*on* i. 4. 51); 2 the state of being another rite or performance अथेति प्रकृते छिन्न एतच्छब्दोऽग्रगं वदेत्। संख्ययेवान्यकर्मत्वमिह नूतनसंज्ञया NyāyMāVi. 87. 26 (*on* ii. 2. 8); दधिहोमेऽन्यकर्मत्वं गुणो वान्यत्तु पूर्ववत्। निर्गुणत्वादग्निहोत्रे युक्तो दध्यादिको गुणः NyāyMāVi. 89. 1 (*on* ii. 2. 10)

अन्यकर्मन् (anya-karman) *n.* 1 another rite, performance or ceremony 2 another profession or occupation 3A (Gr.) object of another action B object which is other than that of verbal root 4A any other action or duty B other duty or action C action of other 5 type of designation Sahama 1 another rite, performance or ceremony स्वैर्धर्मे रेमिरे वर्णा दैवे कर्मणि (v. l. अन्यकर्मणि) निःस्पृहाः। तमाश्रित्य महीपालमासंश्चैवाकुतोभयाः MahāBhā. i. 62. 9; आयुःकर्मसकाशादधिकानि स्युर्यदान्यकर्मणि YogŚā. 11. 50; पट्टबन्धनचौलान्नप्राशने चोपनयने। शुभदं जन्मनक्षत्रमशुभं त्वन्यकर्मणि NāraS. 22. 4; पूर्वास्त्याज्या विशिष्टस्य विधानादन्यकर्म तत् NyāyMāVi. 338. 12 (*on* vi. 5.1); 2 another profession or occupation न शक्यते जीवितुमन्यकर्मणा MahāBhā. iv. 5. 1; ततो मयान्यकर्माणि मुक्तसर्वाण्यपि स्वयम्। व्याधकर्म समारेभे RatnaCūKa. 363; 3A (Gr.) object of another action अन्यकर्मणः। अन्यस्यात्राजा कर्मान्यस्य ग्रामः MahāBh. i. 335. 24 (*on* i. 4. 51); 3B object which is other than that of verbal root, cf. अन्यकर्मत्व1; 4A any other action or work पशुलाभो नाकर्मनिमित्तको नान्यकर्मनिमित्तकः NyāyMañ. i. 252. 24; 4B other duty or action शक्रसंक्रमिताङ्गुष्ठसुधया स्वाम्यवर्धत। धात्र्योऽन्यकर्मभिर्धात्र्योऽर्हतां न स्तन्यदा यतः TriṣaŚaPaC. iv. 2. 57; अन्येद्युः ... हित्वान्यकर्माच्छितसंशितेऽस्मिन्। अभूत् ... ऋतुर्घनानाम् DvyāśraKā. 10. 15; अभेदमारोप्य वैष्णवं धनुर्धनुर्धरमन्य किमन्यकर्मभिः Raghu. 4. 77; परिवर्त्य नृपो ह्येतान् युञ्ज्यादन्योऽन्यकर्मणि ŚukraNī. 2. 108; युद्धक्रियां विना सैन्यं योजयेत्रान्यकर्मणि ŚukraNī. 5. 92; 4C action of other अन्यश्चेदन्यकर्मप्रजनितफलभुक्, शास्त्रवैयाकुली स्यात् TattvMu. 2. 59; 5 type of designation Sahama स्यादन्यकर्म ... पञ्चाशत्सहमानि हि TājiNī. 1 (3). 2 (130); 1(3). 16 (138)

अन्यकर्मन् (anya-karman) *adj.* having another action दृष्टवद्येत्प्ररोहः स्यात् नान्यकर्मा स इष्यते। तन्निरोधे कथं तत्स्यात् पृच्छामो वस्तदुच्यताम् UpadeSā. 144. 2; जन्तुर्यद्वासनो राम तत्कर्ता भवति क्षणात्। अन्यकर्मान्यभावश्चेत्येतन्नैवोपपद्यते YogVā. ii. 9. 14.

अन्यकर्मपरतन्त्रता (anyakarma-paratantratā) *f.* subordination to the action of others अन्यकर्मपरतन्त्रतयासावीश्वरः कथमीश्वर एव। तत्कृपाक्रमतोऽथ विशेषो नारकादिरचनादकृपः किम् PramāVāBh. 48. 17.

अन्यकर्मपराङ्मुखी (anyakarma-parāṅmukhī) *adj.* (*f.*) indifferent to any other work ब्रूहि सुभ्रु महाभागे किमर्थं हरमन्दिरे। संमार्जनरता नित्यमन्यकर्मपराङ्मुखी SaurP. 48. 35.

अन्यकर्मरतात्मन् (anyakarma-ratātman) *adj.* having the nature of taking delight in another, i.e. wrong work मन्त्रं यत्कर्मात्समुपागतम्। मुद्रान्चितं महाबुद्धे। ... तत्प्रमादादबुद्धानामन्यकर्मरतात्मनाम्। ... करोत्यशुभं सदा PauṣkS. 32. 58.

अन्यकर्माङ्गत्व (anyakarmāṅga-tva) *n.* the state of being subservient to another rite अन्यकर्माङ्गत्वस्यैतद्वाक्यप्रवृत्तेः पूर्वावगमसाम्यात् BhāṭṭDī. ii. 354.3 (*on* vii. 3. 3)

अन्यकर्मानर्थक्य (anyakarmānarthakya) *n.* futility of another rite अन्यकर्मानर्थक्यशंसी च कश्चिदर्थवादो भवति NyāyMañ. i. 257. 9.

अन्यकर्मोपबृंहण (anyakarmopabṛṁhaṇa) *n.* help or assistance from other action कृष्यादिवत् फलार्थत्वात् अन्यकर्मोपबृंहणम्। अग्निष्टोमस्त्वपेक्षेत विद्यान्यत् किमपेक्षते UpadeSā. 134. 23.

अन्यकर्मोपदेश (anyakarmopadeśa) *m.* act of teaching another rite तत्किमर्थमन्यकर्मोपदेशः उपदिष्टान्यपि तानि बहुक्लेशसाध्यानि NyāyMañ. i. 257.12.

अन्यकर्मोपयोगित्व (anyakarmopayogitva) *n.* the state of being conducive to another rite अन्यकर्मोपयोगित्वात्प्रकाश्याः स्युस्तयापि नः TantrVā. 407. 12 (*on* ii. 1. 23)

अन्यकलत्र (anya-kalatra) *n.* 1 wife of another person जानात्यन्यकलत्रं च कूपं साजगरं यथा PadmPa. (Ra.) 98. 23; योऽपरिचिन्त्य भवार्णवदुःखमन्यकलत्रमभीप्सति कामी SubhāRaSaṁ. 588; 2 another wife सा देव्यन्यकलत्रसंघटनया दुःखं परं प्रापिता Ratnā. 4. 19.

अन्यकलत्रग (anyakalatra-ga) *adj.* approaching the wife of another person आरक्षिको वधरुचिः कुशलो नियुद्धे भूपोऽर्थवान् कलहकृत् क्षितिजांशसंस्थे। मूर्खोऽन्यदारनिरतः सुकविः सितांशे सत्काव्यकृत्सुखपरोऽन्यकलत्रगश्च Bṛhajjā. 19.5.

अन्यकलनात्याग (anyakalanā-tyāga) *m.* abandonment of other defective knowledge आभासमात्रमेवेदं न सन्नासज्जगत् त्रयम्। इत्यन्यकलनात्यागं सम्यग्ज्ञानं विदुर्बुधाः AnnaU. 5. 33.

अन्यकला (anya-kalā) *f.* 1 another art व्यावर्तयन्त्यन्यकलासु दृष्टिम्। ... कान्तेव दक्षा कविता धिनोति ŚivLī. 1. 24; 2 digit of other plants (than Mars) एवं शिरोमणौ सार्वभौमेऽप्यन्यकलामितेः। भौमादिकक्षिकाविम्बान्ययुक्तान्युदितानि वै SiddhāTaVi. 400. 12.

अन्यकल्प (anya-kalpa) *m.* 1 other fancy तत्कार्यं वा यदाहृश्यमन्यकल्पजरागवत्। कार्ये दृश्येऽपि वा तेन नान्वयोऽस्य प्रतीयते TattvSaṁ. 3304; 2 another aeon अन्यकल्पेषु हे देवाः क्षीरशायी हरिः स्वयम्। रामो ज्ञेयः BhaviP. 575B. 24 (iii (4). 15. 60)

अन्यकल्पक (anya-kalpaka) *adj.* 1 which causes any other assumption कल्पितं च नान्यकल्पकमितरकल्पितवत् IṣṭaSi. 336. 5; 2 (used as noun) (one) who assumes subsequently अत्राहुः पूर्वसंक्लृप्तमोहयुक्तोऽन्यकल्पकः VedāntSiSūMañ. 2. 42 (comm. पूर्वपूर्वाविद्योपहितस्योत्तरोत्तरकल्पकत्वम्)

अन्यकल्पन (anya-kalpana) *n.* 1 assumption of another factor प्राकृतपदत्यागेऽन्यकल्पने चादृष्टद्वयं कल्प्येत TantrVā. 68. 5 (*on* i. 2. 52); निद्राभिक्षे स्नानशौचे नेच्छामि न करोमि च। द्रष्टारश्चेत्कल्पयन्तु किं मे स्यादन्यकल्पनात् AvadhūU[1]. 14; कर्मादृष्टादीनामपि नियामकत्वेनाभ्युपेतानां परस्परभिन्नानामपि सर्वेष्वात्मसंबन्धाविशेषात्। तत्राप्यन्यकल्पनेऽनवस्थापत्तेश्च VedāntRaMañ. 1.1 (17.1); परस्परस्मारकत्वमुपजीव्य ... प्रतिसंधानव्यवहारोपपत्तौ किमन्यकल्पनेन NyāyPari. 501.16; 2 imagination of another person मित्रोदासीनशत्रुत्वं यथैकस्यान्यकल्पनात्। अभिन्नस्य चितेस्तद्वद्भेदोऽन्तःकरणाश्रयः NaiṣkaSi. 75. 2.

अन्यकल्पना (anya-kalpanā) *f.* 1 assumption of another factor संबन्धापौरुषेयत्वे स्यात् प्रतीतिरसंविदः। संकेतात् तदभिव्यक्तावसमर्थान्यकल्पना PramāVār. 1. 229; VyaktiVi. 15. 21; अर्थज्ञानानन्तरं हि कर्मकरणम्। वेदाद्यार्थज्ञानम्। ... तत्र ज्ञाने कर्मकर्तृविरोधः। अन्यकल्पनायां त्वनवस्था AṇuBh. 89. 14 (*on* i. 3. 28); 2 assumption of something else ज्ञानस्यैव प्रभेदोऽयमिच्छाद्वेषसुखादिकः। न वस्त्वन्तरमित्येवं न त्ततोऽप्यन्यकल्पनम् NyāyMañ. ii. 15. 27; न ह्यन्यस्य दर्शनेऽन्यकल्पना युक्ता, अतिप्रसङ्गात् Kāśi. i. 65. 16 (*on* 2. 20); iii. 186. 11 (*on* 5 (7). 79); परोक्षस्तु बुद्धौ साक्षात्स्वरूपोपधानसामर्थ्यरहितोऽयुक्तप्रतिपत्तिरेव। न चान्यदर्शनेऽन्यकल्पना युक्ता, अतिप्रसङ्गात् TātpaṬ. (Vā.) 158. 17 (*on* i. 1. 5); अर्थावबोधलक्षणदृष्टफलकामेऽधिकारिणि सत्यन्यकल्पनायोगात् VivaPraSaṁ. 176. 22; संनिहितस्वदृष्टपरित्यागेनान्यकल्पनानुपपत्तेः NyāySu. (Ja.) 71A. 8 (*on* i. 1. 1); 3 assumption, i.e. establishment of another thing न ह्यसंबन्धान्यनिदर्शने अन्यकल्पना संभवति NyāyRa. 498. 21 (*on* 5 (10). 6); भगवत्परत्वे संभवत्यन्यकल्पना न युक्ता AṇuBh. 70. 3 (*on* i. 2. 26)

अन्यकल्पित (anya-kalpita) *adj.* assumed by other party नान्यकल्पितजातिभ्यो वृक्षादिप्रत्यया इमे। क्रमित्वानुगमादिभ्यः पाचकादिधियो यथा TattvSaṁ. 810; न बहिर्भूतैरन्यकल्पितानुमानादिभिरिति फलितोऽर्थः VedāntKau. 17. 2 (*on* i. 1.1)

अन्यकल्प्यत्व (anyakalpya-tva) *n.* the state of being what is to be assumed by any other क्लृप्तत्वाद्य नान्यकल्प्यत्वम्, अन्यथा अनवस्थानात् IṣṭaSi. 336. 4.

अन्यकवच (anya-kavaca) *m., n.* another mystic syllable forming part of a formula *(mantra)* used as an amulet स्तोत्रं पठित्वादौ ततोऽन्यकवचं पठेत् KāliViT. 34. 23.

अन्यकवि (anya[1]-kavi) *m.* A another author प्रायश्चित्तादिदानकाले यो वाक्यमात्मीयमन्यकविकृतम् ... वोद्यार्थ मानवादिप्रायश्चित्तं दद्यान्न कश्चिदपि धर्मार्थं प्रतिपद्येत TantrVā. 125. 8 (*on* i. 3. 7); B another poet आख्यायिका कथावत्स्यात्कवेर्वंशानुकीर्तनम्। अस्यामन्यकवीनां च वृत्तं पद्यं क्वचित् क्वचित् SāhiDa. 376. 20.

अन्यकविता (anya-kavitā) *f.* poetry of other बाणः ... अन्यकवितास्वकिंचिद्राविनः स्वगर्वान्मामवज्ञातवान् UdaySuKa. 150. 30.

अन्यकाङ्क्षा (anya-kāṅkṣā) *f.* desire for another अविचार्य ग्रहणे खलु भूयः स्यादन्यकाङ्क्षया तरला KandaCū. iv. 2. 25.

अन्यकान्त (anya-kānta) *m.* another beloved दौर्भाग्यं च भवे भवे। भवेन्नराणां स्त्रीणां चान्यकान्तासक्तचेतसाम् YogŚā. 2. 103: नारीणां च नराणां चान्यकान्तासक्तिवर्जनम् PārśvC. 6. 769.

अन्यकान्ता (anya-kāntā) *f.* 1 another woman ज्ञात्वान्यकान्तासक्तं त्वां कदाचिज्जीवितं सती। जहाति BṛKathāMañ. xiii. 1. 109; अन्यकान्तासक्तनायकविषयकज्ञानमेव मनःक्षोभकारणम् ŚṛṅgāMañ. (A.)24. 2; 28. 17; नायकेनान्यकान्तासक्त्या वञ्चनं रचितम् ŚṛṅgāMañ. (A.)40. 13; 2 wife of another person दौर्भाग्यं च भवे भवे। भवेन्नराणां स्त्रीणां चान्यकान्तासक्तचेतसाम् YogŚā. 2. 103; PārśvC. 6. 769; नेत्रस्य रूपं श्रोत्रस्य ध्वनिं संस्पृशतो न चेत्। तदङ्गस्यान्यकान्ताङ्गं स्पृशतो दुष्कृतं कुतः RājTa. (Ka.) 5. 376; केलीसद्म समागता प्रियतमं श्रुत्वान्यकान्तागृहम् ŚṛṅgāMañ. (A.) 22.21.

अन्यकाम (anya-kāma) *adj.* [*f.*-ā] having desire for another person, loving another person अतस्त्वां न नियोक्ष्यामि अन्यकामासि गम्यताम् MahāBhā. i. App. I. 55 (11); कथं मामन्यकामां त्वम् ... वासयेथा गृहे भीष्म MahāBhā. v. 171. 7; न तत्र काचित्प्रमदा ... न चान्यकामापि न चान्यपूर्वा विना ... जनकात्मजाम् Rāmā. v. 7.66; न स्त्रियमवजानीत, नातिविश्रम्भयेत् ... नान्यकामाम् CaraS. i. 8. 22; स्त्रियम् ... नादक्षिणां नान्यकामां नाकामां नान्ययोषितम्। क्षुत्क्षामां नातिभुक्तां वा स्वयं चैभिर्गुणैर्युतः ViṣṇuP. iii. 11. 116; BhaviP. 897B. 25 (iv. 205. 125); अभियुक्ता तु मन्देच्छा सान्यकामा तु कामिनी VitVṛ. 27; 26; अन्यकामासु यद्यामास्वधिका रुचिः। सा ह्यगम्याभिकामस्य कामं क्रामस्य वामता RāmāMañ. 253. 17; शैलूषः कामपि कन्यां दुर्लभामन्यकामां समीहमानः ... विलम्बं कारितवान् RukmiHa. 1. 3 (4); (used as noun) (one) desirous of another person शोकार्ता क्रुद्धातिमेदुरान्यकामाव्यवायकामा वा न गर्भं धत्ते AṣṭāSaṁ. i. 200. 2 (2.1); यदाल्पबीजोऽल्पबलः पुमानुद्वेगः स्त्रीद्वेषयुक्तोऽन्यकामो वा नार्या व्यवायप्रतिपातं करोति AṣṭāSaṁ. i. 205. 2 (2. 2); वानरपुरीषसहितः कीर्णा नैवान्यकामा स्यात् KandaCū. vii. 2. 17;

अन्यकाम (anya-kāma) *m.* 1 other sensuous plane of existence अन्ये नरकवेद्यान्यकामवेद्यं द्वयं विदुः। दृग्धेयं कृष्णमन्ये अन्यत्कृष्णशुक्लं तु कामजम् AbhidhK. 4. 63; 2 another love or desire तस्य धर्मक्रियाहानिः ... जायते। सक्तोऽन्यभार्यया चान्यकामासक्तः सदैव सः MārkP. 65. 25; ततोऽन्यकामसंयोगशब्दादेर्दोषदर्शनात् MatsyaP. 124. 109.

अन्यकामना (anya-kāmanā) *f.* any other desire प्रायश्चित्तं चरिष्यामि ... लोकसंग्रहणार्थाय नान्यकामनयाधुना SkandP. iii (1). 19. 34.

अन्यकामवत्त्व (anyakāmavat-tva) *n.* the state of having desire for another object अत्र तु तस्य सर्वेषु लोकेषु कामाचारो भवति ... इति श्रुतिः पठ्यते। ... तद्भावबतोऽप्यन्यकामवत्त्वमिति वा AṇuBh. 258. 22 (*on* iii. 3. 51)

अन्यकामवेद्य (anyakāma-vedya) *adj.* to be known through other sensuous plane of existence अन्ये नरकमेद्यान्यकामवेद्यं द्वयं विदुः AbhidhK. 4. 63.

अन्यकामिनी (anya-kāminī) *f.* A another beloved woman दिशति नान्यकामिनीष्यस्तव हृदये हृदयेश्वरावकाशम् Kirātā. 10.55; अयं कामी कामयित्वान्यकामिनीम्। निद्रासुखमुपासीनः प्रतिबुद्धः पिपासितः BṛKathāŚloSaṁ. 20. 75; मन्ये तदन्यकामिन्यामुत्पन्नास्य मनोरतिः ŚṛṅgāMañ. (A.) 27. 11; B wife of another person अनिच्छोरपि तस्येच्छा दानात्तेनान्वमीयत। दुःशीलेनान्यकामिन्याः स्मितमात्रादिव स्पृहा RājTa. (Ka.) 7. 625.

अन्यकामुकदशन (anyakāmuka-daśana) *m., n.* teeth of another lover कयापि द्वारदेशाप्तं प्रियं ज्ञात्वा अन्यकामुकदशनखण्डितौष्ठ्या ... शुकमुद्दिश्य यदुक्तं निर्दय किं त्वं बिम्बफललोभादधरं विदारयसि AnciViCa. 35 (8)

अन्यकाम्यकर्मन् (anya-kāmyakarman) *n.* another optional rite एकमध्येऽन्यकाम्यकर्मारम्भस्तु न भवत्येव गुणफलादृते NirṇaSi. 22. 9.

अन्यकार (anya-kāra) *m.* other item मृगदर्पयुतं स्नानं कार्यं कन्दर्पवर्धनम्। दुष्कुरानलदैस्तुल्यैर्वान्यकारसमायुतैः ViṣṇuDhaP. ii. 64. 27.

अन्यकारक (anya-kāraka) *m., n.* 1 another agent यद्यन्यकारकप्रयोज्यत्वं कर्तृत्वं नन्वयमपि कारकोपादानेन प्रयुज्यते NyāyVār. 403. 8 (*on* iii. 2. 3); 464. 18 (*on* iv. 1. 21); 2 another cause भिन्नार्थसमवेतत्वान्न च संबन्धसंभवः। न चान्यकारकोत्पाद्ये कारकं कारकान्तरम् ŚlokaVār. 7. 63. (864. 1); 3 another syntactic or semantic relation व्याकरणेन विरुद्धं पदमसाधु। यथा 'अन्यकारकवैयर्थ्यम्' इति। अत्र हि ... दुका भवितव्यम्। ततश्च 'अन्यत्कारक' इति रूपमपेक्ष्यते KāvyālaṅSū. ii. 1. 5.

अन्यकारण (anya-kāraṇa) *n.* 1 another cause अन्यकारणवैकल्यात्तु नोत्तरविज्ञानसंभूतिः AbhidhKoBh. 12. 2 (*on* 1.17); गत्वा गत्वा तु तान् देशान् यद्यर्थो नोपलभ्यते। ततोऽन्यकारणाभावादसन्नित्यवगम्यते ŚlokaVār. 5 (7). 38 (459. 10); अपूर्वं तु न कदाचित्फलसाधनत्वेन संभाव्यते। यतोऽन्यकारणनिषेधे सति तद्विषया परिशेषसिद्धिः स्यात् TantrVā. 361. 18 (*on* ii. 1. 5); किं च धर्मिग्राहकमानेन कारणतयैव प्रकृतेः सिद्धौ नान्यकारणाकाङ्क्षास्ति SāṁkhyaPraBh. 39. 15 (*on* 1. 75) अहंकारः प्रत्यगात्मन्यवमर्शोऽन्यकारणासंस्पृष्टो बुद्धिनिमित्तकः BālaKrī. ii. 64. 2 (*on* 3. 168); वाय्वोरूर्ध्वगमनं परस्परव्याहतिपूर्वकम् अन्यकारणासंभवे सति ... परस्पराहतजलतरङ्गोर्ध्वगमनवत् NyāyKa. 47. 19; 2 any other cause क्षेत्रज्ञः ... एतस्मिन्मण्डले योऽन्तर्विज्ञानात्मत्वमागतः। अविद्याभावनाकर्महेतुतो नान्यकारणात् BṛĀraUBhVā. ii. 3. 53; 3 another reason, cf. अन्यकारणवश.

अन्यकारण (anya-kāraṇa) *adj.* which has the former (i.e. *śaktipravṛtti*) as its cause शक्तिप्रवृत्त्या न विना रसः सैवा(?स एवा)न्यकारणः PramāVār. 1.11.

अन्यकारणक (anyakāraṇa-ka) *adj.* which has another as its cause भवतु नामान्यकारणकः संबन्धः Śarka. 10. 19.

अन्यकारणतस् (anyakāraṇa-tas) *adv.* on account of another cause प्राङ्नायिका फलतोऽन्यकारणतश्च विमृश्यते JayaMa. 61. 7 (*on* 1. 5)

अन्यकारणत्व (anya-kāraṇatva) *n.* 1 causality of another अज्ञानम् ... निवर्तते ... कर्मसहितादपि ज्ञानादेतत्सिध्यतीति चेत्, न, वाजसनेयके तस्यान्यकारणत्ववचनात् KenUBh. 28. 17 (*on* 1. 1); नानुमानेनान्यकारणत्वं शङ्क्यम् TattvPrakā. 11A. 1 (*on* i. 1. 3); 2 (anyakāraṇa-tva) the state of having another for its cause नायं दोषः, अन्यकारणत्वात् IṣṭaSi. 288. 7.

अन्यकारणवश (anyakāraṇa-vaśa) *m.* [Abl.] on account of another reason नायिकास्तिस्रः ... वेश्या च। अन्यकारणवशात्परपरिगृहीतापि पाक्षिकी चतुर्थीति गोणिकापुत्रः KāmSū. 63. 4 (1. 5) (JayaMa. पुत्रात्सुखाद्य यदन्यत्कारणं तद्वशात्); विधवा प्रव्रजितान्यकारणवशात्परपरिग्रहे द्रष्टव्या JayaMa. 68. 18 (*on* 1. 5); 289. 4 (*on* 5. 5)

अन्यकारित (anya-kārita) *n.* agency, i.e. intervention of another प्रतीत्यभावप्रभवे कथं जनः समक्षवृत्तिः श्रयतेऽन्यकारितम् MaYānaSū. 23. 8 (6. 4)

अन्यकारित (anya-kārita) *adj.* developed by another person बहिः स्वकारितेऽन्यकारिते वोद्याने गमनं च विहार इत्यर्थः JayaMa. 51. 13 (*on* 1. 4)

अन्यकारिन् (anya-kārin) *adj.* (used as noun) (one) who does something else विद्योपेतेषु शक्तस्य तत्त्यागादन्यकारिणः। न विद्या सेत्स्यतीत्येषा शङ्का केन निवार्यते VedāntKa. 529. 1 (*on* iv. 1. 18)

अन्यकारुका (anyakārukā) *f.* worm bred in excrement कृकणः कृमिरुद्दिष्टः कृशत्कीटेऽन्यकारुका Hārāva. 163.

अन्यकार्य (anya-kārya) *n.* 1 different, i.e. irrelevant act 2Ai another act or task ii work or action of another iii duty of another iv another duty v another performance B another thing 3A effect of another B another effect 4 work of enemy 5 one act or task 1 different, i.e. irrelevant act स्त्रिया मुखसंदर्शनेऽन्यकार्यसंभाषायां वा पूर्वः साहसदण्डः ArthŚā. i. 281. 1 (2. 23) (comm. प्रकृतकार्यातिरिक्तकार्यप्रश्नादौ वा); **2Ai** another act or task अन्तश्चारिणीम् ... चोपगृह्य तया सह विषह्ममवकाशमेनामन्यकार्यापदेशेनानाययेत् KāmSū. 229. 13 (3.5); 230. 6 (3.5); जीवितं ननु सर्वस्मादिष्टं सर्वशरीरिणाम्। सति तत्रान्यकार्याणामात्मलाभस्य संभवः PadmP. (Ra.) 15. 127; 16. 213; अन्यकार्यव्यग्रस्यौषधं न प्रवर्तते AṣṭāSaṁ. i. 137. 16 (1.27); विनाकारमथान्यकार्यम्। ... नृप सः ... आदिशद्गङ्कमवन्तिवप्रम् DvyāśraKā. 14. 31; अन्यकार्यातिकथाभङ्गः कथाविक्षेप उच्यते Mānaso. iv. 2. 195 (? 395); PratāYaBh. 120.7 प्रारब्धादन्यकार्याणां कारणं परिवर्तकः SāhiDa. 327.3; प्रतियाचनैः प्रपतनैश्चरणाम्बुजयोः सरोजरम्याक्ष्याः। संग्राहयेदिदं खलु तासूचितमन्यकार्येऽपि KandaCū. iii. 2. 15; अमेध्यवस्तुषु जुगुप्सोदयात्वाङ्गेष्वप्युपनिबन्धकभावनातो जुगुप्सा, ततः सुतरामन्यकार्येषु जुगुप्सोदयादसंज्ञः Vidvanmo. 7. 55 (8); (सैन्यम्) अशिक्षितम् ... युद्धं विनान्यकार्येषु योजयेन्मतिमान् सदा ŚukraNī. 4 (7). 178; **2Aii** work or action of another अक्रिया चन्द्रकार्याणामन्यकार्यस्य च क्रिया Kāvyāda. 2. 84; समाचरेत् स्वकार्यमन्यकार्यं वा शिष्यः KulārT. 12. 96; **2Aiii** duty of another मम कर्मरतः सदा। धृतिज्ञः कुशलश्चैव ... अन्यकार्यजुगुप्सुकः VarāP. 115. 39; **2Aiv** another duty कश्चिन्न सत्ता दृष्टिस्ते नान्यकार्याणि पश्यति RāmāMañ. 95. 10; अखिलेष्वन्यकार्येषु दिनादिरुदयो रवेः VasiS. 13. 13; सा चित्ते धृत्वा तं विभुं चान्यकार्यम्। हित्वा स्वात्मन्येव हर्षाभिरामा चिन्तायुक्ता जायते पद्मनेत्रा ŚṛṅgāDī. 1. 45; नृपः। ... प्रदर्शयेदन्यकार्यमन्यमालम्बयेद्वा ŚukraNī. 4 (7). 291; **2Av** another performance अन्यार्थं प्रैषसंयुक्तं पूर्वार्धे देवतोपलक्षणम् अन्यकार्यभेदात् एते निगमा इति SaṅkarKāBh. 112. 10 (*on* ii. 4. 40); **2B** another thing अन्यकार्यनिरपेक्षमेव वस्तु स्वाभाव्येन परिणममानमीश्वरेच्छानपेक्षतयाभिधायेत्युच्यते ManuBh. i. 14.11 (*on* 1.11); सुखादिकं च घटादेरपि रूपादिवदेव धर्मोऽन्तःकरणोपादानत्वादन्यकार्याणामित्युक्तम् SāṁkhyaPraBh. 49. 20 (*on* 1. 127); **3A** effect of another प्रयत्नान्तरं व्यक्तिरपि दृष्टा इति न कार्यः शब्द इति। तथात्रापि संस्थानमत्व(?न्य) कार्यमपि दृष्टम् PramāVāBh. 43. 30; अन्यकार्यं चेद्रूपं, रूपादिकारणतया शून्यस्य कल्पना वृथा IṣṭaSi. 184. 2; अन्यकार्यमकार्यं च नान्यत्कारणमीक्ष्यते BṛĀraUBhVā. ii. 4. 119; न च सारूप्यादन्यकार्यमन्यः करोति स्फुलिङ्गसारूप्यात् स्वद्योतेनापि दाहप्रसङ्गात् Kiraṇā. 268. 9; **3B** another effect अवलिगितं द्विधा। प्रस्तुतार्थसमावेशादन्यकार्यस्य साधनम्। ... प्रस्तुतार्थोपदेशतः BhāvPra. (Śā.) 230. 19 (8); 4 work of enemy (मार्गं यायातु ... वराहमकराभ्यां वा) मकरव्यूहः ...। तस्यान्तमन्यकार्यमवरुद्धं निश्चयेनावतिष्ठते ManuBh. ii. 55. 20 (*on* 7. 187); 5 one act or task अन्यकार्यछद्मना अन्यकार्यकरणम्। अन्यकार्यप्रसङ्गात् प्रकृतकार्यसिद्धिश्च अवलगितम् PratāYaBhū. 120. 7.

अन्यकार्य (anya-kārya) *adj.* A engaged in another duty सर्वथास्म्यन्यकार्योऽपि गृहीतो भवता हृदि। भर्तृस्नेहश्च यस्यायमीदृशः शक्तिरेव च BuddhaC. 6. 6; B engaged in another task तपसा ब्रह्मचर्येण ... । रसायनविधानेन ... स्थिता महर्षयः पूर्वं न हि किं चिद्रसायनम्। ग्राम्यानामन्यकार्याणां सिध्यत्यप्रयतात्मनाम् CaraS. vi. 1(3). 8 (1941 Ed.); न वेगितोऽन्यकार्यः स्यान्नाजित्वा साध्यमामयम् AṣṭāSaṁ. i. 7. 12(1. 3); AṣṭāHṛ. i. 2.19; BhāvPra. (Bhā.) 5. 21; ŚukraNī. 3. 6; त्यक्तचान्यकार्यैरथवीरवर्यैर्विलोक्यमानो वदतीति किं किम्। प्रणम्य भूपं दरनम्रमौलिः प्रचक्रमे व्यक्तमिदं प्रवक्तुम् HammīMaKā. 11.53.

अन्यकार्यकरण (anyakārya-karaṇa) *n.* act of doing another act or task अवलगितम् ...। अन्यकार्यछद्मना अन्यकार्यकरणम् PratāYaBhū. 120. 7.

अन्यकार्यछद्मन् (anyakārya-chadman) *n.* [Inst.] under the guise of one activity अन्यकार्यछद्मना अन्यकार्यकरणम्। ... अवलगितम् PratāYaBhū. 120.7

अन्यकार्यता (anyakārya-tā) *f.* the state of being the effect of another न दृश्यते तावदन्यकार्यतेति चेत्, सत्यम् PrakaPañ. 203. 7.

अन्यकार्यत्व (anyakārya-tva) *n.* A the state of being the effect of another धूमादीनामग्न्यादिकार्यत्वस्येति चेत् न, वह्निकार्यस्यापि धूमस्यान्यकार्यत्वसंभवात् PrakaPañ. 203. 6; कारणानामपि कार्यत्वदर्शनेन परमात्मनोऽपि जगत्कारणत्वेनान्यकार्यत्वशङ्कायां तद्व्यावर्तनेन परमकारणत्वसिद्धये ... कारणान्तरनिषेधः ŚrutaPra. ii. 25. 19 (*on* i. 3. 11); B the state of being another effect एतत्कर्तव्यं न वेति संदिहानेन श्रूयमाणस्यान्यकार्यत्वपरस्यावश्यमेतत्कार्यमित्यस्यान्वं प्रत्यन्वेनोक्तस्य वाक्यस्योपश्रुतित्वम् GuruCandr. i. 209. 20.

अन्यकार्यनिरत (anyakārya-nirata) *adj.* engaged in the task of another person दातान्यकार्यनिरतः पशुपश्च दाम्नि ...। केदारजः कृषिकरः सुबहूपयोज्यः शूरक्षतो धनरुचिर्विधिनश्च शूले Bṛhajjā. 12. 18; तिग्मांशुर्जनयत्युषेशसहितः ... नरम् ... । क्रूरं वाक्पतिनान्यकार्यनिरतम् Bṛhajjā. 14. 1.

अन्यकार्यपर (anyakārya-para) *adj.* 1 interested in any other task वैश्यराजानौ ... तौ ...। नान्यकार्यपरौ क्वापि बभूवतुः कदाचन DevīBhāP. v. 35. 19; 2 conveying something else लोके क्रियाकार्यपरतया व्युत्पन्नानां नियोज्यान्वयवशात्तदन्यकार्यपरत्वं युक्तम् TantrRaha.55. 22.

अन्यकार्यप्रसङ्ग (anyakārya-prasaṅga) *m.* occasion for another act or task अवलगितमपि द्विविधम्। ... अन्यकार्यप्रसङ्गात् प्रकृतकार्यसिद्धिश्च PratāYaBhū. 120. 8.

अन्यकार्यविमुख (anyakārya-vimukha) *adj.* abstaining from other duties इन्द्रियसुखानि निर्विशन्नन्यकार्यविमुखः स पार्थिवः RaghuVa. 19. 47.

अन्यकार्यव्यग्र (anyakārya-vyagra) *adj.* engaged in another task अवन्यासु गर्भिणीसुकुमारान्यकार्यव्यग्ररूक्षरूक्षाशनप्राय॰...ऽपार्श्वशूलिनोऽनास्थापितश्च कृमिणकोष्ठ इति AṣṭāSaṁ. i. 137.7 (1.27)

अन्यकार्यस्मरण (anyakārya-smaraṇa) *n.* recollection of another task कुर्यात् न चान्यकार्यस्मरणं रहःस्था मनो हि मूलं हरदग्धमूर्तेः BrSaṁ. 78.14.

अन्यकार्याकुल (anyakāryākula) *adj.* engaged in another task (राज्ञा) व्यवहारानभिज्ञेन ह्यन्यकार्याकुलेन च। प्रत्यर्थिनार्थिना तज्ज्ञः कार्यः प्रतिनिधिस्तदा ŚukraNī. 4 (5). 108; (used as noun) (one) engaged in another task न हन्यात् ... पिबन्तं न च भुञ्जानमन्यकार्याकुलं न च ŚukraNī. 4 (7). 360.

अन्यकार्यातिपात (anyakāryātipāta) *m.* neglect of any other duty न चेदन्यकार्यातिपातः प्रविश्यात्र गृह्यतामतिथिसत्कारः Śāk. .1.11 (7)

अन्यकार्यार्थम् (anyakāryārtham) *adv.* for the sake of task of another person क्रियते स्मान्यकार्यार्थं कृतिभिर्भूयतेऽथ वा DvyāśraKā. 7. 7.

अन्यकार्यावलगन (anyakāryāvalagana) *n.* engagement in or connection with other act or task यत्रोत्तरे दीयमाने अन्यानुसंधानपूर्वकेऽप्यन्यत्कार्यं सिध्यति तदान्यकार्यावलगनादवलगितम् AbhinBhā. ii. 454. 23 (*on* 18. 117)

अन्यकार्याविरोध (anyakāryāvirodha) *m.* [Inst.] without causing hindrance to other duty अन्यकार्याविरोधेन ... क्रीडनाय विशेद्राजा NītiSā. 15.40.

अन्यकार्यासक्त (anyakāryāsakta) *adj.* engaged in other duty धर्माध्यक्षो न्यायकारी अन्यकार्यासक्तः स्वयं यदि निर्णेतुमशक्तस्तदा राजा उक्तलक्षणं ब्राह्मणं न्यायकारित्वे नियुञ्ज्यात् RājNīRa. 16. 8.

अन्यकाल (anya-kāla) *m.* 1 another time, period or occasion क्रुद्धाः समीके मृदवोऽन्यकाले नद्यम्बुपाना बहुलेग्रदानाः । ... ऐरावतस्याभिजनप्रसूताः YuktiKa. 198. 17; यस्मिन् ऋतौ यस्य बहुव्रीहिः स्यात् तस्मिन् यष्टव्यमित्युक्ते नान्यकाल इष्येत प्रकृतवृत्तित्वाद्धतुशब्दस्य SaṅkarKāBh. 130. 22 (*on* iii. 1. 40); मतिः ... अन्यकालान्यपुरुषगता तु स्मृत्यनुमानादिविषयः संसारिणाम्। इतरेषां तु सर्वज्ञता अन्यकालान्यपुरुषनिष्ठापि स्वकीयेन प्रत्यक्षेण विषयीक्रियते NyāySiA. 238. 1; उत्कोचपारितोषकभाटसुभाषिततरार्थचौर्यांशाः। तत्क्षणमेव ग्राह्याः षडन्यकाले न लभ्यन्ते Subhāṣi. 2349; 2889; अङ्गानां प्रधानानां चैकप्रयोगविधिपरिगृहीतानामेकदेशकालकर्तृकत्वमित्युक्तम्। क्वचिद्वचने सत्यन्यकालदेशकर्तृकत्वमपि BhāṭṭDī. iv. 174. 4 (*on* xi. 3. 1); (with Abl.) another time, period or occasion than कुलधर्मत्वेन यन्मङ्गलमिष्टं तत्कर्तव्यं, तेनोक्तकालादन्यकालेऽपि निष्क्रमणम् ManvaMu. 40. 15 (*on* 2. 34); 2 another, i.e. future time आधान्यकालयोरपि यदि गम्यं लक्षणं गतं यदि वा। आधान्ययोस्तदान्तरमतोऽन्यथैक्यं वा GrahaGa. 167. 22 (18. 13); 3 different time स कालोऽधान्यकालो वा पूर्वकर्मवशाद्भवेत् NāraS. 29. 158; 4 (Gr.) other tense 'भूतेऽपि दृश्यन्ते' इति सूत्रेणान्यकालेऽपि ज्ञेयाः Prasā. ii. 603. 17.

अन्यकाल (anya-kāla) *adj.* pertaining to another time(than that of the main offering) विद्यते वा हविर्विभागार्थः तानि विभज्यन्ते यथान्यकालाः प्रयाजाः SaṅkarKā. i. 3. 53 (AOR. Ed.) (Bh. अन्यकालोऽपि विभागो विभाग एवेति यथा पशावन्यकालपि प्रयाजा एव); अन्यकालेष्वङ्गेष्वन्यकालेषु च प्रधानेषु न साङ्गं तेषु कालेषु कृतं स्यात् ŚābaBh. 1301. 19 (*on* v. 1. 22); 2179. 17 (*on* xi. 3. 24); सायंतनस्य प्रधानस्य तत्कालाङ्गान्येवोपकुर्वन्ति, नान्यकालानि वैगुण्यात् TantrVā. 504. 21 (*on* ii. 2. 16); आधानमन्यकालमपि प्रधानस्योपकारकं, नैवमिदं, कालविधेरभावात् ṬupṬ. 3. 11 (*on* iv. 1. 2); अङ्गकाण्डं वचनादन्यकालमेव प्रधानानामुपकारकमित्यगृह्यमाणविशेषत्वात्तन्त्रम् ŚāstrDī. 808. 13 (*on* xi. 2. 4)

अन्यकालकर्तृक (anyakālakartṛ-ka) *adj.* having another time and agent अन्यकालकर्तृको न भवति आहवनीयः ṬupṬ. 99. 2 (*on* vi. 1. 26)

अन्यकालग्रहण (anyakāla-grahaṇa) *n.* acceptance of another time एतदन्यकालग्रहणे निरनुयोज्यानुयोग एव SarvaDaKau. 88. 13.

अन्यकालज (anyakāla-ja) *adj.* related with the other period of era (than that of Sūryasiddhānta) सिद्धान्तगणितज्ञानं दुष्टं स्यादन्यकालजम् SiddhāTaVi. 8. 1.

अन्यकालजनित (anyakāla-janita) *adj.* happened in different period यद्य दृग्वृत्तिभवं तदपीहास्त्यन्यकालजनितं प्रकृते न। तेन चान्यभवलम्बनयुक्तिः स्वीकृता SiddhāTaVi. 300. 22.

अन्यकालता (anyakāla-tā) *f.* the state of pertaining to another time (than that of the main offering) अस्मिंश्च पक्षे अन्यकालता न दोषः TantrRa. 25. 12.

अन्यकालत्व (anyakāla-tva) *n.* the state of pertaining to another time (than that of the main offering) अङ्गानां मुख्यकालत्वाद्वचनादन्यकालत्वम्। MīmāSū. xi. 3. 1-2 (ŚābaBh. स्वः अस्य कालः वसन्तादिः); सुब्रह्मण्या तु तन्त्रं दीक्षावदन्यकालत्वात् MīmāSū. xi. 3. 21; xi. 4. 20; ŚābaBh. 1919. 8 (*on* x. 4. 10); चरुपुरोडाशीयाः प्रागधिवापनात् विभज्येरन् तत्र विभागमन्त्रो निवर्तते, अन्यकालत्वात् SaṅkarKā. i. 3. 52 (AOR. Ed.); अन्यकालत्वात् साकंप्रस्थायीये अवदानादिवत्र प्रयोक्तव्यो विभागमन्त्रः SaṅkarKāBh. 38. 20 (*on* i. 3. 52); 47.13 (i. 4. 27); अहर्गणे तन्त्रेण कर्तव्यमन्यकालत्वात् नात्र पूर्वपक्षशङ्का SaṅkarKāBh. 50. 15 (*on* i. 4. 40); साकंप्रस्थायीये कुम्भीतो दारुपात्रेषु दोहानां ग्रहणदशायामवदानधर्माणामन्यकालत्वादेव प्रवृत्त्यभावात् BhāṭṭCan. 27. 8 (*on* xiii. 3. 21); अन्वाधानमात्रस्य वचनादन्यकालत्वेऽपि तदितरतन्त्रप्रक्रमस्य कालभेदे मानाभावादङ्गानां प्रधानसमानदेशकालत्वनियमादहन्येव प्रक्रमः BhāṭṭCan. 70. 15 (*on* xv. 1. 4)

अन्यकालदेश (anya-kāladeśa) *m.* another time and space क्वचिद्वचने सत्यन्यकालदेशकर्तृकत्वमपि BhāṭṭDī. iv. 174. 4 (*on* xi. 3. 1)

अन्यकालनिवृत्ति (anyakāla-nivṛtti) *f.* suspension of another time ग्रीष्मादिकालविधेरेवान्यकालनिवृत्तौ सत्यां पुर्नि(पुनर्नि?)षेधोऽफलः BālamBha. ii. 107. 26 (*on* 2. 97)

अन्यकालपरिहार्य (anyakāla-parihārya) *adj.* fit to be avoided at another time अन्यकालपरिहार्यमजस्रं तद्द्वयेन विदधे द्वयमेव। धृष्टता रहसि भर्तृषु ताभिर्निर्दयत्वमितरैरवलासु ŚiśuVa. 10. 71 (comm. सुरतेतरकाले तु त्याज्यम्)

अन्यकालविशिष्ट (anyakāla-viśiṣṭa) *adj.* associated with another, i.e. past time पूर्वमन्यकालविशिष्टं प्रतिपन्नमिदानीं वर्तमानकालविशिष्टतया 'स एवायं देवदत्तः' इति TātpaṬ. (U.) 176. 24 (*on* 4. 232)

अन्यकालव्यावर्तक (anyakāla-vyāvartaka) *adj.* which excludes other time अग्निहोत्रप्रयोगस्य सातत्येन सार्वकालत्वप्राप्तौ सायंप्रातःकालावच्छिन्नमेव जीवनं निमित्तमिति निमित्तविशेषणसमर्पणेनान्यकालव्यावर्तकौ च VidhiRa. 10 (45. 23)

अन्यकालसमुच्चय (anyakāla-samuccaya) *m.* inclusion of other tense पाणिनीये 'भूतेऽपी'त्यपिनान्यकालसमुच्चयः BālamBha. ii. 183. 15 (*on* 2. 133-134)

अन्यकालादि (anyakālādi) *adj.* other time etc. अन्यकालादिसन्नपर्यायोऽनुमानादिनेव भ्रान्त्यापि भातीति न मन्तव्यम् IṣṭaSi. 257. 18; संयोगतदत्यन्ताभावादावच्छेदकभेदेनाविरोधः सत्त्वासत्त्वयोरपि तथात्वे इष्टापत्तिः। स्वकालाद्यवच्छेदेन सत्त्वस्यान्यकालाद्यवच्छेदेनासत्त्वस्य चेष्टत्वादिति चेत् समः समाधिः Nyāyāmṛ. 413A. 5.

अन्यकालावच्छेद (anyakālāvaccheda) *m.* [Inst.] during another time यत्कालावच्छेदेन अनेन स्वार्थो गृहीतस्तत्कालावच्छेदेनैव तन्निषेधति उतान्यकालावच्छेदेन AdvaiSi. 351. 15; न च ... स्वनाशकालावच्छेदेन घटादिसमवायाभावादन्यकालावच्छेदेनैव तत्समवायात् घटादीनामपक्षतापत्तेस्तादवस्थ्यमिति वाच्यम् Guru-Candr. i. 440. 8; LaCandr. 422. 27; घटादिविषयेषु नाज्ञानविषयतावच्छेदकत्वस्यमावरणम्, किं त्वन्यकालावच्छेदेनेति GuruCandr. ii. 155. 16.

अन्यकालावस्थायिन् (anyakālāvasthāyin) *adj.* existing at another time (दन्तिनमन्तः प्रमातृभूमौ स्थितं बहिः) मनोराज्यादिरूपः विकल्पः, तात्कालिकमेव, न त्वन्यकालावस्थायि भासयति Bhāsk. i. 339. 14 (*on* i. 6. 10)

अन्यकालिक (anyakāl-ika) *adj.* relating to different time 'तदातनसत्त्वमन्यदास्थेन गृह्यत' इति चेत् अन्यकालिकमेव तर्हि तत् ... समानम् KhandanKhā. 73. 13.

अन्यकालीन (anyakāl-īna) *adj.* [*f.* – ā] 1 pertaining to another time न ह्यन्यकालीनया सुषुप्त्या कालान्तरवर्तिनः क्लेशस्य क्षयः संभवति JīvanVi. 112. 11; किं चिज्ज्ञानोदये तत्कालीनविशयावारकाज्ञानस्य नाशात् विद्यमानानामज्ञानान्तराणामन्यकालीनविषयावारकत्वाद्य न तत्कालीनविषयावभासे काचिदनुपपत्तिः SiddhāLeSaṁ. 143. 3; विकृतौ ... अन्यकालीनायामपि पशुपुरोडाशादिवत् ऊहेनातिदेशोपपत्तेर्न काचित् क्षतिः BhāṭṭDī. iii. 133. 10 (*on* ix. 2. 17); 2 pertaining to one time अन्यकालीनजागरणेनान्यकालीनेष्टयङ्गभूतपदार्थरक्षणासंभवात्र प्रसङ्गः BhāṭṭDī. iv. 229. 1 (*on* xii. 1. 8)

अन्यकालीनप्रयाण (anyakālīna-prayāṇa) *n.* departure pertaining to another time औपासनाग्नेर्विवाहकालीनप्रयाणे अन्यकालीनप्रयाणे च समारोपः शाखान्तरविहितो भवत्येवेति प्रतीयते BālamBha. i. 318. 6 (*on* 7. 97)

अन्यकालोद्भव (anyakālodbhava) *adj.* arisen at another period अत्र तत्कालोद्भवत्वमात्रं विवक्षितम् ...। तेनान्यकालोद्भवानां तत्कालोद्भवानां च बिम्बादीनां निषेधः NirṇaSi. 82. 15.

अन्यकाव्य (anya-kāvya) *n.* another poetry अन्यकाव्यैः कवित्वं तु कलङ्कस्यापि चूलिका: NāṭyaDa. 24. 4 (11); श्रीकालिदासस्य वचो विचार्य नैवान्यकाव्ये रमते मतिर्मे Surath. 1. 35.

अन्यकितव (anya-kitava) *m.* another gambler रुध्यतेऽन्यकितवैर्निषेध्यते वध्यते वचनमुच्यते कटु। नोऽघतेऽत्र परिभूयते नरो हन्यते च कितवेन निन्द्यते SubhāRaSaṁ. 638.

अन्यकीर्ति (anya-kīrti) *f.* 1 fame of enemy सोऽस्तेनत्वायाः स्तेनतामन्यकीर्तेः ... प्रेप्सुर्निष्कापेयोऽसिमादत्त दर्पात् DvyāśraKā. 18. 10 (comm. शत्रुकीर्तेः); 2 fame of another, cf. अधःकृतान्यकीर्ति.

अन्यकीर्तिवधू (anyakīrti-vadhū) *f.* wife in the form of fame of enemy (असौ) लुब्धोऽन्यकीर्तिवध्वां च परवध्वाः पराङपि DvyāśraKā. 1. 176 (comm. शत्रुकीर्तिकान्तायाम्)

अन्यकुचादान (anyakucādāna) *n.* taking hold of the other, i.e. right breast अन्यकुचादानतरलहस्ताग्रम्। आत्मजमवलोकयतोः शिवयोरेकः स्मिताङ्कुरो जयति YātrāPra. 1. 3.

अन्यकुटुम्बक (anya-kuṭumbaka) *n.* family of other तन्त्रम् ...। सेनायां सामसूत्रे च सिद्धान्तेऽन्यकुटुम्बके NānārthāSaṁ. i. 35 . 27.

अन्यकुदर्शनिव्रज (anyakudarśani-vraja) *m.* multitude of other wicked philosophers न योगिराजान्यकुदर्शनिव्रजैः समानतां बिभ्रति सूनवोऽर्हतः। करैरपि ध्वान्तरिपोर्विलुप्यते न तारकाणामुदितैः किमु प्रभा Gurvā. 229.

अन्यकुनाथ (anya-kunātha) *m.* another bad king भूः। सपदि नृत्यति पालिमहाध्वजोच्छ्रतकरान्यकुनाथविवर्जिता El. vii. 39. 3.

अन्यकुमारवत् (anyakumāra-vat) *adv.* like other boy श्रीमन्नेमिकुमारः ...। शान्तचेताः क्वचिन्नैव रमतेऽन्यकुमारवत् PāṇḍaC. 16. 7.

अन्यकुल (anya-kula) *n.* A family of other person अयोध्यामीयतुः शीघ्रं सूनोर्मातृविमातरौ। तत्र च स्वान्यकुलयोर्धर्माधिकरणेऽपि च। डुढौकाते उभे TriṣaŚaPuC. iii. 3. 149; B another family, cf. अन्यकुलज.

अन्यकुलज (anyakula-ja) *adj.* born in another family अन्यकुलजो राजा विजयोऽष्टावभूत्समाः। पत्तनेन परीतं यश्चकार विजयेश्वरम् RājTa. (Ka.)2. 62; 8. App. 4; विवाहयज्ञयोर्मध्येऽन्यकुलजैर्भोजने क्रियमाणे भोजनमध्ये यद्यशौचं भवति तदा अशौचरहितकुलान्तरजद्वारेणावशिष्टभोजनान्नपरिवेशनं कारयितव्यम् HārLa. 106. 3.

अन्यकुलजात (anyakula-jāta) *adj.* born in another family सद्भावकस्य भावशुद्धस्य अन्यकुलजातस्यापि ... धर्मबुद्ध्यानयने पुण्यातिशयार्थमिदमुक्तम् HārLa. 193. 6.

अन्यकुलमहिला (anya-kulamahilā) *f.* other noble woman यद्गमनक्रियायाः सीताविशेषणभूतायाः कर्मभावेन विशेषणं तत् तस्याः ... अन्यकुलमहिलादुर्लभम् ... उत्कर्षमर्पयति VyaktiVi. 48. 12.

अन्यकुलमहेला (anya-kulamahelā) *f.* other noble woman यद्गमनक्रियायाः सीताविशेषणभूतायाः कर्मभावेन विशेषणं तत्तस्याः ... अन्यकुलमहेलादुर्लभम् ... उत्कर्षमर्पयति Kāvyānu. (He.) 213. 11.

अन्यकुलीना (anyakul-īnā) *adj. (f.)* who belongs to another family एकस्य मातान्यकुलीनापरस्य पिता। तस्माद्दौहित्रोऽप्यमुत्र लोक एनम् ... संतारयति नरकात् ManuBh. ii. 284. 19 (*on* 9. 139)

अन्यकुलोद्भव (anyakuloḍbhava) *adj.* born in another family तस्मिन्निःसंततौ राज्ञि प्रशान्तेऽन्यकुलोद्भवः। बभार गोधरो नाम सभूधरवरां धराम् RājTa. (Ka.) 1. 95; 8. App. 12; उद्यगतग्रहफलम्। त्रिप्रभृतिभिरुद्यस्थैः नृपवंशभवा भवन्ति राजानः। पञ्चादिभिरन्यकुलोद्भवाश्च तद्वत्त्रिकोणगतैः LaJāta. 10 (7). 3.

अन्यकुलोद्भूत (anyakulodbhūta) *adj.* born in a different family प्रतिभात्यवगीतोऽयं प्रवादो मेऽद्य चेतसि। अनयान्यकुलोद्भूतो यदयं संप्रवेशितः RājTa. (Ka.) 7. 434.

अन्यकुलोपयुक्त (anyakulopayukta) *adj.* appointed for another family ब्रह्मा ब्रह्माण्डाग्निरिवाप्रमेयो नान्यकुलोपयुक्तो यस्यान्यकुलोपयुक्तः पुरोधाः ... अथर्वविहितानि कर्माणि कुर्यात् स तस्य प्रत्यङ्गिरो भूत्वा AVPari. 3 (1). 9-10.

अन्यकुसुम (anya-kusuma) *n.* any other flower न जपैः पूजनैर्वापि मम तोषस्तथा भवेत्। न पर्यैर्नान्यकुसुमैः शमीपत्रैर्यथा भवेत् GaṇeP. ii. 32. 3.

अन्यकूपज (anyakūpa-ja) *adj.* produced in another (earthen) pot अयान्यकूपजः कोऽपि स चलः श्वेतवर्णवान्। पारदो विविधैर्योगैः सर्वरोगहरः स हि RasRaSa. 1. 73.

अन्यकृत (anyá-kṛta) *adj. [f.-ā]* 1A committed by another (used as noun) (that) which is done or committed by another B committed by one 2A (hatred) produced by enemy B produced or caused by another person 3A made or done by one (used as noun) (that) which is made or done by another B performed by another (used as noun) (that) which is performed by another 4A composed by another B (used as noun) (that) which is executed or prepared by another party C cooked by another 5 treated as another, i.e. lower 6 obtained by another **1A** committed by another मा व एनो अन्यकृतं भुजेम ṚV. vi. 51. 7 (*but* Sāy. अन्यैः शत्रुभिः कृतमुत्पादितम्); KāṭhS. 30. 3 (ii. 184. 14); KapiKaS. 46. 6 (281. 2); यत्त्वामेनो[अ]न्यकृतं यदा त्वमकृतमाहत।। तस्मात्त्वा विश्वा भूतानि मुञ्चन्तु पर्यंहसः AV. (P.) ii. 24. 3; ii. 30. 5; यदेवं तनूकृतं चान्यकृतं चैनस्तदेतेनावयजति द्वाभ्यां गार्हपत्ये जुहोति MaiS. iii. 9. 1 (ii. 112. 9); अन्यकृतस्यैनसोऽवयजनमसि स्वाहा TaiĀ. x. 59. 1 (919. 5); ĀpaŚS. xiii. 17. 9; MānŚS. 90. 15; ĀgniveGS. iii. 12. 2 (183.7); प्रातरुत्थाय देवान्यस्तु प्रकीर्तयेत्। स्वजादन्यकृताच्चैव सर्वपापात्प्रमुच्यते MahāBhā. xii. 201. 24; न तावन्मृतानामन्यकृतेन प्रतिषेधातिक्रमेण दोषसंबन्धो युक्तः ManuBh. i. 265. 16 (*on* 3. 123); ii. 115.11 (*on* 8. 98); अन्यकृतयोः पुण्यपापयोः ... ग्रहणं च विरुद्धमेव VedāntKau. 322. 1 (*on* iii. 3. 28); पादोऽधर्मस्यैत्यादौ तत्तुल्यपापान्तरोत्पत्तौ तात्पर्यमन्यकृतस्य पापस्यान्यत्र संक्रमानुपपत्तेः DaṇḍaVi. 18. 1; अन्यथान्यकृतैर्दोषैः परिदेवनमन्यतः। प्रसिद्धदोषगुणतामुपपत्तिं विदुर्बुधाः SāhiSā. 3. 18; (used as noun) (that) which is done or committed by another माहम् ... अन्यकृतेन भोजम् ṚV. ii. 28. 9; MaiS. iv. 14. 9 (ii. 228. 15); ऋतान्मा मुञ्चतांहसः यदन्यकृतमारिम TaiBr. III. viii. 12. 2; TaiĀ. ii. 3. 1 (201. 2); तस्मिन् समिध आदध्युः ... यद्वान्यकृतमारिमानया समिधा ... इति तृतीयाम् LāṭyāŚS. ii. 12. 12; DrāhyŚS. vi. 4. 11; **1B** committed by one न ह्यन्यकृतपापस्य परेणानुष्ठितेन वै। प्रायश्चितेन शान्तिः स्यान्महापातकपञ्चके SkandP. iii (1). 33. 58; **2A** (hatred) produced by enemy त्वं सोम तनूकृद्भ्यो द्वेषोभ्योऽन्यकृतेभ्यः। उरु यन्तासि वरूथम् ṚV. viii. 79. 3 (Sāy. शत्रुकृतेभ्योऽप्रियेभ्यः); TaiS. I. iii. 4. 1; VI. iii. 2.2 (BhaṭṭaBhā. अन्यैर्दुरात्मभिरभिचारादिप्रवृत्तैः कृतान्यन्यकृतानि; Sāy. अन्यैरस्मद्विरोधिभिरभिचरद्भिः कृतानि प्रेरितानि); MaiS. i. 2. 13 (i. 22. 4); KāṭhS. 3. 1 (i. 22. 17); KapiKaS. 2. 8 (19. 4); VājaS. 5. 35 (Uvaṭa अन्यकृतानि दुर्जनकृतानि; Mahī. अन्यैरस्मद्विरोधिभिः कृतानि प्रेरितानि); VājaS. 5. 35; VājaS. (K.) v. 9. 1; ŚatBr. III. vi. 3. 7; ŚatBr. (K.) IV. vi. 3. 6; BaudhŚS. i. 195.2; ṚPrāti. 2. 25; **2B** produced or caused by another person न प्ररोचनान्यकृता कर्माङ्गम् TantrVā. 15. 15 (*on* i. 2. 7); स एष प्राणोऽपरतन्त्रः प्राणेन स्वशक्त्यैव याति, नान्यकृतं गमनादिक्रियास्वस्य सामर्थ्यम् ChāndoUBh. 450. 9 (*on* vii. 15. 2); विमत्सरः अन्यकृतोऽप्रवोपनिपातहेतुभूतस्वकर्मनिरूपणेन परेपु विगतमत्सरः GītāBh. (Rā.) 262. 4 (*on* 4. 22); धर्म्माः (Read तस्माद्धर्म्मः) प्रयत्नेन रक्षणीयो [म]ही[क्षि]तो (Read ॰क्षिता)[1*] स्वकृतोऽन्यकृतो वापि El. vi. 344. 105; त्रयश्च कपटाः। एको वस्तुक्रमजः। अन्यो देवकृतः। अपरोऽन्यकृतः NāṭaLaRaK. 2817; **3A** made or done by one ननु चैवमन्यकृतात्कर्मणः अन्यस्य फलेऽभ्युपगम्यमानेऽकृताभ्यागमदोषापत्तिः ManuBh. i. 94. 12 (*on* 2. 37); ii. 113. 11 (*on* 8. 90); ii. 202. 13 (*on* 8.305); अन्यकृतेन कर्मणान्यत्रापूर्वोत्पत्तिरिति शास्त्रसिद्धमृत्यिगादिवत् Kiraṇā. 149. 12; अन्यकृतस्य कर्मणः कथमन्यत्र फलजनकत्वम् ManvaMu. 176. 20 (*on* 4. 173); अन्यकृते पूर्वपाठे अन्यकृतमिति नारदानुरोधात् BālamBha. ii. 97. 25 (*on* 2. 84); (used as noun) (that) which is made or done by another जिज्ञासा परयोपिति कोपः स्वल्पो नखादिचिह्ने स्वे। अन्यकृतस्याशङ्का रागस्यैवाप्रकाशश्च KandaCū. vi. 2. 12; **3B** performed by another ब्रह्मविद्धि प्रारब्धक्षययैव कर्म कुरुते तत्त्वन्यकृतात्कर्मणः सकाशात् ... वीर्यवत्तरं भवति AṇuBh. 315. 5 (*on* iv. 1. 18); अन्यथा हि अन्यकृतेनाप्युपधानेनाध्वर्युकर्तृकचयनोपपत्तेः न नियमेनैककर्तृकतासिद्धिः MīmāKau. i. 288. 17 (*on* i. 4. 27); दर्शादिजन्यफलभोगे जातेऽपि तत्कर्तृत्वानपायादन्यकृतदर्शपूर्णमासजन्यप्रसादादन्यस्य, फलापत्तिः BhāṭṭDī. iii. 51. 10 (*on* ix. 1. 4); (used as noun) (that) which is performed by another यागस्य फलम् ... मेघपुष्पगर्भमेघसंघस्य संतापस्योत्सादकत्वं कर्मणः फलजनकत्वम् उतान्यकृतस्य प्रपादिवद्द्रोजनादिवद्वा NyāyRaMā. 144. 7; **4A** composed by another स्फुटतया प्राधान्यं न चकास्ति ... तथापि हृदयेनानुप्रविशति। यथा ... 'देआ परिअणिआतासु' इत्यत्रान्यकृतासु व्याख्यासु Loc. 45. 21 (*on* 1. 15); अतथ्यमपि तेनोक्तं सहते ... अन्यकृतं तत्कृतं भाषते ... विपरीतं कर्म तेन कृतमन्यकृतं भाषते अनुरक्तौ RājNiRa. 50. 12; अयमुपदेशः पाणिनेरन्यकृत इति स्पष्टमेवोक्तम् LaŚabdeŚe. i. 7. 23; **4B** (used as noun) (that) which is executed or prepared by another party लेख्यम् ... जानपदम् ... तच्च द्विविधम् - स्वहस्तकृतमन्यकृतं च ... अन्यकृतं ससाक्षिकम् Mitā. 191. 3 (*on* 2.84); ससाक्षिकमपि स्वहस्तलिखितमस्तीति गम्यते। अन्यकृतं तु साक्षिमदेव प्रमाणम् SmṛtiCan. iii. 140. 11; iii. 150. 17; BālamBha. ii. 98. 2 (*on* 2. 84); **4C** prepared, i.e. cooked by another अन्यकृतस्यान्नादेरुपभोगो राज्ञो भवति SāṁkhyaPraBh. 51. 28 (*on* 1. 105); **5** treated as another, i.e. lower निकृतोऽन्यकृते (v.l. निःकृतोऽन्यकृतो)ऽधमे Anekā. (Pa.) 3145; **6** obtained by another, cf. अन्यकृतत्व 3.

अन्यकृत (anya-kṛta) *n.* other means उपनिषत्समाख्ययाप्यन्यकृतात्परं श्रेय इति ब्रह्मविद्योपनिषदुच्यते ŚvetāUBh. 9.1 (*on* 1. 0)

अन्यकृतकर्मन् (anyakṛta-karman) *n.* act done by one अन्यकृतकर्मफलमन्यो भुङ्क्ते ŚivārkaMaDī. ii. 93. 15 (*on* ii. 2. 26)

अन्यकृतत्व (anyakṛta-tva) *n.* **1** the state of being composed by another ग्रन्थकर्तापि भगवानेव ...। नैवान्यकृतत्वं धर्मशास्त्रस्येति ब्रूमः BālaKrī. i. 8. 1 (*on* 1. 2); **2** the state of being produced or accomplished by another ग्रहोऽर्थप्रकाशार्थ इति चेत् - अग्रहाभावे प्रकाशोऽप्यर्थस्यात्मैव स्यात्, सदाभावेऽन्यकृतत्वासिद्धेः रवेरिव IṣṭaSi. 273. 16; इतरथोपकारस्य स्वाभाविकत्वसंभवेनान्यकृतत्वासिद्धिः VedāntKa. 283. 16 (*on* ii. 2. 26); **3** the state of being obtained by another न ऋणस्यान्यकृतत्वेनाज्ञानस्यापि तत्र संभवादपलापाभावादित्यभिप्रायः Subodhi. 9. 2 (*on* 2. 20); BālamBha. ii. 24. 19 (*on* 2. 20)

अन्यकृतप्रलेख्य (anyakṛta-pralekhya) *n.* document prepared by another person अन्यकृतलेख्यस्योत्तमर्णाधमर्णसाक्षिद्वयलेखकरूपपञ्चपुरुषारूढत्वात् पञ्चारूढं पत्रमिति लोके व्यवहारः SmṛtiCan. iii. 134. 9.

अन्यकृतव्यवच्छेद (anyakṛta-vyavaccheda) *m.* exclusion of what is done, i.e. laid down by another (सपणश्चेद्विवादः स्यात्तत्र हीनं तु दापयेत्। दण्डं च स्वपणं चैव धनिने धनमेव च) एवेनान्यकृतव्यवच्छेदः दण्डस्तु वर्तत एवेति भावः BālamBha. ii. 23. 6 (*on* 2. 18)

अन्यकृतव्यवहार (anyakṛta-vyavahāra) *m.* transaction made by another person वचनान्तरविरोधस्तेनान्यकृतव्यवहारस्यासिद्धिप्रतिपादनेन नियमस्य दुर्वचत्वादित्याशयेन शङ्कते BālamBha. ii. 48. 14 (*on* 2. 32)

अन्यकृतालय (anyakṛtālaya) *m., n.* temple made, i.e. built by another person प्रतिष्ठामात्रमपि यः कुर्यादन्यकृतालये। स सार्वभौमराज्यं वै प्राप्नुयात् SkandP. ii (9). 29. 40.

अन्यकृताशङ्का (anyakṛtāśaṅkā) *f.* doubt made, i.e. raised by another person यथा परकृताशङ्का तस्मिन् काव्ये व्यपैति ते। वेदेऽप्यन्यकृताशङ्का तथा तेषां व्यपैष्यति NyāyMañ. i. 218. 19.

अन्यकृति (anya-kṛti) *f.* **1** square of another (series) मुखमात्मोनान्यकृतिर्द्विकेष्टपदघातवर्जिता प्रचयः GaṇiSāSaṁ. 1. 86; 2. 38; **2** purpose or objective of other (suggestions) इष्टस्य निषेध्यत्वमाक्षेपोक्तेर्निबन्धनम्। सौकर्येणान्यकृतये न निषेधकता AlaṅkāSa. 118. 7.

अन्यकृतियुत (anyakṛti-yuta) *adj.* added by the square of another (i.e. of equinoctial shadow of the Sun) संगयुतयान्यकृतियुतादाद्यात्। पदमन्ययुतविहीनम् ... शङ्कुः BrāhmSphuSi. 3. 55.

अन्यकृतियुतोन (anyakṛti-yutona) *adj.* added and subtracted by the square of another (term) वर्गोऽन्यकृतियुतोनस्तत्संयोगान्तरार्धकृतिभक्तः BrāhmSphuSi. 18. 72.

अन्यकृतिविवरतस् (anyakṛtivivara-tas) *adv.* with the explanation of square of another, i.e similar (hypothenuse) कर्णोऽन्यकृतिविवरतोऽन्यश्च ĀryaSi. 15. 54 (160)

अन्यकृतिविशेष (anya-kṛtiviśeṣa) *m.* specific action of others संबन्धयो ह्यवस्थापरतन्त्राः ...। अवस्था अप्यन्यकृतिविशेषमनूच्यते AbhinBhā. iii. 62. 15 (*on* 19. 105)

अन्यकृतोपकार (anyakṛtopakāra) *m.* help or assistance done by another person भावस्यान्यकृतोपकारस्य च किमेकक्षणवर्तित्वमुत जाते भावे उत्तरक्षणे उपकारः VedāntKa. 277. 9 (*on* ii. 2. 20); 283. 14 (*on* ii. 2. 26)

अन्यकृत्य (anya-kṛtya) *n.* another action or deed या बीजमेकं जगतां गतान्यकृत्यैः कृता चेतसि योगिभिर्या। ... प्रभावमस्याः शृणु शर्वपत्न्याः Surath. 2. 50.

अन्यकृपाणसर्ग (anyakṛpāṇa-sarga) *m.* movement of another sword सह्येत केन रणवर्त्मनि नन्दकोऽपि ... योऽसुराणाम्। कल्माषितोष्णकिरणांशुकरालरश्मिरेखाच्छलेन कुरुतेऽन्यकृपाणसर्गम् HarVi. 36. 21.

अन्यकेसरिन् (anya-kesarin) *m.* another lion प्रथमपक्षे तस्य केसरिणो विवक्षितजातिमात्रविहितहेवाकातिरिक्तचमत्कारातिशयाविर्भावोऽन्यकेसरिण इव निर्निबन्धन एव स्यात् VyaktiVi. 56. 8.

अन्यकोटरवासिनी (anyakoṭara-vāsinī) *adj.* (*f.*) inhabiting another hollow or cavity प्रियदर्शनस्तस्मिन्नेव कूपेऽन्यकोटरवासिनीं गोधां उवाच Pañcā. 235. 17.

अन्यकोटिज्या (anya-koṭijyā) *f.* Rcosine of the remaining part (of arch) आद्यखण्डं तु ... अन्यकोटिज्यागुणिततद्भिन्नज्यात्रिज्यांशरूपम् SiddhāTaVi. 71. 12; तद्यापं चाज्ञातकर्णस्य मानमत्र व्यक्तं जायते तद्विलोमात्। यद्वा कोटिज्यैकबाहोस्तदन्यकोटिज्याघ्नी त्रिज्ययाप्ता फलं यत् SiddhāTaVi. 159. 10.

अन्यकोटिव्यवच्छेद (anyakoṭi-vyavaccheda) *m.* exclusion of other alternative or option एवकारः पूर्वार्द्धेऽन्वितोऽन्यकोटिव्यवच्छेदार्थकतया निश्चयबोधनार्थः VīraMi. 721. 4 (*on* 2. 266-269)

अन्यकोपन (anya-kopana) *n.* act of causing disorder to other (humors) अन्यकोपनात्। स्वातन्त्र्याद्बहुरोगत्वाद्दोषाणां प्रबलोऽनिलः AṣṭāHṛ. ii. 3. 84 (comm. स्वजातीयापेक्षयान्यौ पित्तश्लेष्माणौ वातेन यथा कोप्येते); विभुत्वादाशुकारित्वाद् बलित्वादन्यकोपनात्। ... दोषाणां प्रबलोऽनिलः BhāvPra. (Bhā.) 4. 60.

अन्यकोष्ठ (anya-koṣṭha) *n.* another enclosed area or space तत्राभ्यन्तरतोऽद्रिवर्गकलशे मार्ष्टन्यकोष्ठानि च TantrSa. 8. 8.

अन्यक्रतुज्ञान (anyakratu-jñāna) *n.* knowledge of another sacrifice (than the present one) अन्यस्मिन् क्रतौ कर्तव्येऽन्यक्रतुज्ञानं न दृष्टाय भवति ŚābaBh. 1122. 1 (*on* iii. 8. 18)

अन्यक्रत्वङ्गत्व (anyakratvaṅga-tva) *n.* the state of being a subsidiary part of another sacrifice यत्रानारभ्याधीते मन्त्रे क्रतुविशेषाङ्गत्वबोधिका समाख्या तत्रान्यक्रत्वङ्गत्वे श्रुत्यन्तरमूह्यम् MīmāKau. ii. 357. 4 (*on* iii. 3. 14)

अन्यक्रम (anya-krama) *m.* i another sequential order स्थिता रेफादयश्चान्ये नैवान्यक्रमयोगिनः। जायन्ते वायुतो वर्णा नित्यैकत्वेन वर्णिताः TattvSaṁ. 2765; ii another (suitable) order कालप्राप्तक्रमं पूर्वमावर्त्यान्यक्रमं व्रजेत् TantrRā. 25. 54.

अन्यक्रान्ति (anya-krānti) *f.* another declination (of any celestial body with respect to the pole of ecliptic) त्रिज्यागुणाथ तद्यापमन्यक्रान्तिः स्वदिग्भवेत् SiddhāTaVi . 253. 21; अन्यक्रान्त्यंशाः स्पष्टान्यक्रान्त्यंशाश्च तत्र क्रमेण क्षेत्रांशाः ध्रुवौ ध्रुवावन्यग्रहचिह्नं गोलसंधिरित्यन्यक्रान्तिस्पष्टक्रान्त्योरानयनं यथोक्तमुपपन्नम् SiddhāTaVi. 256. 10-12.

अन्यक्रिय (anya-kriya) *adj.* [*f.*-ā] **1** engaged in other affairs अन्यक्रियाणामपि राजमार्गे स्त्रीणां नृणां वा बहुमानपूर्वम्। तं देवकल्पं नरदेवसूनुं निरीक्षमाणा न ततर्प दृष्टिः BuddhaC. 10. 7; **2A** having, i.e. signifying different function चक्षुः साश्रु च वर्तते रसवशादेकैकमन्यक्रियम् Kāvyānu. (He.) 26. 17; AlaṅkāSa. 160. 14; **2B** having, i.e meant for different action स्याद् व्याघातोऽयथाकारि वस्त्वन्यक्रियमुच्यते। यैर्जगत्प्रीयते हन्ति तैरेव कुसुमायुधः Candrā. 5. 86.

अन्यक्रिया (anya-kriyā) *f.* **1Ai** another action or task अग्न्यादीनामन्यक्रियायां चरितार्थत्वादनिवृत्ता एव तेभ्यः इन्धनादयः प्राग्वदुपलभ्येरन् HetuBiṬ. 81. 28; किञ्चाक्षिद्वयगोपनेन करयोरन्यक्रियास्वक्षमः सुत्रामा नयनानिमीलनकरं कर्म स्वकं निन्दति El. ii. 352. 24; **1Aii** another process शब्दप्रमाणकेऽन्यक्रियाजनितनिवृत्तमात्रचरितार्थो निर्मन्थ्यशब्दश्चिराचिरविशेषोपादानासमर्थः TantrVā. 307. 14 (*on* i. 4. 12); **1Bi** another observance अशक्तोऽन्यक्रियां कर्तुमुपवासं तु केवलम्। कृत्वा विमुच्यते पापात्सप्तकृत्यकृतां वरः BhaviP. 359B. 1 (ii (2). 8. 31); **1Bii** other (funeral) rite निर्वत्या(वर्त्या)न्यक्रियां सर्वां स पितुर्व्ययशालिनीम् । राज्याभिषेकसंभारं चक्रे षोडशभिर्दिनैः RājTa. (Śrī.) 2. 219; **1C** another duty कृतनिबिडसमाधिर्भावयन्नन्तरात्मा परिशिथिलितवृत्तिर्वर्ततेऽन्यक्रियासु KarpūC. 9; **1D** any other action or task अस्मिन्वाक्ये हननक्रियायामेव कर्तृत्वनिषेधः प्रतीयते, नान्यक्रियायाम् ŚrutaPra. ii. 371. 29 (*on* ii. 3. 33); **2A** performance of another rite विहिताकरणेऽपि तत्कालेऽन्यक्रिया प्रत्यवायहेतुः Kāśi. iii. 162. 14 (*on* 5(7). 3); **2B** action of other human beings अन्यक्रिया किमनित्यैव NyāySu. (Ja.) 161B. 5 (*on* i. 2. 2); **2C** action or rite of another, cf. अन्यक्रियासंबन्ध.

अन्यक्रियाकरण (anyakriyā-karaṇa) *n.* performance of another duty (पितृसत्क्रिया) ब्रह्मचारिव्यतिरिक्तक्रियासद्भावे ब्रह्मचारिणोऽन्यक्रियाकरणे ब्रह्मचर्यलोपप्रसङ्गात् कर्तुं न युक्तम् HārLa. 178. 11.

अन्यक्रियापरिच्छेदार्थम् (anyakriyāparicchedārtham) *adv.* for the sake of determining other actions शेषाः क्रियाः ... अवान्तरक्रियापरिमाणेन प्रत्यासत्तेरन्यक्रियापरिच्छेदार्थमुपादीयमानेनोपलक्ष्यन्ते TantrVā. 631. 12 (*on* ii. 4. 2)

अन्यक्रियाभिधान (anyakriyābhidhāna) *n.* mention of another action न ह्यन्यार्थं संकल्पमभिधायान्यक्रियाभिधानं संगच्छते NyāySu. (Ja.) 205A. 4 (*on* i. 4. 6)

अन्यक्रियावत् (anyakriyā-vat) *adv.* like another action इयं क्रिया स्वान्यावयविकालीनत्वानधिकरणकिंचित्कालीनक्रियान्याक्रियात्वादन्यक्रियावत् NyāySu. (Ja.) 289A. 5 (*on* ii. 1. 4)

अन्यक्रियावाचक (anyakriyā-vācaka) *adj.* expressive of another action एतदर्थमेव कृतग्रहणं, तद्ध्यन्यक्रियावाचकं न च तद्युद्धेन संगृहीतम् AbhinBhā. ii. 426. 16 (*on* 18. 38)

अन्यक्रियाविषय (anyakriyā-viṣaya) *adj.* referring to another performance of rite इपे त्वेत्यस्य ... अन्यक्रियाविषये बाधे ... प्रमाणाभावेन समस्तस्यैवैकैकत्र विनियोगावगतेरेकवाक्यत्वोपपत्तिः MīmāKau. iii (2). 124. 22 (*on* ii. 1. 48)

अन्यक्रियासंबन्ध (anyakriyā-sambandha) *m.* connection with the action or rite of another न त्वध्वर्य्वाद्याः स्वामिनि केनचिदपि प्रकारेण तत्क्रियासंयुक्ता उपपद्यन्त इत्यन्यक्रियासंबन्धात्ता भिद्यन्ते ŚābaBh. 2011. 22 (*on* x. 6. 56)

अन्यक्लेशमोचिनी (anyakleśa-mocinī) *adj.* (*f.*) who removes trouble of others संतानार्थगुणैरन्यैर्युक्तान्यक्लेशमोचिनी। स्वकर्मनिरता नित्यं मूलभे प्रथमार्तवा NāraS. 15. 21.

अन्यक्षणव्यक्तित्व (anyakṣaṇavyakti-tva) *n.* the state of being other individual moment(s) अन्येषु तत्तत्क्षणव्यक्तित्वसंबन्धेषु अन्यक्षणव्यक्तित्वसंबन्धोऽवच्छेदकः GuruCandr. i. 92. 4.

अन्यक्षणोचिता (anyakṣaṇocitā) *adj.* (*f.*) fit for the next moment राज्ञः स्नानक्षणे याभूल्लावण्यलहरी तनोः। पीता क्षणेन सा तेन प्रवृत्तान्यक्षणोचिता DarpDa. 4. 66.

अन्यक्षम (anya-kṣama) *adj.* fit for other (action) जयेच्छुः प्रतिमल्लकम् ... कर्पयेत्। अशक्य(त्त)श्चेत्तथा क्रष्टुमूरूभ्यां तस्य सक्थिकम्। निपीड्य धारयेन्मल्लं यया(था) नान्यक्षमो भवेत् Mānaso. iv. 6. 939.

अन्यक्षमापाल (anya-kṣamāpāla) *m.* other king अथ प्रतीहारधुरंधरा सा जगाद तां दन्तरुचिप्रवाहैः। अन्यक्षमापालविलोकनोत्थं प्रक्षालयन्तीव कलङ्कमस्याः VikraDeC. 9. 135.

अन्यक्षितिपाल (anya-kṣitipāla) *m.* other king विहितान्यक्षितिपालमानभङ्गा[:] [।*] अभवन्नुपजातभीतिलिङ्गा यदनीकेन सको[स]लान् कलिङ्गा[:] EI. vi. 6. 13; जायः कुमारः ... । यत्रीतिरन्यक्षितिपाललक्ष्मीसंधानदूती निजवल्लभस्य EI. iii. 88. 104; धराधिपः ... । बुभुजे विषयान्विलासिनीसचिवोऽन्यक्षितिपालदुर्लभान् ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 10. 11.

अन्यक्षुद्रा (anyakṣudrā) *f.* name of a plant जपा नृकन्दान्यक्षुद्रामुचुकुन्देषु लक्ष्मणा RājNi. 430. 22.

अन्यक्षुद्रादितस् (anyakṣudrādi-tas) *adv.* from minor ones (obstacles) etc. caused by enemy गृहरक्षा भवेद्व्याधिचोरग्रहभुजंगमात्। राजतो वैरितो बाधादन्यक्षुद्रादितस्तथा TantrRā. 9. 96 (comm. वैरिकृतक्षुद्रप्रयोगादितः)

अन्यक्षेत्र (anya-kṣetrá) *n.* 1A field or territory of another श्ये॒नो हु॒त्वं नं॑यु॒त्वा पर॑स्माद॒न्यक्षे॑त्रे अप॑रुद्धं॒ चर॑न्तम् AV. iii. 3. 4; AV. (P.) ii. 74. 4; प्रेता॒नि॑ त॒क्म॒ने॑ ब्रूमो अन्यक्षेत्रा॒णि वा इ॒मा AV. v. 22. 8; AV. (P.) xiii. 1. 6; xiii. 1. 13; अ॒न्यक्षे॑त्रे न र॑मसे व॒शी सन्मृ॑डयासि नः AV. v. 22. 9; AV. (P.) v. 21. 7; xiii. 1. 14; वैतहव्यमन्यक्षेत्रं वा एते प्रयन्ति ये रात्रिमुपयन्ति PañcBr. ix. 2. 1; दद्यात् दक्षिणाम् ... यदन्यक्षेत्राद्य पुरुषेभ्यश्चेत्युभयोर्विचारयोः LāṭyāŚS. ix. 11. 1; येषां तु वृक्षादीनामेकस्य क्षेत्रे मूलप्रदेशा वर्तन्ते अन्यक्षेत्रस्योपरि शाखास्तद्विषयेऽप्याह SmṛtiCan. iv. 555. 11; 1B field or territory of one अन्यक्षेत्रे तु जातानां शाखा यत्रान्यसंश्रिताः। स्वामिनं तं विजानीयात् KātySm. 761; अन्यक्षेत्रेऽन्येन क्रियमाणः सेतुर्यदि बहूपकारकः ... तदासौ न निषेध्यः DīpKa. 59. 31 (*on* 2. 156); 2A another territory एतस्मिन् कलशे सर्वमन्यक्षेत्रगणार्चितम्। ... न्यसेत् PauṣkS. 42. 192; 2B another area वेधयुतिः स्थानहता वेधो मुखफलगुणः स्वखातफलम्। त्रिचतुर्भुजवृत्तानां फलमन्यक्षेत्रफलहतं वेधः GaṇiSāSaṁ. 7. 23½; 3 wife of another ब्रामुष्यायणस्तु जनकस्यैरसादपकृष्टोऽन्यक्षेत्रोत्पन्नत्वात् Mitā. 234. 19 (*on* 2. 128)

अन्यक्षेत्रज्ञाधिष्ठित (anyakṣetrajñādhiṣṭhita) *adj.* ruled by another individual soul अन्यक्षेत्रज्ञाधिष्ठिते व्रीह्यादौ संश्लेषमात्रम् VedāntDī. 150. 1 (*on* iii. 1. 24); अन्यक्षेत्रज्ञाधिष्ठिते व्रीह्यादौ जायन्ते संसर्गमात्रं प्राप्नुवन्तीत्यर्थो ज्ञेयः VedāntPāSau. 269. 21 (*on* iii. 1. 24)

अन्यक्षेत्रविनिर्गता (anyakṣetra-vinirgatā) *adj.* (*f.*) sprung forth in the field of another अन्यक्षेत्रोपजातानां शाखास्त्वन्यत्र संस्थिताः। स्वामिनस्ता विजानीयादन्यक्षेत्रविनिर्गताः NāraSm. 166. 14.

अन्यक्षेत्रोपजात (anyakṣetropajāta) *adj.* (used as noun) (tree or plant) taken root or grown in the field of one अन्यक्षेत्रोपजातानां शाखास्त्वन्यत्र संस्थिताः। स्वामिनस्ता विजानीयादन्यक्षेत्रविनिर्गताः NāraSm. 166. 14.

अन्यक्ष्मानाथमान (anyakṣmā-nāthamāna) *adj.* who becomes a master of the territory of another तत्राभवत्पङ्क्तिरथाभिधानो भर्ता ...। क्षत्रान्यवैर्बिभ्रदलङ्घ्यमन्यक्ष्मानाथमानं जयमानमोजः JānaHa. 1. 12.

अन्यखण्ड (anya-khaṇḍa) *m., n.* another continent अन्यखण्डे गता सैव म्लेच्छा BhaviP. 422B. 12 (iii. 5. 22); त्वया विरचितस्तात ... नरा भुवि। अन्यखण्डे न गच्छन्ति BhaviP. 598A. 13 (iii. 24. 5)

अन्यखन्युत्थ (anyakhany-uttha) *adj.* arising, i.e. produced in another mine ताम्रम् ... । नेपालादन्यखन्युत्थं म्लेच्छमित्यभिधीयते RasRaSa. 5. 44.

अन्यखेचर (anya-khecara) *m.* another Vidyādhara (a class of semi-divine being) विद्याधरः ... शुकं प्राह कुञ्जेऽहं स्थास्याम्यत्रान्यखेचरः SamarāSaṁ. 2. 177.

अन्यखेट (anya-kheṭa) *m.* other planet (than Saturn) अन्यखेटश्रुतिबिम्बकाभ्यां तत्तुल्यकालांशकमस्य बिम्बं कृत्वा SiddhāTaVi. 268. 16.

अन्यखेटज (anyakheṭa-ja) *adj.* belonging to other planet चन्द्रस्य बलमाधार आधेयं चान्यखेटजम्। आधारभूतेनाधेयं दीयते परिनिष्ठितम् NāraS. 14. 20; आधेयं त्वन्यखेटजं वीर्यम् VasiS. 23. 47.

अन्यखेटबल (anyakheṭa-bala) *n.* power of another planet तद्वत्स्यात्। अमृतमयं तत्तस्मादभ्यधिकं त्वन्यखेटबलान्(?त्) VasiS. 20. 9.

अन्यख्याति (anya-khyāti) *f.* reputation of another तेन प्राणानुपेक्ष्यैवमन्यख्यातेर्मनस्विना। ऊर्ध्वाधिरोहे सोपानं कृतम् RājTa. (Ka.) 7. 1450.

अन्यग (anya-ga) *adj.* [*f.* - ā] 1A (woman) going to another person सा प्रीतियोगमप्राप्ता तेनोद्वेगेन दूषिता। पुरुषद्वेषिणी वा स्याद्विद्विष्टा वा ततोऽन्यगा KāmSū. 207. 4 (3. 2) (JayaMa. तं मुक्त्वान्यं पुरुषं गच्छति); RatiRaha. 11. 22; 1B (woman) living with another person (of the same class) (आशौचकम्) त्रिरात्रं स्यात्तथाचार्यस्वभार्यास्वन्यगासु च KūrmaP. 620. 10 (2. 23); विष्णुवचनोक्तेषु स्वभार्यासु अन्यगासु सजातीयोत्कृष्टजातीयपुरुषान्तरसंगतासु त्रिरात्रम् (अशौचम्) HārLa. 79. 7; 2A referring to any one else एवमेष महान् शब्दो मैत्रेय भगवानिति। परमब्रह्मभूतस्य वासुदेवस्य नान्यगः ViṣṇuP. vi. 5. 76; 2B referring to another one, cf. अन्यगत; 3A pertaining to anything else न चान्यगौ भेदाभेदौ तत्र उपचार्यौ IṣṭaSi. 21. 3; 3B pertaining to the other इदमंशश्च सत्यत्वं शुक्तिगं रूप्य ईक्ष्यते। स्वयंत्वं वस्तुता चैवं विक्षेपे वीक्ष्यतेऽन्यगम् PañcDa. 6. 34; 4 present in another, i.e. individual soul सा मन्ददृष्टिस्तस्यैव ब्रह्मणः किं ततोऽन्यगा। ब्रह्मणश्चेत्क सार्वज्ञमन्यगा चेत्वतोऽन्यता AnuVyā. 16A. 6 (*on* 1.4)

अन्यगच्छ (anya-gaccha) *m.* 1 ultimate term in a progression त्रिकादिव्युत्तरश्रेढ्यां गच्छे क्वापि च यत्फलम्। तदेव त्रिगुणं कस्मिन्नन्यगच्छे भवेद्वद BījGa. 10. 158; 2 different, i.e. heterodox school, cf. अन्यगच्छीय.

अन्यगच्छीय (anyagacch-īya) *adj.* belonging to different, i.e. heterodox school तद्दुःखेन निःसृतोऽन्यगच्छीयदेवचन्द्रप्रद्युम्नाकराभ्यां सह श्रीकाश्मीरं प्रति PrabaCin. 60 (n). 3; अन्यगच्छीयदेवेन्द्रसूरिमलयगिरिभ्यां सह कलाकलापकौशलार्थं गौडदेशं प्रति प्रस्थिताः KumāPraPra. 88. 14.

अन्यगज (anya-gaja) *m.* other elephant जयत्यन्यगजान् हस्ती पार्ष्णिर्निजमदाञ्जनात् ĪśānŚiPa. i. 51. 57.

अन्यगजासह्य (anyagajāsahya) *adj.* not tolerated or conquered by any other elephant औपवाह्यो ह्रासावन्यगजासह्यः सुशिक्षितः PariPar. 2. 586.

अन्यगण (anya-gaṇa) *m.* 1 different, i.e. western group of people वीक्ष्यन्तेऽन्यगणेष्वत्राचरणा लक्षणोज्झिताः Gurvā. 466; 2 another class of verbal roots सर्वे धातवः अन्यगणपठिता अपि विषयो यस्य तत् तथोक्तम् Nyās. i. 551. 14 (*on* iii. 1. 83)

अन्यगणिकाप्रयुक्त (anyagaṇikā-prayukta) *adj.* prompted by another harlot अन्यगणिकाप्रयुक्ता यदि यूयं प्रहसनोद्यताः SamaMā. 8. 33.

अन्यगत (anya-gata) *adj.* [*f.* - ā] 1A (woman) living with another person B approaching another person 2A referring to any other B reffered to in other text 3A pertaining to one (used as noun) (that) which pertains to one person B pertaining to another person 4 present in another 5 gone, i.e. devoted to any one else 1A (woman) living with another person अनौरसेषु पुत्रेषु भार्यास्वन्यगतासु च। निवासराजनि प्रेते तदहः शुद्धिकारणम् YājñaSm. 3. 25; किं भूयसा भगिनि मां गणयान्यगतामितः। विरहज्वलनोच्छिष्टं जुहोमि ज्वलने वपुः RāmC. (App. 1) 40. 38; भार्यास्वन्यगतासु च। परपूर्वासु च स्त्रीषु त्र्यहाच्छुद्धिरिहेष्यते ŚaṅkhaSm. 15. 13; ViṣṇuDhaP. ii. 75. 18; अन्यगतासु पुनर्विवाहमन्तरेण भर्त्रन्तरं समाश्रितासु स्वैरिणीषु SmṛtiCan. vi. 41. 5; 1B approaching another person बहुविधसंभोगसुरतसंपन्ना। रोदित्यन्यगतेऽस्मिन्सा मध्या कामिनी पूज्या ŚṛṅgāDī. 1. 13; 2A referring to any other लिङ्गालिङ्गिनौ विधिप्रतिषेधौ अनुमीयमानौ तद्विषयावेवानुमातुं शक्येते नान्यगतौ TantrVā. 180. 8 (*on* i. 3. 11); 2B referred to in other text अतश्चान्यगता गुणाः कथंभावेन नापेक्षिताः प्रयोगवचनेनानुपसंहृता नाङ्गं भवन्ति TantrVā. 648. 6 (*on* ii. 4. 20); 3A pertaining to one न चान्यगतया देवतयान्यस्य व्यपदेशो भवति TantrVā. 1112. 3 (*on* iii. 6. 42); न चान्यगतमेकत्वमन्यत्रोपचर्यते NyāyKu. 148. 10; TattvCin. iii. 34. 3;

क्षोभस्त्वन्यगते हेतावन्यस्मिन् कार्यकल्पनम् RasāSu. 259. 14 (3. 119); न ह्यन्यगतेन व्याप्येनान्यत्र व्यापकसिद्धिः NyāySu. (Ja.) 116B. 6 (*on* i. 1. 5); (used as noun) (that) which pertains to one person न ह्यन्यगतं व्याप्यबुद्ध्याद्यन्यगमनस्य (गतस्य) व्यापकबुद्ध्याद्येर्निमित्तं भवति NyāySu. (Ja.) 351A.12 (*on* ii. 2. 6); **3B** pertaining to another person अन्यगतस्याप्यध्यासस्यापनोदनसमर्थे ... विभ्रम इत्याशङ्क्येत PañcPā. 6. 15 (*on* i. 1. 1); न किंचिदपि गुरुगतमन्यगतं वा कीर्तयेत् ManuBh. i. 182. 20 (*on* 2. 203); ManvaMu. 75. 21 (*on* 2. 203); तस्मादन्यगता वर्णा आश्रमा अपि नारद। आत्मन्यारोपिताः सर्वे भ्रान्त्या NāraPaU. 6. 14; अज्ञानरागादिकं बुद्धेरेवाभिमतं न पुरुषस्येति कथमन्यगतेनाज्ञानादिना पुरुषस्य बन्धमोक्षाद्युपपत्तिः NyāyMa. 283.2; शस्त्रपातादिपरुषस्पर्शानवर्जनीयान्स्वगतानन्यगतांश्च धैर्येण सहन् ... युद्धाख्यं कर्मारभस्व GītāBh. (Rā.) 85. 5 (*on* 2. 18); संहारकर्तृत्वेऽन्यगते तदभावापातात्तन्निषेध्यम् TattvPrakā. 112B. 8 (*on* ii. 3. 13); 4 present in another घण्टासंबद्धेष शब्दः ... अन्यगते शब्दव्यञ्जके यथैकस्यां घण्टायां भवति तथा घण्टान्तरेष्वपि TātpaṬ. (Vā.) 460. 7 (*on* ii. 2. 35); अन्यस्यान्यगतैर्दोषैर्दूषणं न हि नीतिमत् BhaviP. 29A. 13 (i. 8. 47); सुशीलवृत्तः ... यमेषु चैवान्यगतेषु नव्यथः PadmP. v. 15. 356; नो खलु दुःखं दुःखतया भयहेतुरन्यगतस्यापि तस्य तथाभावप्रसङ्गात् NyāyMa. 175. 9; अन्यगतशब्दार्थनियन्तृत्वं तदधिकरणत्वं चेति द्विधा हि शब्दप्रवृत्तिनिमित्तम् TattvPrakā. 67A. 11 (*on* i. 4. 3); 67B. 3 (*on* i. 4. 3); अन्यगतस्य शब्दप्रवृत्तिनिमित्तस्येश्वरपरतन्त्रत्वे न तत्र मुख्यवृत्त्ययोगात् NyāySu. (Ja.) 151B. 8 (*on* i. 1. 11); न ह्ययं शब्दस्तत्रं विशेषं विहायान्यगतं विशेषं तत्र बोधयति SiddhāLeSaṁ. 216. 10; प्रागन्यगतस्यैव प्रकृते राजगतस्यापि तस्य राजस्तुत्युत्कर्षकत्वात् RasGaṅ. 47. 12; 5 gone, i.e. devoted to any one else मन्मन्त्रोपासकाः निरपेक्षा नान्यगतास्तेषां हृद्योऽहमन्वहम् AdhyāRā. iii. 2. 37.

अन्यगतकर्तृत्व (anyagata-kartṛtva) *n.* agency present in another person गौणोपासनाफलं च प्रधानशेषतयोक्तम्। तत्रान्यगतकर्तृत्वारोपानुवादोऽपि संभवति AṇuBh. 9. 13 (*on* i. 1. 2)

अन्यगतक्रियाकारकसंबन्ध (anyagata-kriyākārakasambandha) *m.* syntactic relation of cause and action pertaining to another स्वस्वामिभावादावपि संबन्धेऽन्यगतक्रियाकारकसंबन्धोऽस्ति TātpaṬ. (Vā.) 36. 9 (*on* i. 1. 1)

अन्यगततत्तद्रूप (anyagata-tattadrūpa) *n.* particular form belonging to other letters रश्रुतेर्लश्रुतिर्भवति इत्युक्तम्। तस्यायं भावः। वस्तुतो रत्वादिमात्र कश्चित् किं तु अन्यगततत्तद्रूपेण स्फोटस्यावभासमात्रम् VaiyāSiMañ. 231. 3.

अन्यगतत्व (anyagata-tva) *n.* **1** the state of pertaining to others तेषामन्यगतत्वे तु न स्यात्सम्यक्समन्वयः AnuVyā. 48A. 1 (*on* 3. 3); **2** the state of being present in another person अध्ययनस्य ... तादर्थ्यमेव युक्तम्, न तु अध्यापनाङ्गत्वम् तस्य अन्यगतत्वेन बहिरङ्गत्वात् PūrvottaVāNāMā. 287.8.

अन्यगतत्वतस् (anyagatatva-tas) *adv.* due to the state of partaining to another पुरुषस्य स्वरूपावस्थानं मुक्तिरित्यपि परास्तम्। आत्मनः सुखरूपत्वात् बन्धस्यान्यगतत्वतः TattvPradi. (Ci.) 368. 9.

अन्यगतधर्म (anyagata-dharma) *m.* property present in another object अनुमानं च धर्मिगतधर्मोपलब्धौ प्रवर्तते न पुनस्तर्कः तर्कस्त्वन्यगतधर्मप्रदर्शनेनापि प्रवर्तते NyāyVār. 145. 9 (*on* i. 1. 40)

अन्यगतप्रवृत्तिनिमित्त (anyagata-pravṛttinimitta) *n.* cause of use (of a word) pertaining to another अङ्गरूढितोऽपि विद्वद्रूढेरेव प्राबल्यात् अन्यगतप्रवृत्तिनिमित्तस्यापि भगवदधीनत्वाद्य तत्रैव मुख्यत्वोपपत्तेरिति भावः TattvPrakā. 22A. 13 (*on* i. 1.21)

अन्यगतप्रशंसा (anyagata-praśaṁsā) *f.* eulogy relating to another गवाश्वादीनपेक्ष्य नैवान्यस्य प्राशस्त्यं विद्यते इत्येवम् अन्यगतप्रशंसानिमित्तः प्रतिषेधः TantrVā. 327. 1 (*on* i. 4. 22)

अन्यगतबहुत्व (anyagata-bahutva) *n.* plurality present in others न च स्वस्य बहुत्वाभावेऽप्यन्यगतबहुत्वस्य तदधीनत्वेन बहुत्वसंख्यावाचिशब्दवृत्तिः TattvPrakā. 71A. 5 (*on* i. 4. 12)

अन्यगतभावा (anyagata-bhāvā) *adj.* (*f.*) having feeling (of love) pertaining to another person दुष्टान्यगतभावा च कन्यादोषाः प्रकीर्तिताः NāraSm. 177. 36; VyāvaNi. 382. 12; (त्यजेत्कन्याम् ... विप्रदुष्टाम्) विप्रदुष्टां रोगिण्या-दिशब्दितामन्यगतभावां च त्यजेत् ManuBh. ii. 262. 20 (*on* 9. 72); ViraMi. (Saṁskāra.) 744. 24.

अन्यगतभेद (anyagata-bheda) *m.* difference present in one कश्चात्र विरोधः। किमेकार्थवत्प्रवृत्तिनिमित्तभेदयोः ... किं वा निमित्तयोरेव। नाद्यः अन्यगतभेदस्यान्यगताभेदेनाविरोधात् NyāyKu. 140. 17.

अन्यगतमुख्यविशेष्यत्व (anyagata-mukhyaviśeṣyatva) *n.* chief qualificandness present in another प्रथमावगतयागादिव्युत्पत्तिवेलायाम् ... अन्वयव्युत्पत्ति-कल्पना, न त्वन्यत्र। अन्यगतमुख्यविशेष्यत्वस्यानुपस्थितत्वेन विशेषणज्ञानाभावात् MīmāKau. iii (2). 39. 13 (*on* ii. 1. 5)

अन्यगतविधेय (anyagata-vidheya) *n.* predicate belonging to another अन्यगतविधेयनिषेधपर्यवसायित्वावश्यंभावेन तन्निर्वाहाय ... व्याख्येयम् ŚivārkaMaDī. i. 256. 26 (*on* i . 1. 21)

अन्यगतसंस्कार (anyagata-saṁskāra) *m.* impression present in one न ह्यन्यगतसंस्कारेणान्यस्य स्मृतिः संभवति ŚatDū. 122. 6.

अन्यगतसुकृतदुष्कृत (anyagata-sukṛtaduṣkṛta) *n.* merit and demerit belonging to one अन्यगतसुकृतदुष्कृतयोरन्यत्र प्रवेशासंभवेन स्तुतिपरत्वाभिप्रायः ŚrutaPra. ii. 490. 4 (*on* iii. 3. 26)

अन्यगतस्तुति (anyagata-stuti) *f.* praise pertaining to one यत्रान्य-गतस्तुतिविवक्षयान्यस्तुतिः क्रियते तत्रापि व्याजस्तुतिरेव Kuval. 71 (45)

अन्यगतहृदयत्व (anyagatahṛdaya-tva) *n.* the state of having the heart attached to another अय किं नामान्यगतहृदयत्वम् MadaKeC. 74 (10)

अन्यगतहेतु (anyagata-hetu) *m.* probans present in another अन्यगतहेतु-समुत्थत्वं तु न कथंचिदपि स्यात् NyāyPari. 338. 7.

अन्यगतहेतुत्व (anyagatahetu-tva) *n.* the state of being probans present in another शूर्पगतान्नकरणहेत्वपदेशान्न्यगतहेतुत्वप्रसङ्गः TantrVā. 49. 7 (*on* i. 2.30)

अन्यगतान्नकरणत्व (anyagatānnakaraṇatva) *n.* the state of being the means of (preparing) food present elsewhere न च शूर्पगतहोमसाधनत्वे साध्येऽन्यगतान्नकरणत्वस्य हेतुता संभवति MīmāKau. iii (1). 55. 9 (*on* i. 2. 30)

अन्यगताभेद (anyagatābheda) *m.* absence of difference present in another कश्चात्र विरोधः। किमेकार्थवत्प्रवृत्तिनिमित्तभेदयोः ... किं वा निमित्तयोरेव। नाद्यः अन्यगतभेदस्यान्यगताभेदेनाविरोधात् NyāyKu. 140. 17.

अन्यगति (anya-gati) *f.* **1** knowledge of the opposite व्याजस्तुतौ निन्दास्तुति-भ्यामन्यगतिः AlaṅkāRa. 40 (1); **2** attainment of another thing स एनान् ब्रह्म गमयतीति। न ह्यन्यविद्यया अन्यगतिर्युक्ता BrahmSūBh. (Ma.) 11B. 7 (*on* i. 2. 16); **3** any other refuge उपायरूपगतेरपि दृश्यमानत्वात् कथमिव श्रीकृष्णादृतेऽन्य-गतेरभावत्वम् VedāntRaMañ. 103. 11 (*on* 3. 8); **4** different state (of existence), cf. **अन्यगतिस्थ**; **5** another alternative or option, cf. **अन्यगतिमत्**; **6** gait of another, cf. **अन्यगत्यादि**.

अन्यगति (anya-gati) *adj.* **1** having any other alternative or option उद्भ्रान्तभेककुलकीर्णजले तडागे कोऽप्यस्ति नाम यदि नान्यगतिर्विकोटः SaduktiKa. 274. 8; **2** having another gait अतोऽन्यगतयो नेष्टाः सर्वदैव तुरंगमाः AśvaVai. 3.94

अन्यगतिमत् (anyagati-ma(n)t) *adj.* having another alternative or option अनन्यगतिन्यायलभ्यानामर्थानामन्यगतिमदर्थविषयत्वाभावात् CaturCin. iii (1). 344. 13.

अन्यगतिस्थ (anyagati-stha) *adj.* (used as noun) (one) abiding in a different state (of existence) यद्यपि देवो देवं न मारयति अन्यगतिस्थं तु मारयति AbhidhKoBh. 253. 8 (*on* 4. 83); यावन्न दुःखवेदनाभ्याहता भवन्ति। अन्यगतिस्था नित्यं जानते AbhidhKoBh. 430. 18 (*on* 7. 56); अन्यगतिस्थं तु मारयतीति। प्रेतादिगतिस्थम् Sphuṭā. iv. 91. 23 (*on* 4. 84)

अन्यगतोत्पत्ति (anyagatotpatti) *f.* origination which is present in one अन्यगतोत्पत्त्यादेरन्यत्रारोपे बीजं तु अन्तःकरणस्य रागादिदोष एव VaiyāSiMañ. 220. 6 (comm. अन्तःकरणस्थकारबुद्धिमपहाय यकारबुद्धिकरणात्)

अन्यगत्यसंभव (anyagaty-asambhava) *m.* impossibility of another alternative of option नेत्रैरिवोत्पलैः पद्मैः इत्यादौ चान्यगत्यसंभवात् SāhiDa. 567. 4.

अन्यगत्यादि (anyagaty-ādi) *adj.* gait of another etc. विकृतवेषादिविभावः ... आदिशब्दात्रर्तनान्यगत्याद्यनुकरणासत्प्रलापभूषणादीनि विभावा यस्य सः Kāvyānu. (He.) 89. 7.

अन्यगत्व (anyaga-tva) *n.* the state of referring to another one बहुलिङ्गसमायुक्तैर्बहुभी स्तनामभिः। प्रसिद्धैरन्यगत्वेन वाच्यस्साक्षाज्जनार्दनः AnuVyā. 12A. 5 (*on* 1. 2); 13A. 7 (*on* 1. 4)

अन्यगन्ध (anya-gandha) *n.* red lotus (*lit.* having distinct odour) अन्यगन्धं (v.l. अन्यगन्धं) सोमाख्यं सुरक्तं रक्तकैरवम् ParyāMu. 13.25.

अन्यगन्ध (anya-gandha) *m.* odour of another object न च जले गन्धस्वे-भावेनान्यगन्धप्राप्तिः सुतरां दुर्वचेति वाच्यम् BālamBha. i. 74. 21 (*on* 1. 20)

अन्यगमकत्व (anyagamaka-tva) *n.* the state of being what indicates another object न हि धूमे वह्निगमकत्वं सदातनम्। अन्यगमकत्वस्य च दर्शनात् Loc. 197. 23 (*on* 3. 33)

अन्यगमन (anya-gamana) *n*. 1 act of construing with another एकत्र विधिर्गच्छति तदा नेतरत्र गतो भवति, एवमितरगमनेऽप्यन्यगमनानुपपत्तिरसंबन्धात् TantrVā. 478. 9 (*on* ii. 2. 6); 2 act of going to another person हे राघव त्वया ... भूः ... बद्धा निबद्धा। निजायतीकृतेत्यर्थः। अन्यगमनशङ्कया इति भावः AlaṅkāMañ. 20. 17.

अन्यगमा (anya-gamā) *adj*. (*f*.) proceeding by means of other thing, i. e. chariot सेना ... स्वगमान्यगमा चेति द्विधा ...। स्वगमा या स्वयं गन्त्री यानगान्यगमा स्मृता ŚukraNī. 4 (7). 2.

अन्यगर्भ (anya-garbha) *m*. another womb चराचरगुरुर्ब्रह्मा। ... अन्यगर्भे परान् गर्भान् सदैव परिवर्तयन्। रतिमाप्नोति MārkP. 51. 13.

अन्यगर्भ (anya-garbha) *adj*. based on anything else द्रव्यसंबन्धो हि सर्वत्र क्रियागर्भ एव ... क्रियाकरणसंबन्धस्तु नान्यगर्भ इति स एव युक्तः TantrRa. 220. 10.

अन्यगवी (anya-gavī) *f*. cow belonging to another person अन्यदीयो वृषभो यद्यप्यन्यगवीषु वत्सान्बहूनपि जनयेत् ManuBh. ii. 255. 17 (*on* 9. 50)

अन्यगवेषणा (anya-gaveṣaṇā) *f*. act of searching for another person अथवा मय्येव तिष्ठति भग्नभागधेये किमन्यगवेषणया Mukundā. 183 (3)

अन्यगात्र (anya-gātra) *n*. body of another being अप्यन्यगात्रप्रतिच्छन्नरूपो दुरन्वेषणः स्यादुरुर्नः ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 10. 33; अन्यगात्रमपि निर्विशतो मे निर्वृतिर्भवति कापि तथापि MadaKeC. 74.

अन्यगात्रगूढ (anyagātra-gūḍha) *adj*. who has hidden (himself) in the body of another being किं कुर्मः क्व नु मृगयामहे क्व यामः ... । विज्ञातुं कथमिममीश्महे विचिन्त्याप्यासिन्धु क्षितितलमन्यगात्रगूढम् ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 10. 21.

अन्यगाथा (anya-gāthā) *f*. laudatory verse about other ये कथास्ते विहायान्यगाथाः प्रभो कीर्तयन्तेऽथ शृण्वन्ति वा ते जनाः। दुःखिताः स्युः SkandP. ii (9). 15. 24; पापपाशेन यन्त्रितः। अनादृत्य वृथागाथासक्तबुद्धिः (v.l. अनादृत्यान्यगाथासु सक्तबुद्धिः) प्रवर्तते BṛNāraP. 1. 65.

अन्यगामिता (anyagāmi-tā) *f*. the state of going to other इदमयुक्तं यदन्यकृतस्य कर्मणोऽन्यगामिता फलस्योच्यते ManuBh. i. 387. 20 (*on* 4. 177)

अन्यगामित्व (anyagāmi-tva) *n*. 1 the state of approaching another person निर्धनस्य तु नियोगाद्विना योऽस्य भार्यां संगृह्णीयात्, स दद्यात्। ... तद्योषितामेवान्यगामित्वसंभवात् BālaKrī. i. 218. 3 (*on* 2.47); 2 the state of (property) going to another person (as inheritance) पुत्रे विद्यमाने पितृद्रव्यस्यान्यगामित्वाभावात् अनन्याश्रितद्रव्यः पुत्र ऋणं दाप्यः ... । सत्यपि पुत्रे पितृद्रव्यस्यान्यगामित्वमङ्गीकृत्यापि दोषमाह Subodhi. 27. 21-22 (*on* 2. 51)

अन्यगामिन् (anya-gāmin) *adj*. [*f*.–ī] 1Ai present in another न ह्यन्यगुणोऽन्यगामी भवति TantrVā. 52. 12 (*on* i. 2. 31); 1Aii pertaining to another यदिह विभेदकं कथितमभ्यसनप्रभृतिकमन्यगामि तदसिद्धमपि NayaMañ. III. iii. 1. 2; 1Bi approaching another person, adulterous ततः सोऽर्गलितद्वारां भार्यां तामन्यगामिनीम्। दृष्ट्वा दुःखाशनिहतो देवदासो व्यचिन्तयत् KathāSaSāg. iii. 5. 27; Rāṣṭrau. 4. 9; (used as noun) (woman) approaching another person तदहमियमन्यगामिनीति दत्तान्यंशुकानि प्रत्याहर्तुमुद्यतोऽस्मि ŚṛṅgāBhū. 69 (1); 1Bii going to another वंशजामुपगतामपि श्रियं कामिनीमिव गुणैकलालसाम्। स्वामुपेक्ष्य कुरुतेऽन्यगामिनीम् Rāṣṭrau. 4. 9; प्रारब्धानि ... अन्यगामीनि भवेयुरित्यत्रासंभावनानिरासायाह GoviBh. 297. 4 (*on* iv. 1. 18); 1Biii going to another person (as inheritance), cf. **अन्यगामित्व 2**; 2 belonging to one अन्यगामिना वस्तुनान्यदुपलक्ष्यते यतः SaṁkṣeŚā. 1. 334 (i. 248.10)

अन्यगामिफल (anyagāmi-phala) *n*. fruit going to other कथमन्यकर्तृकमन्यगामिफलं स्यात् BrahmSūBh. (Śrī.) ii. 409. 1 (*on* iii. 4. 45)

अन्यगामिफल (anyagāmi-phala) *adj*. having fruit going to one वाक्यशेषोक्तं फलमिष्टिकर्तुः पितुरेव न पुत्रस्यान्यगामिफले कर्मण्यन्यस्य प्रेरणानुपपत्तेः UpaParā. 9. 15.

अन्यगिर् (anya-gir) *f*. speech of another person कस्ते वाक्यामृतं त्यक्त्वा शृणोत्यन्यगिरं बुधः RasāSu. 60. 19 (1. 222)

अन्यगुण (anya-guṇa) *adj*. 1 having different quality त्रयः। घ्नन्ति चान्यगुणत्वेन रसदोषं शरीरिणाम् BhelaS. 67. 8 (3.1); 2 subordinate to other, cf. **अन्यगुणता 2**.

अन्यगुण (anya-guṇa) *m*. 1 other channels or means द्वितीयगृहगे दिनकरतनये ... अन्यगुणैः कृतं वसुचयं तदपि खलु भवत्यम्बिव वंशपत्रपतितं न बहु न च चिरम् BṛSaṁ. 104. 40; 2 other advantage लग्नेन हीनान्यगुणान्वितापि प्रीतिं न यात्रा मनसः करोति YogYā. 5. 34; 3Ai extraordinary quality किं त्यक्तापास्तदेवत्वमानुष्यकपरिग्रहैः। ज्वलितान्यगुणैर्गुर्वी स्थिता तेजसि मानिता Kirātā. 15. 21; 3Aii other (poetical) merit or excellence वाणी ...। या शून्यापि सर्वान्यगुणैर्व्यनक्ति ŚrīKaC. 2. 14 (comm. अन्ये गुणा औदार्यादयः); 3Aiii other (actual) merit, ŚrīKaC. 2. 14 (comm. सा च गुणैर्मशकवारणादिभिः); 3Aiv other quality or virtue प्रतिबिम्बवदप्येषामानन्दोऽन्यगुणा यथा AnuVyā. 44A. 8 (*on* 3.2); अन्यगुणानाकीर्तयतोऽन्यां कल्पय विद्याम् NayaMañ. III. iii. 12. 24; 3B quality or virtue of another न सतोऽन्यगुणान् हिंस्यान्नासतः स्वस्य वर्णयेत् YaśasCam. ii. 350. 7; संगतान्यगुणानङ्गीकारमाहुरतद्गुणम् Candrā. 5. 105; 4A property of one न ह्यन्यगुणोऽन्यगामी भवति TantrVā. 52. 12 (*on* i. 2. 31); 4B property of another ननु कथं शरीरगुणत्वनिराकरणेनान्यगुणत्वसिद्धिः YuktiSneha. 120. 26 (*on* i. 1. 5); 4C another (phonetic) property, cf. **अन्यगुणक B**.

अन्यगुणक (anyaguṇa-ka) *adj*. A possessing another quality द्रव्यमरुणिम्ना परिच्छिद्यमानमरुणाशब्दाभिधानीयतां लभते। तदेवान्यगुणकं नारुणाशब्दः शक्नोत्यभिवदितुम् ŚābaBh. 682. 3 (*on* iii. 1. 12); क्रिया हि प्रधानभूता ... अन्यजातीयमन्यगुणकं च द्रव्यमनिच्छन्ती NyāyRa. 919. 21 (*on* 7. 269); B (used as noun) (one) possessing another (phonetic) property उदात्तादिगुणयुक्तानां अन्यगुणकव्यावृत्तिस्तु स्थानेऽन्तरतमपरिभाषया बोध्या LaŚabdeŚe. i. 89. 5.

अन्यगुणकीर्तन (anyaguṇa-kīrtana) *n*. act of telling the virtues of others नासौष्ठवं प्रसङ्गे न चान्यगुणकीर्तनेषु भारत्याः KuṭṭaMa. 579 (comm. परेषां गुणकीर्तनेषु गुणश्लाघासु अपि भारत्याः वाचः असौष्ठवं न); उद्भिन्नपीनपुलकाभरणो भवामि यत्सत्यमन्यगुणकीर्तनतोऽहमेकः HarVi. 579.

अन्यगुणकृत (anyaguṇa-kṛta) *adj*. caused by another quality वयःकृतज्येष्ठत्वे उक्तार्थालाभादाह। ज्येष्ठा गुणेति। अन्यगुणकृतज्येष्ठत्वमपि नाभिमतम् BālamBha. ii. 200. 24 (*on* 2. 135)

अन्यगुणख्याति (anyaguṇa-khyāti) *f*. fame of virtue of another गुणैस्तस्य जगत्सर्वं शशाङ्ककिरणामलैः। व्याप्तमन्यगुणख्यातितिरस्करणकारणैः PadmP. (Ra.) 15. 149.

अन्यगुणग्रह (anyaguṇa-graha) *m*. assumption of the quality of another object अन्यगुणग्रहोऽन्यस्य स्वगुणत्यागतस्तु यः। तद्गुणालंकृतिः AlaṅkāMañ. 191 5.

अन्यगुणता (anyaguṇa-tā) *f*. 1 the state of being a quality of another object तदिदमपि द्वयं सुखादीनां शरीरगुणत्वं निवारयदन्यगुणतां सूचयति ŚāstrDī. 120. 1 (*on* i. 1. 5); 2 the state of being subordinate to other कर्तुरुपाधितयोक्ता कृद्वाच्यतया गतान्यगुणतां वा VyaktiVi. 5. 20.

अन्यगुणदूषण (anyaguṇa-dūṣaṇa) *n*. censure of qualities or virtues of others असूयान्यगुणदूषणम् AbhidhāCin. 323.

अन्यगुणदोष (anya-guṇadoṣa) *m*. virtue and vice of others तथान्यगुणदोषेषु संशयैकान्तवादिभिः। पुरुषातिशयो ज्ञातुं यद्यशक्यः किमिष्यते NyāyVi. 2. 388.

अन्यगुणनिबन्धन (anyaguṇa-nibandhana) *adj*. caused by the qualities of others भूतानामपि तदारम्भकाणां प्रवृत्तिविशेषोऽन्यगुणनिबन्धन एव TātpaṬ. (Vā.) 572. 4 (*on* iii. 2. 39)

अन्यगुणनिमित्त (anyaguṇa-nimitta) *adj*. caused by the quality of others दृष्टश्चान्यगुणनिमित्तः प्रवृत्तिविशेषो भूतानां सोऽनुमानमन्यत्रापि NyāyBh. 216. 8 (*on* iii. 2. 37); न केवलं शरीरस्य प्रवृत्तिविशेषोऽन्यगुणनिमित्तः TātpaṬ. (Vā.) 572. 3 (*on* iii. 2. 39)

अन्यगुणनिष्ठ (anyaguṇa-niṣṭha) *adj*. pertaining to the quality of others स्वनिष्ठगुणस्यान्यगुणनिष्ठप्रतिबन्धकतानिरूपितप्रतिबध्यतानाश्रयत्वेऽतद्गुणः AlaṅkāKau. (Vi.) 405. 16.

अन्यगुणप्रकाशन (anyaguṇa-prakāśana) *m*. manifestation of virtues of others मिहिरो[ऽन्यगुणप्रकाशने] परदोषावरणे महत्तमः PṛthvīVi. 12. 62.

अन्यगुणभुज् (anyaguṇa-bhuj) *adj*. possessing other virtues वरा गुणाः। एभिर्हीनोऽन्यगुणभुङ्महीभुक् सधनोऽपि च। महीं स्वल्पां नैव भुङ्क्ते ŚukraNī. 1.176.

अन्यगुणरहित (anyaguṇa-rahita) *adj*. devoid of other qualities or virtues यस्यैते पुरोहितादयः तस्यैव ते अन्यगुणरहिता अपि पुरोहितादित्वेनैव पात्राणि CaturCin. i. 33. 13.

अन्यगुणर्द्धि (anya-guṇarddhi) *f*. merit and prosperity of another असूयान्यगुणर्द्धीनामौद्धत्यादसहिष्णुता SaraKaṇṭhā. 588. 17; SāhiDa. 160 5.

अन्यगुणस्वीकार (anyaguṇa-svīkāra) *m.* acceptance, i.e. assumption of quality of others तद्गुणः। स चान्यगुणस्वीकारोऽर्थात्स्वगुणत्यागे भवति AlaṅkāRa. 97. 3.

अन्यगुणापहार (anyaguṇāpahāra) *m.* stealing the virtues of others नो जीविकेयमिदमन्यगुणापहारकर्म प्रकामसुखदं व्यसनं खलस्य UdaySuKa. 17. 21.

अन्यगुणासहिष्णुता (anyaguṇāsahiṣṇutā) *f.* non-tolerance of virtues of others ईर्ष्यान्यगुणासहिष्णुता ManvaMu. 255. 19 (*on* 7. 48)

अन्यगुणोत्कर्ष (anyaguṇotkarṣa) *m.* excellence of other qualities अनन्यसामान्यं सत्त्वं तस्यावधार्य सः। तुष्टोऽप्यन्यगुणोत्कर्षात्तुतोष सुतरां नृपः KathāSaSāg. v. 2. 158.

अन्यगुणोपमर्द (anyaguṇopamarda) *m.* act of reproaching or denial of virtues of others यः स्वानपि ... गुणान् खलतया मलिनीकरोति। तस्यास्य भोगिन इवोग्ररुषः खलस्य दाक्षिण्यमस्ति कथमन्यगुणोपमर्दे SubhāRaK. 38. 18.

अन्यगुणोपरक्त (anyaguṇoparakta) *adj.* affected by, i.e. associated with the quality of other अन्यगुणोपरक्तं वस्तु स्वरूपत एव प्रतीयते AlaṅkāRa. 97. 4.

अन्यगुरु (anya-guru) *m.* another teacher श्रुत्वा चान्यगुरोर्वक्त्रात् ...। पूर्वविद्याम् ... ज्ञात्वा सिद्धीश्वरो भवेत् KāliViT. 3. 9.

अन्यगृध्र (anya-gṛdhra) *m.* another vulture मांसाशिनान्यगृध्रेण तस्य युद्धमभूद्दिवि SkandP. iv. 28. 43.

अन्यगृह (anya-gṛha) *n.* house of another person भर्त्रा पित्रा सुतैर्न स्त्री वियुक्तान्यगृहे वसेत् BṛhaspaSm. 193. 9; 296. 481; पानं दुर्जनसंसर्गः पत्या च विरहोऽटनम्। स्वप्नमन्यगृहे वासो नारीणां दूषणानि षट् Hitopa. 1. 86; त्वया गृहे यन्महता दीयते तु प्रयत्नतः। तन्मे न रोचते चौर्यं कथमन्यगृहे कृतम् ĀdiP. 22. 83; सा कालं गमयत्यन्यगृहे TriṣaŚaPuC. i. 1. 543; मदीयेऽपि गृहे कालान्नावशिष्टोऽस्ति पूर्वजः। का वार्तान्यगृहेष्वस्ति TriṣaŚaPuC. ii. 6. 138; त्वदन्तिकेऽम्ब स्थास्यामि यास्याम्यन्यगृहे न तु। वरं मे मोदकं मा दा इत्यूचानो रुरोद सः PārśvaC. 3. 773.

अन्यगृहत्व (anyagṛha-tva) *n.* the state of being the house of one person चैत्रगृहे मैत्रस्तिष्ठति इत्यन्यगृहत्वेन निर्दिष्टे अप्यन्यावस्थानमुच्यते ŚivārkaMaDī. i. 432. 6 (*on* i. 3. 13)

अन्यगृहद्वार (anyagṛha-dvāra) *n.* door of the house of another person अन्यगृहद्वारविद्धं गृहद्वारं न चिन्तयेत् ŚukraNī. 1. 233.

अन्यगृहपरिचय (anyagṛha-paricaya) *m.* acquaintance with the house of another person अन्योऽस्ति नगरघट्टकानां प्रवेशाय मार्गः तथापि तैरन्यगृहपरिचयाद् द्वार एव लक्ष्यं गृह्यते DhūrtaViSaṁ. 3. 21.

अन्यगृहवास (anyagṛha-vāsa) *m.* act of living in the house of another person पानं दुर्जनसंसर्गः पत्या च विरहोऽटनम्। स्वप्नोऽन्यगृहवासश्च नारीणां दूषणानि षट् SkandP. iv. 40. 89.

अन्यगृहवासिनी (anyagṛha-vāsinī) *adj.* (*f.*) living in the house of another person वृथाहास्यमुखीं चैव सदान्यगृहवासिनीम्। विवादशीलां भ्रमितां निष्ठुरां नोद्वहेद्बुधः BṛNāraP. 24. 8.

अन्यगृहस्था (anyagṛha-sthā) *adj.* (*f.*) staying in the house of another person तात नान्यगृहस्थापि चलत्येवंविधा वधूः RāmC. (App. 1) 40. 52.

अन्यगृहीत (anya-gṛhīta) *adj.* [*f.*–ā] i held by another person न गृहस्थितयान्यगृहीतया वा यष्ट्या यष्टिमानित्युच्यते BālaKrī. i. 106. 25 (*on* 1. 132); ii held, i.e. worn by another person भूषणं हारकटकादि तदङ्गलग्नं तदीयमेतद्धेति ज्ञात्वा विना प्रयोजनेनान्यगृहीतमपि स्पृश्यते ManuBh. ii. 220. 7 (*on* 8. 357)

अन्यगृहोषिता (anyagṛhoṣitā) *adj.* (*f.*) who has lived in the house of another person रजकः क्रोधसंप्लुष्टो भार्यामन्यगृहोषिताम्। पदा संताडयामास PadmP. iv. 55.68.

अन्यगेह (anya-geha) *n.* 1 another house गुरोः कुले न भिक्षेत न ज्ञातिकुलबन्धुषु। अलाभे त्वन्यगेहानां पूर्वं पूर्वं विवर्जयेत् ManuSm. 2.184 (ManvaVi. निषिद्धान्यगृहाणाम्); 2 house of another person वीरः। न यथाभ्यगाद्यचितुमन्ववग्वा न यथा यथा नाश तदन्यगेहे DvyāśraKā. 12. 2; अन्यगेहे वासः परगृहे वसनम् SmṛtiCan. iv. 567. 13; दृष्टिपातोऽन्यगेहेषु UttaKuC. 252.

अन्यगेहगा (anyageha-gā) *adj.* (*f.*) going to the house of another person सैरन्ध्री त्वन्यगेहगा। अलंकारादिचतुरा स्वाधीना गन्धकारिका KośaKaTa. 1 4825.

अन्यगेहवास (anyageha-vāsa) *m.* act of living in the house of another person स्वप्नोऽन्यगेहवासश्च नारीसंदूषणानि षट् ManuSm. 9. 13 (ManvaMu. परगृहनिवासः); ManuBh. ii. 245. 5 (*on* 9. 13)

अन्यगेहाटन (anyagehāṭana) *n.* act of going to the house of another person वक्तव्यं नानृतं किंचिन्नान्यगेहाटनं तथा BrahmP. 124. 25.

अन्यगेहोदकाचान्त (anyagehodakācānta) *adj.* (used as noun) (one) who has sipped water in the house of another person भुञ्जानेषु च विप्रेषु त्वन्तरा मृतसूतके। अन्यगेहोदकाचान्ताः सर्वे ते शुचयः स्मृताः BṛhaspaSm. 353. 6.

अन्यगो (anya-go) *f.* cow belonging to another person यदन्यगोषु वृषभो वत्सानां जनयेच्छतम्। गोमिनामेव ते वत्सा मोघं स्कन्दितमार्षभम् ManuSm. 9. 50.

अन्यगोक्षार (anyago-kṣāra) *n.* alkali or ashes (of cowdung) of another cow कपिलागोर्भस्मोक्तं लब्धं गोभस्म नो चेदन्यगोक्षारं यत्र क्वापि स्थितम् BṛJābāU. 3. 1.

अन्यगोचर (anya-gocara) *adj.* [*f.*-ā] 1 related to another (syntactico-semantic item) उद्देश्यं तत्कर्मान्यगोचरयापि क्रियया तस्यैवाप्तुमिष्यमाणत्वात् BhāvanāVi. 138. 2; 2A referring to another object or topic विधानमेव नैकस्य व्यवच्छेदोऽन्यगोचरः BrahmSi. 46. 12; न हि शुक्तौ रजतज्ञानं बाधितमिति स्वगोचरमन्यगोचरं वा भवति Kāśi. i. 72. 19 (*on* 2. 21); मृतसंजीविनीं विद्याम् ... दत्तवान् सुरश्रेष्ठः ... । इतरा लौकिकी विद्या वैदिकी चान्यगोचरा BrahmP. 95. 27; अस्य स्वसंविन्मात्ररूपस्य तन्निष्ठबोधस्य असिद्धेः न ह्यन्यसंविदन्यगोचरा इति भावः Bhāsk. i. 216. 11 (*on* i. 5. 5); 2B referring to any other thing एकैकनियमादेव गतिः स्यान्नान्यगोचरा TantrVā. 226. 12 (*on* i. 3. 23); न चान्याभासमन्यगोचरं भवितुमर्हति Bhām. 438. 22 (*on* ii. 2. 28); 2C referring to one object न ह्यन्यगोचरस्य ज्ञानस्य ततोऽन्यगोचरत्वेन भ्रमः ŚatDū. 128. 18; 3 obtained or understood by another (means) अदृष्टपूर्वे त्वज्ञानं संबन्धप्रत्ययोऽपि वा। संबन्धो न च तस्यार्थो योऽर्थः स त्वन्यगोचरः ŚlokaVār. 431. 85 (5). 102); 4 belonging to other (than oneself) अज्ञात्वैवं परं तत्त्वं मायामोहितचेतसः। स्वात्मन्यारोपयन्त्येतत् कर्तृत्वाद्यन्यगोचरम् SarvaVeSāSaṁ. 428.

अन्यगोचर (anya-gocara) *m.* A object known by any other (means) नान्यगोचरे नाप्यगोचर इत्यनुसंहारबुद्धिरपि परस्परव्यावृत्तवर्णमात्र(र्णत्रि)तयावगाहिनी TattvBi. 49. 3; B object known by other (means) एष च ज्ञानस्य दोषो यद्यन्यगोचरस्य अन्याकारत्वम् Kāśi. ii. 20. 13 (*on* 5 (1). 19)

अन्यगोचरज्ञान (anyagocara-jñāna) *n.* knowledge referring to one तद्वित्तिरेव वा विषयवेदनं भवेत्। ... अन्यगोचरज्ञानस्यान्यविषयत्वासंभवात् Kāśi. ii. 129. 14 (*on* 5 (3). 70)

अन्यगोचरत्वमात्र (anyagocaratva-mātra) *n.* mere state of referring to other (than itself) भासमानादन्यगोचरत्वमात्रमतिप्रसङ्गः VedāntKa. 286. 13 (*on* ii. 2. 28)

अन्यगोचरा (anyagocarā) *f.* name of one of the mothers (Mātṛs attending on Skanda) मातॄणां शृणु नामानि ...। चतुष्पथरता चैव भूतितीर्थान्यगोचरा MahāBhā. ix. 45. 27.

अन्यगोचरी (anyagocarī) *f.* name of one of the mother (Mātṛs attending on Skanda) मातॄणां शृणु नामानि ...। चतुष्पथरता चैव भूतितीर्थान्यगोचरा (v.l. अन्यगोचरी) MahāBhā. ix. 45. 27.

अन्यगोत्र (anya-gotra) *adj.* of a different family स्थापयित्वा प्रजापालं पुत्रं राज्ये ...। अन्यगोत्रं प्रशस्तं वा क्षत्रियम् ...। अन्तकाले च संप्राप्ते य इच्छेदाश्रमान्तरम् । ... सिद्धिमवाप्नुयात् MahāBhā. xii. 63. 19; (used as noun) (one) of a different family सगोत्रेणान्यगोत्रेण वा नियुक्तेन क्षेत्रजातः क्षेत्रजः पुत्रः ArthŚā. ii. 40. 5 (3. 7); स्वगोत्रो वान्यगोत्रो वा ... । प्रयनेऽहनि यो दद्यात् स दशाहं समापयेत् LaghvāśvaSm. 20. 6; अन्यगोत्रोऽप्यसंबद्धः प्रेतस्याग्निं ददाति यः। पिण्डं चोदकदानं च स दशाहं समापयेत् AgniP. 166. 20.

अन्यगोत्र (anya-gotra) *n.* another amily गुरोः कुले न भिक्षेत स्वज्ञातिकुलबन्धुषु। अलाभे त्वन्यगोत्राणां पूर्वं पूर्वं विवर्जयेत् BhaviP. 18A. 25 (i. 4. 155); यस्य दत्तकः पुत्रोऽध्ययनादिसर्वगुणोपपन्नो भवति सोऽन्यगोत्रादागतोऽपि सत्यप्यौरसे पितुरिक्थभागं गृह्णीयात् ManvaMu. 390. 3 (*on* 9. 141)

अन्यगोत्रका (anyagotra-kā) *adj.* (*f.*) belonging to different family स्पृष्ट्वा रजस्वलान्योन्यं सगोत्रा चान्यगोत्रका। ... त्रिरात्राच्छुद्धिरिष्यते BṛYamaSm. 3. 65.

अन्यगोत्रज (anyagotra-ja) *adj.* [*f.*–ā] born in a different family हरन्ति ग्रावभिरिव क्ष्मां पुत्रैरन्यगोत्रजैः। मत्ताः पयोधरैरन्तयात्तरद्भिश्च इवाङ्गनाः RājTa. (Ka.) 7. 427; (used as noun) (one) who is born in a different family प्रेतकर्मौरसः

पुत्रः पित्रोः कुर्याद्यथाविधि। तदभावेऽधिकारी स्यात्सपिण्डो वान्यगोत्रजः LaghvāśvaSm. 20. 1; कुलशीलसमैः सार्धं कृतोद्वाहोऽन्यगोत्रजैः। ... गृहिधर्माय कल्पते YogŚā. 1. 47; RauhiC. App. 1; हावयेदित्यन्यगोत्रजान् धनदानव्यतिरेकेणेत्यर्थः HārLa. 23. 5; अन्ये अन्यगोत्रजा एतानि होमकर्माणि कुर्युः HārLa. 24. 8; एकाहं त्र्यहं वा अन्यगोत्रजान् पूर्वोक्तव्यवस्थया हावयित्वा ऊर्ध्वं स्वयं वैतानहोमकर्म कर्तव्यम् HārLa. 24. 15; 25. 1; शालाग्नौ केवलो होमः कार्य एवान्यगोत्रजैः। ... होमः औपासनाख्यः, सोऽन्यगोत्रजैः कार्यः SmṛtiCan. vi. 77. 8; अत्र कैश्चिद्वैताने दशरात्रं होमः स्वयं कर्तव्यः। आवसथ्ये तु अन्यगोत्रजेन DīpKa. 76. 28 (*on* 3. 17); वर्ज्याः ... विधवान्यगोत्रजा त्रुटितकर्णा ... पाके BālamBha. i. 501. 1 (*on* 1. 225)

अन्यगोत्रतस् (anyagotra-tas) *adv*. from different family उपपन्नो गुणैः सर्वैः पुत्रो यस्य तु दात्रिमः। स हरेतैव तद्रिक्थं संप्राप्तोऽप्यन्यगोत्रतः ManuSm. 9. 141.

अन्यगोत्रत्व (anyagotra-tva) *n*. the state of being one belonging to different family एकत्वं स गता भर्तुः पिण्डे गोत्रेऽथ सूतके इति अन्यगोत्रत्वान्मातुर्मातामहेन सहायुक्तमेव दानम् BālaKrī. i. 154. 10 (*on* 1. 225)

अन्यगोत्रनिवृत्ति (anyagotra-nivṛtti) *f*. exclusion of one belonging to different family जातेरविशेषात् स्त्रीपुंसयोर्ब्राह्मणीनामपि प्राप्तावात्रेय्या वचनमन्यगोत्रनिवृत्त्यर्थम् ManuBh. ii. 396. 17 (*on* 11. 86)

अन्यगोत्रोपसंबन्ध (anyagotropasambandha) *adj*. related to different family अन्यगोत्रोपसंबन्धः प्रेतस्याग्निं ददाति यः। पिण्डम् ... स दशाहं समाचरेत् LaHārīSm. 60.

अन्यगोपति (anya-gopati) *m*. A other king स्कन्धप्रबन्धाधिकशोभयान्वितो वित्रास्य ... सकलान्यगोपतीन्। ... हठादाक्रम्य गां षण्ड इवैष भोक्ष्यते NemiC. 2. 26 (comm. गोपतयः क्षितिपाः); B other bull, NemiC. 2. 26 (comm. पक्षान्तरे - गोपतयो - वृषभेन्द्राः)

अन्यगोमुख (anya-gomukha) *n*. another direction or cardinal point कुर्यात् ... मूलप्रासादस्यानुरूपतः। प्राग्द्वारे वायुकोणे वा नैर्ऋत्यां वान्यगोमुखे। प्रासादम् ŚilpaRa. ii. 29. 5.

अन्यगोल (anya-gola) *adj*. being in anothr hemisphere ओजे पदे युग्मपदे विधुश्चेदेकान्यगोलश्च सपातचन्द्रात्। ज्ञेयस्तदानीं खलु यातपातः KaraṇaKu. 9. 3 (31)

अन्यगोलक (anyagola-ka) *adj*. being in a different hemisphere अर्कशशिक्रान्तिकलान्तरैक्यजीवा समान्यगोलकयोः KhaṇḍKhā. 7. 2.

अन्यगोव्यक्ति (anya-govyakti) *f*. another individual cow तथाप्येकां गोव्यक्तिमवगाहमानाच्छक्तिग्रहादन्यगोव्यक्तिशाब्दधीः स्यात् LaCandr. 317. 9.

अन्यग्रन्थ (anya-grantha) *m*. other treatise अथान्यग्रन्थे RasRaSa. 5. 151; अन्यत्र - अन्यग्रन्थे Bhāsk. i. 34. 23 (*on* i. 1. 1)

अन्यग्रन्थसाधारण्य (anyagrantha-sādhāraṇya) *n*. the state of being common to other treatises ग्रन्थस्य च नाट्यवेदत्वे उत्पत्त्यादिपञ्चकस्य तद्गतस्यान्यग्रन्थसाधारण्यात् प्रश्नासंगतिः AbhinBhā. i. 3. 5 (*on* 1. 1)

अन्यग्रन्थानुक्त (anyagranthānukta) *adj*. not mentioned in any other treatise तदुक्तमेव प्रकारान्तरमन्यग्रन्थानुक्तमाह BālamBha. ii. 121. 13 (*on* 2. 113)

अन्यग्रह (anya-graha) *m*. 1 another planet इष्टग्रहेष्टशेषाद् द्युगणो गतनिरपवर्त्तसंगुणितैः। छेददिनैरधिकोऽस्मादन्यग्रहशेषमिष्टो वा BrāhmSphuSi. 18. 88; 1B remaining planets (than the Venus, Jupitor and Moon) शुक्रेऽस्तमनं प्राप्ते तथा चास्ते बृहस्पती। शशाङ्केऽन्यग्रहाश्चैव विवाहो न प्रशस्यते ViṣṇuDhaP. ii. 87. 31; 2 knowledge of another (object) अतत्स्वरूपरूपत्वे नान्यस्यान्यग्रहाद्ग्रहः ŚivDṛ. 5. 88; न चैकग्रहेऽन्यग्रहसामग्री प्रतिबन्धिका TattvCin. i. 626. 2; AdvaiSi. 319.6.

अन्यग्रहकुज (anyagraha-kuja) *m*. another planet than Mars अन्यग्रहकुजे बिम्बगतकदम्बवृत्तध्रुववृत्तयोरन्तरं सत्रिग्रहक्रान्तिभुजः SiddhāTaVi. (ŚeṣaVā.) 30.11; 31. 17.

अन्यग्रहचिह्न (anya-grahacihna) *n*. another (hypothetical) point (treated) as a planet क्रान्तिवृत्ते यत्र ग्रहचिह्नं तत्सक्तकदम्बवृत्तनाडीवृत्तसंपातेऽन्यग्रहचिह्नम् SiddhāTaVi. 256.3; तत्र क्रमेण क्षेत्रांशाः ध्रुवौ ध्रुवावन्यग्रहचिह्नं गोलसंधिरित्यन्यक्रान्तिस्पष्टक्रान्त्योराजयनम् SiddhāTaVi. 256. 12.

अन्यग्रहण (anya-grahaṇa) *n*. 1A apprehension of another thing न ह्यन्यग्रहणं वस्तु भिन्नं वित्तावपेक्षते। अन्योन्याश्रयदोषोऽयं तस्मादस्मिन्निरास्पदः TattvSaṁ. 1065; 1B knowledge (of universe) as different (from oneself) यदन्यग्रहणं जाग्रत्स्वप्नयोः तदविद्याकृतम् TaiUBh. 275. 13 (*on* 2. 8); 2 use or mention of the word *anya* अन्योऽन्यत्पश्यतीत्येतदुपादाय ... अन्यग्रहणस्य प्राप्तप्रतिषेधार्थत्वात् TaiUBh. 231.9 (*on* 2. 1); अन्यः पूर्वस्थितो वा आधिः पर्याप्तः कार्यः। अन्यग्रहणस्य पर्याप्तत्वेन भाव्यमित्येतावन्मात्रपरत्वात् SmṛtiCan. iv. 322. 10; 3 act of taking the rest (अप्सु प्रास्य) प्रासनमादौ ततोऽन्यग्रहणम् ManvaVi. 150. 25 (*on* 2. 64)

अन्यग्रहणसापेक्ष (anyagrahaṇa-sāpekṣa) *adj*. dependent on the knowledge of other (syllable) अन्यग्रहणसापेक्षं कथं जात्यादि वस्तु सत्। अर्थग्रहणसापेक्ष उक्तमन्योन्यसंश्रयम् SphoṭSi. 259. 1.

अन्यग्रहणादि (anyagrahaṇādi) *adj*. mention of the term *anya* (other) etc. अन्यग्रहणादौ प्राणादि करणम् GoviBh. 159. 15 (*on* ii. 3. 33)

अन्यग्रहविजित (anyagraha-vijita) *adj*. conquerred or influenced by another planet आधानकाले ... योऽन्यग्रहविजितः केतूल्काभिहतः स स्वमासे गर्भपाताय भवति ViṣṇuDhaP. ii. 167 (294A. 5)

अन्यग्राम (anya-grāma) *m*. another village ग्रामान्तरेति। अस्माद्ग्रामादन्यग्रामम् KāmSū. 231. 7 (3. 5); मन्ये संप्रति वैद्योऽप्यन्यग्रामं गतो नूनम् SūktiRa. 110. 8; कश्चित् कुलपुत्रः। स परिणीतोऽन्यग्रामे PrabaK. 80. 29; PurāPraSaṁ. 8. 8.

अन्यग्राह्यत्व (anyagrāhya-tva) *n*. the state of being fit to be grasped by other अन्यग्राह्यत्वभ्रमाभावाय विशदयति। धान्यमिति BālamBhā. ii. 280. 30 (*on* 2. 161)

अन्यग्लायकचरक (anyaglāyaka-caraka) *m*. one who moves for (finding) another suffering person ग्लायकः - समुत्पन्नवेदनादिकारण एवेत्यर्थः अन्यस्मै वा ग्लायकाय भोजनार्थं चरतीति अन्नग्लानकचरकोऽयग्लायकचरकोऽन्यग्लायकचरको वा SthānṬ. 298A. 12.

अन्यघट (anya-ghaṭa) *m*. another jar or pitcher अन्यघटाभिप्रायेण गेहे घटोऽस्तीत्युक्ते यत्र घटान्तरं दृष्ट्वा तमानयति TattvCin. iv(1).107.2; यथैकघटमुक्तस्याकाशप्रदेशस्यान्यघटयोगाद्घटाकाशाव्यवस्था तद्वदिति SāṁkhyaPraBh. 67.31 (*on* 1. 150)

अन्यघटकुक्ष्यन्तर (anyaghaṭakukṣy-antara) *n*. [Loc.] inside the belly of another pitcher क्षिपेद्रसं घटे दीर्घे नताधोनालसंयुते। तन्नालं निक्षिपेदन्यघटकुक्ष्यन्तरे खलु RasRaSa. 9. 48.

अन्यघटादि (anyaghaṭādi) *adj*. another jar etc. स्पर्शस्य वा यत् स्वज्ञानं अन्यघटादिविविक्तेन स्वेन रूपेण ज्ञानं तत् कर्तृ PratyabhiVi. i. 378. 1 (*on* i. 7. 10)

अन्यघात (anya-ghāta) *m*. 1 damage to another person वधशब्देन (न) मरणमुच्यते, अपि तु परकृतघातदानादि, तत्रान्यघातदानाद्यपि प्रत्यक्षेण रङ्गे प्रदर्श्यते AbhinBhā. ii. 427. 17 (*on* 18. 39); 2 killing of another person यथा कोऽपि तप्तलोहपिण्डेन परं हन्तुकामः सन् पूर्वं तावदात्मानमेव हन्ति पश्चादन्यघाते नियमो नास्ति TātpaVṛ. 211. 11 (*on* 2. 57)

अन्यघृतादि (anya-ghṛtādi) *adj*. clarified butter etc. which are other (than purified) संस्कृताज्यस्य यद् बिन्दुं क्षिपेदन्यघृतादिषु। संस्कृतान्येव तानि स्युः ĪśānŚiPa. i. 14. 138.

अन्यघोष (anya-ghoṣa) *m*. sound of another घोषश्च रथेनाविशेषितत्वादन्यदीयोऽपि मन्त्रं निवर्तयेत्। सिद्धान्ते तु नान्यघोषः NyāyMāVi. 532. 16 (*on* x. 4. 2)

अन्यङ्गश्वेत (anyaṅga-śveta) *adj*. (animal) without blemish and white सौर्यं पशुमन्यङ्गश्वेतं सवनीयस्योपालम्भ्यमालभेरन् AitBr. 18. 5 (492) (*but* Sāy. अन्यङ्गं वर्णान्तरेण संपादितं चिह्नम् अन्यङ्गं तादृशश्चासौ श्वेतश्च सोऽयमन्यङ्गश्वेतो वर्णान्तरेण मिश्रितः सर्वश्वेत इत्यर्थः)

अन्यचक्र (anya-cakra) *n*. 1 attack of enemy उपसर्गेऽन्यचक्रे च ... यः पलायति स जीवति CāṇaNīDa. 3. 19; 2 another country स्वाम्यगाद् यत्र नो तत्र वैरमारीत्यवृष्टयः। दुर्भिक्षमतिवृष्टिर्वा भये च स्वान्यचक्रजे TriṣaŚaPuC. i. 3. 688.

अन्यचक्षुर्वत् (anyacakṣur-vat) *adv*. like the eye of another person इदं चक्षुरेतज्ञन्यसंयोगज्ञानत्वरहितसंबन्धज्ञानजनकं चक्षुष्ट्वादन्यचक्षुर्वत् NyāySu. (Ja.) 359A. 12 (*on* ii. 2. 6)

अन्यचक्षुस् (anya-cakṣus) *n*. eye of another person कृशोऽप्यकृशकीर्तिश्रीर्ह्लादं चक्रेऽन्यचक्षुषाम् BuddhaC. 12. 98; वह्नावन्यचक्षुषि च भोग्यमुपभोग्यं च परीक्षेत NītiVā. 25. 87.

अन्यचत् (a-nyacat) *adj*. not bending (one's own finger) तस्मिन् हिरण्यपाणिरङ्गुष्ठेन कनिष्ठिकया चाङ्गुल्यांशून् संगृह्य अन्यचन्नभि त्यं देवं सवितारमित्यतिच्छन्दसर्चा मिमीते ĀpaŚS. x. 24. 8 (comm. अनाकुञ्चयन्)

अन्यचतुष्पद (anya-catuṣpada) *m.* other quadruped तथैवान्यचतुष्पदानां प्रकीर्त्ति(र्ति?)तौ दोषगुणौ बुधेन YuktiKa. 215. 11.

अन्यचतुःस्थान (anyacatus-sthāna) *n.* [Loc.] in the place of other four (fingers) घृतव्रतौ भवतो वर्षिष्ठेनाङ्गुलपर्वणा सममन्यचतुःस्थाने हसिष्ठेनेतरासु MānŚS. 199. 16.

अन्यचर्मन् (anya-carman) *n.* hide of another animal पूर्णमास्यामुमानाथः स्वपते चर्मसंस्तरे। वैयाघ्रे च जटाभारं समुद्‌ग्रन्थ्यान्यचर्मणा VāmaP. 16. 11; नरवर्मचर्मान्यचर्मभ्यां सिद्धराजेन निजकृपाणे प्रत्याकारः कारितः PrabaK.91.4.

अन्यचितास्थ (anyacitā-stha) *adj.* remaining on the funeral pyre of another person इत्युक्त्वा सा श्मशानं च नीत्वा तस्मायदर्शयत्। अस्थीन्यन्यचितास्थानि KathāSaSāg. x. 5. 197.

अन्यचिति (anya-citi) *f.* another altar एतया विकृत्याभिमन्त्र्यैऽन्यचितिं चिन्वन्ति KātyŚS. xvi. 5. 9.

अन्यचित्त (anya-citta) *adj.* [*f.*—ā] A having mind fixed on some other person, inattentive सेवार्थमादर्शनमन्यचित्तो विभूषयन्त्या मम धारयित्वा। बिभर्ति सोऽन्यस्य जनस्य तं चेत्रमोऽस्तु तस्मै Saund. 6. 18; तस्यान्यचित्तस्य शुगातमकस्य प्राणं न जहुः हृदयं प्रतेपुः Saund. 7. 10; तत् श्रुत्वा लज्जितः किंचिद्वक्वर्णोऽप्यभाषत। न दर्पादन्यचित्तोऽहम् PañcT. 2. 26 (43) (216. 9); यो गौरवं भयं प्रेम दाक्षिण्यं पूर्वयोषिति। न मुञ्चत्यन्यचित्तोऽपि ज्ञेयोऽसौ दक्षिणो यथा ŚṛṅgāTi. (Ru.) 1. 31; PuruṣPa. 197. 3; UjjvaNiMa. 36. 5; गृहे क्षेत्रे तडागेषु ... । अन्यचित्ता रुदन्त्यो याः स्त्रियस्तिष्ठन्ति VarāP. 96. 43; अन्यचित्तां कथं त्वां वै गृह्णामि वरवर्णिनि। पितरं स्वं वरारोहे व्रज शीघ्रं निराकुला DevīBhāP. i. 20. 49; नीलीरागोऽनुकूलः स्यादनन्यरमणीरतः। दक्षिणश्चान्यचित्तोऽपि यः स्यादविकृतः स्त्रियाम् Vāgbhaṭā. 5. 8; AlaṅkāŚe. 20. 8; (used as noun) (one) having mind fixed on another person अन्यचित्तस्य भुञ्जानस्याप्यास्वादाभिमानाभावात् AbhinBhā. i. 289. 13 (*on* 6. 31); अन्यचित्तां ज्ञात्वा स्वपतिना मुक्ता। राजदण्डभयात् परपुरुषेण मुक्ता VetāPañ. (Śi.) 28. 31; B having mind fixed on another object or thing, inattentive नान्यचित्तो नरो भूत्वा पिबेद्धरिकथामृतम् BṛNāraP. 1. 78; एवमन्यचित्तस्येन्द्रियार्थसंयोगेऽप्यग्रहात् तस्येन्द्रियसंयोगोऽनुज्ञातः NayaVi. 76. 7 (*on* i. 1. 4); नायकोक्तिभिरन्यचित्तायाः नायिकायाः JayaMa. 159. 7 (*on* 2. 8); शिष्यो गुरौ ... प्रतिकूलं च संत्यजेत्। तेनैवोक्तं पठेद्वेदं नान्यचित्तः पुरस्थितः BrahmP. 222. 26; मत्सुतस्यैव राज्यं स्यात्कुणालस्य तु नेति सा। अन्यचित्ते नरपतावकरोत् PariPar. 9. 20; तोयस्थितम् ... भूभृदन्यचित्तं मृगं हठात्। बाणेनाकर्णकृष्टेन विध्येत् Mānaso. iv. 15. 1489; कथमियमन्यचित्तेव लक्ष्यते। क्व पुनश्चित्तमस्याः PrasaRā. 2. 21 (3); मत्तां मथेन। प्रमत्तां अन्यचित्तां क्रीडादिना ManvaVi. 301. 19 (*on* 3. 34); आर्ये। किमिति अन्यचित्तासि Hāsyārṇa. 1. 8 (2); (used as noun) (one) having mind fixed on another object or thing न ह्यन्यचित्तस्य चलेन्द्रियस्य लिङ्गं क्षमं धर्मपथाद्युतस्य Saund. 7. 47; न तीर्थे स्त्र्याकुले स्नायात् नासञ्जनसमावृते। दर्भहीनोऽन्यचित्तश्च न नग्नो न शिरोविना BṛParāSm. 2. 106; BṛBrahmaS. iii. 7. 148; अन्यचित्तेन यद्दत्तं यद्दत्तं विधिवर्जितम्। अनासनस्थितेनापि तज्जलं रुधिरायते VedavyāSm. 3. 26; हतस्वश्चान्यचित्तश्च शून्या ह्येते भवन्ति च। तदेषु मतिमान्कोपं न कुर्वीत SkandP. i (2). 6.76.

अन्यचित्त (anya-citta) *n.* another mind अपि तु वर्तमानं चित्तमात्मनोऽन्यचित्तहेतुभावं व्यवस्थाप्य निरुध्यतेऽन्यद्योत्पद्यते तुलादण्डनामोन्नामवत् Sphuṭā. ii. 89. 5 (*on* 2. 44)

अन्यचित्तकृत (anyacitta-kṛta) *adj.* done by one whose mind is fixed on another person एतत् कामफलं लोके यद् द्वयोरेकचित्तता। अन्यचित्तकृते कामे शवयोरिव संगमः ŚatTrayi. 225.

अन्यचित्तता (anyacitta-tā) *f.* A the state of having mind fixed on another object or thing, inattentiveness दुरासनं दुरानीतं पिपासा चान्यचित्तता। एते चित्तविनाशस्य हेतवः ViṣṇuDhaP. iii. 41. 13; B the state of having mind fixed on another person, inattentiveness विश्वासिनि च विश्रम्भः प्रवासे चान्यचित्तता। विश्रम्भाज्जायते स्त्रीणां नानाविधविचेष्टता PadmP. iv. 108. 16

अन्यचित्तत्व (anyacitta-tva) *n.* A the state of having mind fixed on another object or thing, inattentiveness स्वभावत इति मौग्ध्याद्बाल्यादन्यचित्तत्वाद्वा AbhinBhā. iii. 162. 17 (*on* 22. 24); B the state of having mind fixed on another person, inattentiveness दाक्षिण्यमानुकूल्यं च धाष्ट्यं चानियतत्वतः। नोचितान्यस्य शाठ्यं स्यादन्यचित्तत्वसंभवात् RasāSu. 19. 6 (1. 84)

अन्यचिद् (anya-cid) *f.* A false knowledge न हि नित्यचिदाश्रयप्रतीचः परिणामः पुनरन्यचित्स्वरूपः ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 15. 132. (comm. भ्रमज्ञानात्मकः); B another knowledge अविनाशिचिदाश्रयस्य भूयोऽन्यचिदाधारतया स्थितेरयोगात् ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 15. 134.

अन्यचिन्ता (anya-cintā) *f.* 1A attention to or thought of another thing or matter ततोऽन्यचिन्तां परिहृत्य कामी यतेत संकेतकशास्त्रकेषु NāgaSa. 5.2; किं च संप्रति गता तावदन्यचिन्ता। आत्मापि चिन्त्यो वर्ततेऽस्याः। TilaMañ. 280. 8; लोकः स्वस्वकर्मकृतं फलं प्राप्नोति ततोऽहमपि स्वकार्यं कुर्वे। अन्यचिन्तया किं प्रयोजनम् KathāK. 20. 16; 1B thought of opposite यदि नाम प्रसिद्धे स्याद्यदुतेति च वा(विचा)रणे प्रवृत्तादन्यचिन्तायां तद्वद्धेति निश्चये BhāvPra. (Śā.) 274. 21 (9); 1C deliberation or discussion on another thing मणयः तेषां यः ओघः समूहः स एव सारः यस्य, अन्यचिन्तानां जलस्थानीयत्वात्तम् Bhāsk. ii. 210. 19 (*on* iii. 1. 1); 2 any other thought शुद्धचैतन्यरूपात्मा सर्वसङ्गविवर्जितः। नित्यानन्दः प्रसन्नात्मा ह्यन्यचिन्ताविवर्जितः TejoBiU. 4. 6.

अन्यचिन्तानुरोध (anyacintānurodha) *m.* [Inst.] in accordance with attention to or consideration of another thing महाशीतपरीतस्त्वमजानन् हितमात्मनः। अन्यचिन्तानुरोधेन हिमवारिणि मज्जसि PadmP. (Ra.) 55. 21.

अन्यचिन्तापरिश्रम (anyacintā-pariśrama) *adj.* tired of , i.e. occupied with the thought of other मोक्षचिन्तामतिक्रम्य योऽन्यचिन्तापरिश्रमः। हरिसेवाविहीनो यः स पशुर्योनितः पशुः BhaviP. 322B. 31 (ii(1). 5. 40)

अन्यचिन्ताविनिश्चय (anyacintā-viniścaya) *m.* ascertainment of the thought of another thing नाट्यारम्भे तुलायां चाप्यन्यचिन्ताविनिश्चये। आश्चर्ये देवतारूपे समदृष्टिरुदाहृता AbhinDa. 68.

अन्यचिन्तित (anya-cintita) *adj.* thought by other (चन्द्रापीडः) मृदुकाव्यमिवान्यचिन्तितस्वभावाभिप्रायावेदकम् ... राजकुलं विवेश Kād. 91. 14.

अन्यचिन्त्यत्व (anyacintya-tva) *n.* the state of being what is doubtful or questionable to other रोषाद् द्वेषात् तथा लोभान्मोहाद् रागात् तथैव च। अन्यचिन्त्यत्वमायाति दुःशीलानामविक्षयात् SamarāSū. 44. 17.

अन्यचिह्न (anya-cihna) *n.* 1 other sign-post येषां वीतान्यचिह्नोत्रयमपि वहतां मार्गमाख्याति मेरौ SūryaŚ. 44; 2 mark or emblem of other (deity) स्वेश्वरचिह्नोपर्यन्यचिह्नं न धार्यम् PārāSū. 9. 6.

अन्यचुम्बन (anya-cumbana) *n.* act of kissing another (lady) न त्वां मां द्रष्टुं वल्लभ लप्स्यसे। अन्यचुम्बनसंक्रान्तलाक्षारक्तेन चक्षुषा Kāvyāda. 2. 125.

अन्यचेटिका (anya-ceṭikā) *f.* another maid सर्वस्मिन्नुत्सवव्यग्रे जने युक्त्यान्यचेटिकाः। निवार्य ...। हंसावलीं प्रवेश्य ... । चक्रेऽशोककरीवेषां तां सा कनकमञ्जरी KathāSaSāg. xii. 4. 157.

अन्यचेतन (anya-cetana) *adj.* having mind devoted to someone else तेषां पद्मनिधिस्तत्र वसते नान्यचेतनः। गजाश्च महिषाश्चाश्वा गावोऽजा विपरिप्लुताः VāmaP. 17. 55.

अन्यचेतस् (anya-cetas) *adj.* A having mind fixed on another person, inattentive कथय किमप्यन्यचेतसा मया नावधारितं किमनयोक्तमिति Ratnā. 2. 6 (49); स्वभावाद्वनिता जिह्मा(ह्मा?)विशेषादन्यचेतसः। ततः सुहृदयस्तासामर्ये को विकृतिं भजेत् PadmP. (Ra.) 110.31; प्रेयोगृहागमनभावनयान्यचेताः। भूषाविशेषरचनासदसद्विवेकशून्यैव काचिदवलोकयति स्म वक्त्रम् HarVi. 23. 47; अङ्गनानां तासां तुतोष न तु चातुभिरन्यचेताः। आगच्छ तापसि भवामि तवैष दासः RāmC. 19. 60; तरलयसि दृशं किमन्यचेता इतरिव लोहकृतां किमुष्णमुष्णम्। श्वसिषि RāghPāṇ. (Dha.) 15. 27; मान्त्रिकः प्राह भो राजन् राक्षसी वोऽन्यचेतसाम्। प्रभविष्यति तत् कोऽयं विलम्बोऽस्या विनिग्रहे PārśvC. 3. 863; B having mind fixed on another object, inattentive याचनान्नददर्तीं नखक्षतं तां विधाय कथयान्यचेतसम्। वक्षसि न्यसितुमात्त तत्करः स्वं विभिद्य मुमुदे स तन्नखैः NaiṣC. 18. 72.

अन्यचेतस् (anya-cetas) *n.* another thought प्रसज्येत अन्यथा तद्वत्प्रथमं किन्न मृग्यते। गत्वा सुदूरमप्येवमसिद्धावन्यचेतसः NyāyVi. 2. 23.

अन्यचेतस्क (anyacetas-ka) *adj.* (used as noun) (one) having mind fixed on another object, inattentive अन्यचेतस्कस्य हि गुरुविरुद्धविदाहिवर्जनं सात्म्यभोजनं च न स्यात् ManuBh. i. 103. 1 (*on* 2. 53)

अन्यचेष्ट (anya-ceṣṭa) *adj.* having different activity गताष्टवर्षस्तु पुमान्यदा भवेत्तदान्यचेष्टो भवतीह मानवः VārāP. 39. 8.

अन्यचोदन (anya-codana) *n.* act of impelling, i.e. referring to one न ह्यन्यचोदनेऽन्यस्य कार्ये क्रियमाणे यथोक्तं कृतं भवति। तस्माद् द्रव्यमेव शब्देनोच्यते Pradī. ii. 95A. 11 (*on* i. 2. 64)

अन्यचोदित (anya-codita) *adj.* impelled or prompted by another person यः स्वयं यजति नान्यचोदितो यः स्वयं च यजते धृतादरः। जानते तमिह भूपतेश्वराः Rāvaṇā. 2. 58 [moved by another, MW.]

अन्यचोद्य (anya-codya) *n.* another (question) to be raised चोद्यपूर्वक एतस्मिन् अन्यचोद्यस्य संभवात् BṛĀraUBhVā. iv. 4. 1234.

अन्यचौर (anya-caura) *m.* another robber or thief अन्यचौरेण वा तेषां कुलीनेन च शंकर। प्रविश्य विघ्नः क्रियते KulaCūT. 5 .9.

अन्यच्छन्दवर्तिन् (anyacchanda-vartin) *adj.* following or complying with the will or liking of another person दक्षिणस्त्वन्यवत् प्रोक्तो दक्षिणजे वदान्यसरलान्यच्छन्दवर्तिष्वपि KośaKaTa. 2. 4912.

अन्यच्छन्दस् (anya-cchandas)(= anya-chandas) *n.* another metre अन्यासाम् आगम्यमानानाम् ऋचामन्यच्छन्दस्कत्वप्रसक्तौ त्रिच्छन्दस्त्वविध्युपपत्तेः BhāṭṭDī. iv. 3. 19 (*on* x. 5. 2); iv. 4. 3 (*on* x. 5. 2); किं वा अन्यच्छन्दोयुक्तगायत्रछन्दस्केऽपि MīmāKau. ii. 303. 16 (*on* iii. 2. 41)

अन्यच्छन्दानुवर्तिन् (anyacchandānuvartin) *adj.* following or complying with the will or liking of another person दक्षिणा त्रिष्ववाक्सरलावामेष्वन्यच्छन्दानुवर्तिनि Vaija. 260. 46.

अन्यच्छाया (anya-cchāyā) *f.* 1 another modification of voice अन्यच्छायाप्रवृत्तौ ये छायान्तरमुपाश्रिताः। छायायास्ते मताः स्यायाः गीतविद्याविशारदैः SaṁgīRa. ii. 176. 8 (3. 125); 2 shadow of another (woman) कामिनी ... अन्यच्छायावलोकेऽपि परालापे मनागपि। पत्ये क्रुध्यति NāṭaLaRaK. 2371.

अन्यच्छायायोनि (anyacchāyā-yoni) *adj.* produced from the shadow of another (poet) अर्थो द्विविधः, अयोनिरन्यच्छायायोनिर्वा KāvyālaṅSū. iii. 2. 7; अर्थस्यायोनेरन्यच्छायायोनेर्वा यदि न भवति दर्शनं तत्कथं काव्यम् KāvyPra. 483. 2; SāhiDa. 464. 6; 464. 9.

अन्यच्छासन (anya-cchāsana) *n.* different preaching or doctrine जैनादन्यच्छासनमनृतं भवतीति वैधर्म्यम् PrabhāC. 77. 26.

अन्यच्छेद (anya-ccheda) *m.* denominator of another, i.e. next (term) अन्यच्छेदेनान्यौ छेदांशौ ताडयेत् समच्छित्यै ĀryaSi. 15. 13 (147)

अन्यछन्दस् (anya-chandas)(= anya-cchandas) *n.* another metre योनौ यान्यभ्यासेनान्यछन्दः संपद्यते ... तदापत्रेषु गौतमसार्दागवावनभ्यासम् LāṭyāŚS. vii. 9. 13; DrāhyŚS. xx. 4.25.

अन्यज (anya-ja) *adj.* [*f.*–ā] A produced from different object or thing यः प्रत्यक्षो धियो हेतुः तुल्यकारणजन्मनः। तस्य भेदः कुतो बुद्धेः व्यभिचारान्यजश्च सः PramāVār. 3. 470; अपग्रहश्च अनिर्वाच्योऽनादिः। तज्ज्ञो भ्रमः नान्यजः IṣṭaSi. 334. 22; तीव्रार्त्तिषु रणोत्थासु गदोत्थास्वन्यजासु च। शीघ्रं शमं प्रयान्त्येव क्लेशास्तत्र प्रपूजनात् TantrRā. 26. 87; हन्ति पापान्यसंख्यानि प्रमादादन्यजान्यपि। अन्यजानि अपण्यजानि अविक्रेयजानि CaturCin. ii(1). 417. 12; Bi belonging to another person जनानामभयं दत्त्वा तत्र स्थित्वा तथान्यजम्। आत्मसात्क्रियते राष्ट्रं स दण्डो देशहारकः Mānaso. ii. 20. 1044; Bii born of another person यदि बीजिनः क्षेत्रिणो वा पश्चाद्वौरसोऽपि यद्यन्यजः VīraMi. 593. 8 (*on* 2. 127); (used as noun) (one) born of another person आत्मजोऽप्यन्यजो वापि गयाभूमौ यदा तदा। यन्नाम्ना पातयेत्पिण्डं तन्नयेद्ब्रह्म शाश्वतम् VāyuP. ii. 43.13; C produced from the opposite, i.e. illusion अन्यत्ववेदनादन्यः परस्मादातिवाहिकः। ब्रह्मत्ववेदनाद्ब्रह्म सा संवित्तिर्हि नान्यजा YogVā. iii. 67. 58.

अन्यजड (anya-jaḍa) *n.* another non-sentient being व्यतिरेकेतराभ्यां हि निश्चयोऽन्यजडात्मनोः। व्यवस्थितिः प्रतिष्ठा च सिद्धिर्निवृत्तिरुच्यते AjaḍaPraSi. 1.12.

अन्यजन (anya-jana) *m.* 1 stranger अथ यदतोऽन्यथाशीलिको वा पापकृतो वा हुतादो वान्यजना वा विमथ्नीरन् GopBr. i. 3. 18 (87.14); स्वजनेऽन्यजने च तुल्यबुद्धिः BuddhaC. 5. 18; नैति रतिं गृहपत्तनमध्ये ग्रामधनस्वजनान्यजनेषु। वर्षसमं क्षणमेकमवैति पुष्पधनुर्वशतामुपयातः SubhāRaSaṁ. 575; 2 other person, other people तेऽन्यजना अब्रुवन्। अस्मान् (अपि पशावन्वाभजतमिति) VādhūŚS. iv. 8. 3; स यं द्विष्यात् तमुदध्येन च लोहितेन (च) मनसा समज्याथैनम् एतेभ्योऽन्यजनेभ्यः संप्रयच्छेत् VādhūŚS. iv. 8. 6; दर्शने चास्याः ... तामुद्दिश्य बालेनान्यजनेन वा सहान्योपदिष्टा द्व्यर्था कथा KāmSū. 266. 15 (5. 2); वाक्यश्रवणं तथा चरेत्तस्याः। बालेनान्यजनेन च तामुद्दिश्य द्विधार्थश्च। अन्यापदेशयुक्ताः कथयेत् सुकथाः कथापथाभिज्ञः KandaCū. v. 2. 11; भृत्यं प्रभुं तनयमन्यजनं च मर्त्यो नो मन्यते विषयवैरिवशः कदाचित् SubhāRaSaṁ. 101; आत्मनैव कृतं कर्म स्वयमेवोपभुज्यते। शुभं वा यदि वा पापं भोक्तारोऽन्यजनाः स्मृताः SkandP. vi. 124. 47; वृत्तं च द्विविधं स्त्रीणां बाह्यमाभ्यन्तरं तथा। भर्तुरन्यजने बाह्यं तस्याः शारीरमान्तरम् BhaviP. 30B. 29 (i. 10. 6); यदि ... गरुडो वावश्यतेऽनुशितमन्यजनेन लङ्घितुं यम् DvyāśraKā. 8. 86; अवद्यमुक्ते पथि यः प्रवर्तते प्रवर्तयत्यन्यजनं च निस्पृहः SindūPra. 13; KumāPraPra. 65. 12; धनम् ... अन्येन गोपितमथान्यजना हरन्ति ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 3.39; किमस्माभिरिदं कथितम्। नहि नहि अन्यजनैः Jīvān. 130. 5; 3 ordinary or common man ज्वराभिभूते नृपतौ सचिवेऽन्यजनेऽथवा। महासुदर्शनं यन्त्रं कथितं मन्त्रकोविदैः AhirbuS. 38. 20; अन्यजनो न किंचिच्छक्नोति कर्तुमिति कोपवता न भाव्यम् SubhāRaSaṁ. 37; भिक्षाशनो होमजपोपपन्नः कथं स देवोऽन्यजनेन तुल्यः YaśasCam. ii. 120. 6; उत्कण्ठा भविष्यति। ब्रह्मादीनामदृश्यं यत् किं तदन्यजनस्य वै PadmP. iv. 74. 14; वशयेत्सजपमुपेत्य नृपमपि पुरुषं तथान्यजनम् ĪśānŚiPa. i. 19. 82; तत् किं न लज्जसे शोचन् प्रभावन्यजनेष्विव TriṣaŚaPuC. i. 6. 516; 4 rest of people अत्र मन्त्रिमुख्येऽस्मिन्ध्यायत्यन्यजनेऽपि च KathāSaSāg. xii. 19. 156.

अन्यजनक (anya-janaka) *adj.* (used as noun) (one) who produces another भावः ... नित्योऽपि स्वरूपानुपयोगित्वेऽपि सहकारिसमवधानं कार्योपयोगादपेक्षेत। अथ मतं क्षणिकोऽपि नैवापेक्षतेऽन्यजनकस्य स्वयमन्यापेक्षानुपपत्तेः PañcPā. 28. 6 (*on* i. 1. 1)

अन्यजनक (anya-janaka) *m.* another father तयोर्यस्य यज्ञनकस्य धनं स तदेव गृह्णीयान्न त्वन्यपितृजोऽन्यजनकस्य ManvaMu. 400. 16 (*on* 9. 191)

अन्यजनकृपालु (anyajana-kṛpālu) *adj.* compassionate towards other people प्राणान्भोगान्दारान्सत्वेषु सदान्यजनकृपालुत्वात्। आमोदते निकामं तद् विरतिं पालयेन्न कथम् MaYānaSū. 110. 3 (14. 44)

अन्यजनता (anya-janátā) *f.* other people यदध्वर्युः प्रत्यङ् धिष्ण्यानतीयादन्यजनतास्य क्षेत्रमभ्यारोहुका स्यात् MaiS. iii. 8. 10 (iii. 111. 6)

अन्यजनदुर्लभ (anyajana-durlabha) *adj.* rare in other people अन्यजनदुर्लभेन ... मदनतन्त्रसारेण ... युवयोरेव रागेण वञ्चिताः स्मः Ubhayābhi. 15. 12.

अन्यजनन (anya-janana) *n.* 1 another birth हीनोऽयमन्यजननोपहताभिमानाज्ञातोऽहमुत्तमगुणस्तदकारकत्वात् SubhāRaSaṁ. 48; 2 next birth कुर्वतीं सुकृतमेतदेति यन्नार्तिरन्यजननेऽपि मामियम् Surath. 6. 87.

अन्यजननी (anya-jananī) *f.* 1 another mother किमन्यजननीजठरोद्भवेन धर्मादिकं कृतमशेषफलाप्तिहेतुः MatsyaP. 100. 10; BhaviP. 729A. 25 (iv. 85. 29); PadmP. v. 20. 14; 2 mother of another person शाण्डिल्यो मुनिरब्रवीत्। एप बालोऽन्यजननीं श्रितो भैक्ष्येण जीवति SkandP. iii(3). 6. 51.

अन्यजनपद (anya-janapada) *m.* another countryside संधिं वा कृत्वा जनपदमेनं निवेशयेत् निविष्टमन्यजनपदमविज्ञातो हन्यात् ArthŚā. iii 206. 7 (13.4)

अन्यजनप्रीति (anyajana-prīti) *f.* pleasure of other people सुखम् ... किमन्यजनप्रीतये द्रविणसंचये नश्वरे SubhāRaSaṁ. 246.

अन्यजनवत् (anyajana-vat) *adv.* like an ordinary or common person लीलाप्रचालितमहेशनिवासशैल स्वामिन् शुचान्यजनवत् परितप्यसे किम् RāmC. (App. 2) 37. 21.

अन्यजनवाद (anyajana-vā́da) *m.* blame or sensure by ordinary or common people छाद्यतेऽन्यजनवादवारिदैः। जानकी KundaMā. 6. 37.

अन्यजनशङ्का (anyajana-śaṅkā) *f.* consideration as ordinary or common man महाब्राह्मण मर्षय मर्षय। अन्यजनशङ्कया खल्विदमनुष्ठितं न दर्पात् Mṛcch. 1.43(1)

अन्यजनसंक्रमता (anyajana-saṅkramatā) *f.* causeway for other people व्याकुलहे बहु किमस्य तरोः ... यदुपकारः रसः परेषु। उन्मूलितोऽपि ... वारिदुर्गे मार्गे यदन्यजनसंक्रमतामुपेतः SaduktiKa. 260. 25.

अन्यजनसंक्षय (anyajana-saṅkṣaya) *m.* destruction of other people पीतकृष्णैस्तैर्मिश्रैर्विप्रपूर्वकान्। हन्ति द्वित्रिचतुर्भिर्वा राज्ञोऽन्यजनसंक्षयः NāraS. 2 (1). 14.

अन्यजनसंदिग्ध (anyajana-sandigdha) *adj.* doubtful or unknown to ordinary or common people बहुविद्भ्यः समग्राहि समग्रा हि मतिस्त्वया। अतोऽन्यजनसंदिग्धे न संदिग्धे हिताहिते Yādavā. 6. 54.

अन्यजनसंबद्धा (anyajana-sambaddhā) *adj.* (*f.*) connected with ordinary or common people महामात्रस्य राज्ञो वा संबन्धः। ... अन्या वा काचिदन्यजनसंबद्धा कार्यसंपादिनी यज्ञसंबद्धा तत्कार्येषु व्याप्रियमाणा JayaMa. 68. 4 (*on* 1. 5)

अन्यजनसामान्य (anyajana-sāmānya) *adj.* common to the rest of the people अथान्यजनसामान्यैर्गुरुभिर्नीतिकोविदैः। नृणां कृतोपदेशानां सिद्धिर्भवति कीदृशी SkandP. iii (3). 17. 2.

अन्यजनाग्रहणीय (anyajanāgrahaṇīya) *adj.* unintelligible to other people पूर्वप्रस्तुतार्थलिङ्गसंबद्धमन्यजनाग्रहणीयं लौकिकार्थं द्व्यर्थं वा वचनमुदासीना या श्रावयेत् सा वातदूती KāmSū. 286. 15 (5. 4); JayaMa. 286. 19 (*on* 5.4)

अन्यजनानुराग (anyajanānurāga) *m.* love for other person (than husband) सप्रेमदानैर्मधुरैर्वचोभिः संरक्षितव्याः सततं युवत्यः। अरक्षिता हात्मपतित्रिवर्गनाशं करोत्यन्यजनानुरागात् NāgaSa. 19. 11.

अन्यजनाभिशङ्का (anyajanābhiśaṅkā) *f.* apprehension of being a stranger विसृजान्यजनाभिशङ्कां नान्यस्तवायमबले श्वशुरः पिता च KundaMā. 1. 28.

अन्यजनाशक्य (anyajanāśakya) *adj.* impossible for ordinary or common people स्वस्य च श्रीराधास्वरूपग्रहणमन्यजनाशक्यम् ... मत्वा ... स्वयं च राधाकृतिमग्रहीत् सः CaitaCa. 58. 5 (3)

अन्यजनाश्रय (anyajanāśraya) *adj.* existing in another person दोषैरन्यजनाश्रयैरपटवो जाताः स्म AmaŚ. 34; SaraKaṇṭhā. 330. 23; SāhiDa. 593.2.

अन्यजनाश्रय (anyajanāśraya) *m.* shelter of other people संक्लेशाभिनिवेशेन प्रवृत्तिर्यत्र जायते। तत्सर्वं राज्ञि विज्ञेयं स्तेयं स्वान्यजनाश्रये YaśasCam. ii. 344. 15.

अन्यजनाश्रित (anyajanāśrita) *adj.* existing in another person दोषैरन्यजनाश्रितैरपटवो जाताः स्म इत्यद्भुतम् ŚatTrayī. 851; KāvyālaṅSū. iv. 3.2; SubhāRaK. 17.17; SūktiRa. 195.14; SaduktiKa. 121.7; AlaṅkāŚe. 13.0 (75)

अन्यजनित (anya-janita) *adj.* procreated by another person (than one's own self) अन्ये तु वोढारं भर्तारमनुत्पादकमप्यन्यजनितेन पुत्रेण पुत्रिणमाहुः ManvaMu. 369. 21 (*on* 9. 32)

अन्यजनीय (anyajanīya-) *denom.* to regard like a stranger स्वजनमन्यजनीयति मूढधीः परजनं स्वजनीयति मद्यपः SubhāRaSaṁ. 520.

अन्यजनुर्भविष्णु (anyajanur-bhaviṣṇu) *adj.* which is going to be produced in the next birth तपोऽनले जुह्वति सूरयस्तनूर्दिवे फलायान्यजनुर्भविष्णवे NaiṣC. 9. 45.

अन्यजन्तु (anya-jantu) *m.* 1 different creature गोगजाश्वोष्ट्रमहिषनरपश्वादयो यथा। रमन्ते चेद्वियोनौ नु पक्षिणोर्वान्यजन्तुषु VasiS. 45. 93; 2 ordinary being धन्याः सत्पुरुषास्ते ये गता मोक्षमनुत्तरम्। यतो न तेऽन्यजन्तूनां कर्मबन्धनिबन्धनम् SamarāSaṁ. 4. 626; 3 other creature दध्यौ पालः पुरा चाहं तृषितेष्वन्यजन्तुषु। पीतवान्न पयो भोज्यं भुक्तवान्नैव कर्हिचित् PālaGoKa. 184.

अन्यजन्मकलङ्किता (anyajanma-kalaṅkitā) *adj.* (*f.*) vitiated by any other birth इयं प्रथममुत्पन्ना सा तनुर्ब्रह्मणः पदात्। शुद्धा जातिर्भार्गवस्य नान्यजन्मकलङ्किता YogVā. iv. 17. 2.

अन्यजन्मकृत (anyajanma-kṛta) *adj.* 1A accomplished in former birth अन्यजन्मकृतैः पुण्यैः सुरुच्यां सुरुचिर्नृपः ViṣṇuP. i. 11. 20; 1B commited in former birth कौशिको ब्राह्मणः कश्चित् प्रतिष्ठानेऽभवत्पुरे। सोऽन्यजन्मकृतैः पापैः कुष्ठरोगातुरोऽभवत् MārkP. 16. 14; अन्यजन्मकृतस्यास्य ... पापकर्मणः। भविष्यति ... कथमेतत्परिक्षयः BṛKathāK. 57. 321; यथा तव विवाहे च भर्तारो मरणं गताः। स्वयंवरनिमित्तेन क्षयं गतं च क्षत्रियम्। ... अन्यजन्मकृतं कर्म तव पापं सुलोचने PadmP. ii. 88. 20; युष्मत्पादैर्दृष्टमात्रैरन्यजन्मकृतान्यपि। गलन्त्येनांसि TriṣaŚaPuC. i. 4. 780; 1C done or performed in former birth दैवे पुरुषकारे च स्थितं ह्यस्य बलाबलम्। अन्यजन्मकृतं कर्म दैवं पौरुषमैहिकम् AṣṭāSaṁ. i. 62. 3 (1. 9); अकृतेऽप्युद्यमे पुंसामन्यजन्मकृतं फलम्। शुभाशुभं समभ्येति विधिना संनियोजितम् Pañcā. 139. 3; 2 next or future birth यौवनं चलमपायि शरीरं गत्वरं वसु विमृश्य विशिष्टः। नान्यजन्मगततिक्तविपाकं दृष्टसौख्यमपि कर्म विधत्ते SubhāRaK. 49. 49; 3 the word *anyajanmakṛta* कर्तृकरणे कृता बहुलम् इति मन्यते। एवं च अन्यजन्मकृतम् PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. ii. 1. 45 (60. 21)

अन्यजन्मचरित (anyajanma-carita) *n.* activity belonging to former birth तदन्यजन्मचरितं नरनाथ निजं भवान्। मुनीन्पृच्छ BhaviP. 168A. 30 (i. 116. 35)

अन्यजन्मजनित (anyajanma-janita) *adj.* A produced in the former birth कर्मान्यजन्मनि कृतं (v.l. अन्यजन्मजनितम्) सदसद्य दैवम्। तत्केवलं भवति जन्मनि सत्कुलाढ्ये YogYā. 1. 3; B commited in the former birth दर्शयता चैतमन्यजन्मजनितेन मे फलितमधर्मेण का प्रतिपत्तिः HarṣaC. 47. 3.

अन्यजन्मजा (anyajanma-jā) *adj.* (*f.*) arisen from former birth तदहर्जातकस्यापि वासना सान्यजन्मजा ŚivDṛ. 5. 76.

अन्यजन्मजात (anyajanma-jāta) *adj.* arisen from former birth सा चेयं देवी ... किमन्यजन्मजातसंबन्धपुरुषविशेषप्ररूढगाढप्रेमवासनावशेन ... नाभिलषति पाणिग्रहणमङ्गलम् TilaMañ. 169. 14.

अन्यजन्मदुरित (anyajanma-durita) *n.* sin or evil commited in the former birth कस्ते हे बकुलान्यजन्मदुरितोद्रेको गरीयानयं येनेयं वनितावितीर्णमदिरागण्डूषपानस्पृहा AnyāŚ. (Ma.) 41.

अन्यजन्मन् (anya-janman) *n.* 1 former birth, past life किं नु कर्माशुभं पूर्वं कृतवत्यस्मि जन्मनि (v.l. कृत्यवत्यन्यजन्मनि) MahāBhā. i. 68. 70; त्वयाहं तोषितः पूर्वमन्यजन्मनि बालक ViṣṇuP. i. 12. 82; ये बान्धवाबान्धवा वा येऽन्यजन्मनि बान्धवाः। ते तृप्तिमखिला यान्तु ViṣṇuP. iii. 11. 36; MatsyaP. 102. 25; PadmP. iv. 89. 35; अन्यजन्मनि सर्वात्मा विष्णुरभ्यर्चितस्तया ViṣṇuP. v. 13. 35; अन्यजन्मनि कस्यापि विप्रयोगः कृतो मया। सोऽयं मयाप्युगतः को दोषोऽस्य महात्मनः MarkP. 70. 36; कर्मान्यजन्मनि कृतम् सदसद्य दैवम्। तत्केवलं भवति जन्मनि सत्कुलाढ्ये YogYā. 1. 3; यदुपचितमन्यजन्मनि शुभाशुभं तस्य कर्मणः प्राप्तिम्। व्यञ्जयति शास्त्रमेतत् LaJāta. 1 (0). 3; YaśasCam. ii. 93.4; कर्मणामिदमीहितम्। समस्तं प्राणिजातस्य कृतानामन्यजन्मनि PadmP. (Ra.) 8. 247; अन्यजन्मसु ये दारा पितृभ्रातृसुतादयः। क्व गतास्ते ममानादौ संसारे PadmP. (Ra.) 32. 84; अपुण्यया मया नूनमन्यजन्मनि बालकः। कस्या अपहृतः PadmP. (Ra.) 43. 79; मया वियोजिताः पुत्रा मृगाणामन्यजन्मनि VarāṅgaC. 15. 30; अपान्तरतमे देशे तपस्तेपेऽन्यजन्मनि। अपान्तरतमा नाम शिशोस्तेन प्रकीर्तितम् BrahmVaiP. i. 22. 18; अन्यजन्मनि पापिष्ठा मुक्ता त्वं पिङ्गलेक्षणा। अतो लोकेषु विख्यातः पिङ्गलेश्वरसंज्ञकः SkandP. v (2). 81. 90; स्फुटं जानाम्यहं कर्म ह्यन्यजन्मनि यत्कृतम्। न्यासभङ्गः कृतः कस्य तस्मात्पुत्रो हतो मम PadmP. ii. 106. 8; 2 next or future birth चण्डालेनाननुज्ञातः प्रदेक्ष्ये ज्वलनं यदि। चण्डालदासतां यास्ये पुनरप्यन्यजन्मनि MārkP. 8. 216; स पापं केवलं भुङ्क्ते पुरीषं चान्यजन्मनि। अतिथिर्यस्य भग्नाशो गृहात् प्रतिनिवर्तते MārkP. 29. 31; बद्ध्रे नृपो राज्यमविभ्रंस्यन्यजन्मनि MārkP. 93. 11; 95. 8; भर्ता नारायणो नूनं भविष्यत्यन्यजन्मनि MatsyaP. 70. 23; असौ ज्येष्ठभार्यया अन्यजन्मन्यपि मा भूवं मूर्खजाया AvantiKa. 182. 6; कथमिवेतरथा सुलभोऽन्यजन्मनि स एव पतिः ŚiśuVa. 9. 13; इह जन्मनि न स्याद्येदन्यजन्मनि तदध्रुवम् ParaS. 30. 12; सोऽन्यजन्मनि दहाग्निर्विश्रवाश्च महातपाः BhāgP. iv. 1. 36; अन्यजन्मनि ...। दातुमर्हसि मे नाथ कैवल्यं केवलम् SkandP. i (1). 14. 10; स्थाणोर्वटस्य पूर्वेण हस्तिपादेश्वरः शिवः। तं दृष्ट्वा मुच्यते पापैरन्यजन्मनि संभवैः VāmaP. 46. 29; येनासौ तद्विनाशाय पुत्रमैच्छन् व्रते स्थितः। सोऽन्यजन्मनि पुत्रोऽभूत्त्वष्टुर्दुर्लभृतां व्रर VarāP. 28. 5; अन्यजन्मन्यहं चक्री भवयंश्च ततः स्फुटम् BṛKathāK. 109. 23; विधवा चाप्युपोष्येमां सप्तमीं त्रिपुरान्तक। नान्यजन्मसु वैधव्यं प्राप्नुयात् BhaviP. 108B. 12 (i. 59. 24); संचिन्तयामास नृपः समृद्ध्या विस्मितस्तथा। कथं स्यात्संपदेषा मे पुनरप्यन्यजन्मनि BhaviP. 167B. 25 (i. 116. 16); भार्यामित्रे इमे एव भूयास्तां स्मरतो मम। अन्यजन्मन्यपीत्युक्त्वा हृदि कृत्वा च शंकरम् KathāSaSāg. iv. 2. 164; जीमूतवाहनो भर्ता तद्धयात्सोऽन्यजन्मनि KathāSaSāg. xii. 23. 72; गतेऽपि वयसि ग्राह्या विद्या ...। यद्यपि स्यान्न फलदा सुलभा सान्यजन्मनि ŚārṅgaPa. 1425; Subhāsi. 2645; मुनीन्द्रेणेयमस्तु मनागपि हि ...। स आप्नोत्यापदो घोरा अन्यजन्मनि पालवत् PālaGoKa. 4; ज्वलनं त्विषः कथमिवेतरथा सुलभोऽन्यजन्मनि स एव पतिः Subhāṣi. 1924; तपस्तदुग्रं ध्रुवमाततान। येनान्यजन्मन्यपि रामनाम्नस्तस्यैव सीतेति बभूवः दाराः Rāgh. 9. 14; त्वां पुनरन्यजन्मनि रिपुं वाञ्छामि MahāN. 9. 90; 3A different birth रविमण्डलोत्थित इवान्य इव स्वयमन्यजन्म गतवानिव सः। नरभीमयोजनसुदुःसहया प्रभया परिष्कृततनुः RāghPān. (Dha.) 12. 3; 3B another (form of) birth जन्मान्तरेऽपि पुत्रादिरूपेऽन्यजन्मन्यपि पुत्रस्य हि पितुरेव बुद्धिर्बीजभावेन आगच्छति Bhāsk. ii. 246. 20 (*on* iii. 2. 2) [being born again, MW.]

अन्यजन्मपरिवृत्ताश्रय (anyajanmaparivṛttāśraya) *adj.* who has acquired the cycle of other births तस्य अन्यजन्मपरिवृत्ताश्रयस्य ... बन्धोः ... सर्वजन्तुप्राणिभूतसंभूतं मांसं कथमिव भक्ष्यम् ... बोधिसत्त्वेन LaṅkāSū. 100. 19.

अन्यजन्मप्राप्तिनिमित्त (anyajanmaprāpti-nimitta) *n.* cause of obtainment of next or future birth कर्म(र्मा)ण्यप्यन्यजन्मप्राप्तिनिमित्तानि नोपपद्यन्त इति युक्तम् ChāndoUBh. 301. 11 (*on* v. 10. 5)

अन्यजन्मफलदान (anyajanmaphala-dāna) *n.* gift of fruit in the form of next or future birth तपसा च पुनरन्यजन्मफलदानोचितेन दुःसाधमाकलय्य फलमैहिकं महाकाले महामांसविक्रयमकरोत् AvantiKa. 38. 12.

अन्यजन्मभर्तृ (anyajanma-bhartṛ) *m.* husband in the former birth इतोऽन्यजन्मभर्ता मे रुद्रो दक्षमखान्तकः। इदानीं तपसा सैव ज्ञातोऽभूत् VarāP. 22. 28.

अन्यजन्मभवान्तर (anyajanma-bhavāntara) *n.* another embodiment in next or future birth श्रुतसागरसद्वाक्यं श्रुत्वा बलिरुवाच तम्। यते किं कोऽपि जानाति ह्यन्यजन्मभवान्तरम् BṛKathāK. 11. 32.

अन्यजन्मसुकृत (anyajanma-sukṛta) *n.* good or virtuous act in former birth वाञ्छैव सूचयति पूर्वतरं भविष्यत् पुंसोऽन्यजन्मसुकृतं यदि वेतरद्वा Pañcā. 141. 10.

अन्यजन्मानुभूत (anyajanmānubhūta) *adj.* (used as noun) (that) which is experienced in former birth यदिह जन्मन्येवानुभूतं स्मरति नान्यजन्मानुभूतमिति, तस्मादूर्ध्वं देहात्रास्त्येव NyāyMañ. ii. 39. 20.

अन्यजन्मान्तर (anya-janmāntara) *n.* [Loc.] during the period of former birth किमन्यजन्मान्तरे कृतमवदातमेभिः पारापतप्रभृतिभिः पत्ररथैः कर्म येन तिर्यक्त्वेऽप्युपनतोऽयमायतनच्छ्वना विमानवासः TilaMañ. 220. 12; यैश्चापि पुरा राजन्नेनेन विधिना एतासु तिथिष्वन्यजन्मान्तरे उपवासविधिः कृतः BhaviP. 39B. 9 (i. 16. 27)

अन्यजन्मान्तरकृत (anyajanmāntara-kṛta) *adj.* done during the period of the former birth अन्यजन्मान्तरकृतं कर्म पुंसां शुभाशुभम्। यत्तस्य शकुनः पाकं निवेदयति गच्छताम् BṛSaṁ. 86. 5.

अन्यजन्मीय (anyajanm-īya) *adj.* (used as noun) (that) which pertains to former birth एतस्मिन्वेदसरसि स्नानं कुरु महाद्विज। कृते स्नानेऽन्यजन्मीयं येन स्मरसि VarāP. 2. 82.

अन्यजन्मोपात्त (anyajanmopātta) *adj.* acquired in former birth अन्यजन्मोपात्तसंस्कारानुबन्धेन वा पुरुषप्रयत्नेन वा संस्कारातिशय उपजायते Kād. 13. 11.

¹अन्यजन्य (anya-janya) *adj.* 1 other than what is related to man अपेतो जन्यं भयमन्यजन्यं च वृत्रहन् KauṣīBr. 9.4(42. 20); ŚāṅkhāŚS. v. 13. 3; 2 (anyajan-ya) belonging to another person विद्याधराः ... मिलन्तः केचिदन्योऽन्यमन्यजन्यजयासहाः। स्फारानास्फोटयामासुः TriṣaŚaPuC. iv. 1. 649.

²अन्यजन्य (anya-janya) *adj.* [*f.*–ā] 1 produced by another person स्वज्ञानाख्यक्रियाशक्तिरमुष्य दुरपह्नवा। अर्थक्रियान्यजन्या तु न भावेनापि जन्यते NyāyMañ. i.56.15; कुलालादिकृतीनां त्वन्यजन्याद्दष्टप्रागभावव्याप्यप्रागभावप्रतियोगित्वमिति ŚivārkaMaDī. i. 141.5 (*on* i. 1.3); 2 caused by another कलुषीभावोऽन्यजन्यस्तव ... पृच्छामि तत्त्वं पयः SaduktiKa. 235. 31.

अन्यजय (anya-jaya) *m.* victory over enemy स्वसामन्तांश्च संधीयान्मन्त्रेणान्यजयाय वै। संधिः कार्यः ŚukraNī. 4(7). 241.

अन्यजलालाभ (anyajalālābha) *m.* non-availability of other water विष्णुश्च 'परनिपानेषु न स्नानमाचरेदाचरेद्वा पञ्चपिण्डानुद्धृत्यापदी'ति। आपदि अन्यजलालाभे BālamBha. i. 420. 16 (*on* 1. 159)

अन्यजलाशय (anya-jalāśaya) *m.* another water reservoir अनागतविधाता (नदीस्रोतः प्रविश्य) अन्यजलाशयं गतः PañcT. 1. 127 (18) (133. 2); Pañcā. 87. 13; अन्यजलाशयेभ्यो महानदीमवतरन्त्यः ... दृष्टिपथमवतेरुः ... तरुणकिरातकामिन्यः NalaCam. 5. 56 (28); छाया लोकमिवान्वेति सद्गुणैश्चैव सद्गुणः। तद्योऽब्धिं यान्ति वै हित्वा शतशोऽन्यजलाशयान् ĀdiP. 1. 26.

अन्यजलोल्लङ्घ (anyajalollaṅgha) *m.* crossing of ordinary water आस्तामन्यजलोल्लङ्घवार्ता धीरधियः प्रभो। त्वामवाप्य सदाधारं तरन्ति भवसागरम् PārśvC. 8. 70.

अन्यजाग्रद्दर्शनयोग्य (anyajāgrad-darśanayogya) *adj.* fit for perception by another who is awake न च यथान्यजाग्रद्दर्शनयोग्या जाग्रदर्था न तथा अन्यस्वप्नद्दग्दर्शनयोग्याः स्वप्नार्था इति ... शक्यम् ŚivārkaMaDī. ii. 232. 3 (*on* iii. 2. 6)

अन्यजात (anyá-jāta) *adj.* 1Ai (used as noun) (child) born of another person न शेषो अग्ने अन्यजातमस्ति ṚV. vii. 4. 7; Nir. 3. 1 (59. 9); **1Aii** (used as noun) (one) born from other person (than brother-in-law) देवरवत्यामन्यजातमभागम् GautaDS. iii. 10.21; लग्नोडुपभृगुपुत्राः शुभैरदृष्टास्तथान्यजातश्च Sārā. 9. 33; पत्यौ जीवति तद्गृहे स्थितायां तद्भार्यायां यो गूढोत्पन्नः भङ्ग्या उपपतित्वेन वा पत्युः क्षमया जायते सोऽन्यजातः कुण्ड उच्यते ManuBh. i. 282. 17 (*on* 3. 174); **1B** originating from another person मा वो भुजेमान्यजातमेनो मा तत्कर्म वसवो यच्चयध्वे ṚV. vii. 52. 2; 2 derived from other (sources) नष्टप्रस्मृतमायुक्तदण्डः पार्श्वं परिहीणिकमौपायनिकं डमरगतकस्वमपुत्रकं निधिश्चान्यजातः ArthŚā. i. 140. 3 (2. 6); सीताराष्ट्रक्रयिम् ... अन्यजातव्ययप्रत्यायोपस्थानान्युपलभेत ArthŚā.i. 230. 2 (2. 15);(used as noun) (revenue) derived from other (sources) नष्टप्रस्मृतादिरन्यजातः ArthŚā. i. 232. 1 (2. 15); 3 born in different (family or race) अन्यजातो नरो योऽत्र प्रकरोति निमज्जनम्। तस्य चिह्नं त्वया कार्यम् SkandP. vi. 113. 91; स त्वं न भागी खलु राज्यकस्य किमन्यजातोऽपि लभेत राज्यम् ŚivaP. ii (5). 44. 3 (271B.4)

अन्यजातक (anyajāta-ka) *adj.* born in a different, i.e. low caste विभूतिं निन्दते यो वै ब्राह्मणः सोऽन्यजातकः। याति नरके ŚivaP. i. 24. 74 (32A.5)

अन्यजाति (anya-jāti) *f.* **1Ai** different species (of being) अभिहितगुणसंयुतेन राज्ञा ... अभियोज्यः। ... व्रजन्ति वा मैथुनमन्यजात्याम् YogYā. 3. 12; **1Aii** different class (of building) स्वजातिपरिवेषाढ्या नान्यजातिप्रदूषिताः। ... केवला जातिशुद्धाश्च प्रासादाः शुभदा नृणाम् SamarāSū. 50. 5; पराजयं परिवृतैरन्यजातिप्रदूषितैः। ये ... येऽन्यविग्रहाः। ... अल्पायुषस्ते प्रासादा भवन्ति SamarāSū. 50. 15; **1Bi** person of different caste पत्नी ... । अन्यजातिसमुद्भूता अन्येन विधृता यदि। तावुभौ धर्मकार्येषु संत्याज्यौ SkandP. vi. 241. 25; इदं चान्यजातिव्यभिचरिताकामतो वधे VīraMi. 1011. 14 (*on* 3. 268); **1Bii** different caste, cf. अन्यजात्युद्भव; **2A** other degree सदृशद्विवधो वर्गस्यादिवधस्तद्रतोऽन्यजातिवधः। अन्योऽन्यवर्णघातो भावितकः BrāhmSphuSi. 18. 42; **2B** other entity (i.e. mean Sun) तुल्यतदहर्गणयोः ... सावनजात्यन्तराभावादन्यजात्यन्तरप्राप्तिः SiddhāTaVi. (ŚeṣaVā.) 3. 13; **3** different generic property नान्यजातिविशिष्टोऽर्थः स्वतो जात्यन्तरं ततः। कश्चिदेति जगत्यस्मिन्नन्यत्रेश्वरहेतुतः BṛĀraUBhVā. ii. 1.439; **4** different type अबोधास्तितकर्णार्थं गदितं यच्छिरोमणौ। अन्यजातिभवं जात्यं चन्द्रार्कान्तश्च तत्र सत् SiddhāTaVi. 244.23.

अन्यजाति (anya-jāti) *adj.* 1 of different class, heterogeneous व्यञ्जको नान्यजातिश्चेच्छ्रोत्रं शब्दस्य ते कथम् ŚlokaVār. 6. 46 (742. 3); सजातीयेषु नियता दृश्यते नान्यजातिषु BṛĀraUBhVā. ii. 3. 105; 2 belonging to different caste यथान्यजातिः पुरुषो नान्यजातिसुतागतः BṛDharmaP. ii. 14.12; (used as noun) (husband) belonging to different caste अन्यजातेर्मृतस्याथ धृता वापि विवाहिता। वैश्वानरस्य मार्गेण सा तमुद्धरते पतिम् SkandP. vi. 241. 23; 3 of different category प्रमाणमिच्छा च समानजाती आद्यन्तयोस्तः फलमन्यजाति Līlā. 70.

अन्यजातिग्रहण (anyajāti-grahaṇa) *n.* knowledge of other generic property यथैव ... °आकारविशेषादयोऽन्यजातिग्रहणे कारणं तथैवात्रोत्पादकजातिस्मरणम् TantrVā. 6. 7 (*on* i. 2. 2); यदि चान्यजातिग्रहणे सर्वत्रैकरूपं सहकारि स्यात्ततोऽत्र तद्वैषम्यस्य दोषत्वं शङ्क्येत NyāySu. (So.) 11. 31 (*on* i. 2. 2)

अन्यजातिपरिणत (anyajāti-pariṇata) *adj.* entering into the (mutation of) another birth तत्र कायेन्द्रियाणामन्यजातिपरिणतानाम् (जात्यन्तरपरिणामः प्रकृत्यापूरात्) YogBh. 183. 1 (*on* 4. 2)

अन्यजातिविषया (anyajāti-viṣayā) *adj.* (*f.*) referring or pertaining to different class सेयमन्यजातिविषयान्योक्तिः समासोक्तिरेव भवति SaraKaṇṭhā. 463. 1.

अन्यजातिसमायोग (anyajāti-samāyoga) *m.* association, i.e. allying with other species (of being) वशिष्ठः स महर्षिश्च विश्वामित्रश्च कौशिकः। अन्यजातिसमायोगं गतावप्यमितौजसौ MarkP. 9. 12.

अन्यजातिसंबन्धिन् (anyajāti-sambandhin) *adj.* related to different species मृगमांसः ... मृगजातिसंबन्धि मांसम्। न अन्यजातिसंबन्धि इति Nyās. ii. 447. 8 (*on* vi. 3. 42)

अन्यजातिसुता (anyajāti-sutā) *f.* girl of different caste यथान्यजातिः पुरुषो नान्यजातिसुतागताः। अन्यांश्च संकरान् कुर्युस्तन्निवर्तय सर्वथा BṛDharmaP. ii. 14. 12.

अन्यजातिस्थ (anyajāti-stha) *adj.* pertaining to different species अश्वायां रासभेनास्ति संभवोऽस्येति चेन्न सः। नितान्तमन्यजातिस्थशफादितनुसाम्यतः PadmP. (Ra.) 11. 197.

अन्यजातीय (anyajātīya) *adj.* **1A** belonging to different caste स च यद्यन्यजातीयः पतितः क्लीब एव वा KātySm. 81; (used as noun) (person) belonging to different caste तद्वत्यपि वा अन्यजातीये अनभिधानं द्रविडानाम् TantrVā. 590. 5 (*on* ii. 3. 3); उपनयनं पुरुषस्य तथा चान्यजातीयानां विशेषतः एकादशे द्वादशे वा कार्यम् BhaviP. 269A. 23 (i. 182. 10); राजशब्देन चात्र क्षत्रजातीयो वान्यजातीयो ... गौणवृत्त्या प्रतिपाद्यते SmṛtiCan. iii. 34. 9; अन्यदप्यन्यजातीयास्वपि महापातकमुपलक्ष्यते ManvaVi. 650. 11 (*on* 5. 90); कर्मणाम् ... विपर्ययेऽन्यजातीयेनान्यजातीयवृत्त्युपजीवने ... तज्जातीयत्वं तस्य भवति VīraMi. 172. 25 (*on* 1. 96); **1B** belonging to different species यो मोहादन्यजातीयं कुरुते वृषभं नरः। तस्य नश्यन्ति वित्तानि धनमायुः कुलं बलम् YuktiKa. 210.4; (used as noun) belonging to different species संस्थानमात्रस्य त्वन्यजातीयेष्वपि समानत्वात् NyāySu. (So.) 10. 34 (*on* i. 2. 2); 2 belonging to different generic property क्रिया हि प्रधानभूता गोत्वशुक्लत्वाभ्यामवरुद्धत्वादन्यजातीयमन्यगुणकं च द्रव्यमनिच्छन्ती श्रुतावेव जातिगुणावेकस्मिन् द्रव्ये नियच्छति NyāyRa. 919. 21 (*on* 7. 269); 3 belonging to different type or kind व्युत्पत्तिर्विकृता उत्पत्तिः। सा चान्यजातीयशब्दोत्पत्तिर्दुःश्रुतिशब्दोत्पत्तिर्वा AdbhuSāg. 469. 23.

अन्यजातीयत्व (anyajātīya-tva) *n.* the state of belonging to different caste (आर्यवाचः) ते चातुर्वर्ण्यदन्यजातीयत्वेन प्रसिद्धास्तदा दस्यव उच्यन्ते ManuBh. ii. 344. 28 (*on* 10. 45)

अन्यजातीयदाह (anyajātīya-dāha) *m.* act of burning, i.e. remation of (the body of) a person belonging to different caste अन्यजातीयदाहं कृत्वा तत्पुत्रपत्न्याद्यन्नभक्षणे प्रेतजात्यशौचं तावद्भवत्येव HārLa. 92. 1.

अन्यजातीयालम्बन (anyajātīyālambana) *n.* substratum belonging to different kind कथं नामान्यजातीयालम्बनेनस्पर्शसंभूता वेदनान्यालम्बना भविष्यति येन वा चित्तेन संप्रयुक्ता ततो भिन्नलम्बनेति AbhidhK. 145. 22; Sphuṭā. iii. 64. 13 (*on* 3. 32)

अन्यजात्य (anya-jātya) *n.* 1 another, i.e. similar type (of hypothenuse) एकजात्यत्र्यस्रभुजकर्णसंधावन्यजात्यत्र्यस्रकोटिकर्णसंधि: SiddhāTaVi. 56.14; 2 another quantity अन्यजात्यं परिकल्प्य चात्रं नतिस्तु या सान्यकदम्बवृत्ते SiddhāTaVi. 326. 15.

अन्यजात्यसंभव (anyajāty-asambhava) *m.* absence of origin from a person of different caste न च मास्तु मानसव्यभिचाराद्रक्षणम् अन्यजात्यसंभवेन प्रजाशुद्धिविघाताभावादिति वाच्यम् SmṛtiCan. iv. 565. 14.

अन्यजात्युद्भव (anyajāty-udbhava) *adj.* born in a different caste स सुहृद् व्यसने यः स्याद् अन्यजात्युद्भवोऽपि सन् Pañcā. 90. 22.

अन्यजान्मिक (anyajānm-ika) *adj.* belonging to another birth अविद्यादीनां धर्माणां दृष्टे धर्मे यानि बीजानि जातस्य भूतस्येह तान्यन्यजान्मिकस्य जातिजरामरणस्याक्षेपहेतुः BodhiBhū. 71. 6; 71. 9 [DBHS.]

अन्यजान्ववबद्ध (anyajānv-avabaddha) *adj.* fixed by, i.e. related to the other knee ग्रीवायाः सभुजायाश्च पादेनाक्रमणे सति। अन्यजान्ववबद्धेन कुर्यादुत्तरढोङ्करम् Mānaso. iv. 6. 906.

अन्यजामातृ (anya-jāmātṛ) *m.* other son-in-law अन्यजामातृवार्ताभ्यां द्वाभ्यां द्वाभ्यां प्रयाणकात्। निर्वर्तितव्यं युष्माभिरिति चासावुवाच तान् BṛKathāŚloSaṁ. 22. 135.

अन्यजायाप्रसक्त (anyajāyā-prasakta) *adj.* attached to second wife अन्यजायाप्रसक्तेन पित्रा तत्प्रेरितेन सः। निरस्तो वनवासाय सभार्यो निरगाद्गृहात् KathāSaSāg. x. 9. 3.

अन्यजालस्थ (anyajāla-stha) *adj.* remaining in another web भृङ्गः ... । विपोढ्वेगाद्य तत्पुष्पजालस्थैष्यारटत्स्वध। अन्येऽपि तेऽन्यजालस्थाः प्रवृत्ताः क्रन्दितुं तदा KathāSaSāg. xii. 3. 94.

अन्यजिघृक्षा (anya-jighṛkṣā) *f.* desire for seizing another object गृहीताद्विषयाद्योऽस्य विरामोऽन्यजिघृक्षया। सा संहृतिः समाख्याता तत्त्वशास्त्रविशारदैः LakṣmīT. 13. 28.

अन्यजित (anyajita) *n.* name of a Śaiva text शैवागमस्य भेदाः स्युः प्रथमं कामिकादयः। ... कामिकं योगजाचिन्त्यकारणान्यजितं तथा ĪśānŚiPa. ii. 1. 49(5)

अन्यजिता (anya-jitā) *adj.* (*f.*) (used as noun)(one) who is won by another person नाहं गृह्णाम्यन्यजितामिति साल्वनिराकृता। ऊर्ध्वरेतास्त्वहमिति भीष्मेण च निराकृता (अम्बा) MahāBhā. i. App. I. 55 (41)

अन्यजीव (anya-jīva) *m.* 1 another individual soul अन्यः अन्यजीवः LaCandr. 490. 23; बन्धुजीवं नयन्देन्यमन्यजीवस्य का कथा AlaṅkāMañ. 163.3; एकचित्तत्वापेक्षया ... तथा चान्यजीवजन्ममरणादिनापि अन्यजीवस्य जन्ममरणादिमत्त्वं युक्तमेव Bhāsk. ii. 81. 24 (*on* ii. 3. 2); 2 another living being अधरोऽयमधीराक्ष्या बन्धुजीवप्रभाहरः। अन्यजीवप्रभां हन्त हरतीति किमद्भुतम् Kuval. 120 (7)

अन्यजीववत् (anyajīva-vat) *adv.* like another living being येन केनापि भावेन तेन संबध्यते तु यः। संसृतिं न प्रयात्येव स तु क्वाप्यन्यजीववत् SkandP. ii (9). 3. 38.

अन्यजीवाधिष्ठित (anyajīvādhiṣṭhita) *adj.* inhabited by another individual soul 'त इह व्रीहियवाः' इत्यादौ चान्यजीवाधिष्ठिते व्रीहियवादौ संश्लेषमात्रम् VedāntSā. (Rā.) 252. 3 (*on* iii. 1. 24); जायन्ते इति श्रवणात् तस्य व्रीह्यादिजन्म। अन्यजीवाधिष्ठिते व्रीह्यादौ जीवस्य संश्लेषमात्रम् BrahmSūBh. (Śrī.) ii. 218. 1 (*on* iii. 1. 24)

अन्यज्ञातत्व (anyajñāta-tva) *n.* the state of being known by another person ज्ञातरूपस्य चान्यज्ञातत्वे प्रमाणाभावात् IṣṭaSi. 208. 10.

अन्यज्ञान (anya-jñāna) *n.* 1 knowledge of another (object) अस्वरूपेण प्रतिपत्तौ न तदात्मज्ञानम् अन्यज्ञानमेव भवति BrahmSi. 151. 22; तत्र ज्ञानं स्वतःसिद्धं क्रिया कायाश्रिता सती। परैरप्युपलक्ष्येत तयान्यज्ञानमूहते ĪśvaPraSū. i. 1. 4; PrakaVi. 100. 21; न ह्यन्यज्ञानान्मोक्ष उपपद्यते BrahmSūBh. (Ma.) 6B. 8 (*on* i. 1. 16); TattvPrakā. 19B. 12 (*on* i. 1. 16); 2 knowledge of one अन्यज्ञानादन्यफलप्राप्तेरयोगात् LalitāTriBh. 355. 18 (*on* 59); नन्वन्यज्ञाने नान्यस्य क्वचिदस्त्यवबुद्धता BṛĀraUBhVā. i. 4. 981; अन्यज्ञानेनान्यज्ञानासंभवपरिजिहीर्षया तु दृष्टान्तोपादानम् VedāntDī. 15.5 (*on* i. 1.5); एकस्मिन्विज्ञाते सर्वं विज्ञातं भवतीति प्रतिज्ञातेऽन्यज्ञानेनान्यज्ञानासंभवं मन्वानस्य VedāSaṁ. 89.5; कारणद्रव्यमेवावस्थान्तरापन्नं कार्यद्रव्यमिति। कथमन्यथान्यज्ञानादन्यस्य विज्ञानं स्यात् NyāyKu. 143. 9; अन्यज्ञानादन्यत्र प्रवृत्तावतिप्रसङ्गो कः प्रतीकारः Kiraṇā. 268. 6; न ह्यन्यज्ञानादन्यज्ञानं संभवति PrakaVi. 100. 21; GoviBh. 97. 8 (*on* ii. 1. 14); PrakaVi. 124. 6; अन्यज्ञानादन्यत्र ज्ञेयमिति VedāntKa. 108. 16 (*on* i. 1. 7); 3 knowledge of anything else सूक्तेन पौरुषेणैनं यजन्त्यध्यात्मकोविदाः। इति पैङ्गिश्रुतिस्तेन नान्यज्ञानाद्विमुच्यते AnuVyā. 8B. 9 (*on* 1.1); तं विदित्वास्य मुक्तिः स्यान्नान्यज्ञानात्कथंचन AnuVyā. 9A. 7 (*on* 1.1); 4 another knowledge अन्यज्ञानस्य ... प्रामाण्यमनुमीयते TarkBhā. (Ke.) 56. 9; सन्तमेनं विदुरिति तत्त्वेनान्यज्ञानं यदुक्तं तेन ... ज्ञानक्रियाविशिष्टं जीवं वर्तमानं विदुः AṇuBh. 33. 25 (*on* i. 1. 11); 5 thought of other परचित्तविषयः - अन्यज्ञानविषयः Bhāsk. i. 173. 21 (*on* i. 4. 5)

अन्यज्ञानकृत (anyajñāna-kṛta) *adj.* caused by another knowledge अनुभवज्ञानस्य ... स्वान्तर्भावाभासो नैसर्गिकः - निसृष्टः स्वातन्त्र्यात् आयातो न तु स्मरणादेरिवान्यज्ञानकृतवासनादिबलात् PratyabhiVi. i. 336. 3 (*on* i. 6. 9)

अन्यज्ञानज्ञेय (anyajñāna-jñeya) *adj.* (used as noun) (object) which is to be known by another knowledge ज्ञानस्य च निर्वाच्यत्वे ज्ञेयस्यापि तथात्वं स्यात्, अन्यज्ञानज्ञेयत्वत् IṣṭaSi. 48. 3.

अन्यज्ञानधारा (anyajñāna-dhārā) *f.* flow or continuation of the knowledge of another (object) अन्यज्ञानधाराकालीनाहंकारस्य ... अनुसंधानम् SiddhāLeSaṁ. 155. 3; न चास्मिन्पक्षे ... अन्यज्ञानधाराकालीनाहमर्थानुसंधानानुपपत्तिः SiddhāLeSaṁ. 183. 3.

अन्यज्ञानप्रतिबन्ध (anyajñāna-pratibandha) *m.* hinderance to the knowledge of another (object) न चैवमन्याज्ञाने द्वारत्वम्, अन्यज्ञानप्रतिबन्धद्वारेण शुद्धज्ञान एव द्वारत्वसंभवात् AdvaiSi. 694. 15.

अन्यज्ञानप्रतिबन्धिका (anyajñāna-pratibandhikā) *adj.* (*f.*) hindering the knowledge of another (object) (बुभुत्सा) नाप्यन्यज्ञानप्रतिबन्धिका, घटबुभुत्सायामपि पटज्ञानोदयात् TattvCin. i. 772. 5.

अन्यज्ञानमात्र (anyajñāna-mātra) *n.* another knowledge in general (संततिः) सा चानादिरनन्ता च न सिद्धिं कथमृच्छति। ... नित्यहेतुसमुद्भूतं नित्यं सत्स्यत एव वा। भूतमात्रोद्भवं वापि यद्वान्यज्ञानमात्रजम् TattvSaṁ. 1880.

अन्यज्ञानवर्जित (anyajñāna-varjita) *adj.* devoid of another knowledge गङ्गानन्तगुणा ... यां शिरसा धृत्वा शिवोऽन्यज्ञानवर्जितः BṛDharmaP. i. 58.60.

अन्यज्ञानसाधन (anyajñāna-sādhana) *n.* means of another knowledge शेष्यन्तरनिवृत्तिफलकपरिसंख्येत्याहुः। तन्न। ... श्रुत्यादिविचारस्यान्यज्ञानसाधनत्वेनाप्राप्तेः Nyāyāmṛ. 624B. 3.

अन्यज्ञानहेतु (anyajñāna-hetu) *m.* cause of the knowledge of another (object) न ह्यन्यसंनिकर्षोऽन्यज्ञानहेतुः SphoṭSi. 140.2; स्वज्ञानेनान्यज्ञानहेतुताविशेषितमुपदेश्यत्वमसाधारणम् ŚrutaPra. iA. 187. 5 (*on* i. 1. 1)

अन्यज्ञानादि (anyajñānādi) *adj.* knowledge of another etc. अन्यविषयकसंयमसिद्धितयान्यज्ञानादेः कथनात् YogSā. 53. 14 (3)

अन्यज्ञानानपेक्ष (anyajñānānapekṣa) *adj.* independent of any another knowledge दृष्टेर्द्रष्टेति विज्ञायत एव, अन्यज्ञानानपेक्षत्वात् BṛĀraUBh. 131.13 (*on* i. 4. 10)

अन्यज्ञानानुपयोगिन् (anyajñānānupayogin) *adj.* not conducive to the knowledge of another प्रमेयम्। किं लक्षणम्। यद्विषयं ज्ञानमन्यज्ञानानुपयोगित्वेन निःश्रेयसाङ्गं भवति तत्प्रमेयम् NyāySā. 34. 13.

अन्यज्ञानाभाव (anyajñānābhāva) *m.* absence of another knowledge अन्यज्ञानाभावस्तु न स्वयंप्रकाशब्रह्मतत्त्वावभासप्रतिबन्धक्षमः VivaPraSaṁ. 25. 22.

अन्यज्ञानावेद्य (anyajñānāvedya) *adj.* not to be known by means of another knowledge एकज्ञानवेद्यस्यान्यज्ञानावेद्यत्वात् NyāyKu. 49. 12.

अन्यज्ञानासंसृष्ट (anyajñānāsaṁsṛṣṭa) *adj.* not associated with any other knowledge तपःक्रियाविशेषान्यदर्थं सेवन्ते तपस्विनस्तज्ज्ञानमन्यज्ञानासंसृष्टं केवलम् SarvaDaSaṁ. 3. 174.

अन्यज्ञानासंभव (anyajñānāsambhava) *m.* impossibility of the knowledge of another अन्यज्ञानेनान्यज्ञानासंभवपरिजिहीर्षया तु दृष्टान्तोपादानम् VedāntDī. 15. 6 (*on* i. 1. 5); एकस्मिन्विज्ञाते सर्वं विज्ञातं भवतीति प्रतिज्ञातेऽन्यज्ञानेनान्यज्ञानासंभवं मन्वानस्य VedāSaṁ. 89. 5.

अन्यज्ञानोपयोगिता (anyajñānopayogi-tā) *f.* the state of being conducive to the knowledge of another कुतः पुनरेष प्रमेयविशेषो लभ्यते ... प्रमेयज्ञानस्य प्रमाणज्ञानवदन्यज्ञानोपयोगितामन्तरेण ... अपवर्गे हेतुत्वप्रतिज्ञानात् NyāyMañ. ii. 2. 5.

अन्यज्ञार्था (anyajñārthā) *adj.* (*f.*) meant for other knower, i.e. sentient being प्रतिपुरुषमेकैकं चित्तम् ... तत्प्रवृत्तिस्तदर्थैव नान्यज्ञार्था स्वार्था वेति IṣṭaSi. 361. 3.

अन्यज्ञेयत्व (anyajñeya-tva) *n.* the state of being what is to be known by another ज्ञेयत्वे चान्यज्ञेयत्वमज्ञत्वमनात्मत्वं च घटादिवत्स्यात् IṣṭaSi. 175. 5; यतो अन्यश्चेतनश्चेतनेन ज्ञेयश्चेत् अनात्मैव, अन्यज्ञेयत्वात्, घटवत् IṣṭaSi. 241.1; ज्ञेयत्वेऽपि घटादिवदज्ञत्वानात्मत्वान्यज्ञेयत्वाप्रसङ्गात्, अन्यतज्ज्ञादृष्टेश्च, तज्ज्ञस्य चान्यज्ञेयत्वे चानवस्थानात् IṣṭaSi. 343. 14.

अन्यज्यकासाधन (anyajyakā-sādhana) *n.* act of finding out another chord of an arc कोटेश्च कोट्यंशदलस्य चैवम्। अन्यज्यकासाधनमुक्तमेवं पूर्वैः Golā. 282.6.

अन्यज्यानयन (anyajyānayana) *n.* act of obtaining the remaining Rsine (of the unconsidered part of arc) ये चान्ये साधिते तद्वज्यानां भावनया किल। अन्यज्यानयनं कार्यं चापक्षेत्रविचक्षणैः SiddhāTaVi. 63. 21.

अन्यज्यासाधन (anyajyā-sādhana) *m.* act of finding out another chord of an arc चापान्तरस्य जीवा स्यात् तयोरन्तरसंमिता। अन्यज्यासाधने सम्यगियं ज्याभावनोदिता Golā. 283. 6; भावनया ज्यानयनं – मृषकारेणैवान्यज्यासाधने सम्यगियं ज्याभावनोदितेत्यनेन स्वकृतावुक्तम् SiddhāTaVi. 67. 14.

अन्यञ्च् (a-nyañc) *gr.* non-subordinate, i.e. principal nominal stem अनीचः। न्यक्शब्दोऽत्राप्रधानवचनो नञ्पूर्वः JaineVyā. iii. 1. 17.

अन्यडामर (anya-ḍāmara) *m.* another Ḍāmara (knight or lord) उच्छ्रंखिर-संप्राप्तैरम्भोभिर्दुर्गनिर्गतः। मायां प्रयोक्तुं प्रारेभे प्रेरितः सोऽन्यडामरैः RājTa. (Ka.) 8. 1721.

अन्यढौकित (anya-ḍhaukita) *adj.* brought by others विभूतिमध्ये लुब्धस्य प्राभृतायान्यढौकितैः। अपूपैर्निजभृत्येषु विक्रयोऽभूत्कुलोचितः RājTa. (Ka.) 7. 113.

अन्यणलन्त (anya-ṇalanta) *adj.* (used as noun) another verbal form ending with *ṇal* (perfect ending) आहेति भूतेऽन्यलड (v.l. °णल)न्तभ्रमाद् ब्रुवो लटि KāvyālaṅSū. v. 2. 44.

अन्यत् (anyat) *ind.* [enumerated in the *svarādigaṇa*, GaṇPā. 254. 162; KāśiVṛ. *on* i. 1. 37: SaraKaṇṭhā. (Gr.) i. 1. 22; SiddhāKau. 107A. 1 (*on* i. 1. 37); enumerated in the *cādigaṇa*, GaṇRa. 1. 8 (19)] **1A** further, additionally, optionally **B** anew, more **2A** except, otherwise **B** separately **3A** in other cases **B** moreover, again and again, besides **4** or else **5** the indeclinable word *anyat* **1A** further, additionally, optionally एतदन्यत् कुर्युरुक्थ्यान्यत्रणयेयुः PañcBr. ix. 7. 11 (comm. प्रवृत्तकर्मणोऽन्यत् संस्थान्तम्); Kṣudra. 1.10; अन्यद्य [1*] ब(ह्)उभिर्व्वसुधा भुक्ता राजभिः [स]गरा[द्]इभिः EI. viii. 165. 19; तत्पातकफलेनासौ ... घोरतरं दुःखमश्नुते नरकावनौ। अन्यद्य EI. iii. 213. 40; अन्यद्य। ... कलियणनायकः ... आचंद्रार्क्कस्थिरं दत्तवान् EI. iii. 216. 19; **1B** anew, more अभिषुत्यान्यत्सोममगृहीत्वा ग्रहान् ... स्तुयुः PañcBr. ix. 8. 2 (*but* comm. अभिषुतं सोमं परित्यज्य अन्यत् लिङ्गव्यत्ययः अन्यं सोमम् ... अभिषुत्य); एतदन्यत् कुर्युः। अभिषुत्य सोममन्यदगृहीत्वा ग्रहान् ... मार्जालीये स्तुवीरन् JaimiBr. 1. 345; कृपया धृतगोपविग्रहे कियदन्यन्मृगयामहे वयम् KṛṣṇaKa. 3. 23; अन्यत्कुम्भादपां पूर्णादन्यत्पादावसेचनात्। अन्यत्कुशल-संप्रश्नान्नेप्सिष्यति जनार्दनः MahāBhā. v. 85. 13; प्रतिदिशमचलां कीर्तिमानर्त्तयंति। किंचान्यद्यदिष्टं निदधति EI. xviii. 349. 2; **2A** except, otherwise सप्तदशा उ एवान्यत् पवमानास्स्युः। त्रिवृत्स्तुतराणि स्तोत्राणि JaimiBr. 1.346; अर्धर्चन्यायाश्चर्चः। वचनादन्यत् ŚāṅkhāŚS. i. 1. 27; साग्नयः सर्वेऽन्यत् षोडशितिप्रसुद्यातुर्मास्येभ्यः MānŚS. 197. 1; पयसि स्थालीपाकः पाकयज्ञेषु। वचनादन्यत् KauṣiGS. i. 11. 3; अङ्गमनङ्गक्लिष्टं (v.l. अन्यत्कथमिव पुलकैः) सुखवेदन्या न मे करस्पर्शात् Vikramo. 3. 16; **2B** separately एतद्य पवित्रद्वयं प्रतिपात्रमन्यदन्यद्विधेयम् CaturCin. iii (1). 1234. 11; **3A** in other cases वाग्यमनम्। अन्तरा च याज्यानुवाक्ये। निगदानुवचनाभिष्टवनशस्त्रजपानां चाभ्यासमाप्तेः। अन्यद्यज्ञस्य साधनात् ĀśvaŚS. I. i. 5. 37; एवं चान्यदिति प्रथमान्तप्रतिरूपको निपातोऽन्यस्मिन्नित्यर्थे वर्तत इति विज्ञेयम् PariVṛ. (Si.) 63. 3; **3B** moreover, again and again, besides यवना हयानुपादाय ...। अन्यद्य विविधं रत्नं द्वारि तिष्ठन्ति वारिताः MahāBhā. ii. App. I. 33 (25); अन्यद्य ब्रूयां राजेन्द्र प्रतिज्ञां मम नित्यदा MahāBhā. vii. 95*; भवते ददामि ...। अन्यद्य वित्तं विविधं महर्षे किं ब्राह्मणस्येह गजेन कृत्यम् MahāBhā. xiii. 105. 11; अन्यद्य शकुन्तलायाः प्रसाधनमभिप्रेतमत्रालिखितुं विस्मृतमस्माभिः Śāk. 6. 19 (3); 7. 7 (1); महाराजर्थ्नारणभजदेवः ... समादिशयति चान्यत् सर्वतः शिवम् अस्माकं विदितमस्तु भवताम् EI. xii. 323. 15; अन्यद्य देवपादानां वयमन्वागता भृत्याः PañcT. 1. 38 (1) (30. 5); 2. 95 (13) (268. 1); परिवर्तिनि संसारे मृतः को वा न जायते। अन्यद्य। गुणिगणगणनारम्भे पतति न कठिनी सुसंभ्रमा यस्य। तेनाम्बा यदि सुतिनी वद वन्ध्या कीदृशी भवति Hitopa. 0. 13 (1); किमिति मुधा मलिनं यशः कुरुध्वम्। अन्यद्य। भवेऽस्मिन् ... जायते पुण्ययोगेन परार्थे जीवितव्ययः Hitopa. 3. 138 (1); अन्यदेतेतामपि पुरा ... वागासीत् Kād. 13. 13; यथाह संबन्धी महाराजदशरथः। अन्यद्य। यत्कल्याणं किमपि मनसा तद्वयं वर्तयामः MahāViC. 3. 22 (2); अन्यद्य किं न स्मरसि UttaRāC. 4. 17 (5); अन्यद्य यथा गृहीतसविशेषमण्डनः प्रतीक्ष्य-तामानुयात्रिको जनः MālaMā. 6.14; अन्यद्यस्मात्स्मृतो भक्त्या त्वयाहं पितृभावतः SkandP. v (1). 2. 22; अन्यत् ... त्वं समुद्रस्य मन्थने। धृतवानसि कौर्म्येण मन्दरं मधुसूदन VarāP. 1. 6; स्वस्यव्वा (Read अन्यद्य)। स्वदत्तां परदत्तां वा यो ह[रे]त वसुन्धरां EI. v. 196. 59; अन्यदित्यन्यार्थे देवदत्त आयातोऽन्यद्य यज्ञदत्त इति GaṇRa. 1. 8 (20); Prasā. i. 302. 18; अन्यत्तदेव चेदग्निमत्त्वं किं तत्र भण्यते AnuVyā. 27A. 4 (*on* 2. 2); अन्यद्य मम सर्वस्वं मम जीवितजीवितम्। वत्सः श्रीशालिभद्रश्च सांयात्रिक इवागमत् ŚāliC. 6. 142; अन्यद्य। देवी शान्तिः ... प्रबोधयति PraboCan. 2. 27 (33. 7); अन्यद्य यस्य धावन्तौ ब्रह्मविष्णू उपर्यधः Dhūrtā. 33; अन्यद्य, शिरसि सुमनः संगा धार्यन्ते तन्तवोऽपि हि CampaŚreKa. 35A. 3; अन्यद्य। एवकारेण यावज्जीवं स्वामिमात्रविषयकोऽनुरागः ŚṛṅgāMañ. (A.) 3. 2; ŚabdaKaDru; **4** or else राजा वा राजमात्रो वा मृगयामटते वने। अन्यद्वा श्वापदं किंचित्सौमित्रे ज्ञातुमर्हसि Rāmā. ii. 90. 6; यदि ह्येकमेव कारणमीश्वरः स्यादन्यद्वा युगपत्सर्वेण जगता भवितव्यं स्यात् AbhidhKoBh. 101. 23 (*on* 2. 64); **5** the indeclinable word *anyat* नञिवयुक्तमन्यत्सदृशाधिकरणे तथाह्यर्थः PariVṛ. (Si.) 62.22; 63.3.

अन्यत् (anyat) *gr.* particular kind of suffix अर्तेरन्यत् SaraKaṇṭhā. (Gr.) ii. 3. 19.

अन्यतएत (anyáta-eta) *adj.* variegated or spotted on one side, PW.; MW.; Apte.

अन्यतएतस् (anyáta-etas) *adj.* variegated or spotted on one side, Apte.

अन्यतएनी (anyáta-enī́) *f.* female deer spotted or variegated on one side तत् सहस्रमप्रतिगृहीतं भवत्युभयतएनी स्यात् तदाहुरन्यतएनी स्यात् TaiS. VII. i. 6. 5 (Sāy. अन्यतरस्मिन्नेव पार्श्वे शुक्लरेखा पर्याप्ता)

अन्यतएनी (anyáta-enī́) *adj.* (*f.*) spotted or variegated on one side अन्यतएनी मैत्रीः MaiS. iii. 13. 9 (iii. 170.7); VājaS. 24. 8; VājaS. (K.) 26. 2; अथास्यैषा सहस्रतमन्यतएनी कण्डूकृतोपक्लृप्ता भवति BaudhŚS. ii. 270.6.

अन्यतःक्ष्णुत् (anyataḥ-kṣṇút) *adj.* sharp on one side वैणव्यंभ्रिः ... अन्यतःक्ष्णुत्कार्या अन्यतःक्ष्णुद्धि फालस्तावन्तमर्कं करोति MaiS. iii. 1. 2 (iii. 3. 5); ŚatBr. VI. iii. 1. 34.

अन्यतःपक्ष (anyataḥ-pakṣa) *m.* view (that Brahman experiences ignorance) through another अन्यतःपक्षेऽनवस्था। तिरस्कारपूर्वकानुभवपक्षं शङ्कते ŚrutaPra. iB. 17.30 (*on* i. 1. 1)

अन्यतःप्राप्ति (anyataḥ-prāpti) *f.* obtainment through another (means) अन्यतःप्राप्त्यभावमात्रमिहाप्राप्तिरिति वक्तव्यम् VidhiRa. 8 (39. 12); धात्वर्थस्यान्यतः-प्राप्तेरेवकारार्थस्य प्राधान्येन ... एवकारार्थपरिसंख्यैव विधेया MayūMāli. 705. 17 (*on* x. 4. 12)

अन्यतःप्लक्षा (anyátaḥ-plakṣā) *f.* name of a lotus-lake in Kurukṣetra (*lit.* which has entrance on one side) स आध्या जुल्पन्कुरुक्षेत्र२ समुया चचारान्यतःप्लक्षेति बिसवती तस्यै हाध्यन्तेन वव्राज ŚatBr. XI. v. 1. 4.

अन्यतक्र (anya-takra) *n.* another (variety of) butter-milk अन्यतक्राणाम-पेयतया ग्रन्थगौरवभयाच्च नेह गुणा निरूपिताः BhojanKu. 144.5.

अन्यतज्ज्ञादृष्टि (anyatajjñādṛṣṭi) *f.* non-experience or non-perception of another knower of that ज्ञेयत्वेऽपि घटादिवदज्ञत्वानात्मत्वान्यज्ञेयत्वाप्रसङ्गात्, अन्यतज्ज्ञादृष्टेश्च IṣṭaSi. 343. 15.

अन्यतत्त्व (anya-tattva) *n.* another principle विशेषतत्त्वयं, यत्सेश्वरवादेऽन्य-तत्त्वानां तत्रैवाविभागादीश्वरचैतन्यमेवैकं तत्त्वम् SāṃkhyaPraBh. 31. 8 (*on* 1.61)

अन्यतत्साधकयुक्ति (anya-tatsādhakayukti) *f.* another conjunction accomplishing that एतादृशभावनया विनान्यतत्साधकयुक्तिं चापैक्यान्तरज्यासिद्धौ मानाभावात् SiddhāTaVi. 67. 12.

अन्यतद्बुद्धि (anya-tadbuddhi) *f.* another knowledge of that यदि च क्षणिकं सर्वं तदेवेदमिति गम्यमानम्, तद्बुद्धेरप्यन्यतद्बुद्ध्यपेक्षत्वे तस्या अप्यन्यतद्बुद्ध्य-पेक्षत्वमित्यनवस्थायाम् BṛĀraUBh. 15. 16 (*on* i. 2. 1); BṛĀraUBhVā. i. 2. 62.

अन्यतनू (anya-tanū) *f.* another body नाना बिभर्ष्यवितुमन्यतनूः BhāgP. xii. 8. 41.

अन्यतन्त्र (anya-tantra) *n.* **1A** another Tāntric text बगला शतनामानि कथ्यन्ताम् ... यन्नोक्तं अन्यतन्त्रेषु KāliViT. 16. 1; तन्त्रेऽस्मिन्नन्यतन्त्रेषु यस्य यन्त्रस्य यत् फलम्। प्रोक्तम् TantrRā. 33. 57; **1B** another text or school ममैष यत्नः कुण्डस्य होमार्थमिहाथ तत्रत्योऽन्यो विशेषः सुधियान्यतन्त्रात् SiddhāTaVi.

103. 11; 2 another method of composition वर्णः पदं वाक्यविधिः समासो लिङ्गं क्रिया कारकमन्यतन्त्रम्। ... चतुर्दश स्युः YaśasCam. ii. 419.21.

अन्यतन्त्र (anya-tantra) *adj.* [*f.*-ā] **A** (inanimate) dependent on something else स्वनिष्ठा ह्याख्यातात् क्रिया प्रतीयते नान्यतन्त्रा TātpaṬ. (Vā.) 473. 16 (*on* ii. 2. 57); **B** (animate) (used as noun) (one) who is dependent on another अन्यतन्त्राया अपि शक्योऽनर्थः प्रतिहन्तुम् ManuBh. ii. 242. 17 (*on* 9.3); स्वतन्त्रस्यान्यतन्त्रस्य बाह्यान्तःसमयोगतः। तत्र व्युत्पत्तिरर्थस्य या सामयिकेतेति सा AgniP. 345. 17.

अन्यतन्त्रज्ञ (anyatantra-jña) *adj.* knower of another school (of astronomy) विजानाति स भवत्याचार्यो वै ब्रह्मोक्तान् योऽन्यतन्त्रज्ञः BrāhmSphuSi. 15. 59.

अन्यतन्त्रता (anyatantra-tā) *f.* the state of being dependent on another यत्संसारिणमात्मानं ऊरीकृत्यान्यतन्त्रताम्। तस्योपदेशे मुक्तस्य स्वातन्त्र्योपनिदर्शनम् MahāP. 42. 0; न ह्यन्यतन्त्रतामात्रेणाविधेयत्वं ब्रूमः AdvaiSi. 874. 9.

अन्यतन्त्रोक्त (anyatantrokta) *adj.* (used as noun) (that) which is stated in other text or school कृत्वैवं स्पष्टातिथिर्दूरभ्रष्टान्यतन्त्रोक्तैः BrāhmSphuSi. 2. 31; एतेन नाडीप्रदेशा अप्यन्यतन्त्रोक्ता व्याख्याताः JayaMa. 160. 22 (*on* 2. 8)

अन्यतन्त्रोपजीवन (anyatantropajīvana) *n.* dependence on another text or school अन्यस्य विधानाभावे सति एकविधेरन्यतन्त्रोपजीवनासंभवात् न प्रसङ्गः MayūMāli. 845. 19 (*on* xii. 1. 1)

अन्यतपस्विवत् (anyatapasvi-vat) *adv.* like another ascetic शीर्णपर्णाम्बुवाताशकष्टेऽपि तपसि स्थितम्। समुद्वहन्तीं नापूर्वं गर्वमन्यतपस्विवत् KāvyālaṅSāSaṁ. 2. 7 (*9)

अन्यतम (anya-tama) *adj.* [*f.* ā] [PrakriKau. i. 935.1; in *n.* takes substitute *at* for case affixes of nom. and acc. sg., P. vii. 1.23; AltGr. III. 583; III. 587; DEBRU. 605] **1A** (inanimate) another (used as noun) another thing **B** (animate) (used as noun) another one (with Abl.) other than (with *ṛte*) other than **2A** (animate) any one else (used as noun) any one else **B** (inanimate) any thing else (used as noun) any thing else **3A** (inanimate) one among many, one of many (used as noun) one among many things, one of many things **B** (animate) one among many, one of many (used as noun) one among many persons, one of many persons **4A** (animate) either of the two **B** (inanimate) either of the two **5** (inanimate) extraordinary **6** some of many, a few of many **7** (animate) different (used as noun) different one **8A** (animate) one (used as noun) one person **B** (inanimate) one **9** the word *anyatama* **10** many **1A (inanimate)** another गोतमस्य पुत्रोऽस्ति। संवृतं लोके यस्मिन् मा धास्यस्यन्यतमो वाध्या। तस्य मा लोके धास्यसि ŚāṅkhāĀ. 3. 1 (11.3); निर्ध्वजे च चतुर्दोले मानमन्यतमं शृणु YuktiKa. 220. 20; दृढतरप्रमाणान्तरप्रसिद्धे वस्तुनि प्रत्यक्षाप्रवृत्तावेतदन्यतमं प्रतिबन्धकं कल्प्यते SāṁkhyaTaPra. 156. 1; **(with Abl.)** अलाभे स्वस्य सूत्रस्य प्रोक्तादन्यतमं बुधः गृह्णीयात् सूत्रम् SamarāSū. 37. 14; **(used as noun)** another thing यश्चागमं वा वेदं वा विलङ्घ्यान्यतमं भजेत्। तस्याहं विकलाङ्गाभ्यां समुद्धर्तुमशक्तिका BṛDharmaP. i. 36. 142; **1B (animate)(used as noun)** another one अभोज्यान्नाः ...। भुक्त्वातोऽन्यतमस्यान्नममत्या क्षपणं त्र्यहम् ManuSm. 4. 222; वेश्याभवने सभायाम् अन्यतमस्योदवसिते वा ... आलपैरासनबन्धो गोष्ठी KāmSū. 53. 2 (1. 4); बहवः पुरुषाः ... कृतसंकेताः पारावस्कन्दनाय प्रवृत्ताः तत्रान्यतमस्याकूतमवगम्यान्यतमः प्रवर्तते SāṁkhyaTaKau. 368. 1 (*on* 31); अन्यः कश्चित् ... श्रीराघवायेतरो दत्तो ह्यन्यतमस्तु कौशिकजनुर्भाजे नृसिंहाय च EI. iii. 29. 131; विजतेऽभिमुखी प्रियमन्यतमं विसहेत वद व्रजनाथ कथम् PadyaVe. 880; **(with Abl.)** other than सेशं पुनात्यन्यतमो मुकुन्दात् को नाम लोके भगवत्पदार्थः BhāgP. i. 18. 21; (with *ṛte*) other than एकादशानां रुद्राणामृते ह्यन्यतमं सुते। कं शिवाख्यं महारुद्रं पतिं प्राप्तासि दुर्मते BṛDharmaP. i. 37. 54; **2A** (animate) any one else तेषां छागश्च मेषश्चोपाकरणीयावलाभेऽन्यतममालभेत BaudhŚS. iii. 355. 2; देवतिर्यङ्मनुष्येष्वन्यतमायैकस्मै याचनमित्येके PārāSu. 40. 22; न केनचिदेतद्वंशजेनान्यतमेव वा स्वल्पप्य (स्वल्प्‌आप्य्) - आवा(बा)धा हस्तप्रक्षेपो वा क्(आ)र्यः EI. xxiii. 160. 17; **(used as noun)** any one else यदा ... निवारितं नान्यतमेन भीमं तदा नाशंसे विजयाय संजय MahāBhā. i. 54* (3); अदृष्ट्वान्यतमं लोके शीलौदार्यगुणैः समम्। अहं सुतो वामभवं पृश्निगर्भ इति श्रुतः BhāgP. x. 3. 41; भर्त्रा विना पतिवियुक्ता स्त्री पित्रादीनामन्यतमेन हीना विरहिता तदनादृता न तिष्ठेत् VīraMi. 151. 5 (*on* 1. 86); **2B (inanimate)** any thing else ब्राह्ममस्त्रम् ... न ह्यस्यान्यतमं किंचिदस्त्रं प्रत्यवकर्शनम् BhāgP. i. 7. 28; अन्यतममवयवमन्तरेण सकलमिदमनुपपन्नार्थवाक्यं स्यात् NyāyMañ. ii. 144. 18; **(used as noun)** any thing else कच्चिन्नाहीनानुदेश्यन्यस्ता त्विंज्यनीतदक्षिणानामन्यतम इति पृष्ट्वा प्रतिशृणोति प्रत्याचष्टे वा ŚāṅkhāŚS. v. 1. 10 षष्ठीगुणक्रियाजातिरूढयः शब्दहेतवः। नात्मन्यन्यतमोऽमीषां तेनात्मा नाभिधीयते NaiṣkaSi. 166. 8; (अन्यतमया वृत्त्या जीवंस्तु स्नातकः) व्रतानीमानि धारयेत् न तदपेक्षमेकजीवितम् अन्यतमेन वृत्तिविधानात् ManuBh. i. 334.16 (*on* 4. 13); **3A (inanimate)** one among many, one of many मासि मास्यपरपक्षेऽन्यतमेऽहनि ... पितृभ्यस्तत्पत्नीभ्यः पिण्डानर्पयति VaikhāGS. 4. 7 (60. 18); प्राणो नाम वायुरूर्ध्वमाक्रामन्नुरःप्रभृतीनां स्थानानामन्यतमस्मिन् स्थाने प्रयत्नेन विधार्यते ĀpiŚi. 8. 1; विश्वामित्रम् ... धर्मो जिज्ञासया ... अभ्यगच्छत् स्वयम् ... सप्तर्षीणामन्यतमं वेषमास्थाय MahāBhā. v. 104. 9; जपन्वान्यतमं वेदं योजनानां शतं व्रजेत् MahāBhā. xii. 48* (3); ManuSm. 11.75; AgniP. 169. 3; हीनमन्यतमेनाप्यवयवेन न्यूनम् NyāySū. v. 2. 12 (Bh. प्रतिज्ञादीनामवयवानामन्यतमेनाप्यवयवेन हीनं न्यूनं निग्रहस्थानम्); अतो अन्यतमया वृत्त्या जीवंस्तु स्नातको द्विजः। स्वर्गायुष्ययशस्यानि व्रतानीमानि धारयेत् ManuSm. 4. 13; एषामन्यतमे स्थाने यः साक्ष्यमनृतं वदेत्। तस्य दण्डविशेषांस्तु प्रवक्ष्याम्यनुपूर्वशः ManuSm. 8. 119; जातिभ्रंशकरं कर्म कृत्वान्यतममिच्छया। चरेत्सांतपनं कृच्छ्रं प्राजापत्यमनिच्छया ManuSm. 11. 124; ViṣṇuSm. 38. 7; एक एव रस इत्युवाच भद्रकाप्यः, यं पञ्चानामिन्द्रियार्थानामन्यतमं जिह्वाविषयिकं भावमाचक्षते CaraS. i. 26. 8 (1941 Ed.); ii. 1. 29 (1941 Ed.); यदा ... वातलः ... ज्वरवमनविरेचनातीसाराणामन्यतमेन कर्शनेन कर्शितः वातलमाहारमाहरति ... तस्यापचाराद्वातः प्रकोपमापद्यते CaraS. ii. 3. 6; vi. 16. 27; प्रमेहिणं स्निग्धमन्यतमेन तैलेन ... वा घृतेन वामयेत् SuśruS. iv. 11. 7; सोमाः समाख्याताः ... अन्यतमं सोममुपयुयुक्षुः ... सोमकन्दं सुवर्णसूच्या विदार्य पयो गृह्णीयात् SuśruS. iv. 29. 10; vi. 21. 27; धन्वनृमहीवारिवृक्षगिरिदुर्गाणामन्यतमं दुर्गमाश्रयेत् ViṣṇuSm. 3. 6; देशप्रवृत्तिसात्म्याद्वा ब्राह्मप्राजापत्यार्षदैवानामन्यतमेन विवाहेन शास्त्रतः परिणयेत् KāmSū. 196. 9 (3. 1); AvantiKa. 195. 13; प्रजापतिः ... सागराणां नदीनां च ...। आदित्यानामन्यतमं पर्जन्यमभिषिक्तवान् BrahmāṇḍP. ii. 8. 14; न ह्यग्निहोत्रं जुहुयात्स्वर्गकाम इत्यतो वाक्यादन्यतमात् पदात् अग्निहोत्रात्स्वर्गो भवतीति गम्यते ŚābaBh. 92. 2 (*on* i. 1. 24); किं घृततैलवसानामन्यतमेन द्रव्येणाञ्जनीयाः शर्करा उत घृतेनैवेति ŚābaBh. 365. 9 (*on* i. 4. 24); NyāyMāVi. 59. 10 (*on* i. 4. 19); सुराम्बुघृतगोमूत्रप यसामग्निसंनिभम्। सुरापोऽन्यतमं पीत्वा मरणाच्छुद्धिमृच्छति YājnaSm. 3. 253; श्राद्धं कृतं येन महालयेऽस्मिन्पित्रोः क्षयाहे ग्रहणे गयायाम्। किमश्वमेधैः पुरुषैरनेकैः पुण्यैरिमैरन्यतमैः कृतैः किम् PrajāSm. 20; कासघ्नादिषु नेत्राभावे देवनलवंशैरण्डादीनामन्यतमां नाडीं योजयेत् AṣṭāSaṁ. i. 159. 13 (1. 30); पात्रे तु कुर्यात् ... नलप्लक्षपद्मकस्फटिकशङ्खान्यतमे शीतम् AṣṭāSaṁ. i. 164. 11 (1. 32); तद्वर्गोऽन्यतमो बिन्दुनतिप्रणवभूषितः। वर्णो वा वाचकः षष्ठचन्द्रादिकृतशेखरः MṛgendraT. ii. 1. 3; आसामन्यतमां दीक्षां चिकीर्षुः ... शिष्यैः स्वप्ने निवेदिते। मङ्गले मङ्गलं ब्रूयात् MṛgendraT. ii. 8. 9; इतरेण सिद्धे अन्यतरग्रहणं किमर्थम्। अन्यतमं वनम् JaineVṛ. 339. 18 (*on* v. 1. 22); धर्मश्च भूतादीनामेवान्यतमः स्यात् TātpaṬ. (U.) 33. 18 (*on* 2. 5); 389. 15 (*on* 5 (7). 5); सादृश्यम्। नेदं द्रव्यगुणकर्मसामान्यसमवायविशेषाणामन्यतमम् PrakaPañ. 267. 8; न चात्र प्रत्यक्षादीनामन्यतमं प्रमाणमस्ति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 203. 18 (*on* i. 3. 32); TarkSaṁ. (Ā.) 65. 9; अनेकेषु ब्रह्मणः सृष्टिप्रकारेष्वन्यतमस्य सृष्टिप्रकारस्य प्रमुखे पूर्वमयर्वा सृष्ट इति ज्येष्ठः MuṇḍaUBh. 305. 16 (*on* i. 1. 1); अपि सर्वप्रमाणानामज्ञातत्वादिसिद्धये। नेक्ष्यतेऽन्यतमं मानं स्वतःसिद्धं न चापि तत् BṛĀraUBhVā. i. 4. 258; उत्पत्त्यादेरन्यतमो न च मोक्ष इहेष्यते BṛĀraUBhVā. iii. 3. 116; एकत्वपक्षे त्वेतेषां दोषो नान्यतमो भवेत् TaiUBhāVā. 157. 14 (2); शब्दे विभागजत्वं धर्मः केन द्रव्यत्वादीनामन्यतमेन धर्मेण सहचरितः स्यात् NyāyMañ. ii. 121. 28; (उदितेऽनुदिते चैव ...। सर्वथा वर्तते यज्ञः) सर्वथा कर्तव्य एतेषां कालानामन्यतमस्मिन्काले ManuBh. i. 75. 18 (*on* 2. 15); अन्यतमेन तीर्थेन त्रिरप उदकमाचामेत् ManuBh. i. 106. 13 (*on* 2. 60); ii. 123. 20 (*on* 8. 108); कुण्डेषु ... प्रोक्तेष्वन्यतमे कुण्डे नवहस्तप्रमाणके। कारयेत्कोटिहोमम् TantrRā. 29. 52; दोषोऽल्पोऽहितसंभूतः ...। धातुमन्यतमं प्राप्य करोति विषमज्वरम् RugVi. 2. 32; 8. 8; न चास्यैतेष्वन्यतमोऽपि गुणः YaśasCam. ii. 54. 10; तिर्यग्मानुषदेवत्वभूमिकानामन्यतमां भूमिकामवाप्य ... इन्द्रियसुखं समासादयति TattvPradī. (A.) 91. 4 (*on* 1. 70); आतुरम् ... हिङ्गु(चूर्णम्) ... पाययेच्छुद्धदेहं च स्नेहेनान्यतमेन वा SiddhYo. 31. 3; 42. 10; तेनैव प्रत्युत्तरं येनैव चुम्बनादीनामन्यतमेनोपक्रान्ता JayaMa. 151. 7 (*on* 2. 7); अर्थादिसाधने क्रियमाणे द्वयस्येत्यर्थादीनां षण्णामन्यतमस्य द्वयस्योत्पत्तिः JayaMa. 354. 2 (*on* 6. 6); न चेह धर्मब्रह्मजिज्ञासयोः शेषशेषिभावे श्रुत्यादीनामन्यतमं प्रमाणमस्ति Bhām. 49.1 (*on* i. 1. 1); चत्वारि प्रमाणानि संगृहीतानि न चैतेष्वन्यतमस्तर्कः TātpaṬ. (Vā.) 60. 8 (*on* i. 1. 1); योग्योऽशनार्थं वाहानां प्रधानो यव ईष्यते। यवाभावेऽथ चणका धान्यमन्यतमं परम् AśvaCi. 11. 39; डिमसमवकारेहामृगादीनामन्यतमः प्रयोगः प्रस्तावि

AbhinBhā. i. 26. 20 (*on* 1. 57); न हि समासोक्त्यादीनामन्यतम एवासौ ध्वनिः ... तथास्माभिः कृतः Loc. 46. 18 (*on* 1. 16); न चैतासामन्यतमापि वृत्तिः संगच्छते SaraKaṇṭhā. 735. 13; दुर्गेषु भूवशात् कार्यं यद्वा दिक्ष्वपरास्वपि । विवस्वद्भूधराणां कार्यमन्यतमे पदे SamarāSū. 15. 5; तमः ... तद्धि पृथिव्यादिद्रव्याणामन्यतमत्वेनाद्धा स्यात् TattvPradī. (Ci.). 27. 5; यौगपद्यायौगपद्यचिरक्षि(प्र)प्रत्ययानामन्यतमं निमित्तं कालः TarkSaṁ. (Ā.) 47. 26; 87. 2; पवनः स प्रकुपितः कर ... मेहनशिरसामन्यतममासाद्याङ्गम् ... विकारानापादयति Hastyāyur. 58. 10 (1. 9); 104. 23 (1. 15); 666. 11 (4. 20); शरीरशब्दस्य अन्यतमं वा त्रीण्यपि वा त्रिकं वा प्रवृत्तिनिमित्तम् NyāySiA. 209. 5; न च 'हेत्वादीनामन्यतमं ब्राह्मणम्' इति लक्षणम् NyāyMāVi. 72. 8 (*on* ii. 1. 8); दुर्गेषु तेषु मध्यादन्यतमं दुर्गमाश्रित्य पुरं विचारयेत् RājNīRa. 25. 7; उपपादनं च ... वादजल्पवितण्डानामन्यतमां कथामाश्रित्य संपादनीयम् AdvaiSi. 14. 1; सदाशिवशास्त्राणामन्यतमं प्रमाणमभ्युपगम्यते ŚivārkaMaDī. i. 118. 18 (*on* i. 1. 2); i. 315. 12 (*on* i. 2. 1); समुद्दितेन वा अन्यतमेनैकेन ... दीक्षाविधिना गणपत्यादीनामुक्तानां पञ्चानां देवतानामपि क्रमानुष्ठानं संभवति NityoNi. 11. 23; **(used as noun)** one among many things, one of many things बहुलपलाशामशुष्काग्रां प्रागुदीचीमन्यतमां वा KātyŚS. iv. 2. 4; मृतयोः कृत्वा वेणुयष्ट्यां कुपे वासज्योभयत स्थाणुवृक्षवंशवल्मीकानामन्यतमस्मिन्नुत्क्षेपणवदासजति KātyŚS. v. 10. 21; xviii. 6. 33; नित्याहुत्योर्ह्रीहियवतण्डुलानामन्यतमद्धविः कुर्वीत ŚāṅkhāGS. i. 3. 10; अथ चेद्दण्डमेखलोपवीतानामन्यतमद्विशीर्येत छिद्येत वा तस्य तत्प्रायश्चित्तम् ŚāṅkhāGS. ii. 13. 3; KauṣīGS. ii. 8. 3; अथ पालाशीश्चतस्रसमिध आर्द्राः ... घृतान्वक्ता अभ्याधापयन् वाचयति - याज्ञिकानां वा वृक्षाणामन्यतमस्य BaudhGS. ii. 5. 35; ii. 5. 66; iii. 3. 13; BhārGS. 3. 4 (71.12); सौवर्णराजतौदुम्बरकांस्यमणिमयानां पात्राणामन्यतमेषु । यानि विद्यन्ते GautPiMe. ii. 3. 19; तैजसानामुच्छिष्टानां गोशकृद्भस्मभिः परिमार्जनमन्यतमेन वा BaudhDS. i. 5. 26; i. 5. 42; ii. 10. 58; एषामन्यतमत्कृत्वा चतुर्थकाला मितभोजिनः स्युः BaudhDS. ii. 1. 41; सुवर्णमणिमुक्ताफल स्फटिकपद्माक्षेन्द्राक्ष पुत्रजीवकानामन्यतमादक्षमालां कुर्यात् ŚaṅkhaLiDS. 107; वेद्युद्यानाराम° ... "नदीनामन्यतमस्मिंस्तं प्रदक्षिणं कुर्यात् ŚaṅkhaLiDS. 133; तेषामन्यतमेनाहं पतिष्यामि विहायसम् MahāBhā. viii. 326* (1); xii. 16. 12 (v. 1.); आसां महर्षिचर्याणां त्यक्त्वान्यतमया तनुम् । ... विप्रो ब्रह्मलोके महीयते ManuSm. 6. 32 (ManvaMu. पूर्वोक्तानुष्ठानानामन्यतमेनानुष्ठानेन); जलाशयानामन्यतमस्य कूले ... कूटागारं कारयेत् CaraS. i. 14. 46 (1941 Ed.); i. 15. 16 (1941 Ed.); i. 26. 83 (1941 Ed.); प्लोतचर्मान्तवल्कानां मृदुनान्यतमेन वै । न गच्छति विषं देहम् SuśruS. v. 5.4; ततः परं यथार्हं घटाग्न्युदकविषाणामन्यतमम् ViṣṇuSm. 9. 11; मलानां मद्यानां च अन्यतमस्य प्राशने चान्द्रायणं कुर्यात् ViṣṇuSm. 51. 2; 61. 14; सुराम्बुघृतगोमूत्रपयसामग्निसंनिभम् । सुरापोऽन्यतमं पीत्वा मरणाच्छुद्धिमृच्छति YājñaSm. 3. 253; DīpKa. 97. 32 (*on* 3. 253); वृश्चीकापिप्पली°...°विश्वभेषजाद्यन्यतमं द्वे त्रीणि ... समवाप्येषदुष्णं कृत्वा आतुराय ... स्वेदयेत् KāśyaS. 159A. 33; तृतीयो वा चतुर्थो वा भागो निहत इष्यते । प्रश्लिष्टस्य च संयोगस्तेषामन्यतमेन चेत् KauhaŚi. 19; ईदृशश्चायं मनोरथस्त्रिभुवनदुर्लभस्त्रयाणामन्यतमेन संपद्यते HarṣaC. 295. 13; वस्त्यभावे प्लवनीजगलाङ्गपादमधूच्छिष्टोपदिग्धघनसूक्ष्मतान्तवान्यतमं निवेशयेत् AṣṭāSaṁ. i. 147. 11 (1. 28); i. 186. 22 (1. 38); गुल्मं विमार्गाजपदादर्शान्यतमेन वस्त्रान्तरितं प्रपीडयन् प्रमृज्यात् AṣṭāSaṁ. ii. 94. 2 (4. 16); पुरुषविशेषणमप्येतत्र संभवति, अयोगान्ययोगात्यन्तायोगानामन्यतमस्यापि व्यवच्छेदासंभवात् BhāvanāVi. 71. 1; तादृशं हि महत्त्वम् अवयवबहुत्वमहत्त्वप्रचयविशेषाणामन्यतमस्मित्रायत्तम् PrakaPañ. 344. 10; चैतन्यं पृथिव्यादीनामन्यतमस्य सर्वेषां विपरिणतानां वा धर्मो न भवति KenUBh. 42. 21 (*on* 2. 1); न ... वाक्यत्वमस्ति 'कुर्यात् क्रियेत कर्तव्यं भवेत्स्यादिति पञ्चमम्' इत्येवमादीनामन्यतमेऽसति BṛĀraUBh. 40. 11 (*on* i. 3. 1); ते लघवो विज्ञेया येष्वन्यतमो भवेद्यतुर्वर्गात् Kāvyālaṅ. (Ru.) 16. 6; SaṁkṣeŚā. 1. 104 (i. 93. 6); क्रिया वा ... स्यात्कारकं वा ... निरन्वयोऽयं नाशः स्यादेषामन्यतमोऽपि न BṛĀraUBhVā. i. 4. 199; संभवेऽन्यतमस्यापि सर्वेषां संभवो यतः । अतोऽवधारणार्थाय तत्रैव ग्रहणं कृतम् BṛĀraUBhVā. ii. 3. 34; न चैषामन्यतमस्यापि पक्षधर्मत्वमस्ति NyāyMañ. i. 34. 21; सुवर्णे रजते वा तद्यन्त्रेष्वन्यतमं शिवे । विलिख्याभ्यर्च्य तद्विद्याविदे दद्यात् TantrRā. 20. 78; 30. 40; अनेकानि धर्माणि ... एतेष्वन्यतमेनापि नात्मानं भावयेन्नरः BṛNāraP. 3. 68; 14. 51; महर्षिचर्या । आसामन्यतमया नदीप्रवेशेन भृगुप्रपतनेनाग्निप्रवेशेनाहारनिवृत्त्या वा शरीरं त्यजेत् ManuBh. i. 506. 8 (*on* 6. 32); अपराधोऽष्टादशानां पदानामन्यतमः ManuBh. ii. 129. 26 (*on* 8. 126); TantrRā. 22. 23; कार्श्यकौमलसंकोचशोषदोषविदूषितम् । एषामन्यतमं गाढं गृह्णीध्वं मस्करं करैः BṛKathāŚloSaṁ. 18. 443; न च वाच्यम् - गुरुनये वाक्यभेदाध्याहारानुषङ्गदोषाः, तद्वरं लाक्षणिकप्रमात्राद्यावन्यतमो विशेषः NayaVi. 118. 3 (*on* i. 1. 5); पञ्चमूलीबलाविश्वधान्यकोत्पलबिल्वजाः । वातातिसारिणे देयास्तक्रेणान्यतमेन वा SiddhYo. 3. 24; (शतायुर्वै पुरुषो विभज्य कालमन्योन्यानुबद्धं परस्परस्यानुपघातकं त्रिवर्गं सेवेत) अन्योन्यानुबद्धमिति धर्मादीनामन्यतमं द्वाभ्यामेकेन वानुबद्धम् JayaMa. 10. 9 (*on* 1. 2); एषामन्यतमेऽवस्थानं युज्यते JayaMa. 44. 10 (*on* 1. 4); न संभवत्येव ध्वनिर्नामापूर्वः कश्चित् । ... तस्योक्तेष्वेव चारुत्वहेतुष्वन्तर्भावात् । तेषामन्यतमस्यैव वा Dhvanyā. 25. 1 (*on* 1. 1); भूतेन्द्रियाणामन्यतममात्मत्वेन प्रतिपन्नाः ... विदेहाः TattvVai. 23. 20 (*on* 1. 19) क्लेशानामन्यतमेन समुदाचारतामभिभवाद्वात्यन्तविषयसेवया वा विच्छिद्य ... तेनात्मना समुदाचरन्ति TattvVai. 60. 19 (*on* 2. 4); न च सामान्यविशेषसमवायेष्वन्यतमं तमः Kiraṇā. 15. 18; द्रव्यानि(?णि) ... । तानि प्रोक्तविधानानामाश्रित्यान्यतमं यजेत् PañcaRā. (Nā.) iii. 13. 9; ये चात्रोपपातकिनः ... तेषां सामान्यविहितानामुपपातकप्रायश्चित्तानामन्यतमं प्राप्नोति Aparā. 1155. 21 (*on* 3. 289); वटप्लक्षाश्वत्थोडुम्बराणामन्यतमं गत्वा निर्यासमानीय ... अभ्यज्य शवं नयेयुः HārLa. 130. 11; उक्तविशेषणानामन्यतमेनापि रहितस्य न महत्त्वसिद्धिः VedāntKa. 45. 8 (*on* i. 1. 1); समुदायविवक्षायाम् - समवायिनामन्यतमात्तेभ्योऽन्येषु चतुर्विधेषु अन्यतमस्मिन् अतिव्याप्तिः TarkSaṁ. (Ā.) 12. 27; 20. 5; संवादकारण(ज्ञान?)गुणज्ञानार्थक्रियाज्ञानानामन्यतमेन प्रामाण्यनिश्चयः NyāyKu. 20. 1; मुहूर्ता ये प्रकीर्तिताः । तेषामन्यतमे कुर्याद्विद्यान्यङ्गविधिं शुभम् Hastyāyur. 707. 27 (4. 36); तदन्यतमस्तत्र वाक्यार्थत्वं प्रयास्यति BhāvPra. (Śā.) 160. 8 (6); एषामुपमादीनामन्यतमस्य द्वयोस्त्रयाणां वा लोपे भवन्ती लुप्ता Ekāva. 8. 2 (20) (197. 11); पाण्डिवक्राद्विलोहानामादायान्यतमं शुभम् । स्वरसेन दहेत् RaseCin. 8. 23 (83. 9); प्रविष्टश्चाष्टाङ्गेन मस्तिष्कसंपुटप्रह्वाङ्गपञ्चाङ्गदण्डाङ्गादिषु अन्यतमेन वा प्रणमेत् PāñcRāRa. 114. 10; इदं त्रयं प्रमाणमृणादानादौ लिखितादीनामन्यतमस्याभावे दिव्यानां घटादीनां नवानामन्यतमं प्रमाणमुच्यते मुनिभिः DīpKa. 40. 1 (*on* 2. 22); शुद्धः सन् ... अश्वत्थोदुम्बरप्लक्षाणामन्यतमस्य ... कुशकीलकान् ... अभिमन्त्रितान् ... दशदिक्षु ... निखन्य ... अस्त्रं संपूज्य TantrSā. (K.) 40. 1; मनसो भेदेन संयोगसमवायतादात्म्यानामन्यतमो न BhedaDhi. 20. 10; घृततैलवसादीनामन्यतमम् अञ्जनसाधनं भविष्यति UpaParā. 20. 4; मनूक्तदण्डानामन्यतमो जातिशक्त्याद्यपेक्षया कल्पनीयः VīraMi. 668. 17 (*on* 2. 187); नामधातुषु । आद्यानां त्रयाणामन्यतमस्य द्वित्वमित्यर्थः SiddhāKau. 454B. 7 (*on* iii. 1. 27); पुरश्चरणस्य कियती संख्या ... अथर्ववेतेषां मध्येऽन्यतममेकमेव द्वयमेव वा पुरश्चरणम् SetuBa. 167. 3; वर्गेष्विति । ... चतुर्णाम् ... अन्यतमादिति शेषः LaŚabdeŚe. i. 35. 25; **3B (animate)** one among many, one of many तेषामन्यतमो यस्तु चतुर्थः परिकीर्तितः । श्रेणिमानिति विख्यातः ... राजर्षिसत्तमः MahāBhā. i. 61. 49; प्राप्तुमिच्छन्ति देवास्त्वां शक्रोऽग्निर्वरुणो यमः । तेषामन्यतमं देवं पतित्वे वरयस्व ह MahāBhā. iii. 52. 6; iii. 123. 12 (v.l.); भीष्मो वसूनामन्यतमो दिष्ट्या जीवसि पुत्रक MahāBhā. v. 186. 17; ईशानस्तपनो ब्रह्मा वायुः सोमो गुरुर्गुहः । एषामन्यतमः प्रायो भवान्भवितुमर्हति BrahmāṇḍP. ii. 24. 5; ततः शक्ततरा पश्चादासामन्यतरापि वा । उपेतानां वान्यतमो मन्थेदग्निं निकामतः GobhiSm. 1. 105; तदीयमेवाभिमुखमापतन्तमन्यतमं शिष्यमद्राक्षीत् HarṣaC. 154. 11; 242. 5; जानात्येव मां महाराजो वामदेवस्य भगवतोऽन्तेवासिनामन्यतमं सोमशर्माणम् AvantiKa. 186. 7; दारेषु मातर्यथ भृत्यवर्गे सुते पितर्यन्यतमे जने वा । विश्रम्भयोगो न तु तादृशः स्याद्यादृग्दृढे मित्र उदारबुद्धौ VarāṅgaC. 2. 28; राजापि ... विहसन्नेव तेषामन्यतमम् ... जग्राह हेलया हंसम् NalaCam. 2. 13 (35); कन्यकान्यतमा तत्र गृह्यमाणाथ हस्तिना । प्रांशुप्राकारतः प्रांशोरगम्यां परिखामगात् BṛKathāŚloSaṁ. 1. 13; तेषु चान्यतमः शिल्पी तमागन्तुमभाषत BṛKathāŚloSaṁ. 5. 276; 21. 57; आखुरन्यतमस्तेषाम् ... अभाषत् BṛKathāŚloSaṁ. 20. 400; चन्द्रादित्यन्यतमेन प्रजापतिना भवितव्यम् SaraKaṇṭhā. 370. 16; अपि नाम सुरसिद्धविद्याधरोरगमनुजगुह्यकानामन्यतमः क एष युवा UdaySuKa. 77. 25; छान्दोग्ये ... अक्ष्याधारः पुरुषः किं प्रतिबिम्बात्मजीवदेवताविशेषेष्वन्यतम उत परमात्मेति संशयः VedāntDī. 34. 5 (*on* i. 2. 13); स्वर्गभाजामन्यतमं वधूमन्यतरं च तम् । अकारयदथ प्रीतः पुरोधाः करमोचनम् DvyāśraKā. 19. 88; विलोलपद्मान्तरङ्गहस्ता तासामभूदन्यतमेव सापि Yādavā. 8. 101; वन्यद्विपेष्वन्यतमो गणेशः ... भूत्वा विजह्नुः सविधे पुरारेः ŚivLī. 2. 61; सोऽहं जीव विभो चिरन्तनसखस्ते ज्ञानशर्मा तथा प्राणेष्वन्यतमः Jīvān. 305. 4; क्रमेण बह्वीः परिणीतवान् ... तास्वन्यतमा तु कन्यकामसूत शान्तेति यथार्थनामिकाम् Rāgh. 1. 7; 15. 60; प्रतिबिम्बादीनां त्रयाणां ग्रहणं त्विह न ... नेतरस्तेषामन्यतमः कोऽप्यक्लिस्यः किं तु परमात्मैव GoviBh. 35. 2 (*on* i. 2. 17); **(used as noun)** one among many persons, one of many persons सदस्यो बोधयेत्तर्त्विजां वान्यतमो बुध्येत कथं वोऽनुत्वणं स्यात् KauṣīBr. 26. 5 (122. 3); चिरं ध्यात्वा अमन्यत । अन्यतात्मानो वै तेऽसुराः । अतोऽन्यतममेतेषामुक्तम् । तदिमे मूढा उपजीवन्ति MaiU. 7. 10; पुरुषपशुविट्कुलाम्बरीषबहुयाजिनामन्यतमस्माद् अग्निमिन्धीत ŚāṅkhāGS. i. 1. 8; व्याधितश्चेत्तदशक्तश्चेत् पिता भ्राता चाचार्यपुत्रशिष्याणामन्यतमो वान्वारब्धे कुर्यात् KauṣīGS. iv. 1. 5; गृहस्थो बहुजायां विन्देत (य)दासामन्यतमा म्रियेताग्निरेव पैतृमेधिकं कर्म प्रतिपद्येत ĀgniveGS. iii. 10. 3 (172. 4); वृणीष्वान्यतमं शुभे

MahāBhā. iii. 123. 18; मां च दृष्ट्वा वने तस्मिन्समागम्य ततस्ततः। ताः समभ्यागताः (v.l. तासामन्यतमाः) क्षिप्रं रावणायाचचक्षिरे Rāmā. v.56.93; तस्य संकल्प आसीद्य तेषामन्यतरस्य (v.l. अन्यतमस्य) वै HariVaṁ. 18. 10; एषामन्यतमो यस्य भुञ्जीत श्राद्धमर्चितः। पितृणां तस्य तृप्तिः स्यात् ManuSm. 3. 146; CaturCin. iii(1). 159. 16; वृद्धस्तु व्याधितो वा राजा मातृबन्धुकुल्यगुणवत्सामन्तानामन्यतमेन क्षेत्रे बीजमुत्पादयेत् ArthŚā. i. 89. 2 (1. 17); ii. 259. 3 (7. 4); एषामन्यतमानोऽपि(?) वक्तव्यं वै प्रजापते PauṣkS. 18. 58; तुल। तां च सुवर्णकारकांस्यकाराणामन्यतमो विभृयात् ViṣṇuSm. 10. 4; सप्तरात्रं पीत्वा महापातकिनामन्यतमं पुनाति ViṣṇuSm. 48. 13; 50. 31; 50. 33; तत्र कश्चिद् धिष्टाङ्गधूर्तानामन्यतमः स्यादपीत्यनाश्वासः PramāVāSvopVṛ. 113. 24; कपिला महिषी धेनुर्देवताप्रतिमा तथा। आसानामन्यतमो गच्छेद्गुरुतल्पग उच्यते VṛHāriSm. 9. 193; त्रयाणां त्रैविद्यानाम् अन्यतमः भोजनीयः ManuBh. i. 270. 22 (*on* 3. 136); ii. 18. 26 (*on* 7. 54); एषामन्यतमं याहि गृहीत्वेति मयोदिते। मरुभूतिक एवात्र योग्य इत्ययमुक्तवान् BṛKathāŚloSaṁ. 11. 23; मानुषी स्यात्कुलस्त्री स्याद्गणिका स्यादिवं न हि। यस्मादन्यतमाप्यासां लक्षणैर्नोपपद्यते BṛKathāŚloSaṁ. 13. 45; कदर्यस्यार्थसंग्रहो राजदायादतस्कराणामन्यतमस्य निधिः NītiVā. 2. 11; एते ... महापातकिसंज्ञा ज्ञेयाः। यश्चैषामन्यतमेन सह समां संवत्सरं यावत्संपिबेत्संव्यवहरेत्सोऽपि महापातकी Aparā. 1041. 9 (*on* 3. 227); 1044. 25 (*on* 3. 227); पितृभगिन्यादीनामन्यतमां गच्छन्गुरुतल्पगो भवति Aparā. 1048. 25 (*on* 3. 232); 1165. 25 (*on* 3. 289); रुद्राणामन्यतमस्मै नमोऽस्मै चक्रिरे नृपाः DvyāśraKā. 1. 138; प्रथमं क्षत्रियवैश्यशूद्राणामन्यतमां परिणीय पुनरपरवर्णत्रयकन्याः परिणीयन्ते HārLa. 54. 11; आढ्याः ... अन्यतमे चैकाहजातजात्यनवकिशोराणां समुद्धृतैः स्कन्धकेशैः पाटलिपुत्रं समन्ताद्वेष्टयितुमचेष्टन्त ViviTīKa. 70. 6; मुख्यप्राणादिषु। ... तेषामन्यतमस्यैतत्प्राणत्वात्प्राचीनप्राण आनन्दमयोऽप्यन्य एव TattvPrakā. 26B. 10 (*on* i. 1. 28); सप्तेष्वन्यतमेनापि विदितार्थे वचने मया न ज्ञायते NyāyPari. 205. 4; गुर्वादीनामन्यतमं वधोद्यतं पलायनादिनात्मनिस्ताराशक्तौ निर्विचारं हन्यात् DaṇḍaVi. 9. 21; भिन्नाभिन्नत्ववादिनामन्यतमस्याप्यनवधारणात् स्थाणुर्वा पुरुषो वेति ... अबाधितं न सिध्येत् YuktiSneha. 106. 23 (*on* i. 1. 5); हरिणीदृशान्यतमया सविभ्रमं हरिचन्दनं धृतमुरोजचक्रयोः Acyutarā. 9. 1; व्रातानामन्यतमे एवान्यत्र न Prasā. i. 868. 16; (ब्रह्म) जीवादीनामन्यतममन्यद्वा ŚivārkaMaDī. i. 93. 3 (*on* i. 1. 1); **4A (animate)** either of the two रूपेणान्यतमोऽश्विभ्यां द्युमत्सेनसुतो बली MahāBhā. iii. 278. 18; ताभ्यामन्यतमो विहत्य सहसा दर्पोद्धतम् ... काशिनराधिपं सितगुणो जग्राह EI. ix. 44. 10; अन्यतमयोरक्षान्दीव्यतोरक्षधूर्तयोः। अक्षः कोणेन पतितः संदिग्धपदपञ्चकः BṛkathāŚloSaṁ. 23. 36; तयोरन्यतमा वने ... अपुत्रीयियत्परम् RājTa. (Jo.) 218; 317; **4B (inanimate)** either of the two वर्णानाम् ... द्वाभ्यामन्यतमं कृत्वा पुटितं जुहुयाद्य TantrRā. 30. 55; भुजकोटिकर्णानामन्यतमाभ्यामन्यतमानयनाय करणसूत्रं वृत्तद्वयम् Līlā. 133; **5 (inanimate)** extraordinary कृतैर्विशेषैकैराद्रैः षड्र्तुकुसुमोद्भवैः। बभावन्यतमेव श्रीः कान्तिश्रीद्युतिकीर्तिभिः Rāmā. vii. 26. 17; **6 (animate)** some of many, a few of many काशीशः ... अनन्तरैश्च संश्लेषमभ्येत्य तदनन्तरम्। तेषामन्यतमैर्भृत्यैः समाक्रम्यानयद्दशम् MārkP. 37. 15; **7 (animate)** different कस्त्वं पुराणपुरुषो यदि वा कमलोद्भवः। उमेश्वरो दिशेशानां यदि वान्यतमो भवान् AhirbuS. 49. 27; विष्णवे ... सत्यादन्यतमाय वित्तहरणप्रत्यक्षचौराय च। ... तुभ्यं नमः Mugdhopa. 2; **(used as noun)** different one न तत्र हात्मा प्रकृतावपि स्थितस्तस्या गुणैरन्यतमो निबध्यते BhāgP. vii. 2. 41; **8A (animate)** one अन्यतमस्तु शबरयुवा ... अम्भः कमलिनीपत्रपुटेन ... समुपाहरत् Kād. 32. 15; तस्याः ... सखीकदम्बकादन्यतमा वारयोषित् ... मानेवमुक्तवती MālaMā. 1. 289 (comm. एकपर्यायोऽयमव्युत्पन्न एवान्यतमशब्दः); अन्यतमो माथुरो ब्राह्मणः पाटलिपुत्रे वसतिं चकार JayaMa. 5. 19 (*on* 1. 1); **(used as noun)** one person बहवः पुरुषाः ... कृतसंकेताः परावस्कन्दनाय प्रवृत्ताः तत्रान्यतमस्याकृतमवगम्यान्यतमः प्रवर्तते SāṁkhyaTaKau. 368. 1 (*on* 31); **8B (inanimate)** one न च तुल्यप्रकरणेनान्यतमेनान्यतमदुत्कृष्टं (?मुत्कृष्टं) शक्यते ṬupṬ. 143. 3 (*on* vi. 5. 28); यदाक्रम्य मृगशिरस्तिष्ठत्यन्यतमो ग्रहः। ... उपसर्गस्तदा राजन्जायते प्राणनाशनः Hastyāyur. 702. 18 (4. 35); **9** the word *anyatama* अव्युत्पन्नस्य अन्यतमशब्दस्य अत्र विधानाभावात् अन्यतमम् इत्येव रूपं नेयम् Rūpāva. 1. 74 (*on* viii. 4. 56); अन्यतमम् भेदकूटावच्छिन्नप्रतियोगिताकभेदवत् NyāyK.; **10** many, cf. **अन्यतममध्य.**

अन्यतमक (anyatama-ka) *adj.* belonging to another, DBHS.

अन्यतमकर्तृक (anyatama-kartṛka) *adj.* having one of the many as the agent अन्योऽन्नमयमन्यमुपसंक्रामति ... तस्मात्र प्राप्तिः संक्रमणम्, नाप्यन्नमयादीनामन्यतमकर्तृकम् TaiUBh. 277. 10 (*on* 2. 8)

अन्यतमकल्क (anyatama-kalka) *m.* sediment of one of the many प्रलेपः। गोमयमालतीमूषिककर्ण्यन्यतमकल्को रसो वागारधूमो वा AṣṭāSaṁ. i. 48. 15 (1.8)

अन्यतमकाम (anyatama-kāma) *adj.* (used as noun) (one) desirous of one of the many स्वर्गपशुपुत्रधनयशआयुषां फलानामन्यतमकामः औपासनमरण्यं नीत्वा ... भूमौ स्थापयेत् ViraMi. (Saṁskāra.) 1009. 16.

अन्यतमकारणत्व (anyatamakāraṇa-tva) *n.* the state of being the cause of one of the many जन्मादीनामन्यतमकारणत्वस्य लक्षणतयोक्तौ ... लक्षणीयस्य ब्रह्मणो निरतिशयं बृहत्त्वं न सिध्येत् ŚivārkaMaDī. i. 113. 12 (*on* i. 1. 2)

अन्यतमकृत (anyatama-kṛta) *adj.* [*f.*-ā] **1** made of one of the many नाड्या शरेषीकावंशदलकरञ्जार्कपत्रान्यतमकृतया ... स्रोतसा ... सर्वतः ... वातहरसिद्धस्नेहाभ्यक्तगात्रो बाष्पमुपहरेत् CaraS. i. 14. 43; AṣṭāSaṁ. i. 133. 12 (1. 26); **2** caused by one of the many किंचित्पाटलत्वादपूर्णता। शौर्यदानदयान्यतमकृतः परिमितो मनोविकार उत्साहः RasTa. 23. 6.

अन्यतमकोप (anyatama-kopa) *m.* anger, i.e. revolt by one of the many मन्त्रिपुरोहितसेनापतियुवराजानामन्यतमकोपोऽभ्यन्तरकोपः ArthŚā. iii. 61. 3(9.3)

अन्यतमक्रिया (anyatama-kriyā) *f.* one of the many actions उच्चारणादिष्वन्यतमक्रियाशक्तत्वं कर्मेन्द्रियसामान्यलक्षणम् YatīndraDī. 38. 7; NyāySiA. 195.29.

अन्यतमक्षेत्र (anyatama-kṣetra) *n.* one of the many regions or parts त्रिपताकौ हस्तावंसकपोलललाटानामन्यतमक्षेत्रे कृतौ अञ्जनक्रियया युक्तौ AbhinBhā. ii. 74. 12 (*on* 9. 195)

अन्यतमग (anyatama-ga) *adj.* related to one of the many (organs) आत्मत्वमन्यतमगं यदि चक्षुरादेश्चक्षुर्विनाशसमये स्मरणं न हि स्यात् ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 10. 81.

अन्यतमगत (anyatama-gata) *adj.* related to one of the many त एते सर्व एव समाः सर्वेऽनन्ताः इत्यविशेषेण वाङ्मनःप्राणानामुपासनमुक्तम्, न अन्यतमगतो विशेष उक्तः BṛĀraUBh. 200. 14 (*on* i. 5. 20)

अन्यतमगुणवत्त्व (anyatamaguṇavat-tva) *n.* the state of possessing one of the many qualities चतुर्विंशतिगुणानामन्यतमगुणवत्त्वात्यन्ताभावानधिकरणता विवक्षिता TattvPradī. (Ci.) 178. 9.

अन्यतमग्रह (anyatama-graha) *m.* assumption of one of the many एतेषु तु पक्षेष्वन्यतमग्रहे विशेषणानि न संगच्छन्ते स्पष्टेन पथा AbhinBhā. ii. 297. 7 (*on* 16. 4)

अन्यतमग्रहण (anyatama-grahaṇa) *n.* mention of one of the many ते सर्वेऽपि समुद्दिश्य विभजनेऽङ्गानि अन्यतमग्रहणे विनिगमनाविरहात् BhāṭṭCan. 9. 18 (*on* xiii. 2. 4)

अन्यतमघटिता (anyatama-ghaṭitā) *adj.* (*f.*) made of one of the many (substances) अञ्जनम् ... छायायां विशोष्य ... दृषदि पेषयित्वा ... मेषशृंगासनसारान्यतमघटितायामञ्जनिकायां निधापयेत् AṣṭāSaṁ. i. 51. 24 (1. 8)

अन्यतमचूर्ण (anyatama-cūrṇa) *n.* floor of one of the many (grains) यवगोधूमानामन्यतमचूर्णेन मण्डलाकृतिं संश्रप्य ... ब्राह्मणाय निवेदयेत् AVPari. 12 (1).3.

अन्यतमच्छाया (anyatama-cchāyā) *f.* resemblance or style of one of the many (Paurastyas) दश च कवेरवस्था भवन्ति। ... यः प्रवृत्तवचनः पौरस्त्यानामन्यतमच्छायामभ्यस्यति स सेविता KāvyMī. 19. 22.

अन्यतमज (anyatama-ja) *adj.* obtained from one of the many (ruminant animals) गोमहिषान्यतमजं स्नेहमुद्धरविमृदितं विगतच्छिद्रसिराग्रन्थिस्कन्दं नातिवर्तुलं मृदु दृढं कषायरक्तं सुखसंस्थाप्यौपधप्रमाणम् ... बस्तिम् AṣṭāSaṁ. i.147. 7 (1. 28)

अन्यतमजन्य (anyatama-janya) *adj.* produced from one of the many तेषां दूरत्वानामन्यतमजन्यं यद्यत् ज्ञानं तदप्रमेत्यर्थः LaCandr. 391. 36.

अन्यतमजाति (anyatama-jāti) *f.* any one of the many classes or generic properties नैतदेवम्, इहान्यतमजात्यनुपादानात् राजवन्मनुष्यजातिमात्राधिकारात्तद्वचनत्वं स्यात् TantrVā. 590. 20 (*on* ii. 3. 3)

अन्यतमज्ञान (anyatama-jñāna) *n.* **1** any one of the many cognitions असिद्धिः। सा (य?च) व्याप्तिपक्षतद्धर्माणां तज्ज्ञानानाम् अभावेन चतुर्धा इत्युदयनमतम्। ... एतेषामन्यतमज्ञानाभावादज्ञानासिद्धिः SarvaDaKau. 46. 5; **2** knowledge of one of the many वृत्तिविषयत्वं शक्तिलक्षणाकृत्तद्धितान्तसमासानामन्यतमज्ञानाधीनज्ञानविषयत्वम् LaCandr. 674. 19.

अन्यतमत्याग (anyatama-tyāga) *m.* act of abandoning one of the many एषां चान्यतमत्यागो नृशंसो गर्हितो बुधैः। आत्मत्यागे कृते चेमे मरिष्यन्ति मया विना MahāBhā. i. 145. 39.

अन्यतमत्व (anyatama-tva) *n.* **A** the state of being one of the many धर्मप्रमाणतया ... चतुर्दशविद्यास्थानेष्वपरिगणनं तदप्यवैदिकत्वे लिङ्गमन्यथा हीदमपि तदन्यतमत्वेन स्मर्येत ĀgaPrā. 10. 21; तेभ्यो व्यतिरिक्तमन्यद् (भूषणं) भूषणान्तरं

तत्स्वभावत्वेन, पूर्वोक्तानामेवान्यतमत्वेनेत्यर्थः VakroJi. 219. 21; श्रुतार्थापत्तिवेद्य एव हि वेदोऽविज्ञात इत्युच्यते। स हि ऋगादीनां नान्यतमत्वेन ज्ञायते Kāśi. iii. 185. 27 (*on* 5 (7). 78); व्यभिचार्यपेक्षया विभावानुभावानां चान्यतमत्वम् Kāvyānu. (He.) 80. 15; तज्ञातित्वे सति, अगुणत्वसंख्यात्वैकत्वानामन्यतमत्वं तत् अतिरिक्तैकत्व-समवेतपरापरजात्यनङ्गीकारात् TarkSaṁ. (Ā.) 2. 18; ननु कर्तुर्हेतुविशेषत्वं नाम हेतुष्वन्यतमत्वं, सर्वकार्याननुवृत्तत्वं वा अभिप्रेत्येदमुच्यते NyāySiA. 232. 3; तेषामनुभवासंगतेः। न चान्यतमत्वमनुगतमिति शक्यते वक्तुम् RasGaṅ. 419. 3; न चान्यतमत्वमेव तथाविधमस्तीति वाच्यम्। अनेनैव प्रकारेणेतरालंकारभेदत्वस्यापि सुवचत्वात् RasGaṅ. 616. 14; न चैवमननुगमापत्त्यान्यतमत्वमेव तद्वाच्यं तथा च नोक्तदोष इति वाच्यम् VaiyāBhū. 38. 9 (*on* 7); किं चान्यतमत्वेन सर्वेषां धातूनां ते तेऽर्था धर्तव्याः VaiyāBhū. 50. 4 (*on* 11); B the state of being any one of the many तद्य सामान्यरूपम् ... न तु पञ्चविधमिथ्यात्वानामन्यतमत्वम् LaCandr. 47. 16.

अन्यतमत्वखण्डन (anyatamatva-khaṇḍana) *n.* negation of the state of being one of the many एतेनोपलम्भसंसर्गाभावः कारणमित्यपि निरस्तम्। तत्रापि प्रागभावादिविकल्पानामप्रतिबद्धप्रसरत्वात्, अन्यतमत्वखण्डनस्य पूर्वमेव कृतत्वात् TattvPradī. (Ci.) 278. 3.

अन्यतमत्वविशिष्ट (anyatamatva-viśiṣṭa) *adj.* qualified by the state of being one of the many तत्तद्द्रवादिव्यक्त्युपहितत्वरूपस्य तावद्व्यक्तितादात्म्यानामन्य-तमत्वविशिष्टरूपस्य वा संवन्धस्य भेदादित्यर्थः LaCandr. 317. 30.

अन्यतमत्वादि (anyatamatvādi) *adj.* the state of being one of the many etc. व्यर्थविशेषणत्वेन तेषामलिङ्गत्वात् अन्यतमत्वाद्यज्ञानेऽपि धूमज्ञानादनुमितिसत्त्वात् च TattvCin. ii (1). 543. 1; लौकिकव्यवहारोपयुक्ताभावस्य तदीयविशेषणता-संबन्धानामन्यतमत्वाद्यसाधारणरूपेण वा निवेशात् GuruCandr. i. 46. 6.

अन्यतमत्वाभाव (anyatamatvābhāva) *m.* absence of the state of being one of the many व्यापकसदृशोपपादकविषयत्वाद्धर्मस्य चैषामन्यतमत्वाभावेन तदविषयत्वात् TantrRa. 234. 18; ज्ञानस्यात्मत्वपुरुषार्थप्रतिसंबन्धित्वाभ्युपगमेऽपि तदपेक्ष्यज्ञातृनिवृत्तेः पुरुषार्थत्वमयुक्तं ज्ञानं प्रति ज्ञातुर्दुःखतद्धेतुष्वन्यतमत्वाभावात् ŚrutaPra. iB. 171. 10 (*on* i. 1. 4); ii. 121. 25 (*on* i. 4. 11); उपसंहारगतानाम् ऋगादीनां च तेषामन्यतमत्वाभावेन ऋगादिशब्दानाम् ... तेषां वेदेषु लक्षणानिरूढिप्रदर्शनापेक्षणात् UpaParā. 4. 29.

अन्यतमदारु (anyatama-dāru) *m., n.* wood of one of the many (trees) तस्याष्टौ भागाः ... अग्निमुपसमाधाय खदिरकदरधवस्यंदनान्यतमदारुभिर्गोमयैर्वा प्रज्वालयेत् AṣṭāSaṁ. i. 51. 9 (1. 8)

अन्यतमदेश (anyatama-deśa) *m.* one of the many portions त्रिविधस्या-गमस्य निःशेषतोऽन्यतमदेशावगाहालीढमवगाढम् YaśasCam. ii. 323. 25.

अन्यतमदोष (anyatama-doṣa) *m.* one of the many faults यस्त्वत्र मनोवाक्कायिकानामन्यतमदोषेणासमर्थः, तं प्रतीममन्यं परिव्राज्यप्रकारभेदमाह BālaKrī. ii. 72. 5 (*on* 3. 195 (? 205))

अन्यतमदौर्बल्य (anyatama-daurbalya) *n.* weakness of one of the many आप्तप्रणीतत्वेन तुल्यकक्ष्यत्वात् अन्यतमदौर्बल्यनिमित्तानुपलम्भाद्य न कश्चिदागमः कं चिद्वाधते NyāyMañ. i. 244. 15.

अन्यतमद्रव्य (anyatama-dravya) *n.* one of the many substances अग्निं पूजयित्वा आज्यतिलान्नानामन्यतमद्रव्येण पुरुषसूक्तेन प्रतिमन्त्रं जुहुयात् VīraMi. (Pūjā.) 138. 5.

अन्यतमद्वय (anyatama-dvaya) *n.* two among many तथाप्येते-षामसाधारणत्वमित्यन्यतमद्वयाक्षेपकत्वे सति नानैकान्तिकत्वमिति KāvyPra. 98. 2 (comm. अन्यतमेषु विभावानुभावव्यभिचारिषु द्वयस्य); तत्राप्येतेषामौचित्या-दन्यतमद्वयाक्षेपकत्वमिति न व्यभिचारः Kāvyānu. (He.) 81. 4.

अन्यतमधूम (anyatama-dhūma) *m.* smoke of one of the many (trees) दद्यात् ... उपाघ्रातुम् ... भूर्जपत्रशिंशिपासर्जरसान्यतमधूममन्तरान्तरा च AṣṭāSaṁ. i. 209. 20 (2. 3)

अन्यतमनायक (anyatama-nāyaka) *m.* one of the many heroes पूर्वस्थितौ विपद्येत नायको यत्र चापरस्तिष्ठेत् (v.l. पूर्वस्थितो विपद्येत यत्र चान्यतमनायकस्तिष्ठेत्) NāṭyaŚā. 20. 62.

अन्यतमनिमित्त (anyatama-nimitta) *n.* one of the many causes अन्यतमे स्थाने अन्यतमनिमित्तं प्राप्य ManvaVi. 947. 13 (*on* 8. 119)

अन्यतमनिमित्त (anyatama-nimitta) *adj.* caused by either of the two यस्य अन्यतमनिमित्तस्य BālamBha. iii. 65. 9 (*on* 3. 20)

अन्यतमनिर्धारकत्व (anyatamanirdhāraka-tva) *n.* the state of being that which determines one of the many (deities) प्रयोगसाधारण्यस्यैव पूर्वपक्ष-हेतुत्वात् तस्य च जाठरभूततृतीयदेवतास्वन्यतमनिर्धारकत्वाभावात् ŚrutaPra. iB. 339. 11 (*on* i. 2. 25)

अन्यतमनिर्धारण (anyatama-nirdhāraṇa) *n.* ascertainment of one of the many (alternatives) तत्र अन्यतमनिर्धारणकारणाभावात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 629. 14 (*on* iii. 3. 9); अध्यासापवादैकत्वविशेषणपक्षेष्वन्यतमनिर्धारणकारणाभावात् अनिर्धारणमिति पूर्वः पक्षः ŚrutaPra. ii. 468. 23 (*on* iii. 3. 9)

अन्यतमनिवारण (anyatama-nivāraṇa) *n.* removal, i.e. refutation of any one of the many (senses) अस्ति खलु सर्वेषां प्राणानामिदं द्रवणमिति। दुष्करं च द्वादशानामेवेन्द्रियत्वग्रहणम्। अन्यतमनिवारणस्याशक्यत्वात् TattvPrakā. 133A.4 (*on* ii. 4. 3)

अन्यतमनिवृत्ति (anyatama-nivṛtti) *f.* cessation of one of the many अस्यां च गन्धरसरूपस्पर्शशब्दाः क्वचित् सहैव उत्पद्यन्ते, सहैव च विनश्यन्ति। क्वचिद्यान्यतमानुवृत्तिः, अन्यतमनिवृत्तिश्च NyāySiA. 252. 30.

अन्यतमनिष्ठ (anyatama-niṣṭha) *adj.* existing in one of the many गोत्वादिना अभिमतव्यक्तीनामन्यतमनिष्ठतादात्म्यरूपवैशिष्ट्येनेत्यर्थः GuruCandr. i. 169. 5.

अन्यतमपक्ष (anyatama-pakṣa) *m.* 1 one of the many groups किं विचारासहत्वं नाम सदसदादिपक्षेषु अन्यतमपक्षनिवेशो वस्तुभूतो धर्मः परं विचारं न सहते VedāntKa. 297. 12 (*on* ii. 2. 31); 2 one of the many views सांख्यवैशेषि-कसुगतादिमतानामपि प्रदर्शनार्थं तेष्वन्यतमपक्षमात्रप्रतिक्षेपस्याकृतत्वात् ŚrutaPra. ii. 338. 9 (*on* ii. 2. 42)

अन्यतमपदार्थ (anyatama-padārtha) *m.* another word - meaning वाग्रूपस्य तु परस्परोपरक्तपदार्थपुञ्जस्वभावः इतरपदार्थविशेषितान्यतमपदार्थरूपो वा वाक्यार्थो विषयः NyāyMañ. ii. 97. 1.

अन्यतमपरिगृहीत (anyatama-parigṛhīta) *adj.* inclusive of or accom-panied with one of the many मुद्गसतीनवेत्राग्रपटोलनिम्बमुस्तकानामन्यतमपरिगृहीतेन यूषेण मृदुभोजनं भोजयेत् KāśyaS. 335A. 5.

अन्यतमपरिचारक (anyatama-paricāraka) *m.* one of the many servants अन्यतमपरिचारकेण मन्दमन्दमुपवीज्यमानो मुहूर्तमिव स्थित्वा ... आहारमण्डपमयासीत् (भूमिपतिः) TilaMañ. 69. 7.

अन्यतमपरिशेष (anyatama-pariśeṣa) *m., n.* omission or elimination of one of the many ईश्वरेच्छाज्ञानप्रयत्नानामन्यतमपरिशेषे मानाभावात् सर्वेषां च तथात्वे गौरवम् VaiyāBhū. 188. 8 (*on* 36)

अन्यतमपित्त (anyatama-pitta) *n.* bile of any one of the many सिंहव्याघ्र°...°गोधानामन्यतमपित्तयुक्तं सक्षौद्रं पानमेष जीवनो नामागदः AṣṭāSaṁ. i. 47. 7 (1. 8)

अन्यतमपीत (anyatama-pīta) *adj.* consumed with one of the many (liquids) सूक्ष्मरजीकृतं मातुलुङ्गदाडिमबदररससीधुसुरोष्णसलिलान्यतमपीतम् ... °शुक्राग्निसादानपनयति AṣṭāSaṁ. ii. 91. 16 (4. 16)

अन्यतमप्रकारवत् (anyatamaprakāra-va(n)t) *adj.* having one of the many kinds यो ह्यर्थः प्रमाणसाध्यः स संभावितप्रकारेष्वन्यतमप्रकारवानुपलब्धः NyāySu. (Ja.) 438A. 13 (*on* ii. 3. 14)

अन्यतमप्रकोप (anyatama-prakopa) *m.* tumult or wrath of one of the many पुरोहितामात्यकुमारकुल्याः सेनाभिगोप्तार इमे प्रधानाः। एषां हि सन्तोऽन्यतम-प्रकोपमन्तःप्रकोपं समुपादिशन्ति NītiSā. 16. 20.

अन्यतमप्रदेश (anyatama-pradeśa) *m.* one, i.e. a particular region (राजा) विरामावसरं प्रतिपालयन्नेकान्तेऽन्यतमप्रदेशे ... आस्थानगोष्ठीं बबन्ध NalaCam. 5. 49 (8)

अन्यतमप्रधान (anyatama-pradhāna) *n.* one of the many chief or principal acts स्नानादि प्रधानपञ्चकस्य क्रमः ...। ...तेनान्यतमप्रधानाकरणेऽपि ... वैगुण्यात्फलानुत्पत्तिरपास्ता LalitāSaBh. 202. 31 (*on* 240)

अन्यतमप्रमाण (anyatama-pramāṇa) *n.* one of the many means of knowledge तत्र श्रुत्यादीनामन्यतमप्रमाणस्यादर्शनात् TattvPradī. (Ci.). 50. 2.

अन्यतमप्रयोग (anyatama-prayoga) *m.* dramatic representation or performance of one of the many postures मुष्टिप्रभवत्वात्खटकस्य मुष्टिकस्वस्तिक-व्यपदेशो मुष्टिखरकपित्थखटकानामन्यतमप्रयोगानुज्ञानार्थम् AbhinBhā. ii. 78. 12 (*on* 9. 206)

अन्यतमप्राधान्य (anyatama-prādhānya) *n.* primary nature or chief qualificandness of one of the many (constituents) अन्यतमप्राधान्यसंभवे अन्वर्थसंज्ञाविज्ञानात् पूर्वपदार्थप्राधान्य एवाव्ययीभावसंज्ञा भवति Pradī. ii. 360A. 26 (*on* ii. 1. 6)

अन्यतमप्राशन (anyatama-prāśana) *n.* act of consuming one of the many (animals) अभिचारशीलं वा सिद्धव्यञ्जनो गोधाकूर्मकर्कटकूटानां लक्षण्यानामन्य-

तमप्राशनेन मनोरथानवाप्स्यसीति ग्राहयेत् ArthŚā. ii. 188. 2 (5. 1) (*but* comm. अन्यतमस्य श्मशानाग्निहुतावशिष्टस्य)

अन्यतमफलेच्छामात्र (anyatamaphalecchā-mātra) *n.* mere desire for one of the many fruits or results फलेच्छाया: कारणत्वाद्न्यतमफलेच्छामात्रेणैव प्रवृत्तौ जातायाम् ... न किंचिद्बाधकम् BhaṭṭDī. ii. 130. 20 (*on* iv. 3. 9)

अन्यतमबाध (anyatama-bādha) *m.* act of rejecting either of the two (options) संभ(भा?)वितसमुच्चयेन विकल्पो युक्त: पक्षे अन्यतमबाधप्रसङ्गात् BrahmSūBh. (Bhā.) 163. 8 (*on* iii. 2. 7)

अन्यतमबाधा (anyatama-bādhā) *f.* exclusion of one of the many (goals) अप्रस्तुतप्रशंसा ... धर्मार्थकामानां प्रायोऽन्यतमबाधया। स्वाभिप्रायप्रसिद्ध्या च जायमानेह दृश्यते SaraKaṇṭhā. 470. 16.

अन्यतमबाहुल्यनिमित्त (anyatamabāhulya-nimitta) *adj.* caused by the abundance of one of the many (aspects) त्रिवृत्कृतत्वेऽपि विशेषसंज्ञालाभो दृष्ट: - पृथिवीयमिमा आपोऽयमग्निरित्यन्यतमबाहुल्यनिमित्त: ChāndoUBh. 289. 5 (*on* v. 8. 2)

अन्यतमभक्षण (anyatama-bhakṣaṇa) *n.* act of eating one of the many (prohibited foods) भक्ष्यादन्यतमभक्षणे तु संवत्सरस्यैकमपीत्युक्तत्वात्कृच्छ्रं ब्राह्मणेन कर्तव्यमेव ManvaVi. 673. 2 (*on* 5. 127)

अन्यतमभाववत् (anyatamabhāva-vat) *adv.* like the state or condition being one of the many (seers) सप्तर्षीणामेकैकस्य सप्तस्वन्यतमभाववन्मनुष्याणां दानवविशेषस्य च पञ्चस्वन्यतमत्वाभावेन संख्यान्वयप्रतीत्यनुपपत्ते: समाससामर्थ्याभाव: ŚrutaPra. ii. 121. 25 (*on* i. 4. 11)

अन्यतमभाषानिबद्ध (anyatamabhāṣā-nibaddha) *adj.* (used as noun) (literary work) composed in one language अन्यतमभाषानिबद्धं भाषान्तरेण परिवर्त्यते इति नटनेपथ्यम् KāvyMī. 66. 25.

अन्यतमभृत्य (anyatama-bhṛtya) *m.* one of the many servants पुरस्तादवस्थितस्य प्रेयसोऽन्यतमभृत्यस्य प्रतिस्कन्धं समर्पिताङ्गभार: TilaMañ. 178. 13.

अन्यतमभोजिनी (anyatama-bhojinī) *adj.* (*f.*) (used as noun) (one) taking food in one of the many (utensils etc.) दर्भसंस्तरशायिनीं करतलशरावपर्णान्यतमभोजिनीं हविष्यं त्र्यहं च भर्तु: संरक्षेत् (वैद्य:) SuśruS. iii. 2.25.

अन्यतममध्य (anyatama-madhya) *m.*, *n.* [Loc.] among many (meanings) किं चान्यतमत्वेन सर्वेषां धातूनां ते तेऽर्था: धर्तव्या: ...। अन्यतममध्ये विकल्पस्यापि धृतत्वात्। कृपू सामर्थ्ये इत्यस्य विकल्पयतीति प्रयोगादर्शनाद्विकल्पार्थत्वात् VaiyāBhū. 50. 6 (*on* 11)

अन्यतममय (anyatama-maya) *adj.* consisting, i.e. made of one of the many (materials) भिक्षार्थं यते: पात्राणि मृत्तिकावंशकाष्ठसंजीवनीनामन्यतममयानि भवन्ति न तु तैजसानि VīraMi. 836. 18 (*on* 3. 60)

अन्यतममात्र (anyatama-mātra) *n.* mere one of the many (causes) ननु कोऽयं विशेष:, यदि कारणानामन्यतममात्रम्, तदयुक्तम्, दिक्कालयोर्व्यभिचारात् NyāyKu. 100. 19.

अन्यतममात्री (anyatama-mātrī) *adj.* (*f.*) of the length of one of the many (measures) प्रथमं चक्रं द्वौ सार्धौ मध्यमं त्रिभागोनास्त्रय उत्तममिति। तेषामन्यतममात्रीं रज्जुमुभयत:पाशां कृत्वा ... परिमण्डलं परिलिखति BaudhŚS. ii. 415. 15.

अन्यतममाषबीज (anyatama-māṣabīja) *n.* *māṣa*-grain (in weight) of one of the many लक्षणाध्यक्ष: चतुर्भागताम्रं रूप्यरूपं तीक्ष्णत्रपुसीसाञ्जनानामन्यतममाषबीजयुक्तं कारयेत् पणम् ArthŚā. i. 205. 6 (2. 12)

अन्यतममुख (anyatama-mukha) *n.* [Inst.] through one of the many (aspects) शास्त्रे चोत्तरत्रस्वरूपप्रमाणसाधनफलान्यतममुखेन प्रत्यधिकरणं विचार: क्रियते ŚivārkaMaDī. i. 22. 19 (*on* i. 1. 1)

अन्यतमयोग (anyatama-yoga) *m.* 1[Abl.] by one of the many means धर्मक्रमविक्रमाणामन्यतमयो(गा)दवाप्य ... व्यासगीताश्चात्र श्लोका भवन्ति EI. iii. 132. 19; iv. 144. 11; xii. 5. 9; xiv. 362. 22; xviii. 310. 23; 2 possession of one of the many मिथ्याज्ञानत्व° ... °जात्यालिङ्गितव्यक्तीनां मध्येऽन्यतमव्यक्त्या विना यदनादिकालस्यावर्तनमन्यतमयोगनियम इति यावत् VedāntKa. 11. 5 (*on* i. 1. 1)

अन्यतमरस (anyatama-rasa) *m.* extract or paste of any one of the many शिरोभ्यङ्गप्रयुक्ते वेदना ग्रन्थिजन्म केशच्यवनं च। तत्र ... गोमयमालतीमूषिककर्ण्यन्यतमकल्को (v. l. °रसो Varanasi Ed.) रसो वागरधूमो वा AṣṭāSaṁ. i. 48. 15 (1. 8)

अन्यतमरूप (anyatama-rūpa) *n.* A either of the two forms द्विरूपस्य वस्तुनोऽन्यतम(र)रूपोपादानं द्वन्द्वविच्छित्ति: KāvyMī. 71. 25; B different form (वृत्तीनां बहुरूपताम्) वहन्तीनां यत्र यत्प्राधान्येनान्यतमरूपावभासनं तत्प्रदर्शयितुमुत्तरो ग्रन्थ: AbhinBhā. iii. 91. 7 (*on* 20. 26); C one of the many forms एतद्वैव न जानीम इति। विध्यधिकारपरिभाषारूपसंभवाद् अन्यतमरूपनिश्चयाभावात् Pradī. iv. 294B. 16 (*on* v. 1. 119)

अन्यतमरूपसौन्दर्याद्यपेक्ष (anyatamarūpasaundaryādy-apekṣa) *adj.* depending upon the beauty, form and other (qualities) किं पुन: शुल्कस्य परिमाणम्। एषामन्यतमरूपसौन्दर्याद्यपेक्षं सौभाग्यापेक्षं च ManuBh. ii. 224. 17 (*on* 8. 369)

अन्यतमरेखाद्वय (anyatama-rekhādvaya) *n.* one pair of lines अन्यतमरेखाद्वयग्रहण आदिमध्ये मध्यान्त्य आद्यन्त्ये वा रेखे ग्राह्ये SetuBa. 88. 25.

अन्यतमरोगवत् (anyatamaroga-va(n)t) *adj.* possessing, i.e. suffering from one of the diseases पापरोगी 'उन्मादस्त्वग्दोषो राजयक्ष्मा श्वासो मधुमेहो भगंदरो महोदरमश्मरीत्यष्टौ पापरोगा:' इति देवलोक्तपापरोगेष्वन्यतमरोगवान् SmṛtiCan. v. 183. 15.

अन्यतमलक्षणयोग (anyatamalakṣaṇa-yoga) *m.* connection with one of the many characteristics प्रतीयमानेषु षण्णां लक्षणानां मध्ये अन्यतमलक्षणयोगोऽस्त्येव Upask. 17. 11 (*on* i. 1. 4)

अन्यतमलिङ्ग (anyatama-liṅga) *n.* one of the three grammatical genders एकत्वे जात्यपेक्षं लिङ्गमर्थप्राप्तं त्वपेक्षम्। तस्मादेकवचनान्तेनान्यतमलिङ्गयुक्तेन विग्रहो भवति ṬupṬ. 148. 16 (*on* vi. 7. 14)

अन्यतमलिङ्गधर्म (anyatama-liṅgadharma) *m.* one of the many distinguishing features (of the probans) अन्यतमलिङ्गधर्मानुविधानेन प्रवर्तमाना अहेतव: सन्तो हेतुवदाभासन्त इति हेत्वाभासा: NyāyVār. 20. 16 (*on* i. 1. 1); सामान्यम् अन्यतमलिङ्गधर्मानुविधानं वा यद्वा तत्साधनस्य लिङ्गस्य त्रैविध्यम् तत्रैकतमधर्मानुविधानम् ... विवक्षितम् NyāyVār. 165. 11 (*on* i. 2. 45); पञ्चसु चतुर्षु वा लिङ्गरूपेष्वन्यतमलिङ्गधर्मकं वा द्वयं वा त्रयं वा अनुविदधाना: ... हेत्वाभासा: TātpaṬ. (Vā.) 64. 27 (*on* i. 1. 1); न हि विक्षेपस्यान्यतमलिङ्गधर्मानुविधानं नापि प्रकृतसाध्यसिद्धये प्रयोगो येन हेत्वाभास: स्यात् TātpaṬ. (Vā.) 720. 22 (*on* v. 2. 19)

अन्यतमवध (anyatama-vadha) *m.* slaughter of one of the many (animals) मार्जारादीनामन्यतमवधे त्रिरात्रं क्षीरं पिबेत् Aparā. 1130. 13 (*on* 3. 271); गर्दभच्छागमेषाणामन्यतमवधे वृषोऽनड्वान् देय: Aparā. 1131. 27 (*on* 3. 272)

अन्यतमवर्ण (anyatama-varṇa) *adj.* having one of the many colours यत्र वा तत्र देशेष्वसितहरितनीलपीतरक्तारुणानामन्यतमवर्णानि कृष्णपर्यन्तानि मण्डलानि प्रादुर्भवन्ति Hastyāyur. 70. 5 (1. 9)

अन्यतमवाचिन् (anyatama-vācin) *adj.* expressive of one of the many (senses) न हि तन्तुष्वन्योन्यगुणप्रधानभावोऽस्तीति न तत्रान्यतमवाचिशब्देन समुदाय उच्यते ŚrutaPra. iB. 77. 28 (*on* i. 1. 1)

अन्यतमवासिन् (anyatama-vāsin) *adj.* living in one of the many (places) ब्रह्महणो(न?)वनकुटीग्रामसीमशून्यगोव्रजवृक्षमूलानामन्य(तम)वासिनो वापितशिरस: AvantiKa. 231. 6.

अन्यतमविकल (anyatama-vikala) *adj.* devoid of, i.e. deficient in one of the many (characteristics) सद्वेतुक्तचतु:पञ्चरूपेषु अन्यतमविकला: कैश्चिद्रूपैरन्विता हेत्वाभासा: SarvaDaKau. 76. 14.

अन्यतमविशेषण (anyatama-viśeṣaṇa) *n.* one of the many attributes उक्तेष्वन्यतमविशेषणमन्ततो गत्वाप्यवर्जनीयमिति भाव: ŚrutaPra. iA. 114. 30 (*on* i. 1. 1)

अन्यतमविशेषाभाव (anyatamaviśeṣābhāva) *m.* absence of any one of the many particularities अन्यतमविशेषाभावे तु न तत्त्वमिति भाव: BālamBha. iii. 81. 10 (*on* 3. 30)

अन्यतमविषय (anyatama-viṣaya) *adj.* [*f.*-ā] 1 having one of the many objects संभवतु कामं प्रियासुखप्रसवाद्यधिगतचरमेवानेकं तथापि तत्रैवान्यतमविषया शक्तिरध्यवसीयते NyāyMa. 164. 4; 2 referring to one of the many aspects एकैकेन सह णिलोपस्य विचारात् इयङादीनाम् अन्यतमविषयोऽपि णिलोपस्यावकाश उपन्यस्यते Pradī. v. 313A. 6 (*on* vi. 4. 48)

अन्यतमविषय (anyatama-viṣaya) *m.* 1 having one of the many objects यस्य कर्तुरनेको विषय: तस्यान्यतमविषयावसाये विषयान्तरसिद्धौ करणान्तरापेक्षित्वं दृष्टम् NyāyVār. 393. 3 (*on* iii. 1. 55)

अन्यतमविषयक (anyatamaviṣaya-ka) *adj.* referring to one of the many items अष्टादशविधविषयाणामन्यतमविषयको विवादो व्यवहार इति याज्ञवल्क्यदिवचनानां आर्थिकोऽर्थ: प्रत्येतव्य: SmṛtiCan. iii. 3. 1.

अन्यतमवृत्ति (anyatama-vṛtti) *f.* one of the many, i.e. three modes of pronunciation (based on time) द्रुतमध्यविलम्बितासु ... ह्रस्वाकारस्यापि भेदे भिन्नकालत्वे चान्यतमवृत्तौ तपरकरणेऽन्यतमवृत्तावतो भिस ऐसोऽनापत्तेः VaiyāSiMañ. 233. 3.

अन्यतमवृद्धि (anyatama-vṛddhi) *f.* supervention of one of the many (i.e. four principal goals of human life) धर्मादीनां परस्परविरोधं चिन्तयेत्। अन्यतमवृद्धौ सर्वोत्थितिर्जयेत् ManuBh. ii. 44. 1 (*on* 7. 151)

अन्यतमवेदशाखा (anyatama-vedaśākhā) *f.* any one of the many schools of the Vedas न च छान्दोग्यब्राह्मणवत् स एव शाखिनो धारका इति शक्यं वक्तुम्। अन्यतमवेदशाखान्तर्गतत्वात् BālaKrī. i. 18. 28 (*on* 1. 7)

अन्यतमवेदाङ्ग (anyatamavedāṅga) *n.* subsidiary prescribed by one of the many Vedas यज्ञेऽन्यतमवेदाङ्गे भ्रष्टे नैमित्तिकं श्रुतम् TantrVā. 979. 18 (*on* iii. 4. 13)

अन्यतमवैकल्य (anyatama-vaikalya) *n.* deficiency, i.e. absence of one of the many (items) यदा तु क्रियासंबन्धमन्तरेणोपायपरिज्ञानसामर्थ्यमात्रोपादानेऽन्यतमवैकल्यात् पाचकशब्दः प्रवर्तते तदोपचारतोऽपाक्षीत् पाचकः पक्ष्यति पाचक इति NyāyVār. 200. 12 (*on* ii. 1. 16); यथैव हि सास्नापुच्छकर्णशृङ्गादिसंस्थानविशेषाभिव्यङ्ग्यं गोत्वं तेषामन्यतमवैकल्येऽपि शेषैरभिव्यज्यते NyāyKu. 26. 9; अपौष्कल्यं च क्वचित्कारणानामन्यतमवैकल्यात् क्वचिच्छक्तिवैकल्यादिति भिद्यते NyāyKu. 171. 8; अस्य हि याजनाध्यापनप्रतिग्रहादीनामन्यतमवैकल्येऽपि ... ब्राह्मणव्यवहारस्यानुपप्लवात्र समुच्चितस्य लक्षणत्वम् CaturCin. iii (1). 344. 5.

अन्यतमव्यक्ति (anyatama-vyakti) *f.* one of the many individuals मिथ्याज्ञानतत्संस्कारत्वजात्यालिङ्गितव्यक्तीनां मध्ये अन्यतमव्यक्त्या विना यदनादिकालस्यावर्तनमन्यतमयोगनियमः VedāntKa. 11. 4 (*on* i. 1. 1)

अन्यतमव्यतिरेक (anyatama-vyatireka) *m.* absence of one of the many कारणेषु च अन्यतमव्यतिरेकस्यापि कार्यानुत्पत्तिं प्रति प्रयोजकत्वात् NyāyKuA. ii (2). 38. 8; सत्त्वस्य सत्त्वे सत्पुत्पत्तिमत्त्वस्य वा हेतुत्वे एषामन्यतमव्यतिरेक उपाधिरिति न पूर्वसाधनव्यतिरेकः TattvCin. ii (2). 74. 17.

अन्यतमव्यपगम (anyatama-vyapagama) *m.* absence of one of the many (syntactico-semantic relations) अनेककारकसंदर्भसंनिधाने कार्यमात्मानं लभते तेषामन्यतमव्यपगमेऽपि न लभते NyāyMañ. i. 383. 12.

अन्यतमव्यवच्छेदार्थ (anyatamavyavacchedārtha) *adj.* meant for the exclusion of the word *anyatama* अन्यतरग्रहणमन्यतमव्यवच्छेदार्थम् GaṇRa. 1. 21 (49)

अन्यतमव्यवहार (anyatama-vyavahāra) *m.* use of one of the many अन्यतमव्यवहारेणैव तत्प्रयोजनसिद्धेर्न सह व्यवहरन्ति NyāySu. (Ja.) 168B. 7 (*on* i. 2. 6)

अन्यतमव्यूह (anyatama-vyūha) *m.* one aggregate सुवर्णजातीयाः खल्ववयवाः अन्यतमव्यूहपरित्यागेनान्यतमं व्यूहमापद्यमाना रुचक इति ... परिणमन्ते TātpaṬ. (Vā.) 464. 5 (*on* ii. 2. 40)

अन्यतमशक्तिविनाशक (anyatamaśakti-vināśaka) *adj.* destroying one of the many powers कानिचित् प्रायश्चित्तानि शक्तित्रयविनाशकानि, कानिचिदन्यतमशक्तिविनाशकानि ŚrutaPra. ii. 560. 5 (*on* iii. 4. 43)

अन्यतमशब्द (anyatama-śabda) *m.* 1 the word *anyatama* अन्यतमशब्दो बहुष्वनिर्धारितविशेषमेकमाह न तु साधकतमम् TātpaṬ. (Vā.) 30. 9 (*on* i. 1.1); अन्यतमशब्दस्य बहुष्वेकविषयत्वेन अनुगतार्थाभावे द्रव्यादिषु क्वचिदप्यपर्यवसानात् TarkSaṁ. (Ā.) 12. 25; 2 another word न द्वितीयः। गोगवयचन्द्रमुखादिशब्दद्वन्द्वानामवयवप्रसादादिसाम्येऽप्यन्योन्यस्यान्यतमशब्दार्थानभिधायकत्वात् SāhiDa. 51. 2.

अन्यतमसंख्या (anyatama-saṅkhyā) *f.* one of the many numbers पुरुषाणां तु पदार्थादिसंख्यासु मध्ये अन्यतमसंख्ययेयन्त एवेति संख्याभेदवत्त्वं द्रव्यत्वात् VedāntKa. 305. 16 (*on* ii. 2. 41)

अन्यतमसत्ता (anyatama-sattā) *f.* existence, i.e. availability of one of the many (wives) अनेकभार्याभिः सहैवाधानादिकं कर्म ... उतान्यतमसत्तयापि निर्वाहः BālamBha. i. 267. 15 (*on* 1. 89)

अन्यतमसत्त्वपद (anyatamasattva-pada) *n.* resort of valour of one of the many (beings) द्विजदेवगन्धर्वयक्षमहीक्षितामन्यतमसत्त्वपद, ... द्विरद ... मात्राशतं तिष्ठ तिष्ठ YaśasCam. i. 484. 4.

अन्यतमसद्भाव (anyatama-sadbhāva) *m.* presence of one of the many (associates) संशयहेतूनां समानधर्मादीनामन्यतमसद्भावमात्रात् संशयापादनेन प्रत्यवस्थानं संशयसमः यथा अनित्यः शब्दः TārkiRa. 281. 2; एकोपाधिपरिगृहीतानां तेषामभावानामन्यतमसद्भावे यदि कार्यं जायते, ततो भवेदपि तस्य कारणता NyāyKu. 166. 16.

अन्यतमसमागम (anyatama-samāgama) *m.* association with, i.e. enjoying of one of the many (objects of enjoyment) त्वया मद्यमांसमहिलासु मध्येऽन्यतमसमागमः कर्तव्यः YaśasCam. ii. 327. 27.

अन्यतमसंबन्ध (anyatama-sambandha) *adj.* related to one of the many (people) एषां मध्येऽन्यतमसंबन्धात्रमज्ञानतो भुक्त्वा त्र्यहमुपवासः ManvaMu. 185. 27 (*on* 4. 222)

अन्यतमसंबन्ध (anyatama-sambandha) *m.* one of the many relations स्वभिन्नद्रव्यव्यक्तिवृत्तितादात्म्यानामन्यतमसंबन्धेन सद्रूपविशिष्टम् GuruCandr. i. 174. 15; व्यापकतायां प्रतियोग्यधिकरणव्यावृत्तविशेषणताविशेषाणामन्यतमसंबन्धेन कार्यवन्निष्ठत्वं निवेश्यम् GuruCandr. ii. 23. 20; ये संयोगादयस्तेषामन्यतमसंबन्धेन गुण्यादिविशेषणिका या धीः LaCandr. 59. 8.

अन्यतमसंबन्धिन् (anyatama-sambandhin) *adj.* belonging to one of the many (elephants) °वैष्णवाश्विभगसूर्यदेवतेषु करिषु अन्यतमसंबन्धिलक्षणोपेत ... हे हे हल ... तिष्ठ तिष्ठ YaśasCam. i. 487. 6.

अन्यतमसिद्धायतनमण्डप (anyatama-siddhāyatanamaṇḍapa) *m., n.* one of the many pendals of temples of the Siddhas चैत्यायतनानि स्थानस्थानेषु नमस्यन्ती ... अन्यतमसिद्धायतनमण्डपेन चिरसंजातकालत्रितयगोचरज्ञानलाभम् ... एकं महर्षिमद्राक्षीत् TilaMañ. 406. 5.

अन्यतमसोपान (anyatama-sopāna) *n.* one of the many staircases कुसुमानि ... निक्षिप्य सलिलक्षालितेऽन्यतमसोपाने कृतस्नाना ... जपन्ती पवित्राणि गायत्रीपदानि तावदास्त TilaMañ. 257. 10.

अन्यतमहरण (anyatama-haraṇa) *n.* act of taking away one of the many (items) पुरुषस्त्रीक्षेत्रगृहाणामन्यतमहरणे ... चान्द्रायणं प्रायश्चित्तम् ManvaMu. 483. 18 (*on* 11. 163)

अन्यतमहेतु (anyatama-hetu) *m.* one of the many probans विपक्षाद्व्यावृत्तिर्यस्य नास्ति स सव्यभिचार इत्यन्यतमहेतुरूपरहितत्वमनैकान्तिकलक्षणमिह विवक्षितम् NyāyMañ. ii. 155. 16.

अन्यतमांश (anyatamāṁśa) *m.* one of the many parts or aspects भोक्तृभोग्यनियन्तृष्वन्यतमांशे कृत्स्नपरिसमाप्तेः इतरांशद्वयासंभव इति पूर्वपक्षम् ŚrutaPra. ii. 271. 7 (*on* ii. 1. 31)

अन्यतमाक्षेप (anyatamākṣepa) *m.* censure of another (Brahmin) ब्राह्मणादीनामेकतमेनान्यतमाक्षेपे दण्डः DaṇḍaVi. 205. 1.

अन्यतमाग्रहण (anyatamāgrahaṇa) *n.* non-mention of one of the many समनियतत्वेनान्यतमाग्रहणे बाधकाभावेन श्वासविवारयोस्त्यागेऽपि न न्यूनता LaŚabdeŚe. i. 125. 3.

अन्यतमाङ्ग (anyatamāṅga) *n.* 1 one of the many bodily limbs or parts लोके हस्तपादाद्यन्यतमाङ्गगतेन दुःखेन अङ्गिनो देवदत्तस्य दुःखित्वम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 481. 1 (*on* ii. 3. 45); 2 one of the many factors of syllogism नापि सत्प्रतिपक्षत्वम्। ... एकस्यान्यतमाङ्गवैकल्यचिन्तायामस्य वैकल्ये तस्यैव वाच्यत्वात् NyāyKuA. i. 105. 4; 3 any one of the many parts अन्यतमाङ्गानङ्गीकारे को दोषः TārkiRa. 188. 3.

अन्यतमात्मक (anyatamātma-ka) *adj.* of the nature of one of the many (substances) न हि श्रोत्रस्याकाशदिगहंकाराणामन्यतमात्मकस्य शब्दस्य च निष्क्रियतया तयोः संभवति संयोगः NyāyRaMā. 59. 6; मनस्तु पृथिव्यादीनामेवान्यतमात्मकम् ŚāstrDī. 36. 17 (*on* i. 1. 4)

अन्यतमात्मन् (anyatamātman) *adj.* (used as noun) (that) which is of the nature of one of the many पञ्चमस्तु चिन्त्यते, किमेतेष्वन्यतमात्मा तस्य विषयः तदन्यो वेति ĀtmaTaVi. 563. 10; KhaṇḍanKhā. 1177. 24.

अन्यतमाध्वर्युशाखा (anyatamādhvaryuśākhā) *f.* one of the many branches of the Yajurveda वाक्येन ... वैकल्पिकेष्वात्मतुष्टिरित्यन्यतमाध्वर्युशाखां तत्कल्पं वा स्वेच्छया परिजिघृक्षताम् BālamBha. i. 255. 25 (*on* 1. 89)

अन्यतमानयन (anyatamānayana) *n.* determination of one of the many sides भुजकोटिकर्णानामन्यतमाभ्यामन्यतमानयनाय करणसूत्रं वृत्तद्वयम् Līlā. 133(1)

अन्यतमानाश्रयण (anyatamānāśrayaṇa) *n.* absence of resorting to any one of the many प्रयोजनाभावात् तन्त्रावृत्त्येकशेषाणामन्यतमानाश्रयणम् Pradī. v. 2A. 11 (*on* vi. 1. 1)

अन्यतमानिर्धारण (anyatamānirdhāraṇa) *n.* non-ascertainment of any one of the many (meanings) चतुर्ष्वर्थेष्वन्यतमानिर्धारणेऽपि सर्वथा कस्मिंश्चिदर्थे प्रमाणमेवेदमिति सामान्यतः प्रामाण्यनिश्चयस्यानपोद्यत्वात् ŚrutaPra. iB. 339. 15 (*on* i. 2. 25)

अन्यतमानिर्वाह्य (anyatamānirvāhya) *adj.* (used as noun) (that) which is one of the many unexplorable articles शस्त्रवर्मकवचलोहरथरत्नधान्यपशूना-

मन्यतमानिर्वाह्यं निर्वाहयतो यथावघुषितो दण्डः पण्यनाशश्च ArthŚā. i. 273. 6 (2. 21)

अन्यतमानुद्भावन (anyatamānudbhāvana) *n.* non-raising of any one of the many (clinchers) अनेकनिग्रहस्थानसंनिपातेऽन्यतममुद्भावयतोऽन्यतमानुद्भावनेऽपि न दोषत्वम् NyāyPari. 210. 4.

अन्यतमानुपलम्भ (anyatamānupalambha) *m.* absence of congnition of any one of the many (parts) वस्तुस्वभावादिति चेत्, न। अन्यतमानुपलम्भेऽनुपलम्भप्रसङ्गात् Kāśi. ii. 100. 28 (*on* 5 (3). 20)

अन्यतमानुपान (anyatamānupāna) *adj.* having one of the many as after draught ते दाडिमाम्बुक्षीररससलिलसुरासवान्यतमानुपाना वज्राभिधाना वज्रमिव ... रोगान् दारयन्ति AṣṭāSaṁ. ii. 103. 5 (4. 18)

अन्यतमानुवृत्ति (anyatamānuvṛtti) *f.* continuance of one of the many (items) जातिगुणादिष्वन्यतमानुवृत्तिविशिष्टग्रहणमपि सविकल्पकमिति सिद्धम् ŚrutaPra. iA. 120. 24 (*on* i. 1. 1); अस्यां च गन्धरसरूपस्पर्शशब्दाः क्वचित् सहैव उत्पद्यन्ते, सहैव च विनश्यन्ति। क्वचिद्यान्यतमानुवृत्तिः अन्यतमनिवृत्तिश्च NyāySiA. 252.29.

अन्यतमानुष्ठान (anyatamānuṣṭhāna) *n.* performance of one of the many (i.e. five sacrifices) पञ्चानामन्यतमानुष्ठाने इतरेषामननुष्ठानाद्यदि नाम प्रत्यवेयान्न तु कृतमकृतं भवति ManuBh. i. 238. 3 (*on* 3. 60)

अन्यतमानेकत्व (anyatamānekatva) *n.* manifoldness or variety of one of the many (items) विषयाश्रयसमानाधिकरणादीनां संबन्धिनामन्यतमानेकत्वप्रयुक्तमेकस्य वस्तुनोऽनेकप्रकारत्वम् RasGaṅ. 361. 16.

अन्यतमान्तरसिद्धि (anyatamāntara-siddhi) *f.* establishment of yet another one एषु श्रुतिस्मृतिवचनेषु ... धारणव्यापनादिष्वन्यतमोक्तावप्यन्यतमान्तरसिद्धिरनुसंधेया ŚrutaPra. ii. 152. 7 (*on* i. 4. 22)

अन्यतमान्यतम (anyatamānyatama) *adj.* one or another (of many or more than two), DHBS.

अन्यतमान्वय (anyatamānvaya) *adj.* (used as noun) (that) which is related to one of the many (metals) त्रप्वादीनां तु लोहानां षण्णामन्यतमान्वयम्। ज्ञेयं स्वगन्धतः SuśruS. iv. 13. 5.

अन्यतमान्वय (anyatamānvaya) *m.* one of the many syntactic relations अन्यतमान्वयाभ्युपगमे तु तदन्वयोक्तखण्डनमेव निग्रहः TārkiRa. 339. 2.

अन्यतमापाय (anyatamāpāya) *m.* absence or loss of any one of the many (causes) अर्थवति च प्रमाणे प्रमाता प्रमेयं प्रमितिरित्यर्थवन्ति भवन्ति। कस्मात्। अन्यतमापायेऽर्थस्यानुपपत्तेः NyāyBh. 1. 13 (*on* i. 1. 1); न हि क्षितिजलबीजानामन्यतमापायेऽप्यङ्कुरो जायमानो दृश्यते Kāśi. iii. 162. 24 (*on* 5 (7). 3); उत्पत्तिव्यवस्थापकाः पुनरेते भवन्ति तेषामन्यतमापायेऽपि प्रत्यक्षानुपपत्तेः NyāyVārPari. 504. 7; सामग्र्यधीना क्रियासिद्धिर्नो खलु कर्त्रादीनाम् अन्यतमापाये अपि क्रिया निष्पद्यते PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 4. 42 (557. 13)

अन्यतमापेक्ष (anyatamāpekṣa) *adj.* dependent on one of the many (individuals) शक्तिसिद्धिः समूहेऽपि नैवं व्यक्तेः कथंचन। तासामन्यतमापेक्षं तच्चेत् शक्तं न केवलम् PramāVār. 1. 106.

अन्यतमाप्रतीति (anyatamāpratīti) *f.* absence of cognition of any one of the many (factors) इयं च व्याप्तिपक्षधर्मतास्वरूपाणामन्यतमाप्रतीत्या भवन्ती यथासंख्यमन्यथासिद्धिराश्रयासिद्धिः स्वरूपासिद्धिरित्याख्यायते NyāyKuA. i. 187. 2.

अन्यतमाभाव (anyatamābhāva) *m.* absence of any one of the many (factors) प्रमाणं लिखितं भुक्तिः साक्षिणश्चेति कीर्तितम्। एषामन्यतमाभावे दिव्यान्यतममुच्यते YājñaSm. 2. 22; SmṛtiCan. iii. 222. 8; भेदतत्प्रतियोगितदाश्रयाणां सर्वेषामभावाद्वा अन्यतमाभावाद्वा ŚatDū. 212. 16; अदृष्टप्रमाणस्यावसराभावादेषां अन्यतमाभाव इत्यत्र दृष्टप्रमाणस्याभावनिर्णये सति एवं दिव्यं प्रमाणीकर्तव्यम् Subodhi. 11. 26 (*on* 2. 22); अनिष्टाननुबन्धित्वज्ञानानामन्यतमाभावे चिकीर्षाजननात्सर्वेषां तज्जनकत्वम् BhāṭṭCin. i. 67. 23 (*on* i. 1. 4); एकफलसाधनत्वावगमादन्यतमाभावेऽपि फलोत्पत्तिरेव न भवति LalitāSaBh. 207. 6 (*on* 251); अत्र त्रयाणां समुच्चये सत्पात्रताम्, अन्यतमाभावे तारतम्यं त्रयाणामप्यभावे पात्रत्वाभावः LalitāSaBh. 216. 24 (*on* 278)

अन्यतमाभावलक्षण (anyatamābhāva-lakṣaṇa) *adj.* characterized by the absence of any one of the many (impediments) प्रतिबन्धः ... अन्यतमाभावलक्षणः, नैवमपि NyāyKu. 172. 8.

अन्यतमाभिधान (anyatamābhidhāna) *n.* 1 expression of any one of the many अन्यतमाभिधाननियमं निराकृत्य अनियमाभिधानं सिद्धान्तमाह TātpaṬ. (Vā.) 477. 13 (*on* ii. 2. 65); 2 denotation of one of the many घटवत् घट इवेत्यादीनामभिन्नार्थत्वात् व्याप्त्युपन्यासानन्तरमेतेष्वन्यतमाभिधाने न दोषः NyāyPari. 322.9; किं प्रयोजनविषयसंबन्धानाम् ... पृथग्वक्तव्यत्वाभावः, किं वा अन्यतमाभिधानेन इतरयोरर्थसिद्धत्वात् VivaPraSaṁ. 226. 6.

अन्यतमाभिप्राय (anyatamābhiprāya) *m.* [Inst.] with the intention of (conveying) one of the many (senses) ब्रह्मशब्दस्तावज्जातिजीवकमलासनशब्दराशीनां नान्यतमाभिप्रायेण सूत्रे प्रयुक्तः अनुपपत्तेः PañcPā. 70. 7 (*on* i. 1. 1)

अन्यतमावच्छिन्न (anyatamāvacchinna) *adj.* delimited by one of the many (correlates) सर्वसंबन्धानामन्यतमावच्छिन्नप्रतियोगिकत्वं तत्तथापि शशविषाणादावतिव्याप्तिः GuruCandr. i. 211. 4.

अन्यतमावयवदूषण (anyatamāvayava-dūṣaṇa) *n.* refutation of one of the many limbs or factors (of syllogism) स्यादेतद् न प्रतिवादिना सर्वं दूषणीयम् अन्यतमावयवदूषणेनैव साधनस्य दूषितत्वेन दोषान्तराभिधानवैयर्थ्यात् TātpaṬ. (Vā.) 718. 17 (*on* v. 2. 16)

अन्यतमावलोकनमित (anyatamāvaloka-namita) *adj.* bent for seeing another person शिरःपुष्पैरन्यतमावलोकनमितैरुच्छोणितैरर्चिते। ... मूर्ध्नि दशमं मूर्धानमारोपयन् शंभोः ... कैर्न श्रुतो रावणः SaraKaṇṭhā. 361. 25; SaduktiKa. 293.14.

अन्यतमावस्था (anyatamāvasthā) *f.* one of the many stages (of life) चतुर्थी शरीरादपसृप्तिः, न तु पञ्चमी ... तस्मात् चतसृणामेवावस्थानामन्यतमावस्था मूर्छा BrahmSūBh. (Śaṅ.) 579. 8 (*on* iii. 2. 10)

अन्यतमावस्थान (anyatamāvasthāna) *n.* existence of one of the many (factors) अन्यतमावस्थाने हि विरोधः स्यात् अवस्थितस्य BṛĀraUBh. 691.8 (*on* v. 1. 1)

अन्यतमाश्रम (anyatamāśrama) *m.* one of the many stages of life विधुरादीनां द्रव्यादिसंपद्रहितानां च अन्यतमाश्रमप्रतिपत्तिहीनानामन्तरालवर्तिनां किं विद्यायामधिकारोऽस्ति, किं वा नास्ति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 745. 17 (*on* iii. 4.36)

अन्यतमाश्रयण (anyatamāśrayaṇa) *n.* act of resorting to one of the many (words) तन्त्रावृत्त्येकशेषाणामन्यतमाश्रयणाद् द्वितीयोऽपि सर्वनामशब्द उपात्तः PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 1. 27 (134. 17)

अन्यतमिका (anyatam-ikā) *adj.* (*f.*) who is one of the many (presiding deities) श्रीमात्रा ... समादिष्टा वाचामधिपतिषु काप्यन्यतमिका LalitāSaBh. 1. 13 (*on* 0)

अन्यतमैकावगति (anyatamaikāvagati) *f.* understanding of one of the many (meanings) एकस्यानेकार्थां दृष्ट्वा हरिसैन्धवादिषु पदेषु। अन्यतमैकावगतौ प्रकरणतात्पर्यपर्यायविशेषकता VarivaRaha. 153.

अन्यतमोत्तरप्रच्छेद (anyatamottarapraccheda) *m.* one of the many upper covers स्वेदद्रव्याणि ... प्रस्तार्याविकक्षौमशयवातहरपत्रान्यतमोत्तरप्रच्छदे ... अवच्छन्नं स्वेदयेत् AṣṭāSaṁ. i. 133. 9 (1. 26)

अन्यतमोत्सेक (anyatamotseka) *m.* increase or excessive flow of one of the many (i.e. three humours) त्रयः शारीरजा गुणाः। ... तेषामन्यतमोत्सेके विधानमुपदिश्यते MahāBhā. xii. 16. 12.

अन्यतमोद्भावन (anyatamodbhāvana) *n.* act of raising of one of the many (defects) सर्वोद्भावननियमे तु अन्यतमोद्भावनेऽपि नियमभङ्गेऽन्तर्भावः NyāyPari. 210. 5.

अन्यतमोद्रेक (anyatamodreka) *m.* excess of one of the many (i.e. three humours) त्रयः शारीरजा गुणाः। ... तेषामन्यतमोत्सेके (v.l. °द्रेके) विधानमुपदिश्यते MahāBhā. xii. 16. 12.

अन्यतमोपग्रह (anyatamopagraha) *m.* act of supporting one of the many फलभूयस्त्वेन वा प्रधानमुपजाप्य संधिं कारयेत्। ... मित्रेष्वन्यतमोपग्रहेण वा चेष्टेत ArthŚā. ii. 330. 7 (7. 14); सामन्ताटविकतत्कुलीनावरुद्धानामन्यतमोपग्रहेण कोशदण्डभूमिदाययाचनमिति भेदमाचरेत् ArthŚā. ii. 344. 6 (7. 16)

अन्यतमोपधान (anyatamopadhāna) *n.* one of the many conditions मुखम् ... श्यामिमिवावदातमिवान्यतमोपधानविगमे ... नैकमुक्तौ सर्वमुक्तिप्रसङ्गः Bhām. 496. 9 (*on* ii. 3. 40)

अन्यतमोपादान (anyatamopādāna) *n.* acceptance of one of the many (months) मासानामपि चान्द्रादिभेदेनानेकविधत्वादन्यतमोपादाने यज्ञादौ सावनः स्मृतः BhāṭṭCan. 74. 25 (*on* xv. 1. 18)

अन्यतर (anya-tara) *adj.* [*f.*-ā][enumerated in the *subhrādigaṇa*, GaṇPā. 230. 45; Prasā. i. 714. 14; CāndraVṛ. *on* ii. 4. 53; KāśiVṛ. *on* iv. 1. 123; JaineVṛ. 169. 21 (*on* iii. 1. 112); GaṇRa. 3. 220 (263); enumerated in the *sarvādigaṇa*, GaṇPā. 241. 9; CāndraVṛ. *on* ii. 1. 6; KāśiVṛ. *on* i. 1. 27; JaineVṛ. 9. 3 (*on* i. 1. 35); KātanVṛ. ii. 1. 25; SaraKaṇṭhā. (Gr.) i. 1. 112; GaṇRa. 1. 21 (47); PrakriKau. i. 134. 4; enumerated in the *cādigaṇa*, GaṇRa. 1. 10 (25); in *n.* takes substitute *at* for case affixes of nom. sg. and

acc. sg., P. vii. 1. 25; CāndraVṛ. ii. 1. 25; KāśiVṛ. *on* vii. 1. 25; JaineVṛ. 339. 17 (*on* v. i. 22); KātanVṛ. ii. 2. 8; SiddhāKau. 75B. 8 (*on* vi. 4. 143)] **1A** (animate) (used as noun) any one of the two persons **B** (inanimate) any one of the two (used as noun) any one of the two things **2A** (inanimate) one (used as noun) one thing **B** (animate) one (used as noun) one person **3A** (inanimate) one of the two, either of the two (used as noun)one of the two things, either of the two things **B** (animate) one of the two, either of the two (used as noun) one of the two persons, either of the two persons **4A** (animate) other (used as noun) other person **B** (inanimate) other (used as noun) other thing **5A** (animate) (used as noun) one of the many persons **B** (inanimate) one of the many (used as noun) one of the many things **6A** (inanimate) different (used as noun) different thing **B** (animate) different, something else **7** the word *anyatara* **8** something else **1A (animate) (used as noun)** any one of the two persons देवासुराः संयत्ता आसन् तेषां गायत्र्योजो बलंम् ... सा नान्यंतराꣳश्चनोपावर्तत TaiS. II. iv. 3. 1; MaiS. ii. 1. 11 (ii. 13. 12); iii. 8. 5 (iii. 99. 8); KāṭhS. 10. 7 (i. 133. 12); यदुत्तरादुपाꣳश्यान्नान्यतरं चन लोकमुपावर्तेयाताम् KāṭhS. 25. 8 (ii. 113. 18); ते हास्यैते आहुती न बद्धयाजी चनाप्नोति न हि बहूनि चन बध्नीते तयोर्देवतयोरन्यतरामनु ŚatBr. (K.) III. i. 3. 5; न च तौ चक्रतुर्भङ्गं व्रतस्य सुमहाव्रतौ। यदा क्षोभं नोपयाति नार्तिमन्यतरस्तयोः MahāBhā. i. 201. 15; परमार्थतस्तु नान्यतरस्यापि संभवति अचेतनत्वात्सत्त्वस्य, अविक्रियत्वाच्च क्षेत्रज्ञस्य BrahmSūBh. (Śaṅ.) 111. 14 (*on* i. 2. 12); दत्तक्रीतकृत्रिमस्वयंदत्तापविद्धेषु दम्पत्योरन्यतरस्याप्यवयवसंबन्धो नास्ति VīraMi. (Saṁskāra.) 207. 20; **1B (inanimate)** any one of the two न चाप्यन्यतरा भ्रान्तिरुपचारेण चेष्यते ŚlokaVār. 5 (12). 7 (547. 1); दोषाः साधारणत्वान्नान्यतरस्मिन्पक्षे चोदयितव्याः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 302. 4 (*on* ii. 1. 10); TaiUBh. 273. 20 (*on* 2. 8); यदा वस्त्रस्य सूत्रस्य नान्यतरोऽपि बाहुरुद्ध्रियते तदा निवीती भवति ManuBh. i. 109. 1 (*on* 2. 63); अन्यतरत्पदममुख्यवृत्तमाश्रीयते न द्वयम् BrahmSūBh. (Rā.) 192. 4 (*on* i. 1. 13); न हि उभयथा श्रुतवतोऽन्यतरस्मिन्नर्थे निश्चयो भवति TattvPrakā. 169A. 1 (*on* iii. 3. 18); **(used as noun)** any one of the two things ये ततो नान्यतरच्चन यानग्निरेव दहन्त्स्वदयति ते पितरोऽग्निष्वात्ताः ŚatBr. II. vi. 1.7; ŚatBr. (K.) I. vi. 1. 6; एतदङ्गिरसामयनम्। अतोऽन्यतरत्कृत्वा यस्मिन्कुम्भऽऋजीषं भवति ŚatBr. IV. iv. 5. 20; तन्नाग्निर्नेन्द्रो न सोमो देवो नराशंस इति नातोऽन्यतरच्चन ŚatBr. (K.) II. vii. 4. 12; IV. i. 4. 9; होमाभिषवाभ्यामध्वर्युः। नान्यतरेण ĀpaŚS. xii. 25. 17; उपकारेण शेषत्वं शेषत्वाच्चोपकारिता। स्वातन्त्र्येण प्रसिद्धं हि न ह्यन्यतरदेतयोः TantrVā. 667. 16 (*on* iii. 1. 2); पथोः यथोक्तयोरर्चिर्धूमादिलक्षणयोः न कतरेण अन्यतरेण चनापि यन्ति ChāndoUBh. 308. 11 (*on* v. 10. 8); न ह्येकं वस्तु परमार्थतः कर्तृत्वादिविशेषवत् तच्छून्यं चेति उभयथा द्रष्टुं शक्यते। अवश्यं ह्यन्यतरन्मिथ्या स्यात् TaiUBh. 220. 20 (*on* 1. 11); न हि पित्तप्रशमनार्थिनः वैद्येन मधुरं शीतलं च भोक्तव्यमित्युपदिष्टे तयोरन्यतरत्पित्तप्रशमनकारणं ब्रूहि GītāBh. (Śaṅ.) 20. 18 (*on* 2. 10); न च चितिस्वान्तयोः बिम्बप्रतिबिम्बाधाराभिमतयोरन्यतरस्मिन्नप्यविद्यमानस्य ... प्रतिबिम्बे संभवः ĀtmaSi. 40. 20; न हि तयोरन्यतरदप्यध्याहारादिकमपेक्षते Kāśi. i. 21. 10 (*on* 1. 51); एकत्ववत् प्रत्ययलक्षणया श्रुत्या क्रियार्थत्वं सिध्यत्येव। ... न त्वेतदन्यतरस्याप्यभिधेयम् TantrRa. 63. 3; ग्राह्यग्राहकयोरितरेतरापेक्षत्वादन्यतराभावेऽन्यतरदपि न स्यात् NyāyRa. 294. 14 (*on* 5 (3). 89); विरुद्धयोश्च न प्रामाण्यं वस्तुनो द्वैरूप्यासंभवेन रज्जुरियं सर्पोऽयमितिवदन्यतरस्य प्रामाण्याभावात् TārkiRa. 99. 2; न चात्र विरोधपरिहारप्रयोजकयोः देशकालयोरन्यतरस्याप्युपादानमस्ति Ekāva. 1. 13 (11) (24.9); प्रकाशः ... न च रत्नतत्त्वाधिगमवत् शब्दसंभिन्नेन्द्रियजन्यः, अन्यतरेण तदुत्पत्त्युपपत्तौ कल्पनागौरवात् ŚatDū. 66. 3; श्रीवैष्णवमार्गभेदयोरन्यतरस्येतरत्र शिष्टैरप्रवेशनात् ... परस्परप्रवेशो न क्षमः PāñcRāRa. 28. 7; न सम वैक्लव्य इति धातुः। इक्स्तिपोरन्यतरस्याभावात् Prasā. ii. 199. 8; अन्यतरस्य परित्यागे ... गुणवृद्ध्योः सर्वादेशत्वे अतिप्रसङ्गः PāṇiTaVāNaMā. 115. 6; "कालकालान्तरयोरन्यतरस्यापि न कार्यतावच्छेदककोटिप्रवेशः BhāṭṭDī. i. 6. 23 (*on* i. 1. 4); आम्नातानामाज्यभागस्विष्टकृदादीनामपि नान्यतरेणैव नैराकाङ्क्ष्यम् BhāṭṭDī. iv. 83. 11 (*on* x. 7. 9); सगुणनिर्गुणवाक्ययोर्विरोधाभावादन्यतरस्य मिथ्याविषयताश्रयणमपि नाशङ्कनीयम् BrahmSūBh. (Rā.) 61. 20 (*on* i. 1. 1); **2A (inanimate)** one अहन्त्सामं भवति ... यत्संमानेऽर्द्धमासे स्यातांमन्यतरस्याह्नों वीर्यंमनुं TaiS. VII. i. 4. 3; वामदेव्यं महाव्रतम् ... तच्छन्दोभिः साहस्रमसावन्यतरः पक्षः सनक्षत्रैः साहस्रोऽयमन्यतरः पक्षः PañcBr. v. 2. 3; तस्माद्वयाꣳस्यन्यतरमर्धमभि पर्यावर्तन्ते TaiBr. I. ii. 6. 3; स वाऽउपाँशु हिंकरोति। अथ यदुच्चैर्हिंकुर्यादन्यतरदेव कुर्याद्वाचमेव तस्मादुपाꣳशु हिंकरोति ŚatBr. I. iv. 1. 3; ŚatBr. (K.) II. iii. 4.3; एकाकिनेऽन्यतरमेवाघारमाघारयति ŚatBr. III. iv. 4. 9; अन्यतरामेवाहुतिमहौषुरन्यतरां पर्यशिषन् ŚatBr. III. viii. 3. 29; ŚatBr. (K.) IV. viii. 3. 16; शिरो ह वा एतयोरन्यतरो यज्ञस्याघारयोर्मूलमन्यतरः ŚatBr. (K.) II. iv. 2. 3; आयुर्मे देहीत्यन्यतरं युङ्क्ष्व वर्चोऽसि वर्चो मे देहीत्यन्यतरम् ŚatBr. (K.) VII. iii. 3. 23; स ह षण्मासोऽन्यतरमन्यतरं पादम् उद्ग्राहं तिष्ठति JaimiBr. 1. 167; प्रायणं हि तयोरन्यतरदुदयनमन्यतरत् JaimiBr. 1. 315; JaimiUBr. iii. 16. 2; GopBr. i. 3. 2 (65. 12); अन्यतरामेव वर्तनीं संस्करोति। हीयतेऽन्यतरा ChāndoU. iv.16.3; पयस्याप्रचरणकाले मेषौ व्यतिहरतः। अन्यतरेणावदानेन सह मेषम् KātyŚS. v. 5. 18; अन्यतरत्तृणं चात्वाले प्रास्यति KātyŚS. ix. 6. 34; **(used as noun)** one thing स वै कपालान्येवान्यतर उपदधाति ŚatBr. I. ii. 1.1; य उभौ व्रीहियवावावपति तस्मादन्यतरमेवावपेत् ŚatBr. III.ii. 2.14; प्राणोदानौ ह वाऽअस्यैतौ ग्रहौ। तयोरुदितेऽन्यतरं जुहोति ŚatBr. IV. i. 2.11; अग्नीषोमौ भ्रातरौ ... तयोरन्नाद एवान्यतरोऽभवदन्नमन्यतरोऽन्नाद एवाग्निरभवत् ŚatBr. XI. i. 6. 19; ŚatBr. (K.) III. i. 12. 18; सैषा द्वेधाविभक्ता वाक्ततोऽन्यतरया देवा अजयन्नन्यतरयासुराः पराजयन्त ŚatBr. (K.) II. v. 2.21; स वा उदितेऽन्यतरमेतयोर्ग्रहयोर्जुहोत्यनुदितेऽन्यतरम् ŚatBr. (K.) V. i. 2. 7; द्वेधोपनह्य परिवहन्ति पर्युह्यान्यतरमहात्रासादयत्यन्यतरं पुरोहितस्य वा गृहेषु ... निदधाति ŚatBr. (K.) VII. iv. 1.13; यजुर्निधनं वा एतयोर् अन्यतरत् सामनिधनमन्यतरत् JaimiBr. 1. 225; आर्तिस् सा योऽन्यतरदेव वेद JaimiBr. 1. 266; प्रत्यक्षभूतयोरन्यतरदर्शनेनान्यतरस्याप्रत्यक्षस्यानुमानम् NyāyBh. 17. 4 (*on* i. 1. 5); धर्मः पापेन प्रतिहन्यते वा। उताहो स्वित् धर्मः प्रतिहन्ति पापम्। अथवा तुल्यबलत्वेनान्यतरेण अन्यतरस्यापि नाशः SanatBh. 218. 9 (*on* 1. 22); उपमानोपमेययोरन्यतरस्मिन्नन्यतरधर्मारोपः पदार्थवृत्तिनिदर्शना Kuval. 54 (10); अत्यन्ताभेदे अन्यतरस्य भामत्यां द्विरवभासमात्रं दूषणमुक्तम् GuruCandr. i. 35. 18; एकाकी त्वेककश्चैकोऽथान्योऽन्यतर इत्यपि KalpaK. 229. 142; **2B (animate)** one अन्यतरोऽनड्वान् युक्तः स्यादन्यतरो विमुक्तोऽथ राजानमुपावहरेयुः AitBr. 3.2 (61); तयोरत्तैवान्यतरः। आद्योऽन्यतरोऽत्तैव शुक्र आद्यो मन्थी। तयोरत्तैवान्यतरमनु। आद्योऽन्यतरमन्वत्तैव ŚatBr. IV. ii. 1. 3; ŚatBr. (K.) V. ii. 1. 12; **(used as noun)** one person निरेवान्यतरः क्रामति। प्रान्यतरः पद्यते ŚatBr. IV. iii. 1. 9; स द्वेधात्मानं व्यौहत्। षष्टिश्च त्रीणि च शतान्यन्यतरस्येष्टका अभवन्नेवमन्यतरस्य स न व्याप्नोत् ŚatBr. X. iv. 2. 4; कुत्सश्च लुशश्च ... अंशमाहरेतामात्मानम् अन्यतर उदजयन् महिमानमन्यतरः। ... आत्मनान्यतरस्यापिबन् महिम्नान्यतरस्य JaimiBr. 1. 228; अवसानदर्शो वा एतयोरुदासोऽन्यतरोऽवसाययितान्यः JaimiBr. 3.17; मित्रावरुणयोर्वै वैराज्यमन्यतर ऐच्छत्स्वाराज्यमन्यतरः। ... तेनेष्ट्वा वैराज्यमन्यतर आप्नोत्स्वाराज्यमन्यतरः ŚāṅkhāŚS. xiv. 30. 1; अन्यतरः संतानकर्ता भवति पुमान्दायादः। अन्यतरोऽर्द्धयित्वा जामिः प्रदीयते परस्मै Nir. 3. 6 (62. 6); तुल्यप्रयोजनौ अपरस्परसंबन्धिनौ तयोरन्यतरस्येतरेण भुज्यमानम् ... नैव स्थावरेषु स्वाम्यम् ManuBh. ii. 140. 10 (*on* 8. 148); विद्वेषमन्यतरस्यान्यतरोऽधिगच्छति ManvaVi. 183. 20 (*on* 2. 111); तत्रान्यतरस्य जयेऽपरस्य कलहोऽवश्यं भावी JayaMa. 109. 7 (*on* 2. 3); स्वर्गभाजामन्यतमां वधूमन्यतरं च तम्। अकारयदथ प्रीतः पुरोधाः करमोचनम् DvyāśraKā. 19. 88; अन्यतरस्यैव रोगादिनिवृत्त्यर्थं दर्शपूर्णमासाद्यनुष्ठानम् MīmāKau. iii (2). 52. 11 (*on* ii. 1. 6); अन्यथा वृषभो वृष इत्यादावप्यन्यतरेण अन्यतरस्मरणेनैकत्रैव शक्त्यापत्तेः BhāṭṭCin. i. 61. 13 (*on* i. 1.4); धर्मेण प्रीतयोः कयोश्चिन्महात्मनोरस्य ... अविदूरे गच्छतोरन्यतर इतरमुवाच BrahmSūBh. (Rā.) 324. 9 (*on* i. 3. 33); **3A (inanimate)** one of the two, either of the two नानानंमेवांस्मै चंक्षुषी प्रंतिदधाति यांवदन्यतरेंणाक्ष्णां पंश्यति MaiS. ii. 3. 6 (ii. 34. 7); प्रातर्दुग्धं द्वैधं कृत्वा तस्यान्यतरां भक्तिमातच्य तेन यजेत AitBr. 32. 3 (810); अर्धं ह वै यज्ञस्याज्यमर्धं हविः स यद्धान्यतरद्ब्रूयादर्धं वै यज्ञस्य समिष्टं स्यादर्धमसमिष्टम् KauṣīBr. 3. 4 (11. 2); अस्यै वारुण्यै पयस्यायै द्विरवद्यति सोऽन्यतरेणावदानेन सह मेषमवदधाति ŚatBr. II. v. 2. 37-38; इमा धिष्ण्या इमे होत्राः। तयोरन्यतरां कुशीमाचिच्छेद ŚatBr. III. vi. 2. 10; अथान्यतरत्तृणम् ŚatBr. IV. ii. 5. 5; अन्यतरदक्षरमवगृह्य वाचं चतुर्विंशीमुपायान् JaimiBr. 1. 113; उभे ह्यत्र सामनी क्रियेते। तदाहुरन्यतराण्येव कार्याणि यान्येव बार्हतानि JaimiBr. 2. 199; जुह्वा स्वरुस्वधिती अनक्ति। त्रिः स्वरुं सकृत्स्वधितेरन्यतरां धाराम् ĀpaŚS. vii. 14. 10; तं दक्षिणेन प्रत्यञ्चं पशुमवस्थाप्य ... तस्याधस्ताद्बर्हिरुपास्यत्युपाकरणयोरन्यतरत् ĀpaŚS. vii. 16. 4; संप्रैषो सानुवषट्कारावननुवषट्कारौ वा। अन्यतरो वा सानुवषट्कारः ĀpaŚS. xiii. 8. 2; यजमानस्य पशूनित्यग्न्यगारस्यान्यतरस्य पुरस्ताच्छाखामुपगूहति KātyŚS. iv. 2. 11; सोमपर्याणहनेन परितत्य कृष्णाजिनं पुरस्तादासजति सूर्यस्य चक्षुरित्यासनयोरन्यतरत् KātyŚS. vii. 9. 9; तद्बुद्धिमत्रान्यतरां वृणीष्व धर्मार्थकामान्विधिवद् भजस्व BuddhaC. 10. 28; विप्रतिषेधात्तु गुण्यन्यतरः स्यात् MīmāSū. vi. 7. 37; तेन संबन्धवेलायां संबन्ध्यन्यतरो ध्रुवम्। अर्थापत्त्यावगन्तव्यः ŚlokaVār. 5 (7). 33 (458. 7); न च उभयोर्मार्गयोरन्यतरस्मिन्नपि मार्गे आत्यन्तिकी पुरुषार्थसिद्धिः ChāndoUBh. 8. 1 (*on* i. 1. 0); अन्यद्बलं किल महोऽन्यतरद् रवीन्द्वोर्धैर्यं च नेतरदतीतरमस्य सर्वम् DvyāśraKā. 1. 198; मन्त्रिभिर्मन्त्रिते

मन्त्रे गुणदोषौ विचार्य च। स्वयं निश्चितान्यतरत्कार्यं कुर्यान्महीपतिः Mānaso. ii.9.716; मृगशीर्षे त्वन्यतरे स्वोपर्यंकः स्थिते यदि। कनिष्ठाङ्गुष्ठयोर्योगाद्वराहकर ईरितः AbhinDa. 198; विवादिनोः कथंचिद्दैवमानुषयोरन्यतरत् प्रमाणमन्यतरेण वादिना कृतं निर्णायकम् SmṛtiCan. iii. 116. 18; उत्साहक्रोधावुभयत्र तस्मादीरीद्रयोरन्यतर एव रसो वर्तताम् RasTa. 127. 4; अनुष्ठानाशक्तेरन्यतरस्मिन्ननुष्ठेये किं पूर्वनिमित्तकमनुष्ठेयम् उतोत्तरनिमित्तकमिति संशय्य UpaParā. 5. 20; न चात्र किंचिदन्यतरस्मिन्पक्षे विनिगमकमुपक्रमे दृश्यते UpaParā. 41. 16; साधनद्वयस्य पक्षप्राप्तावन्यतरस्य साधनस्याप्राप्तादशायां यो विधिः स नियमविधिः MīmāNyāPra. 244. 14; प्राङ्मुखोदङ्मुखाचमनादावेव मनस्तुष्टिः स्वविषयेऽन्यतरस्मिन् धर्मे प्रमाणमिति यहवः VīraMi. 21. 7 (*on* 1. 7); (used as noun) one of the two things, either of the two things यद् यज्ञः तस्य ग्रावाणो दन्ताः। अन्यतरं वा एते सं॑शुन्वतोर्निर्वपति TaiBr. I. iv. 6. 1; यदि द्वे कृष्णाजिने भवतः। तयोरन्यतरत्प्रत्यानह्यति ŚatBr. III. iii. 4. 8; ŚatBr. (K.) IV. iii. 4. 5; ग्रहौ ... ध्रुववैश्वानरौ ... अन्यतर एव गृह्यते ŚatBr. IV. ii. 4. 1; औदुम्बरीं शाखामुपगृहति। तयोरन्यतरमुपस्पृशति ŚatBr. V. iv. 3. 25; VII. i. 2. 19; स वै कपालान्येवान्यतर उपधत्ते ŚatBr. (K.) II. i. 4. 1; तद्रूपं तयोरन्यतरज्ज्यायो रूपमेव ŚatBr. (K.) III. ii. 5. 2; IV. ii. 2. 13; एते धिष्णी सो हेयं गायत्री तयोः कुश्योरन्यतरामाविच्छेद ŚatBr. (K.) IV. vi. 2. 5; अनयोस्तृणयोरन्यतरदुपास्यति ŚatBr. (K.) IV. viii. 1. 11; V. iii. 1. 4; उष्णिक्ककुभौ माध्यंदिनं सवनमभिप्रत्याहरन्ति ...। तयोरन्यतरस्यां ब्रह्मसाम JaimiBr. 2. 224; पशौ इष्टिः ... आग्नावैष्णवी वा। उभे वा। अन्यतरा पुरस्तात् ĀśvaŚS. I. iii. 1. 6; द्वयोरन्यतरां द्विः ĀśvaŚS. II. i. 10. 5 (comm. द्वाभ्यामृग्भ्यां प्रथमाभ्यासेन द्वितीयाभ्यासेन वा तृचः कर्तव्यः); अग्निमारुते ... आवपेत उभयोराह्वानम्। अन्यतरस्यामेके ĀśvaŚS. II. iii. 6. 4; पुंवन्निधुनेपु समान्याम्। अप्यन्यतरस्याम् ŚāṅkhāŚS. vi. 1. 14; गार्हपत्याहवनीयावङ्गारौ निर्वर्त्य ... तयोरन्यतरमुत्तरमपरमवान्तरदेशं निरस्य ĀpaŚS. i. 22. 2; HirŚS. i. 6. 4 (133. 20); वेदौ। तयोरन्यतरः परिवासितः ĀpaŚS. xv. 5. 19; (रशनाम्) संसृज्यान्यतरस्याम् (सिचि) अन्तं प्रवेशयति KātyŚS. vi. 3. 16; vii. 4. 21; अन्यतरस्मिञ्छेषौ कृत्वा वशिनैन्द्राग्नं गृहणाति प्रतिप्रस्थाता KātyŚS. ix. 13. 20; यजमानोक्ताव्यभागी बर्हिर्वर्जं चानुयाजौ। अन्यतरत् कृत्वा KātyŚS. x. 8. 31 (comm. षडाहुतिकं दशाहुतिकं वा); अन्यतरेण (विधिना) प्राचीनमुदीचीनं वाभिप्रव्रज्य ... दर्भमयं बर्हिराहरति HirŚS. i. 2. 25 (81. 1); ऋतुग्रहैः प्रचरतः ... त्रयोदशस्वन्यतरी सह चतुर्दशसु सह प्रथमो सहोत्तमौ HirŚS. viii. 8. 1 (890. 27); जुहुयात् ... पूर्वाम्। ... उत्तराम् (आहुतिम्)। अन्यतरां वा स्वाहाकारद्वितीयाम् LāṭyāŚS. i. 7. 9; सर्पिर्मधुम्यामृत्विजो भोजयेदहीनेपु। अन्यतरेण वा LāṭyāŚS. ii. 6. 9; DrāhyŚS. ix. 2. 9; मथ्यमानेऽग्निं नर इत्येतयोः (साम्नोः) अन्यतरत् LāṭyāŚS. iv. 10. 2; माध्यंदिने चेदेको द्वौ वा बृहत्यामेव। त्रीनन्यतरस्यां संभवेयुः। (बृहती) अनध्यासा चेत् द्वयोरन्यतरं गायत्र्यां धानंजय्यः LāṭyāŚS. vi. 3. 18; DrāhyŚS. xvi. 3. 16. (comm. द्वयोरेकर्चयोरेकं गायत्र्यां कुर्यात् एकं बृहत्याम्); चैत्रवैशाखयोरन्यतरस्य सप्तम्यामष्टम्यां वा (तिथौ) LāṭyāŚS. ix. 9. 8; DrāhyŚS. xvii. 1. 9; स्वरसाम्नोर्वान्यतरस्मिन् रथन्तरस्तोत्रीयं कुर्यात् LāṭyāŚS. x. 7. 10; DrāhyŚS. xxix. 2. 17; द्रव्येप्सुर्मुञ्जैतेनं गच्छत्यन्यतराम् DrāhyŚS. vi. 2. 14; इतरयोरेवान्यतरत् कुर्युः DrāhyŚS. xxxi. 2. 4; यथापदं चान्यतरेण संदधत् त्रिपूत्तमेष्वेतदलोपसंभवात् ṚPrāti. 11. 17; अन्यतरेणापि लाभोऽस्माकं भविष्यति MahāBhā. iv. App. I. 27 (35); एकोऽन्यतरः Vār. 3 *on* P. v. 2. 47; दिवसः रात्रिश्च ... त्रिभिर्मुहूर्तैरन्यतरः षण्मासं वर्धते ह्रसते च ArthŚā. i. 266. 4 (2. 20); यत्रोभे समानाक्षरे। यत्र त्वन्यतरलघु यल्लघु सा संज्ञा MahāBh. i. 39. 27 (*on.* i. 1. 1); ii. 382. 2 (*on* v. 2. 47); उभयोः पक्षयोरन्यतरस्याध्यापनादप्रतिषेधः NyāySū. ii. 2. 28; तैलपरिपीतान्यणूनि ... रुरकपाण्योरन्यतरेणादाय ... स्नेहपाककल्पेन विपचेत् SuśruS. iv. 4. 28; तापोष्मस्वेदौ विशेषतः श्लेष्मघ्नौ, उपनाहस्वेदो वातघ्नः अन्यतरस्मिन् पित्तसंसृष्टे द्रवस्वेदः SuśruS. iv. 32. 14; सन्तः परीक्ष्यान्यतरद् भजन्ते मूढः परप्रत्ययनेयबुद्धिः Mālavikā. 1. 2; Acyutarā. 12. 39 (5); न च तयोस्तुल्यबलवत्त्वमस्ति अन्यतरस्यानुमेयोद्देशस्यागमबाधितत्वादयं तु विरुद्धभेद एव PadārthSam. 239. 9; बुधशुक्राभ्यां कामी विषयरागः। तत्र केत्वंशे गोपनमन्यतरे JaimiUpaSū. iv. 3. 43; परः पूर्वमपेक्षते अनपेक्षमाणेऽन्यतरः प्रमादपाठः स्यात् ŚābaBh. 456. 3 (*on* ii. 1. 48); हेतोस्तयोपपत्त्या वा स्यात् प्रयोगः ... । द्विधान्यतरेणापि साध्यसिद्धिर्भवेत् Nyāyāva. 17; असंभवादवश्यं वा विरोधेऽन्यतरस्य तु। अन्याय्यकल्पना सापि विकल्पेन प्रसज्यते ŚlokaVār. 1. 51 (16. 4); 2. 42 (57. 6); 6. 35 (225. 10); ManuBh. i. 4. 4 (*on* 1.2); i. 219.19 (*on* 3. 26); यदनुगतं तत्कथं व्यावृत्तम्। यच्च व्यावृत्तं तत्कथमनुगतम्। इत्यन्यतरत् भ्रान्त्यावगतम् Śarka. 16. 6; नायं परिस्पन्दलक्षणस्य धर्माधर्मलक्षणस्य वा कर्मणो निर्देशः, तयोरन्यतरस्याप्रकृतत्वात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 257. 2 (*on* i. 4. 16); 258. 5 (*on* i. 4. 17); नेदमंशस्य रूप्यम्, रूप्यस्य वा नेदमंशः प्रतियोगी स्यात्। तयोरन्यतरस्य ज्ञायमानभेदस्य प्रतियोगित्वेऽनवस्था IṣṭaSi. 110. 20; स चैकाधिकरणे स्पर्धमाणौ मिथो विरुद्धौ धर्मावारोपयन्नन्यतरन्नावधारयति TātpaṬ. (Vā.) 144.12 (*on* i.1.3) जयनमस्कारैकतरप्रक्रमे अन्यतरस्य अर्थाक्षिप्तता अवश्यमङ्गीकर्तव्या PratyabhiVi. i. 22. 4 (*on* i. 1. 1); आत्मस्पन्दो बुद्धिर्वा स्यात् प्रयत्नो वा इच्छाद्वेषयोरन्यतरो वा NyāyMañ. i. 335. 13; भर्त्सनेऽन्यतरस्याम् ŚākaṭāVyā. ii. 3. 18 (comm. पूर्वस्यामुत्तरस्यां वा उक्तौ); साध्यसाधनयोर्विषयभेदो न दृष्टः एकत्वं च, तदन्यतरस्मिन्नाश्रयितव्येऽस्मभ्यं विषयाभेदो रोचते Kāśi. i. 236. 23 (*on* 4. 76); न ... वस्तुनो युगपदेव सत्त्वमसत्त्वं च समुच्चित्य बोद्धुं शक्यम्, अन्यतरोपमर्देन ह्यन्यतरद्बुद्धावारोहति ŚāstrDī. 41. 13 (*on* i. 1. 4); प्रकाशतमसोरन्यतरस्य कौटस्थ्यप्रसङ्गः ĀtmaTaVi. 519. 9; न चोभयोरन्यतरस्मिन्नव्यापृतस्यैव चक्षुषो भ्रान्तिजनकत्वम् Kiraṇā. 17. 8; कार्यकारणयोरन्यतरेणापि द्रव्यजातीयं न विरुध्यते Kiraṇā. 34. 8; यद्यपि चोभयविषयं संशयज्ञानं तथापि तयोरन्यतरेणेन्द्रियं संयुक्तमेव उभयावमर्शित्वात् PramāMī. 24. 10 (*on* i. 1. 29); आद्ये भवितव्यं तावत्सदसत्त्वयोरन्यतरेण KhaṇḍanKhā. 129. 10; अथातःशब्दयोरन्यतरेणालम् ŚrutaPra. iA. 13. 3 (*on* i. 1. 1); ii. 147. 25 (*on* i. 4. 19); नित्यकाम्ययोरुपवासव्रतयोरन्यतरमारम्भमाणः प्रथमदशम्यां भोजनानन्तरं दन्तधावनं कुर्यात् CaturCin. ii (1). 1005. 16; एकादशीद्वादशी चान्यतरस्यां वा श्रवणयुक्तायां श्रवणयुक्तोपवासेनैव व्रतद्वयसिद्धिः CaturCin. ii (1). 1144. 12; कुलशीलानुरोधेन द्वयोर्द्वयोरन्यतरो बिल्वादिर्यस्य कुले यः परिगृहीतः ManvaVi. 136. 19 (*on* 2. 45); यत्र हि यत्तदोरन्यतरस्य निर्देशस्तत्र ... तदितरेणोपसंहारो न्याय्यः Ekāva. 6. 2 (23) (160. 17); नाटके प्रख्यातमितिवृत्तम् ... । शृङ्गारवीररसयोरन्यतरस्य प्राधान्यम् PratāYaBhū. 103. 4; जडाजडयोः ... द्वयोरन्यतरस्य वा स्पर्शशून्यतया न सप्रतियत्वविरोधः NyāySiA. 190. 12; भेदाभेदयोः परस्परपरिहारेणावस्थानादन्यतरस्यैव वास्तवत्वादुभयात्मकत्वमयुक्तम् SarvaDaSaṁ. 3. 226; इन्द्रगार्हपत्यशब्दयोरन्यतरस्य गौणत्वेऽवश्यंभाविनि सति इन्द्रशब्देन वह्निं लक्षयिष्यति NyāyMāVi. 123.5 (*on* iii. 2. 2); 211. 1 (*on* iii. 8. 11); उत्तलक्षणयोः बन्धमोक्षयोरन्यतर एव प्रसज्येत VedāntKau. 230. 9 (*on* ii. 3. 31); प्रमैव प्रमाणमित्येके। प्रमाकरणमेवेत्यपरे। तयोरन्यतरदित्यन्ये NyāyPari. 5. 2; 40. 6; सुषुप्तावपीति तयोरन्यतरद् ग्राह्यम् (बाहुल्यग्रहणोः) AṇuBh. 76. 21 (*on* i. 3. 8); सामान्यग्रहणार्थः ककारः। तदविघातार्थः पकार इति वाच्यम्। अन्यतरेणैव सामान्यग्रहणस्य सिद्धत्वात् Prasā. ii. 376. 11; द्वयोरन्यतरमुदात्तमवशिष्यते Prasā. ii. 791. 2; चतुस्संख्यामुष्टिद्वयोः ... सप्तदशशरावपरिमाणस्य चरोः संपादयितुमशक्यत्वेनावश्यमन्यतरस्मिन् बाधितव्ये ... मुष्टिबाधोऽङ्गीकृतः ŚivārkaMaDī. i. 87. 22 (*on* i. 1. 1); सहोपात्तयोश्चतुष्पदत्वपाद्वियोरन्यतरेणैव सादृश्यं विवक्षणीयम् ŚivārkaMaDī. i. 280. 20 (*on* i. 1. 26); श्रुतिर्नाम अङ्गत्वघटकीभूतोद्देश्यत्वकृतिकारकत्वयोरन्यतरस्य प्राधान्येन वाचकशब्दः BhāṭṭDī. i. 186. 9 (*on* iii. 1. 4); आधाराधेययोरन्यतरस्यातिविस्तृतत्वसिद्धिफलकम् RasGaṅ. 610. 4; मद्रभद्रयोः पर्यायत्वादन्यतरो न पठनीयः SiddhāKau. 156B. 11 (*on* ii. 3. 73); 202A. 11 (*on* ii. 2. 29); उपमानोपमेययोरन्यतरस्मिन् (धर्मारोपः, ललितोपमा) AlaṅkāMañ. 10. 4; 70. 17; अन्यतरस्य आमङ्गीकार इत्यर्थके पदद्वयमेतदित्यपास्तम् LaŚabdeŚe. i. 503. 24; प्रकृतिप्रत्यययोरुभयोरपि शास्त्रविषयत्वे एव साधुत्वं, न त्वन्यतरस्य VaiyāSiMañ. 88.10; **3B** **(animate)** one of the two, either of the two तस्यै हाविर्धानुरणा शयनऽउपबद्धास ततो ह गन्धर्वा अन्यतरमुरणं प्रमेयुः ŚatBr. XI. v. 1. 2; **(used as noun)** one of the two persons, either of the two persons ता या इमास्ता अमूर्या अमूस्ता इमा अन्यतराभिर्वाव तं काममाप्नोति य एतासुभयीषु AitBr. 15. 4 (425); किराताकुली ... पुरा मायया दर्शनीयावासतुः। तयोरन्यतरोऽग्निं प्रम्लवमाणोऽब्रवीत् JaimiBr. 3.170; दार्षद्वतम् ऋत्विगाचार्ययोरन्यतरस्य गा रक्षेत्संवत्सरम् KātyŚS. xxiv. 6. 32; बहवः स्युरनिन्दिताः स्वकर्मसु प्रत्यधिका राज्ञां निश्चीत्यनभिताप्राश्यान्यतरस्मिन् GautDS. ii. 4. 2; मातापितृभ्यां दत्तोऽन्यतरेण वा योऽपत्यार्थे परिगृह्यते स दत्तः BaudhDS. ii. 2. 20; ii. 2. 23; ManuSm. 9.171; तयोरन्यतरः प्रैति विद्वेषं चाधिगच्छति MahāBhā. i. 3.94; ManuSm. 2.111; ViṣṇuSm. 29.7; एकस्य सैनिकाः। ... न्यस्तशस्त्रोऽहमेकतः। आभ्यामन्यतरं पार्थ यत्ते हृद्यतरं मतम्। तद्वृणीतां भवान् MahāBhā. v. 7. 18; मारीचश्च सुबाहुश्च वीर्यवन्तौ सुशिक्षितौ। तयोरन्यतरेणाहं योद्धा स्याम् Rāmā. i. 19. 25; क्वचिद्वसुनामयमष्टमः स्यात्स्यादश्विनोरन्यतरश्च्युतो वा BuddhaC. 7. 7; येषां ज्येष्ठः कनिष्ठो वा हीयेतांशप्रदानतः। म्रियेतान्यतरो वापि तस्य भागो न लुप्यते ManuSm. 9. 211; देवि गृह्यताम् अनयोरन्यतरा Mālavikā. 5. 9 (23); रुच्या वान्यतरः कुर्यादितरो वर्तयेच्चिरः। विनापि शीर्षकात् कुर्यान्नृपद्रोहेऽथ पातके YājñaSm. 2. 96; पितात्रयनयोर्दाहः ककादन्नारुचिर्भवेत्। रूपैरन्यतराभ्यां तु संसृष्टैर्द्वन्द्वजं विदुः RugVi. 2. 7; तौ रामलक्ष्मणौ ...। तत्किमनयोरेवान्यतरः पिनाकधन्वनो दमयिता AnargharA. 5. 38 (3); जीवमुख्यप्राणयोरन्यतर उभौ वा प्रतीयेयाताम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 88. 10 (*on* i. 1. 31); जीवस्य परस्य वान्यतरस्य पुरस्वामिनो दहराकाशत्वे संशयः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 165. 2 (*on* i. 3. 14);

256. 9 (*on* i. 4. 16); तयोरन्यतर आत्मोपास्यो भवितुमर्हति AitUBh. 288. 7 (*on* 5. 1); करुणः स विप्रलम्भो यत्रान्यतरो म्रियेत नायकयोः Kāvyālan. (Ru.) 14. 34; अमुष्मादिदन्नामकात्पितृपितामहादेः उभयोरवेदने निवृत्तिः। अतश्चान्यतरे ज्ञातेऽप्यनिष्टोदकं ज्ञेयम् ManuBh. i. 450. 5 (*on* 5. 60); अर्थिना प्रत्यर्थिना वान्यतरस्य भूम्याद्यपह्रियते स एव भूम्यपहारदोषभाग्भवति ManuBh. ii. 81. 3 (*on* 8. 18); ii. 141. 28 (*on* 8. 150); ii. 155. 17 (*on* 8. 165); तस्याश्च दिवसैरेभिर्जातमन्यतरद्वयोः BṛKathāŚloSaṁ. 22. 10; बुद्धिप्राणयोस्तु भोक्तुर्जीवस्योपकरणभूतयोर्यथा कथंचित्पानेऽन्वयः संभवतीति तयोरन्यतरेण सद्वितीयो जीव एव प्रतिपाद्यते BrahmSūBh. (Rā.) 245. 19 (*on* i. 2. 10); अन्यतरस्मै विष्णुशक्रयोः। रुद्राणामन्यतमस्मै नमोऽस्मै चक्रिरे नृपाः DvyāśraKā. 1. 138; सब्रह्मचारी वेदभागविशेषाध्ययनाङ्गव्रतचारिणोर्मध्येऽन्यतरस्तस्मिन्मृते अपरस्य सब्रह्मचारिण एकाहमशौचम् HārLa. 75.3; प्रतिज्ञाविलेखनात्पूर्वं यत्र व्यवहारे दण्डादभ्यधिकः पण उभाभ्यामुपेयते अन्यतरेण वा स सोत्तरो व्यवहारः SmṛtiCan. iii. 21. 4; स्वयंभूतात इत्येतावीश्वरी दिव्यमानुषौ। तयोरन्यतरो राजा युवराजोऽस्मि PrataYaBhū. 162. 9; यस्तु द्वयोरन्यतरस्य चोरत्वे सिद्धेऽयं चोरोऽयं वा चोर इति संदेहः NyāyPari. 65. 4; श्रुतेरक्षरशब्दवाच्यत्वमुचितं, स्वकर्मवशेन महाभूतयोनित्वं च। अतस्तयोरन्यतरदक्षरम् BrahmSūBh. (Śrī.) i. 379. 2 (*on* i. 2. 22); दिव्यमर्त्ये स तद्रूपो मिश्रमन्यतरस्तयोः SāhiDa. 281. 1; किमश्विनोरन्यतरोऽसि केवलं दिवोऽवतीर्णो धरणीदिदृक्षया Nalābhyu. 4. 40; वरुणब्राह्मणयोरन्यतरस्मिन् श्रुतराजदण्डसमद्रव्यप्रक्षेपस्तु न दण्डः DaṇḍaVi. 55. 18; निघरि स्वप्रकृत्यर्थवाचका यतरादयः। त्वत्त्वमन्यद्यान्यतरदितरत्परम् KośaKaTa. 2. 457; नटः ... क्राव्यमास्थापयेत् ... । दैविकं दैविको भूत्वा मानुषं मानुषाकृतिः। तयोरन्यतरो भूत्वा मिश्रीभूतम् SāhiSā. 1. 40; **4A (animate)** other अनड्वान् ... अन्यतरो विमुक्तः AitBr. 3. 2 (61); अन्यतरान् वा एष देवान्भागधेयेन व्यर्धयति TaiBr. III. vii. 1. 6; ŚatBr. (K.) V. ii. 1. 2; कुर्वतः कारयतो वाऽस्माद्वंशजैरन्यतरैर्वा भाविभिर्भूपालैः कालकालेष्वपि परिपन्थना ना(न) कार्या El. iii. 267. 16; जन्ययात्रा हि सैवाभूत् परमन्यतरो वरः TriṣaŚaPuC. iv. 3. 167; (**used as noun**) other person ते यदि संक्रीणीयुर्या मध्यमोपसत्तया ब्रह्मन्यतरे चरेयुः KauśiBr. 8. 9 (40. 20); ŚatBr. I. ii. 1. 1; IV. iii. 1. 9; X. iv. 2. 4; JaimiBr. 1. 228; अथ हान्यतरा विसिस्मिये। सैषा हरिणिका JaimiBr. 3. 235; इदं युग्यौ न समवहनी वहतोऽन्यतर एव वहीयान् भवति JaimiBr. 3. 118; ऐच्छत्स्वाराज्यमन्यतरः ŚaṅkhāŚS. xiv. 30. 1; HirŚS. xv. 1. 25 (267. 22); Nir. 3. 6 (62. 6); तौ हि शुल्कहरौ दुहितुः। अन्यतराभावेऽन्यतरो वा ArthŚā. ii. 13. 7 (3. 2) (comm. माता वा पिता वा शुल्कं हरति); अलंकारमादाय द्वावुपगमतां नरौ। तस्य चैकतरः क्रेता विक्रेतान्यतरः BṛKathāŚloSaṁ. 18. 370; म्म(म)दीयगोत्र(त्र)जैरन्यतरैर्वा कालान्तरेष्व(प्व)पि न्न(न) के(किं)धि(चित्) प्रतिसे(षे)ध्यो El. xx. 125. 13; ब्रह्मणोऽन्यतरन्नास्ति TejoBiU. 6. 49; आस्वादयन्त्यन्यतरे फलानि मार्गद्रुमाणामिव सत्त्ववीनाम् VasaViKā. 1. 11; यथा देवदत्तयज्ञदत्तौ मन्दप्रज्ञौ अन्यतरो महाप्रांज्ञः ŚrutaPra. ii. 547. 7 (*on* iii. 4. 20); प्रैति म्रियते विद्वेषमन्यतरस्यान्यतरोऽधिगच्छति ManvaVi. 183. 20 (*on* 2. 111); अनुनेतुमन्यतर इन्दुमुखीम् ... परिरभ्यते स्म तरसैव तया HammiMaKā. 5. 44; BhāṭṭCin. i. 61. 13 (*on* i. 1. 4); **4B (inanimate)** other सनक्षत्रैः साहस्रोऽयमन्यतरः पक्षः PañcBr. v. 2. 3; तस्माद्वयांस्यन्यतरमर्धमभि पर्यावर्तन्ते TaiBr. I. ii. 6. 3; अस्यासी द्यौरन्यतरां चन स्फिगीमनुबभूव ŚatBr. IV. v. 3. 3; अन्यतरेण अवदानेन सह मेषमवदधाति ŚatBr. (K.) I. v. 1. 33; उदयनमन्यतरत् JaimiBr. 1. 315; JaimiUBr. iii. 16.2; GopBr. i. 3. 2 (65. 63); चर्माथादत्त गाङ्गेयः ... खड्गं चान्यतरं प्रेप्सुर्मृत्योरग्रे जयाय वा MahāBhā. vi. 114. 64; (**used as noun**) other thing रेतस्सिक्तोऽन्यतरामुपदध्यात् KāṭhS. 20. 6 (ii. 25. 10); KapiKaS. 31. 8 (156. 4); तेजसैव यजमानं समर्धयति तस्मादन्यतरच्चक्षुषोस्तेजस्वितरम् KāṭhS. 27. 8 (ii. 147. 14); यदुत्तरादुपाञ्ज्यानान्यतरं चन लोकमुपावर्तयाताम् KapiKaS. 40. 1 (220. 9); अन्यतरां पर्यशिषन् ŚatBr. III. viii. 3. 29; ŚatBr. (K.) IV. viii. 3. 16; जुहोत्यनुदितेऽन्यतरम् ŚatBr. IV. i. 2. 11; ŚatBr. (K.) V. i. 2. 7; अभवदन्मन्यतरः ŚatBr. XI. i. 6. 19; ŚatBr. (K.) III. i. 12. 18; यज्ञस्याधारयोर्मूलमन्यतरः ŚatBr. (K.) II. iv. 2. 3; अन्यतरयासुराः पराजयन्त ŚatBr. (K.) II. v. 2. 21; वर्चो मे देहीत्यन्यतरम् ŚatBr. (K.) VII. iii. 3. 23; JaimiBr. 1. 167; अन्यतरं पुरोहितस्य वा गृहेषु ... निदधाति ŚatBr. (K.) VII. iv. 1. 13; एतयोः ... सामनिधनमन्यतरत् JaimiBr. 1. 225; हीयतेऽन्यतरा ChāndoU. iv. 16. 3; प्रागार्धी पूर्वाह्णे काण्वीमपराह्णेऽन्यतरां वा ĀśvaŚS. I. iv. 7. 4(1); अन्यतरामुपदध्याद्विष्यस्य ĀpaŚS. xvi. 24. 5; ऊर्ध्वबाहुना यजमानेन वेणुं विमिमीते। तत्समोऽन्यतरः सारत्निर्द्वितीयः MānŚS. 219. 5; SanatBh. 218. 9 (*on* 1. 22); अवलम्ब्य करे करेण तं प्रविवेशान्यतरद्वनान्तरम् Saund. 8. 7; एकतरस्य साहित्यविरहोऽन्यतरस्यापि पर्यवस्यति VakroJī. 14. 11; कार्यस्याभियोगस्यैकदेशमसमापितमन्यतरस्मादुपलभ्य शेषमसमापितं संपादयतीति परिमितार्था JayaMa. 283. 21 (*on* 5. 4); 138. 15 (*on* 2. 6); संनियोगशिष्टानामेकापाये अन्यतरस्याप्यपायः SaraKaṇṭhā. (Gr.) i. 2. 96; स्तूयतां कतरस्तत्रान्यतरो निन्द्यतां कथम् DvyāśraKā. 19. 87; पञ्चाष्टसप्तक्रमादेकस्यान्यतरस्य सप्त नव षट् तद्रत्नसंख्या BījGa. 7.92; न हि क्षीरनीरयोरन्योन्यसंबन्धे एकतरस्य पानादिक्रिया अन्यतरस्य न भवति SyādvāMañ. 9 (59); एकतरस्याध्यासाङ्गीकारे अन्यतरस्याभानप्रसङ्गात् SiddhāBi. 40. 7; उपमानोपमेययोरन्यतरस्मिन्नन्यतरधर्मारोपः पदार्थवृत्तिनिदर्शना Kuval. 54 (10); एकः स्यादन्यार्थेऽन्यतरत् KalpaK. 230. 143; तीर्थमन्यतरं व्यास क्षातासंगमसंभवत् SkandP. v (1). 56. 1; द्रव्येणान्यतरेणापि महामर्म निपीडितम्। भवेत् सर्वस्वनाशाय SamarāSū. 13. 22; एकतरस्य कार्यस्य दृष्टत्वान्यतरस्य कारणस्य सिद्धेरपलापो नास्ति SāṁkhyaPraBh. 53. 21 (*on* 1. 112); **5A (animate) (used as noun)** one of the many persons सनकनकौ ... जनिकामावम्। तयोरावयोरिमे जाये इति। तद्वैव संवदमानेष्वन्यतरामभिपेदे JaimiBr. 3. 235; मध्यमोदासीनानामन्यतरेण सह संधानमित्यादि बुध्येत ManuBh. ii. 59. 13 (*on* 7. 197); यत्र स्त्रियो विवदन्ते तत्संबन्ध्यन्यतरां कामयमानोऽनृतं वदति ManuBh. ii. 128. 12 (*on* 8. 121); तदसंनिधावतिरात्रादिपु पूर्वोक्तानामन्यतरः KāvyMī. 50. 10; एपामन्यतरं लब्ध्वा नृपः सुखमवाप्नुयात् YuktiKa. 100. 13; **5B (inanimate)** one of the many ताः श्रान्तास्तप्ताः संतप्ताः सार्धमेव रेतसा द्वैधमभवंस्तासामन्यतरा अतिलवणा अपेयाः GopBr. i. 1. 3 (3. 2); ता वा एता नव गायत्रियः संपद्यन्ते सहान्यतरयानुष्टुभा यजुर्भ्यां च VādhūŚS. iv. 115. 11; न हि संयोगविधिः संभवति अन्यतरस्मिन्नसति संयोगिनि SaṅkarKāBh. 155. 15 (*on* iii. 3. 8); स त्रीण्यहानि उपवसेत् ... त्र्यहादन्यतरस्मिन्नहन्युदके वसेत् ManuBh. ii. 418. 8 (*on* 11. 156); शिखरादन्यतरस्मात्प्रतिपर्व भ्रमति रेखयाद्यर्धम् SaraKaṇṭhā. 281. 18; स गुणो भगशब्दवाच्यानामन्यतरः AṇuBh. 82. 7 (*on* i. 3. 15); प्राणः ऊर्ध्वमाक्रामन् कण्ठप्रभृतीनामन्यतरस्मिन् स्थाने प्रयत्नेन विधार्यमाणः स्थानमभिहन्ति Prasā. i. 27. 20; (**used as noun**) one of the many things भोजनादिषु चतुर्षु मध्ये अन्यतरत् अदत्त्वा न भोक्तव्यम् VīraMi. (Āhnika.) 435. 12; **6A (inanimate)** different महारोगेण वाभितप्तः प्राश्नीयादन्यतरां गतिं गच्छति ĀśvaŚS. I. ii. 7. 17; पूर्वानुरागमानाख्यः प्रवासकरुणात्मकः। एतेभ्योऽन्यतरं जायमानसंभोगलक्षणम् AgniP. 341. 6; श्वेतादन्यतरो वर्णः ... नीलः YuktiKa. 207. 21; (**used as noun**) different thing पूर्वस्मिन्नपि योगे प्रत्ययग्रहणस्यैतत्प्रयोजनमुक्तम्। अन्यतरच्छक्यमकर्तुम् MahāBh. i. 161. 12 (*on* i. 1. 62); **6B (animate)** different भिन्नार्थका अन्यतर एकस्त्वोऽन्येतरावपि AmaK. 2189; AbhidhāCin. 1468; TrikāŚe. iii. 1. 27; ŚabdaRa. (Vā.) 3375; ŚabdaRa. (Su.) 6. 63; KalpaK. 230. 143; अथान्यतर एव ग्रन्थस्य कर्ता मानवव्यपदेशः कथम् ManuBh. i. 7. 28; (*on* 1. 4); पुत्रादन्यतरन्नास्ति परलोकस्य साधनम् DevīBhāP. i. 4. 15; **7** the word *anyatara* पूर्वान्यान्यतरेतरापराधरोत्तरादेद्युस् CāndraVyā. iv. 3. 17; ŚākaṭāVyā. iii. 4. 21; SiddhaHe. vii. 2. 98; MugdhaBo. 7. 103 (77. 13); अधरान्यान्यतरेतरात्पूर्वेद्युरादयः AgniP. 360. 36; अन्यतरशब्देन निमेयमेव विवक्षितम् Pradī. iv. 326A. 29 (*on* v. 2. 47); अन्यतरशब्दस्य डतरान्तद्वारेणैव ग्रहणे सिद्धेऽन्यतरग्रहणमन्यतमव्यवच्छेदार्थम् GaṇRa. 1. 21 (49); अन्यान्यतरेतरडतरडतमाः ... श्रि: MugdhaBo. 3. 9 (11. 14); एवमन्यत् अन्यतरत् इतरत् PrakriKau. i. 198. 1; डतरग्रहणेनैव सिद्धेऽन्यतरशब्दपाठो व्यर्थः LaŚabdeŚe. i. 217. 1; **8** something else, cf. अन्यतरप्रदिग्ध [a certain, DHBS.]

अन्यतरकर्तव्यता (anyatarakartavya-tā) *f.* the state of having one of the two things which are to be performed योगं च कर्मानुष्ठानलक्षणम् अनुतिष्ठ ... एतयोः अन्यतरकर्तव्यताप्राप्तौ सत्यां यत् प्रशस्यतरम् ... तत् कर्तव्यम् GītāBh. (Śaṅ.) 151. 12 (*on* 5. 1)

अन्यतरकर्तृक (anyatarakartṛ-ka) *adj.* having one of the two persons as the performer प्रत्येकप्रयोगे अन्यतरकर्तृकाज्यावेक्षणान्वारम्भणादिपदार्थलेपेन ... अङ्गसाकल्यार्थं सहैव प्रयोगः BhāṭṭDī. ii. 223. 14 (*on* vi. 1. 4)

अन्यतरकर्मज (anyatarakarma-ja) *adj.* [*f.*-ā] **A1** (type of contact) produced from the action of one of the two अन्यतरकर्मजः उभयकर्मजः संयोगजश्च संयोगः VaiśeSū. vii. 2. 9; अप्राप्तयोः प्राप्तिः संयोगः स च त्रिविधः अन्यतरकर्मजः उभयकर्मजः संयोगजश्च PadārthaSaṁ. 139. 17; PrakaPañ. 149. 1; 332. 9; NyāySu. (Ja.) 366A. 3 (*on* ii. 2. 6); SarvaDaKau. 26. 17; 26. 26; MānaMe. 264. 7; नित्यं परिमण्डलमित्येवमन्यतरकर्मजादिसंयोगमुत्पाद्यमुक्त्वा पृथङ्नित्यं ब्रूयात् PadārthaSaṁ. 141. 2; परमाणुभिराकाशादीनां प्रदेशवृत्तिरन्यतरकर्मजः संयोगः PadārthaSaṁ. 141. 4; PrakaPañ. 302. 15; अनेकविधो हि संयोगः। अन्यतरकर्मजो यथा स्थाणुश्येनयोः MāṭhVṛ. 34. 15 (*on* 20); PrakaPañ. 90. 8; अन्यतरकर्मजसंयोगश्च संयोगो नैव प्रधानपुरुषयोः विभुत्वात् MāṭhVṛ. 34. 19 (*on* 21); संयोगस्यान्यतरकर्मजस्य ... असंभवात् PrakaPañ. 423. 9; द्वयोः संयोगिनोर्मध्ये यद् अन्यतरद्द्रव्यं तत्र यत् कर्म तस्माज्जातोऽन्यतरकर्मजः NyāyKa. 146. 13; यथा संयोग उपसर्पणक्रियावता निःक्रियस्यान्यतरकर्मजः तथा विभागोऽप्यपसर्पणक्रियावता Kiraṇā. 234.6; मनसो

नित्यत्वे ... अन्यतरकर्मजस्योभयकर्मजस्य वा संयोगस्यानुपपत्तेः ज्ञानोत्पत्त्यसंभवात् NītiMā. 70. 11; संयोगविभागपरिमाणानाम् अन्यतमस्य प्रतियोगित्वे नायं दोषः इति चेत् न ... अन्यतरकर्मजसंयोगस्य ... असंभावितत्वात् TarkSaṁ. (Ā.) 20. 8; अन्यतरकर्मजो यथा क्रियावता श्येनेन सह निष्क्रियस्य स्थाणोः संयोगः TarkBhā. (Ke.) 70.2; NyāySu. (Ja.) 336A. 3 (*on* ii. 2. 6); संयोगः। ... कर्मजोऽपि द्विविधोऽन्यतरकर्मज उभयकर्मजश्च TarkKau. 5. 24; क्षणभङ्गपरिणामयोर्निरासात् अप्राप्तिपूर्विका प्राप्तिः संयोगः, स चान्यतरकर्मजः Upask. 324. 19 (*on* vii. 2. 9); महत्त्वसंयोगादिगुणवत्त्वाद्य शब्दो द्रव्यम् अन्यतरकर्मजादिकारत्वव्यतिरेकेण द्रव्यस्यावस्थानासंभवात् SarvaDaKau. 93. 15; अप्राप्तयोस्तु या प्राप्तिः सैव संयोग ईरितः। कीर्तितस्त्रिविधस्त्वेष आद्योऽन्यतरकर्मजः BhāṣāPa. 115; संयोगस्त्रिविधः अन्यतरकर्मजः ... मनःकर्मणा आत्ममनसोः संयोगः Tarkāmṛ. 11. 1; न च संयोगस्यान्यतरकर्मजत्वादिनियमदर्शनात् विभुत्वेनाकर्मणोरात्ममनसोः ... अनुदयप्रसङ्गः MānaMe. 216. 6; 247. 1; **A**ii (type of separation) produced from the action of one of the two न हि विभागे त्रैविध्यं सेद्धुम् अर्हति, अन्यतरकर्मजोभयकर्मजयोः विभागयोः तथाविधसंयोगवत् अपाकरणसंभवात् TarkSaṁ. (Ā.) 73. 3; 74. 6; द्व्याश्रयः ... संयोगपूर्वको अन्यतरकर्मजः (विभागः) ... यथा श्येनक्रियया शैलश्येनविभागः TarkBhā. (Ke.) 70. 8; विभागः। प्रथमः कारणाकारणविभागोऽन्यतरकर्मजः उभयकर्मजो वा SarvaDaKau. 27. 2; **B** (obtainment) produced from the action of one of the two यद्युच्येताप्राप्तिपूर्विका प्राप्तिरन्यतरकर्मजा वा संयोगः Bhām. 409. 23 (*on* ii. 2. 17); VedāntKa. 271. 12 (*on* ii. 2. 17)

अन्यतरकर्मजनित (anyatarakarma-janita) *adj*. produced from the action of one of the two (items) अन्यतरकर्मजनितोऽयं संयोगः NyāySiA. 264. 14.

अन्यतरकर्मजन्मन् (anyatarakarma-janman) *adj*. produced from the action of one of the two (items) अन्यतरकर्मजन्मनोश्च संयोगविभागयोर्द्विष्ठत्वेनोभयत्र क्रियाप्रत्ययप्रसङ्गः BhāvanāVi. 51. 1.

अन्यतरकर्मन् (anyatara-karman) *n*. **1** action belonging to one of the two क्वचिदन्यतरकर्मणा ... गतिकल्पनायां प्रमाणाभावात् सिद्धमस्य व्यापकत्वम् TātpaṬ. (Vā.) 218. 4 (*on* i. 1. 10); न च नित्यविभूनां संयोगेरतिव्याप्तिः संयोगहेतूनामन्यतरकर्मोभयकर्मणामसंभवेन तेषां संयोगस्यैवाभावात् TārkiRa. 160. 11; अन्यतरकर्म उभयकर्म संयोगश्च संयोगकारणम्। विभुनोस्तदसंभवः SarvaDaKau. 63. 12; **2** one of the two actions जीवानामनुकूलप्रतिकूलयोः कर्मणोस्साधारणं स्वातन्त्र्यं दत्त्वा यद्यन्यतरकर्मप्रवृत्तेरर्वागेव तं निरुन्ध्यात् NyāyKu. 119. 13.

अन्यतरकर्मादि (anyatarakarmādi) *adj*. action belonging to one of the two persons etc. न चासौ संयोगः संबन्धिनामयुतसिद्धत्वात् अन्यतरकर्मादिनिमित्तासंभवात् PadārthaSaṁ. 326. 2; अन्यतरकर्मादीनां निमित्तानामभावो भावोत्पादककारणसामर्थ्यभावित्वात् NyāyKa. 326. 8; तदेतद्वार्तम्। जीवपरयोः संयोगे कारणस्यान्यतरकर्मादेरसंभवात् SarvaDaSaṁ. 15. 152; न चासौ संयोग एव, अन्यतरकर्मादीनां तदुत्पादकानामभावात् Upask. 349. 1 (*on* vii. 2. 26); अन्यतरकर्मादित्रयमेव विभागस्यासमवायिकारणम् SarvaDaKau. 27. 3.

अन्यतरकल्क (anyatara-kalka) *m*., *n*. pulp or paste of another (drug) रास्नादेवदार्वन्यतरकल्केन वा सक्षीरं साधितं सर्पिः AṣṭāSaṁ. ii. 198. 6 (6.6)

अन्यतरकल्प (anyatara-kalpa) *m*. **A** one of the two procedures सत्रेऽन्यतरकल्पाश्रयणेऽन्येषां तेन क्रतूपकारालाभाद्विगुणः क्रतुर्न फलं साधयेत् ŚāstrDī. 506. 9 (*on* vi. 6. 1); **B** one of the two alternatives भिन्नकल्पानां सत्रे संभूय प्रवृत्तौ तदन्तर्गतप्रयाजेष्वन्यतरकल्पस्यैवाश्रयणीयतया केषांचित्क्रतुवैगुण्यप्रसङ्गात् VidhiRa. 10 (51.16); ŚivārkaMaDī. i. 61.15 (*on* i. 1. 1)

अन्यतरकल्पन (anyatara-kalpana) *n*. assumption of one of the two things तृणारणिमणीनां वह्नौ कारणत्वग्रहे शक्तिवैजात्ययोरन्यतरकल्पनं तद्ग्रहश्च नान्वयव्यतिरेकाभ्यां व्यभिचारात् TattvCin. ii (2). 131. 2.

अन्यतरकारक (anyatara-kāraka) *n*. one of the two syntactic or semantic relations नञोऽपि तेनैव संबन्धो न प्राप्नुयादुद्यन्तमादित्यमीक्षणेनेति – न त्वन्यतरकारकेण TantrRa. 29. 19 (*on* iv. 1. 3)

अन्यतरकारण (anyatara-kāraṇa) *n*. **A** one of the many causes अथ मन्यसे त्रिकारणं पुत्रजन्म तत्रान्यतरकारणवैकल्यात् पुत्रो न भवतीति कारणवैकल्यं गम्यते NyāyVār. 268. 12 (*on* ii. 1. 57); **B** one of the two causes तौ च हर्षशोकौ सुखदुःखसाधनाधिगमतदनुस्मरणान्यतरकारणौ भवितुमर्हतस्तथा दृष्टत्वात् NyāyMañ. ii. 41. 12.

अन्यतरकार्य (anyatara-kārya) *n*. one of the two effects साध्यमिह स्वरूपान्यथाभावज्ञानसंकोचरूपधर्मान्यथाभावान्यतरकार्यत्वाधिकरणत्वम् ŚivārkaMaDī. ii. 126. 18 (*on* ii. 3. 7)

अन्यतरकाल (anyatara-kāla) *m*. **1** different, i.e. less time सहाध्यायिन्येकरात्रं द्वादशाब्दकालादन्यतरकालसहाध्यायिविषयम् SmṛtiCan. vi. 44. 9; **2** one of the many periods वर्षषण्मासत्रिमासमासानामन्यतरकालतः कुटुम्बभोजनपर्याप्तधान्यवान् कुशूलधान्यवान् ManvaVi. 454. 9 (*on* 4. 7)

अन्यतरकृतापलाप (anyatarakṛtāpalāpa) *m*. denial made by one of the two persons मौलं यथास्थितं जातस्य तस्यैवान्यतरकृतापलापाभिप्रायम् BālamBha. ii. 272. 12 (*on* 2. 149)

अन्यतरकोटि (anyatara-koṭi) *f*. **A** one of the two sides of a doubt कारणत्रयात् ... अन्यतरकोटिनिर्णायकप्रमाणवैधुर्ये सति यथायथं संशयो भवति TārkiRa. 166. 4; साधारणे धर्मिणि निश्चयः स्याद्यद्यन्यतरकोटिनिर्णायकं प्रमाणं स्यात् VedāntKa. 93. 8 (*on* i. 1. 4); पुनर्द्विविधोऽयमन्यतरकोटिपरिशेषयोग्यत्वतदयोग्यत्वभेदात् NyāyPari. 66. 5; **B** one of the two sides of an argument सदसतोरन्यतरकोटिवाचकोऽसच्छब्दः कथं कोटिद्वयोत्तीर्णतामुपस्थापयेत्। अन्यतरकोटिसमर्पकपया हि सच्छब्दस्यानुभयात्मकत्वानुपस्थापकत्वम् ŚrutaPra. ii. 227. 10 (*on* ii. 1. 12); **C** one of the two alternatives or categories एवं च स्वरूपधर्मयोरन्यतरकोटिबहिर्भावभावात् अन्योन्याभावपृथक्त्वविशेषाणामपि भेदत्वं पलायितम् ŚatDū. 90. 15; BālamBha. ii. 257. 8 (*on* 2. 145)

अन्यतरकोटिज्या (anyatara-koṭijyā) *f*. another Rcosine (for the radius or any kind of perpendicular side) अन्यतरकोटिज्यापरमत्वे तत्परमत्वेऽपि तदभावे तदभावाभावात् SiddhāTaVi. 69. 18; अन्यतरकोटिज्याया अभावादसिद्धेः SiddhāTaVi. 71. 21; आद्यखण्डं त्वन्यतरकोटिज्यागुणिततद्भिन्नज्यात्रिज्यांशरूपं धनम् SiddhāTaVi. 72. 15.

अन्यतरक्रियाजन्य (anyatarakriyā-janya) *adj*. produced from the action of one of the two persons अन्यतरक्रियाजन्ये उभयक्रियाजन्ये च विभागे एकैकस्यापि प्रत्येकमस्त्यैव कर्तृत्वम् BhāṭṭDī. ii. 302.1 (*on* vi. 5. 17)

अन्यतरक्षेप (anyatara-kṣepa) *m*. another or second remainder or additive quantity क्षेपद्वयसंबन्धिकनिष्ठज्येष्ठे पङ्क्त्योर्वर्तेते। तत्रान्यतरक्षेपपदेनेष्टेन SiddhāTaVi. 68. 5; अन्यतरक्षेपो यदि मूलप्रदः तदभावेऽपि क्षेपघातक्षेपे SiddhāTaVi. 68. 7.

अन्यतरखण्डन (anyatara-khaṇḍana) *n*. refutation of one of the two (alternatives) भेदाभेदस्य भेदाभावे अन्यतरखण्डनसाधनाभ्यामुभयखण्डनसाधने AdvaiSi. 789. 21.

अन्यतरगत (anyatara-gata) *adj*. existing in one of the two बोद्धृबोध्ययोरन्यतरगतप्रतिबन्धनिराकर्तृत्वम् ŚatDū. 126. 4.

अन्यतरगति (anyatara-gati) *f*. understanding of one of the two (alternatives) उभयावगतौ भेदो ग्रहीतव्यः। स भेदो गृह्यमाणो न तेन विरुध्यते। अन्यतरगतिस्तु विध्यनुवादयोर्विरोधात् ŚābaBh. 1985. 21 (*on* x. 6.3)

अन्यतरगुणस्वरूप (anyataraguṇa-svarūpa) *n*. **1** nature of one quality अननुरूपसंसर्गो विषमम्।... संसर्गस्य ... संयोगादिलक्षणस्यापि। संसर्गिणोरन्यतरगुणस्वरूपतिरस्कार्या(?र्य)न्यतरगुणस्वरूपतया अयोग्यत्वम् RasGaṅ. 596. 8; **2** nature of another quality, RasGaṅ. 596. 8; 604.19.

अन्यतरग्रह (anyatara-graha) *m*. acceptance of either of the two नैकमिच्छेद्गणं हित्वा स्याच्चेदन्यतरग्रहः। यस्त्वेको बहुभिः श्रेयान्कामं तेन गणं त्यजेत् MahāBhā. xii. 84. 10.

अन्यतरग्रहण (anyatara-grahaṇa) *n*. **1** comprehension or knowledge of one of the two अन्यतरग्रहणेनापि विशेषितमेतम् NyāyVār. 204. 20 (*on* ii. 1. 20); अथ वास्त्वेवान्यतरग्रहणेऽप्यन्यतरस्य विशेषणत्वेन ग्रहणम् NyāyRa. 477. 14 (*on* 5 (8). 14); यतः शब्दार्थयोः संबन्धिनोरन्यतरग्रहणे अन्यतरस्मरणमाविरस्ति SarvaDaKau. 41. 14; **2** acceptance of any one of the two न चान्यतरग्रहणं युक्तं वचनद्वयस्यापि साम्यात् TattvPrakā. 206B. 8 (*on* iv. 2. 1); **3** assumption of any one of the two नापः पृथिव्याः कारणं नाप्यन्नस्य। ... निरवकाशत्वेनान्यतरग्रहणायोगात् TattvPrakā. 112A. 1 (*on* ii. 3. 12); **4** mention of the term *anyatara* अत्र वाशब्दः समुच्चये। वा स्यादिति कोशात्। यद्वा तयोरन्यतरग्रहणानेकत्वार्थः BālamBha. ii. 237. 21 (*on* 2. 135-136)

अन्यतरग्राहक (anyatara-grāhaka) *adj*. producing the knowledge of one of the two (objects) विपक्षयोर्व्याप्तिग्राहकप्रमाणसद्भावात्। अन्यतरग्राहकप्रमाणाभावे च तत एव व्याप्तिभङ्गात् TattvPradī. (Ci.) 255. 8.

अन्यतरग्राहित्व (anyataragrāhi-tva) *n*. the state of producing the knowledge of one of the two (objects) अन्यतरग्राहित्वपक्षेऽपि न भेदमात्रग्राहित्वम् निराश्रयभेदग्रहासंभवात् ŚatDū. 87. 24.

अन्यतरग्राहिन् (anyatara-grāhin) *adj*. producing the knowledge of one of the two (objects) स्वरूपभेदयोः सद्घटयोः किं द्वयोरपि ग्राहकं प्रत्यक्षम्, उत अन्यतरग्राहि ŚatDū. 87. 21.

अन्यतरचन्द्र (anyatara-candra) *m.* one of the two moons जीवेशभेदो मिथ्याभेदत्वाद्यन्द्रभेदवदित्यनुमानं मानम्। इति चेत् न ... अन्यतरचन्द्रस्यैवारोपितत्वेनारोपितानारोपितभेदस्य सत्यत्वाद्य TattvPrakā. 30B. 12 (*on* i. 2. 6); Vādā. 140. 1.

अन्यतरचाप (anyatara-cāpa) *m., n.* another arc अन्यतरज्यासाधने तु अन्यतरचापोनिततद्विन्नचापरूपान्तरस्य ज्याया अन्यतरज्यायाश्च योगः साध्यः SiddhāTaVi. 71. 14; 73. 14.

अन्यतरचित्त (anyatara-citta) *n.* one knowledge or consciousness अस्थिरयोरपि ज्ञानयोः समानकालतयास्ति संबन्ध इति कस्मादन्यतरचित्तवासितमन्यतरच्चित्तं स्मृतिं नाधत्ते TātpaṬ. (Vā.) 215. 14 (*on* i. 1. 10)

अन्यतरचोदना (anyatara-codanā) *f.* one of the two injunctions 'आसीरन्, उपेयुः' इत्यनयोरन्यतरचोदना तल्लक्षणम् NyāyMāVi. 502. 30 (*on* x. 2. 13)

अन्यतरजननी (anyatara-jananī) *f.* mother of either of the two persons, i.e. bride and groom वधूवरयोरन्यतरजनन्याः रजोदर्शने निर्णयः VīraMi. (Saṁskāra.) 817. 11.

अन्यतरजन्य (anyatara-janya) *adj.* produced from one of the two विषयतया शाब्दबोधमात्रं प्रति वृत्तिसंस्कारज्ञानान्यतरजन्यपदार्थोपस्थितिर्हेतुरिति निर्णीतमन्यत्र VaiyāBhū. 126. 12 (*on* 26)

अन्यतरजयपराजय (anyatara-jayaparājaya) *m.* victory or defeat of either of the two निर्णिक्ते व्यवहारे ... । अन्यतरजयपराजयान्यतरावधारणं प्रापिते VīraMi. (Vyavahāra.) 80. 10.

अन्यतरजाति (anyatara-jāti) *f.* 1 one of the two generic properties गत्वतीव्रत्वादीनां च तीव्रगकारादौ। तेषां च जातित्वाभ्युपगमात्। तत्रान्यतरजातिभङ्गो वा NyāySiA. 207. 28; 2 one of the two castes मातृजातीयतास्तु न तु तज्जात्यन्तरम् ... अन्यतरजातिस्वीकारे च विनिगमनाविरहात् BālamBha. i. 281. 14 (*on* 1.91)

अन्यतरजातीयता (anyatarajātīya-tā) *f.* the state of being related to one of the two castes तादृशे क्षेत्रजे मातृसाजात्येऽपि उभयसाजात्याभावः। ... अत एवोक्तं प्रयोजकवैकल्पे क्वचिदन्यतरजातीयतापीष्यते इत्यनुपदमेव स्फुटीभविष्यति BālamBha. i. 275. 27 (*on* 1. 90)

अन्यतरज्ञान (anyatara-jñāna) *n.* 1 knowledge of any one of the two (objects) अग्रहे न विवेकस्याद्विपरीतग्रहोऽस्थितः(?)। कृते नान्यतरज्ञानं नातो भ्रान्तिस्तथा ग्रहे IṣṭaSi. 289. 18; 2A knowledge of one of the two persons दम्पत्योः परस्परधर्मव्यतिक्रमे सत्यन्यतरज्ञाने दण्डेनापि स्वधर्मव्यवस्थापनं राज्ञा कर्तव्यमिति व्यवहारमध्येऽस्योपदेशः ManvaMu. 364. 6 (*on* 9. 1); 2B knowledge of one of the two (objects) प्रकृते धर्म्यादिपदस्य ... सिद्धसाधनम्, एवमन्यतरज्ञानरूपग्रहाज्ञानाबाध्याप्रसिद्ध्यादिकम् LaCandr. 718. 37; जीवस्वरूपं दुरस्थवनस्पत्योरेकं चेत्यन्यतरज्ञानाबाध्यभेदत्वेन साध्यत्वान्नानुगमादिकम् LaCandr. 813. 36.

अन्यतरज्या (anyatara-jyā) *f.* 1Ai Rsine of another or remaining arc अन्यतरज्योनितैक्यज्यास्वरूपमन्तरमन्यतरज्यायुतमैक्यज्या स्यात् SiddhāTaVi. 69. 10; 69.11; 1Aii Rsine of another (part of an arc) अन्यतरज्याद्वितीयखण्डे तु हराभावाद्रूपतुल्य एव हरः SiddhāTaVi. 71. 5; 1B Rsine of one of the two (arcs) ज्याया अन्यतरज्यायाश्च योगः साध्यः स चान्यतरज्योनोऽन्तरज्या स्यादिति स्थितिरस्ति SiddhāTaVi. 71.15; 72. 3; 2A another, i.e. parallel or similar chord (to the radius of an arc) अन्यतरज्याया अभावे तद्भिन्नज्यायाः सत्त्वे ... अन्तरं प्रत्यक्षम् SiddhāTaVi. 69. 13; 69. 20; तत्र खण्डद्वयात्मकस्थूलैक्यज्याया विशोधनेऽन्यतरज्यारूपद्वितीयखण्डे एव शोधितम् SiddhāTaVi. 71. 3; 72. 2; अन्यतरज्यासाधने तु अन्यतरचापोनिततद्विन्नचापरूपान्तरस्य ज्याया अन्यतरज्यायाश्च योगः साध्यः SiddhāTaVi. 71.14; 72. 20; 73.14; 2B another Rsine (of the two arcs) तत्र लाघवादन्यतरज्यागुणस्योभयत्र तुल्यत्वात् SiddhāTaVi. 71. 8.

अन्यतरज्यागुणित (anyatarajyā-guṇita) *adj.* multiplied by another Rsine (of the two arcs) गुण्यगुणकयोः कामचारादन्यतरज्यागुणितत्रिज्यायामेव शोधनं सिद्धम् SiddhāTaVi. 71. 8; तत्कोटिज्यात्वेन फलितमन्यतरज्यागुणितं त्रिज्याभक्तं जातम् SiddhāTaVi. 71. 10.

अन्यतरज्यापरमत्व (anyatarajyā-paramatva) *n.* greatness (of quantity) of another, i.e. second Rsine अन्यतरज्यापरमत्वे पूर्वस्थूलानुपातजस्थूलान्तरयुतान्यतरज्यारूपस्थूलैक्यज्यायास्त्रिज्यामितायाः ... तद्भिन्नोत्क्रमज्यामितस्य परमत्वम् SiddhāTaVi. 70. 11; 71. 19; एवमन्यतरज्यापरमत्वे तूत्क्रस्थूलानुपातेन योगस्य शून्यत्वात् SiddhāTaVi. 72. 1; 73. 6.

अन्यतरण (anya-taraṇa) *n.* act of crossing the other (bridge) एतं सेतुं तीर्त्वा अन्धस्सन्ननन्धो भवतीति च। तत्र तरणं नाम तत्प्राप्तयेऽन्यतरणमेव BrahmSūBh. (Ma.) 73A. 10 (*on* iv. 4. 1); एतं सेतुं गन्तुमन्यत्तीर्त्वेति तत्प्राप्तयेऽन्यतरणमेवोच्यते न तु ब्रह्म तीर्त्वा स्वरूपाविर्भावः TattvPrakā. 218B. 11 (*on* iv. 4. 1)

अन्यतरतःक्ष्णुता (anyatarataḥ-kṣṇutā) *adj.* (*f.*) VIŚVA.; cf. अन्यतरतःक्ष्णू.

अन्यतरतःक्ष्णू (anyatarataḥ-kṣṇū) *adj.* (*f.*) sharp on one of the two sides अभ्रिमादत्ते वैणवीं कल्माषीं सुषिरामसुषिरां वोभयतःक्ष्णूमन्यतरतःक्ष्णूं वा प्रादेशमात्रीम् ĀpaŚS. xvi. 1. 7; देवस्य त्वेति चतुर्भिरभ्रिमादत्ते। खादिरीं वैणवीं वा कल्माषीं सुषिरामसुषिरां वोभयतःक्ष्णू तामन्यतरतःक्ष्णू HirŚS. xi. 1. 11 (7. 26); xvii. 1. 13 (398. 3) (*but* VIŚVA. अन्यतरतःक्ष्णुता)

अन्यतरतःपक्षस् (anyatarataḥ-pakṣas) *adj.* having wing (only) on one side अथ यो विषमे कुरुते यथान्यतरतःपक्षसा रथेन धावयन्नध्वानं यत्राकृतं न समश्नुवीत KauṣīBr. 7. 7 (32. 9)

अन्यतरतःपाश (anyatarataḥ-pāśa) *adj.* [*f.*-ā] having loop or noose on one side पत्नीमूर्ध्वज्ञुमासीनाँ संनह्यति तिष्ठन्तीं वा स्वयं वा पत्न्यात्मानं मौञ्जेन योक्त्रेण अन्यतरतःपाशेनाभ्यन्तरं वाससो बाह्यतो वा BhārŚS. ii. 5. 3; ĀpaŚS. ii. 5. 4; यजमानमन्यतरतःपाशया मौञ्ज्या मेखलया त्रिवृता पृथ्व्या मध्यतः संनह्यति BhārŚS. x, 6. 10; ĀpaŚS. x. 9. 13; आशासाना सौमनसमिति मौञ्जेन योक्त्रेणान्यतरतःपाशेन पत्नीं संनह्यत्यूर्ध्वज्ञुरासीना तिष्ठन्ती वा HirŚS. i. 7. 15 (159. 13); VaikhāŚS. 5. 3.

अन्यतरतन्तु (anyatara-tantu) *m.* 1 one of the two threads कथं तन्त्वोः संयोगे सत्यन्यतरतन्त्वारम्भके अंशौ कर्मोत्पद्यते NyāyKa. 150. 24; 2 one thread अन्यतरतन्तुनाशेऽपि तन्त्वन्तराविनाशात् तन्निष्ठोत्तरसंयोगादपि तद्विभागविनाशसिद्धेः TarkSaṁ. (Ā.) 75. 13.

अन्यतरतस् (anyatará-tas) *adv.* 1 on one of the two sides, on either of the two sides अ॒न्य॒त॒रतो हि तद्दरी॑यः क्रि॒यते॑ TaiBr. I. ii. 6. 3; तद्वा आहुरन्यत॒र॒त एव प॒रियजेत् ŚatBr. (K.) V. iv. 4. 4; यद्वा प्रज्ञामात्रा न स्युर्न भूतमात्राः स्युर्न ह्यन्यतरतो रूपं किंचन सिध्येत् ŚāṅkhāĀ. 5. 8 (22. 5); इत्युपरिष्टात्। अन्यतरतश्चेदग्नाविष्णू महि धाम प्रियं वामित्युपांश्वेव ĀśvaŚS. I. v. 19. 3; अन्यतरत आज्यम् KātyŚS. iii. 4. 2; तेषां तु युध्यमानानां साग्रः संवत्सरो गतः। न चान्यतरतस्तत्र विजयो वा क्षयोऽपि वा Rāmā. vii. 23. 9; वरनिरूपितं कन्यायां कन्यानिरूपितं च वरे पृथगेव सापिण्ड्यं न तु संयोगवद्व्यासज्यवृत्त्युभयनिरूपितमेकमेव येनान्यतरतो निवृत्तौ निवृत्तिः स्यात् BālamBha. i. 193. 29 (*on* 1. 53); 2 on one side अस्थि ह्य॒गस्थि हि द॒न्तोऽन्यत॒र॒तो ह्नेत॒द॒स्थि करोति ŚatBr. I. vi. 3. 29; ŚatBr. (K.) II. vi. 1. 21; त॒स्मादन्यत॒र॒त आ॒ज्यं कुर्याद्ध॒स्ताद्धो॒प॒रिष्टाद्वा ŚatBr. I. vii. 4. 10; ŚatBr. (K.) II. vii. 2. 9; ऋ॒तु॒भि॒रि॒ति चतुश्च॒रि॒त्वे॒त॒रथा पा॒त्रे विप॒र्य॒स्यते॒ऽन्यत॒र॒त एव त॒द्दे॒वा अ॒ह॒र॒सृजन्तान्यत॒र॒तो रा॒त्रि॒मन्यत॒र॒त एव त॒द्दे॒वा मनुष्या॒न॒सृजन्तान्यत॒र॒तः पशून् ŚatBr. IV. iii. 1. 13; ŚatBr. (K.) V. iii. 2. 11; स य॒दि का॒म॒येतोभयतः प॒रि॒यजे॒द्यद्यु का॒म॒येतान्यत॒र॒तः प॒रि॒यजे॒त् ŚatBr. IV. iv. 2. 6; अन्यत॒र॒तो ही॒दं वा॒युः क्षुतु॒म॒भयतःक्षु॒त्वे॒व भवति ŚatBr. VI. iii. 1. 34; SaṅkarKāBh. 144. 16 (*on* iii. 2. 46); आज्येनोभयतः परियजति। अन्यतरतो वा KātyŚS. x. 6. 9; xv. 8. 28; ĀpaŚS. xiii. 13. 20; साहस्र्यतिरिच्यते रोहिण्युपध्वस्ता द्विरूपोभयत एन्यन्यतरतो वा ĀpaŚS. xxii. 15. 8; स च संनिहितकालः किमुभयतः किंवान्यतरतः कियांश्चेत्यपेक्षायाम् VīraMi. (Samaya.) 133. 8; 3 on the other side, ŚatBr. IV. iii. 1. 13; ŚatBr. (K.) V. iii. 2. 11; 4 optionally वर्णसंख्येऽन्यतरतः VājaPrāti. 5. 15 (comm. वर्णसमासः संख्यासमासश्चान्यतरतो विकल्पेनावगृह्यते); 5 from either of the two ends अन्यतरतोऽतिरात्रत्वात् पञ्चदशरात्रस्याहीनत्वं कुण्डपायिनामयनस्य च तद्भूतेष्वहीनत्वस्य दर्शनात् MīmāSū. viii. 2. 29; ŚābaBh. 1611. 22 (*on* viii. 2. 29); BhāṭṭCan. 36. 12 (*on* xiii. 4. 27); एवं तुल्यापेक्षा कर्मणामन्यतरतो न बाधिता भवति ŚabaBh. 1573. 5 (*on* vii. 4. 6); तस्मादन्तोत्पत्तिप्रयोगवचनार्थवादाध्याहाराणामन्यतरतो विधिः ṬupṬ. 36. 6 (*on* iv. 3. 26); BhāṭṭCan. 84. 2 (*on* xv. 2. 23); 6 in one part, cf. **अन्यतरतोमोद**.

अन्यतरतात्पर्यसंदेह (anyataratātparya-sandeha) *m.* doubt regarding the speaker's intention in one of the two गोसदृशपदस्योपलक्षणनिमित्तयोरन्यतरतात्पर्यसंदेहात् Kiraṇā. 322. 20.

अन्यतरतादर्थ्य (anyatara-tādarthya) *n.* the state of being intended for either of the two अन्यतरतादर्थ्यमन्तरेणानुपपद्यमाने नियमनादिसंबन्धे परमात्मनस्सर्वज्ञस्य ... पारार्थ्यमित्यवसीयते NyāyKu. 190. 18

अन्यतरतोज्योतिस् (anyatarato-jyotis) *adj.* having brightness or lustre on one side तदाहुः कथमुभयतोज्योतिषोऽभिप्लवा अन्यतरतोज्योतिः पृष्ठ्य इति GopBr. i. 4. 20 (108.11)

अन्यतरतोऽतिरात्र (anyatarato'tirātra) *adj.* having Atirātra-sacrifice on either of the two ends स्तोमा विज्ञायन्ते। उभयतोऽतिरात्रा एव सत्रिया

अन्यतरतोऽतिरात्रा दक्षिणावन्तः JaimiBr. 2. 319; यदि च सत्त्रमुभयथैवोभयतोऽतिरात्रो भवत्यन्यतरतोऽतिरात्रा ह्यहीना भवन्ति BaudhŚS. iii. 289. 4; NidāSū. 164. 16 (9. 9); न चेद्गवचनमस्ति योऽन्यतरतोऽतिरात्रः सोऽहीन इति ṬupṬ. 174. 8 (on viii. 2. 31)

अन्यतरतोऽतिरात्रत्व (anyatarato'tirātra-tva) *n.* the state of having the Atirātra-sacrifice on either of the two ends अन्यतरतोऽतिरात्रत्वात्स्वदश-रात्रस्याहीनत्वं कुण्डपायिनामयनस्य च तद्भूतेष्वहीनत्वस्य दर्शनात् MīmāSū. viii. 2. 29; अन्यतरतोऽतिरात्रत्वेन लिङ्गात्रातिरात्रचरम इत्यमित्र उपदिश्यते SaṅkarKāBh. 54. 17 (on i. 4. 56); अन्यतरतोऽतिरात्रत्वमहीनलिङ्गम् NyāyMāVi. 408. 14 (on viii. 2. 6)

अन्यतरतोदन्ता (anyataráto-dantā) *adj.* (*f.*) having teeth on one side (only) सा वाऽऋचमनूच्य जुपाणेन यजति तद्न्विमा अन्यतरतोदन्ताः प्रजाः प्रजायन्ते ŚatBr. I. vi. 3. 29; एता वाऽइमा द्वय्यः प्रजा अन्यतरतोदन्ताश्चैवोभयतोदन्ताश्च ŚatBr. I. vi. 3. 30.

अन्यतरतोनमस्कार (anyataráto-namaskāra) *adj.* having (the expression of) reverence on one side मनुष्याणां जातानि ... तेषां वाऽउभयतोनमस्कारा अन्येऽन्यतरतोनमस्कारा अन्ये ते ह ते घोरतरा अशान्ततराः ŚatBr. IX. i. 1. 20.

अन्यतरतोमोद (anyatarato-moda) *adj.* (expression) having the word *moda* in one part अन्यतरतोमोदं प्रतिगृणाति ... आव्हाहावात् BhārŚS. xiv. 12. 12; VaikhāŚS. 16. 16; अन्यतरतो मोदं(?तोमोदं) वा मदा मोद इव ओथा मोद इवेति ĀpaŚS. xiii. 13. 9; प्र द्यावा यज्ञैः पृथिवी ऋतावृधेत्येतस्याः शस्यमानायामन्यतरतोमोदं प्रतिगृणाति मोदामोद इवोथामोद इवेति HirŚS. ix. 3. 60 (925. 6) (comm. यत्रैकस्मिन्प्रतिगरे मोदा इति शब्दः सोऽन्यतरतोमोद इत्युच्यते)

अन्यतरतोयुक्त (anyataráto-yukta) *adj.* yoked (with a bull) on one side अन्यतरतोयुक्तं यवाचितमछावाकाय ŚatBr. V. iv. 5. 22.

अन्यतरतोरात्रत्व (anyataratorātra-tva) *n.* the state of having the Atirātra-sacrifice on either of the two ends अन्यतरतोरात्रत्वस्याहीनलक्षणकरणा-दर्थाद्योभयतोरात्रत्वस्य सत्रलक्षणत्वेन ... तदनुपपत्तेः BhāṭṭDī. iii. 23. 20 (on viii. 2. 6)

अन्यतरत्याग (anyatara-tyāga) *m.* **1** abandonment of, i.e. disregard for one of the two विरुद्धौ गुणविधिनिषेधौ कथम् ... न चान्यतरत्यागः, किं त्याज्यमिति नियामकाभावात् NyāySiA. 226. 18; पुरोडाशे चोदकेनोभयोर्विकल्पेन प्रापणेऽपि संभवत्यविरोधेन विधिद्वयानुग्रहेऽन्यतरत्यागस्यानुचितत्वात् BhāṭṭCan. 84. 19 (on xv. 2. 26); **2** disownment by one of the two persons इहापि संसृष्टस्यान्यतरत्यागमात्रात्र स्वत्वं निवर्तते किंतूभयत्यागेन MayūMāli. 450. 22 (on vi. 1. 4)

अन्यतरत्र (anyatara-tra) *adv.* **1** in another case, elsewhere तस्मात्तूष्णीमेव निर्वप्तव्यम्। अवश्यमन्यतरत्र संकल्पभेदो भवति ŚābaBh. 1466. 2 (on vi. 5.20); यावती द्रव्ये अपेक्षमाणे तावती एवानपेक्षमाणे। नान्यतरत्र भेदः NyāyBh. 266. 8 (on iv. 1. 40); ग्राह्यग्राहकयोश्चातो न ज्ञानात्मसमानता। तस्मादन्यतरत्रेदं ज्ञानत्वं संप्रतीयते ŚlokaVār. 5 (3). 147 (309. 1); TātpaṬ. (U.) 275. 10 (on 5 (3). 147); सदसद्रूपता बुद्धेर्भवेदन्यतरत्र नः ŚlokaVār. 5 (8). 25 (481. 2); न चात्रान्यतरत्रापि प्रामाण्ये संशयः किंतु निश्चितप्रामाण्ययोरेव द्वयोस्समर्थनापेक्षामात्रं कथमिदमुभयमुपपद्यताम् Kāśi. iii. 169. 21 (on 5 (7). 29); उभयविचारात्मकयोस्सप्तमा-ष्टमयोरन्यतरांशेन चतुर्थोत्तरषट्कान्तर्भावादन्यतरत्रारम्भे कर्तव्ये सति NyāyRaMā. 178. 4; अथैषामेवोभयत्रेत्यनेनान्येषामुभयत्रापि द्वन्द्वो वार्यते, अन्यतरत्र तु भवत्येव PadMañ. on KāśiVṛ. on P. ii. 4. 12 (256. 14); सत्प्रतिपक्षोऽप्यन्यतरत्र व्याप्त्यादिसंशयमापादयन् अनैकान्तिकादावेव पर्यवस्यति Upask. 161. 3 (on iii. 1. 17); अस्यास्तु उपमानोपमेययोः अन्यतरधर्मस्यान्यतरत्रारोपो लक्षणमस्तु RasGaṅ. 459. 11; **2** in one case पक्षमतिपक्षयोस्तु द्वयोरन्यतरत्रार्थेऽवधारणं भवति नोभयत्र NyāyMañ. ii. 149. 3; दृष्टप्रयोगः। तस्य तु किमुभयं पदार्थ उतान्यतरत्र गौणः इति नायं विचारः क्रियते ManuBh. i. 4. 17 (on 1. 2); यत्राप्यन्यतरत्र संबन्ध-मात्रप्रतिपादिका षष्ठी ... तत्रापि योग्यत्वालोचनया सैव संबन्धविशेषे वर्तते NyāyRaMā. 129. 13; उभयथापि सदसद्विवेकसिद्धिः। समानयोगक्षेमत्वादुभयोः। कथमन्यतरत्र सत्त्वमसत्त्वं वा व्यवस्थाप्यतामिति चेत् सत्यम् NyāyKu. 63. 9; **3** on one of the two things or objects मुसलोलूखले ... द्वन्द्वनिर्देशेऽत्र संयुक्तयोरन्य-तरत्र होमो युक्तः ManuBh. i. 245. 10 (on 3. 78); ManvaMu. 104. 4 (on 3. 88); ऋग्वेदयजुर्वेदयोः श्रूयमाणस्य सोमविकारस्यान्यतरत्राङ्गभूयस्त्वाभावेन भूयस्त्वे-नोभयश्रुतीत्य(?त्यु)क्तविनिगमनाविरहादुभयत्रापि विधिः स्वीकर्तव्यः VidhiRa. 10(70.7)

अन्यतरत्रितय (anyatara-tritaya) *n.* one of the two triads शैशिरादीनामुभय-कीर्तने त्रित्वसंख्याधिक्यापत्तेरन्यतरत्रितयकीर्तनेनैव त्रीन् वृणीत इति विध्यर्थानुष्ठान-सिद्धिः BhāṭṭCan. 97. 11 (on xv. 4. 8)

अन्यतरत्व (anyatara-tva) *n.* **1** the state of being one of the two things or objects प्रक्रियमाणस्य हेतुभूतोऽर्थः पूर्वनिर्वृत्तो भवति। अन्यथा यस्मिन् कस्मिंश्चित् पूर्ववृत्तापेक्षायामनुवादादृष्टार्थत्वयोरन्यतरप्रसङ्गात् PañcPā.58.8 (on i. 1.1); अनित्यः शब्दः पक्षसपक्षयोरन्यतरत्वात् PramāMī. 54. 15 (on ii. 1.16); MānaMe. 81. 9; साधनाश्रययोरन्यतरत्वे सति प्रमाव्याप्तं प्रमाणम् TārkiRa. 7.4; का पुनरविद्यानिवृत्तिः ... नाप्यनिर्वचनीया, अविद्यातत्कार्ययोरन्यतरत्वापातात्। न चाविद्यातत्कार्ययोरन्यतरत्वे निवृत्तित्वमुपाधिः TattvPradī. (Ci.) 389.1; अन्यतरत्व-सहं सदसद्विलक्षणत्वमिष्टमेवेति चेत् तुल्यम् ŚrutaPra. iB.6.26 (on i.1.1); न च अस्य अपरोक्षत्वमन्तरेण संविदात्मत्वम् उपपद्यते ... आत्मनः संविदधीनप्रकाशत्वे च घट(पट)संविदेरिव तत्कर्मत्वात् तद्रूपयोरन्यतरत्वस्य दुर्निवारत्वात् TarkSaṁ. (Ā.) 52.7; योगानुशासनस्य च सुखदुःखनिवृत्त्योरन्यतरत्वाभावात्र मङ्गलता SarvaDaSaṁ. 15. 76; 'नामगुणयोरन्यतरत्वम्' इति प्राप्ते ... नामत्वं न युक्तम् NyāyMāVi. 54. 28 (on i.4.13); अयशब्दप्रयोगस्यानुवादादृष्टार्थत्वयोरन्यतरत्वप्रसङ्गात् VivaPraSaṁ. 200. 4; बन्धमिथ्यात्वं नैवमुक्तिरपेक्षते किंतु बन्धस्याज्ञानतत्कार्ययोरन्य-तरत्वमेवेति तदेव वर्णनीयम् NyāySu.(Ja.) 23B.11 (on i.1.1); मैवम्, मिथ्यात्वा-निरुक्तेः। तत् किम् ... अविद्यातत्कार्ययोरन्यतरत्वं वा Vādā. 2. 3; Nyāyāmṛ. 16B. 8; 631A. 6; 639B. 5; आदिपदेनालंकारपरिग्रहः। तथा च तदुभयान्यतरत्वं-(v.l. त्वं वा) लक्षणम्। अन्यतरत्वं च तदन्यान्यत्वम् AlaṅkāŚe. 1. 1 (2); अन्यान्यत्वं च सामान्यलक्षणम्, न तु योगार्थमात्रम् ... नाप्यन्यत्। अन्यतरत्वार्थस्य निर्वक्तुमशक्यत्वात् RasGaṅ. 645. 9; न च तत्रैकशक्तिमत्त्वेनान्यतरत्वादिना चोभयोर्हेतुता VaiyāBhū. 86. 17 (on 22); **2A** the state of being different साधारणादन्यतरत्वादन्यलिङ्गनिदर्शनेन हि गुणाभिधाने साधारणानां विपर्यये दोषादी ... दीर्घद्वयादयः JayaMa. 310. 18 (on 6. 1); **2B** the state of being different (from what is different) संयोगादन्यतरत्वप्रत्यासत्तिजन्यसाक्षात्कारविषयत्वमुभय-वादिसिद्धम्, अन्यतरत्वं च तदन्यान्यत्वम् TattvCin. ii (2). 119. 1.

अन्यतरथा (anyatará-thā) *adv.* **1** otherwise सूर्यो ह वाव दर्शः ... चन्द्रमा एव पूर्णमा ... एतस्य हि दर्शो भवतीत्युतोऽन्यतर(र Viśva.)थाहरेव दर्शः ŚatBr. (K.) III. ii. 9. 1; **2** in one or either manner अतोऽन्यतरथा हुत्वा यस्मिन्कलश ऋजीषं भवति तदादाय ŚatBr. (K.) V. v. 3. 13.

अन्यतरदण्ड (anyatara-daṇḍa) *m.* other fine or punishment यत्तु विष्णुनोक्तम् ... तदसमूलसस्यनाशविशयं, अन्यतरदण्डस्याल्पापराध एव युक्तत्वात् SmṛtiCan. iv. 494. 7.

अन्यतरदर्शन (anyatara-darśana) *n.* **1** knowledge or observation of one of the two यथापूर्वं प्रत्यक्षभूतयोरन्यतरदर्शनेनान्यतरस्याप्रत्यक्षस्यानुमानम् NyāyBh. 17.4 (on i. 1.5); विधिप्रतिषेधयोश्च स्तुतिनिन्दाभ्यामविनाभावादन्यतरदर्शनेनेतरदनुमाय वाक्यं पूरयितव्यम् TantrVā. 16. 13 (on i. 2. 7); NyāySu. (So.) 41.19 (on i. 2. 7); 40. 6 (on i. 2. 7); चतुर्थी तु सहचरितयोर्देवदत्तयज्ञदत्तयोर्मध्येऽन्यतरदर्शनेन तदन्यतरस्मृतिः YatīndraDī. 7. 13; **2** knowledge of one पूर्वमन्यतरदर्शनेन सहान्यतरदर्शनं दृष्टान्तधर्मिणि यथा TātpaṬ. (Vā.) 179. 19 (on i. 1.5); सर्वमात्मवस्तु च मयि पश्यति अन्योन्यसाम्यादन्यतरदर्शनेनान्यतरदर्पादृशमिति पश्यति GītāBh. (Rā.) 346. 2 (on 6. 30); **3** knowledge of another, TātpaṬ. (Vā.) 179. 19 (on i. 1. 5); **4** knowledge of one of the many अन्यतरदर्शनोद्बुद्धेऽपि संस्कारे बलादेवाशेषस्मरणप्रसङ्गः PratyabhiVi. i. 207. 1 (on i. 5. 3); न हि चैत्रमैत्रादिषु ... अन्यतरदर्शनेनान्यतरस्मरणं जायमानम् ... संबन्धान्तरकल्पनामपेक्षते ŚivārkaMaDī. i. 176. 21 (on i. 1. 4)

अन्यतरदूषण (anyatara-dūṣaṇa) *n.* refutation of one (aspect) न तु दूष्यशिरसोरन्यतरदूषणं क्रियते ŚrutaPra. iA. 49. 30 (on i. 1. 1)

अन्यतरदृष्ट्यध्यास (anyataradṛṣṭy-adhyāsa) *m.* superimposition of another idea अन्यतरत्रान्यतरदृष्ट्यध्यासे सति क्व किंदृष्टिरध्यस्यतामिति संशयः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 777. 4 (on iv. 1. 5)

अन्यतरदेवार्थ (anyataradevārtha) *m.* denotation of the term *anyatarat* (one of the two) and *eva* (emphasis) उभयोपादानात् हि त्वन्यतरदेवार्थे निपातानामेकार्थत्वादित्याह स एव BālamBha. i. 385. 5 (on 1. 124)

अन्यतरदोषत्व (anyatara-doṣatva) *n.* faultiness of one of the two प्रतिरोधभियान्यतरदोषत्वसंभवादिति वदितव्यम् SarvaDaSaṁ. 16. 815.

अन्यतरद्वार (anyatara-dvāra) *m.* [Inst.] through one of the two things जात्युपाध्योः अन्यतरद्वारेण अनुगमे या काचित् धूमव्यक्तिः ... तदधिगततदखिलव्यक्तिम् आकलयन् ... सर्वज्ञः स्यात् TarkSaṁ. (Ā.) 90.16.

अन्यतरधनविभाग (anyataradhana-vibhāga) *m.* division of the property of one of the two (parents) मातुरूर्ध्वं पितरि जीवत्यपि मातृधनविभागः कार्य एव। अन्यतरधनविभागे उभयोरूर्ध्वकालप्रतीक्षणानुपयोगात् SmṛtiCan. iv. 599.2.

अन्यतरधन्यमहीविभाग (anyatara-dhanyamahīvibhāga) *m.* one of the many blessed regions of earth वाराणसीमगधसिंहलभूमिभागे नेपालभूमिषु तथाङ्गमहीप्रदेशे। सौराष्ट्रिकेऽन्यतरधन्यमहीविभागे शुद्धायसां कृतिवराः प्रवदन्ति जन्म YuktiKa. 170. 7.

अन्यतरधर्म (anyatara-dharma) *m.* **1A** property of one of the two objects समानानेकधर्माध्यवसायादन्यतरधर्माध्यवसायाद्वा न संशयः NyāySū. ii. 1. 1; **1B** property of another उपमानोपमेययोरन्यतरस्मिन्नन्यतरधर्मारोपः पदार्थवृत्तिनिदर्शना Kuval. 54 (10); AlaṅkāMañ. 70. 17; **1C** quality of one of the two, cf. *अन्यतरधर्मक*; **2A** one of the two characteristics or properties तत्साधनस्य लिङ्गस्य त्रैविध्यं तत्रैकतमधर्मानुविधानं द्विलक्षणस्यान्यतरधर्मोपादानं विवक्षितम् NyāyVār. 165. 13 (*on* i. 2. 45); उभयधर्मानुपलब्धावन्यतरधर्मोपादानं प्रकरणसमार्थः NyāyVār. 175. 21 (*on* i. 2. 48); अथ शरीराद्येकदेशे पक्षयसि तथाप्यन्यतरधर्मासिद्धो दृष्टान्तः NyāyVār. 473. 12 (*on* iv. 1. 24); अवश्यं कर्तव्ये अन्यतरधर्मातिक्रमे गुणधर्मोऽतिक्रमितव्यः TantrVā. 822. 13 (*on* iii. 3. 9); अन्यतरधर्मानुपलब्धेरेव पक्षधर्मान्वयव्यतिरेकान् पश्यन् NyāyMañ. ii. 160. 11; अन्यतरधर्मनिष्कर्षमात्रे तु शब्दस्य व्यापारः न स्वरूपारोपः Kāśi. i. 272. 22 (*on* 4. 178); **2B** one of the two qualities धर्मद्वयवति धर्मिणि क एषोऽन्यतरधर्मपक्षपातः AbhinBhā. ii. 223. 8 (*on* 14. 2); **2C** one of the two duties आचारस्तु स्वशाखोक्तपौराणिकयोरन्यतरधर्मानुष्ठान एव VīraMi.(Āhnika.) 199. 6.

अन्यतरधर्मक (anyataradharma-ka) *adj.* having the qualities of one of the two (groups) राश्यन्तरम् ... अन्यतरधर्मकमेव तदुत्पन्नं प्रागनवधृततथाभावमुपरिष्टादवधार्यत इति चेत् न Kāśi. i. 84. 5 (*on* 2. 35)

अन्यतरधर्मता (anyataradharma-tā) *f.* [Inst.] by way of being the property of one of the two (objects) नायमाकारोऽर्थज्ञानयोरन्यतरधर्मतया निर्धारितोऽवभासते TātpaṬ. (U.) 241. 16 (*on* 5 (3). 6); NyāyRa. 269. 20 (*on* 5 (3). 6)

अन्यतरधर्मत्व (anyataradharma-tva) *n.* the state of being the property of one of the two (objects) न चान्यतरधर्मत्वं विस्पष्टं तत्र गृह्यते ŚlokaVār. 5 (3). 6 (269. 8)

अन्यतरधर्ममुख (anyataradharma-mukha) *n.* [Inst.] through one of the two qualities तत्र भवनमिति तदनुभवति ... अन्यतरधर्ममुखेन क्रियाख्यस्य धर्मिणो द्वाभ्यामपि यथासंकेतस्पर्शात् AbhinBhā. ii. 223. 6 (*on* 14. 2)

अन्यतरनारीधृत (anyataranārī-dhṛta) *adj.* held by one of the many women दृष्टवानस्मि ... उन्नालेनान्यतरनारीधृतेनारबिन्दिनीदलेन कृतच्छायमपि विच्छायं मुखमुद्वहन्तीम् ... योषितम् HarṣaC. 323. 3.

अन्यतरनाश (anyatara-nāśa) *m.* destruction of one or either of the two अत एवान्यतरनाशेनोभयनाशमप्याह–द्वे बीजे चित्तवृक्षस्य प्राणस्पन्दनवासने। एकस्मिंश्च तयोः क्षीणे क्षिप्रं द्वे अपि नश्यतः JīvanVi. 86. 15; तत्रान्यतरनाशेऽपि नैमित्तिकानुष्ठानम् ŚivārkaMaDī. i. 255. 15 (*on* i. 1. 21); MayūMāli. 485. 9 (*on* vi. 4. 6)

अन्यतरनिगरण (anyatara-nigaraṇa) *n.* act of swallowing, i.e. absorbing of one of the two विषयविषयिणोरन्यतरनिगरणेनाभेदप्रतिपत्तिरध्यवसायः PratāYaBhū. 383. 2.

अन्यतरनिबन्ध (anyatara-nibandha) *adj.* related to one of the two (factors) अयं च दिव्यनिबन्धनो दण्डो निह्नवमिथ्याभियोगयोरन्यतरनिबन्धेन दण्डेन समुच्चीयते SmṛtiCan. iii. 288. 14.

अन्यतरनिबन्धन (anyatara-nibandhana) *adj.* [*f.*-ā] caused by one of the two (conditions) यद्यविवेकाग्रहोऽपि तत्परिपन्थी विद्यते इति कुतोऽन्यतरनिबन्धनो व्यवहारः TātpaṬ. (Vā.)90. 11 (*on* i. 1. 1); नानिश्चिते स्थाणौ पुरुषे वान्यतरनिबन्धना प्रवृत्तिः BrahmSi. 18. 15.

अन्यतरनिमित्त (anyatara-nimitta) *adj.* caused by one of the two (conditions) अवान्तरवाक्यादीक्षणविधानम्। तस्मादन्यतरनिमित्तं भक्षणमश्रुतम् ŚābaBh. 1447. 10 (*on* vi. 4. 25)

अन्यतरनिमित्त (anyatara-nimitta) *n.* one of the two causes हेतुद्वयस्य समानबलत्वाद्विकल्पे सत्यन्यतरनिमित्तकृतमेव भक्षणम् NyāyMāVi. 174. 5 (*on* iii. 5. 12)

अन्यतरनियति (anyatara-niyati) *f.* another determining or facilitating factor गवां विभागाविभागयोर्यजमानेच्छैव प्रयोजिका, उतास्त्यन्यतरनियतिः NyāyMāVi. 523. 27 (*on* x. 3. 12)

अन्यतरनियन्त्रण (anyatara-niyantraṇa) *n.* restriction of one of the two (factors) किं तु वृक्षे फले च स्वातन्त्र्येण प्रतीते प्रकरणादिवशेनान्यतरनियन्त्रणं क्रियते NyāySu. (Ja.) 188A. 8 (*on* i. 4. 1)

अन्यतरनियम (anyatara-niyama) *m.* **1A** limitation or loss of (power of) one of the two (factors) नित्योपलब्ध्यनुपलब्धिप्रसङ्गोऽन्यतरनियमो वान्यथा BrahmSū. ii. 3. 32; BrahmSūBh. (Rā.) 532. 8 (*on* ii. 3. 32); BrahmSūBh. (Śrī.) ii. 148. 6 (*on* ii. 3. 32); VedāntSā. (Rā.) 211. 5 (*on* ii. 3. 32); उपलब्ध्यनुपलब्ध्योरन्यतरनियमो वा VedāntDī. 125. 19 (*on* ii. 3. 32); नित्यबद्धो वा नित्यमुक्तो वात्मेत्यन्यतरनियमो वा स्यात् VedāntPāSau. 229. 24 (*on* ii. 3. 31); अथानुपलब्धिः सर्वदा तथा सति मोक्षदशा विरुध्येत। अथान्यतरनियमः AṇuBh. 151. 10 (*on* ii. 3. 32); **1B** limitation or restriction of one of the two एकेन च विध्यन्तेन भवितव्यमित्युक्तम्। न च गृह्यतेऽन्यतरनियमे विशेषः। तस्मादनियमः ŚābaBh. 159. 11 (*on* viii. 1. 11); विकल्पेन प्राप्तयोर्बृहद्रथन्तरयोरन्यतरनियमार्थे 'बृहत्पृष्ठं भवति रथन्तरं पृष्ठं भवति' इति विधौ ... अतिव्याप्तिः स्यात् VidhiRa. 9 (42.9); **2** restriction of one उभयनियमस्तावन्न संभवति। अनेकस्मिन्नर्थे वाक्यस्यैकस्य तात्पर्यायोगात् तस्माद् अन्यतरनियमसंभवात् प्रश्नः Pradī. ii. 152A. 9 (*on* i. 3. 12); **3** certainty or affirmation of one or either of the two वादिनोरेकतरस्य मिथ्याभियोगापह्नवयोरन्यतरनियमात्तन्निमित्तको दण्डोऽन्यत्रापि अस्ति DaṇḍaVi. 32. 6; यदि च निर्धर्मकभिन्न एव भावाभावयोरन्यतरनियमः तुच्छे तदन्यतरादर्शनात् ... निर्धर्मकत्वस्य ... सूक्ष्मं पश्यसि GuruCandr. i. 43. 16; **4** another rule कार्योपासकान् परोपासकान् वा नयतीत्यन्यतरनियमं न स्वीकरोति इत्यर्थः GoviBh. 312. 6 (*on* iv. 3. 15); **5** rule of one of the two चतुरष्टसंख्ययोरन्यतरनियमस्तु 'भक्तिप्रिया भक्तिगम्या भक्तिवश्या भयापहे'त्यर्थपर्यालोचनवतां व्युत्पत्तिमतां च सुज्ञान एव LalitāSaBh. 41. 30 (*on* 74)

अन्यतरनिरूपित (anyatara-nirūpita) *adj.* described by one of the two (factors) गुणहेतौ पञ्चम्या विकल्पेन विधायकसूत्रान्तरमप्यन्यतरनिरूपितहेतुताविषयकमेव VyutpaVā. 163. 32.

अन्यतरनिर्णय (anyatara-nirṇaya) *m.* **1A** determination or ascertainment of one of the two श्रुतिसामर्थ्यादन्यतरनिर्णयज्ञापनार्थं गम्यमानमर्थग्रहणं यत् करोति तेन ज्ञापयत्यन्यतरस्मिन् पक्षे निर्णयः NyāyVār. 147. 2 (*on* i. 1. 41); स्वाभाविके तावदुभयस्मिन्नन्यतरनिर्णयकारणं बाह्यम् अपश्यतां नैकत्रापि विश्वासो भवेत् Kāśi. i. 85. 14 (*on* 2. 37); जल्पे तु ... नावश्यं तत्त्वनिर्णयः। तस्माद् अन्यतरनिर्णयावसानत्वेन जल्पाद्भेदो वादस्येति सिद्धम् TātpaṬ. (Vā.) 64. 8. (*on* i. 1. 1); भाष्ये लक्षणप्रतिपदोक्तभाषा अन्यतरनिर्णयो वातिप्रसङ्गपरिहारायोपन्यस्यते SiddhāSi. i. 10. 18; तथाप्यन्यतरनिर्णयकारणाभावात् MayūMāli. 35. 11 (*on* i. 3. 5); **1B** ascertainment of any one of the two केवलं ह्यूर्ध्वता स्थाणुपुरुषसाधारणी नान्यतरनिर्णयाय प्रभवति Kāśi. iii. 66. 9 (*on* 5 (4). 95); न च श्रुत्यादिना लिङ्गबाधेनान्यतरनिर्णयः TattvPrakā. 22A. 6 (*on* i. 1.21); **2** ascertainment of one बाधः ... अन्यतरनिर्णयेनान्यानुमित्यसंभवरूपः BhāṭṭCin. ii. 20. 6 (*on* i. 3.2)

अन्यतरनिर्देश (anyatara-nirdeśa) *m.* statement of one of the two (factors) विवक्षातोऽन्यतरनिर्देशः प्रतिज्ञाहेत्वोर्विरोध इति प्रतिज्ञाहेतू आश्रित्य उभयाश्रितो भवति NyāyVār. 174. 16 (*on* i. 2. 47)

अन्यतरनिर्धारण (anyatara-nirdhāraṇa) *n.* A ascertainment of one of the two ततो अन्यतरनिर्धारणार्थं यदिशब्दोपबद्धं ग्रहणं युक्तम् TantrVā. 1110. 15 (*on* iii. 6. 42); अजातदन्तत्वात् सद्यःशौचं कृतचूडत्वात्त्रिरात्रमित्यन्यतरनिर्धारणे हेत्वभावः HārLa. 37. 10; अन्यतरनिर्धारणावश्यंभावे ... सति अनुगुणैव वचनव्यक्तिः स्वीकार्या MayūMāli. 517. 7 (*on* vi. 8. 1); **B** ascertainment of any one of the two अन्यतरनिर्धारणकारणानिरूपणाच्च अप्रतिपत्तिः प्राप्नोति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 494. 1 (*on* ii. 4.1); विरुद्धार्थद्वयस्मरणं चान्यतरनिर्धारणकारणाभावे संशयं जनयति NyāyRa. 375. 19 (*on* 5 (4). 88)

अन्यतरनिर्वाह (anyatara-nirvāha) *m.* carrying on, i.e. justification of one of the two विशेषानुयोगे प्रतिवक्तुं न शक्नुयात् हेत्वाभासतास्थापकाव्याप्त्यपक्षधर्मत्वयोरन्यतरनिर्वाहे वा न प्रगल्भेत NyāyPari. 323. 8.

अन्यतरनिवृत्ति (anyatara-nivṛtti) *f.* **1A** cessation of another विरुद्धयोरेकपरिच्छेदेऽन्यतरनिवृत्तिरवश्यंभाविनाविरुद्धत्वादेव NyāyMañ. ii. 19. 12; **1B** cessation of one of the two भावाभाववद् अनयोरन्यतरनिवृत्तौ अन्यतरव्यवस्थानात् अर्थक्रियाजनने भावानां न तृतीयप्रकारसंभवः ĀtmaSi. 69. 16; दुःखनिवृत्तिरेव सुखं चेत् - दुःखनिवृत्तौ सुखनिवृत्तिर्न स्यात्। तदा सुषुप्तावपि सुखान्वयप्रसङ्गः। अन्यतरनिवृत्तिरन्यतरसंयोगश्चेत् स्वापेऽपि दुःखसुखान्वयः प्रसजेत् ŚrutaPra. iB. 93.17 (*on* i. 1. 1); **2A** exclusion of one of the two अन्यतरनिवृत्त्या अज्ग्रहणस्यार्थवत्त्वाद् अज्मात्रं गृह्यते तदन्तं निरस्यते Pradī. i. 273B. 22 (*on* i. 1.14); यस्मात्परोक्षानद्यतनयोः प्रकृतत्वे अन्यतरनिवृत्तिर्यत्नेन क्रियमाणा द्वितीयस्यानुवृत्तिमनुमापयति Pradī. iii. 193B. 8 (*on* iii. 2. 118); अन्यतरनिवृत्तिफलको विधिः परिसंख्याविधिः BhāṭṭCin. i. 71. 16 (*on* i. 1. 4); **2B** exclusion of one

एकस्मिन् प्रयोजने येषां सहाधिकारः तत्र अन्यतरनिवृत्तौ इतरनिवृत्तिः Pradī. iv. 61B. 8 (*on* iv. 1. 36); अन्यतरनिवृत्तावपरस्यापि निवृत्तिः BālamBha. ii. 59. 12 (*on* 2. 43)

अन्यतरनिवेश (anyatara-niveśa) *m.* inclusion, i.e. mention of one of the two ब्रह्मणः स्वावच्छिन्नचिद्विषयिताया: घटादेश्च स्वविषयिताया: अज्ञाने अप्रसिद्ध्या अन्यतरनिवेशः GuruCandr. i. 149. 16.

अन्यतरनिश्चय (anyatara-niścaya) *m.* **1A** ascertainment or determination of one of the two तदसौ तद्भावाभावयोः अन्यतरनिश्चये निवर्तते Kāśi. i. 89. 19 (*on* 2. 47); यत्र समस्तं तत्रोपमारूपकयोः साधकबाधकप्रमाणसद्भाव एवान्यतरनिश्चयकारणम् Ekāva. 8. 6 (66) (217. 7); **1B** ascertainment or determination of any one of the two न च समानोपायत्वादुभयोरन्यतरानिश्चये अन्यतरनिश्चयो न भवति Kiraṇā. 298. 19; अन्यतरनिश्चयाभावात्संदेहेन संकरः Ekāva. 8. 76 (17) (335. 6); **2** ascertainment or determination of another न च समानोपायत्वादुभयोः ... अन्यतरानिश्चये नान्यतरनिश्चयः NyāyVārPari. 667. 2.

अन्यतरनिषेध (anyatara-niṣedha) *m.* **1** refutation of one अनयोरन्यतरनिषेधस्य अन्यतरविधिनान्तरीयकत्वात् TātpaṬ. (Vā.) 381. 11 (*on* ii. 1. 32); न ह्येकतानेकते प्रतिस्पर्धिप्रकारान्तरवत्यौ तयोरन्यतरनिषेधेऽन्यतरव्यवस्थापनान्नित्यत्वानित्यत्ववत् NyāyMa. 46. 4; भावाभावयोरन्यतरनिषेधस्यान्यतरविधिपर्यवसायित्वेनाभ्युपगमात् KhaṇḍanKhā. 1099. 3; परस्परविरुद्धयोरन्यतरनिषेधस्यान्यतरविधिनान्तरीयकत्वात् Tattvodyo. 5A. 4; TarkSaṁ. (Ā.) 113.20; वैलक्षण्यं नानिर्वचनीयत्वं जगतः। न च विरोधः। विरोधिनोरन्यतरनिषेधेऽन्यतरव्याप्तत्वानुभवात् KarmaNi. 2A. 7; **2** refutation or negation of one of the two उभयविरहस्य च परस्परविरुद्धयोर्लोकसिद्धयोरन्यतरनिषेधस्येतरविधिनान्तरीयकत्वनियमदर्शनादेवानुपपत्तेः TattvPradī. (Ci.) 75.14; **3** refutation or negation of another तत्सादृश्यं न तु विशेषमात्रम् ... सादृश्यैक्ययोरेकतरविधानायान्यतरनिषेधात् Nyāyāmṛ. 590A. 6.

अन्यतरनिष्ठ (anyatara-niṣṭha) *adj.* devoted to one of the two (states) सर्ववर्णानां प्रवृत्तिनिवृत्तिधर्मयोरन्यतरनिष्ठानाम् ... इदं कार्यमिदमकार्यमिति च या वेत्ति GītāBh. (Rā.) 679. 1 (*on* 18. 30)

अन्यतरनिष्ठा (anyatara-niṣṭhā) *f.* ascertainment of one of the two (mutually contradictory symptoms) प्रवृत्तिनिवृत्तिलक्षणसंयोगे तु गुरुलाघवं संप्रधार्य सम्यगध्यवस्येदन्यतरनिष्ठायाम् CaraS. iii. 8. 134 (1941Ed.); तत्र प्राज्ञ एव दोषादिगुरुलाघवेन सम्यगध्यवस्येदन्यतरनिष्ठायाम्। कालश्च भेषजस्य योग्यतामादधाति AṣṭāSaṁ. i. 121. 5 (1. 23)

अन्यतरनिह्नव (anyatara-nihnava) *m.* denial of one of the two (positions) न सौगतादिनयेनान्यतरनिह्नवः शक्यः NyāySiA. 187. 18.

अन्यतरन्यूनत्व (anyataranyūna-tva) *n.* the state of being deficient in one of the two (views) द्व्यवयवप्रयोगेऽन्यतरन्यूनत्वापसिद्धान्तयोरुद्भावनादित्यर्थः NyāySu. (Ja.) 275B. 8 (*on* ii. 1. 2)

अन्यतरपक्ष (anyatara-pakṣa) *m.* **1A** any one of the two alternatives, sides or views नन्वयमसाधारण एवाचाक्षुषत्वप्रत्यक्षत्ववत् संहतयोरन्यतरपक्षासंभवात् तत्श्चानध्यवसितः PadārthaSaṁ. 239. 3; NyāyKa. 241. 26; न पुनः कृतकत्वाद्यन्यतरपक्षसिद्धं साध्यतयोपनीयते तदा कृतकत्वादेः साध्यनिर्देशस्य प्रतिज्ञात्वं प्राप्तमिति नैष दोषः NyāyVār. 114. 9 (*on* i. 1. 33); भेदाभेदयोर्विधिनिषेधरूपयोः एकतरप्रतिषेधेऽन्यतरस्यावश्यं विधिभावादन्यतरपक्षाभ्युपगमः SyādvāMañ. 19. 25; श्रुतिद्वयेन संदेह एव नान्यतरपक्षावधारणम् TattvPrakā. 83B. 5 (*on* ii. 1. 8); वर्णदेवतात्वविषये तूक्त्योः साम्यम्। अन्यतरपक्षे विशेषादर्शनात् TattvPrakā. 206B. 11 (*on* iv. 2.1); न च विशेषो दृश्यते। येनान्यतरपक्षनिश्चयः स्यात् NyāySu. (Ja.) 11B. 10 (*on* i. 1. 1); **1B** one of the two alternatives, sides or views तेन व्यवधारणकल्पनया अन्यतरपक्षावधारणं कार्यम् TantrVā. 816. 2 (*on* iii. 3. 1); संदिग्धेऽर्थेऽन्यतरपक्षानुकूलकारणदर्शनात् NyāyMañ. i. 7.32; i. 10. 1; अत एव चान्यतरपक्षनिर्णयावसान एव भवति वादः NyāyMañ. ii. 151. 19; तस्य लक्षणमुचितमयमपि चान्यतरपक्षनियमविरहिततनुरिति किमिति न भवति NyāyMañ. ii. 159. 21; शास्त्रम् ... अवहितबुद्ध्या निबद्धम् इत्यन्यतरपक्षावलम्बनविक्लवमनसां क इव निर्णयोपायः ĀgaPrā. 64. 25; प्रकरणं पक्षप्रतिपक्षौ तयोश्चिन्ता विचारः सा यत्कृता स निर्णयार्थमुपदिष्टः उभयपक्षसाम्यात्र प्रकरणसाम्येऽन्यतरपक्षनिर्णयाय कल्पते NyāyKa. 202. 18; सर्वत्र हि संशयस्य निदानोच्छेदादुच्छेदो भवति। अन्यतरपक्षावधारणाद्धा ŚāstrDī. 77. 14 (*on* i. 1. 5); सति च विकल्पेऽन्यतरपक्षपरिग्रहाय प्रयोगदशायां मीमांसा संभवति ŚāstrDī. 777. 1 (*on* x. 8. 5); पक्षद्वये दोषोपसंहारः। अन्यतरपक्षपरिग्रहे सर्वविषयाव्यापनादविशेषितश्चिण्वद्भावः Pradī. v. 321B. 28 (*on* vi. 4. 62); तयोरन्यतरपक्षपरिग्रहे पितुरिच्छैव कारणम् SmṛtiCan. iv. 609. 7; सविशेषनिर्विशेषत्वयोः यदन्यतरपक्षोपाधिकं तत्सत्यमेवेति कुतो निर्णयः VedāntKa. 373. 10 (*on* iii. 2. 11); बुद्धिप्राणयोरन्यतरपक्ष एव छायातपनिर्देशो लोकशब्दनिर्देशश्च घटताम्, गुहाप्रवेशस्तु न कथंचिदपि घटते ŚrutaPra. iB. 303. 21 (*on* i. 2. 11); एवं च भुक्तिव्यक्तिपक्षयोरुभयोरपि सामाजिकानां रसाश्रयत्वोपपत्तेरन्यतरपक्षपरिग्रहाग्रहादुदास्महे RasāSu. 174. 11 (2. 165); कार्योत्पत्तिरेवान्यतरपक्षदोषमाभासयिष्यति NyāySu. (Ja.) 398B. 6 (*on* ii. 2. 7); तदपि वादस्यान्यतरपक्षनिर्णयावसानत्वविरोधादनुपपन्नम् NyāySu. (Ja.) 465A. 3 (*on* ii. 3.1); **2** one of the two parties अन्यत् साध्यमन्यत् सिद्धमन्यद्यासिद्धमिति साध्यमन्यतरपक्षसिद्धमन्यतरं प्रति कर्मतया चदुपादीयते NyāyVār. 116. 4 (*on* i. 1. 33)

अन्यतरपक्षपात (anyatarapakṣa-pāta) *m.* favouring, i.e. partiality towards one of the two views उभयोर्मध्यस्थत्वात्तदस्पृष्टत्वं फलितम्, मध्यस्थस्यान्यतरपक्षपाताभावात् ŚrutaPra. ii. 90. 23 (*on* i. 3. 42); उत्तरत्र जीवबहुत्वमपि तथैवेति किमन्यतरपक्षपातेन तत्साधनेन वा ŚatDū. 220. 28; अन्यतरपक्षपातं परित्यज्य ... व्यवस्थापनं युक्तम् NyāySu. (Ja.) 399A. 7 (*on* ii. 2. 7); मध्यस्थस्यैवान्यतरपक्षपाताभावेन तदुभयास्पृष्टत्वम् ŚivārkaMaDī. i. 503. 25 (*on* i. 3. 42); स चान्यतरपक्षपातेनान्यथा लिखत्यन्यतरत् VīraMi. (Vyavahāra.) 53. 18.

अन्यतरपतन (anyatara-patana) *n.* sin of one of the two यत्रैवोभयोः पतनं, तत्रैव वैतानिकसंबद्धानि प्रायश्चित्तानि। अन्यतरपतने तु शरीरमात्रसाध्यैरेवाधिकारः BālaKrī. ii. 96. 7 (*on* 3. 237 (243))

अन्यतरपद (anyatara-pada) *n.* **1A** one of the two words ततश्चान्यतरपदानर्थक्यप्रसङ्गः TantrVā. 908. 6 (*on* iii. 3. 43); पूर्वं लक्षणाङ्गीकारपक्षेऽन्यतरपदामुख्यत्वादिदूषणानुक्तानि ŚrutaPra. iB. 210. 30 (*on* i. 1. 13); विरोधस्य दुष्परिहरत्वे सति हिरण्यगर्भब्रह्मशब्दयोरन्यतरपदप्रसिद्ध्यनादरेण निर्वाहः स्यात् ŚrutaPra. ii. 192. 16 (*on* i. 4. 29); अन्यतरपदस्य व्यवस्थितार्थत्व एव ... नानार्थपदस्याभिधानियमनम् RasGaṅ. 150. 14; **1B** any one of the two words तत्तेदन्तोपस्थितिद्वारकाभेदबोधस्यैव भेदभ्रमविरोधितया नान्यतरपदवैयर्थ्यम् AdvaiSi. 706. 4; **2** the word *anyatara* (स्वाप्ययसंपत्त्योरन्यतरापेक्षमाविष्कृतं हि) मोक्षेऽपि मुक्तिरस्तीत्याशङ्कानिवृत्त्यर्थमेवान्यतरपदम् KarmaNi. 8A. 4.

अन्यतरपदलक्षणा (anyatarapada-lakṣaṇā) *f.* secondary signification or indication of one of the two words विरोधपरिहारार्थं लक्षणा चेत् अन्यतरपदलक्षणैव विरोधपरिहारायालम् ŚrutaPra. iB. 55. 26 (*on* i. 1. 1)

अन्यतरपदार्थ (anyatara-padārtha) *m.* **1** one object दूरत्वादिदोषसंभवादप्रामाण्यशङ्का तत्रापि प्रत्यासत्तिगमनादिना अन्यतरपदार्थनिर्णयान्नातिदूरगमनम् NyāyRa. 64. 20 (*on* 2. 60); **2A** another word-meaning तत्त्वंपदयोः श्रूयमाणत्वेन तदर्थप्रतीतौ लक्षणया पुनः अन्यतरपदेनान्यतरपदार्थप्रतीत्यपेक्षाभावात् VedāntSā. (Sa.) 24. 20; **2B** one word-meaning न चैवं सति तत्र समासोपात्तसाहित्यस्य विवक्षापत्तेः अन्यतरपदार्थबाधे अन्यतरवाग्यमानुपपत्तिः MīmāKau. ii. 181. 18 (*on* iii. 1. 14)

अन्यतरपर (anyatara-para) *adj.* **A** meant to convey one of the two (meanings) 'दिवि दिव' इति शब्दौ परान्तरिक्षपराकाशान्यतरपरावित्येव युक्तम् ŚivārkaMaDī. i. 282. 22 (*on* i. 1. 28); **B** meant to convey one of the two (alternatives) श्रूयमाणस्यैव क्रमेण युगपद्वा उभयरूपपरत्वायोगात् श्रूयमाणो विधिः अन्यतरपरः MīmāKau. i. 226. 1 (*on* i. 4. 8)

अन्यतरपरत्व (anyatarapara-tva) *n.* **A** the state of being meant to convey one of the two (meanings) तेन सप्तम्या ... द्युशब्दस्याद्यस्थानातिरिक्तपरान्तरिक्षपराकाशान्यतरपरत्वं चाविष्कृतम् ŚivārkaMaDī. i. 282. 30 (*on* i. 1. 28); मनोमयादिशब्दानां पूर्वप्रस्तुतब्रह्मपुरुषान्यतरपरत्वानिर्धारणात् ब्रह्मपरत्वेऽपि, ब्रह्मशब्दस्य शिवजीवान्यपरत्वानिर्धारणात् ... संशयमाह ŚivārkaMaDī. i. 295. 19 (*on* i. 2. 1); **B** the state of being meant to convey one of the two (alternatives) उभयपरत्वायोगाच्छ्रूयमाणविधेरन्यतरपरत्वमभ्युपेत्यान्यतरस्यार्थिकत्वेऽभ्युपेयेऽपेक्षितयोग्यत्वाभ्यां करणत्वस्यैव शाब्दत्वम् BhāṭṭCin. ii. 59. 6 (*on* i. 4. 5)

अन्यतरपराजय (anyatara-parājaya) *m.* defeat of or loss for one of the two तयोरप्यन्यतरपराजयोऽस्तीति नलयुधिष्ठिराभ्यां व्याख्यातम् ArthŚā. iii. 21. 1 (8.3)

अन्यतरपरिग्रह (anyatara-parigraha) *m.* **1** acceptance of one of the two (alternatives) तत्रानुष्ठात्रभिप्रायाधीनोऽन्यतरपरिग्रह इति दृष्टप्रयोजनभेदादपि सिद्धो वाक्यभेदः TantrVā. 432. 24 (*on* ii. 1. 47); यः सोमं वमति यस्य सोमपूतिर्वमतीति चाश्रयणादन्यतरपरिग्रहे तु स्वामिवमनग्रहणं युक्तम् TantrVā. 1014. 2 (*on* iii. 4.41(?35)); तदेव ब्रह्म आनन्दमय आत्मा अवयवी, तदेव च अब्रह्म पुच्छं प्रतिष्ठा अवयव इत्यसमञ्जस्यं स्यात्। अन्यतरपरिग्रहे तु युक्तम् ... ब्रह्मनिर्देशं आश्रयितुम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 59. 13 (*on* i. 1. 19); क्रमविक्रमयोरन्यतरपरिग्रहेण राज्यस्य दुष्करः परिणामः NītiVā. 5. 29; तत्रोभयोरलंकारयोरन्यतरपरिग्रहेण दोषः ... तत्र संकरालंकारो वक्ष्यते Kāvyānu. (He.) 316. 20; तथापि बुद्धिप्राणयोरन्यतर-

परिग्रहो न्याय्यः ŚrutaPra. iB. 303. 13 (*on* i. 2. 11); वस्तुविकल्पानुपपत्तेरन्यतरपरिग्रहे हेत्वभावात् NyāySu. (Ja.) 314A. 1 (*on* ii. 2.1); न ह्युपाधिरन्यदन्यथाकरोति ... अतश्चान्यतरपरिग्रहेऽपि निरस्तसमस्तविशेषमेव ब्रह्म प्रतिपत्तव्यम् NyāySu. (Ja.) 500B. 4 (*on* iii. 2. 8); तत्र चोभयासंभवादन्यतरपरिग्रहे वचनार्थवत्त्वाय सादृश्यं परिगृह्यते MayūMāli. 528. 8 (*on* vii. 1.2); 2 acceptance of one (alternative) विप्रतिपत्तौ च स्मृतीनामवश्यकर्तव्येऽन्यतरपरिग्रहे अन्यतरपरित्यागे च श्रुत्यनुसारिण्यः स्मृतयः प्रमाणम् BrahmSūBh. (Śan.) 284. 7 (*on* ii. 1. 1); यत्रान्यतरपरिग्रहे साधकप्रमाणाभावः ... तत्रैवोभयप्रसक्तिरनिवार्या Kāvyānu. (He.) 300. 7; होमत्वादाहवनीयस्य स्थानत्वं प्राप्तम्, एवमनेकहोमविषयवाक्यद्वयेऽन्यतरानुष्ठानगर्भोऽन्यतरपरिग्रहविरोधोऽस्त्येव ŚrutaPra. ii. 423. 20 (*on* iii. 1. 25); 3 acceptance of any one of the two न चोभयभावः, विरोधादेव। न चान्यतरपरिग्रहोऽविशेषात् Kāśi. iii. 60. 23 (*on* 5 (4). 88); एकः प्रकारो दर्शितो द्वितीयः प्रकारस्तु संदेहसंकराख्यः। यत्रान्यतरपरिग्रहे साधकं प्रमाणं नास्ति AlaṅkāSa. 199. 16; यत्र पुनरन्यतरपरिग्रहे साधकबाधकप्रमाणविरहस्तत्र संदेहसंकरः Ekāva. 8. 6 (95) (219. 8); 4 acceptance of one among many (beings) कयाचिदुपपत्त्या स्मरणकालभूतसूक्ष्मप्रकृतिजीवविशेषाणामन्यतरपरिग्रह इति वक्तव्यमुपासनार्थम् AṇuBh. 77. 22 (*on* i. 3.10)

अन्यतरपरिच्छेद (anyatara-pariccheda) *m.* ascertainment of another न चैकस्य संशयहेतुत्वमन्यतरपरिच्छेदात् Kāśi. iii. 63. 27 (*on* 5 (4). 92)

अन्यतरपरित्याग (anyatara-parityāga) *m.* 1 abandonment of one of the two (alternatives) तस्मादन्यतरपरित्यागे सति त्वत्पक्षसिद्धिर्भवतीति संनिकृष्टवशेन दध्यपि होमेन संबध्यते TantrVā. 548. 19 (*on* ii. 2. 25); शीतोष्णयोरिवान्यतरपरित्यागो बलात्प्राप्नोति BrahmSūBh. (Bhā.) 82. 23 (*on* i. 4. 21); स च क्वचिदन्यतरपरित्यागकारणाभावादगत्याभ्यनुज्ञायते यथा व्रीहिभिर्यजेत यवैर्यजेत ĀgaPrā. 61. 12; अमावास्याया अभावादन्यतरपरित्यागावश्यकत्वे यत्पूर्वेद्युरिति वचनानुसारेण चन्द्रादर्शनस्यैव हानं युक्तम् BhāṭṭCan. 15. 12 (*on* xiii. 2. 11); 2 abandonment of another (alternative) विप्रतिपत्तौ च स्मृतीनामवश्यकर्तव्येऽन्यतरपरिग्रहेऽन्यतरपरित्यागे च श्रुत्यनुसारिण्यः स्मृतयः प्रमाणम् BrahmSūBh. (Śan.) 284. 7 (*on* ii. 1. 1); 3 abandonment of one (alternative) तत्र आरब्धस्य क्रतोरवश्यसमापनीयत्वेन अन्यतरपरित्यागेन अनुष्ठाननिर्वृत्त्यवश्यंभावात् PūrvottaVāNaMā. 150. 12.

अन्यतरपरिशेष (anyatara-pariśeṣa) *m.* remaining of one of the two (items) तादात्म्यं तु भिन्नत्वे स्थिते अस्थिते च कुतः सिध्येत्, आद्ये निरोधात् द्वितीये तु अन्यतरपरिशेषात् TarkSaṁ. (Ā.) 32. 22; न च प्रकृतिपुरुषसंगतिः अतिरिक्तास्ति ... तयोः अन्यतरपरिशेषे कुतः संगतिः TarkSaṁ. (Ā.) 50. 1; 52. 2; ततश्चान्यतरपरिशेषे प्रामाणिकेनात्मना निषेधस्यैव स्थितौ विधेरसंभवः ŚatDū. 108. 24; केयमेकप्रतीतिर्नाम ... न प्रथमद्वितीयौ, अन्यतरपरिशेषादिप्रसङ्गात् NyāySiA. 265. 25.

अन्यतरपरिहार (anyatara-parihāra) *m.* rejection or refutation of one of the two (views) विरोधे च अन्यतरपरिहारेणान्यतरत्र प्रवर्तमानः TantrRa. 237. 12.

अन्यतरपर्याय (anyatara-paryāya) *m.* synonym of one (word) अग्निर्ज्योतिरित्यत्र ज्योतिः शब्दः सूर्यवाची सूर्यो ज्योतिरिति पुनरग्निवाची तेनोभौ मिश्रलिङ्गाविति। ... अन्यतरपर्यायश्च सत्रितरत्र न प्रयुज्येत TantrVā. 30. 3 (*on* i. 2. 12)

अन्यतरपर्युदास (anyatara-paryudāsa) *m.* exclusion or elimination of one of the two न चैकीकरणपृथक्करणाभ्यां तस्यानाभासता स्यात् येनान्यतरपर्युदासे प्रयस्येम NyāyPari. 283. 3.

अन्यतरपाठ (anyatara-pāṭha) *m.* reading of one or either of the two (terms) इह सुहृदयदुर्हृदयशब्दावेव पठितव्यौ ... अन्यतरपाठेऽपि हि सौहार्दं दौहार्दमिति सिध्यति GaṇRa. 7. 406 (431)

अन्यतरपार्श्व (anyatara-pārśva) *n.* 1 one side, i.e. particular extremity काण्डभग्नम् ... अस्थि ... अन्यतरपार्श्वावशिष्टं छिन्नम् SuśruS. ii. 15. 10; 2 one of the two sides, i.e. region of the ribs सिरां विध्येत् ... चतुर्थके स्कन्धाधोगतानामन्यतरपार्श्वश्रयाम् AṣṭāSaṁ. i. 176. 22 (1. 36)

अन्यतरप्रकर्षविषय (anyataraprakarṣa-viṣaya) *adj.* referring to the excellence or eminence of one of the two (items) उक्तदोषपरिहाराद्द्वयोरपि प्रशस्यत्वाद् अन्यतरप्रकर्षविषयः प्रश्नः Pradī. iv. 289B. 17 (*on* v. 1. 115)

अन्यतरप्रकार (anyatara-prakāra) *m.* 1 one quality अस्ति च तयोरन्यतरप्रकारनिषेधेऽन्यतरव्यवस्थानियमः TātpaṬ. (Vā.) 552. 18 (*on* iii. 2. 14); 2 [Inst.] in one of the two ways दुःखहेतुभावाद् अन्यतरप्रकारेणास्ति कर्मिणो दुःखम् TattvPrakā. 147A. 3 (*on* iii. 1. 27)

अन्यतरप्रकाश (anyatara-prakāśa) *m.* appearance or manifestation of one of the two (items) परस्परप्रकाशेन अहमर्थतदभिमानयोरन्यतरप्रकाशेन GuruCandr. iii. 52. 8.

अन्यतरप्रकाशक (anyatara-prakāśaka) *m.* manifestor or indicator of one of the two तेन ... गौणवृत्त्यान्यतरप्रकाशकत्वाङ्गीकारात् BhāṭṭCin. ii. 55. 2 (*on* i. 4. 3)

अन्यतरप्रतिक्षेप (anyatara-pratikṣepa) *m.* 1 negation of one न चोभयविधेरर्थान्तरमुभयनिषेधः। अन्यतरप्रतिक्षेपरूपत्वादन्यतरान्तरस्य NyāyKu. 62.6; 2 negation of one of the two उदयाचलकारागृहादौ ... किं च परस्परविरुद्धतया तिरस्कृततृतीयकोटिकमिवान्यतरप्रतिक्षेपे परस्यैव लाभं जनयति AlaṅkāŚe. 3. 1 (c) (8)

अन्यतरप्रतिज्ञातार्थ (anyatara-pratijñātārtha) *m.* object or item promised by one of the two अन्यथा अन्यतरप्रतिज्ञातार्थविपरीतम् VīraMi. (Vyavahāra.) 130.18.

अन्यतरप्रतिपादनशक्ति (anyatara-pratipādanaśakti) *f.* power expressing one of the many (meanings) कारकान्तरेषु च व्यभिचारादन्यतरप्रतिपादनशक्तौ विहतायाम् ... किंचिदुपस्थापकमस्ति TantrVā. 960. 11 (*on* iii. 4. 13)

अन्यतरप्रतिबन्ध (anyatara-pratibandha) *m.* 1 obstruction or impediment of one of the two आद्ये विसदृशकार्यजनकत्वस्य द्वितीयेऽन्यतरप्रतिबन्धस्य तृतीये तूभयजनकत्वस्यापादकं कुतः NyāySu. (Ja.) 392B. 4 (*on* ii. 2. 7); 2 obstruction or impediment of another item सामान्यविशेषपरिच्छेदावरणापगमे कस्य प्रथमतरमुत्पादो भवेत् ... अन्यतरसामग्र्या अन्यतरप्रतिबन्धकत्वे च उभयोरप्यभाव-प्रसङ्गात् JñānBi Pra. 37. 30.

अन्यतरप्रतिभास (anyatara-pratibhāsa) *m.* 1 knowledge of any one of the two यदि नास्त्येवान्यतरप्रतिभासोऽपि उद्भवाभिभवात्मकत्वे तु विशेषः इत्युपरिष्टाद्वक्ष्यामः Śarka. 18. 13; 2 knowledge of one of the two, i.e. individual and generic property जातिरूपान्तर्गता व्यक्तिः, तत्स्वरूपान्तर्गता च जातिः तत एवान्यतरप्रतिभास एवेतरमिश्रगोचर इति चेन्न NyāyKu. 132. 8.

अन्यतरप्रतिषेध (anyatara-pratiṣedha) *m.* prohibition of one (party) संसर्गो यद्यप्युभयाश्रयत्वादन्यतरप्रतिषेधेनोभयोरपि सिद्धः प्रतिषेधः ManuBh. ii. 383. 27 (*on* 11. 46)

अन्यतरप्रतीति (anyatara-pratīti) *f.* 1 knowledge of one (generic property) उभयत्र चाभिधात्री शक्तिरतिभारः शब्दस्य अन्यतरप्रतीत्या चान्यतरप्रतीतिसिद्धेः NyāyMañ. i. 293. 4; 2 knowledge of another (individual), NyāyMañ. i. 293. 4; 3 knowledge of one of the many (semantic relations) घटमहं जानामीति कर्मकर्तृक्रियाणां प्रतीतेः अन्यतरप्रतीत्यपलापे प्रमाणाभावात् PramāMī. 31.23 (*on* i. 1. 42); 4 knowledge of one of the two यदि विशेषणविशेष्ययोरैक्यमस्ति, तर्ह्यन्यतरदेव प्रतीयेत। अन्यतरप्रतीतिर्वास्तु, तथापि नैक्यम् ŚrutaPra. iA. 122. 29 (*on* i. 1. 1)

अन्यतरप्रत्यय (anyatara-pratyaya) *m.* knowledge of another प्रमाणमुक्तं न चैतत् द्रव्यस्वरूपम् एकतराप्रतीतावन्यतरप्रत्ययात् Kiraṇā. 210. 14.

अन्यतरप्रदिग्धा (anyatara-pradigdhā) *adj.* (*f.*) besmeared with something else अजातुपेप्येवमेव तप्तां जतुमधूच्छिष्टान्यतरप्रदिग्धां शलाकाम् AṣṭāSaṁ. i. 183. 3 (1. 37)

अन्यतरप्रबन्ध (anyatara-prabandha) *m.* one of the two (Prakrit and Sanskrit) literary compositions योऽन्यतरप्रबन्धे प्रवीणः स महाकविः KāvyMī. 19. 24.

अन्यतरप्रमेय (anyatara-prameya) *n.* death of one of the many (uterine brothers) तेन विभक्तानामप्यन्यतरप्रमेये सोदर्य एव गृह्णीयात्रास्य भागः परिलुप्यते ManuBh. ii. 303. 14 (*on* 9. 212)

अन्यतरप्रयोग (anyatara-prayoga) *m.* 1 adoption of another in practice पृथगधिकारात्पृथक्प्रयोगता। अन्यस्यान्यतरप्रयोगः ManuBh. ii. 393. 17 (*on* 11. 77); 2 employment or use of one of the two (factors of syllogism) अन्यतरप्रयोगेणापि साध्यसिद्धेरुभयोपादानमनर्थकम् इति मीमांसकाः PrakaPañ. 223.12; हेतुपनययोस्त्वन्यतरप्रयोगेणापि साध्यसिद्धेरुभयोपादानं व्यर्थमिति मीमांसकाः TantrRaha. 11.22; 3 utterance of one of the two प्रत्ययार्थोपाधित्वाद्य द्वयोरसंदेहार्थोऽन्यतरप्रयोगः Pradī. iv. 279B. 34 (*on* v. 1. 74)

अन्यतरप्रयोजक (anyatara-prayojaka) *m.* prompter of one of the two तौ हि वधकखादकौ स्वार्थप्रवृत्ती नष्टाश्वदग्धरथवत् इतरेतरोपकारमनुभवन्तौ न पुनरन्यतरप्रयोजकौ ManuBh. i. 443. 23 (*on* 5. 51)

अन्यतरप्रवृत्तिनिवृत्ति (anyatara-pravṛttinivṛtti) *f.* activity and withdrawal pertaining to another अनयोरेकतरप्रवृत्तिनिवृत्त्योरेव अन्यतरप्रवृत्तिनिवृत्ती

NyāyVārPari. 705. 11.

अन्यतरप्रवेदन (anyatara-pravedana) *n.* act of conveying one of the two इह खलु निखिलप्रेक्षावान् समीहिततत्साधनयोरन्यतरप्रवेदने प्रवर्तते SarvaDaSaṁ. 16. 491.

अन्यतरप्रवेश (anyatara-praveśa) *m.* act of entering of one अरिविजिगिषुमध्यवर्ती क्षुद्रोऽपि मध्यमोऽन्यतरप्रवेशेनान्यतरं बाधते ManvaVi. 830. 18 (*on* 7. 155)

अन्यतरप्रसक्ति (anyatara-prasakti) *f.* undesired occasion of one of the two नित्यसत्त्वासत्त्वयोरन्यतरप्रसक्तिनिवारकत्वम् KhaṇḍanKhā. 1206. 21; किमिदं कारणत्वम् ... यदनभ्युपगमे नित्यसत्त्वासत्त्वयोरन्यतरप्रसक्तिस्तद्वा TattvPradī. (Ci.) 321. 4.

अन्यतरप्रसङ्ग (anyatara-prasaṅga) *m.* undesired occasion of one of the two बाधासिद्ध्योरन्यतरप्रसङ्गात् ĀtmaTaVi. 39. 2; अव्याप्तिव्याप्त्योः पूर्ववद् अन्यतरप्रसङ्गः स्यात् Pradī. vi. 184. 17 (*on* vii. 3. 1); शक्तिभेदकल्पन-अमुख्यत्वयोरन्यतरप्रसङ्गात् ŚrutaPra. iA. 251. 20 (*on* i. 1. 1); प्रागसिद्धस्य तुच्छत्वकार्यत्वयोरन्यतरप्रसङ्गात् ŚatDū. 51. 25; अभ्युपगमे वा तत्सत्यत्वमिथ्यात्वविकल्पेन सद्वितीयत्वानवस्थयोरन्यतरप्रसङ्गात् ŚatDū. 106. 9; न ह्यसावनध्यस्ता, सत्यत्वतुच्छत्वयोरन्यतरप्रसङ्गात् ŚatDū. 174. 19; अत्यन्तविशदस्वरूपे च वस्तुनि ... अनिर्मोक्षसंसारयोरन्यतरप्रसङ्गात् NyāySiA. 227. 3; स्नानं नाचरेयुः ... परमार्थस्तु रागप्राप्तस्यैव प्रतिषेधः। वैधनिषेधे विकल्पपर्युदासयोरन्यतरप्रसङ्गात् VīraMi. 195. 11 (*on* 1. 100)

अन्यतरप्रसिद्ध (anyatara-prasiddha) *adj.* 1 established (as existing) in any one of the two तथा चोक्तम् 'य एव तूभयनिश्चितवाची स साधनं दूषणं वा' नान्यतरप्रसिद्धः संदिग्धवाची पुनः साधनापेक्षत्वात्' इति PramāVāSvopVṛ. 103.15; 2 established in (the view of) one of the two अन्यतरप्रसिद्धाश्रयोदाहरणमाह TātpaṬ. (Vā.) 333. 5 (*on* i. 2. 4)

अन्यतरप्राधान्य (anyatara-prādhānya) *n.* prominence of one of the two प्रकृतिपुरुषयोः श्लिष्टत्वादन्यतरप्राधान्येन उभयोः स्रष्टृत्वम् AṇuBh. 65. 20 (*on* i. 2. 21)

अन्यतरप्राप्तिविषय (anyataraprāpti-viṣaya) *adj.* referring to the obtainment by any one of the two येषां सूत्रान्तरेणानेन च प्राप्तिर्यनस्पत्यादीनां तद्विषय एव संशयो न तु अन्यतरप्राप्तिविषयः Pradī. ii. 539A. 32 (*on* ii. 4. 12)

अन्यतरप्रामाण्य (anyatara-prāmāṇya) *n.* authoritativeness of one of the two (means) प्रत्यक्षयोरनुमानयोर्वा मध्येऽन्यतरप्रामाण्यसंभववद्वाक्ययोरपि अन्यतरप्रामाण्यसंभवात् NyāySu. (Ja.) 80A. 2 (*on* i. 1. 1)

अन्यतरप्रायश्चित (anyatara-prāyaścitta) *n.* A one of the many expiations अन्यतरप्रायश्चित्तमग्निवर्णं भवत्येव ManuBh. ii. 397. 23 (*on* 11. 90); B one of the two expiations एकस्मिन्निमित्ते प्राजापत्यब्रह्मकूर्चयोरन्यतरप्रायश्चित्ताचरणादूर्ध्वम् ... आधानम् VīraMi. (Saṁskāra.) 1012.11.

अन्यतरप्रियहान (anyatarapriya-hāna) *n.* abandonment of one beloved कस्मात्पुनः आत्मानात्मप्रिययोः अन्यतरप्रियहानेन इतरप्रियोपादानप्राप्तौ ... इतरहानं क्रियते BṛĀraUBh. 118. 9 (*on* i. 4. 9)

अन्यतरप्रेप्सु (anyatara-prepsu) *adj.* desirous of obtaining one of the two चर्मायंदत्त गाङ्गेयो जातरूपपरिष्कृतम्। खड्गं चान्यतरप्रेप्सुर्मृत्योरग्रे जयस्य वा MahāBhā. vi. 114. 64; vii. 114. 50.

अन्यतरप्रेरण (anyatara-preraṇa) *n.* act of prompting by one of the two संयोगः ... पूर्वः परिमितानां परिमितापरिमितानां च। उभयप्रेरणादन्यतरप्रेरणाद्वा, यथा मेषयोः स्थाणुश्येनयोर्वा NyāySiA. 254. 2.

अन्यतरफलेच्छा (anyataraphalecchā) *f.* desire for any one of the two fruits यदा तु नान्यतरफलेच्छा तदा द्वयोर्मुण्डनयोर्गृह्यमाणविशेषत्वात्तन्त्रम् TristhaSe. 21. 12.

अन्यतरबल (anyatara-bala) *n.* strength or competence of one of the two हेतुसाध्ययोरन्यतरबलात्कस्यचिदनिष्टस्य ... समुत्कर्षप्रसञ्जनमुत्कर्षसमः NyāyPari. 243. 6.

अन्यतरबाध (anyatara-bādha) *m.* 1 annulment of one अन्यतरबाधेन ... अन्यतरविषयं वाक्यम् ... कथमपि क्लेशेन गमयितव्यम् TantrVā. 1004. 13 (*on* iii. 4. 30); अतोऽत्यन्तविरोधे ... कम्बुकलधौतवद्योभयबाधोऽन्यतरबाधो वावश्यंभावी ŚatDū. 129. 17; 2 annulment of another श्रुतेर्नान्यतरानुरोधेनान्यतरबाधः कल्प्यः BrahmSūBh. (Bhā.) 49. 16 (*on* i. 2. 28); 3 annulment of any one of the two उभयश्रुत्यवगतस्येतरेतरविरोधाभावान्नान्यतरबाधे प्रमाणमस्ति VedāntDī. 245. 22 (*on* iv. 4. 7); न केवलमाकारद्वये, अन्यतरबाधनिरपेक्षमपि सामानाधिकरण्यं संभवति ŚrutaPra. iA. 224. 26 (*on* i. 1. 1); विषयभेदाद्विरोधे शाम्यति अन्यतरबाधोऽनुपपन्न इति सगुणनिर्गुणश्रुतिचिन्तने सुस्पष्टम् ŚatDū. 150. 26; अन्यतरबाधाद्वा अलौकिकापेक्षया लौकिकस्य जघन्यत्वात् ... कर्तृत्वबाधः AṇuBh. 19. 14 (*on* i. 1. 4); वर्णाश्रमधर्माणां भगवद्धर्माणाम् ... युगपदुभयोः करणासंभवादन्यतरबाधे प्राप्ते कस्य स्यान्न कस्येति स्यात्संशयः AṇuBh. 247. 4 (*on* iii. 3. 40); अन्यतरबाधेनैवोपपत्तौ उभयबाधे प्रमाणाभावः BhāṭṭDī. iii. 237. 5 (*on* x. 2. 27); चोदकप्रयोगवचनयोरन्यतरबाधस्य प्रसङ्गनिबन्धनत्वात् MayūMāli. 846. 13 (*on* xii. 1. 2); 4 annulment of one of the two एकबाधेनोपपत्तौ नोभयबाधनं युक्तम्। तस्मादन्यतरबाधः ŚāstrDī. 675. 7 (*on* x. 2. 28); विरोधकरणिकार्थापि कथमनुमानेऽन्तर्भवेत् इति चेन्न ... विरुद्धयोश्चान्यतरबाधावश्यंभावेन उभयोर्मानत्वाभावात् SarvaDaKau. 55. 7.

अन्यतरबुद्धि (anyatara-buddhi) *f.* 1 notion or knowledge of one अध्यासो नाम द्वयोर्वस्तुनोः अनिवर्तितायामेव अन्यतरबुद्धौ अन्यतरबुद्धिरध्यस्यते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 628. 14 (*on* iii. 3. 9); अध्यासेऽन्यतरबुद्ध्या नान्यतरबुद्धिनिवृत्तिः ŚrutaPra. ii. 468. 25 (*on* iii. 3. 9); 2 notion or knowledge of another, BrahmSūBh. (Śaṅ.) 628. 14 (*on* iii. 3. 9); ŚrutaPra. ii. 468. 25 (*on* iii. 3. 9); भाष्ये भेदबुद्धावनुवर्तमानायामन्यतरबुद्धिरध्यास इत्यध्यासलक्षणमुक्तम् VedāntKa. 406. 2 (*on* iii. 3. 9)

अन्यतरबोधक (anyatarabodha-ka) *adj.* expressive of one of the two श्रुतिः साध्यत्वसाधनत्वयोः अन्यतरबोधकं तृतीयाद्वितीयादिपदम् LaCandr. 356. 24; (used as noun) (that) which expresses one of the two कथंचित्संयुक्तयोर्घटयोरन्यतरबोधकात्पष्ठ्यापत्तेः LaŚabdeSe. ii. 345. 10.

अन्यतरभङ्गतस् (anyatarabhaṅga-tas) *adv.* on account of the rejection or annulment of one of the two इदमित्थंत्वयोः किंचिद्यदि केनापि भज्यते। इदं नास्तीति वाचोऽपि भङ्गोऽन्यतरभङ्गतः NyāySiA. 188. 10.

अन्यतरभार्या (anyatara-bhāryā) *f.* co-wife पत्युः सविशेषकमित्यन्यतरभार्याभ्यो वैशेषिकीं पूजां पत्युः सकाशादप्रकटं लब्धुमिच्छेत् JayaMa. 246. 7 (*on* 4. 2)

अन्यतरभाव (anyatara-bhāva) *m.* existence of one of the two अर्थस्यैव हानिरनिर्वाच्यतायाम् अविद्यातद्विलासयोरन्यतरभावापत्तेः NyāyMa. 357. 9; शुक्तिकाशकलस्य समीहिततत्साधनयोरन्यतरभावाभावात् SarvaDaSaṁ. 16. 493.

अन्यतरभेद (anyatara-bheda) *m.* difference of one of the two नीलादिगुणभेदोपाधिको घटादिव्यक्तिभेदः व्यक्तिभेदोपाधिको वा तत्तद्गुणभेद इति अन्यतरभेदापलापः प्रसज्येत NyāyKu. 123. 12; क्षत्रियत्वावच्छिन्ननिष्ठमन्यतरभेदसमानाधिकरणं शूरत्वमिति बोधः BhāṭṭCin. i. 106. 17 (*on* i. 1. 4)

अन्यतरभोजनादि (anyatara-bhojanādi) *adj.* food etc. of another कर्मण्यतिहारः क्रियाविनिमयः। ... एकस्यान्यतरभोजनाद्यपरस्यापीतरभोजनादि Prasā. i. 963.9.

अन्यतरभ्रमत्व (anyatara-bhramatva) *n.* illusoriness or invalidity of one of the two सत्प्रतिपक्षत्वम् ...। नापि व्याप्तिपक्षधर्मतया ज्ञातत्वम् ... अन्यतरभ्रमत्वनियमेन ... आरोपयितुमशक्यत्वात् TattvCin. ii (1). 867.1.

अन्यतरमरण (anyatara-maraṇa) *n.* death of one of the two आमरणान्ते भव आमरणान्तिकः। अन्यतरमरणेऽपि तस्यान्तोऽस्तीत्यर्थः ManuBh. ii. 271. 22 (*on* 9.101); मातापितृभ्यां त्यक्तं तयोरन्यतरमरणेनान्यतरेण वा त्यक्तं पुत्रं स्वीकुर्यात् सोपविद्धाख्यः पुत्र उच्यते ManvaMu. 395. 27 (*on* 9.171)

अन्यतरमहत्त्व (anyatara-mahattva) *n.* great size or magnitude of one of the two प्रचयो हि ... बृहत्तूलपिण्डयोरन्यतरमहत्त्वातिशयकारणम् VedāntKa. 261.2 (*on* ii. 2.11)

अन्यतरमात्र (anyatara-mātra) *n.* 1A merely any one of the two स्वपरपक्षयोः साधनोपालम्भाभ्यामेव विजयो नान्यतरमात्रेण TārkiRa. 214.2; 1B only one of the two तन्त्वोः विभागस्य आश्रयनाशात् उत्तरसंयोगात् च नाशः ... अन्यतरमात्रस्वीकारे कारणाभावात् TarkSaṁ. (Ā.) 75. 20; निगमयति अत इति। उपमानस्य प्रतिपन्नवस्तुसादृश्यसंज्ञासंज्ञिसंबन्धयोरन्यतरमात्रगोचरत्वेनाप्रतिपन्नपदार्थप्रतिपादनासामर्थ्यादनुपन्यासः ŚrutaPra. iA. 137.17 (*on* i. 1.1); श्रुतिद्वयस्यापि समबलत्वेनान्यतरमात्रबाधायोगात् ... न श्रुतिसमन्वयेन नारायणस्य जगत्कारणत्वम् TattvPrakā. 128.8 (*on* ii. 4.6); 2 only one of the many क्रियाहेतुगुणेष्वन्यतरमात्रेणापि क्रियोपपत्तौ गुणान्तरकल्पनानैरर्थक्यात् NyāyPari. 292. 11.

अन्यतरमास (anyatara-māsa) *m.* one of the two months मासिकश्राद्धं मलमासे उत्तरमासे च कार्यम्। सांवत्सरिकं त्वन्यतरमासे ... इत्यनुसंधेयम् SmṛtiCan. v. 115.7.

अन्यतरमिथ्यात्व (anyatara-mithyātva) *n.* 1 falsehood or falsity of any one of the two विरुद्धयोर्जीवब्रह्मणोरैक्यम् ... अन्यतरमिथ्यात्वमन्तरेण नोपपद्यते

NītiMā. 21.14; 2 falsehood or falsity of one किं चेयमविद्या .. साश्रया वा। ... असावाश्रयः किं ब्रह्मस्वरूपम्। उत तदेवोपहितम्। ... न प्रथमः नित्यशुद्ध-स्याशुद्धिविरोधात्। अन्यतरमिथ्यात्वे वा उभयमिथ्यात्वे वा तदविरोध इति चेन्न ŚatDū. 175. 25; 3 falsehood or falsity of one of the two (एकमिथ्यात्वे अपरसत्यत्वनियमात्) एकमिथ्यात्वे अन्यतरमिथ्यात्वे GuruCandr. i. 110. 8.

अन्यतरमूलत्व (anyataramūla-tva) *n.* the state of having one of the two (Vedas) as the basis स्मृतेस्त्वन्यतरमूलत्वानवधारणाद् वेदभ्रेषनिमित्तप्रायश्चित्तावधारणं स्यात् TantrVā. 979. 8 (*on* iii. 4.13)

अन्यतरमूलप्रसिद्धि (anyataramūla-prasiddhi) *f.* establishment or recognition of any one of the two as basis स्तुतिनिन्दात्मकत्वेन ह्येकवाक्यता तया चानुन्मीलितस्तुतिनिन्दोत्प्रेक्षाश्रयणम्। न चान्यतरमूलप्रसिद्धिरस्ति यतोऽवतिष्ठेत TantrVā. 3. 19 (*on* i. 2.1)

अन्यतरयुक्त (anyatara-yukta) *adj.* mixed with one of the two (items) स्पृश्यपश्वस्थिभवस्य गजादिदन्तस्य च क्षौमवत् पिष्टश्वेतसर्षपकल्केन गोमूत्रजलयोरन्य-तरयुक्तेन शास्त्रविदा शुद्धिः कर्तव्या ManvaMu. 219.10 (*on* 5. 121)

अन्यतरयोग (anyatara-yoga) *m.* 1 tenability of another, i. e. primordial matter (being the cause) पूर्वभावित्वे द्वयोरेकतरस्य हानेऽन्यतरयोगः Sāṁkhya PraSū. 1. 75; 2 one of the two congresses समुच्चयेनेति न विकल्पेन। द्वयोर्योगयोरन्यतरयोगे स्वाभाविकरागस्यानुत्पत्तेः JayaMa. 183. 11 (*on* 2. 10)

अन्यतरयोग्यता (anyatara-yogyatā) *f.* competency or fitness for (obtaining) one of the two देशतः सर्वतो वापि नरो न लभते व्रतम्। स्वर्गापवर्गयोर्यस्य नास्त्यन्यतरयोग्यता YaśasCam. ii. 326. 8.

अन्यतररजतप्रतिभास (anyatararajata-pratibhāsa) *m.* appearance of any one of the two silvers न हि संप्रतिपन्नसमीचीनरजतस्वीकारेऽपि निमित्तमस्त्यन्यद् रजतावभासात्। न ह्यन्यतररजतप्रतिभासपक्षपाते कारणमस्ति NyāySu. (Ja.) 43A. 5 (*on* i.1. 1)

अन्यतररञ्जन (anyatara-rañjana) *n.* one of the many acts of pleasing or delighting स हि भागः काव्यं यश्च यश्च रसाभिनिष्यन्दी वर्ण्य इत्युक्तमसकृत्। ततश्चान्यतररञ्जनोपक्रमविनेयहृदयसंवादिवैचित्र्यांशोऽसौ नाट्ये लास्याङ्गप्रसादोपनत एव AbhinBhā. iii. 74. 17 (*on* 19. 134)

अन्यतररसनिर्वाह (anyatararasa-nirvāha) *m.* development of one of the many sentiments यस्मिन् सति बहून्यपि पदानि एकपदवद्भासन्ते स श्लेषः। ... तं चान्यतररसनिवहि निषेवन्ते Kāvyānu. (He.) 235. 8 (4)

अन्यतररूढित्व (anyatara-rūḍhitva) *n.* conventionality of one of the two (words) जातिशब्दो राजेति ततस्तस्य कर्म राज्यम् ...। तस्मान्न तावदुभावपि रूढिशब्दौ नापि यौगिकौ। अन्यतररूढित्वे तु राजशब्दस्य तत्कल्पना युक्ता TantrVā. 591. 13 (*on* ii. 3. 3)

अन्यतररूप (anyatara-rūpa) *adj.* 1 having one nature द्विरूपं ब्रह्म श्रूयते ... सविशेषम् ... निर्विशेषं तत्र किमुभयरूपं ब्रह्म प्रतिपत्तव्यम् उतान्यतररूपम्। यदाप्यन्यतररूपं तदा(पि) किं सविशेषमुत निर्विशेषम् NyāySu. (Ja.) 500B.1 (*on* iii. 2. 8); 2 having one of the two forms असंकीर्णत्वस्य व्यावर्तक-वैशिष्ट्यव्यावृत्तिवैशिष्ट्ययोरन्यतररूपत्वेन प्रश्नस्य विशिष्टपरत्वापातात् Nyāyāmṛ. 439A. 6; 3 having any one of the many forms उपासनभेदात् फलभेदस्या-वश्यकत्वात् मार्गभेदोऽपि तथा ...। मार्गस्तु नान्यतररूपोऽतो यस्योपासकस्य येन मार्गेण गमनं स मार्ग उपदिश्यत इति नोपसंहारो युक्तः AṇuBh. 332.24 (*on* iv.3.1)

अन्यतररूप (anyatara-rūpa) *n.* 1A one of the two forms or characteristics न मुख्यातिक्रमे किंचिद् दृश्यते कारणान्तरम्। मुख्यत्वस्य विवक्षा तु यथेष्टं न न युज्यते। सर्वत्रैवार्थद्वये संभवत्यन्यतररूपविवक्षा युक्ता TantrVā. 972. 25 (*on* iii. 4.13); नन्वेकस्य सामान्यविशेषात्मकत्वविरोधादन्यतररूपं भ्रान्त-मौपचारिकं वा NyāyRa. 547. 11 (*on* 5 (12). 7); विन्ध्यो वर्धितकमिति। पूर्ववदन्यतररूपारोपेण व्याख्येयम् Pradī. ii. 250A. 3 (*on* i. 4. 24); न च केवला-न्वयिकेवलव्यतिरेकिणोर्हेत्वोरन्यतररूपशून्यतया हेत्वाभासत्वापत्तिः Upask. 159. 19 (*on* iii. 1. 17); 1B one of the two (grammatical) natures or canditions एकस्य यदा धर्मद्वयं न संभवति तदान्यतररूपाश्रयणादुभयोः साम्यात् कार्यप्राप्तिः Pradī. iv. 92A. 26 (*on* iv. 1. 78); यङन्तस्य धातोः पुत्रपत्योरनन्तरयोः संप्रसारणं भवतीत्युक्ते ... तत्र धातुत्वानन्तर्ययोरन्यतररूपपरित्यागेन भवत् संप्रसारणम् ... आनन्तर्यमात्राश्रयणेन भवति PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. iv. 1. 78 (388. 6); 2 form or nature of one of the two यदि वस्त्वन्तरमेवापूर्वमुच्यते तदप्ययुक्तम्। तस्य साध्यसाधनयोरन्यतररूपाननुप्रवेशितया प्रत्येतुमशक्तेः Kāśi. i. 162. 14 (*on* 2. 197); अपूर्वम् ... कर्मशक्तिः फलशक्तिर्वा वस्त्वन्तरमेव वा स्यात्। न चैतस्य साध्यसाधनयोरन्यतररूपानुप्रवेशः संभवति YuktiSneha. 25. 30 (*on* i. 9. 2); 3 one form or nature असतोरपि बहिः सामान्यविशेषयोर्ज्ञानाकारयोः सद्भावात्तन्निबन्धनं बुद्धिद्वयम् ... । किं चान्यतररूपाभ्युपगमे तदाक्षेपादेवेतरदपि रूपं सिध्यति NyāyRa. 547. 20 (*on* 5 (12). 8); अवश्यं कर्मात्मना करणात्मना वा धातुना यागः प्रतिपादनीयः। तत्रान्यतररूपप्रतिपादनेऽन्यतरेणैव गुणेन फलेन वा संबन्धान्नोभयसंबन्धसिद्धिः ŚāstrDī. 71. 17 (*on* i. 4. 6); तदुभयमपि घटादावनुभूयमानं कथमुभयरूपातिरेकमन्तरेण निरुह्येतेति चेत् विरोधेऽन्यतररूपबाधेनेतरपरिरक्षणेना-विरोधे चोभयसमर्थनेनेत्युक्तम् NyāyKu. 63. 2; [Inst.] in one form or nature यदि च तत्र हिंसात्वाभावे ... स्मृत्याभिचारस्य निषिद्धतया तत्र अधर्मत्वं विभाव्यते। तदा तस्यान्यतररूपेण धर्मत्वेऽपि न क्षतिः BhāṭṭCin. i. 8.6 (*on* i. 1. 2); 4 any one of the many forms or characteristics गमकतौपयिकान्य-तररूपशून्यत्वं हेत्वाभासत्वं तेनान्यतररूपशून्यत्वस्य निश्चयवत् संदेहोऽप्यनुमितिप्रबन्धकः Upask. 159.16-17 (*on* iii. 1. 17)

अन्यतररोग (anyatara-roga) *m.* disease of any one of the two यत्र त्वन्यतररोगनिवृत्त्यर्थमेव दर्शादिप्रयोगः तत्रेतरस्य पत्नीत्वाद्यभावेऽपि गुणलोपे चेति न्यायेन ... न सर्वत्र तथा कल्पनायां प्रमाणमस्ति BhāṭṭDī. ii. 223.19 (*on* vi. 1.4)

अन्यतरलक्षण (anyatara-lakṣaṇa) *n.* one of the two forms or characteristics उक्तयोर्लक्षणयोरन्यतरदनुभूतित्वं न तु समुच्चितमुभयम् ... । तत्रान्यतरलक्षणराहित्यरूपमननुभूतित्वम् ŚrutaPra. iA. 135.12 (*on* i. 1.1)

अन्यतरलक्षणा (anyatara-lakṣaṇā) *f.* secondary signification of indication in one of the two व्रीहिजातिर्निर्दिश्यते व्रीहिद्रव्यलक्षणार्था वा अपूर्वसाधनविशेषलक्षणार्था वा। अन्यतरलक्षणया कृतार्थेति नोभयलक्षार्था स्यात् ŚābaBh. 1660. 15 (*on* ix. 1.13); अग्नेर्ऋग्वेद इत्यादावप्यृगादिशब्दार्थबाध आवश्यकः भिन्नार्थयोः सामानाधिकरण्यस्यान्यतरलक्षणया समर्थनीयत्वात् UpaParā. 13. 20; 'ओमित्येतदक्षरमुद्गीथ'मिति ...। अन्यतरलक्षणया ... किमुद्गीथशब्देनोद्गीथावयव ओंकारो लक्षणीयः 'ओमित्येतदक्षर'मित्यनेन वा तद्वानुद्गीथो लक्षणीय इत्यत्र विनिगमकं नास्ति ŚivārkaMaDī. ii. 296. 14 (*on* iii. 3.9)

अन्यतरलघुचाप (anyatara-laghucāpa) *m., n.* another, i.e. remaining small arc उपपन्नं चापान्तरस्य जीवा स्यात् तयोरन्तरसंमितेति। अत्रान्तरज्याया धनत्वम् अन्यतरलघुचापोनत्वेन सिद्धम् SiddhāTaVi. 72. 18.

अन्यतरलाभ (anyatara-lābha) *m.* obtainment, i.e. knowledge of another (meaning) एतद्रीत्यै वान्यतरोपादाने नान्यतरलाभेऽन्यतरसवर्णग्रहणवैयर्थ्यापत्तिः BālamBha. i. 275.9 (*on* 1.90)

अन्यतरलिङ्ग (anyatara-liṅga) *n.* 1A one of the two grammatical genders यत्र तु ... शुद्धादेव प्रातिपदिकादन्यतरलिङ्गप्रत्ययो भवति ...। तत्र तथात्वाभ्युपगमे न किंचिद् विरुद्धम् TantrVā. 951. 11 (*on* iii. 4.13); 1B any one of the two grammatical genders न च गोपश्वादिशब्देष्वन्यतरलिङ्गाभिव्यक्तिर्जातिवदस्ति TantrVā. 951.21 (*on* iii. 4.13); 2 one of the two indicatory or characteristic marks (ब्रह्मणः) अन्यतरलिङ्गपरिग्रहेऽपि समस्तविशेषरहितं निर्विकल्पकमेव ब्रह्म प्रतिपत्तव्यम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 582. 19 (*on* iii. 2. 11); एवं जीवत्वे निश्चिते इति। द्वयोरपि जीवपरयोर्लिङ्गप्रतिभासेन विरोधादन्यतरलिङ्गभङ्गेऽवश्यंभाविनि ŚrutaPra. ii. 2. 24 (*on* i. 3.1)

अन्यतरलिङ्ग (anyatara-liṅga) *adj.* having only one indicatory or characteristic mark सन्त्युभयलिङ्गाः श्रुतयो ब्रह्मविषयाः ...। किमासु श्रुतिषु उभयलिङ्गं ब्रह्म प्रतिपत्तव्यम्, उतान्यतरलिङ्गम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 582. 9 (*on* iii. 2.11); काश्चित् ... श्रुतयः सविशेषलिङ्गाः ... च निर्विशेषलिङ्गाः। तासु किमुभयलिङ्गं ब्रह्म प्रतिपत्तव्यम् उतान्यतरलिङ्गम् ŚrutaPra. ii. 445.3 (*on* iii. 2.29)

अन्यतरलोप (anyatara-lopa) *m.* loss, i.e. exclusion of one of the two किं संख्यानुग्रहो मुष्टिलोपः उत मुष्ट्यनुग्रहः संख्यालोपः अथवा किं संख्याया मुष्टीनां च लोपः अथवान्यतरलोप इति। किं प्राप्तम्। अन्यतरलोप इति ŚābaBh. 1856. 17 (*on* x. 2.64); ŚivārkaMaDī. i. 304.18 (*on* i. 2.1)

अन्यतरवचन (anyatara-vacana) *adj.* (used as noun) (that) which is expressive of one of the two न प्रकरणेन शक्यते पर्वशब्दस्य कालवाचितां बाधितुम् ... यदि वा समुदायवचनः तत्संबन्धात् काले। अन्यतरवचनो युक्तो नोभयवचनः ŚābaBh. 1739.11 (*on* ix. 2. 53)

अन्यतरवचन (anyatara-vacana) *n.* one of the two expressions अथ वचनव्यक्तिद्वयासंभवेनान्यतरवचनव्यक्तिपरिग्रहाभिप्रायेण चोद्यद्वयम् TātpaṬ. (U.) 19.7 (*on* 1.82)

अन्यतरवत् (anyatara-va(n)t) *adj.* possessing of one of the two (senses) मयट् किं स्वार्थिकत्वविकारार्थकत्वयोरन्यतरवान् उत प्राचुर्यार्थः ŚrutaPra. iB. 192. 9 (*on* i. 1.13)

अन्यतरवत्त्व (anyataravat-tva) *n.* the state of possessing one of the two (items) स्वसमानाधिकरणात्यन्ताभावप्रतियोगित्वं प्रातिभासकवृत्ति तयोरन्यतरवत्त्वं मिथ्यात्वम् GuruCandr. i. 80.3; अभावस्य स्वप्रतियोगिन्यूनसत्ताकत्वम् ... प्रातिभासिकनिष्ठं व्यावहारिकपारमार्थिकान्यतरप्रतियोगिकत्वं व्यावहारिकनिष्ठं पारमार्थिकप्रतियोगिकत्वं चेत्यन्यतरवत्त्वम् LaCandr. 102.9; यदज्ञानाभावत्वमज्ञानप्रयुक्ताभावत्वं च तयोरन्यतरवत्त्वं वा ज्ञानप्रयुक्तनिवृत्तित्वम् LaCandr. 175. 4.

अन्यतरवर्ग (anyatara-varga) *m.* one of the two classes कंचित् कालमन्यतरासिद्धवद् विमतिपथापतितस्य वस्तुनः पक्षत्वमुपेयते, निर्णयजन्मना तु विमतिविरतौ नूनमन्यतरवर्गपतितोऽसौ भविष्यति NyāyMañ. ii. 164. 25.

अन्यतरवर्ण (anyatara-varṇa) *m.* caste of either of the two (parents) नियोगतः ...। सवर्णेन चोत्पादितस्य नैव वर्णान्तरत्वापत्तिः। संकरजातानामपि च पुनरुत्कर्षापकर्षाभ्यां सप्तमे पञ्चमे वान्यतरवर्णापत्तिः स्मर्यते TantrVā. 7. 5 (*on* i. 2.2); NyāySu. (So.) 10.4 (*on* i. 2. 2)

अन्यतरवर्ण (anyatara-varṇa) *adj.* (wife) belonging to another caste स्ववर्णादिक्रमेणोढदारस्य दैवादन्यतरवर्णदारनाशेऽन्तरितस्य पुनस्तद्वर्णकन्यकां परी(?रि)णीतवतः ... दारेषु ... विवाहक्रमेण गमनं नियम्यते ViraMi. (Saṁskāra.) 162. 11.

अन्यतरवाक्य (anyatara-vākya) *n.* another sentence न ह्येवंभूतविपरीतकोट्युपनीतदर्शकवाक्यव्यतिरेकेणान्यतरवाक्यप्रतिज्ञास्वरूपमस्ति Kiraṇā. 336.9.

अन्यतरवाग्यम (anyatara-vāgyama) *m.* control of speech of any one of the two (*viz.* officiating priest and patron) 'अध्वर्युयजमानौ वाचं यच्छतः' इत्यादौ ... समासोपात्तसाहित्यस्य विवक्षापत्तेः अन्यतरपदार्थबाधे अन्यतरवाग्यमानुपपत्तिः MīmāKau. ii. 181.18 (*on* iii. 1.14)

अन्यतरवाचित्व (anyataravāci-tva) *n.* the state of expressing one of the two (senses) शोणप्रातिपदिकमविभक्तावयवं गुणाश्वत्वयोर्वाचकमापद्यमानमनेकशक्तिकल्पनाभयादन्यतरवाचित्वेनाध्यवसीयमानम् ... व्यभिचारिगुणवचनत्वेनावधारितम् TantrVā. 950.9 (*on* iii. 4.13)

अन्यतरवाचिन् (anyatara-vācin) *adj.* expressive of one of the two (senses) अन्येन संयुज्य पदार्थान्तरसंबन्धेऽप्यन्यतरवाचिशब्दनिर्देशे दृष्टान्तमाह ŚrutaPra. ii. 596. 20 (*on* iv. 2. 4)

अन्यतरवाच्यवाचकसंबन्ध (anyatara-vācyavācakasambandha) *m.* expressive and expressed relationship of one प्रेरणा भावना चैकप्रत्ययवाच्यतया युगपत्प्रतिपन्ने। न तत्रान्यतरवाच्यवाचकसंबन्धज्ञानादन्यतरोत्पत्तिर्युक्ता TantrRaha. 44.12.

अन्यतरवादिन् (anyatara-vādin) *m.* A advocate or disputant of one of the two ननु अस्तीयमुभयरूपा बुद्धिः। किंतु अन्यतरवादिभिरन्यतरसामान्यभेदवासनानिबन्धना भ्रान्तिः औपचारिकी वा इत्युक्तम् Śarka. 2. 24; B one of the two advocates or disputants अन्यतरवादिप्रसिद्धमन्यतरं प्रति यत् साधयितुमुपादीयते तत्साध्यम् NyāyMañ. ii. 162.12; एतेऽसिद्धभेदाः ... उभयासिद्धा भवन्ति। यदा त्वन्यतरवाद्यसिद्धत्वेन विवक्षितास्तदान्यतरासिद्धा भवन्ति NyāySā. 9.2; PramāMi. 55. 24 (*on* ii. 1.19); नोभयवादिसिद्धं व्यावर्तकत्वमपेक्ष्यते किं त्वन्यतरवादिसिद्धम् LaCandr. 402. 21.

अन्यतरवासस् (anyatara-vāsas) *adj.* having one of the two (garments or skins) as clothing काषायाजिनयोरन्यतरवासा जटी शिखी वा ... यथोक्तेषु वर्णेषु ब्रह्मचारिधर्माण्यनुतिष्ठति VaikhāGS. 2.8.

अन्यतरविकल्प (anyatara-vikalpa) *m.* one of the two alternatives or options 'विभाषाश्वेः' इत्यत्र ... न च शक्यं वक्तुम् – पित्सु विधिमुखेन प्रवर्तते, किन्तु प्रतिषेधमुखेनेति, एकत्वाद् वाक्यस्य तस्य चान्यतरविकल्प एवोपक्षीणत्वात् PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 1.44 (159.6)

अन्यतरविगम (anyatara-vigama) *m.* loss or cessation of one of the two परस्परसंनिधानेन यदा द्वयोरपि सामर्थ्यमाहितं तदान्यतरविगमेऽपि सामर्थ्यहानाभावः Pradi. ii. 468A. 8 (*on* ii. 2. 29); दीपः किं विशरणस्वभावः उत स्थिरस्वभावः। ... पिण्डीभावविशरणहेतुभूतवायुद्वयमभ्युपेत्यम्। तयोर्मिथः प्रतिघातुकत्वादन्यतरविगमे पिण्डीभाव एव वा विशरणमेव वा स्यात् ŚrutaPra. iA. 152. 22 (*on* i. 1.1)

अन्यतरविजय (anyatara-vijaya) *m.* victory of one of the two अन्यतरविजयेऽपि तु क्षत्रियान्तकरश्चेद् राजपुत्रं (रामं) विजयते नैनमनभिहत्य रोषणो विरमेत् MahāviC. 2.12(1)

अन्यतरविद् (anyatara-vid) *m.* knower of one of the two (entities) कर्मविन्निरूपणे ... ब्रह्मनिरूपणे च ... अन्यतरविदोऽशक्यनिरूपणासुदुर्गीयविद्यासुभयविद एव चिन्तनावकाशः ŚatDū. 75. 2.

अन्यतरविधा (anyatara-vidhā) *f.* one of the two kinds or classes (अनाप्तवाक्यस्य) तस्य सदपि द्वैविध्यं नोपदर्शितमस्माभिः। अन्यतरविधानुपातिनोऽप्यनाप्तवाक्यस्याप्रामाण्यात् Kāśi. i. 113.13 (*on* 2.102½); प्रतियोगिनी शुक्तिरियमिति, विपरीता नेदं रजतमिति, तदनयोरन्यतरविधोपनिपातिनी ... अस्ति बुद्धिः NyāyRa. 239.14 (*on* 5(2). 94)

अन्यतरविधान (anyatara-vidhāna) *n.* assertion of another सापेक्षत्वानपेक्षत्वयोश्चान्यतरनिषेधस्यान्यतरविधाननान्तरीयकत्वेन प्रकारान्तराभावान्नास्थिराद् भावाद् भावोत्पत्तिः Bhām. 434.17 (*on* ii. 2. 26)

अन्यतरविधि (anyatara-vidhi) *m.* 1 injunction of one अन्यतरविधावन्यतरस्याश्रौतत्वात् को धर्मः कथंलक्षण इत्येकेनैव सूत्रेण व्याख्यातम् Kāśi. i. 59.24 (*on* 2.2); नित्योऽनित्यो वेत्यत्रैकतरनिषेधस्यान्यतरविधिरूपतयोभयविधिनिषेधयोरसंभवात् TattvPradi. (Ci.) 228.2; 2 injunction of another न च कृत्स्नैकदेशाभ्यां प्रकारान्तरमस्ति। अनयोरन्यतरनिषेधस्यान्यतरविधिनान्तरीयकत्वात् TātpaṬ. (Vā.) 381.12 (*on* ii. 1.32); किं पुनरिदं मिथ्यात्वं प्रमाणागम्यत्वं वा ... सदसद्विलक्षणत्वं वा ...। न पञ्चमः। एकतरनिषेधस्यान्यतरविधिनान्तरीयकतया तदसंभवात् TattvPradi. (Ci.) 33.9; भेदाद्यनुभवस्याभ्रान्तित्वमेव भवति। परस्परविरुद्धयोरन्यतरनिषेधस्यान्यतरविधिनान्तरीयकत्वात् Tattvodyo. 5A. 4; ईश्वरे कथम् आलस्याभावः स्यात् इ(ति चेत्), सिद्धे दुःखाभाववत् इति ब्रूमः ... भावाभावयोः मिथो विरोधित्वात् अन्यतरनिषेधस्य अन्यतरविधिनान्तरीयकत्वात् TarkSaṁ. (Ā.) 113.20; अन्यतरस्वरूपेऽन्यतरविधेरशक्यत्वादुक्तमन्यतरकार्यम् इति MayūMāli. 84.6 (*on* i. 4.13); 3 affirmation (of existence) of another यदि विषाणाभावाधिकरणत्वप्रतीतिर्भ्रान्ता शृङ्गस्य तर्हि शशोऽधिकरणं स्यात्। भावाभावयोरन्यतरनिषेधस्यान्यतरविधिपर्यवसायित्वेनाभ्युपगमात् KhaṇḍanKhā. 1099.3; 'द्वौ नञौ प्रकृतमर्थं सातिशयं गमयत' इतिन्यायेनैकतरनिषेधस्यान्यतरविधिरूपत्वात् ... व्याघातः Nyāyāmṛ. 407B. 8; भूतले घटो नास्ति ... । न चैवं तत्र घटसत्त्वप्रसङ्गः ... तदभावाभावेऽपि तदनधिकरणत्वोपपत्तेः उभयाधिकरणत्वयोग्य एवान्यतराभावेऽन्यतरविधिनियमात् BhedaDhi. 86.4.

अन्यतरविनाश (anyatara-vināśa) *m.* destruction, i.e. killing of one of the two persons वृषलपर्वतकयोरन्यतरविनाशेनापि चाणक्यस्यापकृतं भवति MudrāRā. 1.15(3)

अन्यतरविनिश्चय (anyatara-viniścaya) *m.* ascertainment or determination of one of the two दोषभावाभावाभ्यामन्यतरविनिश्चये नास्मन्मतेऽप्यसौ दण्डवारिता पदवी NyāyMa. 76. 4.

अन्यतरविपत्ति (anyatara-vipatti) *f.* misfortune or calamity of one of the many (operators) अथ किं संभूय व्यवहरतामन्यतरविपत्तौ तदीयं द्रव्यमन्यैर्वणिग्भिर्ग्रहीतव्यम्। नेत्युच्यते Bālakri. i. 288.4 (*on* 2. 268)

अन्यतरविभक्ति (anyatara-vibhakti) *f.* 1 case affix of one of the two (words) अवश्यं कर्तव्येऽन्यतरविभक्तिपरिणामे ... कथ्यते कर्तुरेकत्व इति। TantrVā. 957.17 (*on* iii. 4.13); 2 one of the two case affixes किं लिङ्गवचनं हेतुरुत तृतीयापञ्चम्योरन्यतरविभक्त्यन्तं साधनत्वख्यापकं लिङ्गवचनं वा TattvPradi. (Ci.) 251. 5.

अन्यतरविभाग (anyatara-vibhāga) *m.* classification or division of one of the two (forms) देव्या अर्धमयशब्दमयशरीरद्वयसमुद्धयशीलत्वेनाप्यन्यतरविभागमात्रेणैवोपास्त्युपकारस्य कल्पयितुं शक्यत्वात् SetuBa. 266.1.

अन्यतरविभागिन् (anyatara-vibhāgin) *adj.* (used as noun) one of the two constitutes of separation or division तन्त्वोः विभागस्य आश्रयनाशात् उत्तरसंयोगात् च नाशः ... तदपि न, अन्यतरविभागिविनाशात् विभागविनाशे अन्यतरावस्थानात् तदवस्थानस्यापि सुवचत्वात् TarkSaṁ. (Ā.) 75. 21.

अन्यतरवियोग (anyatara-viyoga) *m.* semantic separation of one सर्वादीनीत्यस्य ... तदन्तविधिरित्यपास्तम् ... रूढ्यर्थयोगार्थयोरन्यतरवियोगेनान्यत्रान्वयायोगात् LaŚabdeŚe. i. 220.11.

अन्यतरविरहिन् (anyatara-virahin) *adj.* (used as noun) (item) devoid of any one of the two शास्त्रप्रमाणकत्वं ब्रह्मणः संभवत्येव। ... न च प्रवृत्तिनिवृत्त्योरन्यतरविरहिणः प्रयोजनशून्यत्वम् SarvaDaSaṁ. 4. 382.

अन्यतरविरोधिता (anyatara-virodhitā) *f.* [Inst.] by way of being contradictory to one of the two प्रत्यक्षे मिथस्समानाधिकरणत्वेन तयोः (भेदाभेदयोः) युगपद्भानेऽप्यन्यतरविरोधितया एकतरस्य शाब्दादिबुद्धेः प्रतिबन्धकत्वसंभवात् GuruCandr. i. 35.12.

अन्यतरविलम्ब (anyatara-vilamba) *m.* delay of one of the two गोदोहनवाक्ये त्वन्यतरविलम्ब एव, फलस्य स्ववाक्ये श्रवणात् पशुं प्रति गोदोहनस्य साधनतामात्रस्य कल्पयत्वात् ŚrutaPra. ii. 533.27 (*on* iii. 3.63)

अन्यतरविवक्षा (anyatara-vivakṣā) *f.* speaker's intention for one of the two अर्थवतामपि वाक्यानाम् ...। उच्चारणार्थप्रत्यायने ... अन्यतरविवक्षया प्रयुज्यमानेऽपि किंचिन्नान्तरीयकं भवति TantrVā. 50. 3 (*on* i. 2.31); विशिष्टस्य

निमित्तत्वानादरः ... अन्यतरविवक्षयापि निमित्तश्रुत्युपपत्तेः ... इति द्रष्टव्यः BhāṭṭDī. ii. 275.18 (*on* vi. 4.6)

अन्यतरविवक्षित (anyatara-vivakṣita) *adj.* meant by one of the two (aphorisms) रूपोपन्यासाद्वेति सूत्रस्य पुरुष एवेदमिति वाक्यप्रतिपत्रº ... ºवर्णनमनुपपत्रम्, पूर्वसूत्रयोरन्यतरविवक्षितैकविज्ञाननिबन्धनसर्वविज्ञानान्तर्गतत्वात् सर्वात्मभावस्य ŚrutaPra. iB. 338.16 (*on* i. 2. 25)

अन्यतरविविक्त (anyatara-vivikta) *adj.* distinguished from one यो हि मेयमातृप्रमासु सहोपलम्भमातिष्ठते तस्यान्यतरविविक्तान्यतरबुद्ध्यभावादभेद एव त्रयस्यापद्येत Kāśi. ii. 106. 28 (*on* 5(3). 32).

अन्यतरविवेक (anyatara-viveka) *m.* distinction or separation from another अन्यतरांशान्वयेऽन्यतरविवेकात् सिद्धो ग्राह्यग्राहकयोर्भेदः Kāśi. ii. 135.11 (*on* 5(3).85)

अन्यतरविशिष्ट (anyatara-viśiṣṭa) *adj.* [*f.* –ā] 1 qualified by any one of the two ज्योतिष्टोमद्रव्यं सोमः परिप्राप्यते। ... क्रयो विधीयते। स च नान्यतरविशिष्टः प्रतीयते ŚābaBh. 698.2 (*on* iii. 1.12); प्रधानभूते (आख्यातार्थे) आकृतिर्गुणो वा तत्संबन्धार्थमुच्यते, तत्रोभयविशेषणविशिष्ट एकस्माद् वाक्यादवगम्यते। ... अन्यतरविशिष्टं कुर्वन्नश्रुतं कुर्यात् ŚābaBh. 1441.18 (*on* vi.4.23); 2 qualified by one किमाकृत्यैव विशिष्टः संबन्ध एव उत व्यक्त्यैव ... किमन्यतरविशिष्टयान्यतरयाथोभाभ्यामित्येवं समुदायविशेषणत्पक्षाः पूर्ववदेव योज्याः TantrVā. 246.14 (*on* i. 3.26); अन्यतरविशिष्टस्यान्यतरस्य वा तदैक्यस्य वाक्यार्थत्वाङ्गीकरणे प्रमाणान्तरविरोधाभावात् वाक्यार्थः संगच्छते VedāntSā. (Sa.) 23.15; (used as noun) (that) which is qualified by one व्यक्तिरेव शब्दार्थो नाकृतिः। न च विकल्पसमुच्चयसंबन्धसमुदायान्यतरविशिष्टान्यतराभिधानपक्षाः संभवन्ति TantrVā. 257. 4 (*on* i. 3.26); 3 qualified by one of the two (*viz.* qualities or virtues) बीजं बीजी पुरुषः विशिष्टं ब्राह्मण्यादिगुणवत्। अन्यतरविशिष्टत्वेन प्रजा विशिष्टा न भवति किं तु यत्रोभयं विशिष्टं स एव प्रसवः शस्यते ManvaVi. 1133.6 (*on* 9. 34)

अन्यतरविशेष (anyatara-viśeṣa) *m.* 1 one particular quality यत्र हि अर्थसामर्थ्येन संशयः ... तत्रान्यतरविशेषानवगमेऽपि नैराकाङ्क्ष्यम् BrahmSi. 90.7; 2 peculiarity or distinction of one रजतगतविशेषस्मृतेश्च तस्मिन् धर्मिणि रजतप्रत्ययो भवति विपर्ययात्मकः, संशये ह्युभयविशेषस्मरणं करणम्, इह त्वन्यतरविशेषस्मरणमिति विशेषः NyāyMañ. i. 167.23; अन्यतरविशेषानुपलम्भे भ्रान्त्या हेतुत्वेन प्रयुज्यमानस्तथोच्यते NyāyMañ. i.215.32; शब्दस्य ... करणपरत्वे तु फलस्यैव न गुणस्येत्यन्यतरविशेषपरत्वेऽन्यतरस्यैव संबधान्न तन्नेणोभयसंबन्धः ŚāstrDī. 71.7 (*on* i. 4.6); स्थाणुर्वा पुरुषो वेति संशयानन्तरं दारुमयो मांसमयो नायमिति संशयो नोपपद्येत ...। अन्यतरविशेषदर्शनं संशयप्रतिरोधकं संशयेन तूभयोरुपदर्शनम् KhaṇḍanKhā. 1258. 6; द्वयोरन्यतरस्य चोरत्वे सिद्धेऽयम् ... तयोरन्यतरस्याचोरत्वे वा तात्पर्यान्निर्णयगर्भत्वम्। तथाप्युभययोरन्यतरविशेषनिर्णयाभावात् तस्मिन्नंशे संशय एव NyāyPari. 66. 2; 3 speciality or distinction of one of the two द्रव्यापेक्षाबुद्ध्योर्विनाशात् परत्वस्य विनाशः ...। इह चान्यतरविशेषानवधारणादुभयोरपि विनाशं प्रति कारणत्वम् NyāyKa. 170.16.

अन्यतरविशेषण (anyatara-viśeṣaṇa) *n.* A qualification of another यत्तु ... नानावाक्यत्वमुक्तं तदिह स्थितम् ... यदि हि लिङ्गं बलीयस्ततः संभवदन्यतरविशेषणत्वेनैकवाक्यत्वं परित्यज्य ... प्रयोजनभेदाद् वाक्यभेदो भवति TantrVā. 869.20 (*on* iii. 3.14); न च अर्थयोराकाङ्क्षासत्त्वेऽप्यभिधानतोऽन्यतरस्यान्यतरविशेषणत्वयोग्यत्वरूपेणाख्यातद्वयस्योपस्थापकत्वाभावाद् ... स शब्दोऽवश्यं कल्पनीय इति वाच्यम् MayūMāli. 584. 23 (*on* ix. 1. 5); B one of the two qualifications or attributes जीवत एव चैत्रस्यैवाभावश्चैत्रस्य बहिर्भावं साधयति, अन्यतरविशेषणापाये तु न इत्याह TātpaṬ. (U.) 393.15 (*on* 5(7). 25); क्तषष्ठ्योः प्रकृतत्वात् अन्यतरविशेषणे दोषदर्शनात् पृच्छति – कथमिति Pradī. ii. 434A. 16 (*on* ii. 2.14); पितृयज्ञक्रिया ... उत्तरस्मिन्नेव पर्वणि क्रियेत तत्रास्य चोदितत्वात्। अमावास्यानुपपत्तिरिति चेत् ... सकलचोदितानुष्ठानसंभवेऽन्यतरविशेषणपरित्यागे प्रमाणाभावात् SaṅkarKāBh. 20.15 (*on* i.2.21); C attribute of one क्वचिद्बिम्बप्रतिबिम्बभूतयोरन्यतरविशेषणस्य शाब्दत्वेऽन्यस्यार्थत्वमपि AlaṅkāKau. (Vi.) 37.3.

अन्यतरविशेष्य (anyatara-viśeṣya) *n.* one of the two substantives अत्र प्रदोषवर्णने खलस्य संबोध्यत्वेन खलदोषाकरयोः प्रकृतयोरन्यतरविशेष्यप्रतिपादकस्य दोषाकरत्वस्य साम्यम् AlaṅkāRa. 44.59.

अन्यतरविषय (anyatara-viṣaya) *adj.* A relating to, i.e. existing at one (point of time) न च लिङः कालविशेषसंबन्धेनोत्पत्तिर्येनान्यतरविषयमेव निमित्तं ब्रूयात् TantrVā. 584. 21 (*on* ii. 3.2); B referring to one of the two यदि बुद्धिकर्मणोः सर्वेषां समुच्चय उक्तः स्यात् अर्जुनस्यापि स उक्त एवेति ... कथमुभयोरुपदेशे सति अन्यतरविषय एव प्रश्नः स्यात् GītāBh. (Śaṅ.) 20.16 (*on* 2.1-10); पृथक्परिग्रहौ पक्षप्रतिपक्षावुदाहृतौ। 'न हि ताभ्यां निर्णयः तयोरन्यतरविषयो हि भवति न तत्करणक एवेति' सत्यम् NyāyMañ. ii. 148. 20; C having one of the two as the object, cf. अन्यतरविषयत्वB.

अन्यतरविषयत्व (anyataraviṣaya-tva) *n.* A the state of referring to one of the two स्वशब्दस्य वादिप्रतिवादिनोः अन्यतरविषयत्वं प्रसङ्गविषयत्वं वा TarkSaṁ. (Ā.) 103. 27; B the state of having one of the two as the object 'अक्षरमम्बरान्तधृतेः' इत्यत्रापि ... प्रकृतिपुरुषयोरन्यतरविषयत्वनिर्धारकः पूर्वपक्षहेतुर्विद्यते ŚrutaPra. iB. 339.9 (*on* i. 2. 25)

अन्यतरवृत्ति (anyatara-vṛtti) *adj.* 1 referring to one of the two (senses) साधारणत्वेऽप्यात्मशब्दस्य न प्रकरणमुपपदं वा किंचिन्निश्चायकमन्तरेणान्यतरवृत्तिता निर्धारयितुं शक्यते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 44.15 (*on* i. 1.7); 2 existing in one of the two (*viz.* subject or counter-subject) साधनाव्यापकत्वमुपाधेर्निश्चितमेव। न चान्यतरवृत्तित्वस्य ... उपाधित्वकल्पे साधनाव्यापकत्वासंभव इति वाच्यम् Guru-Candr. i. 421.12; LaCandr. 411.15.

अन्यतरवृत्ति (anyatara-vṛtti) *f.* one course of action प्रत्यक्षा वृत्तिस्तस्य राज्ञो भवेदेकान्ततो हि दोषः ...। अस्यार्थः। ... एकान्ततः अन्यतरवृत्तिमात्राश्रयेण VīraMi. (Rājanīti.)186.15.

अन्यतरवृद्ध (anyatara-vṛddha) *m.* another elderly person वृद्धयोर्व्यवहरतोरेकतरवृद्धप्रयुक्तशब्दश्रवणसमनन्तरजनितान्यतरवृद्धसमवेतचेष्टां दृष्ट्वा शब्दशक्तिः अवसीयते ĀgaPrā. 20.19.

अन्यतरवैकल्य (anyatara-vaikalya) *n.* 1Ai deficiency of one of the two संस्कारद्वयपक्षे तु वृथा दोषद्वयं हि तत्। येनान्यतरवैकल्यात्सर्वैः शब्दो न गम्यते TattvSaṁ. 2209; 1Aii deficiency of one अष्टौ दृष्टान्तदोषानेके भाषन्ते। तन्निरासाय दृष्टान्तदोषस्य पृथगुपादानम्। ... उभयविकलस्तावन्न परिसंख्येयः। अन्यतरवैकल्येनैव दृष्टान्तदुष्टतासिद्धावाधिक्यप्रसङ्गात् NyāySu. (Ja.) 265A. 10 (*on* ii. 1.2); 1B deficiency of any one of the two द्वयसंस्कारपक्षेऽपि सत्यं दोषद्वये (व)चः। यत्रान्यतरवैकल्यं प्राक्तनस्यानुवृत्तितः TattvSaṁ. 2572; ŚlokaVār. 6.87 (752.7); 2 absence of one of the two आसङ्गाविद्ययोरेवमन्योन्याश्रयतोदिता। ... निरासङ्गस्य विदुषस्तस्मान्मुक्तिं प्रतीमहे। स्यादन्यतरवैकल्ये न वेत्येतदनिश्चितम् BṛĀraUBhVā. iv. 3.1100.

अन्यतरवैदिकार्थ (anyatara-vaidikārtha) *m.* one of the many meanings of the Vedic statement एकस्यैवागमस्यानेकार्थप्रतीतौ युक्त्यनुसारिणमर्थमुपादाय तदनुगुणतद्विरुद्धार्थपरित्यागः क्रियत इति नोक्तनियमभङ्गः। ... अन्यतरवैदिकार्थानुसारिण्या युक्तेरङ्गीकृतत्वात् NyāySu. (Ja.) 241A. 13 (*on* ii. 1.2)

अन्यतरवैयर्थ्य (anyatara-vaiyarthya) *n.* 1A futility or uselessness of any one of the two (items) एकाधिष्ठानेनैव कार्यं स्यादिति चेत् – स्यादेव। तथापि न संभेदेऽन्यतरवैयर्थ्यम् NyāyKuA. ii. 43.11; छन्दोगपरिशिष्टम् – सदोपवीतिना भाव्यम् ... यत्करोति न तत्कृतम्। अत्र पूर्वार्धेनोपवीतित्वादेः पुरुषार्थत्वमुत्तरार्धेन क्रत्वर्थमभिप्रेतमतो नान्यतरवैयर्थ्यम् VīraMi. 87.8 (*on* 1.29); न च प्रकृते संभेदेनान्यतरवैयर्थ्यमिति न्यायाद् द्वयोरेव व्यापकताबोधकत्वमवर्जनीयमिति वाच्यम् VyutpaVā. 154.3; विनियोगम् ...। आत्मनि रक्षामात्मविषयकरक्षणम्। ... उत्तरत्र वक्ष्यमाणो विधिस्तु क्रमविधानार्थ इति नान्यतरवैयर्थ्यम् SetuBa. 59.27; मृतेति निमित्तद्वयं नैकम् अन्यतरवैयर्थ्यापत्तेरित्याह BālamBha. ii. 282.3 (*on* 2. 164); 1B futility or uselessness of one of the two (items) किं पुरुषस्य प्रवृत्तिशक्तिरस्ति न वा। ... यदि न शक्तिस्तर्हि पुरुषाङ्गित्वमनुपपन्नं स्यात्। ... यदि तत्रास्ति शक्तिस्तर्ह्यन्यत्रापि स्यादित्यन्यतरवैयर्थ्यम् TattvPrakā. 97A. 6 (*on* ii. 2.9); अन्यतरवैयर्थ्यं स्पष्टमेव BālamBha. i. 360.16 (*on* 1.111); ii. 97.13 (*on* 2.83); 1C futility or uselessness of another अनपेक्ष्यवेदगम्यकार्यस्य हेत्वन्वयायोग्यत्वादेव हि तदन्वयो निराकार्य इत्येकत्र तन्निराकरणे पुनस्तच्छङ्कानुदयादन्यतरवैयर्थ्यस्यापरिहार्यत्वात् MayūMāli. 8.33 (*on* i.2.1); 2 meaninglessness of one of the two (words) अन्नआयाहीत्यर्धर्चस्य पाठत एवोत्तरत्वलाभेनान्यतरवैयर्थ्यापत्त्यैन्द्रवायवाग्रं प्रथममहरित्यत्र प्राथम्यस्यैवोत्तरत्वमात्रविवक्षितम् BhāṭṭCan. 101. 26 (*on* xvi. 1.5); गोपदलक्षणायां गवि चित्रान्वयो न स्यादिति लक्षणा न युक्ता तथापि पदद्वयमपि लक्षकम्। परस्परं तात्पर्यग्राहकत्वाद्य नान्यतरवैयर्थ्यमिति संप्रदायः VaiyāBhū. 157.11 (*on* 5.31); विभक्तिवचनशब्दौ कारकसंख्यापरौ प्रत्ययपरत्वेऽन्यतरवैयर्थ्यापत्तेः LaŚabdeŚe. i. 363.16.

अन्यतरवैलक्षण्य (anyatara-vailakṣaṇya) *n.* distinction of one of the two अनिर्वचनीयस्य जगतः सदसद्विलक्षणत्वेऽपि सद्विलक्षणत्वमात्रेणासत्पदेन ग्रहणम्। ... श्रुतिष्वन्यतरवैलक्षण्येनैव प्रयोगदर्शनात् LalitāSaBh. 140.14 (*on* 181)

अन्यतरव्यतिरेक (anyatara-vyatireka) *m.* absence of one of the two (sentences) अर्थवादविधिवाक्ययोरन्यतरव्यतिरेकप्रयुक्तप्रवृत्त्यजनकत्वेनाकाङ्क्षा BhāṭṭCin. i. 50.19 (*on* i. 1.4)

अन्यतरव्यतिषङ्ग (anyatara-vyatiṣaṅga) *m.* syntactic connection with another ननु क्रियाकारकयोरन्यतरोच्चारणेऽवश्यमन्यतरस्यान्यतरव्यतिषङ्गो बुद्धौ भवति Kāśi. iii. 134.18 (*on* 5(5).107)

अन्यतरव्यपदेश (anyatara-vyapadeśa) *m.* 1 mention of any one of the many न त्वस्माकं देवता पिबति। किं तर्हि संकल्पविषयत्वेनैवोपयुज्यते। न च मिश्रसंकल्पेऽन्यतरव्यपदेशः संभवति तद्धितवत् समासस्य सापेक्षेष्वप्रवृत्तेः TantrVā. 812.2 (*on* iii. 2.41); 2 one of the two designations अत्रापीगुलक्षण एव गुणो यो ह्युभयोः स्थाने भवति। लभते सोऽन्यतरव्यपदेशम् Nyās. i. 43.24 (*on* i. 1.4); i. 99.20 (*on* i. 1.51); PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 1.51 (178.11); उरण् रपरः - ऋवर्णस्य स्थाने यः अण् आदिश्यमानः स रप्रत्याहारपरो भवति। यो हि द्वयोः संबन्धी भवति सः अन्यतरव्यपदेशं लभते Rūpāva. 1. 9 (*on* i. 1. 4); अकारऋकारयोरुभयोः स्थाने भवन्नण् कथमृस्थानीयत्वेन रपरः स्यात्। उच्यते। यो ह्युभयोः स्थाने भवति लभतेऽसावन्यतरव्यपदेशम् Prasā. i. 59.15.

अन्यतरव्यपाय (anyatara-vyapāya) *m.* death of one of the two persons (विप्रलम्भशृङ्गारः) स चतुर्धा — पूर्वानुरागो मानः प्रवासः करुणश्च। ... संगतयोरेवान्यतरव्यपाये करुणः SaraKaṇṭhā. 625.14.

अन्यतरव्यभिचार (anyatara-vyabhicāra) *m.* deviation from, i.e. absence of one of the two मध्यमपरिमाणत्वमपि तस्य (आत्मनः) अनित्यत्वप्रसङ्गात् न - इति चेत्, न ... परमाणुषु अन्यतरव्यभिचारस्य तव सिद्धा(?द्धयां) सुकरनिरसनत्वात् TarkSaṁ. (Ā.) 55.9.

अन्यतरव्यवस्थान (anyatara-vyavasthāna) *n.* establishment of another अर्थक्रियासु भावानां कर्तृत्वस्य द्वयी गतिः। क्रमेण युगपद् वेति ... अनयोरन्यतरनिवृत्तावन्यतरव्यवस्थानादर्थक्रियाजनने भावानां न तृतीयप्रकारसंभवः ĀtmaSi. 69.16.

अन्यतरव्यवस्थानियम (anyataravyavasthā-niyama) *m.* rule of the establishment of another यत्र यत्प्रकारप्रतिषेधेन यदितरप्रकारव्यवस्थानियमस्तत्र न प्रकारान्तरसंभवः यथा नीलप्रकारप्रतिषेधेनानीलप्रकारव्यवस्थायां पीते अस्ति च तयोरन्यतरप्रकारनिषेधेऽन्यतरव्यवस्थानियमः TātpaṬ. (Vā.) 552. 18 (*on* iii. 2.14)

अन्यतरव्यवस्थापन (anyatara-vyavasthāpana) *n.* establishment of another न ह्येकतानेकते प्रतिस्पर्धिप्रकारान्तरवत्यौ तयोरन्यतरनिषेधेऽन्यतरव्यवस्थापनात् NyāyMa. 46. 5.

अन्यतरव्यापक (anyatara-vyāpaka) *adj.* which pervades one of the two अतीन्द्रिय उपाधिर्व्यापको न वा। ... उत्तरत्रापि नित्योऽनित्यो वा ... अनित्यत्वेऽपि हेतुसाध्ययोरुभयोर्व्यापक उभयाव्यापकोऽन्यतरव्यापको वा NyāyPari. 114.4.

अन्यतरव्याप्तत्व (anyatara-vyāptatva) *n.* pervadedness of another अपि चेद् वैलक्षण्यं नानिर्वचनीयत्वं जगतः। न च विरोधः। विरोधिनोरन्यतरनिषेधेऽन्यतरव्याप्तत्वानुभवात् KarmaNi. 2A.7.

अन्यतरव्याप्ति (anyatara-vyāpti) *f.* 1 pervasion of one of the two things साध्यतदभावयोरिव तद्व्याप्यत्वेनावधारितयोर्विरोधादेकत्र न निश्चयः किं तु संशयः, निर्णये वान्यतरव्याप्तिसंशय इति व्याप्यत्वासिद्धिः TattvCin. ii(1). 878.3; 2 one of the two (types of) concomitances or pervasions अन्वयव्याप्तिरिव प्रधानभूता व्यतिरेकव्याप्तिरप्यन्वयसिद्धप्रतियोगिलाभात् समीची। तत्र अन्यतरव्याप्त्युदाहरणमात्रेणापि परार्थप्रयोगोऽपि चरितार्थः NyāyPari. 143.2.

अन्यतरव्याप्यत्व (anyataravyāpya-tva) *n.* the state of being pervaded by either of the two यत्र जीवित्वस्य बहिःसत्त्वगृहसत्त्वान्यतरव्याप्यत्वं गृहीतं तत्र ... बहिःसत्त्वमनुमितौ भासते SiddhāMu. 73. 20 (*on* 144)

अन्यतरव्यावृत्ति (anyatara-vyāvṛtti) *f.* exclusion of another न च प्रयत्नेन बुद्धिरिह साध्यते बुद्ध्या वा प्रयत्नः इतरव्यावृत्त्या वान्यतरव्यावृत्तिः Kiraṇā. 102.9.

अन्यतरशङ्का (anyatara-śaṅkā) *f.* doubt regarding one of the two aspects उभयशब्दः सर्गप्रलयपरः परैर्व्याख्यातः। तदयुक्तम् ... जगतो बहूपादानकर्तृबहुकर्तृकत्वयोरन्यतरशङ्काव्यावर्तनसंभवेन निमित्तोपादानभेदनिवारकत्वाभावात् ŚrutaPra. ii. 166.26 (*on* i. 4. 25)

अन्यतरशिरस् (anyatara-śiras) *n.* one of the two heads, i.e. alternatives पूर्वपक्षं वक्तुमन्यतरशिरसो युक्तिमत्त्वेन निर्धारणाकाङ्क्षां दर्शयति ŚrutaPra. iB. 174. 28 (*on* i. 1. 5); ii. 637.27 (*on* iv. 4. 4); गन्धादिविशिष्टद्रव्यस्य नित्यानित्यसाधारणतया भासमानैर्द्रव्यत्वादिभिरेव तत्रान्यतरशिरो निर्णिनीषया विशेषकधर्मचिन्तायां तु गन्धवत्त्वम् ... उभयोरप्यनिष्कर्षकम् NyāyPari. 63.7.

अन्यतरश्रुति (anyatara-śruti) *f.* A one of the two scriptural passages यत्र तूभयत्र द्वितीया निर्दिश्यते तत्रान्यतरश्रुतिमात्रभङ्गस्य पूर्वपक्षसिद्धान्तयोरविशेषात् कथं नियमः VedāntKa. 520. 6 (*on* iv. 1.6); B any one of the two scriptural passages श्रुतिद्वयेन जीवेशयोर्भेदाभेदावुच्येते। न चान्यतरश्रुतिबाधो युक्तः TattvPrakā. 122B.12 (*on* ii. 3.43)

अन्यतरश्रौतत्व (anyataraśrauta-tva) *n.* the state of being prescribed by the Vedas of one of the two अणुत्वं गतिश्चोभयं श्रौतम्। अतो न कल्पनागौरवम्। अन्यतरश्रौतत्वे च न कल्पनागौरवम् ŚrutaPra. ii. 363.27 (*on* ii. 3. 23)

अन्यतरषट्क (anyatara-ṣaṭka) *n.* one of the two hexads, i.e. groups of six होमलिङ्गाः षट् षण्मन्त्रा आम्नाताः। तत्र षड् जुहोतीति श्रूयमाणो विधिरन्यतरषट्कस्य होमेषु विनियोगार्थमाहुतिवाद एव BhāṭṭCan. 67. 22 (*on* xiv. 4. 28)

अन्यतरसंयोग (anyatara-saṁyoga) *m.* A association or relation with another दुःखनिवृत्तिरेव सुखं चेत् - दुःखनिवृत्तौ सुखनिवृत्तिर्न स्यात्। तदा सुषुप्तावपि सुखान्वयप्रसङ्गः। अन्यतरनिवृत्तिरन्यतरसंयोगश्चेत् स्वापेऽपि दुःखसुखान्वयः प्रसजेत् ŚrutaPra. iB. 93.17 (*on* i. 1.1); B association or relation with one of the two निषेधस्य क्रत्वर्थपुरुषार्थोभयविधहिंसासंयोगे ... एकेन वाक्येन तदुभयरूपबोधनस्याशक्यतया अन्यतरसंयोग एव स्वीकर्तव्ये ... शीघ्रप्रतीतिकपुरुषार्थहिंसासंयोग एवादर्तव्यः PūrvottaVāNaMā. 44. 2.

अन्यतरसंवित्ति (anyatara-saṁvitti) *f.* knowledge of one of the two अभिन्नत्वं यदा चेष्टं ग्राह्यग्राहकवस्तुनोः। तदान्यतरसंवित्तौ द्व्याकारं ग्रहणं भवेत् ŚlokaVār. 5(3).73 (290.6)

अन्यतरसंस्पर्श (anyatara-saṁsparśa) *m.* association with any one of the two सजातीयविजातीयव्यावृत्त्योर्न च भिन्नता। यतोऽन्यतरसंस्पर्शो विकल्पे न प्रकल्पते NyāyMañ. i. 289. 5.

अन्यतरसंख्या (anyatara-saṅkhyā) *f.* measure, i.e. quantity of one of the two विवादास्पदं धनमनास्थयोक्तम्। अधनाभियोगमहत्त्वाल्पत्वे तत्र विहितदण्डधनप्रायश्चित्तप्रत्याम्नानधनयोरन्यतरसंख्यया प्रत्येतव्ये इति तात्पर्यार्थः SmṛtiCan. iii. 237. 2.

अन्यतरसंगति (anyatara-saṅgati) *f.* semantic relation with one of the two संबन्धमात्रतात्पर्ये नैकस्याप्यन्वयो भवेत्। तद्विशेषपरत्वे तु स्यादन्यतरसंगतिः ŚāstrDī. 70.10 (*on* i. 4.6)

अन्यतरसचिव (anyatara-saciva) *adj.* A associated with one of the two things स्मृतिवचनेषु ... धारणादिष्वन्यतमोक्तावप्यन्यतमान्तरसिद्धिरनुसंधेया। तत्श्च व्यापनमेव धारणनियमनयोरन्यतरसचिवं हि ... शरीरत्वमवगमयति ŚrutaPra. ii. 152. 8 (*on* i. 4. 22); B assisted or helped by one of the two मातृशरीरं प्राप्तात् कर्मणः प्रथमं ह्रदयवस्तु त्रीन्द्रियपुरुषेन्द्रिययोरन्यतरसचिवोऽष्टद्रव्यकलापः तदनन्तरं चित्तमप्युत्पद्यते ŚrutaPra. ii. 307. 4 (*on* ii. 2. 30)

अन्यतरसत्ता (anyatara-sattā) *f.* existence of (only) one of the two persons पत्नीवदिति ... यजमानस्य पत्नीसंबन्धविशिष्टमग्निहोत्रं कर्म भवति। अस्येति षष्ठ्या मतुपा चोभयसंबन्धवैशिष्ट्यविधानादन्यतरसत्तायां न भवति BālamBha. i. 267. 20 (*on* 1. 89)

अन्यतरसत्त्व (anyatara-sattva) *n.* existence of another गोत्वाश्वत्वयोरेकस्मिन् गजे निषेधे गजत्वात्यन्ताभावव्याप्यत्वं निषेध्यतावच्छेदकमुभयोस्तुल्यमिति नैकतरनिषेधे अन्यतरसत्त्वम् AdvaiSi. 213. 3.

अन्यतरसदसद्भाव (anyatara-sadasadbhāva) *m.* presence and absence of one of the two (उपाधिद्वैविध्यमाह) भवन्ति ते च द्विविधा निश्चिताः शङ्किता इति। ... उक्तयोर्विशेषणयोरन्यतरसदसद्भावशङ्कायां तु शङ्कित उपाधिः स्यात् TārkiRa. 69.7.

अन्यतरसद्भाव (anyatara-sadbhāva) *m.* existence of one of the many 'भ्रातृपुत्रौ स्वसृदुहितृभ्यामिति' भ्रातृस्वस्रोरेकशेषे भ्रातराविति वा पुत्रदुहित्रोरेकशेषे पुत्राविति। एतेषामन्यतरसद्भावे भवति तत्प्रतीतिः Subodhi. 77.23 (*on* 2.145)

अन्यतरसंदिग्धता (anyatara-sandigdhatā) *f.* doubtfulness of either of the two बाधसिद्धप्रतिबाधसिद्धतया उभयान्यतरसंदिग्धतया च चतुःषष्टिद्वयेनाष्टाविंशकं शतमपरम् (हेत्वाभासानाम्) TātpaṬ. (Vā.) 332. 14 (*on* i. 2. 4)

अन्यतरसंनिपात (anyatara-sannipāta) *n.* occurrence or presence of one of the two 'यदघोऽवमृद्येत्' इत्यादिलिङ्गे ... शेषित्वेनासंभवे ... तद्भेदे च वाक्यभेदावश्यकत्वादनुषङ्गेण निमित्तद्वयेऽप्येकं नैमित्तिकविधानं तेनान्यतरसंनिपातेऽप्येतत् BhāṭṭDī. iii. 192. 5 (*on* x. 1.1)

अन्यतरसमर्थ (anyatara-samartha) *adj.* competent for (performing) one अनुमन्त्रयेत प्राण्यभिमृशेदप्राणि कन्यां चेत्याश्वलायनोक्त्योः कन्यास्पर्शानुमन्त्रणयोरुभयसमर्थं प्रत्युभयम्, अन्यतरसमर्थं प्रत्यन्यतरदिति VīraMi. (Saṁskāra.) 401.19.

अन्यतरसमवेतत्व (anyatarasamaveta-tva) *n.* the state of being inherent in one of the two समवायिकारणतत्समवायिकारणयोरन्यतरसमवेतत्वं समवायिकारणप्रत्यासन्नत्वम् NyāySu. (Ja.) 337A.10 (*on* ii. 2.6)

अन्यतरसमानाधिकरणत्व (anyatara-samānādhikaraṇatva) *n.* community of locus of one of the two सामानाधिकरण्यप्रत्यये व्यक्त्योर्भेदाभेदौ चकास्त इत्यादि भामतीविरोधाद्येति चेन्न। ... अन्यतरसमानाधिकरणत्वेन अज्ञायमानतद्विषयकज्ञानत्वमेव तद्विरोधितया तज्ज्ञानत्वम् GuruCandr. i. 35. 14.

अन्यतरसमाप्ति (anyatara-samāpti) *f.* end or completion of one of the two (observances and Vedic studies) (समावर्तनाय) वेदव्रतयोस्समाप्तिरुत्तमः पक्षः। अन्यतरसमाप्तिर्मध्यमः VīraMi. (Saṁskāra.) 565. 18.

अन्यतरसमारोप (anyatara-samāropa) *m.* superimposition of one of the two सत्त्वं चैकं कार्यकारणयोः ... तत्र भेदाभेदयोरन्यतरसमारोपकल्पनायां किं तात्त्विकाभेदोपादानाभेदकल्पनास्त्वाहो तात्त्विकभेदोपादाना भेदकल्पना Bhām. 361. 14 (*on* ii. 1. 16)

अन्यतरसमाश्रयण (anyatara-samāśrayaṇa) *n.* act of resorting to one of the two (alternatives) न वा श्रोतॄन् ... अन्यतरसमाश्रयणसंदेहसमुद्रतरङ्गपरंपरानिमज्जनेन क्लेशयेत् ŚivārkaMaDī. i. 118. 26 (*on* i. 1. 2)

अन्यतरसमुच्चय (anyatara-samuccaya) *m.* connection with one सूर्यवाक्ये चशब्दद्वयश्रवणेनान्यतरसमुच्चयस्यैकैनैव चशब्देन लाभे चशब्दान्तरस्यान्यसमुच्चयप्रापणार्थतया ... गुणविधिः संभवति MayūMāli. 64. 22 (*on* i. 4. 4)

अन्यतरसंपत्ति (anyatara-sampatti) *f.* attainment or accomplishment of one of the two उभयसंपत्तिसत्त्वे तु न केपामपि तन्मात्रफलेच्छूनां द्वितीयादिविवाहः। 'धर्मप्रजासंपन्ने दारे नान्यां कुर्वीत' इत्यापस्तम्बोक्तेः। अन्यतरसंपत्त्यभावे उभयाभावे चापि द्वितीयादिविवाहः BālamBha. i. 229. 3 (*on* 1. 81)

अन्यतरसंबन्ध (anyatara-sambandha) *m.* connection (of dressing and worshipping) with one of the two persons आच्छादनार्हेण कन्यादा वरस्य चान्यतरसंबन्धे प्रमाणाभावादुभयोपयोगः कार्यः ManuBh. i. 219. 28 (*on* 3. 27)

अन्यतरसंबन्धिन् (anyatara-sambandhin) *adj.* connected with one of the two things न च अन्यतरसंबन्धिसमवेतकर्मासमवायिकारणकः संयोगः संभवति, संबन्ध्यन्तराप्रतिनियमप्रसङ्गात् TarkSaṁ. (Ā.) 70. 4.

अन्यतरसंमानाश्रयण (anyatarasammānāśrayaṇa) *n.* act of restoring to, i.e. acceptance of one or either of the two measures यदुक्तमेकादशिन्यां पक्षवेदिसंमानदर्शनं न स्यादिति। तत्र ब्रूमः। ... एकादशिन्यां हि सत्यामन्यतरसंमानाश्रयणात् क्लेशो भवेत् TantrVā. 650. 14 (*on* ii. 4. 25)

अन्यतरसम्यक्प्रयोग (anyatara-samyakprayoga) *m.* proper employment of one of the two दृष्टान्तेन व्याप्तिप्रतीतिः। ... अन्यतरसम्यक्प्रयोगेऽपि च व्याप्तिप्रतीतिः TātpaṬ. (U.) 40. 8 (*on* 2. 26)

अन्यतरसवर्ण (anyatara-savarṇa) *n.* 1 person belonging to the same caste of one of the two उत्पादकासावर्ण्येऽपि क्वचिदन्यतरसवर्णोत्पत्तिस्मरणान्नात्यन्तं तदुच्छेदः NyāySu. (So.) 13. 20 (*on* i. 2. 2); 2 one of the two accurences of the word *savarṇa* (सवर्णेभ्यः सवर्णासु जायन्ते हि सजातयः) अन्यतरोपादानेनान्यतरलाभेऽन्यतरसवर्णग्रहणवैयर्थ्यापत्तिः BālamBha. i. 275. 9 (*on* 1. 90)

अन्यतरसाधक (anyatara-sādhaka) *adj.* proving one of the two न च सद्भावासद्भावौ सहैकत्र संभवतः। न चान्यतरसाधको हेतुरुपलभ्यते NyāyBh. 39. 3 (*on* i. 1. 23)

अन्यतरसाध्यत्व (anyatarasādhya-tva) *n.* the state of being what is to be accomplished by either of the two (Sāmans) बृहद्रथन्तरयोरन्यतरत् स्यात्। कुतः। 'बृहता रथन्तरसाम्ना वा' इति ज्योतिष्टोमस्यान्यतरसाध्यत्वावगमात् NyāyMāVi. 560. 23 (*on* x. 5. 15)

अन्यतरसाध्यविकल (anyatarasādhya-vikala) *adj.* devoid of any one of the two probandums नेदं वाक्यार्थानुमानं किं तु सिद्धेऽर्थे वाक्यस्य लिङ्गतानुमानमेव। तत्र च दृष्टान्तोऽन्यतरसाध्यविकलः NyāySu. (Ja.) 276A. 10 (*on* ii. 1. 2)

अन्यतरसापेक्षत्व (anyatara-sāpekṣatva) *n.* expectancy of or dependence on either of the two न तावदेकस्यैवेन्द्रशब्दस्य युगपत् तद्धितसमासरूपवृत्तिद्वयसंभवः, अन्यतरसापेक्षत्वेन एकस्या अपि वृत्तेरनुपपत्तेः MīmāKau. iii(2). 89. 9 (*on* ii. 1. 15)

अन्यतरसामग्री (anyatara-sāmagrī) *f.* totality of causes of one सामान्यविशेषपरिच्छेदावरणापगमे कस्य प्रथमतरमुत्पादो भवेत्। अन्यतरोत्पादे तदितरस्याप्युत्पादप्रसङ्गात्, अन्यतरसामग्र्या अन्यतरप्रतिबन्धकत्वे च उभयोरप्यभावप्रसङ्गात् JñānBiPra. 37. 30.

अन्यतरसामत्वपक्ष (anyatarasāmatva-pakṣa) *m.* view of the state of having one Sāman (being employed at the Viṣuvat-sacrifice) समुच्चितोभयसामा जगत्सामा। नैवमपि युक्तम्। एवं हि सति जगत्सामेत्यनर्थकं स्यात्। ... अन्यतरसामत्वपक्षयोः पूर्वाभ्यामग्राभ्यामवरुद्धत्वात् ŚāstrDī. 730. 9 (*on* x. 5.15)

अन्यतरसामपक्ष (anyatarasāma-pakṣa) *m.* view of having one Sāman (being employed at the Viṣuvat-sacrifice) नन्वाग्रयणाग्रान् गृह्णीयादित्येतावत्युक्ते कथं समुच्चयपक्षे निवेशः, अन्यतरसामपक्षेऽपि निवेशसंभवात् MayūMāli. 730. 13 (*on* x. 5. 15)

अन्यतरसामान्यभेद (anyatara-sāmānyabheda) *m.* either of universal or particular ननु अस्तीयमुभयरूपा बुद्धिः। किं तु अन्यतरवादिभिरन्यतरसामान्यभेदवासनानिबन्धना भ्रान्तिः औपचारिकी वा – इत्युक्तम् Śarka. 2. 24.

अन्यतरसिद्ध (anyatara-siddha) *adj.* A established in the view of one उभयवादिसिद्धस्य साधनत्वम्, नान्यतरसिद्धस्येति दिङ्नागेनोक्तम् 'तत्र यो वादिप्रतिवादिनिश्चितः स साधनम्' इति TātpaṬ. (U.) 224. 21 (*on* 5 (2). 130); B established in the view of one of the two प्रतिवादिवादिनोस्सिद्धं व्यावर्तकत्वं नापेक्षते किं तु तयोरन्यतरसिद्धमिति भावः GuruCandr. i. 384. 9.

अन्यतरसिद्धि (anyatara-siddhi) *f.* 1Ai accomplishment of one of the two कारणाभावे बलसमुच्छ्रये वा परस्य दुर्गमन्मुच्यापगच्छेत्। अग्निपतङ्गवदमित्रे वा प्रविशेत्। अन्यतरसिद्धिर्हि त्यक्तात्मनो भवतीत्याचार्याः ArthŚā. ii. 340. 1 (7. 15) (comm. शत्रुजयात्मविनाशयोरेकतरस्य); मे श्ववराहयोः कलहे चण्डालस्येवान्यतरसिद्धिर्भविष्यति ArthŚā. iii. 53. 5 (9. 2); 1Aii establishment of one of the two शक्तिसंकेतयोरन्यतरसिद्धिरिति चेत् न, तद्धीजनकत्वेन ज्ञातत्वस्यैव संबन्धत्वात् TattvCin. iv (2.) 656. 1; शास्त्रतोऽन्यतरसिद्धौ तत्प्राबल्यापेक्षया चक्रकापातः NyāySiA. 227. 30; यत्र जीवित्वस्य बहिःसत्त्वगृहसत्त्वान्यतरव्याप्यत्वं गृहीतं तत्रान्यतरसिद्धौ जायमानायां गृहसत्त्वबाधाद् बहिःसत्त्वमनुमितौ भासते SiddhāMu. 73. 20 (*on* 144); 1B establishment of another एकतरदृष्टयैकतर (v.l. ॰दृष्ट्यान्यतर SāṁkhyaSūVṛ.)सिद्धेर्नापलापः SāṁkhyaPraSū. 1. 112; उपमानमित्युपमेयमिति च संबन्धिशब्दावेतौ तयोः एकतरोपादानेनैवान्यतरसिद्धिः KāvyālaṅSū. iv. 2. 1; (शब्दस्य) कार्यत्वानित्यत्वयोः परस्पराविनाभावादेकतरसिद्धावन्यतरसिद्धिर्भवत्येव NyāyMañ. i. 188. 31; स्वर्गकामशब्दः किं भावनापेक्षितं भाव्यं समर्पयेत् आहोस्विद् विध्यपेक्षितं नियोज्यम् उभयपरत्वानुपपत्तेर्वैरूप्यापातादन्यतरेणान्यतरसिद्धेः NyāyRaMā. 165. 22; अन्वयनियमे ... व्यतिरेकोऽप्यवर्जनीयः। अन्वयव्यतिरेकयोरन्यतरनियमस्यान्यतरसिद्धिनान्तरीयकत्वादिति बौद्धस्थितेः Kiraṇā. 145. 6; 2 ascertainment of one of the two (अन्यतरासिद्धः) असावन्यतरसिद्धयनन्तरं तु सम्यग् हेतुरुभयासिद्धो वा भविष्यति NyāyMañ. ii. 163. 6.

अन्यतरस्थायिस्वर (anyatara-sthāyisvara) *m.* one of the two basic tones (दूरस्थाभाषणे तारं शिरसा) दूरस्थाभाषणे कर्तव्ये शिरःस्थाने षड्जपञ्चमयोरन्यतरस्थायिस्वराश्रयेणांशस्वरविभागचतुश्चतुष्कसंमिश्रं कर्तव्यम् AbhinBhā. ii. 398. 16 (*on* 17. 130)

अन्यतरस्नेहसंपादन (anyatara-snehasampādana) *n.* act of forming or cultivating friendship with one of the two persons साम दानं च भेदश्च दण्डश्चेति चतुर्विधः। उपायस्सर्वकृत्येषु ...। भेदस्त्रिधान्यतरस्नेहसंपादनं पुरा NītiPra. 8. 78 (comm. एकेन स्नेहसंपादनम्)

अन्यतरस्मरण (anyatara-smaraṇa) *n.* A recollection of one of the two जन्मनाम्नोरन्यतरस्मरणोत्सादनेऽपि समानोदकभावो निवर्तते SmṛtiCan. vi. 37. 13; B recollection of another शब्दार्थयोः संबन्धिनोरन्यतरग्रहणे अन्यतरस्मरणमाविरस्ति SarvaDaKau. 41. 14; न हि चैत्रमैत्रादिषु साहचर्यशब्दादन्यतरदर्शनेनान्यतरस्मरणं जायमानं स्वोपपादकतया संबन्धान्तरकल्पनामपेक्षते ŚivārkaMaDī. i. 176. 22 (*on* i. 1. 4); श्रूयमाणेतिकारविसर्गादीनां वाचकता न तु ... अर्थप्रत्यायकत्वम्। ... अन्यथा वृषभो वृष इत्यादावप्यन्यतरेणान्यतरस्मरणेनैकत्रैव शक्त्यापत्तेः BhaṭṭCin. i. 61. 13 (*on* i. 1. 4)

अन्यतरस्मृति (anyatara-smṛti) *f.* one of the two Smṛti-texts (canons) सिद्धवस्तुपरत्वेऽन्यतरस्मृत्यनुगुणं वेदार्थो नेयः न तूभयानुगुणम् ŚrutaPra. ii. 210. 28 (*on* ii. 1. 1)

अन्यतरस्वरूप (anyatara-svarūpa) *n.* 1 one of the two forms यदावधारणं गुणान्तरव्यावर्तनक्षमम्, तदानीमविरोधासंभवेन प्राबल्यदौर्बल्यविभागाश्रयणस्य न्याय्यत्वात् ... अन्यतरस्वरूपत्वसिद्धिः ŚrutaPra. ii. 638. 29 (*on* iv. 4. 5); 2 one form (अन्यतरस्य कार्येऽन्यतरस्य विधानाद् गुणविधिः) अन्यतरस्वरूपेऽन्यतरविधेरशक्यत्वादुक्तमन्यतरकार्यं इति MayūMāli. 84. 6 (*on* i. 4. 13)

अन्यतरस्वीकार (anyatara-svīkāra) *m.* acceptance of one of the two (options) क्रियायामिव वस्तुनि विकल्पासंभवादवश्यकर्तव्येऽन्यतरस्वीकारे क्लृप्तमूलत्वात् श्रुत्यनुसारिण्यः स्मृतयः प्रमाणम् PrakaVi. 387. 13.

अन्यतरहविर्विनाश (anyatarahavir-vināśa) *m.* loss or decay of one of the two sacrificial materials सत्यप्युभयश्रवणे यद्युभयं हविरार्तिमियादित्यन्यतरहविर्विनाशेऽपि भवत्येव पञ्चशरावः ManuBh. ii. 408. 2 (*on* 11. 123)

अन्यतरहस्तच्छेदन (anyatarahasta-cchedana) *n.* act of cutting off one of the two hands (उत्क्षेपकग्रन्थिभेदौ करसंदंशहस्तकौ। कार्यौ) करसंदंशोऽङ्गुल्यः तद्धीनौ यद्वा करसंपुटः करसंदंशः तद्धीनौ। अन्यतरहस्तच्छेदनमित्यर्थः BālaKrī. i. 290. 24 (*on* 2. 278)

अन्यतरहान (anyatara-hāna) *n.* abandonment of one of the two (words) "चन्द्रादर्शने अमावास्यायामपराह्णे पिण्डपितृयज्ञेन चरन्ति" इति चोदितस्य ह्यविशेषणस्य कालस्य पूर्वस्मिन्नाप्यहति विद्यमानत्वात्। चन्द्रादर्शनं नास्तीति चेत् न उत्तरस्मिन्नपि पूर्वाह्णेति चेत् अमावास्याया अनुपपत्तिः। नियोगतोऽन्यतर(हाने) वरं विशेषणहानिः SaṅkarKāBh. 20. 9 (*on* i. 2. 21)

अन्यतरहेतु (anyatara-hetu) *m.* one of the two causes युगपद्विरुद्धकार्यजननायोगात् ज्ञान उपलब्ध्यनुपलब्ध्योरन्यतरहेतुरास्थीयते VedāntDī. 126.2 (*on* ii. 3.32)

अन्यतरा (anya-tarā) *f.* (declined pronominally) [AltGr. III. 583] **1** [Loc.] A optionally, variously, either way **B** additionally, inclusively **2** [Loc.] word or expression *anyatarasyām* **3** low-caste woman **1** [Loc.] A optionally, variously, either way उदुपधाद् भावादिकर्मणोरन्यतरस्याम् (निष्ठा सेण् न किन्) P. i. 2. 21; i. 2. 58; i. 2. 69; द्वितीयतृतीयचतुर्थतुर्याण्यन्यतरस्याम् P. ii. 2. 3; संज्ञोऽन्यतरस्यां कर्मणि P. ii. 3. 22; ii. 3. 34; तुल्यार्थैरतुलोपमाभ्यां तृतीयान्यतरस्याम् P. ii. 3. 72; ii. 4. 40; ii. 4. 44; ii. 4. 69; उपविदजागृभ्योऽन्यतरस्याम् P. iii. 1. 38; iii. 1. 41; iii. 1. 54; अक्षोऽन्यतरस्याम् P. iii. 1. 75; iii. 1. 122; समुच्चयेऽन्यतरस्याम् P. iii. 4. 3; iii. 4. 32; पादोऽन्यतरस्याम् P. iv. 1.8; iv. 1. 24; दैवयज्ञिशौचिवृक्षिसात्यमुग्रिकाण्ठेविद्धिभ्योऽन्यतरस्याम् P. iv. 1. 81; iv. 1. 103; iv. 1. 140; उदश्वितोऽन्यतरस्याम् P. iv. 2. 19; iv. 2. 48; iv. 2. 105; युष्मदस्मदोरन्यतरस्यां खञ् च P. iv. 3. 1; iv. 3. 46; iv. 3. 64; हेतुमनुष्येभ्योऽन्यतरस्यां रूप्यः P. iv. 3. 81; शलालुनोऽन्यतरस्याम् P. iv. 4. 54; iv. 4. 68; शूर्पादञन्यतरस्याम् P. v. 1. 26; v. 1. 53; विंशत्यादिभ्यस्तमडन्यतरस्याम् P. v. 2. 56; v. 2. 96; v. 2. 109; सर्वस्य सोऽन्यतरस्यां दि P. v. 3. 6; v. 3. 21; एनबन्यतरस्यामदूरेऽपञ्चम्याः P. v. 3. 35; v. 3. 44; बह्वल्पार्थाच्छस् कारकादन्यतरस्याम् P. v. 4. 42; v. 4. 109; नञ् दुःसुभ्यो हलिसक्थ्योरन्यतरस्याम् P. v. 4. 121; वष्ठ्यास्यान्यतरस्यां किति P. vi. 1. 39; vi. 1. 59; अन्तोदात्तादुत्तरपदादन्यतरस्यामनित्यसमासे P. vi. 1. 169; vi. 1. 184; पूगेष्वन्यतरस्याम् P. vi. 2. 28; vi. 2. 54; निष्ठोपसर्गपूर्वमन्यतरस्याम् P. vi. 2. 110; vi. 2. 169; पुत्रेऽन्यतरस्याम् P. vi. 3. 22; vi. 3. 44; नगोऽप्राणिष्वन्यतरस्याम् P. vi. 3. 77; vi. 3. 110; सनः क्तिचि लोपश्चास्यान्यतरस्याम् P. vi. 4. 45; vi. 4. 70; चिण्णमुलोर्दीर्घोऽन्यतरस्याम् P. vi. 4. 93; vi. 4. 115; तुह्योस्तातङाशिष्यन्यतरस्याम् P. vii. 1. 35; जराया जरसन्यतरस्याम् P. vii. 2. 101; लीलोर्नुग्लुकावन्यतरस्यां स्नेहविपातने P. vii. 3. 39; vii. 3. 43; vii. 4. 3; आपोऽन्यतरस्याम् P. vii. 4. 15; vii. 4. 41; अकृच्छ्रे प्रियसुखयोरन्यतरस्याम् P. viii. 1. 13; प्रस्त्योऽन्यतरस्याम् P. viii. 2. 54; viii. 2. 56; तिरसोऽन्यतरस्याम् P. viii. 3. 42; viii. 3. 85; झयो होऽन्यतरस्याम् P. viii. 4. 62; युष्मदस्मदोरन्यतरस्यामन्वादेशे Vār. 1 *on* P. viii. 1. 26; MahāBh. iii. 373. 22 (*on* viii. 1. 26); हृदयाद्यालुरन्यतरस्याम् Vār. 5 *on* P. v. 2. 122; MahāBh. ii. 399. 18 (*on* v. 2. 122); तिह्योस्तादाशिष्यन्यतरस्याम् MahāBh. i. 131. 7 (*on* i. 1. 53); PariVṛ. (Sī.) 183. 9; MahāBh. i. 400. 11 (*on* ii. 1. 58); अन्यतरस्यां डाब् यथा स्याङ्गापा मुक्ते प्रतिषेधोऽपि यथा स्यात् MahāBh. ii. 204. 12 (*on* iv. 1. 13); ii. 302. 3 (*on* iv. 3. 1); वष्ठ्यास्यग्रहणं शक्यमकर्तुम्। अन्यतरस्यां किति वेञो न संप्रसारणं भवतीत्येव सिद्धम् MahāBh. iii. 33. 19 (*on* vi. 1. 39); iii. 240. 8 (*on* vii. 1. 1); सदातनमिति। ... सदाशब्दात् तत्र भव इत्यर्थे अव्ययात्त्यबिति त्यप्प्रत्यये कृते सर्वस्य सोऽन्यतरस्यां दीत्यत्र योगविभागात् सदाशब्दस्य सोऽन्यतरस्यां भवति NyāySu. (Ja.) 225A. 6 (*on* i. 4. 6); **1B** additionally, inclusively प्राणिस्थादातो लजन्यतरस्याम् P. v. 2. 96; लजन्यतरस्यामिति समुच्चयः Vār. 1 *on* P. v. 2. 97; MahāBh. ii. 395. 10 (*on* v. 2. 97); अनेकार्थत्वात् निपातानाम् अन्यतरस्यामिह समुच्चये वर्तते। तथा च वार्तिककारेणोक्तम् अन्यतरस्यामिति समुच्चय इति Nyās. ii. 94. 17 (*on* v. 2. 97); तेजोमयं तमोमयमन्यतरस्यां तदेव दिक्चक्रम्। किमपि विचित्रा धात्रा सृष्टिरियं भुवनकोषस्य AnarghaRā. 2. 50; **2** [Loc.] the word or expression *anyatarasyām* आचार्यः खल्वपि संज्ञामारभमाणो भूयिष्ठमन्यैरपि शब्दैरेतमर्थं संप्रत्याययति। बहुलम् अन्यतरस्याम् उभयथा वा एकेषामिति MahāBh. i. 105. 20 (*on* i. 1. 44); i. 300. 2 (*on* i. 4. 1); i. 407. 12 (*on* ii. 2. 3); i. 457. 1 (*on* ii. 3. 32); वक्ष्यति डाबुभाभ्यामन्यतरस्याम् इत्यत्रान्यतरस्यांग्रहणस्य प्रयोजनम् डाप् प्रतिषेधाभ्यां मुक्ते डीब्रपि यथा स्यातामिति MahāBh. ii. 203. 15; (*on* iv. 1. 7); षष्ठी समासापवादोऽयं योगः। अन्यतरस्यांग्रहणात् सोऽपि भवति। पूरणेति प्रतिषेधश्चात एवान्यतरस्यांग्रहणसामर्थ्यान्न प्रर्वतते KāśiVṛ. *on* ii. 2. 3; *on* ii. 3. 34; छन्दसि विषये बहुलमदो घस्लृ आदेशो भवति। ... अन्यतरस्यांग्रहणमेव कस्मान्न क्रियते तदेवोत्तरार्थमपि भविष्यति KāśiVṛ. *on* ii. 4. 39; अन्यतरस्यांग्रहणेन लज् विकल्प्येत Nyās. ii. 94. 15 (*on* v. 2. 97); अभिनिविशश्चेत्यत्र परिक्रयण इत्यतोऽन्यतरस्यांग्रहणानुवर्तनाद्विकल्पेन कर्मसंज्ञाविधानात् सप्तमी कृता Pradī. ii. 326A. 31 (*on* ii. 1. 1); ii. 507B. 1 (*on* ii. 3. 32); 'ह्क्रोरन्यतरस्याम्' इत्यादावन्यतरस्यांग्रहणे वाग्रहणे चोभयत्रविभाषात्विष्टसिद्धिः PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 1. 44 (159. 11); *on* P. i. 2. 22 (297.9); दशरथापत्यमित्यादिसमासार्थम् ... द्वितीयान्यतरस्यांग्रहणानुवृत्तिरुक्ता न्यासकृता PariVṛ. (Sī.) 70. 8; 175. 9; अन्यतरस्यामित्यनुवृत्तेः समासोऽपि उपग्वपत्यमिति PrakriKau. i. 697. 2; LaŚabdeŚe. i. 88. 12; वेत्यनुवर्तमानेऽन्यतरस्यांग्रहणमुत्तरसूत्रे चकारेण तस्यानुकर्षणार्थम् Prasā. i. 453. 18; i. 509. 23; ननु च पूर्वसूत्राद्विहान्यतरस्यांग्रहणं न स्वर्यते Prasā. i. 606. 18; i. 888. 15; नीलादिशब्देभ्यो मतुपः प्रसक्तिर्नास्तीत्येतदसिद्धम् ... सूत्रगतस्य अन्यतरस्यांग्रहणस्य सर्वत्रैव मत्वर्थीयप्रकरणे मतुप्समुच्चयार्थत्वेन अनुवृत्तिरिष्टत्वात् PūrvottaVāNaMā. 121. 18; द्वितीयं भिक्षायाः द्वितीयभिक्षा। ... अन्यतरस्यांग्रहणसामर्थ्यात् 'पूरणगुण' इति निषेधं बाधित्वा पक्षे षष्ठीसमासः। भिक्षाद्वितीयम् SiddhāKau. 173B. 1 (*on* ii. 2.3); 226A.1 (*on* iv. 1. 92); 'परिक्रयण' इत्यतोऽन्यतरस्यांग्रहणानुवृत्तेरस्य वैकल्पिकत्वम् LaŚabdeŚe. i. 468. 5; आरम्भसामर्थ्यादेव विकल्पे सिद्धेऽन्यतरस्यामिति स्पष्टार्थम् LaŚabdeŚe. ii. 163. 13; ii. 261. 18; ii. 307. 10 [TrikāŚe. iii. 4. 6; KośaKaTa. 2. 2975]; **3** low-caste woman ब्राह्मणाः क्षत्रियाः वैश्याः सवर्णापाणिसंग्रहम्। अकृत्वान्यतरापाणेः पतन्ति नृप संग्रहात् MārkP. 113. 34.

अन्यतरांश (anyatarāṁśa) *m.* **1** zodiacal sign or place of (a planet that is) othar than (the one having highest degree) **2** one of the two views or sides (of an argument) **3A** one of the many parts, aspects or elements **B** one of the two parts, aspects or elements **4** one part or aspect **1** zodiacal sign or place of (a planet that is) other than (the one having highest degree) (नवमे) शना मृत्युवदग्निकणश्च। स्वांशेऽपि। अन्यतरांशे च JaimiUpaSū. iii. 3. 72; **2** one of the two views or sides (of an argument) यदपि च नित्यानित्यपृथक्त्वैकत्वसामान्यविशेषव्यतिरेकाद्येकान्तप्रतिपादनं तदपि पक्षपाताद्दृतेऽन्यतरांशनिरूपणाशक्तेः TantrVā. 81. 8 (*on* i. 3. 2); **3A** one of the many parts, aspects or elements संबन्धमात्रं कृत्वा निवृत्तव्यापारायां श्रुतावन्यतरांशनिवेशो योग्यत्वादाश्रयितव्यः TantrVā. 353. 8 (*on* ii. 1. 1); **3B** one of the two parts, aspects or elements सर्वं हि जगत् स्वभावद्वयान्तर्भूतम् ... न च स्वभावान्तरमस्ति, सत्त्वगुणत्वादयो ह्यन्यतरांशपातिनः TātpaṬ. (U.) 44. 15 (*on* 2. 36); कार्यपदार्थयोः ... सप्तमाष्टमयोरन्यतरांशेन चतुर्थोत्तरषट्कान्तर्भावादन्यतरत्रारम्भे कर्तव्ये सत्यविशेषादुत्तरषट्क एवारम्भः NyāyRaMā. 178. 4; विशिष्टहेतौ विशेषणविशेष्ययोरन्यतरांशासिद्धयभिप्रायेण कर्मफलाल्पास्थिरत्वब्रह्मज्ञानफलानन्तस्थिरत्वज्ञानहेतुक इत्युक्तम् ŚrutaPra. iB. 88. 13 (*on* i. 1. 1); ननु ज्ञाने सत्त्वगुणत्वज्ञेयत्वादिस्वभावसद्भावात् कथं निःस्वभावत्वम्। मैवम्। सत्त्वगुणत्वादीनामप्यन्यतरांशपातित्वात् YuktiSneha. 21. 17 (*on* i. 1. 2); **4** one part or aspect अन्यतरांशान्वयेऽन्यतरविवेकासिद्धो ग्राह्यग्राहकयोर्भेदः Kāśi. ii. 135. 10 (*on* 5 (3). 85); ii. 138. 6 (*on* 5 (3). 93)

अन्यतरांशवत् (anyatarāṁśa-vat) *adv.* like one of the two parts or aspects अनुमानमन्तर्णीतं नाविभागं ह्यात्मकम् अविभागत्वाद् अन्यतरांशवत् Kāśi. ii. 125. 10 (*on* 5 (3). 64)

अन्यतराकाङ्क्षा (anyatarākāṅkṣā) *f.* **1** expectancy of (only) one, one-sided requirement (a definition of 'position') उभयाकाङ्क्षालक्षणसंबन्धाभावे ह्यन्यतराकाङ्क्षालक्षणः संबन्धो गृह्यते न संभवे TantrVā. 832. 9 (*on* iii. 3. 11); एकत्वं तु ... ग्रहमेव द्वारमवलम्बिष्यते। तत्स्थतयावगमादन्यतराकाङ्क्षापि हि संबन्धकारणमेव TantraRa. 55. 2; अन्यतराकाङ्क्षालक्षणत्वेन च विप्रकृष्टः (संबन्धः) NyāySu. (So.) 37. 9 (*on* i. 2. 7); अन्यतराकाङ्क्षयापि संबन्धोऽपि ... भविष्यति NyāySu. (So.) 43. 14 (*on* i. 2. 7); 77. 15 (*on* i. 2. 22) पश्चात्तनार्थवादानर्थक्यपरिहाराय ... अन्यतराकाङ्क्षयार्थवादस्यान्वये सत्यपि निर्णीतार्थत्वागायोगात् तदनुरोधेन अर्थवादस्यैव घृताघृतलक्षकत्वं स्यात् UpaParā. 19. 24; यत्र च परस्पराकाङ्क्षाविरहेऽपि अन्यतराकाङ्क्षा ... तत्रापि ... एकस्य द्वयोर्वा आकाङ्क्षां परिकल्प्य भवत्येवान्वयः MīmāKau. i. 185. 9 (*on* i. 4. 3); ii. 166. 2 (*on* iii. 1. 12); विकृत्याकाङ्क्षावदन्यतराकाङ्क्षाया अप्यनन्ययासिद्धत्वाद्विनियोजकत्वम् MīmāKau. ii. 226. 18. (*on* iii. 2. 1); अन्यतराकाङ्क्षाबललभ्यसंबन्धानुमन्त्रणमन्त्रकल्प्यवसन्तादिदेवतापेक्षया उभयाकाङ्क्षाबललभ्यवाज्यामन्त्रवर्णकल्प्यसमिदादिदेवतानां बलवत्त्वेन ... नियमविध्ययोगात् MīmāKau. iii (2). 147. 24 (*on* ii. 2. 2); BhāṭṭDī. i. 109. 23 (*on* ii. 2. 2); षड्विधे तु क्रमे उभयाकाङ्क्षालक्षणादन्यतराकाङ्क्षालक्षणस्य तत्रापि

पाठक्रमात् ... संनिधानस्य प्राबल्यम् BhāṭṭDī. i. 252. 22 (*on* iii. 3. 5); ii. 158. 19 (*on* v. 1. 3); उपहोमादीनां वैकृतानामन्यतराकाङ्क्षयैव ग्रहणम् BhāṭṭDī. iii. 270. 16 (*on* x. 4. 1); विश्वजिन्न्यायेन ... दर्शपूर्णमासाङ्गत्वं स्वीक्रियत इति। मैवम्। स्वतन्त्रफलार्थत्वेऽन्यतराकाङ्क्षया संबन्धः स्यात् MīmāNyāPra. 216. 12; 219. 17; 225. 18; **2A** expectancy of any one of the two न ह्यन्यतराकाङ्क्षा अन्वयहेतुः अपि तूभयाकाङ्क्षा NyāyKuA. ii. 84. 2; द्वयोश्च परस्पराकाङ्क्षायां संबन्धः, न त्वन्यतराकाङ्क्षायाम् Pradī. iii. 3B. 16 (*on* iii. 1. 1); **2B** expectancy of one of the two कर्मणाम् ... पुरुषाभिलषितमाकाङ्क्षतां संनिधानादन्यतराकाङ्क्षानिबन्धनो रक्तपटन्यायेन संबन्धः Bhām. 610.7 (*on* iii. 3. 25); प्रकृतानां विशिष्य स्तोत्रादौ विनियोगेन निराकाङ्क्षत्वादन्यतराकाङ्क्षायुक्तसामान्यवाक्येन कथं विनियोगः MīmāKau. ii. 264. 2 (*on* iii. 2. 21); उभयाकाङ्क्षालभ्यत्वेन याज्याया एव देवताकल्पकत्वसंभवे अन्यतराकाङ्क्षालभ्यानुमन्त्रणमन्त्रस्य तदभावादुक्तवाक्यानाम् ... पश्चवैजात्यसिद्धिः LaCandr. 825. 36; प्राकरणिकीनां क्रियाणां विश्वजिन्न्यायेन फलकल्पने रात्रिसत्रन्यायेनार्थवादिकफलकल्पने वान्यतराकाङ्क्षया फलसंबन्धः कल्प्येत SiddhāTa. 35. 26; आस्तां च तयोस्तत्वाष्ट्रं पालीवतमित्यादाविवान्यतराकाङ्क्षायाः ... अन्वयः BhāṭṭCin. ii. 51. 4 (*on* i. 4. 2).

अन्यतराकाङ्क्षातस् (anyatarākāṅkṣā-tas) *adv.* in comparison with one-sided requirement प्रयाजानाम् ... अन्यतराकाङ्क्षातश्चोभयाकाङ्क्षा बलीयसी MīmāNyāPra. 216. 19; अङ्गत्वकल्पने तूक्तयोभयाकाङ्क्षया संबन्ध इति अन्यतराकाङ्क्षातश्चोभयाकाङ्क्षा बलवती SiddhāTa. 36. 2.

अन्यतराकार (anyatarākāra) *m.* **1** any one of the two forms अन्यतरलक्षणराहित्यरूपम् अननुभूतित्वमन्यतराकारविरहप्रयुक्तमिति सोपाधिक(त्व)मित्यर्थः ŚrutaPra. iA. 135. 13 (*on* i. 1. 1); **2** one form इदं जगत् ... सत्यम् उत मिथ्या ... तत्र मिथ्येत्युत्तरं वक्तव्यम्। तत्रान्यतराकारोपस्थापके आकारान्तरनिषेधके च शब्दे वक्तव्ये आकारद्वयोपस्थापकं सामानाधिकरण्यमनुपपन्नम् ŚrutaPra. iA. 233. 10 (*on* i. 1. 1)

अन्यतराक्रान्तत्व (anyatarākrānta-tva) *n.* the state of being affected by one of the two समीचीनो ह्यनुभवः प्रमेति व्यवस्थितम्। ... न चेदमनुमानम्, आश्रयासिद्धिबाधयोरन्यतराक्रान्तत्वात् NyāyKuA. ii (2). 28. 7.

अन्यतरागम (anyatarāgama) *m.* one of the two scriptures युक्तिः ... सा खल्वन्यतरागमप्रामाण्यमुपोद्बलयन्ती अन्यतरागमबाधया अर्थनिर्णयाय प्रभवति। अन्तरागमसिद्धधर्म्याद्याश्रयेणाश्रयासिद्ध्याद्यनवकाशात् NyāySu. (Ja.) 240B. 12 (*on* ii. 1. 2); 241A. 10 (*on* ii. 1. 2)

अन्यतराग्नि (anyatarāgni) *m.* one of the two fires यस्योभावनुगतावग्नी ... तस्य प्रायश्चित्तिरित्यत्र ... श्रुतस्यान्युभयत्वस्याविवक्षयान्यतराग्न्यनुगमनेऽपि ... आधानं सहितयोरेवाग्न्योरुत्पादनक्षमम् VidhiRa. 29 (151. 1)

अन्यतराग्नेयवत् (anyatarāgneya-vat) *adv.* like the ones, i.e. the properties belonging to one of the two fires न चैव सौर्येऽपि ... भेदकत्वापत्तिः। तत्राकाङ्क्षावशेन कल्प्यस्य प्रकृतिवच्छब्दस्यैकप्रकृतिधर्मैरेव निराकाङ्क्षत्वोपपत्तेः अन्यतराग्नेयवदित्येव कल्पनात् MīmāKau. ii. 87. 13 (*on* ii. 3. 24)

अन्यतराग्रहण (anyatarāgrahaṇa) *n.* non-apprehension of one सिद्धं बाह्यालम्बनमेव ज्ञानम्। एवं तावदन्यतराग्रहणेऽन्यतरो न गृह्यते Kāśi.ii.133.9 (*on* 5 (3). 78); ii. 133. 12 (*on* 5 (3). 78)

अन्यतराङ्ग (anyatarāṅga) *n.* **1** accessory to one of the two ननु संभावितमूलं वाक्यमाप्तविशेषात् प्रमाणं भवति, न चेहान्यतराङ्गत्वावधारणे किंचिन्मूलं संभवति NyāyRa. 901. 15 (*on* 7. 199); 901. 20 (*on* 7. 200); **2** one of the two elements (of Tāla) अयुगन्यतराङ्गं स्यात् प्रवृत्तं स्थितवन्मतम् SaṃgīRa. iii. 73. 4 (5. 126); **3** any one of the two limbs अन्यतरत्वं तदतद्वृत्ति, न च तदतद्वृत्तिसामानाधिकरण्येन ज्ञायमानस्य दोषत्वम् ... अन्यतराङ्गवैकल्पज्ञानोपजीव्यस्य तुल्यबलत्वज्ञानस्यैव प्रतिबन्धकत्वात् TattvCin. ii. (1). 989. 5; ii. (1). 989. 1.

अन्यतराङ्गिरस (anyatarāṅgirasa) *m.* one of the two principal sentiments दशाङ्कं नाटकम् परम्। वीरशृङ्गारयोरन्यतराङ्गिरसनिर्भरम् BhāvPra. (Śā.) 237. 6 (8)

अन्यतरातिक्रम (anyatarātikrama) *m.* transgression of one of the two (prescribed rites) (अकृत्वा भैक्षचरणमसमिध्य च पावकम्। अनातुरः सप्तरात्रमवकीर्णिव्रतं चरेत्) अन्यतरातिक्रमैकाहाद्यतिक्रमयोस्तु गौतमोक्तः क्रमादाज्यहोमः समिद्द्वयहोमश्च ManvaVi. 234. 13 (*on* 2. 187)

अन्यतरातिदेश (anyatarātideśa) *m.* transfer of one of the two ऐन्द्राग्नैककपालयोर्मध्येऽन्यतरातिदेशेनैव तत्प्राप्तिसिद्धेरितरानर्थक्यम् BhāṭṭDī. ii. 346. 24 (*on* vii. 1. 5)

अन्यतरातिशय (anyatarātiśaya) *m.* excess of one of the two (items) (अज्ञेभ्यो ग्रन्थिनः श्रेष्ठाः) उभयोः प्रशस्यत्वे सत्यन्यतरातिशयविवक्षायां श्रेष्ठ इतीष्ठनो विधानादीषदध्ययना अज्ञास्तेभ्यः समग्रग्रन्थाध्येतारः श्रेष्ठाः ManvaMu. 521. 6 (*on* 12. 103)

अन्यतरातिसेवनता (anyatarātisevana-tā) *f.* the state of consuming excessively another (taste) केषांचिन्मधुरे भवत्यतितराकाङ्क्षाम्लसंसेवनादम्ले वान्यतरातिसेवनतया वाञ्छा भवेदादरात् KalyāKā. 5. 42.

अन्यतरातीन्द्रियाधारत्व (anyatarātīndriyādhāra-tva) *n.* the state of being one transcendental substratum इन्द्रियमनःसंनिकर्षस्त्वव्यपदेश्कोऽप्रसिद्धश्च ...। नन्वन्यतरातीन्द्रियाधारत्वमिन्द्रियार्थसंनिकर्षस्याप्यस्ति उभयातीन्द्रियाधारता आत्ममनःसंनिकर्षस्यापि नास्ति NyāyVārPari. 506. 7.

अन्यतरात्मकत्व (anyatarātmaka-tva) *m.* the state of being of the nature of the one सत्प्रतियोगिकासत्प्रतियोगिकभेदद्वयं वा साध्यम्। तथा चोभयात्मकत्वेऽन्यतरात्मकत्वे वा, तादृग्भेदासंभवेन ताभ्यामर्थान्तरानवकाशः AdvaiSi. 57. 1.

अन्यतरात्यन्तबाधक (anyatarātyantabādhaka) *adj.* which excessively contradicts or impedes one of the two (rules) (ईश्वरपरिच्छेदः) नियमे हि विरोधनयात् परानुत्पत्तिरेव। न च विषयव्यवस्थया विरोधपरिहारे सति अन्यतरात्यन्तबाधकापच्छेदन्यायावतारो युक्तः NyāySiA. 226. 19.

अन्यतरादान (anyatarādāna) *m.* absence of giving (punishment etc.) to one of the two अभिज्ञानेन चास्य गृहे जनमुभयं याचेत। अन्यतरादाने यथोक्तं पुरस्तात् (निक्षेपं स्तेयदण्डं च) ArthŚā. ii. 78. 7 (3. 12)

अन्यतरादोष (anyatarādoṣa) *adj.* (used as noun) (that) which forms another unspoiled portion (of Agnihotra-milk) विष्यन्दमानम् ... अन्तः परिधिदेशे निर्वपेयुः। अन्यतरादोषे व्यासिच्य प्रचरेयुः ĀśvaŚS. I. iii. 10. 25.

अन्यतराधिकरणनिर्णय (anyatarādhikaraṇa-nirṇaya) *m.* ascertainment of one of the two theories वादः खलु नानाप्रवक्तृकः प्रत्यधिकरणसाधनोऽन्यतराधिकरणनिर्णयावसानो वाक्यसमूहः NyāyBh. 6. 11 (*on* i. 1. 1); विचारणा हि नाम संशयोत्तरकालभाविनी साधनदूषणप्रयोगरूपान्यतराधिकरणनिर्णयावसाना NyāyVār. 119. 12 (*on* i. 1. 33); जल्पे ... यत्र निर्णयावसानत्वमस्ति न ततोऽजल्पादन्यतराधिकरणनिर्णयावसानत्वेन वादो व्यवच्छेत्तुं शक्यते NyāyVārPari. 340.5

अन्यतराधिकार (anyatarādhikāra) *m.* direct reference to one of the two यद्यपि विज्ञानप्रमाणयोरन्यतराधिकारेण संस्कारनिर्णययोर्व्युदासः विज्ञानाधिकारे हि तत्पूर्वकमनुभवकारणमनुमानमिति सूत्रसंबन्धः NyāyVārPari. 709. 7.

अन्यतराधिकारिक (anyatarādhikārika) *adj.* falling under the entitlement of one of the two (spouses) रोगादिना अशक्तौ कार्यान्तरव्यापृते वान्यतराधिकारिककर्मसु यद्यपि स्वामिनः कालादिवत् प्रयोगविध्यविषयत्वात् ... न प्रतिनिधिप्रसक्तिः BhāṭṭDī. ii. 258. 22 (*on* vi. 3. 7); न हि दम्पत्योः सह विहितमाधानादिकमन्यतराधिकारिकं कस्यापि संमतम् BālamBha. ii. 201. 15 (*on* 2. 145)

अन्यतराधिगमहेतु (anyatarādhigama-hetu) *m.* cause or means of the knowledge of any one of the two अभेदे हेतुभावादेकयैव बुद्ध्योभयाधिगमो युक्तः, नैकत्वेऽन्यतराधिगमहेतुर्नास्तीति शक्यं वक्तुम् BrahmSi. 66. 4.

अन्यतराध्यास (anyatarādhyāsa) *m.* superimposition of one of the two (*viz.* object and knowledge) न चोभयाध्यासः शून्यवादप्रसङ्गात्। अन्यतराध्यासे च विनिगमकमनुवृत्तत्वव्यावृत्तत्वप्रकाशजडत्वादिकमेव AdvaiSi. 472. 13; विषयविषयिणोरन्यतराध्यासे आवश्यके LaCandr. 472. 35.

अन्यतरानतिपात (anyatarānatipāta) *m.* non-transgression, i.e. non-overextension of one of the two न च सेवा दुःखहेतुः सेवात्वादिति वाच्यम् ... एतद्व्यतिरिक्तसेवा दुःखहेतुः सेवात्वात् एतत्सेवावद् इत्यत्रापि व्यतिरेकोपलक्षितव्यक्तिद्वयेऽशतः सिद्धसाधनबाधयोरन्यतरानतिपातात् NyāySiA. 221. 11.

अन्यतराननुवृत्ति (anyatarānanuvṛtti) *f.* absence of continued existence, i.e. persistence of one of the two अस्ति च भेदग्राहिणी सत्यपि तस्मिन्नसत्त्वादिति हेतुजनिता दृष्टिरिति। (न चैते बाध्यबाधके। अन्यतराननुवृत्तिप्रसङ्गात्) NyāySu. (Ja.) 364B. 4 (*on* ii. 2. 6)

अन्यतराननुष्ठान (anyatarānanuṣṭhāna) *n.* non-performance of one of the two (rites) 'आहवनीये जुहोति' इति वाक्येन होमत्वादाहवनीयस्य स्थानत्वं प्राप्तम् एवमनेकहोमविषयवाक्यद्वयेऽन्यतराननुष्ठानगर्भोऽन्यतरपरिग्रहविरोधोऽस्त्येव ŚrutaPra. ii. 423. 20 (*on* iii. 1. 25)

अन्यतरानभिधान (anyatarānabhidhāna) *n.* non-expression of one of the two (semantic relations) कृदादावपि कर्त्राद्यभिधानादेवाभिधानव्यवस्था अन्यतरानभिधाने तृतीयेति तु सूत्रार्थः VaiyāBhū. 6. 18 (1. 2)

अन्यतरानर्थक्य (anyatarānarthakya) *n.* futility of one of the two (items) सिद्धान्तेऽपि गुणफलयोः ... संबन्धस्य वक्तव्यत्वात् प्राप्तभावनायां च गुणफलोभय-

संबन्धविध्यनुपपत्तेरन्यतरानर्थक्यपरिहारार्थे भावनान्तरविधेरवश्यं वाच्यत्वेन ... नास्याश्रितावा अध्यायसंगतिः MayūMāli. 149. 18 (*on* ii. 2. 11)

अन्यतरानवकाश (anyatarānavakāśa) *m.* absence of occasion or scope for another न चेदं युक्तमेकत्र विधावपरविध्यविरोधस्यानुरोध्यत्वात् विधिनिषेधयोर्द्वैधयोरेकतरेण स्पृष्टेऽन्यतरानवकाशात् DaṇḍaVi. 241. 22.

अन्यतरानवधारण (anyatarānavadhāraṇa) *n.* non-ascertainment of one of the many एष चिन्तामणिः किं नु ...। अत्र यद्येष इति विशेष्यम् ...। आहोस्विद् विशेषणम् ... इत्यन्यतरानवधारणात् संदेहेनायं संकरः Ekāva. 2. 12 (12) (74. 4)

अन्यतरानिच्छा (anyatarānicchā) *f.* i unwillingness of one of the two (spouses or parents) यागोऽवश्यं सह पत्न्या कर्तव्यः। इतरथान्यतरानिच्छायां त्याग एव न संवर्तेत ŚābaBh. 1363. 2 (*on* vi. 1. 17); भार्यायामसंनिहितायां तदिच्छाया अभावात् कथं साधारणस्य श्राद्धे विनियोगः। साधारणे हि द्रव्ये अन्यतरानिच्छायां त्याग एव न संवर्तते ManuBh. i. 297. 29 (*on* 3. 202); (माता पिता वा दद्यातां यमद्भिः पुत्रमापदि) 'च'शब्दः पठितुं युक्तो 'माता पिता चेति'। न ह्युभयोरपत्यमन्यतरानिच्छायां दातुं युक्तम् ManuBh. ii. 295. 5 (*on* 9. 168); ii lack of desire of one of the two आद्यः संप्रयोगः समागमलक्षणः स स्त्रीपुंसयोरन्यतरानिच्छया रक्षणाल्लज्जया भयाद् वा परतन्त्रायां न घटते JayaMa. 17. 8 (*on* 1. 2); अन्यतरानिच्छायां तु पुमान् योषिद् वा (दण्ड्या) BālaKrī. i. 293. 24 (*on* 2. 289-290)

अन्यतरानिर्धारण (anyatarānirdhāraṇa) *n.* non-ascertainment of one of the two अथ लिङ्गतोऽनुमीयते तदानैकान्तिकादेरन्यतमं दूषणम् ... तस्मात् तस्य तस्य दोषस्य कुत्र द्वयोर्मध्येऽस्तित्वमस्तीत्यन्यतरानिर्धारणे ... लक्षणांशस्य दुरवधारणत्वं दुष्परिहरमेव KhaṇḍanKhā. 897. 7.

अन्यतरानिर्धार्यत्व (anyatarānirdhāryatva) *n.* non-ascertainment of one of the many भेदश्रुत्यनुसारेण ... सूत्रितवतस्सूत्रकारस्य कोऽभिप्राय इत्याकाङ्क्षायाम् ... मुख्याभेदरूपात्यन्ताभेदपक्षस्यान्यतरानिर्धार्यत्वपक्षस्य च प्रमाणविरुद्धत्वात् ... अनन्यत्वरूपं विशिष्टाद्वैतमभेदश्रुतीनामर्थ इत्येव सूत्रकारस्याभिप्रायः ŚivārkaMaDī. ii. 31. 29 (*on* ii. 1. 22)

अन्यतरानिश्चय (anyatarāniścaya) *m.* non-ascertainment of one न च समानोपायत्वादुभयोरन्यतरानिश्चये नान्यतरनिश्चय इति सांप्रतम् NyāyVārPari. 667.1.

अन्यतरानुगम (anyatarānugama) *m.* 1 knowledge of one of the two (उभयोरपि संवित्तावुभयानुगमोऽस्ति) अस्त्येव तु भावाभावप्रतीतावन्यतरानुगमः Kāśi. iii. 199. 13 (*on* 5 (7). 14); 2 going out, i.e. extinction of one of the two (fires) 'यस्योभावग्नी अनुगतावभिनिम्लोचेदभ्युदियाद् वा पुनराधेयं तस्य प्रायश्चित्ति'रिति किमुभयानुगमो निमित्तमुतान्यतरानुगमोऽपि ŚāstrDī. 487. 10 (*on* vi. 4. 8); आधानादग्निद्वयोत्पादेऽपि ... अन्यतरानुगमेऽपि भवति MayūMāli. 487. 9 (*on* vi. 4. 8)

अन्यतरानुगमन (anyatarānugamana) *n.* going out, i.e. extinction of one of the two (fires) अग्निहोत्रे श्रूयते यस्य ... अभिनिम्लोचेत् यस्य वाभ्युदियात् पुनराधेयमेव तस्य प्रायश्चित्तिरिति। तत्र संदेहः। किमन्यतरानुगमने पुनराधेयमुतोभयानुगमन इति। ... पुनराधेयमन्यतरानुगमने भवितुमर्हति ŚābaBh. 1447. 16 (*on* vi. 4. 26)

अन्यतरानुगुणता (anyatarānuguṇatā) *f.* [Inst.] in conformity with one, i.e. first or former श्रुत्योर्विरोधे वस्तुनि विकल्पानुपपत्तेरन्यतरानुगुणतयान्यतरा नेतव्या Bhām. 479.8 (*on* ii. 3. 12)

अन्यतरानुगुण्य (anyatarānuguṇya) *n.* [Inst.] in conformity with one i.e. first or former भेदाभेदविषययोः कर्मज्ञानकाण्डयोः परस्परविरोधादन्यतरानुगुण्येनान्यतरद् व्याख्येयम् BrahmSūBh. (Bhā.) 12. 12 (*on* i. 1. 4)

अन्यतरानुगृहीत (anyatarānugrhīta) *adj.* favoured by one परमपुरुषार्थभूते ब्रह्मप्राप्तिलक्षणमोक्षेऽपि ... तथातथा विवदन्ते। तत्साधनतोऽपि कर्मयोगलभ्यः ज्ञानयोगलभ्यः अन्यतरानुगृहीतान्यतरलभ्यः ... इति ĀtmaSi. 5. 9.

अन्यतरानुमति (anyatarānumati) *f.* consent of one of the two persons द्वयोः साधारणे धने परस्वत्वापादनमन्यतरानुमतिमन्तरेण नोपपद्यते BrahmSūBh. (Rā.) 537. 13 (*on* ii. 3. 41)

अन्यतरानुरक्ता (anyatarānuraktā) *adj.* (*f.*) syntactically connected with one हविरार्तिमात्रमुभयार्तिमात्रं च निमित्तं स्यात्। अन्यतरानुरक्तायास्त्वन्यतरेण संबन्धे द्विरुधारणाद्वाक्यभेदः स्यात् ŚāstrDī. 486. 5 (*on* vi. 4. 6)

अन्यतरानुराग (anyatarānurāga) *m.* 1 love of (only) one, one-sided love परपरिग्रहोऽन्यतरानुरागग्रहश्चेति दुर्घटप्रतिभासः खलु कार्योपन्यासः YaśasCam. ii. 361. 12; नायकयोः प्रागसंगतयोः ... परस्परानुरागोऽन्यतरानुरागो वा ... व्यभिचारिभावैः ... अनुभावैरनुबद्धः प्राप्तप्राप्यप्रकर्षावस्थो विप्रलम्भशृङ्गाराख्यां लभते SaraKaṇṭhā. 623. 11; RasāSu. 175. 20 (2. 172); BhikṣāKā. 31. 10.

अन्यतरानुरोध (anyatarānurodha) *m.* 1 accordance with, i.e. acceptance of one of the two अन्यतरानुरोधविषये प्रथमानुरोधो न्याय्यः Bhām. 228. 17 (*on* i. 3. 24); 2 [Inst.] in accordance with one i.e. the first or former श्रुतेर्नान्यतरानुरोधेनान्यतरबाधः कल्प्यः BrahmSūBh. (Bhā.) 49. 16 (*on* i. 2. 28)

अन्यतरानुवाद (anyatarānuvāda) *m.* 1A restatement or reiteration of one पञ्चदशान्याज्यानीति द्रव्यसंख्ययोरुभयोः स्तोत्रेष्वप्राप्तत्वान्नान्यतरानुवादेनेतरविधानसंभवः TantrVā. 292. 24 (*on* i. 4. 3); अविशेषप्राप्तौ परप्रतिषेधफलोऽन्यतरानुवादः परिसंख्या PrakaVi. 989. 15; 1B restatement or reiteration of one of the two वषट्कर्तृत्वस्य च क्रियान्तरेष्वप्यनैकान्त्यादन्यतरानुवादे तु सर्वभक्षाणां प्राथम्यं विधीयेत सर्ववषट्कर्तृव्यापाराणां च TantrVā. 1053. 3 (*on* iii. 5. 31); अश्वस्य तु विशेषितं वचनमन्यत्। षड्विंशतिरस्य वङ्क्रय इति। तदितरः प्रत्याह। नायं विधीयत इति। शक्यश्चायमन्यतरानुवादः ṬupṬ. 227. 20 (*on* ix. 4. 17); 2 restatement or reiteration of the other किं तत्त्वम्, उभयमप्यतत्त्वम्, उतान्यतरत्तत्त्वम् ... अथ कालावच्छिन्नान्यतरनिषेधार्थोऽन्यतरानुवाद इति मन्यसे तदा तृतीयः पक्षः परिशिष्यते ŚatDū. 196. 27;

अन्यतरानुशय (anyatarānuśaya) *m.* repentance of one of the two (parties) वृत्ताः पदार्थास्तथापि प्रत्याहरणं विधीयते। निष्क्रयेऽपि धनप्रयोगे स्वस्थानमनीतेष्वपि रूपकेषु प्रत्यानयनं कर्तव्यमन्यतरानुशयात् ManuBh. ii. 179. 11 (*on* 8. 228)

अन्यतरानुष्ठान (anyatarānuṣṭhāna) *n.* A performance of any one of the many (rites) 'क्रत्वर्थे तु' द्रव्यार्जने बहिः प्रयोगेणानुष्ठीयमानेऽगृह्यमाणविशेषतया सर्वार्थत्वात् तदनुष्ठानेन ... युगपत् सर्वानुष्ठानासंभवादन्यतरानुष्ठानेऽप्यनध्यवसायात् ... अशकनीयोऽर्थः स्यात् TantrRa. 20. 19; B the act of observing or undergoing of one of the two (punishments) मरणान्तिकयोरन्यतरानुष्ठानेन गुरुतल्पगः शुध्येत् Mitā. 441. 32 (*on* 3. 259)

अन्यतरानुसार (anyatarānusāra) *m.* [Inst.] in accordance with another यद्येकं वाक्यं स्यात्तदा ... सर्वभागसाधारणदक्षिणाशब्दस्य तद्भागपरत्वं स्यात्। ... इह तु भिन्नवाक्यत्वान्नैकस्यापि अन्यतरानुसारेण नयनम् MayūMāli. 693. 11 (*on* x. 3. 18)

अन्यतरानैकान्तिकत्व (anyatarānaikāntikatva) *n.* inconclusiveness or deviation (of the probans in the theory) of one of the two (disputants) आकाशादेर्नित्यत्वादिसाधनानि निरवयवद्रव्यत्वादीनि आगमबाधान्यतरानैकान्तित्वादिभिर्दूषणीयानि NyāySiA. 198. 6.

अन्यतरानैकान्त्य (anyatarānaikāntya) *n.* inconclusiveness or deviation (of the probans in the theory) of one of the two (disputants) अचेतनत्वात् चेतनाधिष्ठितावेव धर्माधर्मौ कार्यकरौ वास्यादिवदित्यनुपपन्नम् ईश्वरज्ञानप्रयत्नादौ व्यभिचारेणान्यतरानैकान्त्यात् ŚrutaPra. iB. 128. 22 (*on* i. 1. 3); अबाधिते बाध्यत्वे दृश्यत्वहेतुर्वर्तत इति भवताभ्युपगतत्वेन तथाभ्युपगमेऽन्यतरानैकान्त्यप्रसङ्गः ŚatDū. 96. 6; 115. 8.

अन्यतरान्त (anyatarānta) *adj.* (used as noun) (word) ending in one of the two (case affixes) of the two किं लिङ्गवचनं हेतुरुत तृतीयापञ्चम्योरन्यतरविभक्त्यन्तं साधनतवख्यापकं लिङ्गवचनं वा। ... न तृतीयः। साधनशब्देन हेतुविवक्षायामात्माश्रयात्। तृतीयापञ्चम्योरन्यतरान्तार्थाभिधाने पूर्वोक्तदोषापत्तेः TattvPradī. (Ci.) 251. 8.

अन्यतरान्त (anyatarānta) *m.* [Loc.] i at the end of one of the two, i.e. the lunar day or asterism 'तिथ्यृक्षयोर्यदा छेदो नक्षत्रान्तमथापि वा। अर्धरात्रेऽथवा कुर्यात् पारणं त्वपरेऽहनि।' इति हेमाद्रौ वचनाद्यर्धरात्रेऽप्युभयान्तेऽन्यतरान्ते वेति मुख्यः पक्षः NirṇaSi. 100. 1; 105. 30; ii at the end of one of the two, i.e. the lunar day and asterism वृद्धशातातपस्तु ... महानिशायामन्यतरान्ते तृतीयदिने पारणम् NirṇaSi. 100. 9.

अन्यतरान्तर (anyatarāntara) *n.* another one of the two उभयविधिर्यया विरोधान्नोपपन्नस्तयोभयनिषेधोऽपि। न चोभयविधेर्यान्तरमुभयनिषेधः। अन्यतरप्रतिक्षेपरूपत्वादन्यतरान्तरस्य NyāyKu. 62. 6.

अन्यतरान्तरज्यान्तर (anyatarāntarajyāntara) *n.* difference between the one and other, i.e. small and smaller sine of arc ऐक्यज्यानयनेऽन्यतरज्यैक्यज्यायोगोऽन्तरज्यानयनेऽन्यतरान्तरज्यान्तरं स्वीकृत्यापि तदैक्यतदन्तरज्ययोः सिद्धिः SiddhāTaVi. 72. 21; 71. 20.

अन्यतरान्तर्भाव (anyatarāntarbhāva) *m.* incorpation, i.e. possession of another (being) मथनात्पूर्वमनुद्धृतावग्नौ दारुण्येकशब्दः ... (यथा वा) आहितमात्रगर्भायां योषायाम् एकेयमिति प्रयोगः। तत्र हि चेतनद्वयमस्ति।

तथाप्यन्य(तर?)स्यान्यतरान्तर्भावादेकशब्दप्रयोगविषयत्वम् ŚrutaPra. ii. 164. 25 (*on* i. 4. 23)

अन्यतरान्यतम (anyatarānyatama) *m.* words *anyatara* and *anyatama* शाकटायनस्तु यत् तत् किमन्याद् द्वयोर्निर्धार्ये डतरः। वैकाद् बहूनां प्रश्ने डतमश्चेति सूत्राभ्यां डतरडतमौ। अन्यतरान्यतमौ सिद्धौ GaṇRa. 1. 21 (49)

अन्यतरान्यतर (anyatarānyatara) *adj.* one or another (of many or more than two) नापि सो पुण्यस्कन्धं अन्तरेण शक्यं क्षपणाय अन्यत्र त्रीहि यानेहि अन्यतरान्यतरेण यानेन MaVastuAva. ii. 362. 9; यो वा तस्य हयराजस्य बालेष्ववलंबिष्यति अन्यतरान्यतरे वा अङ्गजाते ... अनुक्रमेण जम्बुद्वीपं प्रापयिष्यति MaVastuAva. iii.73. 2; पञ्चानां वाणिजकशतानाम् अन्यतरान्यतरो वाणिजको ... राक्षसीनामाचिख्येया ततो अनुतप्यनीयं भवेत् MaVastuAva. iii. 74. 4; वयं भगवन्नग्राग्रेण शीलवन्तमात्मानं प्रतिजानीम बहुश्रुतं वा ... अन्यतरान्यतरेण वा गुणेन ŚikṣāSa. 98.20 [DHBS.]

अन्यतरान्वय (anyatarānvaya) *m.* semantic relation with one of the two (referents) धात्वर्थस्य ... फलनिरूपितमेव करणत्वं गुणनिरूपितमेव कर्मत्वं योग्यत्वादिति अन्यतरान्वयः स्यात् BhāṭṭCin. ii. 58. 15 (*on* i. 4. 5)

अन्यतरान्वित (anyatarānvita) *adj.* semantically related or construed with one of the two (referents) आत्मैकाश्रयत्वतदेकार्थत्वयोरन्यतरान्वितं प्रकारत्वमपृथक्सिद्धविशेषणत्वमित्यर्थः ŚrutaPra. iB. 64. 31 (*on* i. 1. 1)

अन्यतरापच्छेद (anyatarāpaccheda) *m.* separation or exclusion of one of the two अनियतविरोधपौर्वापर्ये ह्यपच्छेदनयः अन्यतरापच्छेदे बाधकाभावेन प्रामाण्यसिद्धेः ŚatDū. 200. 28.

अन्यतरापत्ति (anyatarāpatti) *f.* A contingency of one of the two (स्वर्गस्य) साध्यत्वमपि तर्ह्यनुपपन्नम् स्वर्गस्य तथा अनिर्देशात् ...। वर्तमानेच्छाविशेषणत्वमितरस्याप्यविरुद्धम्। न, फलनिमित्तयोरन्यतरापत्तेः BhāvanāVi. 72. 3; व्रीहीणां मेधेति मन्त्रलिङ्गाद् व्रीहिप्रयोग एवाङ्गत्वं न तु यवप्रयोग इति सिद्धान्तहानापत्तेः। तत्रैवापूर्वारब्धकार्यानुत्पत्तिव्यभिचारान्यतरापत्तेः VaiyāBhū. 86. 21 (*on* 22); **B** contingency of another न तावत् प्रमाणमप्रमाणं च ज्ञानं संभवति। विरुद्धस्वभावयोरेकत्र प्रतिषेधेऽन्यतरापत्तेरपरिहार्यत्वात् Kāśi. iii. 89. 21 (*on* 5 (4). 154)

अन्यतरापरित्याग (anyatarāparityāga) *m.* non-abandonment of one of the two ते ... विद्याविद्यारूपत्वाद्विरुद्धे इत्यन्यतरापरित्यागेनैकेन पुरुषेण सहानुष्ठातुमशक्यत्वात् तयोः ... श्रेय एव केवलमाददानस्य ... शिवं भवति KaṭhUBh. 121. 13 (*on* 2. 1)

अन्यतरापात (anyatarāpāta) *m.* contingency of one of the two असत्येव भ्रान्तिस्सतीव भातीति तन्निवर्तनं फलमिति चेत् न, तत्सत्त्वभ्रमसत्त्वमिथ्यात्वविकल्पे सद्वितीयत्वानवस्थयोरन्यतरापातात् ŚatDū. 53. 7; किं प्रत्येकमवयवानां चैतन्यं संघातस्य वा। नाद्यः। बहूनां चेतनानामहमहमिकया प्रधानभावमनुभवतामैकमत्याभावेन समसमयं विरुद्धदिक्क्रियतया शरीरस्यापि विशरणनिष्क्रियत्वयोरन्यतरापातात् SarvaDaSaṁ. 16. 212; न च तत्पक्षीकारः शक्यः बाधासिद्ध्योरन्यतरापातात् NyāyPari. 389. 3.

अन्यतरापाय (anyatarāpāya) *m.* **1Ai** loss of one संनियोगशिष्टानामन्यतरापाय उभयोरप्यभावः MahāBh. ii. 215. 23 (*on* iv. 1. 36); PariVṛ. (Sī.) 131. 14; **1Aii** loss, i.e. suppression of one तत्र चान्यतरापाये द्वितीयापायतः पुनः। ... अभावता ŚlokaVār. 5 (3). 126 (303. 3); **1Bi** absence of one of the two (points) धर्मप्रजासंपन्ने दारे नान्यां कुर्वीत अन्यतरापाये तु कुर्वीत ManuBh. i. 213. 22 (*on* 3. 12); स्वतन्त्रप्रवृत्तिविषयज्ञानकामनाभ्यां नियता, तयोरन्यतरापायेऽपि तस्या असंभवादतः कामत इत्युक्तम् Mitā. 407. 17 (*on* 3. 226); **1Bii** loss of one of the many ब्राह्मण इत्युक्ते योऽर्थो गम्यते नासौ बकारादीनामन्यतरापायेऽपि गम्यते PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 2. 45 (339. 22); **2Ai** absence of one of the two (spouses) (ईक्षणम्) आज्यसंस्कारश्चायम्। गुणीभूतावीक्षितारौ। तत्रान्यतरापाये नियतं वैगुण्यम् ŚābaBh. 1362. 9 (*on* vi. 1. 17); **2Aii** absence of one of the two (entities) हेतोर्हि निश्चयजननेऽन्वयव्यतिरेकावङ्गमन्यतरापायेऽपि न निश्चयाय हेतुः पर्याप्तो भवति Kāśi. iii. 60. 9 (*on* 5 (4). 86½); विरोधादन्यतरापाये बाधासिद्ध्योरन्यतरप्रसङ्गात् ĀtmaTaVi. 39. 2; विशेषण(यो)र्द्वयोः वचनव्यक्तिभेदात् अन्यतरापाये चन्द्रादर्शनस्यामावास्यायामुचितत्वात् तदनुवादः SaṅkarKāBh. 20. 11 (*on* i. 2. 21); **2B** absence of another यथा कार्यं कर्त्रधीनं तथा कारकान्तराधीनमित्युभयव्याप्तात् कार्यादेकतरापायेऽन्यतरापाय इति दर्शितम् NyāyVārPari. 211. 8; **3** non-establishment of one of the two स्वभावतो नेदमिष्टमित्यसिद्धेः। अनन्योद्देशप्रवृत्तकृतिव्याप्तत्वात्। अन्यथा तदसिद्धेः। ततो व्याघातादन्यतरापायः NyāyKuA. ii (2). 93. 6; **4** exclusion of one of the two श्रोत्रियत्वं श्रोत्रियपुत्रत्वं चेति मिलितमुभयं श्रैष्ठ्यहेतुतया पूर्वमुक्तम्। इदानीमन्यतरापाये किं न्याय्यम् CaturCin. iii (1). 443.7; **5** separation of one of the two संभोगशिरस्केऽन्यतरापायलक्षणे वैरूप्यशापप्रवासेऽपि शोकरूपत्वापत्तेः RasāSu. 189. 16 (2. 220)

अन्यतरापेक्ष (anyatarāpekṣa) *adj.* **1** referring to one of the two स्वाप्ययसंपत्त्योरन्यतरापेक्षमाविष्कृतं हि BrahmSū. iv. 4. 16 (*but* Śaṅ. अन्यतरामवस्थामपेक्ष्य); तयोश्चावस्थयोः प्राज्ञप्राप्तिर्निःसंबोधत्वं च विद्यते। अतस्तयोरन्यतरापेक्षमिदं वचनम् BrahmSūBh. (Rā.) 769. 17 (*on* iv. 4. 16); वेदनाभाववचनं सुषुप्तिमरणयोरन्यतरापेक्षम् VedāntSā. (Rā.) 409. 3 (*on* iv. 4. 16); VedāntDī. 249. 3 (*on* iv. 4. 16); वाक्यम् ... सुषुप्त्युत्क्रान्त्योरन्यतरापेक्षम् VedāntPāSau. 431. 11 (*on* iv. 4. 16); VedāntKau. 431. 20 (*on* iv. 4. 16); BrahmSūBh. (Śrī.) ii. 495. 4 (*on* iv. 4. 16); अन्यतरापेक्षमुभयश्रुत्युक्तमित्यर्थः AṇuBh. 355. 25 (*on* iv. 4. 16); **2** dependent on one यः संयोगो नोदनाभिघातयोरन्यतरापेक्ष उभयापेक्षो वा स संयुक्तसंयोगः PadārthaSaṁ. 304. 12.

अन्यतरापेक्षा (anyatarāpekṣā) *f.* **1A** semantic expectancy for one of the two अन्यतरापेक्षारहिते चार्थे न भवति समासः Nyās. i. 395. 20 (*on* ii. 2. 29); द्वयोर्मध्येऽन्यतरापेक्षातिशयविशयविशिष्टस्वार्थवृत्तेः ... स्वार्थे प्रत्ययः LaŚabdeŚe. ii. 369. 1; **1B** [Inst.] with expectancy for one अन्यतरापेक्षया उभयापेक्षया वा संगतिः साक्षात्संगतिः ŚrutaPra. iA. 74.11 (*on* i. 1.1); **2** [Inst.] in comparison with another अन्यतरदन्यतरापेक्षया अधिकसत्ताकम् GuruCandr. i. 110. 10.

अन्यतरापेक्ष्य (anyatarāpekṣya) *adj.* having one of the two as its referent नैतद्वाक्यं मुक्तस्य विशेषज्ञानं वारयितुमलम्। यत् स्वाप्ययसंपत्त्योरन्यतरापेक्ष्यं तत्। स्वाप्ययः सुषुप्तिः संपत्तिस्तूत्क्रान्तिः GoviBh. 322. 2 (*on* iv. 4. 16)

अन्यतराप्रतीति (anyatarāpratīti) *f.* non-perception of any one of the two नापि विद्रुतावस्थायां जलत्वद्रवत्वयोरन्यतराप्रतीतिः। येन व्यतिरेकोपलम्भः स्यात् NyāySiA. 257. 29.

अन्यतराप्रामाण्य (anyatarāprāmāṇya) *n.* invalidity or non-authoritativeness of one of the two किं तु विरोधादन्यतराप्रामाण्यमेवोक्तं स्यात्यथार्थविषयत्वाभावात् ŚrutaPra. ii. 446.25 (*on* iii. 2.29); अन्यतराप्रामाण्यपक्षेऽप्यन्ततोऽस्मन्नयमन्तरेण गत्यभावात्। न हि निर्गुणवाक्यमेव बाधितुं युक्तम् ŚatDū. 200. 7.

अन्यतराभाव (anyatarābhāva) *m.* **1A** absence of another person पितृप्रमाणाश्चत्वारः पूर्वे धर्म्याः। मातापितृप्रमाणाः शेषाः। तौ हि शुल्कहरौ दुहितुः। अन्यतराभावेऽन्यतरो वा ArthŚā. ii. 13. 7 (3. 2); **1B** absence of another entity न चेतरेतरापेक्षया कस्यचित् सिद्धिरिति। यस्मादेकाभावेऽन्यतराभावाद् द्वयाभावः NyāyVār. 256. 19 (*on* ii. 1. 30); **2A** absence of any one of the two persons, i.e. spouses यत्र पत्न्यवेक्षितेन यजमानावेक्षितेन चाज्येन होम उच्यते, तत्रान्यतराभावे वैगुण्यम् ŚābaBh. 1362. 4 (*on* vi. 1. 17); मुक्तबद्धयोरन्यतराभावात्र तत्सिद्धिः SāṁkhyaPraSū. 1. 93; असमक्षं तु दम्पत्योर्होतव्यं नर्त्विगादिना। द्वयोरप्यसमक्षं तु भवेद्धुतमनर्थकम्। इति अत्रापिशब्दात्कथंचिदन्यतराभावेऽपि न दोष इत्युक्तं भवति SmṛtiCan. ii. 424. 16; आधानादिषु पतिपत्न्योरन्यतराभावे आधानादिस्वरूपसिद्धिः Subodhi. 31. 3 (*on* 2. 52); **2B** absence of any one of the two entities or things न चैकज्ञानादन्यत्वेन ग्राह्यग्राहकभूतयोर्धर्मयोरेकत्वं स्यात्। तत्र परस्परापेक्षत्वे सत्यन्यतरस्याभावेनान्यतरस्यासत्त्वं स्यात् TātpaṬ. (U.) 270. 21 (*on* 5 (3). 125); एकाधिकरणत्वं घटादिविशेष्याभावे न युक्तमिति चेत् न 'इदमुदकम्' इति मरीच्यादौ अन्यतराभावेऽपि सामानाधिकरण्यदर्शनात् GītāBh. (Śaṅ.) 28. 14 (*on* 2. 16); युगपदनयोर्विधानात् सलोपाभावे क्यङा न भवितव्यम्। युगपद् विधाने हि नान्यतराभावे कार्यमुपयुज्यते Nyās. i. 500. 3 (*on* iii. 1. 11); अपरे त्वन्यतराभावेऽप्यभावात्समुदायार्थतामाहुः NyāyRa. 914. 20 (*on* 7. 249); व्याप्तिर्हि संबन्धत्वाद्व्याप्यव्यापकसापेक्षा कथं तयोरन्यतराभावे सा सत्या भवेत् ŚatDū. 132. 23; व्याप्तिपक्षधर्मताविशिष्टेनैव हि हेतुना स्थापनं दूषणं वा तयोरन्यतराभावे प्रतिषेधहेतुरपि दुष्यत्येव NyāyPari. 220. 2; युगपद्विधानात् सलोपाभावे ... पयायत इत्यादावेव भवितव्यम्। युगपद्विधाने हि नान्यतराभावे कार्यं स्यात् Prasā. ii. 375. 11; लिङादिज्ञानं प्रवृत्तिसामग्रीजनकम्। सा च कृतिसाध्यत्वप्रकारकेच्छारूपा चिकीर्षा, तज्जनकज्ञानं च लिङादिभिर्जन्यते, तच्चेष्टसाधनत्वबलवदनिष्टाननुबन्धित्वज्ञानम्। अन्यतराभावे प्रवृत्त्यजननात् BhāṭṭCin. i. 8. 23 (*on* i. 1. 2); **3A** absence of any one entity पूर्वोक्तं पक्षमन्यमतत्वेनोपसंहरति साम्येनान्यतराभावे विकल्पः कैश्चिदिष्यते। अतद्गुणोऽतश्छागः स्यान्मेषो वा तद्गुणो भवेत् VākyaPa. 3 (1). 80; प्रतिहन्ति मुनिर्येन दैवमापतितं क्वचित्। ... एवमास्थितेष्वप्युभयं कारणम् अन्यतराभावे फलाभावात्। केचित्तु केचित्प्राधान्येन वर्तन्त इति तत्परिगृह्यते ManuBh. ii. 62. 29 (*on* 7. 205); ग्राह्यग्राहकयोरितरेतरापेक्षत्वादन्यतराभावेऽन्यतरदपि न स्यात् ततश्च निःस्वभावकत्वात् ज्ञानस्यैवाभावः स्यादिति NyāyRa. 294. 14 (*on* 5 (3). 89); शक्तेश्च प्रत्येकपर्याप्ततया न समुच्चयापत्तिः। अन्यथान्यतराभाव-

विशिष्टान्यतरस्योभयाभावविशिष्टव्रीह्यादेर्वा हेतुत्वकल्पने गौरवापत्तिः व्यभिचारश्च BhāṭṭCin. i. 33. 29 (*on* i. 1. 4); घटाभावानधिकरणाभाव इव तत्रापि तदभावाभावेऽपि तदनधिकरणत्वोपपत्तेः उभयाधिकरणत्वयोग्य एवान्यतराभावेऽन्यतरविधिनियमात् BhedaDhi. 86. 3; नवान्नाशनस्य बुभुक्षातल्लाभोभयपूर्वकत्वे नान्यतराभावे इष्टिपरिमित-नवान्नालाभेऽपि नैवाग्रयणेऽधिकारः BhāṭṭCan. 73. 18 (*on* xv. 1. 14); **3B** absence of any one person कुमार्या एव सर्वमातृधनाधिकारित्वे यौतकधने मन्वादेर्विशेषवचनं व्यर्थं स्यात्। तया च पुत्रकुमार्योः तुल्यवदधिकारः। तयोरन्यतराभावेऽन्यतरस्य तद्धनम् BālamBha. ii. 260. 26 (*on* 2. 145); **4** absence of any one of the many 'इन्द्रवरुण' इत्यादिना विहितस्य ङीषोऽनेन लुक्, संनियोगविशिष्टानामन्यतराभाव इत्यानुको निवृत्तिः। PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 2. 49 (350. 21)

अन्यतराभासत्व (anyatarābhāsatva) *n*. fallacious nature of one of the two (items) प्रकृतेऽपि जीवनगृहाभावनियमग्राहकप्रमाणयोरन्यतराभासत्वेनाभासत्व-संभवात् TattvCin. ii (1). 657. 10.

अन्यतराभिगमन (anyatarābhigamana) *n*. act of approaching one यथोक्तं प्राक् - 'सक्तं तु वशिनं नारी संभाष्यान्यत्र वा व्रजेत्' इति। पूर्वस्मिन्दर्शनेऽन्य-तराभिगमनेऽन्यतरस्मादर्थः JayaMa. 359. 19 (*on* 6. 6)

अन्यतराभिधान (anyatarābhidhāna) *n*. **A** expressive power or denotation in one of the two (senses) अस्य प्रत्यवस्थानम् – सामान्य-शब्दस्यानेकार्थत्वेऽन्यतराभिधानकल्पनायां विशेषवचनम् NyāyBh. 67. 11 (*on* i. 2. 12); प्रकरणाद्यभावे संदेहः शान्तशृङ्गार्यन्यतराभिधाने तु निश्चयः KāvyaPra. 385. 5; **B** expressive power or denotation in one sense संवद्धानां चार्थानामन्य-तराभिधानेनैवेतरत्र प्रतिपत्तिसिद्धेः। कथं तर्ह्याकृतिप्रत्यय इति चेद् अत आह। विभागादिति TantrVā. 256. 18 (*on* i. 3. 26)

अन्यतराभेद (anyatarābheda) *m*. non-difference from another यद्यन्यतर-भेदमाश्रित्य हेतुत्वमुच्यते तर्ह्यन्यतराभेदमाश्रित्याहेतुत्वमपि स्यात् MayūMāli. 183.1 (*on* iii. 1. 1)

अन्यतराभ्युपगम (anyatarābhyupagama) *m*. admittance of one of the two (theories) अन्वर्थसंज्ञाकरणं तु पूर्वोक्तयोः दर्शनयोरन्यतराभ्युपगमसूचनार्थम् Nyās. i. 54. 1 (*on* i. 1. 8)

अन्यतरामुख्यत्व (anyatarāmukhyatva) *n*. secondariness of one उभयमुख्यत्वसंभवेऽन्यतरामुख्यत्वाश्रयणानुपपत्तेश्च ŚrutaPra. ii. 429. 9 (*on* iii. 2.1)

अन्यतरारोप (anyatarāropa) *m*. superimposition of another अन्यतराश्रये धर्मिणि अन्यतरारोपस्यावश्यकत्वे श्रुते ... आरोप उचितः RasGaṅ. 502.13.

अन्यतरार्ति (anyatarārti) *f*. destruction or loss of one दर्शपूर्णमासयोर्होमौ प्रकृत्य श्रूयते 'यस्योभयं हविरार्तिमार्च्छेदैन्द्रं पञ्चशरावमोदनं निर्वपेदि ति। तत्र संशयः किमुभयार्तौ पञ्चशराव उतान्यतरार्तावपीति ŚāstrDī. 484. 19 (*on* vi. 4. 6); द्वित्वस्य विवक्षायामन्यतरार्तौ नैमित्तिकाभावप्रसङ्गः ŚivārkaMaDī. i. 255. 10 (*on* i. 1. 21); MayūMāli. 485.7 (*on* vi. 4. 6)

अन्यतरार्थ (anyatarārtha) *m*. **1A** one of the two things or objects सदसत्त्वं तथैकस्य विरुद्धत्वादसंभवि। ... तयोरन्यतरार्थस्य निश्चयाभावहेतुतः। सदसत्त्वं प्रपञ्चस्य जैनास्तु प्रतिजानते SaṁviSi. 84. 3; **1B** one thing or object अन्यतरार्थानुचिन्तनं न तदितरस्य साक्षात्काराय कल्पते TattvVai. 34. 25 (*on* 1. 29); अभ्युगतार्थद्वयेऽन्यतरार्थेऽप्रामाण्यप्राप्तावन्यार्थेनाश्वासप्रसङ्गात् TattvPrakā. 107A. 5 (*on* ii. 3. 1); **2** one of the two meanings अनेकार्थप्रतिपादकेऽपि घटादिपदे यत्रान्यतरार्थप्राधान्यनियामकाभावस्तत्रैव लाघवस्य ... नियामकत्वम् MīmāKau. iii (2). 36. 12 (*on* ii. 1. 5); **3** one of the two cases or concerns उच्यते। यत्र शास्त्रविरोधे बलवान्न्यायोऽन्यतरार्थविनिगमकः ससभ्यप्राड्विवाकस्य सभापतेर्न हृदयमारोहति VīraMi. (Vyavahāra.) 88. 20.

अन्यतरार्थ (anyatarārtha) *adj*. **1A** meant for (prescribing) one उभयार्थत्वविधिना ह्यन्यतरार्थत्वमपि प्राप्नोति TantrRa. 108. 4 (*on* iv. 1. 45); **1B** meant for (prescribing) any one न त्वन्यतरार्थत्वविधेरुभयार्थत्वप्राप्तिः TantrRa. 108. 5 (*on* iv. 1. 45); **2** denoting one of the two (meanings) 'किं' शब्दस्य आक्षेपकुत्सयोः अन्यतरार्थत्वे हेतोः वक्तव्यत्वात् तदनुक्ते(:) न्यूनत्वम् TarkSaṁ. (Ā.) 82. 30; किमिदमनिर्वाच्यत्वम्। निःस्वभावत्वं चेन्निसः प्रति-षेधार्थत्वे स्वभावशब्दस्यापि भावाभावयोरन्यतरार्थत्वेऽसत्ख्यातिसत्ख्यात्यभ्युपगमप्रसङ्गः SyādvāMañ. 13 (43); वा शब्दो अन्यतरार्थः। वेदं व्रतानि वेत्यादाविव विकल्पार्थत्वे एकस्यैव ग्रहणं स्यात् BālamBha. i. 190. 18 (*on* 1. 53)

अन्यतरार्थम् (anyatarārtham) *adv*. **1** for the sake of (ruling of) one of the two (operations) अन्यतरार्थं पुनर्वचनम् Vār. 13 *on* P. i. 1. 3; अन्यतरार्थ-मेतत्स्यात्। सार्वधातुकार्धधातुकयोर्गुण एवेति MahāBh. i. 50. 2 (*on* i. 1. 3); **2** for the sake of securing only one (option) तत्रान्यतरार्थं क्रियेत यदि विनिगमनायां हेतुर्भवेत् ŚābaBh. 1209. 3 (*on* iv. 1. 22); **3** for the sake of one of the many (options) ये तु समुदायार्थं पर्षद्भोजनमिव तदन्यतरार्थमिति न शक्यते वदितुम् ṬupṬ. 229. 9 (*on* ix. 4. 29)

अन्यतरार्थवाद (anyatarārthavāda) *m*. one of the two explanatory or glorificatory passages पक्षद्वयेऽप्यन्यतरार्थवादस्यानाञ्जस्यावश्यकत्वेन प्रकरण-पाठस्य पाक्षिकत्वपरिहारार्थमन्तरायार्थवादस्यैव तदौचित्याद्य BhāṭṭDī. ii. 144. 11 (*on* iv. 4. 5)

अन्यतरावगम (anyatarāvagama) *m*. knowledge of one of the two (objects) अथ शब्दोपात्तन्यायेन प्रथमसूत्रस्योदाहरणं यतो वा इमानि भूतानीति जन्मादिसूत्रस्य , कथम्। पूर्वोक्तेन न्यायेन पृथिव्यादीनां जन्मादिदर्शनात्तत्कारण एकत्वनानात्वयोरन्यतरावगमे प्रमाणाभावात् PañcPā. 81. 11 (*on* i. 1. 2)

अन्यतरावधारण (anyatarāvadhāraṇa) *n*. **1A** ascertainment of one of the two (entities) कुशले गुणकृतसंसारक्रमस्य समाप्तिरस्ति नेतरस्मिन्नित्यतो गुणसृष्टिप्रवाहोच्छेदानुच्छेदान्यतरावधारणे दोषः YogBh. 387. 24 (*on* 4. 33); रजतजातरूपसाधारणे सति हिरण्यशब्देऽन्यतरावधारणमूलमन्यत् कल्प्यं स्यात् TantrVā. 991. 8 (*on* iii. 4. 21); **1B** ascertainment of one (entity) अन्यतरधर्माध्यवसायाद्य संशयो न भवति। ततो ह्यन्यतरावधारणमेव NyāyBh. 74. 5 (*on* ii. 1.1); **1C** ascertainment of one of the many (entities) तुल्यप्रयोगप्रतिपत्तीनामन्यतरावधारणमशक्यमिति चेदत आह TantrVā. 226. 18 (*on* i. 3. 23); **2** ascertainment of any one of the many persons चमसाध्वर्यूणां तुल्यकल्पत्वादन्यतरावधारणप्रमाणं नास्तीति सदस्ययजमानयोरन्यतरः संदिह्यते TantrVā. 1149. 13 (*on* iii. 7. 38)

अन्यतरावयवसंबन्ध (anyatarāvayava-sambandha) *m*. connection with the limbs of one of the two persons येषु क्षेत्रजगूढजकानीनपौनर्भवसहोढेषु दंपत्योरन्यतरावयवसंबन्धः तेषां विकलावयवारब्धत्वेन न्यायसिद्धमेव प्रतिनिधित्वं नीवारादिवत् VīraMi. (Saṁskāra.) 207. 10.

अन्यतरावर्तपरिवर्तिन् (anyatarāvarta-parivartin) *adj*. (used as noun) (one) revolving in one of the two whirlpools भावनाप्रकर्षपर्यन्तजन्मनस्तु सत्यपि विशदनिर्भासित्वे प्राच्यानुभवगोचरादनधिकमधिकं वाध्यवस्यतः स्मृतिविभ्रमस्रोतसोरन्यतरा-वर्तपरिवर्तिनः कुतः प्रामाण्यकूलप्रतिलम्भः ĪśvaSi. (Yā.) 71. 21.

अन्यतरावश्यंभाव (anyatarāvaśyambhāva) *m*. necessity of one of the two things अतः सूत्रवैयर्थ्यशङ्कापरिहारासिद्धयोरन्यतरावश्यंभावात् परोक्तार्थ-परत्वं सूत्रस्यायुक्तम् ŚrutaPra. iB. 191. 15 (*on* i. 1. 12); हेतोर्विपक्षवृत्तित्वेन साधारणत्वविरुद्धत्वयोरन्यतरावश्यंभावात् NyāyPari. 318. 8; तथापि शिरःकबन्ध-योरेकस्मिन् अवयविन्यवयवभावेनानुप्रविष्टचरत्वात् शिरश्छेदनानन्तरं मूर्च्छामरण-योरन्यतरावश्यंभावेन दृष्टविरुद्धार्थस्य तादृशवचनस्य ... विघाताद्य SiddhāLeSaṁ. 331. 4.

अन्यतरावस्थान (anyatarāvasthāna) *n*. existence or remaining of one of the two (parts) अन्यतरविभागिविनाशात् विभागविनाशे अन्यतरावस्थानात् तदवस्थानस्यापि सुवचत्वात् TarkSaṁ. (Ā.) 75. 22.

अन्यतरावस्थाभिप्राय (anyatarāvasthābhiprāya) *m*. [Inst.] with the intention of referring to one of the two states. विशेषविज्ञानभावाभावाभिधानं मुक्तिसुषुप्त्योरन्यतरावस्थाभिप्रायेण ऐश्वर्याभिधानं तु सगुणविद्याविषयम् PrakaVi. 1104. 20.

अन्यतराविज्ञान (anyatarāvijñāna) *n*. absence of knowledge or non-comprehension of one of the two समानोदकभावस्य निवृत्तिस्यादवेदने। जन्मनाम्नोरन्यतराविज्ञानेऽपि निवर्तते SmṛtiCan. vi. 37.16.

अन्यतराविवक्षाप्रसङ्ग (anyatarāvivakṣā-prasaṅga) *m*. occasion of the non-expectancy of any one of the two तादर्थ्यचतुर्थ्याप्यधिकारित्वसंबन्धानुवादिकया उक्तविधनिमित्तत्वे लक्षणा। अतश्च नान्यतराविवक्षाप्रसङ्गः BhāṭṭDī. i. 265. 4 (*on* iii. 3. 9)

[1]**अन्यतरावृत्ति** (anyatarāvṛtti) *f*. non-existence or absence of either of the two सत्यप्युभयपदश्रवणे दधिपयसोरन्यतरावृत्तावपि तदेव प्रायश्चित्तम् ManuBh. i. 89. 4 (*on* 2. 29)

[2]**अन्यतरावृत्ति** (anyatarāvṛtti) *f*. repetition of one of the two पाठक्रमानुरोधेन प्रयोगो भविष्यति। अन्यतरावृत्तौ च प्रयोगाकाङ्क्षावैषम्यात् SaṅkarKāBh. 14. 22 (*on* i. 2. 8)

अन्यतराव्यभिचार (anyatarāvyabhicāra) *m*. absence of deviation from one of the two अन्यतराव्यभिचारेऽपि धूममात्राव्यभिचारिणो वह्निमात्राव्यभिचारिणो वा TārkiRa. 199. 1.

अन्यतराव्यभिचारिन् (anyatarāvyabhicārin) *adj*. (used as noun) (that) which is not deviating from one अनित्यास्त्रिविधाः। उभयाव्यभिचारिण अन्यतराव्यभिचारिण उभयव्यभिचारिणः NyāyVārPari. 693. 5; Kiraṇā. 301. 6;

अनित्यत्वेऽपि उभयाव्यभिचारिण उभयव्यभिचारिणोऽन्यतराव्यभिचारिणो वा TārkiRa. 199. 1.

अन्यतराव्याप्ति (anyatarāvyāpti) *f.* non-pervasion in the theory of one of the two (disputants) अन्ये तु मन्यन्ते। अन्यतराव्याप्त्यादिकं नाम नास्त्येव NyāySu. (Ja.) 474A. 4 (*on* iii. 2. 1)

अन्यतराशन (anyatarāśana) *adj.* (used as noun) (one) subsisting on either of the two युक्तो नियतचित्तवृत्तिः। वार्यनिलाशनस्तदन्यतराशनः ManvaVi. 712. 22 (*on* 6. 31)

अन्यतराश्रय (anyatarāśraya) *adj.* **A** residing in either of the two योगस्य द्व्याश्रयत्वेऽपि भवत्यन्यतराश्रयः ŚlokaVār. 4. 65(154. 2); अस्त्वन्यतराश्रयो व्यपदेशः। इह तु नियमेनैवाक्षेण व्यपदेशो दृश्यते नार्थेन Kāśi. i. 233. 22 (*on* 4. 65); **B** having either of the two as the substratum, cf. अन्यतराश्रयता.

अन्यतराश्रय (anyatarāśraya) *m.* **A** one of the two substrata संयोगनाशो विभाग इति चेत्। न। अन्यतराश्रयविनाशात् संयोगविनाशे विभक्तप्रत्ययप्रसङ्गात् Kiraṇā. 231. 4; **B** relational subjunct of one of the two विशेषणतासंबन्धावच्छिन्नव्यापकतायामवच्छेदकं यत् ... तयोरन्यतराश्रयप्रतियोगित्वम् LaCandr. 176.8; **C** substratum of one अन्यतराश्रये धर्मिण्यन्यतरारोपस्यावश्यकत्वे, श्रुते प्रकृतव्यवहारधर्मिण्येवाप्रकृतव्यवहारस्यारोप उचितः RasGaṅ. 502. 13.

अन्यतराश्रयण (anyatarāśrayaṇa) *n.* **A** act of resorting to, i.e. acceptance of one स्वतन्त्रया श्रुत्या नित्यमेव गार्हपत्योपस्थानं चोदितं लिङ्गेन स्वतन्त्रेणेन्द्रोपस्थानं तत्रान्यतराश्रयणे सतीतरच्चोदिते सत्र क्रियते TantrVā. 866. 20 (*on* iii. 3. 14); **B** act of resorting to, i.e. acceptance of one of the two अन्यतराश्रयणे च प्रथमश्रुतत्वादणीयस्त्वं युक्तमाश्रयितुम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 97. 7 (*on* i. 2. 1); **C** act of resorting to, i.e. dependance upon either of the two एकस्यापि तपरशब्दस्य तन्त्रावृत्त्योरन्यतराश्रयणादर्थभेदो न विरुद्धः PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 1. 70 (246. 16)

अन्यतराश्रयता (anyatarāśraya-tā) *f.* [Inst.] by way of having either of the two as the substratum नीलादिराकारो भासते। न चायं ज्ञानार्थयोरन्यतराश्रयतया निर्धारयितुं शक्यते Kāśi. ii. 115. 17 (*on* 5 (3). 55)

अन्यतराश्रयत्व (anyatarāśraya-tva) *n.* the state of having one of the two as the substratum स्वाश्रयकारणभेदकत्वे परिणामविवर्तयोरन्यतराश्रयत्वे वा, स एव दोषः TarkSaṁ. (Ā.) 4. 10.

अन्यतराश्रयासिद्धि (anyatarāśrayāsiddhi) *f.* non-establishment of one of the two substrata, i.e. subjects स्वसिद्धान्तमात्रसिद्धप्रकृतिपरमाण्वादिपक्षीकारे त्वन्यतराश्रयासिद्धिः NyāyPari. 283. 10.

अन्यतरासंनिधान (anyatarāsannidhāna) *n.* absence of any one of the two नित्ययोगे एवायं मत्वर्थीयो यथा क्षीरिणो वृक्षा इति। ... न चान्यतरासन्निधाने सम्बन्धो युज्यते। तस्य द्विष्ठत्वात् Nyās. i. 514. 17 (*on* iii. 1. 26)

अन्यतरासंनिधि (anyatarāsannidhi) *m.* absence of any one of the two (उभौ तौ वर्तयतः) उभौ ताविति। अन्यतरासंनिधौ क्रियाया अनुत्पादादुभयोः कर्तृत्वम् Pradī. iv. 279A. 3 (*on* v. 1. 72)

अन्यतरासाधारणत्व (anyatarāsādhāraṇatva) *n.* non-commonness or peculiarity of one of the two इतरांशयोरन्यतरासाधारणत्वे प्रकृतेरब्रह्मत्वान्महदादिकं ब्रह्मोपादानकं न स्यात् ŚrutaPra. ii. 176. 6 (*on* i. 4. 28)

अन्यतरासाधारणनिमित्त (anyatarāsādhāraṇanimitta) *n.* extraordinary or peculiar cause of one of the two साधारणनिमित्तायामप्यन्यतरासाधारणनिमित्तनिर्वृत्तावेकतरनिवृत्तावितरानुवृत्तिसंभवात् NyāyVārPari. 77. 10.

अन्यतरासिद्ध (anyatarāsiddha) *m.* type of fallacious probans (*lit.* not admitted by any one of the two parties or disputants) असिद्धश्चतुर्विधः। उभयासिद्धोऽन्यतरासिद्धः तद्भावासिद्धोऽनुमेयासिद्धश्चेति PadārthaSaṁ. 238. 11; अन्यतरासिद्धा व्यापकाव्यापकभेदेन द्वात्रिंशकं शतम् NyāyVār. 169. 19 (*on* i. 2. 45); परपक्षानुपादानं तद्वृत्तेश्चानुदाहृतौ। कथमन्यतरासिद्धहेत्वाभासव्यवस्थितिः Kāvyālaṅ. (Bh.) 5. 23; न तु साध्यत्वमन्यतरासिद्धैकलग्नमिति NyāyMañ. ii. 162. 21; ii. 194. 5; एतेऽसिद्धभेदाः ... यदा त्वन्यतरवाद्यसिद्धत्वेन विवक्षितास्तदान्यतरासिद्धा भवन्ति NyāySā. 9. 2; अन्यतरासिद्धोदाहरणमाह कृतकत्वेति Kāśi. iii. 55. 10 (*on* 5 (4). 77½); अन्यतरासिद्धः कार्यत्वादनित्यः शब्द इति NyāyKa. 240. 8; एते चासिद्धभेदाः वादिप्रतिवादिनोरन्यतरस्याप्रसिद्धत्वेऽन्यतरासिद्धाः SarvaDaKau. 47. 13; एते चासिद्धभेदाः यदान्यतरस्यैव वादिनोऽसिद्धा भवन्ति तदान्यतरासिद्धा इत्युच्यन्ते MānaMe. 73. 7.

अन्यतरासिद्ध (anyatarāsiddha) *adj.* **A** (used as noun) (that) which is not admitted by any one of the two (parties) परमार्थतस्त्वन्यतरासिद्धं नाम वस्त्वेव नास्ति TātpaṬ. (U.) 324. 22 (*on* 5 (4). 81); **B** not admitted by or not established in the theory of one of the two (parties) यदा हि बौद्धं प्रति सर्वत्र कार्योपलम्भादात्मनस्सर्वगतत्वं मीमांसकास्साधयन्ति, तदान्यतरासिद्धाश्रयो हेतुर्भवति Kāśi. iii. 56. 13 (*on* 5 (4). 80½); अन्यतरासिद्धं व्याप्यं प्रसाध्यानुमानव्यवस्थापनमुच्छिन्नम् KhaṇḍanKhā. 1287. 15; असत्यहेतुजन्यधीविषयत्वमन्यतरासिद्धम् ŚrutaPra. iA. 177. 23 (*on* i. 1.1); प्रकृते त्वन्यतरासिद्धो हेतुः Ekāva. 1.13 (63) (33. 3); न च प्रपञ्चे तत् प्रतिवादिनो मम सिद्धम्। अतोऽन्यतरासिद्धो हेतुरिति NyāySu. (Ja.) 39A. 12 (*on* i. 1. 1)

अन्यतरासिद्धता (anyatarāsiddha-tā) *f.* [Inst.] by way of being not admitted by one of the two (parties) यदा प्रतिज्ञाया हेतुविरोध इति हेतोरप्यन्यतरासिद्धतया प्रतिज्ञातुल्यत्वाभिप्रायम् TātpaṬ. (Vā.) 341. 6 (*on* i. 2. 6); यत्तु ... ज्ञानमात्मा न भवति रूपादिवदित्यनुमानं तत्सर्वमन्यतरासिद्धतयापास्तम् TattvPradī. (Ci.) 24. 8.

अन्यतरासिद्धत्व (anyatarāsiddhatva) *n.* **1** non-establishment of one of the two (items) क्षणिकत्वगुणत्वयोरन्यतरासिद्धत्वात्। दृष्टान्तश्च साधनविकलः SrutaPra. iA. 103. 27 (*on* i. 1. 1); **2** (anyatarāsiddha-tva) the state of being not established or not admitted by one of the two (parties) द्वितीयस्य तु तत्त्वमन्यतरासिद्धमिति प्रथमेन द्वितीयं बाधितमिति स्वार्थानुमान एवायं दोष इत्येके TattvCin. ii (1). 875. 2; आपादकस्याहार्यत्वेनान्यतरासिद्धत्वात् NyāySu. (Ja.) 478A. 3 (*on* iii. 2. 1)

अन्यतरासिद्धवत् (anyatarāsiddha-vat) *adv.* like a type of a fallacious probans (*lit.* not admitted by one of the two parties) किं तु कंचित्कालमन्यतरासिद्धवद्विमतिपथापतितस्य वस्तुनः पक्षत्वमुपेयते NyāyMañ. ii. 164. 24.

अन्यतरासिद्धि (anyatarāsiddhi) *f.* **Ai** non-establishment or non-admittance in the theory of any one of the two (parties), type of defect of probans अवस्तुत्वेन साध्यत्वान्निषेधाद्धेतुसाध्ययोः। सपक्षेऽन्यतरासिद्धिर्न दोषायात्र जायते ŚlokaVār. 5 (11). 33 (517. 10); न चैवमन्यतरासिद्धिरदूषणम्, यावत्तु वादी न साधनं साधयति, तावदन्यतरासिद्ध्या निगृह्यते, साधिते तु तस्मिन् दूषणं परिहृतं भवति Kāśi. iii. 57. 20 (*on* 5 (4). 82½); ननु यद्यन्यतरासिद्धिर्दूषणं ततस्तिस्रोऽपि कथाः समुच्छिद्येरन् NyāyRa. 372. 17 (*on* 5. 81); असिद्धयोऽन्यतरासिद्ध्युभयासिद्धिभेदेन च भिद्यन्ते TārkiRa. 227. 2; ईश्वरस्याप्यपरजात्याधारत्वसाधनेन प्रतिकूलतर्कपराहतत्वात् ... अन्यतरासिद्धिः PrakaVi. 665. 6; समवायिकारणत्वे च, अन्यतरासिद्धिः न हि समवायमनङ्गीकुर्वन्तः समवायिकारणत्वं नाम किञ्चिदङ्गीकुर्वन्ति TarkSaṁ. (Ā.) 4. 9; केचित्पुना रजतविषयं ज्ञानम् ... रजतेतराविषयत्वं साध्यमङ्गीकृत्य साध्याविशिष्टतादोषं परिहरन्ति। तदसत्। ... अन्यतरासिद्धेः NyāySu. (Ja.) 45B. 13 (*on* i. 1. 1); 418B. 9 (*on* ii. 2. 11); अन्यतरासिद्ध्युभयासिद्धिभेदेन चतुःपञ्चाशत्त्वम् NyāyPari. 314. 7 (2. 4); **Aii** non-establishment or non-admittance (of the probans) in any one of the two substratums, i.e. subjects परेणोक्ते कृतकत्वादावविप्रतिपत्तव्यत्वापत्तेः अन्यतरासिद्ध्याद्युच्छेदापातात् KhaṇḍanKhā. 1340. 2; पूर्वं न्यूनस्यावतारः तदुत्तरं त्वपसिद्धान्तस्य न वावयवेयत्ताचिन्तायामर्थान्तरत्वमन्यतरासिद्ध्युद्भावनेहेतोः ... प्रकृतोपयोगात् TārkiRa. 344. 4; न च कल्पिताकल्पितत्ववैषम्याद्धेतोरन्यतरासिद्धिराशङ्कनीया TattvPradī. (Ci.) 13. 8; कल्पितत्वाभावात् दृष्टान्तस्य साध्यविकलत्वमुक्तं भवति कल्पितत्वहेतोरन्यतरासिद्धिश्च ŚrutaPra. ii. 246. 21 (*on* ii. 1. 15); ज्ञानसंस्कारपक्षे हेतोरन्यतरासिद्धिः NyāySiA. 221. 21; परेणान्यतरासिद्धावुद्भावितायां तत्साधनस्फूर्तिमतापि तूष्णीं भवितव्यम् NyāySu. (Ja.) 30B. 9 (*on* i. 1. 1); 275A. 1 (*on* ii. 1. 2); **B** non-establishment of any one of the two (items) अन्योन्याश्रयदोषश्च हेतोः साध्यस्य निश्चये। द्वयोरन्यतरासिद्धावन्यस्याप्यविनिश्चये TattvSaṁ. 1388; 2098; विरुद्धार्थगोचरयोः सत्प्रतिपक्षहेत्वोर्मध्येऽवश्यमन्यतरासिद्ध्यादिदोषेण भवितव्यम् KhaṇḍanKhā. 896. 9; किं च दृश्यत्वं प्रमाणतो वा भ्रान्त्या वा। नोभयमपि, अन्यतरासिद्धेः Vādā. 39. 6; साक्षात् संबन्धश्च स्वमते संयोगः परमते तु समवाय इति नान्यतरासिद्धिः SarvaDaKau. 93.8.

अन्यतरास्वारस्य (anyatarāsvārasya) *n.* inappropriateness or unfitness of one of the two परेषां प्रत्ययार्थस्वारस्यम् ... अन्यतरास्वारस्यमुभयत्राविशिष्टमिति चेन्न ŚrutaPra. ii. 162. 23 (*on* i. 4. 23)

अन्यतरु (anya-taru) *m.* **1** another tree न च द्वयोरपि वाच्यालंकारत्वम्, विभिन्नविषयत्वात्। यथा वा नामाप्यन्यतरोर्निमीलितमभूत्तावदुन्मीलितम् VakroJī. 59.21; BhallaŚ. 86; Subhāṣi. 1017; **2** plant *Andropogan Saccharatus* बीजपुष्पिकान्यतरौ ŚabdaRaSaK. 50. 12.

अन्यतरेच्छा (anyatarecchā) *f.* desire of one of the two persons न कश्चिदभियोक्तारं दिव्येषु विनियोजयेत्। ... अनेनार्थिप्रत्यर्थिनोरन्यतरेच्छया दिव्याङ्गीकारे नायं नियम इत्यर्थादुक्तम् SmṛtiCan. iii. 224. 17.

अन्यतरेद्युस् (anyataredyus) *adv.* [P. v. 3. 22; MahāBh. ii 407. 22 (*on* v. 3. 22); Kātan. ii 6. 37; JaineVyā. iv. 1. 87; (CāndraVyā. iv. 3. 17; SiddhaHe. vii. 2. 98; MugdhaBo. 7. 103 (77. 13)] 1 word or expression *anyataredyus* सद्यः° ... °पूर्वेद्युरन्येद्युरन्यतरेद्युः° ... °उत्तरेद्युः P.v. 3. 22; अन्यतरस्मिन्नहन्यन्यतरेद्युः MahāBh. ii. 407. 22 (*on* v. 3. 22); CāndraVṛ *on* iv. 3. 17; KāśiVṛ. *on* v. 3. 22; KātanVṛ. *on* ii. 6. 37; JaineVṛ. 256. 14 (*on* iv. 1. 87), Prasā. i. 907. 17; **2A** on the next day, on the following day धनुषि प्रतिलब्धपाटवे नृपतेरन्यतरेद्युरात्मजे JānaHa. 4. 15; 10. 4; अन्यतरेद्युरपराह्णसमये ... भक्त्या भगवतो रत्नाकरस्य पूजां प्रातिष्ठपम् TilaMañ. 123. 15; अन्यतरेद्युरेव दिवसे, रक्तचन्दनचितचण्डिकालपनमनोहारिणि सति पूर्वगिरिशिखरशेखरे सुरे YaśasCam. i. 580. 3; **2B** on (yet) another day अन्येद्युरेकेऽन्यतरेद्युरन्ये शुचेतरेद्युश्च मुदापरेद्युः। ... ययुस्तदानीं योधाः Rāvaṇā. 17. 9; **2C** on either of the two days पूर्वेद्युरपरेद्युश्चान्येद्युरन्यतरेद्युः। तुभ्यं द्रुह्यन्ति ये दर्पादुत्तरेद्युः पतन्ति ते DvyāśraKā. 19. 5 [AmaK. 2890; Vaija. 287. 8; KalpaK. 460. 26] [on one day or another, APTE.]

अन्यतरेय (anyatareya) *m.* name of a Vedic seer प्रचयस्वर आचारः शाकल्यान्यतरेययोः ṚPrāti. 3.13.

अन्यतरोक्ति (anyatarokti) *f.* A mention of (only) one (word in the aphorism) अतिक्रान्तकालविशिष्टेऽर्थे वर्तमानात् प्रत्ययग्रहणमिष्यते स चातिक्रान्तः कालः अन्यतरोक्तौ नैव गृह्यते Nyās. ii. 121. 9 (*on* v. 3. 53); **B** statement of one of the two तेनैव ज्ञातसंबन्धे द्वयोरन्यतरोक्तितः अर्थापत्त्या द्वितीयेऽपि स्मृतिः समुपजायत PramāVār. 1. 29.

अन्यतरोत्पत्ति (anyatarotpatti) *f.* A rise or occurrence of one of the two (sides) (अ)संप्राप्तौ संदिग्धायां स्याद् वा न वेति यो विकल्पः स शुद्ध-संशयः। द्वयोरन्यतरोत्पत्त्या विकल्पस्य संकीर्यमाणत्वात् JayaMa. 353. 25 (*on* 6. 6); **B** origination, i.e. expression of another (meaning) प्रेरणा भावना चैकप्रत्ययवाच्यतया युगपत्प्रतिपन्ने। न तत्रान्यतरवाच्यवाचकसंबन्धज्ञानादन्यतरो-त्पत्तिर्युक्ता TantrRaha. 44. 13.

अन्यतरोदय (anyatarodaya) *m.* rise or occurrence of one of the two ननु प्रमाणत्वे कथं बाध्यत्वं तस्मिन्वा कथं तदित्यपच्छेदेऽपि प्रसज्यत इति चेन्न; अनियतविरोधपौर्वापर्यतयान्यतरोदयसंभावनया च प्रयोगान्तरेषु प्रामाण्योपपत्तेः ŚatDū. 97. 30.

अन्यतरोद्देश (anyataroddeśa) *m.* A purpose or aim of one of the two विधाने षष्ठप्रकारापत्तेर्वाक्यभेदाद्य ... समुदायतत्फलयोरन्यतरोद्देश इतरवैयर्थ्यम् BhāṭṭCan. 18. 22 (*on* xiii. 2. 17); **B** [Inst.] with the intention of (referring) to one of the two मायाबीजशक्तिबीजयोरन्यतरोद्देशेनेतरसंज्ञाविधिरित्येकः पक्षः SetuBa. 67. 6.

अन्यतरोद्भूतवृत्ति (anyatarodbhūtavṛtti) *f.* manifested function of one of the two रागमोहयोगपद्येऽपि हि तयोरन्यतरोद्भूतवृत्तियोगाद् रागचरितो मोहचरित इति वा व्यपदिश्यते Sphuṭā. ii. 57. 14 (*on* 2. 33)

अन्यतरोद्भूति (anyatarodbhūti) *f.* rise or occurrence of one of the two उभयोरन्यतरोद्भूतौ किं नाम भविष्यति Kāśi. i. 94. 25 (*on* 2. 59)

अन्यतरोपक्रम (anyataropakrama) *m.* occurrence of one of the two अव्यक्तोपक्रममहदहंकारेन्द्रियतन्मात्रभूतसृष्टिप्रकरणेषु जीवपरौ पञ्चविंशषड्विंशकौ। अक्षरतमसोरन्यतरोपक्रमे कालस्य पृथग्गणने च षड्विंशकसप्तविंशकाष्टाविंश-कत्वादिकं यथासंभवं भाव्यम् NyāySiA. 205. 20.

अन्यतरोपदेश (anyataropadeśa) *m.* teaching of either or one of the two (types of words) किं शब्दोपदेशः कर्तव्य आहोस्विदपशब्दोपदेश आहोस्विदु-भयोपदेश इति। अन्यतरोपदेशेन कृतं स्यात् MahāBh. i. 5.14 (*on* i. 1.0)

अन्यतरोपनिपात (anyataropanipāta) *m.* occurrence of one of the two (options or alternatives) न च सिद्धार्थं वचनमनपेक्षं भवति। तस्य हि साधकबाधकयोरन्यतरोपनिपातः संभवति Kāśi. i. 67.20 (*on* 2.21); न च सिद्धे वस्तुनि साधकबाधकयोरन्यतरोपनिपातसंभवप्रसक्तिः ... तद्गोचरवचसः प्रामाण्यप्रच्युतिः ĀgaPrā. 19. 15; 40.1.

अन्यतरोपमर्द (anyataropamarda) *m.* destruction of one न ह्येकस्यैव वस्तुनो युगपदेव सत्त्वमसत्त्वं च समुच्चित्य बोद्धुं शक्यम्, अन्यतरोपमर्देन ह्यन्यतरद् बुद्धावारोहति ŚāstrDī. 41.12 (*on* i. 1.4)

अन्यतरोपलक्षणपर (anyataropalakṣaṇa-para) *adj.* meant for indicating either or one of the two संकेतसमयेति पूर्वावस्थास्मरणग्रहणयोरन्यतरोपलक्षणपरम् NyāyVārPari. 607.1.

अन्यतरोपलब्धि (anyataropalabdhi) *f.* obtainment of one यैवैक-ज्ञानसंसर्गिणोरन्यतरोपलब्धिः सैवेतरस्यानुपलब्धिः NyāyRa. 486.20 (*on* 5(8) 38)

अन्यतरोपहितचित्त्व (anyataropahitacit-tva) *n.* the state of being the consciousness delimited by one of the two असत्त्वापादकाज्ञानास्वीकारमते अनावृततत्तादात्म्यं तद्गोचरवृत्तिश्चेत्यन्यतरोपहितचित्त्वेनैव तथा GuruCandr. i. 151.7.

अन्यतरोपादान (anyataropādāna) *n.* **Ai** mention of one of the two (entities) ग्लुचुग्लुञ्च्वोरेकतरो(v.1.अन्यतरो PadMañ.)पादानेऽपि रूपत्रयं सिध्यत्यर्थ-भेदात्तु द्वयोरुपादानं कृतम् KāśiVṛ. *on* P. iii. 1.58; PadMañ. *on* KāśiVr. *on* P. iii. 1. 58 (444.12); Prasā. ii. 74.13; यस्यासौ प्रकृतिस्तस्यामेव तदर्थायां प्रकृतावसत्यपि प्रकृतिग्रहणे प्रत्ययो विज्ञायते। तस्मादन्यतरोपादानेऽपि सर्वमिष्टं संपद्यते Nyās. ii. 12.23 (*on* v. 1.12); ii. 651. 26 (*on* vii. 1. 48); यत्रान्यतरोपादानं तदेकार्थतैव प्रत्येतव्या BrahmSūBh. (Bhā.) 51.20 (*on* i. 3.1); यद्यपि दानप्रतिग्रह-क्रिययोरन्यतरोपादानेनैवेतराक्षेपः ... तथापि क्रियाद्वयोपादानं वृत्तपूरणार्थम् ManuBh. ii. 155. 11 (*on* 8.165); 'शाखावान् वृक्षः' इत्यादौ वृक्षादेराधाराधेयभावोऽप्यस्ति, तत्पूर्वकं संबन्धित्वं च – इत्यन्यतरोपादानेनैष्टविषये सिद्धिं मत्वा पृच्छति – किमर्थमिति Pradī. iv. 340A.14 (*on* v. 2.94); vii. 10.94 (*on* viii. 1.1); (क्रतुयज्ञेभ्यश्च) सोमसाध्येषु यागेष्वेतौ प्रसिद्धौ। तत्रान्यतरोपादानेन सिद्धे उभयोरुपादानसामर्थ्यादसोमका अपीह गृह्यन्ते SiddhāKau. 260B. 11(*on* iv. 3. 68); **Aii** mention of one of the two (words) अन्यतरोपादानेनान्यतरलाभेऽन्यतरस-वर्णग्रहणवैयर्थ्यापत्तिः BālamBha. i. 275.9 (*on* 1.90); **B** acceptance, i.e. reference to one of the two (items) निमित्तफलयोरनुपादेयत्वात् ते प्रतिकर्मोपादीयेते। तत्रान्यतरोपादाने कृतार्थत्वादेकं प्रत्युपादीयते ṬupṬ. 113. 9 (*on* vi. 3. 2)

अन्यतरोपास्यविषयत्व (anyataropāsyaviṣaya-tva) *n.* the state of having one of the two as the object of meditation केवलदेवताविषयाणाम् ... बहुलमुप-लम्भेन तद्वद् अस्याप्यर्थवादस्य अन्यतरोपास्यविषयत्वोपपत्तेः ŚivārkaMaDī. i. 441.24 (*on* i.3.16)

अन्यतरोभयभेद (anyatarobhaya-bheda) *m.* difference as either or both अनित्यः शब्दः घटव्यतिरिक्तत्वात् पटवदिति। ... अत्र चासिद्धिवदन्यतरो-भयभेदेनापि विभागोऽनुसंधेयः NyāyPari. 288.15; 321.11.

अन्यतर्क (anya-tarka) *m.* **1** theory or doctrine of other (philosophers), i.e. Vaiśeṣikas etc. उत्तरं ग्राहकाभावाल्लिङ्गाभावाच्च नास्ति नः। तदा ग्रहणमित्येतदन्यतर्केषु चोच्यते ŚlokaVār. 5(3). 232 (335.2) (NyāyRa. वैशेषिकादीनां बाह्यार्थवादिनाम्); अन्यतर्केषु स्थितेयं भाष्यकारेणोच्यते उत्पद्यमानैवेत्यादि Kāśi. ii. 184.22 (*on* 5(3). 232); **2** another logic or reasoning दृढेन – न त्वन्यतर्कवत् शिथिलेन Bhāsk. i. 268.13 (*on* i. 5. 15)

अन्यतर्जनी (anya-tarjanī) *f.* fore-finger of another, i.e. right (hand) अनामामन्यतर्जन्या कनीयस्या यथाक्रमम्। आबध्य दक्षिणज्येष्ठामध्यमानामिकात्रयम् ĪśānŚiPa. i. 38. 59.

अन्यतःशितिबाहु (anyátaś-śitibāhu) *adj.* (used as noun) (one) having white fore-leg on one side शितिबाहुरन्यतःशितिबाहुः समन्तशितिबाहुस्त ऐन्द्रवायवाः TaiS. V.vi. 13.1 (Sāy. अन्यत्रैकदेशे शितित्वं यस्य सः); VājaS. 24.2.

अन्यतःशितिरन्ध्र (anyátaś-śitirandhra) *adj.* (used as noun) (one) having white ear-hole on one side शितिरन्ध्रोऽन्यतःशितिरन्ध्रः समन्तशितिरन्ध्रस्ते मैत्रावरुणाः Tais. V. vi. 13.1; Vājas. 24. 2.

अन्यतस् (anyá-tas) *adv.* [GanRa. 3. 181 (220)] **1Ai** from another place **ii** from one place **Bi** to another place, aside, elsewhere **ii** to any other place **iii** to another place **Ci** in another place, elsewhere **ii** at another place, i.e. in seclusion **D** through another way, i.e. gate **2A** on one side or part **Bi** on the other side or part **ii** on the other side (of balance) **C** to another side **D** on the top edge or in front **Ei** from another side **ii** from the other side, i.e. from behind **F** at another end **3** on the enemy **4A** by another person **Bi** from any one else, from some one else **ii** from another person, **Ci** to another person **ii** to any one else, towards any one else **D** in another person **E** with another person **5** without, except, apart from **6Ai** from another direction **ii** from another direction, i.e. the eastern direction **Bi** to or towards some other direction **ii** to the other, i.e. opposite direction **7Ai** from another source **ii** from any other source **B** from another cause or reason, extraneously **Ci** by any other means **ii** by another means **D** by another authority **8Ai** after another word or stem **ii** after any other word or stem **B** in comparison with another (word), from another **9A** in another way, otherwise **B** in any other way **10Ai** to or towards another thing **ii** to or towards something else **Bi** from another thing or object **ii** from one thing **iii** from anything else **C** for other things **D** with regard to another,

i.e. body **11A** on the other hand **B** on the contrary **12A** from the rest **13** in addition to, additionally **14** in some other sense **15** in another time, at another time **16A** in another case **B** in the case of one **17** for another purpose, aim or objective **18** as being distinct or different, distinctly **1Ai** from another place उत ब्रुवन्तु नो निदो निरन्यतश्चिदारत RV. i. 4. 5 (Sāy. अन्यस्मादपि देशात्); AV. xx. 68. 5; अन्यतस्तस्याहृत्य अर्वं दध्यात् TaiS. V. i. 9.4; नोस्याग्निं गृहाद्धरेयुर्नोन्यतो आहरेयुः MaiS. i. 6.12 (i. 105. 12); ĀpaŚS. v. 7.6; Kaṭhakabrāhmaṇasaṅkalana 8. 5; MaiS. i. 10.17 (i. 157.16); यथा वा इदमन्यतो वित्त्वा गृहानाहरत्येवं तत्तदाहुः MaiS. iii. 4.5 (iii. 51.10); गाः संसृजेयुर्वा अस्य पुरा सुर्यो श्चान्यतो विन्देत MaiS. iv. 2.10 (iv. 33. 5); iv. 5.5 (iv. 69.13); स स्वामेव देवतामुपैत्यन्यत आहृत्यावदध्यात् KāṭhS. 19.10 (ii.11.3); KapiKaS. 30.8 (145.5); KāṭhS. 22.2 (ii. 58.19); अन्यतो ह्योढ्या सह भवन्ति ŚatBr. II.v.2.29; ŚatBr. (K.) I. v. 1.26; नापितोऽन्यतः प्रत्युपस्यागत्य तां (भार्याम्) आह PañcT. 1.55 (81) (57.1); अन्यतः कुतोऽपि द्रविणमपहरिष्यामः KaumuMi. 7.7 (2); **1Aii** from one place पितरो मातरः पुत्रा मिथस्त्यक्त्वाशनायया। अन्यतश्चान्यतश्चायुः TriṣaśaPuC. iii. 1. 27; शून्या यात्यन्यतोऽन्यत्र गतिस्पृहापि Surath. 13.86; **1Bi** to another place, aside, elsewhere स त्वं तर्दं परश्वराण्यतः AV. (P.) v. 20. 3; गुरोर्यत्र परीवादो निन्दा वापि प्रवर्तते। कर्णौ तत्र पिधातव्यौ गन्तव्यं वा ततोऽन्यतः ManuSm. 2.200 (ManvaMu. तस्माद् वा देशाद् देशान्तरम्); SūktiRa. 52.1; अये तन्त्रीनादो युवतिकलगीतध्वनियुतः। अन्यतो यास्यामि Avimā. 3.14a (1); यावन्नास्य प्रोद्यारितस्य दृष्टिगोचरे गच्छामि। तावदन्यतो व्रजामि PañcT. (Kos.) 1. 121(6) (21. 4); यो मां पश्यति सत्वरोऽपि न कथां छित्वा प्रयात्यन्यतः DhūrtaViSaṁ. 6. 19; अनया ...। अन्यतोऽपि व्रजन्त्या मे हृदये निहितं पदम् Nāgā. 1. 19; Subhāṣi. 1205; यान्तोऽन्यतः प्लुतकृतस्वरमाशु दूरादुद्बाहुना जुहुविरे मुहुरात्मवर्ग्याः ŚiśuVa. 5. 15; SaraKaṇṭhā. 314. 22; विषजुष्टाहाराभ्यवहारात् ... चामीकरोऽन्यतो याति AṣṭāSaṁ. i. 46. 17 (1.8); कथं प्रतिपत्तिशून्यमुत्थायान्यतः प्रवृत्तः MālaMā. 9. 88; 9. 154; श्रीरणभञ्जदेव[ः*] ... मानयति वोधयति(Read बोधयति) सम्[ा*]दिश(य)ति चान्यत(त(तः)) EI. xii. 327. 21; एतावदस्तु। अन्यतः प्रक्षिपामि AnargharaRā. 2. 43 (3); उत्तिष्ठ वत्स गच्छावः साधयामोऽन्यतोऽधुना RāmC. 1. 90; नास्ति मृत्योर्भयमिति युक्तमितोऽन्यतः प्रयातुम् Hitopa. 3. 138; (यन्त्रम्) रिपुद्वारे खनेन्निशि। सप्ताहात् तद्गृहाद्वैरी प्रयात्युद्घाटितोऽन्यतः TantraRā. 11. 81; श्रुतयेन्दुसुतिसरितोऽन्यतो हृतः NavaSāC. 10. 55; पुत्रदारादिसंबन्धः पुंसां धननिबन्धनः। क्षीणात् पुत्राः पलायन्ते दारा गच्छन्ति चान्यतः DarpaDa. 2.29; इहैव भद्र वस्तव्यं गन्तव्यं नान्यतस्त्वया KathāSaSāg. vii. 9.51; आशङ्क्य वधं दाशैः ...। अनागतविधाताथ बुद्धिमानन्यतो ययौ KathāSaSāg. x. 4. 81; सखि अन्यतो गच्छावः PraboCan. 3. 9 (52. 16); उपायकोटिदुरक्षे स्वतस्तत इतोन्यतः। सर्वतः पतनप्राये काये कोयं तवाग्रहः EI. xxi. 55. 29; महाटवीं समुत्तीर्णे ... आचार्यवर्या विहर्तुं ययुरन्यतः TriṣaŚaPuC. i. 1. 222; iii. 1.27; विहरति वने राधा साधारणप्रणये हरौ ... ईर्ष्यावशेन गतान्यतः GītGo. ii. 5. 1; कथमियं लज्जते। तदन्यतो नयामि PrasaRā. 2. 21 (9); 6. 2 (2); एतामेकाकिनीं मुक्त्वान्यतो यास्याम्यहं यदि। मन्ये जीवितमेतस्या भविता मे पुरस्सरम् MalliC. 6. 172; सुलोचनानां सुशिरोरुहां करैः प्रवालमाभज्यत यत् पुरःस्थितम्। अतः स्वनेत्राम्बुजकल्पभीरुभिर्मृगीमयूरैरपयातमन्यतः VasaViKā. 7. 21; राजा ... अवदत्। ... अहं सैन्यमाश्रमादन्यतो नये PārśvaC. 4. 62; 4. 130; गुरुश्च वज्र इत्याख्यां तस्य कृत्वा समार्पयत्। साध्वीपार्श्वाच्छ्राविकाणां व्यहार्षीदन्यतस्ततः PrabhāC. 4. 15; 56. 8; माता ... वैभवम्। स्फारीकृत्यान्यतः प्रागात् ŚāliC. 1. 82; धन्यानां गणनाक्षणे न खलु सा रेखान्यतः सर्पति PārśvanāSta. 15; मनो मदीयं गतमन्यतोऽभूत् ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 10. 82; सुभगोऽप्यस्याः प्रियो नान्यतो दृष्टिं निक्षिपति SāhiDa. 99.15; न युक्तं मम सांप्रतमन्यतो गमनम् UnmaRā. (Vi.) 26 (1); ये वसन्ति वने त्वत्र भूताः प्रेताश्च राक्षसाः। ... निर्गच्छन्त्वन्यतः शीघ्रम् TantrSa. 1.49; क्षिपतोऽप्यन्यतश्चित्तं सैव सारङ्गलोचना। शङ्केव कृतपापस्य हृदयान्नापसर्पति Subhāṣi. 1237; द्रुतादिकमपि ध्वनिषु श्रोत्रं प्राप्येव क्षिप्रमन्यतः प्रयातेषु ... शब्दोऽपि ... द्रुत इति गृह्यते YuktiSneha. 93. 27 (*on* i. 1. 5); **1Bii** to any other place यतोऽत्रैवाहं तत् प्रलोकय नान्यतोऽहं गच्छामि Loc. 21. 14 (*on* 1. 4); अश्वः ...। जगाम वार्यमाणोऽपि तस्मिन् सरसि नान्यतः PariPar. 3. 98; अनाहत्य हठात् सीतां नान्यतो गन्तुमुत्सहे PrasaRā. 1. 60; त्वं नो दत्तोऽतिवृद्धत्वे ...। लोचनादन्यतो गन्तुमनर्होऽसि वनान्तरम् GopaKeCan. 63. 11; ये भावा मयि भाविताः। अहं तैरनुगन्तव्यो न तेषामन्यतो गतिः ŚārṅgaPa. 311; **1Biii** to another place पितरो मातरः पुत्रा मिथस्त्यक्त्वाशनायया। अन्यतश्चान्यतश्चायुः TriṣaŚaPuC. iii. 1.27; **1Ci** in another place, elsewhere तस्मिन्नुपरते शब्दे पुनरेवान्यतोऽभवत्। शब्दोऽपरः MahāBhā. iii. 23.7; दिनं दिनं तु नरके दह्यते पच्यतेऽन्यतः MārkP. 8. 141; 8. 142; 23. 46; अन्यस्मिन्नन्यतो भावादतिदेशोऽपि युज्यते PrakaPañ. 498. 11; (गृहेषु) तेषु ... अन्यतो रचिता शय्या विविक्ता आस्ते SāmaraU. 266. 16; गृहाङ्गणे गृहद्वारि क्रीडा भवति नान्यतः ĀdiP. 22. 88; पाञ्चालीचिकुराम्बरापनयनं दृष्ट्वैवमेव स्थिताः संभूता अपि भूभुजामभिजने कर्माणि कुर्मोऽन्यतः। ... तत् पुंस्त्वं परिहृत्य हन्त चरतां युक्तैव नः क्लीवता PārthaPa. 10; मानं खलो यल्लभतेऽन्यतोऽपि PṛthvīVi. 1. 25; अवनीभृति योधयत्यरीस्तांस्त्वरयैकत्र ततोऽन्यतो नियुक्तः। ... द्रुतमासेदुरुदायुधाः सहस्रम् ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 15. 19; वायवीया हि ध्वनयोऽभिव्यञ्जकाः ते च श्रोत्रं प्राप्यैवान्यतः प्रयाताः YuktiSneha. 138. 14 (*on* i. 1. 6); आरगुदीचाम् गौधारः। रका सिद्धे आकारोच्चारणमन्यतो विधानार्थम् SiddhāKau. 233A. 9 (*on* iv. 1. 130); VidaMā. 1.31 (73); कलिन्दकन्यापुलिने तटे वा गृहेऽन्यतो वा निवसन् कदापि। ... ननन्द नो नन्दकिशोर एषः Vidvanmo. 8. 6; **1Cii** at another place, i.e. in seclusion परिचारिकां स्वामी संवत्सरमात्रमन्यतो धारयेत् KāmSū. 365. 13 (7. 1); **1D** through another way, i.e. gate मार्गविपर्यासे शवद्वारादन्यतः शवनिर्णयने पूर्वः साहसदण्डः ArthŚā. i. 355.3 (2. 36) (comm. व्यवस्थितप्रेतनिर्हरणद्वारातिरिक्तद्वारेण); **2A** on one side or part बृहदन्यतः पक्ष आसीद्रथंतरमन्यतः सबले सध्रीची। यद् रोहितमजनयन्त देवाः AV. xiii. 3. 12; देवा मनुष्याः पितरस्तेऽन्यत आसन्नसुरा रक्षांसि पिशाचास्तेऽन्यतः TaiS. II. iv. 1. 1; KāṭhS. 10. 7 (i. 132. 11); यदन्यतः पृष्ठानि स्तुर्वि विवधः स्यात् TaiS. VII. iii. 5.2; VII. iii. 7. 3; VII. iii. 9. 3; एतेषामेव व्यतिकरेऽन्यतोऽर्थोऽन्यतोऽनर्थः KāmSū. 360. 7-8 (6. 6); **2 Bi** on the other side or part बृहदन्यतः पक्ष आसीद्रथंतरमन्यतः AV. xiii. 3.12; TaiS. II. iv.1.1.; KāṭhS. 10.7 (i.132.11); असपत्नास्पृशोऽन्यतोऽन्तराः KātyŚS. xvii. 11.8; अपरे पुनरस्यान्यतो विशिष्टेन कन्यालाभेन कन्यामातरमुन्मादयेयुः KāmSū. 193.4 (3.1); 360.7-8 (6.6); प्रमुदितवरमेकतस्तत् क्षितिपतिमण्डलमन्यतो वितानम्। ... आसीत् RaghuVa. 6. 86; शुद्धान्तमन्यतः (v.l. ॰मन्यतः) शुद्धः स्त्रीजनस्य तदाज्ञया। लीलोपदेशदानैकव्यग्रो विशति मन्मथः JānaHa. 2. 70; अभिययौ स हिमाचलम् ...। तपनमण्डलदीपितमेकतः सततनैशतमोवृतमन्यतः Kirātā. 5. 2; निम्नेऽन्यतः। ... स्फटिकभूतुल्ये प्रसन्ने क्वचित् ... मुनिवरतोये श्रमार्तोऽभवत् DaśāvaC. 1.51; सत्सङ्गप्रियता च वीररभसोन्मादश्च मां कर्षतः। वैदेहीपरिरम्भ एषः ... स्निग्धो रुणद्ध्यन्यतः MahāviC. 2. 22; भवतु। अन्यतः संचारयामि UttaRāC. 1. 18 (4); 1. 30 (4); मनांसि यत्रासमयानि सन्ततम् ... यशांसि यत्तेजसि नेशुरन्यतः EI. xviii. 243. 4; साचिस्थानं निगद्यते। अङ्गुलानि दशैकत्र कलामात्रं ततोऽन्यतः MānaSo. iii. 1. 417; iv. 3. 641; एकतः ... अर्णोराजसुतैरुपेत्य विलग्नैः। मालवक्षितिधरं बत मध्येकृत्य कृत्यविदुपान्यत एव। श्रीभटेन ... उल्लोडिताद् यदिह विग्रहवार्धेः। कालकूटमुदगाद्दुसैन्यम् VasaViKā. 5. 29; 13. 66; एकतः पितुराज्ञा मे परिवादास्तथान्यतः PārśvC. 1. 133; निशि यदा चौरः प्रविष्टस्तदा लब्धं कर्पटमन्यतस्तदुपरि क्षिप्त्वा रुदन्निर्गतः ŚārṅgaPa. 409; यदा कलाः कलयति तदा पशुपोषणं न संपद्यते। तदेकतः सासंगोऽन्यतः प्रच्युतो भवति PuruṣPa. 183. 15; पुरमेतत् ...। क्रीडागिरीन्द्रैरिव वीरलक्ष्म्या यदेकतोऽराजत वारणेन्द्रैः। गङ्गातरङ्गैरिव दत्तरङ्गैस्तथान्यतोऽश्वैः पदखातविश्वैः HammīMaKā. 11. 47; एकतो नृपतेः सेना काष्ठाखानस्य चान्यतः। दंष्ट्राद्वयी यमस्येव लक्षिता सर्वभक्षिका RājTa. (Śrī.) 4. 447; क्वापि केकिगलमेचकच्छवीरन्यतः कुटजषण्डपाण्डराः। ... हा कथं बत विलोकये दिशः Rāgh. 11. 23; **2Bii** on the other side (of balance) कलञ्जनामकं द्रव्यम् एकदेशे निधापयेत्। अन्यतो जलबिन्दुस्तु तोलनार्थं विनिक्षिपेत् YuktiKa. 119. 23; Mānaso. ii. 4. 463; **2C** to another side दुर्निरीक्षितमन्यतो मन्त्रणम् ... वर्जयेत् KāmSū. 236. 18 (4. 9) (JayaMa. तिर्यङ्मुखं कृत्वा भाषणम्); अन्यतो नय मुहूर्तमाननं चन्द्र एष सरले कलामयः। मा कदाचन कपोलयोर्मलं संक्रमय्य समतां नयिष्यति SaraKaṇṭhā. 437. 2; Subhāṣi. 2029; **2D** on the top edge or in front जज्ञे तत्केशवः ... चक्रम् ...। उत्तमोऽपरतो दुःखमुत्तमोऽभ्युदयोऽन्यतः। आसीदतिक्रमं तस्मिन्नासीदति रवाविव RāghPāṇ. (Dha.) 18. 79 (comm. अन्यतोऽग्रतः); **2Ei** from another side एकतः स्थूलविस्ताराः। अन्यतस्तु घनाः क्ष्माः भवेयुस्तस्य दन्तकाः SamarāSū. 29. 44; अभेदमात्रप्रतीतौ रूपकं नियतधर्महानावन्यतः सर्वतोऽभेदप्रतीतौ अभेदः AlaṅkāRa. 27 (10); **2Eii** from the other side, i.e. from behind आरुह्यैदयाचलं दिनपतेरुग्रस्तमिस्त्रापहैरारक्तं पुरतोऽन्यतश्च विपुलध्वान्तावलीमेचकम्। एतद् दिग्वलयम् RasSa. 18; **2F** at another end कुर्यात् ... दोरं हस्तप्रमाणकम्। एकतो मुद्रिकायुक्तमन्यतो वध्रसंयुतम् Mānaso. iv. 13. 1354; **3** to the other side, i.e. on the enemy अन्यतोऽस्मद् अघां? कृधि AV. (P.) i. 86. 6; **4A** by another person यद्यस्यप्रियजा यदि वान्यत आहृतः। विसल्पकस्य भेषजीर्देवीराप इमामवन् AV. (P.) xx. 37. 1; अश्वः ...। वाजपेयवदान्येनाभिषिच्यते कृष्णाजिने ...। अन्यतस्त्वभिवादः KātyŚS. xxii.

5.26; **4Bi** from any one else, from some one else सदृशं राजशार्दूल तवैतद्भुवि नान्यतः। महावंशप्रसूतस्य वसिष्ठव्यपदेशिनः Rāmā. i. 18. 2; राजतो धनमन्विच्छेत् संसीद स्नातकः क्षुधा। ... न त्वन्यतः ManuSm. 4. 33; न सिद्धोऽप्रथनादेव ज्ञानादिसमवाय्यपि। तत्प्राणादि प्रमेयं स्यान्न प्रमातान्यतो भ्रमात् AjaḍaPraSi. 1. 19; कथं नरपतेर्बुद्ध्या ... स्वाधीनाप्यन्यतः शक्तिः प्रार्थ्यते प्रथमानया KīcaVa. 4. 4; एषा ...। अपश्यन्त्यन्यतस्त्राणमदुग्धा त्वामुपस्थिता SamarāSū. 1. 14: औरसो रुद्रसोमायाः स जगाद यथातथम्। श्रमणोपासकादस्मादात्तधर्मोऽस्मि नान्यतः PariPar. 13. 68; 13. 194; एतच्च सति संभवे अन्यतो धनग्रहणनिषेधपरं न पुनरत्यन्तनिषेधाय SmṛtiCan. ii. 457. 3; यदा त्वपहृतं धनमन्यतो दापयितुं न शक्नोति तदा स्वयमेव राजा चौरहृतं दद्यात् VīraMi. 724. 3 (*on* 2. 271); **4Bii** from another person या नियुक्तान्यतः पुत्रं देवराद्वाप्यवाप्नुयात्। तं कामजमरिक्थीयं वृथोत्पन्नं प्रचक्षते ManuSm. 9. 147; वेश्याकामिनोऽयमदोषः। अन्यतोऽपि परिहार्यः स्यात् KāmSū. 171. 4 (2. 9) (JayaMa. असभ्यत्वाद्वदनसंसर्गाच्च); स चेदन्यतो बहुलभमानया निष्कासितः स्यात् ... तया रोषितो ममामर्षाद्बहु दास्यतीति संधेयः KāmSū. 335. 1 (6. 4) (JayaMa. अन्यस्माद् गम्यात्); 349. 5 (6. 5); KandaCū. vi. 5. 25; प्रतोदेन प्रयोगादन्यतो वारणादष्टभूत्यहस्ते ... पञ्चमया (?) समक्षेपत् AvantiKa. 84. 18; अन्यतो मातृतो जाता अन्यतस्त्या उदाहृताः। अप्यन्यतस्त्यजायी स्यात्सापत्नभ्रातृमर्दनः BṛĀraUBhVā. ii. 1. 64; अतो ब्रूहि कतमोऽत्र विवक्षितः। साक्षादित्यादिमानात्मा निर्धार्येदंतयान्यतः BṛĀraUBhVā. iii. 4. 64; अनुज्ञानं चान्यतोऽपीति केचित् BālaKrī. i. 60. 10 (*on* 1. 51); स विद्वान्स महाप्राज्ञः स धीमान्स च पण्डितः। यः स्वतो वान्यतो वापि नाधर्माय समीहते YaśasCam. ii. 329. 27; दुर्भगत्वमात्मनोऽप्रकटयितुं नायिकामन्यतो व्यावर्तयन्बहु ददाति JayaMa. 308. 10 (*on* 6. 1); विश्वकर्मकृता राज्ञा जीवता बलिनान्यतः। त्वया कुपतिना त्यक्ता शरणं कं व्रजाम्यहम् KīcaVa. 3. 19 (comm. कीचकादिसकाशाज्जीवता); अन्यतः चोरग्रामाधिपादितः BālamBha. ii. 327. 3 (*on* 2. 272); **4Ci** to another person त्यक्ष्याम्येनमन्यतः प्रतिसंधास्यामि ... स्थानभ्रंशो वास्य भविष्यति चलचित्तश्चेति मन्यमाना तदात्वे तस्माल्लाभमिच्छेत् KāmSū. 350. 3 (6. 5); 340.14 (6.4); **4Cii** to any one else, towards any one else वाचकः ... स तेषां गुरुरुच्यते। ... दानम् ...। देयं स्याच्छ्रावकैस्तात तं मुक्त्वा नान्यतो नृप BhaviP. 315A. 7 (i. 216. 144); एहि राज्ञः सखे नन्दाद् याचितुं गुरुदक्षिणाम्। गच्छामो नान्यतोऽस्माभिरियत् काञ्चनमाप्यते KathāSaSāg. i. 4. 95; **4D** in another person अन्तःपिहितज्योतिः संतुष्यत्यात्मनोऽन्यतो मूढः। तुष्यत्यात्मन्येव हि बहिर्निवृत्तभ्रमो ज्ञानी YogŚā. 12. 10; **4E** with another person अन्यथान्यकृतैर्दोषैः परिदेवनमन्यतः SāhiSā. 3. 18; **5** without, except, apart from धानारुह उ वै वृक्षोऽन्युतः प्रेत्य संभवः। यत्समूलमुद्बहेयुर्वृक्षं न पुनराभवेत् ŚatBr. XIV. vi. 9. 34; एकवचनमिह श्रूयमाणं प्राप्त एवैकस्मिन्द्रव्ये द्वितीयादिषु च किमन्यत्कुर्यादन्यतः परिसंख्यायाः ŚābaBh. 709.3 (*on* iii. 1. 14); चत्वारो वै महायज्ञाः अग्निहोत्रं दर्शपूर्णमासौ ज्योतिष्टोमः पिण्डपितृयज्ञ इति। ... कास्य महायज्ञता स्यादन्यतः फलवत्तायाः ŚābaBh. 1278. 18 (*on* iv. 4. 20); नानन्दादन्यतो मुख्यात्पण्डितः पर्यवस्यति BṛĀraUBhVā. (Sambandha.) 299; **6Ai** from another direction 'हन्ति शत्रुमभीत्य' इत्यन्यतो वात्येवाभीत्य शत्रुं हन्ति नैनं शत्रुः प्रत्युद्यामी भवति JaimiBr. 1. 95; ' वैरिणा वा सक्तस्य दण्डोपनयेन मूलमन्यतो हारयेत् ArthŚā. iii. 194. 11 (13. 3); सर्वा परोक्षार्थप्रतिपत्तिः प्र[माणभूता] न स्वतन्त्रा भवति। ... अन्यतोऽपि [यदि स्या]त् ... धर्म्यसंबन्धेऽपि सर्वत्र प्रतीतिं जनयेत् HetuBiṬ. 4.15; **6Aii** from another direction, i.e. the eastern direction दक्षिणस्मादुत्तरस्मादपरस्मात्तथान्यतः। कृष्णायास्मायवरस्मायधरस्मिन्न को नतः DvyāśraKā. 1. 144 (comm. पूर्वस्माच्च देशात्); **6Bi** to or towards some other direction औदुम्बरीमुच्छ्रयिष्यन् पूर्वेण देवयजनं गच्छेत् ...। उत्तरेण यद्यन्यतः LāṭyāŚS. i. 7. 2; दुर्व्याहृतम् ... अन्यतो मन्त्रणम् ... वर्जयेत् (भार्या) KāmSū. 236. 18 (4. 1) (JayaMa. तिर्यङ् अन्यतो मुखं कृत्वा भाषणम्); स्निग्धं वीक्षितमन्यतोऽपि नयने यत् प्रेरयन्त्या तया यातं यच्च ... मन्दं विलासादिव। ... सर्वं तत्किल मत्परायणम् Śāk. 2. 2; SubhāRaK. 17. 52; सा(उषा)। प्रद्युम्नदर्शने व्रीडादृष्टिं निन्येऽन्यतः ViṣṇuP. v. 32. 24; न्यस्ता न भ्रुकुटिः ... नीतं नाननमन्यतः ...। तन्व्या VeṇīSaṁ. 2. 262; प्राणेश्वरे पृच्छति। तन्व्या ... बाष्पभरस्तया वलितया निःश्वस्य मुक्तोऽन्यतः AmaŚ. 50; Subhāṣi. 1584; कन्याभिः ...। अन्यतश्च मुखं कृत्वा ... उपक्षिप्तं कथान्तरम् BṛKathāŚloSaṁ. 8. 20; 10. 55; तद्वक्त्राभिमुखं मुखं विनमितं दृष्टिः कृता चान्यतः ... श्रोत्रे निरुद्धे मया Subhāṣi. 1581; योगशासनम् ... विदितं प्रमाणमिति तत्प्रधानाद्यपि। ... अन्यतः श्रुतिसंततीरपनयेद् भवद्ब्रह्मणः NayaMañ. II. i. 2. 3; **6Bii** to the other, i.e. opposite direction आददीध्वमिति ब्रुवन्। नागायोषघटीं सोऽदात् समं तेनान्यतो ययौ DvyāśraKā. 13. 99; **7Ai** from another source द्रोणकलशादधाराग्रहाः परिप्लवया गृह्यन्ते। वचनादन्यतः ĀpaŚS. xii. 18. 11; पुलस्त्यवंशादुद्भूता राक्षसा इति नः श्रुतम्। इदानीमन्यतश्चापि संभवः कीर्तितस्त्वया Rāmā. vii. 4. 4; न च ... ईश्वरम् मुक्त्वा अन्यतः ... उत्पत्त्यादि संभावयितुं शक्यम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 10. 15 (*on* i. 1. 2); 13. 13 (*on* i. 1. 3); 260. 5 (*on* i. 4. 18); अन्यतो भवने मानं न चेदस्त्विह संशयः BṛĀraUBhVā. (Sambandha.) 80; **7Aii** from any other source व्रताय तेनानुचरेण धेनोर्न्यषेधि शेषोऽप्यनुयायिवर्गः। न चान्यतस्तस्य शरीररक्षा स्ववीर्यगुप्ता हि मनोः प्रसूतिः RaghuVa. 2. 4; नान्यतो वेदविद्भ्यश्च सूत्रवृत्तिक्रियेष्यते ŚlokaVār. 1. 43 (14.3); न लभ्यते यद् भ्रमतामुपर्यधः। तल्लभ्यते दुःखवदन्यतः सुखम् BhāgP. i. 5. 18; ii. 5.6; न ह्येषामेकमप्यन्यतस्सिद्धम् IṣṭaSi. 103. 19; 242. 19; अस्माकं तु मन्वादिस्मृतिरेव प्रमाणम्। न हि वयं तामन्तरेणान्यतोऽष्टकादिकर्तव्यतामवगच्छामः ManuBh. i. 62. 25 (*on* 2. 6); i. 161. 1 (*on* 2. 165); ManuBh. i. 213. 13 (*on* 3. 12); मन्त्राः प्रयोगप्रकाशत्वेन रूपादेवावगतास्तस्य प्रयोगस्यान्यतोऽसिद्धेः ManuBh. i. 64. 27 (*on* 2. 6); i. 194. 22 (*on* 2. 238); न ह्यग्निहोत्रस्यैतद्वचनमन्तरेणान्यतः कुतश्चित् कर्तव्यतावगमः ManuBh. i. 228. 21 (*on* 3. 45); i. 464. 25 (*on* 5. 89); विशिष्टविधिर्विशेषणं गोचरयति यद्यन्यतो न लभ्यते TantrRa. 11. 10; न च दर्विहोमेषु अपूर्वत्वात् अन्यतः सर्वप्राप्तिः SaṅkarKāBh. 105. 18 (*on* ii. 4. 15); नान्यतो ज्ञायते धर्मो वेदादेवैष निर्बभौ। तस्मात् सर्वप्रयत्नेन धर्मार्थी वेदमाश्रयेत् SūktiRa. 4. 2; फलसिद्धिः न त्वन्यतोऽपि निर्वचनज्ञाने MīmāKau. i. 83. 16 (*on* i. 3. 10); ये लब्धाश्रयमन्यतः फलभृतं कुर्वन्ति कंचिद् गुणम् ... न कस्य विदितास्ते कर्ममीमांसकाः PadyāTa. 48; यथा तत्र सुखादिजनकतावच्छेदकवैजात्येन तेषां नान्यतो ग्रहस्तथा प्रकृतेऽपि VaiyāSiMañ. 150.11; **7B** from another cause or reason, extraneously (अध्यक्षाणां) हरणोपायाश्चत्वारिंशत् ... अन्यतः सिद्धमन्यतः कृतम् ArthŚā. i. 154. 6 (2. 8); अन्यतोऽवगतेऽर्थे सूत्रमेवमर्थमिदमित्यवगम्यते ŚābaBh. 20. 2 (*on* i. 1. 2); 183. 13 (*on* i. 3. 3); अविदितवेदनं च विधिरित्युच्यते। विदितं चात्रान्यतो गुणविधानम् ŚābaBh. 333. 11 (*on* i. 4. 4); लवयन् खलु तेजसा जगन्न महानिच्छति भूतिमन्यतः Kirātā. 2. 18; करणत्वं च शब्दतोऽन्यतो वा धात्वर्थस्योभयत्राप्यविशिष्टम् BhāvanāVi. 39. 1; न चापरं परैरिष्टमतो नैवान्यतोऽपि तत् TattvSaṁ. 106; सिद्धस्य च पदार्थस्य यान्यतः कार्ययोग्यता। ... सा युक्त्या वार्यते कया ŚlokaVār. 6. 147 (767.6); न चैतत् कल्पनावसरोऽस्त्यन्यतः सिद्धत्वात् TantrVā. 21. 7 (*on* i. 2. 7); 60. 5 (*on* i. 2. 42); नियोज्यविशेषणतयैवार्थवादिकं फलं रात्रिसत्रवत् संबध्यताम्। न। अन्यतोऽनुष्ठानसिद्धेः। कुतोऽन्यतः। आचार्यकरणविधिप्रयुक्तेः PrakaPañ. 12. 6; तदन्यतो ग्राह्यम् KāvyālaṅSū. i. 3. 32 (3); मातोऽनधिगततत्त्वस्य सिद्धिः स्यादथवान्यतः BṛĀraUBhVā. (Sambandha.) 685; आत्मनैवं तमोयोगः ...। अन्यतः संगतिः सेयमविचारितसिद्धिका BṛĀraUBhVā. i. 4. 1323; प्रागभावादयः स्वतः अन्यतो वा सिध्यन्ति IṣṭaSi. 1. 7; 179. 16; पुमाँश्चान्यतोऽच्यापि ŚākaṭāVyā. i. 2. 8; ii. 2. 41; आलम्बनविभावः स ज्ञानकारणमुच्यते। ... आदृतः (v.l. अन्यतः) पटुरभ्यस्त आश्रयादेर्गुणेन सः SaraKaṇṭhā. 558. 10; विधिर्हि ... किमपि भाव्यमाक्षिप्य विशेषसमर्पणमन्यतोऽपेक्षमाणः ... धात्वर्थमपुरुषार्थत्वादुल्लङ्घ्य ... साकाङ्क्षोऽवतिष्ठते TantrRa. 170. 2; 'लोहितोष्णीषा ऋत्विजः प्रचरन्ति' इत्यत्र लोहितोष्णीषत्वमात्रं विधेयं हवनस्यान्यतः सिद्धेः KāvyPra. 227.2; वान्यतः पुमांष्टादौ स्वरे SiddhaHe. i. 4. 62; अन्यतोऽपि ... नियोगसिद्धौ का नाम विधेरपर्यवसानवाचोयुक्तिः TattvPradī. (Ci.) 50. 10; प्रामाण्यं स्वत एवागमस्य हि। अनवस्थान्यथा हि स्यादप्रामाण्यं तथान्यतः AnuVyā. 3B. 9 (*on* i. 1. 1); अमितेरन्यतो भावात् ... पृथिवीत्वमुपेयते TarkSaṁ. (Ā.) 26. 24; 44. 30; 'स्नात्वा भुञ्जीत' ... अत्र भुजिधातोर्विधिप्रत्ययान्तत्वाद् ... स्नानप्राङ्मुखत्वनियमयोरेव विधेस्तात्पर्यम् ... तत्र भोजनं चान्यतः प्राप्तम् ŚrutaPra. iA. 21. 10 (*on* i. 1. 1); न च स्वरूपमात्रस्वप्रकाशे अन्यतो धर्मसिद्धिरिति वाच्यम् ŚatDū. 79. 21; यदि कृत्या साधयितुमिच्छा सा तदा चिकीर्षितस्य पाकस्यान्यतः सिद्धौ सा नापगच्छेत् TattvCin. iv (2). 27. 2; अन्यत इत एव वा तत्सिद्धावनुमानवैयर्थ्यान्योन्याश्रयौ दुष्परिहरौ NyāySiA. 232. 9; अन्यतः प्राप्तत्वादप्राप्तविधित्वं मास्तु SarvaDaSaṁ. 12. 54; पदार्थानां सृष्ट्याद्यन्यतोऽपि प्रतीयते TattvSaṁkhyāṬ. 52. 15; अनुक्तमप्यपेक्षितमन्यतो ग्राह्यम् PāñcRāRa. 23. 3; न सर्वस्याप्रमाणत्वं स्वपक्षस्य स्वतः क्षतेः। न सर्वस्य प्रमाणत्वं स्वपक्षस्यान्यतः क्षतेः NyāyPari. 31. 10; यद्यप्यन्येऽपि गुणाः ... अनित्या एव तेषामन्यतोऽपि विनाशः Upask. 282. 6 (*on* vii. 1. 2); उत्साहनादेन कुतोऽपि कुपितोऽन्यतः। ... जग्राह भूपतेरंसम् HammīMaKā. 4. 67; उत्पत्तिश्च स्वीक्रियमाणा नोपपद्यते स्वतो न संभवति। अन्यतस्त्वनवस्था AṇuBh. 142. 20 (*on* ii. 3. 9); 279. 14 (*on* iii. 4. 19); तत्त्वपदार्थयोः प्रकृतवाक्यार्थानुकूल्योरन्यतोऽसिद्धत्वात् तावपि शास्त्रेणैव प्रमातव्यौ SiddhāBi. 3. 6; संख्या°...°निर्मलगुणः कुत्रान्यतो लभ्यताम् AlaṅkaŚe. 22. 4 (18); अग्निहोत्रादिशब्दाः विधेयगुणसमर्पकाः। उत अन्यतः प्राप्तगुणयोगेन धात्वर्थविशेषपरिचायकाः MīmāKau. i. 195. 21 (*on* i. 4. 4); यदि विधिनिषेधविषयत्वम्

इष्टानिष्टफलकत्वविशिष्टेतिकर्तव्यताकं वा गुणदोषत्वम् तदन्यतस्सिद्धत्वा-न्नार्थवादापेक्षम् MīmāKau. iii (1). 6. 3 (*on* i. 2. 1); iii (2). 227. 18 (*on* ii. 2. 19); iii (2). 284. 14 (*on* ii. 2. 26); नियतप्रमाणप्रतिपाद्यानामेव धर्मत्वप्रतीतेः अन्यतः प्रमितस्य फलसाधनत्वाभावात् तेषामप्रामाण्यम् BhāṭṭDī. i. 42. 3 (*on* i. 3. 3); प्रथममेव क्रियाधर्मप्रतीतौ कुतः साधारणप्रतिज्ञा। सूत्रस्यान्यतः साधारणप्रतिज्ञार्थत्वा-सिद्धावावृत्त्यसिद्धेः SiddhāSi. i. 41. 26; यूपस्यौदुम्बरत्वेन भवनस्यान्यतोऽप्राप्तत्वाद-प्राप्तार्थकत्वादेव विधिः कल्प्यताम् MayūMāli. 10. 22 (*on* i. 2. 2); 776. 23 (*on* x. 8. 5); होमचतुरवत्तयोरन्यतो लब्धयोरिह संबन्धमात्रविधानेन ... चतुरवत्तं जुहोति BhāṭṭCan. 49. 6 (*on* xiv. 2. 5); विधेये भेदकं तन्त्रमन्यतो नियमो न हि VaiyāBhū. 56 (229. 23); अधिकमन्यतोऽवगन्तव्यम् BālamBha. i. 15. 3 (*on* i. 11. 12); **7Ci** by any other means आनृण्यमधमर्णस्य धनदानत एव नान्यतः SmṛtiCan. iv. 335. 3; **7Cii** by another means अन्यत इति सिद्धे विकल्पार्थमिदम् LaŚabdeŚe. i. 396. 24; **7D** by another authority, cf. अन्यतःसिद्धAi; **8Ai** after another word or stem वर्णादनुदात्तात् तोपधात् तो नः। अन्यतो ङीष् P. iv. 1. 40; अन्यतोऽपि च Kātan. iv. 3. 49 (Vṛ. गमेरन्यस्मादपि संज्ञायामसंज्ञायामपि नाम्न्युपपदे डो भवति); दृश्यन्तेऽन्यतोऽपि JaineVyā. iv. 1. 79 (Vṛ. कामीपं च विहाय अन्यविभक्त्यन्तेभ्योऽपि दृश्यन्ते तसादयः); कर्मण्युपपद आकारान्तादनुपसर्गाद्धातोः को भवति। ... अन्यतोऽपि च इति डः KātanVṛ. *on* iv. 3. 4; अन्यत्रान्यतोऽपि चान्योऽपि दृश्यते SaraKaṇṭhā. (Gr.) i. 4. 121; तोपधादन्यतो वर्णादनुदात्तात् ङीष् स्यात् PrakriKau. i. 351. 2; पर्वतादिस्थितेस्तु यद्यपि स्वरूपेण भूतत्वादि न स्यात् तथाप्यन्यतो भविष्यति Prasā. ii. 7. 13; स्युः कर्तरीमनिज्भावे को घोः किः प्रादितोऽन्यतः KalpaK. 469.69; कलापिनो वचनसामर्थ्यादणसिद्धौ पुनरणुग्रहण-मन्यतो(ऽपि) विधानार्थम् LaŚabdeŚe. ii. 275. 8; **8Aii** after any other word or stem इदमदसोः कादेव नान्यत इति MahāBh. iii. 245. 3 (*on* vii. 1. 11); **8B** in comparision with another (word), from another (word) पूर्वप्रथमावन्यतोऽतिशये ŚākṭāVyā. ii. 3. 5 (Vṛ. पूर्वशब्दः प्रथमशब्दश्चान्यतोऽतिशये तदर्थस्य प्रकर्षे द्योत्ये द्विरुच्यते); SiddhaHe. vii. 4. 77 (comm. एतौ स्वार्थस्यान्यतः प्रकर्षे द्योत्ये द्विः स्याताम्); **9A** in another way, otherwise मूषकः ... हन्तव्योऽनुपकारकः। उपप्रदानैर्मार्जारो हितकृत्प्राप्यतेऽन्यतः Tantrākhyā. 10. 16; PañcT. 1. 47 (32. 6); अन्यतोऽपि बहुशो व्यवसितचारित्रा तस्यां वेश्यायामिव गमनम् ... न धर्मपीडां करिष्यति KāmSū. 63. 13 (1. 5); न हि भिन्नशाखा-धिगतत्वेऽप्यगृह्यमाणविशेषतास्ति ... इह तु स्वरूपस्यान्यतोऽधिगतेर्वैषम्यम् BālaKrī. i. 24. 17 (*on* 1. 7); मदनस्याङ्गाकरणे मन्ये जगदखिलमेकरूपमिदम् तिर्यञ्च इति नरा इति देवा इत्यन्यतो भेदः VairāŚ. (A.) 50; परस्परमन्यतो वा परिलङ्घना विधातव्या तदिदं धर्मदानम् ... सर्वैरपि प्रतिपालनीयम् EI. iii. 275. 69; xi. 59.10; **9B** in any other way न ह्यात्मनः शरीरात्माभिमानलक्षणं मिथ्याज्ञानं मुक्त्वान्यतः सशरीरत्वं शक्यं कल्पयितुम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 31. 10 (*on* i. 1. 4); **10Ai** to or towards another (चुम्बनम्) प्रमत्तस्य ... वान्यतोऽभिमुखस्य ... निद्राव्याघातार्थं चलितकम् KāmSū. 113. 5 (2. 3); ; **10Aii** to or towards something else न शक्यते चित्तम् ... अन्यतः प्रवर्तयितुम् Nāgā. 2. 10 (36); भूयो भूय इमे वसन्तमरुतश्चेतः हरन्त्यन्यतः Subhāṣi. 1188; तस्य (भरतस्य) तस्मिन् मृगे दूरसमीपपरिवर्तिनि। आसीच्चेतः समासक्तं न ययावन्यतो द्विज ViṣṇuP. ii. 13. 22; **10Bi** from another thing or object यदि द्वितीयं पदार्थमन्यत आरभेत ततोऽधिकैरपि व्यवदध्यात् ŚābaBh. 1294. 3 (*on* v. 1. 8); नानुष्णशीतादप्यन्यतो व्यवच्छेदप्रसङ्गात् HetuBiṬ. 75. 16; चिक्रीडिषा ... कथं निवृत्तस्य सदान्यतः BhāgP. iii. 7. 3; वैशिष्ट्यमन्यव्यावृत्तिः (v. l. °अन्यतो व्यावृत्तिः)। समानाधिकरणं व्यावर्तकं विशेषणम् SaptaPa. 192 (55); यस्मिन्नसे च कण्ठोक्त्या ककारादिर्निषेधितः। तत्र तत्र निषेध्यस्तु तदौचित्यमतोऽन्यतः RāsRaSa. 11. 128; मधुकर तव करनिकरैः किं किं क्रान्तं कुलं न कुसुमानाम्। तद्वद सरसिजमुकुले लब्धं किंचिद्यदन्यतस्तत्किम् ŚārṅgaPa.815; **10Bii** from one thing क इह नेच्छेद् भवद्भिः सह ... संबन्धम्। किन्तु न शक्यते चित्तमन्यतः प्रवृत्तमन्यतः प्रवर्तयितुम् Nāgā. 2. 10 (36); **10Biii** from anything else निसर्गतः पवित्रस्य किमन्यत्पावनं तव। तीर्थोदकं च वह्निश्च नान्यतः शुद्धिमर्हतः MahāviC. 4. 27; UttaRāC. 1.13; न चान्यतो विशिष्टास्ते तुल्यपर्यनु-योगतः। सहकारिकलापानामनवस्था च ते भवेत् TattvSaṁ. 430; **10 C** for other things एतदर्थं पुरा प्रोक्तो वाल्मीकिर्मुनिसत्तमः। स तु रामायणं कृत्वा निरपेक्षोऽन्यतोऽभवत् BṛDharmaP. i. 27. 26; **10D** with regard to another, i.e. body सौक्ष्म्येण ह वा एषोऽवतिष्ठते स्थूलत्वेनोदेति सूक्ष्मश्चायो स्थूलश्च प्रकृतितः सूक्ष्मोऽन्यतः स्थूलोऽथैनमाहुः BrahmSūBh. (Ma.) 41A. 2 (*on* ii. 4. 9) (TattvPrakā. अन्यतः शरीरादितः); **11A** on the other hand अतिकोमलमेकतोऽन्यतः सरसाम्भोरुहवृन्तकर्कशम्। वहति स्फुटमेकमेव ते वचनं शाकपलाशदेश्यताम् ŚiśuVa. 16. 18 (comm. अन्यतः अन्यः); एकतस्तावत् अन्यतन्त्री क्रियादर्शनम् ... अन्यतस्तु क्रिया क्रियातो विभागः NyāyMañ. i. 117. 28; एकतो रोदिति प्रिया अन्यतः समरतूर्यनिर्घोषः। स्नेहेन रणरसेन च भटस्य दोलायितं हृदयम् Loc. 173. 14 (*on* 3. 24); (भरतः) एकत्र विश्वविजयी विनयी चान्यतो गुरौ। पारिपद्वैर्विचार्यालं द्वैतीयीकः प्रशस्यते TriṣaŚaPuC. i. 5. 101; एकतश्च सुरसुन्दरीजनः श्रीः प्रतीच्छति युयुत्सुमन्यतः। पाप्मना सह पलायतोऽयशश्चैकतः कुलकलङ्ककारणम् SūktiMu. 92. 30; अन्यतः स्मरनाराचाः शृण्वतस्तद् गुणान्मम JānaPa. 1. 48; **11B** on the contrary कपिप्रवरकक्षगो दुरपकर्षदोर्विंशतिः शिरोदशकमग्रतः पदचतुष्टयं चान्यतः JānaPa. 1. 53; **12** from the rest लक्ष्यार्थनिष्ठमुपलब्धमतोऽन्यतोऽर्थात् SaṁkṣeŚā. 1. 515 (i. 370. 13); तेषां त्रैवर्णिकत्वमेव नास्ति दूरे ब्राह्मणभावः, न हीन्द्रियसंप्रयोगसमनन्तरं केषुचिदेव देहविशेषेषु अनुवर्तमानमन्यतो व्यावर्तमानम् ... ब्राह्मण्यं नाम जातिविशेषमपरोक्षयामः ĀgaPrā. 7.8; **13** in addition to, additionally तत्रापि पर्वताः सप्त विज्ञेयाः ... कङ्कस्तु पञ्चमः ... । ककुद्मान्पर्वतवरः सरित्रामान्यतो द्विजा: BrahmP. 20. 27; **14** in some other sense मोक्षे ज्ञानं विज्ञानमन्यतः AbhidhāCin. 310; 'बभ्रुर्मुन्यन्तरे विष्णौ बभ्रु नकुलपिङ्गलौ चादन्यतोऽपि' SiddhāKau. 518A. 10 (*on* Uṇā. 1. 22); **15** in another time, at another time क्षयः कार्तिकादित्रये नान्यतः स्यात् तदा वर्षमध्येऽधिमासद्वयं च GrahaGa. 34. 4 (6. 6); **16A** in another case शब्दाभिलापविकलं प्रत्यक्षं निर्विकल्पकं – इत्यपि न। तन्मात्रस्पर्शशून्यत्वमसिद्धत्वादलक्षणम्। यावद् वाचकसंस्पर्शशून्यत्वं गतमन्यतः TarkSaṁ. (Ā.) 87. 18; **16B** in the case of one पञ्चनखापञ्चन-खभक्षणयोरन्यतः प्राप्तौ अन्यपरिवर्जनवत्, आत्मसाक्षात्कारस्योपनिपदतिरिक्तात् प्राप्त्यसंभवात् VivaPraSaṁ. 4. 2; **17** for another purpose, aim or objective राज्ञा ... स्मार्ताः शुभमरणं पृष्टाः। ... पुनरन्यतो गोकार्यमृतस्वपाकमानयित्वा(?) समेते तत्र पुनः स्मार्ताः पृष्टाः PurāPraSaṁ. 13. 6; **18** as being distinct or different, distinctly इति संकथयन्तीषु सखीष्वैक्षिष्ट सान्यतः Gaṅgāva. 4. 54 [from another motive, MW.; from another ground or motive, Apte]

अन्यतस्त्य (anyatas-tya) *m.* [Debru. 699] opponent, adversary, enemy (*lit.* born of another (mother) अन्यतस्त्यानां सपत्नानां जयनशीलो भवति BṛĀraUBh. 222. 17 (*on* ii.1.6); अन्यतो मातृतो जाता अन्यतस्त्या उदाहृताः BṛĀraUBhVā. ii. 1. 64.

अन्यतस्त्यजायिन् (anyatastya-jāyín) *adj.* [Debru. 699] conqueror of enemy, overwhelming adversary (*lit.* born of another (mother) स य एतमेवमुपास्ते जिष्णुर्हापराजिष्णुर्भवत्यन्यतस्त्यजायी ŚatBr. XIV. v. 1. 6; BṛĀraU. ii. 1. 6 (Śaṅ. अन्यतस्त्यानां सपत्नानां जयनशीलो भवति); स यो हैतमेवमुपास्ते जिष्णुर्ह वा अपराजिष्णुरन्यतस्त्यजायी भवति ŚāṅkhāĀ. 6. 7 (23. 12); अप्यन्यतस्त्यजायी स्यात् सापत्नप्रातृमर्दनः BṛĀraUBhVā. ii. 1. 64.

अन्यतःसङ्ग (anyatas-saṅga) *adj.* connected on one side (only) तस्येपोऽन्य-तस्सङ्गो गोआयुपी उक्थ्यावन्तरौ भवतः JaimiBr. 2. 321.

अन्यतःसिद्ध (anyatas-siddha) *adj.* **Ai** established by another authority ऋक्सामविशेषितस्तोत्रानुरागं यागस्यान्यतःसिद्धमुपादाय केवलफलसंबन्धमात्रं विधिनानेन बोध्यत इति कुतो वाक्यभेदः ŚāstrDī. 157. 1 (*on* ii. 2. 12); **Aii** obtained from another cause or source शूद्रस्य त्वन्यतःसिद्धविद्यत्वाभावात् तदर्जनमपि प्रयुङ्क्ते ŚāstrDī. 454. 8 (*on* vi. 1. 7); अन्यतःसिद्धतद्ग्रहणादेयोत्तरक्रतुविधि-प्रवृत्तौ आक्षेपशक्तिकल्पनाया गौरवग्रस्तत्वात् SiddhāTa. 21. 24; तिलैः शान्त्या इत्यादिविधीनामन्यतः सिद्धहोमाश्रयेण ... फलाय गुणविधिरूपत्वात् NityoNi. 123. 15; **B** referred to by another (word) सामान्यवान् अचलनात्मकः संयोगविभागयोर्न कारणं गुणः - इति निरस्तम्, अच(ल)नात्मकविशेषणस्य अन्यतःसिद्धकर्मव्यावृत्त्यर्थस्य निरर्थकत्वात् TarkSaṁ. (Ā.) 56. 16; दृष्टं लिङ्गेऽन्यतः-सिद्धकर्तव्यतानुवादिनीत्यम् NyāySu. (So.) 42. 14 (*on* i. 2. 7); प्रसङ्गस्थले अन्यत-स्सिद्धोपकारलाभात् पुरोडाशप्रयोगविधिलाघवेन नोपकारजनकीभूतं प्रयाजादिकमनुष्ठापयति BhāṭṭDī. iv. 219. 15 (*on* xii. 1. 1)

अन्यतःसिद्धत्व (anyatassiddha-tva) *n.* the state of being obtained from another source ह्रीं क्लीं सौः इति ...। अत्र मायाग्न्योर्व्यत्ययेन योगः बिन्दोरव्यवहितापू(च्यू)र्वताया: स्वरेष्वन्यतःसिद्धत्वात् SetuBa. 60. 3.

अन्यतःसिद्धि (anyatas-siddhi) *f.* **A** establishment by another authority सदनुभूतिरेव। सा च स्वतःसिद्धा। ... अन्यतःसिद्धौ घटादिवदननुभूतित्वप्रसङ्गः BrahmSūBh. (Rā.) 24. 6 (*on* i. 1. 1); **B** reference by another (word) यथाकथंचिदुपकारमात्रस्यान्यतःसिद्धिं पर्यालोच्य तमेवानुमन्यते MayūMāli. 811. 13 (*on* xi. 2. 8)

अन्यता (anya-tā) *f.* **1A** difference (from Brahman) एतत्ते कथितं राजन् योगम् ...। यं प्राप्य ब्रह्मणो योगी शाश्वतां नान्यतां व्रजेत् MārkP. 39. 8; अतद्भावोऽन्यता चेति न विशेषोऽस्ति कश्चन AnuVyā. 11B. 9 (*on* I. 2); 16A. 7 (*on* 1. 4); ब्रह्मैवेदं जगत् सर्वमन्यतायास्ततः कुतः। प्रसङ्गः YogVā.

iv. 45. 21; आहुर्नान्यतासङ्गे भोक्तृतादात्म्यकल्पनात् VedāntSiSūMañ. 2. 59; **1B** difference (from oneself) स्वात्मनोऽनन्यत्वादन्यत्र भवति। एवमन्यताया अभावः NyāyBh. 139. 7 (*on* ii. 2. 31); भावो भावान्तरं नो वा भावश्चेत् का भिदा स्वतः। न चेद् भावान्यते न स्तामेकोऽतो वस्त्विनामकः IṣṭaSi. 296. 23; [Inst.] by way of difference तदात्मनियतप्रतिभासज्ञानादेव तद्विपरीतस्यान्यतया तदाभासता प्रतीतेः HetuBiṬ. 7. 2; तस्माद् वा एतस्मादन्नरसमयादन्योऽन्तर आत्मा प्राणमय इत्यन्योन्यमन्यतयोक्तान्नमयादीनां कथं ब्रह्मता TattvPrakā. 19B.4 (*on* i. 1. 15); **1Ci** difference, i.e. mutual absence लब्धसौरभगुणो मदिराणामङ्गनास्य-चपकस्य च गन्धः। मोदितालिरितरेतरयोगादन्यतामभजतातिशयं नु ŚiśuVa. 10. 24; नान्यत्वादिति चानेन परोक्तादन्यतोच्यते ŚlokaVār. 2. 179 (99. 7); अन्यतान्यथाभावौ न स्वरूपात्र चान्यथा IṣṭaSi. 231. 14; ददाति यजतीत्यादौ भावनैक्यमुतान्यता NyāyMāVi. 79. 5 (*on* ii. 2. 1); अन्यता चान्योन्याभावः NyāySu. (Ja.) 382A. 12 (*on* ii. 2. 6); 199A. 9 (*on* i. 4. 6); अन्त्या विज्ञानवृत्तिः प्रकृतिपुरुषयोरन्यतां गाहमाना ... इति सांख्या: TattvMu. 2. 70; **1Cii** difference भेदकातिशयोक्तिश्चेदकस्यैवान्यतोच्यते Candrā. 5. 45 **1D** distinction, i.e. particularity शब्दस्य प्रत्यभिज्ञानान्नान्यतोच्चारणान्तरे TantrVā. 264. 9 (*on* i. 3. 26); दृष्टेति सर्वशब्दधीर्दुस्तरा, प्रत्यभिज्ञास्थितौ हि दृष्टान्यता NayaVi. 233. 1 (*on* i. 1. 7); **2A** another condition, i.e. wretched state सूनुः सगुणश्चन्दनाभिधः। पित्रा लोभान्धकारेण नीतः पद्म इवान्यताम् DarpaDa. 2. 19; **2B** another condition, i.e. gloominess, DarpaDa. 2. 19; **3** (Jain.) type of *bhāvanā*, eternal difference साम्यं स्याद् निर्ममत्वेन तत्कृते भावनाः श्रयेत्। अनित्यतामशरणं भवमेकत्वमन्यताम्। ... द्वादशीं बोधिभावनाम् YogŚā. 4. 55; **4** the word *anyatā* अन्यतापदं व्याचष्टे भेद इति Bhāsk. i. 275. 17 (*on* i. 5. 17)

अन्यताख्याति (anyatā-khyāti) *f.* knowledge of difference (between primordial matter and person) बुद्धेः सात्त्विके परिणामे कृतसंयमस्य या सत्त्वपुरुषयोरुत्पद्यते सा अन्यताख्यातिः RājMār. 61. 15.

अन्यतात्पर्य (anya-tātparya) *n.* devotion to the opposite, i.e. misunderstanding अनिरूपितकारित्वमुन्मादः परिकीर्तितः। ज्ञानाभावान्यतात्पर्य-शोकादिभ्यः स जायते SāhiSā. 5. 35.

अन्यतात्पर्यक (anyatātparya-ka) *adj.* meant to convey different (sense) न ... अपूर्वान्त एव प्रसादस्वीकरणमस्त्विति वाच्यम् अन्यतात्पर्यकस्य वाक्यस्यान्यत्र प्रामाण्यायोगात् BhāṭṭDī. iii. 52. 23 (*on* ix. 1. 4); यथा परेत्यादिवचनम् ... नामकीर्तनप्राशस्त्यैकतात्पर्यकम् ...। विश्वस्मादिन्द्र उत्तर इत्यादेरन्यतात्पर्यकान्मन्त्रा-दिन्द्रस्य सर्वोत्तमत्वसिद्धेरभावात् SetuBa. 64. 4.

अन्यतात्पर्यकत्व (anyatātparyaka-tva) *n.* the state of being meant to convey different (subject) न चेतिहासपुराणादि मानम्, तस्यान्यतात्पर्यकत्वात् BhāṭṭCin. i. 23. 13 (*on* i. 1. 4)

अन्यतात्मन् (anyatātman) *adj.* having (desire for knowing) the nature of difference (from the true one) देवासुरा ह वै च आत्मकामा ब्रह्मणोऽन्तिकं प्रयातास्तस्मै नमस्कृत्वोचुः। ... चिरं ध्यात्वामन्यत। अन्यतात्मानो वै तेऽसुराः MaiU. 7. 10.

अन्यतादर्शन (anyatā-darśana) *n.* observation of difference यस्य क्षीरस्य विकारो यद् दधि तस्मात् क्षीरादन्यता तस्य दध्नः केनापि क्कापि न दृश्यते ... एवमन्यतादर्शनस्य सिद्धा विकारविकारिभावाद् व्यावृत्तिः NyāySu. (Ja.) 199A. 10 (*on* i. 4. 6)

अन्यतादात्म्य (anya-tādātmya) *n.* **A** identity or oneness with another अभावत्रयेऽप्यन्यस्यान्यसंबन्धित्वनिषेधः, इतरेतराभावेऽन्यस्यान्यतादात्म्यनिषेधः NyāyRa. 481.18 (*on* 5 (8). 26); अन्यस्य द्रव्यान्तराद् व्यावर्तकधर्मस्यैव (स्व)त्वा(?त्वा)-वृत्तिरूपत्वसंभवः। स्वरूपे प्रतिपन्ने स्वस्यान्यतादात्म्यभ्रमविरोधिनश्च स्वरूपमेव व्यावृत्तिः ŚrutaPra. iA.115. 12 (*on* i. 1.1); धर्मविशेषाणां धर्मान्तरमनपेक्ष्यैव स्वस्मिन्नन्यतादात्म्याध्यासविरोधित्वात् ŚatDū. 92. 3; नापि तत्रान्यतादात्म्यारोपः TattvCin. i.348.5; एवकारस्याप्यन्यतादात्म्यव्यवच्छेदबोधकत्वेऽपि ... निषेधबोधकत्वम् GuruCandr. ii. 264.15; LaCandr. 524. 41; **B** similarity with another विषयस्यानिगीर्णस्यान्यतादात्म्यप्रतीतिकृत्। सारोपा स्यात् (लक्षणा) SāhiDa. 45. 2; 547. 2; सामान्यं प्रकृतस्यान्यतादात्म्यं सदृशैर्गुणैः SāhiDa. 611.12; अन्यधर्मसंबन्ध-निमित्तेनान्यस्यान्यतादात्म्यसंभावनमुत्प्रेक्षा Kuval. 35(1)

अन्यतानवच्छेद (anyatānavaccheda) *m.* non-delimitation by difference जातिलक्षणदेशैरन्यतानवच्छेदात् तुल्ययोस्ततः प्रतिपत्तिः YogSū. 3. 53.

अन्यतापसी (anya-tāpasī) *f.* another female ascetic अन्यतापसीभिरुप-चर्यमाणापि भैषज्याभावात् ... राज्ञी मृता KathāK. 107. 3.

अन्यतापिन् (anya-tāpin) *adj.* (used as noun) (one) who scorches others नय। आमपाके च गर्भघ्नं शूलपाकेऽन्यतापिनम् SkandP. iv. 8. 80.

अन्यताप्रतियोगिन् (anyatā-pratiyogin) *adj.* counter-positive of difference, i.e. absence वक्तव्यं किं तदन्यताप्रतियोगीति KhaṇḍanKhā. 934.14.

अन्यताप्रतीति (anyatā-pratīti) *f.* **1** knowledge of distinction (from another) यदा निर्धूतरजस्तमोमलं बुद्धिसत्त्वं पुरुषस्यान्यताप्रतीतिमात्राधिकारं दग्धक्लेशबीजं भवति तदा पुरुषस्य शुद्धिसारूप्यमिवापन्नं भवति YogBh. 181. 1 (*on* 3. 55); **2** (anyatāpratīti) absence of knowledge of difference न चान्यताप्रतीतौ संबन्धप्रतीतिरुपपद्यते NyāySu. (Ja.) 332B. 9 (*on* ii. 2. 3)

अन्यताप्रत्यय (anyatā-pratyaya) *m.* knowledge of distinction or particularity येऽन्त्या विशेषास्तेऽन्यताप्रत्ययं कुर्वन्ति YogBh. 179. 1 (*on* 3.53)

अन्यताभाव (anyatābhāva) *n.* absence of distinction अन्यदन्यस्मादनन्य-त्वादनन्यदित्यन्यताभावः NyāySū. ii. 2. 31; TārkiRa. 297. 1; एकान्तेनान्यता-भावाज्ञात्याद्ययेन चेद् गतम्। विज्ञातार्थाधिगन्तृत्वात् स्मार्तज्ञानसमं परम् TattvSaṁ. 1298.

अन्यतामात्र (anyatā-mātra) *n.* mere difference न च प्रधानस्य प्रातिपदि-कार्थस्य तत्त्वेन प्रत्यभिज्ञाने तद्विशेषणस्य विभक्त्यर्थस्यान्यतामात्रेणान्यता युक्ता Bhām. 152. 11 (*on* i. 1. 24)

अन्यतार्किक (anya-tārkika) *m.* another logician सांख्याः ... अन्यतार्किककृतबुद्धिविषयास्तत्तो विहन्यन्ते PraśnaUBh. 298. 6 (*on* 6. 3)

अन्यताल (anya-tāla) *m.* different musical time or measure लयान्तरेऽ-न्यतालेन ध्रुवाभोगौ ... यस्यां सा ढेङ्किका मता SaṁgīRa. ii. 256. 1 (4.146); स्वराद्यकरणस्यैव वर्तन्या लक्ष्म किंत्विह। रासकादन्यतालः स्याल्लयो ज्ञेयो विलम्बितः SaṁgīRa. ii. 259. 3 (4. 153)

अन्यतालक्षण (anyatā-lakṣaṇa) *adj.* characterised by difference, i.e. mutual absence विभागो विदारणात्मा नान्यत्वम्। ... अन्यतालक्षणस्य भेदस्य वस्तुस्वरूपत्वे विदारणप्रसङ्गेनात्यल्पतापादनमप्यसंगतमेव NyāySu. (Ja.) 382A. 11 (*on* ii. 2. 6)

अन्यतिथि (anya-tithi) *f.* another lunar day कार्यं नवान्नप्राशनम् ...। रिक्तां दिनक्षयं नन्दां द्वादशीमष्टमीममाम्। त्यक्त्वान्यतिथयः श्रेष्ठाः प्राशने NāraS. 21. 2; CaturCin. iii (3). 900. 12.

अन्यतिमि (anya-timi) *m.* another kind of whale or fabulous fish अविवेकात् पुनर्मत्स्यस्तण्डुलोऽन्यतिमिष्वलम् PārśvC. 3. 393.

अन्यतिरश्चीन (anya-tiraścīna) *adj.* not related to, i.e. independent of any other (event) यज्यादिशब्दानामेवाङ्वाक्यगतानामधिकारनियोगान्वितस्वार्थाभिधानं नाभ्युपगम्यते। तथा सत्युत्पत्तावेवाङ्गयागस्वरूपस्यान्यतिरश्चीनस्य नियोगान्तरविषयत्वात् PrakaPañ. 443. 7; अन्यतिरश्चीनतयावगतस्य नियोगान्तरविषयता न स्यात् NyāyRaMā. 141. 4.

अन्यतिवर्जम् (anyativarjam) *adv.* excepting the verbal root *an* - (to breathe) नहिप्रभृतयोऽनुदात्ताः अन्यतिवर्जम् DhātuPra. 4. 86 (96. 20)

अन्यतीर (anya-tīra) *m.* other shore कीर्त्ति (Read कीर्तिः) ...। पारावारान्य-तीरोत्तरणमविरलं कुर्वतीव प्रयाता स्वर्ग्ग(Read स्वर्गं) गीर्वाणहारद्विरदसुरसरिद्धांत्तं (Read सरिद्धार्त) राष्ट्रच्छलेन EI. xviii. 244. 11.

अन्यतीर्थ (anya-tīrtha) *n., m.* **1A** any other holy water यत्र स्थाने तु यत् तीर्थं नदी पुण्यतमा तथा। तद् ध्यायेन्मनसा नित्यमन्यतीर्थं न चिन्तयेत् BṛParāSm. 2. 124; **1B** another holy water or river अन्यतीर्थसमं गङ्गां यो ब्रवीति नराधमः। स याति नरकम् PadmP. i. 31. 74; अन्यतीर्थप्रशंसाम् ... गङ्गायाम् ... नैव प्राणान्तेऽपि समाचरेत् BṛDharmaP. i. 54. 40; अन्यतीर्थातिशयप्रसङ्गे विश्राम्यति त्वय्युपमानभावः YātrāPra. 7. 176; **2A** another holy or sacred place अन्यतीर्थे यदा स्नानं कुर्यात्तत्र च योजयेत्। केवलं मूलमन्त्रम् JayāS. 9.29; PāraS. 2.76; मार्कण्डेयः ... अन्यतीर्थपराङ्मुखः। ... प्राह ... जगद्गुरुम् SkandP. ii (2). 3. 44; गङ्गातीरे ... यः कुर्याद्देवालयं सुधीः। अन्यतीर्थप्रतिष्ठातो भवेत् कोटिगुणं फलम् SkandP. iv. 27. 100; v (3). 51. 27; विशिष्टतरमभिलषन्त्या पुण्यमन्यतीर्थेष्वपि विहर्तव्यम् TilaMañ. 413. 18; तीर्थे बिन्दुसरो नाम ...। ये तत्र दानं विप्रेभ्यः प्रयच्छन्ति ...। अन्यतीर्थाच्छतगुणं फलं ते प्राप्नुवन्ति BrahmP. 41. 59; 177. 20; पुत्रस्य च महत्तीर्थं पित्रोश्चरणपङ्कजम्। अन्यतीर्थं तु दूरे वै गत्वा संप्राप्यते पुनः ŚivaP. ii (4). 19. 41 (217B. 2); गच्छन्तितोऽन्यतीर्थेषु च्यवमानोऽहम् TriṣaŚaPuC. i. 1. 679; iii. 1. 186; **2B** any other holy or sacred place (गङ्गायाः) तस्याः परतरं तीर्थं न स्यादिति मतिर्मम। अन्यतीर्थेन साधर्म्यं न युज्येत कथंचन BrahmP. 175. 8; मुख्यनद्यब्धितीर्थेषु नान्यतीर्थानि कीर्तयेत् ĪśānŚiPa. i. 9. 30; ii. 3. 25; नान्यतीर्थेषु तत् स्वर्णभूमिभूषणदानतः ViviTīKa. 3. 14; **3** any other portion of the hand तीर्थं कनिष्ठिकामूले कार्यं तेन प्रजापतेः। ... तीर्थैर्देवानां पितृभिः सह। सदा कार्याणि कुर्वीत नान्यतीर्थेन कर्हिचित् MārkP. 34. 107; **4** another school of philosophy, cf. **अन्यतीर्थयशस् 1.**

अन्यतीर्थकर (anya-tīrthakara) *m.* another Jaina Arhat तेषां तु मद्रकाराणां यथा मद्रंकरोऽभवम्। पूर्वतीर्थकरपथेनान्यतीर्थकरो यथा DvyāśraKā. 11. 70.

अन्यतीर्थयशस् (anyatīrtha-yaśas) *adj.* (used as noun) 1 (one) who has (defeated) glory of another school of philosophy अध्यापयन्तम् ... अन्यतीर्थयशसं श्रुतिभाष्यजातम्। आक्षिप्य पाशुपतवैष्णववीरशैवमाहेश्वराश्च विजिता हि सुरेश्वराद्यैः ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 10. 115 (comm. तिरस्कृतान्यशास्त्रयशसम्); 2 (anya-tīrthayaśas) (one) possessing extraordinary thought and fame, ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 10. 115 (comm. लोकविलक्षणे एव ... शास्त्रकीर्तिकुले यस्य तम्)

अन्यतीर्थयात्रा (anyatīrtha-yātrā) *f.* pilgrimage of another holy place तौ द्वावपि मुनिं नमस्कृत्यान्यतीर्थयात्रां कर्तुं गतौ विमानारूढौ KathāK. 39. 22.

अन्यतीर्थिक (anya-tīrthika) *m.* A member of another sect of philosophy, another heretic कुशल इति तदन्यकृत्योत्साहव्युदासाय(र्थं?) सम्यगित्यन्यतीर्थिकमोक्षार्थोत्साहव्युदासार्थम् MaYānaSū .105. 28; इदं च ... महावीरजिनवरप्रतिमया प्रसाधितस्य सिद्धायतनमैत्र्या पवित्रितं तीर्थमन्यतीर्थिकपरिगृहीतैरनेकसत्त्वप्रलयहेतुभिः प्रपातस्तीर्थैः समीकृतम् TilaMañ. 319. 23; एकांशग्राहकनयानुयायिनोऽन्यतीर्थिकाः SyādvāMañ. 22 (36); B other (than Buddhist) Sectarian अथ खलु अन्यतीर्थिकचरकपरिव्राजका ... श्रमणा आश्चर्याद्भुतसंविग्नसंहृष्टरोमजाता अभूवन्तुः MaVastuAva. iii. 412. 7; पश्चिमामुत्तरामेव दिं गच्छति स्म तत्र तत्र बोधिसत्त्वमेवाद्राक्षीत्। तेन खलु पुनः समयेन शुद्धावासकायिकैर्देवपुत्रैः सर्वेऽन्यतीर्थिका निगृहीता अभूवन् LaliVi. 195. 25 [DBHS.]

अन्यतीर्थिकपूर्व (anyatīrthika-pūrva) *adj.* (used as noun) formerly a member of another sect किं पुनरार्यमहाकश्यपो अन्यतीर्थिकपूर्वो समानो आर्यमानन्दं ... कुमारवादेन समुदाचरितव्यं मन्यति MaVastuAva. iii. 49. 12 [DHBS.]

अन्यतीर्थ्य (anya-tīrthya) *m.* another heretic महाबन्धनसंयुता अन्यतीर्थ्याः MaYānaSū. 124. 10.

अन्यतीर्थ्य (anya-tīrthya) *adj.* (used as noun) (one) who upholds other heretical views अप्रज्ञायमानकुलगोत्रः कोऽप्ययं मायापुरुष इत्येवं परिकल्पयेयुर्देवः पिशाच इति वा यथान्यतीर्थ्या अपभाषन्ते AbhidhKoBh. 119. 22 (*on* 3.9)

अन्यतुच्छजन (anya-tucchajana) *m.* other mean people अन्यतुच्छजनस्येव न स्मयोऽस्य महाधृतेः KāvyaPra. 647. 6; 648. 4.

अन्यतुरग (anya-turaga) *m.* another horse आरोहति क्षितिपतौ विनयोपपन्नः ... अन्यतुरगं प्रतिहेषितं च।... योऽश्वः स भर्तुरचिरात् प्रचिनोति लक्ष्मीम् YogYā. 11. 14.

अन्यतुलाविहीन (anyatulā-vihīna) *adj.* devoid of comparison with another, matchless भित्राकरप्रभवमन्यतुलाविहीनं धन्योत्तरैरपि दुरापमहो महार्धम्। रत्नद्वयं तदिदमेकसुवर्णपिण्डे ... विनिहितम् MadaKeC. 67.

अन्यतुल्या (anya-tulyā) *adj.(f.)* equal to any one else राधातुल्याश्च सर्वास्ता नान्यतुल्याः प्रियंवदाः BrahmVaiP. ii. 2. 64.

अन्यतेजस् (anya-tejas) *n.* 1Ai valour of an enemy वाहिनीपतौ पटुतरकरास्फालनोल्लस"...न्य(?अन्य)तेजस्तिरस्कारिणि रक्तचक्रधारिणि ... अभ्यवर्तन्त मन्त्रिणः AvantiKa. 52. 2; हरेरिव तवाभान्ति नान्यतेजांसि तेजसि SaraKaṇṭhā. 10. 22; अन्यतेजोऽसहस्यास्य पिधातुं घर्मदीधितिम्। कृपयेव शराश्चक्रुरस्तम्भं दिवि मण्डपम् PāṇḍaC. 10. 360; 1Aii valour of another, SaraKaṇṭhā. 10. 22; PāṇḍaC. 10. 360; 1B illumination or lustre of another उदयमारुरुक्षति ... न्य(?अन्य)तेजस्तिरस्कारिणि रक्तचक्रधारिणि ... प्रतिक्षणविजृम्भमाणदुःसहोष्मणि ... अभ्यवर्तन्त मन्त्रिणः AvantiKa. 52. 2; अपिदधद्यात्मभासान्यतेजांसि ... नः ... कौस्तुभः सोऽस्तु भूत्यै ViṣṇuPādāSt. 30; हरेरिव तवाभान्ति नान्यतेजांसि तेजसि SaraKaṇṭhā. 10. 22; 2 another lustre, brilliance or luminary, AvantiKa. 52. 2; आसीत्तमोमयं सर्वम् ... अन्यतेजोविवर्जितम् SkandP. iv. 26. 9; ŚivaP. ii (1). 6. 5 (43A. 11); अन्यतेजस्तिरस्कारजनिततेजस्समुद्गाररूपस्य हेतोः सूर्यकान्तेषु दर्शितत्वाद् दृष्टान्तः RasāSu. 251. 1 (3. 105)

अन्यतेजस्विन् (anya-tejasvin) *adj.* (used as noun) A another brilliant or refulgent person स हि ... कदाचिदसहमानोऽन्यतेजस्विषु ... उद्यचाल दिशो वशीकर्तुम् UdaySuKa. 4. 13; अन्यतेजस्विनां तेजस्तदपास्यति ते सुतः TriṣaŚaPuC. i. 2. 247; अन्यतेजस्विनां तेजो ग्रसमानो ग्रहेन्द्रवत् (नरेन्द्रः) TriṣaŚaPuC. i. 5. 411; अन्यतेजस्विमाहात्म्यग्रासोऽज्ञागरतेजसम्। प्रातः प्राचीव मार्तण्डं सा क्रमात् सुषुवे सुतम् PāṇḍaC. 17. 239; B another luminary, PāṇḍaC. 17. 239.

अन्यतेजोऽभिभव (anyatejo'bhibhava) *m.* 1 assault or overpowering by another luster स्पर्शानुकूला अपि सूर्यकान्तास्ते ह्यन्यतेजोऽभिभवाद्दहन्ति Śāk. 2.7; 2 existence of another luster on all sides, Śāk. 2. 7 (comm. अभितो भवो भवनं प्राप्तिः। संबन्धः इति यावत्)

अन्यतैलघृतादि (anya-tailaghṛtādi) *adj.* oil and clarified butter etc. (remaining) in another (lamp) न दग्धशेषवर्त्या तु पुनर्दीपं प्रवर्तयेत्। नोच्छिष्टाशुचितैलाद्यैर्नान्यतैलघृतादिना ĪśānŚiPa. i. 8. 79; ii. 5. 94.

अन्यतोगमनादि (anyato-gamanādi) *adj.* act of going away to some other place and the like चपलता। अमर्षप्रद्वेषेर्ष्यादिभिः। तां ताडनससंभ्रमान्यतोगमनादिभिः (निर्दिशेत्) NāṭaLaRaK. 2044.

अन्यतोघातिन् (anyato-ghātín) *adj.* [P. vii 2. 54; Debru. 346] striking from another end, i.e. from behind अथ य उत्तरामुपवसति यथा पराञ्चमावृत्तं संपिंष्यादप्रत्यालभमानं सोऽन्यतोघात्येव स्यात् ŚatBr. I. vi. 3. 33 (*but* PW.; MW.; Apte. striking in one direction)

अन्यतोजात (anyato-jāta) *adj.* produced from another source अन्यतोजातानिधूमादिव्याप्तिस्मृतौ सत्याम् ... तद्व्यापारकत्वासिद्धेः KhaṇḍanKhā. 493. 14.

अन्यतोज्योतिस् (anyáto-jyotis) *adj.* 1A having (performance of) Soma-sacrifice Jyiṣṭoma on one side (only) कस्मादुभयतोज्योतिषोऽभिप्लवा भवन्त्यन्यतोज्योतिः पृष्ठ्यः ŚatBr. xii. ii. 2.1; 1B having (the chanting of) the Jyotis (*stoma*) only on, one side अन्यतोज्योतिः पृष्ठ्यः ŚatBr. xii. ii. 2. 1; 2 having light on one side only ऋतवः पृष्ठ्योऽन्यतोज्योतिषो वाऽ ऋतव एष एषां ज्योतिर् एष तपति ŚatBr. xii. ii. 2. 1.

अन्यतोदत् (anyáto-dat) *adj.* [P. v. 4. 141-142] having teeth on one side (only) यत् श्मश्रुणस्तत् पुरुषाणां रूपं ... यदन्यतोदन् तद् गवाम् TaiS. II. i. 1. 5; किं तद् यज्ञे यजमानः कुरुते येनान्यतोदतश्च पशून् दाधार Tais. II. vi. 2. 2; अश्वों दद्भिरन्यतोदद्भ्यो भूयान् TaiS. V. i. 2. 6; V. v. 1. 3; KāṭhS. 19. 3; KapiKaS. 30. 1; श्वेतो लोमशस्तूपरो लप्स्युद्यन्यतोदश्चतुष्पादजायत JaimiBr. 2. 262; श्रेष्ठत एवैतत् सर्वा देवताः प्रीणन्ति। ... यदन्यतोदंस्तद् गवाम् JaimiBr. 2. 371.

अन्यतोदन्त (anyato-danta) *adj.* having teeth on one side (only) ये वा अन्यतोदन्ताः पशवस्ते राथन्तराः JaimiBr.1. 128; 2. 84; भक्ष्याः। अनुष्ट्राः पशूनामन्यतोदन्ताश्च VasiSm. 14. 31.

अन्यतोदृष्टहेतु (anyatodṛṣṭa-hetu) *m.* cause observed elsewhere कोलस्थानेऽत्र कर्षः स्यादन्यतोदृष्टहेतुना SiddhYo. 12. 24.

अन्यतोदेशीय (anyatodeś-īya) *adj.* (used as noun) (one) belonging to another country, foreigner जनमासन्नं कुर्वीत, नान्यतोदेशीयमकृतार्थमानम् ArthŚā. i. 103. 5 (1. 21)

अन्यतोद्वार (anyato-dvāra) *adj.* having an opening or a door on one side (only) तदेतत् सर्वतोद्वारमनिषेधं साम। अन्यतोद्वारं हैनदेक एवाभ्रङ्गमुपासते JaimiUBr. i. 30. 2.

अन्यतोऽभाव (anyato'bhāva) *m.* mutual absence सत्परिच्छेदकैर्नापि प्रत्यक्षाद्यैर्ग्रहो भवेत्। व्यावृत्तेरन्यतोऽभावमात्रायाः केनचित्क्वचित् BṛĀraUBhVā. ii. 1. 594.

अन्यतोऽभिमुख (anyato'bhimukha) *adj.* disposed or inclined to another स्वप्नाभिमुखोऽथवान्यतोऽभिमुखः। एते निद्राहतये चुम्ब्यन्ते KandaCū. ii. 3. 27.

अन्यतोभू (anyato-bhū) *adj.* arising from any other source नाभासा अन्यतोभुवः GauḍKā. 4. 49.

अन्यतोमद (anyato-mada) *adj.* (responsive call uttered) with the word *mada* on one side only यत्र होतुरभिजानाति प्र धावा यज्ञैः पृथिवी ऋतावृधेति तदन्यतोमदं प्रतिगृणाति BaudhŚS. i. 252. 5; iii. 111. 6.

अन्यतोमुख (anyáto-mukha) *adj.* 1 facing one quarter अथायमन्यतोमुखः पुरुषः। स एतत्सर्वतोमुखो भवति यत् परिवर्तयते ŚatBr. II. vi. 3. 16; ŚatBr. (K.) I. vi. 3. 10 (but pw. facing or looking at one side only); 2 devoted to or inclined towards another (religion) ब्राह्मणाद्यास्तु ये वर्णास्स्वधर्मादन्यतोमुखाः। यान्ति ते नग्नसंज्ञाम् ViṣṇuP. iii. 18. 48.

अन्यतोय (anya-toya) *n.* other water अन्यतोयैस्तदुत्सृष्टमर्घ्यपात्रे स्थितेतरैः। न गृह्णाति महादेवि दत्तं विधिशतैरपि TantrSā.(K.) 81. 32.

अन्यतोयुक्त (anyáto-yukta) *adj.* [P. vi. 2.2] yoked (with a bull) on one side अन्यतोयुक्तं यवाचितमच्छावाकाय ... ददाति ŚatBr. (K.) VII. iv. 1.21.

अन्यतोऽरण्य (anyáto'raṇya) *n.* land that is woody (only) on one side अन्यतोऽरण्याय दावपम् (आलभते) VājaS. 30. 19; TaiBr. III. iv. 11.1 [a land which is woody here and there, Apte]

अन्यतोवचन (anyato-vacana) *n.* expression by another word रोदनाभिधायिन एव पदादनन्तरमुत्प्रेक्षावादिनि पदे वाच्ये यत् तस्यान्यतोवचनं सोऽवाच्यवचनं दोषः VyaktiVi. 106. 18.

अन्यतोवात (anyato-vāta) *m.* name of a disease of eye (wherein an eye is deformed due to the disordered wind) कुर्याद्रुजोऽति भ्रुवि लोचने वा तमन्यतोवातमुदाहरन्ति SuśruS. vi. 6. 27; यत्रयनं परिताम्यति ... अन्यतोवातवात-पर्यायशुष्काक्षिपाकाल्पशोफादिरोगातुरमपगतरागाश्रुदूषिकावेदनं तत्र तर्पणं योजयेत् AṣṭāSam. i. 165. 24(6.33); तमन्यतोवातमुदाहरन्ति RugVi. 59. 18; सर्वाक्षिरोगाश्चाष्टौ ...। अल्पशोफोऽन्यतोवातस्तथा पाकात्ययः स्मृतः ŚārṅgaS. i. 7.170.

अन्यतोवात (anyato-vātā) *adj.* suffering occasional wind (rheumatism), Apte.

अन्यतोवैश्वानर (anyáto-vaiśvānara) *adj.* having Vaiśvānara on one side न वा एषोऽन्यतोवैश्वानरः सुवर्गाय लोकाय प्राभवत् TaiS. VII. ii. 10.1.

अन्यतोऽसंभवत्फल (anyato'sambhavat-phala) *adj.* (used as noun) (one) whose fruit or effect is impossible from any other cause प्रयागात् फलमिच्छता कृतका मन्त्रा वाच्याः, पौरुषेयाश्च पुरुषाधिष्ठानमन्तरेणान्यतोऽसंभवत्फलानां फलदर्शनात् PramāVāSvopVṛ. 110. 14.

अन्यतोहन् (anyato-hán) *m.* striking from another end, i.e. from behind स यथा पुराश्वमावृत्तमप्रत्यालभमानं संपिंष्यात्सोऽन्यतोहेत्याहुः ŚatBr. (K.) II. vi. 1. 23.

अन्यत्करण (anyat-karaṇa) *n.* another means आत्मा ... हा(ज्ञा?)नस्वभाव एवान्यत्करणैः प्रतिपद्यते ĀtmaSi. 66. 3.

अन्यत्कर्मोपयुक्त (anyat-karmopayukta) *adj.* (used as noun) other artisan (one engaged in arts and crafts) गेहं कुर्यात् ... । तत्रैव नापितानां अन्यत्कर्मोपयुक्तानाम् MayaMa. 9. 89.

अन्यत्काम (anyat-kāma) *adj.* having desire for another thing एको ह वै नारायण आसीत् ... सोऽन्यत्कामो मनसाध्यायत MahāU. 1(8)

अन्यत्कारक (anyat-kāraka) *m., n.* 1 another performer or doer अन्यत्कारकः CāndraVṛ. *on* v. 2. 116; अन्यः कारकः, अन्यत्कारकः KāśiVṛ. *on* vi. 3. 99; छे कारके च परतोऽन्यस्य दुगागमो भवति। ... अन्यः कारकः अन्यत्कारकः JaineVṛ. 313. 26 (*on* iv. 3. 204); किमन्यदाशीर्वचनानि ... न व्यधत्ताम्। तदान्यदुत्सुक्यमिमौ जयस्यान्यत्कारके स्याद्धि यशोऽन्यदीयम् DvyāśraKā. 6.91 (comm. अन्यो यः कारकस्तस्मिन्नन्यत्कारके स्वस्मादितरस्मिन्धातरि सति); 2 doing different thing, i.e. making mistake अन्यस्य कारकः अन्यत्कारकः PrakriKau. i. 665. 1; SiddhāKau. 217B. 9 (*on* vi. 3. 99); 3 another syntactic relation, i.e. agent राजते रञ्जतेर्वापि रागः करणभावयोः। घञान्यत्कारके भावे नलोपेन नियम्यते SaraKaṇṭhā. 561. 12

अन्यत्कीट (anyat-kīṭa) *m.* other insect सर्वत्र स्कन्नच्छिन्नभिन्नमग्ननष्ट-विपरीतहीनेषु हविःस्यन्दनास्रावितपतितस्फुटितेष्वद्विजश्वानबिडालकाक° ... °सरीसृपादी-नामन्यत्कीटानामृत्विजोऽग्नीनामन्तरागतानाम् ... स्रुचं पूरयित्वा ... तिस्रो जुहुयात् BaudhŚS. iii. 360. 8.

अन्यत्कुलोत्पन्न (anyatkulotpanna)[irr.] *adj.* born in another family श्राद्धे ... एकस्मिन्नेव प्रयोगे ... अन्यत्कुलोत्पन्नानामपि सरीसृपादीनां च तृप्तिः स्यात् CaturCin. iii (1). 12. 6.

अन्यत्कृत (anyat-kṛta) *adj.* (used as noun) 1 (manuscript) made, i.e. written by another लिखितं तावद्विविधं स्वहस्तकृतमन्यत्कृतं च। तत्रान्त्यं साक्षिमत्कार्यम् ViraMi. 520. 9 (*on* 2. 89); 2 humiliated निकृतोऽन्यत्कृतेऽधमे Anekā.(Pa.) 3145.

अन्यत्कृ (anyat-kṛ-) viii·u. to make a mistake, MW.

अन्यत्पक्षिविवर्जित (anyatpakṣi-vivarjita) [irr.] *adj.* devoid of other birds (खगौ) तावादायोड्डयांचक्रे श्येनः ...। चिन्तयन्भक्षणस्थानमन्यत्पक्षिविवर्जितम् SkandP. v (2). 45. 59.

अन्यत्पार्श्वी (anyat-pārśvī) [irr.] *adj.* (*f.*) (used as noun) (evil spirit) being on the other side, i.e. with face downwards (कृत्याम्) अन्यत्पार्श्वी संवेशयति KauśiSū. 39. 16.

अन्यत्प्रविष्ट (anyat-praviṣṭa) *adj.* who had entered by side way अन्यत्प्रविष्टो धन्योऽथ स्वार्चामकथयत्कृती RājTa. (Ka.) 8. 3238.

अन्यत्र (anyá-tra) *adv.* [SaraKaṇṭhā. (Gr.) i. 1. 122; enumerated in the *omādigaṇa*, GaṇRa. 1. 8 (19)] **1Ai** to or into any other place or world **ii** to or into another place **Bi** in or at another place, elsewhere **ii** in or at any other place **C** in one place **D** on the other, i.e. right side **E** elsewhere, i.e. behind **2Ai** to another person **ii** to any other person **Bi** on or at another person **ii** on any other person **C** with other person **Di** in another person **ii** in any other person **Ei** in another family **ii** in any other family **F** in one person **3A** except, apart from, other than **B** without **C** outside **4** towards another direction **5** on different basis, out of different source **6Ai** in any other case or event **ii** in another case or event **B** in the case of another, i.e. inferior **7Ai** in or at any other time **ii** in or at other time **Bi** on or at another occasion **ii** on any other occasion **C** at the later or future time **8Ai** in another way **ii** in any other way **B** otherwise **9A** in case of another word **B** before other suffix **10Ai** in one sense **ii** in any other sense **B** in one sense **Ci** in the sense of ordinary person **ii** in the sense of distinction **11Ai** to any other thing or object **ii** to another thing or object **Bi** in any other thing or object **ii** in or on another thing or object **C** for any other thing or purpose **D** with another thing **12A** in another text, section, field, etc. **B** in another dispute or view **C** in the latter half or second quarter (of verse) **13A** on the contrary **B** on the other hand **14** in separate or different place **15** word *anyatra*

1Ai to or into any other place or world इमा वो॑ हव्या म॑रुतो र॒रे हि कं मोष्व१॒॑न्यत्र॑ गन्तन ṚV. vii. 59. 5; नोत्वेवान्यत्र यामकि KauṣiBr. 27. 1 (130. 1); यतश्च बुद्धिस्तत्रैव स्थितान्यत्राप्रचारिणी। सूक्ष्मापट्वी ततस्तत्र नासंज्ञित्वं न संज्ञिता BuddhaC. 12. 87; शून्या यात्यन्यतोऽन्यत्र गतिस्पृहापि Surath. 13. 86; निद्राभङ्गादपचिततया नालमन्यत्र गन्तुम् ŚṛṅgāSar. 117; **1Aii** to or into another place अ॒न्यत्र॑ वां घो॒रं त॒न्व१॑ः परे॑तु दन्तौ॒ मा हिं॑सिष्टम् AV. vi. 140. 3; का॒म ... अ॒न्यत्र॑ पा॒पीरप॑ वेशया धियः॑ AV. ix. 2. 25; यदन्यत्र जिगांसति ...। तद् वध्रितममूमुहम् AV. (P.) xx. 52.1; य॒था अ॒न्यत्र॒ च॒रेत्प्रा॒द्रियेत ŚatBr. III. vi. 3. 2; मम ज्ञातिषु निक्षिप्य दारकौ स्यन्दनं तथा। अश्वांश्चैतान्यथाकामं वस वान्यत्र गच्छ वा MahāBhā. iii. 57. 18; अन्यत्र गम्यतामिति भीतवर्गमुपजापयेत् ArthŚā. i. 69. 8 (1.14); कदाचिदियं द्वीपिचर्मव्यवस्थितशरीरं मां दृष्ट्वा अन्यत्रैवावगच्छेत् Tantrākhyā. 96. 18; बलात्कारेण च यद्यन्यत्र तया नीयेत तदा विषमनशनम् ... कामयेत KāmSū. 320. 5 (6. 2); 333. 24 (6. 4); देवि आतपाक्रान्तोऽयम् उद्देशः। शीतक्रिया चास्य प्रशस्ता। तद् अन्यत्र नीयतां शयनीयम् Mālavikā. 4. 4 (45); यद्भविष्यस्त्व(आसन्नविनाशस्)तद्वचनमनादृत्य (गमनं प्रति) निरारम्भ एवासीत् (v.l. तद् यद्यायुःक्षयोऽस्ति तदन्यत्र गतानामपि मृत्युर्भविष्यत्येव) PañcT. I. 127 (15) (132. 5); 3. 76 (11) (346. 9); सुराज्ञि देशे राजन्वान् स्यात्ततोऽन्यत्र राजवान् AmaK. 582; तदित आवामन्यत्र गच्छावः VeṇīSam. 1. 73; क्षीणे कर्मणि चान्यत्र पुनर्गच्छन्ति देहिनः BhagAjju. 67. 24; अन्नम् ... निदध्यात् तत् सभाजने। गत्वान्यत्र ... पुनश्चोपविशेत् LaghvāśvaSm. 23. 51; यत्र देशे ... गुरोः परीवादः ...। ततः प्रदेशाद् वान्यत्र गन्तव्यम् ManuBh. i. 181. 11 (*on* 2. 200); i. 230. 15 (*on* 3. 45); एक एव सुहृद्धर्मो निधनेऽप्यनुयाति यः। शरीरेण समं नाशं सर्वमन्यत्र गच्छति Hitopa. 1. 49; इदानीं गमिष्यामि (v.l. इदानीमन्यत्र यास्यामि) Hitopa. 3. 97 (27); गोपालः ...। गच्छन्नन्यत्र शुश्राव ध्वनिं विप्रस्य जल्पतः BṛKathāŚloSam. 1. 28; अन्यत्र व्रजतीति का खलु कथा नाप्यस्य तादृक् सुहृद् KāvyPra. 103. 5 (*but* comm. नायिकान्तरगृहे); निमन्त्रितोऽहमन्यत्र PariPar. 1. 376; प्रविष्टा तावदहं मार्गमतीत्यान्यत्र पु(?फु)ल्लमल्लिकावलये GopāKeCan. 99. 11; 117. 16; शिक्षाक्रमश्चले लक्ष्ये गत्वान्यत्र विधीयताम् PāṇḍaC. 1. 95; इतोऽप्यन्यत्र गच्छामि PuruṣPa. 14. 28; 22. 22; पतिं त्यक्त्वा तु या नारी गृहादन्यत्र गच्छति। विटेषु रमते नित्यं स्वैरिणीं तां विनिर्दिशेत् VetāPañ. (Śi.) 16. 40; वयं सर्वे पुष्पावतीं त्यक्त्वान्यत्र गच्छामः MādhavāĀ. 11 (1); अरे अन्यत्र याहि PurāPraSam. 115. 14; गच्छन्ति हदकृष्टकच्छपतुलां चित्रं ततोऽन्यत्र ते Subhāṣi. 463; 882; विधिरयी यदाक्षिप्ता नान्यत्र लभते गतिम् Gaṅgāva. 1. 40; इतोऽन्यत्र गच्छावः Hāsyārṇa. 1. 10 (1); **1Bi** in or at another place, elsewhere नो अ॒ह प्र वि॑न्दस्य॒न्यत्र॒ सोम॑पीतये ṚV. x. 86. 2; येनं॒ वे॒हद् ब॒भूवि॑थ ...। इ॒दं त॒द॒न्यत्र॒ त्वदप॑ दू॒रे नि द॑ध्मसि AV. iii. 23. 1; स्त्रै॒षू॑यम॒न्यत्र॒ दध॒त् पुमां॑समु दधदि॒ह AV. vi. 11. 3; vi. 26. 3; प्रजाः ... या अ॒न्यत्रे॒ह तास्ते॒ रमन्ताम् AV. vii. 111. 1; (हेतिम्) अ॒न्यत्रा॒ग्र वि व॑र्तय AV. xi. 2. 21; हविर्वै दीक्षितो॑ यद॒न्यत्र॑ कृष्णाजि॒नाद॑सीत य॒था ह॒विः स्कन्नमे॒वं स्यात् MaiS. iii. 6. 6 (iii. 67. 19); iii. 10. 4 (iii. 135. 15); य॒त्र वा॑ अ॒ग्रे॒ऽध्वर्युः सोमं॑ जुहो॒ति तदे॒नं॒ देवताः प्रत्यासतः ... यत्त॒तोऽन्यत्र॒ जुहुया॒द् यदस्य॒ स्वं॑ तद॒न्ये॒भ्यः प्रय॑च्छेत् MaiS. iv. 5. 6 (iv. 72. 21); अन्यत्रैवावसायाग्निं मथित्वोद्धृत्य जुहुयात् KāṭhS. 6. 6 (i. 55. 9); अन्यत्रा जुहुयादेवताभ्यस्समदं कुर्यात् KāṭhS. 27. 6 (ii. 145. 21); KapiKaS. 42. 6 (253. 19); दीक्षितं नान्यत्र दीक्षितविमितात् ... अभ्याश्रावयेयुः AitBr. 1. 3 (19); 6. 7 (174); जवो य॒स्ते वाजिन्नप्य॒न्यत्रा॑पनिहितस्ते॒न न इ॒मं य॒ज्ञं प्र॒जाप॑तिमुन्नय ŚatBr. V. i. 4. 10; अ॒थ ते शिर॑श्छित्त्वान्य॒त्रा॑पनि॒धास्याव॑ः ŚatBr.

XIV. i. 23-24; अथ यदन्यत्र ब्रह्मोपदिश्यते। नैव हि तेनार्त्विज्यं करोति JaimiUBr. i. 40. 3; अन्यत्र मे मनोऽभूदित्याह ŚāṅkhāĀ. 5. 7 (21. 9); नैव वाचा न मनसा प्राप्तुं शक्यो न चक्षुषा। अस्तीति ब्रुवतोऽन्यत्र कथं तदुपलभ्यते KāṭhU. 6. 12; यत्रेतदन्यत्रास्मन्मन्यासै। यद्धचेतदन्यत्रास्त् स्याच्छ्वानो वैनद्वयांऽसि वैनद् विमथ्नीरन् BṛĀraU. iii. 9. 25; अन्यत्र द्विदेवतामैत्रावरुणदेवते च ĀśvaŚS. I. iii. 6. 4; धर्मे चार्थे च कामे च मोक्षे च भरतर्षभ। यदिहास्ति तदन्यत्र यन्नेहास्ति न तत् क्वचित् MahāBhā. i. 56. 33; SaraKaṇṭhā. 305. 17; अस्मिंल्लोके तपस्तप्तं फलमन्यत्र दृश्यते MahāBhā. v. 43. 5; मासद्वयं चापरत्र साग्रं संवत्सरं क्वचित्। पक्षमन्यत्र मासांश्च न्यवसद् राघवस्तदा Rāmā. iii. 159* (2); भ्रातुः शृणु समादेशं सुग्रीवस्य महात्मनः। धर्मार्थसहितं युक्तमिह चान्यत्र च क्षमम् Rāmā. (Gorr.) v. 47. 3; सुन्दरी ...। सा ...। चिन्तावलाक्षेण मुखेन तस्थौ भर्तारमन्यत्र विशङ्कमाना Saund. 6.4; नाभेरधस्तात् ... उपहतः ... प्रक्षाल्य शुध्येत्। अन्यत्रोपहतो मृत्तोयैस्तदङ्गं प्रक्षाल्य स्नानेन ViṣṇuSm. 22. 78; तां काशीं परिहृत्य हन्त विबुधैरन्यत्र किं स्थीयते ŚatTrayī. 430; मित्रकार्यमपदिश्यान्यत्र शेते KāmSū. 328. 19 (6. 8); अन्यत्र श्रुतमन्यत्र कृतं भवेत् ŚābaBh. 605. 9 (on ii. 3. 18); असौ ... (तं) दारकमन्यस्मिन् मित्रगृहे (सु)गुप्तं कृत्वा (तद्)गृहमागतः (v.l. तस्य पुत्रमन्यत्र गुप्तं कृत्वा तद्गृहं समागतः) PañcT. 1. 164 (18) (172. 6); 3. 36 (19) 293. 5 (v.l.); सामान्यतो दृष्टम् व्रज्यापूर्वकमन्यत्र दृष्टस्यान्यत्र दर्शनमिति NyāyBh. 17. 2 (on i. 1. 5); संश्लेषोऽन्यत्र यः स्यात् स खलु निगदितः संश्रयोऽन्यो गुणानाम् YogYā. 1. 14; ह्रस्वं लघुं विजानीयात्। तत् संयोगोत्तरं विद्याद् गुर्वन्यत्र नियोगतः MāṇḍūŚi. 10. 11; अन्यत्र या भवेदूष्मा सुलभां तां विनिर्दिशेत् YājñaŚi. 148; पदान्ते पदमध्ये च चकारो दृश्यते यदा। लघुरेव स मन्तव्यो ह्यन्यत्रापि लघुतरः PārāŚi. 62; हितं गुरुजनवाक्यं शास्त्रचोदितं च ये न शृण्वन्ति कालचोदिताः तस्मात् तान् सुपरिहृत्यान्यत्र वसेत् Bārhas. 5. 15; अन्यत्र शरज्जलधरैरिव सद्यःसुतपयःपटलधवलतनुभिः ... आतपत्रखण्डैः श्वेतद्वीपायमानम् ... राजद्वारमगात् HarṣaC. 94. 10; 189. 14; वीरकेतुमन्त्री ... अन्यत्र रचितशिबिरः DaśKuC. 16. 20; अन्यत्र सर्वतो दिशमुन्नमति भपञ्जरः BrāhmSphuSi. 21. 5; अन्यत्र सेन्द्रपत्नीकाः कल्पवासिसुराङ्गनाः PadmP(Ra.). 2. 139; सर्व एव प्रमाता गुरुशिष्यादिपदे अन्यत्र वा व्यवहारे स्थितः ParāTri. 10. 14; तस्य पातः ... अशुभोऽन्यत्र MāliniT. 8. 123; पचनाल्यमन्यत्र साधितं दीक्षितेतरैः। ... अन्नम् ... सेनेशाय न दातव्यम् PāraS. 19. 33; अन्यत्र दृष्टस्यान्यत्रारोपणमुपचारः Śarka. 3. 6; सच्छब्दवाच्यस्वेक्षणपूर्वकम् ... स्रष्टृत्वं दर्शयति[।] तथान्यत्र BrahmSūBh. (Śaṅ.) 36.19 (on i. 1. 5); दूरम् ... कलिः प्रयातः [।] एकत्रात्मव(ब)लेन वा(र्)इनिधिनाप्यन्यत्र रुध्वा (Read रुद्ध्वा) घनं निष्कृष्टा(सि*)भटोद्भटेन विहरद्ग्राहातिभीमेन च EI. vi. 243. 10; यथा तत्र तथान्यत्र ŚivSū. 3. 14 (Vār. आत्मनाधिष्ठिते देहे यद्वत् सर्वज्ञतादयः। स्फुरन्ति तद्वत् सर्वत्र); अन्यत्र चाभिनवमाल्यचितं चचार। ... रङ्गाङ्गणम् RāmC. 19. 7; अथ सर्वप्राणिनामेक एवात्मा ... इतीदृशमद्वैतमुच्यते, तदप्यप्रमाणकम् ... अन्यदृष्टे च सुखसाधने वस्तुनि स्मरणº...ºकार्यजातस्यान्यत्रानुपलम्भात् NyāyMañ. ii. 103. 16; यथान्यत्र न सन्ति तथात्रापि मा भूवन् ManuBh. i. 61. 9 (on 2. 6); यासामन्यत्र देवतात्वं दृष्टं तासामेतत् पूजाविधानम् ManuBh. i. 176. 27 (on 2. 189); i. 453. 12 (on 5. 67); साहचर्यादन्यत्रापि तथैवेत्याशङ्का जायते ManuBh. i. 462. 27 (on 5. 88); तदुत्क्षिप्य नृपासनम्। अवन्तिवर्धनोऽन्यत्र स्थापयामास BṛKathāŚloSaṁ. 2. 86; 10. 160; सर्वं समानमन्यत्राभिनिवेशात् ĪśvaSi. (Yā.) 80. 3; शक्तौ विद्यमानायामपि व्युत्पत्त्यादिराहार्यकारणसंपत्प्रतिनियतदेशविषयतया न व्यवतिष्ठते ... तत्रादर्शनाद् अन्यत्र च दर्शनात् VakroJī. 46. 5; (दशरूपानुकारेण यस्य माद्यन्ति भावकाः। नमः ... विष्णवे भरताय च) एकत्र मत्स्यकूर्मादिप्रतिमानामुद्देशेन अन्यत्रानुकृतिरूपनाटकादिना Avalo. 1. 11 (on 1. 2); यदि सूत्रगतस्य प्रत्यक्षपदस्याव्ययीभावः समासोऽन्यत्र पुनरस्य कः समासः TātpaṬ. (Vā.) 101. 8 (on i. 1. 2); एकस्यां गुणहीनायां कृषिमन्यत्र कारयेत् YuktiKa. 6. 11; 19. 9; अज्ञानाद्दम्भतो राजा योऽन्यत्र गृहमारभेत्। सोऽचिरान्मृत्युमाप्नोति YuktiKa. 36. 3; एकत्र ... धनुःसन्धानधीरः करः कीर्तिं कंदलय(त्र)यन्नविरतः ...। अन्यत्र ... सूक्तैः सत्कवयः शतं व्यवसिताः स्तोतुं तथाप्यक्षमाः EI. xxii. 60. 15; अन्यत्र यूयं कुसुमावचायं कुरुध्वम् Kāvyānu. (He.) 44. 10; यत्र साधारणं किं चिदेकत्र प्रतिपाद्यते। अन्यत्र तत्रिवृत्त्यै सा परिसंख्योच्यते Vāgbaṭā. 4. 141; राधाप्रेमलता ...। श्रीकृष्णपादपं हित्वा कथमन्यत्र वर्तते GopāKeCan. 105. 11; नात्र ब्रह्मपरिग्रह इति चेत्। न ... प्राणाद्यचेतनानन्तर्यमित्वेन तदुभयविलक्षणेन चान्यत्राश्रितत्वादिहापि तद्योगात् VedāntPāSau. 46. 11 (on i. 1. 32); सः (अर्जुनः) ...। यदुषु सबलदेवेषु व्यग्रेष्वन्यत्र तुलितबलदेवेषु। मुदितमनाः ... (सुभद्रायाः) पाणिमुपेतपद्मनाभो जगृहे YudhiVi. 2. 32; तत्रस्थानि वस्तूनि अन्यत्र सुगुप्तस्थाने निक्षिप्य SamyaKau. 10. 1; नीत्वान्यत्र निशां प्रातरागते प्राणवल्लभे। अन्यासंभोगचिह्नैस्तु कुपिता खण्डिता मता PratāYaBhū. 30. 3; राज्यम् ... त्यक्तम् ... यन्मोहमल्लो जितः। ... त्वया सैषाश्चर्यपरंपरा जिनवर क्वान्यत्र संभाव्यते JinaCatur. 5; आर्यखपटा अन्यत्र विजह्रुः PrabaK. 11. 6; अन्यत्र धेन्वादेरन्यत्रानडुहादौ तदुपभुक्तस्य तृणोदकादेः क्षीराकारेण परिणामाभावात् VedāntKau. 181. 1 (on ii. 2. 5); 313. 5 (on 3.20); रूपप्रत्यक्षसामग्रीमभिधाय तामन्यत्रातिदिशन्नाह Upask. 202. 8 (on iv. 1. 9); ग्रामे पुरे पत्तने देशेऽन्यत्र मनोरमे सुरसमिज्यायै क्षितिं कल्पयेत् TantrSa. 1.28; तीर्थानां करमाकलय्य विधिनान्यत्रापि युंक्ते धनम् EI. ii. 415. 25; कस्यान्यत्रामृतेऽस्मिन् रतिरतिविपुला दृष्टिरेवामृतं ते Subhāṣi. 60; चित्रं कारणमन्यत्र कार्यमन्यत्र दृश्यते Subhāṣi. 2434; श्रेष्ठी प्रोवाच ... अन्यत्र गवेषय CampaŚreKa. 387; अन्यत्र – शून्ये मृत्युमवाप्नोति TantrSā. (K.) 12. 21; न च प्रकृतिधर्मा एव सन्त्वदृष्टादय इति वाच्यम्, अन्यनिष्ठादृष्टादिभिरन्यत्र सुखदुःखाद्युत्पादेऽतिप्रसङ्गात् YogSā. 71. 9; सर्वत्र विद्यमानस्य दिवि विद्यमानत्वं न विरुध्यते। अतः शब्देन न तत्राविद्यमानत्वम्। किं तु ततोऽप्यन्यत्र सत्त्वं बोध्यते AṇuBh. 46. 80 (on i. 1. 26); 130. 21 (on ii. 2. 5); अन्यत्र लोके शास्त्रे च संज्ञानां समावेशात् Prasā. i. 209. 15; अन्यत्र भिक्षुर्लभते ... परमं पदं यत् HariVi. 5. 9; अन्यत्र पञ्चतपसोऽपि मुनेरावसथेषु शांभवेषु स्वैरचारी विशिष्यते NilaVi. 34. 3; अन्यत्र गमितरात्रे मित्र प्रातः समायातः ŚṛṅgāMañ. (A.) 7. 5; अन्यत्र (वर्णितम्) BhojanKu. 57. 4; यद्यप्यत्यतिरोषतः प्रकुरुतेऽप्यन्यत्र कोलाहलं सम्यग् दृश्यत एव साधु न तथा रङ्गेऽवरङ्गोद्भवः ParamāKā. 20. 136; बाढं तन्वी ... बाढं लघ्वी पदनलिनयोर्बाढमन्यत्र मृद्वी ŚṛṅgāSar. 106; अन्यत्र वञ्चितनिशं परिलेहिताङ्गमन्याङ्गनागतमिवागतमुष्णरश्मिम्। प्रातर्निरीक्ष्य Hāsyārṇa. 2. 1; **1Bii** in or at any other place दीक्षितँ नान्यत्र दीक्षितविमितांत् सूर्यो ऽभिनिम्रोचेन्नान्यत्राभ्युदियात् KāṭhS. 23. 2 (ii. 74. 20); KapiKaS. 35. 8 (184. 7); ĀpaŚS. x. 15. 5; प्रजापतिः प्रजा असृजत ... सोऽन्नमेव भूत्वैकधातिष्ठत्ता अन्यत्रान्नमवित्त्वा ताः प्रजापतिमेव ... अभिसमावर्तन्त KāṭhS. 37. 1 (iii. 84. 14); अन्यत्रैवावसायाग्निं मथित्वोद्धृत्य जुहुयात् KapiKaS. 4. 5 (43. 1); न वा अन्यत्र मुखादत्रं धिनोति PañcBr. xxiv. 14. 7; प्रो दीर्घः ... वर्जयित्वा द्वे व्यञ्जनेऽन्यत्र न क्वचित् APrāti. 96; पुत्रावभिषेक्ष्यति राघवः। अन्यत्र न त्वयोध्यायाम् Rāmā. vii. 51. 26; अन्यत्राभावाच्च BrahmSū. ii. 2. 5; मधुपर्के च यज्ञे च पितृदैवतकर्मणि। अत्रैव पशवो हिंस्या नान्यत्रेत्यब्रवीन्मनुः ManuSm. 5. 41; YogŚā. 2. 35; राजानमेव संश्रित्य विद्वान् याति परां गतिम्। विना मलयमन्यत्र चन्दनं न विवर्धते PañcT. (Kos.) 1. 47 (12. 16); स्वर्गात्रान्यत्र गान्धारो नारदस्य मतं यथा NāraŚi. i. 2.7; जीवतो गृहाभावदर्शनाद् अन्यत्राभावो नोपपद्यते Bṛha. 112. 1; प्रकृत्या सुकुमारः कुमारः कदाचिदप्यन्यत्रापरिक्लिष्टपूर्वतपस्वी MālaMā. 3. 116; सास्नादिष्वेव गोत्वं नान्यत्र Śarka. 14. 22; मोक्षस्य नैव किंचिद् धामास्ति न चापि गमनमन्यत्र ParamāSā. 60; (स्वेच्छया स्वभित्तौ विश्वमुन्मीलयति) 'स्वभित्तौ' न तु अन्यत्र क्वापि PratyabhiHṛ. 6. 3 (2); पृथगर्थे ह्येते वाक्ये न तुल्यार्थे। एकत्र विधिश्रवणादन्यत्र तदभावादिति TantrRa. 45. 8; न सारदादेशमपास्य दृष्टस्तेषां यदन्यत्र मया प्ररोहः VikraDeC. 1. 21; शत्रवश्चण्डकोपेन येन स्वस्थानचालिताः। निजकांतामनो मुक्त्वा स्थितिमन्यत्र नो गताः EI. xiv. 301. 34; पिता तव। सप्तमं नरकं प्राप स्थानं नान्यत्र तादृशम् TriṣaŚaPuC. i. 1. 427; कार्यं मध्यसूत्रं विचक्षणैः। नान्यत्र दृश्यते क्वापि ब्रह्मसूत्रं ततः स्मृतम् Mānaso. iii. 1. 536; विचिन्त्य चिन्तामणिमेतमेव ... नान्यत्र सन्तः श्रममाचरन्तु CaturCin. ii (1): 3. 18; मायैव तेन जननीवधकोपितेन। तत्तन्मयानुचरितं परमार्थबुद्ध्या नान्यत्र किं तु भवतोः सुहृदोः समीपे JānaPa. 3. 92; **1C** in one place अन्यत्र श्रुतमन्यत्र कृतं भवेत् ŚābaBh. 605. 9 (on ii. 3. 18); अन्यत्र दृष्टस्यान्यत्र दर्शनमिति NyāyBh. 17. 2 (on i. 1. 5); Śarka. 3. 6; चित्रं कारणमन्यत्र कार्यमन्यत्र दृश्यते Subhāṣi. 2434; **1D** on the other, i.e. right side मेघनादोऽपि पार्श्वे वामेऽन्यत्र ... कुम्भकर्णः MahāviC. 6. 35; **1E** elsewhere, i.e. behind प्रियं वक्ति पुरोऽन्यत्र विप्रियं कुरुते ŚṛṅgāTi. (Ru. 1. 33); UjjvaNīMa. 38. 7; **2Ai** to another person नू अन्यत्रा चिदद्रिवस्त्वन्नो जग्मुराशसः ṚV. viii. 24. 11; अन्यत्रासदयना कुरुष्व AV. x. 1. 16; अन्यत्रास्मन् मरुतस्तन्निर्धेतन TaiBr. III. vii. 11. 2; नो हान्यस्मै दद्याद् यज्ञं तदन्यत्रात्मनः कुर्वीत ŚatBr. III. v. 1.25; अन्यदत्ता तु या कन्या पुनरन्यत्र दीयते AṅgiSm. 5. 110; मा मां स्त्राक्षीर्व्रजान्यत्र दुष्टे यः सद्दशस्तव MārkP. 61. 61; अन्यत्रापि पूज्या भवन्ति ManuBh. i. 233. 25 (on 3. 54); **2Aii** to any other person यदु समानबन्धवे ददाति तदु नान्यत्रात्मनः कुरुते ŚatBr. III. v. 1. 25; अनवेक्षितपूर्वसौहृदा रमतेऽन्यत्र गता तथाङ्गना Saund. 8. 41; द्वेष्यः स्यात् सूचिताभावे प्रयात्यन्यत्र कौतुकम् VitVṛ. 26; व्यलीकार्थे निष्कासितो मयासावन्यत्र गतो यत्नादानेतव्यः KāmSū. 337. 24 (6. 4); यद्यन्यानुरोधेन न अन्यत्र रससात्म्यमापादयेत् ManuBh. i. 295. 20 (on 3. 195); रत्नं त्रिभुवनेऽप्येषा कन्योत्पन्ना गृहे मम। नान्यत्र दातुं शक्या KathāSaSāg. iii. 4. 75; **2Bi** on another person अन्यत्र राज्ञामभि यातु मन्युः

AV. vi. 40. 2; अ॒न्यत्रा॒स्मद्य॑विं॒षा नयन्तु AV. vi. 93. 2; अ॒न्यत्रा॒स्मत्सं॑वितस्ता॒मि॑तो धा॑: AV. vii. 115. 2; अ॒न्यत्रा॒स्माद्दि॒व्या॑ शासां॑ वि धु॑नु AV. xi. 2. 19; xi. 2. 26; **2Bii** on any other person अन्यत्रापि जीवेऽप्येवं ब्रह्मणीवोपासना कार्या AṇuBh. 224. 10 (*on* iii. 3. 20); **2C** with other person स्वसा वै मम त्वमस्यन्यत्र मिथुनमिच्छस्व JaimiUBr. i. 53. 6; गुप्तं वेतनमेकत्र तयान्यत्र प्रकाशितम्। गृहीत्वा यश्चरन् मायी ...। अलक्षितो रिपोर्मन्त्रं भित्त्वा स्वस्वामिनेऽर्पयेत् Mānaso. ii. 16. 964; एषश्चैकतो वियोजयति संगमयत्यन्यत्र चात्मानम् GopāKeCan. 133. 19; **2Di** in another person सहस्र श्रियमन्येषां यद्यपि त्वयि नास्ति सा। अन्यत्रापि सतीं लक्ष्मीं कुशला भुञ्जते जनाः MahāBhā. xii. 105. 33; SūktiRa. 63. 3; अन्यदपि देशसात्म्यात् प्रयुक्तमन्यत्र न प्रयुञ्जीत KāmSū. 153. 22 (2.7); अन्यत्र दृष्टसंचारस्तद्भर्ता यत्र नायकः। न तत्र योषितं कांचित् सुप्रापामपि लङ्घयेत् KāmSū. 270. 14 (5. 2) (JayaMa. अन्यस्यां योषिति); 337. 19 (6. 4); किमिदानीं चन्द्रगुप्तः स्वकार्यधुरामन्यत्र मन्त्रिण्यात्मनि वा समासज्य स्वयं प्रतिविधातुमसमर्थः MudrāRā. 4. 12 (38); त्वयि मयि चान्यत्रैको विष्णुः MohMu. 24; स्वेष्टमन्त्रः। ... सर्वथा गोप्यः। शिष्यादन्यत्र PārāSū. 7. 4; ईषदप्यशुभमन्यत्रोत्पादितमात्मन्युप्तबीजमिव जन्मान्तरे शतशः फलति YaśasCam. i. 409. 1 (comm. अपरजीवे); को जानात्यन्यत्र कृत्स्नसाक्षात्कारिणस्तदेकस्मादेवात् NyāyPari. 487. 21; नायकापराधं या शृणोति यामनादृत्य यस्याः पतिरन्यत्रासक्तस्ते उभे अपि खण्डिते भवतः ŚṛṅgāMañ. (A.) 23. 3; वसन्तदेवं विनान्यत्र न रमते मम चित्तम् KathāK. 55. 12; **2Dii** in any other person परिष्वङ्गं लब्ध्वा तव कथमिवान्यत्र रमताम् MālaMā. 4. 142; मेळा[म्]ʻबाविजयादित्यनन्दनो नन्दितप्रजः। ... कुन्देन्दुधवलं येन नीतन्दशदिशो यशः।[*] लीलाराज[ʻ]म् विराजन्त[ʻ]यस्मिन् नातन्यत्र (Read नान्यत्र) राजसु EI. v. 136. 19; न ह्यन्यत्र ब्रह्मव्यतिरिक्ताज्जगदुत्पत्तिः AṇuBh. 66. 2 (*on* i. 2. 21); **2Ei** in another family क्व चायमन्यत्र ... जन्मग्रहणं कर्तुमर्हति AvantiKa. 165. 11; **2Eii** in any other family नान्यत्र राघवाद् वंशात् प्रसूतिर्वत्सयोः क्षमा MahāviC. 1. 23; **2F** in one person न खलु तादृश्यः ... कुमार्योऽन्यत्रासक्तचेतसो भूत्वापरत्र चक्षूरागिण्यो भवन्ति MālaMā. 1.315; **3A** except, apart from, other than मां ते गृहे॑ निशि॑ घोरे॑ उत्थांदन्यत्र त्वद्रुदत्यः॑ सं॑ विशन्तु ṚV. (Khil.) ii. 11. 3; तमाज्येन न्यकरोदन्यत्र स्तोत्रियात् KauṣīBr. 15. 5 (68. 11); 25. 14 (119. 7); दे॒वा ह॑ वै स॒त्रं नि॒षेदुः॑। ... अ॒न्यत्रै॒वाश्विभ्या॑म् ŚatBr. XIV. i. 1. 1; ब्र॒ह्म तं प॒रादा॑त् यो॒ऽन्य॒त्रा॒त्म॒नो ब्र॒ह्म वे॒द ŚatBr. XIV. v. 4. 6; BṛĀraU. ii. 4. 6; BrahmSūBh. (Śaṅ.) 262. 6 (*on* i. 4. 19); अन्यत्र धर्मादन्यत्राधर्मादन्यत्रास्मात् कृताकृतात्। अन्यत्र भूताच्च भव्याच्च यत् तत् पश्यसि तद् वद KāṭhU. 2. 14 (Śaṅ. पृथग्भूतम्); तस्य क्व मूलꣳस्यादन्यत्रान्नात् ChāndoU. vi. 8. 4; vi. 8. 15; एतं त्वेव ते भूयोऽनुव्याख्यास्यामि। नो एवान्यत्रैतस्मात् ChāndoU. viii. 11. 3; (प्रयाजाः) द्वितीयोऽन्यत्र वसिष्ठशुनकात्रिवध्र्यश्वराजन्येभ्यः ĀśvaŚS. I. i. 5. 21; I. v. 6. 29; तानि सर्वाणि (तायमानरूपाणि) सर्वत्रान्यत्राह उत्तमात् ĀśvaŚS. II. i. 1. 16; षोडशिनोक्तः प्रतिगरोऽन्यत्रैकपदाभ्यः ĀśvaŚS. II. ii. 2. 24; न्यायक्लृप्ताश्च दक्षिणा अन्यत्राभिषेचनीयदशपेयाभ्याम् ĀśvaŚS. II. iii. 4. 2; त्रिप्रभृतिष्वृगणेषु प्रथमोत्तमयोस्त्रिर्वचनमन्यत्र जपेभ्यः ŚāṅkhāŚS. I. i. 18; xvi. 1. 15; अन्यत्र दक्षिणाभ्यश्चमसाध्वर्युप्रसर्पकसदस्येभ्यः ĀpaŚS. xiii. 6. 7; अन्यत्र साहस्रात् पशुकाम्यस्य गोचितिं चिनोति ĀpaŚS. xvii. 4. 11; नानावभृथान्यहान्यत्र द्विरात्रस्य प्रथमात् ĀpaŚS. xviii. 22. 22; समानमुत्तर-मन्यत्रानुशंसनात् ĀpaŚS. xix. 15. 5; xx. 13. 13; xxi. 15. 19; अन्यत्र प्रकृतिदेवताभ्यो यथेन्द्रः पुरोडाशः सौम्यश्चरुः ĀpaŚS. xxiv. 3. 45; एकार्षेया वासिष्ठा अन्यत्र पराशरेभ्यः ĀpaŚS. xxiv. 10. 4; स्तोत्राण्युपाकरोत्यन्यत्र पवमानाभ्याम् MānŚS. 82. 23; आचार्याधीनः स्यादन्यत्र पतनीयेभ्यः HirŚS. xxvi. 1.52 (12.9); ĀpaDS. i. 2.19; अनिलयः स्यात्। अन्यत्र वृक्षाद् वाल्मीकाद्वा KāṭhGS. i. 4. 6; तृतीयस्य वर्षस्य भूयिष्ठे गते चूडाः कारयेत्। उदगयने ज्यौत्स्ने ... अन्यत्र नवम्याम् MānGS. i. 21.1; अन्यत्र जातकर्मनामकरणयोः पूर्वेद्युः संतिष्ठते नान्दीश्राद्धः ĀgniveGS. 2. 2 (56. 13); पुंसवनं तृतीये मास्यन्यत्र गृष्टेः JaimiGS. 1. 5 (6.3); दन्तश्लिष्टेषु (उच्छिष्टलेशेषु) दन्तवदन्यत्र जिह्वाभिमर्शनात् GautDS. i. 1. 41; अभक्ष्याः पशवो ग्राम्याः। ... अन्यत्राजादिभ्यः BaudhDS. i. 5.130; दारुमयानां पात्राणाम् ... अवलेखनम्। ... तदेतदन्यत्र निर्देशात् BaudhDS. i. 6. 29; i.10. 24; स्तनयित्नुवर्षविद्युत्संनिपाते त्र्यहमनध्यायोऽन्यत्र वार्षिकात् BaudhDS. i. 11. 24; ब्रह्मचारिणश्शवकर्मणा व्रतावृत्तिरन्यत्र मातापित्रोराचार्याच्च BaudhDS. ii. 1. 24; ii. 7. 25; नान्यत्र कुक्षेर्मम भेदनेन दृश्येत् कचो मद्गतो देवयानि MahāBhā. i. 71. 44; कः ... कर्णं शक्तो योधयितुं रणे। अन्यत्र रामाद् द्रोणाद् वा MahāBhā. i. 181. 28; नाधिज्यमपि यच्छक्यं कर्तुमन्येन गाण्डिवम्। अन्यत्रार्जुनभीमाभ्याम् MahāBhā. iii. 13. 69; iii. 168. 21; पार्थिवस्य सुता नाम का तु जीवेत मादृशी। अनुभूय भृशं दुःखमन्यत्र द्रौपदीं प्रभो MahāBhā. iv. 17. 3; iv. 19. 22; अकुर्वतश्चेत् पुरुषस्य ... सिध्येत् संकल्पः ...। न कर्म कुर्यात् ... अन्यत्र युद्धाद् बहु यल्लघीयः MahāBhā. v. 26. 2; v. 36. 49; यज्ञार्थात्कर्मणोऽन्यत्र लोकोऽयं कर्मबन्धनः MahāBhā. vi. 25. 9 = BhagGī. 3. 9; (*but* Śaṅ. अन्येन कर्मणा); MahāBhā. vi. 84. 8; अन्यत्र वधकालात् ते सद्दर्शन समेयुः। अब्राह्मणे न हि ब्रह्म ध्रुवं तिष्ठेत् MahāBhā. xii. 3. 31; नानाविधेभ्यो भूतेभ्यो भयं नान्यत्र मानुषात् Rāmā. i. 15. 5; न किं चिन्मम कर्तव्यं तवान्यत्राभिषेचनात् Rāmā. ii. 4. 15; भर्तारं तं परित्यज्य का स्त्री दैवतमात्मनः। इच्छेज्जीवितुमन्यत्र कैकेय्याः Rāmā. ii. 60. 5; ii. 98. 17; न हि धर्मविरुद्धस्य ...। दण्डादन्यत्र पश्यामि निग्रहम् Rāmā. iv. 18. 21; चकार न पुरा कश्चिन्न च कर्ता करिष्यति। उपादाय सुरान् सेन्द्रानिदमन्यत्र राघवात् Rāmā. (Gorr.) v. 95. 32; न हि तं परिपश्यामि यस्तरेत महार्णवम्। अन्यत्र गरुडाद् वायोरन्यत्र च हनूमतः Rāmā. vi. 1.3; कस्य पुत्रत्वं गच्छेरन्यत्र कश्यपात् HariVaṁ. 45. 45; अन्यत्रापद ऐश्वर्यं ज्येष्ठभागि तु पूज्यते ArthŚā. i. 89. 5 (1. 17); i. 101. 8 (1. 20); भगिनीः कन्या विधवाश्चाविभ्रतः शक्तिमतो द्वादशपणो दण्डोऽन्यत्र पतितेभ्यः अन्यत्र मातुः ArthŚā. i. 113. 6-7 (2. 1); गुरुवदस्मिन् गुरुपुत्रे वर्तितव्यमन्यत्रोच्छिष्टभोजनात् पादोपसंग्रहणाच्च MahāBh. i. 135. 25 (*on* i. 1. 56); राजा शुद्धोदनो नाम ...। राष्ट्रमन्यत्र च बलेन स किंचिददीदपत् Saund. 2. 33; नास्ति अन्यो उपायो नान्यत्र एतं समुद्रं उत्तिरायामि MaVastuAva. ii. 90. 14; त इन्द्रियाणि तद्व्यपदेशादन्यत्र श्रेष्ठात् BrahmSū. ii. 4. 17; AṇuBh. 164. 6 (*on* ii. 4.17); अन्यत्रान्त्येभ्यो विशेषेभ्यः VaiśeSū. i. 2. 6; श्रोणः कोटिकर्णः ... प्रतिविबुद्ध यावत् सार्थं न पश्यति नान्यत्र गर्दभयानमेव Divyāva. 4.15; सर्वजम्बुद्वीपादन्नाद्यं परिक्षीणमन्यत्र राज्ञः कनकवर्णस्य Divyāva. 181. 32; परस्य दण्डं नोद्यच्छेत् क्रुद्धो नैव निपातयेत्। अन्यत्र पुत्राच्छिष्याद् वा ManuSm. 4. 164; AṣṭāSam. i. 12. 3 (1. 3); सर्वानेव मत्स्यान् पयसा सहाभ्यव-हरेदन्यत्रैकस्माच्चिलिचिमात् CaraS. i. 26. 85 (1922 Ed.); प्रायः पित्तलमम्लमन्यत्र दाडिमामलकात् CaraS. i. 27. 4 (1922 Ed.); AṣṭāSam. i. 99. 15 (1. 18); सर्वैरिन्द्रियैः सर्वानिन्द्रियार्थानातुरशरीरगतान् परीक्षेतान्यत्र रसज्ञानात् CaraS. iii. 4. 7 (1941 Ed.); न च स्त्रीभ्यः ... न भृत्येभ्योऽस्ति मे भयम्। अन्यत्र विषयोगेभ्यः BhelaS. 30. 6 (1. 18); नान्यः कश्चित् सत्त्वः संविद्यते य एतां गणनां परिजानात्यन्यत्राहं वा यो वा स्यान्मादृशः LaliVi. 103. 29; तथागत ... व्याहरति। अचिराभिसंबुद्धोऽहमस्मीति नान्यत्र सत्त्वानां परिपाचनार्थम्। अवतारणार्थम् एते धर्मपर्याया भाषिताः SaddhaPuṇ. 190. 15; न ... तथागतः परिनिर्वृतो ... न परिनिर्वास्यति ... अन्यत्र वैनयिकसत्त्ववशमुपादाय GaṇḍVyū. 157. 9; जरा देहं मृत्युर्हरति सकलं जीवितमिदं सखे नान्यच्छ्रेयो जगति विदुषोऽन्यत्र तपसः ŚatTrayī. 258; अधर्माः ... न लक्षणतः कल्प्याः। तेऽन्यत्र संव्यवहारार्था अभिधीयन्ते LaṅkāSū. 1.43 (110) (8.19); ज्ञातिकुलस्थानभिगमनमन्यत्र व्यसनोत्सवा-भ्याम् KāmSū. 241. 5 (4. 1); 224. 10 (3. 4); अन्यत्र अन्तःपुरचारिणीनां बहिरनिष्क्रामो बाह्यानां चाप्रवेशः। अन्यत्र विदितशौचाभ्यः KāmSū. 252. 24 (4. 2); 317. 18 (6. 2); निर्वनपृष्टः स जगाद सर्वं स्तुवन्ति पौराश्चरितं त्वदीयम्। अन्यत्र रक्षोभवनोषितायाः परिग्रहान् मानवदेव देव्याः RaghuVa. 14. 32; निधनेनोपचार्यो वः स तदान्यत्र दाम्भिकात् MatsyaP. 70. 30; अयाचिताहृतं ग्राह्यमपि दुष्कृतकर्मणः। अन्यत्र कुलटाषण्डपतितेभ्यस्तथा द्विषः YājñaSm. 1. 215; न च सर्वतोऽवलोकयेदन्य-त्रातुरात् KāśyaS. 60A.43; शुक्रैरपि किं क्रियतेऽन्यत्र प्राणवियोगात् PañcT. 1. 63 (20) (78. 2); 4. 1 (44) (376. 1); प्रस्त्रोऽन्यत्र CāndraVyā. i. 3. 24; iv. 1.99; यज्ञादन्यत्र प्रपूर्वात् स्तृणातेर्यञ् भवति CāndrVṛ. *on* i. 3. 24; SaraKaṇṭhā. (Gr.) ii. 4. 49; नान्यरोर्थतः कश्चिद् भेदः। अन्यत्र प्रयोगभेदात् NyāyBi. 3. 7; अपत्याधिकारादन्यत्र लौकिकं गोत्रं गृह्यतेऽपत्यमात्रं न तु पौत्रप्रभृत्येव KāśiVṛ. *on* P. iv. 2. 39; धीरः संपद्विपत्तिषु। श्रुतादन्यत्र संतुष्टः AṣṭāSam. i. 11. 17 (1. 3); धान्यं त्यजेत् तथा शाकम् ...। असंजातरसं तद्वच्छुष्कं चान्यत्र मूलकात् AṣṭāSam. i. 41.6 (1.7); i. 99. 14 (1. 18); प्राक् शस्त्राद् भोजयेदिष्टं मद्यं तीक्ष्णं च पाययेत्।... अन्यत्र मूढगर्भोदराश्मरीमुखरोगेभ्यः AṣṭāSam. i. 185. 13 (1. 38); (बालोपचारे) अन्यत्रात्ययिकाद् व्याधेर्विरेकं सुतरां त्यजेत् AṣṭāSam. ii. 175. 6 (6. 1); को विषयार्थोऽन्यत्र व्यञ्जकभावात् SphoṭSi. 195. 2; न चानुजीविनं पश्येदकल्पं पृथिवीपतिः। अन्यत्रात्ययिकात् कार्यात् NītiSā. 7.48; क्वान्यत्र रामदेवादमून्यक्षराणि MahāviC. 5. 36 (1); 6. 8; न मानुष्यं विनान्यत्र तत्त्वज्ञानं तु लभ्यते KulārT. 1. 14; न च व्याप्रियतेऽन्यत्र वचनं प्राक्रिकान् प्रति ŚlokaVār. 5 (2). 146 (253. 1); कः खलु इह गवि गोत्वमिति मतिमभ्युपगच्छेद् अन्यत्र निरस्तत्रपायन्त्रणाद् भवतः PrakaPañ. 71. 2; 224. 19; मन्ये त्वां विषये वाचां स्नातमन्यत्र छान्दसात् BhāgP. i. 4. 13; iii. 25. 41; प्रसक्तक्रियानिवृत्त्यौदा-सीन्यमेव 'ब्राह्मणो न हन्तव्यः' इत्यादिषु प्रतिषेधार्थं मन्यामहे, अन्यत्र प्रजापति-व्रतादिभ्यः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 30. 8 (*on* i. 1. 4); 83. 11 (*on* i. 1. 28); 237. 6-7 (*on* i. 4. 6); सिद्धम् ... औपनिषदस्य ज्ञानस्य सम्यग्ज्ञानत्वम्, अतोऽन्यत्र

सम्यग्ज्ञानत्वानुपपत्तेः संसाराविमोक्ष एव प्रसज्येत BrahmSūBh. (Śaṅ.) 305. 1 (*on* ii. 1. 11); न गद्ये समाप्तप्रायं वृत्तमन्यत्रोद्गतादिभ्यः संवादात् KāvyālaṅSū. v. 1.4; अब्राह्मणशब्दो ब्राह्मणजातेरन्यत्र जातित्रये वर्तमानं पुरुषत्वमाचष्टे ManuBh. i. 195. 29 (*on* 2. 241); i. 214. 29 (*on* 3. 14); i. 238. 11 (*on* 3. 60); नानिवेद्य प्रकुर्वीत भर्तुः किंचिदपि स्वयम्। कार्यमापत्प्रतीकारादन्यत्र जगतीपतेः Hitopa. 2. 80; न येषु स्त्रीविग्रहः कश्चिदन्यत्रेश्वरशक्तिभ्यः। त ऐश्वरा लोकाः PārāSū. 27. 3; धनम् ...। भूमेरन्यत्र सर्वत्र सत्पात्रादौ निधीयताम् BṛKathāŚloSaṁ. 18. 590; कोऽपि महिमा तादृगभ्युपेतव्यः। स चेहापि समानः अन्यत्राभिनिवेशात् TattvBi. 118. 1; राजा ... नासौ कस्मै चित् प्रणमत्यन्यत्र गुरुजनेभ्यः NītiVā. 5. 67; 11. 9; यन्मृतानामवस्थानं तत् कथं जीवतां भवेत्। अन्यत्र शवशीलेभ्यः YaśasCam. i. 131. 9; ii. 328. 26; सूर्यादन्यत्र यच्चन्द्रेऽप्यर्थासंस्पर्शि तत् कृतम्। खद्योत इति कीटस्य नाम तुष्टेन केनचित् BhallaŚ. 13; Subhāṣi. 777; सर्वं समानमन्यत्राभिनिवेशात् Bhām. 578. 16 (*on* iii. 2. 41); PramāMā. 1. 12; स पात्रे समितोऽन्यत्र भोजनान्मिलितो न यः TrikāŚe. iii. 1. 28; श्रेष्ठादन्यत्र ये प्राणास्त इन्द्रियाणि VedāntSā. (Rā.) 231.3 (*on* ii. 4. 15); उभयथापि तत्प्रथनमन्तरेणानुपपत्तिरेव एकत्रारोप्यत्वादन्यत्रारोपविषयत्वात् तस्यैव Kiraṇā. 17. 6; दण्डको नौ रः। ... प्रथमश्चण्डवृष्टिप्रपातः। अन्यत्र रातमाण्डव्याभ्याम् ChandaḥSū. 7. 34; शब्दार्थयोः पुनर्वचनं पुनरुक्तमन्यत्रानुवादात् AlaṅkāSa. 22. 6; अन्यत्र। इति वर्जने। पतितात्र बिभृयादन्यत्र मातुः GaṇRa. 1. 8 (21); दर्विहोमादन्यत्र चतुरवत्तं विधीयते SaṅkarKāBh. 81. 18 (*on* ii. 2. 14); अन्यङ्क्त्रयोदशी रम्भा ...। रम्भातोऽन्यत्र तृतीया चतुर्थीयुतैव CaturCin. iii (3). 116. 17; न कश्चित्रापनयते पुमानन्यत्र भार्गवात् SūktiRa. 84. 3; यथा फलानां पक्वानां नान्यत्र पतनाद् भयम्। एवं नरस्य जातस्य नान्यत्र मरणाद् भयम् SūktiRa. 197. 10; न च जगत्कर्तृत्वं परमात्मनोऽन्यत्राञ्जसा संभवति VedāntKau. 133. 23 (*on* i. 4. 16); प्रत्ययविधेश्चान्यत्र लौकिकस्य गोत्रस्य ग्रहणम् PariVṛ. (Sī.) 167. 5; 192. 18; तृषार्तः सारङ्गो विरमति न खिन्नेऽपि मनसि। ... न स मृगयतेऽन्यत्र सरसीम् Subhāṣi. 650; देवदत्तस्य कौशलं तर्कादन्यत्र नास्ति Prasā. i. 456. 11; अन्यत्र नित्यद्रव्येभ्य आश्रितत्वमिहोच्यते BhāṣāPa. 24; व्युत्थितस्य च तस्य नैव रामादन्यत्र शरीरत्राणम् AdbhuDa. 5. 19 (2); अन्यत्र ... वारणे KośaKaTa. 2. 2929; 3B without अथो अपृष्ठं वा एतद् यदन्यत्र बृहत्यै क्रियते KauṣīBr. 29.5 (140. 19); नान्यत्र कृष्णाजिनादासीत। यद्यन्यत्रासीत देवां जनमगन् यज्ञ इति जपेत् ĀpaŚS. x. 15. 11; (गां) तामन्यत्रैव शस्त्राद् घ्नन्ति BaudhPiMe. i. 7. 3; अर्वाक् चेद् भिक्षुः षण्णां वर्षाणां तं पुराणसंस्तरं निसृज्य वा अनिसृज्य वा अन्यं नवं संस्तरं कारयेत अन्यत्र संघसंमत्या PrātiSū. 18. 2; अन्यत्र(आत्मनः?) परमात्मानं विना अब्रह्मात्मकं स्वनिष्ठं यो वेद, तं सर्वम् ... अभिभवेत् ŚrutaPra. ii. 152. 27 (*on* i. 4. 22); गुणजन्यत्वं चान्यत्र नित्यद्रव्येभ्यः Upask. 28. 9 (*on* i. 1.8); धूमश्च दहनादन्यत्र न वर्तते MānaMe. 26. 1; 3C outside न वै किलान्यत्राग्नि-होत्राल्लोकनित्या अवकाशोऽस्ति JaimiBr. 1. 44; 1. 328; आनन्दत्वादीनि न ब्रह्मणोऽन्यत्र सम्यक् संभवन्ति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 84. 1 (*on* i. 1. 28); 89.1 (*on* i. 1. 31); लक्ष्यादन्यत्र वर्तमानत्वमतिव्याप्तिः YatīndraDī. 4. 4; 4 towards another direction आदित्यंस्य प्रयाजाः ... यजति ... प्रधीयंमानानामेषामुपद्रष्टां स्यांदन्यंत्रेक्षमाणेन होत३व्यंमनुपद्रष्टैषां भवति MaiS. iv. 6. 9 (iv. 93. 5); दशमे मासि गर्भा हिताः प्रजायन्तेऽन्यत्रेक्षमाणो जुहोति KāṭhS. 28. 6 (ii. 161. 8); KapiKaS. 44. 6 (262. 18); दर्भानाहवनीये प्रास्यान्यत्रेक्षमाण आदित्यं जुहोति ĀpaŚS. xiii. 10. 2; 5 on different basis, out of different source तस्यैवैकादश स्वयोनौ नवान्यत्र KauṣīBr. 25. 8 (115. 15); 6Ai in any other case or event स॒र्वं वै॒ सत्त३ स॒र्वमे॒षु एता॒न्यस्य प्रवृ॒र्जनान्य॒तो॒ नान्य॒त्र ŚatBr. XIV. 2. 2. 47; XIV. ii. 2. 51; न त्वन्यत्राध्यर्धकारं। न जपः प्रागभिहिङ्कारात् ĀśvaŚS. I. i. 2. 24; नान्यत्र होतुरिति कौत्सः ĀśvaŚS. I. i. 4. 6; अनियमोऽन्यत्र MīmāSū. v. 1. 3; कार्योऽन्यत्र प्रतिज्ञायाः प्रयोगो न कथंचन Kāvyālaṅ. (Bh.) 5. 40; अन्यत्र वेदवाक्यानां विधिसंस्पर्शमन्तरेण प्रमाणत्वं न दृष्टम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 16. 15 (*on* i. 1. 4); 16. 19 (*on* i. 1. 4); न चान्यत्र परमात्मज्ञाना च्छोकविनिवृत्तिरस्ति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 157. 15 (*on* i. 3. 8); 217. 6 (*on* i. 3. 40); जन्मोच्छेदानन्तरितत्वात्तत्र युक्तम्, नान्यत्रेति चेत् न BrahmSūBh. (Śaṅ.) 323. 19 (*on* ii. 1. 18); प्रत्यभिवादनकालेऽन्यत्र च दीक्षितः ... नाम्ना न वाच्यः ManuBh. i. 141.4 (*on* 2. 128); न वान्यत्रापि तु स्वात्मन्येषा स्यादुपकारिणी PratybhiVi. i. 16.2 (*on* i. 1. 1); अन्यत्राविनियोगात् TantrRa. 19. 5; यत्सत्व(त्त्व)ज्वलितैः प्रचण्डतपसां तेजोभिरुन्मीलितं तत्रान्यत्र चरित्रमुन्नतमतावत्त्रैव तावत् स्थितम् EI. i. 358.33; अन्यत्र न निषिद्धता PrakriKau. i. 68. 7; न मन्वादिवदन्यत्रोपयोगः AṇuBh. 120. 17 (*on* ii. 1. 1); प्रकरणपरिगृहीता श्रुतिर्नान्यत्र न्यायसंपादिका AṇuBh. 174. 15 (*on* iii. 7. 9); 6Aii in another case or event यत्किंचाप्रेषितो यजेदन्यत्रापि ĀśvaŚS. I. i. 11. 11; अन्यत्र विसृष्टवागबहुभाषी यज्ञमनाः ĀśvaŚS. I. i. 12. 30; I. ii. 16. 3; I. iii. 6. 22; I. v. 9. 18; अन्यत्रापि संनिपातेन तृचं सूक्तं वानन्तर्हितमेकासने द्विः शंसेत् ĀśvaŚS. II. i. 2. 15; II. iii. 6. 7; II. vi. 3. 8; II. vi. 8. 39; यथादेवतमन्यत्र ŚāṅkhāŚS. iv. 9. 6; एवमन्यत्र विप्रक्रान्ते तन्त्रे ĀpaŚS. vii. 7. 5; ix. 9. 9; उपग्रहणम् स्फ्येनान्यत्र KātyāŚS. i. 10. 7; ऋतुष्ठा यज्ञायज्ञीयमन्यत्र (गायेत्) LāṭyāŚS. i. 5. 15; फलैकत्वादिष्टिशब्दो यथान्यत्र MīmāSū. xi. 2. 23; स्वाहाकारवषट्कारनमस्काराः प्रदानार्था यथान्यत्र SaṅkarKā. ii. 4. 57 (AOR Madras Ed.); iii. 1. 5 (AOR Madras Ed.); संबन्धादेवमन्यत्रापि BrahmSū. iii. 3. 20; तैः ... मानार्थेषु च दानमन्यत्र वोपयोगः KāmSū. 239. 13 (4.1); अन्यत्र प्रकरणाम्नानादङ्गभावे निर्ज्ञाते प्रयोगवचनोऽस्य कर्तव्यतां वक्ष्यति ŚābaBh. 730. 5 (*on* iii. 1. 19); 995. 11 (*on* iii. 5. 15); द्वयोः सबीजमन्यत्र तद्धतिः SāṁkhyaPraSū. 5. 117; विवादयेत् सद्य एव कालोऽन्यत्रेच्छया स्मृतः YājñaSm. 2. 12; Mitā. 140. 18 (*on* 2 .12); BālaKrī. i. 206. 23 (*on* 2. 12); यदेकत्र विधीयते तदन्यत्र प्रतिषिध्यते NyāyVār. 10. 9 (*on* i. 1. 1); अन्यत्र तु पकारान्तावेताविति विनिश्चितौ BhārŚi. 32; यतः ... दृष्टेन हेतुनाभिघातो न भवति, तस्मादन्यत्रैकान्तात्यन्ताभि(?प)घातके हेतौ जिज्ञासा SāṁkhyaKāBh. 2. 9 (*on* 1); प्रत्यवाय एवैकत्र स च उपायश्चान्यत्र इति विशेषः Bṛha. 157. 8 (*on* i. 1. 5); केवलं व्यामोहात् हेतुत्वमन्यत्र प्रसिद्धमेव HetuBiṬ. 7. 6; 10. 22; कुतोऽन्यत्र प्रसङ्गः SphoṭSi. 18. 2; 95. 2; न हि ... काष्ठैः पचतीति समः संबन्धावगमः; एकत्र नैराकाङ्क्ष्यात् अन्यत्रान्यापेक्षणात् BhāvanāVi. 30. 3; अन्यत्र चाभिनिविष्टोऽसि MahāvīC. 3. 4 (8); वक्तृधीराप्तवाक्येषु गम्यतेऽन्यत्र विप्लुतिः ŚlokaVār. 2. 162 (94.4); 2. 256 (123. 2); उभयथापि विधानं व्याहन्यते, एकत्र विरोधात् अन्यत्र चानुवादकत्वात् TātpaṬ. (U.) 31. 5 (*on* 2. 1); 147.7 (*on* 4. 111); यदि ह्यवगतं ब्रह्मान्यत्र विनियुज्येत, भवेत्तदा विधिशेषत्वम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 33. 10 (*on* i. 1. 4); 321. 12 (*on* ii. 1. 18); श्रुतमेकं यदन्यत्र स्मृतेरनुभवस्य वा। हेतुतां प्रतिपद्येत काव्यलिङ्गं तदुच्यते KāvyālaṅSāSaṁ. 6. 7; अन्यत्रायं विधिः ManuBh. i. 117.7 (*on* 2. 78); अन्यत्र तदाधारायाः शक्तेरेकत्वादेकवचनम् ManuBh. i .124. 3 (*on* 2. 90); i. 331. 24 (*on* 4. 9); हस्तिनां गमनं प्रोक्तम् ... । तदन्यत्र तुरङ्गाणाम् Hitopa. 3. 72; अन्यत्र बन्दिशालेव न तादृग्(द्व) बन्धमाश्रयेत् YuktiKa. 20. 5; 65. 12; अन्यत्राप्रतीयमानयोः प्रयोगादप्रतीतम् SaraKaṇṭhā. 9. 15; 91. 14; प्रधानतया यत्र स्थितो रसादिस्तत्रालंकार्यः ...। अन्यत्र तु ... गुणीभूतव्यङ्ग्ये रसवत्प्रेयऊर्जस्विसमाहितादयोऽलंकाराः KāvyPra. 85. 2; अन्यत्रान्यतोऽपि चान्योऽपि दृश्यते SaraKaṇṭhā. (Gr.) i. 4. 121; अन्यत्र व्यासङ्गादश्रुतेन न्यूनम् TārkiRa. 358. 4; प्राचुर्यमेषां शृङ्गारे वीराद्भुतसमागमे। अन्यत्र तेषां संसर्गवशात्कार्यवशादपि BhāvPra. (Śā.) 10.14 (1); काव्यात् कर्तव्यताधीः सरसान्यत्र न तथा PratāYaBhū. 5. 8; रूपादयः। ... अन्यत्राचित्राः TarkKau. 5. 2; अन्यत्र तद्विशिष्टप्रत्ययानुदयप्रसङ्गात् Upask. 52.12 (*on* i. 2. 3); चकारादन्यत्रापि बहुलं लुक् स्यात् PrakriKau. ii. 359. 3; धन्वन्तरेर्वाक्छलादन्यत्र प्रतिषेधमात्मनि विधिं शृण्वन्हरिः पातु वः Subhāṣi. 84; एवकारेण फलविवरणमेकत्रायोगव्यवच्छेदार्थमन्यत्रान्ययोगव्यवच्छेदार्थम् VidhiRa. 1 (5. 2); न च ... कथमेकत्राल्पाङ्गतान्यत्र सर्वाङ्गतेति वाच्यम् SiddhāTa. 34. 25; योग्यानुपलब्ध्या अभावः प्रत्यक्षः, अन्यत्र तु अतीन्द्रियः Tarkāmṛ. 15.7; अन्यत्र त्वपराधानुसारेण दण्डयेत् VīraMi. 367. 26 (*on* 1.338-339); भावशान्त्यादिध्वनीनाम् ... निदानम् – यदेकत्र चर्वणायां भावेषु स्थित्यवच्छिन्नामर्षादित्वम् ... अन्यत्र तु प्रशमावस्थात्वादिरपि RasGaṅ. 130. 2; 'प्रतिमाः ... यजेतान्यत्र प्राङ्मुखः' शरपक्षे आकर्षणं क्रियाविशेषः अन्यत्रान्तः करणेनाकर्षणं ज्ञानम् AlaṅkāMañ. 6. 5; एकत्र कलासाकल्यम्, अन्यत्र च कोलाहलवत्त्वम् AlaṅkāKau. (Vi.) 14.10; एतच्च स्थिरप्रतिमाविषयम्। अन्यत्र – चलार्चासु NirṇaSi. 241. 28; 365. 17; अन्यत्रापि तथेत्याहुर्वृत्तेर्निर्गमनात्परे VedāntSiSūMañ. 1. 116; 6B in the case of another, i.e. inferior समेषु स्वात्मवत्स्नेहः सत्स्वन्यत्र ततो दया AnuVyā. 50A. 8 (*on* 3.3); 7Ai in or at any other time नान्यत्र स्वाध्यायाद्वाचमुत्सृजेत् SāmaViBr. i. 4. 1; न, अन्यत्र प्रवृत्त्यभावात् NyāySū. iii. 1. 23; अन्यत्रापि न तद्गतिः TarkSaṁ. (Ā.) 47. 15; स्वस्मात्—अन्याननुयायिनः, अन्यत्रासंबन्धिन इति यावत् Bhāsk. i. 5. 15 (*on* i. 1. 1); 7Aii in or at other time अन्यत्र उभयतः कालः KauṣīGS. v. 4. 5; मघापिण्डप्रदानं स्यादन्यत्र परिवर्जयेत् AtriS. 396; कृत्वेह स्वजनोत्सर्गं पुनरन्यत्र च क्रियाः। अत्राणः खलु लोकोऽयं परिभ्रमति चक्रवत् BuddhaC. 14. 5; स्वातिसौम्ये च भैषज्यं कुर्यादन्यत्र वर्जयेत् AgniP. 121.14; धात्वर्थानाम् ... यत्र काले प्रत्यया उक्तास्ततोऽन्यत्रापि स्युः SiddhāKau. 476B. 6 (*on* iii. 4. 1); 7Bi on or at another occasion य॒त् प्रयाजानुयाजा॒ अन्य॒त्र भवन्त्य॒थ कु॒स्माद॒त्र न भवन्ति ... यदा॒ज्यभागावन्य॒त्र जुह्वत्य॒थ कु॒स्माद॒त्र न॒ जुहोति ŚatBr. XIV. ii. 2. 51-52; अक्रियामेकेऽन्यत्र तदर्थवादवदनात् ĀśvaŚS. I. v. 13. 9; I. v. 14. 25; I. v. 15.17; यथेन्दुसंक्षये तद्वदन्यत्रापि निगद्यते MatsyaP. 16. 52; गुर्वर्थं वा यथार्थं वा

नोचेदन्यत्र पाण्डव। वदन्ति येऽनृतम् VṛGautaSm. 581. 21; एतत्तु प्रवेशे चतूराजीकाले इतरत्रापि ज्ञेयम्। अन्यत्र त्वनियमः CaturDi. 22. 4; **7Bii** on any other occasion काम्ये ... पक्षहोमो विधीयते। इध्महोमं च नान्यत्र ParaS. 29. 39; **7C** at the later or future time, cf. अन्यत्रभाविफल; **8Ai** in another way अन्यत्र कथं तदुपलभ्यते KaṭhU. 6. 12; अन्यत्र वा विशेषणकृत्यं दर्शयितव्यम् MānaMe. 29. 9; **8Aii** in any other way सर्वथा हि न शोच्यास्ते स्नेहादन्यत्र मोहजात् BhāgP. i. 13. 43; **8B** otherwise इतिपरस्तिर्यङ्नीचोऽन्तोदात्ते मध्योदात्ते पर्वणि काण्वस्य वा। उदात्तमयोऽन्यत्र नीच एव VājaPrāti. 1.150; रात्रिः पूरणी वाच्या चेत्यत्र मुख्यत्वमन्यत्र PrakriKau. i. 583. 7; अन्यत्र। सुहृदयः। दुर्हृदयः PrakriKau. i. 615. 3; ii. 365. 4; अन्यत्र तूदात्तश्रुतिः प्रातिशाख्ये प्रसिद्धा SiddhāKau. 4B. 4 (*on* i. 2. 32); **9A** in case of another word अकारस्य स्थान ऐकारमाहुः ...। तदेव चान्यत्र विपर्ययेण कार्य ऐत्वे ṚPrāti. 14. 16 (Uvaṭa अन्येषु पदेषु); उदात्तमयोऽन्यत्र नीच एव VājaPrāti. 1.150; विधेमेत्यन्यत्र APrāti. 159; 134; एकवचनान्यन्यत्र APrāti. 164; अन्यत्रापि च Kātan. iv. 3. 92; iv. 6. 52; विभाषान्यत्र JaineVyā. iv. 3. 102; न सामान्यं भिन्नरूपं प्रतीयते वर्णेष्वन्यत्र शब्दत्वात् ŚlokaVār. 5 (11). 17 (514. 5); संप्रदानाद्यान्यत्रोणादयः ŚākaṭāVyā. iv. 3. 57; SiddhaHe. v. 1. 15; अमर्षाश्रद्धेऽन्यत्रापि ŚākaṭāVyā. iv. 4. 113; SiddhaHe. v. 4. 15; प्रे स्त्रोऽन्यत्र SaraKaṇṭhā. (Gr.) ii. 4. 49; अन्यत्र अणुरेव PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. v. 4. 29 (345. 16); न चान्यत्र हलादौ नुमभावार्थमिदम् PrakriKau. i. 200. 2; नान्यत्र राजाश्व इत्यादौ PrakriKau. i. 224. 1; i. 346. 5; i. 498. 4; बहुलोक्तेरन्यत्रापि PrakriKau. i. 951. 9; ii. 165. 4; ii. 491. 8; ii. 711. 3; अन्यत्र तूपधादीर्घत्वेन Prasā. i. 234. 12; क्विन्प्रत्ययो यस्माद्विहितः तस्य अन्यत्रापि प्रत्यये पदान्तस्य कुत्वम् Prasā. i. 290. 7; i. 673. 23; ii. 165. 19; ii. 718. 22; लोलुवादेरन्यत्र प्रयोजनाभावः PāṇiTaVāNaMā. 56. 3; अन्यत्रासिद्धत्वं भवत्येव LaŚabdeŚe. i. 33. 1; SiddhāKau. 97B. 3 (*on* viii. 2. 80); अन्यत्र यदुत्तरपदमन्तोदात्तमेकाच् SiddhāKau. 628B. 16 (*on* vi. 1. 169); **9B** before another suffix भू सत्तायाम् ... एवमन्यत्रापि लकारे वेदितव्यम् DhātuPra. 1. 1 (7.4); तस्मादन्यत्रापि प्रत्यये पदान्तस्य कुत्वं स्यात् PrakriKau. i. 275. 1; **10Ai** in another sense ताभ्यामन्यत्रोणादयः P. iii. 4. 75; iii. 4. 96; कृत्यल्युटो अन्यत्रापि च Kātan. iv. 5. 92; शब्दादेवान्यत्र भावः स्यात् MīmāSū. vii. 1. 12; तच्छ्रुतावन्यत्र विधिप्रदेशः स्यात् MīmāSū. vii. 3. 1; उणादयोऽन्यत्राभ्याम् JaineVyā. ii. 4. 62; धर्मविकल्पोऽन्यत्र दृष्टस्यान्यत्र प्रयोगः NyāyBh. 69. 5 (*on* i. 2. 14); शब्दो नियततादर्थ्यः शक्त्यान्यत्र प्रयुज्यते VākyaPa. 2. 277; प्रमाणान्तरसिद्धत्वादन्यत्रानेकशक्तिता ŚlokaVār. 5 (3). 178 (317. 3); नायं ज्योतिः शब्दश्चक्षुर्वृत्तेरेवानुग्राहके तेजसि वर्तते अन्यत्रापि प्रयोगदर्शनात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 76. 16 (*on* i. 1. 24); अभिधैव मुख्यार्थे बाधिता सती अचरितार्थत्वात् अन्यत्र प्रसरति KāvyKaVṛ. 44. 17 (2. 4); तत्र चान्यत्र च प्रसिद्धानां शब्दानां विष्णौ समन्वयम् ... दर्शयति BrahmSūBh. (Ma.) 14A. 10 (*on* i. 3. 1); अन्यत्र अजन्तत्वात् ङीप् PrakriKau. i. 355. 5; क्रियार्थोपपदादन्यत्र शुद्धे भविष्यत्यर्थे धातोर्ल्यृट् प्रत्ययः स्यात् PrakriKau. ii. 43. 5; भगवदंशत्वादन्यत्रोपचारात् प्रयोगः AṇuBh. 68. 18 (*on* i. 2. 24); 104. 12 (*on* i. 4. 7); अन्यत्र पक्षे नुम् Prasā. i. 202. 16; अन्यत्र गवां पश्चात्समीपं वा अनुगु इत्येव Prasā. i. 652. 12; ii. 401. 20; 'पूर्ववत्सनः' इति सिद्धमन्यत्र विधीयते Prasā. ii. 417. 18; अन्यत्र दक्षिणो देशः Prasā. ii. 749. 16; 'वाक्यस्मरणयोरङित्, अन्यत्र ङित्' इति विवेकः SiddhāKau. 25B. 4 (*on* i. 1. 14); 200B. 7 (*on* v. 4. 150); 'अच्' इति योगविभागादन्यत्रापि SiddhāKau. 210A. 16 (*on* v. 4. 75); 330B. 13 (*on* viii. 1. 15); अन्यत्र तु ... निष्ठायां नेट् SiddhāKau. 506B. 11 (*on* vii. 2. 29); नान्यत्र। **10Aii** in any other sense नान्यत्र वर्तितुमर्हति BhāvanāVi. 79. 2; नान्यत्र। चिकित्सति PrakriKau. ii. 131. 1; **10B** in one sense धर्मविकल्पोऽन्यत्र दृष्टस्यान्यत्र प्रयोगः NyāyBh. 69.5 (*on* i. 2. 14); **10Ci** in the sense of ordinary person आकार इङ्गिताकृत्योरितरोऽन्यत्र पामरे। MediK. 141. 115; आतरस्तरपण्ये स्यादितरोऽन्यत्र पामरे ŚabdaRaSaK. 265. 9; **10Cii** in the sense of distinction विलक्षणं व्यर्थसंस्थाविश्लिष्टेऽन्यत्र च त्रिषु AnekāK. 250; **11Ai** to any other thing or object न ह्येकविषयेऽन्यत्र सज्यन्ते प्राणिनस्तथा। अविज्ञाते यथाहारे बोद्धव्यं तत्र कारणम् Saund. 14. 10; **11Aii** to another thing or object सत्यपि च संबन्धे कथमन्यप्रतिपत्तावन्यत्र प्रवृत्तिः HetuBiṬ. 5. 5; **11Bi** in any other thing or object नान्यत्र रमते मनः MārkP. 68. 39; विना न साहित्यविदापरत्र गुणः कथंचित् प्रथते कवीनाम्। आलम्बते तत्क्षणमम्भसीव विस्तारमन्यत्र न तैलबिन्दुः ŚrīKaC. 2. 12; Subhāṣi. 173; **11Bii** in or on another thing or object इति प्रतिबिम्बं यथान्यत्र स्थितम् VākyaPa. 1.49; तं केचित् अन्यत्रान्यधर्माध्यास इति वदन्ति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 2. 7 (*on* i. 1. 0); अन्यार्थौ ...। अन्यत्र विषयान्तरे कृतार्थौ Nyās. i. 261. 2 (*on* i. 4. 2); नोपचरितौ तौ, अन्यधर्मो हि अन्यत्र उपचार्यस्स्यात् IṣṭaSi. 20. 22; अन्यधर्मस्य ... अध्यासः अन्यत्र बाह्ये Bhām. 13. 19 (*on* i. 1. 0); समाधिमन्यधर्माणामन्यत्रारोपणं विदुः SaraKaṇṭhā. 452. 24; 735. 17; अन्यत्र कौषीतकिनां प्राणविद्यायामपीमे वसिष्ठत्वादयो गुणा उपास्याः सन्ति BrahmSūBh. (Rā.) 623. 4 (*on* iii. 3. 10); स समाधिर्यदन्यस्य गुणोऽन्यत्र निवेश्यते Vāgbhaṭā. 3. 11; भावः ... अन्यत्र झटिति प्राप्तः AnuVyā. 39B. 3 (*on* 3.2); 26A. 11 (*on* 2.2); यथार्थं प्रमाणम्। ... द्वितीयम् ...। असार्वत्रिकम्। अन्यत्र सर्वविषयम् PramāLa. 1A. 4; आरोपितस्यान्यत्र सत्तामभ्युपगच्छताम् TattvSaṁkhyā. 9. 2; रजतादेरन्यत्र सत्त्वमावेदयन् TarkSaṁ. (Ā.) 6. 1; 60. 16; विद्यमाने घटे वर्तमानं सामान्यमन्यत्र जायमानेन संबध्यमानं तस्मादागच्छत्संबध्यते अनागच्छद्वा SarvaDaSaṁ. 2. 129; धेन्वादेरन्यत्रानडुहादौ तदुपभुक्तस्य तृणोदकादेः क्षीराकारेण परिणामाभावात् VedāntKau. 181. 1 (*on* ii. 2. 5); आकाशानुप्रवेशात् आकाशादन्यत्र शब्दः NyāyPari. 23. 5; यद्धर्मोऽन्यत्र भासते Upask. 153. 15 (*on* iii. 1. 14); अन्यत्रापि न तथात्वमायास्यति AṇuBh. 202. 20 (*on* iii. 2. 34); अन्यत्र स्वसादृश्यमसहमानस्योपमेयं किंचित् प्रदर्श्य तावता तस्य तिरस्कारः Kuval. 13 (1). 28; **11C** for any other thing or purpose अज्ञानभ्रात्मानं सकल[वि]षयज्ञानवपुषं ...[1*] व[ही]रागद्वेषैः कलुषितमनाः कोपि यततां कथञ्चान्यन्नेनं [क्ष]णमपि त[तो]न्यत्र यतते EI. iii. 196. 173; **11D** with another thing दशाष्टक्रियया सिद्धो रसोऽसौ साधकोत्तमः। हा रसो नष्ट इत्युक्त्वा संवेतान्यत्र तं रसम् RasRaSa. 7. 34; **12A** in another text, section, field etc. योऽनधीत्य द्विजो वेदमन्यत्र कुरुते श्रमम्। स जीवन्नेव शूद्रत्वमाशु गच्छति सान्वयः VāsiDS. 3. 2; ManuSm. 2. 168 (ManvaMu. अर्थशास्त्रादौ); संबन्धादेवमन्यत्रापि BrahmSū. iii. 3. 20; अन्यत्र सूत्रबद्धं प्रयोजनम् ŚābaBh. 431.2 (*on* ii. 1. 29); अन्यत्राप्युक्तम् PañcT. (Kos.) 39. 3; मोक्षे धीर्ज्ञानमन्यत्र विज्ञानं शिल्पशास्त्रयोः AmaK. 288 (AmaKoU. अन्यत्र शिल्पे चित्रादौ शास्त्रे); Jīvān. 324.7; वृत्ताव्याख्यातसदृशं पदमन्यत्र युज्यते VākyaPa. 2. 35; 2. 350; कार्यं च कारणादव्यतिरिक्तमिति वक्ष्यामः ...। तथान्यत्रापि ... उपासनं दृश्यते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 79. 16 (*on* i. 1. 25); 171. 6 (*on* i. 3. 16); 251. 14 (*on* i. 4. 14); 283. 15 (*on* ii. 1. 1); अन्यत्र गुणविधयः BālaKrī. i. 10. 18 (*on* 1. 5); यदि पुनरेकत्रोक्तं प्रमाणमन्यत्राप्युच्येत BrahmSūBh. (Bhā.) 6. 19 (*on* i. 1. 1); अन्यत्र शाखान्तरे ... वशिष्ठत्वादयो गुणा उपादेयाः BrahmSūBh. (Bhā.) 179. 2 (*on* iii. 3. 10); अन्यत्राप्युक्तम् NyāyMañ. i. 4. 7; निवीतस्य ... अन्यत्र यो विनियोगः ManuBh. i. 108. 24 (*on* 2. 63); अन्यत्र शास्त्रे अङ्गेषु तर्कशास्त्रग्रन्थेषु वा ManuBh. i. 163. 6 (*on* 2. 168); i. 235. 8 (*on* 3. 57); i. 339. 18 (*on* 4. 25); अन्यत्र काव्य(व्यं)नाटकवात्स्यायनभरतराजनीत्यादौ। [नै]व कथासिध्या(द्धा)न्तेष्व-खिलेष्वपि यस्य नास्ति समः EI. vi. 96. 37; ग्रन्थस्य चेयं प्रकृष्टता यदन्यत्र ग्रन्थे विस्तरेणेतस्ततोऽभिहितानामिहैकत्र तावतामेव पदार्थधर्माणां ग्रन्थे संक्षेपेण कथनम् NyāyKa. 3. 13; अथान्यत्रापि YuktiKa. 20. 11; 197. 18; पत्यादि-गुणबाहुल्यमन्यत्र कथितं बुधैः YuktiKa. 41. 9; यदाह अन्यत्र PratyabhiVi. i. 35. 2 (*on* i. 1.1); एकत्र मनसा (अध्यासः) अन्यत्र तु वचसा SaraKaṇṭhā. 465. 18; अन्यत्राक्ष्यादित्यसंबन्धिनो ब्रह्मणः सत्यस्यैकत्वेन विद्यैक्यादुभयोरुभयत्रोपसंहारः BrahmSūBh. (Rā.) 631. 2 (*on* iii. 3. 20); उक्तं चान्यत्र KāvyPra. 50. 1; दृश्यते ब्रह्मसूत्राणामेकधान्यत्र सर्वशः AnuVyā. 1B. 6 (*on* 1. 1); तद्यान्यत्र निरस्तम् TattvSaṁkhyā. 15. 2; अन्यत्र कौषीतकीप्राणसंवादेऽपि प्राणसंबन्धित्वेन ते उपादेयाः VedāntPāSau. 305. 12 (*on* iii. 3. 10); VedāntKau. 306. 14 (*on* iii. 3. 10); भाषाश्च ... सप्तैताः परिकीर्तिताः। तद्विभागोऽन्यत्र दर्शयितव्यः NāṭaLaRaK. 114; योऽर्थः ... अमृतसेतुत्वेनाभिमतोऽन्यत्रापि मुक्तगम्यत्वेन प्रसिद्धः VedāntKau. 77. 25 (*on* i. 3. 2); अधिलोकादयश्च शाखान्तरेऽन्यत्रैव प्रसिद्धा योगख्यापकाः AṇuBh. 63. 13 (*on* i. 2. 18); कठवल्ल्यामन्यत्र च श्रूयते AṇuBh. 85. 21 (*on* i. 3. 22); इयं बहुधा विस्तृतमन्यत्र AlaṅkāŚe. 2. 3a (19); ध्वनिगुणीभूतव्यङ्ग्ययोरन्यत्रास्माभिः प्रपञ्चः कृतः CitraMī. 4. 23; अन्यत्रान्नपददेशः NayaMañ. II. iii. 6. 12; अन्यत्र विस्तरः BhāṭṭDī. i. 22. 8 (*on* i. 2. 1); अन्यत्र तु शब्दार्थतया ... विवेचयिष्यते RasGaṅ. 298. 5; कारीयदिः काम्यस्य त्वारम्भसमाप्ती भवत एवेत्यादिरित्यन्यत्र विस्तरः NirṇaSi. 8. 12; पूरकरेचकयोः पिङ्गलेडयोः व्यत्ययोऽपि दृष्टोऽन्यत्र NityoNi. 31. 7; अन्यत्र प्रपञ्चितम् LaŚabdeŚe. i. 67. 18; i. 323.3; कलासु कुशला धूर्ता समाना गणिका स्मृता। नात्र तद्विस्तरोऽस्माभिरुच्यतेऽन्यत्र रूढितः SāhiSā. 4. 19; **12B** in another dispute or view साहसस्तेयपारुष्यगोभिशापात्यये स्त्रियाम्। विवादयेत्सद्य एव कालोऽन्यत्रेच्छया स्मृतः YājñaSm. 2. 12 (Mitā. विवादान्तरेषु); संसर्ग इव रूपाणां शब्देऽन्यत्र व्यवस्थितः VākyaPa. 2. 98; अन्यत्रापि प्रायशो जीविकामात्रफलैव त्रयी PraboCan. 2. 25 (30. 15); अन्यत्राप्यभावस्येव भावस्यापि सुवचत्वात् NyāySiA. 189. 19; 227. 13; एकायनविधानस्यान्यत्र प्रवेशे प्रत्यवाया-तिशयश्च PāñcRāRa. 14. 9; अनित्यमनोवादिभिरपि हि ... श्रुतिराप्यायनपरतयैव योज्या। तुल्यमिदमन्यत्रापीति

NyāyPari. 16. 8; अन्यत्र तृज्वद्भावात्पूर्वविप्रतिषेधेन नुम् PrakriKau. i. 205. 4; एकत्रानित्यत्वमन्यत्र कार्यरूपस्य निर्मूलत्वम् AṇuBh. 133. 4 (*on* ii. 2. 16); **12C** in the latter half or second quarter (of a verse) स्यात् कलाङ्गुल्या कनिष्ठया तया चानामयान्यत्र SaṃgīRa. iii. 18. 2 (*on* 5 (1) 33); विष्णवाख्यमुक्तमन्यत्र ह्यूर्ध्वरेतं च तत्प्रति AnuVyā. 7B. 2 (*on* 1. 1); **13A** on the contrary अन्यत्र कर्म चैव कर्मविपाकं च MaVastuAva. iii. 66.8; श्रोण: कोटिकर्णः ... सार्धं न पश्यति नान्यत्र गर्दभयानमेव Divyāva. 4. 15; सर्वजम्बुद्वीपादन्नाद्यं परिक्षीणमन्यत्र राज्ञः कनकवर्णस्य Divyāva. 181.32; न खलु पुनर्भिक्षवो मायादेवी बोधिसत्त्वकुक्षिगते गुरुकायतां संजानीते अन्यत्र लघुतामेव मृदुतामेव सौख्यतामेव LaliVi. 53.1; न च केवलमात्मार्थं ध्यायत्यास्फानकं ध्यानम्। अन्यत्र करुणाचित्तो भावी लोकस्य विपुलार्थम् LaliVi. 189. 20; समनुसरमाणश्च कस्याचिदाचक्षेदन्यत्रैक एवात्मनाध्यात्मं संतप्येत् SaddhaPuṇ. 72.5; 52.10; 225.7; वयं दरिद्राः ...। सचक्षुषः शुद्धपटाभिशोभिता नान्यत्र हीनाः कनकैरलंकृताः ŚatTrayī. 730; अधर्माः ... न लक्षणतः कल्प्याः। तेऽन्यत्र संव्यवहारार्था अभिधीयन्ते LaṅkāSū. 1.43(110) (8.19); **13B** on the other hand एकत्रोत्तरगात्रगौरवभरात् प्राप्ते तथा नम्रतामन्यत्र श्रियमुद्वहत्यतिलघुं तुङ्गे भुजङ्गेश्वरे EI. ii. 333. 1; अन्यत्रानृजु वर्त्म Subhāṣi. 1004; **14** in separate or different place अकृतात्कारणाद् अन्यत्र पृथग्भूतम् VedāntKa. 97. 17; (*on* i. 1. 4) मलयजरसबिन्दुर्बाधते नेत्रमन्तर्जनयति च स एवाह्लादमन्यत्र गात्रे Subhāṣi. 307; पुष्पेऽन्यत्रावकाशो निपुणमपहृतो सौरभालोभनाभिः Subhāṣi. 934; **15** the word *anyatra* अन्यत्र घायेद् विपु चित् सुकं किं स्विदन्तरेणैकपदेऽहहोजः। ... अन्यत्र। इति वर्जने GaṇRa. 1. 8 (19. 21); ŚrutaPra. iB. 79. 16 (*on* i. 1.1); iB. 147. 25 (*on* i. 1.4)

अन्यत्रकरण (anyatra-karaṇa) *m.* illegitimate son वा महाव्याहृतीनां स्थाने चतस्रोऽन्यत्रकरणस्य ŚāṅkhāGS. iii. 13. 5 (comm. अन्यजातः पुरुषः तस्य) KauṣīGS. iii. 15. 5.

अन्यत्रग (anyatra-ga) *adj.* referring or applicable to another अन्यत्रगैः शब्दैः उक्तन्यायैः समन्ततः एको नारायणो देवो भण्यते AnuVyā. 10B. 7 (*on* 1. 1); NyāySu. (Ja.) 153B. 10 (*on* i. 1. 12)

अन्यत्रगत (anyatra-gata) *adj.* going to, i.e. perceiving another शष्पाणीव विचिन्वन्तमन्यत्रगतमानसम्। वृकीवोरणमासाद्य मृत्युरादाय गच्छति MahāBhā. xii. 169. 12; क्षेत्रापणगृहासक्तमन्यत्रगतमानसम् ... मृत्युरादाय गच्छति ViṣṇuSm. 20. 42; MatsyaP. 201. 8; अन्यत्रगतचित्तोऽपि चक्षुषा रूपमीक्षते। तत्संकेताग्रहस्तत्र स्पष्टः PramāVār. 3. 175; यथान्यत्रगतविकल्पचेतसोऽपि ... कल्पनाकलङ्कानङ्कितैव धीरुपजायते TattvSaṃPañ. 222. 10 (*on* 668)

अन्यत्रत्य (anyatra-tya) *adj.* A existing in another thing अन्यत्रत्यो यथान्यत्र प्रकारोऽन्वयमृच्छति तथा धर्मा अपीष्यन्ते PrakaPañ. 493. 15; B belonging to or coming from any other place नान्यत्रत्यो दीक्षितोऽपि स हि मुक्तेर्भाजनम् SkandP. iv. 85. 15; C pertaining to (the view or theory of) others अन्यत्रत्यो ह्यपवर्गः कुतश्चिन्मुक्तिः PratyabhiVi. i. 26. 2 (*on* i. 1. 1) (Bhāsk. बौद्धसिद्धान्तादिषुभवः)

अन्यत्रदर्शन (anyatra-darśana) *n.* observation, i.e. obtainment in another place अन्यत्रदर्शनरूपा अभ्युच्चययुक्तिरिह नास्ति UpaParā. 4. 22.

अन्यत्रधर्ममनु (anyatradharma-manu) *m.* formula beginning with the expression '*anyatra dharmāt*' अन्यत्रधर्ममनुना प्रथितेतरेषु प्रश्नत्रये करण-साधकतत्फलेषु ... क्लिश्नन्ति PūrvottaVāNaMā. 256. 8.

अन्यत्रप्रदर्श्यत्व (anyatrapradarśya-tva) *n.* the state of being what is to be shown in another section त्रिधाविभक्तस्याहस्तृतीयो भागोऽपराह्ण इत्यन्यत्र-प्रदर्श्यत्वेनानुसंधेयः CaturCin. iii (1). 314. 3.

अन्यत्रप्रसिद्ध (anyatra-prasiddha) *adj.* A established in another sense अन्यत्रप्रसिद्धानां शब्दानां परमात्मनि समन्वयः प्रदर्श्यते BrahmSūBh. (Ma.) 5B. 9 (*on* i. 1. 12); अन्यत्रप्रसिद्धानां विष्णावेव समन्वयम्। शब्दानाम् AnuVyā. 7A. 5 (*on* 1.1); 47B. 7 (*on* 3.3); अन्यत्रप्रसिद्धानन्दमयनाम्नो ब्रह्मणि समन्वयसमर्थनात् TattvPrakā. 15B. 13 (*on* i. 1. 2); 22B. 8 (*on* i. 1. 22); 39A. 1 (*on* i. 2. 24); 65A. 7 (*on* i. 4. 1); अन्यत्रप्रसिद्धनापसमन्वयस्य फलम् ... उपसंहरति NyāySu. (Ja.) 154B. 2 (*on* 1. 12); 171A. 9 (*on* i. 2. 7); B ascribed or applied elsewhere परमात्मन्यन्यत्रप्रसिद्धेन्द्रादीनाम् ... अस्ति शास्त्रादिसंगतिः TattvPrakā. 21B. 2 (*on* i. 1. 20)

अन्यत्रप्रसिद्धत्व (anyatraprasiddha-tva) *n.* the state of being established in another sense न चान्यत्रप्रसिद्धत्वविरोधः TattvPrakā. 68B. 13 (*on* i. 4.8)

अन्यत्रप्रसिद्धि (anyatra-prasiddhi) *f.* establishment or usage in another sense उभयत्रप्रसिद्धानामन्यत्रप्रसिद्धिपराकरणमात्रस्य ... अमुख्यत्वेन प्रायप्ययोगात् TattvPrakā. 15B. 7 (*on* i. 1. 12); 22B. 8 (*on* i. 1. 22); न चान्यत्रप्रसिद्धिविरोधः TattvPrakā. 69A. 9 (*on* i. 4. 9)

अन्यत्रभाव (anyatra-bhāva) *m.* existence in another place कवीनामाधाराणामभावेऽप्याधेयानां गिरामवस्थितिरन्यत्रभावो विषयार्थ इति विषयत्वेन ... ज्ञेयम् AlaṅkāSa. 137. 7.

अन्यत्रभाविफल (anyatrabhāvi-phala) *adj.* having fruits occurring at the later or future time यान्यप्यन्यत्रभाविफलानि ज्योतिष्टोमादीनि तत्रापि ... कर्मणो वर्षशते फलं भविष्यति ManuBh. i. 71. 17 (*on* 2. 10)

अन्यत्रमनस् (anyátra-manas) *adj.* whose mind is attached to some other object, distracted अन्यत्रमना अभूवं नादर्शम् ... नाश्रौषम् ŚatBr. XIV. iv. 3. 8; BṛĀraU. i. 5. 3; AitUBh. 275. 3 (*on* 4. 0); ततोऽन्यत्रमना आसं नातोऽद्राक्षं त्वदीरितम् BṛĀraUBhVā. i. 5. 102.

अन्यत्रय (anya-traya) *n.* another triad द्वितीयार्णं साध्ययुतं कोणेष्वन्यत्रयं लिखेत् TantrRā. 10. 25.

अन्यत्रवत् (anyatra-vat) *adv.* as (staying) at different place अन्योन्यमन्यत्रवदीक्षमाणौ परस्परेणाध्युषितेऽपि देशे। ... तथ्यं मिथस्तौ परिपस्वजाते NaiṣC. 6. 51.

अन्यत्रशब्दद्वय (anyatraśabda-dvaya) *n.* pair of *anyatra*-words प्रकृतस्यान्यत्रशब्दद्वयसामानाधिकरण्यवत् VedāntKau. 121. 18 (*on* i. 4. 6)

अन्यत्रसावकाश (anyatra-sāvakāśa) *adj.* having scope elsewhere द्वौ प्रसङ्गौ अन्यत्रसावकाशौ यत्र युगपत् प्राप्नुतः स तुल्यबलविरोधः Prasā. i. 114. 13.

अन्यत्रस्थ (anyatra-stha) *adj.* being on another, i.e. opposite side कलहे कुशलाः सर्वेऽन्यत्रस्था जिग्यिरे मया RatnaCūKa. 454.

अन्यत्रस्थान (anyatra-sthāna) *adj.* occurring in different case (प्रगाथानाम्) तेषां बृहद्रथन्तरकालेयस्तोत्रीया इन्द्रक्रतुश्चान्यत्रस्थानाः LāṭyāŚS. x. 6. 4; बार्हताः प्रगाथाः ...। तेषां चत्वारोऽन्यत्रस्थानाः बृहद्रथन्तरकालेयस्तोत्रियाः NidāSū. 82. 20 (5. 3); 84. 4 (5. 4)

अन्यत्रादृष्ट्यपेक्षत्व (anyatrādṛṣṭyapekṣa-tva) *n.* the state of requiring the absence of perception elsewhere अन्यत्रादृष्ट्यपेक्षत्वात् क्वचित्तद्दृष्ट्यपेक्षणात्। श्रुतौ संबध्यतेऽपोहो नैतद्वस्तुनि युज्यते PramāVār. 3. 172.

अन्यत्रानुक्तावाप (anyatrānuktāvāpa) *m.* insertion of what is not stated in another section क्वचिदन्यत्रानुक्तावापेन क्वचिदन्यत्रोक्तोद्वापेन ... परमेश्वरस्वरूपं प्रतिपादयन्तीति शाखानां स्वभावः NyāySu. (Ja.) 143A. 12 (*on* i. 1. 6)

अन्यत्रानुराग (anyatrānurāga) *m.* love for another person अन्यत्रानुरागवत्यामपि पत्यावननुरागिण्यां परकीयायामतिव्याप्तिः स्यात् ŚṛṅgāMañ. (A.)3. 5; सामान्या ... अन्यत्रानुरागाभावेऽपि वित्तग्रहणार्थमनुरागवती भवति ŚṛṅgāMañ. (A.)13. 22.

अन्यत्राभाव (anyatrābhāva) *m.* non-existence in any other place अन्यत्राभावाच्च न तृणादिवत् BrahmSū. ii. 2. 5; तृणादेः प्राज्ञानाधिष्ठितस्य परिणामाभावादृष्टान्तासिद्धेः। कथमसिद्धिः। अन्यत्राभावात् BrahmSūBh. (Rā.) 474. 1 (*on* ii. 2. 4); VedāntKau. 180. 25 (*on* ii. 2. 5)

अन्यत्रायतना (anyatrāyatanā) *adj.* (*f.*) having abode or place elsewhere तामन्यत्रायतनां सतीं नियुनक्ति JaimiBr. 1. 268.

अन्यत्रावस्थित (anyatrāvasthita) *adj.* A pertaining to another place प्रागभावोऽपि शक्यः ... अन्यत्रावस्थितभावज्ञानेन वा निरूपयितुम् TātpaṬ. (Vā.) 440. 20 (*on* ii. 2.10½); B existing elsewhere अन्यत्रावस्थितकलिकलुषितवासनावद्भिः पुरुषैः सह वासनाद्वारा कलिप्रवेशः संभवत्येव TristhaSe. 306.18.

अन्यत्रास (anya-trāsa) *m.* fear from another यत्र तत्र स्थिताप्यन्यत्रासाच्छद्मपरायणा ... विफला फलदा सा स्वभावजा ŚārṅgaPa. 2507.

अन्यत्रिक (anya-trika) *n.* set of three verbal endings of the third person आभ्यामन्यस्यार्थे साधनेऽन्यत्रिकं भवति JaineVyā. 45. 6 (*on* i. 2. 153)

अन्यत्रिदिक्स्थ (anyatridik-stha) *adj.* being, i.e. fixed in other three directions क्लृप्तव्यासं रचयतु घनद्वारमन्यत्रिदिक्स्थम् TantrSa. 2. 34.

अन्यत्रेन्द्रियवृत्ति (anyatrendriyavṛtti) *adj.* (used as non) (one) having functions of sense-organs turned towards something else अन्यत्रेन्द्रियवृत्तिश्च कामरागप्रयोजनात्। ... कुतः सौख्यं च यौवने PadmP. ii. 66. 108.

अन्यत्रैवप्रसिद्ध (anyatraiva-prasiddha) *adj.* established only in the other sense अन्यत्रैवप्रसिद्धाव्यक्तादिशब्दानां भगवति समन्वयप्रतिपादनात् TattvPrakā. 65B. 4 (*on* i. 4. 1)

अन्यत्रोक्त (anyatrokta) *adj.* stated in another section अल्पत्वं च तदभिधानसमाप्तावन्यत्रोक्तादृष्टैकार्थधर्मानभिधानम् CaturCin. iii (1). 757. 11; (used as noun) (that) which is stated in another section क्वचिदन्यत्रोक्तोद्वापेन ... परमेश्वरस्वरूपं प्रतिपादयन्ति NyāySu. (Ja.) 143A. 12 (*on* i. 1. 6)

अन्यत्व (anya-tva) *n*. **1A** the state of being different, difference, i.e. change or transformation **B** the state of being different, difference [Inst.] as being different, by difference **C** [Inst.] by difference, i.e. without connection or relationship **2A** distinction, separateness [Inst.] as being distinct **B** diversity **3A** the state of being another thing, otherness, the state of being something else [Inst.] as being another thing **B** the state of being another thing (than what it is) [Inst.] as being another thing (than what it is) **4** the state of being dissimilar, dissimilarity **5** the state of being unique, indifferent **6** the state of being the latter one **1A** the state of being different, difference, i.e. change or transformation सिद्धस्वभावानां न व्यवधानादन्यत्वं यथा पृष्ठ्याभिप्लवयोः ĀśvaŚS. II. vi. 4.17; उत्पत्तिस्थित्यभिव्यक्तिविकारप्रत्ययाप्तयः। वियोगान्यत्वधृतयः कारणं नवधा स्मृतम् YogBh. 100. 15 (*on* 2. 28); अभिमन्त्र्य तु तौ (पाषाणौ) ...। दक्षिणस्थं तु पाषाणं रत्नत्वमुपयाति च। ... एवमश्ममयानां तु अन्यत्वमुपपद्यते LakṣmīT. 46. 36; **1B** the state of being different, difference अनियमो वार्थान्तरत्वादन्यत्वं व्यतिरेकशब्दभेदाभ्याम् MīmāSū. vi. 8. 36; उभयोः पक्षयोरन्यतरस्याध्यापनादप्रतिषेधः। अभ्यासात्। न, अन्यत्वेऽपि अभ्यासस्योपचारात् NyāySū. ii. 2. 30; NyāyBh. 139. 7 (*on* ii. 2. 31); षड्जग्रामे द्विश्रुत्युत्कर्षाद्, दै(?धै)वतीकृते गान्धारे मूर्च्छनाग्रामयोरन्यत्वम् NāṭyaŚā. 28. 33 (2); द्रव्यादिषु वृत्तिनियमात् प्रत्ययभेदाच्च परस्परतश्चान्यत्वम् PadārthaSaṁ. 314. 17; अथ मतमन्यत्वे सति सादृश्येन व्यामूढाः स (शब्दः) इति वक्ष्यन्ति। तन्न। ... विदिते च स्फुटेऽन्यत्वे व्यामोह इति गम्यते ŚābaBh. 88. 2-4 (*on* i. 1. 20); न तेषामेषां च विभागमुपलभामहे। अत एवैकशब्दत्वम् ...। अतो नान्यत्वं च वदामः ŚābaBh. 292. 1 (*on* i. 3. 30); 1414. 10 (*on* vi. 3. 12); KauhaŚi. 60; वद किं करवाणीति ननु नान्यत्वमावयोः PadmP. (Ra.) 15. 129; यत् किंचिच्चिन्तयेद् वस्तु नान्यत्वं प्रतिपद्यते MālinīT. 17. 22; पुद्गलो नैव विद्यते पारमार्थिकः। तत्त्वान्यत्वादवाच्यत्वात् TattvSaṁ. 338; न च कुलालभाव एव घट उपलभ्यते, सत्यपि निमित्तनैमित्तिकभावेऽन्यत्वात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 317. 8 (*on* ii. 1. 15); ज्ञानाज्ञानयोः अन्यत्वेनोपपत्तेः GītāBh. (Śaṅ.) 359. 13 (*on* 13. 2); अरं छिद्रं भिदान्यत्वं वेद्यवेत्तृत्वलक्षणम् TaiUBhāVā. 135. 1 (2); जन्मनाशयोरन्यत्वेऽनन्यत्वे च वस्तुनो न क्षणिकता IṣṭaSi. 310. 1; यादृशीमानुपूर्वीं वैदिकानां वर्णपदादीनां करोत्यध्यापयिता तादृशीमेवानुकरोति माणवकः ... आचार्यव्यक्तिभ्यो माणवकव्यक्तीनामन्यत्वात् Bhām. 74. 6 (*on* i. 1. 3); एकत्वमर्थवत्त्वं च ... प्रधानमधिकृत्योक्तम्, अन्यत्वमकर्तृत्वं बहुत्वं चेतिपुरुषमधिकृत्य SāṁkhyTaKau. 506. 5 (*on* 72); तत्त्वान्यत्वसाधारणं प्रत्यक्षम् NyāyRa. 414. 7 (*on* 5 (5). 27); 633. 9 (*on* 5 (14). 78); सतोऽन्यत्वमेवासत्त्वम् ŚāstrDī. 110. 21 (*on* i. 1. 5); न चेहान्यत्वं वास्तवमभिप्रेतम् NyāyMa. 16. 5; अन्यत्वं शरीरस्य वैसदृश्याच्छरीरिणः YogŚā. 4. 70; एकस्य विरोधव्यक्तिविशेषस्यात्र परिगृहीतस्यापरविरोधव्यक्त्यनात्मत्वात् (v.l. °व्यक्तेरन्यत्वात्) KhaṇḍanKhā. 865. 19; विश्वजिदग्निष्टोमयोः व्यपदेशभेदात् अन्यत्वम् SaṅkarKāBh. 34. 7 (*on* i. 3. 33); न ह्यन्यस्यान्यत्वं युज्यते BrahmSūBh. (Ma.) 25A. 2 (*on* ii. 1. 14); पृथक्त्वान्यत्वभेदास्तु पर्यायेणैव लौकिकैः। व्यवह्रियन्ते AnuVyā. 11B. 11 (*on* i. 2. 10); समवायिनामन्यत्वात्तेभ्योऽन्येषु चतुर्विधेषु अन्यतमस्मिन् अतिव्याप्तिः TarkSaṁ. (Ā.) 12. 27; 53. 18; 109. 24; अन्यत्वमन्योन्याभावः NyāySu. (Ja.) 168A. 11 (*on* i. 2. 6) नञ्विशिष्टेन परपदेनान्यत्वविरुद्धत्वाभावविशेषा लक्ष्यन्ते Prasā. i. 538. 5; अन्यभावोऽन्यत्वं भेद इति यावत् ŚivārkaMaDī. i. 536. 18 (*on* i. 4. 16); सत्यपि वर्णैकत्वे लौकिकपदेषु ... वैदिकेषु ... स्पष्टो भेदः। यूपादिसाहचर्याच्च लोकवेदयोः पदानां तावदन्यत्वम् MīmāKau. i. 138. 5 (*on* i. 3. 30); यत्र चैकस्य द्वयोर्वान्यत्वं (संख्यान्यत्वं वा) तत्राप्यसमानतैव VīraMi. 110. 23 (*on* 1. 52-54); प्रमाणाभावादन्यत्वमसिद्धम् MayūMāli. 257. 22 (*on* iii. 3. 14); पणादिसाहचर्यात् पादशब्दः परिमाणवाची ...। अनुवर्तते न तु नान्यत्वम् LaŚabdeŚe. ii. 305. 12; **[Inst.]** as being different, by difference संवृतिसत्त्वेन वर्णनादिष्टसाधनम्। तत्त्वान्यत्वेन निर्वाच्यम् TattvSaṁ. 678; किमुपास्यं ब्रह्मोपासि-तुरन्यत्वेनोपास्यमुतोपासितुरात्मत्वेन BrahmSūBh. (Rā.) 715. 6 (*on* iv. 1. 3); ŚrutaPra. ii. 573. 18 (*on* iv. 1. 3); (अभेदे मुखादि कमलादिरूपतयाध्यवसितम्। यच्च तदेवान्यत्वेनाध्यवसीयते सा अपरा (अभेदे ... संबन्धः भेदरूपातिशयोक्तिः) KāvyPra. 630. 1; अन्यत्वेनाध्यवसायाद् वैपरीत्यं संबन्धः AlaṅkāRa. 37. 50; जगद् ब्रह्मविकारो न भवति। ततोऽन्यत्वेनोपलभ्यमानत्वात् NyāySu. (Ja.) 199A. 11 (*on* i. 1. 6); अन्यदङ्गलावण्यमन्यत्वेनाध्यवसीयते SāhiDa. 551. 2; (स गार्हपत्यः) स आहवनीयादन्यत्वेन निश्चितो देवतारूप एव कश्चिदग्निः BhāṭṭCan. 110. 15 (*on* xvi. 2. 10); **1C [Inst.]** by difference, i.e. without connection or relationship आत्मशब्दः शरीरप्रतिसंबन्धिपरः ...। अन्यत्वेन शरीरशरीरिभावसंबन्धशून्यत्वेन ŚrutaPra. ii. 573. 20 (*on* iv. 1. 3); **2A** distinction, separateness एकोऽयमात्मोदकं नाम तस्य गुणभेदादन्यत्वं भवति MahāBh. i. 42. 1 (*on* i. 1. 1); एकैकोऽपि हि (रसः) पुनरेषामाश्रयादीनां भावानां विशेषानाश्रयते ... न च तस्मादन्यत्वमुपपद्यते CaraS. i. 26. 9; मृदूनपि च दारुणान्। स्पर्शान् स्पृष्ट्वा ततोऽन्यश्च(त्वं) मुमूर्षुस्तेषु मन्यते BhelaS. 106. 9 (5. 7); त्रिगुणमविवेकि विषय इत्यन्यत्वं सिद्धम् (प्रधानस्य) TattvSa. 136.6; उच्चनीचविशेषाद्धि स्वरान्यत्वं प्रवर्तते NāraŚi. i. 1. 1; अन्यानुविद्धबोधेऽपि नान्यत्वमुपरुध्यते SphoṭSi. 178. 4; तपसास्याः कृतान्यत्वं कौमाराद् येन लक्ष्यते KāvyālanSāSaṁ. 2. 14; अध्यस्य मिथुनीकृत्येति च क्त्वाप्रत्ययो न पूर्वकालत्वमन्यत्वं च लोकव्यवहारादङ्गीकृत्य प्रयुक्तः PañcPā. 4. 15 (*on* i. 1. 1); अन्यत्वे चान्यथाभावोऽन्यथाभावेऽपि चान्यता IṣṭaSi. 231. 13; 232. 8; आत्मज्ञानयोरेकत्वान्यत्वं चिन्तयति TattvPradī. (A.) 36. 6 (*on* 1. 27); 162. 8 (*on* 2. 24); भावतदभावयोश्च साक्षाद् विरोधाद् वाच्याद् व्यङ्ग्यस्य स्फुटमेवान्यत्वम् Loc. 21. 8 (*on* 1. 4); तन्त्रेण सदृशयोरनभिधानात् सादृश्यस्य पुनरुपमानोपमेयभावविवक्षितेन श्लेषतोऽन्यत्वे सति ... पूर्णलुप्तानामेवं पदार्थोपमासु वाक्योपमाभक्तिः SaraKaṇṭhā. 407. 2; अवस्थावतोऽनुच्छेदात् ततो न कर्तृभोक्त्रोरन्यत्वं लौकिका मन्यन्ते NyāyRa. 695. 11 (*on* 5 (17). 25); अर्थकामौ तावच्छास्त्रनियतौ धर्म्यावेव। अपवर्गस्यान्यत्वर्मिति चेत्। तदप्यसत् BālaKrī. i. 27. 5 (*on* 1. 8); हस्तादिना गुरोः प्रतिरोद्धा चपेटादिदानेन। अस्मिन् पक्षे स्थितमन्यत्वं विवादस्य ManuBh. i. 276. 21 (*on* 3. 149); यत्रान्यत्वं शरीरस्य ... धनबन्धुसहायानां तत्रान्यत्वं न दुर्वचम् TriṣaŚaPuC. iii. 5. 94; कार्योपादानभेदे न कथमधिकतो गौरवादेः स्वकार्यम्, नान्यत्वं नामसंख्याव्यवहृतिधिषणाकारकालादिभेदैः TattvMu. 1. 20; घटादन्यः पट इत्यत्र कथमन्योन्याभावप्रतीतिरिति वाच्यम्, अन्यत्वस्यापि पृथक्त्वरूपत्वात् Tarkāmṛ. 10. 21; यत्राभेदेऽपि भेदो लोकोत्तरत्वप्रतिपत्त्यर्थः इदमेव प्रस्तुतस्यान्यत्वमित्यनेनोक्तम् RasGaṅ. 415. 10; न तु जात्यन्तरमन्वेषणीयम्। अन्यथा संदिग्धासिद्धादीनामपि अन्यत्वं स्यात् MānaMe. 79. 4; अन्यसादृश्यनिषेधेऽन्यत्वाभावः सुतरामिति चेत्। न, अर्थस्यान्यत्वे जातिव्यञ्जकभूयोऽवयवदर्शनाभावेन ... अनुपपादनात् LaŚabdeŚe. i. 76. 2; **[Inst.]** as being distinct ये पाकादयोऽन्योन्यमन्यत्वेनावस्थिताः क्रियाविशेषास्तत्समवेतं सामान्यमेव वाच्यम् Kāvyānu. (He.) 28. 11; **2B** diversity, cf. अन्यत्वहेतु; **3A** the state of being another thing, otherness, the state of being something else वचनात्तु ततोऽन्यत्वम् MīmāSū. vii. 4. 3; निलीनामिव निश्चेष्टामिवान्यत्वं गतामिव। ... भ्रमन्तीं भावयेन्नारीं योजनानां शतादपि BrahmāṇḍP. iii. 41. 48; (अकार्यस्य) तयोरन्यत्वे तुच्छत्वम् SāṁkhyaPraSū. 1. 134 (Bh. अकार्यस्य प्रकृतिपुरुषभिन्नत्वे); विद्यातोऽन्यत्वे ब्रह्मबाधप्रसङ्गः SāṁkhyaPraSū. 5. 16; 'सिद्धे शब्दार्थसंबन्धे' इत्यत्र च सिद्धशब्दः। तेन तत्त्वान्यत्वाभ्यामनिर्वचनीयाभिः शक्तिभिः समाविष्टम् VākyaPa. 4. 3; 21. 3; वस्तुगत एष विभागः - तत्स्वभावत्वमन्यत्वं चेति BrahmSi. 48. 5; प्रमाणमेवेदं सम्यक्त्वेऽन्यत्वमुच्यते ŚlokaVār. 2. 183 (101. 3); स्वशब्देनैव तान्युक्त्वा तेभ्योऽन्यत्वं वरं कृतम् ŚlokaVār. 6. 342 (817. 1); न ... बहिस्सत्तारूपेणार्थानां गम्यगमकभावः। ... नापि धूमजातेः तत्त्वान्यत्वाभ्यामनिर्वचनीयत्वात् TātpaṬ. (U.) 231. 22 (*on* 5 (3). 168); 447. 14 (*on* 5 (11). 18); परमात्मनो जीवादन्यत्वं द्रढयति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 179.7 (*on* i. 3. 19); अव्यक्ता हि सा माया, तत्त्वान्यत्वनिरूपणस्याशक्यत्वात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 231. 13 (*on* i. 4. 3); 237. 12 (*on* i. 4. 6); 315. 10 (*on* ii. 1. 14); घटस्य प्राक्प्रध्वंसात्यन्ताभावानामपि घटादन्यत्वं स्यात् BṛĀraUBh. 19. 19 (*on* i. 2. 1); 35. 10 (*on* i. 3. 1); न चान्यत् सत् समस्ति ... अजडस्य चान्यत्वजनिमत्त्वायोगात् IṣṭaSi. 365. 5; मेघा अपि रवेरन्ये स्वरूपेण च वास्तवाः। तत्त्वान्यत्वाद्यचिन्त्या तु नाविद्यावरणक्षमाः NyāyMañ. ii. 79. 25; स्वातन्त्र्याहुर्निवारैव स्वतन्त्रः केन वार्यते। तत्त्वान्यत्वैरवाच्या वा यद्यविद्याभिधीयते ŚivDṛ. 2. 30; अनुमीयतेऽनेनेति करणकारकमेव युक्तम् ... न त्वनुमितिरनुमानम् ... करणकारकादन्यत्वात् TātpaṬ. (Vā.) 169. 19 (*on* i. 1. 5); न हि संतानस्य संतानिभ्योऽन्यत्वमनन्यत्वं वा संभवति NyāyRa. 8~~44~~. 11 (*on* 6. 441); मत्स्योऽन्यत्वमथाज्ञानादुदकान्नाभिमन्यते BrahmP. 243. 25; वैकल्पिकोऽयं संतानस्तत्त्वान्यत्वाभ्यामनिर्वाच्यः NyāyMa. 273. 5; अक्षरस्य परमपुरुषादन्यत्वं व्यावर्तयति VedāntDī. 47. 5 (*on* i. 3. 11); अन्यत्वं स्वात्मनः ... अनुभूयते UpādhiKha. 1B. 10; प्रत्यभिज्ञाया भ्रान्तित्वं न वाच्यम्। पञ्चस्कन्धेभ्योऽन्यत्वात् ViṣṇuTaNi. 2B. 1; अतश्चान्यद्धि (v. l. अतोऽन्यत्वं च) दोषाय AśvaVai. 3. 11; इदमन्यत् सारस्वतमन्यद् गाम्भीर्यमन्यदौदार्यम्। ... अत्र सारस्वतादीनामभेदेऽप्यन्यत्वेन भेदः Ekāva. 8. 13 (13) (238. 9); अद्वितीयपदे किं तत्पुरुषः। उत बहुव्रीहिः। यदा तत्पुरुषः, तदापि किं द्वितीयादन्यत्वम् ŚaṭDū. 217. 24; तत्तेदंते स्वतान्यत्वे त्वंताहंते परस्परम्। प्रतिद्वन्द्वितया लोके प्रसिद्धे PañcDa. 6. 49; यदपि गुणगुणिनोरन्यत्वानन्यत्वाभ्यामनिरूपणादिति लक्षणस्य तटस्थत्वादिसिद्धये परेणोक्तं तद्दूषयितुमनुवदति NyāySu. (Ja.) 102B. 5 (*on* i. 1. 2); सूत्रम्। ... स्मृतिश्च तर्कस्यानुमानादन्यत्वं सूचयतः NyāyPari. 325. 12; सदनिर्वाच्याभ्यामन्यत्वमसत्त्वम् Nyāyāmṛ. 30A. 6; 268B. 5; प्रकृतिप्रत्ययसमुदायस्य मातुः पितुरित्यस्य मातृपितृशब्दाभ्यामन्यत्वात् Prasā. i. 694. 4; अनाधारत्वं

द्याधारराहित्यम्, न त्वाधारादन्यत्वम् AdvaiSi. 794. 5; परशब्दो नान्यार्थोऽन्यत्वस्याव्यभिचरितत्वात् LaŚabdeŚe. i. 49. 22; अन्येषामित्यस्योत्तरेषामित्यत्रान्वयः। अन्यत्वं च पुत्रिकातः BālamBha. ii. 174. 21 (*on* 2. 132); [Inst.] as being another thing तमसोऽन्यत्वेन संभावने हि तमो लेपनमेवेति प्रतीतिः स्यात् AlaṅkāRa. 32. 60; यत्रान्यधर्मसंबन्धादन्यत्वेनोपतर्कितम्। प्रकृतं हि भवेत् प्राज्ञास्तामुत्प्रेक्षां प्रचक्षते PratāYaBhū. 383. 5; CitraMī. 73. 16; वर्णनीयपदार्थस्य यदन्यत्वेन वर्णनम्। भेदकातिशयोक्तिः सा AlaṅkāMañ. 51. 6; 3B the state of being another thing (than what it is) अन्यत्वमतद्भावो न तद्भवद् भवति कथमेकम् TattvPradī. (A.) 146. 7 (*on* 2. 14); अन्यत्वाविशेषेऽपि बौद्धानां किंचिदेव वस्तु कार्यं स्यात् किंचिदेव कारणम् TarkBhā. (Mo.) 23. 16; लोकेऽन्यद् वस्त्वन्यत्वं वस्त्वन्तरेणाभेदमापन्नम् NyāySu. (Ja.) 294A. 12 (*on* ii. 1. 5); [Inst.] as being another thing (than what it is) जडश्चेतत्यहंकारश्चैतन्याध्यासवान् ध्रुवम्। अन्यवस्त्वन्तराध्यासादात्मान्यत्वेन भासते SarvaSiSaṁ. 12.42; 4 the state of being dissimilar, dissimilarity वचनसाम्यादिदमपि वितथमवगम्यते। न, अन्यत्वात् ŚābaBh. 17.4 (*on* i. 1. 2); 5 the state of being unique, i.e. indifferent (पुरुषस्य। कैवल्यं माध्यस्थ्यम्) कैवल्यं केवलभावः, कैवल्यमन्यत्वमित्यर्थः, त्रिगुणेभ्यः केवलोऽन्यः SāṁkhyaKāBh. 14. 12 (*on* 19); 6 the state of being the latter one, cf. अन्यत्वोपलक्षण.

* **अन्यत्वकथन** (anyatva-kathana) *n.* statement of otherness पूर्वोदाहरणे स्वसदृशादन्यत्वकथने हेतुरुक्तः AlaṅkāMañ. 52. 6.

अन्यत्वकर (anyatva-kara) *adj.* i causing distinction (in affix etc.) अनुबन्धोऽन्यत्वकर इति चेत्तन्न ... लोपात् Vār. 3 *on* P. i. 1. 26; Vār. 9 *on* P. i. 1. 69; ii causing distincition (in nature or form) तुल्यदेशजातीयत्वे लक्षणमन्यत्वकरं कालाक्षी गौः स्वस्तिमती गौरिति। ... जातिलक्षणसारूप्याद् देशभेदोऽन्यत्वकरः इदं पूर्वमिदमुत्तरमिति YogBh. 177. 12-13 (*on* 3. 53)

अन्यत्वकर्तृ (anyatva-kartṛ) *m.* one who makes distinction, i.e. shows the ownership of others राजस्वेऽन्यत्वकर्तॄणां तटाकारामघातिनाम्। शिक्षणार्थं चरा योज्यास्तेभ्यो विज्ञाय तत्त्वतः NītiPra. 8. 36.

अन्यत्वकल्पन (anyatva-kalpana) *n.* A assumption or imagination of otherness अध्यवसितिसिद्धत्वं प्रकृतस्यान्यत्वकल्पनं यद्वा। संबन्धासंबन्धौ तद्व्यत्यासे भवेदतिशयोक्तिः Ekāva. 8. 13 (236. 11); 8. 13 (1) (237. 1); अथापह्नुतिः - प्रकृतस्य निषेधेन यदन्यत्वप्रकल्पनम्। ∴ अपह्नुतिः ... अन्यत्वकल्पनमात्रं रूपके CitraMī. 70. 13; B assumption of distinction भेदकातिशयोक्तिस्तु तस्यैवान्यत्ववर्णनम् (v.l. °त्वकल्पनम्) Kuval. 38.

अन्यत्वकल्पना (anyatva-kalpanā) *f.* 1 assumption of difference अविद्याकल्पितस्याविद्याकल्पितान्यत्वस्यान्यत्वकल्पना IṣṭaSi. 325. 22; तत्त्वतो विभक्ताभावेऽप्यविद्ययाकाशादेरन्यत्वकल्पनायां सत्यामस्ति विभक्तत्वम् VedāntKa. 310. 21 (*on* ii. 3. 6); 2 assumption of otherness अक्षपादस्य कणादवत् प्रमातृकल्पना परमेश्वरस्य प्रमातुरन्यत्वकल्पना SarvaMaSaṁ. 26.11.

अन्यत्वकल्पिका (anyatva-kalpikā) *adj.* (*f.*) which causes the assumption of difference जीवस्य या स्वरूपकल्पिका अविद्या सैव तस्यान्यत्वकल्पिका IṣṭaSi. 332. 14.

अन्यत्वकारण (anyatva-kāraṇa) *n.* A cause of difference, i.e. change or transformation अन्यत्वकारणं यथा सुवर्णस्य सुवर्णकारः YogBh. 101. 5 (*on* 2. 28); TattvVai. 102. 7 (*on* 2. 28); B cause of difference विषयसामग्रीसाम्यादेकत्वनिश्चये। न विलक्षणतामात्रं किंचिदन्यत्वकारणम् NyāyMañ. i.139.18.

अन्यत्वक्लृप्ति (anyatva-kḷpti) *f.* assumption of otherness प्रत्यक्षायास्ततोऽन्यत्वक्लृप्तौ नैवं प्रसज्यते NyāySiA. 238. 8.

अन्यत्वगर्भित (anyatva-garbhita) *adj.* consisting of difference तस्य चान्यत्वगर्भितस्यैकस्मिन्नसंभवात् Nyāyāmṛ. 519A. 9.

अन्यत्वग्राहिन् (anyatva-grāhin) *adj.* grasping or referring to difference अन्यत्वग्राहिप्रत्ययमिथ्यात्वे हि सर्वं साधनं न सिध्यति NyāyRa. 235. 11 (*on* 5 (2). 76)

अन्यत्वज्ञान (anyatva-jñāna) *n.* knowledge of difference अन्यत्वज्ञानमिथ्यात्वे हि अन्यत्वं न स्यात्, तदभावे च ... साधनासिद्धिः NyāyRa. 235. 13 (*on* 5 (2). 77)

अन्यत्वता (anyatva-tā) *f.* the state of being distinctness or distinction अन्योऽहमन्येयमिति यदा बुध्यति बुद्धिमान्। तदैषोऽन्यत्वतामेति न च मिश्रत्वमाव्रजेत् MahāBhā. xii. 295. 20.

अन्यत्वदर्शन (anyatva-darśana) *n.* 1 knowledge of otherness तथा सांख्याः ... अन्यत्वदर्शने तस्थुः ChāndoUBh. 537. 15 (*on* viii. 12. 1); अन्यत्वदर्शनापवादाश्च विद्याविषये सहस्रशः श्रूयन्ते TaiUBh. 221. 7 (*on* 1. 11); विशेषसंज्ञा ... अन्यत्वदर्शनलक्षणा BṛĀraUBh. 318. 15 (*on* ii. 4. 13); 2 perception of difference विदुषां हि फलहेतुभ्याम् आत्मनः अन्यत्वदर्शने सति तयोः अहमिति आत्मदर्शनानुपपत्तेः GītāBh. (Śaṅ.) 365. 8 (*on* 13. 2); सतोरेव लोके अन्यत्वदर्शनात् IṣṭaSi. 166.8.

अन्यत्वदर्शिन् (anyatva-darśin) *adj.* perceiving the difference न विधिप्रतिषेधशास्त्रं तावत् फलहेतुभ्याम् आत्मनः अन्यत्वदर्शिनः भवति GītāBh. (Śaṅ.) 365. 12 (*on* 13. 2)

अन्यत्वदुःख (anyatva-duḥkha) *n.* sorrow of being another कालेनान्यत्वदुःखार्तिवासनाशतशो ध्रुवम्। ... वस्तु सद्भासते ParaśuKS. 18. 3 (318. 26); TantrRā. 26. 41.

अन्यत्वनियम (anyatva-niyama) *m.* rule or determination of distinction मा भूदन्यत्वनियमः पात्रे तन्त्रं किमेच्छिकम्। नियतं वा NyāyMāVi. 648. 13 (*on* xi. 3. 13)

अन्यत्वनिरूपण (anyatva-nirūpaṇa) *n.* act of describing or pointing out the otherness न च सर्वाप्रसिद्धत्वे गम्येतैकोऽपि कश्चन। तेनासिद्धैरसिद्धानां नास्त्यन्यत्वनिरूपणम् TantrVā. 245. 13 (*on* i. 3. 26)

अन्यत्वनिश्चय (anyatva-niścaya) *m.* ascertainment of distinction यद्यप्यनुकार्यानुकरणयोरर्थभेदादन्यत्वनिश्चयस्तथाप्यन्यत्वस्य दार्ढ्याय स्वरादिभेदोपन्यासः Pradī. iv. 334A. 35 (*on* v. 2. 59)

अन्यत्वनिषेध (anyatva-niṣedha) *m.* negation of otherness देवाद्याकाराणामनात्माकारत्वाच्च सर्वं तं परादात् इत्यादिनान्यत्वनिषेधश्च BrahmSūBh. (Rā.) 373. 9 (*on* i. 4. 19)

अन्यत्वपक्ष (anyatva-pakṣa) *m.* A view as being another स च सामान्यस्य सतः तत्त्वान्यत्वपक्षयोः न संभवति PramāVāSvopVṛ. 48. 32; B view as being distinct अन्यत्वपक्षस्तावदनुभवाभ्युपगमोपपत्तिविरुद्धत्वादसंभावितः NyāySu. (Ja.) 375B. 5 (*on* ii. 2. 6); [Loc.] in the view as being distinct उभयस्मिन्नपि विषयेऽनारम्भणमेवाधिकरणस्यान्यत्वपक्षे स्यात् ŚāstrDī. 49. 3 (*on* i. 3. 10)

अन्यत्वप्रकल्पन (anyatva-prakalpana) *n.* assumption as being another प्रकृतस्य निषेधेन यदन्यत्वप्रकल्पनं साम्यादपह्नुतिः CitraMī. 70. 11; RasGaṅ. 372. 16.

अन्यत्वप्रकारक (anyatvaprakāra-ka) *adj.* having the distinction as the qualifier अन्यत्वप्रकारकानुमितिविषयतारूपधात्वर्थतावच्छेदकफलाश्रयो भिदाकर्मतया भेद्यः VyutpaVā. 183. 33.

अन्यत्वप्रतिद्वन्द्विन् (anyatva-pratidvandvin) *adj.* opposed to the otherness प्रत्यक्त्वं न ... अन्यत्वप्रतिद्वन्द्विस्वत्वं वा Nyāyāmṛ. 372B. 5.

अन्यत्वप्रतिपत्ति (anyatva-pratipatti) *f.* knowledge as being another जीवस्य कार्यकारणसंघातादन्यत्वप्रतिपत्तेः PañcPā. 40. 1 (*on* i. 1. 1); स परस्परप्रदेशानां प्रदेशबन्धात् कर्मणैकीभूतस्यात्मनोऽन्यत्वप्रतिपत्तिकारणं भवति SarvaDaSaṁ. 3.209.

अन्यत्वप्रतिपादन (anyatva-pratipādana) *n.* act of explaining distinction व्यावर्तकाकारान्तरेणाप्यन्यत्वप्रतिपादनसंभवात् ŚrutaPra. iB. 194. 26 (*on* i. 1. 13)

अन्यत्वप्रतियोगिन् (anyatva-pratiyogin) *adj.* A counter-positive of difference उभयव्यतिरेकस्यान्यत्वप्रतियोगिकोट्यप्रवेशेन तत्संगृहीतव्यतिरेकपक्षतापातात् KhaṇḍanKhā. 877. 15; B counter-positive of the otherness स्वयंत्वं चान्यत्वप्रतियोगि SiddhāLeSaṁ. 73. 2.

अन्यत्वप्रतिषेधार्थम् (anyatvapratiṣedhārtham) *adv.* for the sake of negating the difference नान्यत्वेऽप्यध्यासस्योपचारादिति। ... एतत्सूत्रमन्यत्वप्रतिषेधार्थम् NyāyVār. 303. 18 (*on* ii. 2. 31)

अन्यत्वप्रतीति (anyatva-pratīti) *f.* knowledge as being another यदि ... आकाशस्य नामरूपमध्यस्थात् ब्रह्मणोऽन्यत्वप्रतीतिः तदा ... त्रिकोटिकसंशयोपपत्तिः ŚivārkaMaDī. i. 501. 11 (*on* i. 3. 42)

अन्यत्वप्रत्यय (anyatva-pratyaya) *m.* knowledge of distinction परमाणोस्तद्देशानुपपत्तावुत्तरस्य तद्देशानुभवो भिन्नः सहक्षणभेदात्तयोरीश्वरस्य योगिनोऽन्यत्वप्रत्ययो भवति YogBh. 178. 9 (*on* 3. 53)

अन्यत्वप्रत्युपस्थापक (anyatva-pratyupasthāpaka) *adj.* which makes (one) realise the otherness अन्यत्र प्रविभक्ता इव अन्यत्वेन काम्यमानाः ... तस्य आत्मैव अन्यत्वप्रत्युपस्थापकहेतोरविद्याया अभावात् आत्मकामम् BṛĀraUBh. 571. 15 (*on* iv. 3. 22)

अन्यत्वप्रथा (anyatva-prathā) *f.* showing, i.e. apprehension of distinction (शब्दः) न चासौ क्षणिको युक्तः साधकानुपलम्भनात्। प्रत्युच्चारणमन्यत्वप्रथा व्यञ्जकभेदतः TarkSaṁ. (Ā.) 119. 16.

अन्यत्वप्रमा (anyatva-pramā) *f.* valid knowledge of distinction असिद्धे भेदे ग्रहग्राह्ययोर्ग्रहो न भवति। ग्राह्य इत्यनया अन्यत्वप्रमया. ग्रह एव चेदुक्तः तयोरेकतैव पूर्वप्राप्ता उक्ता स्यात् IṣṭaSi. 279. 2.

अन्यत्वप्रसङ्ग (anyatva-prasaṅga) *m.* 1 undesired occasion of distinction धर्मलक्षणावस्थान्यत्वे तदभिन्नस्य धर्मिणोऽप्यन्यत्वप्रसङ्गः TattvVai. 131. 17 (*on* 3. 13); पदान्येव वाक्यमित्युक्तम्। एकैकं पदं वाक्यं तत्संघातो वा। ... न द्वितीयः। संघातस्य चान्यत्वप्रसङ्गात् TantrRaha. 34. 20; 2 undesird occasion of the otherness विष्णोरन्यत्वेऽदृश्यत्वं च तस्यैवेत्यानन्दमयस्यान्यत्वप्रसङ्गात् TattvParkā. 21B. 5 (*on* i. 1. 20)

अन्यत्वबुद्धि (anyatva-buddhi) *f.* knowledge as being another विधीयमानत्वेनैव विहितादन्यत्वबुद्धिः स्थिता न शक्यापनेतुमिति कर्मान्तरत्वं भवति TantrVā. 620. 8 (*on* ii. 3. 24); दृष्टान्तश्च तप्तलोहसमावर्तितं जलम्। तद्धि जलं जलरूपेणानुपलभ्यम् ... जलपरिणामशक्तियुक्तं लोहादन्यत्वबुद्ध्यविषयस्तिष्ठति ŚrutaPra. ii. 227. 9 (*on* ii. 1. 12)

अन्यत्वभाव (anyatva-bhāva) *m.* 1 condition of being different, i.e. change or transformation सविषमत्रं स्राव्यमानमविस्राव्यं भवति। ... द्रव्याणामार्द्राणां सहसा म्लानत्वमन्यत्वभावः AṣṭāSaṁ. i. 45. 18 (1. 8); 2 feeling or thought as (the embodied soul) being other (than body etc.) केचित् पौषधतन्निष्ठा मृत्युदा .अपि वेदनाः। सहन्तेऽन्यत्वभावेन MalliC. 7. 920.

अन्यत्वभावना (anyatva-bhāvanā) *f.* feeling or thought as (the embodied soul) being other (than body etc.), JainL.

अन्यत्वमात्र (anyatva-mātra) *n.* 1 mere difference (न 'अन्यत्वमस्ति'-इतीयता सामर्थ्यं भवति) नान्यत्वमिति। उपकारविवक्षायां सामर्थ्यम्, न अन्यत्वमात्रेणेत्यर्थः Pradī. ii. 342A. 13 (*on* ii. 1. 1); 2 mere otherness अन्यत्वावधेरात्मन उपलक्षणत्वे चान्यत्वमात्रमुपलक्ष्यमाणमन्यस्मादप्यन्यत्वमादाय पर्यवस्येत् KhaṇḍanKhā. 1303. 16.

अन्यत्वलक्षण (anyatva-lakṣaṇa) *n.* characteristic or definition of being another अथ पृथक्त्वलक्षणं किमन्यत्वलक्षणं च किमिति पृष्टे प्रत्युत्तरं ददाति TātpaVṛ. 146. 20 (*on* 2. 14)

अन्यत्ववचन (anyatva-vacana) *adj.* expressive of difference अनेकार्था हि धातव इति वचनाद् भिदिः विभागवचनोऽन्यत्ववचनश्च NyāySu. (Ja.) 382A. 9 (*on* ii. 2. 6)

अन्यत्ववर्णन (anyatva-varṇana) *n.* description of distinction भेदकातिशयोक्तिस्तु तस्यैवान्यत्ववर्णनम् Kuval. 38.

अन्यत्ववाचोयुक्ति (anyatva-vācoyukti) *f.* appropriateness of speech of being another नात्मैव तद्दाह इति तत्रान्यत्ववाचोयुक्तिः न पुनरन्यत्वविवक्षया IṣṭaSi. 366. 9.

अन्यत्ववादिन् (anyatva-vādin) *m.* advocate of distinction or separateness यत्तुनरव्यतिरिक्तत्वे कारणमुक्तम् अवयवनिष्कर्षणाविज्ञानं तदन्यत्ववादिनो वैशेषिकस्यापि युज्यते Śarka. 102. 21.

अन्यत्ववारक (anyatva-vāraka) *adj.* which excludes the otherness अन्यत्ववारकं स्वत्वमिति चेदन्यवारणम्। कूटस्थस्यात्मतां वक्तुरिष्टमेव हि तद् भवेत् PañcDa. 6. 42.

अन्यत्वविरुद्धत्व (anyatva-viruddhatva) *n.* distinction and contradictoriness अभेदशब्दे नञः कोऽर्थः। यदि भेदादन्यो भेदविरुद्धो वा, तदा भेदाभेदयोर्भेदस्सिद्धः। न हि भेदं विना अन्यत्वविरुद्धत्वे संस्तः IṣṭaSi. 100.18.

अन्यत्वविवक्षा (anyatva-vivakṣā) *f.* [Inst.] with the speaker's intention for being another आत्मैव तद्दाह इति तत्रान्यत्ववाचोयुक्तिः न पुनरन्यत्वविवक्षया IṣṭaSi. 366.10.

अन्यत्वव्यक्तिभेद (anyatva-vyaktibheda) *m.* particular individual difference अन्यत्वमात्रमेव ... अन्यत्वव्यक्तिभेदपर्यन्तगमनं प्रमाणस्य न सहते KhaṇḍanKhā. 1303. 19.

अन्यत्वव्यपदेश (anyatva-vyapadeśa) *m.* expression of the otherness विज्ञानमयादन्यं इत्यन्यत्वव्यपदेशस्यैव हेतुत्वोक्तिपरत्वमत्यन्तोचितम् ŚrutaPra. iB. 236. 11 (*on* i. 1. 20)

अन्यत्वव्यवस्थापन (anyatva-vyavasthāpana) *n.* establishment of otherness ब्रह्मणो जीवादिरूपतया संदिग्धत्वप्रदर्शनेन ... न प्रथमसूत्रतः शास्त्रस्य प्रयोजनवत्त्वसिद्धिः। तस्य जीवादन्यत्वव्यवस्थापनेन ... ततो न विषयसिद्धिरिति दूषणस्य नावकाशः ŚivārkaMaDī. i. 94. 19 (*on* i. 1. 1)

अन्यत्वव्यवहार (anyatva-vyavahāra) *m.* usage or convention of distinction गुणत्वे सति अन्यत्वव्यवहारविषयः पृथक्त्वम् - इति चेत्, न TarkSaṁ. (Ā.) 67. 8.

अन्यत्वशङ्का (anyatva-śaṅkā) *f.* doubt regarding the otherness (देहयोगाद् वा) वाशब्दो जीवस्य ईश्वरात् अन्यत्वशङ्काव्यावृत्त्यर्थः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 569. 5 (*on* iii. 2. 6)

अन्यत्वश्रवण (anyatva-śravaṇa) *n.* scriptural mention of the otherness 'अन्यत्र धर्माद्' इति ब्रह्मणो धर्मशब्दार्थादन्यत्वश्रवणाद्य SiddhāSi. i. 41. 8.

अन्यत्वसंबन्ध (anyatva-sambandha) *m.* relationship with the otherness अन्यमिति विनष्टस्य प्रतिनिधेरन्यत्वसंबन्धः ŚābaBh. 319. 14 (*on* i. 3. 53); अन्यत्वसंबन्धो व्यक्तेरवकल्पते न जातेः NyāyMañ. i. 292. 1.

अन्यत्वसाधन (anyatva-sādhana) *n.* act of proving the otherness सर्वस्य च 'आत्मा' स्वभावस्ततो 'व्यवच्छेदो' भेदनं पृथक्करणमन्यत्वसाधनमसंकीर्णरूपताप्रत्यायनं भवति HetuBiṬ. 195. 1.

अन्यत्वसिद्धि (anyatva-siddhi) *f.* establishment of the difference ननु विशेषांशानां व्यावृत्तेरन्यत्वसिद्धिः, तथा च द्वैताद्वैतात्मकं जगदिति BrahmSi. 67. 16.

अन्यत्वहेतु (anyatva-hetu) *m.* A cause of diversity भूतं सद् विभु यत् ... धराश्रयरसाद्यन्यत्वहेतुश्च यत्। ... यदरूपमेभिरवतायुष्मान्श(ञ्श)रीरैः शिवः EI. ii. 10. 3; B cause of difference कार्यभेदस्यान्यथासिद्धिपरं द्वितीयसूत्रं व्याख्यातम्। तदयुक्तम् ... तत्रान्यत्वहेत्वन्यथासिद्धावुक्तायामनन्यत्वनियामकहेतुपरत्वं द्वितीयस्य युक्तम् ŚrutaPra. ii. 233. 30 (*on* ii. 1. 15)

अन्यत्वाग्रह (anyatvāgraha) *m.* non-grasping or non-comprehension of difference उत्तरभाष्यम् - 'अथ प्रत्यक्षे नित्ये एव' इति। ... न तु कार्यतोऽस्तीत्येवमनुमेये, न ह्यन्यत्वाग्रहः तद्ग्रहः NayaVi. 245. 9 (*on* i. 1. 8)

अन्यत्वाग्रहण (anyatvāgrahaṇa) *n.* non-grasping or non-comprehension of difference अन्यत्वाग्रहणे प्रोक्तः कथमन्योन्यसंश्रयः। अन्यत्वं यदि सिद्धं स्यात् कथमन्योन्यसंश्रयः AnuVyā. 31A. 2 (*on* 2. 2)

अन्यत्वाङ्गीकार (anyatvāṅgīkāra) *m.* acceptance of the otherness परमेश्वरादन्यत्वाङ्गीकारे ब्रह्मणोऽस्वातन्त्र्यात् जगत्कारणत्वासंभवः। अतो जीवपक्ष एव समीचीनः BrahmSūBh. (Śrī.) i. 218. 3 (*on* i. 1. 15)

अन्यत्वादि (anyatvādi) *adj.* 1 difference etc. नाशनाम्ना पदार्थेन भावो नाश्यत इत्यसत्। अन्यत्वादिविकल्पानां तत्राप्यर्थानुवृत्तितः TattvSaṁ. 362; एकसंतानसंबन्धात् प्रत्यभिज्ञानकल्पना। ज्ञानसंततिमार्गेण वार्यान्यत्वाद्यसंभवात् ŚlokaVār. 6. 441 (844. 2); न च सतोऽन्यस्मादसतो विलक्षणं जगत्। असतोऽन्यत्वादिधर्मानङ्गीकाराद् ब्रह्मणः KarmaNi. 2A. 5; उत्तरत्र जीवादिव्यसंभावितजगत्स्रष्टृत्वादिनान्यत्वादिसमर्थनम् Nyāyāmṛ. 268B. 7; विपक्षाद्व्यावर्तकमन्यत्वादिनिष्ठोक्ताव्च्छेदकतया अनवच्छेदकम् GuruCandr. i. 193. 8; LaCandr. 329. 9; 2 distinction etc. अन्यत्वादिभिरनन्यवस्तुप्रतीतेरेव चमत्कारित्वम् RasGaṅ. 419. 2.

अन्यत्वाधिगम (anyatvādhigama) *m.* knowledge of difference सांख्यैः ... उक्तः प्रकृत्यात्मनोरन्यत्वाधिगमोऽभ्युपाय इति स प्रागेव निर्वासितः NyāyMañ. ii. 117. 9.

अन्यत्वाधिष्ठान (anyatvādhiṣṭhāna) *adj.* which has difference as the substratum, i.e. different उत्पादनिरोधसंततिभूतः प्रबन्धो नान्यत्वं बाधते देहादिसंघातस्यान्यत्वाधिष्ठानत्वात्। अन्यत्वाधिष्ठानो ह्यसौ प्रख्यायते NyāyBh. 161. 3 (*on* iii. 1.4)

अन्यत्वाधिष्ठान (anyatvādhiṣṭhāna) *n.* substratum of difference उत्पादनिरोधसंततिभूतः प्रबन्धो नान्यत्वं बाधते देहादिसंघातस्यान्यत्वाधिष्ठानत्वात् NyāyBh. 161. 3 (*on* iii. 1. 4)

अन्यत्वानवगति (anyatvānavagati) *f.* absence of understanding of difference यदि पदार्थान्यत्वं स्यात्, आवापोद्धारतैव केवलमन्या। कथम्। वैदिकलौकिकयोः पदार्थयोरन्यत्वानवगतेः Bṛha. 382. 9 (*on* i. 1. 25)

अन्यत्वानुपपत्ति (anyatvānupapatti) *f.* 1 untenability of the otherness यस्तु सर्वशरीरेषूपाधिभिर्विनोपलक्ष्यते पर एव स भवति ... प्राणभृतः परस्मादन्यत्वानुपपत्तेः प्रतिषेधो नोपपद्यते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 152. 4 (*on* i. 3. 7); 2 untenability of the difference आत्माज्ञाननिमित्तस्य ह्यन्यत्वानुपपत्तितः। तदाप्यविद्याविध्वस्ताविकारो न कर्मणि BrĀraUBhVā. (Sambandha.) 255; नावरोहतो जीवस्याकाशादिरूपतापत्तिः ... तत्र सुखदुःखानुभवाभावात्। तदनुभवार्थं हि तत्तच्छरीरसंबन्धः। अन्यस्यान्यत्वानुपपत्तेश्च BrahmSūBh. (Śrī.) ii. 214. 4 (*on* iii. 1. 22)

अन्यत्वानन्यत्व (anyatvānanyatva) *n.* difference and non-difference आशयस्याप्यन्यत्वानन्यत्वाभ्यामनिरूप्यत्वात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 382. 11 (*on* ii. 2. 18); प्रकाशमानेयमविद्या किं ब्रह्मात्मना प्रकाशते उत तदन्यत्वेन। यद् वा अन्यत्वानन्यत्वसाधारणात्मना ŚatDū. 176. 9; जातिव्यक्तिवाच्यत्वविचारस्य लोकवेदगत-

पदतदर्थान्यत्वान्यत्वविचाराधीनत्वादन्यत्वानन्यत्वमेव प्रथमं विचार्यते MīmāKau. i. 138. 2 (*on* i. 3. 30)

अन्यत्वापत्ति (anyatvāpatti) *f.* undesired contingency of difference संबन्धात्तदधिकरणसंबन्धान्यत्वापत्तेरित्येष न पन्थाः। ततसंबन्धिनि व्यवहार इति चेन्न। तस्यापि विशिष्टत्वेनान्यत्वापत्तौ व्यवहारविषयगतविशेषस्य वक्तुमशक्यत्वात् KhaṇḍanKhā. 1057. 17-19; न च प्राकृत उपकारे वैकृतानां जनकत्वसंभवः। तथासत्युपकारस्याधिकपदार्थजन्यत्वेनान्यत्वापत्तेः MayūMāli. 697. 21 (*on* x. 4. 1); विज्ञातुर्ग्रहणापेक्षैव नास्ति, स्वयमेव ग्रहीतृत्वेन स्थितत्वात्। न च तस्यैव तद्ग्रहणं युक्तमन्यत्वापत्तेः Bhāsk. i. 73. 11 (*on* i. 1. 4)

अन्यत्वाभाव (anyatvābhāva) *m.* 1 absence of otherness अद्वयार्थो हि परमार्थः। तमद्वयार्थम् ... संदर्शयति। न सत्परिकल्पितपरतन्त्रलक्षणाभ्यां न चासत्परिनिष्पन्नलक्षणेन। ... न चान्यया ताभ्यामेवान्यत्वाभावात् MaYānaSū. 22. 17 (6. 1); शब्दानित्यत्वं तु रेखागवयन्यायेन समाधेयम्। अनन्यवदित्यस्यान्यवत्त्वेत्यर्थः। तत्रान्यसादृश्यनिषेधेऽन्यत्वाभावः सुतरामिति चेत्। न LaŚabdeŚe. i. 76. 1; ii. 1106. 16; 2 absence of difference (तदनन्यत्वम्) 'तस्मात् कारणात् परमार्थतोऽनन्यत्वम्' – व्यतिरेकेणाभावः कार्यस्यावगम्यत इति हि तेषां योजना। अतस्ततपुरुषसामर्थ्यादनन्यत्वमन्यत्वाभावः स्यात् ŚrutaPra. ii. 232. 2 (*on* ii.1.15)

अन्यत्वाभिमान (anyatvābhimāna) *m.* notion as being different सत्यभेदे ... वृत्तौ नानात्वाभिमानः। यथा द्रव्यान्तरोपहितस्फटिकद्रव्येऽन्यत्वाभिमानो – नीलो लोहित इति NyāyBh. 200. 2 (*on* iii. 2. 9)

अन्यत्वायोग (anyatvāyoga) *m.* untenability of difference भावरूपान्तरेण भावात् भवत एवान्यथाभाव इति चेत् – न, भावरूपेऽन्यत्वायोगात् IṣṭaSi. 231. 1.

अन्यत्वावगम (anyatvāvagama) *m.* understanding as being different अन्नमयादीनामन्योन्यमन्यत्वावगमात् NyāySu. (Ja.) 131B. 10 (*on* i. 1. 6)

अन्यत्वावधि (anyatvāvadhi) *m.* limit or point of the otherness अन्यत्वावधेरात्मन उपलक्षणत्वे अन्यत्वमात्रमुपलक्ष्यमाणमन्यस्मादप्यन्यत्वमादाय पर्यवस्येत् KhaṇḍanKhā. 1303. 15.

अन्यत्वावभास (anyatvāvabhāsa) *m.* (erroneous) appearance of the otherness अविद्याकृतं भूतमात्रोपाधिसंसर्गजम् अन्यत्वावभासं तिरस्कृत्य पूर्णमेव अनन्तरमबाह्यम् ... ब्रह्म अवशिष्यते BṛĀraUBh. 686. 11 (*on* v.1.1)

अन्यत्वावश्यंभाव (anyatvāvaśyambhāva) *m.* necessity of the differnce वरणस्य दृष्टार्थत्वेन वृतानां पुनर्वरणानुपपत्त्यान्यत्वावश्यंभावे तत एव संज्ञायाः ... अन्यपरत्वं स्वीकार्यम् MayūMāli. 324. 4 (*on* iii. 7. 10)

अन्यत्वाविशेष (anyatvāviśeṣa) *m.* 1 absence of particularity, i. e. similarity in being another शक्तिश्च कारणस्य कार्यनियमार्था कल्प्यमाना नान्या असती कार्यं नियच्छेत् ... अन्यत्वाविशेषात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 320. 12 (*on* ii. 1. 18); अयं चागुणोऽप्यपेक्षतां संबन्धत्वे सत्यप्यन्यत्वाविशेषात् IṣṭaSi. 90. 20; अथान्यस्य चेदन्यत् कार्यं कस्मात् सर्वं सर्वस्य न भवति अन्यत्वाविशेषात् TātpaṬ. (Vā.) 166. 3 (*on* i. 1. 5); 560. 3 (*on* iii. 2. 14); प्रागुत्पत्तेः कार्यस्यासत्त्वात् कार्यादन्यत्र कारकव्यापारेण भवितव्यम्। तत्रान्यत्वाविशेषात् तन्तुगतकारकव्यापारेण घटोत्पत्तिरपि प्रसज्येत BrahmSūBh. (Rā.) 420. 15 (*on* ii. 1. 15); ननु ज्ञानान्यश्चेद् घटादिस्तस्य प्रकाशः कथं ज्ञाने चेत्, तर्हि एकस्मिन् सर्वस्य प्रकाशः स्यात् अन्यत्वाविशेषादिति चेन्न GoviBh. 130. 10 (*on* ii. 2. 28); 2 absence of particularity, i.e. similarity in being different यदपि कर्तृभोक्त्रोरन्यत्वाविशेषेऽपि संतानान्तरजातानां भोक्तृत्वप्रसङ्गपरिहाराय हेतुफलभावकृतो विशेषः परैरुक्तः सोऽपि दुःसाधन एव NyāyRa. 700. 16 (*on* 5 (17). 47)

अन्यत्वाव्यतिक्रम (anyatvāvyatikrama) *m.* non-transgression of the otherness स्वभावो हि भावान्न तत्त्वमन्यत्वं वा लङ्घयेत्, रूपस्यातद्भूतस्यान्यत्वाव्यतिक्रमात् PramāVāSvopVṛ. 49. 7.

अन्यत्वाशङ्का (anyatvāśaṅkā) *f.* doubt regarding the difference न ज्ञातत्वाज्ञातत्वे वस्तुनस्स्वरूपम्। अतो न तन्मानमेये। न च तयोरन्यत्वाशङ्कास्पदमपि, तथा अस्फुरणात् IṣṭaSi. 371. 15.

अन्यत्वासंभव (anyatvāsambhava) *m.* impossibility of the otherness लभते न द्वितीयत्वमन्यत्वासंभवात् तमः BṛĀraUBhVā. iv. 3. 1523; जातिवाचित्वपक्षे जातेरेकत्वेनान्यत्वासंभवात् ... व्यक्तिवाचित्वमेव युक्तम् MīmāKau. i. 143. 13 (*on* i. 3. 32)

अन्यत्वासिद्धि (anyatvāsiddhi) *f.* non-establishment of the otherness अन्यस्यैव उपलम्भ इति चेन्न, अद्याप्यन्यत्वासिद्धेः ŚatDū. 147. 18; नापि सदनिर्वाच्याभ्यामन्यत्वमसत्त्वम् ... । अनिर्वाच्यस्यापि स्वरूपेण त्रैकालिकनिषेधेऽसतोऽनिर्वाच्यादन्यत्वासिद्धेः Nyāyāmṛ. 30A. 8.

अन्यत्वोपपादन (anyatvopapādana) *n.* explanation of the otherness उपासितुरुपास्यस्यान्यत्वोपपादनाद् यथावस्थितस्यैवोपास्यत्वाद्यान्यत्वेनोपास्यमिति पूर्वः पक्षः VedāntDī. 221. 10 (*on* iv. 1. 3); नेतरोऽनुपपत्तेरित्यत्र च संसारिजीवादन्यत्वोपपादनमयुक्तम् ... ब्रह्मणः संसारित्वशङ्काया अभावात् ŚrutaPra. iB. 236. 9 (*on* i. 1. 20)

अन्यत्वोपलक्षण (anyatvopalakṣaṇa) *adj.* indicator of the state of being the latter one पूर्वत्वमन्यत्वोपलक्षणमिति परविधावपीयं संज्ञा न भवति Pradī. ii. 264B. 21 (*on* i. 4. 50)

अन्यत्वोपलब्धि (anyatvopalabdhi) *f.* knowledge of difference ननु चान्यत्वोपलब्धौ सत्यां गोर्वाहीकस्य च गौणो निर्देश उपपद्यते 'गौर्वाहीकः' इति Bṛha. 208. 3 (*on* i. 1. 5)

अन्यत्वोपलम्भ (anyatvopalambha) *m.* knowledge of difference विरुद्धधर्माधिकरणयोश्चान्योन्यमन्यत्वोपलम्भनियमादिति भावेनोक्तम् NyāySu. (Ja.) 199B.3 (*on* i. 4. 6)

अन्यत्स्थान (anyat-sthāna) *n.* (irr.) 1 some other case अन्यत्स्थानगतस्य निवर्तेरन् धर्माः LāṭyāŚS. ii. 10. 21 (comm. यज्ञायज्ञीयस्याग्निष्टोमसाम्नोऽन्यस्थाने प्रयुज्यमानस्य); 2 another place ईदृशेन वचनेन लज्जा भवति सत्रुणाम्। इति हेतोर्निगच्छ त्वमन्यत्स्थानं विलोकय CampaŚreKa. 394.

अन्यथय (anyathaya-) *denom.* 1 to change or to transform कथमेवं वृत्तम्। भवतु। विधिविलसितं को वान्यथयेत MahāvīC. App. (282. 30); अयथावस्तवो विकल्पना न वस्तु विकल्पयन्ति वान्यथयन्ति वा Bhām. 70. 10 (*on* i. 1. 2); निर्णीतार्थं उपक्रम उपसंहारमन्यथयेन्न प्रश्नोपक्रमः संदिग्धार्थत्वात् VedāntKa. 118. 19 (*on* i. 1. 22); 318. 17 (*on* ii. 3. 16); अविरुद्धं तु यद् वृत्तं रसादिव्यक्तयेऽधिकम्। तदप्यन्यथयेद् धीमान् SāhiDa. 323.2; न खल्वीश्वरोऽपि वस्तुशक्तिमन्यथयति SiddhāSi. i. 147. 25; 2 to change (the sense), to employ differenty चरममनन्यथा सिद्धं प्रथमावगतमन्यथयति Bhām. 190.6 (*on* i. 2. 26); 3A to make otherwise मानान्तरानुसारी चोद्देशो न तद्विरोधेनोद्देश्यमन्यथयति Bhām. 671. 13 (*on* iii. 3. 61); भास्करस्त्वस्थूलमित्यादेर्वर्णप्रप्राप्त निषेधत्वानुपपत्तेरधिकरणमन्यथयामास VedāntKa. 154. 15 (*on* i. 3. 10); यदि श्लेषेणान्यथा वान्ययेत्साप्यप्रकृतिः SāhiDa. 537. 2; ददति च वरं दत्वा सद्यस्तमन्यथयन्ति च द्रुहिणहरगोविन्दाद्या दैत्येषु NīlaVi. 66. 13; 3B to make otherwise, i.e. to contradict संशया न विकल्पयन्ति विपर्यया नान्यथयन्ति VedāntKa. 54. 4 (*on* i. 1. 2); सांख्यादिमतानि ... उक्तार्थमन्यथयन्ति NyāySu. (Ja.) 313B. 3 (*on* ii. 2. 1); 3C to make otherwise, i.e. to avoid कथं मरणमन्यथयत् ŚukaSa. 65. 6; 65. 10; 3D to make otherwise, i.e. to deceive कन्याकरे मृदुनति पादपन्नं पुष्यन्ति गात्रे पुलकाङ्कुराणि। हरे हरे माधव माधवेति हरिस्मृतेरन्यथयांचकार BhārCam. 3. 68 (comm. वञ्चयामासेत्यर्थः)

अन्यथयित (anyathayita) *adj.* made otherwise, i.e. degraded सांख्यादिनान्यथयितं श्रुतिमूर्धवर्त्मोद्धर्तुं कथं परशिवांशमृते प्रभुः स्यात् ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 7. 46.

अन्यथयितव्य (anyathayitavya) *adj.* [*f.*-ā] 1 (sense) to be changed मानान्तराभावे त्वार्थोऽर्थः श्रुत्यर्थेनापबाधनीयो, न तु तद्बलेन श्रुत्यर्थोऽन्यथयितव्यः Bhām. 336. 19 (*on* ii. 1. 4); कार्यान्वितभूतविषयाः ... । ते ... नाध्याहारादिभिः क्लेशेनान्यथयितव्याः VedāntKa. 83. 17 (*on* i. 1. 4); श्रुतिर्लिङ्गात्रान्यथयितव्या VedāntKa. 116. 21 (*on* i. 1. 22); 2 to be changed or transformed पृथिव्यादिधातुभ्योऽचेतनेभ्यः ... अङ्कुरस्येव कायस्योत्पत्तिः सोऽयं प्रतीत्यसमुत्पादो दृष्टत्वान्नान्यथयितव्यः Bhām. 419. 20 (*on* ii. 2. 19); 3 to be made otherwise, i.e. to be contradicted सदेकस्वभावं हि ब्रह्म श्रूयते तदसति बाधके नान्यथयितव्यम् Bhām. 477. 2 (*on* ii. 3. 9); मम देह इति प्रत्ययो नान्यथयितव्यः NyāySu. (Ja.) 491A. 6 (*on* iii. 2. 1); अस्तु नामैवं प्रलापः। निदर्शनं तु कथमन्यथयितव्यम् ŚṛṅgāSar. 60 (23); 4 (pred.) A to be made otherwise, i.e. to be amended प्राचीनपाठस्य यथाकथंचिद् गतिश्चिन्त्या स्वयं नान्यथयितव्यम् BālamBha. i. 65. 23 (*on* 1. 14); 4B to be made otherwise, i.e. to be practised wrongly स्वगृह्योक्तं बह्वल्पं वा यादृशमुक्तं तत्तथैवानुष्ठेयं न तु शास्त्रान्तरापेक्षयान्यथयितव्यम् BālamBha. i. 100. 21 (*on* 1. 24½); i. 253. 18 (*on* 1. 89)

अन्यथयितुम् (anyathayitum) *inf.* 1 to change or to transform न च ... आत्मा देहेन्द्रियादिव्यतिरिक्तः शक्य उपनिषदां सहस्रैरप्यन्यथयितुम् Bhām. 3. 13 (*on* i. 1. 0); 80. 7 (*on* i. 1. 4); 104. 23 (*on* i. 1. 4); अयं यत् सृजते विश्वं तदन्यथयितुं पुमान्। न कोऽपि शक्तः PañcDa. 6. 160 (comm. अन्यथाकर्तुम्); न च ... जीवोऽणुरिति ... वाच्यम्। ... देहव्यापिगुणोपलम्भस्यान्यथयितुमशक्यत्वात् AdvaiSi. 851. 9; जानन्नपि जगदेव निखिलमपलपितुमन्यथयितुं च नैपुण्यं ब्राह्मणस्य NīlaVi. 13. 1; 2 to change (the sense) न तु प्रथमावगतौ ब्रह्मात्मशब्दौ

चरमावगतवैश्वानरादिपदानुरोधेनान्यथयितुं युज्यते Bhām. 189. 7 (on i. 2. 24); (स्मृतयः) न चैताः शक्यन्तेऽन्यथयितुम् Bhām. 328. 20 (on ii. 1. 1); वरुणतडितोरुभयोरपि संवत्सरानन्तर्यमिति पूर्वः पक्षः ...। न च विरोधः। ... न चात्र पूर्ववत् किं चिदन्यथयितुं प्रमाणमस्ति TattvPrakā. 214B. 2 (on iv. 3. 3); सामन्तादपि सार्वभौमो बिभेति येन स्मृतेरन्यथात्वभिया श्रुतिमन्यथयितुं प्रवृत्तोऽसि VīraMi. (Tīrtha.) 60. 15; चोदकेन प्रत्यक्षवचनस्यान्यथयितुमयुक्तत्वात् MayūMāli. 250. 18 (on iii. 3. 8); **3A** to make otherwise, i.e. to practise wrongly स हि यथाविहितान्यङ्गान्यभिसमीक्ष्य प्रवर्तमानो नैतान्यन्यथयितुं शक्नोति Bhām. 550. 8 (on iii. 2. 7); तन्त्रीगाने गानतत्त्वाभियुक्तप्रयोगस्यान्यथयितुमयोग्यत्वाच्च ... शारीरगीतिमानवचनत्वम् MayūMāli. 701. 20 (on x. 4. 5); **3B** to make otherwise शक्तिं कर्तुमकर्तुमन्यथयितुं तन्त्रेषु राज्ञामपि श्रावं श्रावमनुक्षणोपचितया प्रीत्याहमस्यागतः NīlaVi. 63. 14.

अन्यथा (anyá-thā) *adv.* [P. v. 3. 23; vi. 1.193; AltGr. III. 591] **1Ai** in another way, order **ii** in any other way **Bi** in a different manner (of performance) **ii** in a different way, differently, distinctly **iii** in a different form (used as *adj.*) **i** dirrerent from **ii** different, of different kind **Ci** in a wrong way, wrongly (used as *adj.*) wrong **ii** falsely, untruly (used as *adj.*) false, illusory **iii** (used as *adj.*) invalid, erroneous **Di** in opposite way, contradictorily, contrarily (used as *adj.*) contrary **ii** against **iii** conversely **iv** inversely (used as *adj.*) counter **E** in one way **F** abnormally, strangely **G** in various ways (used as *adj.*) heterogenous **H** peculiarly, uniquely, excellently **2A** at or on different place **B** at or on another place **Ci** at or on different place **ii** to a different place or side **D** from another quarter or side **3A** at another time, on another occasion or under another circumstances **B** yet again **4A** otherwise, if not, or else, besides (used as *adj.*) (with *atas*, *itas* and *tatas*) other than, otherwise than (this) **Bi** in another case, in other example **ii** in other views **5A** for another purpose or reason **B** for any other purpose or reason **6A** in the absence of, without, except **B** without any cause **C** without accepting **7** then (with *katham*, *kim* or *kutas*) **8A** from another source, by another means or reason **B** through other, i.e. unauthorized agency **9A** in one sense or aspect **B** in onother sense or aspect **10** in the case of other person **11** the word *anyathā* **12** (used as *adj.*) **A** altered **B** changing **1Ai** in another way or order न त्वां वरन्ते अन्यथा यदित्संसि स्तुतो मघम्। स्तोतृभ्यं इन्द्र गिर्वणः ṚV. iv. 32. 8; तमा नूनं वृजनमन्यथा चित् ṚV. vi. 35. 5; समारम्भो हि शक्योऽयं नान्यथा कुरुनन्दन। ... कर्तुम् MahāBhā. ii. 13. 67; तिष्ठति सूत्रम्। अन्यथा व्याख्यायते MahāBh. i. 170. 17 (on i. 1. 65); अन्यथा हि कारकाण्यस्तौ प्रवर्तन्तेऽन्यथा हि म्रियतौ MahāBh. i. 258. 12 (on i. 3. 1); तर्काप्रतिष्ठानादप्यन्यथानुमेयमिति चेदेवमप्यविमोक्षप्रसङ्गः BrahmSū. ii. 1. 11; अन्यथानुमितौ च ज्ञशक्तिवियोगात् BrahmSū. ii. 2. 9; VedāntKau. 258. 14 (on iii. 1. 5); भेत्ता हि भेद्यमन्यथा भिनत्ति अन्यथा पुरस्ताद्भिन्नं भेदप्रकृत्यन्तरेण भिन्दन् भेदसंख्याविशेषमापादयत्यनेकधा CaraS. iii. 6. 4; (सद्योव्रणचिकित्सितम्) विगतत्वग्यदङ्गं हि संघर्षादन्यथापि वा। उष्माम्नायान्वितं तत्तु घृष्टमित्युपदिश्यते SuśruS. iv. 2. 22; कर्ता हि पुरुषोऽधिकरणं युवतिः। अन्यथा हि कर्ता क्रियां प्रतिपद्यतेऽन्यथा चाधारः KāmSū. 84. 13 (2. 1); न वयमन्यथा वदिष्यामोऽन्यथा करिष्यामः ViṣṇuP. iv. 9. 8; इदानीमन्यथाक्षेप्स्यामः ŚābaBh. 100. 6 (on i. 1. 27); अन्यथा च समाख्यानमवस्थाभेददर्शिभिः। क्रियते किंशुकादीनामेकदेशेऽवधारणात् VākyaPa. 2. 175; विरुद्धं चाभिसम्बन्धमुदहार्यादिभिः कृतम्। वाक्ये समाप्ते वाक्यार्थमन्यथा प्रतिपद्यते VākyaPa. 2. 248; 2. 241; सत्त्वभङ्गभयाद्राज्ञां कथयन्ति ...। अन्यथा विवृतार्थेषु स्वैरालापेषु मन्त्रिणः MudrāRā. 4. 8; सिद्धान्तार्थापसृता क्वचित् क्वचिद्यातु तैः कृता व्याख्या। तामुद्भाव्य यथावद्विहितेह मयान्यथा व्याख्या Sphuṭā. i. 1.12 (1. 1); तत् ईदृक् अनुत्तरं केन प्रकारेण किमुत्तररूपपरित्यागेन उत स्वित् अन्यथा ParāTri. 32. 4; तेऽर्थाः यथेष्टं स ग्रन्थवन्धश्च संक्षेपाय क्रमोऽन्यथा (वर्णितः) AṣṭāSaṁ. i. 2. 13 (1. 1); शास्त्रकारा गमकरूपप्रतिपत्तये स्वसङ्केतेनान्यथा वा लक्षणं प्रणयन्तु HetuBiṬ. 69. 8; 2.15; भगवति अन्यथा वस्तुवृत्तमन्यथा वचनमार्यायाः MālaMā. 10. 191; अनित्यसंयोगः। अन्यथाप्युपपन्नत्वं व्यामोहादिति कथ्यते ŚlokaVār. 2. 158 (92. 8); स च समस्तवेदप्रामाण्ये सति कथं चिदन्यथा नीयेत TantrVā. 9. 22 (on i. 2. 6); अन्यथानुपपद्यमानत्वादपरयाप्यर्थापत्त्या सिद्धमेव साधुत्वज्ञानम् TantrVā. 231. 23 (on i. 3. 25); अर्थापत्त्या च शब्दस्य वाचकशक्तिः कल्प्यते। सा च यदा व्यक्तिप्रतीतेरन्यथाप्युपपन्नत्वात्क्षीणा TantrVā. 276.8 (on i. 3. 26); न हि द्रव्यसंयोगमात्रेण कर्मान्तरं भवति। तस्मादन्यथा वर्ण्यते ṬupṬ. 7. 2 (on iv. 1. 9); अर्थापत्तिप्रयोगपक्षे व्यामोहा-दप्युपदेशो घटत इत्यन्यथाप्युपपत्तिः दर्शिता TātpaṬ. (U.) 83. 19 (on 2. 158); 'द्वा सुपर्णा' इति नेयमृगस्याधिकरणस्य सिद्धान्तं भजते पैङ्गिरहस्यब्राह्मणेनान्यथा व्याख्याततत्वात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 110. 12 (on i. 2. 12); अथोच्येत– अन्यथा वयमनुमास्यामहे यथा नाप्रतिष्ठादोषो भविष्यति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 302. 18 (on ii. 1. 11); समर्थकस्य पूर्वं यद्वचोऽन्यस्य च पृष्ठतः। विपर्ययेण वा यत् स्याद्विशब्दोक्त्यान्यथापि वा KāvyālaṅSāSaṁ. 2. 4; विपुला तु यान्यथा पादभाक् JayaChand. 4. 8; वक्त्रा तदन्यथोक्तं व्याचष्टे चान्यथा तदुत्तरदः। वचनं यत्पदभङ्गैर्ज्ञेया सा श्लेषवक्रोक्तिः Kāvyālaṅ. (Ru.) 2. 14; तस्माद्वेदान्तवाक्ये पठितमपि लिङ्गाद्यन्यथा योजनीयम् SaṁkṣeŚā. 1. 63 (i. 65.17); अन्यथा प्रकारान्तरेणानुमितावनुमाने क्रियमाणे BrahmSūBh. (Bhā.) 112. 14 (on ii. 2. 9); पुनरपरं तस्याभावमन्यथा कथयेयुः Dhvanyā. 24. 1 (on 1. 1); अन्यथैवाग्निसम्बन्धाद्दाहं दग्धोऽभिमन्यते। अन्यथा दाहशब्देन दाहार्थः सम्प्रतीयते NyāyMañ. i. 29. 5; न कर्तुर्वैदिकं फलमित्येतदन्यथा परिक्रियते ManuBh. i. 175. 19 (on 2. 189); अन्ये तु शरीरस्यापि चात्यय इत्यन्यथा व्याख्यानयन्ति ManuBh. ii. 106.3 (on 8. 69); अन्यथैव हि सौहार्दं द्रवस्वच्छान्तरात्मनः। प्रवर्ततेऽन्यथा वाणी शाठ्योपहतचेतसः Hitopa. 1. 74; केचित्पुनरन्यथा कथयन्ति NalaCam. 6. 59 (11); न चापि समभिव्याहृतपदाभिहितपदार्थ° ... °वाक्यार्थधीरन्यथोपपद्यमानानुभूयमान°... वाक्यमेकमनवयवमिति TattvBi. 75. 1; मत्वर्थीयाच्प्रत्ययान्तत्वे तथात्वं घटते नान्यथा ĀtmaSi. 36. 13; अन्यथा लोकपाण्डित्यं वेदपाण्डित्यमन्यथा। अन्यथा तत्पदं शान्तं लोकः क्लिश्नाति चान्यथा YaśasCam. ii. 251. 9; अहम् ... इदं वाक्यम् ... अन्यथोऽपन्यस्यमानः YaśasCam. ii. 357. 12; यस्य तु मन्दफलत्वादेवमप्यपरितोषः तं प्रत्यन्यथा वर्णयति Kāśi. i. 13. 17 (on 1. 33); पाशुपतोत्तरतुल्यमेकजातीयकं वर्जनीयमित्यन्यथा समाधानमाह Kāśi. ii. 41. 17 (on 5 (2). 30); अन्यथा ग्राह्यग्राहकयोर्भेदं दर्शयति चैत्रेति Kāśi. ii. 164. 9 (on 5 (3). 176); अन्यथोत्पद्यमानैवेत्यादिभाष्याभिप्रायमाह Kāśi. ii. 184. 21 (on 5 (3). 232); यथा प्रदीपान्निर्गतैरवयवैः ... प्रभामण्डलमारभ्यते तथा तमःपरमाणुभिरपि तमोद्रव्यम्। तस्मादन्यथा समार्थीयते NyāyKa. 9. 8; एष बन्धसमासो जीवानां निश्चयेन निर्दिष्टः। अर्हद्भिर्यतीनां व्यवहारोऽन्यथा भणितः TattvPradī. (A.) 253. 2 (on 2. 97); धर्मः ... मनुनाप्यन्यथा दृष्टः VarāP. 121. 14; उत्सृष्टानिलविण्मूत्रे नरे बस्तिं निधापयेत्। अन्यथा विहितो बस्तिर्नैवान्तः प्रतिपद्यते SiddhYo. 75. 5; वात्सायनीयं किल कामसूत्रं प्रस्तावितं कैश्चिदिहान्यथैव JayaMa. 1. 6 (on 1. 1); यद्यपि विषयः शरीरमपि तथापि अन्यथास्य दुःखहेतुभाव इत्याह TātpaṬ. (Vā.) 8. 22 (on i. 1. 1); व्याख्यानं भाष्यगतस्य त्वन्यथा भविष्यति TātpaṬ. (Vā.) 15. 20 (on i. 1. 1); अन्यदन्यथा प्रकाशत इति संविद्विरुद्धम् TātpaṬ. (Vā.) 87. 20 (on i. 1. 1); भोजेनापि नगरयुक्तिरन्यथोक्ता YuktiKa. 25. 7; भोजेन तु हयलक्षणमन्यथोक्तम् YuktiKa. 194. 17; अन्ये पुनरन्यथा चित्रविचित्रयोर्लक्षणं व्याचक्षते SaraKaṇṭhā. 248. 7; येयं पयोधरभरस्थितिः सान्यथानुपपद्यमाना धारकं मध्यमनुपलभ्यमानं बोधयति SaraKaṇṭhā. 392. 22; अन्यथावस्थितं वस्तु यस्यामुत्प्रेक्ष्यतेऽन्यथा SaraKaṇṭhā. 466. 12; यद्यपि ह्ययं प्रत्यक्षत्वात् शीघ्रं प्राप्नोति तथाप्यन्यथापि प्राप्स्यतोऽर्थस्य विधानमनर्थकमेव TantrRa. 61. 20; 'स्तुतिर्वा सह' ... इति भाष्यमर्थवादाद्विधिसिद्धिं प्रतिपादयत् TantrRa. 180. 7; 234. 14; पदार्थविधिव्यापृतेन करणारम्भमन्यथा दर्शयति TantrRa. 241. 9; ब्रह्माणं विधिनान्यथापि सिध्यतः क्रमस्य ... विधातुमयोग्यत्वात् दक्षिणेनास्य वामतः पुरुषोत्तमम्। अन्यथास्थापनादेषां प्रत्यवायो महान् भवेत् SamarāSū. 70. 142; द्विपद्यन्ते गीतिर्द्विभङ्गिका। अन्यथापि। अन्यैरपि छन्दोभिर्द्वन्द्वितैर्द्विभङ्गी अन्यैरुक्ता Chandonu. 4. 87; अन्यथापि घटमानमिदम् PrasaRā. 7. 17 (2); एतावानेव तर्क इति प्रतिष्ठापकप्रमाणाभावादुक्तादन्यथाप्यनुमेयमिति चेन्न BrahmSūBh. (Ma.) 24B. 4 (on ii. 1. 12); अत एतदभिप्रायज्ञानपूर्वकं वा बालानां व्युत्पत्तिः अन्यथा वा NyāyKu. 7. 8; पञ्चमलकारचिह्नाभावे न तन्निर्णयः स्यादित्यपरितोषादन्यथाविधित्वकल्पनमाह NyāySu. (So.) 49. 1 (on i. 2. 7); (महारसाः) उत्प्लुत्योत्प्लुत्य मण्डूकं ध्मातं पतति चाभ्रकम्। तत्कुर्यादश्मरीरोगमसाध्यं शस्त्रतोऽन्यथा RasRaSa. 2. 8; किञ्चित् केनापि यथा विहितं तद्वस्तु तत्ततोऽन्येन। क्रियतेऽन्यथा तथैव व्याघातोऽयं समाख्यातः Ekāva. 8. 42 (294. 12); सः ... वसुदेवमभाषत। त्वमसि मे जनकः किमिहान्यथा Yādavā. 3. 23; अन्ये त्वन्यथा समाधानमाहुः RasāSu. 174. 4 (2. 166); 'ब्राह्मणाः' इति लोके। वेदे त्वन्यथा पठ्यते "ब्राह्मणासः ..." इति NyāyMāVi. 38. 12 (on i. 3. 10); अन्ये तु ब्रह्मनिष्ठतया स्पष्टलिङ्गानां प्रथमे द्वितीयतृतीययोरस्पष्टानां समन्वयः प्रतिपाद्यत इत्यन्यथा पादार्थानाचक्षते TattvPrakā. 15B. 11 (on i. 1. 12); एवशब्देनान्यथैवोपपन्नतां सूचयति NyāySu. (Ja.) 22B. 12 (on i. 1. 1); विमुक्तश्च विमुच्यत इति श्रुतार्थापत्तिस्तु भाष्यकृतैवान्यथोपपादिता NyāySu. (Ja.) 24B. 5 (on i. 1. 1); एवं जन्यज्ञाने विषयत्वस्यान्यथा व्यवस्थितत्वात् NyāySu. (Ja.) 47A. 8 (on i. 1. 1); जनितोतेत्यादिवाक्यं तु बह्वीभिर्निरवकाशादिभिः श्रुतिभिर्विरुद्धमन्यथा व्याख्येयम् NyāySu. (Ja.) 421A. 9 (on ii. 2. 11); कर्मकाण्डवृत्तिकारादयोऽपि हि ... प्रमाणव्यवस्थां यथायथमन्यथा

संजगृहुः NyāyPari. 9. 1; एतानि चाङ्गानि उक्तेनैव पौर्वापर्येण भवन्ति। अङ्गान्तराणि त्वन्यथापि SāhiDa. 303. 4; आत्मरक्षणस्य विहितत्वात् तदेव दृष्टं प्रयोजनं तच्चेदन्यथापि संभवति DaṇḍaVi. 10. 2; 10. 4; कुल्लूकभट्टस्त्वत्र कर्तृपापमेव भागशः साक्ष्यादिषु संक्रामति ... इत्याह। तच्चिन्त्यम्। शास्त्रस्यान्यथाप्युपपत्तौ उक्तार्थकल्पनानवकाशात् DaṇḍaVi. 18. 11; कात्यायनेनान्यथा नैगमाख्या प्रदर्शिता VyavaNi. 14. 1; भाष्यापेक्षी विधिर्दत्ते तेन चिन्तितमन्यथा CampaŚreKa. 88; 258; तस्मात्र श्येनादिनिवृत्तिरर्थशब्दस्य प्रयोजनमित्यन्यथा वर्णनीयम् YuktiSneha. 29. 13 (*on* i. 1. 2); अत्र भगवता वृत्तिकारेण 'तस्य निमित्तपरीष्टि'रित्येव-मादिसूत्रत्रयमन्यथा व्याख्यातम् YuktiSneha. 48. 29 (*on* i. 1. 5); यदप्यधिकरणमन्यथा रचितम् AṇuBh. 38. 13 (*on* i. 1. 18); AnuVyā. 65A. 6 (*on* iv. 1. 2); अन्यथा त्वधिकरणरचना अन्तस्तद्धर्माधिकरणेन गतार्थत्वादयुक्तैव AṇuBh. 64. 3 (*on* i. 2. 18); प्रकरणवशात्पूर्वमस्मदुक्तोऽर्थोऽन्यथा वर्णितः. AṇuBh. 104. 22 (*on* i. 4. 8); पुनरन्यथाशङ्क्य परिहरति AṇuBh. 109. 21 (*on* i. 4. 15); 123. 6 (*on* ii. 1. 11); एकमिदं सूत्रमन्यथा योजयन्तिघृष्ट इति AṇuBh. 124. 17 (*on* ii. 1. 14); 131. 18 (*on* ii. 2. 9); 207. 20 (*on* iii. 3. 1); तत्र वार्तिककारोऽन्यथापठितव्यमित्याह Prasā. i. 339. 16; व्यासङ्गत्वात्मनि परस्य क्रमज्ञानजननशक्त्यान्यथा चोपपद्यते BhedaDhi. 20. 1; 'चक्राभिघातप्रसभाज्ञयैव' ... इति प्राचीनोदाहरणं त्वन्यथा योजितम् Kuval. 68 (26); अन्यथा वाक्यार्थप्रतिभासेऽपि प्रमाणान्तरबलेन यदन्यथा वाक्यार्थवर्णनम् ŚivārkaMaDī. i. 9. 3 (*on* i. 1. 1); आनन्दादिश्रुतयोऽन्यथा व्याख्येयाः ŚivārkaMaDī. i. 149. 14 (*on* i. 1. 3); इत्येके आचार्या आहुरतोऽन्येऽन्यथा प्राहुः KandaCū. ii. 2. 5; अन्वाचयहेतुमात्रं तु दृष्टमूलसंभव इति न विरोधः। अतोऽन्यथा सूत्रं व्याख्येयम् MīmāKau. i. 26. 1 (*on* i. 3. 4); ii. 322. 14 (*on* iii. 3. 9); भाष्यरीत्याधिकरणवर्णनासंभवात् सूत्राण्यन्यथा व्याख्येयानि MīmāKau. i. 39. 18 (*on* i. 3. 7); प्रयाजशेषाभिघारणन्यायस्याप्यत एवास्माभिरन्यथोपपादितत्वात् BhāṭṭDī. iv. 12. 5 (*on* x. 5. 8); भाष्यकारेण त्वन्यथा व्याख्यातम् BhāṭṭDī. iv. 22. 5 (*on* x. 5. 13); गौरवान्मानाभावात् कार्यस्यान्यथाप्युपपत्तेश्च RasGaṅ. 10.2; फलस्यान्यथैवोपपत्तेर्लक्षणाकल्पनस्यान्याय्यत्वात् RasGaṅ. 319. 4; तार्किकाः पुनस्तादात्म्यस्थाने समवायमभिषिञ्चन्तोऽन्यथा संनिकर्षमाहुः MānaMe. 14. 5; अन्यथस्य अन्यथापि सिद्धत्वात् MānaMe. 131. 5; अथ प्रतीत्यर्थमन्यथोच्यते SiddhāTaVi. 54. 8; संप्रवक्ष्यामि त्रिपुराचक्रमन्यथा ... । अन्यथा पूर्वोक्तप्रकारवैलक्षण्येन SetuBa. 43. 18; इदमुपधासंज्ञासूत्रे भाष्ये स्पष्टा फलानामन्यथोपपादनेन भाष्ये प्रत्याख्याता च LaŚabdeŚe. i. 306. 12; अन्यथा। प्रकारान्तरमित्यर्थः BālamBha. ii. 14. 12 (*on* 2. 7); यदुक्तमन्यथा काव्ये कवीनां समयोऽन्यथा। तत् ... समयच्युतम् SāhiSā. 2. 54 [Kośas give *anyathā* in the sense of *apara*, ViśvaPra. 188. 29; MediK. 198. 37; ViśvaLoK. 411. 34]; **1Aii** in any other way हनुमन्तं कपिं व्यक्तं मन्ये नान्यथेति सा Rāmā. v. 33. 78; सर्पेषु संविधायापि सिद्धैर्मन्त्रौषधादिभिः। नान्यथा प्रतिपत्तव्यं न दत्तो गमयेदिति VākyaPa. 2. 324; एवमेतन्महादेव नान्यथा समुदाहृतम्। यथाख्यातं तथा ज्ञातमादितः समनुक्रमात् MālinīT. 3. 2; ŚlokaVār. 4. 253 (207.2) तद्यानभिभूतं रूपमन्यथाशक्यनिदर्शनं व्यापारान्तरसंस्पर्शेनैव निदर्शयन्ति BhāvanāVi. 101. 3; अचेतना तु प्रकृतिर्नान्यथा संप्रसूयते ParaS. 2. 27; वर्तमानात् प्रकारात् अन्यथा प्रकारान्तरं नास्ति ĪśopBh. 7. 20 (*on* 2); अशुचित्वं शरीरस्य प्रियाप्रियविपर्ययः। गर्भवासे च वसतिस्तस्मान्मुच्येत नान्यथा ŚaṅkhaSm. 7. 11; नान्यथा व्यवहितः संबन्धो लभ्यते ManuBh. i. 376. 15 (*on* 4. 131); स खल्वयमेको वाक्यात्मा वाक्यार्थधीहेतुरनुभवाद्वा व्यवस्थाप्यते, अर्थधीभेदाद्वा अन्यथानुपपद्यमानात् TattviBi. 9. 2; चण्डालनिलयेऽप्येवं श्रवणे बोधने क्रमः। यद् ब्रूयुर्वचनं तत्र तत्तथा न तदन्यथा Mānaso. ii. 13. 926; ईक्षणीयत्वतो विष्णुर्वाच्य एव न चान्यथा AnuVyā. 5B. 9 (*on* i. 1. 5); कांस्यम् ...। रुद्ध्वा गजपुटे पक्वं शुद्धिमायाति नान्यथा RasRaSa. 5. 211; महीयसामेष महीपतीनां नयो विपक्षेष्वपि नान्यथा स्यात् Acyutarā. 1. 32; अत्रत्याश्रमशब्दः ... धर्मिपरोऽन्यथासंभवः BālamBha. i. 3 19 (*on* 1.1); **1Bi** in a different manner (of performance) (समुद्रोऽसि नर्भस्वानित्यहित द्वै वात॑स्य रूपे॑) अञ्जलिनां जुहोति न ह्येतेषामन्यथा आहुतिरवकल्पते TaiS. V. iv. 9. 4; तंस्याः हुतं व्रतयति यदेतोऽन्यथा व्रतयेत् MaiS. iii. 6. 9 (iii. 72. 16); iii. 7. 10 (iii. 91. 9); यदेतोऽन्यथा कुर्युश्छम्बट् कुर्युः MaiS. iii. 7. 2 (iii. 77. 5); एतद्वै तद्यजुर्वेदन्यथा ब्रूयात् MaiS. iv. 2. 8 (iv. 29. 11); स एषः स्वर्ग्यः पशुर्य एनमेवं विभजन्त्यथ येऽतोऽन्यथा ĀśvaŚS. II. vi. 9. 17; अपरेणाग्निं दक्षिणं जान्वाच्यानाच्य वासीनो दर्वीहोमाञ्जुहोति वचनादन्यथा ĀpaŚS. xxiv. 3. 10; xxiv. 3. 12; विष्टावानुपपत्तिर्ह्यन्यथा LāṭyāŚS. x. 6. 9; DrāhyŚS. xxix. 1. 12; मे भार्याकलेवरमन्यथा ग्रहीष्यति DhūrtaViSaṁ. 31. 2; अन्यद्धि शास्त्रमन्यथा पुरुषप्रकृतिः PādaTā. 23. 2; पर्युपासनं गृहस्थेनातिथेः क्रियमाणं कस्यचित् प्रीतिकरम् ... अन्यस्त्वन्यथा ... पर्युपासनयैव विरज्यति ManuBh. i. 68. 14 (*on* 2. 6); अज्ञानादथवा मोहात् योऽन्यथा गृहमाचरेत् स विषीदति YuktiKa. 49. 16; 61. 12; 66. 15; 70. 8; 96. 3; सिद्धेति किम्। अन्यथा शिरः कृत्वा भुङ्क्ते PrakriKau. ii. 690. 6; शरीरार्थमेव देवैस्तत्र तत्र होमः कृतः। तत् कथं पञ्चमाहुतावेवान्यथा भवेत् AṇuBh. 182. 3 (*on* iii. 1. 26); रङ्गवल्लिरचनादि भवत्या प्रस्तुतं किमपि पाणितलेन। अन्यथा विरचयन्पृथुको मे हा कदा भवतु लोचनलेह्यः YātrāPra. 1. 32 [Kośas give *anyathā* in the sense of *prakāra*, VaijaK. 288. 20; ŚeṣaNā. 1747; ŚabdaRa. (Vā.) 4612]; **1Bii** in a different way, differently, distinctly उद्यत्यैव गृह्णीयान्नाभिषुणुयादभिषुण्वन्ति वाऽन्याभ्यो देवताभ्यस्तदन्यथा ततः करोति यथा चान्याभ्यो देवताभ्यः ŚatBr. IV. vi. 1. 9; VIII. vi. 2. 18; एकस्मिन्नपि दृश्येऽर्थे दर्शनं भिद्यते पृथक्। कालान्तरेण वैकोऽपि तं पश्यत्यन्यथा पुनः VākyaPa. 2. 138; 2. 241; तां शक्तिं समवायाख्यां शक्तीनामुपकारिणीम्। भेदाभेदावतिक्रान्तामन्यथैव व्यवस्थिताम् VākyaPa. 3 (3). 10; Kāvyālaṅ. (Bh.) 3. 12; प्राचीमेतां भुवनरचनामन्यथा निर्मिमाणे कार्पण्योक्तीस्त्वयि रचितवानन्तरायं महेन्द्रः AnarghaRā. 1.32; BrahmSūBh. (Śaṅ.) 192. 14 (*on* i.3. 28); अन्यत्रापि तथा बहुश्रुतवचः पूर्वापरालोचनात्रेतव्यं परिहृत्य मण्डनवचस्तद्वद्ययथा प्रस्थितम् SaṁkṣeŚā. 2. 174 (ii. 106. 16); NyāyaMañ. i. 384. 1; तत्रेङ्गितमन्यथा वृत्तिः। आकारो मुखनयनरागः JayaMa. 214. 6 (*on* 3.3.); अन्यथासाध्ये व्याधिप्रतीकारे मद्यपानैकसाध्यायां ब्राह्मणस्य प्राणरक्षायाम् ... ब्राह्मणस्य मद्यपानेनापि न पापम् PuruṣPa. 100. 14; अपूर्वमिदमन्यथा लक्ष्यते JānaPa. 3. 45 (2); **1Biii** in a different form अयथावद्य ते (v.1. अन्यथा दृश्यते) वर्णो दीनश्वासि निशाचर Rāmā. vi. 21. 3; तथा पुद्गलनैरात्म्यप्रवेशो ह्यन्यथा पुनः। देशना धर्मनैरात्म्यप्रवेशः कल्पितात्मना Viṁśa. 10; अर्द्धचर्चादिषु शब्देषु रूपभेदः क्रमाद्यथा। तन्त्रात्तथैकशब्दत्वे भिन्नानां श्रुतिरन्यथा VākyaPa. 2. 105; देशकालेन्द्रियगतैर्भेदैर्यद्दृश्यतेऽन्यथा ... तथा तदवसीयते VākyaPa. 2. 298; अन्यथा कुम्भकारेण मृद्विकारस्य कस्यचित्। घटादेः करणात् सिध्येत् वल्मीकस्यापि तत्कृतिः PramāVā. 2. 13; सौगतापरनिर्दिष्टमनःसंसिद्धयसिद्धये साकारमन्यथावृत्तं मन्ये सूत्रमिदं कृतम् TattvSaṁ. 633; अन्यथा परमं तत्त्वं जनाः क्लिश्यन्ति चान्यथा। अन्यथा शास्त्रसद्भावो व्याख्यां कुर्वन्ति चान्यथा KulārT. 1. 92; विज्ञातस्यान्यथा सम्यग्विज्ञानं ह्येव तन्मतम् AnuVyā. 2A. 11 (*on* i. 1. 1); अन्यथासन्तं प्रतीकभिन्नत्वादिप्रकारं सन्तम् NyāySu. (Ja.) 615B. 1 (*on* iv. 1.3); न च तयोरमूर्तत्वेन ... नैवं वक्तुमुचितमिति वाच्यम्। ईश्वरत्वेन नान्यथापि करणसंभवात् AṇuBh. 314. 13 (*on* iv. 1. 17); (used as *adj.*) i different from किन्वेतावन्मात्रमुपजानीत यथेदमितोऽन्यथासदिति ŚatBr. I. vi. 1. 4; न वाऽअन्यस्यै कस्यै चन देवतायै सकृदभिषुणोति तदन्यथा ततः करोति यथो चान्याभ्यो देवताभ्यः ŚatBr. IV. vi. 1. 10; ते होचुः कथमिदमितोऽन्यथा स्यादिति ŚatBr. (K.) II. v. 3. 3; यद्वयमिहाभविष्यमन्यथातो विपुयन्तमकल्पयिष्यम् JaimiBr. 2. 387; स होवाचैवं न्यूनं त्वं वेत्थान्यथा वयमतो विद्मेति JaimiBr. 3. 156; अन्यतोद्वारं हैऽनदेक एवाभ्रङ्गमुपासते। अतोऽन्यथा विदुः JaimiUBr. i. 30. 2; अथ येऽन्यथातो विदुरन्यराजानस्ते क्षय्यलोका भवन्ति ChāndoU. vii. 25. 2; **ii** different, of different kind क्षतजं क्षताद्य नायात्येतानि भवन्ति मरणलिङ्गानि एभ्योऽन्यथा चिकित्स्या: CaraS. vi. 23. 34 (1941 Ed.); कफवातज्वरार्तेभ्यो हितमुष्णाम्बु ... शीतमन्यथा SuśruS. vi. 39. 107 (comm. उष्णोदकगुणविपरीतगुणम्); उदात्तावग्रहाद्यस्तु स्वरितः स्यादनन्तरः। तैरोविरामं तं विद्यात्तेरोव्यञ्जनमन्यथा YājñaŚi. 82; विसर्गाद्य परः कादिर्व्यञ्जनात्किल पूर्वगः। ह्रस्वपूर्वो नङौ द्वित्वमापद्येते पदान्तगौ। अपि स्वरतरावेव श्लिष्टौ भवति नान्यथा MādhyaŚi. 1. 5; अलंकारवदग्राम्यमर्थ्यं न्याय्यमनाकुलम्। गौडीयमपि साधीयो वैदर्भमिति नान्यथा Kāvyālaṅ. (Bh.) 1. 35; एतत् त्वत्पुरमन्यथैव सहसा संजातमावेद्यते MahāViC. 4. 57; यवमध्यान्यथा JayaChand. 3. 30; पुरुरवाः प्रवासान्मत्त उर्वशीबुद्ध्या लतादिकं यद्यदाससाद तत्तदानेकशोऽन्यथा बभूव SaraKaṇṭhā. 657. 7; रसवदमृतं कः सन्देहो मधुन्यपि नान्यथा। मधुरमपि किं चूतस्यापि प्रसन्नरसं फलम् SubhāRaK. 17. 65; Subhāṣi. 1511; ततोऽर्धप्रहाराद्दूर्ध्वं मुक्तमूत्रपुरीषकम्। लब्धसंज्ञं प्रतापाढ्यं दोलयन्तं शिरो मुहुः। आयुष्मन्तः विजानीयादन्यथा चान्यथा खलु RasRaSa. 12. 78; अहो ते शक्र धीमान्यमग्रे भाव्यं किलान्यथा NīlaVi. 26. 20; **1Ci** in a wrong way, wrongly, ज्यायो वा हि कनीयो वा न हि वा तेन तत् समम्। कपालमन्यथा सत्यच्छिद्र उपधीयते JaimiBr. 2. 395; अहं पञ्चधा दशधा चैकधा च सहस्रधा नैकधा चासमत्र। मया ततमितीदमश्रुते तदन्यथासधदि मे असद्धिदुः BāṣkaU. 19; महादेवेन दिष्टं ते पुत्रजन्म नराधिप। अनेन क्रमयोगेन मा ते बुद्धिरतोऽन्यथा MahāBhā. iii. 104. 22; v. 10. 26; मुनिपुंगवः। उवाच रामम् ... । अन्यथा खलु काकुत्स्थ तपस्वी समुदाचरन्। दुःसाक्षीव परे लोके स्वानि मांसानि भक्षयेत् Rāmā. iii. 11. 26; यस्त्वां प्रियो नाभ्यचरत्कदाचित्तमन्यथा यास्यतिकातरासि Saund. 6. 21; आर्जवाभिहितं वाक्यं न च गन्तव्यमन्यथा Saund. 11. 15; अलमन्यथा गृहीत्वा न खलु मनस्विनि मया प्रयुक्तम् इदम् Mālavikā. 1. 20; त्वम् अन्यथा कल्पयसि। अहं पुनः सत्यमेव कोपस्थानं न पश्यामि Mālavikā. 4. 16 (3); शिविकायां स्थितं चेद

वपुस्त्वदुपलक्षितम्। तत्र त्वमहमप्यत्र प्रोच्यते चेदमन्यथा ViṣṇuP. ii. 13. 68; अन्यथा वेदपाण्डित्यं शास्त्रमाचारमन्यथा। अन्यथा वचनं शान्तं लोकाः क्लिश्यन्ति चान्यथा CāṇaNīDa. 5. 10; बदरीतपोवननिवासनिरतमवगात मान्यथा Kirātā. 12. 33; स मुनिः ... ग्रथ्नन् ग्रन्थिमन्यथा कृष्णाजिनस्य HarṣaC. 15. 6; नार्हसि मामन्यथा संभावयितुम् HarṣaC. 123. 8; मया पुनर्मन्दधियान्यथैव संभावितम् VeṇīSaṁ. 2. 270; 5. 203; अन्यथा हि स्नेहोक्तामयप्रादुर्भावः AṣṭāSaṁ. i. 147. 20 (1. 28); अपर्वमरणं च स्यादन्यथा गच्छतः स्त्रियम् AṣṭāHṛ. i. 7. 74; i. 5. 65; तत्किमित्यद्यानिमित्तमन्यथैव संभावयसि MālaMā. 8. 17; अत्रापि न स्वसिद्धान्तमूचे व्याजात् परस्य तु। भ्रान्तत्वादन्यथा पक्षं गृहीत्वेति स्म पृच्छति ŚlokaVār. 5 (3). 236 (336. 5); अन्यथोच्चार्यमाणश्च शब्दोऽपभ्रश्यते TantrVā. 225.4 (on i. 3. 22); बाधा नात्र विधेया गणिकाजनभावमन्यथा बुद्ध्वा KuṭṭaMa. 172; तदैव स स्वस्थ इति प्रकीर्तितः सुशास्त्रमार्गात्र च किंचिदन्यथा KalyāKā. 2. 7; विसृष्टस्त्वयि तेनाहमनुकम्प्येऽनुकम्पया। तत्तु त्वयान्यथाऽग्राहि यमाय स्पृहयालुना Kapphiṇā. 16. 71; सूत्राणि ... न यथावदन्यथा च प्रतिपद्यन्ते ĀtmaSi. 6. 3; क्वचिद्यान्यथैव ज्ञात्वा विप्रलिप्सयान्यथा वदति Kāśi. i. 96. 22 (on 2. 62); यो दम्भादथवाज्ञानाद् यानं प्रकुरुतेऽन्यथा। तस्यै तानि विनश्यन्ति आयुर्विद्या यशो धनम् YuktiKa. 222. 16; 77. 19; 229. 9; सा ... संप्राप्योवाच देवेशं मा तेऽभूद्बुद्धिरन्यथा BrahmP. 35. 19; परचित्तवृत्तीनां च दुर्लक्ष्यत्वात् कायवाग् व्यापारस्य कार्यलिङ्गस्य त्वन्यथापि संदर्शनात् TarkBhā. (Mo.) 5. 22; शकारिर्विक्रमादित्यः स इति भ्रममाश्रितैः। अन्यैरत्रान्यथालेखि विसंवादकदर्थितम् RājTa. (Ka.) 2. 6; भावफलं पृष्टो यद्यत्कथयति शुभाशुभं तत्तदन्यथा नोक्तम् DaivaVa. 1. 2; दूरे गन्तव्यम् ... । अन्यथा भक्षितश्चैव विषवन्मारयेन्नरम् RasPraSu. 1. 138; अवघातनिष्पन्नैरेव तण्डुलैरवान्तरापूर्वद्वारेण ... जनयतः नान्यथा NyāyMāVi. 12. 7 (on i. 1. 1); दुर्विधैरन्यथा नीते प्रत्यक्षेऽर्थेऽपि पार्थिवः ... संधामुग्रतरां व्यधात् ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 1. 81; प्रिये अलमन्यथा संभावनया EI. viii. 116. 79; तं वदन्ति गतायुषम्। ... प्रहारं नैव जानाति यो गच्छेदन्यथाऽपि वा BhāvPra. (Bhā.) (6 (1). 62); छन्दोगपरिशिष्टे कात्यायनः प्रवृत्तमन्यथा कुर्याद्यदि मोहात् कथंचन। यतस्तदन्यथाभूतं तत एव समापयेत्। ... अन्यथा विपरीतम् VīraMi. (Paribhāṣā.) 73. 8; तस्मिन्नन्यथा विभानं तु माययैव भवति GoviBh. 203. 12 (on iii. 217); **(used as *adj.*)** wrong, cf. **अन्यथार्थकरण**; **1Cii** falsely, untruly तिस्रो वृत्तीरनुक्रान्ता द्रुतमध्यविलम्बिताः। अभ्यासार्थे द्रुता वृत्तिरुपलब्धौ विलम्बिता। मध्यमा तु प्रयोगार्थे न तद्वचनमन्यथा MāṇḍūŚi. 1. 3; पृष्टो हि साक्षी यः साक्ष्यं जानमानोऽन्यथा वदेत् स पूर्वानात्मनः सप्त कुले हन्यात्तथान्यथा वदेत् परान् MahāBhā. i. 7. 3; यदेलापत्रेण वचस्तदोक्तं भुजगेन ह। पन्नगानां हितं देवास्तत्तथा न तदन्यथा MahāBhā. i. 35. 11; न लोकनाथस्य वचोऽन्यथा स्यात् MahāBhā. ix. 91* (8); नैतच्छक्यं मम वचो व्यावर्तयितुमन्यथा MahāBhā. ix. 34. 66; यावज्जीवमतो दुःखं सुरभ्या नान्यथा वचः MārkP. 21. 41; 14. 43; यन्मयोक्तमवश्यं तद्भावि गन्धर्व नान्यथा MārkP. 63. 49; उद्धृतेष्वपि शस्त्रेषु दूतो वदति नान्यथा PañcT. 3. 44 (297. 5); यो न्यायमन्यथा ब्रूते स याति नरकं नरः PañcT. (Kos.) 3. 108 (167. 10); Hitopa. 3. 15; क्रमेणावर्तयेद्वज्ञां शंभोर्वाणी तु नान्यथा YājñaŚi. 32; साधवोऽपि निर्दयायन्ते युष्मादृशां च वचनमन्यथा भवति AvantiKa. 122. 10; अथ मतम्, 'गौः' इत्येकं विज्ञानम्। को वाहान्यथा SphoṭSi. 175. 1; आत्मख्यातिरसत्ख्यातिरख्यातिः ख्यातिरन्यथा। परीक्षकाणां विभ्रान्तौ विवादात्सा विविच्यते VibhraVi. 1; न हीदं सुक्षत्रियेऽन्यथा मन्तव्यम् UttaRāC. 4. 17 (9); प्रवर्ततेऽन्यथा वाणी शाठ्योपहतचेतसः Hitopa. 1. 74; प्रेतनाथ, नान्यथोदितं भवता TilaMañ. 51. 15; न खलु अन्यथाख्यातिवादिनोऽपि सदन्तरं सदन्तरात्मना सदभ्युपगच्छन्ति तथा सत्यन्यथेत्येव न स्यात् TātpaṬ. (Vā.) 87. 5 (on i. 1. 2); YogŚā. 2. 62; एकमारभ्य सप्तान्तमरिष्टं प्राह नान्यथा YuktiKa. 168.21; मन्मित्रस्य ... । कथयिष्यत्यन्यथासौ मत्परोक्षे तु तत्तथा TriṣaŚaPuC. i. 2. 95; आत्मा वै जायते पुत्रः श्रुतिरेषा हि नान्यथा PariPar. 1. 136; औत्पातिकी च या भाषा सा भवत्यन्यथा नहि PariPar. 8. 52; बाध्यत्वसाधनेऽप्यन्यथा ज्ञातस्य सम्यग्ज्ञातत्वे चेद्बाध्यत्वम् TattvPrakā. 30 B. 8 (on i. 2. 6); ŚaṅkaVi. (Ā.) 218. 11; EI. ii. 411.3; व्याख्यानं स्वरसोक्तस्यान्यथावस्यन्दितं भवेत् SāhiDa. 361. 15; अस्तु वात्यन्तभेद एव जात्यादेस्तथापि न सविकल्पकस्य मिथ्यात्वम्, अन्यस्यान्यथा संवेदनेन ... मिथ्यात्वं संभवति YuktiSneha. 39. 33 (on i. 1. 4); इत्युक्ते सहसा मन्त्री जातः पाषाणसंनिभः। पतितः पृथिवीपीठे देववाचा हि नान्यथा CitraPaC. 359; यन्मुनिनोक्तं तदन्यथा न जायते KathāK. 124. 24; यस्य तु वादिनोऽन्यथा प्रतिज्ञाविरुद्धार्थं वदन्ति तादृशाः साक्षिणो भवन्ति BālamBha. ii. 88. 5 (on 2. 79) [Kośas give *anyathā* in the sense of *vitatha*, ViśvaPra. 188. 29; MediK. 198. 37; ViśvaLoK. 411. 34]; **(used as *adj.*)** false, illusory, cf. **अन्यथारूप** *n*. 1; **1Ciii (used as *adj.*)** invalid, erroneous, cf. **अन्यथाख्याति2A**; **1Di** in opposite way, contradictorily, contrary तथा तद् भविता ... नान्यथा वरवर्णिनि MahāBhā. iii. 70* (5); शोकार्तस्य प्रवृत्तो मे श्लोको भवतु नान्यथा Rāmā. i. 2. 17; आहारं प्रयसं नृणां उपयुक्तं चतुर्विधम्। पच्यमानं द्विधा काये कोष्ठे त्या(चा)मं तदन्यचख्य(था) BhelaS. 19. 11 (1. 11); यदभावि न तद्भावि भावि चेन् न तदन्यथा। इति चिन्ताविषघ्नोऽयमगदः किं न पीयते ŚatTrayī. 666; 267; Hitopa. 0. 19; 4. 9; Dūtāṅg. 19 (12); तस्य सर्वातिशायित्वं यथा ते न मयोदितम्। अन्यथा विद्यते तस्य महिमायं तथाच्युते JayāS. 4. 74; अन्यथा पापैः (फलं भवति) JaimiUpaSū. i. 2. 49; अर्थापत्तिरपि दृष्टः श्रुतो वार्थोऽन्यथा नोपपद्यत इत्यर्थकल्पना ŚābaBh. 38. 1 (on i. 1. 5); कदाचिदियं द्वीपिचर्मव्यवस्थितशरीरं मां दृष्ट्वान्यथैवावगच्छेत् PañcT. 3. 33 (15) (287. 11); सेन्दुविक्षेपदिक्साम्ये युक्ता विश्लेषितान्यथा (नतिः) SūrySi. 5. 12; शीघ्रे मन्दाधिकेऽतीतः संयोगो भवितान्यथा SūrySi. 7. 2; प्रत्यापीडोऽन्यथा Jānāśra. 2. 18; क्षययुक्तिमुपेक्षते कृती कुरुते तत्प्रतिकारमन्यथा Kirātā. 2. 9; यत्नेनानुमितोऽप्यर्थः कुशलैरनुमातृभिः। अभियुक्ततरैरन्यैरन्यथैवोपपाद्यते VākyaPa. 1. 34; न तदस्ति न तन्नास्ति न तदेकं न तत् पृथक्। न संसृष्टं विभक्तं वा विकृतं न च नान्यथा VākyaPa. 3 (2). 12; दक्षिणे निःसृतः प्राण अपानस्त्वन्यथा भवेत् LomŚi. 7. 7; तस्योपकारे शक्तस्त्वं किं जीवन् किमुतान्यथा VeṇīSaṁ. 3. 216; देहोऽयं नर इति संज्ञितोऽन्यथा वा BhagAjju. 29. 8; तस्येदं निधनदिनं विधेर्विलासात् कल्याणी परिणतिरस्तु वान्यथा वा MahāvīC. 6. 28; वत्सौ न खल्वन्यथा वस्तुवृत्तम् MālaMā. 10. 195; सत एव द्वैतभेदेन अन्यथागृह्यमाणत्वात् न असत्त्वं कस्यचित्क्वचिदिति ब्रूमः ChāndoUBh. 348. 6 (on vi. 2. 3); स्वाविद्योत्थस्वान्तनिष्पन्दनं तद् विज्ञातव्यं मा ग्रहीरन्यथैतत् SaṁkṣeŚā. 2. 128 (ii. 81. 14); यस्त्वन्यथा वर्तते तत्र बन्धुवत्प्रत्युत्थानाभिवादनैः मातुलपितृव्यवत्संपूजा कर्तव्या ManuBh. ii. 273. 2 (on 9. 110); मित्रं नान्यथा मन्तव्यम् Hitopa. 1. 54 (3); नित्यं नैमित्तिकं काम्यं सापेक्षं पूर्वपूर्वतः। अन्यथा भजनं चेच्छन् करोत्यापत्परम्पराम् TantrRā. 6. 2; अथानुभवगा बाधा नानुभूतोऽन्यथा भवेत् ŚivDṛ. 4. 17; अथानिष्टफलं स्वप्नं जानन्तोऽपि द्विजातयः। राजोपचारचतुराः स्थापयामासुरन्यथा BṛKathāŚloSaṁ. 2. 44; एकद्विपञ्चसप्तानि शुभान्यन्यानि चान्यथा YuktiKa. 49. 1; या तु कान्तिप्रसादार्थव्यक्तीनामन्यथा गतिः। अर्थप्रधानः प्रोक्तः स वाक्ये गुणविपर्ययः SaraKaṇṭhā. 30. 23; समर्थये यत्प्रथमं प्रियां प्रति क्षणेन तन्मे परिवर्ततेऽन्यथा। अतो विनिद्रे सहसा विलोचने करोमि न स्पर्शविभावितप्रियः SaraKaṇṭhā. 365. 20; किं त्वेवं विजनस्थयोर्हतजनः संभावयत्यन्यथा KāvyPra. 207. 3; स्वार्थावबोधक्षम एव बोधः प्रकाशते नार्थकथान्यथा तु MahāVīSt. (H.) 1. 12; वचसा प्रियमाख्याति कर्मणा वर्ततेऽन्यथा द्वैधीभावोऽपरः प्रोक्तो मिथ्यावचनसंज्ञकः Mānaso. ii. 16. 961; सैन्यमस्मद्धिताय तत्। पर्यवस्येदिति वदन्समभाव्यन्यथा च तत् RājTa. (Ka.) 8. 1690; अभूतपूर्वं यल्लोकस्य पूर्वं भवति पूर्वं च यदन्यथा तदद्भुतम् AdbhuSāg. 4. 20; आकालाग्नेशिवान्तं प्रथममजनि यत्तद्विपर्यासवृत्त्या संप्रत्याग्नेयलिङ्गं किमिदमवतरत्यन्यथेयत्क्व तेजः PṛthvīVi. 1. 77; तवासुरान्पादतले करोम्यहं न शुक्रबुद्ध्या व्यवहार्यमन्यथा PṛthvīVi. 2. 20; बुधोदयः सर्वजगद्विपत्त्यै भवेत्कदाचिद्धशमन्यथा वा VasiS. 5. 1; साध्याभावोऽन्यथा व्याप्यो व्यापकः। साधनान्वयः TarkBhā. (Ke.) 40. 15; TarkKau. 12. 11; अतर्क्यं तर्कणान्यथासंभाव्यम् ManvaVi. 1522. 27 (on 12. 94); सत्यमङ्गीक्रियत एव बाधोऽस्माभिः। किन्त्वन्यथा विज्ञातस्य सम्यग्विज्ञानगोचरत्व लक्षणः NyāySu. (Ja.) 440B. 4 (on ii. 3. 14); जाग्रत्वमात्रमिति। अन्यथा अविद्यमानत्वेन NyāySu. (Ja.) 497A. 10 (on iii. 2. 1); जन्यं जन्मान्यथा वा TattvMu. 1. 32; अन्यदनौचित्यं देशकालादीनामन्यथा यद्वर्णनम् SāhiDa. 423.10; क्वचित्तु वक्त्राद्यौचित्यादन्यथा रचनादयः SāhiDa. 469. 9; यद्भाव्यं तद्भवत्येव नान्यथा भवितव्यता CampaŚreKa. 28; लीलया व्यामोहनार्थमन्यथा भासयेन्नटवत् AṇuBh. 40. 23 (on i. 1. 19); येऽन्यथा कल्पयन्तीत्यभिप्रेत्य स्वमतमाह AṇuBh. 72. 12 (on i. 2. 32); दर्शनमस्या द्विविधं स्वाभाविकमन्यथा चैव KandaCū. v. 2. 5; अन्ये समसंख्या अपि द्विगुणा वा साक्षिणो यद्यन्यथा पूर्वसाक्षिविपरीतं ब्रूयुः VīraMi. 511. 26 (on 2. 80); सर्वदा भुञ्जतां वान्यैर्धर्मो भवति नान्यथा SabhāŚ. 85; कदम्बचलितो गोलो भचक्रम् ... प्रवहानिलबद्धं सत् ध्रुवमध्यवशेन तत्। प्रमतीत्याशयोर्कस्यान्यथा स्वीकृत्य तं बलात् नाशिताः स्वोक्तयो मूढैः SiddhāTaVi. 23. 14; दिगन्तान्वा दिवं तां वा पातालं वा वलम्बताम्। तथापि न जनस्यास्यान्यथा स्याद्वैयसी लिपिः ParamāKā. 37. 16; तल्पे मा लुठ कोमलाङ्गि। तनुतां हन्ताङ्गरागोऽश्नुते नातीतो दयितोपयानसमयो मा स्मान्यथा मन्यथाः PuṣpBāVi. 14; पणक्लृप्तिः ... इयं च पराजिता मया च त्रिचतुराणि दिनानि कलत्रनिर्विशेषमुपभुक्ता। संप्रति पुनरन्यथा प्रतिपद्यते ŚṛṅgāSar. 60 (12) [ŚabdaRaSaK. 170. 2 gives *anyathā* in the sense of *vaiparītya*] **(used as *adj.*)** contrary, cf. **अन्यथावचन2**; **1Dii** against सौहार्दे भ्रातृयुक्तं हि तदिदं जातमन्यथा Rāmā. iv. 22. 4; नयवर्त्मगाः क्षितिपते तवान्यथा न भवन्ति NavaSāC. 10. 13; **1Diii** conversely गतैष्यपर्वनाडीनां स्वफलेनोनसंयुतौ। समलिप्ती

भवेतां तौ पातस्तात्कालिकोऽन्यथा SūrySi. 4. 18; अयुति गता यया यो युति पदेऽन्यथा बाहुकोटिज्ये BrāhmSphuSi. 2. 12; आद्यन्तौ विक्षेपौ मध्यान्मध्योऽन्यथा शशिनः BrāhmSphuSi. 16. 14; 16. 17; **1Div** inversely चित्रास्वातिवदुदये यथान्यथास्ते तथा युतौ ग्रहयोः BrāhmSphuSi. 9. 12; (used as *adj.*) counter, cf. अन्यथोपपत्ति; **1E** in one way (भूतानि) अन्यथा परिदृष्टानि मुनिभिर्वेददर्शिभिः। अन्यथा परिवर्तन्ते वेगा इव नभस्वतः MahāBhā. iii. 31. 32; अन्यथा परिदृष्टानि कविभिः ... अन्यथा परिवर्तन्ते MahāBhā. V. 75. 7; चरसि ज्ञातिषु सदा बिडालो मूषिकेष्विव। अन्यथा किल ते वाक्यमन्यथा कर्म दृश्यते MahāBhā. v. App. I. 9 (66); अन्यथा चिन्तिता ह्यर्था नरैस्तात मनस्विभिः। अन्यथैव हि गच्छन्ति दैवादिति मतिर्मम MahāBhā. vii. 10. 50; प्रतिज्ञा तेऽन्यथा राजन् विचेष्टा चान्यथा तव MahāBhā. xii. 18. 8; अन्यथा च कारकाणि शुष्कौदने प्रवर्तन्तेऽन्यथा च मांसौदने MahāBh. i. 258. 11-12 (*on* i. 3. 1); CaraS. iii. 6. 4; कर्ता हि पुरुषोऽधिकरणं युवतिः। अन्यथा हि कर्ता क्रियां प्रतिपद्यतेऽन्यथा चाधारः KāmSū. 84. 13 (2. 1); न वयमन्यथा वदिष्यामोऽन्यथा करिष्यामः ViṣṇuP. iv. 9. 8; अन्यथा प्रतिपद्यार्थं पदग्रहणपूर्वकम्। पुनर्वाक्ये तमेवार्थमन्यथा प्रतिपद्यते VākyaPa. 2. 241; सत्त्वभङ्गभयाद्राज्ञां कथयन्त्यन्यथा पुरः। अन्यथा विवृतार्थेषु स्वैरालापेषु मन्त्रिणः MudrāRā. 4. 8; न हि ये यथा यमर्थं विवक्षन्ति तथैव तमनुतिष्ठन्ति विसंवादनाभिप्रायाणामन्यथाभिधायान्यथाप्रवृत्तिदर्शनाल्लोके सर्वत्रानाश्वासात् HetuBiṬ. 2. 15; भगवति अन्यथा वस्तुवृत्तमन्यथा वचनमार्यायाः MālaMā. 10. 191; तस्माद्यदन्यथासन्तमन्यथा प्रतिपद्यते तन्निरालम्बनं ज्ञानमभावालम्बनं च तत् ŚlokaVār. 5 (2). 117 (245. 6); तेनेन्द्रियादिदोषेण जायन्ते भ्रान्तिबुद्धयः। बुध्यमाना वस्तुरूपमन्यथास्थितमन्यथा PrakaPañ. 47. 10; अवान्तरव्यापारभेदे तु युक्ता व्यवस्था अन्यथा आग्नेयस्य करणता अन्यथोपांशुयाजादीनामिति PrakaPañ. 471. 6; अन्यथैवाग्निसंबन्धाद्दाहं दग्धोऽभिमन्यते। अन्यथा दाहशब्देन दाहार्थः संप्रतीयते NyāyMañ. i. 29. 5; अन्यथैव हि सौहार्दं द्रवस्वच्छान्तरात्मनः। प्रवर्ततेऽन्यथा वाणी शाठ्योपहतचेतसः Hitopa. 1. 74; यश्च धर्मः सनातनः। मनुनाप्यन्यथा दृष्टो ह्यन्यथाङ्गिरसेन च VarāP. 121. 14; अन्यथा लोकपाण्डित्यं वेदपाण्डित्यमन्यथा YaśasCam. ii. 251. 9; Kāśi. ii. 68. 15 (*on* 5 (2). 117½); अन्यथावस्थितं वस्तु यस्यामुत्प्रेक्ष्यतेऽन्यथा ... तामुत्प्रेक्षां प्रचक्षते SaraKaṇṭhā. 466. 12; योऽन्यथा सन्तमात्मेशमन्यथा प्रतिपद्यते। किं तेन न कृतं पापं चोरेणात्मापहारिणा AnuVyā. 65A. 6 (*on* i. 4. 1); AṇuBh. 207. 20 (*on* iii. 3. 1); मयाऽन्यद्विचिन्तितं विधिनाऽन्यथा कृतम् SamyaKau. 32. 8; मनोवृत्तिरूपायाः श्रद्धायाः ... अन्वयो न स्यात्। तथा चान्यथा प्रश्नः अन्यथा प्रतिवचनोपक्रमः अन्यथा च प्रतिवचनं स्यात् VedāntKau. 258. 14 (*on* iii. 1. 5); अन्यथा चिन्तितं कार्यं दैवेन कृतमन्यथा CampaŚreKa. 258; अन्यथा वाक्यार्थप्रतिभासेऽपि प्रमाणान्तरबलेन यदन्यथा वाक्यार्थवर्णनम् ŚivārkaMaDī. i. 9. 3 (*on* i. 1. 1); यदुक्तमन्यथा काव्ये कवीनां समयोऽन्यथा। तत् ... समयच्युतम् SāhiSā. 2. 54; **1F** abnormally, strangely प्रतिज्ञातं विस्मरति। अन्यथा वा योजयति KāmSū. 328. 18 (6. 3); अन्यथा चेष्टते ... एवंविधां स्त्रियं मृतगर्भां विद्यात् AṣṭāSaṁ. i. 217. 1 (2. 4); अहो किमेतदवस्थाविशेषोऽन्यथैव किंचिदनुभावयति MahāvīC. after 5. 46. App. A. 70(1) (285. 1); हृदय किमन्यथा परिप्लवसे UttaRāC. 5. 19 (1); **1G** in various ways यतो भवन्तमन्तरेणान्यथा चान्यथा चायं चक्रवर्ती दुर्जनैर्ग्राहित आसीत् HarṣaC. 86. 7; स तामनाप्तेक्षणसंस्तवां पुरा लिलेख चित्ते मुहुरन्यथान्यथा ṄavaSāC. 4. 6; शीलिते कविलोकेन सिद्धे ब्रह्मणि वाङ्मये। पामराः कलहायन्ते पश्यास्मिन्नन्यथान्यथा Gaṅgāva. 1. 8; (used as *adj.*) heterogeneous, cf. अन्यथाव्यस्तसंवित्; **1H** peculiarly, uniquely, excellently अन्यथा स्यात्परमार्थके KośaKaTa. 2. 3177; **2A** at or on one place ते देवा एता अंक्षणयास्तोमीयां अपश्यन् ता अन्यथानूच्यान्यथोपांदधत TaiS. V. iii. 3. 1; KāṭhS. 20. 13; KapiKaS. 31. 15; **2B** at or on another place, TaiS. V. iii. 3. 1; **2Ci** at or on different place पुनरन्यथावधास्यन्निदं जपेन्मा यज्ञं हिंसिष्टमिति MānŚS. 177. 22; (आयुधम्) ऊष्मोपस्नेहक्रिमिभिरुपहन्यमानमन्यथा स्थापयेत् ArthŚā. i. 250. 5 (2. 18); **2Cii** to a different place or side भूयो भूय इमे वसन्तमरुतश्चेतो नयन्त्यन्यथा SaduktiKa. 141.1; चेतो हरन्त्यन्यतः (v.l. नयन्त्यन्यथा) Subhāṣi. 1188; **2D** from another quarter or side एषा प्रवासं कथमप्यतीत्य याता पुनः संशयमन्यथैव MālaMā. 10. 91; **3A** at another time, on another occasion or under another circumstances अथो योऽतोऽन्यथाग्निहोत्रं जुहोति श्यामशबलौ हास्याग्निहोत्रं विखिदतः KauṣīBr. 2. 9 (8. 11); आवश्यकायाभिक्रामेत्। अतोऽन्यथा शङ्कयम् SāmaViBr. i. 5. 15; सुखनिर्भरोऽन्यथापि स्वामिनमवलोक्य भवति भृत्यजनः PriyDa. 4. 6; आस्थापनीयमातुरम् ... अनुवासनार्हं पूर्वमेवानुवासयेत् शीतवसन्तयोर्दिवा अन्यथा रात्राववेक्ष्य वा दोषादीन्। अन्यथा हि स्नेहोक्तामयप्रादुर्भावः AṣṭāSaṁ. i. 147. 18 (1. 28); **3B** yet again कन्दर्पोऽभिनवः पुरन्ध्रिनयनप्रीतिप्रदोऽप्यन्यथा El. i. 261. 27; **4A** otherwise, if not, or else, besides एतदन्यद् द्द्यादन्यथान्यस्तोत्रे स्तोत्रे सप्तदश सप्तदश निष्कान् दद्यात् JaimiBr. 2. 99; एवं विधमहं कुर्यां निवेशं प्राप्नुयां यदि। अन्यथा न करिष्ये MahāBhā. i. 42. 8; गुणभूतो जयः कृष्णे पृष्ठतोऽन्वेति माधवम्। अन्यथा विजयश्चास्य संनतिश्चापरो गुणः MahāBhā. vi. 21. 13; स्वधर्मचरणे युक्ता ये भवन्ति मनीषिणः। तेषां धर्मफलावाप्तिर्योऽन्यथा स विमुह्यति MahāBhā. xii. 184. 6; लक्ष्मणस्य विनाशेन विनशिष्यामि नान्यथा Rāmā. vi. App. I. 56 (48); स्तेनव्यालसर्पग्राहगृहीतं व्याधिजरावसन्नं च आवेदयेयुरन्यथा रूपमूल्यं भजेरन् ArthŚā. i. 316. 1 (2. 29); चिकित्सकः प्रच्छन्नव्रणप्रतीकारकारयितारमपथ्यकारिणं च गृहस्वामी च निवेद्य गोपस्थानिकयोर्मुच्यते। अन्यथा तुल्यदोषः स्यात् ArthŚā. i. 351. 7 (2. 36); असति प्रतिज्ञोपरोधो यौगपद्यमन्यथा BrahmSū. ii. 2. 21; नित्योपलब्ध्यनुपलब्धिप्रसङ्गोऽन्यतरनियमो वान्यथा BrahmSū. ii. 3. 32; अंशो नानाव्यपदेशादन्यथा BrahmSū. ii. 3. 43; गतेरर्थवत्त्वमुभयथान्यथा हि विरोधः BrahmSū. iii. 3. 29; अन्तराभूतग्रामवत्स्वात्मनोऽन्यथा भेदानुपपत्तिरिति चेन्नोपदेशान्तरवत् BrahmSū. iii. 3. 35; iii. 3. 36; अन्यथा पातित्य(।)शङ्कया (भवितव्यम्) BhaktiSū. (Nā.) 1. 13; कन्याया वरसंपत्तिः पितुः (प्रायः) प्रयत्नतः। भाग्येषु शेषमायत्तं दृष्टपूर्वं न चान्यथा PratiYau. 2. 5; MārkP. 39. 5; अन्यथा हि यान्येव चत्वारि विशेषसंज्ञयोक्तानि तान्येव सामान्यविशेषसंज्ञाविपयाणि प्रसज्येरन्निति PadārthaSaṁ. 296. 10; ग्राम्यारण्यव्यपदेशो वा फालकृष्टाभिव्याख्यानं लभेदन्यथा सर्वग्राम्याणां पृथग्व्यपदेशः स्यात् SaṅkarKā. iii. 1. 18 (AOR, Madras Ed.); गुणवचने निर्वर्त्यमाने गुणिनी देवता संकीर्त्यते नान्यथा तद्गुणवचनं भवति ŚābaBh. 416. 4 (*on* ii. 1. 13); सर्वत्र तु बोधिते पदार्थे वाक्यार्थ उपपद्यते नान्यथा ŚābaBh. 689. 1 (*on* iii. 1. 12); स चेद्ब्रूयात् नान्यथा गौणप्रत्ययोऽस्तीति। प्रतिब्रूयादेनम् ŚābaBh. 750. 14 (*on* iii. 2. 1); द्वितीयतृतीयदर्शनं समानविधित्वेऽवकल्पते नान्यथा ŚābaBh. 1072. 2 (*on* iii. 6. 45); अनियतत्वेऽपि नायौक्तिकस्य संग्रहोऽन्यथा बालोन्मत्तादिसमत्वम् SāṁkhyaPraSū. 1. 26; भोक्तुरधिष्ठानाद्भोगायतननिर्माणमन्यथा पूतिभावप्रसङ्गात् SāṁkhyPraSū. 5. 114; अनादिरविवेकोऽन्यथा दोषद्वयप्रसक्तेः SāṁkhyaPraSū. 6. 12; 6. 13; अपुरुषार्थत्वमन्यथा SāṁkhyaPraSū. 6. 18; अधिविन्ना तु भर्तव्या महदेनोऽन्यथा भवेत् YājñaSm. 1.74; यथाशास्त्रं प्रयुक्तः सन्सदेवासुरमानवम्। जगदानन्दयेत्सर्वमन्यथा तत्प्रकोपयेत् YājñaSm. 1. 356; Mitā. 120. 6 (*on* 1. 356); (भेरी) अथ सा यदा वायुप्रेरितैर्वृक्ष(शाखा)ग्रैः स्पृश्यते तदा शब्दं करोति (अन्यथा तूष्णीमास्ते) PañcT. 1. 52 (10) (37. 6); पिङ्गलकोऽपि पूर्वस्थानमाश्रितवान् आकारप्रच्छादनार्थम्, अन्यथायं दमनको मंस्यते भीरुश्चायम् PañcT. 1. 52 (44) (41. 8); मित्राणां हितकामानां यो वाक्यं नाभिनन्दति स ... विनश्यति (v. l. हितोपदेशोऽनुष्ठेयो विनाशः प्राप्यतेऽन्यथा) PañcT. 1. 126 (125. 7); 1. 127 (56) (138. 5); 1. 168 (2) (176. 12); सर्वैरप्येकचित्तैर्भूत्वा खमुत्पत्य सुदूरं गम्यताम्। अन्यथाशक्यं जालमपहर्तुम् PañcT. 2. 1 (22) (184. 6); 3. 45 (7) (299. 2); 4. 1 (41) (375. 8); अयं व्याधिः केवलम् ... भैषजेन निवर्तते अन्यथा न PañcT. 4. 17 (9) (387. 1); अवयवेषु प्रमाणतर्कान्तर्भावे पृथक् प्रमाणतर्कग्रहणं साधनोपालम्भव्यतिषङ्गज्ञापनार्थम्। अन्यथोभावपि पक्षौ ... वाद इति स्यात् NyāyBh. 58. 5 (*on* i. 2. 1); अयं च सूत्रविवक्षायामव्ययीभावः समासः। अन्यथा तु वस्तुनिर्देशो न समासः NyāyVār. 30.6 (*on* i. 1. 3); परिलभ्य श्रुतिं चैकं रूपं भेदवतामपि। तन्त्रेणोच्चारणं कार्यमन्यथा ते न साधवः VākyaPa. 2. 111; भोजनं फलरूपाभ्यामेकैकस्मिन्समाप्यते। अन्यथा हि व्यवस्थाने न तदर्थः प्रकल्प्यते VākyaPa. 2. 379; प्रत्यस्तरूपा भावेषु दिक् पूर्वेत्यभिधीयते। पूर्वबुद्धिर्यतो दिक् सा समाख्यामात्रमन्यथा VākyaPa. 3 (6). 7; तस्मात्सर्वप्रयत्नेन शुद्धपाठी भवेद् द्विजः। अन्यथा निरयं याति कुम्भीपाकं च दारुणम् PārāŚi. 114; अन्यथा निरयं याति सम्यक् पाठमजानतः AmoghŚi. 100; भूस्वामी तु स्मृतो राजा नान्यद्रव्यस्य सर्वदा। तत्फलस्य हि षड्भागं प्राप्नुयान्नान्यथैव तु KātySm. 16; अन्यथा चानुपलब्धिलक्षणप्राप्तेषु देशकालस्वभावविप्रकृष्टेष्वर्थेष्वात्मप्रत्यक्षनिवृत्तेरभावनिश्चयाभाव(?वा)त् NyāyBi. 2. 27; ततश्च सहोत्पत्तिविनाशौ सर्वस्य च सर्वत्रोपयोगः स्यात्। अन्यथैकमेव न स्यात् PramāVāSvopVṛ. 13. 18; मातङ्गजातिस्पर्शदोषभयादस्पृशतेयमुत्पादिता प्रजापतिना। अन्यथा कथमियमक्लिष्टता लावण्यस्य Kād. 11. 23; एवमेतत्। कः संदेहः। अन्यथा क्व ... सिंहलेश्वरदुहितुः समुद्रे प्रवहणभङ्गनिम्नगायाः फलकासादनम् Ratnā. 1. 6 (11); अन्यथा पुनरधन्यस्यास्य ... कीदृशं सारम् AvantiKa. 39. 18; भगवति खलु तपश्चर्या भाविनमत्यर्थमन्यथालं परिवर्तयितुम् AvantiKa. 150.3; वनानि ... युवतियुता यदवः प्रयातुमीषुः। मनसिशयमहास्त्रमन्यथामी न कुसुमपञ्चकमप्यलं विसोढुम् ŚiśuVa. 7. 2; पत्रादेर्दानमन्यथा हि वैशिष्ट्यम् BhaktiSū. (Śā.) ii. 2. 15; स्त्रीशूद्रौ तु शिखां छित्त्वा ...। प्राजापत्यं प्रकुर्यातां निष्कृतिर्नान्यथा भवेत् LaHārīSm. 20; व्याधिं पुरा परीक्ष्यैवमारभेत ततः क्रियाम्। स्वार्थविद्यायशोहानिमन्यथा ध्रुवमाप्नुयात् AṣṭāSaṁ. i. 6. 22 (1. 2); i. 16. 14 (1.4); i. 21. 5 (1.6); यथा कृषीवलादीनां सस्याद्युपाये बीजादावबीजादिविवेकेनावधृतबीजादिभावानाम्। अन्यथा ह्यनिश्चितोपायनामुपेयार्थिना प्रवृत्तौ प्रेक्षावत्तैव हीयेत HetuBiṬ.

2.5; 42.24; यदि मे घृतपूरं घृतपूरं प्रति रूपकं ददासि ततोऽहं भुञ्जे नान्यथा HetuBiṬ. 67.9; साध्याभ्युपगमः पक्षः ... तत्प्रयोगोऽत्र कर्तव्यः ...। अन्यथा बाधभिप्रेतहेतुगोचरमोहितः। प्रत्यायस्य भवेद्धेतुः Nyāyāva. 15; न ... पूर्वं विभो सकृदपि प्रविलोकितोऽसि । ... विधुरयन्ति हि मामनर्थाः ... कथमन्यथैते KalyāMaSt. 37; अद्वैतहानिरेवं स्यान्निग्रमाणकतान्यथा। भोगसाम्याविमोक्षी MrgendraT. i. 2. 14; प्राप्तः सर्वहरो दोषः कारणानियमोऽन्यथा MrgendraT. i. 9.4; कर्तृव्यापारः ... तं पचिरेवोपादत्ते अन्यथा सिध्यतिविक्लिद्यतिभ्यामविशेषः स्यात् BhāvanāVi. 40. 2; 20. 5; तद्व्यापारायत्तप्रवृत्तितया च करणस्य कर्तुः स्वातन्त्र्यमारादुपकारिणोऽपि अन्यथा करणतैव न स्यात् BhāvanāVi. 135. 2; अन्यथा ह्यसमर्थानां दुर्वाराधिकृतिर्भवेत् BhāvanāVi. 193. 2; नृपतिः ... प्रजाम्। त्रिवर्गेणोपसंधत्ते निहन्ति ध्रुवमन्यथा NītiSā. 1. 15; जामदग्न्यश्च वो मित्रमन्यथा दुर्मनायते MahāvīC. 2. 10; हतजानिरराविभिः सलज्जो यदि मृत्योः शरणं गतोऽन्यथापि MahāvīC. 4. 5; 4. 23; दुर्विनीते त्वयि वयं दुःखिताः सुखिनोऽन्यथा MahāvīC. 4. 26; प्राप्तः स इह तपसः संप्रसादोऽन्यथा चेत् क्वायोध्यायाः पुनरुपगमो दण्डकायां वने वः UttaRāC. 2. 13; गोशब्दवाच्यतामात्राद्गिगादीनां विपाणिता। संसिध्येदन्यथा ह्येष न्यायो नाश्रीयते यदि TattvSaṁ. 70; अन्यथा यौगपद्येन सर्वं कार्यं समुद्भवेत्। तेषामपि न चेदेष नियमोऽभ्युपगम्यते TattvSaṁ. 167; अद्वैतम् ...। गुरुवक्त्रेण लभ्येत नान्यथागमकोटिभिः KulārT. 1. 108; संस्कृतश्च विधानेन विदितं तान्त्रिको विधिम्। प्रयुञ्ज्य लभते सिद्धिमन्यथा पातकी भवेत् ParaS. 4. 60; परपीडासु सर्वासु कुर्याच्छान्तिं कृतात्मनः। अन्यथा सुमहान् दोषो विष्णुधर्मेषु दर्शितः ParaS. 15. 43; तर्पणे। मौनं कुर्यात्प्रयत्नेन नाप्नोति फलमन्यथा ParaS. 23. 32; 29. 54; अन्यथा मम संहरे (सा?) भयं वा न निवर्तते ParaS. 30. 58; तेनेतरैः प्रमाणैर्या चोदनानामसङ्गतिः। तयैव स्यात्प्रमाणत्वमनुवादत्वमन्यथा ŚlokaVār. 2. 72 (68. 2); उपदेशोऽन्यथा न स्यादतीन्द्रियनिबन्धनः ŚlokaVār. 2. 156 (92. 4); 2. 284 (131. 1); तस्माद्यत्नेन कर्तव्यं काव्यं रसनिरन्तरम्। अन्यथा रसविद्गोष्ठ्यां तत्स्यादुद्वेगदायकम् ŚṛṅgāTi. (Ru.) 1. 8; आनन्दयन्ति युक्त्या ताः (वेश्याः) सेविता घ्नन्ति चान्यथा ŚṛṅgāTi. (Ru.) 1. 130; अन्यथा हि प्रकृतहानाप्रकृतप्रक्रिये स्याताम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 55. 8 (on i. 1. 15); 58. 16 (on i. 1. 19); प्रकृतस्येश्वरस्य क्षेत्रज्ञात्पृथग्वचनमवकल्पते। अन्यथा ह्यप्रकृतवचनमाकस्मिकमसंबद्धं स्यात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 151. 8 (on i. 3. 7); (भेदो न पारमार्थिकः) अन्यथा च मुमुक्षूणां निरपवादविज्ञानानुपपत्तेः सुनिश्चितार्थत्वानुपपत्तेश्च BrahmSūBh. (Śaṅ.) 268. 2 (on i. 4. 22); अन्यथा पुनर्ब्रह्मकारणवादस्तर्कबलेनैवाक्षिप्येत BrahmSūBh. (Śaṅ.) 306. 5 (on ii. 1. 13); 309. 4 (on ii. 1. 14); अन्यथा पुनश्चेतनकारणवाद आक्षिप्यते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 326. 15 (on ii. 1. 21); येव ज्ञानविकासेषु साक्षिता सैव नान्यथा BṛĀraUBhVā. i. 4. 683; ताडिता लालिता चैव स्त्री श्रीर्भवति नान्यथा ŚaṅkhaSm. 4. 16; नारायणबलिः कार्यः ... नरैः। तथा तस्य भवेच्छ्रेयो नान्यथा वाग्रवीन्मनुः LaŚaṅkhaSm. 37; उद्वेजनमेतेषां शास्त्रवदेवान्यथा हि स्यात् Kāvyālaṅ. (Ru.) 12. 2; यद्युग्रमपि तां श्लाघां त्वदर्थे साम्यचीकरत्। अन्यथा क्व लघुश्लाघ्यं साम क्व च स कप्फिणः Kapphiṇā. 16. 73; आप्तोक्तत्वादेव शब्दः प्रमाणीभवति नान्यथेत्येतद्यास्मिन्नेव शास्त्रे व्युत्पादयिष्यते NyāyMañ. i. 5. 6; य एतां विद्यामधीते सः ... न पतति अन्यथा तु पततीत्यवगतिरविरुद्धा ManuBh. i. 64. 15 (on 2. 6); i. 81. 15 (on 2. 24); i. 104. 26 (on 2. 56); कमण्डलुश्चोदकार्थः कर्तव्योऽस्मादेव प्रतिपत्तिविधानात्। अन्यथा यदा कमण्डलुस्तदेयं प्रतिपत्तिरिति पाक्षिकत्वं स्यात् ManuBh. i. 109. 19 (on 2. 64); i. 135. 19 (on 2. 116); i. 158. 22 (on 2. 165); i. 177. 17 (on 2. 189); (विवाहः) इच्छया गान्धर्वो हठाद्राक्षसो अन्यथा पैशाचः ManuBh. i. 224. 12 (on 3. 34); i. 258. 1 (on 3. 109); अन्यथा गृहस्थस्य पूर्वमेव भोजनमेवंरूपम् ManuBh. i. 436. 7 (on 5. 32); i. 447. 21 (on 5. 59); अन्यथा त्वं किं राज्यसुखं परित्यज्यास्माकं संभाषसे Hitopa. 2. 72 (2); 2. 76 (13); एष एव सतां धर्मो विपरीतो मतोऽन्यथा Hitopa. 2. 127; यदस्मद्वचनं क्रियते तदा स्वदेशो गम्यतेऽधुना। अन्यथा ... अस्माकम् ... स्वदेशगमनमपि दुर्लभं भविष्यति Hitopa. 4. 21 (3); सूर्पणखा अब्रवीद्रावणम् ... रामलक्ष्मणरक्तस्य पानाज्जीवामि नान्यथा AgniP. 7. 12; कूर्मस्थितिमविज्ञाय यो जपादिविधिस्थितः स नाप्नोति फलान्युक्तान्यन्यथा नाशमेति च TantrRā. 5. 88; सहस्रजापी तद्भक्तः कुर्यादुक्तं न चान्यथा TantrRā. 9. 26; एवं धात्वा पुनर्ध्यायेद्यत्तुर्बाहुं सुदर्शनम्। अन्यथा नैव शान्तिः स्यात् LakṣmīT. 31. 61; अन्यथा ह्येकरूपत्वे विचिकित्सा प्रवर्तते ŚivDr. 6. 95; अवश्यं हलमार्गेण गन्तव्यं सुभगे त्वया। अन्यथा देश एवायं सरस्त्वमुपयास्यति NīlaP. 301; बलेन तेजसा चैव ह्यधिको यो भविष्यति। स इमां प्राप्स्यते कन्यां नान्यथा वै सुरोत्तमाः SkandP. v (3). 5. 37; एह्येहि कामसंतप्तं परिष्वज सुलोचने। नान्यथा नश्यते तापः सत्येनापि शपे प्रिये VāmaP. 6. 41; पापानि नाशमायान्ति यस्य वै। सत्संगतिर्भवेत्तस्य नान्यथा घटते हि सा BṛNāraP. 4. 36; अनाख्याने मुनेः शापो महापातकमन्यथा BṛKathāŚloSaṁ. 4. 8; तमिदं शाठ्यमुज्झित्वा मन्त्रिदेशं समाचर। अन्यथा जीवलोकोऽयं सुदुष्टः क्रियतामिति BṛKathāŚloSaṁ. 5. 263; या च पूजयते तं स्त्री गौरीव्रतविचारिणम्। तस्यै वरं महागौरी ददते शापमन्यथा BṛKathāŚloSaṁ. 19. 16; सहितावित्यत्रापि ... शब्दस्य शब्दान्तरेण ... साहित्यं परस्परस्पर्धित्वलक्षणमेव विवक्षितम्। अन्यथा तद्विदाह्लादकारित्वहानिः प्रसज्येत VakroJī. 12. 3; सहभोजिषु लोकेषु पुरैव परिवेषयेत्। भुञ्जानस्यान्यथा पूर्वं तद्दृष्टिविषसंक्रमः YaśasCam. i. 510. 10; युगपद् गुणदोषौ निरूपयन्तु भवन्तः। अन्यथा गुणानुपेक्ष्य ... असन्तो दोषाः प्रकाशेरन् Kāśi. i. 2. 23 (on 0. 4); तेष्वेव प्रतिसंविधानविकलं पश्यत्सु साक्षिष्विव ग्रामदर्पोद्धुरमागतेष्वपि न स क्षीयेत यद्यन्यथा BhallaŚ. 90; ननु प्राप्तिपक्षे सान्तरालोऽयमिति ग्रहणं न स्यात् नान्यथा तदुपपत्तेः NyāyKa. 24. 1; अनिच्छतापि त्वया लोकवृत्तमनुसरणीयम्। अन्यथा न लौकिको न परीक्षक उन्मत्तवदुपेक्षणीयः स्याद् TātpaṬ. (Vā.) 15. 11 (on i. 1. 1); 45. 2 (on i. 1. 1); स च तादृगालोकावयवी प्रत्यक्षोऽन्यथा न रूपमात्रेण तदनुमानं शक्यम् TātpaṬ. (Vā.) 120. 10 (on i. 1. 4); 131.7 (on i. 1. 4); विण्मूत्रं कारयेदर्थं क्रोशक्रोशद्वयान्तरे। वारि दद्याद् यथाकामं घासं मुष्टिश्च चारयेत्। अन्यथा दोषजातानि वक्ष्याम्येतानि AśvaCi. 9. 26; किमन्यदुक्तं सुधयेव सान्द्रया तदन्यथा नाथ न पाटलावचः NavaSāC. 7. 22; अहो किमपि कल्याणमासन्नफलमद्य नः। अन्यथा हि गृहं सन्तः किमायान्ति भवद्विधाः NavaSāC. 16. 79; (चामरम्) संस्कारेण भवेच्छत्रं भवेन्मलिनमन्यथा YuktiKa. 74. 11; तदेव दुर्लभः खड्गो नान्यथा भयहेतुकः YuktiKa. 155. 11; तत्रान्यथा सति मुखामयवीर्यहानिः YuktiKa. 193. 9; ये वा अन्यथा बहुतरताडनैरपीने। क्षीणाङ्गाः YuktiKa. 195. 19; अन्यथा युक्तिम् अपरामृशतः अपरमार्थेऽपि नमस्कारोद्यतस्य सांसारिकजननध्यपातित्वमेव PratyabhiVi. i. 18. 7 (on i. 1. 1); संकोचोऽपि विचार्यमाणः चिदैकात्म्येन प्रथमानत्वात् चिन्मय एव अन्यथा तु न किंचित् PratyabhiHṛ. 10. 5 (4); अन्यथा तत् देहादि अपि न प्रकाशेत PratyabhiHṛ. 36. 6 (15); कामिनीगण्डनिस्यन्दबिन्दुरिन्दुर्मतो मम। अन्यथा कथमेतस्य जगदुद्योतिनी द्युतिः SaraKaṇṭhā. 101. 19; नेत्थं चेत् कथमन्यथा वसुमती भोगे विवादोन्मुखी EI. i, 309. 18; साधारणं सामान्यमिति सदसत्त्वसाधारणमित्यर्थः। अत एव घटोऽस्तीत्यस्तिशब्दप्रयोगोपपत्तिः अन्यथा पौनरुक्त्यात् NyāyRa. 932. 20 (on 7. 310); यद्यन्यथा न शंक्यं वै कर्तुमेतद्विजोत्तमः BrahmP. 10. 46; तत्पत्रेणैव मे पूजा भविष्यति न चान्यथा BṛDharmP. i. 10. 67; तस्मात्त्वयैव त्यक्ताहं मरिष्यामि न चान्यथा BṛDharmP. i. 36. 60; देवोऽयं भगवान्भानुरन्तर्यामी सनातनः। यो ब्रूते सर्ववस्तूनां तत्त्वं ज्ञात्वैव नान्यथा SaurP. 1. 11; विधिना सेवितः कामः स्वर्गदः श्वभ्रमन्यथा SaurP. 31. 23; अन्यथा चैत्रशरीरलग्नकण्ट-कोद्धरणार्थं मैत्रशरीरव्यापारप्रसङ्गात् NyāyMa. 5. 7; अन्यथा यस्यामतं तस्य मतम् ... इति ब्रह्मणो मतत्वविज्ञातत्ववचनं तत्रैव विरुध्यते BrahmSūBh. (Rā.) 62. 21 (on i. 1. 1); मन्त्राश्च ... देवतादिगतविग्रहादिगुणविशेषमभिदधत एव तत्र किंचित्कुर्वन्ति। अन्यथेन्द्रादिस्मृत्यनुपपत्तेः BrahmSūBh. (Rā.) 313. 16 (on i. 3.25); जीवानां प्राचीनकर्मफलभोगाय जगत्सृष्ट्यभ्युपगमाच्च। अन्यथा विषमसृष्ट्य-नुपपत्तेश्च BrahmSūBh. (Rā.) 378. 19 (on i. 4. 21); 415. 10 (on ii. 1. 12); अन्यथा ... देहवियोगकाल एव सर्वकर्मक्षये सूक्ष्मशरीरस्यापि विनाशः स्यात् BrahmSūBh. (Rā.) 640. 5 (on iii. 3. 29); अन्यथा ... यः प्राणेन प्राणिति योऽशनायापिपासाद्यतीत इति प्रतिवचनभेदानुपपत्तिः BrahmSūBh. (Rā.) 647.10 (on iii. 3. 35); जीवात्मा परमपुरुषांशः ... नानाव्यपदेशात्। अन्यथा च तत्त्वमसि अयमात्मा ब्रह्म इत्यैक्योपदेशाच्च VedāntSā. (Rā.) 217. 2 (on ii. 3. 42); न च जातिनियमे समवायिकारणमात्रं निबन्धनम् अपि तु सामग्री। अन्यथा द्रव्यगुणकर्मणामेकोपादानकत्वे विजातीयत्वं न स्यात् NyāyKuA. i. 16. 3; अवान्तरजातिभेदस्य क्षीरेक्षुगुडमाधुर्यादिवदनुभवसिद्धत्वात्। अन्यथा महान्धकारे स्पर्शोपलम्भमात्रेण वायुर्वातीति प्रत्ययो न स्यात् Lakṣaṇā. 10. 4; 5. 9; यागार्थविघ्ने युधि वध्य एष नैवान्यथेत्याशु विभीषणेन DaśāvaC. 7. 243; प्रश्नमुक्तिकृता पेयमन्यथा नेतिखाद्यचः। श्रुत्वापि पाण्डवः पीत्वा तोयं तत्याज जीवितम् DaśāvaC. 8. 534; ऊने तु खण्डा सहितान्ययोना मन्दस्फुटाभुक्तिरियं कुजादेः Bhāsv. 4. 14; वाराणस्यां त्वयोक्तं च तन्मां कथितुमर्हसि। अन्यथाहं कृपासिन्धो सद्यस्त्यक्ष्ये कलेवरम् PañcaRā. (Nā.) ii. 7. 9; कदाचित्कापि लभ्योऽसि योगेनेतीश वञ्चना। अन्यथा सर्वकक्ष्यासु भासि भक्तिमतां कथम् Stotrā. 1. 16; अरे, तिष्ठ, मा रोदीः। अन्यथा कर्णावुत्पाटयिष्यामि KaumuMi. 7. 2 (8); यत्रिस्तृ(स्त्रि)शनिरस्तमस्तकतया लब्ध्वा(ब्ध्वा)न्यथा दुर्लभं देवत्वं स्वकब(ब)न्धमुद्(द्ध)तमधो दृष्ट्वा भटैर्व्हेसितम् EI. ii. 184. 16; परायत्तात्सुखाद्दुःखं स्वायत्तं केवलं वरम्। अन्यथा सुखिनामानः कथमा(र्त्ता)स्तपस्विनः EI. xxi. 55. 29; अदृष्टपूर्वो भावी वोऽपमृत्युर्बाढमन्यथा TriṣaŚaPuC. i. 4. 445; i. 4. 790; अन्यथा लघुहस्तानामस्त्रं पूरिष्यते कथम् TriṣaŚaPuC. i. 5. 352; i. 6. 236; तर्कः षट्प्रकारः। तत्राहतो यथा शरीरपरिमाण आत्मा। अन्यथा शरीराफल्यं मात्माफल्यं वा Kāvyānu. (He.) 7. 16; मैत्री हि सहजा सद्भिः सतामित्यावयोरिमाम्।

अन्यथा ख्यापयन्कोऽस्तु क्षितायुः क्षीणसंततिः DvyāśraKā. 9.50; प्रायः श्रीविजये तदेतदखिलं तत्पीठिकायां स्थिते संक्रान्तं कथमन्यथानतिचिराद्विधेद्[गी]द्दक्तपः EI. iii. 194.135; अन्यथा तु वृत्त्यनुप्रासः। केवलव्यञ्जनमात्रसादृश्यमेकधा समुदायसादृश्यं त्वादीनां च परस्परसादृश्यमन्यथाभावः AlaṅkāSa. 20. 10; विषयविषय्यवष्टब्धत्वाद्विषयस्यापह्नवेऽपह्नुतिः। अन्यथा तु विषयिणा विषयस्य रूपवतः करणाद्रूपकम् AlaṅkāSa. 35. 2; नूनं नद्यस्तदामृत्वत्रिपिबेकाम्पसा विभोः। अन्यथा कथमेतासु जनः स्नानेन शुध्यति Vāgbhaṭā. 4.138; अतिस्थिरा पृथु(?तरा य)क्रीर्त्तिर्गिरि(मास्य)द्वं। दिक्चक्रं यदि नारूढा तद् भ्रमत्यन्यथा कथम् EI. ii. 334. 6; नूनं नन्दीश एवासौ भोक्तुं भोगानवातरत्। दृष्टादृष्टक्रियासिद्धिर्न भवेत्ताद्दगन्यथा RājTa. (Ka.) 1. 130; अन्यथा लौकिकप्रत्यक्षमात्रविवक्षायामिन्द्रियजन्यप्रमासाधकतमं प्रत्यक्षमित्यलक्षयिष्यदिति TārkiRa. 59. 1; अर्थस्यैव तुल्यतोपादानात् रूपभेदः पदयोरर्थात्प्रतीयते। अन्यथा यमकाद्भेदो न स्यात् AlaṅkāRa. 1 (1); त्वत्पादनखरत्नानाम् ... इत्यादौ ... निदर्शनाबुद्धिर्न कार्या। अन्यथा मुखं चन्द्र इत्यादौ पदार्थरूपकेऽपि निदर्शनाप्रसंग इति रूपकाभावः स्यात् AlaṅkāRa. 18 (16); आत्मनः शत्रोर्वा जन्माधिपे लग्नाधिपे जन्मनक्षत्रे च परिवेषाभ्यन्तरे मासेन विग्रहो भवति। अन्यथा वृष्टिः AdbhuSāg. 292.15; सन्ततयजुर्यदि न वा गिरिकन्दरेऽपि तिष्ठन्ति दारविभवाः कथमन्यथा वा EI. v. 184.22; स्वर्वैरप्रतिम प्रसीदसि यदि त्यक्तोऽन्यथा हस्तकः GītGo. iv. 9. 9; एताश्च नर्तनविधौ शास्त्रतः संप्रदायतः। सतामनुग्रहेणैव विज्ञेयौ नान्यथा भुवि AbhinDa. 324; (ततः प्रीत्या ददौ पुत्रीं कंसाय मगधेश्वरः) प्रतिपत्रं युगान्तेऽपि नान्यथा हि महात्मनाम् PāṇḍaC. 2. 92; मात्स्यो न्यायोऽन्यथा वर्त्से। भवेद्भुवनघस्मरः PāṇḍaC. 6. 684; योगयाज्ञवल्क्योऽपि ...। पूर्वोद्दिष्टैस्तथा मन्त्रैरन्यथा मार्जनं स्मृतम्। इति। अन्यथा नित्यस्नाने SmṛtiCan. ii. 318. 9; येन त्रिविधवीरेण त्रिधा पल्लवितं यशः। धवलत्वं दधुस्त्रीणि जगन्ति कथमन्य(न्य)था EI. ix. 109. 15; ix. 121. 17; यत्किंचित्करणस्यापि यज्ञतैवान्यथा भवेत् AnuVyā. 3B. 1 (*on* i. 1. 1); इति शब्दाध्याहारेण योज्यम्। अन्यथा स्वतन्त्रमस्वतन्त्रं च तत्त्वं प्रत्येकं द्विविधमिति प्रतीतिः स्यात् TattvSaṁkhyā. 11. 3; वक्ष्यति। अन्यथा गङ्गावालुकापरिगणनवत् इदं तत्त्वसंख्यानमपार्थकं स्यात् TattvSaṁkhyā. 17. 1; प्रधानतया सर्वविविक्तमेव वेदितव्यम्। अन्यथा द्विविधं तत्त्वं भावोऽभावश्च ... इति कर्तव्यम् TattvSaṁkhyā. 26. 3; यथा सोम्यैकेन मृत्पिण्डेन सर्वं मृण्मयं विज्ञातं स्यादित्यादिना। अन्यथैकशब्दः पिण्डशब्दश्च व्यर्थः स्यात् ViṣṇuTaNi. 11A. 4; नूनं क्षेत्रमिदं द्वयोरपि तयोः श्रीअर्बुदस्तत्प्रभु भेजाते कथमन्यथा सममिमं श्रीआदिनेमी स्वयम् EI. viii. 222. 32; संस्कारजन्यं ज्ञानं प्रत्यभिज्ञारूपं स्मरणरूपं च संस्कारजन्यत्वेनोभयसंग्रहः। अन्यथा प्रत्यभिज्ञायाः पृथग्भावापत्तेः RasTa. 84. 3; उचितं पूर्णचन्द्रस्य कुमुदिन्यभिधा प्रिया। असूर्यंपश्यता यस्याः कथंचिदपि नान्यथा SamarāSaṁ. 1. 48; एवं समवायत्वाभिसंबन्धात्समवाय इत्यपि किं न कल्प्यते ... अन्यथा निःस्वभावत्वाच्छशविषाणवदवस्तुत्वमेव भवेत् SyādvāMañ. 7 (44); अवश्यमितिपदं वाच्यवाचकयोरुभयोरप्येकानेकात्मकत्वं निश्चिन्वत्तदेकान्तं व्यवच्छिनत्ति। अत उपदर्शितप्रकारादन्यथा सामान्यविशेषैकान्तरूपेण प्रकारेण SyādvāMañ. 14 (11); गोभद्रस्य कुलेऽस्माकं सुकृतैस्त्वमवातरः ... अन्यथा क्व वयं नाथ मर्त्यलोकैककीटिकाः ŚāliC. 7. 100; भो पुत्राः। मृतकवत्तिष्ठन्तु। अन्यथा स पारधी गलमोटनं करिष्यति SamyaKau. 13. 9; आयुष्मन्तं विजानीयादन्यथा चान्यथा खलु। ततः शीताम्बुसंपूर्णे कटाहे तं निवेशयेत् RasaRaSa. 12. 78; तथाविधभक्तिश्रद्धाभरविधुरान्तःकरणत्वेन नमस्कृतेः कृतत्वात्। अन्यथोपहासादावपि नमस्कारः संभवति Ekāva. i. 1. 31 (11. 2); तदा मां विदग्धां स्वसखीं मन्येथा अन्यथा न तृणायेति PrabaCin. 127. 20; अन्यथा गौणवृत्तिर्युज्येत ŚatDū. 50. 9; तत् श्रुत्वा राक्षसो दध्यौ। नान्यथा भवितव्यता UttaKuC. 459; अशेषचिदचित्प्रकारं ब्रह्मैकमेव तत्त्वम्। अन्यथा समस्तप्रमाणसंक्षोभप्रसङ्गात् NyāySiA. 187. 15; यदि ... सुखासनं स्वयं वहथ तदा गामिमां ब्रह्मालयादाकृपामि अन्यथा तु न PrabaK. 9. 10; सूत्रार्थो नेयः अन्यथा तयोर्विषयविषयिभावानुपपत्तेः VedāntKau. 6. 7 (*on* i. 1. 1); पशुपतिशरीरस्य न तावन्नित्यत्वं संभवति दृष्टविरोधात् अन्यथा कुलालादिशरीराणामपि नित्यत्वापत्तिः स्यात् VedāntKau. 209. 15 (*on* ii. 2. 39); देहवियोगकाले ... गतेरर्थवत्त्वं देहपातानन्तरमेव प्राप्तविषयं भवति। अन्यथा दुष्कृतमात्रहान्यङ्गीकारे ... श्रुतिविरोधः VedāntKau. 322. 17 (*on* iii. 3. 29); 330. 23 (*on* iii. 3. 35); प्रमाणज्ञानस्य प्रमाणाभावविषयत्वेऽपि तदर्थस्यानेतद्विषयत्वात्। अन्यथा भ्रमो ममासीदित्यादिप्रमाणज्ञानस्यापि ... भ्रमविषयस्यापि प्रामाणिकत्तापातात् Vādā. 31. 2; यद्यदिष्टं तवास्त्यम्ब तत्तद्भवतु नान्यथा AdhyāRā. i. 3. 30; अन्यथा शास्त्रगर्तेषु लुठतां भवतामिह भवत्कृत्रिमाज्ञानां कल्पैरपि न निर्वृतिः YogVā. i. 3. 7; अत्र चार्थे कर्तरि च इति सूत्रं प्रमाणम्। अन्यथा अपां स्रष्टा ओदनस्य भोजक इत्यादौ कर्मणि चेत्यनेनैव प्रतिषेधस्य सिद्धत्वात् कर्तरि चेत्यनर्थकं स्यात् PariVr. (Sī.) 4. 12; परिभाषा प्रयोजनाभावात्र स्वीकर्तव्या। युक्तं चैतत्। अन्यथा अस्यां सत्यां प्रोर्णुनविषतीत्यत्र गुणावादेशयोर्द्विर्वचनेऽचीति स्थानिवत्त्वं न स्यात् PariVr. (Sī.) 9. 6; 157. 4; पर्णतया यदि जुह्वः क्रियते तदैव तत्साध्यमपूर्वं भवति नान्यथेति गम्यत इति न पर्णताया वैयर्थ्यम् ArthSaṁ. 53. 3; जले ज्योतिषि चात्यन्तसाजात्येन भेदाग्रहेऽपि भेदस्य सत्त्वमेव। सावयवद्रव्यत्वेनानुमानात्। अन्यथा घटादौ पार्थिवावयवानामप्यभेदः कुतो नाशङ्कनीयः VedāntRaMañ. 1. 1 (5. 2); प्राप्य वित्तं जडास्तूर्णं निर्वृतिं यान्ति नान्यथा DṛṣṭāKaŚ. 44; श्रीवैखानसपश्चरात्रयोः परस्पराकर्षवचनानामाप्तत्वेऽपि स्वाभिमतस्तुत्यर्थतयैव निर्वोढव्यम्। अन्यथा सर्वोपप्लवप्रसंगात् PāñcRāRa. 26. 10; अप्रमाणत्वपक्षेऽन्यव्यतिरेकावसिता सैव हि सामग्री। अन्यथानुमानतो विशेषप्रतीतिमात्रस्याप्यनुदयप्रसङ्गात् NyāyPari. 96. 7; योग्यं कुर्यादन्यथा स्यादपराद्धपृषत्ककः NītiPra. 4. 23; काव्यात्मभूतस्य रसस्यानपकर्षकत्वे तेषां दोषत्वमपि नाङ्गीक्रियते। अन्यथा नित्यदोषानित्यदोषत्वव्यवस्थापि न स्यात् SāhiDa. 10. 1; पुरुषेण यत्कार्यं क्रियते तद् विचार्यैव कर्तव्यम्। अन्यथा परमापदां पदं भवति SiṁhāDvā. 37. 9 (27); ताद्दशः क[थ]मन्यथावनितले हेम्नासमी(Read हेम्नाममी) राशयः EI. ii. 418. 40; निर्दोषमपि मां सेर्ष्यतयाधिक्षिपसि तदा बलात्कारेणाप्येनां त्वद्धार्यां लात्वैव त्वद्गृहाद्यास्यामि नान्यथा Bharat. 1B. 8; कथमन्यथा ... महामुनेरनाचरणं संभाव्यते Upask. 3. 11 (*on* i. 1. 1); इत्थमेषु दिवसेषु कार्यतस्तान् प्रतीहि दिवमुञ्झतो नृपान्। अन्यथा कथमिव त्यजन्त्यमी दुर्लभं भवदुपासनोत्सवम् Nalābhyu. 3. 37; आयाधिक्यं व्ययतः संपाद्यं सर्वथान्यथापत्तिः TantrSa. 2. 5; सा वक्ति यदि शुको जीवति तदा जीवामि नान्यथा PurāPraSaṁ. 6. 30; तत्रापि गुणो ज्ञानमेव अन्यथोपसंहारविरोधात् DaṇḍaVi. 37. 9; जगत्प्रदीपे किमु यत्प्रतापे पतङ्गवद्यन्निपपात भास्वान्। पतङ्ग इत्येतदमुष्य नामान्यथा कवीन्द्राः कथमामनन्ति HammīMaKā. 1. 56; तत्त्वायोपाय एवैको युक्तो मे नान्यथा सुखम् RājTa. (Śrī.) 1(7). 146; अन्यथैकेद्ग्रहणे अनेकेतौ डापचापौ न गृह्येयाताम् PrakriKau. i. 319. 1; अन्यथावमानदुःखेन दह्यमानः क्थं निद्रां लभते ManvaMu. 68. 1 (*on* 2. 163); राजा च नृपतिं हत्वा कुर्यात् सिंहासनं यदा। द्विगुणं वाहयेत् पण्यमन्यथैकगुणं भवेत् CaturDī. 10. 6; क्षणभङ्गि जगत्सर्वमिति तथ्यं मुनेर्वचः। कोऽन्यथा हरिणाक्षीणां सहेत विरहव्यथाम् Subhāṣi. 1198; प्रायस्सच्चरितो यती। एवमादिगुणैर्युक्तः शिष्यो भवति नान्यथा TantrSā. (K.) 2. 19; तस्मात्सर्वप्रयत्नेन यः सुधीः स विचारयेत्। अन्यथा वर्जयेन्मन्त्रं इत्याह भगवान् शिवः TantrSā. (K.) 26. 20; अतः परमेतेषां याजनाध्यापने प्रतिग्रहं च ये ब्राह्मणाः करिष्यन्ति ते ज्वलन्तोऽपि पतिष्यन्ति नान्यथा BallāC. 108. 11; तदा संस्कारमात्रशेषं चित्तं तिष्ठति अन्यथा व्युत्थानानुपपत्तेः YogSā. 5. 8 (1); भगवान् स्वक्रीडार्थमेव जगद्रूपेणाविर्भूय क्रीडतीति वैदिकैर्निर्णीयते। ... अन्यथा जीवस्य ... स्यात्र ब्रह्मपरत्वम् AṇuBh. 24. 3 (*on* i. 1. 11); यथा विकृतस्य जगतः कारणं ब्रह्माविकृतं सच्चिद्रूपमेवमानन्दमयोऽपि कारणत्वादवकृतोऽन्यथा तद्वाक्यं व्यर्थमेव स्यात् AṇuBh. 35. 7 (*on* i. 1. 13); 46. 14 (*on* i. 1. 26); भौतिकगुणानामसंबन्धार्थमेव ह्यध्यायारम्भः। अन्यथा सर्वस्यापि तत्कारणत्वेन तत्संबन्धस्य विद्यमानत्वात् AṇuBh. 52. 21 (*on* i. 2. 1); 58. 12 (*on* i. 2. 10); 68. 13 (*on* i. 2. 24); 101. 14 (*on* i. 4. 1); ननु धर्मित्वे परत्वमनुपपन्नम्। अन्यथा पूर्वोक्तो दोषः इत्यत आह AṇuBh. 102. 14 (*on* i. 4. 3); AṇuBh. 115. 13 (*on* i. 4. 21); कथमनादित्वमिति चेदुपपद्यते। अन्यथा कस्य संसारः AṇuBh. 129. 8 (*on* ii. 1. 36); 154. 9 (*on* ii. 3. 42); अत्र साधकत्वेन विपक्षे बाधकमाह। अन्यथा हि विरोध इति। अन्यथा मर्यादापुष्टिभेदेन व्यवस्थाया अकथने विरोधाद्वेतोस्तथेत्यर्थः AṇuBh. 234. 26 (*on* iii. 3. 29); 321. 13 (*on* iv. 2. 6); तत्र हि 'पदान्तात्' इत्यनुवर्तते। अन्यथा पुरा क्रूरस्य विसृपो विरप्शिन् इत्यत्रापि स्यात् Prasā. i. 93. 16; वृद्धावृद्धावर्णस्वरद्वयचलक्षणप्रत्ययविधौ तत्संप्रत्ययार्थं ङ्याप्प्रातिपदिकग्रहणं कार्यम्। अन्यथा समर्थविशेषणमेतत्स्यात् Prasā. i. 118. 17; दादेः। धातूपदेशावस्थायां यो दादिस्तस्य हस्य घत्वं स्यादिति ज्ञेयम्। ... अन्यथा अटि जाते अटो धातुभक्तत्वात् Prasā. i. 208. 14; i. 250. 15; ताद्दशं च दूतीसंभोगात्प्राचीनं सर्वं सोढमेवेति नैतद्घाटनार्हम्। अन्यथा स्वयं दूतीसंप्रेषणानुपपत्तेः CitraMī. 2. 18; स्यादन्यथागुणस्य हि संयोगो दुःखहेतुः सः KandaCū. iv. 2. 26; धर्मस्य परोक्षस्वभावत्वात् तज्ज्ञानं परोक्षम्। ब्रह्मणो नित्यापरोक्षात्मतत्त्वलक्षणत्वात् तज्ज्ञानमपरोक्षम्। अन्यथा उभयज्ञानस्यायथार्थत्वापत्तेः SarvaMaSaṁ. 8. 17; वेदानां भारतादिवाक्यवत्पौरुषेयत्वमेव वाक्यत्वाद्युक्तम् ... अन्यथा छन्दोगप्रसिद्धोहग्रन्थस्यापि तथात्वापत्तेः BhāṭṭDī. i. 14. 8 (*on* i. 1. 7); न च मुख्ये संभवति किमिति लाक्षणिकत्वं स्वीकार्यमिति वाच्यम्। ... अन्यथा सिंहो देवदत्त इत्यपि ... मुख्यं स्यात् MīmāNyāPra. 209. 33; मञ्चाः क्रोशन्तीत्यादौ लक्ष्यार्थमञ्चस्थपुरुषादेः शाब्दबोधविषयताया आवश्यकत्वात् अन्यथा पूर्वाननुभूतस्य पुरुषादेः प्रतीत्यनिर्वाहात् ŚaktiVā. 25. 2; अन्यथा शास्त्रातिक्रमेण प्रयुक्तः स दण्ड उक्तलक्षणं जगत्प्रकोपयेत् ViraMi. 376. 18 (*on* 1. 356); अयं धर्म इत्यवधारणप्रतीतेर्धर्मान्तरस्याप्रतिषेधात्। अन्यथा हि तासामयमेव धर्म इत्यवधारणापत्तिः ViraMi. (Śuddhi.) 180. 32; स्थूलस्थूलैर्दहनकणिकादुःसहैरन्यथा ते। दग्धप्रायं सुभग भविता श्वासवातैः शरीरम् BhramDū. 40; एवं तस्या

विदग्धाया गूढतात्पर्यैवोक्तिरुचिता, अन्यथा वैदग्ध्यभङ्गापत्तेः RasGaṅ. 19. 1; द्वादशादिदिनैः पुण्यं वक्तुमयनग्रहणम्। अन्यथा ... अयनग्रहणं व्यर्थं स्यात् NirṇaSi. 4. 17; विशेष्यविशेषणवाचकपदयोरसति विशेषानुशासने समानवचनकत्व-नियमात्। अन्यथा 'घटा नीलः' इत्यादेरपि साधुताप्रसङ्गात् VyutpaVā. 6. 2; कार्यमनुभवन् कार्यी स्थानी ... नाश्रीयते नोपादीयते ... अन्यथा 'दीधीङ् दीप्तिदेवनयोः' 'वेवीङ् वेतिना तुल्ये' एतयोर्ङित्वादेव गुणनिषेधे सिद्धे किं गुणनिषेधेन PariVṛ. (Nī.) 2. 2; 3. 11; 4. 14; 5. 11; परकीयासंभोगे द्रव्यग्रहणं न निमित्तं, किं तु स्नेह एव। अन्यथा गृहकृत्यार्थं भर्तृसकाशाद्वित्तग्राहिणी स्वीयापि सामान्या स्यात् ŚṛṅgāMañ. (A.) 13. 15; प्रमाणस्य हि प्रमेयावगतिरेव कार्यं न तु प्रयोजनवदर्थावगतिः। अन्यथोपेक्ष्यवस्तुनोऽनवगमप्रसङ्गात् MayuMāli. 5. 29 (*on* i. 2. 1); नरपतेश्चर्यानुचर्यानुगः प्राक्चर्यां बहुधान्यथा नरपतेर्दृष्ट्वैव दृष्ट्याकरोत् ParamāKā. 11. 74; आदिशन्ति यदेतस्मै पिता माता गुरुस्तथा। तदनेन विधातव्यं कदाचिदपि नान्यथा ParamāKā. 67. 95; पक्षपातोऽपि धर्मस्य जयाय ... सद्भृत्यसज्जनस्येव क्षयाय पुनरन्यथा KathāK. 117. 4; भोगिनां सर्वत्र भोगा भवन्ति एतदन्यथा KathāK. 135. 19; 149. 4; अर्थः पुरुषार्थः पुरुषोत्तमस्तद्वैशिष्ट्यमित्यर्थः। अन्यथेत्थमस्वीकारे विरोधः GoviBh. 238. 3 (*on* iii. 3. 30); याचको याचते लक्ष्मीं यत्किंचिद्वसु न प्रभून्। अन्यथा गतलक्ष्मीकान्किं न याचति तत्स तान् Ḍamaru. 110; आत्मपूजाविधानादेवात्मपात्रासादनस्याक्षेपः। अन्यथा विशेषार्घ्यद्रव्येणैवात्मपूजने प्रधानदेव्यै निवेदनात्पूर्वमुच्छिष्टकरणदोषापत्तेः SetuBa. 73. 3; तस्याहमिति तादृक्स्वस्वरूपपरामर्शः। अन्यथा स्फटिकादिवत् अर्थोपरागे जडत्वापातात् Bhāsk. i. 4. 5 (*on* i. 1. 1); तत्कार्यतावच्छेदकतया समवायसिद्धिः अन्यथा स्वरूपसंसर्गेण ... जन्यसदुत्पत्त्या व्यभिचारप्रसङ्गात् MaṇiKa. 22. 1; सर्वत्र - प्रत्याख्यानमेवंपरमेव। . अन्यथाङ्गानामपि पारायणे धर्मश्रवणेन ... पाणिनिन्यासप्रत्याख्यानस्याप्यसङ्गतिः स्यात् LaŚabdeŚe. i. 6. 15; सुषामादिषु दुःष्ठुशब्दपाठः सार्थकः। स हि 'अपदुःसुषु स्थः कुः' (उ.सू. २५) इति दूसपूर्वकस्थाधातोः कुप्रत्यये साधुः। अन्यथा दुस्पूर्वकात्कुप्रत्यये ... तद्वैयर्थ्यं स्पष्टमेव LaŚabdeŚe. i. 45. 10; i. 66. 5; वर्णश्चेदिति। तद्विशिष्टश्चेदित्यर्थः। अन्यथा ... असङ्गतं स्यात् LaŚabdeŚe. i. 396. 16; अन्यथा चिकित्सनीय-व्याधिग्रस्तत्वेनेत्यर्थः BālamBha. i. 443. 29 (*on* 1. 179); नृपस्स्वधर्मनिरतो भवेत् तेजक्षयोऽन्यथा ŚukraNī. 1. 26; 4 (5). 234; उक्तधर्मश्च तद्वाक्योपस्थाप्यो ग्राह्यः अन्यथासंभवापत्तेः AlaṅkāKau. (Vi.) 6. 9; अन्यथान्यकृतैर्दोषैः परिदेवनमन्यतः। प्रसिद्धदोषगुणतामुपपत्तिं विदुर्बुधाः SāhiSā. 3. 18; मां संयोजय कान्तया विरहिणं किं जीवितेनान्यथा ŚṛṅgāSar. 142; **(used as *adj.*)** (with *atas*, *itas* and *tatas*) other than, otherwise than ए॒वं त्वयि॒ नान्यथे॒तो॒ऽस्ति॒ न कर्म लिप्यते॒ नरे VājaS. 40. 2; VājaS. (K.) 40. 2; ĪśāU. 2; अथ येऽतोऽन्यथा तद्यथा सेळगा वा पापकृतो वा पशुं विमथ्नीरंस्तादृक्तत् AitBr. 31.1 (805); सर्वासु गतिषु यथा व्रजन्त्यन्यथा ततः प्रत्यायन्ति ŚāṅkhāŚS. iv. 6. 12; MānŚS. 222. 8; अतोऽन्यथा कर्तपत्यम् (नाम दोषो भवति) BaudhDS. i. 10. 38; एत एवंविधाः कालाः क्षमायाः परिकीर्तिताः। अतोऽन्यथानुवर्तत्सु तेजसः काल उच्यते MahāBhā. iii. 29. 32; न त्वद्य शक्यमस्माभिरेतत्कर्तुमतोऽन्यथा। नूनं दैवकृतं ह्येतद्यमेवं कृतवानसि MahāBhā. iii. 126. 22; अध्यात्मज्ञाननित्यत्वम् ... । एतज्ज्ञानमिति प्रोक्तमज्ञानं यदतोऽन्यथा MahāBhā. vi. 35. 11; BhagGī. 12.11(Śaṅ. विपर्ययेण); यज्ञाय जग्धिर्मांसस्येत्येष दैवो विधिः स्मृतः। अतोऽन्यथा प्रवृत्तिस्तु राक्षसो विधिरुच्यते ManuSm. 5. 31; कषायः स्तम्भनः शीतः सोऽभयायामतोऽन्यथा CaraS. i. 26. 51 (1941 Ed.); तत्सिद्धौ सिद्धिमाप्नोति विपरीतमतोऽन्यथा YājñaSm. 2. 8; एष एव सतां धर्मो विपरीतो मतोऽन्यथा PañcT. 1. 79 (90. 2); अशुभकरमतोऽन्यथा प्रदिष्टं स्थितपतितं च करोति मृष्टमन्नम् YogYā. 2. 22; आकारवन्तः संवेद्या व्यक्तस्मृतिनिबन्धनाः। ये ते प्रत्यवभासन्ते संविन्मात्रं त्वतोऽन्यथा VākyaPa. 2. 135; स्पर्शानां कारणं स्पृष्टमन्तस्थानामतोऽन्यथा। यमानां संवृतं प्राहुर्विवृतं च स्वरोष्मणाम् MāṇḍūŚi. 6. 9; ओष्ठ्यस्वरावनन्तरौ यत्र यत्र संयोगसंयुतौ। तत्र ... करणमतोऽन्यथा LomŚi. 4. 8; मयम् ... गुरु त्रिदोषजननं नवं जीर्णमतोऽन्यथा AṣṭāHṛ. i. 5. 65; रक्ताल्पमपि या दानं कामिनी बहु मन्यते। अतोऽन्यथापि विज्ञेया विपरीता विचक्षणैः ViṭVṛ. 56; अक्षधीस्मृतिसंज्ञाभिश्चिन्तयाभिनिबोधिकैः। व्यवहाराविसंवादस्तदाभासस्ततोऽन्यथा Laghīya. 1. 25; पुष्टार्थालंकारं मध्यममपि सादरं रचयेत्। गामभ्याजेति यथा यत्किंचिदतोऽन्यथा तद्धि Kāvyālaṅ. (Ru.) 6. 46; सन्निपातज्वरोऽसाध्यः कृच्छ्रसाध्यस्ततोऽन्यथा RugVi. 2. 24; यावद्देहो मनुष्यस्य समर्थः कार्यसाधने। तावत्समादरं याति विपरीतमतोऽन्यथा ĀdiP. 7. 23; भुवनानि निबध्नीयात् त्रीणि ...। अप्यदृश्यां सितां कीर्तिमकीर्तिं च ततोऽन्यथा Vāgbhaṭā. 1. 18; द्रुतद्रावं महाभारं छेदे कृष्णं समुज्ज्वलम्। पूतिगन्धं बहिः कृष्णं शुद्धं सीसमतोऽन्यथा RasRaSa. 5. 171; पितुर्हितमतिक्रान्तं पुत्रो यः साधु मन्यते। तदपत्यं मतं लोके विपरीतमतोऽन्यथा SūktiRa. 74. 15; इतोऽन्यथा तु चित्तस्य न द्रुतिर्विद्यते क्वचित् BhaktiRa. 2. 25 (comm. प्रकारान्तरेण); राजा विराजते लोके लोकरञ्जनकारणम्। अतोऽन्यथा विधातव्यः स्वधर्मो विजिगीषुणा ParamāKā. 29. 102; **4Bi** in another case, in another example मधुपर्के च यज्ञे च पितृदैवतकर्मणि। अत्रैव च पशुं हिंस्यान्नान्यथेत्यब्रवीन्मनुः VāsiDS. 4. 6; कः पुनरर्हति निर्ज्ञातेऽर्थेऽन्यथा प्रयोक्तुम् MahāBh. i. 252. 20 (*on* i. 2. 73); आनाय्योऽनित्य इति चेद्दक्षिणाग्नौ कृतं भवेत्। एकयोनौ तु तं विद्यादानेयो ह्यन्यथा भवेत् MahāBh. ii. 89. 8 (*on* iii. 1. 127); एवं च सति ... मोक्षोपदेश उपपद्यते। अन्यथा ह्यमुख्ये सदात्मतत्त्वोपदेशे ... अनित्यफलं स्यात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 44. 3 (*on* i. 1. 8); सर्वः स्वं स्वं रूपं धत्तेऽर्थो देशकालनियमं च। तं च न खलु बध्नीयान्निष्कारणमन्यथातिरसात् Kāvyālaṅ. (Ru.) 7. 7; **4Bii** in other view अन्यथा सर्वगतत्वपक्षे तस्य ज्ञानमात्रत्व पक्षे च BrahmSūBh. (Rā.) 532. 7 (*on* ii. 3. 32); **5A** for another purpose or reason गुर्वग्निहोत्रार्थकृते प्रस्थितश्च सुतस्तव। न निवार्यो निवार्यो स्यादन्यथा प्रस्थितो वनम्, MahāBhā. iii. 280. 25; **5B** for any other purpose or reason श्रूयतां भुवि भूपालाः प्रदत्तं शासनं मया। पाल्यतामन्यथा नात्र मौलौ ब(ब)द्धोयमञ्जलिः EI. xiv. 303. 51; **6A** in the absence of, without, except सा त्वया सह तत्राहं यास्यामि प्रिय नान्यथा Rāmā. ii. 26. 8; शून्योऽस्मि रहितो नित्यं मन्यसे तेऽन्यथा न रुक् BhāgP. i. 14. 44; अन्यथा तेऽव्यक्तगतेर्दर्शनं नः कथं नृणाम् BhāgP. i. 19. 36; कविः ... सिद्धेऽन्यथाऽर्थे न यतेत तत्र परिश्रमं तत्र समीक्षमाणः BhāgP. ii. 2. 3; पाणिपत्रं मिलत्येतच्छक्तिश्च स्थितिभोजने। यावत्तावदहं भुञ्जे रहाम्याहारमन्यथा YaśasCam. ii. 282. 2; विपरीतनियमोऽन्यथैवोपपद्यमानो विरुद्धः PramāMī. 55. 27 (*on* ii. 1. 20); स्वस्थः शरान्निदाघाभ्यामन्यथा कृतशोधनः ... रसायनम् ... भक्षयेत् RasaRaSa. 28. 64; एवं तथोपचर्या योषित् पुरुषेण यत्नतः सम्यक्। येनाप्नुयाद्रतिं सा केन स्यादन्यथा निरता KandaCū. ii. 1. 64; **6B** without any cause निष्कारणेऽन्यथा पुनः MediK. 197. 37; KośaKaTa. 2. 3177; **6C** without accepting अन्यथा पुनः। अस्वीकारे KośaKaTa. 2. 2938; **7** then, else (with *katham*, *kim* or *kutas*) इयेष सा कर्तुमवन्ध्यरूपतां समाधिमास्थाय तपोभिरात्मनः। अवाप्यते वा कथमन्यथा द्वयं तथाविधं प्रेम पतिश्च तादृशः KumāSaṁ. 5. 2; SaraKaṇṭā. 671. 10; न खलु नेपथ्यसंगीतकमिदम्। अन्यथा कथं त्वामर्चनीयं नार्चयिष्यामः Mālavikā. 2. 10 (1); तव सारिकान्तरमन्विष्य समागतोऽसि कथमन्यथा रात्रिरियती तवेति VāsaDa. 109. 2; अस्य निर्माणे, गिरयो ग्राहिताः परमाणुतां कुतोऽन्यथा गौरवमिदम् HarṣaC. 109. 6; कुतोऽन्यथा स्रवत्येष स्वेदच्छद्मामृतद्रवम् Ratnā. 2. 17; जानामि जालि(को? के) न त्वा किमभ्यावेशिताम्। अन्यथा कथम् ... अतिनृशंसमाचरेः AvantiKa. 188. 6; कथं सुराजंभवमन्यथा अथवा ŚiśuVa. 12. 52; कथमन्यथा वामन्त्यपि तां न पश्येत् UttaRāC. 3. 43 (14); मनसः कथमन्यथा जये विजयन्ते निखिलं महीतलम् Kapphiṇā. 5. 28; दैवं च मानुषं कर्म लोकस्यास्य फलाप्तिषु। कुतोऽन्यथा विचित्राणि फलानि समचेष्टिषु YaśasCam. i. 382. 9; अतिक्षुल्लसर्गश्चायं मार्गो यथा न देवोऽपि ग्रहीतुं शक्नोति महिलानां हृदयम्। कथमन्यथेमे पुरातन्यौ श्रुती YaśasCam. ii. 63. 2; आतिथ्यमक्ष्णोः कथमन्यथैवम् आयान्ति रत्नानि भवद्वियानि NavaSāC. 9. 4; सावज्ञमागमिष्यन्नूनं पतितोऽसि पादयोस्तस्याः। कथमन्यथा ललाटे यावकरसतिलकपङ्क्तिरियम् SaraKaṇṭhā. 383. 6; गुणहीना वयं नूनं त्रिदशा गुणशालिनः। हरिः कुतोऽन्यथास्मासु विमुखः DaśāvaC. 4. 38; अम्भोधेः ... अपिवत्रपः ... पर्याविलाः। ... दह्यन्ते कथमन्यथार्धमलिनाङ्गरयुतस्तोयदाः SubhāRaK. 10. 18; तन्वङ्गीयम् ... मन्ये धात्रा शशिद्रवनिर्मिता। भवतु महिमा लावण्यानमयं कथमन्यथा विगलित तनुर्लेखाशेषः कथं च निशाकरः SubhāRaK. 16. 19; निर्भिन्ना तनुरावयोरिति मया तज्ज्ञातमद्य स्फुटम् ... सोऽत्यर्थं कथमन्यथा दहति मामेष त्वदोष्ठव्रणः SubhāRaK. 20. 13; भवभूतेः संबन्धाद्भूधरभूरेव भारती भाति। एतत्कृतकारुण्ये किमन्यथा रोदिति ग्रावा ĀryāSaŚa. *36; शास्त्रम् ... ब्रह्मपरानन्दादिदमभ्यधिकं मतम्। जहार नारदादीनां चित्तानि कथमन्यथा SamarāSaṁ. 2. AbhinDa. 11; सा प्रोचे गर्भदोषोऽयं स्यादीदृक् कथमन्यथा 361; अस्ति च प्रामाण्यम्। कथमन्यथा धूमोपलम्भानन्तरं धूमध्वजे प्रेक्षावतां प्रवृत्तिरुपपद्येत SarvaDaSaṁ. 1. 67; ज्ञानलक्षणसंनिकर्षेण तु तद्विषयीभूततत्तत्पदार्थानां प्रत्यक्षं मनसा जन्यते। कथमन्यथा कविकाव्यमूलभूततत्तत्पदार्थसंसर्गज्ञानम् TarkKau. 9. 22; सर्वथानया सहास्य संसर्गो विद्यते, अन्यथा कथमेतदनेन ज्ञातम् SiṁhāDvā. 31. 8 (12); कथमन्यथापरः सर्वोऽपि तादर्थ्येन प्रियः स्यात् SarvaDaKau. 127. 3; तन्मन्ये निभृतं त्वयाद्य हृदये कश्चिद्धृतो वल्लभो निश्वासाः कथमन्यथा द्विगुणतामेते तवैवं गताः Subhāṣi. 1102; नूनमयं मे शापः कान्ताविरहो रसायनीभूतः। वर्षसहस्राण्यधिकान्नयामि कथमन्यथा दिवसान् Subhāṣi. 1265; दशाननः (निश्वस्य) 'कथमिदमन्यथा वर्तते JānaPa. 2. 15 (2); निपुणः खलु भवान् ... कथमन्यथा भाजनं भवामि भवदीयप्रेमसंभारस्य' ŚṛṅgāSar. 120 (2); **8A** from another source, by another means or reason अधिगतत्वाद् वैयर्थ्यमिति चेत्। न।

अन्यथा तदधिगतेः NyāyVār. 5. 15 (*on* i. 1. 1); अन्यथापि सिद्धं नः समीहितम् DaśKuC. 105. 22; गन्तव्या पुनरन्यथैव नियतं लङ्कापि नः सीतया MahāViC. 1. 59; अश्वेन गच्छति पद्भ्याम् अन्यथा वा न वा गच्छति BrahmSūBh. (Śaṅ.) II. 17 (*on* i. 1. 2); सजातीयविजातीयव्यावृत्त्यर्थं हि लक्षणम् तदन्यानिष्ट-तन्निष्ठधर्मबोधो हि नान्यथा VedāntTaSā. 3. 1; गण्डो यथा। उक्तमन्यार्थमन्येन वचोऽन्यार्थं प्रकल्पयेत्। अन्यथेति हि गण्डोऽयम् NāṭaLaRaK. 2992; श्रुतौ सृष्टिभेदा बहवः। ... क्वचित्तेजः प्रभृतिका। ... क्वचिदन्यथैव AṇuBh. 109. 3 (*on* i. 4. 14); **8B** through other, i.e. unauthorized agency, cf. अन्यथानिचित; **9A** in one sense or aspect वक्त्रान्यथैव प्रक्रान्तो भिन्नेषु प्रतिपत्तृषु। स्वप्रत्ययानुकारेण शब्दार्थः प्रविभज्यते VākyaPa. 2. 137; यदुक्तमन्यथा वाक्यमन्यथान्येन योज्यते ... सा वक्रोक्तिः KāvyPra. 491. 3; AlaṅkāSa. 175. 3; PratāYaBhū. 410. 5; **9B** in another sense or aspect तयान्यथा सर्वथा च यस्यावाच्यत्वमुच्यते। तत्रापि नैव सावस्था तैः शब्दैः प्रतिषिध्यते VākyaPa. 3 (3). 22; धर्मपदस्योपलक्षणार्थत्वेनोक्तत्वात्। न ह्यन्यथा योगीश्वरपदोपपत्तिः BālaKrī. i. 5. 18 (*on* 1. 1); यः पूर्वमन्यथोक्तं तद्वक्रमेव बाधयेदर्थम् Kāvyālaṅ. (Ru.) 11. 7; उक्तस्यान्येनान्यथा श्लेषादुक्तिर्वक्रोक्तिः Kāvyānu. (He.) 280. 19; कल्पना काचिदौचित्याद्यत्रार्थस्य सतोऽन्यथा ... उत्प्रेक्षा सा Vāgbhaṭa. 4. 89; अन्यस्यान्यार्थकं वाक्यमन्यथा योजयेत् SāhiDa. 483. 2; पूज्यानां च वचोऽन्यथा कर्तुं न शक्यते PurāPraSaṁ. 26. 18; मयोक्तं पूर्वं मद्वाक्यमन्यथा कथं भवति PurāPraSaṁ. 110. 3; **10** in the case of other person स्निग्धस्विन्नाय वान्ताय प्रदातव्यं विरेचनम्। अन्यथा योजितं ह्येतद्ग्रहणीरोगकृत् SiddhYo. 74. 1; जवादि नीरसम् ...। आतपे बहुला मोदं राज्ञां योग्यं च नान्यथा BhojanKu. 121. 3; **11** the word *anyathā* अन्यथैवंकथमित्थंसु सिद्धाप्रयोगश्चेत् P. iii. 4. 27; Kātan. iv. 6. 9; अन्यथैवं-कथमित्थंस्वनर्थात् JaineVyā. ii. 4. 13; 139. 9 (*on* ii. 4. 13); ŚākaṭāVyā. iv. 4. 146; SiddhaHe. v. 4. 50; अन्यथेति अन्यथापदेन विवक्षितविधेः पक्षान्तरत्वाभिधानं नोपपद्येत VīraMi. (Saṁskāra.) 401.6; **12** (used as *adj.*) **A** altered cf. अन्यथावर्ण; **B** changing cf. अन्यथास्वभाव.

अन्यथाकथक (anyathā-kathaka) *adj.* (used as noun) (one) who speaks falsley प्रमाणदृष्टेतिविशेषणेऽपि प्रमाणदृष्टस्य प्रमादादिनान्यथाकथकेऽपि प्रसङ्गात् NyāySu. (Ja.) 6A. 7 (*on* i. 1. 1)

अन्यथाकथन (anyathā-kathana) *n.* **1** type of consequent condition, speaking like another person अन्यथाकथनावलोकितकथाभङ्गकृतकधैर्यादि-भिरनुभावैरभिनयः प्रयोक्तव्यः NāṭyaŚā. 7. 123 (3); लज्जादेरवहित्थमन्यथाकथनादिकृत् Kāvyānu. (He.) 108. 15; 108. 18; अनुभावा अन्यथाकरणान्यथाप्रेक्षणान्यथा-कथनादयः RasTa. 97. 10; अथावहित्था ... अन्यथाकथनं मिथ्याधैर्यमन्यत्र वीक्षणम् RasāSu. 124. 11 (2. 67); **2** speaking falsely प्रमाणदृष्ट इति विशेषणेऽपि प्रमाणदृष्टस्य प्रमादादिनान्यथाकथनेऽपि प्रसङ्गात् TattvPradī. (Ci.) 272. 5; यत्पुनरुक्तं प्रमाणविरुद्धत्वेन सूत्रार्थानामन्यथाकथनमयुक्तमिति तन्नूनमश्रुतस्वसिद्धान्तेनोक्तम् ŚatDū. 246. 17.

अन्यथाकरण (anyathā-karaṇa) *n.* **1A** act of doing in a wrong way **B** act of contradicting or disproving **C** violation (of rules), transgression **D** act of behaving in an opposite way **2A** act of altering or modifying (Vedic text) **B** act of changing **C** act of changing (the number) **3A** act of doing otherwise **B** act of doing or making in another way **C** act of keeping or placing otherwise (i.e. upwards or downwards) **4** act of doing, i.e. considering in a different way **5** act of giving another meaning **6** act of doing or performing in different manner **1A** act of doing in a wrong way अन्यथाकरणे दोषान्समीक्ष्य तु बहूनिह। संकल्पवात्र समाप्तिः सांवीर्याकृतिकर्मणि AVPari. 70A. (11). 4; कार्यस्यान्यथाकरणे वेतननाशः तद्द्विगुणश्च दण्डः ArthŚā. i. 220. 3 (2. 14); ii. 117. 2 (4. 1); देशकालातिपातनेन कर्मणामन्यथाकरणे वा नासकामः कृतमनुमन्येत ArthŚā. ii. 87. 3 (3. 14); न लक्षणादिकं कुर्यादन्यथा द्विजसत्तम। लक्षणं न परीक्षेत ह्यन्यथाकरणेच्छया PāraS. 10. 85; चोदनामूलत्वाद्यास्याः स्मृतेरकरणेऽन्यथाकरणे वा प्रत्यवाय इत्येवं व्याख्येयम् BālaKrī. i. 299. 4 (*on* 2. 310); यथोक्तमन्यथाकरणे चास्य बहुभ्यः स्यान्निवारणम् NyāyMañ. i. 263. 10; बन्धुवत्प्रत्युत्थानाभिवादनैः मातुलपितृव्यवत्संपूजा कर्तव्या। अन्यथाकरणे विधेयतानिवृत्तिः ManuBh. ii. 273. 3 (*on* 9. 110); नापि प्रकृष्टवचननिमित्तः, उपाध्यायेभ्योऽपि प्रकर्षे प्रत्युतान्यथाकरणदोषात् NyāyKuA. ii (2). 108. 7; एतत्तु कर्मसमाप्तावन्यथाकरणज्ञानविषयम् CaturCin. ii (1). 33. 11; प्रमादादन्यथाकरणे तेषां प्रत्यवायातिशयप्रतिपादनपरत्वात् विधित्वस्य वक्ष्यमाणत्वाच्च CaturCin. iii (1). 85. 2; नियमेन जपं कुर्यादकृतौ प्रत्यवायतः। अन्यथाकरणेऽनर्थः स्वरवर्णविपर्ययात् PañcDa. 7. 116; एतदन्यथाकरणविषयम्। प्रधानस्येत्यादित्यकरणाविषयम् VīraMi. (Paribhāṣā.) 73. 13; 73. 11; **1B** act of contradicting or disproving न असति बाधके बलवति प्रत्ययाभेदप्रधायामन्यथाकरणायोगात् TātpaṬ. (Vā.) 477. 22 (*on* ii. 2. 65); अयोग्यार्थेनानुवादरूपेण वाक्येन योग्यपूर्वार्थवाक्यानामन्यथाकरणमयुक्तमित्यर्थः ŚrutaPra. iB. 253. 18 (*on* i. 1. 23); उपसंहारानुरोधेनोपक्रमस्यान्यथाकरणायोगात् ŚivārkaMaDī. ii. 281. 14 (*on* iii. 3. 1); **1C** violation (of rules), transgression अपराद्धेषु भूपालो दण्डं कुर्याद्यथाविधि। अन्यथाकरणात्तस्य राजा भवति किल्बिषी YuktiKa. 15. 9; बहुभिः साधुभिः महाजनरक्षणार्थं कृता संवित् 'समयः'। तस्यान्यथाकरणं समयस्यानपाकर्मोच्यते VyavaNi. 331. 10; तन्त्रसंबन्धाश्रयणे मत्वर्थलक्षणाया इव तत्प्रख्यादेरन्यथाकरणायोगादित्याशङ्क्य येनाभिप्रायेण सर्वेषामुदा-हर्तव्यत्वमुक्तं तमभिप्रायमाविष्करोति MayūMāli. 69. 21 (*on* i. 4. 6); **1D** act of behaving in an opposite way प्रकृतिविकाराद्दर्णादास्यगतादधिकदानतश्चैव प्रतिलोमलोकसङ्गादन्यत्वाद्धान्यथाकरणात् KandaCū. vi. 3. 20; **2A** act of altering or modifying अन्यथाकरणे चास्य (वेदस्य) बहुभ्यः स्यान्निवारणम् ŚlokaVār. 2. 150 (90. 5); अन्यथाकरणेच्छयामपि वर्तेत न ध्वनिः। तथैव यदि वाञ्छा सा नृणां जायेत नान्यथा TattvSaṁ. 2674; श्रुतितात्पर्यविघटनान्यथाकरणदुराग्रह-जन्यकामक्रोधपरुषपरवशक्रियमाणनिन्दासहनादिरूपा बहुविधा दोषाः LalitāTriBh. 259. 4 (*on* 4); एकैकस्य वर्णस्य वा अन्यथाकरणे भर्त्सयित्वा यथारूपप्रतिपादनं कुर्वन्तो दृश्यन्ते BrahmSūBh. (Bhā.) 63. 7 (*on* i. 3. 28); अपरे पुनः पठितिमन्यथा कथयन्ति - पदपादार्धभाषाणामन्यथाकरणेन यः। पाठः पूर्वोक्तसूक्तस्य पठितिं तां प्रचक्षते SaraKaṇṭhā. 195. 5; मूलग्रन्थान्यथाकरणं तु युक्त्यनुरोधेन न दोषः BhāṭṭDī. ii. 8. 14 (*on* iii. 5. 6); **2B** act of changing तस्यैव वस्तुन उत्कर्षेणान्यथा-करणं सत्कारः KāvyMī. 76. 19; विषयविभागे व्यवस्थिते सति तयोर्यदन्यथाकरणं तदेकरसायाः प्रतीतेः परिस्खलनहेतुर्भवति VyaktiVi. 64. 9; स्वभावस्थितेरन्यथाकरणं परिवर्तनम् CaturCin. iii (1). 1379. 21; रसव्युदासारम्भस्य रसानामन्यथाकरणस्य प्रयोगाभिधानभूत इत्यनेकप्रयोजनः प्रवेशकः स्यात् NāṭaLaRaK. 341; कपटस्य अन्यथाकरणमधिवलम् NāṭaLaRaK. 758; **2C** act of changing (the number) अधिकरणं द्रव्यमुच्यते। तस्य विचालः अन्यथाकरणम्। तद्यैकस्यानेकीकरणमनेकस्य वा एकीकरणमिति सूत्रेणैवेष्टसिद्धिरित्यर्थः Pradī. iv. 371B. 26 (*on* v. 3. 44); अधिकरणस्य द्रव्यस्य विचलनमन्यथाकरणं, तद्येह संख्यासन्निधानात्तद्विपयमेवेत्याह द्रव्यस्य संख्यान्तरेति LaŚabdeŚe. ii. 364. 3; **3A** act of doing otherwise तत्र को हेतुः संकल्पितस्यान्यथाकरणे इत्यत्र आख्यायिकामाचष्टे BṛĀraUBh. 514. 3 (*on* iv. 3. 1); न च स्वलक्षणानुरोधेन लक्ष्यस्यान्यथाकरणं युक्तं परीक्ष्यकारिणाम्, अतिपतितलोकमर्यादानां तेषां तत्त्वानुपपत्तेः TātpaṬ. (Vā.) 163. 4 (*on* i. 1. 5); सुखाभाववचनानामत्यल्पत्वात्तेषामेवान्यथाकरणं युक्तं न भूयसामानन्दवचनानाम् ŚāstrDī. 126. 8 (*on* i. 1. 5); यथासाधितस्य तथैवान्येनान्यथाकरणं व्याघातः AlaṅkāSa. 137. 11; यतोऽर्चिरादिमार्गगतानामन्ते ब्रह्मप्रापणार्थमेव स नियुक्तस्ततोऽन्यथाकरणे हेत्वभावात् AṇuBh. 342. 8 (*on* iv. 3. 16); यस्य कारणे सत्यपि पुमिच्छाभिरन्यथाकरणं निरोधस्तु, तस्य ज्ञानत्वे मानाभावाद्विधेयत्वम् LaCandr. 874. 32; मत्वर्थलक्षणादोषस्य तन्त्रसंबन्धाश्रयणेनान्यथाकरणं संभवति MayūMāli. 70. 2 (*on* i. 4. 6); **3B** act of doing or making in another way ऊर्ध्वाधोदूरगमनादन्यथाकरणमुत्कर्षणादि। परिग्रहो मण्डलेन ग्रहणम् AbhinBhā. ii. 65. 15 (*on* 9. 166); अवहित्थम् ... अनुभावा अन्यथाकरणान्यथाप्रेक्षणान्यथाकथनादयः RasTa. 97. 9; **3C** act of keeping or placing otherwise (i.e. upwards or downwards) अधोमुखतया उत्तानतया वा न्यस्तस्य पात्रस्यान्यथाकरणे कात्यायनेन दोषो दर्शितः SmṛtiCan. v. 311. 7; **4** act of doing, i.e. considering in a different way अन्यथाकरणादुपनयनाङ्गमेवैतत्स्याद्यदि वा भूतप्रत्ययसामर्थ्यात्प्रकरणं बाधित्वा वृत्त्यर्थं एव भैक्ष्यम् ManuBh. i. 100. 16 (*on* 2. 49); **5** act of giving another meaning नञोऽन्यथाकरणमध्याहारो वा निषेधस्येति TattvVai. 63. 16 (*on* 2. 5); **6** act of doing or performing in different manner करणापेक्षत्वादन्यथाकरणस्य उदितहोमः कर्तुं शक्योऽनुदिते त्वन्यथेति तदाह कर्तुमिति VedāntKa. 53. 19 (*on* i. 1. 2); समाप्ते यद्विजानीयान्मयैतदयथाकृतम्। तावदेव पुनः कुर्यान्नावृत्तिः सर्वकर्मणः एतत्तु कर्मसमाप्तावन्यथाकरणताविषयम् CaturCin. i. 105. 20; ननूक्तस्यान्यथाकरणे अव्यवस्था स्यात् VyavaNi. 42. 2.

अन्यथाकरणार्थम् (anyathākaraṇārtham) *adv.* **1** for the sake of doing in a wrong way or wrongly अन्यथाकरणार्थं तु लक्षणाद्यं परीक्षिते। क्षयत्यायुः कृते तस्मिन् लक्षणैर्नरकं व्रजेत् PāraS. 10. 86; **2** for the sake of contradicting or disproving एवं च यत्पितामहेन 'मिथ्याक्रिया पूर्ववादे' इत्यस्यान्यथाकरणार्थमुक्तम् SmṛtiCan. iii. 227. 7.

अन्यथाकरणीय (anyathākaraṇ-īya) *adj.* [*f.*-ā] **1** to be altered समुचितताम्र-पट्टदा[न"]न् दत्वा(त्त्वा) भुञ्जानानां न केनचिदन्यथाकरणीया एषा च दत्तिः EI. xxiii. 202. 12; **2** to be composed in another way अन्यथाकरणीयमिदं सूत्रं 'प्रकरणविशेषात् खलु सर्वेषां तुल्यः पशुधर्मः स्यात्' असिद्धः प्रकरणविशेषः ŚivārkaMaDī. i. 9. 1 (*on* i. 1. 1)

अन्यथाकरणेच्छा (anyathākaraṇecchā) *f.* desire to do otherwise (मूर्तीनाम्) लक्षणं न परीक्षेत ह्यन्यथाकरणेच्छया PāraS. 10.85.

अन्यथाकर्तव्यत्व (anyathākartavya-tva) *n.* **1** the state of being what is to be performed in one manner ननु प्रागन्यथाकर्तव्यत्वेनावगतस्य निमित्तोपजननानन्तरमन्यथाकर्तव्यत्वावगमे द्वयोरपि ज्ञानयोः ... प्रामाण्यं न संभवति MayūMāli. 503. 27 (*on* vi. 5. 19); **2** the state of being what is to be performed in another manner, MayūMāli. 503. 27 (*on* vi. 5.19)

अन्यथाकर्तुम् (anyathā-kartum) *inf.* **1** to falsify **2** to get in another way **3A** to violate, to transgress **B** to contradict, to annul, to disprove **4A** to alter, to modify **Bi** to make otherwise **ii** to formulate reversely **C** to change **5** to perform in a different manner **1** to falsify तदेवं गते न शक्तोऽहं तीक्ष्णहृदयत्वात्तं शापमन्यथाकर्तुम्। गम्यतामिति MahāBhā. i. 3. 133; संश्रुत्य च न शक्ष्यामि जीवमानः प्रतिश्रवम्। मुनीनामन्यथाकर्तुम् Rāmā. iii. 9. 17; **2** to get in another way आहारार्थं समारम्भस्तव चायं विहंगम। शक्यश्चाप्यन्यथाकर्तुमाहारोऽप्यधिकस्त्वया MahāBhā. iii. 131. 15; **3A** to violate, to transgress तां न देवा न गन्धर्वा नासुरोरगराक्षसाः। उत्सहन्तेऽन्यथाकर्तुं प्रतिज्ञां सव्यसाचिनः MahāBhā. vii. 53. 14; भूतं भव्यं भविष्यच्च निमेषाद्यो हनिष्यति। कृतान्तमन्यथाकर्तुं नेच्छेत्सोऽयं धनंजयः MahāBhā. ix. 373* (4); न युक्तमस्य साधोर्वचनमन्यथाकर्तुम् CaṇḍaKau. 3. 22. (5); पितुर्वाचमिमां वत्स नान्यथाकर्तुमर्हसि PāṇḍaC. 5. 39; विक्रीतमाहितं क्रीतं दत्तं पित्रा तु जीवता। पुत्रस्तदन्यथाकर्तुं यः पुमान् प्रसहिष्यते SūktiRa. 74. 13; महादेवस्योत्कृष्टत्वात् ... रुद्रस्यैवोपासनया मोक्षः सिद्ध इति फलितार्थः श्रुतिमन्यथाकर्तुमशक्यत्वात् ŚaṅkaVi. (Ā.) 44. 10; **3B** to contradict, to annul, to disprove गुणभूतानि सूत्राणि प्रधानभूतानि वेदवाक्यानि तद्व्याख्यानार्थानि हि तानि। न च गुणानुरोधेन प्रधानमन्यथाकर्तुमुचितम् Kāśi. i. 22. 4 (*on* 1. 52½); अथैकं वस्तुभयात्मकं न भवतीति सदृढप्रमाणावसितोऽयमर्थो न शक्यतेऽन्यथाकर्तुं तर्हि तयोस्तुल्यबलत्वं नास्त्येव एकस्य यथार्थत्वादिति कुतः संशयः NyāyKa. 244. 1; बाधकं विना तस्यान्यथाकर्तुमशक्यत्वात् NyāyKuA. ii (2). 77. 1; अनुमतिनियुक्त्योरभावेऽपि कुटुम्बभरणार्थमस्वतन्त्रकृतं स्वतन्त्रो नान्यथाकर्तुमर्हतीत्याह मनुः SmṛtiCan. iii. 308. 10; **4A** to change न शक्यमन्यथाकर्तुं दृष्टं हि बलवत्तरम् VāyuP. ii. 36. 49; पुण्यवति पुरातन्यः स्थितय एताः केन शक्यन्तेऽन्यथाकर्तुम् HarṣaC. 337. 6; PadmP. (Ra.) 73. 27; न शक्यते वचनशतेनापि वस्तुतत्त्वमन्यथाकर्तुम् BrahmSūBh. (Bhā.) 249. 6 (*on* iv. 4. 22); परमेश्वरप्रयत्नेऽपि स्वभावस्यान्यथाकर्तुमशक्यत्वात् VakroJī. 163. 17; वासनावासितं हि चेतो न ब्रह्मणापि शक्यतेऽन्यथाकर्तुम् YaśasCam. ii. 101. 6; (लिङ्गवचनभेदः) स चैषामेव परस्परमुपमानोपमेयभावविवक्षायां पर्यायान्तराभावादन्यथाकर्तुं न शक्यते SaraKaṇṭhā. 115. 18; एकत्वं प्रतीतिसिद्धमबाधितं न शक्यमन्यथाकर्तुम् NyāyRa. 560. 11 (*on* 5 (12). 55); शक्ते कर्तुमकर्तुं वान्यथाकर्तुमपि प्रभो। अणिमादिगुणोपेते षडैश्वर्यविलासिनि GaṇeP. i. 44. 11; i. 48. 27; कर्तुं तथाकर्तुमदीनसत्त्वः शक्तोऽन्यथाकर्तुमपीह देवः GaṇeP. i. 88. 7; Kāvyānu (He.) 286. 15; शक्तोऽपि ह्यन्यथाकर्तुं स्वेच्छानियमतो हरिः AnuVyā. 21A. 8 (*on* 2. 1); प्रमाणज्ञानं वस्तुतन्त्रं न पुरुषतन्त्रं कर्तुमकर्तुमन्यथाकर्तुं चाशक्यत्वात् ŚrutaPra. iA. 50. 4 (*on* i. 1.1.); ŚivLī. 1. 64; **4B** to alter or modify यद्यपि शब्दाभिधेयनिमित्तविशेषोऽस्माभिर्दुर्विवेचः तथापि न सर्वलोकप्रसिद्धशब्दप्रयोगोऽन्यथाकर्तुं युक्तः NyāyKu. 171. 2; शब्दस्वभावस्यान्यथाकर्तुमशक्यत्वात् YuktiSneha. 155. 34 (*on* i. 1. 7); न खलु शब्दस्य परोक्षज्ञानजननस्वाभाव्यं सहकारिसहस्रेणापि अन्यथाकर्तुं शक्यम् JñānBiPra. 32. 5; **4Ci** to make otherwise, जन्मान्तरकृतं हि कर्म फलमुपनयति पुरुषस्येह जन्मनि। न हि शक्यं दैवमन्यथाकर्तुमभियुक्तेनापि Kād. 62. 2; **4Cii** to formulate reversely वस्तुस्थितेरनवबोधादहर्गणे अवास्तवत्वभ्रान्त्या स्वज्ञानोत्कर्षकुगर्वप्रौढ्या मन्दप्रतारणद्वारान्यथाकर्तुं प्रवृत्तैर्भास्कराचार्यैः ... स्वीकृतः SiddhāTaVi. 20. 17; 43. 23; **5** to perform in a different manner श्रद्धाशब्देनोपक्रमोपसंहारावन्यथाकर्तुं युक्तौ AṇuBh. 171. 12 (*on* iii. 1. 5)

अन्यथाकल्पन (anyathā-kalpana) *n.* **A** assumption (of aword) in another sense, i.e. secondary meaning उत्पत्तिश्रुतीनां मुख्यार्थसंभवेऽपेक्षितार्थत्वे नान्यथाकल्पनमुयुक्तम् BrahmSūBh. (Bhā.) 145. 4 (*on* ii. 4. 2); **Bi** assumption otherwise, i.e. presumption दृष्टः(ष्ट) श्रुतोवाक्यो(ताभ्याम्)न्यथाकल्पनमर्थापत्तिः Aparā. 626. 17 (*on* 2. 21); **Bii** assumption contrarily अनुमात्रान्यथाकल्पनेऽपि दोषः स्यात् AṇuBh. 2. 7 (*on* i. 1. 1); न परामर्शेनान्यथाकल्पनम् AṇuBh. 85. 2 (*on* i. 3.20)

अन्यथाकल्पना (anyathā-kalpanā) *f.* **A** assumption otherwise, i.e. modification न च मन्त्राणामन्यथाकल्पना युक्ता BrahmSūBh. (Bhā). 184. 9 (*on* iii. 3. 25); **B** assumption in another way अन्यथाप्रतिपन्नस्यान्यथाकल्पनैव दोषः Kāśi. iii. 32. 10 (*on* 5 (4). 37); अन्यथाकल्पनानिबन्धन एवायमाकारो ज्ञानाकारो वा NyāyRa. 327. 10 (*on* 5 (3). 207); **C** assumption, i.e. inference in the opposite way अन्यथाकल्पना त्वयुक्तेत्यवोचाम AṇuBh. 148. 27 (*on* ii. 3. 26)

अन्यथाकाम (anyathā-kāma) *m.* desire for transgression, i.e. approaching prohibited woman हिंसास्तेयान्यथाकामं पैशुन्यं परुषानृतम् (त्यजेत्) AṣṭāSaṁ. i. 13. 13 (1. 3); AṣṭāHṛ. i. 2. 21; ŚukraNī. 3. 7.

¹अन्यथाकार (anyathā-kāra) *adj.* making, i.e. showing difference स्तुत्यर्थे वाक्येऽन्यथाकारं प्रत्यवस्थानम् NyāyVār. 179. 16 (*on* i. 2. 54)

²अन्यथाकार (anyathākāra) *adj.* [*f.*-ā] **1** having another form एतत्तायदर्शकमेव निमित्तेऽन्यथाकारम् ṬupṬ. 141. 22 (*on* vi. 5. 24); न हि प्रतियोगिनमधिकरणं चानुपलब्धमेवान्यथाकारं स्मरति NyāyVārPari. 495. 2; भेदप्रतीतिर्विलक्षणा। सा च न घटादिमात्रेण विपर्ययेणान्यथाकारा भवितुमर्हति KhaṇḍanKhā. 194. 3; **2** having one form विधेरेवं हि तदुपयोगो भवेद्यन्यथाकारं ज्ञानमन्यथा दर्शित Bhām. 560. 8 (*on* iii. 2. 16); **3** having contrary or opposite nature संशयोऽपि हि वस्तुतो विपयतत्त्वमन्यथाकारं दर्शयन् विपर्यय एव AbhinBhā. ii. 308. 13 (*on* 16. 16); अन्यथाकारं लक्षणमभिधत्से KhaṇḍanKhā. 903. 20; पूर्वज्ञान-प्रसञ्जितस्यान्यथाकारस्य लोडनमेवेति वक्तव्यम् NyāySu. (Ja.) 40B. 4 (*on* i. 1. 1); KośaKaTa. 2 2938.

¹अन्यथाकार (anyathā-kāra) *m.* **1** change य एतस्मिन्नन्यथाकारप्रतिषेधः तदुपचारच्छलमिति NyāyVār. 180. 4 (*on* i. 2. 55); **2** assumption (of aword) in another sense वक्रोक्ती परोक्तेरन्यथाकारः SāhiDa. 537. 12; **3** doing otherwise, MW.

²अन्यथाकार (anyathākāra) *m.* different form ये तु पक्षहेतू अन्यथाकारं गृहीत्वा दूषयांबभूवुः तन्मतमुपन्यस्य दूषयति TātpaṬ. (Vā.) 402. 5 (*on* ii. 1.36)

अन्यथाकारक (anyathā-kāraka) *m.* creator in another way, another creator ऐश्वर्यस्यान्यथाकारकाः प्रकृतिकालयमेन्द्राद्या अधिपतयो न भवन्तीत्यर्थः VedāntKau. 428. 9 (*on* iv. 4. 9)

अन्यथाकारम् (anyathākāram) *adv.* [P. iii. 4. 27] **1A** in another way साधर्म्यसमा न हेत्वध्यारोपेण प्रवर्तते इयं त्वन्यथाभिहिते हेतौ अन्यथाकारं प्रवर्तते NyāyVār. 554. 4 (*on* v. 1. 38); वेत्त्यन्यथाकारमशेषमेवंकारं कथंकारमिदं रहो नः DvyāśraKā. 14. 3; अन्यथाकारं पुनः सिद्धाप्रयोजने KośaKaTa. 2. 2939; **1B** in any other way न प्रमाणसिद्धमिथ्यात्वमन्यथाकारं कर्तुं शाशकीति PrakaVi. 429. 11; **2** in a different manner अन्यथा भुङ्क्त इति यावानर्थः तावानेव अन्यथाकारं भुङ्क्ते इति गम्यते KāśiVṛ. *on* iii. 4. 27; KātanVṛ. *on* iv. 6. 28; धुष्यो णम् भवति अनर्थात् ...। अन्यथाकारं भुङ्क्ते JaineVṛ. 139. 10 (*on* ii. 4. 13); अन्यथाकारं भुङ्क्ते, एवंकारं भुङ्क्ते KātanVṛ. *on* iv. 6. 9; PrakriKau. ii. 690. 5; SiddhāKau. 582A. 17 (*on* iii. 4. 27); **3A** differently गुर्वल्पव्याधिसंस्थानम् ... दृश्यतेऽप्यन्यथाकारम् AṣṭāHṛ. i. 12. 69; **3B** in altered or modified form अस्माभिरप्यस्मिन्नर्थे न खलु दुष्प्रटा। त्वद्वाग्वैवान्यथाकारमक्षराणि कियन्त्यपि KhaṇḍanKhā. 693. 6; श्रुतमेवान्यथाकारमक्षराणि कियन्त्यपि। काव्यालंकारविद्यायां शौद्धोदनिरसूत्रयत् AlaṅkāSe. 22. 4 (6); **4** in opposite way यदाजवादुक्तमयुक्तमन्यैस्तदन्यथाकारमकारि शिष्यैः MahāViSt². (H.) 16; **5** otherwise यथातथयोरसूयाप्रतिवचने। अन्यथाकारमाह त्वां रावणः स स्थितोऽन्यथा Rāvaṇā. 13. 12; बहव एवाश्रयशब्दार्थाः आश्रयासिद्धयादयोऽपि पृथक्पृथगेव बहवः असिद्धभेदपरिगणनग्रन्थोऽप्यन्यथाकारं बौद्धच्यो बाधदर्शनादिति चेत्र KhaṇḍanKhā. 1102. 22; भूर्भुवः स्वस्त्वयेऽप्येकस्त्वमाशाकल्पपादपः। मां तु प्रत्यन्यथाकारं कथंकारमभूः प्रभो PāṇḍaC. 16. 276; अन्नमयादिषु च मयटो विकाराभिधानशक्तेर्बुद्धिस्थत्वादानन्दमयेऽपि विकाराभिधानमेव युक्तम्, लाघवात्, अन्यथाकारं गौरवादिति PrakaVi. 115. 11; KośaKaTa. 2. 3046.

अन्यथाकारिन् (anyathā-kārin) *adj.* which produces in a different manner स्याद् व्याघातोऽन्यथाकारि तथाकारि क्रियेत चेत्। यैर्जगत्प्रीयते हन्ति तैरेव कुसुमायुधः Kuval. 102; तथा कार्यन्यथाकारि साधनं क्रियते यदि। व्याघातालंकृतिः प्रोक्ता तदा काव्यविदां वरैः AlaṅkāMañ. 145. 8.

अन्यथाकुर्वत् (anyathā-kurvat) *adj.* **1** acting in a wrong way अन्यथा कुर्वतामेवं मोक्षो वो नोपपद्यते Rāmā. vii. 19. 3; **2** acting contrarily अन्यथाकुर्वन्नासेद्धेति। अनासेधकाल आसेधं कुर्वन्नित्यर्थः Subodhi. 4. 17 (*on* 2. 5); **3** acting otherwise अहो कष्टमिव प्रतिभाति। प्रतिभातिरेकैवाहमन्यथाकुर्वन्नस्मि CaitaCa. 11. 22 (1); **4** violating, transgressing स विनेयोऽन्यथाकुर्वन् ... दण्डभाग् भवेत् ŚukraNī. 4 (5). 97.

अन्यथाकुर्वाण (anyathā-kurvāṇa) *adj.* violating, transgressing गुरुवचनमन्यथाकुर्वाणे सापराधे मयि शङ्का महती बाधमाना ममान्तरे VetāPañ. (Jam.) 148. 1.

अन्यथाकृ (anyáthā-kṛ-) viii. u. 1 to violate, to transgress य इदानीं मतोऽन्यथा करोति स उच्यते खट्वारूढोऽयं जाल्मः MahāBh. i. 384. 11 (*on* ii. 1. 26); 2A to do or act in another way तत्र विप्रययो नाम विपरीतं प्रवर्तते। अन्यथा कुरुते कार्यं मन्तव्यं मन्यतेऽन्यथा BuddhaC. 12. 25; 2B to act contrarily or in opposite way शूद्रस्य द्विजशुश्रूषा परमो धर्म उच्यते। अन्यथाकुरुते किंचित् तद्भवेत्तस्य निष्फलम् ParāSm. 1. 64; 2C to act wrongly प्रवृत्तमन्यथा कुर्याद्यदि मोहात्कथंचन GobhiSm. 1. 36; एवम् आज्ञा(ज्ञ)प्त[ए]-योऽन्यथा कुर्यात् तमहं देहान्तरगतोऽपि महतावध्यानेन निर्दहेयम् EI. viii. 287. 19; एवं अभिश्रावितो यो[ऽन्यथा]कुर्यात् स महापातकैस्स[ह] नरके वसेत् EI. ix. 290. 14; पश्चात्कर्म विधातव्यमात्मनः शुभमिच्छता। अन्यथा कुरुते यस्तु तस्य सिद्धिर्न जायते Rasā. 2. 131; 3 to act otherwise आत्मरक्षां पुरा कृत्वा पश्चात् कर्माणि साधयेत्। योऽन्यथा कुरुते मोहात् स भवेद्देवतापशुः KulārT. 16. 127; (आरा) मकः उदकातिसर्गेण धम(र्म)स्य वृत्या(त्त्या) प्रदत(त्तः) इ(त्यस्य यो)न्यथा करोति EI. xxiii. 272. 16; मं(ग)ल महा श्री जो (Read यः) अन्[य]था करोति EI. x. 33. 25; जो (Read यः) अ[न्यथा]करोति तस्य गर्दभ[:] [पिता] सुकरि (Read सूकरी) माता EI. x. 34. 14; कम्पनादन्यत्र तु शीलं चालयति। अन्यथा करोतीत्यर्थः SiddhāKau. 377A. 7 (*on* vii. 4. 68); 4 (pass.) to be changed तदेव वस्तूक्तिवशादन्यथा क्रियत इति नवनेपथ्यम् KāvyMī. 70. 16.

अन्यथाकृत (anyathā-kṛta) *adj.* [*f.*-ā] 1 falsified 2A changed B changed in its position C altered, modified 3 performed wrongly 4A contradicted B made opposite 5 stated in other way 1 falsified लोकप्रवादोऽयं भरतेनान्यथाकृतः Rāmā. iii. 15. 32; किं च यथोदितदक्षिणाकत्वेन कर्मसमापनं हि शास्त्रेण पूर्वमेव स्वतः प्राप्तम्। तत्तु प्रायश्चित्तशास्त्रेणान्यथाकृतम् ŚrutaPra. iA. 86. 27 (*on* i. 1. 1); 2A changed कैकेय्या हि तदन्यथाकृतमहो निःशेषमेकक्षणे Prati. 2. 19; मञ्जरीकृत्य धर्मांम्भः पल्लवीकृत्य चाधरम्। नान्यथाकृतमत्रास्यमतोऽवयवरूपकम् Kāvyāda. 2. 72; वीरचरिते तु वाली रामवधार्थमागतो रामेण हत इत्यन्यथाकृतः SāhiDa. 292. 2; 2B changed in its position स्थितिस्थापकस्तु स्पर्शवद्द्रव्येषु ... स्वाश्रयमन्यथाकृतं यथावस्थितं स्थापयति PadārthaSaṁ. 267. 15; NyāyKa. 271. 24; अन्यथाकृता हि शाखा मुच्यमाना संस्कारेण पुनः पूर्वरचनयैवावतिष्ठते Bhāsk. i. 129. 10 (*on* i. 3. 2); [ŚabdaRaSaK. 142. 8]; 2C altered, modified पशुसामान्यविध्यादौ सूत्रमेवान्यथाकृतम् ŚlokaVār. 1. 56 (18. 3); 'अपतितया' इत्यत्र पतिं विनेत्युक्त्वा पश्चात्पतनाभावेनान्यथाकृतम् SāhiDa. 537. 6; सुबुद्धिर्मन्त्रिणा धातुर्लिपिर्यथान्यथाकृता CampāŚreKa. 148; अन्यैरन्यथाकृतां योजनां कथयति 'अन्ये तु' इति Bhāsk. i. 182. 15 (*on* i. 4. 6); 3 performed wrongly शान्तिहोमं प्रकुर्वीत बलिदानेऽन्यथाकृते PāraS. 19. 193; 4A contradicted मुग्धः प्रत्ययमायाति प्रत्यक्षेऽप्यन्यथा कृते SamaMā. 4. 37; 4B made opposite सुबन्धुना कृतघ्नेन राजा मय्यन्यथाकृतः PariPar. 8. 451; 5 stated in other way मातुरभावे पिता रिक्थग्राहीत्युक्तम्। तदन्यैरन्यथाकृतम् Subodhi. 71. 21 (*on* 2. 136)

अन्यथाकृति (anyathā-kṛti) *f.* Ai making into another (form) सद्रूपोद्भावना माया ... अथवान्यपदार्थानामन्यथाकृतिरेव वा BhāvPra. (Śā.) 30. 1 (2); Aii making into something else; altering अयज्ञात्प्रसङ्गस्यान्मन्त्रार्थस्यान्यथाकृतेः SarvaSiSaṁ. 9. 39; B act of changing अस्वतन्त्रा हि माया स्यादप्रतीतेर्विना चितिम्। स्वतन्त्रापि तथैव स्यादसङ्गस्यान्यथाकृतेः PañcDa. 6. 132 [Vaija. 194. 24]

अन्यथाकृत्य (anyathākṛt-ya) *ger.* 1 having falsified अन्यथाकृत्य विषयमन्यथैवाध्यवस्यति VākyaPa. 1. 90; 2 altered, modified सर्वविप्लववादी ... सूत्रोक्तसिद्धान्तमन्यथाकृत्य श्रुतिसूत्रोल्लङ्घनेन प्रगल्भते AṇuBh. 146. 5 (*on* ii. 3. 18)

अन्यथाकृत्वा (anyathākṛ-tvā) *ger.* [irr.] 1A having taken [P.iii.4.27] one way अन्यथाकृत्वा प्रयोजनमुक्तमन्यथाकृत्वा परिहारः MahāBh. i. 20. 9 (*on* ŚivSū. (Gr.). 2); अन्यथाकृत्वा चोदितमन्यथाकृत्वा परिहारः MahāBh. ii. 203. 8 (*on* iv. 1. 7); NyāyMañ. i 381.13; 1B having taken in another way, MahāBh. i. 20. 9 (*on* ŚivSū. (Gr.) 2); ii. 203. 8 (*on* iv. 1. 7); 2 having made in different manner अन्यथाकृत्वा शिरो भुङ्क्ते KāśiVṛ. *on* iii. 4. 27; KātanVṛ. *on* iv. 6. 9; JaineVṛ. 139. 11 (*on* ii. 4.13); जनोऽन्यथाकृत्य ऋजूक्तिरेवंकृत्वा कथंकृत्य ऋतं सुखी स्यात्। ... नृपो मन्त्रकृदन्वशात्सः DvyāśraKā. 14. 4; 3 having altered or modified आदिसूत्रत्रयमन्यथाकृत्वा व्याचष्टे भाष्यकारः ŚāstrDī. 48. 2 (*on* i. 1. 5)

अन्यथाक्रम (anyathā-krama) *m.* different order तत्परिशिष्टकृता आस्यनासाक्षीत्यादिना अक्षिनासिकयोरन्यथाक्रमभिधानात् ViraMi. (Āhnika.) 82. 9.

अन्यथाक्रियमाण (anyathā-kriyamāṇa) *adj.* being performed in wrong order or sequence प्रकृतौ यथापाठं प्रतीयेत। स्वशब्दो हि तेषां पाठक्रमः। सोऽन्यथाक्रियमाणे बाधितः स्यात् ŚābaBh. 1298. 3 (*on* v. 1. 15)

अन्यथाक्रिया (anyathā-kriyā) *f.* act of bringing out change, changing निरोधे कारणं तस्य नास्ति नैवान्यथाक्रिया CaraS. i. 16. 33.

अन्यथाक्व (anyathā-kva) *adv.* how otherwise 'अन्यथाक्व सिद्धादेशप्रत्ययप्रार्थितायाः ... इत्यादिना सर्वथा स्पृशन्ति स्वामिनमभ्युदयाः' इत्यन्तेन बीजोत्पत्तेरेव बहुकरणात्परिकरः Avalo. 7. 17 (*on* 1. 27)

अन्यथाक्षिप्तचित्त (anyathākṣipta-citta) *adj.* (used as noun) (one) whose mind is attentive elsewhere, inattentive धर्मदेवो धनं तस्य याचते पितृदत्तवत्। सोऽपि मौन्यभवत् काममन्यथाक्षिप्तचित्तवत् MalliC. 7. 128.

अन्यथाखि (anyathā-khi) *gr.* excepting *khi* suffix तृ॰ ...॰हसाम् ... खिलोपश्चाशशदद्वाद्यन्यथाखिणुनलोपिनाम् ... तु वा MugdhaBo. 8. 52 (86. 24)

अन्यथाख्यातत्व (anyathākhyāta-tva) *n.* the state of being cognized elsewhere अन्यत्र सतोऽन्यत्र ख्याततं ह्यन्यथाख्यातत्वम्। अन्यत्र सतोऽन्यत्र ख्यातिर्दोषवशात् ŚrutaPra. iB. 7. 10 (*on* i. 1. 1)

अन्यथाख्याति (anyathā-khyāti) *f.* 1 (Sāṅkhya) assertion that something is not really what it appears to be through sense-perception 2A knowledge or appearance otherwise, invalid or erroneous knowledge (technically defined as a knowledge referring to the qualifier in the substratum of its absence) B invalid knowledge, i.e. knowledge regarding what is transformed otherwise C invalid knowledge, i.e. knowledge of what is qualified by unrelated property D invalid knowledge, i.e. knowledge having some other form (than itself) E invalid knowledge, i.e. knowledge of one as another 3 illusion 4 the word *anyathākhyāti* 1 (Sāṅkhya) assertion that something is not really what it appears to be through sense-perception नान्यथाख्यातिः स्ववचोव्याघातात् SāṁkhyaPraSū. 5. 55; अन्यथाख्यात्यनभ्युपगममात्र एव योगतोऽत्र विशेषौचित्यात् SāṁkhyaPraBh. 25. 12 (*on* 1. 55); विपर्ययस्त्वस्माकं विवेकाग्रह एवान्यथाख्यातेर्निरस्यत्वात् SāṁkhyaPraBh. 84. 27 (*on* 2. 33); 2A knowledge or appearance otherwise, invalid or erroneous knowledge (technically defined as a knowledge referring to the qualifier in the substratum of its absence) तत्र सत्पक्षस्त्रिधा भिन्नः आत्मख्यातिरख्यातिरन्यथाख्यातिरिति IṣṭaSi. 40. 3; 41. 7; नातोऽन्यथा भवेच्छुक्तिर्नान्यरूप्यात्मतां गता। अतोऽन्यस्यान्यथाख्यातिर्मायामात्रमितीष्यताम् IṣṭaSi. 235. 11; ये तु दोषोपहतधीसामग्रीतोऽन्यथाख्यातिमाहुः तेषां दोषस्वभाव विपरीतशक्तिकल्पना स्यात् NayaVi. 92. 7 (*on* i. 1. 5); 93. 7 (*on* i. 1. 5); यस्मिन् शुक्तिकादौ यस्य रजतादेरध्यास इति लोकप्रसिद्धिः नासावन्यथाख्यातिनिबन्धना Bhām. 16. 2 (*on* i. 1. 1); न चात्यन्तादृष्टपूर्वाणां कल्पनाजालगोचरत्वमिति चोपपादितमन्यथाख्यातिनिरूपणावसरे TātpaṬ. (Vā.) 172. 22 (*on* i. 1. 5); अपरे पुनरन्यथाख्यातिं भ्रान्तिमाचक्षते NyāyMa. 81. 6; तथा हि शशविषाणमिति ज्ञानमन्यथाख्यातिर्वा स्यादसत्ख्यातिर्वा ĀtmaTaVi. 192. 11; विपरीतमवगतं मयेति लौकिकी प्रतिपत्तिः अन्यथाख्यातिरिति च वैनयिकी यथार्था न वा ĀtmaTaVi. 662. 17; रजतार्थिनः पुरोवर्तिनि प्रवृत्तेरन्यथाख्यातिरेवांङ्गीकरणीया NītiMā. 25. 17; सामान्यसमवाययोरप्यन्ययोरेव प्रतिभासे अन्यथाख्यातिं विहायासत्ख्यातिप्रवेशापातात् KhaṇḍanKhā. 390. 5; ननु तर्हि देहधर्मस्यात्मन्यध्यासे स्यादन्यथाख्यातिः। अथ तस्याज्ञानत्वान्न स्यात् अन्यत्र सतोऽन्यत्र संसर्गाभासोऽन्यथाख्यातिः PrakaVi. 19. 21; वादिनां विमतेर्वाधाद् व्यवहाराद् भ्रमोक्तितः। स्वारस्याद्यान्यथाख्यातिः प्रसिद्धा नापनीयताम् NyāyKu. 44. 5; शुक्त्यादिरेव हि रजताद्यात्मनान्यथाख्यातेर्विषय इत्यभ्युपगम्यते ŚatDū. 95. 26; सर्वज्ञानानां यथार्थत्वात्प्रमाणलक्षणे विशेषणव्यावर्त्याप्रसिद्धेर्विशेषणवैयर्थ्यमन्यथाख्यातौ मानाभावात् TattvCin. i. 430. 3; तर्हि मा भूदख्यातिः। अस्त्वन्यथाख्यातिः VivaPraSaṁ. 39. 17; केचित् यथार्थमेव सर्वविज्ञानमितिमन्यमाना नान्यथाख्यातिं सहन्ते NyāySu. (Ja.) 41B. 4 (*on* i. 1. 1); 43A. 7 (*on* i. 1. 1); न चान्यथाख्यातौ किमपि प्रमाणमस्ति NyāySu. (Ja.) 44B. 10 (*on* i. 1. 1); अन्यथाख्यातिमाश्रित्याभ्युपगमेऽप्यन्यथासिद्धम् NyāySu. (Ja.) 289B. 1 (*on* ii. 1. 4); अख्यातिरन्यथाख्यातिरसत्ख्यातिरितीतरा। दृश्याश्चिन्मात्ररूपस्य भासश्चित्त्वचमत्कृताः YogVā. vi (2). 166. 7; केचिदन्यथाख्यातिमिच्छन्तः स्मृतेः प्रामाण्यमनिच्छन्तः सम्यगनुभवः प्रमेति लक्षयन्ति NyāyPari. 36. 1; विपर्ययमेव धर्मान्तरधर्म्यन्तरभेदादन्यथाख्यातिविपरीतख्यातिभेदेन क्वचिद्व्यवहरन्ति NyāyPari. 55. 6; अत्रार्थसत्त्वतः स्यादियमविपयता, सर्वथासत्त्वतो वा। ताद्दक्त्वेऽप्यन्यथाख्यात्यसदधिगमयोरेव पर्याय एषः TattvMu. 4. 30; प्रमितं ह्यारोप्यते नाप्रमितमसत्ख्यातेर्निरासात् अन्यथाख्यातेः साधनादितिभावः Upask. 315. 12 (*on* vii. 2. 6); नन्विदं रजतमिति ज्ञानं विशिष्टं न भवति येनान्यथाख्यातिः स्यात् SarvaDaKau. 33. 19; 34. 14; 38. 29; अन्यत्र सतोऽन्यात्रारोपोऽन्यथाख्यातिरेव YuktiSneha. 50. 17 (*on* i. 1. 5); 59. 26 (*on* i. 1. 5); अनिर्वाच्यख्यात्यसंभवात् ... अन्यथाख्यातिरेव युक्ता Nyāyāmṛ. 423B.

7; अन्यस्य त्वन्यथाख्यातौ न प्रपञ्चव्यपह्नवः VibhraVi. 31; न चान्यथाख्यातिः संभवति, रजतप्रत्यक्षकारणस्य रजतसंनिकर्षस्याभावाद्रङ्गे रजतबुद्धेरनुपपत्तेः इति चेत् न SiddhāMu. 69. 7 (*on* 136); न च भेदाग्रहः प्रवर्तक इति त्वत्पक्षे हेतोरसिद्धिः ... प्रतियोगिप्रसिद्धयङ्गीकारे रजते नेदं रजतमिति अन्यथाख्यातेः स्वीकर्तव्यतापत्तेः PūrvottaVāNaMā. 333. 8; शुक्तिरजतत्वसमवायानां विशृङ्खलानामेव भानापत्त्यास्मदभिप्रेते विवेकाग्रह एव पर्यवसानमित्यन्यथाख्यातिवचोव्याघात एव SāṁkhyaPraBh. 128. 9 (*on* 5. 55); अबाध्यत्वप्रकारकत्वमपि तस्यावश्यकमित्यन्यथाख्यातिदूषणात् GuruCandr. iii. 187. 20; असत्ख्यातिरन्यथाख्यातिर्वा नन्वित्यर्थः LaCandr. 645. 20; भूतलरूपादौ विद्यमानो लौकिको घटाभावो भूतल आरोप्यत इति अन्यथाख्यातिरेव VedāntPari. 254. 4; अख्यात्यात्मख्यात्यनिर्वचनीयख्यात्यन्यथाख्यात्यसत्ख्यातिवादिनो निरस्य सत्ख्यातिपक्षस्वीकारात् YatīndraDī. 9. 1; अन्यसंबन्धित्वेनावगतानामन्यसंबन्धित्वेन भानं शुक्तिरजतज्ञानवत्। इयमेव चान्यथाख्यातिः BhāṭṭCin. i. 20. 27 (*on* i. 1. 4); परमते परामर्शान्यथाख्यात्योः सिद्धिरिति वदन्ति VaiyāBhū. 191. 14 (*on* 36); अतद्रूपप्रतिष्ठत्ववचनादन्यथाख्यातिरत्र दर्शने सिद्धा YogSūVr. *on* 1. 8; **2B** invalid knowledge, i.e. knowledge regarding what is transformed otherwise केयमन्यथाख्यातिर्नाम। यदि तावदन्यथा परिणते वस्तुनि ख्यातिरन्यथाख्यातिः NyāySu. (Ja.) 41B. 4 (*on* i. 1. 1); **2C** invalid knowledge, i.e. knowledge of what is qualified by unrelated property असंबद्धविशेषणविशिष्टप्रतीतिरन्यथाख्यातिरिति निरस्तम् NyāySu. (Ja.) 42B. 1 (*on* i. 1. 1); **2D** invalid knowledge, i.e. knowledge having some other form (than itself) अन्याकारं ज्ञानमन्यथाख्यातिः NyāySu. (Ja.) 42B. 2 (*on* i. 1. 1); **2E** invalid knowledge, i.e. knowledge of one as another नापि वस्तुनो वस्त्वन्तरात्मनावभासोऽन्यथाख्यातिरिति युक्तम् NyāySu. (Ja.) 42A. 11 (*on* i. 1. 1); अन्यदन्यात्मना विषयीकुर्वज्ज्ञानमन्यथाख्यातिः NyāySu. (Ja.) 46A. 4 (*on* i. 1. 1); **3** illusion अथान्यथा भवेद्या धीस्सान्यथाख्यातिरिष्यते। ब्रूह्यन्यथात्वं बुद्धेः किमन्यथाख्यापनं न चेत् IṣṭaSi. 288. 1; न चान्यथाख्यातौ आरोपितस्य क्वचित् अस्ति सत्त्वम्, अधिष्ठानारोप्यसंसर्गस्य असतो भानाभ्युपगमात् TarkSaṁ. (Ā.) 134. 20; इदमिति धर्म्येव वस्तुतः शुक्तिकाशकलं रजताकारेण भासत इत्येवान्यथाख्यातिः SarvaDaKau. 34. 4; **4** the word *anyathākhyāti* यन्न ख्याति न तत्ख्याति यत्ख्याति न तदन्यथा। अन्यथाख्यातिगीस्तस्मान्नाता वन्ध्या मनेतिवत् IṣṭaSi. 287. 11; विशिष्टभ्रमस्यैवान्यथाख्यातिशब्दार्थत्वादिति SāṁkhyaPraBh. 128. 10 (*on* 5. 55) [knowledge obtained by the superimposition of another qualifier in the substratum of one qualifier, Viśiṣṭādvaitakośa; name of a philosophical work, MW.]

अन्यथाख्यातित्व (anyathākhyāti-tva) *n.* the state of being invalid knowledge सत्ख्यातीनामन्यथाख्यातित्वप्रसङ्गात् IṣṭaSi. 138. 4; शुक्तिरूप्यादिस्फुरणानामन्यथाख्यातित्वाद्यसंभवादनिर्वचनीयाविद्याविलासतैव युक्ता IṣṭaSi. 218. 1; न चात्रापि सि(बु)द्धेरन्यथाख्यातित्वम् NyāyKu. 56. 10; घटादिप्रत्ययाः सर्वेऽप्यन्यथाख्यातित्वादिभ्रमाः प्रसज्येरन् NyāySu. (Ja.) 41B. 5 (*on* i. 1. 1)

अन्यथाख्यातिपक्ष (anyathākhyāti-pakṣa) *m.* view of invalid knowledge or erroneous knowledge अन्यथाख्यातिपक्षे च न प्रकारान्तरं न सः VibhraVi. 129; अन्यथाख्यातिपक्षेऽन्यथाभातेऽनुमा न स्यात् NayaVi. 233. 6 (*on* i. 1. 12); आरोपविषयाप्रतीतौ निरालम्बनत्वापातात्। अन्यथाख्यातिपक्षे च सालम्बनत्वनियमात् Kiraṇā. 264. 16; अन्यथाख्यातिपक्षेऽप्यालम्बनसत्यता सर्वज्ञानानामिष्यत एव ŚrutaPra. iA. 179. 14 (*on* i. 1. 1); यथार्थख्यातिव्यतिरिक्तपक्षेष्वन्यथाख्यातिपक्षः प्रबल इत्यभिप्रायेणाह ख्यात्यन्तरेति ŚrutaPra. iB. 27. 15 (*on* i. 1. 1); वेदप्रामाण्यसिद्ध्यर्थं स्वतःप्रामाण्यनिर्णयम्। अन्यथाख्यातिपक्षस्था वर्णयन्ति कुमारिलाः NyāyKu. 17. 4; अन्यथाख्यातिपक्षे स्मर्यमाणारोप इति विशेषः NyāyKu. 66. 15; तदिहान्यथाख्यातिपक्षे विपर्ययस्य संशयस्य च व्यवच्छेदार्थम् ... प्रमाणलक्षणे यथावस्थितादिविशेषणम् NyāyPari. 53. 2; अधिकरणत्वेन प्रतीतत्व(प्रतीतित्व)मात्रोक्तौ चान्यथाख्यातिपक्षे ... सिद्धसाधनम् Nyāyāmṛ. 20A. 5; अन्यथाख्यातिपक्षोऽपि निरस्त एव AdvaiSi. 340. 1.

अन्यथाख्यातिपरिहार (anyathākhyāti-parihāra) *m.* refutation or avoidance of (the fault of) invalid knowledge तर्हि देशान्तरीयरजतसंबन्धमात्रानिर्वचनीयत्वेनान्यथाख्यातिपरिहार इति SiddhāTa. 7. 12.

अन्यथाख्यातिप्रसङ्ग (anyathākhyāti-prasaṅga) *m.* undesired occasion of (the fault of) invalid knowledge अत्रैवान्यथाख्यातिप्रसङ्गात् NyāyKu. 48. 5; अतथाप्रतीतावन्यथाख्यातिप्रसङ्गात् NyāySiA. 265. 20; अन्यथाख्यातिप्रसङ्गे शङ्किते तत्संसर्गस्यानिर्वचनीयत्वेन च परिहृते SiddhāTa. 7. 9; समष्टिमनः परिणामः सुखादेरत्राध्यासेऽन्यथाख्यातिप्रसङ्गात् SiddhāTa. 17. 9; वह्न्यभावाज्ञानात्पर्वतादौ वह्न्युत्पत्तिः। एवं च नानुभवविरोधो नाप्यन्यथाख्यातिप्रसङ्गः SiddhāTa. 55.8.

अन्यथाख्यातिभङ्ग (anyathākhyāti-bhaṅga) *m.* refutation of (the theory of) invalid knowledge इत्यन्यथाख्यातिभङ्गः AdvaiSi. 647. 13.

अन्यथाख्यातिभञ्जन (anyathākhyāti-bhañjana) *n.* refutation of (the theory of) invalid knowledge तर्कैः सारस्वतैः - अन्यथाख्यातिभञ्जनम् GuruCandr. iii. 163. 16.

अन्यथाख्यातिभय (anyathākhyāti-bhaya) *m.* fear of (accepting the theory of) invalid knowledge अन्यथाख्यातिभयात्त्वन्मते दोषादेव रङ्गे रजतभेदाग्रहस्य रजते रङ्गभेदाग्रहस्य च सत्त्वात् SiddhāMu. 69. 15 (*on* 136)

अन्यथाख्यातिभी (anyathākhyāti-bhī) *f.* **A** fear of (accepting the theory of) invalid knowledge न चान्यथाख्यातिभिया ... कथं तन्निषेधः। अपरोक्षत्वाभावेऽपि स्मृतिरूपतत्प्रसक्तेः संभवात् AdvaiSi. 648. 22; **B** fear of invalid knowledge न च प्रमास्थले विशिष्टज्ञानं प्रवर्तकं भ्रमस्थले भेदाग्रह इति युक्तम् ... तत्रापि अन्यथाख्यातिभिया इदमिति न रजतमिति ज्ञानद्वयस्य ... इष्टभेदाग्रहसत्त्वात् PūrvottaVāNaMā. 333. 11.

अन्यथाख्यातिमत (anyathākhyāti-mata) *n.* view or theory of invalid knowledge ज्ञातरजतानामेकत्रैवान्यत्रापि प्रवृत्तेरन्यथाख्यातिमतेऽप्यापत्तेः LaCandr. 340. 11.

अन्यथाख्यातिमात्र (anyathākhyāti-mātra) *n.* invalid knowledge in general स यदि ब्रूयात् नान्यथाख्यातिमात्रं निषिद्धं किं त्वन्यथाख्याति सत् न त्वसदिति IṣṭaSi. 137. 17; लिङ्गशब्दाभासयोरन्यथाख्यातिमात्रजनकत्वात् ĀtmaTaVi. 192. 16; NyāyVārPari. 724. 1.

अन्यथाख्यातिरूप (anyathākhyāti-rūpa) *adj.* [*f.*-ā] of the form of invalid knowledge शशविषाणादिकल्पा: ... अन्यथाख्यातिरूपा एवेति ĀtmaTaVi. 207. 1; 704. 4; विपर्ययमन्यथाख्यातिरूपमिति शेषः NyāyVārPari. 406. 6; तदमूः शशविषाणादिकल्पना नासत्ख्यातिरूपाः ... तस्मादन्यथाख्यातिरूपा एवेति NyāyVārPari. 728. 4; 'पीतश्शङ्खः' इत्यादिवित्तयोऽपि अन्यथाख्यातिरूपाः TantrRaha. 2. 16; तेनान्यथाख्यातिरूपपरजतत्वविशिष्टज्ञानस्यैव ग्रहे ... प्रवृत्त्यादिहेतुता युक्ता BhāṭṭCin. i. 21. 13 (*on* i. 1. 4)

अन्यथाख्यातिवाद (anyathākhyāti-vāda) *m.* **1** theory of invalid knowledge तत्त्वचिन्तामणौ प्रत्यक्षखण्डे अन्यथाख्यातिवादपूर्वपक्षः TattvCin. i. 476. 7; असंनिकृष्टस्यैव देशान्तरस्थस्य रजतस्य इहारोपापत्तिरिति अन्यथाख्यातिवादः प्रसारितः SiddhāLeSaṁ. 210. 1; परोक्षभ्रमस्थले स्फटिकादौ लौहित्यादिभ्रमस्थले चान्यथाख्यातिवादो न विचारसहः GuruCandr. i. 17. 8; **2** title of a section इति ... तत्त्वचिन्तामणौ प्रत्यक्षखण्डे अन्यथाख्यातिवादः TattvCin. i. 537.8; अन्यथाख्यातिवादः (प्रारभ्यते) MaṇiKa. 10. 7.

अन्यथाख्यातिवादिन् (anyathākhyāti-vādin) *adj.* who propounds the theory of invalid knowledge अन्यथाख्यातिवादिनापि भवता प्रथमं ग्रहणस्मरणे अङ्गीकृत्यैव ताभ्यां विपर्ययो जायत इत्यभ्युपगतम् TantrRaha. 3.17; इदंत्वादिविशिष्टे रजतादिसंसर्गाध्यास इत्यन्यथाख्यातिवादिनः केचित् GuruCandr. i. 7.20; (used as noun) (one) who propounds the theory of invalid knowledge अन्यथाख्यातिवादिनो बाध्यज्ञानाभावात्र काचित् भ्रान्तिः IṣṭaSi. 113. 11; न खलु अन्यथाख्यातिवादिनोऽपि सदन्तरं सदन्तरात्मना सदभ्युपगच्छन्ति TātpaṬ. (Vā.) 87. 4 (*on* i. 1. 2); अन्यथाख्यातिवादिनये धर्मिण्यमि(पि) प्रमात्वसंभवेन प्रमायामेवानुभवत्वस्य स्थैर्यात् KhaṇḍanKhā. 399. 14; विशिष्टत्वे संबन्धांशे चासत्ख्यातिरन्यथाख्यातिवादिभिरभ्युपगमात् KhaṇḍanKhā. 1331. 5; अन्यथान्यथाख्यातिवादिभिः ... रजतज्ञानस्य पुरोवर्तिविषयत्वे साधिते TattvPradī. (Ci.) 6. 10; 33. 14; अन्यथाख्यातिवादिनश्च तमध्यासमन्यत्र शुक्त्यादावन्यधर्मस्यापि ज्ञानाकारस्य देशान्तरस्थस्य वाध्यास इति वदन्ति PrakaVi. 7. 24; अन्यथाख्यातिवादिन्वाद्देशान्तरे सदेव मुखं दर्पणसंसृष्टं भाति PrakaVi. 660. 14; स्वोपादेयं स्वयमेव प्रतिषेधन्भ्रमावन्यथाख्यातिवादी वक्तव्यः NyāyKu. 45.15; अन्यथाख्यातिवादिमतानुसारेण रजतस्य देशान्तरसत्त्वेन भाव्यम् SarvaDaSaṁ. 16. 615; अन्यथाख्यातिवादिनस्तव मतेऽधिष्ठानारोप्ययोः संसर्गस्य शून्यत्वादात्माविद्यासंबन्धो न स्यात् VivaPraSaṁ. 27. 25; रजताकारः ... । न तावत्पुरोवर्तिनिष्ठ इतीष्टमन्यथाख्यातिवादिनाम् NyāySu. (Ja.) 43B. 10 (*on* i. 1. 1); अन्यथाख्यातिवादिवदनिर्वचनीयख्यातिवादिनोऽपि आरोपिताकारस्यान्यत्र पारमार्थ्यमावश्यकम् NyāySu. (Ja.) 297A. 10 (*on* ii. 1. 6); सर्वत्रप्रमा प्रमापूर्विकेव भवतीत्यन्यथाख्यातिवादिभिरभ्युपगमात् Upask. 305. 8 (*on* vii. 1. 21); पठितानि पुराणानि भवता नूतनानि न। आस्तां तवान्यथा ख्यातिरन्यथाख्यातिवादिनः ParamāKā. 54. 37.

अन्यथाख्यातिविषयत्व (anyathākhyātiviṣaya-tva) *n.* the state of being the object of invalid knowledge तत्र किमिदं मिथ्यात्वमभिप्रेतम्। किं तुच्छत्वम्, उतान्यथाख्यातिविषयत्वम् ŚatDū. 95. 23.

अन्यथाख्यातिवेद्य (anyathākhyāti-vedya) *adj.* to be known through invalid knowledge किं चासत्ख्यातिरंशे प्रसजति भवतामन्यथाख्यातिवेद्ये TattvMu. 4. 13.

अन्यथाख्यातिव्याप्य (anyathākhyāti-vyāpya) *adj.* (used as noun) (probans) pervaded by invalid knowledge रजतमात्रवृत्तिधर्मवदित्यन्यथाख्यातिव्याप्यं सिध्यतीत्यप्राप्तकालत्वम् TattvCin. i. 432. 1.

अन्यथाख्यातिशालिन् (anyathākhyāti-śālin) *adj.* possessing illusion कश्चित् शब्दो नित्य इति वदति। अन्यश्चानित्य इति। तयोस्तावदन्यतरेणान्यथाख्यातिशालिना भवितव्यम् NyāyKu. 44. 8.

अन्यथाख्यातिसमाधान (anyathākhyāti-samādhāna) *n.* answer to the (contingency of) invalid knowledge न च कश्चिदुक्तप्रकारमन्यथाख्यातिसमाधानं नानुमन्तुं शक्नोति KhaṇḍanKhā. 1335. 12.

अन्यथाख्यातिसंभव (anyathākhyāti-sambhava) *m.* possibility of invalid knowledge अन्यत्रापि रूप्यादिख्यातावन्यथाख्यातिसंभवादनाश्वासोऽर्थानिश्चयः IṣṭaSi. 41. 18.

अन्यथाख्यातिसाधन (anyathākhyāti-sādhana) *n.* means which establishes invalid knowledge असत्यस्थले इष्टज्ञानमपि प्रवर्तकं न तु भेदाग्रहे हेतुतावच्छेदकमित्यन्यथाख्यातिसाधनं न भवतीति चेत्। न TattvCin. i. 509. 4; निर्विषयासदन्यथाख्यातिसाधने विरोधापसिद्धान्तादिदोषात् NyāySiA. 227. 19.

अन्यथाख्यातिसामग्री (anyathākhyāti-sāmagrī) *f.* totality of causes of invalid knowledge एतेन वेत्रदाहादिवन्नेत्रादिदुर्बलतैवान्यथाख्यातिसामग्रीत्युपगमोऽपि मन्दफलः NayaVi. 93. 5 (*on* i. 1. 5)

अन्यथाख्यातिसिद्धि (anyathākhyāti-siddhi) *f.* establishment of invalid knowledge समग्रधीकार्यगम्यसामग्र्या विशेषोपधानात् सामग्र्यन्तरं न धीजातीयमेव विकुर्यादिति नान्यथाख्यातिसिद्धिः NayaVi. 93. 7 (*on* i. 1. 5); एवं वादिनां विवादकार्यकारणतया अन्यथाख्यातिसिद्धिः NyāyKu. 47. 8.

अन्यथाख्यातिस्वीकार (anyathākhyāti-svīkāra) *m.* acceptance of (the theory of) invalid knowledge तादात्म्यस्य च प्रतीतावन्यथाख्यातिस्वीकारात्, अप्रतीतावाश्रयासिद्धेः TattvPradī. (Ci.) 70. 1; अर्थक्रियासामर्थ्यस्य तवाप्रसक्तत्वात्। प्रसक्तौ चान्यथाख्यातिस्वीकारप्रसक्तेश्च NyāySu. (Ja.) 57A. 2 (*on* i. 1. 1); आद्ये सिद्धसाधनम्। ... द्वितीयेऽन्यथाख्यातिस्वीकारः विशिष्टज्ञानस्यैव तथात्वात् SarvaDaKau. 34. 2; तार्किकादेरन्यथाख्यातिस्वीकारेण पटादिनिवर्तकधीविषयत्वस्य घटादिजातावनङ्गीकारात् LaCandr. 316. 25.

अन्यथाख्यातीष्टि (anyathākhyātīṣṭi) *f.* acceptance of the (contingency of) invalid knowldge अनिर्वचनीयं रूप्यं सत्त्वेन ख्यातीति वदतः सत्संवित्तिविरोधात्, अन्यथाख्यातीष्टेश्चानाश्वासात् IṣṭaSi. 42. 3.

अन्यथाख्यात्यनङ्गीकार (anyathākhyāty-anaṅgīkāra) *m.* non-acceptance of invalid knowledge स्यादेवं यद्यन्यथाख्यात्यनङ्गीकारेऽपि व्यवहारस्य बाधाबाधौ स्याताम् NyāyKu. 52. 11; न चान्ययोः संबन्धो विप्रकृष्टयोर्विशिष्टबुद्धौ भाति, अन्यथाख्यात्यनङ्गीकारात् GuruCandr. ii. 105. 19.

अन्यथाख्यात्यनभ्युपगम (anyathākhyāty-anabhyupagama) *m.* non-acceptance of invalid knowledge सा चान्यथाख्यात्यनभ्युपगमे न स्यात् NyāyKu. 46. 10; प्रतिज्ञानन्तरं हेतूपन्यासोऽन्यथाख्यात्यनभ्युपगमे न स्यादिति NyāyKu. 58. 14; अविद्याया एव पञ्चपर्वाया बुद्धिपुरुषसंयोगहेतुतावचनाद्य अन्यथाख्यात्यनभ्युपगममात्र एव योगतोऽत्र विशेषौचित्यात् SāṁkhyaPraBh. 25. 12 (*on* 1. 55)

अन्यथाख्यात्यभाव (anyathākhyāty-abhāva) *m.* absence of invalid knowledge तन्मते अन्यथाख्यात्यभावाद्यागो मत्कृतिसाध्य इति ज्ञानं कृतिशून्यस्य नास्त्येव BhāṭṭCin. i. 66. 7 (*on* i. 1. 4)

अन्यथाख्यात्यभ्युपगम (anyathākhyāty-abhyupagama) *m.* acceptance of invalid knowledge अन्यथाख्यात्यभ्युपगमेऽपि शुक्तिकाकारस्येदं रजतमिति ज्ञानं प्रत्यनालम्बनताभिधाने ... अनभ्युपगम एव परिहारः NyāyMa. 74. 6.

अन्यथाख्यात्ययोग (anyathākhyāty-ayoga) *m.* untenability of invalid knowledge ग्रह एव त्वर्थवान्, अख्यातेरन्यथाख्यात्ययोगादख्यातिकाल इव IṣṭaSi. 262. 8.

अन्यथाख्यात्यसंभव (anyathākhyāty-asambhava) *m.* impossibility of invalid knowledge तुल्यस्सदसतोरन्यथाख्यात्यसंभवः IṣṭaSi. 138. 1; दृग्दृश्यादिविशिष्टबुद्धेः प्रमात्वेनान्यथाख्यात्यसंभवात् GuruCandr. ii. 105. 20.

अन्यथाख्यात्यादि (anyathākhyāty-ādi) *adj.* invalid knowledge etc. अन्यथाख्यात्याद्यभ्युपगमेऽपि ... अवश्यं सा अभ्युपेया IṣṭaSi. 218. 3.

अन्यथाख्यात्यापत्ति (anyathākhyāty-āpatti) *f.* undesired contingency of invalid knowledge अनिष्टाभेदग्रहस्य निवर्तकत्वे च रजत एव नेदं रजतमिति कृत्वा न निवर्तेत अन्यथान्यथाख्यात्यापत्तेः TattvCin. i. 463. 1; नापसिद्धान्तो नान्यथाख्यात्यापत्तिर्न वा ग्रन्थविरोध इत्यनवद्यम् AdvaiSi. 134. 1; न चाविद्यानिष्ठस्य सत्तादात्म्यस्य घटादौ भाने अन्यथाख्यात्यापत्तिः GuruCandr. i. 9. 7; व्यावहारिकस्य शुक्तिगतनिषेधप्रतियोगित्वे तत्र तस्यैव प्रसक्तेर्वाच्यतया अन्यथाख्यात्यापत्तिः GuruCandr. i. 66. 9; व्यावहारिकरजतस्यैव स्वरूपेण निषेधस्वीकारे भ्रमबाधवैयधिकरण्यादिवारणाय तस्यैव भ्रमे भानस्य वाच्यत्वेऽन्यथाख्यात्यापत्तिरिति दोषोऽपि न LaCandr. 134. 6; व्यक्त्यंशे शक्तेरबाधेनान्यथाख्यात्यापत्तिविरहात् ŚaktiVā. 203. 10; त्वन्मते योग्यताविशिष्टज्ञानस्यैव शाब्दबोधे हेतुत्वादन्यथाख्यात्यापत्तेः BhāṭṭCin. i. 65. 27 (*on* i. 1. 4)

अन्यथाख्यात्यापात (anyathākhyāty-āpāta) *m.* undesired contingency of invalid knowledge बाह्यपुत्रादिसाकल्यवैकल्यधर्मसदृशान्धर्मानात्मनि देहादिविशिष्टेऽध्यस्यति अन्यथा अन्यथाख्यात्यापातात् PrakaVi. 19. 18; शब्दोऽभ्यासार्थक इतीत्यादि निरस्तम्, अभिध्यानादेः प्रागरमार्थसदादौ परमार्थसत्त्वादिप्रतीत्यभ्युपगमे अन्यथाख्यात्यापातात् JñānBiPra. 25. 13.

अन्यथाख्यान (anyathākhyāna) *n.* 1 description in a wrong way, wrong discussion सुसर्वज्ञाश्च किं कुर्युरन्यथा ग्रन्थदेशनम्। अर्थस्य वान्यथाख्यानं प्रमाणं तन्मतं यतः PadmP. (Ra.) 11. 193; 2 invalid knowledge अन्येषां तु ज्ञातस्य रूप्यादेर्बाधासंभवस्योक्तत्वाद् भ्रान्त्यसिद्धेः भ्रान्त्याप्यन्यथाख्यानं न सिध्येत् IṣṭaSi. 121. 7; न चानाकारस्याकारत्वेनान्यथाख्यानम् ŚrutaPra. iB. 37. 20 (*on* i. 1. 1); तथा बाधकस्य ज्ञानस्य बाध्यप्रतिसंबन्धिसापेक्षत्वात् बाध्यस्यान्यथाख्यानस्य सिद्धिः NyāyKu. 47. 10.

अन्यथाख्यानादि (anyathākhyānādi) *adj.* invalid knowledge etc. सत्त्वे सति अन्यथाख्यानादिभिस्तत्तद्वाद्यभिमतैरेव ख्यातिबाधोपपत्तेः ŚrutaPra. iB. 7. 8 (*on* i. 1. 1)

अन्यथाख्यापन (anyathākhyāpana) *n.* 1 act of causing illusion अर्थस्य ... अन्यथाख्यापनस्य ... मायां विना असिद्धेर्वक्ष्यमाणत्वात् IṣṭaSi. 218. 16; 2 act of causing invalid knowledge अन्यथाख्यापनान्यथाभावयोश्च धियः अर्थान्यथाभावनिरासेनैव निरस्तत्वात् IṣṭaSi. 235. 17; ब्रूह्यन्यथात्वं बुद्धेः किमन्यथाख्यापनं न चेत् IṣṭaSi. 288. 2.

अन्यथाख्यापिका (anyathā-khyāpikā) *adj.* (*f.*) which causes invalid knowledge अतोऽन्यथाख्यापिका धीर्नान्यथाख्यातिरिष्यते IṣṭaSi. 287. 3.

अन्यथागण (anyathā-gaṇa) *m.* different group न चाहरुपहितोऽन्यथागणो द्वादशाहः MayūMāli. 555. 20 (*on* viii. 1. 10)

[1]**अन्यथागति** (anyathā-gati) *f.* 1 another way or alternative अन्यथागत्यसंभवाद्विकल्प इति मन्यते TantrVā. 283. 23 (*on* i. 4. 1); मायाश्रयचिन्मात्रयुते तथोपचारः। न पुनस्तदुपाधियोगतोऽन्तःकरणस्येति समान्यथागतिर्हि ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 15. 101; 2 act of going elsewhere निरुद्धोक्तिः सहस्थानं वैयर्थ्यं चान्यथागतिः। युक्तयः पूर्वपक्षस्य AnuVyā. 38A. 4 (*on* 3. 1)

[2]**अन्यथागति** (anyathāgati) *f.* absence of means otherwise क्षीयन्ते चास्य कर्माणि दृष्ट एवात्मनीश्वरे। इति श्रुतिपुराणादिवचनेभ्योऽन्यथागतेः AnuVyā. 52A. 10 (*on* 3. 3)

अन्यथागम (anyathāgama) *m.* scripture which is other than the Vedic one मद्याद्यैर्गर्हितैर्यत्र संकरः शिवयोगिनाम्। नृपराष्ट्रभयं तत्र कारणं चान्यथागमः ... अन्यथागमस्त्रयीबाह्यः शैवाद्यागमः DaṇḍaVi. 271. 13.

अन्यथागोत्र (anyathā-gotra) *adj.* of different descent or family. ये केचन समानगोत्रा अव्यवेता अन्यथागोत्राः स्युरेकस्यार्षेयश्च वरण एव तेषां वरणं स्यात् BaudhŚS. iii. 163. 8.

अन्यथाग्रह (anyathā-graha) *m.* 1 illusion अध्यासो नाम खल्वेष वस्तुनो योऽन्यथाग्रहः SarvaVeSāSaṁ. 497; चक्षुरादिदोषान्तराद्रूप्ये अन्यथाग्रहो न केवलात् सदृशार्थग्रहात् इति चेत् सोऽस्तु दोषान्तरादेव तस्यैव भ्रमान्वयात् IṣṭaSi. 281. 3; 2 act of grasping, i.e. knowing otherwise, invalid knowledge or erroneous knowledge किं त्वेतदिति जिज्ञासोर्निषिद्धेऽप्यन्यथाग्रहे। तावतो व्यवधानत्वाद् बुभुत्सा च न युज्यते BṛĀraUBhVā. i. 4. 466; वाक्यप्रवृत्तेस्तुल्यत्वान्न युक्तोऽत्रान्यथाग्रहः BṛĀraUBhVā. ii. 3. 61; ii. 4. 317; अल्पत्वाग्रहणं नाम न प्राचुर्यग्रहणम् अपि त्वल्पत्वविषयज्ञानसंकोच इति अन्यथाग्रहाभावात् ŚrutaPra. iB. 33. 30 (*on* i. 1. 1)

अन्यथाग्रहण (anyathā-grahaṇa) *n.* 1 acceptance otherwise यथाश्रुतादन्यथाग्रहणं निष्प्रमाणकम् TantrVā. 47. 5 (*on* i. 2. 29); 2 act of grasping, i.e. knowing otherwise, invalid knowledge or erroneous knowledge अस्माद्यदपरं रूपं नास्तीत्येव निरूप्यते। अन्यथाग्रहणाभावाद्बीजं तत्स्वप्नबोधयोः NaiṣkaSi. 192. 3; अन्यथाग्रहणवदन्यथाग्रहणबीजमग्रहणमनात्मधर्म एवेत्याह NaiṣkaSi. 193. 8; तत्पदार्थेन संसृज्यमानस्त्वंपदार्थः पराकृत्यैव निर्लेपमनर्थहेतुमग्रहणमन्यथाग्रहणं च तथा निश्चीयते PañcPā. 38. 7 (*on* i. 1. 0); बाह्यं चेद्वस्तु स्याद् यथाव्यवस्थितमेव ग्रहीतव्यम्, अन्यथाग्रहणे न किंचित् कारणम् NyāyRa. 327. 9 (*on* 5 (3). 207); अद्वैतस्य वस्तुनोऽन्यथाग्रहणं नाम द्वैतरूपेण प्रतिभासः JīvanVi. 112. 1; अन्यथाग्रहणरूपभ्रमादिज्ञानसद्भावात् तन्निरासार्थं तत्त्वपदम् MānaMe. 5.5;

3 illusion पूर्वत्र मोहो मृत्युः संमतो यः इत्यनेनाग्रहणान्यथाग्रहणात्मिका अविद्योक्ता SanatBh. 193.5 (*on* 1.7); 4 wrong interpretation अन्यथाग्रहणनिग्रहदक्षं भाष्यमस्य भगवन् करणीयम् ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 5. 156.

अन्यथाग्राहिन् (anyathā-grāhin) *adj.* which grasps, i.e. refers to otherwise, invalid यद्ययमन्यथाग्राही प्रत्ययः स्यात् कथं न विपर्येति Bṛha. 55. 2 (*on* i. 1. 5)

अन्यथाग्राह्यत्व (anyathāgrāhya-tva) *n.* the state of being known by another means (than itself), i.e. extraneously प्रामाण्यस्य स्वग्राह्यत्वे बाधात्परिशेषेणान्यथाग्राह्यत्वं परतो ग्राह्यत्वमिति कश्चित् TattvCin. i. 246. 1.

अन्यथाङ्गीकार (anyathāṅgīkāra) *m.* acceptance in another way एतद्दोषपरिहारायान्यथाङ्गीकारे कार्यं सति हेतौ उत्पद्यते इत्यङ्गीकारे यौगपद्यं स्यात् VedāntKau. 195. 15 (*on* ii. 2. 21)

अन्यथाचर (anyathā-cara) *adj.* moving in opposite way समीरणः श्रोत्रगतोऽन्यथाचरः समन्ततः शूलमतीव कर्णयोः। करोति SuśruS. vi. 20. 6 (comm. विमार्गगः)

अन्यथाचरत् (anyathā-carat) *adj.* moving in opposite way समीरणः श्रोत्रगतोऽन्यथाचरन् समन्ततः शूलमतीव कर्णयोः। करोति RugVi. 57. 1 (comm. प्रतिलोमं चरन्)

अन्यथाचार (anyathācāra) *adj.* [*f.*-ā] 1 behaving in wrong, i.e. sinful way नैर्गुण्येन च संयुक्ता भ्रष्टलोकपरावराः। असत्स्त्रियोऽन्यथाचारा ह्यनिष्टं लोकमासते Rāmā. ii. 2374*(2); 2 (used as noun) (one) who transgresses (rule) शासनादन्यथाचारान् विनेष्यामि यमालयम् ŚukraNī. 4 (7). 389.

अन्यथाचार (anyathācāra) *m.* wrong behaviour तदेवं ज्ञात्वा स्वरूपानुसंधानं विनान्यथाचारपरो न भवेत् NāraPaU. 5. 1.

अन्यथाचेष्टित (anyathā-ceṣṭita) *n.* activity in different manner व्याजलज्जादयो विभावाः। अनुभावा अन्यथाचेष्टितान्यथाव्यवहारादयः RasTa. 138.6.

अन्यथाजात (anyathā-jāta) *adj.* 1 appeared in opposite way, i.e. doubtful नारायणाद्विनिष्पन्नं ज्ञानं कृतयुगे स्थितम्। किंचित्तदन्यथाजातं त्रेतायां द्वापरे BrahmSūBh. (Ma.) 1A. 5 (*on* 1.1); (स्कान्दे ... किंचित्तदन्यथाजातम्) अन्यथाजातमिदमदो वेति संदिग्धम् TattvPrakā. 3A. 3 (*on* i. 1. 1); 2 taken wrongly, mistaken अन्यथाजातम् ... अन्यदेवेति मिथ्यादृष्टिदु(दृ)ष्टं च TattvPrakā. 3A. 3 (*on* i. 1. 1)

अन्यथाजातीय (anyathā-jātīya) *adj.* of different kind अङ्गत्वाविशेषेऽपि सत्यन्यथाजातीयोऽन्यस्याङ्गस्योपकारोऽन्यथाजातीयोऽन्यस्य ŚābaBh. 2152. 13 (*on* xi. 2. 45)

अन्यथाजातीयक (anyathājātīya-ka) *adj.* 1 belonging to one kind अन्यथाजातीयकेन शब्देन निर्देशः क्रियते MahāBh. i. 171. 21 (*on* i. 1. 66); 2 belonging to another kind अन्यथाजातीयकेन शब्देन निर्देशः क्रियतेऽन्यथाजातीयक उदाह्रियते MahāBh. i. 171. 21 (*on* i. 1. 66); अन्यथाजातीयकः खल्वपि प्रत्यक्षेणार्थसंप्रत्ययोऽन्यथाजातीयकः संबन्धात् MahāBh. i. 384. 6 (*on* ii. 1. 24); ii. 393. 4 (*on* v. 2. 94)

अन्यथाज्ञात (anyathā-jñāta) *adj.* (used as noun) (that) which is known otherwise or erroneously न च - संदिग्धस्यैव साध्यत्वम्, अन्यथाज्ञातस्य अज्ञातत्वभावाभ्युपगमात् TarkSaṁ. (Ā.) 94. 21; तत्किमन्यथाज्ञातस्य सम्यग्ज्ञातत्वं प्रतिपन्नोपाधौ निषेधप्रतियोगित्वं वा Vādā. 13. 3.

अन्यथाज्ञान (anyathā-jñāna) *n.* 1 knolwedge otherwise, invalid knowledge or erroneous knowledge अन्यथाज्ञानसंदेहविपर्यासानुषङ्गिणि। पुंसि कर्तरि नैवास्य प्रामाण्यं स्यात्तदन्यवत् TattvSaṁ. 3126; अज्ञानं चान्यथाज्ञानं मायामेतां वदन्ति ते SadācāAnu. 40; संसरत्यन्यथाज्ञानात्सम्यग्ज्ञानाद्विमुच्यते BṛĀraUBhVā. ii. 4. 260; अज्ञानमन्यथाज्ञानं संशयज्ञानमेव च। घटादावेव तद्दृष्टं न ज्ञातृज्ञानसाक्षिषु TaiUBhāVā. 176. 13 (2); अज्ञानं नाम स्वरूपाज्ञानमन्यथाज्ञानं विपरीतज्ञानं वा BrahmSūBh. (Rā.) 52. 8 (*on* i. 1. 1); न अन्यथाज्ञानमज्ञानम् NītiMā. 21. 7; अन्यथाज्ञानं तु पुरुषस्य तात्पर्याज्ञानात् PrakaVi. 411. 24; अज्ञानं समक्षदर्शनश्रवणसमय एवान्यथाज्ञानम् SmṛtiCan. iii. 216. 3; धर्मैक्ये सति प्रकारान्तरारोपणेन ज्ञानमन्यथाज्ञानम्, यथा पीतः शङ्ख इति ŚrutaPra. iA. 171. 23 (*on* i. 1. 1); अन्यथाज्ञानविपरीतज्ञानहेतुभूतरजस्तमोमूलत्वाभावाद्दुष्टकारणपुराणान्तरसाम्यं न संभावनीयम् ŚrutaPra. iA. 227. 18 (*on* i. 1. 1); iA. 231. 6 (*on* i. 1. 1); अन्यथाज्ञानं वस्तुनो वस्त्वन्तरतया भासनम् NyāyPari. 56. 8; अन्यथाज्ञानं निन्दन्ती श्रुतिः कथं फलसाधकत्वेन तदुपासनां वदेत् AṇuBh. 207. 22 (*on* iii. 3. 1); अविद्या अनवधारणम् अन्यथाज्ञानं वा VīraMi. (Saṁskāra.) 323. 13; यथावस्थितपदेन संशयान्यथाज्ञानविपरीतज्ञानव्यावृत्तिः YatīndraDī. 3. 18; अन्यथाज्ञानं नाम धर्मविपर्यासः YatīndraDī. 3. 20; 2 illusion शिष्यस्य च व्यवहारविशेषादिभिरन्यथाज्ञानादिकमनुमाय तस्मै तत्त्वमुपदिश्यते ŚatDū. 110. 5; 3 knowledge (produced) from another means अन्यथाज्ञानं नोपनिषदुक्तं फलं समर्पयति AṇuBh. 2. 23 (*on* i. 1. 1)

अन्यथाज्ञानजनन (anyathājñāna-janana) *n.* production of invalid knowledge न चादृष्टभेदात्कार्यभेदः ... कार्यभेदस्य च विप्रतिपन्नत्वात्। दोषसहकृतादिन्द्रियादेवान्यथाज्ञानजननमित्यप्यसत् NyāySu. (Ja.) 43A. 10 (*on* i. 1. 1)

अन्यथाज्ञानवाचकत्व (anyathājñānavācaka-tva) *n.* the state of being expressive of invalid knowledge व्यामोहशब्दस्यान्यथाज्ञानवाचकत्वेनासामर्थ्यावाचकत्वात् AṇuBh. 337. 9 (*on* iv. 3. 6)

अन्यथाज्ञानहेतु (anyathājñāna-hetu) *m.* cause of invalid knowledge सर्वमेतत्समञ्जसं कर्तृत्वाद्यन्यथाज्ञानहेतुत्वादात्मरूपिणः BṛĀraUBhVā. i. 4. 379; तात्त्विकार्थनिर्धारणशक्तस्यापि कदाचिदन्यथाज्ञानहेतुभूतमनवधानं हि प्रमादः ŚivārkaMaDī. i. 157. 30 (*on* i. 1. 3)

अन्यथात्मक (anyathātma-ka) *adj.* of the nature of being other (than itself) शङ्क्येतायं तथा वेदो न ग्रन्थार्थान्यथात्मकः। अन्यथेच्छाप्रवृत्तौ तु नाशङ्का विनिवर्तते TattvSaṁ. 2675.

अन्यथात्व (anyathā-tva) *n.* 1 the state of being different, difference [Inst.] by way of difference 2A (change for the worse) depression, distrees, disturbed (mental) state B the state of being changed or transformed C the state of being altered, alteration 3 the state of being opposite or contrary, contrariness 4A [Inst.] by way of being wrong (assumption) B the state of being invalid (knowledge), invalidity C illusoriness 5 the state of being of various kinds or types, variation 6Ai the state of being otherwise ii the state of being otherwise, i.e. uselessness B the state of being other (than itself) 1 the state of being different, difference एके वृक्षे च संपश्येन्नानात्वं फलपुष्पयोः। व्यत्यासमन्यथात्वं वा परचक्रागमो भवेत् AVPari. 70B (4). 5; नास्यान्यथात्वं प्रति विक्रिया मे BuddhaC. 1. 68; अन्यथात्वं शब्दादिति चेन्नाविशेषात् BrahmSū. iii. 3. 6; यत्पुनरेतद्विप्रतिपत्तौ संप्रतिपत्तेरिति न संज्ञान्यथात्वादर्थस्यान्यथात्वम् NyāyVār. 187. 12 (*on* ii. 1. 6); 557. 1 (*on* v. 2. 1); अन्यथात्वं यदीष्येत हेतोरपि फलात्मनः NyāyVi. 2. 266; न हीन्द्रियविषयसंबन्धादेर्व्यवहारस्य प्रतिसर्गमन्यथात्वं षष्ठेन्द्रियविषयकल्पं शक्यमुत्प्रेक्षितुम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 201. 2 (*on* i. 3. 30); तदपेक्षमन्यथात्वं कूटस्थस्याप्यस्ति IṣṭaSi. 231. 11; भूतोऽप्यर्थः साक्षिणां चित्तवैचित्र्यादन्यथात्वमायाति ManuBh. ii. 4. 9 (*on* 7. 12); परिकरसाम्ये सत्यपि परिकार्यस्यान्यथात्वादेकपरिकार्यः KāvyMī. 70. 25; शब्दालंकारस्यार्थालंकारेणान्यथात्वं धातुवादः KāvyMī. 76. 12; तेषां देशकालान्तरवशेनान्यथात्वेऽपि तथात्वेनोपनिबन्धो यः स कविसमयः KāvyMī. 78. 21; काले करणेतिकर्तव्यते ततोऽन्यथात्वात् 'तयो'रेव 'करणेतिकर्तव्यतात्व'मेव' न स्यात् TantrRa. 249. 6; Kāsi. ii. 49. 13 (*on* 5(2). 24); तदेतत्त्रितयमपि क्रमकालपरिमाणात्मकमाचमनादिभिरन्यथात्वमापद्यते ŚāstrDī. 28. 12 (*on* i. 3. 4); बलवता कारणान्तरेणान्यथात्वं प्रतिपद्यते ŚāstrDī. 124. 3 (*on* ii. 2. 2); 146. 3 (*on* ii. 2. 8); रूपान्यथात्वं हि शब्दादेव प्रतीयते BrahmSūBh. (Rā.) 619. 4 (*on* iii. 3. 6); तुलाग्रस्यान्यथात्वं – नामोन्नामलक्षणम् इत्यर्थः Pradī. iv. 298A. 23 (*on* v. 1. 119); हेतुफलयोर्यौ देशकालौ प्रसिद्धौ तयोरन्यथात्वमसंगतिः AlaṅkāRa. 55 (1); अन्यथात्वं विद्यैक्यात्स्वीकृतादन्यथात्वं तन्नानात्वमस्ति VedāntKau. 303. 2 (*on* iii. 3. 6); क्वचिदंशे गुणदोषसंभावनया दृष्टमन्यथात्वम् NyāyPari. 352. 5; TattvMu. 4. 32; य एव लौकिकास्त एव वैदिका इति न्यायात्। क्वचित् प्रयोगवशादन्यथात्वम् PrakriKau. ii. 700. 3; वैदिकानां शब्दानामन्यथात्वं बहुषु स्थलेषु दृश्यते Prasā. ii. 700. 13; आचारस्य त्ववाक्यात्मकत्वेनान्यथात्वस्यापि कल्पयितुमशक्यत्वात् MīmāKau. i. 61. 3 (*on* i. 3. 9); [Inst.] by way of difference नान्यथात्वेन तत्र भ्रमितव्यम् SiddhāTaVi. 72. 1; 2A (change for the worse) depression, distress, disturbed (mental) state यदि एकेन द्वारेण प्रविशामि, अपरेषां भवति अन्यथात्वम् Divyāva. 30. 17; 31. 15 [DBHS.]; 2B the state of being changed or transformed अद्य श्वो वा मरणमशिवं प्राणिनां कालपाशैराकृष्टानां जगति भवतो नान्यथात्वं कदाचित् VijñāŚ. 34; परिणामो हि नामान्यथात्वम् MaYānaSū. 150. 23; कोऽयं परिणामो नाम। संततेरन्यथात्वम् AbhidhKoBh. 64. 5 (*on* 2. 36); तदेकस्य चित्तस्य प्रतिक्षणमिदं संस्कारान्यथात्वं निरोधपरिणामः YogBh. 124. 4 (*on* 3. 9); यद्यान्यथात्वं द्विज याति भूयो न तत्तथा तत्र कुतो हि तत्त्वम् ViṣṇuP. ii. 12. 41; कालानुरोधेन पदार्थो नान्यथात्वमभ्युपगच्छेत् ŚābaBh. 200. 1 (*on* i. 3. 7); ते खल्वपि संयोगादिविशेषैरन्यथात्वं प्रतिपद्यन्ते AṣṭāSaṁ. i. 64. 12 (1. 10); दोषैः स दिग्विभागाद्यैस्त्वन्यथात्वं न याति PāraS. 10. 307; विभिन्नानां च काण्डानां भङ्गादेकतरस्य च। उत्पद्यतेऽन्यथात्वम् PāraS. 12. 548; विक्रियायाश्च सद्भावे नित्यत्वमवहीयते। अन्यथात्वं विकारो हि

तावदस्थ्ये च तत्कथम् TattvSaṁ. 295; स्वाभाविकाज्ञानासङ्गप्रयुक्तेन कर्मणा मृत्युना प्रतिक्षणमन्यथात्वमापद्यमानं वशीकृतम् BṛĀraUBh. 358. 15 (*on* iii. 1. 4); अन्यथात्वे हि न कारणाधीनं भावानां रूपम् NyāyMañ. ii. 27. 2; सोऽयमुत्पत्तिप्रभृति किंचित् किंचिदन्यथात्वमन्तरेण नोपपद्यते ŚāstrDī. 144. 10 (*on* i. 1. 6); अन्यथात्वे महादोषा वैपरीत्ये कुलक्षयः SamarāSū. 51. 23; क्रियते ये तु नियतेरन्यथात्वं सनायताम् RājTa. (Ka.) 8. 1470; 7. 791; रूपभेदा(द)न्यथा(त्व)स्य प्रतीतेः उभयत्रापि (वि)शेषात् TarkSaṁ. (Ā.) 39. 15; एकद्रव्यस्य सर्वात्मनान्यथात्वं कार्त्स्न्यम्। सर्वस्यानेकद्रव्यस्यान्यथात्वमभिविधिः PrakriKau. i. 950. 4 (*on* v. 4. 53); आनर्थक्यप्रतिहतानां विपरीतं बलाबलम् इति न्यायेन विधेरेवान्यथात्वमाश्रयणीयम् VīraMi. (Saṁskāra.) 603.1; **2C** the state of being altered, alteration आकारो विकारः। स्वाभाविकानां हि स्वरादीनामन्यथात्वम् ManuBh. ii. 83. 21 (*on* 8. 25), वक्तृवाच्यप्रबन्धानामौचित्येन क्वचित् ... रचनावृत्तिवर्णानामन्यथात्वमपीष्यते KāvPra. 487. 8; Kāvyānu. (He.) 244. 13; 245.14; AlaṅkāŚe. 22. 2; **3** the state of being opposite or contrary, contrariness दृढं व्यवस्थितायाः कथमन्यथात्वम् BrahmSi. 9. 25; प्रायूपादन्यथात्वं स्यान्नित्यतास्य विरुध्यते ŚlokaVār. 5 (17). 21 (694. 2); स च ... विज्ञाताश्रयप्रमाणपरिमाणः सन्नन्यथात्वम् ... प्रतिपाद्येत TantrVā. 120. 1 (*on* i. 3. 6); दोषाणामयथार्थज्ञानहेतुत्वात्तज्ज्ञानादन्यथात्वमर्थस्य TātpaṬ. (U.) 59. 8 (*on* 2. 58); शास्त्रम् ... मन्त्रेषु प्रमाणान्तरप्रमितार्थेषु तत्त्वमन्यथात्वं वार्थस्यान्यतोऽवधारयितुं शक्यते PrakaPañ. 256. 2; त्रीन् पक्षानन्यथात्वेऽस्य, मासषट्केन पश्चता। पक्षद्वयं विपर्यासेऽभीष्टबन्धुवियद्भवेत् YogŚā. 5. 70; सौम्यैरष्टमसंस्थैर्द्वितीयसंस्थैस्तथैव दीर्घायुः। भवति प्रष्टुर्नित्यं तदन्यथात्वेऽन्यथात्वं स्यात् DaivaVa. 14. 3; न च ज्ञानाज्ञानयोरपि मिथ्याकल्पितत्वं दृष्टम्। तद्विषयस्यैवान्यथात्वं भ्रान्तौ ViṣṇuTaNi. 15A. 11; प्रमितत्वे प्रमाभङ्गान्निषेधस्तस्य नेष्यते। अन्यथात्वे तदप्राप्तेर्निषेद्धुं नैव शक्यते TarkSaṁ. (Ā.) 130. 20; प्रतिपत्तौ वा व्यवहारोदयेऽपि वा। तथाभावान्यथात्वाभ्यां प्रमाप्रामाण्यव्यवस्थितिः NyāyPari. 39. 4; स्वरूपाणामन्यथात्वमग्रहत्वं स्यादित्यर्थः AṇuBh. 215. 15 (*on* iii. 3. 6); अवयवरूपके विवर्तनात्तत्स्वरूपगोपनेनान्यथात्वेन वर्तनादेकदेशविवर्ति RasGaṅ. 306. 8; यावानंशो बाधितस्तावानेवान्यथात्वेन पर्यवस्यति RasGaṅ. 558. 16; भैषज्यं तु यथाकामं पथ्यं तु कठिनं वदेत्। आरोग्यं वैद्यमाहात्म्यादन्यथात्वमपथ्यतः KaliViḍ. 25; **4A** [Inst.] by way of being wrong (assumption) स्तोकेनाप्यन्यथात्वेन शास्त्रार्थो निष्फलो भवेत् TantrVā. 147. 9 (*on* i. 3. 8); **4B** the state of being invalid (knowledge), invalidity अन्यथात्वं पुनरस्य बलवद्बाधकप्रत्ययवशात् Bhām. 13. 23 (*on* i. 1. 0); 'यद्यथा प्रतिभासते तत्तथैव' इत्यौत्सर्गिकान्यथात्वं (इत्यौत्सर्गिकम्। अन्यथात्वं?) तु बलवद्बाधकप्रत्ययोपनिपातात् NyāyMa. 99. 5; अन्यथात्वमसत्तस्मादभ्रान्तावेव प्रतीयते AnuVyā. 2B. 1 (*on* 1. 1); प्रत्यक्षस्य हि दूरे मन्दग्राहित्वं परिमाणादावन्यथात्वं च ततो बलवत्प्रत्यक्षेणैव निश्चितम् ViṣṇuTaNi. 16B. 2; नापि फलेऽन्यथात्वम् VivaPraSaṁ. 40. 2; अन्यथात्वं हि वैपरीत्यमपीष्यते NyāyPari. 39. 6; उपधेरन्यथात्वं भ्रमांशे TattvMu. 4. 103; नान्यथात्वं वास्तुविद्यायाः सर्वज्ञभाषितत्वात् KumāDeCa. (So.). 42. 35; अर्थस्य शुक्तिरजतादेर्विसंवादादन्यथात्वात्तज्ज्ञानितस्येदं रजतम् BālamBha. ii. 89. 8 (*on* 2. 80); **4C** illusoriness कालत्रो भागद्वयस्यान्यथात्वं युक्तम् TattvPrakā. 3A. 4 (*on* i. 1. 0); यदन्यथात्वं शुक्तिकेदमंशस्य रजतत्वसंसर्गो रजतस्येदंतासंसर्गस्तत्तद्वदसदेव NyāySu. (Ja.) 58B. 8 (*on* i. 1. 1); **5** the state of being of various kinds or types, variation ननु चान्यथात्वं विद्यायाः BrahmSū. (Bhā.) 176. 27 (*on* iii. 3. 6); न तस्यात्मवदन्यथात्वं कारणैः शक्यं कर्तुम् Bhām. 105. 6 (*on* i. 1. 4); ब्रह्मणोऽन्यथात्वाद्विनाशप्रसङ्गः TātpaṬ. (Vā.) 239. 4 (*on* i. 1. 22); अन्यथात्वं विद्याभेद इति व्याख्यातम्, तदयुक्तम् ŚrutaPra. ii. 469. 21 (*on* iii. 3. 9); **6Ai** the state of being otherwise मातुस्तु शैशवाद्बाल्येनान्यथात्वम् ManuBh. i. 143. 8 (*on* 2. 133); पूर्वोक्तयोरप्रमादयोरन्यथात्वे दोषमाह ManuBh. ii. 42. 3 (*on* 7. 143); विनिपातोऽन्यथात्वं प्रत्यनन्तरस्य देशान्तरे गमनादि ManuBh. ii. 163. 14 (*on* 8. 185); यत्समारोपितं रूपमन्यथात्वमिति यावत् तत्प्रतिषिध्यते TātpaṬ. (Vā.)36. 19 (*on* i. 1. 1); बाधकादन्यथात्वमिति चेन्न। तदनिरूपणात् PramāMā. 1. 19; **6Aii** the state of being otherwise, i.e. uselessness आत्मेत्येवोपासीतेतिशब्दादुपसंहारस्यान्यथात्वमिति चेन्न BrahmSūBh. (Ma.) 53B. 2 (*on* iii. 3. 7); **6B** the state of being other than (itself) त्रयो गुणास्त्रैगुण्यं तस्य विपर्ययः अन्यथात्वम् SāṁkhyaTaKau. 320. 2 (*on* 18)

अन्यथात्वकरण (anyathātva-karaṇa) *n.* **1** act of altering, alteration तदा वेदपाठादेरन्यथात्वकरणाशक्तिः पुंसः सिध्येत् TattvSaṁPañ. 715. 4 (*on* 2675); पाद एवान्यथात्वकरणं न स्वीकरणं पादोनहरणं वा KāvyMī. 59. 16; **2** act of causing the contrariness दुष्करमभिशापवरदानादि अन्यथात्वकरणम्। यथा संवर्तस्यान्यदेवतासृष्टिः ManuBh. ii. 445. 15 (*on* 2. 237)

अन्यथात्वकल्पन (anyathātva-kalpana) *n.* **1** assumption of the state of being contrary or opposite आप्तप्रत्ययमात्रेण श्रोतृणां प्रमाणानि भवन्ति तेषां नैवान्यथात्वकल्पनं लभ्यते TantrVā. 11. 5 (*on* i. 2. 7); हेतुविधिपक्षे तु प्रमाणान्तरसिद्धार्थानुवादकत्वाभावाद्यथाश्रुतादीपदप्यन्यथात्वकल्पनं दोष एव MīmāKau. iii. 54. 13 (*on* i. 2. 29); **2** assumption of the state of being invalid लौकिकवाक्ये तु प्रमाणं प्रत्यक्षादेरन्यथात्वकल्पनम् NyāySu. (So.) 4. 33 (*on* i. 2. 1); **3** assumption of the state of being otherwise किं च पर्यायप्रयोगस्यान्यथात्वकल्पनं क्वचिदपर्यायप्रयोगे सति स्यात् NyāySu. (Ja.) 168B. 8 (*on* i. 2. 6); शब्दबलविचार एव मुख्यः। न तु प्रातीतिकविरोधादन्यथात्वकल्पनम् AṇuBh. 72. 9 (*on* i. 2. 32)

अन्यथात्वग्रहण (anyathātva-grahaṇa) *n.* comprehension of the state of being contrary or opposite 'नेदं रजत'मिति बाधकप्रत्ययेनान्यथात्वग्रहणादप्रामाण्यम् TātpaṬ. (U.) 219. 21 (*on* 5 (2). 108)

अन्यथात्वद्योतन (anyathātva-dyotana) *n.* indication of the state of being different पूर्वप्रक्रान्तस्य वाक्यार्थस्यान्यथात्वद्योतनायाकारः प्रयुज्यते Pradī. i. 275B. 15 (*on* i. 1. 14); PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 1. 14 (113. 13)

अन्यथात्वधी (anyathātva-dhī) *f.* notion of the state of being contrary or opposite यद्यथा वर्तते तस्य तत्त्वं हित्वान्यथात्वधीः। विपरीता भावना स्यात् PañcDa. 7. 110.

अन्यथात्वपरिग्रह (anyathātva-parigraha) *m.* acceptance of the state of being contrary or opposite पुंवाक्येऽप्यन्यथोक्तव्यं यावन्नान्येन गम्यते। तावद्यथाश्रुतं मुक्त्वा नान्यथात्वपरिग्रहः TantrVā. 715. 12 (*on* iii. 1. 13)

अन्यथात्वप्रकाशन (anyathātva-prakāśana) *n.* manifestation of the state of being contrary or opposiate आरूपालोचितेष्वस्ति ह्यन्यथात्वप्रकाशनम् SphoṭSi. 139.2.

अन्यथात्वप्रतिपत्ति (anyathātva-pratipatti) *f.* knowledge of difference आमुखग्रहणं पर्यवसानेऽन्यथात्वप्रतिपत्त्यर्थम् AlaṅkāSa. 17. 2.

अन्यथात्वप्रत्यय (anyathātva-pratyaya) *m.* knowledge of alteration न चायं वर्णविषयोऽन्यथात्वप्रत्ययो मिथ्याज्ञानम्, बाधकप्रत्ययाभावात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 192. 17 (*on* i. 3. 28); उदात्तानुदात्तादिभावेन यो वर्णेष्वन्यथात्वप्रत्ययः स विभ्रमः PrakaVi. 277. 12.

अन्यथात्वप्रथा (anyathātva-prathā) *f.* knowledge of the state of being different न च शब्दस्य क्षणिकत्वं, तत्साधकाभावात्। प्रत्युच्चारणम् अन्यथात्वप्रथा तु व्यञ्जकभेदात् उत्प(उपप?)द्यते TarkSaṁ. (Ā.) 119. 17.

अन्यथात्वभान (anyathātva-bhāna) *n.* knowledge of the state of being different न तु धीद्वये वेद्यनिरन्तरतान्यथात्वभानम् NayaVi. 91. 4 (*on* i.15)

अन्यथात्वभी (anyathātva-bhī) *f.* **1** fear of the state of being invalid इति ब्रह्माण्डपुराणमसंगतं स्यात् इति चेत्, नूनं सामन्तादपि सार्वभौमो बिभेति येन एतदन्यथात्वभिया श्रुतिमन्यथयितुं प्रवृत्तोऽसि VīraMi. (Tīrtha.) 60. 15; **2** fear of the state of being other न हि स्मृतेरन्यथात्वभिया श्रुतेरन्यथात्वं वर्णयितुमुचितम् VīraMi. (Tīrtha.) 315. 7.

अन्यथात्वभ्रम (anyathātva-bhrama) *m.* illusion of the state of being different व्यवहारोऽपि ... चतुरब्धिमेखलायामवनौ प्रसिद्ध इति कोऽयमत्रान्यथात्वभ्रमः NyāyMañ. i. 232. 23.

अन्यथात्वविवर्जितम् (anyathātvavivarjitam) *adv.* without change एतद्धेतुरूपे सर्वमन्यथात्वविवर्जितम्। ततस्ते विद्यते शान्तिः PadmP. (Ra.) 34.90.

अन्यथात्वविषया (anyathātva-viṣayā) *adj.* (*f.*) referring to the state of being contrary or opposite मिथ्यात्वेऽन्यथात्वविषयैव या धीः ... सा कारणं दुष्टकारणविषया वा Kāśi. i. 105. 25 (*on* 2. 86)

अन्यथात्वशङ्का (anyathātva-śaṅkā) *f.* **1** doubt regarding the state of being contrary or opposite न चाधारोऽस्य नियतो घृतादावपि दर्शनात्। तत्रान्यथात्वशङ्का च प्रागेव विनिवारिता TarkSaṁ. (Ā.) 115. 25; प्रमाणेन साध्यमानस्यार्थस्य अन्यथात्वशङ्कायां तन्निरासार्थमन्यथात्वे दोषकथनं तर्कः MānaMe. 35. 2; वाक्यं प्रयुक्तमिति यावन्नानुमीयते तावदन्यथात्वशङ्का न निवर्तते MānaMe. 103. 7; **2** doubt regarding being wrong समस्तश्रुतिसमन्वयो यः प्रथमाध्यायेऽभिहितः तस्य सांख्यादिसमयविरोधेनान्यथात्वशङ्कायां तन्निराकरणार्थमयं द्वितीयः पाद आरभ्यते NyāySu. (Ja.) 313B. 2 (*on* ii. 2. 1)

अन्यथात्वहेतु (anyathātva-hetu) *m.* cause of the state of being contrary or opposite तत्प्रतीतिर्भ्रान्तिरस्तु न स्वप्नप्रतीतिरिति भावः। तत्कृता अन्यथात्वहेतुकृता। ईश्वरकृतेति वा TattvPrakā. 150B. 2 (*on* iii. 2. 3)

अन्यथात्वातिरेकतस् (anyathātvātireka-tas) *adv.* due to the distinction of being different परिणामिनः ... विक्रियावदपि द्रव्यम् ... नित्यमेवेति चेन्नैवमन्यथात्वातिरेकतः BṛĀraUBhVā. i. 4. 591.

अन्यथात्वाधिकरण (anyathātvādhikaraṇa) *n.* section dealing with the difference (of Udgīthas) अन्यथात्वाधिकरणम्। अन्यथात्वं शब्दादिति चेन्नाविशेषात् VedāntSā. (Rā.) 288. 4 (*on* iii. 3. 6)

अन्यथात्वानुपपत्ति (anyathātvānupapatti) *f.* untenability of any change सत्क्रियाकताव्यतिरेकेण प्रकृत्युपधानेऽप्यन्यथात्वानुपपत्तेः SyādvāMañ. 15 (92)

अन्यथात्वापत्ति (anyathātvāpatti) *f.* undesired contingency of the state of being contrary or opposite नञो निपातत्वेन क्रियान्वयनैयत्याभावात्क्रियान्वयाङ्गीकारे च प्रधानभूतायास्तस्या एवान्यथात्वापत्तेः BhāṭṭDī. ii. 243. 5 (*on* vi. 2. 5)

अन्यथात्वापादक (anyathātvāpādaka) *adj.* causing change यद्विघ्युद्देशजन्यं ज्ञानं तदेवार्थवादस्यान्यथात्वापादकं वाच्यम् MayūMāli. 232. 20 (*on* iii. 3. 1)

अन्यथात्वापादन (anyathātvāpādana) *n.* facilitating cause of the state of being contrary or opposite न ... असंहतपरार्थत्वस्यान्यथात्वापादनादुभयविशेषविरुद्धत्वं हेतोः अहंकारान्वयव्यतिरेकानुविधानेन देवा वैकारिकाः स्मृताः ĀtmaSi. 38. 18.

अन्यथात्वाभाव (anyathātvābhāva) *m.* 1 absence of being of various kind एकरूपवस्तुविषयत्वेन पुरुषभेदेऽपि विद्यायाः अन्यथात्वाभावान्नास्ति तत्फले कश्चिदतिशयनियमः PrakaVi. 997. 19; 2 absence of alteration or modification मूलग्रन्थान्यथाकरणं तु युक्त्यनुरोधेन न दोषः। सिद्धान्तेऽन्यथात्वाभावादिति ध्येयम् BhāṭṭDī. ii. 8. 14 (*on* iii. 5. 6)

अन्यथात्वायोग (anyathātvāyoga) *m.* untenability of the state of being contrary or opposite न हि स्थिरात्मनो निर्वृत्तस्यान्यथाभावः तदात्मा शक्यते कर्तुम् ... तस्यैवान्यथात्वायोगात् HetuBiṬ. 78. 2; प्रत्यक्षावगतस्यार्थस्य कल्पनयान्यथात्वायोगात् VedāntKau. 152. 24 (*on* ii. 1. 4)

अन्यथात्वावधारण (anyathātvāvadhāraṇa) *n.* ascertainment as being otherwise तथा हि चन्द्रदिग्मो(ङ्गो)हवेदवर्णस्वरादिषु। पुरुपान्तरसंप्रश्नादन्यथात्वावधारणम् TattvSam. 2880.

अन्यथात्वासंभव (anyathātvāsambhava) *m.* impossibility of being wrong व्यवहारसमाप्तेरन्यथात्वासंभवात् पुनर्न्यायानन्तरमपि प्राङ्न्यायपराजित एवाङ्गीकृतदण्डेन दण्ड्यः SmṛtiCan. iii. 303. 12.

अन्यथात्वोपपत्ति (anyathātvopapatti) *f.* 1 tenability of the state of being different अन्यपाठ्यानामुत्थापनादीनां प्रयोगवशादन्यथात्वोपपत्तिर्दृश्यते AbhinBhā. i. 217. 13 (*on* 5. 22); 2 tenability of being explained otherwise ब्राह्मणादेव ब्राह्मण इति नियमस्य क्वचिदन्यथात्वोपपत्तेः TattvPrakā. 56B. 8 (*on* i. 3. 29); निरवकाशेन प्रथमप्रतीतस्य सावकाशस्यान्यथात्वोपपत्तेः NyāySu. (Ja.) 155B. 11 (*on* i. 2. 1)

अन्यथादत्त (anyathā-datta) *adj.* given or offered in different manner अद्भिरित्यनेन अन्यत्रोक्तविधिनोदकपूर्वमित्यर्थकेन अन्यथादत्तस्य अतत्त्वं सूचितम् BālamBha. ii. 237. 23 (*on* 2. 135)

अन्यथादर्शन (anyathā-darśana) *n.* 1A act of seeing or observing differently क्वचित्तथाहष्टानामपि देशकालसंस्कारभेदेन अन्यथादर्शनात् PramāVāSvopVṛ. 6. 21; 1B act of seeing otherwise अन्यथादर्शनादेव दोषत्वम् IṣṭaSi. 255. 7; Kiraṇā. 124. 4; 2 different cognition न हि वस्तुबलभाविना प्रत्यक्षेण अन्यथादर्शनसंभवो भ्रान्तताप्रसङ्गात् HetuBiṬ. 24. 27; 3 wrong judgement न भयादन्यथादर्शनं कर्तव्यम् ManuBh. ii. 80. 5 (*on* 8. 15); अतश्चादर्शनेऽन्यथादर्शने राज्ञो दोषो न ब्राह्मणानाम् Mitā. 125. 15 (*on* 2. 1); VīraMi. (Vyavahāra.) 10. 20; एवं चैतन्मतेऽन्यथादर्शननिमित्तोऽयं सभ्यदण्डः DaṇḍaVi. 339.7; एवं सति लोकेऽन्यथादर्शनेऽपि धर्मिग्राहकप्रमाणेन तथैव सिद्धत्वान्नात्र काचन शङ्का AṇuBh. 205. 18 (*on* iii. 2. 40); कुलादीनां ज्ञात्यादिरूपाणां दाक्षिण्यादिनान्यथादर्शनमपि संभाव्यते VīraMi. (Vyavahāra.) 30.2.

अन्यथादर्शिन् (anyathā-darśin) *adj.* treating wrongly or unjustly अहं वा त्वयि सम्यग्वर्तमाने यद्यन्यथादर्शी स्यामेनोभाग्भवेयमफलविद्यश्च SuśruS. i. 2. 7 (comm. अन्यप्रकारदर्शी)

अन्यथादृष्ट (anyathā-dṛṣṭa) *adj.* seen or observed in one way ऊहो नाम प्रकृतावन्यथादृष्टस्य विकृतावन्यथाभावः BhāṭṭDī. iii. 38. 6 (*on* ix. 1. 1)

अन्यथादृष्टि (anyathā-dṛṣṭi) *f.* invalid or erroneous knowledge स [स्वप्ने] मृषान्यथादृष्टिः परस्परविरोधिनाम्। अत्यन्ताननुभूतत्वमस्ति तत्कारितं यतः VibhraVi. 139.

अन्यथाद्वित्व (anyathā-dvitva) *n.* twofoldness in another way द्विविधवचनेन द्वित्वे प्राप्ते प्रत्यक्षमनुमानं चेति पुनर्यदुक्तं तदन्यथाद्वित्वनिरासार्थम् TarkBhā. (Mo.) 4. 4.

अन्यथाधिकरण (anyathādhikaraṇa) *n.* section dealing with difference 'सिद्धान्ते द्वैरशन्यमेवेत्येतत्प्रयोजनं' भाष्योक्तमेकदेशिनः केचिदन्यथाधिकरणपूर्वपक्षं मन्यमाना 'नेच्छन्ति' TantrRa. 221. 16.

अन्यथाधी (anyathā-dhī) *f.* invalid or erroneous knowledge एवं सत्यन्यथाधीस्तत्सामग्री वापि लाघवात्। अयथाव्यवहारस्य हेतुः NyāyPari. 39. 9; ततश्चान्यथाधीर्वा तद्धेतुमतिरेव वा। भ्रान्तिर्वस्तुविरूपस्य व्यवहारस्य कारणम् NyāyPari. 52. 4; योऽसौ बोधोऽन्यथाधीजनक इति जगे भ्रान्तिरित्युच्यतेऽसौ TattvMu. 4. 14; 4. 25; 4. 29.

अन्यथाध्यवसान (anyathādhyavasāna) *n.* act of determining or ascertaining otherwise अतद्रूपस्य अन्यथाध्यवसानमतिशयार्थमुत्प्रेक्षा KāvyālanSū. iv. 3. 9.

अन्यथाध्यवसाय (anyathādhyavasāya) *m.* apprehension in another way तत्राद्ये पक्षे अन्यस्यान्यथाध्यवसायो विपर्ययः NyāyPari. 54. 2.

अन्यथानयन (anyathā-nayana) *n.* act of interpreting differently, different analysis अन्यथानयनप्रकारमविद्वानन्यथानुपपद्यमानैकापि श्रुतिर्वह्वीरन्यथयेदिति मन्वानः पूर्वपक्षयति Bhām. 506. 1 (*on* ii. 4. 1); गुणभूतवाक्यार्थप्रतीतेर्युक्तमन्यथानयनम् VedāntaKa. 127. 13 (*on* i. 1. 28); पारमेश्वरलिङ्गद्वयस्यान्यथानयनप्रकारमेव दर्शयति VedāntKa. 410. 13 (*on* iii. 3. 16); अनित्यतावादिभिरपि ध्रुवेत्यस्यान्यथानयने आवश्यके दृष्टिसृष्टिप्रतिपादकश्रुत्यनुरोधेन आकल्पं संतानाविच्छेदपरत्वस्यैव युक्तत्वात् AdvaiSi. 536. 7; तृतीयाश्रुत्यनुसारेण न मनुत इत्यस्यैवापक्रमनोविषयतयान्यथानयनसाम्यमिति वाच्यम् AdvaiSi. 877. 10; छेकापह्नुतिरस्त्वाश्रयं विशेषः तस्यां वचनस्यान्यथानयनेनापह्नवः Kuval. 153 (7); AlaṅkāMaṅ. 208. 8; सांख्यस्मृत्यनुसारेण न वेदान्तानामन्यथानयनं कार्यम् ŚivārkaMaDī. ii. 4. 15 (*on* ii. 1.1); ii. 7. 13 (*on* ii. 1. 3); प्रथमश्रुतस्याप्यन्यथानयनं स्यादिति वाच्यम् PāṇiTaVāNaMā. 29. 2; विरोधात् उपक्रमस्य प्राबल्येनार्थवादे अन्यथानयनं न दोषः MīmāKau. i. 215. 4 (*on* i. 4. 5); षष्ठीबहुवचनमेकत्वादौ विभक्त्यन्तरादार्थे वा न विहितम्। अतो न तस्यान्यथानयनसंभवः LaCandr. 834. 14; किमित्यपूर्वसदसद्भावविषयतयान्यथानयनं क्रियते MayūMāli. 108. 14 (*on* ii. 1. 4); एवं चात्रापेक्षावल्लब्धिभक्तेरन्यथानयनं न प्रातिपदिकानुरोधेन MayūMāli. 361. 14 (*on* iv. 1. 14); न चोत्तरतन्त्रे ... प्रकृतश्लोकस्य कादिविद्यापरस्याप्यन्यथानयनमुचितमिति वाच्यम् SetuBa. 65. 16; ननु ... योगिनीनाम् ... कथनमात्रेण न्यासविधेरभावात् कथम् ... अन्यथानयनमिति चेत् SetuBa. 285. 10; एतदनुरोधेन तयोरन्यथानयनस्य कर्तुमशक्यत्वात् BālamBha. ii. 209. 14 (*on* 2. 135-136)

अन्यथानवगम्यत्व (anyathānavagamya-tva) *n.* the state of not being known in any other way अन्यथानवगम्यत्वाद्यद्यप्यङ्गपुरस्सरः। उपकारः प्राकृतोऽसौ विकृतौ संनिधाप्यते PrakaPañ. 492. 12.

अन्यथानामन् (anyathā-nāman) *n.* distinct or specific name स्वाभाविकान्यथानामसहभावान्यथोक्तयः। ... युक्तयः पूर्वपक्षस्य AnuVyā. 38A. 3 (*on* 3.1)

अन्यथानिचित (anyathā-nicita) *adj.* collected through other, i.e. unauthorized agency क्रेतृविक्रेत्रोरन्तरपतितमदायादं भवति। तेन धान्यपण्यनिचयांश्चानुज्ञाताः कुर्युः। अन्यथानिचितमेषां पण्याध्यक्षो गृह्णीयात् ArthŚā. ii. 127. 1 (4. 2)

अन्यथानिनीषु (anyathā-ninīṣu) *adj.* who desires to interpret differently आदिग्रहणात् स्मृत्यर्थं चान्यथानिनीषव इत्यभिप्रायः BālaKrī. i. 203. 5 (*on* 2.4)

अन्यथानिर्णय (anyathā-nirṇaya) *m.* wrong decision पापविषयसंदेहेऽन्यथानिर्णय उक्तः ManvaVi. 1370. 22 (*on* 11. 55)

अन्यथानिर्मित (anyathā-nirmita) *adj.* formed, i.e. decided otherwise राज्ञा शास्त्रदृष्टान् व्यवहारान् पुनः शास्त्रज्ञैर्बहुभिर्ब्राह्मणैः सह दृष्ट्वान्यथानिर्मिते नृपेण ... पृथक्पृथक् दण्डनीयाः DīpKa. 74. 9 (*on* 2. 305)

अन्यथानिर्वचनीय (anyathā-nirvacanīya) *adj.* which is to be described otherwise अन्यथानिर्वचनीयस्य पञ्चमप्रकारस्य वा ज्ञाननिवृत्तिरूपस्याङ्गीकारे ... उदाहृतश्रुतयः ... कदर्थिताः स्युः SarvaDaKau. 142. 13.

अन्यथानिश्चय (anyathā-niścaya) *m.* contrary or opposite decision अपि च अन्यथानिश्चयेऽपि रङ्गगता भरतादयो मिथ्यावभासेन शोकभयादिहेतवः BrahmSi. 35. 22.

अन्यथानुगत (anyathānugata) *adj.* (used as noun) (that) which is derived contrarily अन्यथानुगतानां तु प्रयोगं बाधते स्मृतिः TantrVā. 202. 1 (*on* i. 3. 18)

अन्यथानुत्पत्तिमुख (anyathānutpatti-mukha) *n.* [Inst.] through the non-production in any other way अनादराख्योऽलंकारः। अस्य चान्यथानुत्पत्तिमुखेन दोषाद्यन्तराविर्भावापेक्षिणस्तुल्यादिच्छापूर्वतुल्यान्तरप्राप्तिफलप्रयत्नानादररूप एव भेदः AlaṅkāRa. 70. 3.

अन्यथानुपपत्ति (anyathānupapatti) *f.* A untenability or inexplicability otherwise, i.e. negative concomitance केयमन्यथानुपपत्तिर्नाम Bṛha. 110.8 (*on* i. 1.5); Kāśi. iii. 157. 20 (*on* 5 (7). 1); अन्यथानुपपत्त्यैव शब्ददीपादिवस्तुषु। अपक्षधर्मभावेऽपि दृष्टा ज्ञापकतापि च TattvSaṁ. 1378; अन्यथानुपपत्त्या च वेत्ति शक्तिं द्वयश्रिताम्। अर्थापत्त्यावबुध्यन्ते संबन्धं त्रिप्रमाणकम् TattvSaṁ. 2651; अन्यथानुपपत्त्या हि सिद्धा जन्मान्तरेऽस्तिता ŚlokaVār. 5 (3). 206 (326. 10); अन्यथानुपपत्तौ तु प्रमेयानुप्रवेशिता ŚlokaVār. 5 (7). 29 (457. 5); 5 (7). 32 (458. 5); अन्यथानुपपत्तिश्च भवेदर्थमतिं प्रति ŚlokaVār. 5 (11). 95 (534.3); अन्यथानुपपत्त्या च बुद्ध्येच्छक्तिं द्वयाश्रिताम् ŚlokaVār. 5 (16). 141 (680.6); NyāyMañ. i. 225. 2; KāvyPra. 220. 1; ŚlokaVār. 5 (17). 141 (725. 1); 6. 308 (808. 6); प्ररोचना गम्यमानापि न कार्यान्तरोपयुक्तशास्त्रार्थत्वेनावतिष्ठते। अन्यथानुपपत्त्या चेयं तेभ्यः कल्प्येत TantrVā. 15. 2 (*on* i. 2. 7); 304. 17 (*on* i. 4. 9); अर्थवत्त्वाद्वाक्यस्य क्षीणान्यथानुपपत्तिर्नापूर्वान्तरस्य प्रमाणं भवति TantrVā. 339. 18 (*on* ii. 1. 1); अन्यथानुपपत्त्या कामश्रुतिभिराक्षिप्येत ṬupṬ. 2. 16 (*on* iv. 1. 2); न चान्यथानुपपत्त्याध्ययनं तस्यान्ययाप्युपपद्यमानत्वात् ṬupṬ. 97. 18 (*on* vi. 1. 24); यथाविषयं प्रमाणषट्कप्रमितोऽर्थोऽन्यथानुपपत्त्या यदर्थान्तरं कल्पयति सार्थापत्तिः TātpaṬ. (U.) 387. 16 (*on* 5 (7). 1); अन्यथानुपपत्त्या चेद्विश्वजिद्वत्प्रकल्प्यते BṛĀraUBhVā. iii. 3. 84; सदसत्सदसद्विकल्पितप्रतिपक्षैकवपुर्निवर्तनम्। तमसोऽभ्युपगम्यतेऽन्यथानुपपत्त्यापतनैकहेतुतः SaṁkṣeŚā. 4. 12 (ii. 367. 5); शब्दकरणिकार्थप्रतीत्यन्यथानुपपत्त्या शब्दस्य वाचकशक्तिमवगत्य तदन्यथानुपपत्त्या तस्य नित्यत्वकल्पना NyāyMañ. i. 34. 13-14; जगद्वैचित्र्यान्यथानुपपत्त्या तु विचित्रं कारणमात्रमनुमीयते NyāyMañ. i. 230. 2; i. 295. 15; ii. 103. 18; प्रतिकर्मनियमान्यथानुपपत्तेरवश्यं साकारमेव ज्ञानम् NyāyMañ. ii. 105. 18; लभ्यते च समभिव्याहारान्यथानुपपत्त्या पदानामन्वितार्थपराणां स्वाभिधेयार्थरूपसमवेतान्वितावस्थाप्रत्यायनं लक्षणया TattvBi. 131. 7; उत्तरार्धे व्यतिरेकमुखेन त्रयस्याप्येतस्य कान्तिमत्त्वादेर्विशेषणैरन्यथानुपपत्तिरुपपादिता VakroJī. 141. 13; 210. 9; तद्ग्रहणकाले बुद्धेरेवान्यथानुपपत्तिप्रमाणिकाया ग्राहकत्वम् Kāśi. ii. 126. 9 (*on* 5 (3). 66); iii. 157. 20 (*on* 5 (7). 52); यदि व्यवहारसिद्धयेऽन्यथानुपपत्तिरप्युच्यते तत् उच्यतां कामम् PratyabhiVi. i. 389. 1 (*on* i. 7. 13); निर्णेतुं शक्यमस्तीति मध्यं तव नितम्बिनि। अन्यथानुपपत्त्यैव पयोधरभरस्थितेः SaraKaṇṭhā. 392. 20; सोऽयं कर्तव्यतात्मा नियोगार्थोऽन्यथानुपपत्त्या स्वविषयस्य कर्तव्यतां बोधयन्नुष्ठापक इत्युच्यते ŚāstrDī. 33. 3 (*on* i. 1. 2); अश्रुतेऽपि प्रधानोपादानत्वे ब्रह्मणो जगत्कारणत्वश्रुत्यन्यथानुपपत्त्यैव प्रधानस्वरूपम् ... सिध्यति BrahmSūBh. (Rā.) 384. 3 (*on* i. 4. 23); विशिष्टप्रतिपत्त्यन्यथानुपपत्त्या हि शब्दस्य तत्र शक्तिः परिकल्पनीया NyāyKuA. ii (1). 215. 10; अन्यथानुपपत्त्या तु बोधेच्छक्तिं द्वयात्मिकाम् KāvyPra 220. 1; तत्र संज्ञाविधानान्यथानुपपत्त्या तयोर्भूते विधानमनुमास्यते Pradī. iii. 180B. 39 (*on* iii. 2. 102); अन्यथानुपपत्त्यैकलक्षणाद्धेतोः साध्यस्य जिज्ञासितार्थस्य प्रतीतिर्यत्र वर्ण्यते तदुमानम् Kāvyānu. (He.) 339. 14; यद्यदन्यत्र दृष्टवैधर्म्यं स्वप्रकाशे पर्यवसास्यति(?ॅवस्यति) तत् सर्वमन्यथानुपपत्तिरेव ... प्रदर्शिता स्वीकारयिष्यति KhaṇḍanKhā. 121. 22; एतेषु पक्षेषु विरुद्धेषु अन्यथानुपपत्त्या उत्पत्तिवाक्योपनीतद्रव्यदेवतासंबन्धिनोऽपि यागस्यानुवादेन गुणफलसंबन्धो घटिष्यति SaṅkarKāBh. 24. 1 (*on* i. 2. 31); अन्यथानुपपत्तिमाह PrakaVi. 536. 19; अत्र स्वेदच्छद्मामृतद्रवोत्पत्तेरन्यथानुपपत्त्या पारिजातपल्लवकथनादियमर्थापत्तिः RasāSu. 253. 12 (3. 109); कथं तर्ह्यत्र बाधप्रसङ्गः 'अन्यथानुपपत्त्यैव' इति वदामः NyāyMāVi. 510. 3 (*on* x. 2. 28); अनिर्वचनीयस्य ज्ञानार्थरूपद्विविधाध्यासस्यान्यथानुपपत्त्या तदुपादानस्याज्ञानस्यानिर्वचनीयत्वम् VivaPraSaṁ. 21. 14; परमात्मन्येव किं न स्यात्सुप्तिः किं नाडीस्थविशेषणेनेति चेत्। न। उभयविधश्रुतेरन्यथानुपपत्तेः TattvPrakā. 151B. 10 (*on* iii. 2. 7); न भोगविशेषः तद्बुद्ध्यादौ कारणमित्यत्र लिङ्गमन्यथानुपपत्तिरिति भावः TattvPrakā. 223B. 12 (*on* iv. 4. 22); भाष्यकारादिवर्णितलिङ्गविशिष्टपरिभाषाया अन्यथानुपपत्त्यानुमीयते PariVṛ. (Sī.) 59. 4; दृष्टान्ते उत्पत्तिवाक्यान्तराभावेनान्यथानुपपत्त्या तथात्वाश्रयणात् ArthSaṁ. 31. 2; नाशकान्तरमस्तीत्यन्यथानुपपत्त्या तथात्वाश्रयणात् ArthSaṁ. 31. 2; नाशकान्तरमस्तीत्यन्यथानुपपत्त्या संयोगनाश एव नाशकः कल्प्यते Upask. 345.1 (*on* vii. 2. 21); न ह्यपराधाधिक्यमाततायिनो वधाभ्यनुज्ञाबीजमाहुरपि तु विहितस्यात्मगोपनस्यान्यथानुपपत्तिः DaṇḍaVi. 236 .1; किं च ज्ञानादज्ञाननिवृत्तेरन्यत्रादर्शनमकिंचित्करम्। स्वानुभवसिद्धत्वात् अन्यथानुपपत्तेश्च सर्वतो बलवत्त्वात् SiddhāBi. 63. 2; तात्पर्यान्यथानुपपत्तिगतिसामान्यानामेव विनिगमकत्वात् AdvaiSi. 425. 5; अन्यथानुपपत्त्या 'नैव विज्ञायते' इति भाष्यं कथंचित्पक्षद्वयाङ्गीकारपरतयावश्यं योजनीयम् PāṇiTaVāNaMā. 5. 5; पुण्यवान् स्वर्गे जायते ... इत्यादेः श्रुतिस्मृतिव्यवस्थाया विभागस्यान्यथानुपपत्त्या पुरुषा बहव इत्यर्थः SāṁkhyaPaBh. 67. 10 (*on* 1. 149); अन्यथानुपपत्तेः सर्वप्रमाणप्रत्यस्तमयानुसंधानसापेक्षत्वेन विधिवेलायामेवानुदयात् MīmāKau. i. 297. 16 (*on* i. 4. 24); तात्पर्यग्राहकलिङ्गषट्केत्यर्थः। अन्यथानुपपत्तिश्च वक्ष्यमाणा GuruCandr. i. 454.10; क्वचिदपि स्वरूपसंबन्धेन न प्रतीकारः अन्यथानुपपत्तेर्दुर्वारत्वात् GuruCandr. ii. 53. 14; घटत्वादिकमपि ज्ञानस्यैव धर्मः, घटपटादिज्ञानानां मिथो वैलक्षण्यानुभवस्यान्यथानुपपत्तेः LaCandr. 63. 20; 66. 21; उक्तविरोधितयोरन्यथानुपपत्तिरेव संयोगादिना घटाद्यधिकरणे समवायादिना तदभावसाधिका LaCandr. 152.18; अत्र श्रुतस्य शोकशब्दवाच्यबन्धजातस्य ज्ञाननिवर्त्यत्वस्य अन्यथानुपपत्त्या बन्धस्य मिथ्यात्वं कल्प्यते VedāntPari. 237.5; यत्तु स्वजन्यबोधविषयत्वप्रकारकेच्छाविषयत्वमर्थे पदस्य संबन्धः पदे चार्थस्य विपरीतः, अस्य संबन्धत्वमन्यथानुपपत्त्या कल्प्यते ŚaktiVā. 17. 21; न चान्यथानुपपत्त्या तद्विधिरिति वाच्यम् VīraMi. (Tīrtha.) 61.17; लोके ... व्यभिचारस्य वारणाय जन्मान्तरीयमन्यथानुपपत्त्या कारणं धर्माधर्मादि कल्प्यते RasGaṅ. 10. 4; तस्माद्रूपादिसंदर्शनान्यथानुपपत्तितः। चक्षुराद्याः प्रसाध्यन्ते MānaMe. 62.7; अन्यथानुपपत्त्या यदुपपादककल्पनम्। तदर्थापत्तिः MānaMe. 118. 2; इत्थं भगोले वसतिर्मुनीनां नैव संगता। अन्यथानुपपत्त्यातः सार्वभौमेऽन्यथोदिता SiddhāTaVi. 350.17; अनुवषट् कृत्यं देवतानां तृप्त्या इति तृप्त्यर्थतावादस्यान्यथानुपपत्तेः BhāṭṭCan. 1. 17 (*on* xiii. 1.1); केसराणि तु नाक्षिप्यन्ते। अन्यथानुपपत्तेरभावात् SetuBa. 35.27; द्विवचनबहुवचनान्यथानुपपत्त्यापि नास्ति युगपद्वाचितानुप्रतिपत्तिरिति VaiyāBhū. 152.11 (*on* 30); अन्यथानुपपत्त्या प्रसृताया लक्षणायाः साधारणधर्मविशिष्ट एवौचित्यात् VaiyāSiMañ. 124. 20; 139. 7; B untenability, i.e. unaccountability without (probandum) नापि स्वलक्षणानुभवानन्तरमेकाकारपरामर्शप्रत्ययादन्यथानुपपत्त्या सामान्यपरिकल्पनं युक्तिसंगतम् TarkBhā. (Mo.) 30.9; यथा सन्त्यद्वैतवादिनोऽपि प्रमाणानि इष्टानिष्टसाधनदूषणान्यथानुपपत्तेः PramāMī. 40.17 (*on* i. 2. 9); 44. 21 (*on* i. 2. 12); तत् ... द्वेधा। तथोपपत्त्यन्यथानुपपत्तिभेदात् PramāMī. 49. 23 (*on* ii.1.4); 50.7 (*on* ii.1.5); 53.3 (*on* ii.1.12); सिद्धो मोक्षः सुखसंवेदनस्वभावः। प्रेक्षावत्प्रवृत्तेरन्यथानुपपत्तेः SyādvāMañ. 8 (313); अनन्तधर्मात्मकत्वं साध्यो धर्मः। सत्त्वान्यथानुपपत्तेरिति हेतुः। अन्यथानुपपत्त्येकलक्षणत्वाद्धेतोः SyādvāMañ. 22(13); 28(241)

अन्यथानुपपत्तितस् (anyathānupapatti-tas) *adv.* A through untenability, i.e. unaccountability without (probandum) अदृश्यपरिचित्तादेरभावं लौकिका विदुः। तदाकारविकारादेरन्यथानुपपत्तितः Laghīya. 1. 15; संतानान्तरसद्भूतेश्चान्यथानुपपत्तितः NyāyVi. 2. 65; तदभावेऽपि तद्वादस्यान्यथानुपपत्तितः NyāyVi. 2.178; निरतिशयसुखप्रतीत्यन्यथानुपपत्तितः परिकल्पितः कनकगिरिशिखरादिर्देशः स्वर्गः NyāyMañ. i. 304. 27; B through untenability or inexplicability otherwise शब्दोत्पत्तेर्निषिद्धत्वादन्यथानुपपत्तितः। विशिष्टसंस्कृतेर्जन्म ध्वनिभ्योऽध्यवसीयते ŚlokaVār. 762. 6 (*on* 6. 126); येऽपि स्थूलविनाशानामन्यथानुपपत्तितः। कल्पयन्त्यन्तरासूक्ष्मं विनाशित्वं प्रतिक्षणम् ŚlokaVār. 839. 3 (*on* 6. 424); मात्राकाङ्क्षी नियम्यते ... योग्यत्वसंनिधानाभ्यामन्यथानुपपत्तितः ŚlokaVār. 917. 7 (*on* 7. 261); यथाभिधीयमानार्थादन्यथानुपपत्तितः। प्रतीयमानो वाक्यार्थो यः BhāvPra. (Śā.) 147. 21 (6); तत्तदर्थस्वरूपात्तेरन्यथानुपपत्तितः। अर्थापत्तिप्रमाधीना क्रियाकर्त्रादिकल्पना BhāvPra. (Śā.) 164. 9 (6); सामर्थ्याधिक्यतस्तत्र छाया तद्वशतो भवेत्। नान्यात्तदूर्ध्वदेशात्यादन्यथानुपपत्तितः SiddhāTaVi. 231. 22.

अन्यथानुपपत्तिपक्ष (anyathānupapatti-pakṣa) *m.* view of untenability or inexplicability otherwise प्रत्यक्षवचने सत्यन्यथानुपपत्तिपक्षे सत्यर्थापत्तिलभ्यश्रुत्यपरिग्रहाद्य TantrVā. 596. 16 (*on* ii. 3. 4)

अन्यथानुपपत्तिपरिक्षय (anyathānupapatti-parikṣaya) *m.* loss of untenability or inexplicability otherwise तदपि हि स्वभावान्तरमन्यथानुपपत्तिपरिक्षयादेव नाद्रियामहे NyāyKu. 96. 15.

अन्यथानुपपत्तिप्रसूता (anyathānupapatti-prasūtā) *adj.* (*f.*) produced from untenbility otherwise सर्वत्र ह्यन्यथानुपपत्तिप्रसूता लक्षणा VīraMi. (Saṁskāra.) 608. 1.

अन्यथानुपपत्तिबल (anyathānupapatti-bala) *n.* [Abl.] on account of the strength of untenability otherwise न हि पक्षधर्मत्वं हेतोर्लक्षणं तदभावेऽप्यन्यथानुपपत्तिबलाद्धेतुत्वोपपत्तेः PramāMī. 54. 21 (*on* ii. 1. 17)

अन्यथानुपपत्तिमत् (anyathānupapatti-ma(n)t) *adj.* having untenability, i.e. unaccountability without (probandum) असिद्धधर्मिधर्मत्वेऽन्यथानुपपत्तिमान्। हेतुरेव यथा सन्ति प्रमाणानीष्टसाधनात् NyāyVi. 2. 176.

अन्यथानुपपत्तिमात्र (anyathānupapatti-mātra) *n.* mere untenability or inexplicability otherwise यत्रापि केवलार्थवाददर्शनादेव विधित्वं तत्राप्यन्यथानुपपत्तिमात्रं शरणम् TantrVā. 22.17 (*on* i. 2.7); न केवलमन्यथानुपपत्तिमात्रसिद्धेयं व्यवस्था TattvPrakā. 12B.13 (*on* i. 1.5); [Inst.] on account of mere untenability or inexplicability otherwise अनङ्गस्यापि अभिक्रमणादिवदन्यथानुपपत्तिमात्रेण प्रधानविधिप्रयुक्ततोपपत्तेः MīmāKau. ii.26. 19 (*on* ii. 3. 4)

अन्यथानुपपत्तिमूल (anyathānupapatti-mūla) *adj.* based on untenability or inexplicability otherwise (विधिः) अन्यथानुपपत्तिमूलश्चासौ न च तद्धिते संभवत्यन्यथानुपपत्तिः TantrVā. 303. 24 (*on* i. 4. 9)

अन्यथानुपपत्तिमूलकत्व (anyathānupapattimūlaka-tva) *n.* the state of being based on untenability or inexplicability otherwise न चायन्यतेऽनेनेति करणव्युत्पत्तिर्बहुव्रीहिर्वा गौरवात्। कदाचित्तदाश्रयणस्यान्यथानुपपत्तिमूलकत्वात् VīraMi. 68. 14 (*on* 1. 23)

अन्यथानुपपत्तिरूप (anyathānupapatti-rūpa) *adj.* A of the form of untenability or inexplicability otherwise (अर्थापत्तिः) सा चान्यथानुपपत्तिरूपत्वादनन्यलभ्ये विषये भवति TantrVā. 944. 15 (*on* iii. 4. 13); अन्यथानुपपत्तिरूपे प्रमाणान्तरे योऽयं विद्यमानत्वसंसृष्टगेहाभावबुद्धावेव प्रमेयस्य बहिर्भावस्यानुप्रवेशः स न दोषः NyāyRa. 457. 18 (*on* 5 (7). 29); योग्यता ... सा चान्यथानुपपत्तिरूपत्वात् व्यतिरेकव्याप्तिरूपा MīmāKau. ii. 224. 2 (*on* iii. 2. 1); B of the form of untenability, i.e. unaccountability without (probandum) अन्यथानुपपत्तिरूपहेतुलक्षणविरहादयमसिद्धः PramāMī. 54. 20 (*on* ii. 1. 17)

अन्यथानुपपत्तिलक्षण (anyathānupapatti-lakṣaṇa) *adj.* characterized by the untenability or inexplicability otherwise श्रुतविध्युपपत्त्यान्यथानुपपत्तिलक्षणार्थापत्त्यनुत्पादात् TantrVā. 12. 11 (*on* i. 2. 7); प्रतिसमाधानं तु सर्वजातीनामन्यथानुपपत्तिलक्षणानुमानलक्षणपरीक्षणमेव PramāMī. 62. 17 (*on* ii. 1. 29)

अन्यथानुपपत्तिलिङ्ग (anyathānupapatti-liṅga) *n.* probans of the form of untenability or inexplicability otherwise न च दिवावाक्यपदार्थानामन्यथानुपपत्तिलिङ्गं चान्तरेण रात्रिवाक्यप्रतिपत्तौ व्यापार इत्याह TātpaṬ. (U.) 403. 20 (*on* 5 (7). 71)

अन्यथानुपपत्तिविधा (anyathānupapatti-vidhā) *f.* [Inst.] in the form of untenability or inexplicability otherwise अन्यार्थदर्शनस्यापि अन्यथानुपपत्तिविधया लिङ्गत्वाद्य MīmāKau. ii. 367. 6 (*on* iii. 3. 14)

अन्यथानुपपत्तिसंभूत (anyathānupapatti-sambhūta) *adj.* produced from untenability or inexplicability otherwise अन्यथानुपपत्तिसंभूतोऽनुभवोऽर्थापत्तिः SarvaMaSaṁ. 13. 14.

अन्यथानुपपत्तिसहकृत (anyathānupapatti-sahakṛta) *adj.* helped by untenability or inexplicability otherwise अज्ञोऽहं नेशः सुखी दुःखी इत्यादिप्रत्यक्षमप्यन्यथानुपपत्तिसहकृतं तद्बोधकम् GuruCandr. ii. 117. 17.

अन्यथानुपपत्त्यभाव (anyathānupapatty-abhāva) *m.* absence of untenability or inexplicability otherwise काम्येषु तु कर्मसु कामनावशादेव प्रवृत्तिसिद्धेस्तत एव विधिः सिध्यन्नन्यथानुपपत्त्यभावान्न स्वयमनुष्ठानमाक्षिपति ŚāstrDī. 32. 5 (*on* i. 1. 2); महावाक्यार्थधीसंभवात् कुतः स्मृतिसमबोधस्वीकारः। अन्यथानुपपत्त्यभावात् LaCandr. 672. 5.

अन्यथानुपपत्त्युन्नीयमाना (anyathānupapatty-unnīyamānā) *adj.* (*f.*) inferred from untenability or inexplicability otherwise अन्यथानुपपत्त्युन्नीयमाना शब्दशक्तिस्तदुपपादककार्यपर्यवसायिन्येवावसीयते ĀgaPrā. 20. 19.

अन्यथानुपपत्त्युपयोगिनी (anyathānupapatty-upayoginī) *adj.* (*f.*) conducive to the untenability or inexplicability otherwise कारणत्वश्रुतेरन्यथानुपपत्त्युपयोगिनीं व्याप्तिं शिक्षयति ŚrutaPra. ii. 160. 29 (*on* i. 4. 23)

अन्यथानुपपद्यमान (anyathānupapadyamāna) *adj.* [*f.*-ā] being untenable or inexplicable otherwise प्रत्यक्षया श्रुत्याक्षिप्तचित्ततया तत्प्रामाण्येनान्यथानुपपद्यमानेन स्मृत्यप्रामाण्यं कल्पयन् पूर्वावधारितमूलव्यत्ययमेव प्रतिपद्यते TantrVā. 96. 10 (*on* i. 3. 3); शब्दादयोऽपि संबन्धग्रहणसदृशग्रहणान्यथानुपपद्यमानग्रहणसापेक्षत्वात् सविकल्पक विज्ञानेन प्रवर्तन्ते TātpaṬ. (U.) 181. 11 (*on* 4. 248); प्रमाणषट्कप्रमितोऽर्थः ... अवगतोऽन्यथानुपपद्यमानश्च यथैवावगतस्तथैवोपपद्यमानो यदर्थान्तरं कल्पयति TātpaṬ. (U.) 387. 17 (*on* 5 (7). 1); यस्तु मन्यते - गृहाभाव एवान्यथानुपपद्यमानो बहिर्भावस्य गमक इति। तदयुक्तम् PrakaPañ. 277. 4; स खल्वयमेको वाक्यात्मा वाक्यार्थधीहेतुरनुभवाद्वा व्यवस्थाप्यते, अर्थधीभेदाद्वा अन्यथानुपपद्यमानात् TattvBi. 9. 2; अर्थापत्तिरप्यन्यथानुपपद्यमानार्थविषया दर्शनप्रभवा Kāśi. iii. 13. 6 (*on* 5 (4). 12); यत्रार्थोऽन्यथानुपपद्यमानोऽर्थान्तरं गमयति सा दृष्टार्थापत्तिः NyāyKa. 222. 11; श्रुत्योरन्यथोपपद्यमानान्यथानुपपद्यमानयोरन्यथानुपपद्यमाना बलवती Bhām. 472. 4 (*on* ii. 3. 5); अन्यथानुपपद्यमानस्फोटादिकार्यरूपार्थजन्यार्थापत्तिः शक्तादिविषयोदेष्यति VedāntKa. 468. 13 (*on* iii. 3.53); अन्यथानुपपद्यमानश्रुत्यनुरोधेन लक्षणाङ्गीकारेऽपि VīraMi. (Paribhāṣā.) 106. 4.

अन्यथानुपपद्यमानता (anyathānupapadyamāna-tā) *f.* the state of being untenable or inexplicable otherwise ननु 'दृष्टः श्रुतो वार्थः अन्यथा नोपपद्यते' इति गमकस्यान्यथानुपपद्यमानतां दर्शयति Bṛha. 113. 3 (*on* i. 1. 5); Kāśi. iii. 158. 13 (*on* 5 (7). 1); का गृहाभावस्यान्यथानुपपद्यमानता PrakaPañ. 277. 5; कार्यस्यान्यथानुपपद्यमानताव्यवस्थाप्यत्वं वा अनन्यथासिद्धत्वम् TattvCin. ii (2). 155.12.

अन्यथानुपपद्यमानत्व (anyathānupapadyamāna-tva) *n.* the state of being untenable or inexplicable otherwise संशयापादनं चान्यथानुपपद्यमानत्वापादनम् Kāśi. iii. 158. 25 (*on* 5 (7). 1)

अन्यथानुपपन्न (anyathānupapanna) *adj.* [*f.*-ā] A untenable, i.e. unaccountable without (probandum) यत एते स्वभावकारणकार्यव्यापका अन्यथानुपपन्नाः स्वसाध्यमुपस्थापयन्ति तत एव तदभावे स्वयं न भवन्ति PramāMī. 45. 11 (*on* i. 2. 12); नासन्ननिश्चितसत्त्वो वान्यथानुपपन्न इति सत्त्वस्यासिद्धौ संदेहे वासिद्धः PramāMī. ii. 1. 17; B untenable or inexplicable otherwise न चैवं विश्वं सत्यमित्यादिश्रुतेरपि प्रत्यक्षागृहीततात्त्विकसत्त्वग्राहकत्वमिति वाच्यम्। अन्यथानुपपन्नाद्वैतश्रुतिविरोधादिना निरस्तत्वात् GuruCandr. i. 460. 8; संबन्धे लिङ्गसंख्यान्वयासंभवादन्यथानुपपन्नलिङ्गसंख्यादिभिरेवाक्षेपः VaiyāBhū. 17. 11 (*on* 2); एवं चाधारशक्त्यैवान्यथानुपपन्नयाकाशसद्भावावगमः VaiyāSiMañ. 202. 7.

अन्यथानुपपन्नता (anyathānupapanna-tā) *f.* the state of being untenable or inexplicable otherwise आद्यधीवेद्यभेदीयाप्यन्यथानुपपन्नता KhaṇḍanKhā. 166.15.

अन्यथानुपपन्नत्व (anyathānupapanna-tva) *n.* A the state of being untenable, i.e. unaccountable without (probandum) अन्यथानुपपन्नत्वं हेतोर्लक्षणमीरितम् Nyāyāva. 22; अन्यथानुपपन्नत्वमसिद्धस्य न सिध्यति NyāyVi. 2. 12; सामान्यभेदरूपार्थसाधनस्तद्गुणोऽखिलः। अन्यथानुपपन्नत्वनियमस्यात्र संभवात् NyāyVi. 2. 304; 2. 343; 2. 370; अविनाभावो ह्यन्यथानुपपन्नत्वम् PramāMī. 40. 12 (*on* i. 2. 9); B the state of being untenable or inexplicable otherwise अन्यथानुपपन्नत्वं यस्य तस्यैव हेतुता। दृष्टान्तौ द्वावपि स्तां वा मा वा तौ हि न कारणम् TattvSaṁ. 1368; प्राभाकरास्तु प्रकारान्तरेणानुमानाद्भेदमत्राचक्षते अनुमाने गमकविशेषणमन्यथानुपपन्नत्वम् NyāyMañ. i. 41. 2; सिद्धपिष्टमुपादाय पुरोडाशादिस्वरूपनिष्पत्तिसंभवेऽन्यथानुपपन्नत्वाभावेन पुरोडाशादि श्रपणविधेस्तदनाक्षेपकत्वात् VīraMi. (Saṁskāra.) 933.23.

अन्यथानुभव (anyathānubhava) *m.* contrary experience, i.e. experience of sorrow न चान्यथानुभवे सुखमिति परामर्शः BrahmSi. 6. 1.

अन्यथानुमान (anyathānumāna) *n.* inference, i.e. conclusion (being shaped) otherwise तुल्यमत्रापि परमगम्भीरस्य जगत्कारणस्य तर्कानवगाह्यत्वम्, तर्कस्य चाप्रतिष्ठितत्वम्, अन्यथानुमानेऽप्यविमोक्षः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 305. 19 (*on* ii. 1. 12)

अन्यथानुष्ठान (anyathānuṣṭhāna) *n.* performance in a different way कर्तव्यतया शास्त्रेण यावज्जीवादिपदैर्निनैव विश्वजित्या(?त्या)येन फलकल्पनयावगमितं तस्यान्यथानुष्ठाने प्रसङ्ग एव नास्ति ManuBh. i. 53. 29 (*on* 2. 2)

अन्यथान्यथा (anyáthānyathā) *adv.* 1 in a different manner स्वयं जुह्वुदि वास्यान्यो जुहुयादय योऽन्यान्यथा जुहोति यथापो वाभिषुन्नन्यद्वाम्नाय्रं स सामि निर्वर्तितैवम् ŚatBr. II. iii. 2. 14; 2 in various ways, in one way or other तस्मादनिर्वचनीयस्यैवाज्ञानस्यान्यथान्यथा स्फुरणम् IṣṭaSi. 139. 3; सूत्रक्रीडेति। नालिकासंचारनालादिसूत्राणामन्यथान्यथा दर्शनम् JayaMa. 36. 23 (*on* 1. 3); प्रलपन्तोऽन्यथान्यथा। कथं तरन्तु कवयः कामपारम्यवादिनः KaliViḍ. 39.

अन्यथान्यथाकरण (anyathānyathā-karaṇa) *n.* act of effecting, i.e. explaining in various ways व्याकरणादिष्वन्यथान्यथाकरणस्वीकाराद्य NyāyPari. 8. 7.

अन्यथान्यथाभाव (anyathānyathā-bhāva) *m.* A various changes यथा चितिशक्तिरन्यथान्यथाभावं भजमानेष्वपि गुणेषु स्वरूपादप्रच्युता कूटस्थनित्यैवं सुवर्णाद्यपि स्यात् TattvVai. 129. 7 (*on* 3. 13); B different (mental) conditions तत्त्वम् ... अवनद्धवाद्यर्गीति नियतप्रतिष्ठितत्वात्मकत्वम्। नाट्ये च प्रयोज्यचित्तवृत्तिपरिवृत्तानुसारेणान्यथान्यथाभावेन AbhinBhā. i. 165. 14 (*on* 4. 252)

अन्यथान्यथाविवक्षित (anyathānyathā-vivakṣita) *adj.* intended in one way or other अन्यथान्यथाविवक्षितमन्यथा प्रतिपादयतीत्यप्रेक्षापूर्वकारी स्यात् PramāVārBh. 7. 27.

अन्यथान्यथिक (anyathānyathi-ka) *m.* one who holds the view of relative change ते भावलक्षणावस्थान्यथान्यथिकसंज्ञिताः AbhidhK. 5. 26; अन्यथान्यथिको भदन्तबुद्धदेवः AbhidhKoBh. 297. 1 (*on* 5. 26); TattvSaṁPañ. 504. 23 (*on* 1787-1790)

अन्यथान्यास (anyathā-nyāsa) *m.* placing of words or wording (in the aphorism) otherwise यथान्यासे त्रीणि ग्रहणानि भवन्ति द्वे विसर्जनीयग्रहणे तृतीयं सग्रहणम्, अन्यथान्यासे तु द्वे ग्रहणे - 'स'ग्रहणं 'रु'ग्रहणं च Pradī. vii. 171. 13 (*on* viii. 3. 34)

अन्यथान्वय (anyathānvaya) *m.* distinct syntactic-semantic relation

वर्णतत्त्वेऽप्यभिधानान्यत्वान्नानात्वम्, अभिधाविधान्यत्वात् समासासमासयोरन्यथान्वय इतीयं दिक् NayaVi. 271. 2 (*on* i. 1. 24); अन्यथान्वयावश्यकत्वे उक्तान्वयकल्पनया उपजीव्यत्वकल्पने मानं चिन्त्यम् GuruCandr. i. 342. 17.

अन्यथापक्षगत (anyathāpakṣa-gata) *adj.* gone to the opposite side दैत्यगुरुः ... अथान्यथापक्षगतो न राजते VarāP. 11. 54.

अन्यथापतित (anyathā-patita) *adj.* fallen in another direction अन्यथापतितस्त्याज्यो वृक्षः सः सर्वगर्हितः ŚilpaRa. i. 14. 110.

अन्यथापत्ति (anyathāpatti) *f.* becoming otherwise, change स्थितस्यान्यथापत्तिः प्रत्यादेशः AlaṅkāRa. 74.

अन्यथापदप्रचार (anyathā-padapracāra) *m.* 1 wrong use of foot-step तत्कथं कृतवानसि ... लास्यस्येवान्यथापदप्रचारम् NalaCam. 5. 0 (19); 2 use of word in a different sense, NalaCam. 5. 0 (19)

अन्यथापन (anyathāpana) *n.* act of making otherwise, i.e. interpreting differently अतः सर्वोत्तरादेशसंनिधावन्यथापनम् NyāyPari. 353. 14.

अन्यथापर (anyathā-para) *adj.* given to wrong thing अन्यथापरेण प्रकारेण वृत्ता निर्व्यूढा या रससंपत् VakroJī. 238. 16.

अन्यथापरिणत (anyathā-pariṇata) *adj.* transformed otherwise अन्यथापरिणते वस्तुनि ख्यातिरन्यथाख्यातिः NyāySu. (Ja.) 41B. 4 (*on* i.1.1)

अन्यथापरिभाषण (anyathā-paribhāṣaṇa) *n.* explanation in another way एवंजन्यज्ञाने विषयत्वस्यान्यथाव्यवस्थितत्वाद्यज्ज्ञानं यत्प्रतिभासमित्यन्यथापरिभाषणमनुपपन्नम् NyāySu. (Ja.) 47A. 9 (*on* i. 1. 1)

अन्यथापाकसंभव (anyathā-pākasambhava) *m.* possibility of heating without (the loss of substance) कथं न कारणगुणपूर्वकता रूपादीनाम् ... मैवम् ... अन्यथापाकसंभुवात् TattvPradī. (Ci.) 319. 9.

अन्यथापाठ (anyathā-pāṭha) *m.* variant reading ईषत्पाठान्यथापाठे प्रत्यवायस्य दर्शनात् Ekāva. 1. 4 (13. 6); सर्वसंकरवादिनामन्यथापाठो भ्रमात् AṇuBh. 79. 19 (*on* i. 3. 13)

अन्यथापात (anyathā-pāta) *m.* fall (of dice) otherwise विपातः पराजयः। अन्यथापाते सति जये यादृशः पातः सर्वे उत्तानाः पतन्त्यवाञ्चो वेति PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. ii. 1. 10 (26. 22)

अन्यथापादन (anyathāpādana) *n.* 1 manifestation erroneously माया शब्दरूपादीनामन्यथापादनमसतां वा प्रकाशनम् Kāvyānu. (He.) 386. 13; 2 transformation or change वर्णगन्धरसस्पर्शाद्यन्यथापादनानि च। ... अशुभस्य नाम्न आश्रवाः TriṣaŚaPuC. iii. 7. 118.

अन्यथापालन (anyathā-pālana) *n.* act of keeping (pledge) in another way कात्यायनोऽप्यन्यथापालने क्वचिदमूलधननाशेन सह लाभनाशस्य विकल्पमाह SmṛtiCan. iv. 326. 3.

अन्यथाप्ति (anyathāpti) *f.* transformation or change बुद्धत्वं शुक्लधर्मप्रवरगुणयुता आश्रयस्यान्यथाप्तिस्तत्प्राप्तिर्निर्विकल्पाद्विषयसुमहतो ज्ञानमार्गात्सुशुद्धात् MaYānaSū. 35. 21 (9. 12)

अन्यथाप्रकाशन (anyathā-prakāśana) *n.* manifestation in another form एष च ज्ञानस्य दोषः यदन्यथास्थितस्यान्यथाप्रकाशनम् Kāśi. i. 93. 25 (*on* 2. 58); एतावद्य विपर्ययस्य तत्त्वं यदन्यादृशस्यान्यथाप्रकाशनम् Kāśi. ii. 159. 20 (*on* 5 (3). 162)

अन्यथाप्रकृति (anyathā-prakṛti) *adj.* of different nature उपचरेदिह कालं प्रकृतिं समीक्ष्य वामाक्षीम्। देशानुसारतः सा तुष्यति नैवान्यथाप्रकृतिः KandaCū. ii. 5. 27.

अन्यथाप्रतिपत्ति (anyathā-pratipatti) *f.* 1 invalid or erroneous knowledge अप्रतिपत्त्यन्यथाप्रतिपत्तिजन्या हि बुद्धिरक्षग्राहिकां बुद्धिं गृह्णीयात् TātpaṬ. (U.) 257. 10 (*on* 5 (3). 67); शास्त्रनिष्पन्ने भेदे सति अन्यथाप्रतिपत्तिर्न कर्तव्या VedāntKau. 386. 17 (*on* iv. 1. 3); अदूषणे दूषणबुद्धेश्चान्यथाप्रतिपत्तिः NyāyPari. 219. 9; विनापि प्रतिपत्तिं कर्म स्वफलं साधयति परं त्वन्यथाप्रतिपत्ती दुष्यति MayūMāli. 827. 16 (*on* xi. 3. 13); 2 wrong or unnatural construing तस्याश्चान्यथाप्रतिपत्तेः सर्वपापरूपत्वं स्मर्यते JīvanVi. 161. 10.

अन्यथाप्रतिपन्न (anyathā-pratipanna) *adj.* known in one way अन्यथाप्रतिपन्नस्यान्यथाकल्पनैव दोषः Kāśi. iii. 32. 10 (*on* 5 (4). 37)

अन्यथाप्रतिपादकत्व (anyathāpratipādaka-tva) *n.* the state of conveying wrongly विमतमनारम्भणीयमन्यथाप्रतिपादकत्वात् MāyāKha. 2A. 8.

अन्यथाप्रतिपादन (anyathā-pratipādana) *n.* act of explaining, i.e. proving in another way किमन्यथाप्रतिपादनप्रयासेन इति चेत् न, परमेश्वरासाधारणलिङ्गानां हिरण्मयपुरुषे दृश्यमानानां तस्मिन् नारायणेऽनुपपत्तेः ŚivārkaMaDī. i. 259. 2 (*on* i. 1. 22)

अन्यथाप्रतिभान (anyathā-pratibhāna) *n.* act of knowing in another way न केवलं स्वातन्त्र्येऽन्यथाप्रतिभानादव्यवस्था किं तु संदेहादपीत्याह NyāySu. (So.) 38. 34 (*on* i. 2. 7)

अन्यथाप्रतीति (anyathā-pratīti) *f.* 1 contrary or opposite knowledge परोक्तस्वोक्तयोरज्ञानमप्रतिपत्तिः। तयोरेव विरुद्धा प्रतिपत्तिर्विप्रतिपत्तिः। अन्यथाप्रतीतिरिति यावत् TārkiRa. 318. 4; 2 invalid or erroneous knowledge असतः सत्त्वप्रतीतिः सतोऽसत्त्वप्रतीतिनिरित्यन्यथाप्रतीतेरेव भ्रान्तित्वात् ViṣṇuTaNi. 7A. 9; अतोऽन्यथाप्रतीत्यादेरज्ञानमूलत्वाद्येव युक्तमिति भावः TattvPrakā. 12A. 4 (*on* i. 1. 4); अस्यान्यस्य चेत्यन्यथाप्रतीतिनिरासायाह TattvPrakā. 21A. 10 (*on* i. 1. 19); न चेदं सर्वं भ्रान्तं कदाप्यन्यथाप्रतीत्यभावात्। विनैव बाधकेन भ्रान्तित्वाभ्युपगमेऽतिप्रसङ्गात् NyāySu. (Ja.) 400A. 8 (*on* ii. 2. 7); नैवं प्रतीतिः, इदं रजतमित्येव तद्भावात् – इति चेत्, तर्हीहापि मृद् घट इत्येव प्रतीतेर्नान्यथाप्रतीतिरिति तुल्यम् TarkSaṁ. (Ā.) 5. 16.

अन्यथाप्रत्यय (anyathā-pratyaya) *m.* 1 knowledge in different order इह तु क्रमवर्तिनां वर्णानामन्यथाप्रत्ययासंभवाद्यथैव व्युत्पत्तिस्तथैव प्रतीतिरिति न किंचिदवद्यम् NyāyMañ. i. 363. 31; 2 knowledge in another way अज्ञानवशादन्यथासतोऽन्यथाप्रत्ययो जायते VedāntKau. 424. 20 (*on* iv. 4. 4); 3 contrary knowledge अभाववद्भावेऽप्युपपत्तावन्यथासिद्धेः। ... बाधितोऽयमिति चेन्न। अन्यथाप्रत्ययानुपलब्धेः NyāySu. (Ja.) 359A. 2 (*on* ii. 2. 6)

अन्यथाप्रयुज्यमान (anyathā-prayujyamāna) *adj.* being performed in a different manner स एव पदार्थोऽन्यथाप्रयुज्यमानो विपरीतस्वभावो भवति ManuBh. i. 21. 19 (*on* 1. 26)

अन्यथाप्रयोग (anyathā-prayoga) *m.* 1 wrong usage लिङ्गवचनकालकारकाणामन्यथाप्रयोगोऽपशब्दः ArthŚā. i. 177. 7 (2. 10); 2 use in another way अन्यथा जानतोऽपि विप्रलम्भकस्यान्यथाप्रयोगदर्शनाच्च TattvPradī. (Ci.) 269. 3.

अन्यथाप्रवर्तमान (anyathā-pravartamāna) *adj.* acting contrarily न ह्यख्यातिः प्रवर्तयति ... यद्यप्यन्यथाप्रवर्तमानस्याप्यख्यातिरस्ति तथापि न तस्याख्यातिः प्रवृत्तिहेतुः IṣṭaSi. 115. 24.

अन्यथाप्रवृत्ति (anyathā-pravṛtti) *f.* 1A another, i.e. inconsistent activity न हि ये यथा यमर्थं विवक्षन्ति ते तथैव तमनुतिष्ठन्ति विसंवादनाभिप्रायाणामन्यथाभिधायान्यथाप्रवृत्तिदर्शनाल्लोके सर्वत्रानाश्वासात् HetuBiṬ. 2. 13; 1B contraty or opposite activity or tendency यान्यथा प्रवर्तयत्यख्यातिः सा भ्रान्तिः, अन्यथाप्रवृत्तिहेतोर्भ्रान्तित्वप्रसिद्धेः IṣṭaSi. 115. 22; ख्यातिरपि नान्यथाप्रवृत्तिहेतुः व्यभिचारादिति चेत् तर्हि ताभ्यामन्या तद्धेतुर्भ्रान्तिरिष्यताम् IṣṭaSi. 116. 2; शमादिनामेवंवित्संबन्धप्रतीतेः दृष्टेनैव च चित्तस्यान्यथाप्रवृत्तिनिरोधेनोपकारकत्वादन्तरङ्गत्वम् PrakaVi. 968. 12; 2 wrong activity स्वधर्मः ... राज्ञश्चान्यथाप्रवृत्तावुपदेशेन सन्मार्गावतारणम् BālaKrī. i. 267. 7 (*on* 2. 189); यस्य तु विस्मृत्याप्यन्यथाप्रवृत्तिराशङ्क्यते तस्य दशकं शतम् (दण्डः) ManuBh. ii. 100. 17 (*on* 8. 59)

अन्यथाप्रसिद्ध (anyathā-prasiddha) *adj.* 1 established in one sense or shape गौणोऽन्यथाप्रसिद्धो वा प्रयुज्येतान्यथा यदि। न चान्यादृङ्निमित्तत्वं कस्य चित्संप्रतीयते ŚlokaVār. 5 (11). 124 (541. 5); 2 known in one way न च प्रमाणान्तरेण अन्यथाप्रसिद्धेऽर्थेऽन्यथाज्ञानम् ... उपपद्यते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 594. 19 (*on* iii. 2. 21)

अन्यथाप्रसिद्धि (anyathā-prasiddhi) *f.* contrary or opposite knowledge क्षणिकत्वं च कारणादेर्यदतः अन्यथाप्रसिद्धिविरोधः IṣṭaSi. 50. 13.

अन्यथाप्रेक्षण (anyathā-prekṣaṇa) *n.* act of looking in a different manner अनुभावा अन्यथाकरणान्यथाप्रेक्षणान्यथाकथनादयः RasTa. 97. 9.

अन्यथाबुद्धि (anyathā-buddhi) *adj.* (used as noun) (one) having evil intention ज्ञात्वा कल्याणबुद्धिं पूजयेदन्यथाबुद्धिमपकृष्टं वासयेत् ArthŚā. ii. 274. 5 (7. 6); अन्यथाबुद्धिः कालेन लम्भयितव्यः KāmSū. 337. 11 (6. 4) (JayaMa. रागाद्धातुकामः)

अन्यथाबुद्धि (anyathā-buddhi) *f.* 1 wrong supposition अनुरागद्रवस्यैताः प्रणयस्यातिभूमयः (v.l. तद्विहायान्यथाबुद्धिं मद्विज्ञप्तिमिमां शृणु) PañcT. 1. 64 (83. 2); KathāSaSāg. x. 4. 111; 2 erroneous knowledge अहमित्यन्यथाबुद्धिर्विना देहं कथं भवेत् KalkiP. iii. 16. 30.

अन्यथाबुभूषु (anyathā-bubhūṣu) *adj.* desirous of becoming otherwise (in form) सत्यप्यन्यरूपसंत्यागे अन्यथाबुभूषोः स्वरूपस्य तथास्थितौ नान्यथाभावः IṣṭaSi. 225. 1.

अन्यथाबोधकत्व (anyathābodhaka-tva) *n.* the state of referring to erroneously कथं च रूप्यज्ञानस्याप्यन्यज्ञानवत् बोधकत्वे सति अप्रामाण्यं बाध्यत्वं वा। अन्यथाबोधकत्वादिति चेत्, तद्य न IṣṭaSi. 97. 2.

अन्यथाबोधन (anyathā-bodhana) *n.* **A** conveying contrarily नान्यथाबोधनात् बाध्यत्वं, घटादिज्ञानानामपि तत्प्रसङ्गात् IṣṭaSi. 97. 18; 97. 20; **B** conveying wrongly ननु देशान्तरादिस्थबोधकत्वे गुणोऽपि सन्। अन्यथाबोधनाद्दोषस्सम्यग्बोधमपेक्ष्य तु IṣṭaSi. 259. 6.

अन्यथाभव (anyathā-bhava) *m.* **A** change, transformation किं चार्थस्यान्यथाभावस्तथैव भवतो न च। स्याद्येत्सदाविशेषात्स्यात्ताद्रूप्यान्नान्यथाभवः IṣṭaSi. 219. 9; 220. 5; अपीप्सितेऽन्यथाभूते प्राप्तिर्नर्तेऽन्यथाभवम् IṣṭaSi. 233. 9; प्रथयेत्सान्यथाख्यातिर्विनाप्यर्थेऽन्यथाभवम् IṣṭaSi. 254. 5; पराधीनविशेषाप्तिरनित्यौऽन्यथाभवः AnuVyā. 15A. 10 (*on* 1. 4); NyāySu. (Ja.) 195B. 12 (*on* i. 4. 6); **B** assumption of different form दृष्टं नानाशरीरेषु प्रवेशादन्यथाभवात् AnuVyā. 31B. 5 (*on* 2. 2); हस्त्यादिदेहेषु ह्यपि स्यादन्यथाभवः AnuVyā. 32A. 1 (*on* 2.2)

अन्यथाभवत् (anyathā-bhavat) *adj.* **1** changing, transforming यत्तु देशान्तरे दर्शनं छायायास्तदन्यथा भवति अन्यथाभवन्नार्थं बाधति(?ते) NyāyVār. 176. 18 (*on* i. 2. 49); उपचयापचयप्रबन्धदर्शनं चान्यथाभवदहेतुः क्षणिकत्वे NyāyVār. 410. 12 (*on* iii. 2. 10-11); **2** becoming in another way अन्यथाभवत्यपि ज्ञातव्ये न ज्ञातुरन्यथाभावोऽस्ति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 432. 13 (*on* ii. 3. 7); यथा पूर्वं तद्वस्तु व्यवस्थितं तथैव भवतस्तस्य नान्यथाभावस्स्यात् तथाभावविरोधात्। नाप्यन्यथाभूतस्य अन्यथाभवतो वा अन्यथाभावः IṣṭaSi. 149. 18; **3** being otherwise प्रतिपत्तिमांस्तस्येङ्गितादयोऽन्यथाभवन्तः पराजयहेतौ प्रमाणान्तरेणानिश्चितेऽपि ... उपोद्बलका भवन्ति ManuBh. i. 100. 1 (*on* 8. 57); **4** being or appearing differently यत्रान्यथाभवत्सर्वमन्यथैव यथारुचि। भाव्यते VakroJī. 57. 9; कोऽन्यथाभवति जीवनलिप्सुर्नाश्रये भजति मानसचिन्ताम् ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 5. 130.

अन्यथाभवन (anyathā-bhavana) *n.* **1** act of undergoing change or transformation प्रकारान्तरं चाङ्कुरादेः तदुभयावस्थाविरहेऽप्यन्यथाभवनम् HetuBiṬ. 147. 17; तृणशस्तिलशोऽप्यन्यथाभवनमसहमानं लौकिकमेव कारणम् PratyabhiVi. ii. 172.4 (*on* ii. 4. 10); तद्गताविद्याया अन्यथाभवनं वाच्यम् LaCandr. 573. 30; **2** act of becoming otherwise ईश्वरः स्वोपाधिपरित्यागेनान्यथाभवने यदीश्वरः VedāntTaSā. 49. 2.

अन्यथाभात (anyathā-bhāta) *adj.* (used as noun) (that) which is known erroneously अन्यथाख्यातिपक्षेऽन्यथाभातेऽनुमा न स्यात् NayaVi. 233. 6 (*on* i. 1. 7)

अन्यथाभान (anyathā-bhāna) *n.* **1** appearance as another thing इदं रजतमित्यत्र रजतं चावभासते। तदेव तेन वेद्यं स्यान्न तु शुक्तिरवेदनात्। तेनान्यस्यान्यथाभानं प्रतीत्यैव पराहतम् PrakaPañ. 49. 3; ख्यातिबाधयोरन्यस्यान्यथाभानादेवोपपत्तेः NītiMā. 25. 10; अन्यस्य अन्यथाभानं प्रतीतिविरुद्धमेव TantrRaha. 2. 21; रजतमिति स्मृतिर्भवति। तद्गोचरयोश्च गृह्यमाणस्मर्यमाणयोर्दोषवशादेव भेदकधर्मानवधारणम् ... न पुनरस्या अन्यथाभानात् YuktiSneha. 49. 20 (*on* i. 1. 5); तेन ग्रहणस्मरणात्मकं ज्ञानद्वयं न तु रजतत्वविशिष्टज्ञानमिदम् अन्यस्यान्यथाभानसामग्र्यभावात् Tarkāmṛ. 12. 17; तत्रामाने त्ववर्जं स्वरसमिति वदन्त्यन्यथाभानमेके TattvMu. 4. 9; किं चान्यथाभावोऽन्यथाभानमेव। तद्य नावृत्तिमन्तरेण संभवेत् GoviBh. 82. 1 (*on* i. 4. 26); **2** appearance in another way न भोक्तृतया धीरित्यन्यथाभानान्नानात्वे सुखदुःखादिव्यवस्थापि नोपाधेः कल्प्या NayaVi. 221. 10 (*on* i. 1. 5); अपि च अन्यथास्थितस्य अन्यथाभानाद् भ्रान्तमेव योगिज्ञानम् Kāśi. i. 123. 16 (*on* 2. 115); अन्यत्रैव सता आकारेण पुरोवर्तिनो विशिष्टताज्ञानम् अन्यथाभानम् ŚrutaPra. iB. 26. 25 (*on* i. 1. 1)

अन्यथाभाव (anyathā-bhāva) *m.* **1A** change, transformation **Bi** becoming otherwise, i.e. defeat **ii** being otherwise **C** alteration, modification **2** deterioration **3A** different, i.e. larger measure or quantity **B** different nature or form **4A** illusoriness or inconsistency **B** wrong thought **C** erroneousness or invalidity of knowledge **5A** adverse condition **B** dejection, contrary or opposite nature **C** negative state or condition, negative concomitance **6** diversity **1A** change, transformation प्रकृतेरन्यथाभावो यत्र यत्रोपजायते। तत्र तत्र विजानीयात्सर्वमुत्पातलक्षणम् AVPari. 64 (1). 2; आदौ तत्त्वेऽन्यत्वे स्वलक्षणे स्वयमथान्यथाभावे। संक्लेशेऽथ विशेषे क्षान्तिरनुत्पत्तिधर्मोक्ता MaYānaSū. 11. 52; प्रकृतेरन्यथाभावो न कथंचिद्भविष्यति GauḍKā. 3. 21; 4. 7; 4. 29; न ज्ञातुरन्यथाभावोऽस्ति सर्वदा वर्तमानस्वभावत्वात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 432. 13 (*on* ii. 3. 7); एवं तावत्कर्माणि कुर्वत्यपि विदुषि त्वयीतो यावज्जीवानुष्ठानादन्यथाभावः स्वरूपात्प्रच्युतिः ŚvetāUBh. 24. 10 (*on* 1. 0); 24. 13 (*on* 1. 0); न कदाचिद्वस्तुनो अन्यथाभाव इति वाच्यं स्यात् IṣṭaSi. 51. 11; 149. 14; अन्यथा भूत्वा चेदन्यथा भवेत्, पूर्वपूर्वान्यथाभावापेक्षत्वादुत्तरोत्तरस्यान्यथाभावस्य अनवस्था IṣṭaSi. 219. 22; अन्यत्वे चान्यथाभावोऽन्यथाभावेऽपि चान्यता। अतोऽन्यतान्यथाभावौ न स्वरूपान्न चान्यतः IṣṭaSi. 231. 14; 236. 12; 252. 5; वेत्ति नीलादिवर्णस्य कट्वम्लादिरसस्य हि। अकस्मादन्यथाभाव षण्मासेन स मृत्युभाक् SkandP. iv. 42. 15; प्रातिपदिकलिङ्गवचनानामेकैकस्य द्वयोर्द्वयोर्वा समस्तानां वान्यथाभावात् ... अष्टधाधिकारः ऊहः सिध्यति NyāyRaMā. 174. 9; प्रकृतेरन्यथाभावः सर्वथा लक्ष्यते जनैः BhaviP. 629A. 6 (iv. 7. 15); चिदंशस्य स्वभावान्यथाभावेन ज्ञानसंकोचविकासरूपेण कार्यतोदिता VedāntDī. 9. 4 (*on* i. 1. 1); पूर्वकृतस्य हि शक्यो विधिनापि न कर्तुमन्यथाभावः KathāSaSāg. xii. 19. 45; Subhāṣi. 3103; सुमते नान्यथाभावं बलिनः पूर्वकर्मणः। अपि देवाः क्षमाः कर्तुम् KathāSaSāg. xii. 34. 199; न भवेदन्यथाभावः पूर्वोपार्जितकर्मणाम् MalliC. 1. 125; अतत्त्वतोऽन्यथाभावो विवर्तः VedāntKa. 2. 25 (*on* i. 1. 0); विकारोऽन्यथाभावः RasTa. 6. 4; तत्र वक्तव्यं कोऽयं परिणामः इति। ... काष्ठस्य स्तम्भाद्यापत्तिवत् अन्यथाभावो वा VivaPraSaṁ. 260. 9; अन्यथाभावादिति कायपरिमाणत्वाभावापत्तेरित्यर्थः NyāySu. (Ja.) 414A. 1 (*on* ii. 2. 10); अन्यथाभावस्यैवंविधानित्यत्वेन व्याप्तिर्नास्ति NyāySu. (Ja.) 414A. 10 (*on* ii. 2. 10); तात्त्विकोऽन्यथाभावः परिणामः क्षीरदध्यादिवत् SarvaDaKau. 122. 14; प्राक्तथाभूतस्य पश्चादन्यथाभावात् Nyāyāmṛ. 117B. 6; 9 (*on* 1. 14); यद्येतत्संपादयेत्तं न दद्यादग्रेऽन्यथाभावात् AṇuBh. 243. 22 (*on* iii. 3. 35); मर्यादापुष्टयोर्न कदाचिदन्यथाभावः AṇuBh. 322. 1 (*on* iv. 2. 7); वस्तुनस्तत्समसत्ताकोऽन्यथाभावः परिणामः SiddhāLeSaṁ. 45. 4; ऊहो नाम प्रकृतावन्यथादृष्टस्य विकृतावन्यथाभावः BhāṭṭDī. iii. 38. 6 (*on* ix. 1. 1); LaCandr. 681. 24; ब्रह्मणोऽन्यथाभावो विवर्तः। न च ब्रह्मान्यथा भवतीति तद्गताविद्याया अन्यथाभवनं वाच्यम् LaCandr. 573. 29; एकस्या व्यक्तेः सर्वावयवावच्छेदेनान्यथाभावः कार्त्स्न्यम् SiddhāKau. 325A. 6 (*on* v. 4. 53); मुक्तिर्हित्वान्यथाभावं स्वरूपेण व्यवस्थितिः YogVār. *on* 1.1; *on* 1. 4; प्रारब्धस्यान्यथाभावो रीतिभङ्गः उदाहृतः SāhiSā. 2. 81 [Vaija. 194. 24; NānārthāSaṁ. ii. 29. 204; ŚabdaRaSaK. 150.12]; **1Bi** becoming otherwise, i.e. defeat दैवदृष्टोऽन्यथाभावो न मन्ये विद्यते क्वचित् MahāBhā. vii. 127. 13 (BhārBhāDī. पराभवः); **1Bii** being otherwise न पुनः दृष्टस्यान्यथाभावो दृष्टत्वान्नानुपपन्न इति शक्यते वक्तुम् Bṛha. 223. 4; अनुगाम्यन्यथाभावात्स च सामान्यभेदयोः। विद्यते तत्कथं नास्ति तयोर्भेदः परिस्फुटम् TattvSaṁ. 1744; नपुंसकलिङ्गत्वे 'स्वमोर्नपुंसकात्'- इति लुक् स्मर्यते। तदन्यथाभावं दर्शयति TātpaṬ. (U.) 192. 13 (*on* 5(1).1); तस्यान्यथाभावासंभाव्यतालक्षणस्वतःसिद्धिपरिशुद्धत्वात् KhaṇḍanKhā. 34. 1; (स्वानुभूतेषु न परीक्षाकाङ्क्षा) सुखदुःखेच्छातदभावादिषु साक्षिसिद्धेषु क्वचिदन्यथाभावस्यानुपलम्भात् Vādā. 126. 5; न हि स्वात्मनि कदाप्यन्यथाभावः येन परीक्षानवस्था स्यात् Vādā. 127. 6; **1C** alteration, modification समुदायसादृश्यं त्र्यादीनां च परस्परसादृश्यमन्यथाभावः AlaṅkāSa. 20. 12; दोषगुणयोरन्यथाभावे चत्वारो भेदाः AlaṅkāRa. 66. 2; तस्य लक्ष्यादर्शनशङ्कया नान्यथाभावो विधेयः AlaṅkāRa. 94. 23; क्रमः ... तस्य ये त्वन्यथाभावं कुर्युर्भाषान्तरादिषु। ... तत्रापि पुरुषार्थीनं प्रमाणान्तरकारितम् NyāyKu. 13. 14; यदि कयापि भङ्ग्यान्यथाभावः उपनिबध्यते तदा विसदृशकार्योत्पत्तिर्द्वितीयं विषमम् Ekāva. 8. 38 (10) (288. 10); विचारस्यान्यथाभावो विज्ञेयस्तद्विपर्ययः RasāSu. 255. 13 (3. 113); SāhiDa. 340. 16; आवेदनकाले यदुक्तं तद्विप्रकृतिमन्यथाभावं भाषाकाले न नयेत् VyavaNi. 64. 6; गानस्योहनीयतया कल्पनीयत्वमित्यन्यथाभावश्चेति भावः MayūMāli. 705. 23 (*on* x. 4. 12); ऋग्भेदे त्वन्यथाभावस्य ग्रन्थकारेणैवोक्तत्वेन ऋगेकत्वं विना स्तुत्यावृत्त्यसंभवात् MayūMāli. 719. 5 (*on* x. 5. 3); तवारिपत्न्यङ्गविभूषणानां जातोऽन्यथाभाव अहो विचित्रः AlaṅkāMañ. 141. 8; **2** deterioration प्रकोपो वान्यथाभावो क्षयो वा नोपजायते SuśruS. iii. 4. 78; **3A** different, i.e. larger measure or quantity कुक्कुटाण्डकमात्रं तु ग्रासं च परिकल्पयेत् अन्यथाभावदोषेण नवमेऽति(?ह्नि) च शुध्यति BṛYamaSm. 2. 5; ParāSm. 10.3 (comm. उक्तपरिमाणादधिकपरिमाणत्वम्); BṛParāSm. 9.8; **3B** different nature or form प्रतिज्ञातोऽन्यथाभावः प्रमाणैः प्रतिषिध्यते NyāyVi. 2. 11; परिमाणविशेषे विशेषोऽन्यथाभावः कल्पितो वैशेषिकैः NyāySu. (Ja.) 338B. 4 (*on* ii. 2. 6); यस्य वस्तुनो यल्लक्षणं तन्निवृत्तिरूपोऽन्यथाभाव एव तदनित्यतानिबन्धनम् NyāySu. (Ja.) 414B. 3 (*on* ii. 2. 10) लिङ्गवचनभेदेऽपि न साधारणधर्मस्यान्यथाभावस्तत्र न दोषः SāhiDa. 428. 1; **4A** illusoriness or inconsistency अन्यथाभावः शुक्तिका हि रजतवत् प्रकाशते Bṛha. 58. 5 (*on* i. 1. 5); स्वयमन्यथाभावस्य च मायां विना असिद्धेः IṣṭaSi. 218. 17; 219. 6; कर्मत्यागादिप्रसिद्धिश्च अन्यथाभावरूपादिदविचारितसंसिद्धैव लोके IṣṭaSi. 224. 9; 347. 6; SarvaDaKau. 122. 13; अर्थिना स्वकीयप्रतिज्ञायामन्यथाभावमज्ञात्वैव प्रथममेवान्येषामपि साक्षित्वेन निर्दिष्टत्वात्स्वभावेनैव वचनमिति प्रकृते द्रष्टव्यम् Subodhi. 36. 16 (*on* 2. 80); किंचान्यथाभावोऽन्यथाभानमेव GoviBh. 82. 1 (*on* i. 4. 26); **4B** wrong thought अतो मय्यन्यथाभावो न कर्तव्यः ChāndoUBh. 279. 18 (*on* v. 3. 6); यत्तव चेतसि च न मनागप्यन्यथाभावः

समस्ति YaśasCam. ii. 348. 8; तस्माद्गुरौ नान्यथाभाव आरोपणीयः VedāntRaMañ. 4. 10 (136. 6); वत्स, सर्वत्र कथमन्यथाभावः AdbhuDa. 2. 8 (2); 4C erroneousness or invalidity of knowledge अन्यथाभावेऽप्रामाण्ये NyāySu. (Ja.) 485A. 10 (*on* iii. 2. 1); 5A adverse condition, dejection भवतोरन्यथाभावं प्रतिपद्य ... । चेद्धि जीवेत्(?द्) ध्रुवं नेति जानकी PadmP. (Ra.) 103. 55; 5B contrary or opposite nature अन्यथाभावेऽवगते दुःखोपरमनिमित्तः सुखशब्द इति युज्यते BrahmSi. 6. 4; यद्यपि देवः कामक्रोधाभ्यामज्ञानेन वाद्यान्यथाभावः संजातः YaśasCam. ii. 162. 1 (comm. विपरीतपरिणामः); DaśRu. 1. 41; विषयस्यान्यथाभावमन्तरेण विरुध्यते NyāyMa. 251. 7; न चोत्सर्गसिद्धायाः स्मृतेरसति बाधकेऽन्यथाभावो युज्यते NyāyVārPari. 377. 10 (*on* i. 1. 2); PramāMī. 58. 22 (*on* ii. 1I 26); न च स्वात्मन्यनेन कदाप्यन्यथाभावोऽवगत इति संदेहाभावात् परीक्षानुसरणान्निवर्तते NyāySu. (Ja.) 218A. 12 (*on* i. 4. 6); एकत्रार्थम(र्थो)ऽनर्थः सर्वत्र स्यादथान्यथाभावः KandaCū. vi. 6. 42; 5C negative state or condition, negative concomitance अनुमानं प्रवर्तनीयम् ... अन्यथाभावबाधकभूतयार्थापत्त्यैव साध्यसिद्धेः KhaṇḍanKhā. 669. 21; प्रमाणेन बोधितो यदीय विपयस्यान्यथाभावः स हेतुः कालात्ययापदिष्टः KhaṇḍanKhā. 936. 1; 6 diversity सोऽयमीदृशस्त्रैगुण्यविपर्ययः अन्यथाभावः तेषु सत्त्वनिकायेषु न भवेद् यद्येकः पुरुषः स्यात् SāṁkhyaTaKau. 321. 1 (*on* 18) (comm. वैलक्षण्यम्)

अन्यथाभाव (anyathā-bhāva) *adj.* having change of mind गोपीनाम् ... भुक्तं गृहे ... ताश्चात्मलीलावृद्ध्यर्थं मोहिताः ... यदि सर्वेऽन्यथाभावा भवेयुर्व्रजवासिनः। तदा लीलाविवृद्धिश्च न सम्यग्जायते व्रजे ĀdiP. 26. 43.

अन्यथाभावकरण (anyathābhāva-karaṇa) *n.* act of effecting or producing of alteration or modification अन्यथार्थवशेन मन्त्राणामन्यथाभावकरणे गार्हपत्यवशादैन्द्रोऽपि मन्त्र ऊहितव्यः स्यात् ŚāstrDī. 620. 13 (*on* ix. 3. 1)

अन्यथाभावकारण (anyathābhāva-kāraṇa) *n.* cause of wrong thought लक्ष्मीर्नाम परं पुंसाम् अन्यथाभावकारणम् SūktiRa. 167. 27.

अन्यथाभावत्व (anyathābhāva-tva) *n.* the state of being alteration or modification एवं चैतावानेवान्यथाभाव इत्येतन्नान्यथाभावत्वाभिप्रायेण किंतु सर्वथान्यथाभावान्तरं नास्तीत्यभिप्रायेणेति ध्येयम् MayūMāli. 620. 17 (*on* ix. 3.1)

अन्यथाभावदर्शन (anyathābhāva-darśana) *n.* observation of contrary or opposite nature यदि वा गृहे नास्ति इत्यस्य न जीवतीत्यर्थः स्यात्। न च तदस्ति। स्वस्मिन्नेवान्यथाभावदर्शनात् NyāySu. (Ja.) 475B. 3 (*on* iii. 2.1)

अन्यथाभावन (anyathā-bhāvana) *n.* assumption of contrary or opposite nature अलौकिके भगवत्संबन्धिन्यर्थेऽन्यथाभावनं निषेधति AṇuBh. 358. 21 (*on* iv. 4. 20)

अन्यथाभावनिराकरण (anyathābhāva-nirākaraṇa) *n.* refutation of alteration or modification येन तत्पूर्वं लिखितं दृष्टं द्वितीयस्य लेख्यस्यान्यथाभावनिराकरणाय Aparā. 687. 24 (*on* 2. 91)

अन्यथाभावपूर्वक (anyathābhāva-pūrvaka) *adj.* preceded by change or transformation भाविरूपमपेक्ष्य पूर्वस्थितरूपेण भावोऽन्यथाभाव एव अतोऽन्यथाभावपूर्वकेऽप्यन्यथाभावे नानवस्था IṣṭaSi. 220. 2.

अन्यथाभावप्रसङ्ग (anyathābhāva-prasaṅga) *m.* occasion of being otherwise असिद्धयादिविधापरिगणनस्य व्यवहारतोऽन्यथाभावप्रसङ्गात् KhaṇḍanKhā. 1101. 19.

अन्यथाभावप्रसिद्धि (anyathābhāva-prasiddhi) *f.* establishment of change or transformation अनारम्भकत्वात् ... पूर्वोक्तदोषाभावादवस्था त्याज्या, तत्त्यागेन अन्यथाभावप्रसिद्धेश्चेति चेत्, तत्र IṣṭaSi. 223. 21.

अन्यथाभावमात्र (anyathābhāva-mātra) *n.* A mere alteration or modification पदानामभिसंबन्धस्यान्यथाभावमात्रतः। यत्रानिष्टप्रतीतिः स्यात् रचनां तां परित्यजेत् VyaktiVi. 98. 4; B mere change or transformation अस्मन्मते चैतन्यादेर्लक्षणस्य निवृत्तावेव विशेषिणो लक्षणवतोऽर्थस्य अनित्यता स्यात्, न तु जैनानामिवान्यथाभावमात्रेण NyāySu. (Ja.) 414B. 3 (*on* ii. 2.10)

अन्यथाभावरूप (anyathābhāva-rūpa) *adj.* of the form of change or transformation मन्त्रसामसंस्काराणाम् ... अन्यथाभावरूप ऊहो नवमे चिन्तितः ŚivārkaMaDī. i. 75. 7 (*on* i. 1. 1)

अन्यथाभाववत् (anyathābhāva-va(n)t) *adj.* possessing change or transformation अन्यथाभाववतोऽप्यात्मनः प्रसज्यते NyāySu. (Ja.) 414B. 1 (*on* ii. 2.10)

अन्यथाभावविषय (anyathābhāva-viṣaya) *adj.* referring to the change or transformation शास्त्रेऽन्यथावगतानां पदार्थानामन्यथाभावविषयो यस्तर्कः स ऊहशब्देनोच्यते NyāyRaMā. 172. 24.

अन्यथाभावव्यतिरेक (anyathābhāva-vyatireka) *m.* [Inst.] without change or transformation अन्यथाभावव्यतिरेकेण कारणमिति बीजमव्ययम् ViṣṇuSaBh. 78. 20 (*on* 59)

अन्यथाभावशङ्का (anyathābhāva-śaṅkā) *f.* 1 doubt about being otherwise निःशेषसत्त्वशक्तीनां ज्ञाने सर्वज्ञता वत। न चानुमानतः सिद्धिरन्यथाभावशङ्कया TattvSaṁ. 3396; ब्राह्मणेन यज्ञे कर्तुमिष्टत्वोपदेशाद्वेदत्वं पौरुषेयत्वेऽन्यथाभावशङ्कया इष्टत्वासंभवात् MayūMāli. 601.11 (*on* ix. 2. 1); 2 doubt about being invalid knowledge एकवैषयिक एव प्रत्ययः ... प्रमाणसंप्लवेनान्यथाभावशङ्कानिवर्तनपटुत्वात् Upask. 180. 3 (*on* iii. 2. 11); 3 doubt regarding opposite sense सर्वस्याप्यन्यथाभावशङ्कया विशेषहेतुमाह AṇuBh. 75. 21 (*on* i. 3. 7)

अन्यथाभावसत्त्व (anyathābhāva-sattva) *n.* existence of different nature of form नीवारलक्षणकारकभेदादन्यथाभावसत्त्वेनाव्याप्त्यनवकाशात् MayūMāli. 572.11 (*on* ix. 1.1)

अन्यथाभावसंभव (anyathābhāva-sambhava) *m.* possibility of being otherwise यद्योक्तं स्वप्रयुक्तपाकसाध्यत्वे .... तदपि नैयायिकस्य क्रमस्य वचनमहिम्नान्यथाभावसंभवादयुक्तमिति पूर्वपक्षोऽनुपपन्नः CaturCin. iii (1). 1052.10.

अन्यथाभावात्मक (anyathābhāvātmaka) *adj.* of the form of change or transformation अतिदिष्टानां पदार्थानां मन्त्रसामसंस्काराणां द्वारान्तरसंबन्धनिमित्तोऽन्यथाभावात्मक ऊहश्चिन्त्यते ŚāstrDī. 572. 10 (*on* ix. 1. 1); ऋचां प्राधान्यादुत्तरावर्णवशेन साम्नोऽन्यथाभावात्मक ऊहोऽपि वक्ष्यमाणो नानुपपन्नः BhāṭṭDī. iii. 99.10 (*on* ix. 2. 2); अन्यथाभावात्मकस्य मुख्यस्योहस्य तादवस्थ्यात् BhāṭṭDī. iii. 121. 5 (*on* ix. 2. 11)

अन्यथाभावाद्यनुपलम्भ (anyathābhāvādy-anupalambha) *m.* non-perception of contrary or opposite nature etc. सुखादौ तदभावे च साक्षिसिद्धे कदाप्यन्यथाभावाद्यनुपलम्भात् NyāySu. (Ja.) 218A. 7 (*on* i. 4.6)

अन्यथाभावान्तर (anyathābhāvāntara) *n.* another alteration or modification किं तु सर्वथान्यथाभावान्तरं नास्ति MayūMāli. 620.18 (*on* ix. 3.1)

अन्यथाभावाभाव (anyathābhāvābhāva) *m.* 1 absence of invalidity of knowledge न त्वर्थस्यान्यथाभावाभावनिश्चयो बाधकेनैव जन्यते NyāyRaMā. 32.1; 2 absence of being otherwise अनादिपारंपर्यागतस्य लोकव्युत्पत्तिसंवादिनस्तस्यासंभवान्यथाभावाभावरूपस्वतश्शुद्धिसिद्धत्वात् ŚatDū. 78. 29; 3 absence of different nature or form नीवारादावव्रहननादेर्यथाप्रकृत्येवानुष्ठानेनान्यथाभावाभावेन संस्कारोहेऽव्याप्तिः MayūMāli. 572. 8 (*on* ix. 1.1)

अन्यथाभावासादन (anyathābhāvāsādana) *n.* bringing about change or transformation यद्यथास्ति तस्य तथैव स्थित्या। न तु अन्यथाभावासादनेनेत्यर्थः Bhāsk. ii. 306. 24 (*on* iv.1.14)

अन्यथाभाविन् (anyathā-bhāvin) *adj.* undergoing change, changing ततो विकाराः प्रकृतेरहंमुखाः देहावसाना विषयाश्च सर्वे। क्षणेऽन्यथाभाविनः ViveCū. 352; अन्यथाभावि यद्वस्तु तदनित्यमिति स्थितिः AnuVyā. 31B. 5 (*on* 2. 2); अन्यथाभाविनश्च देहादेरनित्यतोपलब्ध्यात्त(त्?) स्यात् NyāySu. (Ja.) 414A. 13. (*on* ii. 2. 10)

अन्यथाभावोक्ति (anyathābhāvokti) *f.* statement of being otherwise ज्ञानविशिष्टस्य ज्ञेयस्यान्यथाभावोक्तिर्विशेषणभूतज्ञानेऽपि द्रष्टव्या VedāntKa. 311.8 (*on* ii. 3. 7)

अन्यथाभावोद्योग (anyathābhāvodyoga) *m.* effort conducive to change or transformation परिस्पन्दशब्देनान्यथाभावोद्योगो विवक्षितः। न तु चलनम् ŚrutaPra. ii. 280. 30 (*on* ii. 2. 2)

अन्यथाभावोपलम्भ (anyathābhāvopalambha) *m.* apprehension of contrary or opposite nature स्वप्नादिषु तदानीमेव स्वप्नान्ते वा वस्तुनोऽन्यथाभावोपलम्भात् AṇuBh. 136. 6 (*on* ii. 2. 29)

अन्यथाभाषण (anyathā-bhāṣaṇa) *n.* 1 speaking contrarily अन्यथाभाषणं दूरस्थे शिरसेत्यादिना पौनरुक्त्यं स्यात् AbhinBhā. ii. 398. 17 (*on* 17.130); 2 speaking differently अन्यथाभाषणे कोपादुचिते तदपवादमाह AbhinBhā. iii. 218.15 (*on* 22. 262); 3 speaking in another way वचनेऽन्यथावक्तव्येऽन्यथाभाषणम् Kāvyānu. (He.) 374. 8.

अन्यथाभास (anyathā-bhāsa) *adj.* having appearance, i.e. delimitation in one way अन्वर्थमन्यथाभासमनंशानां न राशयः। एकज्ञानम् NyāyVi. 2. 120 (Vivaraṇa अन्येन एकस्थूलप्रकारेण भासः परिच्छेदः यस्मिन् तत्)

अन्यथाभासन (anyathā-bhāsana) *n.* act of appearing in another way द्वे एव ग्रहणस्मरणात्मके विज्ञाने। तद्गोचरयोश्च ... भेदाग्रहणादेव विभ्रमव्यवहारः न पुनरन्यस्यान्यथाभासनात् Kāśi. ii. 17. 26 (*on* 5 (1). 19); अथ माया। सा

च विना मन्त्रतन्त्रादिकमन्यथाभूतस्यार्थस्यान्यथाभासनोपाय: VīraMi. (Rājanīti.) 304. 23.

अन्यथाभिधान (anyathābhidhāna) *n.* 1 another statement, i.e. rule क्रयकालापेक्षया दापनकालेऽर्घवृद्धावेतद्द्रष्टव्यम् अर्घह्रासे त्वन्यथाभिधानात् SmṛtiCan. iv. 510. 5; 2 false statement यत्र ... लिप्सादिनान्यथाभिधानं तत्र साक्षिणो दण्डविशेष: प्रकीर्णकप्रकरणे दर्शित: DaṇḍaVi. 107. 3; आप्ता मित्राणि ... साक्षिणो न कर्तव्या:। लोभरागद्वेषस्मृतिभ्रंशादीनामन्यथाभिधानहेतूनां संभवात् ManvaMu. 300. 24 (*on* 8. 64)

अन्यथाभिनिविष्टबुद्धि (anyathābhiniviṣṭa-buddhi) *adj.* whose mind is firmly fixed on what is contrary राजा ... चलितशास्त्रस्तु शास्त्रादन्यथाभिनिविष्टबुद्धिरन्यायेन राज्यमात्मानं चोपहन्ति ArthŚā. iii. 14. 2 (8.2)

अन्यथाभिप्राय (anyathābhiprāya) *m.* [Inst.] with different intention यद्वाक्यं केनचिदन्यथाभिप्रायेणोक्तं सदपरेण ... अन्यार्थघटनया योज्यते AlaṅkāSa. 175. 5.

अन्यथाभू (anyathā-bhū-) I.P. [irr.] 1 to become false यद्यन्यथा भवेदेतद्ध्रौ मासौ जीवितं मम। न मां द्रक्ष्यति काकुत्स्थ: Rāmā. v 56.89; न हि देवतावचनमन्यथा भविष्यति Pañcā. 211.24; PuraPraSaṁ. 4.6; देवी प्रोवाच भो भद्रे सा वाणी नान्यथाभवेत् CampaŚreKa. 25; 2 to change or transform यन्नवे भाजने लग्न: संस्कारो नान्यथा भवेत् Hitopa. 0.8; सुबुद्धि: प्राह भो धातो यद्भाले लिखितं त्वया। धीवलेन तथा कुर्वे यथान्यथा भविष्यति CampaŚreKa. 123; 3 to be contrary, cf. **अन्यथाभूत2**; **4A** to be different, cf. **अन्यथाभूत3A**; **4B** to be of another kind, cf. **अन्यथाभूत3B**; 5 to be in one form, cf. **अन्यथाभूत4**.

अन्यथाभूत (anyathā-bhūta) *adj.* [*f.*-ā] 1 which is changed or transformed एतस्मिंस्त्वन्यथाभूते नान्यं हिंसितुमुत्सहे MahāBhā. v. 103. 6; तत: स्वमन्यथाभूतमवलोक्य सुसंमद:। ... नर्तितुं स समुद्यत: PadmP. (Ra.) 41. 47; भाव: ...। नष्टो वा नान्यथाभूतस्ततो नातिप्रसज्यते NyāyVi. 2. 268; अन्यथाभूत एवासौ प्राप्यते चेदिदं वद IṣṭaSi. 233. 1; पूर्वावस्थात: अन्यथाभूतस्य पूर्वावस्थायामेव स्थापनलिङ्गस्य ... भवदिष्टसंस्कारासाधकत्वात् TarkSaṁ. (Ā.) 117. 11; स्थितस्थापकस्तु स्पर्शवद्विशेषवृत्ति:। अन्यथाभूतस्य ... धनुरादे: ... तथैव स्थापक: TarkBhā. (Ke.) 75. 6; 2 which is contrary अतोऽन्यथाभूतांस्तु हितानाचक्षते CaraS. iii. 3. 7 (1941 Ed.); देवतादर्शनं साक्षात् ... शुभं दृष्ट्वा सिद्धिं प्राप्नोत्यभीप्सिताम्। एतदेवान्यथाभूतं दु:स्वप्न इति कीर्त्यते MālinīT. 8. 130; प्रवृत्तमन्यथा कुर्याद्यदि मोहात् कथंचन। यतस्तदन्यथाभूतं तत एव समापयेत् CaturCin. i. 105. 14; ii (1). 33. 7; **3A** which is different नाधारादन्यथाभूतं व्यापारं सोऽपि विन्दति TantrVā. 971. 10 (*on* iii. 4. 13); स ह्यन्यथाभूत: KāvyālaṅSū. iv. 3.21; सा प्रस्खलन्ती स्वभावतोऽन्यथाभूता ManuBh. ii. 84. 1 (*on* 8. 26); (रुद्रस्य) इति च विरुध्यते। अन्यथाभूतस्याप्ततायाम् YaśasCam. ii. 255. 10; अतो विद्याधनाद्यदन्यथाभूतं विभक्तपित्रादिद्रव्योपयोगेन प्राप्तं तदविभक्तानां सामान्यम् SmṛtiCan. iv. 638. 13; **3B** which is of another kind अन्यथाभूतमधार्मिकं सन्तम् ManuBh. i. 415. 18 (*on* 4. 255); अथ स्वप्नवत्प्रत्ययत्वात्स्तम्भादिज्ञानमन्यथाभूतमित्यनुमीयते ŚāstrDī. 59. 18 (*on* i. 1. 5); तत्र पतितत्वाग्निप्रवेशौ ... अन्यथाभूताभ्यां ताभ्यामभेदेनाध्यवसितौ ज्ञेयौ AlaṅkāSa. 198. 19; इन्द्रियेण तथाविधं ज्ञानं जायताम्, लिङ्गशब्दादिना त्वन्यथाभूतम् ŚatDū. 68. 10; प्रकृतशूद्रादन्योऽपि य: कश्चित् ... अन्यथाभूतमात्मानम् ... कथयति ManvaMu. 191. 31 (*on* 4. 255); (used as noun) that which is of another kind अन्यथाभूतस्य वा परिणामायोगात् TarkSaṁ. (Ā.) 53.6; 4 which is in one form अनृतमन्यथाभूतं सन्तमन्यथात्मानं कुरुते ChāndoUBh. 407. 2 (*on* vi. 16. 1); विप्रलम्भको हि पूर्वानुभूतमेवार्थमन्यथाभूतमन्यथा च कथयति NyāyKa. 132. 23; इदमेव भ्रान्तीनां तत्त्वं यदन्यथाभूतस्यान्यथा ग्रहणम् NyāyRa. 312. 20 (*on* 5 (3). 161); अथ माया। सा च विना मन्त्रतन्त्रादिकमन्यथाभूतस्यार्थस्यान्यथाभासनोपाय: VīraMi. (Rājanīti.) 304. 23; 5 invalid or erroneous ब्रूहि किं सान्यथाख्यातिर्यान्यथाभूतवस्तुधी: IṣṭaSi. 218. 12.

अन्यथाभूतखि (anyathābhūta-khi) *gr.* (root) first portion of reduplication of which is changed अन्यथाभूतखेस्तु चखदतु: MugdhaBo. 8.52 (87.4)

अन्यथाभूतता (anyathābhūta-tā) *f.* the state of being what is changed उभयोरन्यथाभावेऽप्यन्यथाभूततैव हि IṣṭaSi. 235. 3; [Inst.] by way of being what is changed प्रतिक्षणमन्यथाभूततया कादाचित्कावस्थायोगिनो चिद्वस्तुनो नास्ति शब्दाभिधेयत्वम् BrahmSūBh. (Rā.) 106. 5 (*on* i. 1. 1)

अन्यथामति (anyathā-mati) *adj.* who thinks differently य: करोति च पैशुन्यमन्यवागन्यथामति: पाट्यते हि द्विधा जिह्वा तस्य MārkP. 14.51; VāmaP. 12. 10.

अन्यथामति (anyathā-mati) *f.* false or erroneous knowledge प्रत्यग्याथात्म्यविज्ञानजन्मनो नातिरेकभाक्। प्रत्यङ्मोहाभिनहनध्वंसश्चाप्यन्यथामते: BṛĀraUBhVā. i. 4. 1555; ध्वान्तमात्रनिरासेन न ततोऽन्यान्यथामति: NaiṣkaSi. 198. 2; नासत्ख्यातिर्निषिद्धैवं निषिद्धा त्वन्यथामति: IṣṭaSi. 137. 13; अन्यथा प्रथयेदर्थं यदि सेष्टान्यथामति: IṣṭaSi. 254. 1; अतोऽनवधृताप्तभावस्य पुरुषस्य वाक्यमन्यथामतिमपि जनयेत् NyāyKu. 47. 2.

अन्यथामनस् (anyathā-manas) *adj.* having changed, i.e. distracted mind काचित् ... दिदृक्षन्ती समालोक्य तं बभूवान्यथामना: PadmP. (Ra.) 53. 176.

अन्यथामूल्य (anyathā-mūlya) *adj.* of otherwise, i.e. great price यदि दत्त्वान्यथामूल्यं क्रेता पण्यं न गृह्णीयात्, तदा क्रेतुरेव दोष: BālaKrī. i. 286. 9 (*on* 2. 260)

¹अन्यथायोग (anyathāyoga) *m.* absence of accountability otherwise अन्यथायोगत: सर्व(:) तथैवेत्यनुमीयते PramāSaṁ. 3. 33.

²अन्यथायोग (anyathā-yoga) *m.* wrong combination अनवस्थान्यथायोगो न चेत् तत्त्वं न सिध्यति TarkSaṁ. (Ā.) 87. 7.

अन्यथायोजन (anyathā-yojana) *n.* 1 different explanation एतदुक्तस्यान्यथायोजनरूपमवस्यन्दितम् PratāYaBhū. 143. 3; 2 application in another way अपलापस्तु पूर्वोक्तस्यान्यथायोजनं भवेत् RasāSu. 62. 11 (1. 223)

अन्यथारचनादर्शन (anyathāracanā-darśana) *n.* observation of different construction तत्प्रतिपन्नखलीकाराय धूर्तव्यसनेन अन्यतो वा कुतश्चित् कारणादन्यथारचनादर्शनात् PramāVāSvopVṛ. 113. 13.

अन्यथारूप (anyathā-rūpa) *n.* 1 false or illusory form मुक्तिर्हित्वान्यथारूपं स्वरूपेण व्यवस्थिति: BhāgP. ii. 10. 6; TattvPrakā. 218B. 8 (*on* iv. 4. 1); 2 [Inst.] in another form भ्रान्तिज्ञानमभावज्ञानं चोभयं अन्यथासन्तमर्थमन्यथारूपेण प्रतिपद्यते NyāyRa. 246. 9 (*on* 5 (2). 119); 3 different form or nature यद्वस्तुनोऽन्यथारूपं तथा स्यात्पूर्वरूपता Candrā. 5. 104; स्वतोऽपरिच्छिन्नसुखरूपस्याप्युपाधितोऽन्यथारूपसंभवादविरोध इति परिहरति ŚrutaPra. ii. 17. 28 (*on* i. 3. 7)

अन्यथारूप (anyathā-rūpa) *adj.* of different form एत एवान्यथारूपास्तथा संसारभीरुता। ... आश्रवा: शुभनाम्नोऽथ तीर्थकृन्नाम आश्रवा: TriṣaŚaPuC. iii. 7. 124.

अन्यथारोप (anyathāropa) *m.* false or illusory imposition प्रत्यक्षेऽर्थेऽन्यथारोपव्यवच्छेदप्रसिद्धये NyāyVi. 2. 471.

अन्यथार्थ (anyathārtha) *m.* 1 different sense or meaning एवमन्यदपि ममान्यथार्थोपकल्पनविषयमभिधाय YaśasCam. ii. 148. 4; अन्यथार्थोपदर्शनस्वभावस्य चोत्पत्ति: NyāyVārPari. 568. 17; 2 contrary or opposite sense or meaning एकदेशश्राविण: अन्यथार्थप्रत्यय: स्यात् NyāyKuA. ii. 70. 7.

अन्यथार्थकरण (anyathārthakaraṇa) *n.* wrong interpretation or analysis आवभृथिकसूत्रस्य नियन्त्रकस्य सद्भावादन्यथार्थकरणस्यायुक्तत्वात् BālamBha. i. 324. 5 (*on* 1. 100)

अन्यथार्थता (anyathārtha-tā) *f.* the state of referring to different sense or meaning कथं प्रसिद्धबहुलशब्दानामन्यथार्थता AnuVyā. 10B. 4 (*on* 1.1)

अन्यथार्थत्व (anyathārtha-tva) *n.* the state of referring to different sense or meaning मन्त्रार्थवादानामन्यथार्थत्वं मन्यते चेत्, अश्रुतोपबृंहणतया वेदं प्रतारयति ŚrutaPra. iA. 227. 2 (*on* i. 1. 1); ये तु श्रुतेरन्यथार्थत्वं कल्पितमतानुसारेण नयन्ति AṇuBh. 74. 18 (*on* i. 3. 2)

अन्यथार्था (anyathārthā) *adj.* (*f.*) referring to opposite, i.e. huge form अविरतमुदितै: पायसैरेव दिव्यै: किंचिद्भाण्डं दनान्ते तनुमतिथिजनस्यातनोदन्यथार्थाम् BhārCam. 5. 74 (comm. किंचित्त्वविरुद्ध: अर्थ: महत्त्वात्मक:)

अन्यथार्थोक्ति (anyathārthokti) *f.* explanation of meaning in another way प्रश्रयेणान्यथार्थोक्तिरनुवृत्तिरिति स्मृता SāhiSā. 3. 15.

अन्यथालक्षण (anyathā-lakṣaṇa) *adj.* [*f.*-ā] of another kind or characteristics संज्ञापृथक्त्वम्। यथा ... अन्यथालक्षणासारितकगीति:। अन्यथालक्षणा वर्धमानकगीति: ŚābaBh. 1547. 9 (*on* vii. 2. 16); नापि सत एव अन्यथालक्षणो विकार: Nyās. i. 591. 16 (*on* iii. 2. 1); स्वभावाद् अन्यथालक्षणा विकारावस्था नोत्पद्येत Nyās. ii. 275. 18 (*on* vi. 1. 115); PadMañ. *on* KāśīVṛ. *on* P. vi. 1. 115 (589. 14); ह्यन्यथालक्षणं फलं स्यात् NyāyRaMā. 114. 2.

¹अन्यथालपना (anyathālapanā) *adj.* (*f.*) who speaks untruely or falsly प्रिया तस्य सरूपा स्यादन्यथालपना न ते NaiṣC. 20. 40 (comm. अन्यथा विपरीतार्थमलीकमालपनं भाषणं यस्या:)

²अन्यथालपना (anyathā-lapanā) *adj.* (*f.*) whose face is otherwise, i.e. ugly प्रिया तस्य सरूपा स्यादन्यथालपना न ते NaiṣC. 20. 40 (comm. तव प्रिया अन्यथा कुरूपं लपनं मुखं यस्यास्तादृशी)

अन्यथालभ्यत्व (anyathālabhya-tva) *n.* the state of not to be obtained otherwise अर्थसिद्धेश्चान्यथालभ्यत्वात् ... अवश्याभ्युपेयः एकः शब्दः SphoṭSi. 165. 2.

अन्यथालम्बनत्व (anyathālambana-tva) *n.* the state of having something else as the cause अन्यथालम्बनत्वे च न निरालम्बना मतिः VibhraVi. 78.

अन्यथावक्तव्य (anyathā-vaktavya) *adj.* which is to be spoken of in another way वचनेऽन्यथावक्तव्येऽन्यथाभाषणम् Kāvyānu. (He.) 374. 8.

अन्यथावक्तृ (anyathā-vaktṛ) *m.* one who speaks falsly वक्ता अन्यथावक्ता DaṇḍaVi. 338. 19.

अन्यथावगम (anyathāvagama) *m.* understanding contrarily मिथ्यात्वात्तस्य न विरोध इति चेत् कुतस्तर्हि मिथ्यात्वम् आगमादनुमानाद्वा। अन्यथावगमादिति चेत् PañcPā. 15. 18 (*on* i. 1. 1)

अन्यथावचन (anyathā-vacana) *n.* 1 act of speaking falsely, false statement अवचनेऽन्यथावचने च दोषिणः स्युः GautDS. ii. 4. 6; 2 act of stating contrarily, contrary statement ज्ञात्वैव अन्यथावचनान्माता वन्द्येतिवत् IṣṭaSi. 156. 23; अन्यथावचने दोषमाह Kāśi. iii. 76. 20 (*on* 5 (4). 126); NyāyRa. 386. 13 (*on* 5 (4). 126); 3 act of stating in another way यथा चार्थानृतमन्यथावस्थितस्यान्यथावचनं प्रत्यवायाय ŚāstrDī. 47. 2 (*on* i. 3. 9)

अन्यथावचस् (anyathā-vacas) *n.* contrary statement, i.e. denial लोकागमप्रसिद्धेषु पदार्थेष्वन्यथावचः। तन्मुधाखेदकारि स्यात् ŚlokaVār. 6. 148 (767.8); अपलापोऽन्यथावचः AgniP. 338. 52.

अन्यथावत् (anyathā-vat) *adv.* other-like सर्वैः प्रतीयेत हि दृश्यरूपं ततोऽन्यथावद्गतिरेव न स्यात् BhaviP. 81A. 15 (i. 41. 27)

अन्यथावदत् (anyathā-vadat) *adj.* speaking falsely क्षत्रिये तु अन्यथावदतस्तव वाहनायुधानि विफलानि भविष्यन्ति SmṛtiCan. iii. 204. 5:

अन्यथावभात (anyathāvabhāta) *adj.* known wrongly भ्रमवशादन्यथावभातस्य पश्चादन्यथा निश्चयनं निश्चयः AlaṅkāRa. 47. 4.

अन्यथावभाषण (anyathāvabhāṣaṇa) *n.* (employment of) other language भयगौरवलज्जादेर्हर्षाद्याकारगुप्तिरवहित्था। व्यापारान्तरसक्त्यन्यथावभाषणविलोकनादिकारी SāhiDa. 155. 3.

अन्यथावभास (anyathāvabhāsa) *m.* A false appearance, illusion प्रतीपगमनदोषप्रयुक्तस्तत्रान्यथावभासः ĀtmaSi. 29. 9; न च ... अक्षसंनिकर्षादन्यथावभासो युक्तः NyāyMa. 60. 3; तद्दोषकृतश्च तत्रान्यथावभासः BrahmSūBh. (Rā.) 49. 2 (*on* i. 1. 1); B appearance in another way शुक्त्यादिषु रजतादिप्रतीतेः ... बाधेन चान्यस्यान्यथावभासायोगाद्य BrahmSūBh. (Rā.) 94. 14 (*on* i. 1. 1); C appearance in different form अथेन्द्रजालम्। तद्य मन्त्रतन्त्रादिना अन्यथास्थितस्वार्थस्यान्यथावभासः VīraMi. (Rājanīti.) 305. 24.

अन्यथावभासकत्व (anyathāvabhāsaka-tva) *n.* the state of manifesting falsely शुक्तेः ... स्वाभाव्ये प्रामाण्येऽपि दोषतोऽन्यथावभासकत्वसंशयात्मकत्वयोः समारोपोपपत्तेः PrakaVi. 530. 12.

अन्यथावर्ण (anyathā-varṇa) *adj.* having altered letters, misspelt सः ... स्वरच्युतमन्यथावर्णमपगतमात्रं दुर्गामाहात्म्यं पठित्वा PuruṣPa. 153. 28.

अन्यथावर्णन (anyathā-varṇana) *n.* contrary, i.e. unfaithful description दिव्यादीनामिव धीरोदात्तादीनामप्यन्यथावर्णनं विपर्ययः KāvyPra. 444. 3; एवमुक्तानां प्रकृतीनामन्यथावर्णनं व्यत्ययः Kāvyānu. (He.) 150. 4.

अन्यथावर्णयत् (anyathā-varṇayat) *adj.* describing contrarily अन्यथाख्यातिमन्यथावर्णयतो द्वितीयसूत्रे मिथ्याज्ञानविवेचनवेलायाम् ... भाष्यविरोधः TattvPradī. (Ci.) 73. 9.

अन्यथावस्तु (anyathā-vastu) *n.* different object ननु भवतोऽप्यन्यथावस्तूल्लिखन्ति विभ्रमाः AmṛUda. 4. 17 (2)

अन्यथावस्था (anyathāvasthā) *f.* another state or condition दशमीमन्यथावस्थामीयुषि क्ष्मापतौ दिनैः। सेनानीर्ज्ञातवृत्तान्तस्तमुवाच ततो रहः BṛKathāMañ. iii.1.30.

अन्यथावस्थित (anyathāvasthita) *adj.* 1 existing in opposite way or side प्रतिबिम्बरूपेण दर्पणेऽन्यथावस्थितस्यार्धनारीश्वररूपलक्षणस्य द्रव्यस्य ... द्रव्यान्तररूपेणोत्प्रेक्षणम् ... द्रव्योत्प्रेक्षा SaraKaṇṭhā. 466. 21; 2 remaining in one way यथा चार्थानृतमन्यथावस्थितस्यान्यथावचनं प्रत्यवायाय ŚāstrDī. 47. 2 (*on* i. 3.9)

अन्यथावाक्यरचना (anyathā-vākyaracanā) *f.* act of construing the sentence in another way अन्यथासंविदानस्याप्यन्यथावाक्यरचनादर्शनात् NyāyRa. 913. 20 (*on* 7. 245); ŚāstrDī. 24. 14 (*on* i. 1. 2)

अन्यथावाद (anyathā-vāda) *m.* A1 false deposition or change of statement शूद्रम् ... जन्ममरणान्तरे यद् वः पुण्यफलं तद् राजानं गच्छेत्। राज्ञश्च किल्बिषं युष्मान् अन्यथावादे ArthŚā. ii. 69. 4 (3. 11) (comm. असत्यकथने); नये त्रयाणां मध्ये एकस्यान्यथावादे ... तृतीयस्य चैकतया तत्र साक्षितो न निर्णयः VīraMi. 509. 20 (*on* 2. 78); Aii false statement कोऽयमाप्तो नाम ... प्रमाद्दृष्टेति विशेषणे च तथा भूतस्यान्यथावादव्यापनात् KhaṇḍanKhā. 763. 19; B alteration of words uttered पूर्वोक्तस्यान्यथावादो ह्यपलाप इति स्मृतः NāṭyaŚā. 22. 56; BhāvPra. (Śā.) 11. 5 (1); C statement of denial अन्यथावादशपथाद्यपनेयो मध्यमः RasMañ. 35 (6) (comm. अपलापोक्तिः); D title of a work, pw.

अन्यथावादिता (anyathāvādi-tā) *f.* [Inst.] by way of being one who deposes falsely or changes his statement तथा च पत्रलिखितं पूर्वपक्षमन्यथा कुर्वन्नप्यन्यथावादितया हीन इत्याह SmṛtiCan. iii. 106. 10.

अन्यथावादित्व (anyathāvādi-tva) *n.* the state of being one who deposes falsely or changes his statement अत एव तेषामन्यथावादित्वं निरस्तम् BālamBha. ii. 11. 31 (*on* 2. 6); [Inst.] by way of being one who deposes falsely or changes his statement अन्यथावादित्वेन व्यवहारस्य भङ्गप्रसङ्गात् Mitā. 130. 12 (*on* 2. 6); BālamBha. ii. 17. 1 (*on* 2. 9); तथाभियोक्तुमुक्तं त्यक्त्वान्यथा न वक्तव्यमित्यर्थः। यः पुनरन्यथा वक्ति सोऽन्यथावादित्वेन हीनो भवति SmṛtiCan. iii. 105. 16.

अन्यथावादिन् (anyathā-vādin) *adj.* A who deposes falsely, who changes his statement तत्र सभ्योऽन्यथावादी दण्ड्योऽसभ्यः स्मृतो हि सः KātySm. 13. 79 (Kane Ed.); BṛhaspaSm. 17. 103; SmṛtiCan. iii. 50. 6; तेषामेकोऽन्यथावादी भेदात्सर्वे न साक्षिणः KātySm. 47. 359 (Kane Ed.); रागादिना ये सभ्याः स्मृत्युक्तादन्यथावादिनः सभ्या हीनवाद्युक्तदण्डात् द्विगुणं दण्डं प्रत्येकं दण्डनीयाः DīpKa. 36. 19 (*on* 2. 4); (used as noun) (one) who deposes falsely or changes his statement श्रुतदेशजातिकर्मणामन्यथावादी कार्षापणशतद्वयं दण्ड्यः ViṣṇuSm. 5. 26; अन्यथावादिनो यस्य ध्रुवस्तस्य पराजयः ViṣṇuSm. 8. 38; YājñaSm. 2. 79; VīraMi. 510. 7 (*on* 2. 79); वैवाहिकमन्वायनम् ... क्रियाविशेषेषु भाण्डमुच्छुल्कं गच्छेत्। अन्यथावादिनः स्तेयदण्डः ArthŚā. i. 273.1 (2. 21); अत्र रागलोभवशात् भयाद्वा अन्यथावादी ... द्विगुणं दमं दण्ड्य इत्याह SmṛtiCan. iii. 50. 8; एवं मोहवशादप्यन्यथावादिनो दण्ड्या इत्याह कात्यायनः SmṛtiCan. iii. 50.15; अन्यथावादिनो मिथ्यैतदितिवादिनः व्यवस्थितः पराजयः DīpKa. 48. 15 (*on* 2.73); (अन्यवादी ... हीनः पञ्चविधः स्मृतः) अन्येति। अन्यथावादीत्यर्थः BālamBha. ii. 10. 5 (*on* 2. 6); B who teaches wrongly अधमाः। ते शप्ता मुनिभिः षड्भिः शिवनिन्दापराः पुरा। न श्रोतव्या हि तद्वार्ता तेऽन्यथावादिनो यतः ŚivaP. vi. 16. 19 (491B. 7); C who speaks lie सिद्धान्तोक्ता हि सत्या यत्रान्यथावादिनो जिनाः SamarāSam. 9. 570; 9. 738; (used as noun) (one) who speaks lie अन्यथावादिनो जात्यन्धा इवानुकम्पनीयाः NaiṣkaSi. 91.1.

अन्यथावादिन् (anyathāvādin) *m.* speaking inconsistantly (in law) prevaricating or a prevaricator, MW.

अन्यथावादिसहित (anyathāvādi-sahita) *adj.* together with one who deposes falsely सर्वशब्देनान्यथावादिसहितानामेव बहूनामसाक्षित्वमुक्तम् SmṛtiCan. iii. 189. 15.

अन्यथाविज्ञात (anyathā-vijñāta) *adj.* (used as noun) (one) known erroneously अन्यथाविज्ञातस्य सम्यग्विज्ञानम् NyāySu. (Ja.) 39B. 11 (*on* i. 1.1); Nyāyāmṛ. 15B. 7 (*on* 1.1)

अन्यथाविज्ञान (anyathā-vijñāna) *n.* erroneous knowledge अन्यथाविज्ञानमेव भ्रान्तिः NyāySu. (Ja.) 41B. 2 (*on* i. 1. 1)

अन्यथाविध (anyathā-vidha) *adj.* (used as noun) (thing) of another kind एतदेव हि पथ्यं ते कर्तव्यं नान्यथाविधम् PadmP. (Ra.) 66. 36.

अन्यथाविधत्व (anyathāvidha-tva) *n.* the state of being of another kind or form प्रवचनं मन्त्राणां लक्षणम्, यथा प्रोच्यन्ते तथाविधा विज्ञायन्ते। ... तेषां अन्यथाविधत्वे प्रमाणं नास्ति ŚābaBh. 2264. 4 (*on* xii. 3. 24)

अन्यथाविधि (anyathāvidhi) *adv.* in contradiction to the rule कुर्यान्मूत्रपुरीषे तु. रात्रौ चेद्दक्षिणामुखः। ... न ग्राममध्ये विप्रेन्द्र कुर्वीताप्यन्यथाविधि PāraS. 2. 37.

अन्यथाविषमविभाग (anyathā-viṣamavibhāga) *m.* unequal portion (made) in a different form तत्र शास्त्रोक्तोद्धारादिविषमविभागव्यतिरेकेणान्यथाविषमविभागनिषेधार्थमाह Mitā. 221. 23 (*on* 2. 115)

अन्यथाविहित (anyathā-vihita) *adj.* constructed wrongly मेरोस्तु त्रिविधस्यापि लिङ्गमुत्तममृद्धिदम्। अन्यथाविहित° ... °दिरोषकृत् SamarāSū. ii. 89.23.

अन्यथावृत्त (anyathā-vṛtta) *adj.* of wrong, i.e. unrighteous behaviour or conduct धर्मवागन्यथावृत्तः पक्षिणः सोऽनुशास्ति ह MahāBhā. ii. 38. 30.

अन्यथावृत्ति (anyathā-vṛtti) *f.* 1A wrong behaviour or abnormal conduct मन्त्रभेदो हि दूतामात्यस्वामिनामिङ्गिताकाराभ्याम्। इङ्गितमन्यथावृत्तिः ArthŚā. i. 71.7(1.15); NītiVā.10.36; 1B altered course of action अन्यथाचिकीर्षतोऽन्यथा-वृत्तिर्वा प्रमादः NītiVā. 10. 40; 2 act of going against, transgression तदत्र यथा स्वामिशासनमन्यथावृत्तिं न भजेत ... तथा अनुतिष्ठामः YaśasCam. i.141.6; 3 opposite course अथ वायोस्तिर्यग्गतेर्देहे चान्यथावृत्तिरन्याधीना भस्त्रायामिव NayaVi. 211.3 (*on* i. 1.5); 4 different nature प्रकृतिविक्रियात इति स्वभावान्यथा-त्वेनेत्यर्थः। अनेनेङ्गितमन्यथावृत्तिलक्षणं दर्शयति JayaMa. 328. 13 (*on* 6. 3); 5 different signification यत्र स्यात्लिपिलोपेन समीचीनोऽर्थविस्तरः। न भवत्यन्यथावृत्तः तत् स्यादक्षरलोपकम् SāhiSā. 2. 148.

अन्यथावृत्ति (anyathā-vṛtti) *adj.* 1 A of changed function, i.e. disturbed or perturbed मेघालोके भवति सुखिनोऽप्यन्यथावृत्ति चेतः MeghaDū. 3; 1B of changed function दुष्टेऽपि पत्यौ साध्वीनां नान्यथावृत्ति मानसम् KathāSaSāg. xii. 10. 39; 2A of different state or condition ताम्यामन्यथावृत्तिर्दुर्बुद्धिः KāvyMī. 11. 5; 2B of different nature राजा तु तथा प्रवृत्तायां तस्यां सवितर्कमहो कोऽयमालापस्यान्यथावृत्तिरुपक्रमोऽमुष्याः UdyaSuKa. 132. 22; 3 of false course अवसानेष्वन्यथावृत्तिरपि व्यापारो न करोति कामप्यर्थक्षतिम् YaśasCam. ii. 72. 4; 4 of differen behaviour अङ्गानि सालंकृतिलक्षणादिकार्याणि कार्याणि हि नाटकेपु। अतोऽन्यथावृत्तिषु पण्डितेषु न दण्डमाकर्पति शास्त्रकारः NāṭaLaRaK. 1732 [altered, disturbed by strong emotion, MW.]

अन्यथावैचित्र्यायोग (anyathāvaicitryāyoga) *m.* impossibility of different varieties संकल्पयामि समकल्पयमित्यादेरपि संकल्पस्यान्यथावैचित्र्यायोगात् ParāTri. 186. 5.

अन्यथाव्यवहार (anyathā-vyavahāra) *m.* 1 contrary activity नेदं रजतमिति बाधः कथमिति चेत्, सोऽप्यख्यातिमेव नुदन् शुक्तिरूप्यविवेकेन, अन्यथाव्यवहारं निवर्तयति IṣṭaSi. 42. 20; 2 different behaviour अनुभावा अन्यथाचेष्टितान्यथा-व्यवहारादयः RasTa. 138. 6.

अन्यथाव्यस्तसंवित् (anyathāvyasta-saṁvit) *f.* cognition which is distinct in various ways, heterogeneous cognition सर्वथा भावात् संदेहेऽप्यन्यथा-व्यस्तसंविदः PramāSaṁ. 3. 43.

अन्यथाव्याख्या (anyathā-vyākhyā) *f.* wrong interpretation or explanation यथोक्तस्यान्यथाव्याख्या यत्रावस्यन्दितं हि तत् BhāvPra. (Śā.) 232. 14 (8)

अन्यथाव्याख्यात (anyathā-vyākhyāta) *adj.* 1 interpreted in another way सामीप्यमानमुपमानमिति न युक्तम्। उपमानस्यान्यथाव्याख्यानात् (v.l. °व्याख्यातत्वात्) NyāyVār. 31. 1 (*on* i. 1. 3); 2 interpreted wrongly अन्यैरन्यथाव्याख्यातानि ब्रह्मसूत्राणि TattvPrakā. 1B. 10 (*on* i. 1. 0)

अन्यथाव्याख्यान (anyathā-vyākhyāna) *n.* interpretation or explanation in another way सामीप्यमानमुपमानमिति न युक्तम्। उपमानस्यान्यथाव्याख्यानात् NyāyVār. 31. 1 (*on* i. 1. 3); अतो यदन्यथाव्याख्यानं तदयुक्तम् TattvPrakā. 208B. 5 (*on* iv. 2. 6); अन्यथाव्याख्याने त्वस्तेर्भूः इति श्तिपा निर्देशो वैचित्र्यार्थ इति यदुक्तं तदसंगतं स्यात् PariVṛ. (Sī.) 84. 21 'न कर्मणा वर्धते' इत्यादि-श्रुतेरन्यथाव्याख्याने विचिकित्साहेत्वभावात् ... आनन्दादिसद्भावमात्रं जगत्कर्तर्यङ्गीकृत्य ŚivārkaMaDī. i. 149. 16 (*on* i. 1. 3); सप्तलशब्दस्य भाष्यतोऽणुनिरूपितप्रकृत्य-न्तरत्वमेव लभ्यते इति तस्यान्यथाव्याख्याने मानाभाव एव LaŚabdeŚe. ii. 99. 2.

अन्यथाव्याख्यानायोग (anyathāvyākhyānāyoga) *m.* untenability of interpreting in another way विशिष्टप्रतियोगित्वप्रतीतेः उक्तरीत्या बाधकाभावेनान्यथा-व्याख्यानायोगाच्च Nyāyāmṛ. 422B. 5.

अन्यथाव्याख्यानोपपत्ति (anyathāvyākhyānopapatti) *f.* tenability of interpreting in another way आनन्दादिसद्भावमात्रं जगत्कर्तर्यङ्गीकृत्य तत्र नित्य-निरतिशयानन्दश्रुतिमात्रस्यान्यथाव्याख्यानोपपत्तेश्च ŚivārkaMaDī. i. 149. 18 (*on* i. 1. 3)

अन्यथाशक्यनिदर्शन (anyathāśakya-nidarśana) *adj.* illustration of which cannot be possible otherwise बुद्धिभेदस्तु पाकादिषु ... अनभिभवाद्य पचत्यादौ। तद्यानभिभूतं रूपमन्यथाशक्यनिदर्शनं व्यापारान्तरसंस्पर्शेनैव निदर्शयन्ति BhāvarāVi. 101. 3.

अन्यथाशङ्कमान (anyathā-śaṅkamāna) *adj.* [*f.*-ā] suspecting otherwise चिन्तयन्त्यास्मद्गेहिन्यान्यथाशङ्कमानया निवारितोऽस्मि Ubhayābhi. 2. 15; दानवास्तु ... अमृतकलशं मधुसूदनस्य पुरोनिहितमन्यथाशङ्कमानाः ... अवतारयामासुः ... कामपि विवादकथाम् NīlaVi. 121. 4.

अन्यथाशङ्क्यसंभव (anyathāśaṅkya-sambhava) *adj.* having origin which is to be doubted otherwise यया कार्यं स्वभावो वाप्यन्यथाशङ्क्यसंभवः। हेतुश्चानुपलम्भोऽयं तथैवेत्यनुगम्यताम् NyāyVi. 2. 335.

अन्यथाशपथ (anyathā-śapatha) *m.* false or wrong swearing तत्राप्यल्पि-मागसुवर्णादिद्रव्यजात्यपेक्षोऽनृतशपथदोषोऽन्यथाशपथे स्वल्पे ManuBh. ii. 124. 21 (*on* 8.111)

अन्यथाशब्द (anyathā-śabda) *m.* 1 the word *anyathā* असतश्च प्रकाराभावात् तदपेक्षो अन्यथाशब्दो व्यर्थः IṣṭaSi. 231. 9; अन्यथाशब्दो हि प्रकृतादन्यत्वं ब्रूते ŚrutaPra. ii. 507. 7 (*on* iii. 3. 37); इतिशब्दः अन्यथाशब्दप्रपञ्चसमाप्तौ Bhāsk. i. 359. 9 (*on* i. 7. 3); 2 unreal speech पुराणानामप्यन्यथाशब्द-रचनमेवानित्यत्वम् ViṣṇuTaNi. 3A. 9.

अन्यथाशास्त्रकारिन् (anyathāśāstra-kārin) *adj.* who acts against the scripture or law अन्यथाशास्त्रकारी च न विभागे पिता प्रभुः NāraSm. 194. 16; अन्यथाशास्त्रकारी विधिनिषेधातिक्रमकारी Aparā. 718. 25 (*on* 2. 114); अन्यथाशास्त्रकारी स्मृत्याचारव्यपेतमार्गवर्ती SmṛtiCan. iv. 605.14

अन्यथाशीलिक (anyathāśīli-ka) *adj.* having different nature, accustomed to do otherwise यदतोऽन्यथाशीलिको वा पापकृतो वा हुताद वान्यजना वा विमथ्नीरन् GopBr. i.3.18 (87.13)

अन्यथासंविदान (anyathā-saṁvidāna) *adj.* knowing in one way अनाप्त-स्यान्यथासंविदानस्याप्यन्यथा वाक्यरचनादर्शनात् NyāyRa. 913. 20 (*on* 7. 246); ŚāstrDī. 24. 13 (*on* i. 1. 2)

अन्यथासंवेदन (anyathā-saṁvedana) *n.* act of making known contrarily नान्यरूपसंवेद्यतामात्रेण मिथ्यात्वं, किं तु पुनः अन्यथासंवेदनेन Kāśi. i. 265. 23 (*on* 4. 155)

अन्यथासंस्थ (anyathā-saṁstha) *adj.* constituted in one way यत्किं-चिदन्यथासंस्थमन्यथाख्यातमञ्जसा AnuVyā. 65B. 1 (*on* 4. 1); यत्किंचिद्गंगोदकादिक-मन्यथासंस्थं पवित्रं सत् अन्यथा पवित्रं ध्यातुरज(?ज्ञ)सा महादोषकरं किमु सर्वेश्वरो हरिरपकृष्टतया ध्यातः NyāySu. (Ja.) 615B. 6 (*on* iv. 1. 3)

अन्यथासक्ति (anyathāsakti) *f.* wrong attachment दुःखासक्त्यान्यथासक्त्या सुखे निर्वृतिभूमिता ŚivDr. 7. 37.

अन्यथासंकेतित (anyathā-saṅketita) *adj.* conventionally established or signified in contrary or opposite sense शुक्तिकाज्ञानस्याप्यन्यथासंकेतितरजतशब्द-स्मृतिहेतुत्वसंभवेनान्यथाख्यातित्वप्रसङ्गात् NyāySu. (Ja.) 45B. 9 (*on* i. 1. 1)

अन्यथासंज्ञिन् (anyathā-sañjñin) *adj.* (used as noun) (one) who speaks contrarily अन्यथासंज्ञिनो वाक्यमर्थाभिज्ञे मृषावदः AbhidhK. 4. 74.

अन्यथासत् (anyathā-sat) *adj.* 1 existing in one way तस्मायदन्यथासन्तं अन्यथा प्रतिपद्यते ŚlokaVār. 5 (2). 117 (245. 6); NyāyRa. 246. 3 (*on* 5(2). 117); न तावत्स्वप्नादिप्रत्ययाः स्वांशावलम्बनाः तेऽपि बाह्यार्थमेवान्यथासन्तमेवान्यथा गृह्णन्ति ŚāstrDī. 51.11 (*on* i. 1. 5); योऽन्यथासन्तमात्मानमन्यथा प्रतिपद्यते। किं तेन न कृतं पापं चोरेणात्मापहारिणा AnuVyā. 65A. 6 (*on* 4. 1); AṇuBh. 207. 20 (*on* iii. 3. 1); इन्द्रोऽप्यन्यथासन्तमात्मानमन्यथैव मामुपास्स्वेत्युपदिष्टवान् VedāntKau. 45. 16 (*on* i. 1. 31); अन्यथासतोऽन्यथाप्रत्ययो जायते VedāntKau. 424. 19 (*on* iv. 4. 4); 2 existing contrarily भ्रान्तिः ... कल्पयत्यन्यथासन्तं न त्वात्मानं व्यवस्यति ŚlokaVār. 5 (3). 210 (328. 4); अन्यथासता रूप्येणापि तस्यासार्थत्वायोगात् IṣṭaSi. 134. 9; अतोऽन्यथासद्रूप्यं न भातीह IṣṭaSi. 134.21.

अन्यथासत्ता (anyathā-sattā) *f.* contrary existence सदसद्भ्याम् अतोऽबाध्यं शुक्तौ रूप्यमिति स्थितम्। नैव कल्प्यान्यथासत्ता, यथा भाति तथास्ति चेत् IṣṭaSi. 133. 8; अन्यथासत्ता रूप्यस्य न कल्पनीया IṣṭaSi. 133. 14.

अन्यथासंनिवेशप्रणयन (anyathāsanniveśa-praṇayana) *n.* composition of different (sentence-) construction वेदस्य ... न चानादित्वेऽपि पुराणवाक्यवत् अन्यथासंनिवेशप्रणयनं शङ्कनीयम् VivaPraSaṁ. 281. 7.

अन्यथासंपत्तिमुख (anyathāsampatti-mukha) *n.* [Inst.] by way of fortune taking wrong turn अस्मदित्यस्य सर्वाक्षेपिणः भाग्यविपर्ययादित्यन्यथासंपत्तिमुखेन न त्वभावमुखेनाभिधानस्य KāvyPra. 183. 2.

अन्यथासंपाद्य (anyathā-sampādya) *adj.* attainable by other means क्वचिदौचित्यत्यक्तं सदप्यन्यथासंपाद्यम् VakroJī. 225. 2.

अन्यथासंबन्धायोग (anyathāsambandhāyoga) *m.* untenability of having any other type of syntactic or semantic relation प्रयनान्तस्यान्यथाशब्दस्यान्य-थासंबन्धायोगात् इत्यर्थं इत्यध्याहारलब्धम् Prasā. i. 695. 18.

¹अन्यथासंभव (anyathā-sambhava) *m.* 1 another source भद्रे भामिनि या मां विलम्बितागमनमन्यथासंभवविभवं श्रुत्वा AvantiKa. 239. 10; 2 possibility

in another way अन्यथासंभवासिद्धेरनवस्थानुमानतः PramāSaṁ. 3. 12; अन्यथासंभवासिद्धः साधनः प्रतिरूपकः PramāSaṁ. 3. 46; अतः सा कर्तव्येति वा विभज्याध्याहियेत, स च नान्यथासंभवे युक्तः SiddhāSi. i. 8. 24.

²अन्यथासंभव (anyathāsambhava) *m.* 1 impossibility in any other way अविनाभावसंबन्धस्त्रिरूपेषु न जातुचित्। अन्यथासंभवैकाङ्गहेतुष्वेवोपलभ्यते TattvSaṁ. 1367; का पुनरस्य लिङ्गस्य प्राप्तिरन्यथासंभव इत्यादि TantrVā. 862. 17 (*on* iii. 3. 14); 2 unaccountability otherwise अन्यथासंभवो ज्ञातो यत्र तत्र त्रयेण किम् PramāSaṁ. 3. 29.

अन्यथासंभवत् (anyathā-sambhavat) *adj.* possible, i.e. reliable in another way प्रमाणान्तरलिङ्गेभ्योऽन्यथासंभवद्भ्यः प्रत्ययितरपुरुषेभ्यो मिथ्यात्वेऽवधारिते प्रत्येकं द्विशतो दण्डः ManuBh. ii. 188. 6 (*on* 8. 257)

अन्यथासंभवाभाव (anyathāsambhavābhāva) *m.* 1 absence of impossibility in any other way अन्यथासंभवाभावान्नानाशक्तेः स्वयं ध्वनेः। अवश्यं शङ्कया भाव्यं नियामकमपश्यताम् PramāVār. 1.326; तस्मात् नैकस्य परपूर्वमध्ययनं सर्वस्य तथाभावं साधयति। तस्यान्यथासंभवाभावात् PramāVāSvopVṛ. 81. 29; शब्दस्तु ज्ञापयत्यर्थं नैव बाह्यं कथंचन। अन्यथासंभवाभावाद्विल(?व)क्षागमकस्त्वसौ TattvSaṁ. 1409; 2 absence of unaccountability otherwise असिद्धश्चाक्षुषत्वादिः शब्दानित्यत्वसाधने। अन्यथासंभवाभावभेदात्स बहुधा स्मृतः NyāyVi. 2. 365.

अन्यथासंभविन् (anyathāsambhavin) *adj.* impossible in any other way योऽन्यथासंभवी शब्दघटाद्याख्योऽवभासते NyāyVi. 2. 427.

अन्यथासंभावना (anyathā-sambhāvanā) *f.* A act of imagining wrongly अलमन्यथासंभावनया राज्ञः प्रतिग्रहोऽयम् Śāk. 1. 29 (3); B act of considering (one) to be otherwise वीरव्यवहारेषु अन्यथासंभावनया अधः पतेत् NityoNi. 10. 27.

अन्यथासंभावित (anyathā-sambhāvita) *n.* conjecturing wrongly प्रिये अलमन्यथासंभावितेन TāpaVa. 5. 27 (?7)(60); NyāyKa. 250. 20.

अन्यथासंभाविन् (anyathā-sambhāvin) *adj.* suspecting something else, distrustful, MW.

अन्यथासापिण्ड्य (anyathā-sāpiṇḍya) *n.* relationship in another way ननु सर्वस्मृतिषु लोकेषु प्रसिद्धतरश्राद्धसाधनपिण्डपरत्वं तस्याश्रित्यान्यथा सापिण्ड्यमेव कुतो न वर्ण्यते BālamBha. i. 171. 7 (*on* 1. 52)

अन्यथासिद्ध (anyathā-siddha) *adj.* [*f.*-ā] 1 effected otherwise, i.e. unessential, redundant, superfluous योऽयं हेतुर्महदणुग्रहणाद भौतिकानीन्द्रियाणीत्ययमन्यथासिद्धः NyāyVār. 379.2 (*on* iii. 1.31); सामान्यमन्यथासिद्धम् NyāyVi. 2. 31; प्रामाण्यस्य कार्यत्वमेव साध्यम्। ... अकार्यत्वे तु कारणान्वयव्यतिरेकावन्यथासिद्धौ स्याताम् TātpaṬ. (U.) 45. 23 (*on* 2. 39); अनन्यथासिद्धाभ्यामन्वयव्यतिरेकाभ्यां कार्यकारणभावावगतिः अन्यथासिद्धौ चैतावन्वयव्यतिरेकौ TātpaṬ. (U.) 47. 12 (*on* 2. 43); TarkSaṁ.(Ā.) 21. 22; NyāyaKu. 18.3; स्मृतावस्यां मनोदोषात् तदित्यंशोऽवखण्डितः। तेनेन्द्रियानुकारित्वमन्यथासिद्धमित्यसत् PrakaPañ. 46. 10; प्रकृतं क्षणिकत्वानुमानमन्यथासिद्धम् NyāyMañ. ii. 34. 3; परत्वादयोऽप्यन्यथासिद्धाः NyāyKa. 10. 5; इन्द्रियार्थसंनिकर्षस्य तु ज्ञानमात्रोपयोगादन्यथासिद्धौ भावाभावौ इति। तदयुक्तम् TātpaṬ. (Vā.) 124. 4 (*on* i. 1. 3); यतोऽनन्यथासिद्धाभ्यामेवान्वयव्यतिरेकाभ्यां शब्दार्थयोः संबन्धावधारणम्। अन्यथासिद्धौ चेमौ SaraKaṇṭhā. 662. 1; उक्तविधसंबन्धाधारत्वं हेतुः तथाप्यन्यथासिद्धः NyāyMa. 22.4; सोऽपि परिलूनपुनर्जातकुन्तलकलापादाविवात्यन्तसादृश्यादन्यथासिद्धः NyāyMa. 92. 14; तन्तुरूपस्य तु नियतः पूर्वभावोऽस्त्येव किंत्वन्यथासिद्धः पटरूपजननोपक्षीणत्वात् TarkBhā. (Ke.) 28. 11; स्फोटे च नास्मदाध्यक्षं प्रमाणम्। ... कल्पकास्त्वन्यथासिद्धाः NyāySiA. 248. 12; शब्दं प्रति पूर्ववृत्तित्वे ज्ञात एव घटं प्रति पूर्ववृत्तित्वग्रहाद्घटं प्रत्याकाशोऽन्यथासिद्धः TarkKau. 7. 17; भोः स्वामिन् ... यतिवेषधारी समागत्य दुर्गाद्युपासकानां वृत्तिमन्यथासिद्धां कृत्वा ... वर्तसे ŚaṅkaVi. (Ā.) 134. 5; अयं घटः, घटः पटाद्भिन्न इति प्रतीत्योः ... अन्यथासिद्धेत्यादेर्योग्यायोग्यघटितत्वेनाप्रत्यक्षत्वप्रसङ्गात् ŚaṅkaVi. (Ā.) 258. 15; आकाशान्वयोऽन्यथासिद्ध एव नाकाशनिमित्ततां साधयति Upask. 98. 7 (*on* ii. 1. 23); महत्त्वेनैवानेकद्रव्यवत्त्वमन्यथासिद्धम् Upask. 198. 10 (*on* iv. 1. 6); यद्यपि मुषलेन उत्पतता हस्तस्य संयोगोऽप्यस्ति तथापि स संयोगोऽन्यथासिद्धः किंतु उदूखलाभिघात एव असमवायिकारणम् Upask. 221. 13 (*on* v. 1. 3); निर्दोषत्वं तु अर्थान्तरे प्रामाण्येनान्यथासिद्धम् Nyāyāmṛ. 119B.5; AdvaiSi. 384. 10; आद्यस्याह्नो रथन्तरं द्वितीयस्य बृहदित्यनेन क्रमेण विधाने संभवति अल्पाच्तरपूर्वनिर्देशार्थतया अन्यथासिद्धेन बृहद्रथन्तरपाठक्रमेण प्रकृतिप्राप्तबाधनायोगात् VidhiRa. 91. 4; 'प्राणमेवाभिसंविशन्ती'त्यवधारणम् ... केनचिद्धेतुनान्यथासिद्धमवगम्यते ŚivārkaMaDī. i. 269. 16 (*on* i. 1. 23); उपनयनस्य अध्यापनाङ्गत्वे मदुपन्यस्तानि प्रमाणानि अध्ययनाङ्गत्वविषयतया अन्यथासिद्धानि PūrvottaVāNaMā. 302. 11; तदन्यथासिद्धानामपि तेषामेतद्भावव्यापकत्वात् RasGaṅ. 106. 10; (**used as noun**) (that) which is unessential, redundant or superfluous संनिकर्षाभावादेव न ह्यसंनिकृष्टं चक्षुरवगतिजन्मने प्रभवति तद्भावभावितं त्विदमन्यथासिद्धम् NyāyMañ. i. 47. 4; i. 339. 16; द्वयोर्ज्ञानयोर्विरोधे सावकाशत्वादन्यथासिद्धं बाध्यम् ŚatDū. 129. 27; अन्यथासिद्धानन्यथासिद्धयोरन्यथासिद्धस्य बलवत्त्वात् NyāySu. (Ja.) 237B. 9 (*on* ii. 1. 2); पश्चान्यथासिद्धाः BhāṣāPa. 21; 2 proved or established by another means न च ... प्रमाणं भात्यबाधितम्। ... लोकवादाः क्व साधवः ... वाक्यं तदन्यथासिद्धम् MṛgendraT. i. 1. 9; ग्राह्यादभिन्नत्वेऽपि ग्राहकस्य ग्राह्यग्रहणे यदग्रहणं तद्ग्राहकान्तराभावे नान्यथासिद्धं न भेदं साधयति TātpaṬ. (U.) 261. 23 (*on* 8. 86); सिद्धमपि वा वेदे कर्त्रस्मरणमन्यथासिद्धं वेदकरणकालस्यातिदवीयस्त्वात् NyāyMañ. i. 217. 17; ननु अवस्थामात्रमेव ... प्रत्यभिज्ञाप्रत्ययप्रामाण्यादवगम्यते। न चेयं प्रत्यभिज्ञा लूनपुनर्जातनखादिप्रत्यभिज्ञावदन्यथासिद्धा विनाशस्यासंभवात् NyāyMañ. ii. 11. 2; तदयमन्यथासिद्ध औपाधिकसंबन्धो भवति हेत्वाभासः TātpaṬ. (Vā.) 345. 21 (*on* i. 2. 8); अन्यथासिद्धः केवलस्याप्रयोगः Pradī. ii. 47B. 8 (*on* i. 2. 45); ii. 541B. 25 (*on* ii. 4. 19); नादस्तु ... नान्यथाकर्तुं पार्यत इत्यन्यथासिद्धोऽन्यथासिद्धं शब्दार्थं बाधत एव Kāvyānu. (He.) 286. 15 (5); अपेक्षितस्य शाब्दत्वे संभवति कथं तदुपेक्षणेनान्यथासिद्धानपेक्षितार्थान्तरपरत्वाश्रयणं युक्तम् ŚrutaPra. ii. 305. 28 (*on* ii. 2. 30); प्रियापराधसूचिका चेष्टा मानः। स च लघुर्मध्यमो गुरुश्च। ... अन्यथासिद्धकुतूहलाद्यपनेयो लघुः RasMañ. 35 (6); प्रत्यभिज्ञा तु ... निर्वापितारोपितदीपादिष्विवान्यथासिद्धा NyāySiA. 200. 14; यत्र नान्यथासिद्धं विशेषसंकीर्तनमस्ति तत्रैव तदुपसंहारः UpaParā. 30. 17; तेषां व्रीहिसाधनकनिर्वापाद्यर्थकर्मविधायकत्वेनाप्युपपन्नतया नान्यथासिद्धप्रकृत्युपादानालम्भक विध्यभावः VidhiRa. 10 (59. 1); अन्यथासिद्धेनापादानपञ्चम्यैकरूप्येण ... परिणाम्युपादानत्वस्य त्यागायोगात् ŚivārkaMaDī. i. 379. 14 (*on* i. 2. 22); न च शूद्रत्वाभावनिर्धारणम् ... प्रतिषेधपरिहारार्थत्वेनान्यथासिद्धम् ŚivārkaMaDī. i. 491. 30 (*on* i. 3. 39); बहूनि प्रयोजनानि अन्यथासिद्धानि PāṇiTaVāNaMā. 67. 13; पाठो ह्यवर्जनीयतया अन्यथासिद्धः इति नासौ क्रमकल्पकः BhāṭṭDī. iv. 147. 17 (*on* xi. 1. 9); न ... सारोऽन्यथासिद्धः शक्यः कर्तुम् RasGaṅ. 626. 17; सोऽयं व्याप्त्यसिद्धो हेतुः उपाधिमानिति अन्यथासिद्ध इति अप्रयोजकः MānaMe. 87. 7; पूजयतेः ... अन्यथासिद्धेऽ(द्ध)स्य संप्रदायस्य तदग(ङ्ग)मन्त्र(न्त्रे) ... व्यापारकल्पने मानाभावात् SetuBa. 88. 3; न च फलजनकव्यापारस्यैव धात्वर्थत्वात् यत्नस्य चेष्टादिभिरन्यथासिद्धस्य कथं धात्वर्थतेति भ्रमितव्यम् VaiyāBhū. 41. 25 (*on* 7); (**used as noun**) (that) which is proved or established by other means इदमुभयोर्निरवकाशत्वेऽन्यथासिद्धमेव तस्यैवोक्तत्वात् RājNiRa. 56. 8; अन्यथासिद्धस्य नोपसंहारकत्वं न्याय्यम् UpaParā. 30. 27; 3 wrongly known or defined तत्तन्त्रप्रक्रमाभिप्रायेणाहोरात्रपरत्वेन चान्यथासिद्धो रात्रिशब्दः BhāṭṭCan. 70. 12 (*on* xv. 1.3); 4 explained in another way, cf. **अन्यथासिद्धत्व1** [wrongly proved or established, MW. APTE; effected otherwise, MW.]

अन्यथासिद्ध (anyathā-siddha) *m.*, *n.* variety of fallacious probans (*lit.* redundent) (अप्रयोजकस्य) तस्यान्यथासिद्ध एवान्तर्भावं वक्ष्यामः NyāyMañ. ii. 154. 8; ii. 163. 18; अन्यथासिद्धस्तु असिद्ध एव न भवतीति न तस्यान्तर्भावः चिन्त्यते DharmoPra. 195. 15; तदनेन स्वरूपासिद्धैकदेशासिद्धाश्रयासिद्धान्यथासिद्धानां संग्रहः TātpaṬ. (Vā.) 344. 3 (*on* i. 2. 7); (एतत्) अस्माकं त्वन्यथासिद्धमसिद्धप्रभेद एवेति TātpaṬ. (Vā.) 559. 24 (*on* iii. 2. 14); अन्यथासिद्धोऽप्रयोजकः उपाधिमानिति पर्यायाः TārkiRa. 232. 6; अप्रयोजकान्यथासिद्धौ च सोपाधी नासिद्धौ TattvCin. ii (1). 936. 9; अप्रयोजकोऽन्यथासिद्ध उपाधिमान् व्याप्यत्वासिद्ध इति चानर्थान्तरम् NyāyPari. 276. 2 [wrong demonstration, an unessential cause, an accidental or concomitant circumstance, APTE]

अन्यथासिद्धता (anyathāsiddha-tā) *f.* 1 the state of being unessential or redundant, redundancy अभ्युपगम्य तद्भावभावित्वमन्यथासिद्धतां दर्शयितुमाह TātpaṬ. (U.) 416.6 (*on* 5 (8). 27); अन्यथासिद्धतया अङ्गुल्या निर्देशस्य, दिक्प्रत्यक्षत्वेन न स्वाभाविकः संबन्ध इत्यर्थः TātpaṬ. (Vā.) 178. 1 (*on* i. 1. 5); तस्य अन्यथासिद्धतया तत्सिद्ध्यधीनसिद्धित्वेन अन्योन्याश्रयतादवस्थ्यात् TarkSaṁ. (Ā.) 114. 27; शब्दनित्यत्वे सिद्धे प्रयत्नानन्तरीयकत्वस्याभिव्यञ्जकत्वेन – अन्यथासिद्धतया कृतकत्वस्यायोजकत्वम् YuktiSneha. 136. 28 (*on* i.1.6); स्वतन्त्रं प्रयुञ्जानस्य पुंसो व्यापारस्तण्डुलक्रयणादिवत् पाकादावन्यथासिद्धतया न कारणम् VyutpaVā. 158.25; 2 the state of being proved or established by another means इतरोऽन्यथासिद्धतामाह अप्रयोग इति Pradī. i. 69B. 18 (*on* i. 1. 0); अन्ये तु यथा तत्प्रतीतेरन्यथासिद्धतया ते पदार्था भाष्यकारादिभिर्निरस्यन्ते NyāyPari. 502. 5; अन्यथासिद्धताया अपि वक्ष्यमाणत्वाच्च ŚivārkaMaDī. i. 250. 28 (*on* i. 1. 21); 3 [Inst.] by way of being known wrongly तेन विनापि तज्ज्ञानं संभवतीति अन्यथासिद्धतया शङ्कितं तन्निश्चयं परिभूय ... भवति संशयः TattvCin. i. 222. 4.

अन्यथासिद्धत्रैविध्य (anyathāsiddha-traividhya) *n.* three-foldness of a variety of fallacious probans वस्तुतस्तु नियतपदं व्यर्थम्। तद्यान्यथासिद्धत्रैविध्यराहित्यम् BhāṭṭCin. i. 34. 29 (*on* i. 1. 4)

अन्यथासिद्धत्व (anyathāsiddha-tva) *n.* **1** the state of being explained in another way ननु न वयं कल्पयामः दर्शितः शिष्टप्रयोगः। न। तस्यान्यथासिद्धत्वात् PañcPā. 52.20 (*on* i.1.1); कस्य वा न भवति रोषः ...अत्र काचिद् विदग्धा ... अधरक्षतस्यान्यथासिद्धत्वम् ... आह VyaktiVi. 117. 3; तदविशेषे चैकस्य पाठसंनिधिर्नान्वयनियामकोऽवर्जनीयत्वे नान्यथासिद्धत्वात् Aparā. 292. 25 (*on* I. 203); परस्माद्ब्रह्मणोऽन्यत्र प्रयोगस्यान्यथासिद्धत्वान्न तत्र शक्तिकल्पनम् ŚrutaPra. iA. 19. 9 (*on* i. 1. 1); नारायणशब्दस्य ... अभ्यस्तस्यापि तस्य ... अन्यथासिद्धत्वात् ŚivārkaMaDī. i. 133. 6 (*on* i. 1. 2); **2** the state of being non-essential or redundant, redundancy एकबुद्धेरन्यथासिद्धत्वात् किं निमित्ता स्फोटकल्पना BrahmSūBh. (Bhā.) 63. 13 (*on* i. 3. 28); युक्तं तत्र अन्यथासिद्धत्वं चक्षुर्व्यापारस्य NyāyMañ. i. 48. 25; अन्ये त्वन्यथासिद्धत्वं नाम तद्भेदमुदाहरन्ति NyāyMañ. ii. 163. 15; तत्सद्भावे बाधकं प्रमाणं नास्ति प्रत्यक्षानुपलब्धेरन्यथासिद्धत्वात् NyāyKa. 71. 2; स्मृत्यनुसंधानं संस्कारात् सिद्धम् इति अन्यथासिद्धत्वात् आत्मानुमानाय न पर्याप्तम् PratyabhiVi. i. 83. 8 (*on* i. 2. 1); यद्यपि ... सामानाधिकरण्याभावः प्रत्यक्षेण निश्चीयते तथापि प्रत्यक्षस्यान्यथासिद्धत्वात् ... भावग्राहिणो बाध्यत्वम् Pradī. iii. 199B. 25 (*on* iii. 2. 124); स्वोपस्थापितार्थविषयप्रामाण्यं विनापि संभावितोदयत्वमन्यथासिद्धत्वम् ŚrutaPra. iA. 84. 27 (*on* i. 1. 1); व्यवहितहेतुरन्यथासिद्धत्वान्न व्यवहितकार्यं प्रति हेतुः ŚrutaPra. ii. 180. 5 (*on* i. 4. 28); प्रत्ययस्य च संहतिविभागाभ्यामेवान्यथासिद्धत्वात् NyāySiA. 260. 22; ननु दोषस्याप्रमाहेतुत्वेन तदभावस्य प्रमां प्रति हेतुत्वं दुर्निवारमिति चेत् न। दोषाभावस्याप्रमाप्रतिबन्धकत्वेनान्यथासिद्धत्वात् SarvaDaSaṁ. 12. 263; इदानीमन्यथासिद्धत्वमेव कियतां पदार्थानामत आह येनत्यादिना SiddhāMu. 9. 23 (*on* 19); वृत्तेश्च कारणतावच्छेदकत्वेन दण्डत्वादिवत् अन्यथासिद्धत्वेन कारणत्वानङ्गीकारात् JñānBiPra. 24. 1; पदार्थोपस्थित्यान्यथासिद्धत्वे शक्तस्यापि तथात्वापातात् ŚaktiVā. 24. 5; वस्तुतः श्येनानुकूलकृतेर्मरणप्रयोजकत्वमेव न तु मरणकारणत्वमन्यथासिद्धत्वात् VyutpaVā. 161. 10; बलवदनिष्टाननुबन्धित्वज्ञानं च द्वेषाभावजनने नान्यथासिद्धत्वान्न प्रवृत्तौ हेतुः BhāṭṭCin. i. 88. 21 (*on* i. 1. 4); **3** the state of being proved or established by another means अन्यथासिद्धत्वं विपरीतप्रमाणमबाधित्वाप्युदयसंभवः ŚrutaPra. iA. 85. 18 (*on* i. 1. 1); न च भेदव्यपदेशानां प्रत्यक्षादिप्रसिद्धार्थत्वेनान्यथासिद्धत्वम् VedāntTaSā. 57. 7; अतीन्द्रियशब्दकल्पनमप्यनुपपन्नम्। अर्थप्रतीतेरन्यथासिद्धत्वात् TantrRaha. 26. 29; पिबतीत्यादेरन्यथासिद्धत्वेन प्रयोजनत्वानुपपत्तेः PāṇiTaVāNaMā. 67. 9; क्रियान्वयव्यतिरेकयोर्जातिव्यञ्जकतयान्यथासिद्धत्वादनन्यथासिद्धजात्यन्वयव्यतिरेकानुविधानेन जातिशब्दत्वम् MayūMāli. 542. 15 (*on* vii. 3. 11) [wrong arguing, wrong demonstration, that demonstration in which arguments are referred to untrue causes, MW.]

अन्यथासिद्धत्वघटित (anyathāsiddhatva-ghaṭita) *adj.* possessing redundancy अन्यथासिद्धत्वघटितेन तेनेति प्रकृते तत्र तयोरन्यथासिद्धत्वान्न तत्त्वम् BālamBha. iii. 125. 26 (*on* 3. 227)

अन्यथासिद्धत्वदूषण (anyathāsiddhatva-dūṣaṇa) *n.* refutation of redundancy वक्ष्यमाणं त्वन्यथासिद्धत्वदूषणं प(?पा)रमार्थिकं द्रष्टव्यम् TātpaṬ. (Vā.) 118. 25 (*on* i. 1. 4)

अन्यथासिद्धत्वप्रतिपादन (anyathāsiddhatva-pratipādana) *n.* statement of the state of being explained in another way यत्सूत्रे क्रियते वस्तु तदाचार्याश्चोदयन्ति तदर्थस्य अन्यथासिद्धत्वप्रतिपादनाय Pradī. vi. 66A. 34 (*on* vi. 1. 67)

अन्यथासिद्धत्वादि (anyathāsiddhatvādi) *adj.* redundancy etc. एवं सिद्धसाधनत्वानैकान्तिकत्व°...°अन्यथासिद्धत्वादिदोषदूषितत्वादनुमानविशेषोत्प्रेक्षणमेव ŚatDū. 72. 19.

अन्यथासिद्धत्वापत्ति (anyathāsiddhatvāpatti) *f.* undesired contingency of redundancy कृतेरपि कपालसंयोगेनान्यथासिद्धत्वापत्तेः GuruCandr. ii. 19. 23.

अन्यथासिद्धदेवतान्वय (anyathāsiddhadevatānvaya) *m.* semantic relation (of sacrifice) with the deity explained in another way यागेन विना देवतासंबन्धस्योपपादयितुमशक्यतयान्यथासिद्धदेवतान्वयबलाद्यागविधिरेवैशानवाक्येनालम्भमात्रविधिरित्यर्थः MayūMāli. 643. 1 (*on* ix. 4. 14)

अन्यथासिद्धभेद (anyathāsiddha-bheda) *m.* division of a variety of fallacious probans एवमन्यथासिद्धभेदो द्रष्टव्यः NyāyVār. 170. 13 (*on* i.2.45)

अन्यथासिद्धय (anyathā-siddhaya-) *denom.* to make something redundant लोकप्रसिद्धिमन्यथासिद्धयत्यनुमानं वानेकान्तयति VedāntKa. 222. 2 (*on* i. 4. 19)

अन्यथासिद्धयितुम् (anyathāsiddhayitum) *inf.* to make something redundant शुक्तिरूप्यादेर्ज्ञाननिवर्त्यत्वम् ... नष्टम् ... तन्नाशस्य जायमानत्वेन निमित्तनाशनाश्यत्वेनान्यथासिद्धयितुमशक्यत्वात् GuruCandr. ii. 321. 9.

अन्यथासिद्धयिष्यत् (anyathāsiddhayiṣyat) *adj.* going to make something redundant परोक्तान् हेतूनन्यथासिद्धयिष्यन् प्रथमं तावत्सुहृद्भावेनाह TātpaṬ. (Vā.) 519. 18 (*on* iii. 1. 28)

अन्यथासिद्धरजतज्ञान (anyathāsiddha-rajatajñāna) *n.* knowledge of silver established by other means हन्तैवमन्यथाख्यातिरस्तु न त्वन्यथासिद्धरजतज्ञानस्याप्रवर्तकत्वमिति TattvCin. i. 803. 4.

अन्यथासिद्धलिङ्ग (anyathāsiddha-liṅga) *n.* force of the word established by another means देवतासामान्योपष्टब्धस्यापि द्रव्यसादृश्यस्य ... उपष्टब्धत्वेनान्यथासिद्धलिङ्गोपष्टब्धद्रव्यसादृश्यापेक्षया दौर्बल्यात् BhāṭṭDī. iii. 19. 18 (*on* viii. 2. 2)

अन्यथासिद्धसंनिधि (anyathāsiddha-sannidhi) *m.* contiguity or proximity which is redundant तदविनाभूतव्यतिरेकस्य तद्व्यतिरेकेणैवान्यथासिद्धसंनिधेरपि हेतुत्वाङ्गीकारे प्रमाणाभावात् KhaṇḍanKhā. 794. 24.

अन्यथासिद्धा (anyathāsiddhā) *adj.* (*f.*) not proved or established otherwise बाधधीरन्यथासिद्धा न सत्त्वमवगाहते TarkSaṁ. (Ā.) 134. 25.

अन्यथासिद्धात्मनेपदश्रुति (anyathāsiddhātmanepadaśruti) *f.* scriptural statement of Ātmanepada (verbal ending) which is explained by another means अन्यथासिद्धात्मनेपदश्रुतिरपि तत्र न प्रमाणम् PūrvottaVāNaMā. 286.3.

अन्यथासिद्धान्वयव्यतिरेक (anyathāsiddhānvayavyatireka) *m.* redundant positive and negative concomitances तेषामन्यथासिद्धान्वयव्यतिरेकावधारितकारणतामूलकत्वेन तैरेव व्याप्तिबाधात् TattvCin. i. 509. 5.

अन्यथासिद्धार्थता (anyathāsiddhārtha-tā) *f.* the state of being the object established by another means असिद्धार्थतान्यथासिद्धार्थता TātpaṬ. (Vā.) 212. 13 (*on* i. 1. 10)

अन्यथासिद्धि (anyathā-siddhi) *f.* **1A** redundancy, unessentiality, dispensability **B** inconsistency, untenability **2** explanation in another way **3A** proving or establishing by another means **B** comprehension otherwise **4A** variety of fallacy of probans **B** wrong demonstration, false reasoning, wrong argument **1A** redundancy, unessentiality, dispensability उभयत्राप्यन्यथासिद्धेर्न प्रत्यक्षमनुमानं वा SāṁkhyaPraSū. 5. 100; SāṁkhyaPraBh. 138. 32 (*on* 5.100); महदणुग्रहणस्य चान्यथासिद्धेरहेतुः NyāyVār. 379. 1 (*on* iii. 1. 31); आग्नेयादिवत्कल्पनागौरवं न कल्पकगर्हिततामावहतीति चेत् न इहान्यथासिद्धेः TattvBi. 26. 6; दोषान्वयव्यतिरेकावप्रामाण्यस्याङ्गीकृत्यान्यथा-सिद्धिरुक्ता NyāyRa. 58. 16 (*on* 2. 45); यो यदर्थं कल्प्यते तस्यान्यथासिद्धिरेव तस्याभावः ĀtmaTaVi. 81. 10; न चाधिष्ठानविषयतयान्वयव्यतिरेकयोरन्यथासिद्धिः TattvPradī. (Ci.) 78. 12; न तावत् इमौ द्वाविति प्रतीतिस्तथा परस्पराश्रयत्वान्यथा-सिद्धयोर्दर्शितत्वात् TarkSaṁ. (Ā.) 3. 21; घृतादौ स्नेहादिप्रतीतेः अन्यथासिद्धौ सिद्धान्तसिद्धिः तत्सिद्धौ च तदन्यथासिद्धिः इति अन्योन्याश्रयात् TarkSaṁ. (Ā.) 36. 21; ज्ञप्तिसापेक्षत्वविवक्षायां तदुपलक्षणमात्रेणान्वयव्यतिरेकयोरन्यथासिद्धेः ŚatDū. 133. 17; न च तत्र जन्मान्तरीयतत्कल्पनम् ... लोकावगतकारणेनान्यथासिद्धेश्च TattvCin. i. 5. 6; तदनेनासंहितया निर्देशे निमित्तान्तरं वदता हेतोरन्यथासिद्धिरुक्ता भवति NyāySu. (Ja.) 10B. 3 (*on* i.1.1); अन्यथासिद्धिस्त्रिविधा TarkKau. 7. 8; जन्ये न जनकस्यान्यथासिद्धिर्न तु जनकेन जन्यस्येति चेन्न Upask. 198. 11 (*on* iv. 1. 6); SiddhāMu. 10. 16 (*on* 20); कृतेरपि चेष्टयान्यथासिद्धेर्वक्तुं शक्यत्वेन घटादिदृष्टान्तः साध्यविकलः स्यात् ŚivārkaMaDī. i. 148. 27 (*on* i. 1. 3); न च तयोरेकत्र गौणार्थविषयत्वकल्पनेनाप्यन्या(?न्य)थासिद्धिः MīmāKau. i. 55. 5 (*on* i. 3. 8); अनुगतरूपान्तरसत्त्व एव तेन रूपेणावच्छेदकत्वे अन्यथासिद्धेः स्वीकारात् GuruCandr. i. 169. 11; तेन रूपेण दाहादिहेतुत्वेऽन्यथासिद्धेः सर्वैरपि वाच्यत्वात् LaCandr. 341. 11; इन्द्रियान्वयव्यतिरेकयोरधिकरणज्ञानाद्युपक्षीणत्वेनान्यथासिद्धेः VedāntPari. 249. 4; अतो ज्ञानेन न योगस्यान्यथासिद्धिः YogVār. *on* 1.1; आधारे विन्यसेन्मूर्तिमित्यादिप्रदेशेषु व्यवहारार्थत्वेन संज्ञायाः साफल्येनान्यथासिद्धेः SetuBa. 81. 29; किं त्ववश्यकल्प्यदण्डादिभिरन्यथासिद्धिरेवेति न हेतुत्वसंभावनापि VaiyāBhū. 87. 5 (*on* 22); **1B** inconsistency, untenability सामान्यान्यन्यथासिद्धेर्विशेषं गमयन्ति हि ŚlokaVār. 5 (7). 70 (467. 8); **2** explanation in another way ननु च 'अनुभावी तु यः कश्चित्' इत्यनेनोक्तमेवैतत्कथं चान्यथासिद्धिराशङ्क्यते ManuBh. ii. 107. 27 (*on* 8. 74); एवं सति द्वयोः प्रमाणयोर्विरोधे यत्संभाव्यमानान्यथासिद्धि तद्बाध्यम् BrahmSūBh. (Rā.) 18. 14 (*on* i. 1.1); यस्यानुकूलतर्कोऽस्ति स एव स्यात् प्रयोजकः। तदभावेऽन्यथासिद्धिस्तस्याः स हि निवारकः TārkiRa. 232. 2; अर्थान्तरेषु ब्रह्मशब्दप्रयोगस्यान्यथासिद्धिं विवक्षुः

ŚrutaPra. iA. 18. 16 (*on* i. 1. 1); दोषस्यापि गुणनिरासार्थतयान्यथासिद्धेरप्रामाण्यहेतुत्वानुपपत्तिप्रसङ्गात् NyāyKu. 18. 4; प्रत्यक्षापेक्षायामपि तत्त्वमस्यादिवाक्यव्यतिरिक्तजन्येनापि प्रत्यक्षेण बाधोपपत्तावन्यथासिद्धेः ŚatDū. 72. 12; न्यग्रोधतरौ वर्तमानः कपिसंयोग इत्यनुभवात् अवच्छेदमात्रेणान्यथासिद्धौ परमाणुवृत्तिरापद्येत Upask. 327. 4 (*on* vii. 2. 9); यत्र निश्चायकस्यान्यथासिद्ध्या क्रमेणापि स निश्चयो भ्रमत्वेनावसीयते तत्र गृहीतपरां वृत्तिमाह DaṇḍaVi. 84. 19; कोपेन शूद्रेत्यामन्त्रणस्यान्यथासिद्धिर्वक्तुं शक्या ŚivārkaMaDī. i. 475. 6 (*on* i. 3. 33); जैमिनिमतस्य परस्परविरुद्धतया अनुपादेयत्वोद्घाटनपरत्वेन अन्यथासिद्धेः PūrvottaVāNaMā. 240. 8; 3A proving or establishing by another means सर्वत्र भेदप्रत्ययस्य अन्यथासिद्धेर्नान्त्यविशेषकल्पना TattvVai. 179. 15 (*on* 3. 53); प्रत्यभिज्ञायाः साहश्यविषयतयान्यथासिद्धेः TattvPradī. (Ci.) 320. 13; अन्यथासिद्धिमाशङ्क्याह VedāntKa. 17. 6 (*on* i. 1. 1); न च ज्वालान्तरासंभवे दीपसामग्र्यनुवृत्त्यादेरन्यथासिद्धिः सुवचा NyāyPari. 301. 3; किं संस्थानातिरिक्तं सामान्यं विभक्तस्फुटप्रत्ययाध्यवसायभेदादङ्गीक्रियते उतोपपत्तिबलात् ... नापि द्वितीयः अन्यथासिद्धेः NyāyPari. 500. 10; तत्परत्वमसिद्धत्वात्परत्वं व्यभिचारतः। निर्दोषतान्यथासिद्धेः प्राबल्यं नैव साधयेत् Nyāyāmr. 118B. 6; गर्गवंशीयकपिगोत्रव्यक्तिमात्रेण निषेधस्यान्यथासिद्धिः कल्पयितुमपि शक्येत VīraMi. (Saṁskāra.) 612. 24; विधिनिषेधयोः सांकर्यमिति। तत्र। बलवद्द्वेषेण तस्यान्यथासिद्धेरुक्तत्वात् VaiyāBhū. 96. 5 (*on* 22); सर्वफलानामन्यथासिद्धिं प्रदर्श्यापि 'तस्मात् ...' इति उपसंहृतं भाष्ये इति भावः LaŚabdeŚe. i. 341. 14; अत एव तत्सूत्रभाष्ये वार्तिकोक्तफलानामन्यथासिद्धिं कृत्वापि 'आरभ्यमाणेऽस्मिन् सूत्रे' इत्याद्युक्तम् LaŚabdeŚe. ii. 568. 1; 3B comprehension otherwise अनुक्तसिद्धिरुक्तार्थस्यान्यथासिद्धिरुच्यते। प्रयोजनाभिधानं यत्कार्यमित्यभिधीयते BhāvPra. (Śā.) 225. 21 (8); 'दध्ना जुहोति' इत्यादौ हवनस्यान्यथासिद्धेर्दध्नि संचार्यते विधिः SāhiDa. 566. 15; रमणीयानामचिरस्थायित्वस्योत्सर्गतः सिद्धेस्तस्य च ... शल्यत्वप्रयोजकत्वम्। अतस्तृतीयप्रभेदस्यापि न विषमसंकीर्णत्वेनान्यथासिद्धिः RasGaṅ. 664. 3; 4A variety of fallacy of probans अत्रापि पूर्ववदनैकान्तान्यथासिद्धी दोषौ ĀtmaTaVi. 156. 4; व्याप्तिधर्मता स्वरूपाणामन्यतमाप्रतीत्या भवन्ती यथासंख्यमन्यथासिद्धिराश्रयासिद्धिः स्वरूपासिद्धिरित्याख्यायते NyāyKuA. i. 188. 1; तदप्यसिद्ध्यन्यथासिद्धिभ्यामाक्रम्यते ŚatDū. 69.13; लिङ्गराहित्यग्रहणेन ... आश्रयव्यधिकरणसाध्यासिद्ध्यन्यथासिद्धीनां निरासो लभ्यते NyāySu. (Ja.) 265B. 13 (*on* ii. 1. 2); व्यपदेशभेदादिहेतूनां व्यभिचारान्यथासिद्धिभ्याम् आभासत्वात् केन हेतुना द्रव्यस्य ... निषेधः करिष्यते NyāySu.(Ja.) 357A. 11 (*on* ii. 2. 6); समुदायिनां वाक्यानां कृतिः पक्षः, न चास्मदादिबुद्धिपूर्वकत्वेनान्यथासिद्धिः Upask. 256. 12 (*on* vi. 1. 1); 4B wrong demonstration, false reasoning, wrong argument न चाद्वैतवादिनं प्रति तथा कर्तुं शक्यते तं प्रत्यन्यथासिद्धेरुक्तत्वात् KhaṇḍanKhā. 176. 6 (*on* 1. 124)

अन्यथासिद्धिचतुष्टय (anyathāsiddhi-catuṣṭaya) *n*. group of four redundancies अस्ति च ... कुलालपित्रादिष्विव अन्यथासिद्धिचतुष्टयराहित्यविशिष्टनियतपूर्ववृत्तितापरपर्यायः प्रयोजकताख्यः MīmāKau. ii. 149. 17 (*on* iii. 1. 10)

अन्यथासिद्धितस् (anyathāsiddhi-tas) *adv*. on account of explanation in another way वाक्यादावैक्यबुद्धेस्त्वनुकथितनयादन्यथासिद्धितश्च TattvMu. 4. 90.

अन्यथासिद्धिदूषित (anyathāsiddhi-dūṣita) *adj*. refuted by redundancy प्रतिबन्धकसंबन्धः कार्यस्यैव ... (हि वक्ष्य)ते। तदभावो न हेतुः स्यादन्यथासिद्धिदूषितः NyāyKu. 166. 6.

अन्यथासिद्धिदोष (anyathāsiddhi-doṣa) *m*. defect of explaining in another way न तावत्सर्वशब्देन स्वतः शब्दः प्रतीयते। अन्यथासिद्धिदोषेण क्वचिद्येन न कल्पते NyāyKu. 11. 10.

अन्यथासिद्धिनिबन्धन (anyathāsiddhi-nibandhana) *adj*. caused by redundancy एककार्यविषयव्यतिरेकेण च तद्बुद्धेरेककार्यत्वैकदेशव्यवस्थानाद्यन्यथासिद्धिनिबन्धनमपि न किंचिद्वक्तुं शक्यते NyāyMañ. ii. 115. 11.

अन्यथासिद्धिनिरसनादि (anyathāsiddhi-nirasanādi) *adj*. refutation etc. of redundancy एवमन्यत्राप्यन्यथासिद्धिनिरसनादिरनुग्रहस्तत्र तत्र दर्शयितव्यः TārkiRa. 203. 2.

अन्यथासिद्धिनिरास (anyathāsiddhi-nirāsa) *m*. removal of fallacy of probans न व्याप्तिमत्तया प्रतिसंधीयमानस्य लिङ्गस्यानुमानत्वात् ... तत्प्रतिसंधानस्य प्रसिद्धाविनाभावस्य साधनस्य पक्षधर्मताप्रतिपादनेन स्वरूपासिद्ध्यन्यथासिद्धिनिरासेनापि प्रयोजनवत्वात् TārkiRa. 183. 2; SarvaDaKau. 74. 11.

अन्यथासिद्धिनिरूपकता (anyathāsiddhinirūpaka-tā) *f*. the state of being what describes redundancy अन्यथासिद्धिनिरूपकतानवच्छेदकनियतोत्तरवर्तितावच्छेदकधर्मवत्स्वर्गकत्वमेव स्वर्गकारणत्वम् VyutpaVā. 207. 24.

अन्यथासिद्धिनिरूपकत्व (anyathāsiddhinirūpaka-tva) *n*. the state of being what describes redundancy गोत्वादिजातिस्वीकारेऽपि ... तस्यावाभ्यामन्यथासिद्धिनिरूपकत्वस्वीकारात् LaCandr. 317. 24.

अन्यथासिद्धिपञ्चक (anyathāsiddhi-pañcaka) *n*. group of five redundancies स च साक्षात् कारणत्वादपि अन्यथासिद्धिपञ्चकराहित्यघटितात्र लघुः तत्र परस्परासंबन्धात् लघुः MīmāKau. ii. 149. 19 (*on* iii. 1. 10)

अन्यथासिद्धिपरत्व (anyathāsiddhipara-tva) *n*. the state of being meant to convey the establishment by another means भाष्यस्य प्रेष्ठाद्युदाहरणविशेषेऽन्यथासिद्धिपरत्वात् SiddhāKau. 451B. 9 (*on* iii. 1. 21)

अन्यथासिद्धिपरिहार (anyathāsiddhi-parihāra) *m*. 1 avoidance of (the defect of) fallacy of probans प्रतिज्ञादित्रयानन्तरं हेतोरसिद्ध्यन्यथासिद्धिपरिहारार्थ उपनयः NyāyPari. 161. 2; 2 avoidance of comprehension otherwise निःशेषच्युतचन्दनम् ... इत्यत्र ... वाच्यार्थमुपपादयितुम् ... अन्यथासिद्धिपरिहाराय निःशेषविशेषणं कृतम् CitraMī. 2. 24; RasGaṅ. 15. 1.

अन्यथासिद्धिप्रतिपादक (anaythāsiddhi-pratipādaka) *adj*. which explains redundancy अविनिगमपरिहारार्थं जीवपरामर्शस्यान्यथासिद्धिप्रतिपादकं सूत्रमवतार्य व्याचष्टे VedāntKa. 163. 2 (*on* i. 3. 14)

अन्यथासिद्धिप्रदर्शक (anyathāsiddhi-pradarśaka) *adj*. illustrating redundancy एवमेता ,भूतमात्रा इति वाक्यस्यार्थत उपादानेन ब्रह्मलिङ्गस्यान्यथासिद्धिप्रदर्शकं जीवमुख्यप्राणलिङ्गसूत्रसिद्धान्तभाष्यम् VedāntKa. 128. 25 (*on* i. 1. 28)

अन्यथासिद्धिप्रदर्शन (anyathāsiddhi-pradarśana) *n*. act of illustrating redundancy 'प्यङः संप्रसारणम्' इति सूत्रे भाष्येऽस्याः परिभाषायाः प्रयोजनेऽन्यथासिद्धिप्रदर्शनेनेयं प्रत्याख्याता PariVr. (Nī.) 39. 14.

अन्यथासिद्धिप्रलाप (anyathāsiddhi-pralāpa) *m*. lamentation of the establishment by another means रूपाभावप्रतीत्या च नियमेनापेक्षत इत्यायातमनन्यथासिद्धमैन्द्रिकत्वमभावस्येत्यन्यथासिद्धिप्रलापं गजनिमीलनेनावधीर्य सिद्धवदाह NyāyVārPari. 492. 1.

अन्यथासिद्धिप्रसङ्ग (anyathāsiddhi-prasaṅga) *m*. occasion of redundancy अन्यथा भ्रामणादिना दण्डादीनामन्यथासिद्धिप्रसङ्गात् Upask. 198. 14 (*on* iv. 1. 6)

अन्यथासिद्धिमानतस् (anyathāsiddhimāna-tas) *adv*. from the proof of establishment otherwise स्वरूपं हि तदेतेषामन्यथासिद्धिमानतः AnuVyā. 51B. 2 (*on* 3.3)

अन्यथासिद्धियोगिन् (anyathāsiddhi-yogin) *adj*. associated with redundancy अन्वयव्यतिरेकित्वेऽप्यन्यथासिद्धियोगिनः। हेतुत्वेन न गण्यन्ते NyāyKu. 77. 13.

अन्यथासिद्धिरहित (anyathāsiddhi-rahita) *adj*. devoid of (the defect of) fallacy of probans अन्यथासिद्धिरहिताद्धिततमत्वलिङ्गादपि प्राणः परमेश्वरः ŚivārkaMaDī. i. 286. 32 (*on* i. 1. 28)

अन्यथासिद्धिवर्णन (anyathāsiddhi-varṇana) *n*. description of redundancy सति संभवेऽवर्जनीयतयान्यथासिद्धिवर्णनमयुक्तम् MayūMāli. 409. 22 (*on* v. 1. 4)

अन्यथासिद्धिवारणार्थम् (anyathāsiddhivāraṇārtham) *adv*. for the sake of avoiding redundancy मतान्तरप्रसिद्धप्रधानेन अन्यथासिद्धिवारणार्थं प्रधानात्परमित्युक्तम् YuktiSneha. 2. 36 (*on* i. 1. 1)

अन्यथासिद्धिविचार (anyathāsiddhivicāra) *m*. title of a work, PW.; pw.

अन्यथासिद्धिव्युदास (anyathāsiddhi-vyudāsa) *m*. refutation of explanation in another way व्यापारविशेषशब्देनाभिधायिशब्देन चान्यथासिद्धिव्युदासः ŚrutaPra. iB. 177. 6 (*on* i. 1. 5)

अन्यथासिद्धिशङ्का (anyathāsiddhi-śaṅkā) *f*. 1 doubt regarding redundancy उपाधिविधूननद्वारेणान्यथासिद्धिशङ्कानिरसनहेतुस्तर्कः TārkiRa. 232.5; कर्मज्ञानाक्षहेत्वोः समपरिहरणा ह्यन्यथासिद्धिशङ्का TattvMu. 1. 36; 2 doubt regarding the false reasoning or wrong argument विषये यथा संशयस्तथा प्रामाण्ये तन्निश्चयस्यान्यथासिद्धिशङ्कया तं परिभूय भवति संशयः TattvCin. i. 222.6; 3 doubt regarding establishment by other means एवकारेणान्यथासिद्धिशङ्कया उक्तस्थलेषु व्यवच्छेदः VīraMi. 733. 15 (*on* 2. 283)

अन्यथासिद्धिशून्य (anyathāsiddhi-śūnya) *adj*. devoid of redundancy अन्यथासिद्धिशून्यमनन्यथासिद्धम् TarkKau. 7. 8; अन्यथासिद्धिशून्यस्य नियता पूर्ववर्तिता। कारणत्वं भवेत् BhāṣāPa. 16.

अन्यथासिद्धिशून्यत्व (anyathāsiddhiśūnya-tva) *n*. the state of being devoid of redundancy (कारणता) सा च अन्यथासिद्धिशून्यत्वे सति नियतपूर्ववर्तित्वम् MaṇiKa. 58. 6.

अन्यथासिद्धिसमर्थन (anyathāsiddhi-samarthana) *n*. substantiation of redundancy अर्थज्ञानगुणत्वाङ्गीकारे हेतुर्वाच्यः स च विचारेण अन्यथासिद्धि-

समर्थनेन प्रत्याख्यात एव PūrvottaVāNaMā. 279. 1.

अन्यथासिद्धिसंभव (anyathāsiddhi-sambhava) *m.* 1 possibility of establishment by other means प्रत्यक्षस्य दोषमूलत्वेनान्यथासिद्धिसंभवान्निर्दोषं शास्त्रमन्यथासिद्धं प्रत्यक्षस्य बाधकम् VedāSam. 102. 16; 2 possibility of redundancy श्रवणकीर्तनस्मरणानाम् ... युगपदपि संभवादन्यथासिद्धिसंभवे विनिगमकाभावादेकेनैव मुक्तिः AṇuBh. 239. 1 (*on* iii. 3. 31)

अन्यथासिद्धिसंभावना (anyathāsiddhi-sambhāvanā) *f.* possibility of establishment by other means तासामन्यथासिद्धिसंभावनया निर्णयाभावे तु युक्तिव्यप-समर्थासु शपथैरेव निर्णयेत् SmṛtiCan. iv. 720. 2.

अन्यथासिद्ध्यभाव (anyathāsiddhy-abhāva) *m.* 1 absence of redundancy जन्यजनकयोर्युगपदन्वयव्यतिरेकग्रहेऽन्यथासिद्ध्यभावात् Upask. 198. 13 (*on* iv. 1. 6); व्यापारेण व्यापारिणोऽन्यथासिद्ध्यभावात् BhāṭṭDī. iv. 68. 10 (*on* x. 7. 1); 2 absence of explanation in another way 'एतमत्रमय मित्यादिफलवाक्येषु प्रत्येकम् ... उपासनावाक्येषु श्रुतस्यैव ... अन्यथासिद्ध्यभावात् ŚivārkaMaDī. i. 228. 8 (*on* i. 1. 16)

अन्यथासिद्ध्यसंभव (anyathāsiddhy-asambhava) *m.* 1 impossibility of redundancy निमित्तनाशनाश्यत्वेनान्यथासिद्ध्यसंभवात् LaCandr. 530. 40; 2 impossibility of being explained in another way 'स एष यज्ञः पञ्चविधः ... पशुः सोम' इति व्यवहारस्य ज्योतिष्टोमनाम्नान्यथासिद्ध्यसंभवेनानर्थक्याभावाद्येति भावः MayūMāli. 138. 8 (*on* ii. 2. 6)

अन्यथासिद्ध्यादि (anyathāsiddhy-ādi) *adj.* 1 establishment by other means etc. अवयव्याख्यं भौतिकं द्रव्यम् ... बुद्धिशब्दान्तरादेरन्यथासिद्ध्याद्युपपादनेन निरस्तम् NyāyPari. 507. 7; 2 redundancy etc. वार्तिकप्रत्याख्यानादेरप्यन्यथा-सिद्ध्यादिनिबन्धनत्वेन विवक्षितार्थे भाष्यवार्तिककारयोर्न विगानम् MayūMāli. 48. 11 (*on* i. 3. 9)

अन्यथासिद्ध्यापत्ति (anaythāsiddhy-āpatti) *f.* undesired contingency of redundancy घटत्वादेरपि संयोगविशेषविशिष्टनृदैवान्यथासिद्ध्यापत्तेः VaiyāBhū. 257.18 (*on* 69)

अन्यथासिद्ध्युपवर्णन (anyathāsiddhy-upavarṇana) *n.* description of redundancy ननु विग्रहे सा नास्तीत्येवमभिप्रायं तदित्युक्तमिति चेन्न। समासे तस्याः साधकस्य भाष्यकारैरन्यथासिद्ध्युपवर्णनविरोधापत्तेः VaiyāBhū. 151. 14 (*on* 30)

अन्यथासिद्ध्युपहत (anyathāsiddhy-upahata) *adj.* set aside by wrong argument अन्यथासिद्ध्युपहतदुर्बलतर्कं विहाय श्रुतिबलमेव सूत्रयितव्यम् ŚrutaPra. ii. 370. 28 (*on* ii. 3. 32)

अन्यथासिध्यत् (anyathā-sidhyat) *adj.* being established, i.e. present without (probandum) हेत्वाभासोऽन्यथासिध्यन्नप्रयोजक इष्यते NyāyPari. 276.6.

अन्यथास्तोत्र (anyathā-stotra) *n.* false praise, i.e. ironical statement सत्यासत्यान्यथास्तोत्रैर्न्यूनाङ्गेन्द्रियरोगिणाम्। क्षेपं करोति चेद्दण्ड्यः YājñaSm. 2. 204; AgniP. 257. 1; Mitā. 283. 7 (*on*. 2. 204) अन्यथास्तोत्रेण वा सातिशयस्तुतिपदैः प्रसिद्धं मूर्खं हे चतुर्वेदिन् इत्येवं वदन् ... दण्ड्यः BālaKrī. i. 274. 2 (*on* 2. 208); अन्यथास्तोत्रमन्ध एव चक्षुष्मानसीत्यादि DaṇḍaVi. 210. 7; अन्यथास्तोत्रं निन्दापर्यायस्तुतिवाक्यमन्धादेः पुण्डरीकचक्षुरसीत्याद्यभिधानम् VīraMi. 681. 16 (*on* 2. 204); अन्यथास्तोत्रं निन्दास्तुतिः VīraMi. (Vyavahāra.) 380. 13 [satire, pw.; APTE]

अन्यथास्थ (anyathā-stha) *adj.* occupying a different (*viz.* third, sixth and tenth) position अनुष्णदीधितौ। अतोऽन्यथास्थे शुभपुंग्रहेक्षिते नरेण संयोगमुपैति कामिनी Bṛhajjā. 4. 1.

अन्यथास्थित (anyathā-sthita) *adj.* 1 being or existing in one form अन्यथास्थितस्य अन्यथाभिहितस्य अप्रतिपत्तिर्विप्रतिपत्तिश्च NyāyVār. 181. 13 (*on* i. 2. 60); जायन्ते भ्रान्तिबुद्धयः। बुध्यमाना वस्तुरूपमन्यथास्थितमन्यथा PrakaPañ. 47. 10; एष च ज्ञानस्य दोषः यदन्यथास्थितस्यान्यथाप्रकाशनम् Kāśi. i. 93. 25 (*on* 2. 58); अन्यथास्थितस्यान्यथाभानाद् भ्रान्तमेव योगिज्ञानमभ्रान्तपदेन व्यावर्तितं कथं प्रत्यक्षम् Kāśi. i. 123. 16 (*on* 2. 115); यद्यत्र कार्यमुत्प्रेक्षानिमित्तं तत्र पतितत्वाग्निप्रवेशौ वस्तुस्थित्या अन्यथास्थितावपि अन्यथाभूताभ्यां ताभ्यामभेदेनाध्यवसितौ ज्ञेयौ AlaṅkāSa. 198. 18; यो ह्यन्यथास्थितं वस्तुस्वरूपमन्यथैव प्रतिपद्यमानः ... स्वयं नष्टः परान्नाशयति न खलु तस्मादन्य उपहासपात्रम् SyādvāMañ. 4 (49); अथेन्द्रजालम्। तच्च मन्त्रतन्त्रादिना अन्यथास्थितस्यार्थस्यान्यथावभासः VīraMi. (Rājanīti.) 305. 24; 2 wrongly stated or described रसावेशतः काव्यं विरचयतो न च विवेकी दृष्टिस्तस्मादनुपरीक्षेत। ... अन्यथास्थितस्य परिवर्तनम् KāvyMī. 52. 22; 3 being contrary दुष्टं विज्ञानमन्यथास्थितमाकारं गृह्णाति Kāśi. ii. 174. 22 (*on* 5 (3). 207); 4 being or existing differently शब्देऽर्थे च संबन्धे चान्यथास्थितो यावन्न बोध्यते तावत्सम्यक् समाधिरशक्यः NayaVi. 169. 5 (*on* i. 1. 5)

अन्यथास्वभाव (anyathā-svabhāva) *m.* contrary or opposite character अस्याः (अविद्यायाः) ... अन्यथास्वभावे दृढं व्यवस्थितायाः कथमन्यथात्वम् BrahmSi. 9. 25.

अन्यथास्वभाव (anyathā-svabhāva) *adj.* of changing nature अविच्छिन्न-जन्मजरामरणशोकाद्यनेकानर्थात्मकः प्रतिक्षणमन्यथास्वभावः ... एष संसारवृक्षः KāṭhUBh. 169. 11 (*on* 6. 1)

अन्यथास्वर (anyathā-svara) *adj.* (used as noun) (that) which possesses different accent अन्यथास्वरस्य कृतेऽनुदात्तत्वे प्राप्नुवन्त्यन्यथास्वरस्याकृते MahāBh. i. 502. 6 (*on* ii. 4. 85); अन्यथास्वरस्य कृत आद्युदात्तत्वे प्राप्नोति MahāBh. ii. 7. 22 (*on* iii. 1. 3); iii. 61. 7 (*on* vi. 1. 85); iii. 390. 2 (*on* viii. 2. 6)

अन्यथीभाव (anyathī-bhāva) *m.* alteration, altered state or condition अप्रमाणमनुपमम् ... प्रतीत्यावताराविरुद्धशान्तमत्यन्तोपशमं तत्त्वं तथावितथानन्यथा-नन्यथीभावं सर्वसत्त्वरुतचरणम् LaliVi. 26. 51 (6); विशेषेणावचारो व्यवचारः। अन्यथीभावेन विसंवादनमित्यर्थः Sphuṭā. ii. 85. 12 (*on* 2. 44) [DBHS.]

अन्यथीभावमात्र (anyathībhāva-mātra) *n.* merely altered state or condition, mere alteration तस्यैव तु द्रव्यस्यान्यथीभावमात्रं परिणामः AbhidhKoBh. 159. 21.

अन्यथेच्छाप्रवृत्ति (anyathecchā-pravṛtti) *f.* appearance of desire to alter (word etc.) अन्यथाकरणेच्छायामपि वर्तेत न ध्वनिः। ... अन्यथेच्छाप्रवृत्तौ तु नाशङ्का विनिवर्तते TattvSam. 2675.

अन्यथैव (anyathaiva) *ind.* 1A in one way अन्यथैव हि मन्यन्ते पुरुषास्तानि तानि च। अन्यथैव प्रभुस्तानि करोति विकरोति च MahāBhā. iii. 31. 33; 1B in another way, MahāBhā. iii. 31.33; 2 without तदुक्तम् 'अन्यथैवाग्नि-संबन्धाद्दाहं दग्धोऽभिमन्यते' इत्यादि NyāyMañ. i. 296. 27.

अन्यथोक्त (anyathokta) *adj.* stated differently अन्यथोक्तवक्ष्यमाणानेकश्रुति-विरोधप्रसङ्गादिति भावः ŚivārkaMaDī. ii. 145. 28 (*on* ii. 3. 21)

अन्यथोक्तत्व (anyathokta-tva) *n.* the state of being stated differently पुंवाक्येऽप्यन्यथोक्तत्वं यावन्नान्येन गम्यते। तावद्यथाश्रुतं मुक्त्वा नान्यथात्वपरिग्रहः TantrVā. 715. 11 (*on* iii. 1. 13)

अन्यथोक्ति (anyathokti) *f.* 1 opposite or contrary statement or analysis परिहृत एव प्रायो दोषोऽर्थस्यान्यथोक्तिपरिहारात् Kāvyālaṅ. (Ru.) 11.1; 2 statement in another way स्वाभाविकान्यथानामसहभावान्यथोक्तयः AnuVyā. 38A. 3 (*on* 3.1)

अन्यथोत्पत्ति (anyathotpatti) *f.* production in a different form यः कर्मपूर्व उत्तरोत्तरचित्तप्रसवः सा संततिस्तस्या अन्यथोत्पत्तिः परिणामः AbhidhKoBh. 477. 16 (*on* 9. 0)

अन्यथोत्पाद (anyathotpāda) *m.* production in a different form संततेरन्य-थात्वमिति। अन्यथोत्पादः Sphuṭā. ii. 67. 10 (*on* 2. 36)

अन्यथोदाहरण (anyathodāharaṇa) *n.* counter example सामान्यतो दृष्टपदं व्याख्यायान्यथोदाहरणमाहेति योजना NyāyVārPari. 742. 4 (*on* i. 1. 5)

अन्यथोदितगुण (anyathodita-guṇa) *m.* quality which is mentioned otherwise को नामानुबभूव चन्द्रसुरभिं कुन्दोज्ज्वलां कौमुदीं सीतां कीर्तिमतोऽन्य-थोदितगुणस्फीतामकीर्तिं च कः HammīMaKā. 14. 30.

अन्यथोपकारकत्व (anyathopakāraka-tva) *n.* the state of being auxiliary in another way हन्तेस्तु प्रकृतिवद्वचनादन्यथोपकारकत्वं न संभवति NyāyRaMā. 183. 19.

अन्यथोपक्रान्त (anyathopakrānta) *adj.* opened in one way अन्यथोपक्रान्ते वाक्येऽन्यथोपसंहृते उपक्रमोऽप्यनर्थकः स्यादुपसंहारोऽपि ŚābaBh. 966. 2 (*on* iii. 4. 31)

अन्यथोपक्षेप (anyathopakṣepa) *m.* mentioning separately पूर्वश्लोकेन सह नात्र पौनरुक्त्यं शङ्कितव्यम्। तस्यान्यथोपक्षेपात् AbhinBhā. i. 54. 14 (*on* 2.22)

अन्यथोपगम (anyathopagama) *m.* accepting differently मूलप्रकृतिर-विकृतिर्महदाद्याः प्रकृतिविकृतयः सप्त ... इत्यन्यथोपगमात् AṇuBh. 107.13 (*on* i. 4. 11)

अन्यथोपदेश (anyathopadeśa) *m.* 1 teaching in another way तेषां च पुनः प्रतानवितृणां कदाचिदधीतविस्मृताध्ययननानामन्येषां वा संभावनाभ्रंशभयादिना अन्यथोपदेशसंभवात् PramāVāSvopVṛ. 113. 20; 2 contrary statement or expression तावन्मात्रदोषपरिहारायान्यथोपदेशः स्वप्नादिषु तथा प्रकृतेऽपि AṇuBh. 84. 16 (*on* i. 3. 19)

अन्यथोपपत्ति (anyathopapatti) *f.* 1A tenability otherwise अर्थापत्तिर्हि अन्यथोपपत्त्या परिहियते नानुमानम् Kāśi. iii. 84. 4 (*on* 5 (4). 138); वाच्यान्यथोपपत्तिर्वा त्याज्यो वा दृष्टताग्रहः KhaṇḍanKhā. 123. 14; प्रासादोदरव्यापिप्रभामण्डलादिकार्यभेदस्य तत्तत्सहकारिभेदादन्यथोपपत्तेश्च TattvPradī. (Ci.) 324. 1; न पुनरुपसरणान्यथानुपपत्त्या पूर्वोपदिष्टस्याग्रहात्वं कल्प्यम्। पुनरुपसरणस्यान्यथोपपत्तेः NyāySu. (Ja.) 143B. 4 (*on* i. 1. 6); 1B tenability without (appropriate object) अनुभवस्य ... भ्रान्तत्वेनान्यथोपपत्तौ तद्विपरीतानुमानप्रवर्तनेऽग्नावनुष्णत्वानुमाने प्रवृत्तिप्रसङ्गात् ĀtmaTaVi. 605. 1; 1C tenability in another way न च द्वित्वप्रतीत्यनुपपत्तिः तन्मानम्, अन्यथोपपत्तेरुक्तत्वात् TarkSam. (Ā.) 3. 20; लौकिकप्रसिद्धेरज्ञानादिमूलत्वेनान्यथोपपत्तावपि ... अग्न्यादीनां वाच्यत्वं स्यात् TattvPrakā. 41A. 6 (*on* i. 2. 29); न च तद्वाच्यदेवतास्वरूपस्यैव नित्यत्वेनान्यथोपपत्तिः TattvPrakā. 56B. 6 (*on* i. 3. 29); 2 counter argument अन्यथोपपत्त्या बाधितमेवानुमानम् AṇuBh. 130. 2 (*on* ii. 2. 1) 3 different explanation, cf. अन्यथोपपत्त्यभाव2.

अन्यथोपपत्तिमात्र (anyathopapatti-mātra) *n.* [Inst.] merely due to the tenability otherwise शब्दप्रत्यभिज्ञानवत् संयोगप्रतीतेरन्यथोपपत्तिमात्रेण बाधकप्रवृत्तिरिति चेन्न ĀtmaTaVi. 604.18.

अन्यथोपपत्तिसिद्धि (anyathopapatti-siddhi) *f.* establishment of tenability in another way एवमभ्युपगमे च प्रसिद्धेरन्यथोपपत्तिसिद्धेर्न तद्विरोधः TattvPrakā. 41A. 2 (*on* i. 2. 28)

अन्यथोपपत्त्यभाव (anyathopapatty-abhāva) *m.* 1 absence of tenability otherwise तत्राज्ञानादिमूलत्वकल्पनायोगेनान्यथोपपत्त्यभावात् TattvPrakā. 41A. 7 (*on* i. 2. 29); 2 absence of different explanation आनुमानिकं न प्रत्यक्षमिति प्रत्यक्षपाठस्यान्यथोपपत्त्यभावात् MayūMāli. 427. 6 (*on* v. 2. 9)

अन्यथोपपद्यमान (anyathopapadyamāna) *adj.* [*f.*—ā] 1 tenable without (any other means) अन्यथानुपपद्यमाना बलवती तैत्तिरीयकश्रुतिः। छान्दोग्यश्रुतिश्चान्यथोपपद्यमाना दुर्बला Bhām. 472. 5 (*on* ii. 3. 6); 2 tenable in another way वक्ष्यमाणरीत्यान्यथोपपद्यमानार्थकत्वेन तदनुरोधेन मन्त्रे लक्षणानौचित्यात् VīraMi. (Paribhāṣā.) 106.5.

अन्यथोपपादन (anyathopapādana) *n.* contrary establishment विपरीतज्ञानं तु यथावस्तुनि भासमाने युक्तिभिस्तस्यान्यथोपपादनम् NyāyPari. 56. 10.

अन्यथोपयोग (anyathopayoga) *m.* different usage (of a word) अप्रसादस्तु 'उपास्ताम् ...' अत्र विमलमन्यथोपयोगात् पांसुरिव जलेऽत्राप्रसन्नतां करोति AbhinBhā. ii. 335. 27 (*on* 16. 99)

अन्यथोपसंहृत (anyathopasaṁhṛta) *adj.* concluded in another way अन्यथोपक्रान्ते वाक्येऽन्यथोपसंहृते उपक्रमोऽप्यनर्थकः स्यादुपसंहारोऽपि ŚābaBh. 966.2 (*on* iii. 4. 31)

अन्यथोपस्थिता (anyathopasthitā) *adj.* (*f.*) occurring in one way अन्यथोपस्थिता वृत्तिश्चेतनस्येतरस्य च। अन्यथा मन्यते यत्र तामुत्प्रेक्षां प्रचक्षते AgniP. 343. 24.

अन्यथोपहृत (anyathopahṛta) *adj.* accquired against (the rule) न्यायेनाक्रम्य यल्लब्धं रिपुं निर्जित्य पार्थिवैः। तच्छुद्धं तत्रदेयं तत्रान्यथोपहृतं क्वचित् KātySm. 23.

अन्यथोपात्त (anyathopātta) *adj.* obtained or acquired in another way तेन तन्मात्रे नियमविधानादन्यथोपात्तं द्रव्यं नास्त्येव TantrRa. 21. 18.

अन्यथोपासन (anyathopāsana) *n.* 1 worship in another way अन्यथोपासनमपि तमेवमितिवादिनी। निवारयत्यादरेण न प्रतीक इति प्रभुः AnuVyā. 53A. 1 (*on* 3. 3); 2 contemplation in a wrong way न च वाच्यं फलस्यैव प्रयोजकत्वाद्युक्तमुपासनमिति। अन्यथोपासनस्य निष्फलत्वात् TattvPrakā. 201A. 5 (*on* iv.1.4)

अन्यथोपासनप्रसङ्ग (anyathopāsana-prasaṅga) *m.* undesired occasion of contemplation in a wrong way न चान्यथोपासनप्रसङ्गादेतदयुक्तम् TattvPrakā. 202A. 5 (*on* iv. 1. 6)

अन्यद (anya-da) *adj.* who gives another (daughter) आदावुद्वाहिता वापि तद्विनाशेऽन्यदः पिता BrahmāṇḍP. iii. 8. 22.

अन्यदक्षिणा (anya-dakṣiṇā) *f.* additional sacrificial fee दश वैकादश वा चमसाध्वर्यवोऽन्यदक्षिणाभिः परिक्रीता भवन्तीति विज्ञायते BaudhŚS. i. 37.3.

अन्यदण्ड (anya-daṇḍa) *m.* 1 another rod or staff आपद्यन्यदण्डग्रहणार्थं द्रष्टव्यम् BālaKrī. i. 46. 18 (*on* 1.29); 2 another rule or punishment दण्डाल्पत्वे अन्यदण्डगुरुत्वे तत्संग्राह्यमाह BālamBha. ii. 330. 2 (*on* 2. 275)

अन्यदण्डादि (anyadaṇḍādi) *adj.* another punishment etc. अन्यदण्डादिनानुपशाम्यतोऽभ्यासविषयमिदम् DaṇḍaVi. 295. 6.

अन्यदत्त (anya-datta) *adj.* [*f.*—ā] 1 given (as gift) by another अद्य लोके न रमेऽन्यदत्ते MahāBhā. i. 88. 9; MatsyaP. 42. 9; स्वदत्ता पुत्रिका धात्री अन्यदत्ता सहोदरी ŚatTrayī. 813; नान्यदत्तमभीप्सामि स्थानमम्ब स्वकर्मणा ViṣṇuP. i. 11. 29; माता ... अन्यदत्तेन दोहदान्नपानादिना ... तृप्ता सती ... अपत्यं तर्पयति Mitā. 97. 8 (*on* 1. 270); अन्यदत्तमथवा स्वयं कृतं व्र(व्र)ह्मदायमिह ... पालयेत् EI. xxii. 191. 30; अन्यदत्तं तु गौरिच्छन् वराकः पशुरुच्यते PārśvC. 5. 182; धरणी जानेऽन्यदत्ता तु जनेऽर्थिनां स्थिरासौ मेदिनी SūktiSu. 23; 2 given (in marriage) to ane person अन्यदत्ता तु या कन्या पुनरन्यत्र दीयते। तस्याश्चैव न भोक्तव्यं पुनर्भूः कीर्तिता बुधैः AṅgiSm. 110; BṛParāSm. 7. 358.

अन्यदन्त (anyad-anta) *adj.* (used as noun) (portion of the text) ending with the word *anya* (अर्थतद्वाचि कल्प्येत वाक्यमन्यत् तथैव च। प्रसङ्गात् तत्र दूरेऽपि नासंबन्धात् प्रमुच्यते) तदिदमाशङ्कते तावत् - अर्थतद्वाचीत्यन्यदन्तेन ... वाक्यान्तरकल्पनायां प्रमाणमेव नास्ति Kāśi. iii. 182.16 (*on* 5 (7). 72)

अन्यदन्त (anya-danta) *m.* another tooth हेरम्बो निजपितुराप्य जूटकूटादेणाङ्कं विनिदधदन्यदन्तधाम्नि ŚrīKaC. 17. 13.

अन्यदन्तिकृतत्रास (anyadantikṛta-trāsa) *adj.* who has caused fear to other elephants गजात् ... । अन्यदन्तिकृतत्रासाज्जनो भीत्याकुलोऽभवत् RājTa. (Prā.) 717.

अन्यदन्तिन् (anya-dantin) *m.* another elephant ऐरावणो गन्धं सहते नान्यदन्तिनाम् DaśāvaC. 5. 31.

अन्यदन्य (anyád-anya) *adj.* different, various शक्वंरयः पृष्ठं भवन्त्यन्यदन्यच्छन्दः TaiS.V.iv. 12. 2; मनुष्यलोको वा ऋचो मनुष्यलोकादेव नयन्त्यन्यदन्यथ्साम भवति TaiS. VII. v. 4. 1; एवं छन्दोभिः स्वर्गलोकमेत्यन्यदन्यच्छन्दः समारोहमुपत्याग्ने दिवे दिवा इति MaiS. i. 5. 10 (i. 78. 9)

अन्यदन्यत् (anyádanyat) *ind.* 1 differently, separately अयंतन्ता चरतो अन्यदन्यदिद्या चकार वयुना ब्रह्मणस्पतिः ṚV. ii.24.5; इयम् ... उक्तान्यदन्यत्प्रतिवक्ति शून्या यात्यन्यतोऽन्यत्र गतिस्पृहापि Surath. 13. 86; 2 ever new अन्यदन्यदसुर्यं१ वसाना नि मायिनो ममिरे रूपम् ṚV. iii. 38.7.

अन्यदंपतिविषय (anyadampati-viṣaya) *adj.* referring to other couple अन्यदंपती(?ति)विषय एव कारणानुरोधी प्रेमावेशः सीतारामयोस्तु न तथा KundaMā. 5. 4 (18)

अन्यदर्थ (anyad-artha) *adj.* [P. vi. 3. 99-100] 1 meant for another अन्यदर्थपरिणयने प्रतिप्रसवः VīraMi. (Saṁskāra.) 737.1; 2 the adjectival word or form *anyadartha* अर्थे परतोऽन्यस्य दुगागमो वा भवति। अन्यदर्थः अन्यार्थः CāndraVṛ. *on* v.2.118; KāśiVṛ. *on* vi.3.100; JaineVṛ. 313. 32 (*on* iv. 3. 206); PrakriKau. i. 665. 4; SiddhāKau. 217 B. 11 (*on* vi. 3.100)

अन्यदर्शन (anya-darśana) *n.* 1 finding, i.e. securing of another, i.e. substitute 2 finding of (another) priest 3 another doctrine or philosophical system 4A perception of anything other (than self) B act of seeing other one (than Jina) 5 knowledge of one 1 finding, i.e. securing of another, i.e. substitute अन्यदर्शनात् MīmāSū. i. 3. 32 (ŚābaBh. यदि पशुरुपाकृतः पलायेत अन्यं तद्वर्णं तद्वयसमालभेत); 2 finding of another (priest) चमसे चान्यदर्शनात् MīmāSū. iii. 5.35; MīmāSū. iii. 7.48 (ŚābaBh. चमसे चान्यं चमसाध्वर्योर्दर्शयति); 3 another doctrine or philosophical system यो वान्यदर्शनेभ्यश्च भुक्तिं मुक्तिं च काङ्क्षति। ... स्वप्नलब्धधनेनैव धनवान्स भवेत्तदा KulārT. 2. 48; 5.101; सौगतं दर्शनं पथ्यं दोषवत्त्वन्यदर्शनम् BṛĀraUBhVā. iv. 3. 480; शिवत्वादन्यदर्शने दूषणं संप्रसज्येत ŚivDṛ. 6.116; विभुः। प्राहान्यदर्शनमहासंत्रासजनकं वचः ŚivaP. vi. 14.7 (489 A. 6); 4A perception of anything other (than self) यत्र गणितभेदो निवर्तते अन्यदर्शनश्रवणमननाभावात्, तं परमानन्दं विवक्षन् आह BṛĀraUBh. 590. 11 (*on* iv. 3.33); (यत्र नान्यत्पश्यति ... स भूमा) यत्र नान्यदिति वाक्येऽन्यदर्शनश्रवणादिनिषेधात् द्वश्यमिथ्यात्वशङ्का स्यात् ŚrutaPra. ii. 18. 14 (*on* i.3.7); 4B act of seeing other one (than Jina) श्रेष्ठच्यपि ... निःशेषान्यदर्शनव्यतिरिक्तान्यस्य समयस्याविदितपरमार्थजनापेक्षया ... आरक्षिकलोकमेवमभणीत् YaśasCam. ii. 303. 25; 5 knowledge of one न चान्यदर्शनेऽन्यकल्पना युक्ता TātpaṬ. (Vā.) 158. 17 (*on* i. 1. 5); VyaktiVi. 15. 21.

अन्यदर्शननिषेध (anyadarśana-niṣedha) *m.* refutation of the perception of other thing (than self) केन कं पश्येत इत्यादिनान्यदर्शननिषेधात् ब्रह्मविदः कामोपभोगासंभवश्चेति चेत्। मैवम् AṇuBh. 27. 2 (*on* i. 1. 11)

अन्यदर्शनभक्त (anyadarśana-bhakta) *m.* devotee of another doctrine or philosophical system यः समुद्दिश्य ... आगमम् । ... गोपयत्यकृतात्मनाम्। अन्यदर्शनभक्तानां विद्धि तं शास्त्रधारकम् JayāS. 22. 56; 29.185.

अन्यदर्शनवचन (anyadarśana-vacana) *n*. injunction of the finding, i.e. securing of another, i.e. substitute अन्यदर्शनवचनं च न स्यात्, अन्यं तद्रूपमिति ŚābaBh. 319.4 (*on* i. 3. 34)

अन्यदर्शनवर्जित (anyadarśana-varjita) *adj*. devoid of of, i.e. avoiding the sight of any other दृष्ट्वा च दूरतः सीतामन्यदर्शनवर्जितः। अचिन्तयदसौ PadmP. (Ra.) 53.20.

अन्यदर्शनविशेष (anya-darśanaviśeṣa) *m*. specific knowledge of another object अन्यदर्शनविशेषप्रतिषेधेन आत्मानं पश्यतीत्युच्यते, तदैकस्मिन्नेव क्रियाकारकफलभेदोऽभ्युपगतो भवेत् ChāndoUBh. 459. 18 (*on* vii. 24. 1)

अन्यदर्शनसंस्थ (anyadarśana-saṁstha) *adj*. adhering to another doctrine or philosophical system नान्यदर्शनसंस्थस्तु मद्भक्तैस्तत्परायणैः। पवित्रारोहणादीनामर्थनीयो हि देशिकः PauṣkS. 30. 198; अन्यदर्शनसंस्था ये नानुग्राह्या अतोऽब्जज PauṣkS. 38. 70; PāraS. 19. 338; मन्त्रसंतर्पणम् ... वाच्यम् ... ।नान्यदर्शनसंस्थानाम् JayāS. 15. 263; PāraS. 7. 253.

अन्यदर्शनसम (anyadarśana-sama) *adj*. equal to another doctrine or philosophical system पीयूषं विषवत् ... ।ज्योत्स्नां ग्रीष्मजघर्मवत् स मनुते ... जैनेन्द्रं मतमन्यदर्शनसमं यो दुर्मतिर्मन्यते SindūPra. 19.

अन्यदर्शनसंबद्ध (anyadarśana-sambaddha) *adj*. connected with another doctrine or philosophical system अन्यदर्शनसंबद्धविद्वत्प्रणतितस्तदा। ... सुविमृश्य सः। ... देवबोधः ... असाध्नोत् परं भवम् PrabhāC. 194. 7.

अन्यदर्शनसिद्धान्त (anyadarśana-siddhānta) *m*. conclusive view or established theory of another doctrine or philosophical system तस्य शिष्याः ... ।अन्यदर्शनसिद्धान्तं नैव जानन्ति तत्त्वतः SaurP. 39. 67.

अन्यदर्शनसेविन् (anyadarśana-sevin) *adj*. follower of another doctrine or philosophical system यत् ... । यागानां चैव सर्वेषां प्राधान्यत्वेन वर्तते। तदवाच्यमभक्तानाम् ... अन्यदर्शनसेविनाम् PauṣkS. 18. 57; तावन्यदर्शनसेविनौ। देवानां प्रतिमाभङ्गो(?ङ्गं) विन्यवारयताम् RājTa. (Jo.) 777.

अन्यदर्शनाचार (anyadarśanācāra) *m*. practice of seeing another वन्द्योऽन्यदर्शनाचारो हस्तमात्रे भुवस्तले RājTa. (Śrī.) 2. 96.

अन्यदर्शनादि (anya-darśanādi) *adj*. perception or knowledge etc. of anything else यद्यन्यदर्शनाद्यभावमात्रमित्युच्यते, तदा द्वैतसंव्यवहारविलक्षणो भूमेत्युक्तं भवति ChāndoUBh. 459.17 (*on* vii. 24. 1); 460. 3 (*on* vii. 24.1)

अन्यदर्शनादिक (anyadarśanādi-ka) *adj*. perception or knowledge etc. of another thing भूमन्यनुभूयमाने सति अनुभवितुस्तदाविष्टस्यान्यदर्शनादिकं निषिध्यते। ... सुषुप्तस्य प्राणिनः भूमरूपत्वं वदन्नुपहासास्पदम् GoviBh. 44. 8 (*on* i. 3.8)

अन्यदर्शनानुवाद (anyadarśanānuvāda) *m*. reiteration of knowing something else अविद्यावस्थायामन्यदर्शनानुवादेन च भूम्नस्तदभावत्वलक्षणस्य विवक्षितत्वात् नान्यत्पश्यति इति विशेषणम् ChāndoUBh. 460. 15 (*on* vii. 24.1)

अन्यदर्शनाभाव (anyadarśanābhāva) *m*. absence of knowing any thing else यद्यन्यदर्शनाभावादीर्ष्यादिर्विनिवार्यते। अदर्शनादरत्यादिः कथं तेन निवार्यते AnuVyā. 57 B. 10 (*on* 3. 4)

अन्यदर्शनाभ्यास (anyadarśanābhyāsa) *m*. practice of another doctrine or philosophical system विचिकित्सा हि नृशिरःकपालाद्यशनेषु या। साप्यन्यदर्शनाभ्यासभावनोपनिबन्धना NyāyMañ. i. 245. 5.

अन्यदर्शिन् (anya-darśin) *adj*. **A** who sees another (than self) सुषुप्ते योऽवशिष्टोऽत्र कौटस्थ्यान्नान्यदर्श्यसौ BṛĀraUBhVā. iv. 3. 1513; **B** who sees something else, i. e. an individual यदि तु कस्मिंश्चिदेवासाधारणे सामान्येन ज्ञातसंबन्धेऽन्यदर्शिनापि सामान्यमनुमीयते। ... तर्हि सर्व एव सर्वस्य प्रत्यायको भवेत् Kāśi. iii. 93. 6 (*on* 5(4). 165)

अन्यदल (anya-dala) *n*. another hemistich पूर्वाशानुक्रमादेवमुद्दिश्यान्यदलान्यपि। अष्टरात्रं जपेद्योगी सर्वप्रत्यूहशान्तये YogŚā. 8. 68.

अन्यदसदाश्रित (anyadasad-āśrita) *adj*. who entertains distinct, i.e. particular evil intention देवस्य मायया स्पृष्टा ये चान्यदसदाश्रिताः। भ्राम्यते धीर्न तद्वाक्यैरात्मन्युप्तात्मनो हरौ BhāgP. iii. 2. 10.

अन्यदा (anyadā) *adv*. [P. v. 3. 15; Kātan. ii. 6. 34; JaineVyā. iv. 1. 80; CāndraVyā. iv. 3. 13; MugdhaBo. 7.101 (77. 9)] **1A** at another time, on another occasion **B** at another moment **C** on next day **2A** once upon a time, once, one day **B** any time **3** otherwise, if not, or else **4** in another case **5** at a different time **6** sometimes **7** the word or form *anyadā* **1A** at another time, on another occasion कठोराणि न वाच्यानि अन्यदा प्रमदान्तरे MahāBhā. xiii. App. I. 15 (4558); xii. App. I. 18 (32); अन्यदा मां पिता दृष्ट्वा कुपितोऽपि प्रसीदति Rāmā. ii. 16. 9; ii. 65.18; बहूनि पश्यन्मनसोऽप्रियाणि यान्यन्यदा नास्य पुरे बभूवुः। ... पितुर्महात्मा प्रविवेश वेश्म Rāmā. ii. 65. 28; सर्वस्त्रीभिः पतिर्वाच्य आर्यपुत्रेति यौवने। अन्यदा पुनरार्येति महाराजेति भूपतिः NāṭyaŚā. 17. 83; स्नानं दानं जपो होमः कर्तव्यो राहुदर्शने। अन्यदा त्वशुची रात्रिस्तस्मात् तां परिवर्जयेत् ParāSm. 12. 23; अन्यदा जगति राम इत्ययं शब्द उच्चरित एव मामगात् RaghuVa. 11. 73; अन्यदासौ स्वस्ताङ्गो देवपादान्तिकमागच्छति PañcT. 1. 86 (46) (98. 7); 1. 127 (63) (139. 3); साध्यसाधर्म्यात् तद्धर्मभावित्वे सति ... एकदा धर्मो विशेषणत्वेनान्यदा धर्मी विशेषणत्वेनेति तस्येति धर्मिग्रहणं युक्तम् NyāyVār. 137. 18 (*on* i. 1. 36); अन्यदा भूषणं पुंसः क्षमा लज्जेव योषितः। पराक्रमः परिभवे वैयात्यं सुरतेष्विव ŚiśuVa. 2. 44 (but APTE in any other case); Hitopa. 3. 7; SaraKaṇṭhā. 115.14; इदमयुक्तमहो महदेव यद्वरतनोः स्मरयत्यनिलोऽन्यदा ŚiśuVa. 6. 56; (व्यायामः) निषेव्यः ... ।शीतकाले वसन्ते च मन्दमेव ततोऽन्यदा AṣṭāSaṁ. i. 10.17 (1. 3); AṣṭāHṛ. i. 2. 11; BhāvPra. (Bhā.) 5. 61; अनन्तरफलत्वं तु चित्रादेर्यदि साध्यते। ततः स्यात्सिद्धसाध्यत्वमन्यदा न फलं भवेत् ŚlokaVār. 20. 10 (683. 4); यदा स एक एव व्यापार्यते तदैव प्रतीतिः स्यात् नान्यदा Śarka. 113.1; तत्सामर्थ्यवियोगे तु नैव तज्जनकं भवेत्। अन्यदा शक्तिशून्यत्वाद्वियदम्भोरुहादिवत् TattvSaṁ. 104; इदानीमिव च नान्यदापि सार्वभौमः क्षत्रियोऽस्तीति ब्रूयात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 208. 1 (*on* i. 3. 33); घटसंविदोऽप्यन्यदा विषयता स्यादिति चेत्, न, विषयाकाररहितायाः संविदः कदाचिदपि विषयभावादृष्टेः IṣṭaSi. 16.12; (दूरादाहृत्य समिधः संनिदध्यात्) आहरणं तु तात्कालिकमन्यदा वेच्छया ManuBh. i. 172. 13 (*on* 2. 186); (विषघ्नानि च रत्नानि नियतो धारयेत्सदा) नियतः प्रत्यये नित्यं भोजनकालादन्यदापि धारयेत् (राजा) ManuBh. ii. 67.16 (*on* 7. 218); सा जीवशक्तिस्तु यदा कुण्डलिनीस्थितिम्। विहाय ऋजुतां याति ...। तदा विश्वप्रतीतिः स्यात् प्राणिनामन्यदा पुनः TantrRā. 30. 68; कश्चिद्धि सुकृतोन्मेषात् कदाचित् पुरुषो नृषु। श्रीमता कमलाक्षेण जायमानो निरीक्ष्यते। अन्यदा पुरुषोऽन्यश्च LakṣmīT. 11. 45; नैकदा नान्यदोत्सेको न कदाचिन्न सर्वदा DvyāśraKā. 19.2; एकदा शब्दाकाशयोरन्यतरत्वादित्यर्थः, अन्यदा शब्दघटयोरन्यतरत्वादित्यर्थः TārkiRa. 223.10; न चैकस्यैकरूपेण ज्ञाने किंचिदेकदा ज्ञातमन्यदा चाज्ञातं कारणमिति युक्तम् NyāyKu. 31.10; (वेदोक्तमायुर्मर्त्यानामाशिषश्चैव कर्मणाम्। फलन्त्यनुयुगं लोके) कृते तदैव फलत्यन्यदा विलम्बेन ManvaVi. 68.24 (*on* 1. 84); 506. 25 (*on* 4. 103); अथान्यदा सर्वाण्यपि दर्शनानि एकत्राहूय मुक्तिमार्गे पृष्टे ... श्लोकमिमम् ... समादिश्य श्रीभारती तिरोदधे PrabaCin. 42. 23; न चान्यदापि करणम्। नियतकालीनतादृशाचारेण फलवत्कर्मारिप्समानस्तत्समाप्तिकामी मङ्गलमाचरेदिति श्रुत्या आरम्भसमयकर्तव्यताबोधनात् TattvCin. i. 61.2; i. 841.17; iv(2). 146.2; दीक्षाजागरणं प्रायणीयादौ तद्भवेन्न वा। अदृष्टार्थं ततस्तत्स्यान्न रक्षार्थत्वतोऽन्यदा NyāyMāVi. 670. 20 (*on* xii. 1. 8); न च वाच्यममुक्तस्याप्येवंविधभोगासंभव इति। अन्यदासंभवेऽपि परमात्मप्राप्तावमुक्तस्यापि तदुपपत्तेः TattvPrakā. 219A.4 (*on* iv. 4. 2); धर्मिविशेषोऽप्यर्थसिद्ध एव। ... नियमकथायामेवास्य दोषत्वम्। अन्यदा विशेषप्रतीत्यर्थमुपयोगात् NyāyPari. 203. 8; अन्यदा आशापल्यां राजीमतीछिंपिकया गुरुपार्श्वे आगमोक्ततपांसि ... कृतानि PurāPraSaṁ. 80.3; प्रत्यभिवादनकाले अन्यदा च दीक्षणीयातःप्रभृत्यावभृथस्नानात्कनिष्ठोऽपि दीक्षितो नाम्ना न वाच्यः ManvaMu. 61. 7 (*on* 2. 128); (वृद्धदत्तः) अन्यदा पश्चिमे यामे नाप्तो रतिं स्वचेतसि। शब्दमेकं नभोभूतं शुश्राव CampaŚreKa. 17; 64; स्वस्वकाले विहितानामकरणे ... अन्यदापि तत्कृतिसंभवात् सावकाशत्वेन तेषामेव बाधो युक्तः AṇuBh. 247.6 (*on* iii. 3.40); इच्छया करोति अन्यदा न करोति ... तथा च यथा वास्यादिकरणसंपन्नोऽपि तत्क्षणेच्छायां तत्करोति अन्यदा न करोति ŚivārkaMaDī. ii. 154. 16 (*on* ii. 3. 39); मायापरिणाम एव सर्वविषयः प्रलयेऽन्यदा च भेदेन विद्यमानः ... उपाधिः स्वीकर्तव्यः SiddhāTa. 11. 27 [ŚabdaRa. (Vā.) 4590; KośaKaTa. 2. 3032]; **1B** at another moment अन्यक्षणेऽन्यदा Vaija. 287. 7; **1C** on next day, cf. अन्यदाशार्वम्; **2A** once upon a time, once, one day अन्यदा किल धर्मज्ञा सुरभिः सुरसंमता। वहमानौ ददर्शोर्व्यां पुत्रौ विगतचेतसौ Rāmā. ii. 68. 15; अन्यदा त्वात्मभयात्तत्परै रक्षिपुरुषैः आगत्य तस्य मृषोक्तम् Tantrākhyā. 3. 22; अथान्यदा तस्य रात्रौ क्षेत्रेषु पर्यटतः कदाचिच्छृगालेन सार्धं मैत्री बभूव PañcT. (Kos.) 5. 40 (3) (248.1); 5.1 (234.8); अन्यदा बन्धुपालः ... शकुन्तवचनानि शृण्वन्नतिष्ठत् DaśKuC. 21. 22; 37. 20; 144. 19; अन्यदा भृशमुद्विग्नमना नष्टद्रविण इव कृपणः ... कश्मलं महदभिरम्भित इति होवाच BhāgP. v. 8. 15; सः ... ईहांचक्रेऽन्यदा गन्तुं वसन्तपुरपत्तनम् TriṣaŚaPuC. i. 1. 44; i. 2. 6; i. 6. 39; सा गवाक्षेऽन्यदा पत्युरासीनस्य कचोच्चयम्। ... विवरीतुं प्रचक्रमे PariPar. 1. 94; 1.226; अन्यदा गोधनं हृत्वा चौरास्तत्क्षेत्रसंनिधौ। आगुः PariPar.

2. 696; 8. 299; ऋषयोऽन्यदाभ्येत्य तमित्यवोचन् DvyāśraKā. 12. 3; 13.70; (शान्तनुः) सोऽन्यदानन्यसामान्यवेगमारुह्य वाजिनम्। ... मृगवनं ययौ PāṇḍaC. 1.24; 1.76; आबभाराम्बिका गर्भमन्यदोद्दामदोहदम् PāṇḍaC. 1.350; 1.391; आगतो देवकीं द्रष्टुं कंसः शौरिगृहेऽन्यदा PāṇḍaC. 2. 250; 2. 53; क्रीडाजुषां कुमाराणां पुरीपरिसरेऽन्यदा। ... कूपान्तः कन्दुकोऽपतत् PāṇḍaC. 3. 230; 4. 1; अन्यदायं गदाक्रान्तः ... नोऽमन्यत प्रतीकारं, प्रभिन्न इव वारणः SamarāSaṁ. 1. 250; 2. 23; 2. 362; अन्यदा धनपालश्च प्रोचे धनगिरिम् PrabhāC. 3. 13; 11. 5; 14. 21; अन्यदा स कुरूपः सन्धर्मं व्याख्यानयद्विभुः PrabhāC. 6. 20; 22. 11; 77.8; आययावन्यदा वृन्दं गायनान्तावसायिनाम्। श्रवःस्वादिमहानादरसनिर्जिततुम्बरुः PrabhāC. 100. 27; 112. 19; अन्यदा वर्षाकाले ... कविः कश्चिदागत्य राजानं दृष्टवान् BhojPra. 42. 28; अन्यदापश्यदुत्पश्यः पर्वणि क्वापि बालकः। कदन्नभोजनस्तत्र ŚāliC. 1. 38; 2. 60; अन्यदाभयमन्त्रीन्द्रोऽगमच्छ्रीजिनमन्दिरे RauhiC. 243; 370; अन्यदा तन्नगरवास्तव्यो दान्ताभिधानश्रेष्ठी ... विक्रमार्कम् ... आगत्य ... विज्ञपयामास PrabaCin. 5. 2; 46. 24; अन्यदा ... दण्डनायकं समादिदेश ... अम्बिका EI. ix. 156. 7; (कुम्भकारदारकः) अन्यदातिनिर्बन्धं विधाय पृच्छति सति पितरि ... अचकथत् ViviTīKa. 33. 18; 57. 22; अन्यदा स्वसौधस्योपरितले शयानः सातवाहनः ... रुदितमाकर्ण्य ... गृहान्निरगमत् ViviTīKa. 61. 15; 65. 7; पित्रान्यदा सभाप्राप्तो नैमित्तिकशिरोमणिः (पृष्टः) UttaKuC. 137; 263; अन्यदावन्तिपुरीमगुस्ते KālikāKa. 9; अन्यदा वरदत्तः ... देशान्तरं गच्छन् वनदवेन दग्धः PrabaK. 5. 5; 25. 23; 41. 4; अन्यदा सिद्धराजेन्द्रः पट्टे को भविता मम KumāDeC. (So.) 1. 19; 9. 19; 16. 25; अन्यदा दाशरथिना जानकीशुद्धिहेतवे। आदिष्टो हनुमान् Dhūrtā. 140; अन्यदा वसन्तोत्सवे राजान्तःपुरेण सह आरामे क्रीडनाय गतः VetāPañ. (Śi.) 29. 44; अन्यदा तत्र पुरे विदेशादेकं कलावन्नटपेटकं समागात् Bharaṭ. 10A. 2; धनदत्तेन सोऽन्यदा। निशि ... क्षिप्तः पाथोधिपाथसि PālaGoKa. 155; अन्यदा ...। स्वप्नान्तः सुखशय्यायां रत्नराशिं ददर्श सा RatnaCūKa. 18; अन्यदा सिद्धसेनदिवाकरेण गुरुचरणसंवाहनां विधीयमानेन गुरव उक्ताः PurāPraSaṁ. 10. 8; 11.19; अन्यदा तया जालान्तरे चन्द्रकरस्पर्शे इदमपाठि PurāPraSaṁ. 22. 4; 95. 10; तिष्ठतः श्वशुरावासे गते काले कियत्यपि। अन्यदा यामिनीशेषे स्मृतं राज्यं निजं हृदि CitraPaC. 235; अन्यदा तेन व्यवहारिणा लक्ष्मीं चञ्चलां विमृश्य श्रीवीतरागप्रासादः कारितः KathāK. 1. 8 [ŚeṣaNā. 1746 gives *anyadā* as the synonym of *ekadā*]; **2B** any time न युज्यते वधूः स्प्रष्टुं पूज्यानामन्यदापि हि। किं पुनः पतिसहिता शयिता रतवेश्मनि PariPar. 2. 522; **3** otherwise, if not, or else (अपुत्राम् ... देवरः पुत्रकाम्यया। ... ऋतावियात्) ऋतुग्रहणं त्वन्यदा दर्शनाद्यपि कथं न स्यादित्येवमर्थम् BālaKrī. i. 72. 2 (*on* 1. 68); (आचम्य प्रयतो नित्यं जपेदशुचिदर्शने) 'प्रयतो' देवतादिपूजाप्रवृत्तो यदा पश्येत्तदैव कुर्यान्नान्यदेति ManuBh. i. 460. 28 (*on* 5. 85); दीक्षितस्यान्नभोजन-प्रायश्चित्तं तु भगवत्क्रीडायामपि ... क्रियते। तदानीं कर्तृत्वस्यारोपात्। अन्यदा कर्तृत्वस्याशास्त्रत्वात् न धर्माधर्मजनकत्वम्' AṇuBh. 184. 15 (*on* iii. 2.3); निश्चितमस्य समीपे चिन्तामणिर्वर्तते। अन्यदा कथमीदृशी दानशक्तिः KathāK. 92.27; **4** in another case ध्यानं प्रवक्ष्यामि देव्याः ... पाशाङ्कुशौ ...। करैर्दधानामासीनां पूजायामन्यदा स्थिताम्। ... पूजयेत् TantrRā. 10. 18; 11.59; कैशिक्यामृषभान्त्येंऽशा निधावंशी यदा तदा। न्यासः पञ्चम एव स्यादन्यदा द्विश्रुती मतौ SaṁgīRa. i. 244. 2 (1 (7). 95); सुषुप्तौ ब्रह्मसंपत्तौ च ब्रह्मधर्माविर्भावो न त्वन्यदा AṇuBh. 49. 8 (*on* i. 1. 29); यदा प्रत्ययलक्षणनिषेधो नास्ति तदा ... गुणो भवति। अन्यदा न भवति Prasā. i. 201. 10; **5** at a different time ज्ञातयश्च कुटुम्बाश्च मिलिताश्च ततोऽन्यदा। भोज्यशालां प्रविविशुः BallāC. 105.1; **6** sometimes संलापैरमृतोपमैः ... । अप्याहूतनिमन्त्र्यमाणकतिचिल्लोकाः किमेताः स्त्रियो वित्तोपार्जन-मन्यदाप्यपरथाकर्तुं समुद्युञ्जते RasSa. 67; **7** the word or form *anyadā* काले वर्तमानेभ्यः सप्तम्यन्तेभ्यो दा वा भवति। ... अन्यदा CāndraVṛ. *on* iv.3.13; KātanVṛ. *on* ii. 6. 34; ii. 6. 37; JaineVṛ. 255. 32 (*on* iv. 1. 80); सप्तम्या इति वर्तते ... सर्वस्मिन्काले, सर्वदा। एकदा अन्यदा KāśiVṛ. *on* v. 3. 15; Siddhā-Kau. 309B. 12 (*on* v. 3. 15); दाप्रत्यये परे सर्वस्य सो वा स्यात्। सर्वस्मिन् काले। सदा ... अन्यदा PrakriKau. i. 905. 6 [now and then, Apte]

अन्यदाचरिताहार (anyadā-caritāhāra) *adj.* who has taken food on different time i.e. alternate days ते तेपुर्दानवास्तपः ... । सेवानाः फलमूलानि पुष्पाणि च जलानि च। अन्यदा(था)चरिताहाराः MatsyaP. 129. 9.

अन्यदातन (anyadā-tana) *adj.* belonging to another time कथमन्यदातन-तादृशबुद्धिविषयतया अन्यदा सत्त्वं स्यात् KhaṇḍanKhā. 73. 12.

अन्यदातननिद्रा (anyadātana-nidrā) *f.* sleep belonging to, i.e. at another time मुखं व्यादाय स्वपितीत्याद्यप्रयोगः कथम् ... मुखं व्यादायेत्यादौ कालिकादिसंबन्धेन व्याप्यत्वाभिप्रायेणैव प्रयोगादन्यदातननिद्रायास्तथात्वाभावान्न प्रयोगः VaiyāBhū. 234. 17 (*on* 58)

अन्यदात्व (anyadā-tva) *n.* [Inst.] at a different time (मूढाः) दोषैः सदिग्विभागाद्यैरन्यदात्वेन यान्ति PauṣkS. 36. 246.

अन्यदाधार (anyad-ādhāra) *adj.* having something else as its substratum अव्यक्तं कारणम् ... अक्षय्यं नान्यदाधारम् ... । तेनाग्रे सर्वमेवासीत् ViṣṇuP. i. 2. 20.

[1]**अन्यदान** (anya-dāna) *n.* **1A** another gift दत्त्वा ततोऽन्यदानानि ... स चकार महोत्सवम् BhaviP. 512A. 31 (iii (3). 25. 38); **1B** gift of others कर्णाधस्थितदानसंततिभृतो यस्यान्यदानाधिकं दानं वीक्ष्य सुल[ज्]जिता इव दिशां प्रान्ते स्थिता दिग्गजाः EI. vi. 243. 8; xxiii. 218. 9; **2** another throw (in the game of dice) आदौ उठां कृत्वा अन्यदानं च खेलयेत्। तदा थोकं भवति CaturDī. 22. 15.

[2]**अन्यदान** (anya-dāna) *n.* another rut धोरः ...। कर्णाधस्थितदानसंततिभृतो यस्यान्यदानाधिकं दानं वीक्ष्य सुल[ज्]जिता इव दिशां प्रान्ते स्थिता दिग्गजाः EI. vi. 243. 8; xxiii. 218. 9.

अन्यदानफल (anyadāna-phala) *n.* fruit of another gift अन्यत्यागेनान्यदान-फलावाप्तेरसंभवादाह। यद्यत्प्राप्तमिति BālamBha. i. 468. 19 (*on* 1. 213)

अन्यदाय (anya-dāya) *m.* share of inheritance belonging to another person येनान्यदायं(?°यो) भुज्यते स एवं भवति ManuBh. ii. 137. 10 (*on* 8. 147)

अन्यदायाद (anya-dāyāda) *m.* another heir हतानामन्यदायादा भवेयुर्धन-भागिनः MahNirvāT. 12. 103.

अन्यदायादसाहित्य (anyadāyāda-sāhitya) *m.* association with another heir तुशब्देनान्यदायादसाहित्यमुद्धरणे व्यवच्छिन्नम् VīraMi. 580. 6 (*on* 2. 118-119)

अन्यदार (anya-dāra) *adj.* who seduces another person's wife स्वभागे। रोगी मृतस्वयुवतिर्विषमोऽन्यदारो दुःखी परिच्छदयुतो मलिनोऽर्कपुत्रे Bṛhajjā. 21. 8.

अन्यदार (anya-dāra) *m.* (pl.) wife of another person अन्यदारेषु च या पुंसोत्पादिता सापि तस्य न भवति ManuBh. i. 494. 8 (*on* 5. 160); जहेऽन्यदारान् स्वपुरीं दशास्यः DvyāśraKā. 2. 82; 7. 46; सुधीः ... अन्यदारान् वा विवर्जयेत् YogŚā. 2. 76; TriṣaŚaPuC. i. 3. 630; KumāPraPra. 72. 10.

अन्यदारनिरत (anyadāra-nirata) *adj.* who takes pleasure in another person's wife भूपो भूपसमोऽन्यदारनिरतः शेषैश्च कुम्भस्थिते Bṛhajjā. 19. 3; 19. 5 [KośaKaTa. 2. 7412]

अन्यदारप्रगमन (anyadāra-pragamana) *n.* act of approaching the wife of another person अप्रपवनमस्य चान्यदारप्रगमनदुष्परिकामिनः कुकर्म। प्रभवति परिभाव्यमानम् ... भृशं नः DvyāśraKā. 4. 29.

अन्यदारलाभ (anyadāra-lābha) *m.* act of getting the wife of another person वधान्यदारलाभादिप्रतिज्ञाराष्ट्रभञ्जनम् BhāvPra. (Śā.) 62. 3 (3)

अन्यदारसक्त (anyadāra-sakta) *adj.* attached to the wife of another person ऋतुकाले स्वकां पत्नीं गच्छतां या मनस्विनाम्। न चान्यदारसेवीनाम् (v.l. °सक्तानाम्) तां गतिं व्रज पुत्रक MahāBhā. vii. 55. 28.

अन्यदारसेविन् (anyadāra-sevin) *adj.* having intercourse with the wife of another person ऋतुकाले स्वकां पत्नीं गच्छतां या मनस्विनाम्। न चान्यदारसेवीनां तां गतिं व्रज पुत्रक MahāBhā. vii. 55. 28.

अन्यदारहरण (anyadāra-haraṇa) *n.* abduction of the wife of another person पौलस्त्यः कथमन्यदारहरणे दोषं न विज्ञातवान् SubhāRaK. 40. 5; Pañcā. 127. 3; SūktiRa. 35. 56.

अन्यदारा (anya-dārā) *m.* name of one of the fifty positions or points (*sahama*) (that denote ill or good luck) (*lit.* wife of another person) परदेशधनान्यदारा ... पञ्चाशत्सहमानि हि TājiNī. i. 3. 2; i. 3. 16.

अन्यदारिद्र्यहर (anyadāridrya-hara) *adj.* removing poverty of another person अन्यदारिद्र्यहराः प्रवालैर्जाता दरिद्रास्तरवोऽमराणाम् NaiṣC. 8. 67.

अन्यदारुज (anyadāru-ja) *adj.* produced i.e. made of different (type of) wood (एकतन्त्र्यां वीणायाम्) दण्डः ... भवेत्। ... दधानः ककुभं सारं खादिरं वान्यदारुजम् SaṁgīRa. iii. 234. 1 (6. 32)

अन्यदाशा (anyad-āśā) *f.* [P. vi. 3. 99; JaineVyā. iv. 3. 205; CāndraVyā. v. 2. 117] **1** wish for another किमन्यदाशीर्वचनान्यदाशान्यदास्थितत्वैरिति न व्यधत्ताम्। तदान्यदुत्सुक्यमिमौ जयस्यान्यत्कारके स्याद्धि यशोऽन्यदीयम् DvyāśraKā. 6. 91 (comm. स्वादन्यस्मिन्मित्रभृत्यादावाशा जयमनोरथोऽन्यदाशा); **2** different direction अन्यदाशान्या भवेत्ककुप् KośaKaTa. 617.1; **3** the word or form *anyadāśā* (*lit.* different, i.e. bad desire or hope) अषष्ठ्यन्तस्यातृतीयान्तस्य

चान्यस्याशीरादिषु परतो दुगागमो भवति। ... अन्यदाशा CāndraVṛ. *on* v. 2. 117; KāśiVṛ. *on* vi. 3. 99; JaineVṛ. 313. 29 (*on* iv. 3. 205); PrakriKau. i. 664. 7; SiddhāKau. 217B. 6 (*on* vi. 3. 99);

अन्यदाशार्थम् (anyadāśārtham) *adv.* for eating on next day काकभासपतत्रिणाम्। धृतानामन्यदाशार्थं ग्रथितं वंशपञ्जरम् YogVā. v. 48. 12 (comm. दिनान्तरे भक्षणं तदर्थम्)

अन्यदाशिस् (anyad-āśis) *f.* [P. vi. 3. 99; JaineVyā. iv. 3. 205; CāndraVyā. v. 2. 117] the word or form *anyadāśis* (*lit.* distinct blessing) अषष्ठ्यन्तस्यातृतीयान्तस्य चान्यस्याशीरादिषु परतो दुगागमो भवति अन्या आशीः अन्यदाशीः CāndraVṛ. *on* v. 2. 117; KāśiVṛ. *on* vi. 3. 99; JaineVṛ. 313. 28 (*on* iv. 3. 205); PrakriKau. i. 664. 7; SiddhāKau. 217B. 6 (*on* vi. 3. 99)

अन्यदाशीर्वचन (anyad-āśīrvacana) *n.* blessing given by another person किमन्यदाशीर्वचनानि ... अन्यदास्थितत्वैरिति न व्यधत्ताम्। ... जयस्यान्यत्कारके स्याद्धि यशोऽन्यदीयम् DvyāśraKā. 6. 91.

अन्यदास्थ (anyad-āstha) *adj.* attached to another कोकाः सशोका अपि नान्यदास्था नक्तं वियुक्ता निजवल्लभाभिः Ragh. 9. 47.

अन्यदास्था (anyad-āsthā) *f.* [P. vi. 3. 99; JaineVyā. iv. 3. 205; CāndraVyā. v. 2. 117] the word or form *anyadāsthā* (*lit.* different regard, i.e. disregard) अषष्ठ्यन्तस्यातृतीयान्तस्य चान्यस्याशीरादिषु परतो दुगागमो भवति। ... अन्यदास्था CāndraVṛ. *on* v. 2. 117; KāśiVṛ. *on* vi. 3. 99; Jaine Vṛ. 313. 29 (*on* iv. 3. 205); PrakriKau. i. 664. 7; SiddhāKau. 217B. 6 (*on* vi. 3. 99)

अन्यदास्था (anyadā-sthā) *adj. (f.)* existing at a different time अन्यदास्थाया एव सामग्र्यास्तदा कार्यनियमः KhaṇḍanKhā. 53. 1.

अन्यदास्थित (anyad-āsthita) *adj.* [P. vi. 3. 99; JaineVyā. iv. 3. 205; CāndraVyā. v. 2. 117] the word or form *anyadāsthita* (*lit.* engaged in or dependent on something or someone else अषष्ठ्यन्तस्यातृतीयान्तस्य चान्यस्याशीरादिषु परतो दुगागमो भवति। ... अन्यदास्थितः CāndraVṛ. *on* v. 2. 117; KāśiVṛ. *on* vi. 3. 99; Jaine Vṛ. 313. 29 (*on* iv. 3. 205); PrakriKau. i. 664. 7; SiddhāKau. 217B. 6 (*on* vi. 3. 99)

अन्यदास्थितत्व (anyadāsthita-tva) *n.* the state of being dependent on someone else किमन्यदाशीर्वचनान्यदाशान्यदास्थितत्वैरिति न व्यधत्ताम्। तदान्यदुत्सुक्यमिमौ जयस्य DvyāśraKā. 6. 91 (comm. अन्यस्मिन्मित्रादौ शत्रुविजयार्थमाश्रयणम्)

अन्यदिक्क (anyadik-ka) *adj.* belonging to opposite direction अन्त्याद्विलोमा यदि तेऽन्यदिक्काः GrahaLā. 14. 10.

अन्यदिक्त्व (anyadik-tva) *n.* the state of being in opposite direction स्फुटास्फुटक्रान्तिजयोश्चरार्धयोः समान्यदिक्त्वेऽन्तरयोगजासवः। पलोद्भवाख्याः GrahaGa. 141. 10 (13. 6)

अन्यदिक्संश्रय (anyadik-saṁśraya) *adj.* (used as noun) (one) existing in another quarter or direction वास्तुद्वारमुदङ्मुखम्। युक्त्यान्यैव कर्तव्यमन्यदिक्संश्रयेऽपि च SamarāSū.15.10.

अन्यदिक्स्थित (anyadik-sthita) *adj.* placed in another quarter or direction परिस्तरेत्ततो दर्भैः पूर्वस्मादुत्तरावधि। उदक्संस्थैरुत्तराग्रैः प्रागग्रैरन्यदिक्स्थितैः। अग्निम् MahNirvāT. 9. 28.

अन्यदिगङ्गना (anya-digaṅganā) *f.* other woman in the form of direction संभुक्तान्यदिगङ्गनागणगुणाभोगप्रलोभाद्दिशाम् ... राजन्यधर्माश्रयः श्रीमल(ल्ल)-क्ष्मणसेनभूपतिः EI. xii. 9. 17; xxi. 217. 13.

अन्यदिगपक्रम (anyadig-apakrama) *m.* declination towards the opposite side (of equator) अर्कचन्द्रयोः क्रान्त्योः। साम्ये वैधृत एकायनेऽन्यदिगपक्रमसमत्वे GrahaGa. 166. 5 (18. 8)

अन्यदिगैक्य (anyadig-aikya) *n.* total or addition (of the shadows) in opposite direction समदिशि विषुवच्छायान्यदिगैक्यं कर्णविवरहृतम् BrāhmSphuSi. 3. 57.

अन्यदिग्जय (anyadig-jaya) *m.* conquest of another quarter or direction अन्यदिग्जयसानन्दकौबेरीहाससुन्दरे। स्थितं कैलासशैलेन्द्रे पुरारिम् ...। उपाजग्मुः सुराः KathāSaSāg. xviii. 1. 16.

अन्यदिग्ज्ञान (anyadig-jñāna) *n.* knowledge of another quarter or direction यद्वा ध्रुवादेव सदोत्तरा दिग् ज्ञेयान्यदिग्ज्ञानमतः सुबोधम् SiddhāTaVi. 195. 6.

अन्यदिग्देश (anya-digdeśa) *m.* 1 one region or direction भविष्यन्तं वर्तमानं कथं पश्यन्त्यनागतम्। अन्यदिग्देशगेनान्यदिग्देशे सत्यदर्शनम् ŚivDṛ. 2. 48; 2 another region or direction, ŚivDṛ. 2. 48.

अन्यदिग्बाणनति (anyadig-bāṇanati) *f.* celestial latitude and inclination (of a planet) in opposite direction सत्त्वेऽपि बाणस्य तयोर्विभेदे यत्रान्यदिग्बाणनती समे स्तः SiddhāTaVi. 317. 8.

अन्यदिग्वक्त्रगेह (anyadigvaktra-geha) *n.* house facing another quarter or direction (than that of the presiding deity of the house) यद्दिङ्मुखो वास्तुपुरुषः सदनं तन्मुखं शुभम्। अन्यदिग्वक्त्रगेहं तु दुःखशोकभयावहम् VasiS. 39. 60.

अन्यदिग्वियुति (anyadig-viyuti) *f.* subtraction (wher the Sun and Moon are) in opposite direction स्वक्रान्तिज्ये त्रिज्यागुणे हृते लम्बकेन रविशशिनोः। अग्रे पृथक् स्वशङ्कुतलतुल्ययुतिरन्यदिग्वियुतिः BrāhmSphuSi. 7. 6 (comm. विभिन्नदिशोरन्तरं कार्यम्)

अन्यदिङ्मुख (anyadiṅ-mukha) *adj.* facing another quarter or direction (than north) विण्मूत्रे दिसृजेद् द्विजः। ... उदङ्मुखः समाविश्य प्रतिबन्धेऽन्यदिङ्मुखः ŚivaP. i. 13. 10 (11B. 9)

अन्यदिन (anya-dina) *m., n.* another day, next day पुनरन्यदिने तत्रत्यमेकं सिंहकेसरं मोदकं लात्वा ... स्ववाटिकायामायातः Bharaṭ. 13B. 3; अन्यदिनेऽसौ रेणुवच्छ्रियं त्यक्त्वा व्रतमुपादत्ते PārśvC. 5. 150; संसारानित्यतामन्यदिने सद्गुरुगीर्भरात्। संभाव्य नागदत्तं स्वे पदे न्यास्थत् PrabhāC. 21. 14; अन्यदा(v.l. अन्यदिने) प्रोषितभर्तृकाया गृहे भिक्षुः कश्चिद् भिक्षार्थी प्रविष्टः PrabaK. 41. 4; कुमारोऽन्यदिनेऽचालीन्मिलनार्थं महीपतेः RatnaCūKa. 162.

अन्यदिवस (anya-divasa) *m.* another day, next day तथान्यदिवसे ... हन्तुकामोऽत्यमर्षणः। ... सौबलस्य मते स्थितः MahāBhā. i. 1318* (1); पार्थिव: ... अन्यदिवसेष्वप्येतदेवान्वतिष्ठत् TilaMañ. 35. 5; अन्यदिवसे प्राप्ते सोऽन्त्यजः ... संप्राप्तो वधार्थं तस्य भूपतेः SkandP. vi. 31. 80; ततोऽन्यदिवसे प्राप्ते ... दद्याद्विप्राय दक्षिणाम् BhaviP.159A.8 (i. 105.3); अथान्यदिवसे प्रातः समानीय सखीनहम्। ... कृतवान्यच्छ्रुणुष्व मे ĀdiP. 24. 1; आदित्यशीतकिरणौ ग्रस्तावस्तं गतौ यदा। दृष्ट्वा तदान्यदिवसे स्नात्वा भुञ्जीत SaurP. 51. 22; अयान्यदिवसे तेन पुरुषेण नृपान्तिकम्। नीयते ... असौ PārśvC. 7. 285; संजातवमनविरेकः। स यदि भोजनादन्यदिवसे तर्हि स्नात्वा घृतप्राशनम् ... कुर्यात् CaturCin. iii (1). 797. 2; तद्वैत्ये जग्मिवानन्यदिवसे PrabhāC. 112.9.

अन्यदिवसघटिका (anyadivasa-ghaṭikā) *f.* measure of time (=24 minutes) of the remaining part of the day उदितघटिका यदि हृता गुणिताश्च स्वान्यदिवसघटिकाभिः BrāhmSphuSi. 10. 56.

अन्यदिवसोपहार (anyadivasopahāra) *m.* offering on another day देवमन्यदिवसोपहारप्रक्रियाक्रमेणैव सभूरिभावमभ्यर्च्य UdaySuKa. 140. 15.

अन्यदिव्ययुवति (anya-divyayuvati) *f.* another divine maiden सान्यदिव्ययुवतिप्रमक्षमां नित्यमेत्य तमगान्नवा नवा NaiṣC. 18. 79.

अन्यदिश् (anya-diś) *adj.* A of or related to another quarter or direction संयोगान्तरमवनतिशशाङ्कविक्षेपयोः समान्यदिशोः स्फुटविक्षेपः KhaṇḍKhā. 5. 4; BrāhmSphuSi. 5. 13; दिनमध्यार्कक्रान्त्यक्षभागयोगान्तरं समान्यदिशोः नतभागाः BrāhmSphuSi. 3. 47; 9. 11; 10. 42; बाहुज्येन्दुदलगुणा कर्णविभक्ता भुजान्यदिक् चन्द्रे BrāhmSphuSi. 17. 7; कृत्वस्तु तुल्यान्यदिशोः क्रमेण योगान्तरं वा दलनं रवीन्द्वोः Bhāsv. 6. 5; दोरिनचन्द्रदोर्ज्योस्तुल्याशयोर्विवरमन्यदिशोऽस्तु योगः। स्पष्टो भुजो भवति GrahaGa. 148. 22 (15. 3); भुजयोरेकान्यदिशोरन्तरमैक्यं रविश्रुग्घ्नम् Golā. 241. 26 (29. 32); KaraṇaKu. 4. 15 (21); B being in the opposite direction स्वबाहुकोटी ... । कार्ये च तुल्यान्यदिशोः क्रमेण बाह्वोश्च कोट्योश्च वियोगयोगात् SiddhāTaVi. 225. 12.

अन्यदिश् (anya-diś) *f.* 1 another quarter or direction प्रभावात् स्वामिनः स्वामिप्रतिबिम्बानि चक्रिरे। रत्नसिंहासनस्थानि व्यन्तरा अन्यदिक्ष्वपि TriṣaŚaPuC. iii. 1. 334; अन्यदिक्षु प्लवं तेषां शश्वदत्यन्तहानिदम् NāraS. 31. 4; अन्यदिक्षु द्विशालासु नैःस्वं शोकं लभेन्नरः VasiS. 39. 134; खराशायाः स्याद् ग्रहमध्यमन्यदिशि खग्रासोऽथवा शेषकम् GrahaLā. 5. 11; 2 opposite direction एकं द्वारमन्यदिशि एकं च मठदिशि PrabaK. 110. 21; 3 different direction, तुल्यान्यदिक्स्वापमकालदेशे राशिः स्वमध्येऽस्ति यदा तदा स्यात् SiddhāTaVi. 239. 18.

अन्यदिशागत (anyadiśāgata) *adj.* returning from another quarter or direction तल्पादृश्यकरङ्कपञ्जरमिदं जीवेन लिप्तं मनाङ् मुञ्चन्ती किमु कर्तुमिच्छसि कुरु प्रेमान्यदेशा(v.l.दिशा)गते SubhāRaK. 22. 49.

अन्यदीक्षायुज् (anyadīkṣā-yūj) *adj.* who has undertaken the initiation in another cult अन्यदीक्षायुजां नृणाम् ...। शृणुध्वं निर्णयं प्रीत्या शिवनैवेद्यभक्षणे ŚivaP. i. 22. 12 (28B. 13)

अन्यदीप्ति (anya-dīpti) *adj.* of distinct lustre हरनलिनयनवनं बानमयन्यदीप्ति ... कुरुते ... धर्माधिपलपनविधुः JinaŚ. 3. 15.

अन्यदीय (anyad-īya) *adj.* [*f.* - ā] [P. vi. 3. 99; Siddhatte. iii 2.121] 1A related to or belonging to another (person) (used as noun) (that) which is

related to or beonging to another (person) B existing in another (context) C belonging to another (sect or group) 2 belonging to or pertaining to one 3 belonging to other, i.e. enemy, hostile 4 belonging to different (tradition) (used as noun) (view) of different tradition 5 second 6 the word or form *anyadīya* 1A related to or belonging to another (person) अन्यदीयविशिखे न केवलं निःस्पृहस्य भवितव्यमाहते Kirātā. 13. 46; नारीरन्यदीयाः परामृशत् Bhaṭṭi. 17. 38; न हि त्वय्यन्यदीया लोभादयः DaśKuC. 50. 10; किमन्यदीयं कार्यम् MahāVīC. App. B. vi. 7. 13 (296. 13); अन्यदीयैस्तु ये द्रव्यैरर्चयन्ति ... स तेषां विफलश्रमः ParaS. 5. 69; 10. 55; नात्मीयादन्यदीयाद्वा प्रत्यक्षादेर्विना ... । वचसः सत्यता दृष्टा ŚlokaVār. 2. 24 (52. 1); धर्माणामन्यदीयानां कथमन्यत्र संगमः PrakaPañ. 495. 6; यतो नान्वेति तेनायमन्यदीयो भवेदहम् NaiṣkaSi. 70. 2; अपि चरितमवाच्यमन्यदीयं रहयति पक्षिगणो न किं मनुष्यः RāghPāṇ. (Dha.) 15. 21; अन्यदीयमविचिन्त्य पातकं निर्घृणो हरति जीवितोपमम् । द्रव्यम् SubhāRaSaṁ. 628; तन्नान्यदीयमादेयं स्वापतेयं व्रताश्रयैः YaśasCam. ii. 344. 21; सखीभिः सह क्रीडारथ्याचत्वरादिषु । यज्ञविवाहादिषु चान्यदीयेषु । जनसंद्रावेष्विति JayaMa. 195. 10 (*on* 3. 1); एकदेशेनान्यदीयं द्रव्यं देवतामुभयं वा श्रयन्ति TantrRa. 64. 5 (*on* iv. 1. 18); यत्र त्वात्मीयमन्यदीयं वा प्रत्यक्षादिकं नास्ति तत्र वाक्यप्रामाण्यं लोके न दृष्टम् NyāyRa. 52. 13 (*on* 2. 24); अन्यदीयमनपेक्ष्य पौरुषं पन्नगा द्रुतमनन्यदास्यपम् । ... आययुः Rāvaṇā. 19. 50; अन्यदीये तृणे रत्ने ... । मनसा विनिवृत्तिर्या तदस्तेयम् JabālaDaU. 1. 11; चौर्यं हि नामान्यदीये ... वस्तुनि स्वकीयताबुद्धिं कृत्वा GītāBh. (Rā.) 183. 9 (*on* 3. 12); न व्यधत्ताम् । तदान्यदुत्सुक्यमिमौ जयस्यान्यत्कारकेस्वाद्धि यशोऽन्यदीयम् DvyāśraKā. 6. 91; विश्वासोज्झितधीः शिशून्कलयते काकोऽन्यदीयान्निजान् RājTa. (Ka.) 6. 275; सर्वः ... । स्नेहवैरेऽन्यदीये तु न किंचिदधिगच्छति RājTa. (Ka.) 8. 2864; मनूक्तमतिक्रम्यान्यदीयं वचनमात्मनो ज्ञानाय न भवति SmṛtiCan. i. 17. 1; यो हस्ती ... प्राज्ञनाङ्कुशरज्ज्वाद्यन्यहस्तिस्थानेषु निक्षिप्यान्यदीयानि चानि तान्यात्मसात्कृत्वा ... आत्मव्यापारसंज्ञोऽवतिष्ठते Hastyāyur. 236. 16 (2. 32); पूर्वपक्षेऽन्यदीयोऽपि शब्दोऽस्तु रये सति NyāyMāVi. 532. 3 (*on* x. 4. 2); यस्मिन्सत्यन्यदीये हानिवृद्धी स्वस्मिन्नारोप्येते तादृशोऽन्यविषयस्तामसवृत्तिविशेषः स्नेहः JīvanVi. 21. 18; अन्यदीययोः श्रुतिलिङ्गयोर्बाहुल्ये अन्यस्येन्द्रादेः प्राणशब्दवाच्यत्वं युक्तम् NyāySu. (Ja.) 153A. 9 (*on* i. 1. 11); आत्मीयश्चान्यदीयश्च जयत्यतिबलस्ततोः YogVā. ii. 5. 7; अन्यदीयैरलंकारैर्नाहंकारो विभूषणे DṛṣṭāKaŚ. 69; न चान्यदीयामनुरुन्धते मतिम् ... मनांसि योषिताम् Nalābhyu. 4. 60; शुष्कतनुतृणलवाग्रं गृह्णाति धनाशयान्यदीयं यः Subhāṣi. 896; यावदन्तरमदानदानयोः ... । अन्यदीयभवदीयदानयोस्तावदन्तरमिति प्रतीयते RājTa. (Prā.) 903; स्वकीयं हृदयं भित्त्वा निर्गतौ यौ पयोधरौ हृदयस्यान्यदीयस्य भेदने का कृपा तयोः Kuval. 120(9); धर्मः ... । राजर्षीणां पुराणानामन्यदीयोऽस्ति सुव्रते ParamāKā. 29.101; (used as noun) (that) which is related to or belonging to other (person) न किञ्चिद्दैयं हि तुष्टैरपि नान्यदीयम् RāghPāṇ. (Dha.) 3. 16; 1B existing in another (context) न ह्यर्थाभिधानेऽन्यदीयस्यात्मीयस्य च विशेषः TantrVā. 54. 3 (*on* i. 2. 32); 1C belonging to another (sect or group) मायोपदेशात्परमर्म भिन्दन्न्हो विरक्तो मुनिरन्यदीयः MahāViSt. (H.) 1. 10; SyādvāMañ. 10 (2); 2 belonging to or pertaining to one न चान्यदीयं व्यापारमन्यः शक्नोति कर्तुम् TantrVā. 495. 7 (*on* ii. 2. 16); कथमन्यदीये सुकृतदुष्कृते अन्यैः उपेयेते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 660. 4 (*on* iii. 3. 26); अन्यदीयोऽपि नान्यस्य भेदः स्यात्कल्पनां विना BṛĀraUBhVā. v. 1. 87; न चान्यदीयायां सत्तायामन्यस्यानुष्ठातृत्वसंभवः ManuBh. i. 76. 17 (*on* 2. 16); ii. 255. 17 (*on* 9. 50); उपकारस्यान्यदीयस्यान्यत्रातिदेशात् NyāyRaMā. 177. 5; अन्यदीयं द्रव्यमन्यस्य क्रयादिव्यतिरेकेण यत्स्वीयं भवति तद्रिक्थम् Mitā. 167. 18 (*on* 2. 51); अन्यदीयस्य महिम्नोऽन्येन ... प्राप्तुमशक्यतया ŚivārkaMaDī. i. 406. 32 (*on* i. 3. 6); 3 belonging to other, i.e. enemy, hostile कृतकृत्येष्वन्यदीयेषु योज्ये स्यादृण्डोऽन्यः साममेदोपदाने RāghPāṇ. (Dha.) 11. 27; 4 belonging to different (tradition) यस्य सांख्यशास्त्रपाठमन्यदीयमाकर्ण्य ज्ञानमुत्पद्यते सा सिद्धिः शब्दः SāṁkhyaTaKau. 444. 2 (*on* 51); अन्यदीयपाठमाकर्ण्य स्वयं वा शास्त्रमाकलय्य यज्ज्ञानं जायते तदिति SaṁkhyaPraBh. 99. 25 (*on* 3. 44); (used as noun) (view) of different tradition भगवत्पादभाष्येऽस्मिन्नन्यदीयोऽपि वर्ध्यते BṛĀraUBhVā. i. 4. 1124; 5 second, cf. अन्यदीयविवाह; 6 the word or form *anyadīya* अन्यस्येदमन्यदीयम् MahāBh. iii. 173. 11 (*on* vi. 3. 99); JaineVṛ. 313.26 (*on* iv. 3. 204); PrakriKau. i. 665. 2; महादेः 'शेषेऽर्थे घो भवति । ... अन्यदीयः GaṇRa. 5: 317 (356); CāndrVṛ. *on* v. 2. 116; SiddhāKau. 217B. 7 (*on* vi. 3. 99).

अन्यदीयक (anyadīya-ka) *adj.* belonging to another person परकीयान्यदीयके KośaKaTa. 2.328.

अन्यदीयकर्मन् (anyadīya-karman) *n.* action belonging to another person उभयकर्मजसंयोगस्थलेऽन्यदीयकर्मणः स्वापेक्षिकपरसमवेतत्वात्स्वस्य च तज्जन्यसंयोगादिरूपफलशालित्वाद्यैत्रे कर्मलक्षणमतिप्रसक्तम् VaiyāBhū. 102. 3 (*on* 24)

अन्यदीयकार्य (anyadīya-kārya) *n.* duty belonging to another person तादर्थ्यं च ... तदुपयुक्तत्वे निर्वहति न त्वन्यदीयकार्याध्यापनाङ्गत्वेन ŚivārkaMaDī. i. 24. 15 (*on* i. 1. 1); PūrvottaVāNaMā. 287. 4.

अन्यदीयकृतिसामग्री (anyadīyakṛti-sāmagrī) *f.* totality of causes of the activity of another person न चान्यदीयकृतिसामग्री बलवदनिष्टानुबन्धित्वज्ञानाभावरूपा अन्यदीयानिष्टसाधनत्वज्ञानादिघटयते BhāṭṭDī. iv. 98. 9 (*on* x. 8. 1)

अन्यदीयकृषिकर्मन् (anyadīya-kṛṣikarman) *n.* agricultural activity of one अन्यदीयकृषिकर्मफलानि अन्यो हरति ŚivārkaMaDī. ii. 48. 18 (*on* ii.1.34)

अन्यदीयक्षेत्र (anyadīya-kṣetra) *n.* 1 fertile soil, i.e. wife belonging to another person कर्तैव केवलमुत्पादयितान्यदीयक्षेत्रे न तूढ्वोढा ManuBh. ii. 250. 6 (*on* 9. 32); 2 field of another person यद्बीजं जलवेगवाताभ्यामन्यदीयक्षेत्रादानीतं यस्य क्षेत्रे जायते तत्क्षेत्रस्वामिन एव तद्बीजं भवति ManvaMu. 373. 21 (*on* 9. 54)

अन्यदीयगमन (anyadīya-gamana) *n.* movement belonging to another person अन्यदीयगमनानुकूलनोदनादिविलक्षणव्यापारवति गच्छतीत्यप्रयोगात् VyutpaVā. 197. 6; VaiyāBhū. 26. 22 (*on* 5)

अन्यदीयगवी (anyadīya-gavī) *f.* cow belonging to another person यदन्यदीयगवीषु वृषभो वत्सशतमपि जनयेत्तर्वे ते वत्साः स्त्रीगवीस्वामिनो भवन्त्येव न वृषभस्वामिनः ManvaMu. 372. 32 (*on* 9. 50)

अन्यदीयगुण (anyadīya-guṇa) *m.* 1 virtue of another येषां पुनर्गुणवतामपि साभ्यसूयं चेतोऽन्यदीयगुणसंपदि धिक्खलांस्तान् HarVi. 38. 24; 2 quality belonging to one उल्लासेऽप्यन्यदीयगुणेनान्यस्य गुणाधानमस्ति RasGaṅ. 692. 13; 3 quality belonging to another रक्तस्फाटिकादिन्यायेनान्यदीयगुणेनैव रञ्जनं विवक्षितम् AlaṅkāMañ. 192. 3.

अन्यदीयगुणग्रह (anyadīyaguṇa-graha) *m.* assumption of the quality belonging to another thing तद्गुणः स्वगुणत्यागादन्यदीयगुणग्रहः । पद्मरागायते नासामौक्तिकं तेऽधरत्विषा Kuval. 141.

अन्यदीयगुणग्रहण (anyadīyaguṇa-grahaṇa) *n.* assumption of the quality belonging to another thing अन्यदीयगुणग्रहणाग्रहणे च रक्तस्फटिकवस्त्रमालिन्यादिन्यायेनान्यदीयगुणेनैवानुरञ्जनाननुरञ्जने विवक्षिते Kuval. 144 (11); AlaṅkāMañ. 192. 3.

अन्यदीयगुणदोष (anyadīya-guṇadoṣa) *m.* quality and defect beonging to one अन्यदीयगुणदोषप्रयुक्तमन्यस्य गुणदोषयोराधानमुल्लासः RasGaṅ. 683. 21; 685. 17.

अन्यदीयगुणाग्रहण (anyadīyaguṇāgrahaṇa) *n.* non-assumption of the quality belonging to another thing अन्यदीयगुणाग्रहणं च जपाकुसुमसंनिहितपाषाणन्यायेनान्यदीयगुणेनारञ्जनम् AlaṅkāMañ. 193. 1.

अन्यदीयता (anyadīya-tā) *f.* the state of belonging to another स्वातन्त्र्येण च तयोस्सिद्धौ नान्यदीयता स्यात् IṣṭaSi. 189. 20 (*on* 1. 115)

अन्यदीयत्व (anyadīya-tva) *n.* the state of belonging to another न तस्यान्यदीयत्वं भेदो वा कुतश्चित्सिध्येत् IṣṭaSi. 197. 19 (*on* 1. 125); त्यागरूपेच्छैव स्वस्वत्वाभावमिवान्यदीयत्वेन त्यज्यमानगतं स्वत्वमपि तत्र विषयीकरोति VyutpaVā. 173. 20; अन्यदीयत्वे तु आश्वलायनपरमस्तु BālamBha. i. 102. 24 (*on* 1. 24½)

अन्यदीयत्वप्रत्यायक (anyadīyatva-pratyāyaka) *adj.* conveying the state of belonging to another पारमेश्वरत्वेन प्रसिद्धानामपि विश्वपतित्वादीनामन्यदीयत्वप्रत्यायकश्रुतिप्राबल्यशङ्कया पूर्वपक्षदशायां नातिस्पष्टता ŚivārkaMaDī. i. 332. 3 (*on* i. 2. 28)

अन्यदीयत्वविभावन (anyadīyatva-vibhāvana) *n.* (used primitively) knowledge of the state of belonging to another स्वकीयविशेषणत्वेनैतस्यान्यदीयत्वविभावनाद्य ŚivārkaMaDī. i. 326. 8 (*on* i. 2. 6)

अन्यदीयत्वसंशय (anyadīyatva-saṁśaya) *m.* doubt regarding the state of belonging to another तत्पुरुषोद्यारितनमःपदात् त्यागबोधे सति त्यागे त्यज्यमाने द्रव्ये चान्यदीयत्वसंशयानुदयात् VyutpaVā. 174. 4.

अन्यदीयदोष (anyadīya-doṣa) *m.* fault of another person ततोऽन्यदीयदोषेण कस्मात्सा (प्रिया) वर्जिता मया PadmP. (Ra.) 16. 120.

अन्यदीयद्रव्य (anyadīya-dravya) *n.* 1 (sacrificial) material belonging to another (deity) अन्यदीयद्रव्यशेषस्यापि कर्मान्तरे विनियोगो वाचनिकः NyāyMāVi. 640.5 (*on* xi. 2. 15); अन्यदीयद्रव्योपजीवकस्य हि स्विष्टकृतो न तद्द्रव्योत्पत्तिसंस्कारतद्द्रव्याधिकरणपात्रसंस्कारादिप्रयोजकत्वम् VīraMi. (Saṁskāra.) 899. 18; 2 wealth

or property belonging to another person अन्यदीयद्रव्यमिवौदासीन्यविषयभूतं तद्द्रव्यं न भवति BālamBha. ii. 131. 31 (*on* 2. 113)

अन्यदीयधर्म (anyadīya-dharma) *m.* (expedient) property belonging to another ritual निरपेक्षस्यापि अन्यदीयधर्मग्रहणे सोमस्यापि ऐष्टिकधर्मग्रहणं प्रसज्येत PūrvottaVāNaMā. 312. 14; तस्याश्चोदककल्पनामन्तरेण न अन्यत्रान्यदीयधर्मप्रापकत्वम् PūrvottaVāNaMā. 315. 17.

अन्यदीयधर्माधर्म (anyadīya-dharmādharma) *m.* merit and demerit belonging to another (soul) अन्येनात्मना अन्यदीयधर्माधर्मोपात्तसुखदुःखाद्यग्रहणम् TantrVā. 382. 1 (*on* ii. 1. 5)

अन्यदीयनामन् (anyadīya-nāman) *n.* name or designation of other (things) प्राणाहुतिषु अर्थवादिकस्य अग्निहोत्रशब्दस्य अन्यदीयनाम्न एव सतः ... तासु वृत्त्यर्थं शक्तिकल्पनानपेक्षणात् PūrvottaVāNaMā. 8. 5; 10.11.

अन्यदीयनिधनविधान (anyadīyanidhana-vidhāna) *n.* injunction or prescription of the concluding passage of a Sāman (*nidhana*) belonging to another (recension) विकल्पप्राप्तिः नावयवानाम्। अतो नान्यदीयनिधनविधानम् TantrVā. 577. 18 (*on* ii. 2. 29)

अन्यदीयनिमन्त्रण (anyadīya-nimantraṇa) *n.* act of calling or summons pertaining to another person अन्यदीयनिमन्त्रणप्रत्याख्याने ब्राह्मणकृतेऽपि ... नाधर्म इति लभ्यते BālamBha. i. 500..17 (*on* 1. 225)

अन्यदीयपुण्यपाप (anyadīya-puṇyapāpa) *n.* merit and demerit belonging to one अन्यदीयपुण्यपापेऽन्यत्र संक्रमेते ManvaMu. 264.13 (*on* 7. 94)

अन्यदीयपुत्रजन्मन् (anyadīyaputra-janman) *n.* birth of a son of another person न खल्वन्यदीयपुत्रजन्माद्यनुबन्धिसुलग्नत्वादीनां हर्षहेतुत्वम्। अतः स्वपुत्रजन्मविशेषणीभूतानां सुलग्नत्वादीनामेव हर्षहेतुत्वम् ŚrutaPra. iB. 90. 26 (*on* i. 1. 1)

अन्यदीयभाष्यादिग्रन्थ (anyadīya-bhāṣyādigrantha) *m.* treatise such as commentary etc. belonging to another (author) अन्यदीयभाष्यादिग्रन्थेषु तु क्लिष्टो देवतापदाध्याहारः केवलं गतानुगतिकतया समाश्रितः ŚivārkaMaDī. i. 10. 5 (*on* i. 1. 1)

अन्यदीयरूप (anyadīya-rūpa) *n.* form belonging to another thing ननु तद्रूपाग्रहे धर्मिणोऽपि चाक्षुषत्वं न स्यादिति चेत् — न, अन्यदीयरूपेणापि धर्मिणो ग्रहसंभवात् शङ्खस्येव पित्तपीतिम्ना SiddhāMu. 20. 8 (*on* 41)

अन्यदीयविवाह (anyadīya-vivāha) *m.* second marraige अनङ्गसेवनम् ...। अन्यदीयविवाहस्य विधानं जिनपुंगवैः। अतिचारा मताः SubhāRaSaṁ. 850.

अन्यदीयविशिख (anyadīya-viśikha) *m.* arrow belonging to another अन्यदीयविशिखे न केवलं निःस्पृहस्य भवितव्यमाहते Kirātā. 13. 46.

अन्यदीयविषय (anyadīya-viṣaya) *adj.* referring to (the property of) another person विभागशब्दश्च बहुस्वामिकधनविषयो लोकप्रसिद्धः, नान्यदीयविषयो न प्रहीणविषयः Mitā. 218. 26 (*on* 2. 114)

अन्यदीयव्यापार (anyadīya-vyāpāra) *m.* activity belonging to one न चान्यदीयव्यापारे ह्यन्योऽशक्तेर्नियुज्यते BṛĀraUBhVā. ii. 4. 184.

अन्यदीयशौचाशौच (anyadīya-śaucāśauca) *n.* purity and impurity belonging to another person अन्यदीयशौचाशौचोत्पादनविनाशशक्तस्य लोकेश्वररूपस्य नृपतेः कुतः स्वकीयाशौचम् ManvaMu. 214. 19 (*on* 5. 97)

अन्यदीयसंबन्धाघटकत्व (anyadīyasambandhāghaṭaka-tva) *n.* the state of not constituting the relation with another अन्यनिष्ठप्रतियोगितादेरन्यदीयसंबन्धाघटकत्वेनाव्यावर्तकत्वात् LaCandr. 418. 28.

अन्यदीयसुखदुःखादि (anyadīya-sukhaduḥkhādi) *adj.* pleasure and pain etc. belonging to another person कथं पुनर्नानात्वेऽपि सर्वेषां सर्वशरीरैः संबन्धादन्यदीयसुखदुःखाद्यनुपलब्धिः TantrVā. 381. 6 (*on* ii. 1. 5)

अन्यदीयसुखादिवेदन (anyadīyasukhādi-vedana) *n.* experience of the pleasure etc. belonging to another person यदात्मसंबन्धीनि सुखादीनि वेदयते तदा प्रत्ययो नान्यदीयसुखादिवेदने Pradī. iii. 49B. 18 (*on* iii. 1. 18)

अन्यदीयस्वार्थतात्पर्यक (anyadīyasvārthatātparya-ka) *adj.* intended to convey the meaning of oneself who is other (than the speaker) अन्यदीयस्वार्थतात्पर्यकोच्चारणानधीनोच्चारणरूपं स्वतन्त्रोच्चारणमस्मत्प्रवृत्तिनिमित्तानुगमकम् ŚaktiVā. 119. 11.

अन्यदीया (anyadīyā) *f.* type of heroine, wife of another person (नायिका) अन्यदीया द्विधा प्रोक्ता कन्योढा च ŚṛṅgāTi. (Ru.) 1. 87; गुणतो नायिकापि स्यादुत्तमा ... स्वान्यदीया परिग्रहात् SaraKaṇṭhā. 567. 18; 685. 16; स्वीयासु निधृतास्ते सुरन्यदीयासु मध्यमाः BhāvPra. (Śā.) 102. 15 (4)

अन्यदीयाकाङ्क्षाभाव (anyadīyākāṅkṣābhāva) *m.* absence of expectancy for another, i.e. subsidiary प्रधानस्य स्वसूत्रोक्ताङ्कलापेनैवाकाङ्क्षाशान्तेरन्यदीयाकाङ्क्षाभावः BālamBha. i. 254. 3 (*on* 1. 89)

अन्यदीयाकारणत्व (anyadīyākāraṇatva) *n.* non-causality belonging to the another व्यतिरेकस्यान्यदीयाकारणत्वमात्रनिश्चयहेतुत्वाद् वादस्य कारणतामवधारयितुमन्वयं चाह NyāySu. (Ja.) 271B. 4 (*on* ii. 1. 2)

अन्यदीयाज्ञानावस्था (anyadīyājñānāvasthā) *f.* the state or condition of nescience belonging to another अन्यप्रमसिद्धस्य अन्यदीयाज्ञानावस्थोपादानकस्य GuruCandr. ii. 340. 22; LaCandr. 535. 43.

अन्यदीयानिष्टसाधनत्व (anyadīyāniṣṭasādhana-tva) *n.* the state of being the means conducive to the undesired consequence belonging to another न चान्यदीयकृतिसामग्री ... अन्यदीयानिष्टसाधनत्वज्ञानाद्विघटते BhāṭṭDī. iv. 98. 10 (*on* x. 8. 1)

अन्यदीयान्यसंगम (anyadīyānya-saṅgama) *m.* association of one with another प्रतिपत्तिविरोधोऽयमन्यदीयान्यसंगमे। मुखान्तरेण संबन्धे स च नास्ति कथंचन PrakaPañ. 495. 13.

अन्यदीयारोप (anyadīyāropa) *m.* superimposition of (the property of) another गत्यन्तरसंभवेऽप्यन्यदीयारोपः समाश्रयणीयः ŚivārkaMaDī. i. 270. 18 (*on* i. 1. 23)

अन्यदीयावास (anyadīyāvāsa) *m.* house belonging to another person किमन्यदीयावासविहितस्थितिरनभिप्रेतमात्मनो दशान्तरमनुमविष्यामि TilaMañ.280.10.

अन्यदीयेच्छा (anyadīyecchā) *f.* will or desire of another (स्वेच्छाकेसरिणः) कीदृशस्य मधुरिपोः। स्वेच्छया केसरिणः।न तु कर्मपारतन्त्र्येण, नाप्यन्यदीयेच्छया Loc. 2. 6 (*on* 1. 0)

अन्यदीयोच्चारण (anyadīyoccāraṇa) *n.* utterence of another person अन्यदीयोच्चारणस्य स्वातन्त्र्यापत्तिः ŚaktiVā. 120. 14.

अन्यदुःख (anya-duḥkha) *n.* 1 pain or sorrow belonging to another person अचेतः ... अन्यदुःखमजानतः PramāSaṁ. 3. 71; योऽन्यदुःखानि विज्ञाय साधुवाक्यैः प्रबोधयेत् । स एव विष्णुसत्त्वस्थः BṛNāraP. 7. 82; नान्योऽन्यदुःखं भुङ्क्तेऽत्र स्वयमेव हि सृज्यते ĀdiP. 21. 48; अन्यदुःखैः। दुःखी ... नृपः DvyāśraKā. 20. 43; 2 sorrow of other, i.e. enemy शस्त्रश्चेनाद्यात्मनसुखार्थं दुःखपरिहारार्थं वा नान्यदुःखमात्रपर्यवसायि IṣṭaSi. 30. 5; 3 some other pain or disease सुसमं वा अन्यदुःखम् इति प्राप्तम् ManuBh. ii. 27. 6 (*on* 7.85)

अन्यदुःखसंक्रान्तिदर्पण (anyaduḥkhasaṅkrānti-darpaṇa) *m.* mirror for the transfer of pain of another person मनस्तु मे सदायन्यदुःखसंक्रान्तिदर्पणः KaumuMi. 2. 6.

अन्यदुक्त (anyad-ukta) *adj.* said, i.e. recognisd as distinct तज्ज्ञानमज्ञानमतोऽन्यदुक्तम् BrahmP. 233. 75.

अन्यदुत्सुक (anyad-utsuka) *adj.* [P. vi. 3. 99; JaineVyā. iv. 3. 205; CāndraVyā. v. 3. 117] 1 eager for another के वान्यदुत्सुकधियोऽप्यधनं जयन्तः RāghPāṇ. (Dha.) 15. 50; 2 the word or form *anyadutsuka* (*lit.* badly eager) अषष्ठ्यतृतीयास्थस्य चान्यस्याशीरादिषु परतो दुगागमो भवति। ... अन्यदुत्सुकः CāndraVṛ. *on* v. 2. 117; KāśiVṛ. *on* vi. 3. 99; अन्य उत्सुक अन्यदुत्सुकः JaineVṛ. 313. 29 (*on* iv. 3. 205); PrakriKau. i. 664. 8; SiddhāKau. 217B. 7 (*on* vi. 3. 99)

अन्यदुरवाप (anya-duravāpa) *adj.* difficult to attain for another person वेदान्तजालपरिशीलनलब्धवर्णः ... देहान्तमन्यदुरवापमवाप्स्यसि MahāviC. App. B. 6. 5 (294. 19)

अन्यदुराप (anya-durāpa) *adj.* very difficult for another person to attain अतिदुरवापम् (v.l. अन्यदुरापम्)। मदुरसि कुचकलशं विनिवेशय शोषय मनसिजतापम् GītGo. xii. 23. 4; यश्च प्रह्वशिरःकिरीटघटनानिर्मृष्टसेवावनं धन्यं त्वन्यदुरापरीतिरसिकानुद्दिं निनायाचिरात् CaturCin. iii (1). 5. 16.

अन्यदुरासद (anya-durāsada) *adj.* unattainable or unassailable for another person अतुलं तस्य बलमन्यदुरासदम् SkandP. i (3). 10. 14.

अन्यदुर्ग (anya-durga) *m., n.* 1 unassailable fortress of enemy अन्यदुर्गं मासारमटवीं वा परदण्डेन मर्दितुकामः ... परदण्डमादातुकामो वा भूयो दद्यात् ArthŚā. ii. 282. 9 (7. 7); 2 another fortress ताभ्यां विनान्यदुर्गाणि निष्फलानि महीभुजाम् ŚukraNī. iv. 6. 7.

अन्यदुर्जन (anya-durjana) *m.* other wicked person अतिनिबिडतया तवात्र किं किं न्वतिनिबिरीसतयान्यदुर्जनानाम् DvyāśraKā. 18. 37.

अन्यदुर्नृपोपभोग (anyadurnṛpopabhoga) *m.* enjoyment of another wicked king पुरुषसिंहः ... पावयन्निवान्यदुर्नृपोपभोगपांसुलमिलाम् ... सौम्यां दिशमभिप्रातिष्ठत AvantiKa. 222. 12.

अन्यदुर्लभ (anya-durlabha) *adj.* [*f.* –ā] 1 difficult for another to secure स्मरतेव सशब्दनूपुरं चरणानुग्रहमन्यदुर्लभम्। अमुना कुसुमाश्रुवर्षिणा त्वमशोकेन सुगात्रि शोच्यसे RaghuVa. 8. 63; राधां गङ्गा ददर्श सा ... । सखीदत्तं च ताम्बूलं गृह्णतीमन्यदुर्लभम् BrahmVaiP. ii. 11. 37; किमु विस्मरसि स्मरातुर प्रभुसंमानमिहान्यदुर्लभम् VikraDeC. 15. 83; गिरिजाप्रियः । ... कटाक्षानन्यदुर्लभान् कुमारे निदधे ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 1. 45; मद्दर्शनं विमोक्षाय कल्पते ह्यन्यदुर्लभम् AdhyāRā. i. 3. 33; अस्मिन्नन्यनि सामग्री येयं प्राप्तान्यदुर्लभा RājTa. (Śrī.) 1(7). 62; अर्चितचण्डीचरणप्रसादफलमन्यदुर्लभं तरुणः। ... खण्डयत्यधरम् SundaŚ. 80; पत्नी ... भवतः ... प्रपेदे वरमन्यदुर्लभम् ŚivLī. 5. 74; 2 difficult for others to possess अनेन कथिता राज्ञः गुणास्तस्यान्यदुर्लभाः RaghuVa. 10. 53; मया ... अन्यदुर्लभैराकारादिभिर्गुणातिशयैश्च प्रेर्यमाणया तत्प्रचितैरेव शेखरस्रगनुलेपनादिभिश्च चिरमुपासितासि DaśKuC. 70. 8; वृद्धिमेतावतीमन्यदुर्लभामलभामहि PāṇḍaC. 15. 116; 3 difficult for another, i.e. for ignorant to achieve सद्गुरोः पादसेवातः संप्राप्तात्मस्वरूपिणः। विशेषः को भवेदन्यदुर्लभः सत्यविग्रहः TantrRā. 36. 72.

अन्यदुर्लभाङ्गता (anyadurlabhāṅga-tā) *f.* the state of having the body difficult for others to possess स्वभर्तुरन्यदुर्लभाङ्गताङ्गतांशभागिनी ... धुनोतु नो मनोमलं कलिन्दनन्दिनी सदा YamunāA[1]. 6.

अन्यदुर्वचलेखन (anyadurvaca-lekhana) *n.* one of the sixty-four arts (*lit.* writing difficult for other) कलाः स्युश्चतुरुत्तराः। षष्टिः ... अन्यदुर्वचलेखनम् KalpaK. 189. 505.

अन्यदुर्वचलेखनी (anyadurvacalekhanī) *f.* particular type of skill, pw.

अन्यदुर्वह (anya-durvaha) *adj.* difficult to be borne by other यश्चापमाश्मनप्रख्यं सेषुं धत्तेऽन्यदुर्वहम् Bhaṭṭi. 4. 26.

अन्यदुष्कर (anya-duṣkara) *adj.* difficult for another to carry out भवान्। करोतु साहायकमन्यदुष्करं यशस्करं संप्रति दौत्यमेत्य नः Nalābhyu.4.8.

अन्यदुःसह (anya-dussaha) *adj.* unbearable to another औत्पत्तिकमाशीविषाणामिवान्यदुःसहं महाप्रतापानिमनम्(?) AvantiKa. 74. 13.

अन्यदूत (anya-dūta) *m.* messenger or go-between for another person एतया नायकोऽप्यन्यदूतश्च व्याख्यातः KāmSū. 284. 20 (5. 4); अनया कथितो ज्ञेयो नायकताभागिहान्यदूतश्च KandaCū. v. 4. 44.

अन्यदूतानुपात (anyadūtānupāta) *m.* act of following the go-between for another person असतक्रममिनन्देत सक्तं परिभवेत्तथा। अन्यदूतानुपाते च यः स्यादतिविशारदः JayaMa. 340. 11 (*on* 6. 4); 341. 7 (*on* 6. 4)

अन्यदूति (anyad-ūti) *f.* [P. vi. 3. 99; JaineVyā. iv. 3. 205; CāndraVyā. v. 2. 117] the word or form *anyadūti* (*lit.* ill help, different help or protection of another) अन्यस्याशीरादिषु परतो दुगागमो भवति। ... अन्यदूतिः CāndraVṛ. *on* v. 2. 117; KāśiVṛ. *on* v. 3. 99; अतास्थस्याभास्थस्य चान्यस्य दुगागमो भवति ... ऊति राग इत्येतेषु परतः। ... अन्या ऊतिः अन्यदूतिः JaineVṛ. 313. 30 (*on* iv. 3. 205); PrakriKau. i. 664. 8 (*on* vi. 3. 99); SiddhāKau. 217B. 9 (*on* vi. 3. 99)

अन्यदृक्कर्मन् (anya-dṛkkarman) *n.* another operation of observation (by which any planet of a certain latitude is referred to the ecliptic) विक्षेपगुणमृणधनं ग्रहेऽन्यदृक्कर्मचरहलवत् BrāhmSphuSi. 21. 66.

अन्यदृक्चिह्नवश (anyadṛkcihna-vaśa) *m.* [Abl.] on account of another point of observation अन्यदृक्चिह्नवशात्स्वपृष्ठादूर्ध्वं तु सूर्योदयदर्शनं न SiddhāTaVi. 302. 6.

अन्यदृक्चिह्नवशतस् (anyadṛkcihnavaśa-tas) *adv.* on account of another point of observation तत्रस्थे रवौ तस्य तद्वशादेवोदयास्तलम्बनतुल्यं लम्बनं तत्रास्ति नान्यदृक्चिह्नवशतः SiddhāTaVi. 310. 10.

अन्यदृश् (anya-dṛś) *f.* 1 another (point of) observation स्वयम्। मध्यतिर्यक्स्थितौ स्थित्वा ह्यदूरं नान्यदृक्स्थितिः। ... हृन्मन्त्रं हृदयाब्यसेत् PauṣkS. 27.111; 2 other knowledge दृशोऽन्यदृगवेद्यत्वरूपम् आरब्धं वस्तु Bhāsk. i. 176. 21 (*on* i. 4. 5)

अन्यदृश् (anya-dṛś) *adj.* looking at something else आचामेत् ...। प्राङ्मुखो वा विविक्तस्थो न बहिर्जानु नान्यदृक् AṣṭāSaṁ. i. 7. 17 (1. 3); (used as noun) (one) having the sight of other (than learned, i.e. common people) जलाशुपायं विरचय्य सूर्यमशक्यमप्यन्यदृशां सरन्ध्रम्। दृष्ट्वाधुना सद्यवनाः सिताम्बुबिम्बप्रतीतिं जनयन्ति लोके SiddhāTaVi. 206. 8 (Comm. युक्तिशून्यनयनानां जनानाम्)

अन्यदृश्य (anya-dṛśya) *n.* knowledge of another न चान्यमोहजमन्यदृश्यं सिद्धं मे IṣṭaSi. 336. 12.

अन्यदृश्य (anya-dṛśya) *adj.* visible to another अन्यदृश्यचन्द्रच्छायाच्छादितचन्द्रबिम्बैकदेशादर्शने रिष्टमिति AdbhuSāg. 518. 21.

अन्यदृष्ट (anya-dṛṣṭa) *adj.* 1 perceived by any other अर्थापत्तिः पुनः प्रायो नान्यदृष्टेऽर्थ इष्यते ŚlokaVār. 4. 89 (162. 1); सामाजिकवर्गस्य च पापविशुद्धिः शिवलोकगतमनन्तफलं नृत्तस्येति नान्य(ट्य)दृष्टैकप्रयोजनाद्भिन्नप्रयोजनत्वमुक्तम् AbhinBhā. i. 205. 10 (*on* 4. 319); 2 perceived elsewhere अन्यदृष्टलिङ्गत्रयसमारोपेण तारकादौ लिङ्गत्रयप्रतिभासं विज्ञानमुत्पद्यते TātpaṬ. (U.) 290. 13 (*on* 5 (3). 212); 3 perceived by one न ह्यन्यदृष्टं वस्त्वन्यैः प्रत्यभिज्ञायते क्वचित् BṛĀraUBhVā. i. 2. 61; न चान्यदृष्टे वस्तुनि अन्यस्मिन् स्मृतिरुपपद्यते BrahmSūBh. (Bhā.) 122. 7 (*on* ii. 2. 25); तथा हि नान्यदृष्टोऽर्थः स्मर्तुमन्येन शक्यते NyāyMañ. ii. 10. 26; न ह्यन्यदृष्टोऽर्थोऽन्येन स्मर्यते SyādvāMañ. 18 (55); (used as noun) (object) perceived by one नान्यदृष्टस्य स्मरणमन्यस्यास्ति YogBh. 136. 5 (*on* 3. 14); नानासत्त्वानां समाचारोऽन्यदृष्टमन्यो न स्मरति NyāyBh. 24. 16 (*on* i. 1. 10); 165. 5 (*on* iii. 1. 12); न हि अन्यदृष्टमन्योऽनुस्मर्तुमर्हति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 577. 6 (*on* iii. 2. 9); BṛĀraUBh. 233. 19 (*on* ii. 1. 15); नान्यदृष्टं स्मरत्यन्यः NyāyKuA. i. 56. 6; अन्यदृष्टस्यान्येन स्मरणासंभवात् SiddhāMu. 24. 24 (*on* 48)

अन्यदृष्टानुसार (anyadṛṣṭānusāra) *m.* [Inst.] in accordance with what is observed by other न चापरम्। अन्यदृष्टानुसारेण वासुदेवेऽपि गृह्यते AnuVyā. 62B. 10 (*on* 3. 4)

अन्यदृष्टान्तवर्जित (anyadṛṣṭānta-varjita) *adj.* devoid of another instance or exmaple कृतप्रतिकृतैरस्त्रप्रयोगैः क्रीडतोस्तयोः। अदृष्टान्तमभूद्युद्धमन्यदृष्टान्तवर्जितम् Yādavā. 16. 101.

अन्यदृष्टि (anya-dṛṣṭi) *f.* 1 sight of another person अग्निः उष्णप्रकाशगुणाभ्यामभिव्यज्यते, तत् न अन्यपेक्षया, किं तर्हि अन्यदृष्टेः अग्नेरौष्ण्यप्रकाशौ धर्मौ व्यवहितौ BṛĀraUBh. 619. 19 (*on* iv. 4. 6); 2A different view (that self is distinct from things other than what constitute body) अन्यापेक्षस्तु यो लाभः सोऽन्यदृष्टिसमुद्भवः UpadeSā. 307. 6; अन्यदृष्टिस्त्वविद्या स्यात् UpadeSā. 307. 7; अन्यदृष्टाविवातोऽत्र न नियोगो मनागपि TaiUBhāVā. 47. 13 (2): एकस्यैव ममांशस्य गुणव्यामोहतो जगत्। द्वितीयस्यान्यदृष्ट्या तु भासते नापि बन्धनम् BṛBrahmaS. ii. 2. 53; 2B seeing as something else शास्त्रवशादन्यदृष्ट्यालम्बनं प्रतीकम् VedāntKa. 124. 6; 3 sense of vision of other अन्धादेरन्यदृष्ट्यात्र घटः किं प्रयते न चेत् ŚivDṛ. 5. 38; 4 another knowledge यद्यप्रत्यक्ष उपलम्भः स्यात्तर्हि चक्षुष इव तस्यार्थदृष्टिरजन्या स्यात् ...। तस्या अप्यन्यदृष्ट्यपेक्षत्वेनानवस्थानात् VedāntKa. 293. 6; 5 other faith or philosophical view than Jainism, JainaL.

अन्यदृष्टि (anya-dṛṣṭi) *adj.* 1 having the different view (that self is distinct from things other than what constitute body) अन्यदृष्टिः शरीरस्थः तावन्मात्रो ह्यविद्यया UpadeSā. 331. 56 (comm. देहबाह्येभ्यो व्यावृत्त्यात्मदृष्टिः); 2 looking elsewhere तं वदति सोऽन्यदृष्टिः सभ्रूभङ्गं विधूतहस्ताग्रः KalāVi. 2. 28.

अन्यदृष्टितस् (anyadṛṣṭi-tas) *adv.* according to the view of another person लिङ्गादौ जीव एवेति केचित्तत्रैकदेशिनः। महाभूतलयोक्तिस्तु कलानामन्यदृष्टितः VedāntSiSūMañ. 1. 20.

अन्यदृष्टिदोष (anyadṛṣṭi-doṣa) *m.* defect caused by the (evil) sight of another person बालस्यान्यदृष्टिदोषादौ रक्षाविधिः। ... दुष्टदृष्ट्यावलोकन इत्यन्वयः VīraMi. (Saṁskāra.) 279. 16; 126. 2.

अन्यदृष्टिप्रशंसा (anyadṛṣṭi-praśaṁsā) *f.* praise of other philosophical view than Jainism, JainaL.

अन्यदृष्टिविरह (anyadṛṣṭi-viraha) *m.* absence of the sight of another person अन्यदृष्टिविरहे यः संमुखं वीक्षितः SubhāRaK. 15. 20.

अन्यदृष्टिसंस्तव (anyadṛṣṭi-saṁstava) *m.* praise of other than Jaina philosophical view, JainaL.

अन्यदृष्टिहत (anyadṛṣṭi-hata) *adj.* contaminated by the glance of another person पेयं स्थितैस्तोयं केशकीटविवर्जितम्। ... कार्यं नान्यदृष्टिहतं क्वचित् PadmP. v. 13. 409.

अन्यदेव (anya-deva) *m.* 1A another god or deity दीनानाथानुगतमनसो यस्य नत्यान्यदेवा यान्ति द्वैधम् EI. xxv. 333. 2; पायसान्यदेवेषु यत्नेन परिवर्जयेत् BhaviP. 343B. 9 (ii (1). 18. 21); विमानैरन्यदेवानां विमानं तद्य वेष्टितम् TriṣaŚaPuC. i. 2. 389; अन्यदेवान् वदन्तीह विशेषगुणवत्त्वतः AnuVyā. 47B.11; अन्यदेवानामनुपास्यत्वात् तदभिधायकवेदवैयर्थ्यम् TattvPrakā. 182B. 2 (*on* iii. 3. 57); 222B. 13 (*on* iv. 4. 19); ऋषयो येऽन्यदेवाश्च बलिं गृह्णन्तु संयताः

MahNirvāT. 14. 51; अन्यदेवान्परित्यज्य श्रीपतिः ... मया। वर्णितः AlaṅkāMaṅ. 83.6; **1B** other, i.e. ordinary god अन्यदेवधिया राजन् विश्वेशं पश्य मा क्वचित् SkandP. iv. 52. 52; **2** (idol of) another god स्थापयेत् ... वामतो नान्यदेवानाम् ... चालयम् SamarāSū. 56. 297; श्रीजिनस्य पद्मासनं छत्रम् ... सिंहासनं च। नान्यदेवानाम् KumāCaSaṁ. 42.34; **3** another king अन्यदेवान्परित्यज्य ... माधवो मया। वर्णितः AlaṅkāMaṅ. 83.6.

अन्यदेव (anya-deva) *adj.* (used as noun) (man) having, i.e. devoted to another god (पौराणिकः) शौचाचारविहीनश्च वेदस्मृतिविवर्जितः। अन्यदेवः ... वर्ज्यः PadmP. iv. 111. 61.

अन्यदेवकार्यार्थम् (anyadevakāryārtham) *adv.* for the sake of another service to god अन्यदेवकार्यार्थं मानुष्ये शापतश्च्युतम्। पद्मशेखरगन्धर्वसुता तं प्रोद्धरिष्यति KathāSaSāg. xvii. 2. 125.

अन्यदेवगृह (anya-devagṛha) *n.* another temple (पुष्पं) उग्रगन्धं न दातव्यम् त्वन्यदेवगृहोद्भवम् ViṣṇuDhaP. ii. 91. 6.

अन्यदेवत (anya-devata) *adj.* **1** prescribed for another deity (यजूंषि) पुरस्तात्स्विष्टकृतोऽन्यदेवतान्येके समामनन्ति ĀpaŚS. iv. 9.14; **(used as noun)** (that) which is prescribed for another deity अप्यन्यदेवतानिन्द्रपीतस्येति ĀpaŚS. xii. 24.9; VaikhāŚS.15.35; न ह्यन्यदेवत्यायामन्यदेवतस्य प्रदानमवकल्पते SaṅkarKāBh. 156. 9 (*on* iii. 3.11); **2** addressed to another deity, having another deity तयोरन्यदेवतानि ग्रहणानि द्वेष्यस्यैके समामनन्ति ĀpaŚS. xiii.2. 5.

अन्यदेवता (anya-devatā) *f.* **1A** other deity कामैस्तैस्तैर्हृतज्ञानाः प्रपद्यन्तेऽन्यदेवताः MahāBhā. vi.29.20 = BhagGī. 7.20; आवाह्य देवतामेकां पूजयेदन्यदेवताम्। उभाभ्यां लभते शापं मन्त्री चञ्चलमानसः KulārT. 6.91; तद्भक्तान्न निन्द्याद्यान्यदेवताम् BrahmP. 29. 12; यो ह्यन्यदेवतां मां च द्विषन्नन्यां समर्चयेत्। याति कल्पसहस्रं स निरयान् GaṇeP. ii. 144. 13; अन्यदेवताः ... वासुदेवादात्मनः अन्याः देवताः GītāBh. (Śaṅ.) 224. 2 (*on* 7. 20); GītāBh. (Rā.) 395. 2 (*on* 7. 90); अष्टलोकेशविघ्नेशाः ... मातरश्चान्यदेवताः ŚilpaRa. ii. 22. 101; विष्णोः पवित्रारोपणमुक्तम् ... अन्यदेवतानां तु वक्ष्यते NirṇaSi. 87. 16; येनान्यदेवतानाम कीर्तितं जन्मकोटिषु। तस्यैव भवति श्रद्धा श्रीदेवीनामकीर्तने LalitāSa. 307; आदिशब्देन अन्यदेवताभिः सह भाषणस्य ग्रहणम् Bhāsk. i. 160. 67 (*on* i. 4. 2); **1B** any other deity काममेष वरो मेऽस्तु शापो वापि महेश्वरात्। न चान्यां देवतां (v.l. चान्यदेवतां) काङ्क्षे सर्वकामफलान्यपि MahāBhā. xiii. 14. 104; **2** other divine being cf. **अन्यदेवतासृष्टि; 3** any other goddess, cf. **अन्यदेवतार्चनB.**

अन्यदेवताक (anyadevatā-ka) *adj.* having, i.e. dedicated to another deity प्राकरणिकेऽन्यदेवताकेऽनाम्नातमन्त्रके वा कर्मणि निवेशोपपत्तेः MīmāKau. ii. 225. 21 (*on* iii. 2. 1); **(used as noun)** (that) which is dedicated to another deity सौत्रामण्यामन्यदेवताकानामुत्कर्षापत्तिः BhāṭṭDī. iii. 204. 11 (*on* x.1.9)

अन्यदेवताकत्व (anyadevatāka-tva) *n.* the state of having another deity एतयोर्यद्यग्नीषोमीयादिवदन्यदेवताकत्वमवगतं स्यात् MīmāKau. iii (2)159. 3 (*on* ii. 2. 3)

अन्यदेवताकार (anyadevatākāra) *adj.* having the shape of another deity यदन्यदेवताकारं तदा सारसलाञ्छनम्। निषिद्धं वैष्णवानां च सामान्यानां सदार्चने PauṣkS. 25. 3.

अन्यदेवतादिश् (anyadevatā-diś) *f.* direction of any other deity ब्रह्माणं कल्पयित्वा नान्यदेवतादिशि रुद्रस्य दक्षिणोदपात्रं स्थापयित्वा ... रुद्रमावाहयति AVPari. 40 (2). 1.

अन्यदेवतादेह (anyadevatā-deha) *m., n.* body of another deity वपूंषि वै। तान्यन्यदेवतादेहसम्यगिच्छावशानि च TantrRā. 30. 62.

अन्यदेवतानिष्ठ (anyadevatā-niṣṭha) *adj.* (used as noun) (one) devoted to another god अन्यदेवतानिष्ठा अपि परमार्थतस्त्वन्निष्ठा एवेति भावः Bhāsk. i. 20. 17 (*on* i. 1. 1)

अन्यदेवतापूजा (anyadevatā-pūjā) *f.* worship of any other deity हित्वान्यदेवतापूजां बलिदानादिना द्विज। एकमेव यजेत् कृष्णम् SātvaT. 8. 4.

अन्यदेवताभक्त (anyadevatā-bhakta) *adj.* devoted to another deity येऽप्यन्यदेवताभक्ता यजन्ते श्रद्धयान्विताः। तेऽपि मामेव ... यजन्ति MahāBhā. vi.31.23 = BhagGī. 9. 23; अन्यासु देवतासु भक्ताः अन्यदेवताभक्ताः GītāBh. (Śaṅ.) 268. 17 (*on* 9. 23); योऽप्यन्यदेवताभक्तो मिथ्यार्चयति केशवम् VāmaP. 94.65; स रथः ...। ये त्वन्यदेवताभक्ताः ...। नैतैः शूद्रैश्च वोढव्यः BhaviP. 102B. 12 (i. 55. 85); यश्चान्यदेवताभक्तस्तथा नक्षत्रसूचकः। ... एतेऽभोज्याः BhaviP. 303A. 31 (i. 210.18)

अन्यदेवताभक्तिमत्त्व (anyadevatābhaktimat-tva) *n.* the state of having devotion to another deity येऽपि अन्यदेवताभक्तिमत्त्वेन अविधिपूर्वकं यजन्ते GītāBh. (Śaṅ.) 269. 14 (*on* 9. 25)

अन्यदेवताभाव (anyadevatābhāva) *m.* absence of any other deity उत्तरकालेऽन्यदेवताभावनियमे प्रमाणाभावेन विरोधस्य कर्मण्यपि साम्यात् TattvPrakā. 56A. 6 (*on* i. 3. 28)

अन्यदेवताराधन (anyadevatārādhana) *n.* propitiation of any other deity तेन चक्रमूर्तिं नान्यदेवताराधनाय ते HarVi. 43. 77.

अन्यदेवतार्चन (anyadevatārcana) *n.* **A** worship of another deity स्वस्वरूपज्ञाने विरोधिनः ... अन्यदेवतार्चनवन्दननमस्कारादि। असच्छास्त्राभिलाषा VedāntRaMaṅ. 4. 10 (134. 18); **B** worship of any other goddess महादेव्यर्चनं एवास्या विनियोगो नान्यदेवतार्चनं इत्यर्थः SetuBa. 69. 15.

अन्यदेवतार्थ (anyadevatārtha) *adj.* meant for another deity सर्वसाधारणाद् ध्रौवादाज्यादुपांशुयाजार्थेऽपयातिते परिशिष्टमन्यदेवतार्थं भवति ŚābaBh. 2222.5 (*on* xii. 1. 5)

अन्यदेवतावाचिन् (anyadevatā-vācin) *adj.* indicative or expressive of another deity यदन्यदेवतावाचीन्यन्यत्र न प्रयुज्यन्ते न तत्र श्रुतिः पीड्यते TantrVā. 784. 22 (*on* iii. 2. 19)

अन्यदेवताविषया (anyadevatā-viṣayā) *adj.* (*f.*) referring to another deity अन्या अन्यदेवताविषया वाचः VedāntRaMaṅ. 3. 8 (112. 2); भक्तिः – परमेश्वररूपस्वात्मविषया न त्वन्यदेवताविषया Bhāsk. i. 34. 12 (*on* i. 1. 1)

अन्यदेवताशून्य (anyadevatā-śūnya) *adj.* devoid of any other deity पशुपतिं प्रपन्नोऽन्यदेवताशून्यममन्यत त्रैलोक्यम् HarṣaC. 151. 8.

अन्यदेवतासंयोग (anyadevatā-saṁyoga) *m.* connection with another deity अन्यदेवतासंयोगस्त्वंशस्य न संभवति NyāyMāVi. 341. 26 (*on* vi. 5.5)

अन्यदेवतासद्भाव (anyadevatā-sadbhāva) *m.* existence of another deity अन्यदेवतासद्भावेऽपि किमिति तेभ्यो नम इत्याह JayaMa. 2. 13 (*on* 1. 1)

अन्यदेवतासृष्टि (anyadevatā-sṛṣṭi) *f.* creation of other divine beings दुष्करमभिशापवरदानादि अन्यथा त्वकरणम्। यथा संवर्तस्यान्यदेवतासृष्टिः ManuBh. ii. 445. 15 (*on* 11. 237)

अन्यदेवतोद्देश (anyadevatoddeśa) *m.* [Inst.] with the aim of another deity अन्यदेवतोद्देशेनोद्धरणं नाशकमिति चेत्। न CaturCin. iii (1).1054.4; iii (2). 599. 2.

अन्यदेवतोपासन (anyadevatopāsana) *n.* worship of another deity भगवदुपासनम् ...। अन्यदेवतोपासनयुक्तं वा कर्तव्यं केवलं वेति संदेहः। ब्रह्मोपासनविधेः साधारण्यं संदेहबीजम्। अन्यदेवतोपासने च तस्य गुणोपसंहारपूर्वकत्वात् TattvPrakā. 182A. 12 (*on* iii. 3. 57)

अन्यदेवत्य (anya-devatyà) *adj.* [*f.*–ā] **1** having another divinity, addressed to another divinity, being or meant for another deity तस्मा॒दप्य॑न्यदेव॒त्या॑मालभ॑मान आ॒ग्नेय॒मष्टाक॑पालं पु॒रस्ता॒न्निर्व॑पेत् TaiS. III. iv. 3. 1; तंदस्याः संमृद्ध॑३ यंदन्यदेवत्याः पुरोडाशा भ॑वन्त्यन्यदेवत्याः पशवः MaiS. ii. 4. 2 (ii. 39. 14); KāṭhS. 12.12 (i. 174.13); ŚatBr. XII. vii. 2. 10; अमेध्यं॑३ यंदवत्तृणाति मे॑ध्यमेवैनत्करोति पितृदेवत्य॑३वै॑ नि॑खातमेध्य॑मन्यदेवत्यमस्याः MaiS. iii. 8. 9 (iii. 107. 14); तस्मादेतां अन्यदेवत्यां गृह्णंते MaiS. iv. 6. 3 (iv. 81. 6); तदाहुर्यदन्यदेवत्य उत पशुर्भवति AitBr. 6. 10 (183); 19. 4 (518); अन्यदेवत्या अग्नावाहुतयो हूयन्त इत्येतद् दृष्ट्वैवमवक्ष्यत Nir. 5. 7 (97. 6); ज्ञेयाः सर्वेऽन्यदेवत्यास्तृचाः सप्तात उत्तराः BṛDe. 2. 126; अभ्यासो वा प्रयाजवदेकदेशोऽन्यदेवत्यः MīmāSū. x. 1. 33; ŚābBh. 1818.11 (*on* x. 1.33) देवतानानात्वात् न ह्यन्यदेवत्यानां याज्यानां देवतापृथक्त्वात् SaṅkarKā. iii. 3. 11 (AOR Ed.); इदानीं तस्यावयवोऽन्यदेवत्यो जातः ŚābaBh. 792. 11 (*on* iii. 2. 34); अन्यदेवत्यस्यामन्त्रग्रहणोपपत्तेः TantrVā. 331. 3 (i. 4. 23); इह त्वन्यदेवत्यस्य स्वानुरूपयाज्यानुवाक्यापूरितस्य कर्मणः क्रमे ... ऋचः पठ्यन्ते TanrVā. 788. 12 (*on* iii. 2. 20); अन्यदेवत्यस्यापि सोमस्य ... प्रकाशनोपपत्तेः MīmāKau. ii. 277. 7 (*on* iii. 2. 27); अपि त्वन्यदेवत्यायामेव सः BhāṭṭDī. iii. 77. 5 (*on* ix. 1. 13); अन्यदेवत्यापि माहेन्द्रग्रहयाज्यायै ते हूयेरन् BhāttCan. 89. 19; (*on* xv. 3. 7); **(used as noun)** (one) being meant for another deity न ह्यन्यदेवत्यायामन्यदेवतस्य प्रदानमवकल्पते SaṅkarKāBh. 156. 8 (*on* iii. 3. 11); **2** having one deity तंदस्याः समृद्ध॑३ यंदन्यदेवत्याः पुरोडाशा भवन्त्यन्यदेवत्याः पशवः MaiS. ii. 4. 2 (ii. 39. 14); KāṭhS. 12. 12 (i. 174. 13); ŚatBr. XII. vii. 2. 10; ŚatBr. XII. vii. 2. 16; यदि निवपेऽर्धो अन्यदेवत्यः ŚābaBh. 1465. 22 (*on* vi. 5. 20); **3** having another as its deity अग्नेर्वा एतं सन्तमन्यस्मै हरन्ति येऽन्यदेवत्यं कुर्वन्ति KauṣīBr. 12. 6(56.11)

अन्यदेवत्यकर्मन् (anyadevatya-karman) *n.* rite (performed) for another deity अन्यदेवत्यकर्मण्यपि तदन्तरात्मभूतो हरिरनुसंधेय इत्येवकाराभिप्रायः PāñcRāRa. 71.18.

अन्यदेवत्यत्व (anyadevatya-tva) *n.* the state of having another deity गार्हपत्यादिविद्यान्यायेनान्यदेवत्यत्वेऽपि ब्रह्मविद्याङ्गत्वोपपत्तेरित्याशङ्कानिराकरणार्थं सूत्रम् ŚivārkaMaDī. i. 394. 6 (*on* i. 2. 33)

अन्यदेवत्यपशु (anyadevatya-paśu) *m.* animal (meant, i.e. consecrated) for another deity अन्यदेवत्यपशुशेषत्वस्य समभिव्याहारगम्यत्वात् MīmāKau. ii. 359. 17 (*on* iii. 3. 14)

अन्यदेवत्यपूर्वेष्टि (anyadevatya-pūrveṣṭi) *f.* previous rite having another for its deity यत्रान्यदेवत्यपूर्वेष्टियाज्यानानन्तरम् ... ऋचः पठिताः BhāṭṭDī. i. 222. 15 (*on* iii. 2. 7)

अन्यदेवत्यविकृति (anyadevatya-vikṛti) *f.* modificatory rite or modification having another for its deity अन्यदेवत्यविकृतिसन्निधावन्यदेवत्यानुमन्त्रणस्याम्नातस्य तद्देवत्यानुमन्त्रणेन बाधः MīmāKau. ii. 360. 23 (*on* iii. 3.14)

अन्यदेवत्यानुमन्त्रण (anyadevatyānumantraṇa) *n.* consecration meant for another deity अन्यदेवत्यविकृतिसन्निधावन्यदेवत्यानुमन्त्रणस्याम्नातस्य तद्देवत्यानुमन्त्रणेन बाधः MīmāKau. ii. 360. 23 (*on* iii. 3. 14)

अन्यदेवत्याभ्यास (anyadevatyābhyāsa) *m.* repetition of sacrifice having another for its deity तन्मात्राङ्गमेव तु सुब्रह्मण्यानिगदः लिङ्गात्। न त्वन्यदेवत्याभ्यासाङ्गम् BhāṭṭDī. iii. 83. 4 (*on* ix. 1. 15)

अन्यदेवत्व (anyadeva-tva) *n.* the state of being another god or deity अन्यदेवत्वेऽन्यत्वादग्नेरुद्देश एव नास्ति ManuBh. i. 60. 18 (*on* 2. 6)

अन्यदेवनमस्कार (anyadeva-namaskāra) *m.* salutation to any other god अन्यदेवनमस्कारो न तत्फलमवाप्नुयात् VāyuP. i. 20. 31; KūrmaP. 307. 12 (1. 30); LiṅgaP. i. 91. 70.

अन्यदेवपादोदक (anyadeva-pādodaka) *n.* water (used) for (washing) the feet of another god or deity हरेः पादोदकेष्वन्यदेवपादोदके तथा। करोति समतां यो हि ब्रह्महत्यां लभेत्तु सः BrahmVaiP. ii. 30. 153.

अन्यदेवप्रसादज (anyadevaprasāda-ja) *adj.* resulting from the grace of any other god or deity भवप्रसादनं सर्वं नान्यदेवप्रसादजम् LiṅgaP. i. 107.14.

अन्यदेवपूजा (anyadeva-pūjā) *f.* worship of other god or deity अन्यदेवपूजायां तव पूजा भविष्यति BrahmVaiP. iv. 35. 7; अन्यदेवपूजानां तु ... पूर्वाह्णः कालः ViraMi. (Pūjā.) 3. 15.

अन्यदेवप्रतिष्ठा (anyadeva-pratiṣṭhā) *f.* installation of (idol of) any other deity नान्यदेवप्रतिष्ठा तु कार्या वै भोजकेन तु BhaviP. 172B. 29 (i. 117. 46); 219B. 28 (i. 147. 25); 288B. 31 (i. 196. 9)

अन्यदेवभक्त (anyadeva-bhakta) *m.* devotee of another god or deity ज्ञेयोऽन्यदेवभक्तोऽसौ स विप्रः कुरुनन्दनः BhaviP. 303B. 29 (i. 210. 33)

अन्यदेवभजन (anyadeva-bhajana) *n.* service to or worship of another god भगवति ... तवाङ्घ्रौ त्यक्त्वान्यदेवभजनं त्वयि लीनभावाः DeviBhāP. i. 7. 40.

अन्यदेवरत (anyadeva-rata) *adj.* devoted to another god मन्मायामोहितश्चापि अन्यदेवरतोऽपि च। प्रकाशात्क्षोभमाप्नोति सत्यं सत्यं वदाम्यहम् KulaCūT. 7. 70.

अन्यदेवशरण (anyadeva-śaraṇa) *n.* resort to or refuge in another god हित्वान्यदेवशरणं भजनं च विशेषतः। ये भजन्ति हरेः पादं कृष्णैकशरणं नराः SātvaT. 9. 48.

अन्यदेवसम (anyadeva-sama) *adj.* equal to another god अन्यदेवसमं देवं मनुते पुरुषोत्तमम् BṛBrahmaS. i. 5. 50.

अन्यदेवसमत्व (anyadeva-samatva) *n.* equality with another god अन्यदेवसमत्वेन जानन्तु शिवमद्वयम् ŚivaP. iv. 27. 39 (381A. 15); अन्यदेवसमत्वेन योऽभजद्गरुडध्वजम् BṛBrahmaS. i. 5. 74.

अन्यदेवसमान (anyadeva-samāna) *adj.* equal to any other god (दक्षः) अन्यदेवसमानं स मानं प्राप न चाधिकम् SkandP. iv. 87. 25.

अन्यदेवाङ्कित (anyadevāṅkita) *adj.* marked with any other god दृश्यते जगत्। लिङ्गाङ्कं च भगाङ्कं च नान्यदेवाङ्कितं क्वचित् SkandP. i(2). 13. 142.

अन्यदेवानवज्ञा (anyadevānavajñā) *f.* act of not condemning any other god अन्यदेवानवज्ञा च भूतानुद्वेगदायिता BhaktiRaSi. i. 2. 24 (47. 9).

अन्यदेवी (anya-devī) *f.* another goddess or deity सर्वज्ञजातप्रथमाभिरन्यदेवीभिरप्याश्रितचक्रभूमे। ... सर्वस्य लोकस्य सावित्रि पाहि BrahmāṇḍP. iii. 30. 24.

अन्यदेवेष्ट (anyadeveṣṭa) *adj.* liked by another god ये विप्रा अन्यदेवेष्टाः स्वधर्मनिरताः सति। ते गत्वा शक्रलोकं च BrahmVaiP. ii. 26. 36.

अन्यदेवोपासक (anyadevopāsaka) *m.* worshipper of another god न सङ्गः शल्ययुक्तानां नानादेवोपसेविनामित्यादिवचनादन्यदेवोपासकानां सङ्गोऽपि महानिषिद्धः VedāntRaMañ. 3. 8 (112. 8)

अन्यदेश (anya-deśa) *m.* **1A** another region or place क्रोधात्संत्यज्य राजानमन्यदेशं समाश्रितः BṛDe. 5. 16; गमनायान्यदेशस्य चोदयन्त्यृषयोऽद्य माम् Rāmā. ii. 108. 18; दक्षिणेन हिमवतः पश्चात्काम्पिल्या उदक् पारियात्रादनवद्यं ब्रह्मवर्चसं सर्वेषामतोऽन्यदेशजातिकुलधर्माणामन्वयाः ŚaṅkhaLiDS. 7; अज्ञातकुलनामानमन्यदेशादुपागतम्। ... अतिथिं तं विदुर्बुधाः Mānaso. i. 15. 114; इत्थं यातः सरिदधिपतिर्लुप्तवेषोऽन्यदेशम् SūktiMu. 0. 24; अत्रान्तरे महाघोरमनावृष्टिकृतं भयम्। उदभूदन्यदेशेषु RājTa. (Śrī.) 1(7). 19; **1B** another province, country or kingdom यथा नरस्याकुलबान्धवस्य गत्वान्यदेशं गृहमागतस्य। तथा हि मे संप्रति बुद्धिशङ्का श्रोष्यामि किन्नु प्रियमप्रियं वा PratiYau. 1. 5; तदुत्पन्नाश्च सामन्ताः येऽन्यदेशे व्यवस्थिताः BṛhaspaSm. 165. 38; गोप्यः ...। अन्यदेशं गते कृष्णे चेरुर्वृन्दावनान्तरम् ViṣṇuP. v. 13. 24; मदपालस्तु तनयः ... । अन्यदेशे च वृत्त्यर्थं जगाम BhaviP. 430B. 16 (iii (2). 4. 24); देवदत्तस्तु नीतोऽभूदन्यदेशमलक्षितः KathāSaSāg. iv. 1. 64; पूर्वं राजानः पीतपात्रेष्वन्यदेशाद्देशांतरप्रवृत्तेषु ... वस्तूनि ... बलादपहरन्ति EI. xii. 195. 141; निजं देशं परित्यज्यान्यदेशं गन्तुमुद्यतः SamarāSam. 2. 321; अन्यदेशे विहर्तव्यं मा भूच्छासनलाघवम् PrabhāC. 10. 25; DaṇḍaVi. 118. 14; शूद्रः ... वृत्त्यर्थमन्यदेशमप्याश्रयेत् ManvaMu. 38. 4 (*on* 2. 24); **1C** another place शुश्रूषमाणेन गुरोः समीपे स्थेयं न नेयं च ततोऽन्यदेशे ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 14. 3; **2** another point of space or spot अन्यदेशक्षणानुभवस्तु तयोरन्यत्वे हेतुः YogBh. 178. 5 (*on* 3. 53); ज्ञाताक्षांशस्वप्रदेशात् ... योऽन्यदेशः। तस्याक्षांशान् शीघ्रमाचक्ष्व SiddhāTaVi. 371. 4; खेटोऽन्यदेशोऽपमभागकास्तत्पलांशकास्तत्र नतांशमानम् SiddhāTaVi. 372. 7; अत्रान्यदेशो हि ग्रहः SiddhāTaVi. (ŚeṣaVā.) 43. 23; **3** different place तद्देशो वान्यदेशो वा स्वप्नज्ञानस्य गोचरः ŚlokaVār. 5(2). 109(243.2); तस्य क्लृप्तशक्तित्वादन्यदेशे द्रव्यधियं प्रति NayaVi. 73. 7 (*on* i. 1. 4); गगनमिदम् ... अन्यदेशम् नीते कुम्भेन साकं व्रजति ŚatŚlo. 61; एत्य ... अन्यदेशाद्वातं ययाचिरे DvyāśraKā. 15. 102; नीतस्तदैव विधिना मधुपोऽन्यदेशम् Subhāṣi. 738; ŚārṅgaPa. 826. PadyāTa. 216; **4** another portion or section (of a text) एवं च वेदाद्येकदेशस्याप्रामाण्येऽन्यदेशप्रमाणतायामनाश्वासात् न विष्णोर्जगत्कारणत्वसिद्धिः TattvPrakā. 81A. 5 (*on* ii. 1. 4)

अन्यदेश (anya-deśa) *adj.* [*f.*–ā] **1** (used as noun) (one) who has gone to another country अन्यदेशश्च देशान्तरगतो न नियोगतः परपदार्थान् करोति ŚābaBh. 250. 7 (*on* i. 3. 19); **2** performed at a different place अङ्गानि तु विधानत्वात् ... स्यादेकदेशत्वमिति। नान्यदेशाया मारुत्याः ŚābaBh. 2149. 1 (*on* xi. 2. 35)

अन्यदेशकाल (anya-deśakāla) *m.* **1** different time and place शक्तिभिः सर्वभावानां व्यवहारानुपातिता। तेनान्यदेशकालेऽपि रूपे ताभिः स सिध्यति TantrVā. 367. 10 (*on* ii. 1. 5); अन्यदेशकालगतं रजतं तद्विपरीतान्यदेशकालगतत्वेन संस्कारवशेन पुरुषो गृह्णाति Bhāsk. ii. 124. 6 (*on* ii. 3. 13); **2** another time and country, cf. अन्यदेशकालादि२.

अन्यदेशकाल (anya-deśakāla) *adj.* existing at different time and place विपरीतंख्यातौ त्रयी गतिः रजतं वा अन्यदेशकालमत्रालम्बनम् NyāyMañ. i. 162. 30.

अन्यदेशकालादि (anyadeśakālādi) *adj.* **1** different time and place etc. अन्यदेशकालाद्याभासांशे अस्य संहर्तृता, नीलाद्याभासांशे स्थापकता PratyabhiHṛ. 23. 13 (10); **2** another time and country etc. मा भूद्युगे कलावेतद्देशे चाकार्यकृद्विजे। स्यादन्यदेशकालादौ द्विजानामतिशायिनाम् BhaviP. 80B. 24 (i. 41. 18)

अन्यदेशकृत (anyadeśa-kṛta) *adj.* committed in another province अन्यदेशकृतं पापमस्मिन्क्षेत्रे विनश्यति SkandP. v(3). 29. 47.

अन्यदेशग (anyadeśa-ga) *adj.* present in another point of space किं शुक्तावन्यथाख्यातिः किंवा रूप्येऽन्यदेशगे IṣṭaSi. 259. 7.

अन्यदेशगत (anyadeśa-gata) *adj.* **1** gone to another region गोप्यश्च ...। अन्यदेशगते कृष्णे चेरुर्वृन्दावनान्तरम् BrahmP. 189. 22; **2** pertaining to another point of space अन्यदेशगतसंसर्गाभावं प्रति प्रतियोगित्वेन च स्फुरतः ... प्रमानुदयप्रसङ्गात् VedāntKa. 241. 9.

अन्यदेशज (anyadeśa-ja) *adj.* hailing from another country जिज्ञासुः पर्यपृच्छत्। अन्यांश्च शिष्यान्भीमादीन् राज्ञश्चैवान्यदेशजान् MahāBhā. i. 123. 57; अबला इति बाध्यन्ते सबलैरन्यदेशजैः PṛthviVi. 5. 143.

अन्यदेशजात (anyadeśa-jāta) *adj.* pointing to another country नृपदूतचरान्यदेशजातान्यभिधात: स्वजनादि चागमाख्यम् BṛSaṁ. 96. 2.

अन्यदेशता (anyadeśa-tā) *f.* the state of being (known) at a different place यत्र यत्र तेजसोऽसन्निधिस्तत्र तत्र छायाग्रहणादन्यदेशतानिबन्धनो गतिभ्रम: Kiraṇā. 19. 15.

अन्यदेशत्व (anyadeśa-tva) *n.* 1A the state of pertaining to any other place प्रतिषेधस्य त्वरायुक्तत्वात् तस्य च नान्यदेशत्वम् MīmāSū. x. 7. 42; 1B the state of pertaining to another place असिद्धिर्वान्यदेशत्वात् प्रधानवैगुण्यादवैगुण्ये प्रसङ्ग: स्यात् MīmāSū. xii. 1. 15; सिद्धयोरपि संबन्धिभ्यामन्यदेशत्वाभावादिभिरयुतसिद्धि: स्यात् VedāntKa. 270. 27 (*on* ii. 2. 3); 2A the state of being performed at a different place अङ्गानां मुख्यकालत्वं मुख्यदेशत्वम् ... । यत्र वचनं तत्र ... अन्यदेशत्वम् ŚābaBh. 2167. 1 (*on* xi. 3.1); 2B the state of being at a different place यदि तु संयोगिनो: कार्ययो: संबन्धिभ्यामन्यदेशत्वं युतसिद्धि: Bhām. 407. 18 (*on* ii. 2. 17); 3 name of one of the fourteen poetical figures (pertaining to sense) सहोक्तिरन्यदेशत्वं विशेषोक्तिर्विभावना। एवं स्युरर्थालंकाराश्चतुर्दश न चापरे AlaṅkāŚe. 11. 2; प्रयोज्यप्रयोजकयोर्वैयधिकरण्यमन्यदेशत्वम् AlaṅkāŚe. 13. 0 (70)

अन्यदेशनिवासिन् (anyadeśa-nivāsin) *adj.* (used as noun) (person) living in another region अथ गारुडिकमान्त्रिकतान्त्रिकभिषजिकान्यदेशनिवासिन: समाहूता: Pañcā. 64. 9.

अन्यदेशनिष्ठ (anyadeśa-niṣṭha) *adj.* existing at a different place अन्यदेशनिष्ठात्यन्ताभावप्रतियोगित्वस्य घटे प्रत्यक्षम् LaCandr. 337. 39.

अन्यदेशनृपति (anyadeśa-nṛpati) *m.* king of another country अत्र राजान्यदेशनृपति: क्षत्रिय एव श्रोत्रियो विद्यामात्रस्नात: ManvaVi. 352. 7 (*on* 3. 120)

अन्यदेशपथ (anyadeśa-patha) *m.* path, i.e. trade in another country श्रेण्यो वणिज एवान्यदेशपथोपजीविन: DaṇḍaVi. 262. 19.

अन्यदेशभाषा (anyadeśa-bhāṣā) *f.* language of another country अन्यदेशभाषाभिधानेन वा यत् व्याख्येयार्थं न भवति तत् सदुत्तरम् Mitā. 133. 1 (*on* 2. 7)

अन्यदेशमृत (anyadeśa-mṛta) *adj.* A died in another country अन्यदेशमृतं ज्ञातिं श्रुत्वा पुत्रस्य जन्म वा। अनिर्गतदशाहं तु शेषाहोभिर्विशुद्ध्यति BṛhaspaSm. 357. 32; B died in another i.e. distant country अन्यदेशमृतं असन्निहितदेशमृतम् SmṛtiCan. vi. 47. 8.

अन्यदेशयात्रा (anyadeśa-yātrā) *f.* journey to another country कुमारस्यापि ... यद्यन्यदेशयात्रास्थितिविलोकनकुतूहलेन युज्यते गन्तुम्, प्रस्तुतस्यापि प्रयोजनस्य सिद्धावयमेवावसर: TilaMañ. 323. 2.

अन्यदेशविद्ध (anyadeśa-viddha) *adj.* (used as noun) penetrating through other (than natural) place शोणितबहुत्वेन वेदनया चान्यदेशविद्धमिति जानीयात्, निरुपद्रवतया तद्देशविद्धमिति SuśruS. i. 16. 4.

अन्यदेशवृत्तित्व (anyadeśavṛtti-tva) *n.* the state of existing in another point of space or place मुखे च यत्किंचिद्देशवर्तिनि ... अन्यदेशवृत्तित्वाग्रहाद्दर्पणदेशित्वारोप: ŚatDū. 125. 1.

अन्यदेशवैलक्षण्य (anyadeśa-vailakṣaṇya) *n.* difference from another region अत्रान्यदेशवैलक्षण्येन स्वभावत एव ... अप्रकृत एवारोपित: AlaṅkāRa. 29. 61.

अन्यदेशसमुद्भव (anyadeśa-samudbhava) *adj.* born in or hailing from another country कच्छदेशं परित्यज्य येऽन्यदेशसमुद्भवा:। अशोणमस्तका: सर्वे Mānaso. iv. 8. 1175.

अन्यदेशसंबन्ध (anyadeśa-sambandha) *adj.* having relationship with (the woman of) another country वचनप्रपञ्चसारं जायाश्रितमन्यदेशसंबन्धम्। पुरुषमभिगन्तुकामा नवयमभिसारिका दृष्टा KuṭṭaMa. 596.

अन्यदेशसंबन्धिता (anyadeśa-sambandhitā) *f.* relationship with different place देशान्तरसंबन्धितया भूतस्यैवान्यदेशसंबन्धितया वर्तमानत्वाविरोधात् VedāSaṁ. 86. 4.

अन्यदेशस्थ (anyadeśa-stha) *adj.* [*f.*–ā] 1A existing in another point of space अन्यदेशस्थध्रुवादिसत्त्वेव इह असत: पूर्वकालसत्तैवाद्य भाति IṣṭaSi. 255. 3; 1B dwelling in another country ते च गत्वान्यदेशस्थं दुर्भिक्षक्षामकुक्षय:। तम् ... तच्छिष्या गां ययाचिरे KathāSaSāg. vi. 1. 111; सान्यासक्तान्यदेशस्था सुखप्राप्यास्य नाभवत् KathāSaSāg. vi. 7. 168; विदेशस्थमन्यदेशस्थं यत्र मृतो झटिति न श्रूयते HārLa. 32. 11; 1C found in another section, i.e. context अनुवर्तमानेऽपि पुन: संप्रसारणग्रहणं श्वयुवमघोनामित्यस्यान्यदेशस्यस्यापि निषेधार्थम् Prasā. i. 232. 11; 2A existing in different place पूर्वमासीद्विनष्टोऽपि नेदानीमस्ति यद्यपि। पूर्वसत्तैव वेदाद्यान्यदेशस्थसत्त्ववत् IṣṭaSi. 255. 2; 2B existing in one place यदा त्वन्यदेशस्थं कारणमन्यदेशस्थं च कार्यमुपनिबध्यते तदा ... असंगत्याख्योऽलंकार: AlaṅkāSa. 129. 17; 2C existing in another place अत्रान्यदेशस्थितेन कारणेनान्यदेशस्थकार्योत्पादो व्याहन्यते Kāvyānu. (He.) 325.10; AlaṅkāSa. 129. 17.

अन्यदेशस्थत्व (anyadeśastha-tva) *n.* the state of being found in another section, i.e. context एकसंज्ञाप्रकरणादन्यदेशस्थत्वेन लोपसंज्ञया आसां समावेश: LaŚabdeŚe. i. 245. 13.

अन्यदेशस्थित (anyadeśa-sthita) *adj.* [*f.*–ā] 1 residing at another place अन्यदेशस्थिता पत्नी ... । तदा तं (पिण्डं) जीर्णवृषभश्छागो वा भोक्तुमर्हति BṛhaspaSm. 345. 125; 2 existing in one place अन्यदेशस्थितेन कारणेनान्यदेशस्थकार्योत्पादो व्याहन्यते Kāvyānu. (He.) 325. 10.

अन्यदेशाक्षांश (anyadeśākṣāṁśa) *m.* geographical latitude pertaining to another region अत्रान्यदेशाक्षांशास्तत्क्रान्त्यंशा लम्बांशा: युग्यांशास्तुलांशान्तरं हि ध्रुवात्रवृत्तीयं नतम् SiddhāTaVi. (ŚesaVā.) 44. 7.

अन्यदेशागत (anyadeśāgata) *adj.* who has come from another region अन्यदेशागतोपितासु जरत्प्रव्रजितासु ... संप्रयुक्तस्त्रीवशीकरणचूर्णेन ... जरद्द्रविडधार्मिकेणाधिष्ठितां चण्डिकामपश्यत् Kād. 227. 8; अन्यदेशागतो दूरात्परिभ्रमति यो नर:। तस्य संदर्शनादन्ये पूता: स्यु: VarāP. 160. 79; निशम्य चेदं नूनमद्यैवायमन्यदेशागतोऽन्यथा नैवं यदृच्छया पृच्छतीति चिन्तयन्त्या मया प्राञ्जलमेवोदितम् TilaMañ. 163. 4; सायम् ... सकुटुम्बस्तरोस्तले । समावसत्कार्पटिक: सोऽन्यदेशागत: सह KathāSaSāg. v. 2. 87; तत्रोपविश्याय प्रतीहार: ... अन्यदेशागतान् ... दर्शयेत् ViraMi. (Rājanīti.) 83. 19; (used as noun)(one) who has come from another region तत्पादद्वयकरद्भपञ्जरमिदम् ... मुञ्चन्ती किमु कर्तुमिच्छसि कुरु प्रेमान्यदेशागते SubhāRaK. 22. 49.

अन्यदेशागम (anyadeśāgama) *m.* act of coming from another region नो मन्ये ... स्कन्धारोहणताडनात्परिभवं नैवान्यदेशागमम्। ... सिंहत्रासितभीतभीरुकलभा यास्यन्ति कस्याश्रयम् SaduktiKa. 256. 10; ŚārṅgaPa. 934.

अन्यदेशाचार (anyadeśācāra) *m.* practice (found) in another country नान्यदेशाचारस्याप्रामाण्यमिति मेधातिथि: ViraMi. (Paribhāṣā.) 56. 5.

अन्यदेशादि (anyadeśādi) *adj.* 1 different place etc. विशेषाभावाविष्टदेशकालद्रव्यवदन्यदेशादिभाव: केन वार्यत विशेषाभावात् HetuBiṬ. 9. 7; अन्यदेशादिभाविन्यो व्यक्तयश्चैविबन्धनम्। सर्वत्रालम्बनं यस्माद्देशकालान्यथात्मकम् TattvSaṁ. 250; अन्यदेशादितत्स्थार्थेष्वग्रहात्रान्ययामति: IṣṭaSi. 254. 8; असतश्च तदनुपपत्तौ सत्तामप्यत्रैव न पुनरन्यदेशादौ तत्रानुपयोगात् NyāyMa. 93. 8; 2 another (part of the) country etc. दृष्टमात्रमुखासक्तैर्यथैतावति कल्प्यते। परलोकोऽन्यदेशादिस्तथात्रास्माभिरुच्यते TattvSaṁ. 1874.

अन्यदेशादिग (anyadeśādi-ga) *adj.* (used as noun) (one) who exists at a different place etc. अन्यदेशादिगस्यैतद्देशादिस्थत्वसंभव: IṣṭaSi. 254. 6.

अन्यदेशाधिपत्य (anyadeśādhipatya) *n.* sovereignty over another country श्रवणस्नायी ... । अन्यदेशाधिपत्यं वा राज्यमाप्नोति भार्गव ViṣṇuDhaP. ii. 99. 72.

अन्यदेशान्तर (anya-deśāntara) *n.* another foreign country अन्यदेशान्तरगमनेनात्मानं रक्षयिष्याम: ManuBh. ii. 101. 15 (*on* 8. 62); गते सुहृदि शत्रुताम् ... वरं मरणमेव वा शरणमन्यदेशान्तरम् Subhāṣi. 3203.

अन्यदेशाप्राप्ति (anyadeśāprāpti) *f.* non-reaching to another place सा च क्रिया यदि तद्देशस्य एव संस्कारे कारित्रं करोति न युज्यते। स्थितस्यान्यदेशाप्राप्ते: MayānaSū. 152. 29(18. 88)

अन्यदेशायात (anyadeśāyāta) *adj.* (used as noun) (one) who has come from another country, foreigner अन्यदेशायातमतिचिक्कणं चामात्यं न कुर्वीत NītiVā. 18. 13.

अन्यदेशावच्छिन्न (anyadeśāvacchinna) *adj.* delimited by another point of space नाप्यन्यदेशावच्छिन्नादालोकसंयोगाच्चाक्षुषोत्पत्त्यसंभवात् ... आलोकसंयोगनिष्ठायामवच्छेदकत्वं स्वीकार्यम् LaCandr. 340. 32; तथाप्यन्यदेशावच्छिन्नाकाशाश्रयस्य कर्णशष्कुल्यवच्छिन्न उपलम्भात् VaiyāSiMañ. 200. 3.

अन्यदेशाश्रय (anyadeśāśraya) *m.* resort, i.e. retiring to another country शत्रौ बलवति प्रभो। अन्यदेशाश्रय: कार्य: KathāSaSāg. x. 6. 10.

अन्यदेशीय (anyadeś-īya) *adj.* 1 hailing from another country भिक्षुकानन्यदेशीयान् प्रेतरूपानिरागतान्। दृष्ट्वापृच्छन्नृप: RājTa. (Śrī.) (17). 20; (used as noun) (one) hailing from another country, foreigner अन्यदेशीयम् ... आसन्नं न कुर्वीत NītiVā. 24. 3; अन्यदेशीयानां विधानान्तरं सूचितम् HārLa.

200. 7; 2 (used as noun) (that) which exists in at a different place अन्यदेशीयप्रतियोगिवैशिष्ट्यस्याग्रहणेन तस्यानुपलब्धिविरोधाभावाद्य BhedaDhi. 31. 3.

अन्यदेशीयपुरुष (anyadeśīya-puruṣa) *m.* person hailing from another country, foreigner तद्देशीयपुरुषाणामिवान्यदेशीयपुरुषाणामपि प्रतीतेरनिवार्यत्वेन व्यवस्थानुपपत्तेः MīmāKau. i. 55. 14 (*on* i. 3. 8)

अन्यदेशीयवादिन् (anyadeśīya-vādin) *m.* debater hailing from another country वद त्वमन्यदेशीयवादिना सह संगतम् PrabhāC. 136. 18.

अन्यदेशोद्भव (anyadeśodbhava) *adj.* born in or hailing from another country हयाः ... । अन्यदेशोद्भवा ये च ते वै नीचाः प्रकीर्तिताः YuktiKa. 182. 5; AśvaCi. 2. 4; अन्यदेशोद्भवा अपि द्विजातयः ... एतान्देशान् ... आश्रयेरन् ManvaMu. 38. 3 (*on* 2. 24); (नृपः) अन्यदेशोद्भवानपि ... मनुष्यान् ... सेनाग्र एव योजयेत् ManvaMu. 282. 21 (*on* 7. 193)

अन्यदेश्य (anyadeś-ya) *adj.* (used as noun) (one) hailing from another country अन्यदेश्यात् ... स्वदेशजो भजति भाजनं विस्रम्भस्य AvantiKa. 193. 17.

अन्यदेह (anya-deha) *m.* 1 another body जरासंचारणं चापि अन्यदेहेषु न श्रुतम् MahāBhā. i. 696*; अन्यदेहेन दत्वा तु गुरवे गुरुदक्षिणाम् MārkP. 8. 129; न चान्यदेहो मद्भूपां हरिद्रां धर्तुमर्हति PadmP. iv. 102. 81; **2A** next body, i.e. next birth कर्मफलं प्राप्नुवन्ति स्म ...। मनुष्यास्त्वन्यदेहेन शुभाशुभम् MahāBhā. i. App. I. 35 (34); HariVaṁ. 1. 257* (1); Kirātā. 11. 26; अन्यदेहं गतो जन्तुः पूतिगन्धमुखो भवेत् PadmP. (Ra.) 14. 276; मुक्तोऽपि ... किं त्वन्यदेहाय गुणात्र वृङ्क्ते BhāgP. v. 1. 16; अन्यदेहस्यापि भावं जैमिनिर्मन्यते BrahmSūBh. (Ma.) 74B. 4 (*on* iv. 4. 10); भोग्यवदन्यदेहमपि जीवः ... समश्नुते NayaMañ. III. i. 1. 1; क्षेत्रियः पुमान्। अन्यदेहे चिकित्सार्हे ViśvaLoK. 273. 121; **2B** former body, i.e. former birth कृतवानन्यदेहेषु कर्ता च विधुरं मनः Kirātā. 11. 26 (comm. स्वस्यैव देहान्तरेषु, अतीतानागतेष्विति शेषः); 3 different body केवलपि मनोबुद्धिर्यदेवमविरोधिनी। नातोऽन्यदेहसद्भावसिद्धये यत्निनो वयम् TattvSaṁ. 1937; 4 body of another person निजाभिमानसंसृष्टे स्वशरीरे महोदयात्। अन्यदेहे तथावृत्तेस्तथाबुद्धिविशिष्टता ŚivDr. 7. 39; स्वयंदेहविधुरस्य कथमन्यदेहेन भोगो युज्यते TattvPrakā. 220A. 10 (*on* iv. 4. 5); 5 body of one, cf. अन्यदेहादि1.

अन्यदेहगत (anyadeha-gata) *adj.* being in another body तच्छ्रुत्वा नरदेवानां पुनरागमनं नराः। जहृषुर्मुदिताश्चासन्न्यदेहगता अपि MahāBhā. xv. 41. 25.

अन्यदेहचिकित्सार्ह (anyadeha-cikitsārha) *adj.* (used as noun) (disease) curable in next birth, i.e. incurable (in the present birth) अन्यदेहचिकित्सार्हे क्षेत्रियं क्षेत्रजे तृणे DharK. 1959; AnekāSa. 1; AnekāSaṁ. 3. 477; AnekāK. 642; AnekāTi. 3. 286.

अन्यदेहचिकित्स्य (anyadeha-cikitsya) *adj.* (used as noun) (disease) curable in next birth, i. e. incurable (in the present birth) क्षेत्रियम् ...। अन्यदेहचिकित्स्ये चासाध्यरोगे च जानते ViśvaPra. 120. 72.

अन्यदेहतस् (anyadeha-tas) *adv.* from another body प्राणव्यूहाय चैवायमाद्रवत्यन्यदेहतः। स्थानेष्वव्यूढकरणो नालं स्यात्कर्मणे यतः BṛĀraUBhVā. iv. 3. 1953; वामनः प्राह राजानं संकल्पयितुमुद्यतः। तावद्वारां निरुध्यैव स्थितः शक्रोऽन्यदेहतः GaṇeP. ii. 31. 37.

अन्यदेहत्व (anya-dehatva) *n.* former birth अहमस्यान्यदेहत्वे पुत्र आसं सुसंमतः SkandP. vi. 92. 18.

अन्यदेहप्रविष्ट (anyadeha-praviṣṭa) *adj.* entered into the body of another अन्यदेहप्रविष्टः किं किमयं पञ्चतां गतः। इति भ्रान्तौ तदास्माकं का धृतिर्दानवोत्तम KathāSaSāg. viii. 2. 55; सायुज्यं नाम क्षीरनीरवदन्यदेहप्रविष्टग्रहदेवतादिवद्य संश्लेषमात्रम् Nyāyamṛ. 642B. 2 (*on* 4. 5)

अन्यदेहप्रवेशद (anyadehapraveśa-da) *adj.* which gives, i.e. facilitates entry into the body of another उपदेक्ष्यामि ते योगमन्यदेहप्रवेशदम् KathāSaSāg. viii. 2. 78.

अन्यदेहविवर (anyadeha-vivara) *m., n.* cavity in the body of another person, i.e. mother देह्यन्यदेहविवरे जठराग्निना ... भृशतप्तदेहः। ... गणयन् स्वमासान्निर्वास्यते कृपणधीः BhāgP. iii. 31. 17.

अन्यदेहविषक्त (anyadeha-viṣakta) *adj.* attached to next body त्यज्यतामेष निस्तेजाः शून्यः काष्ठत्वमागतः। अन्यदेहविषक्तो हि शावं काष्ठमुपासते MahāBhā. xii. 149. 55.

अन्यदेहसमुत्पत्ति (anyadeha-samutpatti) *f.* origination of next body, i.e. next birth किं करोमि पितः प्राप्तं कष्टं कायप्रपातजम्। अन्यदेहसमुत्पत्ती जनकं वद सांप्रतम् DevīBhāP. vi. 14. 53.

अन्यदेहसंप्राप्ति (anyadeha-samprāpti) *f.* attainment of next body, i.e. next birth उतान्यदेहसंप्राप्त्या सुखं ते मनसेप्सितम् MatsyaP. 154. 339.

अन्यदेहसंभव (anyadeha-sambhava) *m.* recurrence of next body, i.e. next birth पितृद्वयं मया प्राप्तं अस्मिन्नेव हि जन्मनि। मातृद्वयं च ... यदन्यदेहसंभवे MārkP. 76. 36.

अन्यदेहस्थ (anyadeha-stha) *adj.* 1 being in another body सिसृक्षुरन्यदेहस्थः प्रीतिमाप ततः सुराः ViṣṇuP. i. 5. 33; 2 being in different body तस्य ... अन्यदेहस्थस्य तु न तौ Nyāyāmṛ. 294B. 9 (*on* 1. 43)

अन्यदेहादि (anyadehādi) *adj.* 1 body of one etc. अन्यथा अन्यदेहादावन्यदेहादिभावापातात् Bhāsk. i. 67. 9 (*on* i. 1. 3); 2 body of another etc., Bhāsk. i. 67. 9 (*on* i. 1. 3)

अन्यदेहानुगत (anyadehānugata) *adj.* accompanied by next body, i.e. next birth तत्तोषतश्चण्डिकयास्य देव्या वरोऽन्यदेहानुगतः स दत्तः। येन प्रभासोऽद्य स एवो जातः KathāSaSāg. viii. 2. 381.

अन्यदेहान्तर (anyadehāntara) *n.* [Loc.] A at the time of next body, i.e. next birth अन्यदेहान्तरे च त्वं रूपभाग्यगुणान्विता। पञ्चभिः प्राप्य कौमारं महाभागा भविष्यसि MahāBhā. i. App. I. 100 (113); B at the time of another body, i.e. former birth न मया सुकृतं किंचिदन्यदेहान्तरे कृतम् । ... इत्थंभूतोऽस्मि दुर्गतः SkandP. vi. 47. 47.

अन्यदेहाप्ति (anyadehāpti) *f.* attainment of next body, i.e. next birth संदेहेऽप्यन्यदेहाप्तेर्विवर्ज्यं वृजिनं यदि। त्यजत श्रोत्रियाः सत्यं हिंसादूषणसंशयात् NaiṣCa. 17. 46.

अन्यदेहाभाव (anyadehābhāva) *m.* absence of any other body चिन्मात्रदेहं विनान्यदेहाभावस्याङ्गीकारात् TattvPrakā. 221B. 2 (*on* iv. 4. 10)

अन्यदेहार्थम् (anyadehārtham) *adv.* for next body, i.e. next birth मरिष्यतोऽन्यदेहार्थं पूर्वप्रज्ञेति तां विदुः BṛĀraUBhVā. iv. 4. 120.

अन्यदेहाविष्ट (anyadehāviṣṭa) *adj.* occupying body of another person अन्यदेहाविष्टग्रहदेवतादिवद्य संश्लेषमात्रम्, न त्वैक्यमिति AdvaiSi. 894. 15.

अन्यदेहाश्रित (anyadehāśrita) *adj.* resorting to or occupying another body तस्यैव (चैतन्यस्यैव) तद्भवेत्साक्षात्रान्यदेहाश्रितस्य तत् BṛĀraUBhVā. iv. 3. 202 (comm. देहान्तराश्रितस्य तु चैतन्यस्य नान्याश्रितं तत्साक्षाद्भवति)

अन्यदेहिक (anyadehi-ka) *adj.* relating to the body of another person जीवत्त्वभावं हि परित्यज्यान्यदेहिकम्। परभावं प्रकुरुते NāṭyaŚā. 26. 7.

अन्यदेहिन् (anya-dehin) *m.* another living being (निर्जरा भावना) निर्जरा सा स्मृता द्वेधा सकामा कामवर्जिता। ज्ञेया सकामा यमिनामकामा त्वन्यदेहिनाम् YogŚā. 4. 87; TriṣaŚaPuC. iv. 1. 830; त्वयि शासति भूनाथ मेदिनीमन्यदेहिनाम्। न भयं वास्तवं किंचिद् दृश्यते शशशृङ्गवत् MalliC. 1. 238.

अन्यदेहोत्थ (anyadehottha) *adj.* arisen in another body बोधात्प्रागपि दुःखित्वं नान्यदेहोत्थमस्ति नः NaiṣkaSi. 89. 11.

अन्यदेहोत्पत्ति (anyadehotpatti) *f.* production of next body, i.e. next birth अस्मिन् देहे स्वर्गस्य भोक्तुमशक्यत्वादश्रुताप्यन्यदेहोत्पत्तिरर्थापत्त्या कल्प्यते NyāyMāVi. 249. 1 (*on* iv. 3. 12)

अन्यदेहोद्भव (anyadehodbhava) *adj.* arising in the former body, i.e. former birth अन्यदेहोद्भवं कर्म फलिष्यति SkandP. vi. 61. 11.

अन्यदेहोद्भव (anyadehodbhava) *m.* origination of next body, i.e. next birth अन्यदेहोद्भवे वापि ... तस्य धनसंपन्नः ... कुरुते द्विजः SkandP. vi. 92. 11.

अन्यदैवत (anya-daivata) *adj.* having another divinity, addressed to another deity तद् यदन्यदैवते मन्त्रे निपतति नैघण्टुकं तत् Nir. 1. 20 (42. 5); मन्त्रेऽन्यदैवतेऽन्यानि निगद्यन्तेऽत्र कानिचित् BṛDe. 1.18.

अन्यदैवत (anya-daivata) *n.* another deity अथ देवासुवाः हविषामन्यद्वीजमन्यदैवतस्य कुर्यात् BaudhŚS. iii. 370. 10; भासते सा भगवती पापघ्नी ललिताम्बिका। अन्यदैवतपूजानां यस्याः पूजाफलं विदुः BrahmāṇḍP. iii. 37. 85; राजा पुरासीच्छंकराभिधः। ... अन्यदैवतपूजकः SkandP. iii (1). 48.4.

अन्यदैवत्य (anya-daivatya) *adj.* A having another diety or divinity, offered to another diety or divinity यद्यप्यन्यदैवत्यः पशुराग्नेय्येव मनोता कार्या TantrVā. 68.2 (*on* i. 2. 52); अन्यदैवत्यः पशुः GuruCandr. i. 266. 6; B addressed to another diety or divinity अन्यदैवत्यमन्त्रादेश देवतायाश्चानादेशे प्रजापतिदेवताविधानेऽपि मन्त्रवर्णविरोधः VīraMi. (Paribhāṣā.) 105. 25.

अन्यदोदयीप (anyadodayīpa) *m.* name of a leader of Yogins अभूत् त्रिशत्या वरयोगिनां वृतोऽन्यदोदयीपाभिधयोगिनायकः Gurvā. 306.

अन्यदोष (anya-doṣa) *m.* 1 fault or defect of another person न हसेद्यान्यदोषांश्च सानसूया प्रकीर्तिता AtriS. 34; नानृतं ब्रूयात् ... नान्यदोषान्ब्रूयात् CaraS. i. 8.19; अन्यदोषमिव स स्वकं गुणं ख्यापयेत् Kirātā. 13. 48; अयमेवं नर्वे(त्यन्यदो)षानिर्दोषतापि वा। दुर्लभत्वात् प्रमाणानां दुर्वोधेत्यपरे विदुः PramāVā. 1. 221; वृत्तत्यागं विदधति न ये नान्यदोषं वहन्ते ... सज्जनास्ते भवन्ति SubhāRaSam. 464; प्रहृष्यते नान्यदोषैरनसूया प्रकीर्तिता BhaviP. 9B. 28 (i. 2. 157); अन्यदोषाणां चोद्भावनम् PramāMi. 74.19 (*on* ii. 1. 35); 2 other black or evil (spirit) अन्यदोषोपगूहितम्। ... भस्मना सर्पपैस्तथा। ताडयेत् BṛParāSm. 11. 174; 3 another fault or defect अन्यदोषाः सुरापानादयः Aparā. 275. 3 (*on* 1. 193); अन्यदोषेण धातुदोषः AlaṅkāMañ. 182.13.

अन्यदोषतस् (anyadoṣa-tas) *adv.* from another fault एवं द्विजातिमापन्नो विमुक्तो वाल्यदोषतः(v. l.वाऽन्यदोषतः) VedaVyāSm. 1.23.

अन्यदोषरत (anyadoṣa-rata) *adj.* delighting in (the expression of) fault of another person निर्दयेऽन्यदोषरते निष्कुटो गृहवाटिका AnekāSam. 3. 153.

अन्यदोषाभिधायिन् (anyadoṣābhidhāyin) *adj.* expressing the fault of another person अन्यापदेशवादी अन्यमपदिश्यान्यदोषाभिधायी DaṇḍaVi. 199.11.

अन्यदोषेक्षण (anyadoṣekṣaṇa) *n.* act of observing or finding fault of another person हे चित्त ... । यदन्यदोषेक्षणदक्षिणानां जिह्वैव वृत्तान्तपटः स्फुटोऽस्ति Surath. 1.56.

अन्यदोषोक्ति (anyadoṣokti) *f.* expression of fault of another person अत्युक्तिमन्यदोषोक्तिमसभ्योक्तिं च वर्जयेत्। भाषेत वचनं नित्यम् YaśasCam. ii. 349.9.

अन्यदोहदोद्योग (anyadohadodyoga) *m.* endeavour or activity (of fulfilling) vehement desire of another (lady) व्यसनोत्सवयोर्युक्ता कार्यं गेहेऽन्यदोहदोद्योगः KandaCū. vi. 3.13.

अन्यद्गन्ध (anyad-gandha) *n.* kind of a medicinal plant (*lit.* having unique smell) चातुर्जातककक्कोलवङ्गागरुशिह्लकैः। सर्वगन्धमिदं चोक्तमन्य[त्यद्]
(v. l. °द्गन्धं) सुगन्धकम् ParyāRaMā. 1720.

अन्यद्गुण (anyad-guṇa) *adj.* [irr.] having more or additional quality एकस्यामलकस्यैतत्फलमन्यद्गुणं मम BṛKathāMañ. ix. 2. 468.

अन्यद्दंशादि (anyaddaṁśādi) *adj.* [irr.] another biting or stinging insect etc. ऊष्मणः ... अन्यद्दंशादिसदृशं पुत्तिकापिपीलिकादि जायते ManvaMu. 16. 21 (*on* 1. 45)

अन्यद्द्वार (anyad-dvāra) *n.* [irr.] [Inst.] through another means or way महापातकादीनामन्यद्द्वारेण दिव्यमाह कात्यायनः DīpKa. 50. 20 (*on* 2. 98); cf. अन्यद्वार.

अन्यद्दिदृक्षा (anyad-didṛkṣā) *f.* [irr.] [Inst.] with the desire for seeing a new (residence) हरिः। तस्माद्देशात्समुत्थाय जगामान्यद्दिदृक्षया DevīBhāP. v. 33. 19.

अन्यद्धर्मजाल (anyaddharma-jāla) *n.* [irr.] [Inst.] by means of the host of other holy activities रामनाथमहालिङ्गसेवया यत्र लभ्यते। तदन्यद्धर्मजालेन नैव लभ्येत कर्हिचित् SkandP. iii(1). 43. 65.

अन्यद्धान्य (anyad-dhānya) *n.* [irr.] another type of corn or grain विक्रीणीते तिलान्यस्तु मुक्त्वान्यद्धान्यसामकान्। विमुच्य पितरस्तं तु प्रयान्ति हि तिलैः सह BṛParāSm. 5. 90.

अन्यद्बीज (anyad-bīja) *n.* [irr.] another quick-silver or mercury किंवा यथोक्तसिद्धबीजोपरि त्रिगुणताम्रोत्तरेणान्यद्बीजम् RaseCin. 3. 47(27.4)

अन्यद्भाव (anyad-bhāva) *m.* [irr.] opposite state, i. e. disappearance तत्र नाम तिरोभावोऽन्यद्भावः परिकीर्त्यते LakṣmīT. 12.15

अन्यद्रव्य (anya-dravya) *n.* 1 another kind of wealth or property भूस्वामी तु स्मृतो राजा नान्यद्रव्यस्य सर्वदा KātySm. 2. 16 (Kane Ed.); पितरि मृते विभागात्प्रागन्यद्रव्यमिवौदासीन्यविषयं तद्द्रव्यं न भवति Subodhi. 47. 27 (*on* 2. 100); राजा भुवः स्वामी स्मृतः। अन्यद्रव्यस्य भूमिसंबद्धद्रव्यस्य न स्वामी ViraMi. (Rājanīti.) 271.6; 2 another, i.e. foreign substance, material or thing जानाति यः सविकल्पं न मुह्यति सोऽन्यद्रव्ये TattvPradī. (A.) 215. 7 (*on* 2. 62); 3 wealth or property of another person अन्यद्रव्यस्य द्रव्यस्वाम्याज्ञादिनान्येन दाने आज्ञादिकर्तुरेव पूर्वां न तु साक्षाद्दातुस्तथान्याज्ञादिनान्ये हृते आज्ञादिकर्तुरेव वधफलं पूर्णं युक्तम् BālamBha. iii. 134. 3 (*on* 3. 243)

अन्यद्रव्यकत्व (anyadravyaka-tva) *n.* the state of being made of another substance प्राकाशपदार्थस्य अन्यद्रव्यकत्वाभावेन हिरण्मयत्वस्य नित्यप्राप्तत्वात् BhāṭṭDī. iii. 263. 4 (*on* x. 3.17)

अन्यद्रव्यग्रहामोद (anyadravyagrahāmoda) *m.* consent to the acceptance of the property of another person दानं पञ्चविधं प्राहुः स्वधनस्य समर्पणम्। अन्यद्रव्यग्रहामोदोऽपूर्ववस्तुप्रदानकम् NītiPra. 8. 76.

अन्यद्रव्यतानापत्ति (anyadravyatānāpatti) *f.* absence of contingencey of becoming another substance अन्यस्यान्यद्रव्यतानापत्तेस्सत्यत्वात् ŚrutaPra. iA. 247. 21. (*on* i.1.1)

अन्यद्रव्यप्रत्यक्ष (anyadravya-pratyakṣa) *n.* perception of another substance अन्यसंयोगादन्यद्रव्यप्रत्यक्षापत्तेरिति अतिप्रसङ्गोऽस्तीति वाच्यम् SiddhāLeSam. 209. 2.

अन्यद्रव्यमय (anyadravya-maya) *adj.* made of another substance प्राकाशावीति हिरण्मयावेवोच्येते, नान्यद्रव्यमयौ, धेनुशब्दवत् ṬupṬ. 251.14 (*on* x. 3. 63)

अन्यद्रव्यमिश्र (anyadravya-miśra) *adj.* mixed with another substance पिप्पलीमरीचादेस्तु प्रत्यक्षस्य निषेधो नत्वन्यद्रव्यमिश्रस्य NirṇaSi. 293. 8.

अन्यद्रव्यमिष (anyadravya-miṣa) *n.* [Inst.] under the pretext of the property of another person अहम् ... अन्यद्रव्यमिषेण वसु तद्गोष्ठीसंचितम् ... अनयम् DaśKuC. 21. 6.

अन्यद्रव्ययुत (anyadravya-yuta) *adj.* mixed with another substance अन्यद्रव्ययुतं तैलं न दुष्यति कदाचन BhāvPra. (Bhā.) 5. 67.

अन्यद्रव्यवत् (anyadravya-vat) *adv.* in the manner of another thing or good अत्रान्तरे स चेन्म्रियेत तदा अन्यद्रव्यवद्देवरेषु प्राप्ता सर्वेषु वा युधिष्ठिरादिवत् ManuBh. ii. 270.19 (*on* 9.97)

अन्यद्रव्यव्यवहित (anyadravya-vyavahita) *adj.* intervened by another thing अन्यद्रव्यव्यवहितं द्रव्यमव्याहृतं च यत् NāraSm. 130. 5.

अन्यद्रव्यसंकीर्णत्व (anyadravyasaṅkīrṇa-tva) *n.* the state of being mixed with another substance अथात्मनोऽन्यद्रव्यसंकीर्णत्वेऽप्यर्थनिश्चायकमस्तित्वं स्वपरविभागहेतुत्वेनोद्योतयति TattvPradī. (A.) 215. 3 (*on* 2. 62)

अन्यद्रव्यसाध्य (anyadravya-sādhya) *adj.* to be accomplished through another substance or material क्रयादयः सोमद्रव्यसाध्यस्य नित्यस्यैव ज्योतिष्टोमस्य नानित्यस्य अन्यद्रव्यसाध्यस्यापि CaturCin. iii(1). 323.14.

अन्यद्रव्यागमन (anyadravyāgamana) *n.* bringing in other (fresh) substance or material तदुपलक्षितत्वादेव यागनिवृत्तेः प्राक् प्रक्षेपादनिर्वृत्तयागावगमान्नाशादिष्वन्यद्रव्यागमनम् TantrVā. 1029.9 (*on* iii. 4. 47(?41))

अन्यद्रव्यासाधारण (anyadravyāsādhāraṇa) *adj.* which is uncommon or distinguished from other, i. e. non-soul substance किं तर्हि जीवस्य शरीरादिपरद्रव्येभ्यो भिन्नमन्यद्रव्यासाधारणं स्वस्वरूपम् TātpaVṛ. 233. 28 (*on* 2. 80)

अन्यद्रष्टृ (anya-draṣṭṛ) *m.* any other seer स स्वव्यतिरेकेण नान्यद्रष्टा ParaHaṁsPaU. 485.17.

अन्यद्रष्ट्राकाङ्क्षा (anyadraṣṭṛ-ākāṅkṣā) *f.* expectancy for other seer or observer धर्मिग्राहकप्रमाणेन द्रष्टृतया पुरुषसिद्धौ नान्यद्रष्ट्राकाङ्क्षेति SāṁkhyaPraBh. 39. 16 (*on* 1.75)

अन्यद्राग (anyad-rāga) *m.* [P. vi. 3. 99] 1 the word or form *anyadrāga* अषष्ठ्यन्तस्यातृतीयान्तस्य चान्यस्याशीरादिषु परतो दुगागमो भवति। ... अन्यद्रागः CāndraVṛ *on* v. 2. 117; अन्यो रागः अन्यद्रागः KāśiVṛ. *on* vi. 3. 99; JaineVṛ. B.7 (*on* vi. 3. 99); PrakriKau. i. 664. 8 (*on* vi. 3. 99); SiddhāKau. 217 313. 30 (*on* iv. 3. 205); 2 another feeling or interest रसान्तरतिरस्कारादन्यद्रागाद्य तस्य यः। भवत्यपचयो वृद्धेस्तद्ध्रासं तं प्रचक्षते SaraKaṇṭhā. 557.16; दृष्टौ सुरैः स्वैस्वकृतान्यदास्यान्यद्रागमेतौ DvyāśraKā. 6. 90.

अन्यद्वा (anyad-vā) *ind.* moreover, or else शिला यदि प्रसिञ्चन्ति स्नेहांश्चोदकसंभवान्। अन्यद्वा विकृतं किंचित्तद्भयस्य निदर्शनम् MahāBhā. ii. App. I. 27 (15); ii. App. I. 28 (52); न च क्वचिदविन्दत्सः ... कौशिकः। मासमन्नं मूलफलमन्यद्वा तत्र किंचन MahāBhā. xii. 139. 32; शवगन्धमुपाघ्राति अन्यद्वा सुरभिं नरः MahāBhā. xiii. App. I. 10(296)

अन्यद्वार् (anya-dvār) *f.* [Inst.] 1 through other means अन्यद्वारा विपक्षे तु विगृह्यासनमुच्यते YuktiKa. 12.13; एवं सर्वस्य साक्षादन्यद्वारा वा ब्रह्मजातत्वे सिद्धे ... अस्ति शास्त्रादि संगतिः TattvPrakā. 111B. 10 (*on* ii. 3. 12); ण्यन्तप्रयोगादुपनायनमुपनयनं अन्यद्वारापि कर्तव्यम् DīpKa. 3. 22 (*on* 1.14); अनुभावस्यान्यद्वारा तदुपरक्तत्वम् Nyāymr. 219B. 6 (*on* 1. 24); नान्यद्वारा भवेदेषा लीला BṛBrahmaS. ii. 5. 17; शब्दस्यार्थाभिधानद्वारं विना दृष्टविषयान्यद्वारा करणत्वासंभवात् MīmāKau. iii. (1). 68.5 (*on* i. 2. 42); 2 through another person देशान्तरागतानां च विदुषामन(न्य)द्वारा सद्मं कार(म)येत् KāvyMī.55.12

एकोऽसमर्थस्तदा स्वकर्तव्यमन्यद्वारा कारयेत् ViraMi. 717.17 (*on* 2.264); होमस्य निषेधः स्वकर्तृकस्य। अन्यद्वारा तु भवत्येव BalamBha. i. 540.20 (*on* 1. 249); महापातक्यादीनामन्यद्वारा दिव्यमाह BālamBha. ii. 110. 23 (*on* 2. 99); अन्यदन्यद्वारा समन्त्रकमेव कारणीयम् BālamBha. ii. 231.3 (*on* 2. 135)

अन्यद्वार (anya-dvāra) *n.* 1 another door पेद्यां प्रवेशयेत्रैकामन्यद्वारे कदाचन। द्वारं प्रवेशयेत् पेद्यां नारोहणगवाक्षयोः SamarāSū.39. 41; 2 [Inst.] through one means अन्यद्वारेणान्यस्य साधनायोगात् ŚastrDi. 270.8 (*on* iii. 4. 10); साधूक्तमवश्यकर्तव्यमपि तद्वचनमन्यथा तदा तिरस्कृत्यान्यद्वारेण साधयति RājNīRa. 51.14.

अन्यद्वारक (anyadvāra-ka) *adj.* having something else as its means अतश्च जातिरेवाङ्गमिति मीमांसका जगुः। तस्याश्चेदं क्रियाङ्गत्वमन्यद्वारकमात्मवत् NyāyMañ. i. 294.10.

अन्यद्वारकत्व (anyadvāraka-tva) *n.* the state of having something else as its means प्राकृतोपाकरणस्य च स्तोत्रद्वारकत्वमेव क्लृप्तमिति नान्यद्वारकत्वप्रसङ्गः BhāṭṭDi. iii. 272.16 (*on* x. 4.2)

अन्यद्वारकाश्रयत्व (anyadvārakāśrayatva) *n.* substratumhood having something else as its means सूत्रकारव्यवहारे चान्यद्वारकाश्रयत्वानुमतावैकमत्यप्रदर्शनात् ŚivārkaMaDi. i. 566.15 (*on* i. 4. 27)

अन्यद्वारकृत (anyadvāra-kṛta) *adj.* done through another person सर्वविधं चैतत् स्वयंकृतमन्यद्वारकृतं चेति द्विविधम् DaṇḍaVi. 219.15.

अन्यद्वारद्वय (anya-dvāradvaya) *n.* other two gates अन्यद्वारद्वयं पार्श्वस्थितं कुर्यादालोकसिद्ध्यर्थम् इति षड्द्वारं नाट्यगृहमाचक्षते AbhinBhā. i. 70.6 (*on* 2. 97)

अन्यद्विकल्पना (anyad-vikalpanā) *f.* wrong assumption in addition तदार्य सर्वकार्येषु तिष्ठते त्वयि निर्णयः। एते सुखिन्यौ कन्ये स्तामास्तामन्यद्विकल्पना PāṇḍaC. 1. 447.

अन्यद्विज (anya-dvija) *m.* 1 other (type of) bird प्रागन्तरीक्षगमनात् स्वमपत्यजातमन्यद्विजैः परभृताः किल पोषयन्ति Śāk. 5. 22; 2 another Brāhmin अन्यद्विजाय मोहात्रृगो वदान्यो द्विजस्य गां दत्त्वा UpadeŚ. 18.

अन्यद्विजाति (anya-dvijāti) *f.* other twice born classes(than the Kṣtriyas) राजमन्दिरसंयुक्तं स्कन्धावारमुदाहृतम्। पार्श्वे चान्यद्विजातीनां गृहं तश्चेरिको(कम)दितः(क्तम्) MānaSā. 10. 44.

अन्यद्वितीयादि (anya-dvitīyādi) *adj.* other second etc. प्रथममपि च गानमन्यद्वितीयादिसाहचर्यात्परिवर्तशब्देनोच्यते AbhinBhā. i. 228.19 (*on* 5.65)

अन्यद्विप (anya-dvipa) *m.* enemy elephant मग्नानङ्गे गाढमन्यद्विपानां दन्तान् दुःखादुत्खनन्ति स्म नागाः ŚiśuVa. 18. 37; YuktiKa. 199.15.

अन्यद्विरद (anya-dvirada) *m.* another elephant अन्यद्विरदडिण्डिमाकर्णनाङ्गवलनानामन्ते दीर्घफूत्कारैः परिभवदुःखमिवावेदयन्तम् ... दर्पशातमपश्यत् (हस्तिनम्) HarṣaC. 106. 4.

अन्यद्विरुक्तपर (anyadvirukta-para) *adj.* (used as noun) (that) which is latter or second in any other repeated (word or form) अन्यद्विरुक्तपरस्य तु न संज्ञा LaŚabdeŚe. i.108.2.

अन्यद्वीप (anya-dvīpa) *m., n.* another island यज्ञैर्यज्ञमयो विष्णुरन्यद्वीपेषु चान्यथा BrahmP. 19. 22 .

अन्यद्वीपमध्यग (anyadvīpamadhya-ga) *adj.* situated in the middle of other islands महासाधनसामन्तमण्डलस्यान्तरे स्थितः। शुशुभेऽसौ यथा जम्बूद्वीपोऽन्यद्वीपमध्यगः PadmP. (Ra.) 38. 26.

अन्यद्वीपाम्बुधि (anya-dvīpāmbudhi) *m.* another island and ocean क्षाराब्धेरुत्तरतो जम्बूद्वीपं क्षितेरर्धम्। ... याम्येऽर्धेऽन्यद्वीपाम्बुधयोऽन्त्याब्धौ हुताशनो वसति ĀryaSi. 16.10 (186)

अन्यद्व्रत (anyád-vrata) *n.* other vow (than bad one) अप द्वेषो अप ह्वरः। अन्यद् व्रतस्य सश्चिमः TaiĀ.iv. 11.4(507.1) (Sāy. पूर्वोक्तद्वेषकौटिल्याभ्यामतिरिक्तम्)

अन्यधन (anya-dhana) *n.* wealth of another person नान्यधनमपजहार Saund. 3. 31; के वान्यदुस्सुकधियोऽन्यधनं जयन्तः RāghPaṇ. (Dha.) 15. 50; नादत्तेऽन्यधनं ह्यदत्तमिह यो ब्रह्मव्रतं सेवते MalliC. 6.561; वयम् ...। उपात्तस्य व्यये तन्द्राभृतोऽन्यधनमिच्छवः PrabhāC. 205. 1; परस्त्रीसंगमे कामो लोभो नान्यधनेषु च। ... स्वप्रजा ... धार्यो नृपैः सदा ŚukraNī. 1. 118.

अन्यधन (anya-dhana) *adj.* possessing any other kind of wealth तमूचुर्ब्राह्मणाः सर्वे ...। वयं नान्यधना ब्रह्मन्केवलं तु तपोधनाः BrahmP. 74. 67.

अन्यधनक्षय (anyanyadhana-kṣaya) *m.* destruction of wealth of another person लक्ष्मीः परोपतापेन कष्टानन्यधनक्षयैः। भूतदाहेन चागारं गच्छन्ति बत दुर्जनाः BṛKathāMañ.16. 361.

अन्यधनाङ्गना (anya-dhanāṅganā) wealth and wife of another person श्रीमल्लदेवः श्रितमल्लिदेवस्तस्यानुजः ...। बभूव यस्यान्यधनांगनासु लुब्धा न बुद्धिः शमलब्धबुद्धेः EI. viii. 209. 6.

अन्यधरणीराजन् (anya-dharaṇīrājan) *m.* another lord of earth शुल्कं त्य(कु)[म]शक्यमन्यधरणीराजां जनप्रीतये EI. ii. 53. 25.

अन्यधराधव (anya-dharādhava) *m.* another lord of earth शल्यत्राणकृते दूराद्धावन्तोऽन्यधराधवाः। भाग्यैरिव विपत्पूगाः फाल्गुनाद्यैर्मन्थिरे PāṇḍaC. 13. 845.

अन्यधर्म (anya-dharma) *m.* 1A any other duty or practice B other duty or practice (than the prescribed one) i.e. wrong practice C another special duty or way of life 2A characteristic feature, quality or attribute of another B characteristic feature, quality or attribute of one C another characteristic, quality or attribute 3 different philosophical view 4A any other merit B merit of one 1A any another duty or practice यद्येष हेतुस्तव खादनस्य न ते वेदः कारणं नान्यधर्मः। तस्मात् ... दोषं न पश्यामि MahāBhā. xii. 139. 85; धर्माद्युपायार्थे नान्यधर्मेषु कारणम् BrahmP. 237. 42; 1B other duty or practice (than the prescribed one), i.e. wrong practice कुलधर्मं हि नो वेत्ति योऽन्यधर्मेण दुर्मतिः KulārT. 2. 18; यद्वा व्याहृतिरेकतामधिगता यद्यान्यधर्मं ययौ BhaviP. 86B.14(i. 44. 33); अन्यधर्मो ह्यधर्मश्च देवास्त्वन्ये हि तेऽसुराः BhaviP. 563B. 35 (iii (4). 11. 27); नान्यधर्मं हि सेवेत न द्रुह्याद्वै कदाचन ŚukraNī. 3. 55; 1C another special duty or way of life युगान्तरेऽन्यधर्मा हि सेवितव्या नरेण हि PadmP. i. 61. 5; शृणु शौनक वक्ष्यामि चान्यधर्मं पुरातनम्। व्यासजैमिनिसंवादं श्रोतृणां पापनाशनम् PadmP. iii. 2. 1; 2A characteristic feature, quality or attribute of another अन्यधर्मोऽपि तत्सिद्धिं संबन्धेन करोत्ययम् Kāvyālaṅ. (Bh.) 5. 49; शूर्पे च होमसंबन्धित्वेन प्रतिज्ञातेऽन्यधर्मस्याहेतुत्वादवश्यं तद्गतमेवात्रकरणत्वं वक्तव्यम् TantrVā. 48. 13 (*on* i. 2. 30); इदमेव तन्मुख्यं भिन्नाभिन्नत्वं यावेतौ रूपधर्मौ भेदाभेदौ तद्वत्युपचरितौ ... अन्यधर्मो ह्यन्यत्रोपचार्यस्यात् IṣṭaSi. 20. 21; अन्यधर्मे त्वभिन्नं स्यात्त्वतो वस्तु प्रमाश्रयम् BṛĀraUBhVā. (Sambandha.) 955; अन्यत्र शुक्तिकादावन्यधर्मस्यार्थान्तिरस्य रजतादेर्ज्ञानाकारस्य ... अध्यासः PañcPā.11.19 (*on* i. 1.0); वर्णे ह्स्वदीर्घत्वादयः अन्यधर्मा अपि समारोपिताः तत्त्वप्रतिपत्तिहेतवः Bhām. 5. 16 (*on* i. 1. 0); Bhām. 13.18 (*on* i. 1.1); NyāyMa. 146.7; शुक्त्यादावन्यधर्मस्यापि ज्ञानाकारस्य ... अध्यासः PrakaVi. 7. 24; अन्यस्मिन्न्यधर्मान् घटयतु वियदाद्यत्र नातिप्रसक्तिः TattvMu. 1.49; ब्रह्मप्रतिपादने ब्रह्मधर्माणामेव मुख्यत्वम्, नान्यधर्माणाम् AṇuBh. 191. 13 (*on* iii. 2. 14); जीवत्वेश्वरत्वादिरूपस्यान्यधर्मस्य तन्निरूपकत्वात् AdvaiSi.287.2; 2B characteristic feature, quality or attribute of one अन्यधर्मस्ततोऽन्यत्र लोकसीमानुरोधिना। सम्यगाधीयते यत्र स समाधिः Kāvyāda. 1. 93; समाधिः सोऽन्यधर्माणां यदन्यत्राधिरोपणम् SaraKaṇṭhā. 63. 4; सोऽयमन्यवस्तुनि पुनरन्यधर्माणामेवारोपेण मेलितं नाम समाधेरेव भेदो भवति SaraKaṇṭhā. 456.9; अन्यधर्माणामन्यत्राधिरोपणमुपचारः SaraKaṇṭhā. 735.17; समाधिरन्यधर्मश्चेदन्यत्र प्रतिपद्यते Mānaso. iv.2.211; समाधिः अन्यधर्मस्यान्यत्र सम्यगारोपणम् NāṭaLaRaK. 1498; RasāSu. 68. 7; (1. 238); AlaṅkāŚe. 7. 2 (18); समाधिरन्यधर्माणां यदन्यत्राधिरोहणम् PratāYaBhū. 329. 13; अन्यधर्मस्यान्यवृत्तित्वाभ्युपगमेऽतिप्रसङ्गाच्च NyāySu. (Ja.) 174B. 5 (*on* i. 3. 3); संघातविशेषरूपताख्या देहरूपा यावस्था न तन्निमित्ततोऽपि पुरुषस्य बन्धः। कुतः ... अन्यधर्मस्य साक्षादन्यबन्धकत्वेऽतिप्रसङ्गात् SāṁkhyaPraBh. 11.32 (*on* 1. 14); 12.9 (*on* 1. 16); अन्यधर्मेणाप्यदृष्टेनान्यस्य बन्धः स्यात् SāṁkhyaPraBh. 23. 31 (*on* 1. 53); 24. 19 (*on* 1. 55); कथं वान्यधर्माभ्यामविवेकविवेकाभ्यामन्यस्य बन्धमोक्षवीकारे कर्मादिभिरिव नाव्यवस्थेति SāṁkhyaPraBh. 28.25 (*on* 1.58); उभयत्राप्यन्यधर्मस्यान्यत्रासंभवेन तत्सदृशधर्माक्षेपादौपम्ये पर्यवसानं तुल्यम् Kuval. 54(6); 2C another characteristic, quality or attribute धर्मयोरेकस्यापि धर्मस्य निर्देशे अन्यधर्मस्य संवित् प्रतिपत्तिर्भवति KāvyālaṅSū. iv. 2. 10; 3 different philosophical view ये अन्यधर्मं त्यक्त्वा रसिकानन्दसेवकास्ते भक्ता नान्ये SāmaraU. 236. 18; 227. 11; 4A any other merit घटोपकरणे बुद्धिर्यदोत्पत्तौ न सा मता। एवं धर्माद्युपायार्थे नान्यधर्मेषु कारणम् BrahmP. 237. 42; 4B merit of one न च तत्र यजमानधर्मेणान्यस्य साहायकमाचरणीयम्, अन्यधर्मस्यान्यं प्रत्यनुपयोगात् NyāyKuA. i. 42.3; TattvCin. ii (2). 143. 8 [different characteristic, MW.; different property or charateristic, Apte]

अन्यधर्म (anya-dharma) *adj.* having different characteristic, MW.

अन्यधर्मकरण (anyadharma-karaṇa) *n.* observance of the duty of others न चान्यैः स्त्रीधर्मैस्तुल्योऽयम् ... किं तु तत उत्कृष्टस्तेनैतदनुरोधेनै-वान्यधर्मकरणम् Aparā. 102. 9 (*on* 1. 77)

अन्यधर्मकल्पना (anyadharma-kalpanā) *f.* assumption of the attribute of one 'सर्वथापि तु अन्यस्य अन्यधर्मकल्पनां न व्यभिचरति'। अन्यस्य अन्यधर्म-कल्पना अनृतता, सा च अनिर्वचनीयता Bhām. 18. 19 (*on* i. 1. 1)

अन्यधर्मग्रहण (anyadharma-grahaṇa) *n.* reference to another attribute or property 'आदिशब्देनान्यधर्मग्रहणम्' Bhāsk. ii. 191. 12 (*on* ii. 4. 15)

अन्यधर्मज (anyadharma-ja) *adj.* produced from other duty or practice (than the prescribed one), i.e. wrong practice धर्मपक्षाः सुरा ज्ञेया असुराश्चान्यधर्मजाः BhaviP. 563B. 36 (iv. 11. 27)

अन्यधर्मज्ञान (anyadharma-jñāna) *n.* knowledge of the attribute of one अन्यधर्मज्ञानस्यान्यं प्रति धर्मत्वाभावात् अपृथक्सिद्धधर्मत्वम् ŚrutaPra. ii. 367. 21 (*on* ii. 3. 32)

अन्यधर्मतिरोभाव (anyadharma-tirobhāva) *m.* disappearance of other quality or attribute अन्यधर्मतिरोभावा मूलेच्छातो स्वतन्त्रिणः AṇuBh.155.3 (*on* ii. 3. 43)

अन्यधर्मत्व (anyadharma-tva) *n.* 1 the state of being the characteristic feature, quality or attribute of another न कर्मणान्यधर्मत्वादतिप्रसक्तेश्च SāṁkhyaPraSū.1.16; 1.17; 1. 53; अन्यधर्मत्वेऽपि नारोपात्तत्सिद्धिरेकत्वात् SāṁkhyaPraSū.1.153; निरस्ता च भूतानां समवायिकारणतेति सिद्धमन्यधर्मत्वम् Bṛha. 212. 9 (*on* i. 1. 5); न चागन्तुकत्वाद्धर्मा एव न भवन्तीति वाच्यम्। अन्यधर्मत्वे प्रमाणाभावात् AṇuBh. 195. 2 (*on* iii. 2. 20); न कर्मणान्यधर्मत्वादिति सूत्रेण पूर्वं कर्मणा बन्धो निराकृतः SāṁkhyaPraBh. 41. 25 (*on* 1. 82); 2 the state of being another characteristic feature or attribute अतीन्द्रियान्यधर्मत्वशङ्का स्यात् NyāyKuA. i. 102. 1; 3 the state of being attribute or property of one अन्यधर्मत्वेनावगतानां तत्संबन्धादरेणान्यत्र प्रदेशे प्रापणं येन व्यापारेण भवति सोऽतिदेशः MayūMāli. 526. 24 (*on* vii. 1.1)

अन्यधर्मत्वस्थिति (anyadharmatva-sthiti) *f.* state or condition of being the attribute of another पीतत्वादीनामन्यधर्मत्वस्थितौ शङ्खादीनां च तद्विरुद्धधर्मत्वे स्थिते ... बाधेन भ्रान्तत्वावधारणात् NyāyKuA. i.102. 3.

अन्यधर्मत्वानुपपत्ति (anyadharmatvānupapatti) *f.* untenability of being the attribute of another वेदस्तु वर्णात्मा श्रोत्रग्राह्यः। उपलब्धिनिष्ठोऽपि किं वर्णानां धर्मः उत वर्णेष्वारोप्यते। ... नाद्यः अन्यनिष्ठस्यान्यधर्मत्वानुपपत्तेः VivaPraSaṁ.282.2.

अन्यधर्मत्वाभाव (anyadharmatvābhāva) *m.* absence of the state of being the attribute of another जपाकुसुमलौहित्यवदन्यधर्मत्वाभावात् AṇuBh. 194. 25 (*on* iii. 2. 20)

अन्यधर्मत्वायोग (anyadharmatvāyoga) *m.* untenability of being the attribute of another सत्त्वैव महानात्मेति चेन्न, तस्यान्यधर्मत्वायोगात् ŚatDū.220.23.

अन्यधर्मदृढासक्त (anyadharma-dṛḍhāsakta) *adj.* strongly attached to a different philosophical view ये शैवाः शाक्ताः ... मीमांसकाः जडतां प्राप्ताः चार्वाका अन्यधर्मदृढासक्ता भवन्ति SāmaraU. 273. 13.

अन्यधर्मद्वय (anya-dharmadvaya) *n.* other two duties अन्यधर्मद्वयोपदेशं चिकीर्षुरेकं धर्ममुक्तवान् BālamBha. ii. 192. 27 (*on* 2. 135-136)

अन्यधर्मन् (anya-dharman) *adj.* having another or different property, Apte.

अन्यधर्मनिमित्त (anyadharma-nimitta) *adj.* caused by another attribute or property अन्यधर्मनिमित्तश्चेत्तत्राप्यस्त्यस्तितामतिः। तदन्यधर्महेतुत्वेऽनिष्ठा-सत्तेरधर्मिता TattvSaṁ. 745.

अन्यधर्मप्रतिपत्ति (anyadharma-pratipatti) *f.* knowledge of another characteristic or attribute धर्मयोरेकनिर्देशेऽन्यधर्मप्रतिपत्तिः साहचर्यादित्यन्ये मन्यन्ते VyaktiVi.95.20; हेतुहेतुमद्भावस्तयोरसिद्ध इति साहचर्यासिद्धौ कुतोऽन्यधर्म-प्रतिपत्तिसिद्धिः VyaktiVi. 95. 27.

अन्यधर्मप्रापक (anyadharma-prāpaka) *adj.* causing to obtain another duty or practice अपेक्षासामर्थ्यं चोदककल्पनयैव अन्यत्र अन्यधर्मप्रापकम् PūrvottaVāNaMā. 314. 18.

अन्यधर्मबाहुल्य (anyadharma-bāhulya) *n.* abundance of other attributes समुच्चयोपमातोऽन्यधर्मबाहुल्यकीर्तनात् AgniP. 343. 13.

अन्यधर्ममात्र (anyadharma-mātra) *n.* mere attribute or property of one अन्यधर्ममात्रमन्यत्रोपदध्यादिति कालस्य स्वभावः क्रियामात्रं वा Kiraṇā. 124.4.

अन्यधर्मयोग (anyadharma-yoga) *m.* association with another characteristic or attribute अन्यधर्मयोगादार्थमौपम्यं प्रतिमा AlaṅkāRa. 13.

अन्यधर्मरत (anyadharma-rata) *adj.* taking delight in a different philosophical view मायाया: समुत्पन्ना आसुराः कर्मजडा अन्यधर्मरता एव भवन्ति SāmaraU. 220. 8.

अन्यधर्मरहित (anyadharma-rahita) *adj.* devoid of, i.e. not cherishing any other philosophical view ये अन्यधर्मरहिता अन्यासक्तिरहितास्ते तन्मण्डलं प्राप्नुवन्ति SāmaraU. 273. 8.

अन्यधर्मरहितत्व (anyadharmarahita-tva) *n.* the state of being devoid of, i.e. not cherishing any other philosophical view ते अन्यधर्मरहितत्वेन प्रेमानन्दे प्रीतिमापद्यन्ते SāmaraU. 256. 16.

अन्यधर्मराहित्य (anyadharma-rāhitya) *n.* absence of other attribute साक्षी चेता केवलो निर्गुणश्च इत्यादिश्रुतिषु चान्यधर्मराहित्यलक्षणा केवलतोक्ता सा लीलात्मिकैव AṇuBh. 353. 25 (*on* iv. 4. 14)

अन्यधर्मवत्त्व (anyadharmavat-tva) *n.* the state of possessing the characteristic or attribute of another ब्राह्मणे भगवत्त्वेन जीव उक्तः। ननु कथमन्यस्यान्यधर्मवत्त्वेन कथनम् AṇuBh. 149. 13 (*on* ii. 3. 29)

अन्यधर्मविजातीय (anyadharma-vijātīya) *adj.* dissimilar in nature to other attribute or property यत्तु बाह्येन्द्रियत्वादि प्राप्यकारित्वसाधनम्। अन्यधर्म-विजातीयाद्विरोधाद्व्यभिचारि तत् TattvSaṁ. 2528.

अन्यधर्मविधि (anyadharma-vidhi) *m.* injuction or prescription of the characteristics of another (sacrifice) परप्रकरणे अन्यधर्मविधेरन्याय्यत्वात् TantrVā. 885. 5 (*on* iii. 3.16); Bhām. 275. 2 (*on* i. 3. 40)

अन्यधर्मशक्तित्व (anyadharmaśakti-tva) *n.* the state of being the expressive power with regard to another attribute or property न त्वन्यधर्मशक्तित्वेनार्पीति न घटपदस्य नानार्थत्वम् LaCandr. 669. 15.

अन्यधर्मसंग्रह (anyadharma-saṅgraha) *m.* obtainment of quality or attribute of another लवणाचलादिसकलशैलदानप्रकृतिभूतस्य धान्यपर्वतस्य कथमन्यधर्मसंग्रहः CaturCin. i. 365. 19.

अन्यधर्मसमावेश (anyadharma-samāveśa) *m.* presence or existence of another attribute or property अन्यधर्मसमावेशे प्राप्ता तत्र च धर्मता। द्रव्यादेरपि धर्मित्वमस्मादेव च संमतम् TattvSaṁ. 578.

अन्यधर्मसंबन्ध (anyadharma-sambandha) *m.* 1 relation with the quality of one अन्यधर्मसंबन्धादन्यत्वेनोपतर्कितम्। प्रकृतं हि भवेत् प्राज्ञास्ता-मुत्प्रेक्षां प्रचक्षते PratāYaBhū. 383.6; CitraMī. 73.16; अन्यधर्मसंबन्ध-निमित्तेनान्यस्यान्यतादात्म्यसंभावनमुत्प्रेक्षा Kuval. 35(1); 2 relation with the quality of another धर्मस्य प्रकृताप्रकृतसाधारण्यादन्यधर्मसंबन्धः CitraMī. 81.20; मिलितेनोभयेन विषयस्यान्यधर्मसंबन्धनिर्वाहः CitraMī. 84.3.

अन्यधर्मस्वीकार (anyadharma-svīkāra) *m.* acceptance of attribute of another अन्यधर्मस्वीकारस्तद्गुणः AlaṅkāRa. 97.

अन्यधर्माधर्म (anya-dharmādharma) *m.* other merit and demerit संस्कृताच्छब्दात्सत्यात् धर्मोऽन्यस्मादधर्म इति नियमे चान्यधर्माधर्मोपायानुष्ठानवैयर्थ्यम् PramāMī. 69. 20 (*on* ii. 1. 34)

अन्यधर्माध्यारोप (anyadharmādhyāropa) *m.* superimposition of the attribute or property of another अन्यधर्माध्यारोपादयं निरुद्भेदः समाधिभेदः SaraKaṇṭhā. 453. 9.

अन्यधर्माध्यास (anyadarmādhyāsa) *m.* 1 superimposition of the attribute or property of one तं केचित् अन्यत्रान्यधर्माध्यास इति वदन्ति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 2. 7 (*on* i.1.0); Bhām. 13. 17 (*on* i.1.0); अध्यासोऽन्य-स्मिन्नन्यधर्माध्यासः ŚrutaPra. ii. 580. 8 (*on* iv. 1.7); 2 superimposition of attribute or propety of another ब्रह्मस्वरूपं कृत्स्नं सर्वदा स्वयमेव प्रकाशते चेन्न तस्मिन्नन्यधर्माध्यासः संभवति VedāSaṁ. 87. 11.

अन्यधर्मानावृत्ति (anyadharmānāvṛtti) *f.* non-obstruction by another attribute तत् अनावरणस्वभावमाकाशम्। तदप्रत्यक्षविषयत्वादन्यधर्मानावृत्त्यानुमीयते Sphuṭā. i. 17. 4.

अन्यधर्मनिवृत्ति (anyadharmānivṛtti) *f.* non-removal or lack of cessation of another attribute or property दर्शनमात्रेणान्यधर्मानिवृत्तिः AṇuBh. 308. 12 (*on* iv. 1. 6)

अन्यधर्मानुवृत्ति (anyadharmānuvṛtti) *f.* continuation of the attribute of another सत्त्यापोऽमूः शून्यतत्त्वाः सशब्दस्पर्शसंयुताः। रूपवत्योऽन्यधर्मानुवृत्त्या स्वीयो रसो गुणः PañcDa. 2. 92.

अन्यधर्मानुसंधान (anyadharmānusandhāna) *n.* recollection of the attribute of one अध्यासो हि नाम चेतनस्यान्यस्मिन्नन्यधर्मानुसंधानम् BrahmSūBh. (Rā.) 477. 10 (*on* ii. 2. 9); अन्यधर्मानुसंधानरूपोऽध्यासो निर्विकारपुरुषस्य न संभवति VedāntSā. (Rā.) 146. 1 (*on* ii. 1. 10); ŚivārkaMaDī. ii. 14. 28 (*on* ii. 1. 10)

अन्यधर्मापेक्षा (anyadharmāpekṣā) *f.* [Inst.] in comparison to another practice वेदोक्तेन प्रकारेण ...। शरीरशोषणं यत् तत् तप इत्युच्यते बुधैः। परं युगान्तरापेक्षया मनुष्यसामर्थ्याधिक्यात् सुशकतया अन्यधर्मापेक्षया प्रचुरतरम् ViraMi. (Paribhāṣā.) 48.16.

अन्यधर्मापोह (anyadharmāpoha) *m.* exclusion of other attribute or denial of other property एतत् संवृतिसत्यम्। अतोऽन्यथा परमार्थसत्यम्। तत्र भिन्नेऽपि तद्बुद्धिर्भवत्येव। अन्यधर्मापोहेऽपि बुद्ध्या तत् परमार्थसत् AbhidhKoBh. 334. 7(*on* 6.4)

अन्यधर्माभाव (anyadharmābhāva) *m.* absence of another property मुमुक्षुत्वे सति अन्यधर्माभावापराधेन प्रवृत्त्यभावो न दृष्टचरः VivaPraSaṁ. 217. 20.

अन्यधर्मारोप (anyadharmāropa) *m.* superimposition of the attribute of another साधर्म्येणान्यत्रान्यधर्मारोपे सविकल्पकप्रत्यक्षस्य निर्विकल्पकपूर्वत्वनियमदर्शनात् MānaMe. 245. 6.

अन्यधर्मालय (anya-dharmālaya) *n.* other building (built) in charity (for public), i.e. public building तत्रैव सत्रशाला वा आ(चा)ग्नेये पानीयमण्डपम्। अन्यधर्मालयं सर्वं यथेष्टं दिशितो(तु) भवेत् MānaSā. 9.70.

अन्यधर्मावच्छिन्न (anyadharmāvacchinna) *adj.* (used as noun) (one) delimited by another attribute or property अन्यावच्छिन्ने प्रमितित्वमन्यधर्मावच्छिन्ने चाभावत्रयसंबन्धः KhaṇḍanKhā. 637. 3; अन्यधर्मावच्छिन्नं बुद्धिस्थीकृत्य प्रयुक्ते पदे ... तत्र तदवगाहिज्ञानस्य भ्रमत्वनियमात् ŚaktiVā. 113. 11; एकधर्मावच्छिन्नप्रतियोगिताया अन्यधर्मावच्छिन्नसंसर्गत्वे मानाभावात् VyutpaVā. 129. 19.

अन्यधर्मावभासता (anyadharmāvabhāsa-tā) *f.* the state of having the manifestation of the attribute of another कोऽयमध्यासो नाम ... सर्वथापि तु अन्यस्य अन्यधर्मावभासतां न व्यभिचरति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 2. 10 (*on* i. 1. 0)

अन्यधर्मावभासित्व (anyadharmāvabhāsi-tva) *n.* the state of manifesting the attribute of another अन्यस्यान्यधर्मावभासित्वं नाम लक्षणम् PañcPā. 12.1 (*on* i. 1. 0)

अन्यधर्मासक्त (anyadharmāsakta) *adj.* attached to, i.e. believing in different philosophical view अन्यधर्मासक्ता इदं मण्डलं न जानन्ति SāmaraU. 272. 19.

अन्यधर्मिज्ञान (anyadharmi-jñāna) *n.* knowledge of any other substratum शक्तिज्ञानं हि नान्यधर्मिज्ञानसापेक्षम् SāṁkhyaPraBh. 137. 28 (*on* 5. 95)

अन्यधर्मिधर्म (anyadharmi-dharma) *m.* attribute or property of another substratum आद्ये पक्षे स्फोटाख्यधर्मिधर्मो वा हेतुर्भवेत् अन्यधर्मिधर्मो वा TattvSaṁPañ. 721. 9 (*on* 2705-6)

अन्यधर्मिन् (anya-dharmin) *m.* A substratum of another attribute or property यैव चास्य साध्यधर्मिणि स्वसाध्याविनाभाविता सैव गमकत्वे निबन्धनं नान्यधर्मिणि HetuBiṬ. 15. 12; B another substratum अगृह्यमाणे तु रजताख्ये अन्यधर्मिणि कथं तद्धर्मत्वेन लौकिकत्वं गृह्यते NyāyMañ. i. 172. 16.

अन्यधर्मोपजीवन (anyadharmopajīvana) *n.* subsistence by means of the practice of another यत्र समसंख्यानां धर्मविप्रतिषेधस्तत्र कस्य स्वधर्मलाभः कस्य वान्यधर्मोपजीवनम् ŚāstrDī. 864. 7 (*on* xii. 2. 8)

अन्यधर्मोपनयन (anyadharmopanayana) *n.* application of the attribute or property of another अन्यस्मिन्नन्यधर्मोपनयननियमः प्राग्वदत्र TattvMu. 1. 65.

अन्यधर्मोपाधिक (anyadharmopādhika) *adj.* having one attribute as the adjunct or condition न हि कालोऽपि अन्यधर्मोपाधिकं व्यवहारमन्यत्र कुर्वाणः प्रमातृनियममपेक्षते Kiraṇā. 123. 9.

अन्यधा (anya-dhā) *adv.* in the other, i.e. wrong way, wrongly यथा मध्वासिच्य लाजानावपेत् तदन्यधेव स्यात् ·ताहक् तत् JaimiBr. 2. 79.

अन्यधातु (anya-dhātu) *m.* 1 another (tissue) element, i.e. secretion अष्टौ रेतोदोषा इति तनु शुष्कं फेनिलम् ... अन्यधातूपहितमवसादि च CaraS. i. 19.5 (1922 Ed.); दोषाः ...। शुक्रे संदूषयन्त्याशु ...। अन्यधातूपसंसृष्टमवसादि तथाष्टमम् CaraS. vi. 30. 140 (1941 Ed.); 2 different metal तथा चान्यधातूत्थानां महामते। ईषत्सुवर्णमिश्रेण पूरयेत्त्वेन धातुना PauṣkS. 38. 102; गोलः ...। सीसस्य लघुनालार्थे ह्यन्यधातुभवोऽपि वा ŚukraNī. 4 (7). 204; 3 (Gr.) another verbal root अन्यधातुव्यवच्छेदार्थम् एतत् Nyās. i. 295. 18 (*on* i. 4. 51); नटस्य गाथां शृणोतीत्याद्यन्यधातुव्यवच्छेदार्थं परिगणनं करोति Prasā. i. 387. 15; 4A (Mus.) composition of melody by other कुट्टिकारोऽन्यधातौ तु मातुकारः प्रकीर्तितः SaṁgīRa. ii. 151. 10 (3. 12); 4B dissimilar or different tonal composition उद्ग्राहश्चान्यधातुः स्याद्ध्रुवकश्चान्यधातुकः। मेलापकोऽन्यधातुः स्यादाभोगश्चान्यधातुकः। चतुर्धातुकमेतद्धि रूपकं कीर्त्यते बुधैः ŚārṅgaPa. 2035.

अन्यधातुक (anyadhātu-ka) *adj.* having dissimilar or different tonal structure or composition स प्रलम्भो ध्रुवस्थाने यत्रोद्ग्राहोऽन्यधातुकः SaṁgīRa. ii. 265. 1 (4. 171); उद्ग्राहश्चान्यधातुः स्याद्ध्रुवकश्चान्यधातुकः ŚārṅgaPa. 2035.

अन्यधातुज (anyadhātu-ja) *adj.* made of different metal लोहसारमयं वापि नालास्त्रं ह्यन्यधातुजम् ŚukraNī. 4 (7). 205.

अन्यधातुत्व (anyadhātu-tva) *n.* the state of having dissimilar tonal structure or composition केनापि रूपकं गीतं निजादन्येन धातुना। येन तस्यान्यधातुत्वाद्भ्रञ्जनीसंश्रितं मतम् SaṁgīRa. ii. 346. 17 (4. 371)

अन्यधान्ययुत (anyadhānya-yuta) *adj.* mixed with other grains जन्तुजुष्टं जले मग्नम् ...। अन्यधान्ययुतं हीनवीर्यं जीर्णतयापि च। धान्यं त्यजेत् AṣṭāSaṁ. i. 41. 4 (1. 7); AṣṭāHṛ. i. 6. 139.

अन्यधान्यवत् (anyadhānya-vat) *adv.* like other grains क्षेत्रेषु सिक्तेपूप्यन्ते गोधूमा अन्यधान्यवत् PariPar. 2. 364.

अन्यधामन् (anya-dhāman) *adj.* [P. iv. 1. 13] having a distinguished or extraordinary lustre देवी दुरीरन्दममरतनता नन्दिनोमान्यधामा SaraKaṇṭhā. 285. 16.

अन्यधामा (anya-dhāmā) *adj. (f.)* [P. iv. 1. 13] having a distinguished or extraordinary lustre देवी दुरीरन्दममरतनता नन्दिनोमान्यधामा SaraKaṇṭhā. 285.16.

अन्यधारण (anya-dhāraṇa) *n.* act of holding by another person धारयेदिति च प्रयोजकत्वेनाप्युपपत्तेरन्यधारणेऽपि कमण्डलोरविरोधः BālaKrī. i. 107. 3 (*on* 1. 132)

अन्यधार्मिक (anya-dhārmika) *m.* 1 heretic अन्यधार्मिकाः – शाक्यादयः SthānṬ. 164A. 9; 2 house-holder अन्यधार्मिकाः ... गृहस्था वा SthānṬ. 164A. 9.

अन्यधिक्करण (anya-dhikkaraṇa) *n.* disregarding other person अथ गर्वः। अन्यधिक्करणादात्मोत्कर्षो गर्वो बलादिजः PratāYaBhū. 252. 7.

अन्यधी (anya-dhī) *adj.* devoted to different (god) सर्व एव यजन्ति त्वां सर्वदेवमयेश्वरम्। येऽप्यन्यदेवताभक्ता यद्यप्यन्यधियः प्रभो BhāgP. x. 40.9 [one whose mind is alienated, MW; whose mind is turned away from God, APTE]

अन्यधी (anya-dhī) *f.* 1A knowledge of another thing or object कश्च शुक्त्यग्रहो नाम ग्रहाभाव उतान्यधीः IṣṭaSi. 271. 13; अन्यशब्दोऽन्यत्र वर्तमानः प्रथमं तावदन्यधियमुत्पादयति TātpaṬ. (Vā.) 479. 13 (*on* ii. 2. 65); ऐक्यसाधर्म्यवैधर्म्यभावैः स्यादेकतोऽन्यधीः NyāySiA. 227. 24; 1B knowledge of another person प्रमाणेतरसामान्यस्थितेरन्यधियो गतेः। प्रमाणान्तरसद्भावः प्रतिषेधाद्य कस्यचित् TarkBhā. (Mo.) 4.7; 2 knowledge of the rest तदवच्छित्तये नालं प्रत्यग्बोधाद्दतेऽन्यधीः BṛĀraUBhVā. i. 4. 1410; 3 knowledge or notion of difference सुप्तस्य विषयालोको ध्यायतो वा मनोरथः। नानात्मकत्वाद्विफलस्तथा भेदात्मधीर्गुणैः(v.l. अन्यधीर्गुणैः) BhāgP. xi. 10. 3; 4 different impression or idea परिणामविशेष॰ ... ॰विटपादिरेष पन्थाः। कुरुतेऽन्यधियं चिरेण दृष्टः प्रवसन्मर्त्यः इवादिकाल इव RasSa. 58.

अन्यधीनिषेध (anyadhī-niṣedha) *m.* prohibition of the knolwedge of another person व्यवस्थान्यधीनिषेधानां सिद्धेः प्रत्यक्षेतरप्रमाणसिद्धिः PramāMī. i. 1. 11.

अन्यधीपरिच्छेदा (anyadhī-paricchedā) *adj. (f.)* delimited by, i.e. distinguished from the knowledge of other स्मृतिर्भवेदतीते च सा गृहीते कथं भवेत्। स्याद्यान्यधीपरिच्छेदा भिन्नरूपा स्वबुद्धिधीः PramāVār. 3. 179.

अन्यधीमात्र (anyadhī-mātra) *n.* knowledge of another thing in general मुमुक्षोः ... ब्रह्मनिर्विकल्पस्य अन्यधीमात्रविरोधित्वं सर्वसंमतम् GuruCandr. i. 363. 10.

अन्यधीसापेक्षत्व (anyadhīsāpekṣa-tva) *n.* the state of being expectant or dependent on the knowledge of another नीलान्तरापेक्षयातिशयत्वादिरूपेण ज्ञाने

अन्यधीसापेक्षत्वेऽपि तत्स्वरूपनिष्ठानवच्छिन्नविषयताशालिज्ञाने न तत् LaCandr. 791. 33.

अन्यधीहेतु (anyadhī-hetu) *m.* **1** cause of another knowledge न चानवस्था अस्ति किं चित्प्रमाणं यस्त्वज्ञानेनान्यधीहेतुः, यथा धूमादिः TātpaṬ. (Vā.) 370. 5 (*on* ii. 1. 16); **2A** cause of the knowledge of another person स्वज्ञानेनान्यधीहेतुः सिद्धेऽर्थे व्यञ्जको मतः VyaktiVi. 15. 8; **2B** cause of the knowledge of another thing एकत्रार्थेऽन्यधीहेतुर्व्यञ्जना साभिधाश्रया SāhiDa. 58. 8 (comm. अन्यस्यार्थान्तरस्य धीहेतुर्बोधोपायः)

अन्यधीह्नुति (anyadhī-hnuti) *f.* denial of, i.e. contradiction with knowledge of another thing or difference आत्मनोऽस्य चेद्धर्मा अस्थूलत्वादयो मताः। अज्ञेयत्वेऽस्य किं तैः स्यात् आत्मत्वे ह्यन्यधीह्नुतिः UpadeSā. 141.1; अनात्मत्वेऽस्य किं तैः स्यादात्मत्वे त्वन्यधीह्नुतिः TaiUBhāVā. 58. 10 (2)

अन्यधृत (anya-dhṛta) *adj.* worn or used by another person वस्त्रोपानहमाल्योपवीतान्यधृतानि न धारयेत् ViṣṇuSm. 71. 47; न रक्तमुल्बणं चान्यधृतं वासो बिभृयात् GautDS. i. 9. 5; KūrmaP. 548. 11 (2. 15); वस्त्रं नान्यधृतं धार्यं न रक्तं मलिनं तथा ViṣṇuDhaP. ii. 89. 4; ब्रह्मसूत्रं यज्ञोपवीतमन्यधृतं सर्वथा न धारयेत् VīraMi. 89. 17 (*on* 1. 29); **(used as noun)** (that) which is worn by another person विपर्ययं न कुर्वीत वाससो बुद्धिमान्नरः। तथा नान्यधृतं धार्यं न चापदशमेव च MahāBhā. xiii. 107. 78; अन्यधृतं तु प्रक्षाल्य कामं बिभृयात् Aparā. 173. 6 (*on* 1. 131a)

अन्यधेनु (anya-dhenu) *f.* one cow अन्यधेनुमेव अन्यवत्सेन तद्धेनुदोहाशक्तौ व्यवस्थितविकल्पः HārLa. 139. 5.

अन्यध्यान (anya-dhyāna) *n.* **1** thought of another person ये च वीरासनारूढा ये च मञ्चकस्थिताः (v.l. चान्यध्यानसंस्थिताः)। शृण्वन्ति सत्कथां ते वै भवन्त्यनृजुपादपाः SkandP. iii (3). 22. 36; **2A** meditation or contemplation on one नह्यन्यध्यानमन्यज्ञानौन्मुख्यमुत्पादयति BrahmSūBh. (Rā.) 156. 12 (*on* i. 1. 4); **2B** meditation or contemplation on something else भवत्यन्यध्यानात् क्वचिदपि न हि प्राप्तिरन्वेक्षणस्य क्षये पापौघानां प्रभवति न च ध्यानमन्यावलम्बनम् NayaMañ. I. iii. 4. 8.

अन्यध्रुव (anya-dhruva) *m.* other polar star, i.e. pole of ecliptic ध्रुवस्याधःस्थितत्वेऽन्यध्रुवस्योर्ध्वस्थितत्वं भवति SiddhāTaVi. (ŚeṣaVā.) 43. 20.

अन्यध्रुष् (anya-dhruṣ) *adj.* who offends other निकृतः स्याद्विप्रकृतोऽन्यध्रुट् स्वस्थानगोऽपि सः KośaKaTa. 2. 150.

अन्यध्वंस (anya-dhvaṃsa) *m.* destruction of another entity अतो अन्यजन्म विनाप्यन्यध्वंसः स्यात् IṣṭaSi. 368. 5.

अन्यध्वजारोह (anyadhvajāroha) *m.* act of raising another flag विना त्वन्यध्वजारोहमुत्सवं परिकल्पयेत्। तत्राप्यन्यध्वजारोहं कुर्याद्वा विभवे सति PāraS. 16. 39.

अन्यनक्त (anya-nakta) *n.* vow of eating only at night pertaining to other deity (than Viṣṇu) अन्यनक्तं तु संक्रान्त्यादावपि रात्रावेव NirṇaSi. 16.2.

अन्यनक्षत्रवत् (anyanakṣatra-vat) *adv.* like (that on) other constellation तेनानिषिद्धं पुनर्वस्वोरूपनयनमन्यनक्षत्रवद्भवत्येव BālamBha. i. 61. 17 (*on* 1. 14)

अन्यनगर (anya-nagara) *n.* another town or city दैवज्ञाः ...। ततोऽन्यनगरेभ्यश्च भृत्यराष्ट्रेभ्य एव च। ... प्राचुर्येणाभ्युपागमन् MārkP. 109. 41; एषोऽचलत्ततः। पुरस्कृत्य सुतौ शून्यमुखोऽन्यनगरं प्रति PārśvC. 2. 794.

अन्यनतभ्रू (anya-natabhrū) *f.* another (beautiful) woman (*lit.* another one having arched eyebrows) स्पृशति भर्तरि हृत् हृदयेशयः सचकितं मदनोऽन्यनतभ्रुवः। समुदतिष्ठदसंशयमत्रुटन् इतरथा किमु कञ्चुकसंधयः HammīMaKā. 7. 66.

अन्यनदी (anya-nadī) *f.* ordinary river पश्यन्ति मोहिता विष्णो गङ्गामन्यनदीमिव SkandP. iv. 27. 54.

अन्यनमस्कार (anya-namaskāra) *m.* salutation to other (than deity) अन्येऽपि भगवत्समक्षमन्यनमस्कारः देवं पृष्ठतः कृत्वा अवस्थानम् ... इत्यादयोऽपराधा अन्यतोऽनुसंधेयाः VīraMi. (Pūjā.) 191. 13.

अन्यनर (anya-nara) *m.* **1** other, i.e. third or neutral person तेनान्यनरसादरम्। सा दरं पृतना निन्ये हीयमाना रसादरम् ŚiśuVa. 19. 23 (comm. अन्येषां तटस्थानामपि नराणाम्); 2 one person क्षणभङ्गिषु भावेषु प्रत्यभिज्ञा च दुर्घटा। न ह्यन्यनरदृष्टेऽर्थः प्रत्यभिज्ञायते परैः TattvSaṁ. 493; 3 other person (than husband) रूपोत्तमान्यनरलोचनगोचरेषु। यस्या न सन्ति सुतरां कथितेङ्गितानि कान्तासु सैव गृहिणी बहुमाननीया NāgaSa. 15.14; ललनाया नायातः स्मृतिपथमपि पत्युरन्यनरः ŚṛṅgāMañ. (A.) 3. 18.

अन्यनरपति (anya-narapati) *m.* another king भगवत्पादः ... अपरान्तादिदेशपतिः ... अन्यनरपतिप्रतिविशिष्टः ... श्रीमहाराजव्याघ्रसेनः EI. xi. 220.5.

अन्यनरसंसक्ता (anyanara-saṃsaktā) *adj.* (*f.*) attached to other person (than husband) पुरान्यनरसंसक्ता चण्डी ... ददौ पुत्राय मोदकम् BṛKathāMañ. xiii. 1. 110.

अन्यनरसक्ति (anyanara-sakti) *f.* attachment to other person (than husband) शीलक्षतये यासां तासामतिरागतोऽन्यनरसक्तिः KuṭṭaMa.509.

अन्यनरसंगता (anyanara-saṅgatā) *adj.* (*f.*) united sexually with other person (than husband) उद्यानमथ संप्राप्य तामन्यनरसंगताम्। दृष्ट्वैव जीवितत्यक्तां रागी प्रायात्स पञ्चताम् BṛKathāMañ. ix. 2. 1138.

अन्यनरागम (anyanarāgama) *m.* (sexual) approach of other person (than husband) मूर्तिर्जाया च सत्येव राज्यो यान्यनरागमे। निष्फला सकला चैव सद्यः स्वपतिसंगमे PārśvC. 3. 307.

अन्यनरासक्ता (anyanarāsaktā) *adj.* (*f.*) attached to other person (than husband) गूढमन्यनरासक्तां निजजायां ददर्श सः BṛKathāMañ. vii. 1. 593.

अन्यनरेन्द्र (anya-narendra) *m.* another king कुमारः ... कनकधातून् ... रूप्यधातूनन्यनरेन्द्रप्रार्थनीयानभिज्ञोऽपि सत्रकौतुकमवलोकमानः ... कमपि चीरवाससं ददर्श AvantiKa. 225. 15; एवं नृपस्यान्यनरेन्द्रपुर्यां व्यामिश्रयोगेन सुखासुखेन। कालोऽगमत् VarāṅgaC. 16. 3.

अन्यनश्य (anya-naśya) *adj.* to be destroyed by any other (means) पापमूलानि दुःखानि विविधान्यपि तान्यतः। शिवार्चनैकनश्यानि नान्यनश्यानि सर्वथा ŚivaP. ii (1). 4. 46 (41B. 6)

अन्यनाग (anya-nāga) *m.* **A** another elephant प्रत्यन्यनागं चलितः ... अरोधि द्विरदो निषादिना ŚiśuVa. 12. 12; **B** another, i.e. rival elephant क्रुध्यन् गन्धादन्यनागाय ... नागः पर्यणंसीत् स्व एव ŚiśuVa. 18. 27 (comm. प्रतिगजाय)

अन्यनागाधिरूढ (anyanāgādhirūḍha) *adj.* mounted on another, i.e. rival elephant तूर्णं यावन्नापनिन्ये निषादी वासश्चक्षुर्वारणं वारणस्य। तावत्पूर्णरन्यनागाधिरूढः कादम्बानामेकपात्रैरसीव्यत् ŚiśuVa. 18. 29.

अन्यनागाभियुक्त (anyanāgābhiyukta) *adj.* affected by another, i.e. rival elephant आत्मानमेव जलधेः प्रतिबिम्बिताङ्गमूर्मौ महत्यभिमुखापतितं निरीक्ष्य। क्रोधादधावदपभीरतितूर्णमन्यनागाभियुक्त इव युक्तमहो महेभः ŚiśuVa. 5. 32.

अन्यनाडि (anya-nāḍi) *f.* other versal (in the body) सुषुम्नायामन्यनाडीः प्राणवायुनैकीकृत्य ...। शिवविषयान् षड्गुणानापादयेत् ĪśānŚiPa. ii. 18. 120(9)

अन्यनाडी (anya-nāḍī) *f.* other vessal in the body सुषुम्नायामन्यनाडीः प्राणवायुनैकीकृत्य ... शिवविषयान् षड्गुणानापादयेत् ĪśānŚiPa. ii. 18. 120(9)

अन्यनाथ (anya-nātha) *m.* another lord or master लग्नपतिः सहजनवमस्थेन कुरुते यदीत्यशालं तदान्यनाथो भवेत्प्रष्टुः TājiNī. iii (1). 5. 58 (345)

अन्यनाद (anya-nāda) *m.* different, i.e. inauspicious sound पिङ्गः ...। कुर्वन् शान्ते शुभादन्यनादं शंसत्यशोभनम् Mānaso. ii. 13. 917.

अन्यनानालेख्य (anya-nānālekhya) *n.* other various paintings तदाज्ञया विमुच्यान्यनानालेख्यं मनोरमम्। यस्मिंश्चित्रद्वयं चित्रं कृतं चित्रकरैः परम् KathāKau. 13. 56.

अन्यनाभि (anyá-nābhi) *adj.* [P.vi. 2.1] **(used as noun)** (one) hailing from another family, i.e. unrelated मेमं सनाभिरुत वान्यनाभिर्मेनं प्राप्नुत्पौरुषेयो वधो यः AV. i. 30.1 (Sāy. असमानजन्मा। ... अज्ञातिरूपः शत्रुः); AV. (P.) i. 14.1.

अन्यनामग्रहण (anyanāma-grahaṇa) *n.* taking, i.e. uttering other's name नान्यं नमामि गौरीश नान्याख्यामाददे शिव। मूकोऽन्यनामग्रहणे बधिरोऽन्यकथाश्रुतौ SkandP. iv. 63. 63.

अन्यनामता (anyanāma-tā) *f.* the state of having another name सामानाधिकरण्येन स्यादेकस्यान्यनामता NyāyMāVi. 54. 14 (*on* i. 4. 13)

अन्यनामन् (anya-nāman) *n.* **1** name of another (lady, i.e. co-wife) हृतायाः प्रतिसखि कामिनान्यनाम्ना ŚiśuVa. 8. 42 (comm. कामिना प्रियेणान्यस्याः सपत्न्या नाम्ना अन्यनाम्ना); 2 [Inst.] by another name अन्यनाम्ना प्रविष्टानां कलहे कूटकामिनाम् SamaMā. 3. 21; श्रीवाक्पतिः ...। जातस्तस्माद्वैरिसिंहोऽन्यनाम्ना लोको ब्रूते वज्रट स्वामिनं यम् EI. i. 235. 12.

अन्यनामन् (anya-nāman) *adj.* [*f.*-mnī] **A** having another name युगे युगेऽन्यनाम्नी सा कलायुज्जयिनीति च SkandP. iv. 7. 92; परान्तकः ... सः ...। करिकालान्यनामानमादित्यमुदपीपदत् EI. xxii. 240. 55; **B** called, i.e. functioning as a synonym of *anya* इतरोऽन्यनामा त्रिषु पामरे च KośaKaTa. 2. 7926.

अन्यनामसहस्र (anya-nāmasahasra) *n.* another set of thousand names यथास्य पठनाद्देवी प्रीयते ललिताम्बिका। अन्यनामसहस्रस्य पाठात्र प्रीयते तथा LalitāSa. 20.

अन्यनायिका (anya-nāyikā) *f.* another heroine or lady जिघ्रन्ती मृगमदचन्दनानुलेपं कान्ताङ्गस्थितमिदमन्यनायिकायाः। मत्वेति प्रियमवमत्य ŚṛṅgāMañ. (A.) 28.19.

अन्यनायिकापराङ्मुख (anyanāyikā-parāṅmukha) *adj.* detached from or disinterested in another heroine or lady सर्वदान्यनायिकापराङ्मुखो भार्यायामेवानुक्षणमनुरक्तोऽनुकूलः PadyaVe. 398. 4.

अन्यनायिकासक्तत्व (anyanāyikāsakta-tva) *n.* the state of being attached to or intent on another heroine or lady पत्युरन्यनायिकासक्तत्वेऽनुकूलत्वाभावे नायकापराधस्य नायिकाकोपेहतुत्वेन कोपेत्पत्तौ ... स्वाधीनपतिकात्वमेव व्याहन्यते ŚṛṅgāMañ. (A.) 15. 17.

अन्यनारी (anya-nārī) *f.* 1 other woman स चापि तां प्राप्य ... न चान्यनारीषु मनो दधे MahāBhā. i. 40. 9; सदनेऽथ सुनन्दाया जग्मतुस्तौ ... । तस्यास्तावन्यनारीभिर्द्वार्यायातौ निवेदितौ PariPar. 12. 37; अन्यनारीरूपगर्वहरा केयं कुलाङ्गना UttaKuC. 215; शक्तौ स्वयमभियोगो युक्तः कन्यासु चान्यनारीषु KandaCū v. 2.3; 2 ordinary or common woman मद्विधानामन्यनारीणां मलशोधनाय देवो हुताशः एव मे शरणम् AvantiKa. 122. 15; असूर्यंपश्यानामपि यद्राजयोषिताम्। शीलभङ्गो भवत्येवमन्यनारीषु का कथा PariPar. 2. 561; 3 co-wife उद्दीक्ष्य प्रियकरकुङ्कुमपविद्धैर्वक्षोजद्वयमभिषिक्तमन्यनार्याः। अम्भोभिर्मुहुरसिचद् वधूरमर्षात् ŚiśuVa. 8. 37 (comm. सपत्न्याः); प्रियेणालि बतान्यनार्यै मदीयनामानि समर्पितानि ŚṛṅgāMañ. (A.) 27. 22

अन्यनारीगात्र (anyanārī-gātra) *n.* body or limb of co-wife काचिदङ्गेऽन्यनारीगात्राल्लग्नं वल्लभस्याङ्गरागम्। क्रीडाव्याजात् ... उन्मार्ष्टि स्म स्मेरवक्त्राम्बुजश्रीः HarVi. 18. 27.

अन्यनारीजनित (anyanārī-janita) *adj.* made or produced by co-wife करजदशनचिह्नं नैशमङ्गेऽन्यनारीजनितमिति सरोषामीर्ष्यया शङ्कमानाम्। स्मरसि न खलु दत्तं मत्तयैतत् त्वयैव स्त्रियमनुनयति ... विलासी ŚiśuVa. 11. 37; SūktiMu. 85. 7.

अन्यनारीदुराप (anyanārī-durāpa) *adj.* difficult to attain for other woman अनवद्यगुणकलापैरन्यनारीदुरापैरनुसृतनिजचित्तम् ... मुहुरमान्तीमन्तरानन्दवृद्धिम् YātrāPra. 5. 132.

अन्यनारीपरिग्रह (anyanārī-parigraha) *m.* act of accepting, i.e. marrying other woman तत्कथं तामपास्याद्य विशालतनयामहम्। नृशंसानां करिष्यामि अन्यनारीपरिग्रहम् MārkP. 127. 30.

अन्यनारीभुजोत्पीड (anyanārī-bhujotpīḍa) *m.* pressing of the arm by other woman अन्यनारीभुजोत्पीडात्कस्याश्चित्सकवाटके। कञ्चुकेऽभ्युन्नतो रेजे स्तनांशः सघनेन्दुवत् PadmP. (Ra.) 103. 90.

अन्यनारीसमुद्भूत (anyanārī-samudbhūta) *adj.* arising from or made by (union with) other lady अन्यनारीसमुद्भूतं चिह्नं यस्य न दृश्यते। अधरे वा शरीरे वा स कान्त इति भाष्यते NāṭyaŚā. 22. 305.

अन्यनारीसुत (anyanārī-suta) *m.* son of ordinary or common woman नान्यनारीसुतैर्यातं वर्त्म यात्विति पार्थिव MārkP. 44. 13.

अन्यनारीस्तनमर्दन (anyanārīstana-mardana) *n.* act of crushing or rubbing of the breast of other woman कृपाणग्रहणप्रवीणः[।] विवर्जयामास विगर्हितानि तस्य[ा]न्यनारीस्तनमर्दनानि EI. i. 106. 22.

अन्यनाश (anya-nāśa) *m.* 1 destruction of the rest वर्तमानं जगत् सर्वं मुहूर्तात्र भविष्यति। अन्यनाशेन जगतो लोकस्य च परंतप MahāBhā. v. 480* (2); 2 destruction of other (sciences) शास्त्रमिदं पठनीयं न तु केवलमन्यनाशाय KandaCū. v. 6. 47.

अन्यनास्तिता (anya-nāstitā) *f.* absence of another (object) स्वरूपमात्रं दृष्ट्वापि पश्चात् किं चित् स्मरन्नपि। तत्रान्यनास्तितां पृष्टस्तदैव प्रतिपद्यते ŚlokaVār. 5 (8). 28 (483. 2); SarvaDaKau. 98. 27.

अन्यनिकायभव (anyanikāya-bhava) *adj.* belonging to other aggregates or groups एषां हि सर्वत्रगाणां प्रभावेण अन्यनैकायिका अन्यनिकायभवाः क्लेशा रागादय उपजायन्ते Sphuṭā. ii. 138. 11 (*on* 2. 54)

अन्यनिकेतन (anya-niketana) *n.* house of another person उत्सवे लोकयात्रायां तीर्थेष्वन्यनिकेतने। न पत्नीं प्रेषयेत् प्राज्ञः MahNirvāT. 8.43.

अन्यनिघ्न (anya-nighna) *adj.* (used as noun) (word) devoted to another (substantive), i.e. adjective परवांश्च परायत्तः पराधीनोऽन्यनिघ्नवत् KośaKaTa. 2. 99.

अन्यनितम्बिनी (anya-nitambinī) *f.* another lady (*lit.* woman with large and beautiful hips) आस्तामन्यनितम्बिनी रतिरपि त्रासान्न पौष्पं करे PrabaCin. 40. 23.

अन्यनिधन (anya-nidhana) *n.* death of other भ्रातः पञ्जरलावक मा कुरु संतोषमन्यनिधनेन। प्रातस्त्वैव धातुर्वामत्वं किं न जानासि ŚārṅgaPa. 1206.

अन्यनिधिवत् (anyanidhi-vat) *adv.* like other treasures ब्राह्मणस्थापितनिधिम् ... नापि शत्रवो हरन्ति, अन्यनिधिवद् भूम्यादिस्थापितः कालवशात् न नश्यति ManvaMu. 262. 8 (*on* 7. 83)

अन्यनिनद (anya-ninada) *m.* other sound तमन्तर्धाय निनदं (v.l. अन्तर्धायान्यनिनदं) ध्वनिर्भीमस्य नर्दतः। अश्रूयत महाराज सर्वसैन्येषु MahāBhā. vii. 104. 32.

अन्यनिन्दक (anya-nindaka) *m.* blamer or censurer of another विदूषकोऽन्यनिन्दके AnekāSaṁ. 4. 33.

अन्यनिन्दा (anya-nindā) *f.* 1 act of blaming or censuring one प्रकरणार्थे व्यवस्थिते तत्तुल्यभिप्रायेणाविद्वन्मतान्तरनिन्दोपन्यासः। अन्यनिन्दा अन्यस्तुतये BṛĀraUBh. 91. 5 (*on* i. 4. 6); यत्र ... अन्यनिन्दयान्यनिन्दायाश्च प्रतीतिस्तत्र ... अप्रस्तुतप्रशंसा न वक्तव्या Kuval. 72 (7); अन्यनिन्दापादनद्वारान्यस्तुतिपरं प्रथमवाक्यम् LaCandr. 717. 36; पादपस्तुतौ न व्याजस्तुतित्वम् ... अन्यनिन्दायां वान्यनिन्दायां गम्यमानायां नास्या अलंकृतेर्विषयः RasGaṅ. 561.12; व्याजस्तुतिः ... अन्यनिन्दयापरस्य स्तुतिः AlaṅkāMañ. 113.7; 2 act of blaming or censuring another सत्यां वाचं वदति कुरुते नात्मशंसान्यनिन्दे SubhāRaSaṁ. 455 कूटमानतुलाकर्मान्यनिन्दात्मप्रसंसनम्। ... अशुभस्य नाम्न आश्रवाः TriṣaŚaPuC. iii. 7. 119; iv. i. 301; प्रत्यनीकम्। ... व्याजस्तुतेर्भेदः। ... इह त्वन्यनिन्दया बलवत्स्तुतिः AlaṅkāRa. 40(4); अज्ञत्वमन्यनिन्दासु यतोऽपि जितषड्रिपून्। ... कर्मन्दिनः प्रणम्यैप गाहते स्म महोन्नतिम् YātrāPra. 3. 53; Kuval. 72(7); RasGaṅ. 561. 12.

अन्यनिन्दांश (anyanindāṁśa) *m.* part or aspect of blaming another विधेयस्तुत्यंशेनान्यनिन्दांशेन वा NyāySu. (So.) 9. 32 (*on* i. 2. 2)

अन्यनिन्दापटीयस् (anyanindā-paṭīyas) *adj.* skilled in blaming others वीरंमन्यतया हृप्तानन्यनिन्दापटीयसः। स तानवज्ञया पश्यन् PāṇḍaC. 1. 313.

अन्यनिपान (anya-nipāna) *n.* another reservoir of water तत्रावग्रहशुष्केऽन्यनिपाने गजयूथपः। ... अम्भः पातुमागात् कदाचन KathāSaSāg. x. 6. 30.

अन्यनिबन्ध (anya-nibandha) *m.* 1 another literary work शब्दाभिधेये विज्ञाय कृत्वा तद्विदुपासनम्। विलोक्यान्यनिबन्धांश्च कार्यः काव्यक्रियादरः Kāvyālaṅ. (Bh.) 1. 10; 2 another digest or compendium of law 'दिवैव योगः ... कदाचन' इति। इदमर्धमन्यनिबन्धेष्वभावान्निर्णयामृतमात्रोक्तेर्निर्मूलमेव NirṇaSi. 157. 27.

अन्यनिबन्धकार (anya-nibandhakāra) *m.* another composer or author अन्यनिबन्धकारैरत्र दृश्याद् वेति पूर्वत्रैव विकल्पपरतया व्याख्यातम् BālamBha. ii. 154. 16 (*on* 2. 122)

अन्यनिबन्धन (anya-nibandhana) *adj.* [*f.*–ā] having another cause, caused by something else भिन्नरूपयोश्च संबन्धोऽन्यहेतुको दृष्टः। तेनात्राप्यन्यनिबन्धनेन तेन भवितव्यम् Śarka. 10.3; प्रकृतित्वनिबन्धना हि पञ्चमी नान्यनिबन्धना PañcPā. 77. 6 (*on* i. 1. 2)

अन्यनिबन्धनत्व (anyanibandhana-tva) *n.* the state of having another cause न चाविधेयत्वेऽर्थविचारो निर्निबन्धनस्यादिति वक्तुं शक्यम्, अन्यनिबन्धनत्वादर्थविचारस्य NītiMā. 4. 9.

अन्यनिमन्त्रणादि (anyanimantraṇādi) *adj.* second invitation etc. (अतिक्रामन् पापः सूकरतां व्रजेत्) कथंचिदन्यनिमन्त्रणादिनापि अतिक्रामन् तस्य गृहेऽनश्नन् ManvaVi. 394. 27 (*on* 3. 190)

अन्यनिमित्त (anya-nimitta) *n.* 1 any other cause विषयेषु पूर्वप्रत्यक्षविलक्षणानामुत्पत्तावन्यनिमित्ताभावाद् यदत्र निमित्तं स कालः PadārthaSaṁ. 63.17; 2 other sign साधकस्य न तत्रास्ति शुभं किंचित् पितामह। यदि वान्यनिमित्तानि शुभानि च महान्ति च ParaS. 9. 40; 3 another cause (of word-usage) यत्राप्यन्यनिमित्तं नास्ति तत्रापि स्वरूपमेव निमित्तमादाय वाच्ये प्रवर्तते Prasā. i. 590. 9.

अन्यनिमित्त (anya-nimitta) *adj.* [*f.*–ā] having another cause, caused by something else अतदात्मकेष्वन्यनिमित्तः प्रत्ययो भवति PadārthaSaṁ. 322. 11; अन्यनिमित्तमयुगपद्ग्रहणम् NyāyVār. 84. 20 (*on* i. 1. 16); न हि अग्नेः उष्णस्वाभाव्यम् अन्यनिमित्तम् BṛĀraUBh. 521.16 (*on* iv. 3. 6); अप्रमाणज्ञानं

त्वन्यनिमित्तमिति व्यवस्थापयितुम् आद्ययोर्नायथार्थत्वमिच्छामि IṣṭaSi. 44. 11; 266. 20; गुरौ क्रोधासंभवादन्यनिमित्तेऽपि क्रोधे पूजाकाले तत्त्यागेन चित्तप्रसादोऽभिधीयते ManuBh. i. 182. 1 (*on* 2. 202); अङ्कुरस्य हि जातिप्रतिनियमो न तावन्निर्निमित्तः ... । नाप्यन्यनिमित्तः ĀtmaTaVi. 97. 94; 662. 3; प्राच्यादिसमाख्या हीयं प्रादेशसंयोगनिमित्ता स्यात्। अन्यनिमित्ता वा MīmāKau. i. 104. 5 (*on* i. 3.19); किंनिमित्तमेतयोर्व्यतिकरः। किं ब्रवीषि। किमन्यनिमित्तोऽयं गणिकामन्तरेणेति VasaTi. 23.11.

अन्यनिमित्तक (anyanimitta-ka) *adj.* 1 having another cause, caused by something else यत्र निमित्तसंपातो भवति तत्र किमन्यनिमित्तको भक्षः समुच्चीयते अथ विकल्प्यते TantrVā. 1055.3 (*on* iii. 5.33); करणव्यवहारस्त्वन्यत्र यद्यप्यन्यनिमित्तकोऽपि तथापीहोक्तनिमित्तविवक्षयैव NyāyKuA. ii (2). 29.7; अभ्यासभावना विश्वम् इति ईश्वरताव्यवहारो नान्यनिमित्तकः PratyabhiVi. ii. 145.1 (*on* ii. 3. 17); करणव्यवहारस्तु अन्यत्र यद्यप्यन्यनिमित्तकः ... अयोगव्यवच्छेदेन जनकत्वनिमित्तक इति वर्धमानाः GuruCandr. i. 163.12; 2 having one purpose अन्यनिमित्तके वस्तुन्यन्यनिमित्तकत्वारोप उत्प्रेक्षा AlaṅkāŚe. 13. 0 (2); 3 having another purpose, cf. अन्यनिमित्तकत्व **2.**

अन्यनिमित्तकत्व (anyanimittaka-tva) *n.* 1 the state of having another cause चेतनप्रेरणं यदि न निमित्तीकुर्यात् व्यापकविरुद्धमनिमित्तकत्वं (v.l. °मन्यनिमित्तकत्वं) प्रसज्येत PratyabhiVi. ii. 166.5 (*on* ii. 4.9); 2 the state of having another purpose अन्यनिमित्तके वस्तुन्यन्यनिमित्तकत्वारोप उत्प्रेक्षा AlaṅkāŚe. 13. 0 (1)

अन्यनिमित्तकथोदय (anyanimittakathodaya) *adj.* arising from the conversation having another cause अभिमुखे मयि संवृतमीक्षितं हसितमन्यनिमित्तकथोदयम्। ... तया न मदनो विवृतो न च संवृतः Śāk. 2.12; SubhāRaK. 17. 41; SūktiMu. 43. 8.

अन्यनिमित्तकसादृश्य (anyanimittaka-sādṛśya) *n.* similarity caused by something else दयाविरहे काठिन्याभेदाध्यवसायेन कुलिशचित्तयोः सादृश्यप्रतीतिः अन्यनिमित्तकसादृश्यस्याप्रसिद्धेः AlaṅkāKau. (Vi.) 47.10.

अन्यनिमित्ततस् (anyanimitta-tas) *adv.* on account of another cause पतत्यश्वत्थपातस्तु पाकेऽप्यन्यनिमित्ततः BṛĀraUBhVā. iv. 3. 1937.

अन्यनिमित्तता (anyanimitta-tā) *f.* the state of having another cause, the state of being caused by something else क्रिया एकस्य प्रमातुः संबन्धिनी भवति। अन्यनिमित्तताभासनस्यापि ... प्रमातृहेतुतानपायात् Bhāsk. ii. 163.10 (*on* ii. 4. 7)

अन्यनिमित्तत्व (anyanimitta-tva) *n.* the state of having another cause, the state of being caused by something else सान्तरग्रहणादित्यस्य सान्तर इति ग्रहणमित्येतद् व्याख्यानं क्रियते। तदप्ययुक्तम्। सान्तर इति ग्रहणस्यान्यनिमित्तत्वात् NyāyVār. 36.19 (*on* i. 1. 4); 244.13 (*on* ii. 1. 34); अर्थान्तरमेवानित्यता स्यात् अन्यनिमित्तत्वे अनिमित्तत्वे , वा PramāVāSvopVṛ. 13. 26; सिद्धेऽप्यन्यनिमित्तत्वे न सामान्यं प्रसिध्यति TattvSaṁ. 743; वसिष्ठस्यापि यत् पुत्रशोकव्यामोहचेष्टितम्। तस्याप्यन्यनिमित्तत्वात्रैव धर्मत्वसंशयः TantrVā. 134.10 (*on* i. 3. 7); 188.19 (*on* i. 3. 15); सर्वात्मनि ... बुद्ध्याद्यनित्यधर्मा लोकैरध्यारोपिताः ... तदपोहार्थो बोधोपदेशः बोधात्मनः। तत्र च बोधाबोधौ समञ्जसौ। अन्यनिमित्तत्वात् KenUBh. 75. 5 (*on* 1. 4); येषां पुनरीश्वरः अन्य आत्मनः कार्यं च अन्यत् तेषां भयानिवृत्तिः भयस्य अन्यनिमित्तत्वात् TaiUBh. 276. 2 (*on* 2. 8); आत्मनः ... क्रमभावित्वे च निर्निमित्तत्वे अनिर्मोक्षप्रसङ्गः। अन्यनिमित्तत्वे च स्वतः अभावात् अपरमार्थत्वप्रसङ्गः GītāBh. (Śaṅ.) 364.15 (*on* 13. 2)

अन्यनिमित्तत्वशङ्का (anyanimittatva-śaṅkā) *f.* suspicion of being caused by something else अप्रमाणे सहकारितामात्रेण अन्यनिमित्तत्वशङ्कायां कथमुपमानम् TattvCin. iii. 88. 3.

अन्यनिमित्तवश (anyanimitta-vaśa) *m.* [Abl.] on account of another purpose अन्यनिमित्तवशाद् यद् यथा भवेद् वस्तु तस्य तु तथात्वे। हेत्वन्तरमतदीयं यत्रारोप्येत सान्येयम् (उत्प्रेक्षा) Kāvyālaṅ. (Ru.) 9.14.

अन्यनिमित्तसंभव (anyanimitta-sambhava) *m.* possibility of another cause संख्यापरिमाणपृथक्त्वसंयोगविभागगुणवती पूर्वादिप्रत्ययैरनुमेया (दिक्) तेषामन्यनिमित्तसंभवात् TarkBhā. (Ke.) 66. 7.

अन्यनिमित्तासंभव (anyanimittāsambhava) *m.* impossibility of any other cause उत्तरपूर्वेण चाधस्तादुपरिष्टाद्येति दशप्रत्यया यतो भवन्ति सा दिगिति। अन्यनिमित्तासंभवात् PadārthaSaṁ. 66.24; योगिनाम् ... परमाणुषु मुक्तात्ममनस्सु चान्यनिमित्तासंभवाद् येभ्यो निमित्तेभ्यः प्रत्याधारं विलक्षणोऽयं विलक्षणोऽयमिति प्रत्ययव्यावृत्तिर्भवति (तेऽन्त्या विशेषाः) PadārthaSaṁ. 321.20; NyāyKa. 323.14; प्रत्ययात् निमित्तं सिध्यति दिशस्तु कुतः सिद्धिरत आह अन्यनिमित्तासंभवात्

Kiraṇā. 122.17; 124.10.

अन्यनियम (anya-niyama) *m.* **1A** other rules or regulations (of conduct) एतदुक्तं भवति। यथान्यनियमत्यागान्निन्द्यते ManuBh. i. 136.17 (*on* 2. 118); **1B** other regulations or norms (regarding presentation of drama on stage) युते यत्र दृश्या(दृश्ये)ऽन्यनियमादौ चित्तवृत्त्यादौ वा न बाधकोदयः। सम्यगृज्ञानभूतं ह्येवेदं पूर्णम् AbhinBhā.i. 287.18 (*on* 6. 31); 2 another observance स्वयं नियमस्य त्वन्यनियमव्यतिक्रमवत् प्रायश्चित्तेन प्रत्यापत्तिर्युक्ता ManuBh. ii. 265. 27 (*on* 9. 80); क्रोधं ये करिष्यन्ति तेषाम् ... निष्फलाः। जपान्यनियमाद्यैव LiṅgaP. i. 85. 176.

अन्यनिरता (anya-niratā) *adj.* (*f.*) attached or devoted to another person त्यक्त्वैनमन्यनिरता स्वामहमेवैव वा व्रजेत् परतः KandaCū. vi. 5.28.

अन्यनिरपेक्ष (anya-nirapekṣa) *adj.* [*f.* - ā] A not having expectancy for another, independent of another स्मृतिः। बाध्यते तावदत्यन्तं श्रुत्यान्यनिरपेक्षया TantrVā. 89.22 (*on* i. 3.3); 292.8 (*on* i. 4. 3); विस्पष्टं च तद्धितेन यदन्यनिरपेक्षमवगतं तन्मन्त्रानुरोधेन बाधितं न स्यात् TantrVā. 809. 8 (*on* iii. 2. 37); इन्द्रियादिस्वरूपमेव ह्यन्यनिरपेक्षम् TātpaṬ. (U.) 54.7 (*on* 2.47); एककार्यकारिता च अन्त्यक्षणवर्तिनां सहकारिता। ननु तेऽप्यन्यनिरपेक्षा एव जनकाः किमिति न कार्यान्तरमारभन्ते PrakaPañ. 368.7; एतावत्येवैवमुपनिषदुक्तान्यनिरपेक्षा अमृतत्वाय KenUBh. 60.20 (*on* 4.7); यदुपसंहतम् आत्मज्ञानम् ... एतावदेव ... अन्यनिरपेक्षम् BṛĀraUBh. 673.7 (*on* iv. 15.5); वेद एवाधीतोऽन्यनिरपेक्षो धर्मजिज्ञासाया हेतुः PañcPā. 57.17 (*on* i. 1.1); 85.6 (*on* i.1.4); सद्रूपमेव च तत्राभिन्नमन्यनिरपेक्षमवभाति NyāyMañ. ii. 94. 10; ब्रह्मणोऽतिवादित्वश्रुत्यान्यनिरपेक्षया ... शक्यं व्याख्यातुम् Bhām. 201.11 (*on* i. 3.8); एकोऽसहायः। क्वचित् कश्चित् अन्यनिरपेक्षः परिहारः Pradī. vi. 155.10 (*on* vii. 2. 83); प्रयोजकसाध्यमेव भयम्, तथापि विशेषणोपादानसामर्थ्यादिदं विज्ञायते – अन्यनिरपेक्षदृधेतोरेव यद् भयमिति PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 3. 68 (475.14); ब्रह्मण्येवान्यनिरपेक्षानाद्यध्यासप्रवाहवैचित्र्येण सर्वाध्याससिद्धेः ŚatDū. 175. 8; स्वतन्त्रो ह्यन्यनिरपेक्षः कार्यं करोति TattvPrakā. 89A.12 (*on* ii. 1. 24); B devoid of syntactic expectancy for another (word) शब्दो यस्मात् पर उच्चार्यते तदर्थमर्थान्तरान्वितमन्यनिरपेक्षे उच्चारितमात्र एवाभिधत्ते MayūMāli. 687.18 (*on* x. 3.11)

अन्यनिरपेक्षज्ञान (anyanirapekṣa-jñāna) *n.* knowledge independent of another न च ज्ञानोत्पत्त्यनन्तरं मोक्षायान्यत् साधनमपेक्षणीयम् ... श्रुतिभिरन्यनिरपेक्षज्ञानस्य मोक्षहेतुत्वसिद्धेः YogVār. *on* 1.1

अन्यनिरपेक्षता (anyanirapekṣa-tā) *f.* the state of not having expectancy for another, the state of being independent of another स्वशास्त्रस्य स्वविषये साकल्येन वृत्तेरन्यनिरपेक्षतामाह ManuBh. i. 47.13 (*on* 1.107); अन्यनिरपेक्षतैव परमार्थत आनन्दः PratyabhiVi. i. 255. 2 (*on* i. 5.13); **[Inst.]** by way of being independent of another स्वयंसिद्धत्वादिति। सत्ताप्रतीत्योः अन्यनिरपेक्षतया सिद्धत्वादित्यर्थः PrakaVi. 593. 21; जीवोऽन्यनिरपेक्षतया कर्ता चेतनत्वात् TattvPrakā. 89A. 9 (*on* ii. 1. 24)

अन्यनिरपेक्षत्व (anyanirapekṣa-tva) *n.* the state of being independent of another सामर्थ्यं चान्यनिरपेक्षत्वे भवति TantrVā. 312.9 (*on* i. 4.16); समासे द्वित्वाद्यनवगमादेकत्वस्यान्यनिरपेक्षत्वात् ... न्यायप्राप्तमेतत् Pradī. ii. 363A. 2 (*on* ii. 1.10); श्वेताश्वतराणां मन्त्रवर्णोऽस्य सृष्ट्यादावन्यनिरपेक्षत्वम् ... प्रतिपादयति VedāntKau. 145.6 (*on* i. 4.26); आप्तमूलकत्वेनान्यनिरपेक्षत्वाच्चतुर्दशस्मर्तारो मन्वादय आप्ततराः VedāntRaMañ. 1. 4 (61. 7)

अन्यनिरपेक्षम् (anyanirapekṣam) *adv.* without expectancy for another, independently कालेऽवगतं किंतु चक्षुरादिवदन्यनिरपेक्षो (v.l. °निरपेक्षं) यथावगतं PañcPā. 85.6 (*on* i. 1. 4); यत्र च सामर्थ्यं च शब्दो विज्ञानं जनयति GītāBh. (Rā.) 338. योग आत्मना मनसात्मानं पश्यन्नन्यनिरपेक्षमात्मन्येव तुष्यति यद् भवद्भिर्‌ 6 (*on* 6. 20); नित्यमन्यनिरपेक्षमञ्जसा संचरद्भिरखिलासु दिक्ष्वपि। नुभूतमद्भुतं तन्ममाद्य निखिलं निवेद्यताम् Nalābhyu. 3.23.

अन्यनिरपेक्षविहितत्व (anyanirapekṣavihita-tva) *n.* the state of being enjoined independent of another यद्यपि वाक्यैर्नैवामिक्षायागे विधेये देवा विधीयन्ते तथाप्यन्यनिरपेक्षविहितत्वादामिक्षायाः ... बलीयस्त्वं भवेत् TantrVā. 537. 20 (*on* ii. 2. 28)

अन्यनिरपेक्षव्यवहार (anyanirapekṣa-vyavahāra) *adj.* having activity independent of another घटादेरन्यनिरपेक्षव्यवहारत्वसिद्धेस्तावन्मात्रत्वं स्वसंवेदनं फलितमेव ŚatDū. 102. 28.

अन्यनिरपेक्षस्वबल (anyanirapekṣa-svabala) *n.* one's own strength independent of another शक्तिग्रहणसामर्थ्यात् ... अन्यनिरपेक्षस्वबलेनैव हन्तुं वा शक्तिः सा गृह्यते PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. iii. 2. 54 (577.14)

अन्यनिरपेक्षस्वभावा (anyanirapekṣa-svabhāvā) *adj.* (*f.*) having one's own nature independent of another स्वाभाविकज्ञानबलादिगुणगणनिकेतभूतान्यनिरपेक्षस्वभावा स्वाश्रया शक्तिः VedāntKau. 211.12 (*on* ii. 2. 44)

अन्यनिरपेक्षानुरञ्जन (anyanirapekṣānurañjana) *n.* act of entertaining indepenent of another द्वौ त्रीन् चतुरो वा एकस्यापि मूलं गच्छेत्। ... तावत्तु दिवसेष्वन्यनिरपेक्षानुरञ्जनेन JayaMa. 343. 2 (*on* 6. 5)

अन्यनिरपेक्षार्थम् (anyanirapekṣārtham) *adv.* for the sake of independence from another (text) प्रकरणाधिकरणसंख्यानमन्यनिरपेक्षार्थम् JayaMa. 9.6 (*on* 1.1)

अन्यनिराकरण (anya-nirākaraṇa) *n.* rejection of another (cause such as Prajāpati) भौतिकगुणानामसंबन्धार्थमेव ह्यध्यायारम्भः। ... अन्यनिराकरणेन तत्प्रतिपादकत्वनिर्धारकाधिकरणानां वैयर्थ्यमेव AṇuBh. 52. 22 (*on* i. 2.1)

अन्यनिराकरणपरत्व (anyanirākaraṇapara-tva) *n.* the state of being meant for the refutation of another(option) समविभागसाधकं विषमविभागनिषेधकं चोक्तं तदपि ... निराकृतमित्युक्तं तत् तत् सूत्रादर्शनमूलकमान्यसूचकम्। तस्यान्यनिराकरणपरत्वं तत्र हि स्पष्टम् BālamBha. ii. 137. 12 (*on* 2.116)

अन्यनिराकरणार्थम् (anyanirākaraṇārtham) *adv.* for the sake of the refutation of another (objection) परोक्षेण ब्रह्मकथनार्थमक्षरपदमन्यनिराकरणार्थम् AṇuBh. 78. 8 (*on* i. 3.10)

अन्यनिराकाङ्क्ष (anya-nirākāṅkṣa) *adj.* having no expectancy for another, independent of another यत्र त्वन्यनिराकाङ्क्षेण शास्त्रेण विहितस्यानुष्ठानमन्यप्रयुक्तमुपजीव्यते तत्र प्रसङ्गः TantrRa. 85. 9.

अन्यनिराकृति (anya-nirākṛti) *f.* exclusion of another (meaning) यदि गौरित्ययं शब्दः कृतार्थोऽन्यनिराकृतौ। जनको यदि गोबुद्धेर्मृग्यतामपरो ध्वनिः Kāvyālaṅ. (Bh.) 6.17; TattvSaṁ. 912.

अन्यनिराशंस (anya-nirāśaṁsa) *adj.* independent of another (meaning) यावद्भिरर्थैः संबन्धः प्राक्छब्दस्यावधारितः। तावत्स्वन्यनिराशंसः श्रुतः सन् कुरुते गतिम् VyaktiVi. 124.12.

अन्यनिराशा (anya-nirāśā) *f.* [Inst.] without hope for another सा ... क्षुद्बाधितं द्विजम्। तद्घृतं याचमानं तं रुणद्ध्यन्यनिराशया PrabhāC. 16.4.

अन्यनिरास (anya-nirāsa) *m.* exclusion of another thing विध्यात्मनास्य वाच्यत्वे त्याज्यमेकान्तदर्शनम्। सर्वत्रान्यनिरासोऽयं शब्दार्थ इति वर्णितम् TattvSaṁ. 998.

अन्यनिरीक्षिणी (anya-nirīkṣiṇī) *adj.* (*f.*) looking at another person हीनंजातिरता नारी पथि चान्यनिरीक्षिणी। आत्मलावण्यनिरता संत्याज्येत्थंविधा वधूः ĀdiP. i.18.16.

अन्यनिरीक्षित (anya-nirīkṣita) *adj.* aspected by another (planet) नराः। अभियाचितमात्रदीक्षिता निहतैरन्यनिरीक्षितैरपि Bṛhajjā. 15. 2.

अन्यनिरुत्सुका (anya-nirutsukā) *adj.* (*f.*) indifferent towards any another person ओषाञ्चकार कामाग्निर्दशवक्त्रम् ...। विदाञ्चकार वैदेहीं रामादन्यनिरुत्सुकाम् Bhaṭṭi. 6. 1.

अन्यनिरुद्धा (anya-niruddhā) *adj.* (*f.*) surrounded or restrained by other (keeper of prostitutes) बहुधान्यनिरुद्धाः कथमप्यभिगम्यन्तेऽन्तः पण्यस्त्रियो बहिश्च क्षेत्रभूमयः NalaCam. 1. 30 (16)

अन्यनिरूपित (anya-nirūpita) *adj.* described or conditioned by another thing अन्यनिरूपितपूर्ववर्त्तित्वग्रहहेतुककार्यपूर्ववर्त्तित्वग्रहविषयत्वं द्वितीयम् BhāṭṭCin. 34. 31 (*on* i. 1. 4)

अन्यनिरूप्य (anya-nirūpya) *adj.* to be described or conditioned by another thing भेदस्य सादृश्यादिवदन्यनिरूप्यस्यैकमात्रवृत्तित्वात् Nyāyāmṛ.557A.9.

अन्यनिरूप्यत्व (anyanirūpya-tva) *n.* the state of being what is to be described or conditioned by another thing प्रतियोगिनो भेदस्वभावानन्तर्भावेऽपि स्वभावभूतस्य भेदस्य वस्तुस्वभाववदेवान्यनिरूप्यत्वानुपपत्तेः TattvPradī. (Ci.) 168. 9.

अन्यनिर्णय (anya-nirṇaya) *m.* ascertainment of another (as denotative of meaning) तत्संबन्धानुरूपार्थवाचित्वेनान्यनिर्णयः ŚlokaVār. 7. 184 (896. 6)

अन्यनिर्देश (anya-nirdeśa) *m.* direction or indication of another अन्यनिर्देशस्तु निवर्तकस्तस्मात्परिभाषा Vār. 3 *on* P. i. 3. 11; अन्यनिर्देशस्तु लोके निवर्तको भवति MahāBh. i. 272. 7 (*on* i. 3. 11); i. 273. 3 (*on* i. 3. 11); यत्र अन्यनिर्देशो नास्ति तत्रोपतिष्ठते Nyās. i. 219. 20 (*on* i. 3. 11); अन्यनिर्देशस्तु निवर्तकः, तद्यथा देवदत्ताय गौर्दीयताम्, विष्णुमित्राय कम्बल इति कम्बलो गोर्निवर्तको भवति PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 3. 11 (409. 6)

अन्यनिर्भासम् (anyanirbhāsam) *adv.* by way of envisaging something else अनिर्भासं सनिर्भासमन्यनिर्भासमेव च। विजानाति न च ज्ञानं बाह्यमर्थं कथंचन TattvSaṁ. 1999.

अन्यनिर्हरण (anya-nirharaṇa) *n.* act of carrying (the dead body) of another person आचार्यादीनां दाहदशाहे ... ब्रह्मचारी ब्रह्मचर्येव न लुप्तव्रतो भवतीत्यर्थः। एवं चान्यनिर्हरणे भवत्येव DīpKa. 76. 15 (*on* 3. 15)

अन्यनिवर्तक (anya-nivartaka) *adj.* [*f.*-ikā] 1 which expels or removes another (nescience) आत्मा चेदीश्वरोऽस्मीति विद्या सान्यनिवर्तिका UpadeSā.140.1; 2 which excludes another षण्णां श्राद्धदेवतात्वं विधीयते इति नान्यनिवर्तकमिति CaturCin. iii (1). 120. 8.

अन्यनिवर्तकधर्म (anyanivartaka-dharma) *m.* property or character which excludes another विषयवाक्यानुगुण्यं सूत्रस्य स्यात्। तत्र ह्यन्यनिवर्तकधर्मो द्रष्टृत्वादिरवगम्यते ŚrutaPra. ii. 24. 13 (*on* i. 3. 11)

अन्यनिवर्तन (anya-nivartana) *n.* A exclusion of another यश्च नैवंविधो भावस्तस्य नैव निवृत्तिः। ऐकान्तिकमसंबन्धाद्रूप्यतेऽन्यनिवर्तनम् TattvSaṁ. 121; स्वार्थाभिधाने शब्दानामर्थादन्यनिवर्तनम्। तद्योगो व्यतिरेकोऽपि मम तत्पूर्वको ह्यसौ TattvSaṁ. 1096; B removal, i.e. negation of another वर्णादन्योऽथ नादात्मा वायुरूपमवाचकम्। पदवाक्यात्मकः स्फोटः सारूप्यान्यनिवर्तने TattvSaṁ. 2311; ŚlokaVār. 6. 320 (811. 3); स्फोटश्च द्विविधो वैयाकरणाभिमतः सारूप्यान्यनिवर्तने च सांख्यसौगताभिमते NyāyRa. 811. 14 (*on* 6. 320)

अन्यनिवारक (anya-nivāraka) *adj.* (used as noun) (guard) preventing other people अयं क इत्यन्यनिवारकाणां गिरा विभुर्द्वारि विभुज्य कण्ठम्। दृशं ददौ विस्मयनिस्तरङ्गां स लङ्घितायामपि राजसिंहः NaiṣC. 6. 12.

अन्यनिवृत्ति (anya-nivṛtti) *f.* 1A exclusion of another चादीनामपि नञ्योगो नैवास्तीत्यनपोहनम्। वाक्यार्थेऽन्यनिवृत्तिश्च व्यपदेष्टुं न शक्यते TattvSaṁ. 978; ŚlokaVār. 5 (13). 148 (604. 10); सारूप्यान्यनिवृत्ती च नित्येतत् साधयिष्यते। तस्माद्धेतुर्न सामान्यमस्ति सिद्धं द्वयोरपि ŚlokaVār. 5. 103 (241. 6); यद्यपि च नियमे अन्यनिवृत्तिरवश्यं कल्पनीया, तथापि साधुशब्दस्मृतिव्यवहितानाम् ... अपशब्दानाम् ... व्यावृत्तिः संभवति TantrVā. 233. 4 (*on* i. 3. 25); न तु वाक्यार्थ एवान्यनिवृत्तिनिर्भेदपक्षवत्। अप्रवृत्त्यैव तत्सिद्धेः प्रवृत्तो हि निवर्त्यते TantrVā. 729. 18 (*on* iii. 1. 14); रूपादिविधातृत्वात्र प्रत्यक्षमन्यनिषेधकं स्वविषयतामात्रपर्यवसानात् अन्यनिवृत्तिरभावप्रमाणगम्या BrahmSūBh. (Bhā.) 99. 5 (*on* ii. 1. 14); नाटकस्य प्रकरणस्योभयोः संकरात्मिका। लक्ष्यते नाटिकाप्यत्र संकीर्णान्यनिवृत्तये BhāvPra. (Śā.) viii. 243. 18; न ह्यत्र पूर्ववन्मन्त्रस्यान्यनिवृत्तिः शक्यते शङ्कितुम् MīmāKau. iii (1). 61. 16 (*on* i. 2. 33); BhāṭṭDī. i.12.1 (*on* i.1.6); 1B removal, i.e. negation of another केवलप्रत्यक्षलक्षणकरणमन्यनिवृत्तिं मूढतां वा सूत्रकारस्य सूचयति TātpaṬ. (U.) 122. 20 (*on* 4. 8); उपसेचनश्रुत्या सर्वप्राप्तेर्ब्रह्मक्षत्रग्रहणमनुवादमात्रमन्यनिवृत्तौ वाक्यभेदात् BrahmSūBh. (Bhā.) 40. 20 (*on* i. 2. 9); अन्यनिवृत्तेरशाब्दत्वात् अनर्थत्वाद्य Bhām. 168. 11 (*on* i. 2. 9); यस्मादेतद्व्यतिरिक्तं यदसौ कर्म कुरुते तदस्य निष्फलं भवतीति पूर्वस्तुत्यर्थं न त्वन्यनिवृत्तये। पाकयज्ञादीनामपि तस्य विहितत्वात् ManvaMu. 449. 2 (*on* 10. 123); करणे चार्थदिवान्यनिवृत्तेः सिद्ध्युपपत्तेः फलत्वायोगात् MīmāKau. iii (1). 80. 2 (*on* i. 2. 44); iii (1). 80.14 (*on* i. 2. 44); वसिः शपा लुका यौतिर्निर्दिष्टोऽन्यनिवृत्तये SiddhāKau. 351A. 7 (*on* vii. 1. 5); 1C removal i.e. negation of the rest इहान्यनिवृत्तिरनर्थिका पुरुषार्थविशेषानवगमादित्यर्थः VedāntKa. 137. 11 (*on* i. 2. 9); 2 inapplication of another (means) यदि त्वन्यनिवृत्त्यैव परिशेषः प्रकल्प्यते। शशशृङ्गनिमित्तत्वं फलानां किं न गम्यते TantrVā. 361. 20 (*on* ii. 1. 5); 3 cessation of another अन्यनिवृत्त्यैव कार्यकारणभाव आक्षिप्त इति नासौ सूत्रकारेण दर्शनीयः TātpaṬ. (Vā.) 82. 3 (*on* i. 1.1)

अन्यनिवृत्तिपर (anyanivṛtti-para) *adj.* 1 referring to the removal, i.e. negation of another प्रतिग्रहे च क्रीते च नालेख्या सिद्ध्यति क्रिया। इति यदिदं कात्यायनीयवचनं तल्लेख्यप्राधान्यपरं, न त्वन्यनिवृत्तिपरम् VyavaNi. 88. 3; 2 referring to the exclusion of another गोदक्षिणात्वम् ... अन्यनिवृत्तिपरं भवति TantrRa. 59. 2.

अन्यनिवृत्तिपरत्व (anyanivṛttipara-tva) *n.* the state of referring to the removal, i.e. negation of another तत्पूर्वपदोत्तरपदग्रहणमिति। अन्यनिवृत्तिपरत्वादस्य व्यतिकरेऽपि कार्यप्रवृत्तिः Pradī. v. 221B. 7 (*on* vi. 3. 23); यतः पुत्रिकासुत इत्येतस्माच्छब्दादपुत्रिकासुतस्य निवृत्तिरेव गम्यते। शब्दवृत्तेरन्यनिवृत्तिपरत्वादिति CaturCin. iii (1). 83. 9; ननु सर्वस्यापि शब्दस्यान्यनिवृत्तिपरत्वान्नाध्याहारदोषः CaturCin. iii (1). 97. 16; अन्यनिवृत्तिपरत्वाद्यास्य तेषां परस्परव्यतिरेकेऽपि भवति PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. vi. 3. 23 (212.15)

अन्यनिवृत्तिप्रयुक्ता (anyanivṛtti-prayuktā) *adj. (f.)* caused by the cessation of another अत्र च शोभनत्वाशोभनत्वसत्तायामेव वक्तव्यायाम-सत्तामुखेनाभिधानमन्यनिवृत्तिप्रयुक्ता तन्निवृत्तिरिति ख्यापनार्थम् AlaṅkāSa. 83. 8.

अन्यनिवृत्तिफल (anyanivṛtti-phala) *n.* fruit in the form of exclusion of another वेदवाक्याविरोधस्य सति संभवे लौकिकार्थग्रहणं कर्तव्यम्। ... 'वेदवाक्यविरोधे न' इत्यन्यनिवृत्तिफलम् TātpaṬ. (U.) 13.14 (*on* 1.47); प्रत्यासन्नां वावहन्तिनियततामुत्सृज्य नान्यनिवृत्तिफलकल्पनावसरः TantrVā. 59. 18 (*on* i. 2. 42)

अन्यनिवृत्तिफल (anyanivṛtti-phala) *adj.* having exclusion of another as its fruit प्राप्तार्थो हि विधिरन्यनिवृत्तिफलो विज्ञायते BrahmSi. 29. 14; अत्यन्ताप्राप्तमर्थं हि विधयो बोधयन्ति नः। प्राप्तार्थो यो विधिः सोऽन्यनिवृत्तिफल इष्यते BṛĀraUBhVā. (Sambandha.) 413.

अन्यनिवृत्तिफलक (anyanivṛttiphala-ka) *adj.* having exclusion of another as its fruit अन्यनिवृत्तिफलकसिद्धविषयकविधित्वमेव नियमत्वम् LaŚabdeŚe. i. 308. 16.

अन्यनिवृत्तिफलत्व (anyanivṛttiphala-tva) *n.* the state of having exclusion of another as its fruit अग्निहोत्रशब्दोपादानादौपासनपरिग्रहेऽपि नैव परिवेदनं भवति शब्दप्रवृत्तेरन्यनिवृत्तिफलत्वात् CaturCin. iii (3). 814. 12.

अन्यनिवृत्तियुक्त (anyanivṛtti-yukta) *adj.* associated with the cessation of another शेषशब्दोऽन्यनिवृत्तियुक्तमवस्थानमाह Pradī. vi. 253. 15 (*on* vii. 4. 60)

अन्यनिवृत्तिरूप (anyanivṛtti-rūpa) *adj.* 1 of the form of exclusion of another नान्यनिवृत्तिरूपत्वं भावप्रतीतेः SāṁkhyaPraSū. 5. 93; तयोरुभयोरप्यन्य-निवृत्तिरूपतया अवस्तुत्वात् TātpaṬ. (Vā.) 136. 14 (*on* i. 1. 3); 2 of the form of removal, i.e. negation of the rest अन्यनिवृत्तिरूपपरार्थस्यार्थसिद्धत्वेना-कल्पनीयत्वात् BhāṭṭDī. i. 35. 15 (*on* i. 2. 4)

अन्यनिवृत्तिवत् (anyanivṛtti-vat) *adv.* like the removal, i.e. negation of the rest "व्रीहिभिर्यजेत" इत्यत्र तृतीयया निरपेक्षसाधनत्वबोधनादन्यनिवृत्तिवदत्रापि निरपेक्षसाधनत्वप्रतीतेर्घृतमात्रेणैव श्राद्धं न त्वन्नादिना ViraMi. (Tirtha.) 25. 17.

अन्यनिवृत्तिसाम्य (anyanivṛtti-sāmya) *n.* equality in the case of exclusion of another उपसंहार एव अन्यनिवृत्तिसाम्यान्नियम इत्युक्तम् TantrRa. 141. 16

अन्यनिवृत्तिस्फुरण (anyanivṛtti-sphuraṇa) *n.* manifestation of the removal, i.e. negation of another अन्यनिवृत्तिस्फुरणान्नेष दोष इति चेत् ĀtmaTaVi. 278.5.

अन्यनिवृत्त्यंश (anyanivṛtty-aṁśa) *m.* A element or aspect of the removal, i.e. negation of another तस्माद्येष्वेव शब्देषु नञ्योगस्तेषु केवलम्। भवेदन्यनिवृत्त्यंशः स्वात्मैवान्यत्र गम्यते TattvSaṁ. 1002; ŚlokaVār. 5 (13). 164 (611. 4); B element or aspect of the exclusion of another नियमार्थे ह्युभे शास्त्रे ...। प्राप्ते चान्यनिवृत्त्यंशः फलमर्थात्प्रतीयते TantrVā. 91. 12 (*on* i. 3. 3)

अन्यनिवृत्त्यर्थ (anyanivṛttyartha) *adj.* A meant for the removal, i.e. negation of another (letter) उरण्परवचनमन्यनिवृत्त्यर्थं चेदुदात्तादिषु दोषः Vār. 1 *on* P. i. 1. 51; MahāBh. i. 125. 21 (*on* i. 1. 51); न वर्ष्यणः पुनर्वचनमन्यनिवृत्त्यर्थम् Vār. 3 *on* P. iv. 1. 114; MahāBh. ii. 256. 15 (*on* iv. 1. 114); कोपधादणः पुनर्वचनमन्यनिवृत्त्यर्थम् Vār. 5 *on* P. iv. 2. 104; MahāBh. ii. 294. 11 (*on* iv. 2. 104); रसादिभ्यः पुनर्वचनमन्यनिवृत्त्यर्थम् Vār. 1 *on* P. v. 2. 95; KāśiVṛ. *on* v. 2. 95; B meant for the exclusion of another आनन्दशब्दस्यामुख्यार्थोऽपि अपर्यायत्वात् भिन्नार्थस्स्यात्। ... अन्यनिवृत्त्यर्थानां निवृत्तेरवस्तुत्वात् नाभेदविरोधित्वम् IṣṭaSi. 26. 20; अथ सिद्धे संश्रयणे तद्वचनमन्यनिवृत्त्यर्थमिति परिसंख्या तथा स्यात् ManuBh. i. 81. 19 (*on* 2. 24); अस्यामेवाशङ्कायां द्वितीयमिति वचनम् अन्यनिवृत्त्यर्थम् ManuBh. ii. 259. 1 (*on* 9. 61); सभ्यैरेवेत्यवधारणमन्यनिवृत्त्यर्थम् SmṛtiCan. iii. 37. 3.

अन्यनिवृत्त्यर्थता (anyanivṛttyartha-tā) *f.* the state of being meant for the exclusion of another न च प्राप्ते सति विधिरयं प्रवृत्तो येनास्यान्य(नि?)-वृत्त्यर्थता कल्प्येत TantrVā. 59. 20 (*on* i. 2. 42)

अन्यनिवृत्त्यर्थत्व (anyanivṛttyartha-tva) *n.* the state of being meant for the exclusion of another आनन्दशब्दस्य मुख्यार्थत्वेऽपि अन्यनिवृत्त्यर्थत्वोपपत्ते-र्नाभेदविरोधित्वम् IṣṭaSi. 26. 23.

अन्यनिवेश (anya-niveśa) *m.* another, i.e. further addition (to one's share) बहुना कालेनायथाकृततां ब्रूयाद्यावदितरैः स्वेषु स्वेषु भागेष्वन्यनिवेशशीर्ण-प्रतिसंस्कारादि कृतं भवेत् ManuBh. ii. 254. 19 (*on* 9. 47)

अन्यनिश्चायिन् (anya-niścāyin) *adj.* which determines another (thing) सकलप्रतिभासस्य भ्रान्तत्वासिद्धितः स्फुटम्। प्रमाणं स्वान्यनिश्चायि द्वयसिद्धौ प्रसिध्यति Nyāyāva. 7.

अन्यनिःशेषगुण (anyaniśśeṣa-guṇa) *m.* all other virtues यदन्यनिःशेष-गुणैरपाकृतं तपोऽधिकश्रेञ्जगतापि पूज्यते SubhāRaSaṁ. 894.

अन्यनिषिद्धाचरण (anyaniṣiddhācaraṇa) *n.* performance of other prohibited act न च ... भावनायाः ... अकरणे प्रत्यवायस्य करणे ... अन्यनिषिद्धाचरणजन्यप्रत्यवायध्वंसस्यैव ... भाव्यत्वकल्पनात् MīmāKau. i. 266. 18 (*on* i. 4. 22)

अन्यनिषेध (anya-niṣedha) *m.* 1 negation or prohibition of another अन्यविधानेनान्यनिषेधोऽवगम्यते स्वशब्देन वा निषेधः ManuBh. i. 270. 16 (*on* 3. 135); एकविधावन्यनिषेधः स इति चेत् न। भेदे भावभेदयोरेव प्रसङ्गात् KhaṇḍanKhā. 1052. 20; तत्तयोः प्राधान्यप्रतिपादनार्थं न पुनरन्यनिषेधाय SmṛtiCan. i. 223. 16; 2 negation or prohibition of one अन्यनिषेधपरस्य वचनस्यान्यथा निर्वाहायोगादात्मैकत्वसिद्धिः ŚrutaPra. iA. 241. 30 (*on* i. 1. 1); 3 refutation or denial of another (rule) 'तमेवं विद्वान्' 'यमेवैष वृणुत' इत्यादावन्यनिषेधाच्छ्रद्धाभावः TattvPrakā. 6B. 4 (*on* i. 1. 1); पूर्वसूत्रवत्सामान्यतोऽन्यनिषेधे मानाभावान्नियम-प्रकरणाच्च नियमस्यैव निषेधः LaŚabdeŚe. ii. 138. 13.

अन्यनिषेधक (anyaniṣedha-ka) *adj.* which negates or prohibits others स च विषयो यत्रान्यनिषेधका नञादयः प्रयुज्यन्ते Śarka. 74. 14; किं रूपादि-विधातृत्वान्न प्रत्यक्षमन्यनिषेधकम् BrahmSūBh. (Bhā.) 99. 5 (*on* ii. 1. 14); श्रुत्यादीनां चान्यनिषेधकत्वाभावात् TattvPrakā. 216B. 6 (*on* iv. 3. 15)

अन्यनिषेधकत्व (anyaniṣedhaka-tva) *n.* the state of being that which refutes or denies another अवैयर्थ्यार्थमवधारणस्यान्यनिषेधकत्वं वक्तव्यम् Śivārka-MaDī. i. 194. 25 (*on* i. 1. 5)

अन्यनिषेधतस् (anyaniṣedha-tas) *adv.* on account of the negation of another अन्यापोहश्च किं वाच्यः किं वावाच्योऽयमिष्यते। वाच्योऽपि विधिरूपेण यदि वान्यनिषेधतः TattvSaṁ. 997.

अन्यनिषेधन (anya-niṣedhana) *n.* negation or prohibition of others दशेति नियमार्थं स्यान्न ततोऽन्यनिषेधने BṛĀraUBhVā. vi. 3. 15; अवधारणं हि फलतोऽन्यनिषेधनमेवेति भावः Bhāsk. i. 310. 15 (*on* i. 6. 3)

अन्यनिषेधमुख (anyaniṣedha-mukha) *n.* [Inst.] through the negation of another अन्यनिषेधमुखेन पुनर्विचारयति AṇuBh. 83. 5 (*on* i. 3. 17)

अन्यनिषेधरूप (anyaniṣedha-rūpa) *adj.* of the form of negation of another अपोहस्याप्यन्यनिषेधरूपस्य तथैव प्रतीत्या भाव्यम् Śarka. 66. 9.

अन्यनिषेधात्मन् (anyaniṣedhātman) *adj.* of the form of the negation or prohibition of another निषेधस्य प्रसिद्धत्वात् प्रकारान्तराभावात् एकविधिरेवान्यनिषेध इति चेत् शुक्तिधीस्सदा अन्यनिषेधात्मैव स्यात् IṣṭaSi. 322. 11.

अन्यनिषेधाभाव (anyaniṣedhābhāva) *m.* absence of the negation or prohibition of another नापि विध्यन्तरमेव। अन्यनिषेधाभावात् Loc. 21. 22 (*on* 1. 4); निषेधाद्यभावाच्च नापि विषस्य विषान्तरादाधिक्ये सजातीयव्यतिरेकः। तत्रान्यनिषेधाभावात् AlaṅkāRa. 29. 76; प्रियो हीति वाक्येऽन्यनिषेधाभावाद्भेदेव शङ्का TattvPrakā. 6B. 4 (*on* i. 1. 1)

अन्यनिषेधार्थ (anyaniṣedhārtha) *adj.* meant for the negation of another अन्यनिषेधार्थोऽपि विधिर्नियमः AlaṅkāRa. 83; अप्राप्तांशप्रापणरूपमन्यनिषेधार्थ-पर्यवसायि तु विधानं नियमः AlaṅkāRa. 83(5)

अन्यनिषेधार्थता (anyaniṣedhārtha-tā) *f.* the state of being meant for the negation of another सति संभव इति विधिमुखेन प्रवर्तमानस्य न असति इति अन्यनिषेधार्थता वक्तव्या Kāśi. i. 22. 15 (*on* 1. 53½)

अन्यनिषेधार्थम् (anyaniṣedhārtham) *adv.* for the sake of the negation of another तस्मादन्यनिषेधार्थं सार्थकत्वान्नानुशयप्रतिषेधिका AṇuBh. 174. 25 (*on* iii. 1. 1)

अन्यनिष्ठ (anya-niṣṭha) *adj.* [*f.*-ā] 1A existing or abiding in another अन्यनिष्ठवह्नेर्धूमवत् पर्वतवृत्त्यत्यन्ताभावप्रतियोगित्वेऽपि तत्प्रतियोगिता न वह्नित्वेना-वच्छिद्यते TattvCin. ii (1). 124. 1; यद्यपि धूमवत्त्वाद्वह्निमत्त्वं सिध्यति तथापि नान्यनिष्ठेन तेन NyāyPari. 284. 6; न ह्यतीतः संसारः ... उपलभ्यमानो वान्यनिष्ठः प्रतिभाति NyāyPari. 499. 3; स चान्तर्यामी यदि विष्णोरितरः स्यात् तदामृतत्वं चान्यनिष्ठं न ... विष्णुत्वसाधकं स्यात् TattvPrakā. 36B. 5 (*on* i. 2. 18); अन्यनिष्ठस्यापि तटस्थलक्षणत्वं संभवति ŚivārkaMaDī. i. 109. 27 (*on* i. 1. 2); अवघातादीनां तु नान्यनिष्ठप्रवृत्तिविषयत्वज्ञानोत्तरकालत्वनियतं तज्ज्ञानम् BhāṭṭDī. ii. 185. 17 (*on* v. 2. 7); 1B existing in one नान्यनिष्ठा वेदनान्यत्र संबध्यते ViraMi. 878. 10 (*on* 3. 143); 2A referring to another अन्यनिष्ठप्रान्ति-

जन्यस्वानर्थपरिहारार्थयत्ने नान्यस्य भ्रान्तिरिति रीतिः AlaṅkāKau. (Vi.) 389. 24; **2B** belonging or pertaining to another अन्यनिष्ठस्य जन्मादे: ... उपलक्षणतया ब्रह्मलक्षणमुपादानत्वं लक्ष्ये लक्षणघटकम् ŚivārkaMaDī. i. 556. 5 (*on* i.4.23); **3** dependant or based on another, cf. अन्यनिष्ठता **3**; **4** subordinate to another, cf. अन्यनिष्ठत्व**1**.

अन्यनिष्ठकर्तृत्व (anyaniṣṭha-kartṛtva) *n.* agency existing in another णिजर्थो हेतुकर्तृत्वं तच्च स्वतन्त्रकर्तृप्रेरणा अन्यनिष्ठकर्तृत्वनिर्वाहव्यापाररूपा VyutpaVā. 127. 21.

अन्यनिष्ठकर्मन् (anyaniṣṭha-karman) *n.* action present in one अन्यनिष्ठकर्मणान्यस्य भोगे पुरुषविशेषनियमो न स्यात् तत्राह तत्कर्मार्जितत्वात् SāṁkhyaPraBh. 159. 30 (*on* 6. 55)

अन्यनिष्ठज्ञान (anyaniṣṭha-jñāna) *n.* knowledge existing in one अन्यनिष्ठज्ञानेनान्यनिष्ठाज्ञाननिवृत्तौ त्वत्यन्तविरोधोऽतिप्रसङ्गात् SiddhāTa. 54. 8.

अन्यनिष्ठता (anyaniṣṭha-tā) *f.* **1** the state of referring to another संपूर्वस्तिष्ठतिर्हि समाप्तिर्वचनः अन्यनिष्ठताया ब्रह्मणि समाप्तिर्न स्यात् Vedānt-Ka. 484. 24 (*on* iii. 4. 18); **2** the state of existing in another जन्मादिकर्तृत्वस्य च यदान्यनिष्ठता निवार्यते TattvPrakā. 9B. 3 (*on* i. 1. 3); **3** the state of being dependant or based on another प्रोक्षणस्य च अन्यनिष्ठतया पारतन्त्रेण निर्देश्यत्वमुपादेयत्वम् MayūMāli. 177. 10 (*on* ii. 3. 13)

अन्यनिष्ठत्व (anyaniṣṭha-tva) *n.* **1** the state of being subordinate to another अध्ययनेनेति निर्देशेन गुणकर्मत्वं सूचितं भावार्थस्यान्यनिष्ठत्वप्रतीतेः ŚrutaPra. iA. 29. 12 (*on* i. 1. 1); **2** the state of existing in another जन्मादिकारणत्वस्यान्यनिष्ठत्वनिरासादिति शास्त्रसंगतिः TattvPrakā. 9B. 2 (*on* i. 1. 3); तस्या चान्यनिष्ठत्वेऽनिर्देश्यत्वं न भवति TattvPrakā. 50B. 2 (*on* i. 6. 22); **3** the state of belonging or pertaining to another गवाश्वगतप्राशस्त्यस्यान्यनिष्ठत्वख्यापनेनातिशयद्योतनार्थत्वात् MīmāKau. i. 285. 6 (*on* i. 4. 26); **4** the state of being dependant or based on another वरमावश्यकस्यैव समीहितसाधनत्वस्य स्वप्रवृत्तिहेतुत्वेन क्लृप्तस्य प्रवर्तनात्वेन रूपेण विध्यर्थत्वकल्पनं लाघवात् MīmāNyāPra. 270.25.

अन्यनिष्ठप्रकारता (anyaniṣṭha-prakāratā) *f.* qualifierness belonging or pertaining to another विशेष्यत्वं चात्रान्यनिष्ठप्रकारतानिरूपितानिरूपितत्वमात्रं न त्वन्यनिष्ठविशेष्यतानिरूपितप्रकारतानाश्रयत्वम् AlaṅkāKau. (Vi.) 384. 13.

अन्यनिष्ठप्रतियोगिता (anyaniṣṭha-pratiyogitā) *f.* counterpositiveness existing in another अन्यनिष्ठप्रतियोगितादेरन्यदीयसंबन्धाघटकत्वेनाव्यावर्तकत्वात् LaCandr. 418. 28.

अन्यनिष्ठफल (anyaniṣṭha-phala) *n.* fruit belonging to another अन्यनिष्ठफलोद्देशेनान्यस्यापि साधने प्रवृत्तिः LalitāSaBh. 201. 8 (*on* 237)

अन्यनिष्ठविशेष्यता (anyaniṣṭha-viśeṣyatā) *f.* qualificandness belonging or pertaining to one विशेष्यत्वं चात्रान्यनिष्ठप्रकारतानिरूपितत्वमात्रं न त्वन्यनिष्ठविशेष्यतानिरूपितप्रकारतानाश्रयत्वम् AlaṅkāKau. (Vi.) 384. 13.

अन्यनिष्ठव्यापार (anyaniṣṭha-vyāpāra) *m.* activity or operation pertaining to another एवं च विधिशब्दस्यान्यनिष्ठव्यापारबोधकत्वं लोकसिद्धं सिद्धं भवति MīmāNyāPra. 270. 16.

अन्यनिष्ठसादृश्यप्रतियोगित्व (anyaniṣṭha-sādṛśyapratiyogitva) *n.* relational adjunctness of comparison pertaining to another प्रत्युत धर्मे चन्द्रभिन्नवृत्तित्वबोधेन चन्द्रस्यान्यनिष्ठसादृश्यप्रतियोगित्वलाभेन चन्द्रनिष्ठसादृश्यप्रतियोग्यन्तरव्यवच्छेदव्यञ्जनानुगुणत्वात् AlaṅkāKau. (Vi.) 66.6; चन्द्रस्यान्यनिष्ठसादृश्यप्रतियोगित्वान्यप्रतियोगिकसादृश्यानाश्रयत्वोभयबोधे चमत्कारोत्कर्षस्य ... अपह्नोतुमनर्हत्वात् AlaṅkāKau. (Vi.) 66. 9.

अन्यनिष्ठा (anya-niṣṭhā) *f.* devotion to someone else अज्ञानकाले एषोऽविद्वान् उदरमीषदपि साधनसंबन्धप्रयोजनैकतममन्तरमन्यनिष्ठां कुरुते Vedānt-Kau. 34. 14 (*on* i. 1. 20)

अन्यनिष्ठाज्ञान (anyaniṣṭhājñāna) *n.* nescience existing in another person अन्यनिष्ठज्ञानेनान्यनिष्ठाज्ञाननिवृत्तौ त्वत्यन्तविरोधोऽतिप्रसङ्गात् SiddhāTa. 54. 8.

अन्यनिष्ठात्यन्ताभाव (anyaniṣṭhātyantābhāva) *m.* constant absence existent in another घटादिज्ञानानन्तरम् अयमिहैव नान्यत्रेत्यन्यनिष्ठात्यन्ताभावप्रतियोगित्वस्यानुभवात् GuruCandr. i.215.5; अन्यनिष्ठात्यन्ताभावस्तु न चक्षुरादिग्राह्यः GuruCandr. i. 215. 6.

अन्यनिष्ठादृष्टादि (anyaniṣṭhādṛṣṭādi) *adj.* transcendental merit etc. pertaining to one अन्यनिष्ठादृष्टादिभिरन्यत्र सुखदुःखाद्युत्पादेऽतिप्रसङ्गात् YogSā. 71. 8 (4)

अन्यनिष्पत्ति (anya-niṣpatti) *f.* result or effect of another समवायिकारणविषयः कारकव्यापारः स्याद् इति चेत्, न अन्यविषयेण कारकव्यापारेणान्यनिष्पत्तेरतिप्रसङ्गात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 324. 12 (*on* ii. 1. 18); न च सर्वस्येष्टतमा प्रीतिरन्यनिष्पत्तये भवति Kāśi. ii. 31. 4 (*on* 5 (2). 4)

अन्यनिष्पादकयत्न (anyaniṣpādaka-yatna) *m.* effort producing another क्रिययोर्मध्ये सर्वे आद्यं च अन्यनिष्पादकयत्ननिष्पाद्यत्वम् BālamBha. ii. 259. 10 (*on* 2. 145)

अन्यनिःस्पृहा (anya-nisspṛhā) *adj.* (*f.*) devoid of desire for another तद्रूपप्रत्यया चैका संततिश्चान्यनिःस्पृहा ViṣṇuP. vi. 7. 91; TattvVai. 120. 22 (*on* 3. 2)

अन्यनिह्नुति (anya-nihnuti) *f.* denial of another, i.e. emphasis विकल्पना पृथक्क्रियावधारणान्यनिह्नुतिः Vaija. 34. 40.

अन्यनीति (anya-nīti) *f.* **1** (finding of) another process इच्छाविकल्पैः क्रमशोऽभिनीय नीते निवृत्तिः पुनरन्यनीतिः Bṛhajjā. 13. 4; BṛSaṁ. 77. 22; **2** [Inst.] by way of another, i.e. opposite example सामान्यात् बुद्धिहेतोः प्रमितिमधिकतः साधयत्यन्यनीत्या TattvMu. 4. 102 (comm. अप्रमादृष्टान्तीकरणेन)

अन्यनृ (anya-nṛ) *m.* ordinary people प्रभुरहमन्यनृणां न वैष्णवानाम् PadmP. vi. 194. 102.

अन्यनृप (anya-nṛpa) *m.* **1** rival king जम्बुकश्च नृपो वीरः ... । अजेयोऽन्यनृपैर्वीर त्वया युधि निपातितः BhaviP. 484B. 10 (iii (3). 13. 38); **2** another king निहितशासनमन्यनृपेष्वपि प्रियतमञ्जयघोषमनारतम् EI. xviii. 10. 11; कीर्तिमन्यनृपाणां वा वदेन्नीतिफलं तथा ŚukraNī. 2. 225; नीतिभ्रष्टनृपं त्वन्यनृप उद्धरणक्षमः ŚukraNī. 4 (7). 417.

अन्यनृपढौकित (anyanṛpa-ḍhaukita) *adj.* presented by another king रत्नमन्यनृपढौकितमन्ये तत्प्रसादमलभन्त नृपास्तत् NaiṣC. 21. 4.

अन्यनृपति (anya-nṛpati) *m.* **1** rival king याते मत्तनये स्थितान्यनृपतिन् निर्जित्य यो जित्वरो बन्दीकृत्य रिपून्निहत्य च तदा तीर्णप्रतिज्ञोभवत् EI. vi. 31. 30; **2** another king जातोऽस्मादभिमन्युरन्यनृपतीनामन्यमानस्तृणम् EI. ii. 238.17.

अन्यनृपतिश्रीनिलय (anyanṛpatiśrī-nilaya) *m.* abode of the fortune of another king विक्रा(क्र)माक्रान्त(Read °न्ता)न्यनृपत्(Read ति)श्रीनिलयानाम् ... वल्लभानां पल्लवानां धर्म्महाराजश्रीसिंह[अ]वर्म्म[आ] EI. xv. 254. 16.

अन्यनृपद्विपेन्द्र (anya-nṛpadvipendra) *m.* another elephant - like, i.e. excellent king दुरासदामन्यनृपद्विपेन्द्रैः । सखीजनः प्रीतमना निदध्यौ Yādavā. 13. 25.

अन्यनृपमण्डल (anyanṛpa-maṇḍala) *m.*, *n.* circle, i.e. territory of other king समग्रहीत्तथा राजा सोऽन्विष्यन् निखिलान् बुधान्। विद्वद्दुर्भिक्षमभवद्यथान्यनृपमण्डले RājTa. (Ka.) 4. 493.

अन्यनृपश्री (anyanṛpa-śrī) *f.* fortune of another king प्रागेवान्यनृपश्रीभिर्भीत्येव निजलाञ्छनैः। उज्झितैरङ्कितं मृद्वोः पदयोश्छत्रचामरैः KathāSaSāg. iv. 3. 70.

अन्यनृपश्रीनिलय (anyanṛpaśrī-nilaya) *m.* abode of the fortune of another king स्वविक्रमाक्रान्तान्यनृपश्रीनिलयानाम् ... पल्लवानान्धर्म्ममहाराजश्रीसिंहवर्म्मा EI. viii. 162. 13; viii. 235.13.

अन्यनृपसूनु (anya-nṛpasūnu) *m.* another prince विजयवाहनामा च तथान्यनृपसूनवः PadmP. (Ra.) 2. 145.

अन्यनृपस्खलित (anyanṛpa-skhalita) *n.* fault or misdeed of another king भगवन् नार्हसि मामन्यनृपस्खलितैः खलीकर्तुम् HarṣaC. 158. 6.

अन्यनृपातपत्र (anyanṛpātapatra) *n.* umbrella, i.e. rule of other king मांधातृनामा। शास्न्यहीं परिहृतान्यनृपातपत्राम् EI. xii. 192. 44.

अन्यनृपालसंघ (anyanṛpāla-saṅgha) *m.* host of enemy kings आयोधनेष्वन्यनृपालसंघातसमाहता कीर्तिरिति स्वभृत्यैः ... प्रादर्शयन् Raghunā. 9.66.

अन्यनेत्र (anya-netra) *n.* eye of another person यो यः पश्यति तन्नेत्रे ...। तस्य तत्यान्यनेत्रेषु रुचिरेव न जायते AlaṅkāSa. 22.2; Subhāṣi. 1222.

अन्यनेत्रक (anya-netraka) *n.* second, i.e. left eye सर्वार्थसाधकचक्रन्यासमाह ... तस्य कोणानि दक्षाक्षिनासामूलान्यनेत्रके NityāṢoḍa. 8. 64; अन्यनेत्रकं वामनेत्रम् SetuBa. 292. 12.

अन्यनेय (anya-neya) *adj.* to be led by other अन्यनेयौ हि संभग्नावूरू पादौ च मन्यते CaraS. vi. 27. 18 (1941 Ed.); BhāvPra. (Bhā.) 8(25). 9 (comm. अन्यचाल्यौ भवतः)

अन्यनैकायिक (anyanaikāy-ika) *adj.* pertaing to other (four) Nikāyas द्वितीया (कोटिः) अन्यनैकायिकः सर्वत्रगहेतुः AbhidhKoBh. 95. 23 (*on* 2. 57);

सत्कायदृष्ट्यादिकः सर्वत्रगः। स हि सर्वत्रगहेतुरेव सर्वत्रगस्वभावत्वात्। अन्यनैकायिकक्लिष्टहेतुत्वाच्च Sphuṭā. ii. 155. 16 (on 2.57)

अन्यनैरपेक्ष्य (anya-nairapekṣya) *n.* absence of dependency on another पूर्वमप्युक्तादेवेत्येवकाराभिप्रायः ... यद्वा अन्यनैरपेक्ष्यपर एवकारः ŚrutaPra. iB. 206. 20 (on i. 1. 13); [Inst.] without dependency on another द्वितीयस्तु लोकप्रसिद्धेरेव प्राबल्यम्। तस्या अन्यनैरपेक्ष्येणैवात्मलाभात् MīmāKau. i. 74. 13 (on i. 3. 9); अतश्चोत्पत्त्यपूर्वस्य साक्षादन्यनैरपेक्ष्येण चाग्नेयजन्यत्वात् ... तत्साधनत्वमेव लक्ष्यते MīmāKau. ii. 146. 15 (on iii. 1. 10); मनीषी ... स्वयमन्यनैरपेक्ष्येण पूर्वसृष्टप्रकारेण जगद्भावनसमर्थः GuruCandr. i. 446. 4; LaCandr. 424. 26.

अन्यनैवेद्य (anya-naivedya) *n.* food-offering made to any other (god) यः। भुङ्क्ते न चान्यनैवेद्यं तस्य तुष्यति केशवः ViṣṇuDhaP. i. 58. 4.

अन्यनौप्रतिबद्धा (anyanau-pratibaddhā) *adj.(f.)* tied to another boat नावं चाप्तनाविकाधिष्ठिताम्। अन्यनौप्रतिबद्धां वातवेगवशां च नोपेयात् ArthŚā. i. 107. 4 (1. 21); NītiSā. 7. 33.

अन्यपक्ष (anya-pakṣa) *m.* **1Ai** another view नानाहवनीयपक्षे अन्वहं संकल्पादि अन्यपक्षे आदावेव संकल्पः KāṭhŚSSaṁkalana. 5. 3; **1Aii** another, i.e. alternative view धूमाग्न्योरिव संबन्धमन्यपक्षे कुतोऽस्य धीः IṣṭaSi. 280. 16; निरूपणं स्वल्पमहागुणानाम्। वक्ष्येऽन्यपक्षस्य विदूषणार्थम् VāsiS. 32. 111; वृत्तेरज्ञाननिवृत्त्यर्थत्वपक्षान्यपक्षयोरपि ... वृत्त्यादिद्वारकोपरागः ... अज्ञाननिवृत्तिशब्दार्थो बोध्यः GuruCandr. ii. 159. 14; न चान्यपक्षे क्रियानुवृत्तिगौरवं सर्वं हि वाक्यं क्रियया परिसमाप्यते VīraMi. 67. 21 (on 1.23); ब्रह्मचर्यमध्येऽस्य विहितत्वेनान्यपक्षयोरेतदसंभवादाह BālamBha. i. 165. 8 (on 1. 36); **1Bi** view of other, i.e. opponent पलायनादनुत्तरादन्यपक्षाश्रयेण च। हीनस्य गृह्यते वादो न स्ववाक्यजितस्य च BṛhaspaSm. 97. 22; अन्यपक्षाश्रयाद् वादी हीनो दण्ड्यश्च स स्मृतः ŚukraNī. 4(5). 136; **1Bii** side or party of other, i.e. enemy उद्यतं राजकमन्यपक्षं प्रत्युद्ययावुत्कमुपेन्द्रगृह्यम् RāghPāṇ. (Dha.) 16. 71 (comm. शत्रुपक्षम्); **1Ci** another side (of body) (चित्रगतशरीरस्य भित्तिकस्थाने) अन्यपक्षस्थिते सूत्रे मूर्धपृष्ठं तु घट्टितम् Mānaso. iii. 1. 544; **1Cii** another side (of an equation) एकाव्यक्तं शोधयेदन्यपक्षाद्रूपाण्यन्यस्येतरस्माच्च पक्षात् BījGa. 7. 89; आद्यं वर्णं शोधयेदन्यपक्षादन्यान् रूपाण्यन्यतश्चाद्यभक्ते BījGa. 9. 134; **2** another fortnight विपरीतक्रमेणाश्वादावादाय ह्रासयेत्। वर्धयेदन्यपक्षे तु पिपीलीमध्यमैन्दवम् BṛParāSm. 9. 3.

अन्यपक्षतावच्छेदक (anya-pakṣatāvacchedaka) *m.* another delimiting property of the subjectness ब्रह्मत्वतुच्छत्वावच्छेदेन साध्यहेत्वोरभावधीः अन्यपक्षतावच्छेदकावच्छेदेन साध्यहेतुज्ञानं न विरुणद्धि GuruCandr. i. 6. 3.

अन्यपक्षद्योतक (anyapakṣa-dyotaka) *adj.* suggestive or indicative of alternative view उपसंहृतं पक्षमपेक्ष्य अन्यपक्षद्योतकं किंतु इति पदं व्याचष्टे Bhāsk. ii. 217. 13 (on iii. 1. 2)

अन्यपक्षद्वय (anya-pakṣadvaya) *n.* other two cases अथमेतरविषये चेतत्पक्षद्वयस्थानेऽन्यपक्षद्वयमाह SmṛtiCan. iv. 385. 14.

अन्यपक्षावलम्बन (anyapakṣāvalambana) *n.* act of resorting to an alternative view एकं यजुस्त्रिवारं जप्त्वान्यपक्षावलम्बनेनानुच्छ्वसन् आवर्त्येत्यर्थः SmṛtiCan. v. 385. 18.

अन्यपक्षाश्रयण (anyapakṣāśrayaṇa) *n.* act of resorting to the side or party of the rival or enemy प्रकाशिता निजनायकस्य गुणाः दूषितमन्यपक्षाश्रयणम् TilaMañ. 287. 13.

अन्यपक्षिका (anyapakṣ-ikā) *f.* adhering to other (heretical) sect ये चापि ज्ञातयो अनन्यपक्षिका MaVastuAva. ii. 80. 17 [DBHS.]; cf. अनन्यपक्षिका.

अन्यपक्षिन् (anya-pakṣin) *m.* **1A** another bird जितहंसगतिम् ... । तमन्यपक्षिणो दृष्ट्वा भयवन्तो विसिस्मियुः PadmP. (Ra.) 41. 165; **1B** any other bird उड्डयांचक्रे श्येनो व्योमनि सत्वरम्। चिन्तयद्भक्षणस्थानमन्यपक्षिविवर्जितम् SkandP. iv. 76. 67; **2** kind of bird मर्कटी चान्यपक्षिणि RājNi. 426. 9.

अन्यपञ्चक (anya-pañcaka) *n.* another group of five (constellations) शूलत्रयेऽपि नवकं मरणायान्यपञ्चकम्। श्रियै NāraS. 6. 41.

अन्यपञ्चनख (anya-pañcanakha) *m.* rest of the five-clawed animal पक्ष्येति शाकादिरूपभक्ष्यपञ्चपञ्चनखान्वर्जयित्वान्यपञ्चनखमृतशरीरमित्यर्थः BālamBha. iii. 81. 30 (on 3. 30)

अन्यपटादि (anyapaṭādi) *adj.* different cloth etc. न हि घटसामान्यादन्यत्रपटादौ(v.l. °दन्यपटादौ) ... घटसामान्यस्य संभवो येन यथोक्तान्यथासिद्धिः स्यात् TarkKau. 7. 26.

अन्यपठित (anya-paṭhita) *adj.* **1** read differently भट्टैः ... धातुपाठेऽन्यपठितो भ्रंशार्थः स्वरवर्णकः BhaviP. 556B. 24 (iii (4). 8. 84); **2** read by others अत्रापिनाहितदत्तयोरन्यपठितयोः समुच्चयो विज्ञानेश्वरकृतः BālamBha. ii. 183. 17 (on 2. 133)

अन्यपति (anya-pati) *m.* **A** another ruler क्लृप्तपतिभ्योऽन्यपतियुक्तो न वेति संदेहः TattvPrakā. 221A. 2 (on iv. 4. 9); **B** another master पुण्ये। रविरश्मिगतेऽथ भवेद्यावज्जीवं च नान्यपतिः TājiNī. iii (1). 5. 59 (345)

अन्यपत्नी (anya-patnī) *f.* **1A** wife of another person कारणादन्यपत्न्या संभाषणं कुर्वन् प्रथमसाहसं दण्डं प्राप्नुयात् ManuBh. ii. 219. 11 (on 8. 354); न साधुरात्मस्तुतिरुत्रतानामपत्यमेषापि न चान्यपत्नी Surath. 13. 84; न चान्यपत्न्यामुत्पादितोत्पादकस्य प्रजा भवति ManvaMu. 226. 32 (on 6. 162); **1B** wife of other, i.e. lower caste अन्यपत्नीजनितानां न ब्राह्मणादिजातित्वम् ManvaMu. 426. 19 (on 10. 5); **2** another wife अथान्यपत्न्यः सुषुवे स्म पुत्रान् राज्ञस्ततस्तेन च तैश्चकासे VīraBhā. 1. 47.

अन्यपत्नीजन (anya-patnījana) *m.* another wife कुरु दिव्यं च पत्नीनां सहस्राणां च षोडश। अन्यपत्नीजनस्यापि चाष्टाधिकशतस्य च BrahmVaiP. iv. 103. 23.

अन्यपत्नीयुत (anyapatnī-yuta) *adj.* accompanied by other wives सूर्यप्रभः ... उवास पितृसंयुतः ससचिवोऽन्यपत्नीयुतः KathāSaSāg. viii. 1. 187.

अन्यपत्नीविमुख (anyapatnī-vimukha) *adj.* indifferent to other wives अन्यपत्नीविमुखः कदलीगर्भया तया। समं स तस्याचाख्याततद्वृत्तान्तः स्वमन्त्रिषु KathāSaSāg. vi. 6. 121.

अन्यपथागत (anyapathāgata) *adj.* come through another way हैबतखानाद्यैः पश्चादन्यपथागतैः। विदधे ... तत्तत्सुभटसंक्षयः RājTa. (Śrī.) 4. 182.

अन्यपद (anya-pada) *n.* **1A** another word **B** other word (than the compound-constituents) **2** another foot **3** another stage of religious life **4** another or second term or digit **5** the word or form *anya* **1A** another word यदि तर्हि विभक्त्यर्थोऽभिधीयते ... अर्थग्रहणसामर्थ्यात्। इहानेकमन्यपद इतीयता सिद्धम् MahāBh. i. 422. 24 (on ii. 2. 24); अवक्लप्ते। या चान्यपदबुद्धिसद्भावप्रतीतिः इयं च TantrVā. 67. 20 (on i. 2. 52); दोषः समानोऽयं विघेरन्यपदेष्वपि। विशिष्टार्थावगत्यर्थं प्रयुज्यन्ते BṛĀraUBhVā. (Sambandha.) 727; सूक्ष्मार्थस्य पदस्यान्यपदेनार्थप्रकाशनम्। अङ्गुष्ठ(ष्ठा)त्पकं नाम वीथ्यङ्गं प्रथमं बुधैः Mānaso. iv. 2. 156; उपचारव्यावृत्त्यर्थमन्यपदेनोपसंहारः AṇuBh. 41. 22 (on i. 1. 20); भेदपक्षे ... अन्यपदेनोपादानात् ... एतच्छाखास्थद्वादशाहस्य ... पक्षे अदीक्षितदर्शनोपपत्तिः MīmāKau. ii. 116. 14 (on ii. 4. 8); **1B** other word (than the compound-constituents) अन्यपदप्रधानो हि समासो नास्ति ते बली GaṇeP. ii. 3.25; **2** another foot पादमेकं समाकुच्य स्थित्वान्यपदजानुनी। उत्तानिते करं न्यस्य स्थितिरैन्द्रमितीरितम् AbhinDa. 278; **3** another stage of religious life गुरोरधीतवेदो गृही भवति नान्यपदं प्रयाति ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 2. 15 (comm. अन्याश्रमं गृही भवति नान्यपदं प्रयाति इति नियमो नास्ति); **4** another or second term or digit (पक्षौ) न प्रयाति इति नियमो नास्ति); 4 another or second term or digit (पक्षौ) तत्पदग्रहणतोऽपि समौ तौ। तत्र चाद्यपदमन्यपदं हि स्यादिदं च यदि वेदमपीत्यम् SiddhāTaVi. 90. 14; **5** the word or form *anya* तत्र चान्यपदस्य 'वर्ण्यांतरकृतादन्येनाप्रकृतेन' इति यदर्थः, तदा ... समुचितोपमायामव्याप्तिः AlaṅkāKau. (Vi.) 15. 5.

अन्यपदद्वन्द्व (anya-padadvandva) *n.* pair of feet of another person केनाप्यन्यपदद्वन्द्वं छिन्नं शस्त्रेण तत्रिशि RājTa. (Śrī.) 4. 536.

अन्यपदनिर्मिता (anyapada-nirmitā) *adj.(f.)* composed of other words शाखैव प्रतिशाखा स्यात्किं पञ्च षट् सप्त वा वस्तून्यस्य शाखा निगद्यते। त्वन्यपदनिर्मिता SaṁgīRa. iii. 45. 4 (5. 89); iii. 70. 3 (5. 116)

अन्यपदप्रक्षेप (anyapada-prakṣepa) *m.* use or utterence of another word सर्वनामयुक्तमन्त्राम्नाने सति तस्य स्थानेऽन्यपदप्रक्षेपः क्रियते TantrVā. 420. 2 (on ii. 1. 34)

अन्यपदप्रयोग (anyapada-prayoga) *m.* use or utterence of another word विभक्तिप्रयोगस्य अन्यपदप्रयोगस्य ... अविभागः नासंबद्धत्वम् MīmāKau. i. 150. 11 (on i. 3. 35)

अन्यपदवाच्यत्व (anyapadavācya-tva) *n.* the state of being expressed by another word प्रयाजानां करणतद्व्यापारतत्कार्यजनकत्वायोगेन करणादीनाम् अन्यपदवाच्यत्वायोगात् MīmāKau. ii. 331. 7 (on iii. 3. 11)

अन्यपदसंकोच (anyapada-saṅkoca) *m.* limitation or restriction of (the meaning of) the word *anya* ईशाभेदेनैव तद्ग्रहाभादन्यपदसंकोचे मानाभावात् GuruCandr. ii. 306. 1.

अन्यपदाध्याहार (anyapadādhyāhāra) *m.* act of supplying another word परार्थादिति पञ्चम्यन्यपदाध्याहारेण व्याख्याता TattvVai. 159. 20 (on 3.35)

अन्यपदानुकर्ष (anyapadānukarṣa) *m.* semantic or syntatctic relation of another word लिङ्गात्संज्ञपनसूत्रे अन्यपदानुकर्षेण तावन्मात्रे त्वन्य एव कर्ता BhāṭṭCan. 8. 7 (*on* xiii. 1.15)

अन्यपदान्तरान्तर (anyapadāntarāntara) *n.* [Loc.] in the midst of the foot-prints of others मार्गे गवामन्यपदान्तरान्तरे निरीक्षमाणाः ययुरङ्ग सत्वराः BhāgP. x. 16.18.

अन्यपदार्थ (anyapadārtha) *m.* 1 meaning or sense of another word (than the compound-constituents) or third referent अन्यपदार्थे च संज्ञायाम् P. ii. 1. 21; अनेकमन्यपदार्थे P. ii. 2. 24; खलेयवादीनि प्रथमान्तान्यन्यपदार्थे Vār. 2 *on* P. ii. 1.17; MahāBh. i. 381. 6 (*on* ii. 1. 17); नदीभिः संख्यासमासेऽन्यपदार्थे प्रतिषेधः Vār. 1 *on* P. ii. 1. 20; MahāBh. i. 382. 6 (*on* ii. 1. 20); शिशीतुग्नुम्विधिषु नपुंसकग्रहणं शब्दग्रहणं चेदन्यपदार्थे प्रतिषेधः Vār. 2 *on* P. vii. 1. 23; MahāBh. iii. 249. 6 (*on* vii. 1. 23); बहुव्रीहिरयमन्यपदार्थे वर्तते MahāBh. i. 86. 4 (*on* i. 1. 27); ii. 392. 8 (*on* v. 2. 94); Nyās. i. 119. 25 (*on* i. 1. 62); अन्यपदार्थेऽप्येकशेषो भवति। विंशतिश्च ... विंशती इति MahāBh. i. 239. 19 (*on* i. 2. 64); एताभ्यां शब्दाभ्यामेषोऽर्थ उच्यतेऽन्यपदार्थोऽपि तु गम्यते MahāBh. i. 382. 14 (*on* ii. 1. 20); समासार्थो नोपपद्यतेऽन्यपदार्थो हि नाम स भवति MahāBh. i. 426. 2 (*on* ii. 2. 24); दिक्समासे सहयोगे चान्तरालं प्रधानं चाभिधीयते तत्रान्यपदार्थः इत्येव सिद्धम् MahāBh. i. 428. 21 (*on* ii. 2. 26); खावन्यपदार्थे JaineVyā. i. 3. 18 (Vṛ. अन्यपदार्थे खुविषये नदीभिः सह सुबन्तं हसो भवति); अन्यपदार्थेऽनेकं बम् JaineVyā. i. 3. 86; खलेयवादीनि प्रथमान्तानि विभक्त्यन्तरेण नैव संबध्यन्ते अन्यपदार्थे च काले वर्तन्ते KāśiVṛ. *on* ii. 1. 17; Prasā. i. 483. 9; क्षीराशब्दस्यान्यपदार्थे बहुव्रीहिरभ्युपगन्तव्यः TantrVā. 252. 23 (*on* i. 3. 26); 687. 7 (*on* iii. 1. 12); मध्यमस्य धातोर्विधानात् धातुरन्यपदार्थो विज्ञायते Nyās. i. 327. 19 (*on* i. 4. 106); पदमिदमन्यपदार्थे समस्यतेऽथोपमेयवचनेन Kāvyālaṅ. (Ru.) 8. 19; यथावृत्तः यद्वृत्तं यत्प्रकारं वास्येति च बहुव्रीहिः। अन्यपदार्थो राजा ManuBh. ii. 1. 11 (*on* 7. 1); गवयो दर्शनमस्येति गवयदर्शनम्। सादृश्यमन्यपदार्थः Kāśi. iii. 137. 8 (*on* 5 (6). 1-2); तद्गुणसंविज्ञाने बहुव्रीहौ वृत्तिपदार्थान्यपदार्थाः अभिनेयाः AbhinBhā. ii. 66. 12 (*on* 9. 172); उपात्तस्त्वेकदेश एवान्यपदार्थो युक्तः NyāyRa. 346. 21 (*on* 5 (4). 3); 353. 18 (*on* 5 (4). 24); एहीडायवाभ्यामन्यपदार्थे नपुंसकत्वे च SaraKaṇṭhā. (Gr.) iii. 2. 105; iii. 3. 6; बहुव्रीहिसमासे ... प्रधानस्यान्यपदार्थस्य बहुव्रीहिसिद्धपदप्रतिपाद्यता KhaṇḍanKhā. 119. 13; आत्मेश्वर इत्यादिवदन्यपदार्थोऽपि द्रष्टव्यः NyāyKu. 75. 18; चित्रगुमानयेत्यत्र वाक्यार्थचित्रगोस्वामिनः संबन्धितया अन्यपदार्थस्य प्रतीतेः TattvCin. iv (2). 727. 2; मधुकरपदस्यार्थमजानन्नन्यपदार्थमवगत्य ... संगतिं गृहीत्वा वाक्यार्थं प्रतिपद्यते NyāyMāVi. 18. 10 (*on* i. 1. 5); इह तु षडहोऽन्यपदार्थः NyāyMāVi. 572. 6 (*on* x. 6. 3); सर्व आदिर्येषामिति न विश्वादयोऽन्यपदार्थाः PariVṛ. (Sī.) 88.2; तद्गुणसंविज्ञानबहुव्रीहौ कर्णादिवाचिनः कर्णादिशब्दस्य तद्विशिष्टोऽन्यपदार्थो लक्ष्यः Nyāyāmṛ. 467B. 6; नदीभिः सह सुबन्तं समस्यतेऽन्यपदार्थे नाम्नि सोऽव्ययीभावः। उन्मत्तगङ्गं देशः PrakriKau. i. 485. 5; समस्यमानपदार्थो यत्रान्यपदार्थस्यैकदेशः स्यात् स तद्गुणसंविज्ञानो बहुव्रीहिः PrakriKau. i. 620. 4; ते च नवैकादश चेत्यन्यपदार्थोऽत्रास्त्येव न तु मत्वर्थः Prasā. i. 593. 5; एवं बहुव्रीहौ चरमपदस्यान्यपदार्थे लक्षणा Tarkāmṛ. 24. 14; वैशिष्ट्यपक्षेऽपि अन्यपदार्थो विशेषणं विशेष्यं वा MīmāKau. ii. 3. 9 (*on* ii. 3. 1); अथवा अन्यपदार्थस्य अवच्छेदकान्तराभावात् जगत्सामत्वमेव ... विवक्षितम् MīmāKau. ii. 13. 20 (*on* ii. 3. 2); ज्योतिष्टोमपदेऽपि ज्योतिंषि स्तोमा यस्मिन् इत्यन्यपदार्थस्य यागस्य लक्ष्यत्वात् MīmāKau. iii (2). 250. 12 (*on* ii. 2. 21); एवमुपदशा इत्यत्रान्यपदार्थनवैकादशव्यक्तीनां बोधः BhāṭṭCin. i. 108. 8 (*on* i. 1. 4); अन्यपदार्थे विद्यमानं सुबन्तं नदीभिः सह नित्यं समस्यते संज्ञायाम् SiddhāKau. 165A. 10 (*on* ii. 1. 21); अन्यपदप्रधानो बहुव्रीहिरन्यपदार्थस्य होमरूपः जुहोतिनैव विधीयते MayūMāli. 63. 15 (*on* i. 4. 4); अन्यपदार्थस्याशाब्दत्वेऽपि व्याख्यानाद्भविष्यति LaŚabdeŚe. i. 511. 6; ग्रन्थोऽन्यपदार्थः LaŚabdeŚe. i. 534. 16; ii. 75. 4; ii. 616. 4; 2 (anya-padārtha) another object or thing or substance एकवाक्यत्वमिष्यते। तथैवान्यपदार्थेषु तद्द्वयोरपि काण्डयोः BṛĀraUBhVā. iii. 1. 17; अथवान्यपदार्थानामन्यथाकृतिरेव वा BhāvPra. (Śa.) 30. 1 (2); कुटं गणमादायैव प्रधानमन्यपदार्थं बोधयति TattvCin. i. 803. 6; अन्यधर्मसंबन्धादित्यन्यपदार्थो धर्म्युत्प्रेक्षासु विषय्येव CitraMī. 82. 1; 83. 11; ज्योतिष्टोमस्यैवान्यपदार्थावच्छेदकत्वप्रतीतेः रथन्तरसामत्वस्यापि निमित्तविशेषणत्वे युक्तो वाक्यभेदः MīmāKau. ii. 13. 22 (*on* ii. 3. 21)

अन्यपदार्थ (anyapadārtha) *adj.* referring to or indicating the meaning or sense of another word (than the compound-constituents) or third referent प्रपिष्टशब्दस्य भागशब्देन सह अन्यपदार्थो बहुव्रीहिः समासः ŚābaBh. 885. 6 (*on* iii. 3. 41); PrakaVi. 38. 18; अन्यपदार्थो णिर् आश्रीयते Pradī. iii. 100B. 13 (*on* iii. 1. 48); प्रथमं द्वन्द्वं कृत्वा पश्चाद्बृहद्रथन्तरे सामनी अस्येत्यन्यपदार्थो बहुव्रीहिः ŚāstrDī. 742. 13 (*on* x. 6. 4); अन्यपदार्थेन समासेनैव द्योतकसामान्ययोरुक्तत्वात् SaraKaṇṭhā. 401. 18; समासे सत्यपि अन्यपदार्थयोः थकाररेफयोः एव क्रियान्वयित्वेन ... हकारस्य क्रियान्वयालाभात् SetuBa. 326. 30; अकर्मकशब्दे च धातुरेवान्यपदार्थः LaŚabdeŚe. i. 467. 12; बहुव्रीहिः वाक्यमन्यपदार्थः BālamBha. i. 2. 9 (*on* 1. 1); (used as noun) (Bahuvrīhi compound) referring to or indicating the meaning or sense of another word (than the compound-constituents) or third referent अन्यपदार्थः किम्। अद्य श्वो वा गमिष्यति CāndraVṛ. *on* i. 3. 3; अन्यपदार्थाद् भावे ष्यञादयो यथायोगं भवन्ति CāndraVṛ. *on* vi. 1. 39; गुणो गन्धः। सोऽन्यपदार्थस्य एकान्तो न भवति Nyās. ii. 187. 12 (*on* v. 4. 135); Prasā. i. 610. 11; अन्यपदार्थे प्रथमान्तेऽपि। सह पुत्रेणागतः। सपुत्रकः KātanVṛ. ii. 5. 9; उभयमप्यन्यपदार्थषष्ठीसमासयोरभिधीयमानेन SaraKaṇṭhā. 428. 16; तद्गुणसंविज्ञानं बहुव्रीहिं दर्शयति। तस्य – अन्यपदार्थस्य, गुणःवर्तिपदार्थः PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 1. 27 (130. 21); चित्रगुशब्दात्परं यत् सर्वनामस्थानं तदन्यपदार्थस्यैकत्वादौ Prasā. i. 174. 13; अन्यपदार्थे पूरणी अनुप्रविशति Prasā. i. 583. 19; स आदिर्यस्येत्यन्यपदार्थो दुर्लभः LaŚabdeŚe. i. 106. 4; यदि ह्यन्यपदार्थः षष्ठ्यन्तः एव स्यात् VaiyāBhū. 183. 3 (*on* 33)

अन्यपदार्थकृत (anyapadārtha-kṛta) *adj.* effected from or caused by the meaning of another word अन्यपदार्थकृतत्वादत्र बहुत्वस्य Pradī. ii. 559B. 1 (*on* ii.4.62)

अन्यपदार्थक्रिया (anyapadārtha-kriyā) *f.* activity as the meaning of another word ग्रहणादिरूपोऽन्यपदार्थक्रियारूपः कर्मव्यतिहाररूपश्चेत्यर्थः LaŚabdeŚe. ii. 109. 13.

अन्यपदार्थग्रहण (anyapadārtha-grahaṇa) *n.* grasping of the meaning of another word अर्थाभिधानस्यान्यपदार्थग्रहणमन्तरेण ... जातिविशेषस्य शस्त्रीश्यामादिकः समास उपमेयस्य वाचकः Pradī. ii. 395B. 14 (*on* ii. 1. 54)

अन्यपदार्थघटकता (anyapadārthaghaṭaka-tā) *f.* the state of consisting of the meaning of another word अन्यपदार्थघटकतया समासवाच्या च LaŚabdeŚe. ii. 94. 15.

अन्यपदार्थता (anyapadārtha-tā) *f.* 1 the state of being the meaning of another word (than the compound -constituents) or third referent यत्र ह्यर्थासंप्रत्यय एव वान्यपदार्थतैव वा भवति तत्रैकशेषो गार्ग्यौ विंशती इति MahāBh. i. 239. 22 (*on* i. 2. 64); क्षेत्रसंबन्धाद्य गम्यमानः क्षेत्रस्वामी सपाल इत्यन्यपदार्थतयाभिसंबध्यते ManuBh. ii. 183. 15 (*on* 8. 240); अत्र तिरोहितावयवभेदस्य पक्षस्यान्यपदार्थतया रात्रिरप्रधानम् SiddhāKau. 192B. 5 (*on* vii. 4. 14); न च क्रतौ सापेक्षसत्ताकत्वेऽपि पृष्ठस्तोत्रेऽनपेक्षत्वं शङ्कनीयम्। तस्यात्रान्यपदार्थतयानुक्तत्वात् MayūMāli. 160. 26 (*on* ii. 3. 1); 2 the state of referring to or indicating the meaning of another word (than the compound-constituents) or third referent यद्येनोच्यते स तस्यार्थ इति। अपि चान्यपदार्थता न प्रकल्पेत MahāBh. i. 382. 12 (*on* ii. 1. 20); 3 [Inst.] by way of being another object घटपटौ संयुज्येते यत्रेत्यादौ संयुज्यमानपदार्थातिरिक्तस्यैवान्यपदार्थतया प्रतीतेः LaŚabdeŚe. i. 52. 12.

अन्यपदार्थतात्पर्यग्राहक (anyapadārthatātparya-grāhaka) *adj.* which helps to grasp the speaker's intention in the meaning of another word आज्यपदं तु तस्यैव नवनीतप्रकृतिकत्वादनुवादः अन्यपदार्थतात्पर्यग्राहकं चेति नानेकविधेयता BhāṭṭDī. ii. 77. 18 (*on* iii. 8. 20)

अन्यपदार्थतावच्छेदक (anyapadārthatāvacchedaka) *m.* delimitor of the state of referring to the meaning or sence of another word द्वित्रा इत्यत्रापि समस्यमानपदार्थसंख्येयप्राधान्येन बहुव्रीहित्वमन्यपदार्थतावच्छेदकम् BhāṭṭCin. i. 107. 22 (*on* i. 1. 4); अत्रांशे तुल्यसंबन्धित्वमन्यपदार्थतावच्छेदकम् BhāṭṭCin. i. 108. 4 (*on* i. 1. 4)

अन्यपदार्थत्व (anyapadārtha-tva) *n.* 1 the state of being the meaning or sence of another word (than the compound-constitutents) or third referent संख्याया अर्थासंप्रत्ययादन्यपदार्थत्वाद्यानेकशेषः Vār. 25 *on* P. i. 2. 64; MahāBh. i. 239.15 (*on* i. 2. 64); आक्षिप्तस्यैकदेशिनो युक्तमन्यपदार्थत्वम् Kāśi. iii. 5. 4 (*on* 5 (4). 2); ननु प्रमातुरन्यपदार्थत्वे पक्षधर्म्यपेक्षमेकदेशत्वमिति युज्यते NyāyRa. 353.17 (*on* 5 (4). 24); प्रवृत्तिनिमित्तस्यान्यपदार्थत्वाश्रयणे ... शब्दस्यापि भाषितपुंस्कत्वविज्ञाने समानायामाकृतावित्यर्थो लभ्यते Pradī. v. 224A.14 (*on* vi. 3. 34); आकृतिरेवान्यपदार्थत्वेनाश्रिता Pradī. vi. 72.16 (*on* vii. 1. 74); अह्नो यद्यन्यपदार्थत्वम्, तदा भवदुक्तमेव .स्यात् NyāyMāVi. 572. 5 (*on* x. 6. 3); न च संस्कारस्यान्यपदार्थत्वे सिद्धायाश्चूडायाः करणत्वं संभवतीति वाच्यम् VīraMi. (Saṁskāra.) 295. 25; उपनीयतेऽनेनेति व्युत्पत्तौ ... कदाचिदाचार्यश्चान्यपदार्थत्वे-

नोपनयनं स्यात् ViraMi. (Saṁskāra.) 334.16; सादृश्यप्रयोजकतत्प्रतियोगित्वानुयोगित्वतदवच्छेदकतदन्यधर्मप्रकारकधीविशेष्यत्वेनाविवक्षितस्यैवान्यपदार्थत्वात् AlaṅkāKau. (Vi.) 16.1; 2 the state of referring to or indicating the meaning of another word (than the compound-constitutents) or third referent तत्र बहुव्रीहिनिर्देशेऽनच्कस्य द्विर्वचनमन्यपदार्थत्वात् Vār.14 *on* P. vi. 1.1; MahāBh. iii. 3.19 (*on* vi. 1.1); अन्यपदार्थत्वाद्बहुव्रीहिः MahāBh. i. 86. 4 (*on* i. 1. 27); न चाप्यन्यपदार्थत्वं जातेरध्यवसीयते TantrVā. 687.15 (*on* iii. 1. 2); इकस्त्वन्यपदार्थत्वं नैव संभवति PadMañ. *on* KāśiVr. *on* P. i. 2.10 (280. 5); न च स्वरूपमेवात्र नास्तिशब्दार्थः। अन्यपदार्थत्वायोगात् ŚatDū. 218.19; सत्यार्धधातुकग्रहेऽन्यपदार्थत्वेन तस्य ग्रहणात् धातुलोप इति बहुव्रीहिः स्यात् Prasā. ii. 366.13; यद्यातिमृत्युपदे बहुव्रीह्याश्रयणेन भक्तिपरत्वम्। तन्न। संनिधानाभावेऽन्यपदार्थत्वेन भक्तर्ज्ञातुमशक्यत्वात् ViraMi. (Bhakti.) 21.2.

अन्यपदार्थधी (anyapadārtha-dhī) *f.* knowledge of the meaning of another word or third referent अज्ञातविग्रहस्य बहुव्रीहौ शक्तिभ्रमादन्यपदार्थधीरिति चेत् TattvCin. iv (2). 727. 7; न ह्युक्तस्थलयोर्भिन्नरूपाभ्यामन्यपदार्थधीकृतो विशेषः LaCandr. 777.31.

अन्यपदार्थनिर्देशक (anyapadārtha-nirdeśaka) *adj.* indicative of the meaning of another word or third referent भेद्यत इत्येतदर्थमवश्याश्रयणीयेन अन्यपदार्थनिर्देशकस्य आर्धधातुकपदस्याभावेऽपि ... बहुव्रीहिनिर्देशेनैव ... अवगन्तुं शक्यत्वात् PāṇiTaVāNaMā. 18.18.

अन्यपदार्थपरत्व (anyapadārthapara-tva) *n.* the state of referring to or indicating the meaning of another word or third referent क्वचिद्बहुव्रीहेरन्यपदार्थपरत्वमपि न स्यात् TattvCin. iv (2). 743.1.

अन्यपदार्थपुरुष (anyapadārtha-puruṣa) *m.* person as the meaning of another word or third referent सपुत्र आगच्छतीत्यस्य पुत्रेण सहागच्छति च इति विग्रहात् प्रथमान्तान्यपदार्थ एव पुत्रागमनकालान्वयो न तु क्रियायामिति न समासानुपपत्तिः। न वान्यपदार्थपुरुषालाभः VyutpaVā. 166. 23.

अन्यपदार्थप्रतिपादकत्व (anyapadārthapratipādaka-tva) *n.* the state of referring to or indicating the meaning of another word or third referent अनेकपदानाम् अन्यपदार्थप्रतिपादकत्वाभावेन बहुव्रीहित्वभङ्गपत्तेः BhāṭṭCin. i.109.19 (*on* i. 1. 4); अनेकमन्यपदार्थ इत्यनेनानेकसुबन्तानामन्यपदार्थप्रतिपादकत्वे बहुव्रीहिविधानाच्चित्रग्वादिपदानां सर्वेषाम् ... युगपदधिकरणवचनतासत्त्वाद्द्वन्द्वापत्तिः VaiyāBhū. 139.19 (*on* 30); 177. 27 (*on* 33)

अन्यपदार्थप्रतीति (anyapadārtha-pratīti) *f.* knowledge of the meaning of another word or third referent अन्यपदार्थप्रतीत्यवस्थायां बहुव्रीहिणा ... ज्योतिष्टोमो निमित्तत्वेनानुकीर्त्यते MayūMāli. 160. 3 (*on* ii. 3.1); बहुव्रीहेः ... कथंचिदनेकेषामन्यपदार्थप्रतीत्युपयोगित्वेन तत्संभवेऽपि घटादिपदेष्वपि समुदायशक्तिविलोपापत्त्या दुर्वचम् VaiyāBhū. 177. 27 (*on* 33)

अन्यपदार्थप्रधान (anyapadārtha-pradhāna) *adj.* having the meaning of another word (than the compound-constitutents or third referent as the chief or head कथित् समासः ... अन्यपदार्थप्रधानः। ... बहुव्रीहिः MahāBh. i. 379.1 (*on* ii. 1. 6); i. 382. 9 (*on* ii. 1. 20); i. 392. 9 (*on* ii. 1. 48); Nyās. i. 381.14 (*on* ii. 2. 6); नन्वविद्येति नञ्समासः ... किम् ...। अन्यपदार्थप्रधानः TattvVai. 63.11 (*on* 2. 5); LaŚabdeŚe. ii. 50. 9; तदत्रान्यपदार्थप्रधानं संबध्यते TattvVai. 147.11 (*on* 3.17); अन्यपदार्थप्रधानोऽयं बहुव्रीहिः PadMañ. *on* KāśiVr. *on* P. vii. i. 22 (554.13); PrakriKau. i. 466.1; SiddhāKau. 209A.11 (*on* i. 2. 73); BhāṭṭCin. i. 107. 4 (*on* i.1. 4); VaiyāBhū. 135.2 (*on* 29); **(used as noun)** (Bahuvrīhi compound) which has the meaning of another word or third referent as the chief or head अन्यपदार्थप्रधानस्तर्हि भविष्यति MahāBh. i. 410. 9 (*on* ii. 2. 6); अन्यपदार्थप्रधानस्य अभिधेयवल्लिङ्गता KāśiVr. *on* ii. 4.18; Nyās. i. 451. 20 (*on* ii. 4.18); पूर्वपदार्थप्रधानस्यालिङ्गत्वे प्राप्ते अन्यपदार्थप्रधानस्योन्मत्तगङ्गमित्यादावभिधेयवल्लिङ्गे प्राप्ते वचनम् Prasā. i. 475.21.

अन्यपदार्थप्रधानत्व (anyapadārthapradhāna-tva) *n.* the state of having the meaning of another word or third referent as the chief or head सुवाससेति बहुव्रीहेरन्यपदार्थप्रधानत्वाद्विस्पष्टमेव पुरुषप्राधान्यम् TantrVā. 992. 24 (*on* iii. 4. 30 (?24); अन्यपदार्थप्रधानत्वे त्वविद्यमानविद्या बुद्धिर्वक्तव्या TattvVai. 63.16 (*on* 2.5); स हि अन्यपदार्थप्रधानत्वात् गुणवचनो न भवति Pradī. v. 364A.33 (*on* vi. 4.161); बहुव्रीहेर्नान्यपदार्थप्रधानत्वभङ्गः ŚrutaPra. iB. 103.4 (*on* i. 1. 2); PadMañ. *on* KāśiVr. *on* P. i. 1. 27 (130.17); बहुकुरुचरेति। बहवः कुरुचरा अस्यामिति बहुव्रीहिः। तस्यान्यपदार्थप्रधानत्वात् Prasā. i. 335. 24; उन्मत्तगङ्गादित्यादिरन्यपदार्थप्रधानत्वात् सत्त्ववाच्यव्ययीभावः Prasā. i. 474. 8.

अन्यपदार्थप्राधान्य (anyapadārtha-prādhānya) *n.* chiefness or predominance of the meaning of another word or third referent समाहारो ह्यत्र समासार्थः। स यदि समाहरणं समाहार इति भावरूपस्तदान्यपदार्थप्राधान्यम् Pradī. ii. 366B. 30 (*on* ii. 1.19); अन्यपदार्थप्राधान्यं वा अमक्षिको देश इतिवत् SarvaDaSaṁ. 15. 263; अन्यपदार्थप्राधान्ये पुनर्बहुव्रीहिः स्यात् अब्राह्मणको देशः Prasā. i. 537.9; बहुव्रीहित्वादन्यपदार्थप्राधान्यमेव VyutpaVā. 165.23; BhāṭṭCin. i. 108.9 (*on* i. 1. 4); उन्मत्तगङ्गमित्यव्ययीभावे ... अन्यपदार्थप्राधान्याद्बहुव्रीहिलक्षणातिव्याप्तिश्च VaiyāBhū. 135.5 (*on* 29); समासस्त्वन्यपदार्थप्राधान्ये इव चार्थप्राधान्ये एव LaŚabdeŚe. ii.128.1.

अन्यपदार्थबुद्धि (anyapadārtha-buddhi) *f.* knowledge of the meaning of another word or third referent क्वचिद्बहुव्रीहेरन्यपदार्थे तात्पर्यमेव न भवति ... तत्रान्यपदार्थे ... शक्तिरेव। अन्यथा ... तत्रान्यपदार्थबुद्धिराभिधानिक्येव न भवतीति युक्तम् TattvCin. iv (2). 744.1.

अन्यपदार्थबोधकत्व (anyapadārthabodhaka-tva) *n.* the state of indicating the meaning of another word or third referent चित्रापदस्यापि परंपरया अन्यपदार्थबोधकत्वात् TattvCin. iv (2). 734. 3; सर्वपदस्यापि तात्पर्यग्राहकतया परंपरया अन्यपदार्थबोधकत्वात् BhāṭṭCin. i. 111.15 (*on* i. 1.4)

अन्यपदार्थभासन (anyapadārtha-bhāsana) *n.* act of enlightening or illuminating another object स्वभासने वान्यपदार्थभासने नार्कः प्रकाशान्तरमीषदिच्छति SarvaVeSāSaṁ. 620.

अन्यपदार्थभूत (anyapadārtha-bhūta) *adj.* **1A** which has become indicative of the meaning of another word or third referent बहुव्रीहावपि ... न पूर्वोत्तरपदार्थयोर्नाप्यन्यतरस्येत्यन्यपदार्थभूतद्रव्यप्राधान्याध्यवसानम् TantrVā. 693.1 (*on* iii. 1.12); अन्यपदार्थभूतेन आर्धधातुकेन लोपो विशेष्यते PadMañ. *on* KāśiVr. *on* P. i. 1. 4 (79.7); अन्यपदार्थभूतसमुदायान्तर्गतस्य शक्त्या ... बहुव्रीहिविषयत्वेन तद्विषयत्वासंमतेः Nyāyāmṛ. 523B. 8; AdvaiSi. 777. 2; अन्यपदार्थभूतानां ग्रहान्तराणामेव इयमैन्द्रवायवपूर्वता विधीयते MayūMāli. 731.16 (*on* x. 5.17); **1B** which has become the meaning of another word अन्तर्मुखम् - प्रमातृसंमुख्येन स्थितम्, यस्मिन् अन्यपदार्थभूते बहिर्मुखीनस्वरूपधारिणि इदमिति बाह्यसंमुखे प्रमाणरूपे इति यावत् Bhāsk. i. 85.13 (*on* i. 2.1); **2** which has become another thing or object मुखस्य चन्द्रत्वोत्प्रेक्षायां मुखं भोक्तुमभिलाषो निमित्तम्, तद्विषयगतमपि नान्यपदार्थभूतचन्द्रगतम् CitraMī. 83.15.

अन्यपदार्थमात्र (anyapadārtha-mātra) *n.* mere meaning of another word or third referent उपलक्षणविमुक्तं त्वन्यपदार्थमात्रम्, तत्राप्युपलक्षणताप्रतिपत्त्यै वृत्तिपदार्थोऽप्यमिनेयः AbhinBhā. ii. 66.13 (*on* 9.172); लोहितपादकेति। अत्रापि अन्यपदार्थमात्रं शब्दार्थः Pradī. iv. 54A. 2 (*on* iv. 1.20); iv. 345A. 37 (*on* v. 2.94); यत्र तु न बहुव्रीह्यादौ वाचकान्तरसत्त्वं तत्र पदद्वयस्यैव स्वार्थविशिष्टान्यपदार्थे अन्यपदार्थमात्रे वा निरूढलक्षणा MīmāKau. ii. 159. 23 (*on* iii. 1.12)

अन्यपदार्थरूप (anyapadārtha-rūpa) *adj.* of the form of the meaning of another word न तावदत्र विशेषणस्य रथन्तरसामत्वादेः निमित्तत्वम् ... नाप्यन्यपदार्थरूपस्य विशेष्यस्य MīmāKau. ii. 3. 2 (*on* ii. 3.1); ii. 8.16 (*on* ii. 3.1); ii. 160. 8 (*on* iii. 1.12)

अन्यपदार्थलक्षणा (anyapadārtha-lakṣaṇā) *f.* indication in the meaning of another word न करणव्युत्पत्तिः। अन्यपदार्थलक्षणापातात् ViraMi. (Saṁskāra.) 334.13.

अन्यपदार्थवत् (anyapadārtha-vat) *adv.* like another thing or object नाभिमुख्येन तद्दृष्टेः स्वमुखादेस्तयेक्षणम्। प्रमाणदेशभेदादिदृष्टेश्चान्यपदार्थवत् TattvSaṁ. 2081; संख्या पृथक्त्वती तत्र संख्येयान्यपदार्थवत् SaṁviSi. 82.26.

अन्यपदार्थवाचक (anyapadārtha-vācaka) *adj.* expressive of another object न ह्यन्यपदार्थवाचकानां तच्छब्दत्वं संभवति NyāyVār. 329.15 (*on* ii. 2. 67)

अन्यपदार्थविधान (anyapadārtha-vidhāna) *n.* use, i. e. indication of the meaning of another word or third referent अन्यपदार्थविधानात्तत्प्रधानो बहुव्रीहिरनुग्रहीष्यते TantrVā. 580.10 (*on* ii. 3.1)

अन्यपदार्थविवक्षा (anyapadārtha-vivakṣā) *f.* speaker's intention to indicate the meaning of another word or third referent अन्यपदार्थविवक्षयैवेनिराश्रीयेते सा च बहुव्रीहिणैव लभ्यते TātpaṬ. (Vā.) 297. 23 (*on* i. 1. 37); अन्यपदार्थविवक्षायां वीरपुरुष इत्यादौ बहुव्रीहिः सिध्यति Pradī. ii. 410A. 28 (*on* ii. 1.68); PadMañ. *on* KāśiVr. *on* P. ii. 1. 69 (91.18)

अन्यपदार्थविशेष (anyapadārtha-viśeṣa) *m.* particular meaning of another word सर्वत्र च योग्यत्वात्समानाधिकरणपदान्तरोपनीतो अन्यपदार्थविशेषो गम्यते TantrVā. 693. 6 (*on* iii. 1.12)

अन्यपदार्थविशेषण (anyapadārtha-viśeṣaṇa) *n.* qualifier of the meaning of another word एकत्वसंख्यायुक्तेन अन्यपदार्थविशेषणेन प्रतिवचनं नोपपद्यते Pradī. ii. 453A. 11 (*on* ii. 2. 24); सापेक्षस्य रथन्तरादेः अन्यपदार्थविशेषणत्वे सामर्थ्यभङ्गप्रसङ्गेन समासानुपपत्तेः वैशिष्ट्यानुपपत्तिः MīmāKau. ii. 4. 5 (*on* ii. 3.1); ii. 11.11 (*on* ii. 3.2)

अन्यपदार्थविशेष्यक (anyapadārthaviśeṣya-ka) *adj.* having the meaning of another word or third referent as the chief qualificand बहुव्रीहिविग्रहे ... अन्यपदार्थविशेष्यक एव बोधः VaiyāBhū. 176.16 (*on* 32); तत्पदार्थं धर्मितावच्छेदकीकृत्यान्यपदार्थविशेष्यकतत्पदार्थप्रकारकशाब्दज्ञानस्याप्रसिद्धत्वात् AlaṅkāKau. (Vi.) 60.1.

अन्यपदार्थविषय (anyapadārtha-viṣaya) *adj.* referring to the meaning of another word अन्यपदार्थविषयस्य अन्तशब्दस्येदं व्याख्यानम् Pradī. vi. 156. 20 (*on* vii. 2. 91)

अन्यपदार्थवृत्ति (anyapadārtha-vṛtti) *f.* signification in the meaning of another word or third referent यदा श्यामाशब्दः शस्त्र्यामेव उपमाने वर्तते, उपमेयं तु समासवाच्यं तदान्यपदार्थवृत्तित्वात् बहुव्रीहिसंज्ञाप्रसङ्गात्तन्निबन्धनः पाक्षिककप्प्रसङ्गः Pradī. ii. 199A.19 (*on* i. 4.1)

अन्यपदार्थशक्तत्व (anyapadārthaśakta-tva) *n.* the state of being expressive of the meaning of another word or third referent न च बहुव्रीहेरन्यपदार्थशक्तत्वाभावे अरुणापदात् अविशेषापत्त्या सूत्रे द्रव्यगुणयोरिति निर्देशानुपपत्तिः MīmāKau. ii. 160.4 (*on* iii. 1.12); ii. 160.18 (*on* iii. 1.12)

अन्यपदार्थशक्ति (anyapadārtha-śakti) *f.* power of expressing the meaning of another word or third referent अरुणाधिकरणवार्तिके बहुव्रीहेरन्यपदार्थशक्तिरेव न तु लक्षणा MayūMāli. 231. 2 (*on* iii. 2. 20)

अन्यपदार्थसद्भाव (anyapadārtha-sadbhāva) *m.* existence of the meaning of another word पञ्चगवमिति यदा समाहारो भावरूपो वाच्यः तदान्यपदार्थसद्भावः Pradī. ii. 199A. 22 (*on* i. 4.1)

अन्यपदार्थसंपादन (anyapadārtha-sampādana) *n.* obtainment of the meaning of another word सूत्रे त्वनारब्धेऽन्यपदार्थसंपादनाय दक्षिणपूर्वाशब्दयोः स्वार्थ एव वृत्तिरुपगन्तव्या Pradī. ii. 460A. 26 (*on* ii. 2. 26)

अन्यपदार्थसंबन्ध (anyapadārtha-sambandha) *m.* semantic or syntactic relation with the meaning of another word द्वन्द्वगर्भो बहुव्रीहिरयम्। ... प्रथमं तावत् बृहच्च रथंतरं चेति द्वन्द्वः, पश्चादन्यपदार्थसंबन्धः ṬupṬ. 271. 3 (*on* x. 6.4); अन्यपदार्थसंबन्धोत्तरं वर्तिपदार्थप्रकर्षविवक्षया साधुः LaŚabdeŚe. i.150.6.

अन्यपदार्थसंबन्धित्व (anyapadārthasambandhi-tva) *n.* the state of being related to the meaning of another word गायत्रस्य केवलस्य छन्दसोऽन्यपदार्थसंबन्धित्वाभावेन नित्यं छन्दोऽन्तरसहितस्यैवान्यपदार्थसंबन्धितया नित्यसापेक्षत्वम् MayūMāli. 230.14 (*on* iii. 2.19)

अन्यपदार्थसामान्य (anyapadārtha-sāmānya) *n.* generality of the meaning of another word शब्दशक्तिस्वाभाव्यात् अन्यपदार्थसामान्यमेव अभिधातुं समर्थः समासः Pradī. ii. 447A. 35 (*on* ii. 2. 24)

अन्यपदार्थसृष्टि (anyapadārtha-sṛṣṭi) *f.* creation of another object (than Brahman) अन्यपदार्थसृष्टौ वैषम्यनैर्घृण्ये स्याताम्। कर्माधीनत्वे त्वनीशता AṇuBh. 15. 22 (*on* i. 1. 3)

अन्यपदार्थांश (anyapadārthāṁśa) *m.* part or portion of the meaning of another word or third referent प्रत्ययग्रहणेनान्यपदार्थांशे वीप्सागर्भबहुव्रीहिणा लब्धम् ... लक्षणमचरितार्थमिति भावः LaŚabdeŚe. i. 346.14.

अन्यपदार्थानुपादान (anyapadārthānupādāna) *n.* non-reference to the meaning of another word or third referent न हि नमः पिनाकपाणय इत्यन्यपदार्थानुपादानं दोषाय Kāśi. iii. 3. 25 (*on* 5 (4). 2)

अन्यपदार्थान्तर (anyapadārthāntara) *n.* meaning of another word or third referent अन्यपदार्थान्तरापोहं हित्वार्थे कुर्वती श्रुतिरभिधत्त इत्युच्यते NyāyVār. 324. 21 (*on* ii. 2. 67)

अन्यपदार्थान्वय (anyapadārthānvaya) *m.* semantic or syntactic relation with the meaning of another word or third referent किं बहुव्रीहिरुद्देश्यसमर्पकः यूपपदं वा ...। नान्त्यः। अन्यपदार्थान्वये समासानुपपत्तेः MīmāKau. ii. 188. 6 (*on* iii. 1.18)

अन्यपदार्थापेक्षण (anyapadārthāpekṣaṇa) *n.* expectancy for the meaning of another word or third referent अन्यपदार्थापेक्षणात् बहिरङ्गो बहुव्रीहिः Pradī. ii. 149A. 12 (*on* i. 3.12)

अन्यपदार्थापेक्षत्व (anyapadārthāpekṣa-tva) *n.* the state of having expectancy for the meaning of another word or third referent एकशेषो न शक्यते बाधितुम्। अन्यपदार्थापेक्षत्वात् तस्य बहिरङ्गत्वात् Pradī. ii. 462A. 15 (*on* ii. 2. 28)

अन्यपदार्थापेक्षा (anyapadārthāpekṣā) *f.* expectancy for the meaning of another word or third referent चित्रगुरिति। अन्यपदार्थापेक्षयोभयोरपि प्रथमानिर्दिष्टत्वेन एकविभक्तित्वेन वा अनियमे प्राप्ते उत्तरपदार्थविशेषणस्यैव पूर्वनिपातार्थं विशेषणग्रहणमिति भावः LaŚabdeŚe. ii. 122.15.

अन्यपदार्थाभाव (anyapadārthābhāva) *m.* absence of the meaning of another word or third referent उपमानशब्दस्योपमेयवृत्तित्वादन्यपदार्थाभावाद्वा बहुव्रीहेरभावात् सहसुपेत्यनेनैवात्र समासः कार्यः Pradī. ii. 356A. 12 (*on* ii. 1. 3)

अन्यपदार्थाभिधान (anyapadārthābhidhāna) *n.* denotation or expression of the meaning of another word or third referent युक्तं देवतातद्धितादावनन्यप्रयोजनत्वाच्छब्दाधिक्यस्यान्यपदार्थाभिधानम् TantrVā. 694. 2 (*on* iii. 1.12); 694.16 (*on* iii. 1.12); निर्विशेषपदस्य बहुव्रीहित्वादन्यपदार्थाभिधानमवर्जनीयम् ŚrutaPra. iA. 117. 24 (*on* i.1.1)

अन्यपदार्थावगति (anyapadārthāvagati) *f.* knowledge of the meaning of another word or third referent न चासहविवक्षायां तन्त्रसत्त्वे 'इदित' इति गुरुनिर्देशो व्यर्थः अन्यपदार्थावगतये तत्सत्त्वात् LaŚabdeŚe. i. 183.1.

अन्यपदार्थाश्रय (anyapadārthāśraya) *adj.* dependant on the meaning of another word or third referent अन्यपदार्थाश्रयो बहुव्रीहिर्भविष्यति MahāBh. i. 382.15 (*on* ii. 1. 20)

अन्यपदार्थासिद्धि (anyapadārthāsiddhi) *f.* non-establishment of the meaning of another word or third referent ज्ञानं स्वप्रकाशमित्युक्तिरेवानुपपन्नेति व्याख्यातम्, अन्यपदार्थासिद्धेः NyāyKu. 70.7.

अन्यपदार्थीभूत (anyapadārthī-bhūta) *adj.* who has become the meaning of another word or third referent न दण्डः न लोहिता उष्णीषाः प्रचरन्ति किं तु अन्यपदार्थीभूता ऋत्विज एवेति सर्वत्र विशेष्यप्रवणैव मतिः NyāyMañ. i. 80.12.

अन्यपदार्थोक्त (anyapadārthokta) *adj.* expressed by the Bahuvrīhi compound अन्यपदार्थोक्तद्वितीयावयवक्रियाविलक्षण इव प्रयोगेण पृथक्पदतया वाक्यकल्पः ... कविभिरुत्प्रेक्षावयव इत्युच्यते SaraKaṇṭhā. 468.18.

अन्यपदार्थोपसर्जनीभूत (anyapadārthopasarjanībhūta) *adj.* which has become subordinate to the meaning of another word or third referent बहुव्रीह्यन्तपदे प्रथमोपनिपतितस्य रथन्तरादिशब्दस्य अन्यपदार्थोपसर्जनीभूतस्वार्थप्रतिपादकत्वेन तस्मिन् यदिशब्दोपात्तनिमित्तत्वान्वयानुपपत्तेः MīmāKau. ii. 2.14 (*on* ii. 3.1)

अन्यपदार्थोपस्थिति (anyapadārthopasthiti) *f.* recollection of the meaning of another word or third referent अस्तु वा तदाप्यवयवार्थोपस्थितिसापेक्षत्वादन्यपदार्थोपस्थितेर्बहुव्रीहौ गौरवम् MīmāKau. ii. 277.18 (*on* iii. 2. 27)

अन्यपदोदित (anyapadodita) *adj.* expressed by another word विधिर्निर्विषयस्तुल्यमिदमन्यपदोदिते। विशिष्टार्थावगत्यान्यपदार्थेऽपि प्रयुज्यते BrahmSi. 102.19.

अन्यपदोपादान (anyapadopādāna) *n.* mention of another word (than those constituting Sūtra) अवतारकाले ... कुतो लोकानां पूर्वावस्थातो भगवत्येवाधिक्यमिव प्रतीतं भवतीत्यभिप्रायेणान्यपदोपादानम् AṇuBh. 203.13 (*on* iii. 2. 36)

अन्यपद्मार्थिता (anyapadmārthitā) *f.* desire or request for another lotus अन्यपद्मार्थितां तस्य धीमान्विज्ञाय मारुतिः। ययौ सौरभमार्गेण धनदाध्युषितां दिशम् DaśāvaC. 8. 484.

अन्यपर (anya-para) *adj.* [*f.* -ā] 1 (used as noun) (verbal root *kṛ*-) which is followed by another (verbal ending than the perfect) 2A referring to another sense (used as noun) (utterence) referring to another sense 2B (used as noun) referring to one sense 3 referring to another person 4 having different aim or purpose (used as noun) (one) having different aim or purpose 5A engaged in another (action) 5B1 (used as noun) (that) which is concerning or devoted to another ii (used as noun) (one) who is devoted to another (deity) 6 subordinate to another (suggested sense) 1 (used as noun) (verbal root *kṛ*-) which is followed by another (verbal ending than the perfect) लिट्परस्यैवानुप्रयोगो यथा स्यादन्यपरस्य मा भूत् MahāBh. ii. 48. 5 (*on* iii. 1. 40); अन्यपरस्य प्रतिषेधो मा भूत् MahāBh. iii. 378.12 (*on* viii. 1. 56); 2A referring to another sense अन्यपरं हीदं वाक्यं वाचो नित्यतामनुवदति ŚābaBh. 91.7 (*on* i. 1.23); वक्तैव कथयति अन्यपरं ममेदमभिप्रेतं

प्रमादेन वा TantrVā. 714. 20 (*on* iii. 1. 13); यः पुनरन्यपरेभ्योऽप्यक्षरेभ्योऽर्थावगमः स सामान्यतोदृष्टनिबन्धनानन्यपरत्वभ्रान्त्या भ्रान्तिरेवेति मन्तव्यम् PrakaPañ. 6.15; अन्यपरमपि वाक्यं तदेवार्थलभ्यं स्वीकरोति यत्तेनापेक्षितम् TātpaṬ. (Vā.) 100.18 (*on* i. 1. 2); न ह्यन्यपराच्छब्दादन्यस्यावगमः TātpaṬ. (Vā.) 198. 22 (*on* i. 1. 6); इयं तु अन्यपराद्वाक्यादुपजाता भ्रान्तिरेव NyāyRa. 655.17 (*on* 5 (15). 63); अन्यपरेषु सर्ववाक्येषु केनापि शब्देन प्रतीयमानं तदेवेत्यवगम्यते VedāSaṁ. 136. 5; अन्यपरादेव वाक्यात्सिद्धरूपार्थनिश्चयः VedāntKa. 64. 20 (*on* i. 1. 4); ब्रह्मणः शुद्धत्वान्यथानुपपत्त्यैव तस्य जीवैक्योपदेशो नास्त्येवेति वा सन्नप्यन्यपर इति वा ... कल्पयितुं युक्तम् ŚatDū. 194. 3; नन्वेवं नानार्थादन्यपरात्तात्पर्यभ्रमे ... यथार्थयोग्यतादिज्ञाने सति संवाद्यपरशक्यज्ञानमपि प्रमेति तत्रापि तद्वाक्यं प्रमाणं स्यात् TattvCin. i. 351.2; शब्दास्तावच्चतुर्विधाः। तत्र ... अन्यपराणां मध्ये लिङ्गात्मकानाम् ... अप्राधान्यात्तत्समन्वयोक्तिर्द्वितीये TattvPrakā. 15B. 9 (*on* i. 1.12); अन्यपरं वाक्यमन्यार्थद्योतकं लिङ्गमित्युच्यते YuktiSneha. 149.2 (*on* i. 1. 6); देवताधिकृतिन्यायात् पदैरन्यपरैरपि। प्रयोजनवदज्ञाताबाधितार्थमतिर्भवेत् BhaktiRa. 3. 29; वेदस्योक्तरीत्यापौरुषेयत्वावगतेः क्वचिदन्यपरे वाक्ये 'मन्त्रकृतां मन्त्रकृदासीद्' इत्यादौ ... व्याख्यानं नानुपपन्नम् MīmāKau. i. 88.18 (*on* i. 3. 12); अशक्यार्थविध्यसंभवादन्यपरं वचनम् MayūMāli. 659.5 (*on* x. 2. 1); **(used as noun)** (utterence) referring to another sense अन्यपरेऽपि शब्दबलात्संबन्धी कर्ता गम्यत एव TantrVā. 933.11 (*on* iii. 4.12); यस्मिन्नहनि [परोविप्रकर्षः], परसंनिकर्षो वा तदेवैकमहर्यजनीयम् अन्यपरेभ्योऽध्यवसीयते SaṅkarKāBh. 118.19 (*on* iii. 1.2); अन्यपरानन्यपरविभागोऽपि विलीनः ŚatDū. 245.15; वेदसूत्रात्मकं वाक्यं वाक्यभेददोषादशक्तमन्यपरस्य चान्यार्थप्रतिपादनाशक्तेः YuktiSneha. 32.8 (*on* i.1. 2); **2B (used as noun)** referring to one sense अन्यपरस्य चान्यार्थप्रतिपादनाशक्तिर्वेदवाक्यवत्सूत्रवाक्येऽप्यस्त्येव TātpaṬ. (U.) 117.21 (*on* 2. 276); **3** referring to another person शाकुन्तलादीनितिहासवादान्प्रस्तावितानन्यपरैर्वयोभिः। श्रुत्वा मदुत्सङ्गनिवेशिताङ्गी ... चिन्तास्तिमितत्वमेति MālaMā. 3. 38; ईर्ष्याकोपतात्पर्यादनुनयनमन्यपरं विवक्षितम् Loc. 224.22 (*on* 3.44); इदमन्यपरं वचो जगौ कविता कश्च पपाठ चात्र कः PṛthvīVi. 12. 59; **4** having different aim or purpose अन्यपरेणापि च नियमेन संनिधापितः संनिहित एवेति समासार्थस्याविघातः TātpaṬ. (U.) 304.24 (*on* 5 (4). 2); च एवास्माभिरभिप्रायोऽभिहितः तेनैव प्रश्नमुपक्रम्यान्यपरमपि पूर्वकमेव संबन्धकथनं पारमार्थिकमिति परिहारो दातव्यः Śarka. 111.11; श्रुतिः ... प्रमाणान्तरेण विषयापहारेऽन्यपरा भवितुमर्हति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 306.7 (*on* ii. 1.13); ब्रह्मविदामपि अन्यपरेषु वाक्येषु कर्मसंबन्धदर्शनानि भवन्ति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 719.17 (*on* iii. 4. 3); सृष्ट्यवन्यपरायां तु न चोद्यस्यास्ति संभवः BṛĀraUBhVā. ii. 1. 388; न च शब्दो ब्रह्मेति श्रुतिरस्ति। यदि नामास्ति तथापि सा अन्यपरा IṣṭaSi. 174.2; भेदश्रुतिस्त्वन्यपरा समस्ता SaṁkṣeŚā. 3. 284 (ii. 311. 24); 1.469 (i. 340.24); BhedaDhi. 58.5; आगमस्त्वन्यपर एव NyāyMañ. i. 207.30; तत्र क्वचिद्वैदिका एव विधयोऽग्निहोत्रादयो भारतादिषु श्रूयन्ते ... तेनान्यपरा एव तत्रापि सृष्ट्यादिवादाः NyāyRa. 656.10 (*on* 5 (15). 65); अन्यपरेण शास्त्रेणोपायमात्रत्वेनोपात्तं विषयत्वं न शास्त्रार्थः स्यात् ŚāstrDī. 68. 3 (*on* i. 4. 4); YuktiSneha. 60. 21 (*on* i. 1. 5); मन्त्रादिप्रामाण्यावष्टम्भेन... पूर्वमधिकारो निरूपितः। तेषां चान्यपराणामविरोधे प्रामाण्यमिष्टम् PrakaVi. 270.18; अन्यपराणामपि मन्त्रार्थवादानां प्रामाण्यमङ्गीकर्तव्यम् ViṣṇuSaBh. 24. 3 (*on* 10); NyayMa.336. 1; स्वरूपासद्भावे तात्पर्यं नास्तीति देवतानिरासोक्तिरन्यपरा ŚrutaPra. iA. 27.9 (*on* i. 1.1); अन्यपरास्ताः श्रुतय इति चेत् ŚatDū. 198. 8; Nyāyāmṛ. 266B. 7 (*on* 1.27); अन्तर्यामिश्रुतिरपि ब्रह्मपरानान्यपरेत्याह VedāKau. 64.18 (*on* i. 2.19); अधिकृतशास्त्रविरोधेऽनधिकृतं शास्त्रमन्यपरं नेतव्यम् NyāyPari. 351.9; अन्यपरकिंचिन्मन्त्रांशे प्रत्यभिज्ञानमकिंचित्करम् ŚivārkaMaDī. i. 237. 5 (*on* i. 1.17); AṇuBh. 147. 21 (*on* ii. 3. 20); यो ... रागादेवानुतिष्ठति तस्य रागप्राप्तानुवादमात्रेणैवान्यपरमन्त्रार्थवादाद्युपपत्तौ ... न स्वतन्त्रविधिकल्पनम् MīmāKau. i. 70. 2 (*on* i. 3. 9); iii (2). 177.13 (*on* ii. 2. 6); न च ... ब्रह्मणि व्युत्पन्नं शास्त्रमन्यपरं शक्यं कर्तुम् GoviBh. 10.12 (*on* i.1. 3); **(used as noun)** (one) having different aim or purpose न च नियोगतोऽर्थप्राप्तिः अन्यपरेषु प्रयोजनश्रुतेरप्यर्थवादत्वात् BrahmSi. 29.8; TantrVā. 597. 7 (*on* ii. 3. 4); TātpaṬ. (U.) 304. 2 (on 5(4).1); BṛĀraVBhVā. (Sambandha.)801; न च बोधस्य बोध्यनिष्ठत्वात् ... अन्यपरेभ्योऽपि बोध्यतत्त्वविनिश्चयः Bhām. 51.10 (*on* i.1.1); 162.19 (*on* i. 2.1); संभवति ह्यन्यपरेभ्योऽपि भ्रान्तिः NyāyRa. 950.12 (*on* 7. 369); अन्यपरस्यालौकिकशक्तितात्पर्यग्राहकत्वकल्पनाप्रमाणाभावेन गौणाभिधानमेव न्याय्यम् MīmāKau. ii. 233.18 (*on* iii. 2. 4); **5A** engaged in another (action) अन्यपरेणापि यौगन्धरायणेन मया ... कन्यालाभो वत्सराजस्य कृतः Avalo. 26. 21 (*on* 1. 47); गृहकर्मव्यापृताया इत्यन्यपराया अपि, वध्वाः ... अङ्गानि ... सीदन्ति Loc. 120.13 (*on* 2.32); Kāvyānu. (He.) (comm.) 126. 5; त्रिधामा ... प्रतिदिनमन्यपरो ... बभूव Yādavā. 24. 34; यजनम् ... अन्यपरस्यातुरस्य ... भोजनात् पूर्वं यदाकदाचिल्लब्धेऽवसरे भवति PāñcRāRa. 167.18; **5Bi (used as noun)** (that) which is concerning or devoted to another अन्यपरमपि तद्भक्त्यानुष्ठितं स्वभावात् संपादयत्यखिलमङ्गलानि TattvSaṁkhyā. 5.4; **5Bii (used as noun)** (one) who is devoted to another (deity) खिन्नवृत्तीनामन्यपराणामपि ... यथावसरम् ... भगवत्सेवनं स्मर्यते PāñcRāRa. 73.5; **6** subordinate to another (i.e. suggested sense) विवक्षितं चान्यपरं वाच्यं यत्रापरस्तु सः (ध्वनिः) KāvyPra. 83. 8 (comm. व्यङ्ग्योपसर्जनीभूतम्); Ekāva. 3.1 (1) (85.1) [zealous in something else, MW.]

अन्यपरतन्त्रता (anyaparatantra-tā) *f.* [Inst.] by way of being dependant on others वेदाख्यं शब्दराशिम् ... यथापूर्वमनुसंधत्ते, न त्वन्यपरतन्त्रतयेत्यर्थः ŚrutaPra. ii. 68.7 (*on* i. 3. 29)

अन्यपरतन्त्रत्व (anyaparatantra-tva) *n.* the state of being dependant on others केषांचित् कदाचित् स्वनिष्ठत्वमन्यपरतन्त्रत्वं वा न मन्तव्यम् ŚrutaPra. ii. 510. 23 (*on* iii. 3. 39); पत्न्या धनग्रहणे ... यदा वैशिष्ट्ये नियोगः प्रधानं तदा ... अपत्यं निमित्तमप्यनिमित्तमिव अन्यपरतन्त्रत्वात् Subodhi. 63. 13 (*on* 2.135-136)

अन्यपरता (anyapara-tā) *f.* **1** the state of referring to another sense (स एव शब्दार्थचिन्ताव्यवहितोऽधुना। नित्यानित्यविचारार्थम्) व्यवहितः अन्यपरतां नीतः Śarka. 111.15; **[Inst.]** by way of referring to another sense पूर्वत्र शब्दमात्रे संशयः इह तु आनन्दादिके कथंचिद् अन्यपरतया नीतं साधकस्य ब्रह्मैकान्तधर्मस्य अभावात् GoviBh. 28.4 (*on* i.1. 31); **2** the state of having different aim or purpose वेदेनैव त्वन्यपरतामवगमयताविवक्षितार्थतापद्यमाना न शक्या वारयितुम् PrakaPañ. 3.4; प्रणवेऽपि बहवोऽर्था बहुषु प्रदेशेषु प्रतिपाद्यन्त एव। न चार्थविरोधः, येनान्यपरता स्यात् NyāySiA. 234.7; न च समुदायानुवादप्रयोजनकत्वेन अन्यपरता MīmāKau. iii (2). 197. 22 (*on* ii. 2.16); **[Inst.]** by way of having different aim or purpose मन्त्रार्थवादयोरन्यपरतयैवामूलत्वम् BāLaKrī. i.17.15 (*on* 1.7); न शास्त्रीयोऽयमर्थो न च लौकिकी व्यवस्थेति, साक्ष्यभाव इत्याद्युक्तेन प्रकारेणान्यपरतया नेया ManuBh. ii. 162.5 (*on* 8.181); पौरुषेयं तु प्रमाणान्तरबलेनान्यार्थमपि प्रतिभासमानमन्यपरतया प्रतिपाद्यते Kāśi. i. 5. 6 (*on* 1. 11); i. 195. 8 (*on* 2. 275 1/2); पृथक्त्वं भाष्यविरुद्धसत्त्वादिद्रव्यपरिगणनवदन्यपरतया निर्वाह्यम् NyāySiA. 207.1; न च जैमिनेः प्रमाणलक्षणादिषु ... निःशेषानुमतिसिद्धिर्मन्तव्या। अन्यपरतया लोकप्रसिद्ध्योपजीवनात् NyāyPari. 8. 9; 486. 13; **3** the state of being subordinate to another यद्यप्यर्थवादा विध्युद्देशस्तुतिपरा न स्वार्थस्य विधायकास्तथापि केषांचिदन्यपरतैव नोपपद्यते ManuBh. i. 64.12 (*on* 2. 6)

अन्यपरताहेतुत्व (anyaparatā-hetutva) *n.* causality of the state of referring to another sense वादनिरसने तर्काप्रतिष्ठानहेतुः ... यदा न प्रभवति, तदा तदुक्तविरोधस्य श्रुतीनामन्यपरताहेतुत्वाभावात् ब्रह्मकारणत्वमविचाल्यं भवति ŚrutaPra. ii. 228.17 (*on* ii.1.13)

अन्यपरत्व (anyapara-tva) *n.* **1** the state of having different aim or purpose अन्यपरत्वमविवेकानां तत्र SāṁkhyaPraSū. 5. 64; उक्ता ह्यर्थवादपदानामन्यपरत्वात् गौण्येवावगतिः Bṛha. 208.7; कर्तव्यनिष्ठा ... वस्तुतत्त्वे प्रमाणं वृत्तान्तेष्वविवार्थवादोत्थज्ञानम्, अन्यपरत्वात् BrahmSi. 136. 2; मन्त्रलिङ्गानि ... न च मूलान्तरं न्यायागतं सूचयन्ति अन्यपरत्वात् TantrVā. 70. 22 (*on* i. 3.1); अग्निहोत्रादिविधीनामुद्यारण्यस्य ... अन्यपरत्वे सति ... तदर्थनिर्णयार्थं शास्त्रं नारब्धव्यं स्यात् TātpaṬ. (U.) 6. 2 (*on* 1.1); 19. 23 (*on* 1. 85); 132.18 (*on* 4. 52); Kāśi. i. 228.12 (*on* 4. 52); NyāyRa. 150.18 (*on* 4. 53); स्वाध्यायस्यान्यपरत्वादविवक्षितार्थता PrakaPañ. 18. 9; अन्यपरत्वात् स्वाध्यायाक्षराणामविवक्षितः प्रतीयमानोऽप्यर्थः Kāśi. i. 39.13 (*on* 1. 88½); क्रियोद्यतस्यापि वारणे कारणानामन्यपरत्वे रोधो न भवति SaraKaṇṭhā. 500.17; संभवति चार्थवादानामेव मूलत्वमिति न ...। नन्वन्यपरत्वात्तेषां न मूलत्वं संभवति NyāyRa. 950.11 (*on* 7. 369); BrahmSūBh. (Rā.) 311. 19 (*on* i. 3. 25); अन्यपरत्वं च तत्तदारम्भप्रकारैरवगम्यते VedāSaṁ. 142.16; ननु मुक्तस्य पित्रादिसर्गसापेक्षत्वे ब्रह्मानुभवादन्यपरत्वम् ... स्यात् ŚrutaPra. ii. 646. 19 (*on* iv.4.14); अन्यपरत्वं ह्युच्यमानं कार्यपरत्वं वा स्यात् स्तुतिपरत्वं वा तदुभयमपि ... न युज्यते NyāySu. (So.) 18.25 (*on* i. 2. 6); येषु च सूत्रेषु ... जैमिनिमतमुक्तम् ... तेष्वपि ... परब्रह्मसद्भावः ... प्रतीयते, तदपि तत्प्रणीतकर्मकाण्डदेवताधिकरणादेरन्य-परत्वं स्थिरीकरोति ŚatDū. 56. 29; 71.4; 227.27; परामर्शस्यान्यपरत्वं समर्थ्य ... निर्देशस्य लाक्षणिकत्वमङ्गीकृत्यापि किमन्नमयादीनां विष्णुत्वग्रहणेन TattvPrakā. 19B. 6 (*on* i.1.16); किं ब्रह्मणि

श्रुतीनामन्यपरत्वं प्रकल्प्य भेदसमवायकल्पनया NyāySu. (Ja.) 170A.11 (*on* i. 2. 6); अन्यपरत्वं च वेदस्य प्रयोजनवदर्थपरत्वात् YuktiSneha. 110. 32 (*on* i.1.5); 'हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे' ... इत्यादिना ह्यन्यपरत्वं प्रतीयते ŚivārkaMaDī. i.70.18 (*on* i. 1.1); 'आग्नेयो वै ब्राह्मणो देवतये'त्यादौ अन्यपरत्वस्यापि दर्शनेनास्याः स्मृतेरनियमकत्वात् MīmāKau. i. 249.11 (*on* i. 4. 14); i. 280.17 (*on* i. 4. 24); i. 296. 21 (*on* i. 4. 29); ii. 76.10 (*on* ii. 3. 24); न चात्रान्यपरत्वम्, स्ववाक्ये फलनिमित्तगुणादिप्रतिपादकशब्दाभावेन तत्परत्वासंभवात् MīmāKau. iii (2). 154. 5 (*on* ii. 2. 3); iii. (2). 167.15 (*on* ii. 2. 3); iii (2). 180. 2 (*on* ii. 2. 6); षण्णां फलसंबन्धसिद्धिरेवोक्तविधया विद्वद्वाक्यप्रयोजनमित्यन्यपरत्वादपि न ... अभ्यासस्वरूपसिद्धिः BhāṭṭDī. i.115. 5 (*on* ii. 2. 3); प्रधानविद्याः ... बहुविधाः ... तत्र न तावच्छब्दान्तराद्भेदः। विदिधातोरेकत्वात् ...। मन्वाद्युपासितत्वरूपगुणान्तरविधानेन पुनःश्रुतेरन्यपरत्वाच्च SetuBa. 62. 28; [Inst.] by way of having different aim or purpose न च ब्रह्मलिङ्गमन्यपरत्वेन परिणेतुं शक्यम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 88.19 (*on* i. 1. 31); बाध्यत्वमन्यपरत्वेन नेयत्वलक्षणम् ŚivārkaMaDī. ii. 2. 5 (*on* ii. 1.1); न च ... कथमव्यभिचरितक्रतुसंबन्ध इति वाच्यम्। मन्त्रार्थवादादेरन्यपरत्वेन स्वर्गादिस्थत्वे प्रमाणाभावात् MīmāKau.ii. 255.22 (*on* iii. 2.20); फलस्य ... कर्मण एव पुनःपुनर्विधानेऽप्यन्यपरत्वेन तादृशस्य पुनःश्रवणस्याभ्यासरूपत्वाभावात् LalitāSaBh̄. 239. 22 (*on* 319); 2 the state of referring to another sense अर्थागम्यमानमन्यपरत्वाच्छब्दानां न प्राशस्त्यं प्रयोजनं भवति TantrVā. 14. 21 (*on* i. 2. 7); अन्यपरत्वादक्षराणां तेभ्योऽर्थप्रतिपत्तिरेवानुपपन्ना PrakaPañ. 6.13; शब्दानामन्यपरत्वं न प्रतिपाद्यते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 225.11 (*on* i. 4. 1); ब्रह्म ... न च सिध्यति, अन्यपरत्वाद्वेदस्य SanatBh. 262.2 (*on* 2. 41); श्रुतयस्तावत् सर्वस्य वस्तुनः परमात्मशरीरत्वमुद्घोषयन्ति। प्रमाणान्तराप्राप्तार्थविषयाणां तासां नान्यपरत्वम् NītiMā. 39.22; तात्पर्यमन्यपरत्वम् AlaṅkāSa. 23.2; Ekāva. 7.9 (1) (193.1); श्रुतीनामन्यपरत्वमपि यदि स्यात् तथापि पदसमन्वयबलेन ... तासामन्यपरिभवनात् KhaṇḍanKhā. 145.14; 'मृत्तिकेत्येव सत्य'मित्याद्यागमेन प्रपञ्चस्य सत्यतावगमादद्वैतागम एवोपचरितार्थः किं न स्यादिति चेन्न। तस्यान्यपरत्वात् TattvPradī. (Ci.) 44.5; शक्तिगोचरतोऽन्यपरत्वादप्रामाण्यम् PrakaVi. 298.16; असत्त्वमप्रामाण्यादन्यपरत्वाद्वा भवेत् ŚrutaPra. iA. 72. 7 (*on* i.1.1.); अन्यपरत्वं तात्पर्याभावः, ब्रह्मणि प्रामाण्याभाव इत्यर्थः ŚrutaPra. iB.139.11 (*on* i.1. 4); iB. 253. 20 (*on* i. 1. 23); ii. 172.18 (*on* i. 4.28); अन्यपरत्वम् अविरुद्धार्थान्तरपरत्वम् ŚrutaPra. ii. 640.16 (*on* iv. 4. 7); प्रमाणान्तरसिद्धस्य तु शब्देना(ब्देन?) बाधमारचयति, अन्यपरत्वात् NyāyKu. 137.13; न च भेदविधायकश्रुतिबलाद्भेदनिषेधकश्रुतीनामन्यपरत्वम् ŚatDū. 129.15; 227. 9; क्षेत्रज्ञशब्दः परमात्मवाची। तत्राप्यतो नान्यपरत्वमस्य वाक्यस्य ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 8.119; यत्तु जैमिनीयशब्दाधिकरणे वर्णनित्यत्वसमर्थनं व्याचख्युः स तु व्याख्यातॄणामेवापराधः। ... अन्यपरत्वात्तस्याधिकरणस्य NyāyPari. 21.8; षट्चक्रभेदनमात्रं योग इति यद्युच्येत, तदपि न मानम् ... 'सर्वभूतस्थमात्मानम् ... ब्रह्म परमं याति नान्येन हेतुना' इति निषेधस्यान्यपरत्वात् ŚaṅkaVi. (Ā.) 199.3; वाक्यार्थस्यैवान्यपरत्वे अनन्वितपदार्थकत्वचोद्यानवकाशात् YuktiSneha. 5.37 (*on* i.1.1); भगवद्वाक्यानामन्यपरत्वेऽन्यवाक्यानां च भगवत्परत्वे ... वैपरीत्यं फलमापद्येत AṇuBh. 52.11 (*on* i. 2.1); 55.6 (*on* i. 2.5); अन्यपरत्वे वा स्वातन्त्र्ये वा पदानि नः। व्यञ्जयन्ति परानन्दम् BhaktiRa. 3. 30; मानान्तरेण प्राप्ते बाधिते चान्यपरत्वस्य देवताधिकरणेनापि प्रमापकत्वाव्यवस्थापनात् GuruCandr. i. 447.19; [Inst.] by way of referring to another sense सर्वान्तर्गताः प्रकृत्यादिशब्दाः ...। तेषां चान्यपरत्वेन सर्वशब्दाभिधेयत्वं परमात्मनः सिद्ध्यति TattvPrakā. 75A.4 (*on* i. 4. 24); 'उत्ताना वै देवगवा वहन्ति' इत्यस्य च रोदनार्थवादवदन्यपरत्वेनासाधकत्वात् MīmāKau. i.139.14 (*on* i. 3. 30); ii. 221. 24 (*on* iii. 1. 27); 3 the state of being subordinate to another नन्वन्यपरत्वेऽपि स्वभावो न निवर्तते Loc.166. 24 (*on* 3. 20); किमविवक्षितत्वमनुपादेयत्वमुतान्यपरत्वम् VyaktiVi. 35.11; 35.23.

अन्यपरत्वतस् (anyaparatva-tas) *adv*. on account of the state of referring to another sense केचिदध्याहरन्त्यस्य सूत्रस्यान्यपरत्वतः। न वार्यतेऽनधीतत्वं नानन्तर्यं विधीयते ŚlokaVār. 1 (1). 85 (28. 2); व्यर्थातो ब्रह्मजिज्ञासा वाक्यस्यान्यपरत्वतः SarvaSiSaṁ. 12. 9; इच्छाम्येवार्थवादत्वं वचसोऽन्यपरत्वतः BṛĀraUBhVā. (Sambandha.) 127.

अन्यपरत्वनिराकरण (anyaparatva-nirākaraṇa) *n*. refutation of the state of referring to another sense वेदान्तवाक्यमन्यपरत्वनिराकरणेन तद्विषयत्वं प्रतिपादयदधिकरणं प्रवर्त्यत इत्यर्थः ŚivārkaMaDī. i. 376. 7 (*on* i. 2. 22)

अन्यपरत्वनिर्णय (anyaparatva-nirṇaya) *m*. decision regarding the state of having different aim or purpose अग्निः सर्वा देवताः ... इत्यादेः व्याघातकर्मविधिशेषत्वाभ्यामन्यपरत्वनिर्णयात् न तेषामानन्त्यब्रह्मत्वादिसिद्धिः NyāySiA. 225. 9.

अन्यपरत्वमात्र (anyaparatva-mātra) *n*. mere state of having different aim or purpose तथाप्यन्यपरत्वमात्रमनया भङ्ग्योच्यते ŚivārkaMaDī. ii.129. 7 (*on* ii. 3. 8)

अन्यपरत्वव्याख्या (anyaparatva-vyākhyā) *f*. explanation of the state of having different aim or purpose श्रुतेरन्यपरत्वव्याख्योपपत्तेर्बलवद्विरोधाभावेन स्मृतिप्रामाण्याविघातः MīmāKau. i (3). 33.17 (*on* i. 3. 7)

अन्यपरत्वव्याख्यान (anyaparatva-vyākhyāna) *n*. explanation of the state of referring to another sense केषांचिच्छब्दानाम् ... अन्यपरत्वव्याख्यानेन ... कतिपयसूत्रारम्भः PrakaVi. 318. 20.

अन्यपरत्वशङ्का (anyaparatva-śaṅkā) *f*. A doubt regarding the state of referring to another sense ज्योतिषीत्यादिसूत्रद्वयस्यान्यपरत्वशङ्कापरिहारपरत्वेन व्याख्यानस्य कृतकरत्वं च स्यात् ŚrutaPra. ii. 74.15 (*on* i. 3. 32); अन्यपरत्वशङ्कया सङ्कसूकस्य नाश्रद्धामलक्षालनमिति मननमावश्यकम् TattvCin. ii (2). 184. 6; B doubt regarding the state of having different aim or purpose प्रमाणस्यान्यपरत्वशङ्कया लक्षणस्यातिव्याप्तिः NyāySu. (Ja.) 123B.12 (*on* i.1.6); शास्त्रस्यान्यपरत्वशङ्कायां सर्वशब्दानां भगवत्यन्वयः प्रतिज्ञातुमुचितः NyāySu. (Ja.) 145A.5 (*on* i.1.6); एष आत्मेत्यादिसंदर्भस्यान्यपरत्वशङ्कानवकाशात् ŚivārkaMaDī. i. 435.30 (*on* i. 3.13)

अन्यपरत्वसंभव (anyaparatva-sambhava) *m*. possibility of the state of referring to another sense वाक्यस्य कालविधिफलकत्वेनान्यपरत्वसंभवात् MīmāKau. ii. 242. 2 (*on* iii. 2. 11)

अन्यपरत्वस्थापन (anyaparatva-sthāpana) *n*. establishment of the state of having different aim or purpose न चात्र श्रुतिविरुद्धतया कालात्ययापदेशः ŚatDū. 71.16.

अन्यपरत्वानभ्युपगम (anyaparatvānabhyupagama) *m*. non-admission of the state of referring to another sense कथमसौ स्तोमादिशब्दानामन्यपरत्वानभ्युपगमे संभवेत् TattvPrakā. 69B.13. (*on* i. 4.10)

अन्यपरत्वादि (anyaparatvādi) *adj*. 1 the state of being subordinate to another etc. एवमन्यपरत्वादिसंस्कारनिरोधकहेतुविरहविशेषितास्मरणलिङ्गेन ज्ञानाभावानुमितिरूपमिदम्, 'न किंचिदवेदिषम्' इति ज्ञानम् ŚrutaPra. iB. 20. 27 (*on* i.1.1); 2 the state of having different aim or purpose etc. जगत्सत्यत्वश्रुतेरन्यपरत्वादेः वक्ष्यमाणत्वात् GuruCandr. i. 303.14.

अन्यपरत्वाभाव (anyaparatvābhāva) *m*. A absence of the state of referring to another sense न चैवं वाक्यवृत्तिपदत्वान्नञोऽन्यपरत्वाभावः TattvCin. iv (2). 789. 10; प्रकृते तु तद्विशेषवाक्यस्यान्यपरत्वाभावेन ... सर्वार्थत्वानुपपत्तेः परिहर्तव्यम् MīmāKau. iii. 222.1 (*on* iii. 1.27); फलसंबन्धस्यापि ... प्राप्तत्वेन अन्यपरत्वाभावात् BhāṭṭDī. i.149. 23 (*on* ii. 3. 4); B absence of the state of having different aim or purpose कर्मविध्यपेक्षया प्रयोजनवत्तरत्वेनान्यपरत्वाभावादभ्यासादेव कर्मभेदसिद्धिः MīmāKau. iii (2).173. 6 (*on* ii. 2. 5)

अन्यपरत्वाभिमान (anyaparatvābhimāna) *m*. wrong notion regarding the state of referring to another sense किमिदं लक्षणवाक्यस्य दूषणाभिप्रायेणोक्तम्। उतान्यपरत्वाभिमानेन ŚatDū. 164. 28.

अन्यपरत्वाभ्युपगम (anyaparatvābhyupagama) *m*. admission of the state of referring to another sense स्तोमादिशब्दानामन्यपरत्वाभ्युपगमे किं ज्योतिष्टोमादिशब्दैरेवविशेषतोऽपराद्धम् TattvPrakā. 69B.13 (*on* i. 4.10)

अन्यपरत्वावसाय (anyaparatvāvasāya) *m*. A ascertainment of the state of having different aim or purpose विशेषविहितेनोच्चैस्त्वेन सामान्यविहितस्योपांशुत्वस्य अन्यपरत्वावसायात् BhāṭṭDī. i.103.1 (*on* ii.1.14); B ascertainment of the state of referring to another sense छान्दोग्यस्थम् ... वाक्यम् ... अन्यपरत्वावसायात्र गवादीनां दक्षिणात्वविधायकम् BhāṭṭDī. iii. 255. 2 (*on* x. 3.11)

अन्यपरत्वाविशेष (anyaparatvāviśeṣa) *m*. non-distinction of the state of having different aim or purpose मन्त्राणामप्यन्यपरत्वाविशेषेण ... कर्मान्वयिपदार्थेष्वसमर्थानाम् ... तद्विशेषणानां मन्त्रेषु बहुलमुपलब्धेश्च ŚivārkaMaDī. i. 320. 21 (*on* i. 2. 3)

अन्यपरत्वाशङ्का (anyaparatvāśaṅkā) *f*. A doubt regarding the state of referring to another sense तेषां खल्वन्यपरत्वाशङ्कानिराकरणपूर्वकं ब्रह्मणि प्रामाण्यमुपपादनीयम् ŚivārkaMaDī. i. 38.15 (*on* i.1.1); B doubt regarding the state of having different aim or purpose हिरण्यगर्भमन्त्राणां च कथमप्यन्यपरत्वाशङ्का नावकाशं लभते ŚivārkaMaDī. i. 234. 21 (*on* i. 1.17)

अन्यपरत्वासंभव (anyaparatvāsambhava) *m.* A impossibility of the state of referring to another sense सर्वोपाख्यानेष्वन्यपरत्वासंभवात्स्वरूपप्रतिपादनादनित्यसंयोगः TantrVā. 9. 21 (*on* i. 2. 6); B impossibility of the state of having different aim or purpose प्रकृते तु अर्थवादस्थबृहस्पतेरन्यपरत्वासंभवात् ... यागकल्पनोपपत्तेर्युक्ता भेदकता MīmāKau. ii. 52.14 (*on* ii. 3.18)

अन्यपरत्वोपपत्ति (anyaparatvopapatti) *f.* A tenability of the state of referring to another sense मनःप्राणयोरुक्तन्यायेन साम्यात्। तत्पदस्याप्यन्यपरत्वोपपत्तेः TattvPrakā. 207A.11 (*on* iv. 2. 3); B tenability of the state of having different aim or purpose तदा त्यागमस्यान्यपरत्वोपपत्तौ ईश्वरस्यानुपादानत्वमेव स्यात् NyāySiA. 232. 20.

अन्यपरप्रतिषेधार्थ (anyaparapratiṣedhārtha) *adj.* meant for negation of that (verb) followed by other elements (than *yad, hi, tu*) यद्धितुपरस्य छन्दस्यनिघातोऽन्यपरप्रतिषेधार्थः Vār. 1. *on* P. viii.1. 56; MahāBh. iii. 378.12 (*on* viii.1. 56)

अन्यपरमाणुप्रवेश (anyaparamāṇu-praveśa) *m.* entrance of another atom यन्मध्ये नास्ति किंचिदिति ब्रुवाणा वैभाषिका मध्य आलोकादि नेच्छन्ति अन्यपरमाणुप्रवेशानवकाशं तु न ब्रुवते Sphuṭā. i. 99. 6 (*on* 1. 43)

अन्यपरमात्मन् (anya-paramātman) *m.* Supreme Soul which is other (than the individual soul) विसरगाः ... केचिद् वायुजयादन्यपरमात्मना क्षेत्रज्ञं संयोज्य ध्यायन्त्येव VaikhāDS. i.11.13.

अन्यपरमार्थत्वशङ्का (anyaparamārthatva-śaṅkā) *n.* doubt regarding the other being the highest reality परमार्थसारेत्यस्य कर्मधारयत्वादन्यपरमार्थत्वशङ्काविरहात् GuruCandr. ii. 308.10.

अन्यपरवाक्य (anyapara-vākya) *n.* sentence referring to another sense मन्त्रार्थवादा न स्वार्थे प्रमाणम्, अन्यपरवाक्यत्वात् PrakaVi. 297. 24; सर्वेषां समाभ्यधिकराहित्ये प्रतीतेऽपि तत् व्याहतम्, अन्यपरवाक्यावगतं चेत्यनादरणीयम् ŚrutaPra. iB.101.16 (*on* i.1. 2); LaCandr. 369. 15; 374. 14

अन्यपरविध्यन्तर (anyapara-vidhyantara) *n.* another injunction having different aim or purpose अतोऽन्यपरविध्यन्तरप्ररोचनारूपोऽर्थो वक्तव्यः YuktiSneha. 109. 29 (*on* i. 1. 5)

अन्यपरशास्त्र (anyapara-śāstra) *n.* scientific text having different aim or purpose यदवान्तरशास्त्रार्थस्तत्परमापूर्वान्तर्गते शेषिणि तस्य शेषता न त्वन्यपरशास्त्रान्तर्गते शेषिणीति MayūMāli. 183. 23 (*on* iii.1.1)

अन्यपरश्रुत्यादि (anyapara-śrutyādi) *adj.* Vedic scripture etc. having different aim or purpose न चाद्दश्यत्वलिङ्गेनान्तस्थो विष्णुः। श्रुत्यादिभ्यो लिङ्गमात्रस्य दुर्बलत्वात्। अतोऽन्यपरश्रुत्यादिबलादन्तस्थोऽन्य एव TattvPrakā. 21B. 9 (*on* i.1. 20)

अन्यपरसृष्ट्यादिवाक्य (anyapara-sṛṣṭyādivākya) *n.* sentence of creation etc. referring to another sense अन्यपरसृष्ट्यादिवाक्यादुपजातायाः प्रसिद्धेः भ्रान्तिरूपत्वेनाप्रमाणत्वात् YuktiSneha. 110. 31 (*on* i.1. 5)

अन्यपराक्रम (anya-parākrama) *m.* attack on enemy देशत्यागमुवाचैकः कालहारं तथापरः। बलिना संधिमन्योऽथ तूर्णमन्यपराक्रमम् BṛKathāMañ. 16.440.

अन्यपराङ्मुख (anya-parāṅmukha) *adj.* turning away from another i.e. not expecting help from another सहायं खड्गमेकं च जग्राहान्यपराङ्मुखः। अन्तरङ्ग स एवैकः संग्रामे वीर्यशालिनाम् PadmP. (Ra.) 9. 30.

अन्यपरामर्श (anya-parāmarśa) *m.* 1 knowledge of another entity (than the Self) जागरितावस्थायामेवाज्ञानानुभवोऽयमिति संप्रदायः अन्यं च न जानामीत्युक्तेः। न हि स्वापेऽन्यपरामर्शः ŚrutaPra. iB. 8.19 (*on* i.1.1); 2 recollection of or reference to another 'स वा एष' इत्यन्यपरामर्शो नात्रात्पुरुष इत्युक्तपरामर्श इति तदयुक्तम् TattvPrakā. 19A.1 (*on* i.1.15)

अन्यपरार्थवाद (anyaparārthavāda) *m.* explanatory passage having different aim or purpose अद्यत्वेऽपि अन्यपरार्थवादादिवचनेभ्योऽपि भ्राम्यन्तः पुरुषा दृश्यन्ते TantrVā. 71. 3 (*on* i. 3. 1); फलस्य विधिवाक्यगतत्वाभावेऽपि अन्यपरार्थवादोक्तफले विध्यपेक्षिते तात्पर्यमस्ति ŚrutaPra. iB. 91. 30 (*on* i. 1.1); यत्र विज्ञानमात्रक्षणभङ्गनैरात्म्यादिबाह्यग्रन्थानामपि अन्यपरार्थवादोपनिषन्मूलनाम् विषयेषु ... अर्थवत्ता MīmāKau. i.11. 26 (*on* i. 3. 2)

अन्यपरिगृहीत (anya-parigṛhīta) *adj.* 1 obtained in another (body) इन्द्रियाणि ... मुक्तपरित्यक्तानि अन्यपरिगृहीतानि अपरिगृहीतानि वा यावत्प्रलयमवतिष्ठन्ते इत्यादिकं द्रष्टव्यम् NyāySiA. 196.26; 2 **(used as noun)** (material) owned by other द्विजः तृणोदकादीनि सर्वतोऽटव्यादिदेशासंभवेऽन्यपरिगृहीतादप्यात्मीयवदाहरेत् DīpKa. 60. 30.

अन्यपरिग्रह (anya-parigraha) *m.* 1 wife of another person, married woman दृष्टपूर्वा मया [illegible] नान्यपरिग्रहः Rāmā. vii. 88.15; [illegible] द्वितीयश्च साध्वीनां [illegible] ManuSm. 5.162; 2 acceptance or recognition by another (scholar) [illegible] ... [illegible] जनः YaśasCam. i. 9.7(comm. [illegible]); 3 property or wealth of another person [illegible] El. iii. 193.111; 4 inclusion of the rest आदिनाऽन्यपरिग्रहः तथा हि [illegible] दर्शने नाधीयीत [illegible]" BālamBha. i. 410.13 (*on* 1.150)

अन्यपरिग्रहा (anya-parigrahā) *f.* wife of another person, married woman नान्योत्पन्ना प्रजास्तीह न [illegible]। न द्वितीयश्च साध्वीनां क्वचिद्भर्तोपदिश्यते ViṣṇuDhaP. ii. 34.17.

अन्यपरिच्छिन्न (anya-paricchinna) *adj.* A restricted, i.e. applied to the particular case विशेषस्य चान्यपरिच्छिन्नस्य, [illegible] प्रसङ्गादुपदेशवैयर्थ्यं मा भूदिति ŚābaBh. 2280.6 (*on* xii. 4. 20); B apprehending (the perfection) of the last ततो [illegible]। [illegible] परिच्छिन्नगुणायत्ता प्रमाणता TattvSaṁ. 2857.

अन्यपरिजनसमवृत्ति (anyaparijan-samavṛtti) *adj.* having equal behaviour towards other servants [illegible] वृत्तिभ्यां भवितव्यम् इत्युक्त्वा [illegible] HarṣaC. 196. 5.

अन्यपरिजल्पित (anya-parijalpita) *n.* another speech [illegible] वक्तव्यम् ...। श्रूयते यद्य वै श्राव्यं [illegible] PadmP. v. 36.25.

अन्यपरिणामिन् (anya-pariṇāmin) *adj.* (used as noun) other transforming cause ब्रह्म न परिणमते [illegible] LaCandr. 757. 27.

अन्यपरिणीता (anya-pariṇītā) *adj.* (*f.*) married to another person (आधिः ... स्त्रियः। ... न भोगेन प्रणश्यति) [illegible] ManvaVi. 965.14 (*on* 8.149)

अन्यपरित्याग (anya-parityāga) *m.* [Inst.] by leaving out the rest तदेवमागमेनास्य सर्वोत्तमप्रामाण्यप्रतीतिर्गहनार्थत्वाद्योरनन् [illegible] NyāySu. (Ja.) 3B.11 (*on* i.1.1)

अन्यपरित्राणरहित (anyaparitrāṇa-rahita) *adj.* deprived of other protection तस्मादन्यपरित्राणरहितस्यास्य सन्मतेः। क्षिप्रं कुरु परित्राणम् PadmP. (Ra.) 33. 210.

अन्यपरिधानार्थम् (anyaparidhānārtham) *adv.* for the sake of wearing by other person रजकः ... न चान्यवासांस्यन्यपरिधानार्थं दद्यात् ManvaMu. 359. 26 (*on* 8. 396)

अन्यपरिभवन (anya-paribhavana) *n.* refutation of another (contradictory meaning) पदसमन्वयबलेन तासु प्रतीयमानमर्थमबाधितमादायैव तामान्यपरिभवनात् KhaṇḍanKhā. 145. 15.

अन्यपरिमाण (anya-parimāṇa) *n.* another measure or dimension सर्वमूर्तसंयोगित्वे सर्वगतत्वस्य मूर्तसापेक्षत्वात् ... विधान्तरेण सर्वगते च परिमाणयोगात्, तत्कल्पने च ततोऽन्यपरिमाण(स्य) वक्ष्यमाणरीत्या वक्तुमशक्यत्वात् TarkSaṁ. (Ā.) 29. 16.

अन्यपरिवर्जनवत् (anyaparivarjana-vat) *adv.* like the act of giving up or abstaining from (the meat of) the rest पञ्चनखापभक्षणप्रभक्षणयोरन्यदनः प्राप्तौ अन्यपरिवर्जनवत् VivaPraSaṁ. 4. 2.

अन्यपरिवार (anya-parivāra) *adj.* (manifesting) as retinue of other (diseases) ते च रोगाः स्वप्रधाना भवन्त्यन्यपरिवारा वा क्रमादननुबन्धानुबन्धाख्याः AṣṭāSaṁ. i. 117. 19 (1. 22)

अन्यपरिवीक्षण (anya-parivīkṣaṇa) *n.* act of looking upto any one else पङ्गुरन्याभिगमनेऽस्यन्योऽन्यपरिवीक्षणे SkandP. iv. 63. 64.

अन्यपरिशिष्टा (anya-pariśiṣṭā) *adj.* (*f.*) left out by others, remaining दुष्टोद्देशसमुद्भवान्यपरिशिष्टा ... वर्ज्या शिला TantrSa. 1. 132 (comm. अन्यत्रगृहीतया अवशेषिता)

अन्यपरिसंख्यान (anya-parisaṅkhyāna) *n.* exclusive specification of other ततश्चान्यपरिसंख्यानादिन्द्रियालम्भनादिनिवृत्तिः BālaKrī. i. 40. 9 (*on* 1. 21)

अन्यपरिसंख्यानार्थ (anyaparisaṅkhyānārtha) *adj.* meant for the exclusive specification of other व्रीहयः ... न यागसंबन्धेनान्यपरिसंख्यानार्थाः ŚābaBh. 2052. 20 (*on* x. 7. 64); तद्विदं यज्ञो बभूवेति पुनस्संकीर्तनमन्यपरिसंख्यानार्थम् SaṅkarKāBh. 81. 4 (*on* ii. 2. 11)

अन्यपरिसंख्याफलक (anyaparisaṅkhyāphala-ka) *adj.* having exclusive

specification of other as the fruit अतः तत्रागत्या अन्यपरिसंख्याफलकत्वाङ्गी- कारेऽपि न प्रकृते तदाश्रयणम् MīmāKau. iii (1). 92. 21 (*on* i. 2. 44)

अन्यपरिसंख्यार्थ (anyaparisaṅkhyārtha) *adj.* meant for exclusive specification of others विशेषविधीनां तत्प्राशस्त्यमात्रपरत्वेनान्यपरिसंख्यार्थत्वाभावात् ViraMi. (Saṁskāra.) 369.18.

अन्यपरिसंख्यार्थम् (anyaparisaṅkhyārtham) *adv.* for the sake of exclusive specification of other तेनान्यपरिसंख्यार्थं सूत्रं मूढेन वोच्यते ŚlokaVār. 4. 8 (135. 6)

अन्यपरिसमाप्ति (anya-parisamāpti) *f.* completion of another (action) अपरेऽन्यपरिसमाप्तिं व्यपदिशन्ति ŚābaBh. 633. 4 (*on* ii. 4. 8)

अन्यपरिहार (anya-parihāra) *m.* A abandonment of another (activity) बालानामपि येयमन्यपरिहारेण स्तनादौ प्रवृत्तिः सा न इदम् इत्यनिश्चिन्वतां भवितुमर्हति BrahmSi. 18. 13; B avoidance of another (thing) तथा चान्यपरिहारेणास्यैव व्याख्यानं युक्तम् NyāySu. (Ja.) 8A. 8 (*on* i. 1.1); प्रवेशत्वं गृहादिप्रवेशेऽन्यपरिहारेण वर्तते SarvaDaKau. 60. 4.

अन्यपरोक्ति (anyaparokti) *f.* statement referring to another (sense) अन्यपरोक्तिप्रसिद्धपरिग्रहातिशयं चेदं (पठति पराशरशब्दम्) ŚrutaPra. iA. 227. 14 (*on* i. 1. 1); अन्यपरोक्ति[प्र]सिद्धपरिग्रहातिशयत्त्वात् ... श्रीमद्वैष्णवमिदं पुराणं प्रमाणतमम् ŚrutaPra. iA. 230. 27 (*on* i. 1. 1); प्रतिक्षेपस्तु क्वचित्कोऽन्य- परोक्त्या ... क्षुद्रप्रमादमात्रस्याप्युद्धारार्थो वेति न प्रधानविरोधकल्पनलिङ्गम् NyāyPari. 403.12.

अन्यपर्णपात्र (anyaparṇa-pātra) *n.* vessel (made) of other (kind of) leaves पलाशासंभवेऽन्यपर्णपात्राणि नैत्याहात्रिः BālamBha. i. 516. 16 (*on* 1. 234-235)

अन्यपर्याय (anya-paryāya) *m.* 1A another alternative आदिशब्दोऽन्य- पर्यायद्योतनार्थः AbhidhKoBh. 40. 5 (*on* 2. 4); 1B synonym of the word *anya* परशब्दोऽन्यपर्यायः LaŚabdeŚe. ii. 214. 3; 2 other state आधारो स एवान्यपर्याया- णामित्यर्थेनाभेदवृत्तिः SyādvāMañ. 23 (194)

अन्यपर्वतवासिन् (anyaparvata-vāsin) *adj.* inhabiting or staying in another mountain येऽन्यपर्वतनिवासिनः परे तेऽपि शङ्कितभयाश्चकम्पिरे Rāṣṭrau. 4. 27.

अन्यपल (anya-pala) *m., n.* flesh or meat of another ये भक्षयन्त्यन्यपलं स्वकीयपलपुष्टये। त एव घातकाः YogŚā. 3. 23.

अन्यपल्ह (anya-palha) *m.* any other Palha अन्यपल्ह (अन्यस्य पल्हजातीयस्य) कस्यचि(कस्यचिद्)त्कामकारो नास्ति EI. iii. 313.7.

अन्यपशु (anya-paśu) *m.* 1 another animal or beast संदितानामन्यपशूनां तद्विरोधाचरणबुद्ध्या मोक्षकः ManvaVi. 1075. 14 (*on* 8. 342); 2 rest of the animals अन्यपशुनिन्दाद्वारा स्तुतिः BhāṭṭCin. ii. 72. 27 (*on* i. 4.15)

अन्यपश्वादि (anyapaśv-ādi) *adj.* another animal etc. तदभावोऽन्यपश्वादौ नञ्समासेन कथ्यते TantrVā. 326. 8 (*on* i. 4.21)

अन्यपाक (anya-pāka) *m.* 1 act of cooking by another, i.e. inferior person द्विजोत्तमः ... देवोच्छिष्टं न जग्राह अन्यपाकाभिशङ्कया SkandP. ii (2). 38. 57; 2 act of cooking of other things यत्तु ...। मांसपाकप्रतिषेधोऽन्य पाकाभ्यनुज्ञानार्थं इति BhāṭṭDī. iv. 244. 7 (*on* xii. 2.1)

अन्यपाचित (anya-pācita) *adj.* cooked by another, i.e. person परान्नं नैव भुञ्जीयात् स्वकीयं चान्यपाचितम् LaghvāśvaSm.1.174.

अन्यपाठ (anya-pāṭha) *m.* recitation of any other text श्रीकृष्णरूप- गुणवर्णनशास्त्रवर्गबोधाधिकार इह चेदलमन्यपाठैः PadmP. iv. 80. 67.

अन्यपाठक (anya-pāṭhaka) *m.* another reciter वैदग्ध्यातिशयादन्यपाठकानां पुरोऽपि यत् ख्यातं तदपि गृह्णाति PrabhāC. 29.7.

अन्यपाठ्य (anya-pāṭhya) *n.* another recitation (than that of benedictory verse) अन्यपाठ्यानामुत्थापनादीनां प्रयोगवशादन्यथात्वोपपत्तिर्दृश्यते AbhinBhā. i. 217. 13 (*on* 5. 22)

अन्यपाणि (anya-pāṇi) *m.* another, i.e. right hand अन्यपाणिसंतन्य- मानमतिलटहडमरुडात्कारकन्दलं परिच्छेदयतेव परं परशयसरसिजेन विरचिताभीति- मुद्राभिनीतिमादिनटमद्राक्षीत् YātrāPra. 5.10 (11)

अन्यपाणिग्रह (anya-pāṇigraha) *m.* act of taking (the bride) by the hand by another person, i.e. marriage to another person अन्यपाणिग्रहं प्रयातायाः। मदनासिपुत्रिकाया इवाङ्गशोभां कदर्थयति ĀryāSaŚa. 585.

अन्यपाणिधृतकीर (anyapāṇidhṛta-kīra) *adj.* holding a parrot in another, i.e. right hand अन्यपाणिधृतकीरम्। किमपि करुणापयोधेरधिदैवतमाविरस्तु मम चित्ते YātrāPra. 5.87.

अन्यपातक (anya-pātaka) *n. m.* other, i.e. minor sin महां वै ब्राह्मणायेदं मया विज्ञप्तकामिकम्। दद्यात् ब्रह्मभ्रूणवीरहत्यायाश्चान्यपातकैः BilvU. 305. 21; महापातकयुक्तो वा युक्तो वाप्यन्यपातकैः। सकृत् प्रसादग्रहणात् मुच्यते नात्र संशयः MahNirvāT. 3. 86.

अन्यपातकिन् (anyapātak-in) *adj.* (used as noun) (one) who commits (any) other sin दृष्ट्वा मधुपुरीं नरः। ब्रह्महापि विशुध्येत किं पुनस्त्वन्यपातकी SkandP. ii (5). 17. 8; iv (1). 27.133.

अन्यपातालगृह (anya-pātālagṛha) *n.* other house of lower world ततो महल्लिकावोचन्मैतद्गृहमत्र तु। त्वमन्यपातालगृहात्प्राप्ता प्राघुणिकाद्य मे KathāSaSāg. viii. 2. 267.

अन्यपात्र (anya-pātra) *n.* A another sacrificial utensil दर्शनाद्यान्यपात्रस्य MīmāSū. viii. 4. 7; B another vessel अन्यपात्रेण वोदकं पितृतीर्थं स्पृशन् दद्यात् ŚaṅkhaSm. 13. 9; दृढे चतुर्गुणे वस्त्रे क्षिप्त्वाधः पीडनाद्रसः। निपतत्यन्यपात्रे तु सर्वोऽपि यदि पारदः RasPraSū. 1.100.

अन्यपाद (anya-pāda) *m.* 1 another foot or leg एवमेकपादं सुस्थितं स्थापयित्वा अन्यपादमीषत्संकुचितं तस्योपरि निधाय ... पादसिरां व्यधेत् AṣṭāSaṁ. i. 178. 14 (1. 36); सश्लीपदं निजपदं सिकतासु गूढं कृत्वा निरीक्ष्य पुनरीदृशमन्यपादम्। उच्चैर्हसन्ति मनुजाः RasSa. 85; 2A another quarter (of a verse) वत्स श्लोकस्यैकपादं व्याख्यातंच यथागमम्। व्याख्यां करोम्यन्यपादं यथाज्ञानं निशामय PāncaRā. (Nā.) i. 2. 26; 2B another quadrant (of a circle) भिनत्ति वेधकृद्ग्रहो न चान्यपादमादरात्। असंभवाच्छशीनयोर्द्वशोः समत्वमत्र वै VasiS. 32. 74; 2C another quarter, i.e. one of the four parts (of injustice) दुर्व्यवहारदर्शनादधर्मसम्बन्धी ... परश्चतुर्थभागः साक्षिणमसत्यवादिनम्। अन्यपादः सभासदः सर्वान् ... व्याप्नोति ManvaMu. 291. 28 (*on* 8. 18).

अन्यपादप (anya-pādapa) *m.* i any other tree अन्यपादपानुपयोगेन पलाशेष्वारामः स्थितः Sphuṭā. i. 12.9 (*on* 1.3); ii another tree वर्धितैः सेवितैः किं तैः सत्यश्चत्येऽन्यपादपैः। वर्धितो नरकाद्रक्षेत् स्पृष्टोऽरिष्टानि हन्ति यः ŚārṅgaPa. 1033.

अन्यपाप (anya-pāpa) *n.* other sin वेदाभ्यासादिरतं पञ्चमहायज्ञानुष्ठानपरं महापातकजान्यपि पापानि इह रहसि अकामकृतानि न स्पृशन्ति किमुतान्यपापानि तादृशानि ViraMi. 1074. 13 (*on* 3. 310)

अन्यपारतन्त्र्य (anya-pāratantrya) *n.* subservience to another भगवन्तं गुरुं चर्ते ह्यात्मनोऽन्यपारतन्त्र्याभिमानः VedāntRaMañ. 4. 10 (134. 17)

अन्यपार्थिव (anya-pārthiva) *m.* another king (युवराजममन्यत) विविधैस्तैस्तैरन्यपार्थिवदुर्लभैः। शिष्टैरपरिमेयैश्च लोके लोकोत्तरैर्गुणैः Rāmā. ii. 26* (1); तं प्रमत्तमपि न प्रभावतः शेकुराक्रमितुमन्यपार्थिवाः RaghuVa. 19. 48; तथापि चान्यपार्थिवकुलपुत्रको न क्वचित्कश्चिदात्मनः श्रियमधिप्रवेशयितुं विश्रम्भ- विषयीकृतो भीत्या UdaySuKa. 8. 19; शशिविम्बताम् ... परितापसंपदमिवान्य- पार्थिववर्जिनितां न्यपोहितुमृतस्य तिष्ठतः PṛthviVi. 9. 56.

अन्यपार्वणवत् (anyapārvaṇa-vat) *adv.* like the oblations offered at new and full moon अन्यपार्वणवदर्घ्यदानादि कृत्वा नान्दीमुखा मातर इदं वो अर्घ्यमिति ... अर्घ्यं दद्यात् BālamBha. i. 578. 30 (*on* 1. 250)

अन्यपार्श्व (anya-pārśva) *m., n.* [Loc.] 1A on another extreme side अङ्गुष्ठसीम्नि कलयोत्रतिरर्धतोन्यपार्श्वेऽङ्गुलैः प्रपदवैर्घ्यमृतुप्रमाणैः TantrSa. 2. 104 (comm. कनिष्ठवति पार्श्वे); 1B on another side लक्ष्मणमन्यपार्श्वे। अग्रे ... समीरसुतं मध्ये स राघवमलोकयदभ्रनीलम् Rāṣṭrau. 12. 29; 2 [Loc.] near another person पृष्टोऽन्यपार्श्वे भ्रान्त्या तत्कोऽप्यन्यो निहतो भवेत् SamarāSaṁ. 5. 576; 3 one side or neighbourhood, cf. **अन्यपार्श्ववर्तिन्**.

अन्यपार्श्वक (anyapārśva-ka) *m., n.* another, i.e. left side अन्यपार्श्वके वामपार्श्वे। ... न्यस्तव्याः SetuBa. 290. 1.

अन्यपार्श्वग (anyapārśva-ga) *adj.* being on the other, i.e. back side यत्पार्श्वसमबाहुज्याकृतिकर्णज्यकाकृतेः। विशोध्य मूलं तद्यापं नियतं चान्यपार्श्वगः। भवेत् स विषमो ग्राहुः SiddhāTaVi. 159. 21.

अन्यपार्श्वगत (anyapārśva-gata) *adj.* (line) going through another side (of body) अन्यपार्श्वगतं सूत्रं क्रमेणैव निरूपितम्। Mānaso. iii. 1.426; iii. 1.483.

अन्यपार्श्ववर्तिन् (anyapārśva-vartin) *adj.* (used as noun) (Vassal) present in one side or in neighbourhood ननु तत्रापि अन्यपार्श्ववर्तिनोऽन्य- सीमानिर्णायकत्वं कथम् BālamBha. ii. 273. 32 (*on* 2. 150-151)

अन्यपार्श्वसम (anyapārśva-sama) *adj.* equal to (one that is related to) another side कोटिमौर्व्याथ तद्यापमन्यपार्श्वसमो भुजः। सदेत्थं गणितं प्राज्ञैर्ज्ञेयमे- तादृशस्थले SiddhāTaVi. 159. 24.

अन्यपावनकारण (anyapāvana-kāraṇa) *n.* cause of purifying or

sanetifying (other houses) यद्गृहे शिवनैवेद्यप्रचारोऽपि प्रजायते। तद्गृहं पावनं सर्वमन्यपावनकारणम् ŚivaP. i. 22. 6 (28B. 10)

अन्यपाषण्डप्रकार (anyapāṣaṇḍa-prakāra) *m.* [Inst.] in another heretic way अन्यानप्यन्यपाषण्डप्रकारैर्बहुभिर्द्विज। दैतेयान्मोहयामास ViṣṇuP. iii. 18. 23.

अन्यपिण्डकभुज् (anyapiṇḍaka-bhuj) *adj.* which eats rice-ball offered by others याञ्चाक्लिष्टनिकृष्टचेष्टमनिशं कष्टेऽप्यपुष्टाशनं काकानामिव पुण्य (v.l. चान्य) पिण्डकभुजां कस्येष्टमायुश्चिरम् DaśāvaC. 3. 8.

अन्यपितृकता (anyapitṛka-tā) *f.* the state of having another one (than horse) as the progenitor or father अश्वेनाश्वायामुत्पन्नोऽश्वस्तस्य तनुत्वमन्यपितृकता KāśiVṛ. *on* P. v. 3. 91; Prasā. i.933.20.

अन्यपितृज (anyapitṛ-ja) *adj.* born of one progenitor or father पश्चात्तौ द्वाभ्यां जातौ यदि विवदेयातां स्त्रीहस्तगतधने तदा तयोर्यस्य यज्ञनकस्य धनं स तदेव गृह्णीयान्न त्वन्यपितृजोऽन्यजनकस्य ManvaMu. 400. 16 (*on* 9. 191)

अन्यपिष्ट (anya-piṣṭa) *adj.* ground or crushed by any one किं नु वक्ष्यति सम्राण्मां वर्णकः सुकृतो न वा। नान्यपिष्टं हि मत्स्यस्य चन्दनं किल रोचते MahāBhā. iv. 19.25; नान्यपिष्टं हि कंसस्य प्रीतये ह्यनुलेपनम्। भवान्यहमतीवास्य प्रसादधनभाजनम् ViṣṇuP. v. 20. 5; BrahmP. 193. 5.

अन्यपीडन (anya-pīḍana) *n.* act of troubling another अपकारोऽन्यपीडनम् Vaija. 193. 23.

अन्यपीडनकारिन् (anyapīḍana-kārin) *adj.* **(used as noun)** (that) which is causing trouble to another वाग्दूषितमविज्ञातमन्यपीडितकार्यपि(v.l. अन्यपीडनकार्यपि)। भूतेभ्योऽन्नमदत्त्वा च तदन्नं गृहिणो दहेत् VedaVyāSm. 3. 66.

अन्यपीडित· (anya-pīḍita) *adj.* interlapped with another (door) तथान्यपीडितं द्वारं बहुदोषकरं भवेत् MatsyaP. 255. 18.

अन्यपीडितकारिन् (anyapīḍita-kārin) *adj.* **(used as noun)** (that) which is causing trouble to another वाग्दूषितमविज्ञातमन्यपीडितकार्यपि। भूतेभ्योऽन्नमदत्त्वा च तदन्नं गृहिणो वहेत् VedaVyāSm. 3. 66.

अन्यपुंवर्ग (anya-puṁvarga) *m.* another class of men सर्व्वांगेष्ववगूहनाग्रहमहंकारादहंपूर्विका राज्यश्रीरकृ[ता]धिगस्य[Read °धिकस्य] विमुखी सर्व्वान्यपुंवर्गतः EI. ii. 238. 26.

अन्यपुंवाहिनीवाह (anyapuṁvāhinī-vāha) *m.* current or stream of the form of army of other person, i.e. enemy प्रस्तावे यदि नैतस्मिन्मधुराख्यास्ते ततः। अन्यपुंवाहिनीवाहैर्दुःसहः स्यान्मधूदधिः PadmP. (Ra.) 89. 54.

अन्यपुंविद् (anyapuṁ-vid) *adj.* who knows another person वैलक्षण्यं तदाप्यस्ति नान्यपुंवित्पुमांस्तदा IṣṭaSi. 356. 6.

अन्यपुंस् (anya-puṁs) *m.* A other man (than the husband) नात्र शूद्रीं प्रयुञ्जीत …। न चैवाव्रतस्थां नान्यपुंसा च सह संगताम् GobhiSm. 1. 104; सोचेऽधुनैव तातं त्वं संवादयितुमर्हसि। प्रातर्मामन्यपुंसा हि शयितां कथयिष्यति PariPar. 2. 524; शक्यते यदि हि स्प्रष्टुं भूस्थेन शशिनः कला। तदान्यपुंसां संभोगविषयो राजपत्न्यपि PariPar. 3.242; त्वं चेद् भणसि त्वत्ततसदनेऽथ नयाम्यहम्। सोचे सहान्यपुंसाहं न यामि MalliC. 6.225; अन्तःपुररक्षणतोऽनीक्षणमेवान्यपुंसि तत्स्थानाम् KandaCū. v. 6. 2; B another man पृष्ठेऽन्यपुंसो विन्यस्य स्थालं त्वां भोजयाम्यहम् … स क्रुद्धो मुनिरब्रवीत् TriṣaŚaPuC. iv. 7. 55.

अन्यपुत्र (anya-putra) *m.* 1 son of another person परपुत्रः परभार्या। अन्यपुत्रः अन्यभार्येति गम्यते MahāBh. i. 306. 7 (*on* i. 4. 2); आत्मजे वान्यपुत्रे वा यः समत्वेन वर्तते। न तस्य पुत्रशोकः स्यादित्याह भगवान् हरिः BṛNāraP. 11. 48; 2 another son, MahāBh. i. 306. 7 (*on* i. 4. 2)

अन्यपुत्रवत् (anyaputra-vat) *adv.* like another son स पुत्रः … अन्यपुत्रवदप्रशस्तत्वाच्छवतुल्यः इति पारशव इत्यर्थः BālamBha. ii. 179. 8 (*on* 2. 132)

अन्यपुत्रसाहस्र (anya-putrasāhasra) *n.* another thousand of sons पुत्राणां वेदितुं पृथ्व्याः प्रमाणं हि गतादिशः। ततोऽन्यपुत्रसाहस्रं तेषामन्वेषणे गतम् BallāC. 49. 1.

अन्यपुत्रादि (anyaputrādi) *adj.* another, i.e. second son etc. स्थितेषु प्रेतपुत्रेषु ज्येष्ठे श्राद्धाधिकारिता। तदभावेऽन्यपुत्रादौ ज्येष्ठानुक्रमतो भवेत् MahNirvāT. 10. 87.

अन्यपुत्राभाव (anyaputrābhāva) *m.* absence of any another son अन्यपुत्राभावेऽपि तस्य कृत्स्नदायालाभोक्तेः BālamBha. iii. 41. 14 (*on* 3. 16)

अन्यपुत्राभिकाङ्क्षा (anyaputrābhikāṅkṣā) *f.* desire for another son एकपुत्रां स्त्रियं कांचिदन्यपुत्राभिकाङ्क्षया। पृच्छन्तीमब्रवीत्काचित्पाखण्डा क्षुद्रतापसी KathāSaSāg. x. 5. 289.

अन्यपुर (anya-pura) *n.* another city कथयन्नपि किं वा न स्थापितोऽन्यपुरे भवान् PārśvC. 2. 689; निर्धनमेकं कुलमन्यपुराज्जन्मानं तत्र नगरे समागतम् KathāK. 57. 10.

अन्यपुरन्ध्रिका (anya-purandhrikā) *f.* another woman [illegible] युवतिरत्नमितीह धात्रा। व्योमावनी [illegible] दत्तम् UdaySuKa. 141. 25.

अन्यपुरन्ध्रिदुर्लभ (anyapurandhri-durlabha) *adj.* difficult to find, i.e. rare in another woman स [illegible] VikraDeC. 2. 55.

अन्यपुरी (anya-purī) *f.* town of another, i.e. enemy [illegible] यत्र पार्थिवाः। शिष्टदिक्खतिनूर्तितं गृहीतेऽन्यपुरीः प्रति PṛthviVi. 5. 152.

अन्यपुरुष (anya-puruṣa) *m.* 1 another man [illegible] … उपस्थीयमानमात्मानमभ्यजानाम् AvantiKa. 187. 10; अन्यपुरुषस्य [illegible] … तत्पुरुषस्य बाधानुपलब्धिसंभवात् GuruCandr. i. 246. 6; [illegible] पत्रिकया कयाचित् स्निग्धेन वान्यपुरुषेण निवेदयिष्ये RasSa. 125; 2A third party द्विगुणीभूतं धनिकस्योपयुज्यते तदाधमर्णं उध्यमानोऽन्यपुरुषम् [illegible] ManuBh. ii. 143. 25 (*on* 8. 151); 2B third man, cf. अन्यपुरुषाभाव; 3 man other than the husband स्नात्वान्यपुरुषं नारी न स्पृशेत्तु रजस्वला LiṅgaP. i. 89. 107; मनसाप्यन्यपुरुषं पापिष्ठाः कामयन्ति याः। अक्षयान्यान्ति नरकांस्तासां सर्वेऽपि पूर्वजाः BrahmP. 87. 61; किं त्वन्यपुरुषैः साकं क्वचिन्नैव व्रजाम्यहम् PāṇḍaC. 6. 565; (भर्तारम्) लङ्घयेदन्यपुरुषगमनेन पित्रादिज्ञातिदर्पिता स्त्रीणां गुणैश्च दर्पिता स्त्री ManvaVi. 1091. 5 (*on* 8. 371); 4A other soul, cf. अन्यपुरुष-साधारण A; 4B another person, cf. अन्यपुरुषनिष्ठा; 5 stranger, cf. अन्यपुरुषोपभोग.

अन्यपुरुषगामिन् (anyapuruṣa-gāmin) *adj.* [*f.*-ī] 1 approaching a man who is other than the husband कामचारिणी अन्यपुरुषगामिनी। सर्वभक्षा (गुरुयोनयः) Aparā. 444. 23 (*on* 1. 222); क्वचिदशक्तेति तालव्यपक्षोऽपि दृश्यते तदतिक्रान्तमन्यपुरुषगामिनीम् DaṇḍaVi. 175. 16; 2 relating to another person कथमन्यपुरुषगान्याचार्यत्वसिद्धपर्यमन्यः प्रवर्तेत PūrvottaVāNaMā. 304. 15; ŚivārkaMaDī. i. 27. 11 (*on* i. 1. 1)

अन्यपुरुषदर्शन (anyapuruṣa-darśana) *n.* act of seeing a man other than the husband विलोक्य न मनो याति कस्य कामेषु वश्यतान्। अत एवान्यपुरुषदर्शनं न कदाचन। कुलवध्वा रहः कार्यम् BrahmP. 152. 8; एवश्चात्र न कोपजन्येर्ष्या किंत्वन्यपुरुषदर्शनजन्येति भावः LaŚabdeŚe. i.491.8.

अन्यपुरुषनिष्ठा (anyapuruṣa-niṣṭhā) *adj.* (*f.*) existing in another person बुद्धिः … इतरेषां तु सर्वज्ञतया अन्यकालान्यपुरुषनिष्ठापि स्वकीयेन प्रत्यक्षेण विषयीक्रियते NyāySiA. 238. 1.

अन्यपुरुषविशेष (anyapuruṣa-viśeṣa) *m.* distinction from another man अन्यपुरुषविशेषाभिज्ञतया धात्रेयिकास्याः पुरुषप्रवृत्तौ चातुःषष्टिकान्योगान्ग्राहयेत् KāmSū. 211. 12 (3. 3) JayaMa. 213. 19 (*on* 3.3)

अन्यपुरुषसक्त (anyapuruṣa-sakta) *n.* attachment for a man other than the husband मणिवर्मा त्वतिमूढो यो भार्यामन्यपुरुषसक्तमृताम्। दृष्ट्वैव … अमुचत्प्राणान् KathāSaSāg. xii. 28. 96.

अन्यपुरुषसाधारण (anyapuruṣa-sādhāraṇa) *adj.* A common to other soul अनष्टं तु दृश्यम्। अन्यपुरुषसाधारणत्वात् TattvVai. 91. 17 (*on* 2. 22); B common to another man गमनागमनादिस्वतन्त्रभावयोग्यतारूपं वा पुरुषत्वं यत् अन्यपुरुषसाधारणम् PratyabhiVi. ii. 95. 7 (*on* ii. 3. 4)

अन्यपुरुषान्तर्गत (anyapuruṣāntargata) *adj.* belonging to another person नान्यपुरुषान्तर्गतालयविज्ञानाश्रितप्रवृत्तिविज्ञानादिकार्यच्छादीनां पुरुषान्तरान्तर्गतालयविज्ञानसंबन्धः इति युक्तैव व्यवस्था ŚivārkaMaDī. ii. 92. 21 (*on* ii. 2. 25)

अन्यपुरुषाभाव (anyapuruṣābhāva) *m.* absence of third man सा चाकस्मात्सगर्भाभूत् तद्दृष्ट्वा वत्सगुल्मयोः। तत्रान्यपुरुषाभावाच्छङ्कान्योऽन्यमजायत KathāSaSāg. i. 6. 11.

अन्यपुरुषार्थ (anya-puruṣārtha) *m.* 1 another aim or purpose of human beings सतां लक्षणं च … तन्नियोगकैङ्कर्यपुरुषार्थपरत्वे सति अन्यपुरुषार्थेच्छाकालुष्याभावत्वं वा VedāntRaMañ. 3. 9 (129. 16); सृष्टौ निमित्तं यत् कर्म तस्य संबन्धादप्यन्यपुरुषार्थं सृजतीत्यर्थः SāṁkhyaPraBh. 104. 35 (*on* 3. 67); 2 (anyapuruṣārtha) aim of another soul योगसूत्रे मुक्तपुरुषोपकरणस्याप्यन्यपुरुषार्थसाधकत्वसिद्धेरिति SāṁkhyaPraBh. 33. 14 (*on* 1. 63)

अन्यपुरुषासक्ता (anyapuruṣāsaktā) *adj.* (*f.*) attached to a man who is other than the husband तस्य प्रिया भार्या पुंश्चली एवं मित्रस्वजनैः प्रतिबोधितः (v.l. भार्याभूत् तस्य तु प्रिया तां चान्यपुरुषासक्तां तथा बुद्ध्वान्वलोकत।) PañcT. 3. 69 (4) (333. 4); KathāSaSāg. x. 6. 105; तां चान्यपुरुषासक्तां विविदुः प्रतिवेशिकाः KathāSaSāg. x. 2. 69; x. 2. 91.

अन्यपुरुषासङ्ग (anyapuruṣāsaṅga) *m.* association with or attachment

to a man who is other than the husband विरक्ता वीक्ष्य तं वृद्धं त्वां प्राप्ता रूपलोभतः। तदन्यपुरुषासङ्गमपि स्वेच्छं करोत्यसौ KathāSaSāg. vi. 7. 185; भार्या पितृगृहे त्यक्त्वा किं गृहं नाशितं त्वया। तत्रान्यपुरुषासङ्गः पापया हि कृतस्तया KathāSaSāg. x. 2. 85; शिक्षयत्यन्यपुरुषासङ्गमीर्ष्येव हि स्त्रियः KathāSaSāg.x. 5. 168; x. 9. 95.

अन्यपुरुषोत्पन्न (anyapuruṣotpanna) *adj.* begotten by a man who is other than the husband आनुलोम्येन प्रातिलोम्येन च सवर्णायामप्यन्यपुरुषोत्पन्नस्य प्राग्लिखितदेवलवचनेन शूद्रसधर्मत्वोक्तेः ... उपनयनमात्रं केचिदिच्छन्ति BālamBha. i. 285. 1 (*on* 1.94)

अन्यपुरुषोपभोग (anyapuruṣopabhoga) *m.* enjoyment by a stranger एकैकस्मिन् पुरुषे नियतानामन्यपुरुषोपभोग उपभोक्तुर्दण्डविधानादनियतपुरुषपरिग्रहो दण्डग्रहणे हेतुः Subodhi. 107. 8 (*on* 2.290)

अन्यपुरुषोपान्त (anyapuruṣopānta) *n., m.* [Loc.] in the company of a stranger or non-relative तत्रान्यपुरुषोपान्ते स्थातुं युक्तं ममाधुना KathāSaSāg. xii. 34. 244; [Abl.] from the presence of a stranger or non-relative सुकन्येयम् ...। एह्यन्यपुरुषोपान्तादव्रजाव इति वक्ति माम् KathāSaSāg. xvii. 3. 42.

अन्यपुष् (anya-puṣ) *m.* crow (*Lit.* which rears another) काकस्तु ... परभृद्वायसोऽन्यपुट् Vaija. 27.16.

अन्यपुष्ट (anya-puṣṭa) *m.* Indian cuckoo (*lit.* reared by another), the Kokila प्रहृष्टैरपि चान्यपुष्टैः। ... द्विरेफैः स्वनद्भनं तस्य मनो नुनोद Saund.7.11; नानामनोज्ञकुसुमद्रुमभूषितान्तान्दृष्टान्यपुष्टनिनदाकुलसानुदेशान्। ... दृष्ट्वा जनः ... मुदमेति सर्वः ṚtuSaṁ. 6. 25; मत्तहृष्टान्यपुष्टमुपवनतरुरम्यं दर्शयामास देव्याः MatsyaP. 180. 44; पृषतमृगशृगालश्वाविदाख्यान्यपुष्टा द्युनिशमपि बिडालः सारसः सूकरश्च BṛSaṁ. 88. 3; YogYā. 14.17; प्रसक्तचिन्ताहितमन्यपुष्टः शोकेन कार्श्यं वहतीति मन्ये JānaHa. 7.17; उदितैरन्यपुष्टानामारुतैर्मे हतं मनः Kāvyāda.3.31; बलिपुष्टकुलादिवान्यपुष्टैः पृथगस्मादचिरेण भाविता तैः ŚiśuVa.2.116; रुणत्सि किं मां कलहंसि मुग्धे मृतास्मि मातः स मृतोऽन्यपुष्टः RāmC.22.80; जाने जगन्मोहन-कौतुकेन विधाय कूजामिषमन्यपुष्टैः। अहर्निशं चूतवनेषु यस्याम् अधीयते NavaSāC.1.35; ये तस्युरुद्यानपथेऽतिवेलमनेलमूकाः शिशिरेऽन्यपुष्टाः। ऋतुक्षितीशस्य त एव चित्रमास्थानविद्यापतयो बभूवुः ŚrīKaC.6.10; द्रष्टान्यपुष्टस्मरदैवतस्य यस्य प्रवासिव्यसने नियोगः। श्रुत्वा कुहूमन्त्रममुं मुहूर्तं जगुर्न सामानि मुदा मुनीन्द्राः Surath. 13. 11; तन्व्या मनोज्ञस्वरनैपुणेन विनिर्जितः ... अन्यपुष्टः शोकेन कार्श्यं वहति SaduktiKa. 117.30; असूचयन्नात्मभुवः स्वनादैः अव्याहतामाशिपमन्यपुष्टाः Yādavā. 8.5; आस्वाद्य चूताङ्कुरमन्यपुष्टाः ...। आकारयन्तीव वनं गतं त्वां दिव्यानमी दर्शयितुं प्रदेशान् Yādavā. 8.23; दत्तं प्रियाभिर्बहुमानपूर्वम् आसाद्य चूतासवमन्यपुष्टाः PārvPa. 3. 3; सद्यः किमित्युपरि लोचनमर्पयन्ती पापादवैक्षत भयङ्करमन्यपुष्टम् BhikṣāKā. 26. 6; चरन्ति भृङ्गाः सममन्यपुष्टैः ŚivLī. 2.31; अन्यपुष्टं होतारं ... आजन्हुः युवानः ŚivLī. 6. 16 [RājNi. 279. 26 gives *anyapuṣṭa* as the synonym of *kuhūrava* and *kokila;* and ŚabdaRaSaK. 91. 16 gives *anyapuṣṭa* as the meaning of *parapuṣṭa*]

अन्यपुष्टकोलाहल (anyapuṣṭa-kolāhala) *m., n.* great as well as indistinct noise caused by Indian cuckoos तत्र चैत्यमहोद्याने ...। सारिकाचञ्चरीकान्य-पुष्टकोलाहलाकुले PadmP. (Ra.) 113. 22.

अन्यपुष्टनारी (anyapuṣṭa-nārī) *f.* female Indian cuckoo धत्तेऽनपोढकरट-स्थितिमन्यपुष्टनारीमिवाविलरुचिं मधुपायिपङ्क्तिम् HarVi. 31. 27.

अन्यपुष्टनिनद (anyapuṣṭa-ninada) *adj.* who makes a noise like that of Indian cuckoo यः कान्तिमान् ... मान्योऽन्यपुष्टनिनदः स तु देवसत्त्वः MātaLi. 8. 2.

अन्यपुष्टा (anya-puṣṭā) *f.* female Indian cuckoo (*lit.* reared by another) पुष्पावनद्धे तिलकद्रुमस्य दृष्ट्वान्यपुष्टां शिखरे निविष्टाम् Saund. 7. 7; स्वरेण तस्याममृतस्रुतेव प्रजल्पितायामभि जातवाचि। अप्यन्यपुष्टा प्रतिकूलशब्दा श्रोतुर्वितन्त्रीरिव ताड्यमाना KumāSaṁ. 1. 45; छुछुन्दरी शूकरिका शिवा च श्यामारला पिङ्गलिकान्यपुष्टाः YogYā. 14. 1; स्त्री ... हंसी गत्यान्यपुष्टां मधुरवचनतो नेत्रतो मार्गभार्याम् ... विजिग्ये SubhāRaSaṁ.111; अत्र पार्वतीस्वरप्रतिकूलः शब्दोऽन्यपुष्टायाः AlaṅkāRa. 22 (37) [Kośas give *anyapuṣṭā* as the synonym of *kokilā*, RājNi. 279. 26; KalpaK. 333. 139]

अन्यपुष्टारटित (anyapuṣṭāraṭita) *n.* cooing or warbling of Indian cuckoos तद्वानमाकर्ण्य नराधिपोऽसौ वसन्तमालोक्य ... तथान्यपुष्टारटितं मनोरमं चकार चक्षुःपरिवर्तनं बुधः PadmP. iv. 12. 79.

अन्यपुष्टि (anya-puṣṭi) *f.* 1 nourishment of another, अयं तावदेतदवस्थं स्वामिनमस्थं दृष्ट्वा स्वयमात्मानमन्यपुष्ट्यर्थं स्वर्गगमनाय सत्वहिताय निवेदयति Tantrākhyā. 33. 24; PañcT.1.117 (4) (116. 8); 2 Ficus Heterophylla त्रायमाणान्यपुष्ट्यां च मेथिकाचित्रमूलयोः RājNi. 426. 3.

अन्यपुष्प (anya-puṣpa) *n.* another flower पाटलया वनमध्ये कुसुमितया मोहितस्तथा भ्रमरः। सैवेयमिति यथामूलत्रतीतिरस्यान्यपुष्पेषु ŚārṅgaPa. 1014.

अन्यपुष्पसंश्लेष (anyapuṣpa-saṁśleṣa) *m.* union with another flower (भृङ्गः) यदि नामोदरभरणप्राप्त्यै कुरुतेऽन्यपुष्पसंश्लेषम्। तदपि न पुष्टिर्भृङ्ग्या अपिबन्त्या अ(?आ)रविन्दमकरन्दम् KuṭṭaMa. 729.

अन्यपूजन (anya-pūjana) *n.* worship of another (diety) पूजयन् सर्वदेवान् यो ह्यसमाप्तेऽन्यपूजने। शिवौ संपूजयेत् यस्तु तेन तस्य कृतार्थता BṛDharmP. i. 39. 54; तस्माद्भगवतान्यपूजनं लीलामात्रम्, लोकसंग्रहार्थत्वात् VedāntRaMañ.3. 8 (110. 19)

अन्यपूजा (anya-pūjā) *f.* worship of any other (deity) गुरुपूजां विना भद्रे नान्यपूजां समाचरेत् KāliViT. 4. 15; काली शिवश्च द्वावेतौ सर्वदेवमयौ मतौ। एतयोः पूजने वृत्ते नान्यपूजां पुनश्चरेत् BṛDharmP. i. 39. 52.

अन्यपूर्ण (anya-pūrṇa) *adj.* full of other (diagrams) अन्यपूर्णानि धामानि चतुष्कं कन्यका न्यसेत् PauṣkS. 4. 67.

अन्यपूर्व (anya-pūrva) *adj.* [*f.*-ā] **1A** having another person (as the husband) earlier, married to another person earlier (used as noun) (woman) who has another person (as the husband) earlier, married to another person earlier **B** (used as noun) (woman) who has another person (as a lover) earlier **C** virgin widow remarried (and the like) (i.e. woman of loose character) **2A** preceded by any other (letter, word etc.) **B** preceded by another (letter, word etc.) (used as noun) (that) which is preceded by another (letter, word etc.) **1A** having another person (as the husband) earlier, married to another person earlier अन्यपूर्वासु भार्यासु कृतकेपु सुतेषु च। तेषां चोपरते स्नानं नाध्यायो नोदकक्रिया ŚaṅkhaLiDS. 367; मन्यमानो हि कः सत्सु पुरुषः परिकीर्तयेत्। अन्यपूर्वां स्त्रियं जातु MahāBhā. ii. 42. 19; तयान्यपूर्वया नाहं भार्यार्थी वरवर्णिनि MahāBhā. v. 172. 4; v. 172. 15; न तत्र काचित्प्रमदा प्रसह्य ... गुणेन लब्धा। न चान्यकामापि न चान्यपूर्वा विना ... जनकात्मजां तु Rāmā. v. 7. 66; पुनर्भूरियम्। अन्यपूर्वावरुद्धा नात्र शङ्कास्ति KāmSū. 64. 4 (1. 5); JayaMa. अन्यः पूर्वो यस्याः येयं क्षतयोनिः त्यजेत् ... सगोत्राम् ... अन्यपूर्वां सुतेन हीनस्य सुताम् SkandP. iii (2). 21. 6; अपकृष्टजातीयास्वन्यपूर्वासु भार्यासु ... सद्यःशौचम् HārLa. 81. 12; वैदेहकादायोगव्यामेव तत्र आन्ध्रोऽनन्यपूर्वायां तु मेदः ManvaVi. 1299. 6 (*on* 10. 36); बृहस्पतिवाक्ये हीनायामित्यत्र चान्यपूर्वा शूद्रा विवक्षिता DaṇḍaVi. 171. 11; पुनर्भूरन्यपूर्वा' तस्यां जातः पौनर्भवः VīraMi. (Āhnika.) 500. 14; (शयीत नान्यपूर्वे) अन्यपूर्वे पूर्वमन्येन भुक्ते शयने VīraMi. (Āhnika.) 557.4; अन्यः पूर्वो यस्याः सा अन्यपूर्वा VīraMi. (Saṁskāra.) 735. 7; अन्यपूर्वामन्यभावां स्त्रियं व्यालीमिव त्यजेत् ŚukraNi. 3. 170; (used as noun) (woman) who has another (as the husband) earlier, married to another person earlier सवर्णायामन्यपूर्वायाः सकृत्संनिपाते पादः पतति HirŚS. xxvii. 5. 230 (220. 16); ĀpaDS. ii (10). 27. 11; विधिहीनमन्यपूर्वायां मृतभर्तृकायां गोलको जीवभर्तृकायां कुण्डश्च विप्रौ द्वौ निन्दितौ स्याताम् VaikhāDS. iii. 11. 4; अन्यपूर्वेति मां साल्वो नाभिनन्दति बालिशः। साहं धर्माद्य कामाद्य विहीना शोकधारिणी MahāBhā. iApp. I. 55 (61); श्रुत्वैतत्सोऽब्रवीत्रेष्टा ह्यन्यपूर्वा मम प्रिया KathāSaSāg. xii. 17. 24; कन्यालक्षणमत्रान्यपूर्वायाश्च विचारणा VīraMi. (Saṁskāram.) 129. 3; **1B** (used as noun) (woman) who has another person (as a lover) earlier अनन्यपूर्विकामित्यत्रानन्यपूर्वा परिणेयोक्ता तत्रान्यपूर्वा कीदृशीत्याह Mitā. 21. 9 (*on* 1. 67); **1C** virgin widow remarried (and the like) (i.e. woman of loose character) एवं सर्वप्रकारेणान्यपूर्वापर्युदासे प्राप्ते विशेषमाह Mitā. 21.17 (*on* 1. 68); (अन्यपूर्वाप्रजाताश्च पतितान् मनुरब्रवीत्) अन्यपूर्वाः पुनर्भूप्रभृतयः CaturCin. iii (1). 368.11; अन्यपूर्वापर्युदासः ... पुनर्भूविवाहविधिना बाधित एव BālamBha. iii. 36. 26 (*on* 3. 16); **2A** preceded by any other (letter, word etc.) संयसश्च ...। संपूर्वादेव यसो नान्यपूर्वादिति MahāBh. ii. 60. 15 (*on* iii. 1. 71); **2B** preceded by another (letter, word etc.) एवं तर्हि ज्ञापयत्याचार्य उत्तरो भावप्रत्ययोऽन्यपूर्वात्तत्पुरुषाद्भवति MahāBh. ii. 370. 6 (*on* v. 1.121); (हन्तेः) अन्यपूर्वादपि च दृश्यतेमधुहा CāndraVṛ. *on* i. 2. 64; (used as noun) (that) which is preceded by another (letter, word etc.) अन्यपूर्वैरपि पदादिभाक् सन् एकाररेफपृतनोपधश्च ṚPrāti. 5. 10; अन्यपूर्वेभ्योऽपि दृश्यतेविरोधी, प्रयामी CāndraVṛ. *on* i. 2. 96; गतिकारकाभ्यामन्यपूर्वस्य नेष्यते KāśiVṛ. *on* P. vi. 4. 82; Prasā. i. 165. 56; नञ् पूर्वाणामपीत्यपिशब्दादन्यपूर्वाणां केवलानां च विधिरयमिष्यते KāśiVṛ. *on* P. vii. 3. 47; अन्यपूर्वाणामप्रसङ्गात् कर्तव्यं नञ्पूर्वग्रहणम् Pradī. vi. 204. 18 (*on* viii. 3. 47); स हि अन्यपूर्वाणां केवलानां च विकल्पो यथा स्यादित्येवमर्थः Prasā. i. 332.16.